†

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ.

Κατα τις Οικουμενικες συνοδους
και τους Αγιους Πατερες

Ιερομοναχου Ευγενιου

Εκτύπωση 2023
Ευρύτερη περιοχή Σερρών
Διάθεση: 697 031 2588

Η ΠΕΝ

Στὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν,

καὶ στὴν Ἐκκλησία Του·

εὐλαβῶς ἀφιερώνεται.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

τοῦ Γέροντος Σάββα Λαυριώτη

Εἶναι ἰδιαίτερη τιμὴ καὶ ξεχωριστὴ ἡ χαρὰ τὴν ὁποία αἰσθανόμεθα, καθὼς καλούμεθα νὰ προλογίσουμε τὸ ἐξαίρετο βιβλίο «Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν» τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συναγωνιστοῦ, Εὐγενίου ἱερομονάχου.

Ὅταν, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Τριαδικοῦ μας Θεοῦ, τὶς πρεσβεῖες τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ τὶς εὐλογίες τῶν πνευματικῶν μας πατέρων, ξεκινήσαμε τὸν θεάρεστο ἀγῶνα τῆς ἱεροκανονικῆς διακοπῆς κοινωνίας μὲ τοὺς αἱρετικοὺς Οἰκουμενιστές, λίαν συντόμως, ἀντιληφθήκαμε τὴν ἀπουσία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδήριτη ἀνάγκη, τῆς ἐκδόσεως ἑνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖο θὰ ἔριχνε φῶς στὸ φλέγον ζήτημα τῆς ἐποχῆς μας, τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τὴν στάσιν αὐτῶν ἔναντι τῶν θεοστυγῶν αἱρέσεων καὶ τῶν θεομάχων αἱρετικῶν. Ἕνα θέμα ποὺ τεχνηέντως ἀποκρύπτεται, προκειμένου νὰ μὴν ἀφυπνιστοῦν ὑπνώττουσες συνειδήσεις ἐν μέσῳ ἑνὸς ἐνόχου καὶ προδοτικοῦ ἐφησυχασμοῦ.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀπουσία, ἔρχεται νὰ καλύψει τὸ βιβλίο τοῦ πατρὸς Εὐγενίου. Μάλιστα ἔρχεται στὴν κατάλληλη στιγμή, τὴν στιγμὴ ποὺ ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀπορίες, ἐνστάσεις καὶ ἀμφιβολίες γιὰ τὴν κανονικότητα, ὑποχρεωτικότητα καὶ ἀνάγκη τῆς διακοπῆς

κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς. Ἔρχεται νὰ διασαφηνίσει ἁγιογραφικὰ καὶ ἁγιοπατερικά, γιὰ ποιὸν λόγο εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ διακοπὴ κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς Οἰκουμενιστές, πότε χάνεται ἡ ἱερωσύνη ἀπὸ αὐτούς· καὶ νὰ δώσει ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα ὅπως, ἂν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ διακοπὴ κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς, τί σημαίνει μολυσμὸς τῶν μυστηρίων, τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος καὶ τῆς καθαιρέσεως, τὴν στάση τῶν ἁγίων μας ἔναντι τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, ἂν εἰσάγει σχίσμα στὴν Ἐκκλησία ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικὸς καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν, τὴν ἁγιοπατερικὴ ἑρμηνεία τοῦ 15^{ου} Κανόνος τῆς ΑΒ′ Συνόδου ἐπὶ ἁγίου Φωτίου ἐν Κπόλει, πότε ἐπέρχεται μολυσμὸς στοὺς Ὀρθοδόξους ἐκ τῆς κοινωνίας τους μὲ τὴν αἵρεση. Ἀλλὰ καὶ ἀπαντήσεις στὸ γιατί εἶναι ὑποχρεωτικὸς ὁ 15^{ος} Κανόνας τῆς ΑΒ′ Συνόδου, ἀπαντήσεις στὸ ἂν πρέπει νὰ ἀσκοῦνται οἰκονομίες σὲ θέματα προσώπων, εἴτε ποὺ αἱρετίζουν, εἴτε ποὺ κοινωνοῦν μὲ αἱρετικοὺς καὶ μέχρι πότε, στὸ ἂν καὶ πότε καὶ μὲ ποιὸ τρόπο ἀσκήθηκαν οἰκονομίες στὸ θέμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς· καὶ ὅλα αὐτὰ τεκμηριωμένα ἀπὸ τὶς πράξεις τῶν Ἁγίων, τοὺς λόγους τους καὶ τὸ πιὸ σημαντικό, ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ποὺ ἀποτελοῦν καὶ τὴν βάση τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀναδεικνύεται λοιπὸν ἡ διαχρονικὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας μέσω τῶν Ἁγίων μας, κάτι ποὺ εἶναι χρησιμότατον τὴν σήμερον ἡμέρα, ὅπου ὁ Οἰκουμενισμὸς μετὰ τὴν ψευδοσύνοδο τοῦ Κολυμπαρίου ἔχει ἑδραιωθεῖ ὡς ἐπίσημη διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, καθὼς ἐκηρύσσετο ἐδῶ καὶ δεκαετίες, μὲ τὴν συμμετοχή μας στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν (=αἱρέσεων) καὶ τὴν ἀποδοχὴ καὶ συνυπογραφὴ τῶν βλασφήμων καὶ θεομάχων κειμένων του.

Ὁ ἀπώτερος σκοπὸς ὅμως τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου, δὲν εἶναι μόνον νὰ φωτίσει τὰ κεκρυμμένα καὶ νὰ ἀποκαλύψει ὅσα τεχνηέντως ἀποκρύπτονται ἀπὸ τὸ Ὀρθόδοξο ποίμνιο, ὥστε νὰ προφυλάξει τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Δὲν εἶναι μία ἁπλὴ κατάδειξη τοῦ πῶς οἱ Ἅγιοί μας ἀντιμετώπισαν τὶς αἱρέσεις καὶ μαρτύρησαν καὶ ἀγωνίσθηκαν ἐναντίον αὐτῶν. Ἀλλὰ κυρίως εἶναι νὰ δώσει παράδειγμα παρρησίας καὶ θάρρους στοὺς πιστούς, ἔναντι τῆς δύναμης τῶν αἱρετικῶν Πατριαρχῶν καὶ Ἐπισκόπων ὅπου καταλύουν τὴν ἀμώμητο πίστη μας.

Νὰ ἐνθαρρύνει τοὺς πιστοὺς Ὀρθοδόξους νὰ ἀναλάβουν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς θεοστυγοῦς παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, μιμούμενοι τοὺς ἁγίους μας. Νὰ δώσει τὸ σύνθημα τῆς νίκης τῆς παρατάξεως τῶν Ὀρθοδόξων, τὴν νίκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν ἀντιχρίστων δυνάμεων, ποὺ μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς αἱρέσεως, προσπαθοῦν νὰ καταλύσουν τὴν Ὀρθόδοξη πίστη μας καὶ κατ′ ἐπέκτασιν τὴν Ἐκκλησία. Νὰ ὑπενθυμίσει τὸν ἀγῶνα τῶν ἁγίων Πατέρων μας, ὥστε νὰ τοὺς μιμηθοῦμε κατὰ πάντα.

Συγχαίρουμε τὸν ἀδελφόν μας ἱερομόναχο Εὐγένιο διὰ τὸ παρὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον πιστεύουμε ὅτι θὰ ἀναδειχθεῖ ἐγχειρίδιον γνώσεως ἐναντίον τῶν πάσης φύσεως αἱρετικῶν καὶ αἱρέσεων καὶ εὐχόμαστε ὁ κόπος του νὰ καρποφορήσει ἑκατονταπλασίονα, εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν.

Γέρων Σάββας Λαυριώτης

Ἑορτὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

15/ 08 / 2023

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ὁ ὅσιος Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρίνης προλογίζων τὸ βιβλίον του Ὑπομνήματα (Commonitoria) γράφει:

«Ἀρχίζω τὸ ἔργον μου ἐν Ὀνόματι Κυρίου. Θὰ εἶμαι πιστὸς ἀντιγραφεύς· ὄχι ἕνας ὑπερήφανος συγγραφεύς. Θὰ γράψω αὐτὰ ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ Πατέρες. Μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα λόγια. Θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τὰ οὐσιώδη. **Μὲ γλῶσσαν ἁπλῆν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ καταγράψω τὴν παράδοσίν μας καὶ ὄχι νὰ τὴν ἑρμηνεύσω.**

Μεγάλα ἔργα ἂς γράψουν ἄλλοι. Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ἱκανότητα καὶ τὸ χρέος.

Τὸ ἰδικόν μου βιβλίον θέλω νὰ εἶναι ἕνα ἁπλοῦν σημειωματάριον, ποὺ θὰ βοηθῇ νὰ ἐπαναφέρεται εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις μὲ τρόπον σαφῆ. Καὶ νὰ μὴ παραδοθῇ κάτι, ποὺ δὲν παρελήφθη ἀπὸ τοὺς Πατέρας.

Ἂν τὸ βιβλίον μου περιέλθῃ εἰς χεῖρας ἁγίων ἀνδρῶν καὶ μὲ τὴν θεόσοφον κρίσιν τους εὕρουν μερικὰ σημεῖα ἐσφαλμένα, θὰ εἶμαι εὐγνώμων, ἂν μοῦ ὑποδειχθοῦν.

Καὶ ὑπόσχομαι, θὰ τὸ διορθώσω».

Προσυπογράφω τὰ ἀνωτέρω.

15 / 08 /2023
ἑορτὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ὁ ἐν ἐλαχίστοις,
Ἱερομόναχος Εὐγένιος.

(Σταχυολόγημα ἐκ τοῦ βιβλίου, ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Γέροντος Σάββα Λαυριώτη..9
Ἀντὶ προλόγου συγγραφέως..13
Περιεχόμενα...15
Βραχυγραφίες..25
Εἰσαγωγή..27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΥΠΑΡΞΗ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΓΡΑΦΗ, ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

1. **Ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ ἀπὸ μαρτυρίες στὴν Γραφή, στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ στοὺς Ἁγίους Πατέρες**..................37
2. **Ὡς πρὸςτό,ὅποιος ἑνώνεται μὲ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς δὲν χάνεται ἡ ἱερωσύνη ἄνευ τῆς καθαιρέσεως, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της**..53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β′

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΝΥΠΟΣΤΑΤΟ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ

1. Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....57

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....59

Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....72

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....74

ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....85

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....88

γ) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Μονοενεργητῶν καὶ Μονοθελητῶν πρὸ τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της....97

Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....99

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....103

γ) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Εἰκονομάχων πρὸ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους....138

Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....127

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....129

Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....150

β) Εἴσοδος στοὺς Τόμους....155

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ′

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ Ε′ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

1. Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή....163

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά....172

Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρες....182

Οἱ ἐνστάσεις

Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «πάσῃ δυνάμει... φυλαξώμεθα, μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν, μήτε διδόναι» ὅ,τι ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἀκατακρίτους αἱρετικούς, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της....199

Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων ἐπὶ Μιχαὴλ Η′ Παλαιολόγου «...τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν...συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο» ὅ,τι ἀναφέρεται στὴν μετοχὴ τῆς πίστεως τοῦ μνημονευομένου στὸν μνημονεύοντα, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της....200

Ὡς πρὸς τὸν πρωτεύοντα λόγο διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας διὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ ἐκ μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της....202

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ «Ο ΚΟΙΝΩΝΩΝ ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΩι ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΟΣ ΕΣΤΩ» ΚΑΤΑ ΤΟ «CONSENSUS PATRUM»

1. **Ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ σχέση του μὲ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» κατὰ τὸ «consensus Patrum»** 205
2. **Ὡς πρὸς τὸν μολυσμὸ καὶ τὴν σχέση του μὲ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους**..........233

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. **Εἰσαγωγή**..........251
2. **1η «οἰκονομία» ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου πρὸς «Ρουφινιανόν»**..........265

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της..........269

3. **2α «οἰκονομία» ὡς πρὸς τὸν Πατέρα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**..........274

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της..........278

4. **3ηοἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο**..........282
5. **4η οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας**..........300

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της..........305

6. **5η «οἰκονομία ὡς πρὸς τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες**..........309

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους..........328

7. **6η οἰκονομία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου**..........336

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της..........384

8. **7η οἰκονομία ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους**..........402

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους..........425

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

1. **Οἱ Σύνοδοι, οἱ Ὅροι καὶ τὰ πρακτικά τους**..........431
2. **Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως**..........440
3. **Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος**..........444
4. Ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος - τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου - ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους 460
5. **Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος τῆς Συνόδου τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς** (ΡΟΕΔ, Αὔγουστος 1983)..........468
6. **Ποιὰ Σύνοδος καθαιρεῖ τοὺς Οἰκουμενιστές**..........474
7. **Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου**

α) Εἰσαγωγή..........476

β) Ἀπόσπασμα ἄρθρου τὸ ὁποῖο, συσχετίζοντας τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου μὲ τούς: 12ο,13ο,14ο, τῆς αὐτῆς

Συνόδου καὶ μὲ τὸν 15ο στὸ πρῶτο τμῆμα του, τὸν ἑρμηνεύει 477
γ) Ἑρμηνεία τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου ὡς πρὸς τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως»....................484
δ) Δύο ἐκκλησιαστικὰ ἱστορικὰ γεγονότα προσκομίζονται ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνεία τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του....................487
Τὸ πρῶτο: Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Νεστορίου....................488
Τὸ δεύτερο: Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα....................492
ε) Συμπεράσματα....................501
στ) Οἱ ἐνστάσεις
Ὡς πρὸς τὴν ὑποχρεωτικότητα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του, ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους....................505
Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Νεστορίου, ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους 521
Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα, ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους....................531

8. **Σχίσμα εἰσαγάγει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικός**....................540
9. **Μαρτυρίες ἐκ τῶν Συνόδων καὶ Πατέρων τοῦ διαχωρισμοῦ εἰς δύο ποίμνια τῆς μίας Ἐκκλησίας ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως καὶ τοῦ μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ, ὡς «ὑγιὲς» καὶ «νοσοῦν» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο**....................549
10. **«Ὁ Μ. Βασίλειος, ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν καὶ ἡ στάση του ἀπέναντί τους**

α) Εἰσαγωγή....................556
β) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν....................557
γ) Ὁ Μ. Βασίλειος, ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του.
Ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανούς....................560
Ὡς πρὸς τὸν Μάρκελλο Ἀγκύρας καὶ τοὺς Μαρκελλιανούς....................566
Ὡς πρὸς τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, Ἀπολινάριο Λαοδικείας καὶ Παυλῖνο Ἀντιοχείας....................569
δ) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν
Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν αἱρετικῶν καὶ γενικώτερα ἀπὸ ὅλη τὴν παρουσία τους ὡς παράδειγμα κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο....................580
Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο 586
ε) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν
Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Ἀνόμοιοι Ἀρειανοί....................605
Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Ὅμοιοι Ἀρειανοί....................606
Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Πνευματομάχοι....................607
Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ Ἀπολινάριος Λαοδικείας καὶ οἱ ὀπαδοί του 610
Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας καὶ οἱ Μαρκελλιανοί 611
Ὁ Μ. Βασίλειος σὲ ἄλλα ἀποσπάσματά του ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»....................613
στ) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»....................619
ζ) Οἱ ἐνστάσεις

Ὡς πρὸς τὸ ὅτι οἱ Ἀνόμοιοι ἀπερράγησαν τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.....621
Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.....621
Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν 113 ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.....623
Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα «... ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριενεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις» τῆς 113 ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.....627
Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ Μ. Βασιλείου μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου του Διανίου, ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.....628
11. Ἡ διδασκαλία περὶ τῶν ἀκύρων - ἀνυποστάτων μυστηρίων εἴτε ὑπὸ τοῦ ὑγιοῦς εἴτε ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος τμήματος τῆς Ἐκκλησίας.....635
12. Τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.....639
α) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της 643
β) Ὡς πρὸς τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας ἐκ τῶν Ἀρειανῶν ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.....645
13. Ἡ ἔνσταση: καλύτερα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ πλανᾶσαι παρὰ ἐκτὸς αὐτῆς νὰ ἀληθεύεις καὶ ἡ ἀπάντησή τη.....654
14. Κανονικὸ περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν διπτύχων καὶ ἡ καθολικὴ εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἀναγραφὴ ὀνόματος Πατριάρχου ἢ ἄλλου κληρικοῦ στὰ ἱερὰ δίπτυχα καὶ ἡ μετ′ αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία.....666
15. «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».....679

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ′

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Α′.....697
2. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Β′.....697
3. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Γ′.....704
4. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Δ′.....718
5. Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Ε′.....719
Ἐπίλογος.....723
Βιβλιογραφία.....737
Ἁγιογραφικὸ παράρτημα.....755

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΒ΄	Πρωτοδευτέρα Σύνοδος ἐπὶ Μ. Φωτίου (861).
ΑΕΚΔ	Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου.
ΒΕΠΕΣ	Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1955 κ.ἑ.
ΔΣΘ	ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., Δογματικὴ καὶ συμβολικὴ θεολογία.
ΔΣΜ	ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ μνημεῖα.
ΕΑ	Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, ἐφημερίς, ἐν Κπόλει 1880-1881 κ.ἑ.
ΕΕΒΣ	Ἐπετηρὶς ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1924 κ.ἑ.
ΕΕΘΣΠΑ	Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
ΕΕΘΣΠΘ	Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
ἔνθ.ἀν.	ἐνθ΄ ἀνωτέρω.
ΕΠΕ	Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Πατερικαὶ ἐκδόσεις Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκη.
ΕΦ	Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, ἐπιστημονικὸν θεολογικὸν περιοδικόν, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1908 κ.ἑ.
Θδ	Θεοδρομία, περιοδικὸ σύγγραμμα, Θεσσαλονίκη.
ΘΗΕ	Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Ἀθ. Μαρτίνου.
Θλ	Θεολογία, περιοδικὸ σύγγραμμα, ἐν Ἀθῆναι.
κ.ἑ.	καὶ ἑξῆς.
ΚΙΚ	ΑΚΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Π., Κώδικας ἱερῶν κανόνων.
ΝΣ	Νέα Σιών, Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐν Ἱεροσολύμοις.
ΟΤ	Ὀρθόδοξος Τύπος, ἐφημερίς, ἐν Ἀθήναις.

ΠΙΠΜ	Πατριαρχικὸν ἵδρυμα πατερικῶν μελετῶν, Θεσσαλονίκη.
πρβλ.	Παράβαλε.
ΡΟΕΔ	Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τῆς Διασπορᾶς (ROCOR).
ΡΠΣ	ΡΑΛΛΗ Γ. - ΠΟΤΛΗ Μ., Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων.
σ.	Σελίς.
ΣΜΠ	ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΜΗΛΙΑ, Πρακτικὰ τῶν Ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.
σσ.	Σελίδες.
σ.σ.	Σημείωση συγγραφέως (τοῦ παρόντος βιβλίου)
τ.	Τόμος
ACO	SCHWARTZ E., Acta Consiliorum Oecumenicorum.
ACO E′	SCHWARTZ E. - STRAUB J., Acta Consiliorum Oecumenicorum, (τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου).
ACO Z′	LAMBERZ E., Acta Consiliorum Oecumenicorum, (τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου).
ACO	Λ RIEDINGER R., Acta Consiliorum Oecumenicorum, (τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου).
AS	Acta Sanctorum, Paris – Bruxelles.
BZ	BYZANTINISCHE ZEITSCHRIFT, LEIPZIG 1892κ.έ.
C	COYRTONNE Y., St. Basile, letters.
CFHB	Corpus fontium Historiae Byzantinae, BONNAE.
F	FATOUROS G., Theodori Studiae epistulae. (Σ′ αὐτὴν τὴν βραχυγραφία ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται στὴν σελίδα τῆς ἐκδόσεως καὶ ὁ δεύτερος στὸν πρῶτο στίχο τοῦ κειμένου ποὺ ἀφορᾶ τὴν παραπομπή).
MCC	Mansi, sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio.
SC	SOURCES CHRETIENNES, Paris 1941 κ.έ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Γέροντός μου καὶ διὰ τῆς παροτρύνσεως ἀδελφῶν, ὑπαρχούσης τῆς ἀνάγκης, ἔγινε ἡ ἀνάληψη καὶ διεκπεραιώθη ἡ παροῦσα μελέτη: «Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν...». Ἡ ἀνάγκη ποὺ μόλις ἀνωτέρω ἐλέχθη εἶναι οἱ διάφορες διδασκαλίες οἱ ὁποῖες κυκλοφοροῦν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας προκαλώντας σύγχυση. Μία ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἐννοίας τοῦ μολυσμοῦ ὡς ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς Χάριτος τῶν μυστηρίων ἄνευ τῆς πράξεως τῆς καθαιρέσεως, κατ′ ἀρχὰς στὸν ἴδιο τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ καὶ κατ′ ἐπέκτασιν καὶ εἰς ὅσους Ὀρθοδόξους κοινωνοῦν μαζί του.

Γενόμενο λοιπὸν ἀποδεκτό, ἀπὸ μέρος πιστῶν, ὅτι ὁ μολυσμὸς κατ′ αὐτὴν τὴν ἔννοια, δηλαδὴ ὡς ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης, ὑφίσταται στὴν πράξη, τότε ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ διακοπεῖ ἡ κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἀπωλλεσθεῖ ἡ ἱερωσύνη καὶ εἰς ὅσους κοινωνήσουν μαζί του, ἐὰν εἶναι κληρικοί. Ἡ μὴ ἀποδοχὴ ἀπὸ ἄλλο μέρος πιστῶν, ὅτι ὁ μολυσμὸς πάντα κατ′ αὐτὴν τὴν ἔννοια δὲν ὑφίσταται στὴν πράξη, ὁ ὁποῖος μολυσμὸς θεωρεῖται καὶ μοναδικὸς ἀπ′ αὐτούς, καταλήγει στὸ νὰ ἐκλαμβάνεται ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ′ Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του ὡς προαιρετικός.

Ἀκόμη ὑπάρχει ἡ διδασκαλία ὅτι δημιουργεῖται σχίσμα ὅταν διακοπεῖ ἡ διαμνημόνευση ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ, παρ′ ὅτι ἡ διακοπὴ αὐτὴ πραγματοποιεῖται ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τὴν ὁποία διδάσκει αὐτὸς ὁ αἱρετικός. Αὐτὴ ἡ διδασκαλία γενικῶς χαρακτηρίζεται ὡς ἐπισκοποκεντρισμός. Καὶ τέλος ὑπάρχει καὶ ἡ διδασκαλία ὅτι ὁ μολυσμὸς δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης, ἀλλ′ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων στὴν κατάκριση τοῦ μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ, χωρὶς οἱ Ὀρθόδοξοι νὰ ἀποδεχθοῦν ὡς

φρόνημα τὴν αἵρεσή του, ἀλλὰ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας αὐτοῦ τοῦ αἱρετικοῦ στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες μαζί του.

Ἡ πληθώρα αὐτῶν τῶν διδασκαλιῶν μᾶς ὤθησε ἐκτὸς τῶν ἄλλων νὰ ἐρευνηθεῖ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν. Ὅταν λέγεται περὶ μὴ καταδικασθέντων ἐννοεῖται: μὴ καταδικασμένων, δηλαδὴ ἐὰν πρόκειται γιὰ κληρικοὺς τοὺς ἀκαθαιρέτους καὶ ἐὰν πρόκειται γιὰ μὴ κληρικοὺς (λαϊκοὺς καὶ μοναχοὺς) τοὺς μὴ ἀφορισθέντες. Οἱ συνώνυμες λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴν πρόοδο τῆς ἐργασίας, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, εἶναι: ἀκρίτους, ἀκατακρίτους, ἀκαταγνώστους, ὑποδίκους καὶ ἀνεξελέγκτους αἱρετικούς. Προτιμήσαμε τὴν λέξη αἱρετικοὺς καὶ ὄχι αἱρετίζοντες διότι ἔχουν τὴν ἴδια ἔννοια ὡς τοῦτο καταδεικνύεται διὰ πολλῶν στὴν συνέχεια.

Διευκρινίζεται λοιπὸν ὅτι τὸ παρὸν σύγγραμμα ἀφορᾶ μόνον στοὺς πρὸ καταδίκης ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς καὶ ὄχι στοὺς ἐκτὸς Αὐτῆς. Ἄλλο οἱ πρὸ καταδίκης καὶ ἄλλο οἱ ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοί, εἶναι δύο διαφορετικὲς κατηγορίες. Οἱ μὲν χειροτονήθηκαν ἐντὸς Αὐτῆς καὶ συνυπάρχουν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους, οἱ δὲ δὲν κοινωνοῦν, δὲν ἀνήκουν πλέον – ἢ ποτὲ– στὴν Ἐκκλησία. Ἡ μελέτη αὐτὴ στὸ στόχαστρο τοῦ ἐνδιαφέροντός της ἔχει τὴν πρώτη κατηγορία καὶ ἐκεῖ μόνον κινήθηκε.

Ἐπιστρέφουμε στὴν αἰτία ποὺ μᾶς ὤθησε στὴν ἐνασχόληση τοῦ θέματος τούτου καὶ προσθέτουμε ὅτι δὲν τυγχάνει ἐκ τῶν ἀδιαφόρων θεμάτων, καθὼς ἔχει θεολογικὸ καὶ πρακτικὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἀναγκαία ἡ γνώση τῆς ἀληθείας, διότι ἡ ἄγνοια, ἢ ἡ διαστροφή της, ἄγει εἰς συμπεράσματα ποὺ ἔχουν ἄμεσα ἀποτελέσματα στὴν διδασκαλία καὶ κατὰ συνέπεια ἡ πράξη ποὺ ἀκολουθεῖ ἀποβαίνει τελικῶς λανθασμένη. Ἡ ἀπομάκρυνση ἐκ τῆς ἀληθείας πάντα δημιουργεῖ πρόβλημα κατ᾽ ἐξοχὴν σωτηριολογικό. «**Δυσθήρατός ἐστιν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος ῥαδίως δυνάμενος ἐκφεύγειν τοὺς μὴ προσέχοντας**...»[1].

Ποῦ ὅμως θὰ ἐπεκταθεῖ ἡ ἔρευνα; Ποῦ πρέπει ἐμεῖς νὰ ἀνατρέξουμε εἰς τρόπον ὥστε νὰ κτίσουμε ἐπὶ τῆς πέτρας, γιὰ νὰ

1 Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ, PG 31, 200 A.

ἀποφευχθοῦν παρερμηνεῖες καὶ λάθη; Τὸ σύγγραμμα τοῦτο προσέτρεξε, ἐρεύνησε καὶ βασίσθηκε στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ στὸ «consensusPatrum»[2]. **Στὴν Ὀρθοδοξία μας, ὡς γνωστόν, τὸ ἀλάθητο τὸ ἔχει ἡ Ἐκκλησία ὡς ὅλον καὶ ὡς πλήρωμα, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν[3], ὄργανον καὶ ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ ἀλαθήτου εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος[4] καὶ τὸ «consensusPatrum**».

Μέσα σ'αὐτὰ τὰ πλαίσια, ἡ ἑρμηνευτικὴ ἀρχὴ ποὺ διέπει τὴν πραγματεία αὐτὴ εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον, (βλ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, ἐκ τῶν Παραλλήλων, PG 96, 512). **Δηλαδή, γιὰ νὰ ἑρμηνευθεῖ ἕνα ἀπόσπασμα πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ ἐντὸς τῆς καθόλου διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔτσι νὰ ἑρμηνεύεται καὶ ὄχι μὲ τὴν ὅποια ἑρμηνεία δίδεται στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα αὐτὸ νὰ ἀποτελεῖ καὶ τὴν διδασκαλία**

2 Consensus Patrum = συμφωνία Πατέρων.

3 «**Τὸ ἀλάθητο τῆς Ἐκκλησίας εὑρίσκεται στὴν οἰκουμενικὴ καὶ διαχρονικὴ πατερικὴ συμφωνία καὶ ὄχι στὴν συμφωνία λίγων μόνο Πατέρων μίας συγκεκριμένης περιοχῆς καὶ μίας συγκεκριμένης χρονικῆς περιόδου**», ΤΑΜΙΩΛΑΚΗ Β., Ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων γιὰ τὸν Ἀντίχριστο, σ. 579.

4 Ἡ καθαίρεση αἱρετικῶν, ποὺ ἐμᾶς ἐνδιαφέρει ἄμεσα, ἀποτελεῖ πράξη καὶ ἀπόφαση τῆς Συνόδου – καὶ μάλιστα, ἀπόρροια τῆς δογματικῆς ἀληθείας ποὺ διατύπωσε ἀλαθήτως– καὶ δὴ σὲ αἱρεσιάρχες. Ὅλα ταῦτα περιέχονται στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν πρακτικὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων στὴν διαχρονικὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν κάποιος θέλει νὰ κατανοήσει τὸ διατὶ ἤχθησαν σὲ συγκεκριμένες ἀποφάσεις προσφεύγει στὰ πρακτικά. Ἐμεῖς, ἐν προκειμένῳ, ἀναζητώντας τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς αἱρέσεως καὶ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν αἱρετικῶν, θὰ ἀνατρέξουμε εἰς αὐτὰ τοῦτα τὰ πρακτικὰ νὰ δοῦμε πῶς οἱ Πατέρες τοὺς ἀντιμετώπισαν καὶ ἐξέλαβαν, ἐκεῖνα θὰ μᾶς δείξουν πότε εἶχαν ἱερωσύνη καὶ πότε τὴν ἀπώλεσαν. Ποιὲς οἱ προϋποθέσεις καὶ τὰ κριτήρια καὶ πῶς κατενόησαν τὴν αἵρεση καὶ τὸν μολυσμό της, τὰ κείμενα εἶναι εὔγλωτα, ἀποτελοῦν πυξίδα ἀληθείας.

Εἷς ἅγιος Πατὴρ μπορεῖ νὰ κάνει λάθος "αἱ ἅγιαι Οἰκουμενικαί Σύνοδοι" ὄχι, ἰδοὺ λοιπόν, ἡ πέτρα στὴν ὁποία θὰ κτίσουμε, εἶναι στέρεη πέρα γιὰ πέρα. Μὴ φέρει κανεὶς ἀντίρρηση ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ συμφωνία μὲ τοὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ εἶναι αὐτονόητο, τὰ πρακτικὰ ἀποτελοῦν τὴν πράξη τῶν ἁγίων Πατέρων ποὺ ἑρμηνεύουν τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ δὲν ὑπάρχει καμία ἀντίφαση. Διότι γνώριζαν καὶ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὶς προηγούμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ ἀκολουθοῦσαν μετὰ πάσης ἀκριβείας «ἑπόμενοι τοῖς θείοις Πατράσιν», ἐκτὸς ἐὰν θεωρήσουμε ὅτι εἶχαν ἄγνοια, ἢ δὲν εἶχαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πρᾶγμα ἄτοπον. **Συνεπῶς ὅ,τι προκύπτει μέσα ἀπὸ τὰ πρακτικὰ καὶ ἰδιαιτέρως στὴν θεματικὴ ποὺ ἐξετάζουμε, εἶναι ἀδιαμφισβήτητο**, (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 431κ.ἑ.).

τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ δεύτερο πράττουν καὶ ὅλοι οἱ αἱρετικοί. Ὡς πρὸς τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ὡς τέτοιες ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ἐπισήμως ἑπτὰ καὶ δύο ἀνεπισήμως· δηλαδὴ ἡ Σύνοδος τοῦ 879 ἐπὶ Μ. Φωτίου καὶ ἡ Σύνοδος τοῦ 1351 ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

Ὀφείλουμε ὅμως μία ἐξήγηση στὸν ἀναγνώστη, στὸ γιατὶ ὀνομάζουμε ὡς Οἰκουμενικὲς Συνόδους τὴν Η′ καὶ τὴν Θ′, ἐνῶ δὲν ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ἀκόμη ὡς τέτοιες ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζητούμενο ἦταν κατ' ἀρχάς, ἐὰν τὶς ἔχει ἀναγνωρίσει ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ αὐτοῦ βεβαίως δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀντίρρηση, ὅτι ἔχουν ἀναγνωρισθεῖ ὡς τέτοιες[5].

---

5 «Ἀποτελεσθεῖσα αὕτη ἐκ 383 Πατέρων ἀνατολικῶν τε καὶ δυτικῶν, ἐκπροσωπούντων τὰ πέντε ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα, παρουσίασε, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ῥωμαιοκαθολικὸν θεολόγον Hergenröther, τοιοῦτον ἐπιβλητικὸν θέαμα, οἷον δὲν παρουσιάσθη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Δ′ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διὰ τοῦτο, ἐξακολουθῶν ὁμολογεῖ οὗτος, φέρει ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξωτερικῶς (καὶ ἐσωτερικῶς, προσθέτομεν ἡμεῖς) πάντα τὰ γνωρίσματα Οἰκουμενικῆς Συνόδου. **Οὐδόλως ἄρα ἄπορον, ὅτι ὡς ὀγδόην Οἰκουμενικὴν ἐθεώρουν αὐτὴν οἱ Θεόδωρος Βαλσαμών, Νεῖλος Θεσσαλονίκης, Νεῖλος Ῥόδου, Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Μᾶρκος Ἐφέσου, Γεννάδιος Σχολάριος, Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος καὶ ἄλλοι.** Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδία ἡ Σύνοδος ἐχαρακτήρισεν ἑαυτὴν ὡς Οἰκουμενικὴν πολλαχοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς αὐτῆς», ΔΣΜ 1, 262 / Βλ. καὶ ΡΠΣ 1, 393-395 / Καὶ ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, σ. 275.

«..., **ὁ δέ** (Πάπας Ἰωάννης Η′) **διὰ τῆς εἰς τὴν Η′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον πρὸς τὸν ἱερὸν Φώτιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ**,...», Ἀπάντησις τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸν Πάπαν Πίον Θ′ (1848), ΔΣΜ 2, 909.

«**Μόνο στὴ Σύνοδο τῆς Κπόλεως 879-880, τὴν Η′ Οἰκουμενικὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Συνείδηση τῆς Ἀνατολῆς,...**», ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καὶ ὁ Ἐπίσκοπός της..., σ. 112.

«...Ἐπίσης θεωροῦμεν ὅτι εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου δέον νὰ περιληφθῇ ἀναφορὰ καὶ εἰς τὰς μετὰ τῆς ἁγίας Ζ′ Οἰκουμενικῆς μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (τὰ ἐπὶ Μεγ. Φωτίου τὸ 879, ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ 1341-1351).

Τῇ Αὐτοῦ θειοτάτῃ Παναγιότητι
Τῷ Πανσεβάστῳ ἡμῶν Πατρὶ καὶ Δεσπότῃ
Κυρίῳ κω Βαρθολομαίῳ
Εἰς Φανάριον
ΚΑΡΥΑΙ, Τῇ 12ῃ/25ῃ Μαΐου 2016
Ἱερὰ Κοινότης Ἁγίου Ὄρους Ἄθῳ
Ἀρ. Πρωτοκ. Φ. 2/7/1085.

«...Αὐτὸ εἶναι τὸ κλειδὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἑπτὰ Ρωμαϊκῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, **ὡς καὶ τῆς 8ης τοῦ 879 καὶ τῆς 9ης τοῦ 1341**», ΔΣΘ 1, 27.

Τὸ δεύτερο ποὺ καθόρισε τὴν περαιτέρω πορεία μας, στὸ ὅτι πρέπει νὰ τὶς ὀνομάσουμε ὡς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἦταν ἡ στάση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὡς πρὸς τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ὁ ὁποῖος Ὅσιος κατηγορήθηκε μάλιστα ὅτι τὴν θεωροῦσε ὡς τοπικὴ καὶ ἀπαντᾶ : «ἔφασαν γὰρ οἱ δῆθεν φιλοπάτορες καὶ τούτου ἡμᾶς διεσχῖσθαι, καὶ τήν γε ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἁγίαν σύνοδον τοπικὴν ἀποκαλεῖν· ἡμεῖς δὲ συνεστησάμεθα ἑαυτούς, καὶ αὐτὸν (τὸν ἅγιον Ταράσιον) ἐν Πατράσιν ἁγίοις ἔχειν· **καὶ τήν γε σύνοδον οἰκουμενικὴν ὁμολογεῖν ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως**»[6]. Καὶ ἀλλοῦ: «**καὶ αἱ ἑπτὰ ἅγιαι Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐξέθεντο**»[7]καὶ ἀλλοῦ γράφει αὐτὸ ποὺ οἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικὲς Συνόδοι ἐδογμάτισαν (βλ. PG 99, 1601). Αὐτὰ γράφονται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου πρὶν ἡ Ζ′ ἀναγνωρισθεῖ ὡς Οἰκουμενικὴ ἀπὸ τὴν Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ 879. Ὁ Ὅσιος, ὡς γνωστόν, κοιμήθηκε τὸ 826.

Ἡ παροῦσα ἐργασία ἀνέτρεξε στὰ πρακτικὰ τῶν: Γ′ (431), Δ′(451), Ε′(553), ΣΤ′(681), Ζ′(787), Η′(879) καὶ Θ′(1351), Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ σὲ πολλὰ πατερικὰ ἀποσπάσματα. Τὰ πρακτικὰ τῶν: Α′ καὶ Β′ Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν ἔχουν διασωθεῖ. Ὅλες οἱ Σύνοδοι ἕπονται ἱστορικοῦ εἰσαγωγικοῦ σημειώματος πρὸς διαμόρφωση γενικώτερης εἰκόνος στὸν ἀναγνώστη, καθιστώντας ἔτσι εὐχερέστερη τὴν κατανόηση τῶν προσκομιζομένων ἀποσπασμάτων

«Ἡ δὲ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας πληροφορεῖ σαφῶς περὶ τῆς ἐμπόνου καὶ βαθέως ἀγωνιώδους πορείας αὐτῆς πρὸς τὴν ἑκάστοτε Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐξόχως δυσχεροῦς καὶ δραματικοῦ ἑκάστοτε ἀγῶνος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀναγωγὴν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς διατύπωσιν καὶ κύρωσιν αὐτῆς εἰς τὸ πλαίσιον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὡς καὶ τῶν μὴ χαρακτηρισθεισῶν ὡς τοιούτων, ἀλλὰ διαθετουσῶν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ προσενεγκουσῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πολλὰ πρὸς ἀσφάλισιν τῆς σωτηρίας. **Τοιαῦται δὲ εἶναι κυρίως οἱ Σύνοδοι τοῦ 1341 καὶ 1351, δυνάμεναι νὰ θεωρηθοῦν ὡς μία Σύνοδος**», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., Ἀθανάσιος ὁ Μέγας καὶ ἡ Θεολογία..., σ. 20.

«...**Ἡ σύνοδος τῆς Κπόλεως ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ τὸ 1351, κρινομένη τουλάχιστον μὲ βάση τὸ μεγάλο θεολογικὸ ἔργο της, δύναται καὶ ἀξίζει νὰ συναριθμεῖται στὶς οἰκουμενικὲς συνόδους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὶς ὁποῖες δὲν ὑστερεῖ σὲ τίποτε ὡς πρὸς τὴν σωτηριολογικὴ σημασία τῆς θεολογίας της.** Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδειξη τῆς συνέχειας τῆς συνοδικότητας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ζώσης ἐμπειρίας καὶ Θεολογίας περὶ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας», ΓΙΕΒΤΙΤΣ Α., Παράδοσις καὶ ἀνανέωσις ἐν τῷ θεσμῷ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Συνοδικὰ 1 (1976), σ. 102.

6 PG 99, 1412 / F 684, 26 / ΕΠΕΦ 18Γ, 192.

7 PG 99, 1528 / F 724, 52 / ΕΠΕΦ 18Γ, 338.

ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τοὐλάχιστον, ἀπ' ὅσον γνωρίζουμε, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐργασία ἐν ἐκτάσει καὶ ὄχι ἀποσπασματικῶς στὴν συγκεκριμένη θεματική. **«.., ἐπιλέξαμε νὰ μὴν περιορίσουμε τὴν ἔρευνά μας σὲ ἕνα ἢ σὲ λίγα ὑποθέματα τοῦ θέματος τοῦ.... (μολυσμοῦ** σ.σ.). **Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόφασή μας καθορίστηκε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία γιὰ συνολικὴ πληροφόρηση πάνω στὸ ζήτημα τῆς πατερικῆς διδασκαλίας γιὰ τὸν... (μολυσμὸ** σ.σ.). **Θέλαμε τὴν ὅλη εἰκόνα καὶ ὄχι ἕνα τμῆμα της**. Τὰ διάφορα ὑποθέματα συνδέονται μεταξύ τους. Ἡ σωστὴ πραγμάτευση τοῦ ἑνός, συχνά, ἀπαιτεῖ ἐπαρκῆ ἀνάπτυξη τοῦ ἄλλου. Γιὰ νὰ συμπληρώσεις ἕνα πὰζλ πρέπει νὰ διαθέτεις ὅλα τὰ κομμάτια»[8].

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔχει διαρθρωθεῖ σὲ ἑπτὰ Κεφάλαια. Τὸ πρῶτο Κεφάλαιο ἐρεύνησε στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ στοὺς ἁγίους Πατέρες καὶ βρῆκε πολλὲς μαρτυρίες ποὺ ἐπιβεβαιώνουν ὅτι ὑφίσταται ὁ μολυσμὸς στοὺς Ὀρθοδόξους ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκατακρίτων αἱρετικῶν καὶ τὶς παρουσιάζει στὸν ἀναγνώστη.

Τὸ δεύτερο Κεφάλαιο ἐρεύνησε στὰ πρακτικὰ ἕξι Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ βρῆκε ὅτι αὐτὸς ὁ μολυσμὸς δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης, δηλαδὴ δὲν καθίστανται ἄκυρα-ἀνυπόστατα τὰ μυστήρια, οὔτε στοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς, οὔτε εἰς ὅσους Ὀρθοδόξους κοινωνοῦν μαζί τους[9].

8 ΤΑΜΙΩΛΑΚΗ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 579.

9 Πρέπει νὰ συμπληρώσουμε ὅτι τὸ Κεφάλαιο αὐτὸ ἔχει μία «ἀτέλεια»· καὶ γράφουμε περὶ ἀτελείας διότι, γιὰ νὰ εἶναι ὁλοκληρωμένη ἡ ἔρευνά του, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀνατρέξει σὲ ὁλόκληρη τὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, ἀναζητώντας ὅλες τὶς αἱρέσεις καὶ σχίσματα καὶ τὸ πότε χάθηκε ἡ ἱερωσύνη τους. Ὡς γίνεται ὅμως ἀντιληπτὸ στὸν ἀναγνώστη, αὐτὸ καὶ χρόνο πολὺ θὰ ἀπαιτοῦσε καὶ οἱ σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ θὰ ἐγίνοντο τὸ λιγότερο τριπλάσιες, (ἤδη τὸ πόνημα αὐτὸ κατέλαβε μεγάλο ὄγκο καὶ ἤδη ἔχει ἀργήσει ὑπὲρ τοῦ δέοντος στὴν ἔκδοσή του). Ὁμολογοῦμε λοιπὸν ὅτι δὲν πραγματοποιήσαμε αὐτὴν τὴν ἔρευνα καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ ἀποτελέσει ἐρέθισμα πρὸς ἀνάληψη ἐργασίας ὑπὸ κάποιου ἄλλου ἐρευνητοῦ. Πρόκειται βεβαίως περὶ πολὺ μεγάλου ἔργου, λαμβανομένου ὑπ᾽ ὄψιν τῶν αἱρέσεων καὶ σχισμάτων ποὺ ἀναφέρουν οἱ Ἅγιοι: Ἐπιφάνιος Κύπρου καὶ Ἰωάννης Δαμασκηνός, καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν μετέπειτα αἱρέσεων καὶ σχισμάτων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κατανοεῖ κανεὶς τὸν ὄγκο τῶν σελίδων ποὺ πρέπει νὰ ἀναγνωσθοῦν.

Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως ὡς πρὸς τὸ Κεφάλαιο αὐτό, στὸ ὅτι ἐνέμεινε μόνον σὲ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, αὐτὸ καὶ μόνο του τοῦ δίδει ὅλα τὰ ἐχέγγυα ὅτι τὸ ἔδαφος στὸ ὁποῖο πραγματοποίησε τὴν ἔρευνά του εἶναι στέρεο πέρα γιὰ πέρα. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἔχουν τὸ ἀλάθητο, ὡς λέγεται στὸ κυρίως κείμενο τῆς «Εἰσαγωγῆς». Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ τὴν λέξη ἀτέλεια, στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ὑποσημειώσεως, τὴν τοποθετήσαμε ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, (βλ. καὶ ὑποσ. 905).

Τὸ τρίτο Κεφάλαιο ἐρεύνησε στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ σὲ πολλοὺς ἁγίους Πατέρες καὶ βρῆκε ὅτι ἐννοοῦν τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες Ὀρθοδόξους μαζί τους, ὡς συμμετοχὴ στὴν αἵρεση, κατάκριση, σχίσμα αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν. Δηλαδὴ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων. **(Σημαντικὴ διευκρίνηση: ὁ μολυσμός, σύμφωνα μὲ τὸ «consensus Patrum», δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης κατὰ τὴν προηγουμένη παράγραφο, ἀλλ' αὐτὴν ποὺ μόλις ἐλέχθη στὶς δύο προηγούμενες προτάσεις· παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἰδιαιτέρως τὸ συγκρατήσει αὐτὸ κατὰ τὴν πορεία τῆς ἀναγνώσεως ὅλης αὐτῆς τῆς πραγματείας)**.

Τὸ τέταρτο Κεφάλαιο ἐρεύνησε στὸ «consensus Patrum» τὴν σχέση τοῦ μολυσμοῦ μὲ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Καὶ ἔγινε φανερόν ὅτι ἰσχύει αὐτὴ ἡ ἀρχὴ στοὺς Πατέρες ὄχι μόνον ἀπὸ κατακεκριμένο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀκατάκριτο «ἀκοινωνήτῳ». Τὰ ὑπόλοιπα ὁ ἀναγνώστης θὰ τὰ βρεῖ στὸ οἰκεῖο Κεφάλαιο.

Τὸ πέμπτο Κεφάλαιο ἐρεύνησε τὴν σχέση τοῦ μολυσμοῦ μὲ τὴν οἰκονομία, ἐξετάζοντας ἑπτὰ οἰκονομίες· καὶ βρῆκε ὅτι ἡ οἰκονομία δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξη τῆς μὴ ὑπάρξεως τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὑποδίκων αἱρετικῶν, ἀντιθέτως τὴν ἐπιβεβαιώνει· τὸ γιατὶ θὰ τὸ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὸν οἰκεῖον τόπο. Τὸ μόνον ποὺ προσθέτουμε ἐδῶ, εἶναι ὅτι ἡ ἀνάγκη ἀπαιτοῦσε στὸ Κεφάλαιο αὐτὸ νὰ προηγηθεῖ μία εἰσαγωγὴ ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς οἰκονομίας πρὸς βοήθεια τοῦ ἀναγνώστου καὶ σὲ ὁποιες οἰκονομίες ὑπῆρξε ἀνάγκη προηγεῖται μία ἱστορικὴ εἰσαγωγή.

Τὸ ἕκτο Κεφάλαιο καλεῖται «Τὰ Παραλειπόμενα» καὶ τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται ἀπὸ δεκατέσσερις ἑνότητες. Τὸ ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς ἐργασίας, λόγῳ τῆς ἰδιαιτερότητός του, περιέχει πολλὲς πτυχὲς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν πολλὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐνδεικνυόταν νὰ συμπεριληφθοῦν στὶς ὑποσημειώσεις. Αὐτὴν τὴν ἀνάγκη ἐξυπηρετεῖ τὸ Κεφάλαιο αὐτό, καθὼς ἐπίσης συμπεριλαμβάνει καὶ μία πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου σχετικὴ

μὲ τὸ ἀντικείμενο ἐρεύνης αὐτοῦ τοῦ πονήματος. Προτρέπουμε λοιπὸν τὸν ἀναγνώστη καὶ αὐτὴν τὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀλλὰ καὶ ὅλες τὶς ἑνότητες τῶν «Παραλειπομένων», νὰ μὴ τὶς προσπεράσει ἀψήφιστα διότι βοηθοῦν τὰ μέγιστα στὴν κατανόηση τῶν «Τελικῶν Συμπερασμάτων»· τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἕβδομο Κεφάλαιο στὸ ὁποῖο, ὡς γίνεται ἀντιληπτόν, συνάγονται τὰ συμπεράσματα ἀπὸ ὅλα τὰ Κεφάλαια μὲ πολὺ σημαντικὲς ὑποσημειώσεις. Καὶ στὸν «Ἐπίλογο» γίνεται μία μικρὴ ἀναφορὰ στὴν παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας, ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν συμπερασμάτων καὶ ἔτσι κλείνει τὸ βιβλίο.

Ἀκόμη, ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ποὺ παρατίθενται σὲ ὅλα τὰ Κεφάλαια ἔχουν μεταφερθεῖ στὴν σύγχρονη γλῶσσα, τὸ δὲ ἀρχαῖο κείμενο καταχωρεῖται στὶς ὑποσημειώσεις. Ὅσα ἀποσπάσματα παρέμειναν μόνον στὸ ἀρχαῖο κείμενο, τὰ σχόλια ποὺ τὰ συνοδεύουν διασώζουν τὸ νόημα τοῦ κειμένου. Προσθέτουμε ἀκόμη, ὅτι ἔχουν παρατεθεῖ καὶ κάποιες σχετικὲς ἐνστάσεις, ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα ποὺ καταλήγει ἡ ἔρευνα ἀπὸ τρίτα ἄλλα πρόσωπα, ὡς βρέθηκαν στὴν σύγχρονη βιβλιογραφία. Μὲ σχετικὴ ἀπάντηση σὰν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν συμπερασμάτων τῆς πραγματείας αὐτῆς ἔτσι ὥστε νὰ ἔχει ὁ ἀναγνώστης ἐνώπιόν του κατὰ τὸ δυνατὸν σφαιρικῶς τὴν πτυχὴ τῆς θεματικῆς ποὺ ἐξετάζεται στὸ συγκεκριμένο σημεῖο τῆς παρούσης μελέτης. Πρέπει νὰ προσθέσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ τονισμοὶ ποὺ ὑπάρχουν σὲ ὅλα τὰ κείμενα εἶναι ἡμέτεροι, πλὴν ἐλαχιστοτάτων ἐξαιρέσεων τὸ ὁποῖο σημειώνεται στὶς ἐκεῖ συνάφειες.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλο τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε στὸν θεολόγο, εἴτε στὸν μὴ θεολόγο. Αὐτὸ γέννησε τὴν ἀνάγκη οἱ παραπομπὲς στὶς πηγὲς ποὺ ὑπάρχουν στὶς ὑποσημειώσεις, νὰ παραπέμπουν καὶ σὲ κριτικὲς καὶ σὲ ἄλλες ἐκδόσεις. Οἱ πρῶτες εἶναι δυσεύρετες, ἐνῶ οἱ δεύτερες εἶναι πιθανότερο νὰ βρίσκονται στὴν βιβλιοθήκη τοῦ κάθε ἀναγνώστου.

Πρέπει ἀκολούθως νὰ ἐπεξηγηθεῖ ἡ ἔννοια ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο καὶ ἀνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης, ἀφοῦ προηγουμένως εἰπωθοῦν λίγα λόγια περὶ τῆς ἱερωσύνης. Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ τὴν ἱερωσύνη τὴν κατενόησε ὡς Χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία Σύνοδος γιὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Διοσκόρου γράφει: «τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνη χάριτος ἀφαιρεθείς», (βλ.σ. 78). Ἱερωσύνη λοιπὸν εἶναι τὸ ἰδιαίτερο χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ ὁποῖο μετέδωσε ὁ Κύριος στοὺς

Μαθητὲς καὶ Ἀποστόλους Του, εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του. Γράφεται στὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο: «ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινῶν κρατῆτε, κεκράτηνται», (Ἰωάν. 20, 22), καθὼς καὶ τό: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν», (Ματθ. 28, 19).

Τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης τὸ μετέδωσαν μὲ τὴν σειρά τους οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι στοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς ὁποίους χειροτόνησαν στὶς διάφορες ἀποστολικές τους περιοδεῖες. Ἡ μετάδοση τοῦ χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης λοιπὸν εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ συνιστᾶ καὶ τὴν ὕπαρξή της. Τὸ δὲ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ὑπαρκτοῦ, ἐνῶ τὸ ἀνυπόστατο τοῦ ἀνυπάρκτου τῆς ἱερωσύνης[10].

Τελειώνοντας καὶ τούτου, δὲν ἀπομένει παρὰ εὐγνωμόνως νὰ ἐκφράσουμε τὶς εὐχαριστίες μας πρὸς τὸν γέροντα Σάββα Λαυριώτη, διότι εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νὰ προλογίσει τὸ πόνημα τοῦτο καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπόλοιπη ποικίλη βοήθειά του. Εὐχαριστοῦμε ἀκόμη καὶ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, μὲ τὸν ἕνα ἢ μὲ τὸν ἄλλο τρόπο, συνέβαλαν στὴν ἀποπεράτωση τούτου τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο ἔρχεται νὰ πληρώσει τὸ κενὸ ποὺ ὑπάρχει στὴν βιβλιογραφία, ἔτσι ὥστε νὰ βοηθηθεῖ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας -Χάριτι Χριστοῦ- καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἐπιθυμία, ἐπιδίωξη καὶ εὐχὴ τοῦ συγγραφέως του.

10 «Ἡ λέξη "ἄκυρον" προκειμένου περὶ μυστηρίων, ἄλλοτε μὲν χαρακτηρίζει τὰ τελείως ἀνυπόστατα (ἤτοι ἀνύπαρκτα) Μυστήρια καὶ ἄλλοτε τὰ ὑποστατὰ μέν, ἀλλ' ἀντικανονικῶς τελεσθέντα, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐννοίας, τὴν ὁποίαν ἑκάστοτε δίδομεν εἰς τὴν λέξιν "ἄκυρον"», ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε. , Τὰ δύο ἄκρα, σ. 87.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΥΠΑΡΞΗ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΓΡΑΦΗ, ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

1.Ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ ἀπὸ μαρτυρίες στὴν Γραφή, στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ στοὺς Ἁγίους Πατέρες

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη διὰ τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ λέγει ὁ Κύριος: «**καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου·** ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ τοῦ καθαροῦ οὐ διέστελλον», (Ἰεζ. 22,26). Οἱ Ἱερεῖς μόλυναν τὰ ἅγιά μου κατὰ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου καὶ αὐτὸ τὸ χωρίο οἱ Πατέρες τὸ ἐξέλαβαν ὡς ἀναφερόμενο σὲ ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς Ἱερεῖς καὶ στὴν συνέχεια καὶ στὴν κοινωνία τους, (βλ. ἁγίου Νικηφόρου Πατριάρχου Κπόλεως σ. 46 καὶ Ἁγιορειτῶν Πατέρων σσ. 49, 185κ.έ.). Ἄλλωστε καὶ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο ἀναφέρεται σὲ Ἱερεῖς.

Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι σὲ Διαταγή τους (βιβλ. 8, κεφ. 34)[11] λέγουν: «Εἰ μὴ δυνατὸν ἐν Ἐκκλησίᾳ προϊέναι διὰ τοὺς ἀπίστους, κατ' οἶκον συνάξεις, ὦ ἐπίσκοπε· ἵνα μὴ εἰσέρχηται εὐσεβὴς εἰς Ἐκκλησίαν ἀσεβῶν· οὐχ ὁ τόπος γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἁγιάζει, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τὸν τόπον. **Ἐὰν δὲ ἀσεβεῖς κατέχωσιν τὸν τόπον, φευκταῖός σοι ἔστω, διὰ τὸ βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν· ὡς γὰρ οἱ ὅσιοι ἱερεῖς ἁγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἐναγεῖς μιαίνουσιν.** Εἰ μήτε ἐν οἴκῳ, μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ συναθροισθῆναι δυνατόν, ἕκαστος παρ' ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω ἢ καὶ ἅμα δύο, ἢ τρεῖς· "ὅπου γὰρ εἰσι, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν". Πιστός, μετὰ κατηχουμένου μήτε κατ' οἶκον προσευχέσθω· οὐ γὰρ δίκαιον τὸν μεμυημένον μετὰ τοῦ ἀμυήτου συμμολύνεσθαι· εὐσεβὴς μετὰ αἱρετικοῦ, μήτε κατ' οἶκον συμπροσευχέσθω· "Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;". Πιστὸς ἢ πιστὴ δούλοις συναφθέντες, ἢ ἀφιστάσθωσαν, ἢ ἀποβαλλέσθωσαν»[12]. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συναθροισθεῖτε σὲ Ἐκκλησία, νὰ συγκεντρώνεις τὸν λαὸ σὲ οἶκο «ὦ ἐπίσκοπε», ἐντέλλονται οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι. Γιὰ νὰ μὴν εἰσέρχεται εὐσεβὴς σὲ ἐκκλησία ἀσεβῶν· δὲν ἁγιάζει ὁ τόπος τὸν ἄνθρωπο, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τὸν τόπο. Ὅπως οἱ ὅσιοι Ἱερεῖς ἁγιάζουν, συνεχίζουν, ἔτσι οἱ ἐναγεῖς μολύνουν. Ὥστε ὁ ἀκάθαρτος Ἱερεὺς μολύνει τὴν Ἐκκλησία. Τὸ ὅτι ἀναφέρονται σὲ ἀνεξελέγκτους γίνεται φανερὸ ἀπὸ τὸ ὅτι τοὺς ὀνομάζουν ὡς Ἱερεῖς. Διὰ τοῦτο «φευκταῖός σοι ἔστω, διὰ τὸ βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν», πρέπει νὰ φύγετε «ὦ ἐπίσκοπε» ἐπειδὴ ἔχει βεβηλωθεῖ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἀκαθαιρέτους κληρικούς. Καὶ ἐὰν δὲν μπορεῖτε οὔτε σὲ οἶκο, οὔτε σὲ Ἐκκλησία, τότε ὁ καθένας ἂς ψάλλει, ἀναγιγνώσκει, προσεύχεται μόνος του. Σαφεστάτη μαρτυρία περὶ ὑπάρξεως μολυσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἱερέα ποὺ τὸν καθιστᾶ ἀκοινώνητο.

Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Στὸν 2ο ἱερὸ Κανόνα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «Ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις τοῖς Κανόσιν (στοὺς Ἀποστολικοὺς σ.σ.) ἐντέταλται δέχεσθαι ἡμᾶς τὰς τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων

11 Καὶ γράφουμε οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, παρ' ὅτι οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς εἶναι κείμενα ποὺ συνεγράφησαν τὴν μεταποστολικὴ περίοδο, ἐν τούτοις ἀπηχοῦν τὸ πνεῦμα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.
12 PG1, 1136-1137 / ΒΕΠΕΣ2, 165-166.

διὰ Κλήμεντος διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς Ἐκκλησίας νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν θείων δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα, τὴν τῶν τοιούτων διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, οὐδαμῶς ἐγκρίνοντες τὰ τῆς αἱρετικῆς ψευδολογίας κυήματα, καὶ τῇ γνησίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁλοκλήρῳ διδαχῇ παρενείροντες»[13]. Στὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς Συνόδου, οἱ ἑτερόδοξοι ἔχουν εἰσάγει κάποια νόθα καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας καὶ διὰ τοῦτο τὶς ἐξέβαλε τῆς Ἐκκλησίας. Τί κῦρος λοιπόν, μπορεῖ νὰ ἔχουν αὐτὰ τὰ κείμενα;

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ εἰσαγωγὴ κάποιων νόθων δὲν σημαίνει ὅτι ὅλες οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς εἶναι νόθες. Ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος λέγει: «Αἱ δὲ τῶν Ἀποστόλων Διαταγαί, αἵτινες καὶ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ ὑπὸ τοῦ β' τῆς ΣΤ'. ἀπεβλήθησαν μὲν ἀπὸ τὸν β' κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς ΣΤ' Συνόδου, ὡσὰν ὁποῦ ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν Αἱρετικῶν· ἐπειδὴ δὲ ὄχι ὅλαι ἐνοθεύθησαν, ἀλλ' εἰς μέρη τινά, διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν Πατέρων καὶ πρὸ τῆς ΣΤ'. οἷος μάλιστά ἐστιν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἱερὸς Μάξιμος, ῥητὰ ἐξ αὐτῶν προεχειρίσθησαν... Τί λέγω τοὺς μερικούς; αὐτὴ ἡ Οἰκουμενικὴ Ε' Σύνοδος μαρτυρίαν φέρει ἀπὸ τὰς διαταγάς, ἐν τῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιστολῇ, ὅτι πρέπει ὑπὲρ τῶν τελευτώντων νὰ δίδωνται ἐλεημοσύναι, σελίδι 392 τοῦ Β' τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ΣΤ' ἐκ τῶν διαταγῶν μαρτυρίαν προεχειρίσθη ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδος. Καὶ Μιχαὴλ δὲ ὁ Κηρουλλάριος καὶ Κπόλεως Πατριάρχης, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ζῶν ἐν ἔτει 1053. μαρτυρίαν προεχειρίσατο κατὰ τῆς κουρᾶς τῶν γενείων, κειμένην ἐν τῷ α' βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγ. κεφ. γ'... **Καὶ νῦν καθὼς εὑρίσκονται τετυπωμέναι, δὲν μοὶ φαίνεται νὰ ἔχουν κανένα νόθον ἢ ἄτοπον»[14].**

Τὸ ὅτι ἡ συγκεκριμένη αὐτὴ Διαταγὴ τῶν Ἀποστόλων ποὺ παρετέθη ἀνωτέρω εἶναι γνήσια ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν ὅσιο

13 Πηδάλιον, 220 / ΡΠΣ2, 308 / ΚΙΚ,100.
14 Πηδάλιον, 117.

Σωφρόνιο Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπαναλαμβάνει σχεδὸν αὐτολεξεὶ τὸν 7ο αἰῶνα (βλ. κατωτέρω σσ. 45-46). **Ἀλλὰ καὶ διότι ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ὡς φαίνεται στὸ Κεφάλαιο αὐτό. Συνηγοροῦν λοιπόν καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι στὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἐκ τῶν ἀκρίτων ἀσεβῶν Ἱερέων.**

Ἐπανερχόμενοι·

Ὁ Μ. Ἀντώνιος λέγει, ὡς ὁ Μ. Ἀθανάσιος στὴν βιογραφία του συμπεριλαμβάνει γράφοντας: « ...Αὐτὸς (ὁ Μ. Ἀντώνιος) τότε, ἀφοῦ στέναξε πολύ, ἔλεγε τὰ ἑξῆς: "Παιδιά μου, καλύτερα νὰ πεθάνη κανεὶς πρὶν γίνουν ὅσα εἶδα στὴν ὀπτασία". Καθὼς δὲ πάλι ἐκεῖνοι ἐπέμεναν στὴν ἀπαίτησί τους, ἔλεγε μὲ δάκρυα στὰ μάτια: "Πρόκειται νὰ συμβῇ μεγάλη συμφορὰ στὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θὰ παραδοθῇ σὲ ἀνθρώπους ὁμοίους μὲ ἄλογα κτήνη. Εἶδα δηλαδὴ τὴν ἁγία τράπεζα τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου καὶ γύρω ἀπ' αὐτὴν νὰ στέκωνται κυκλικὰ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἡμίονοι. Κλωτσοῦσαν μάλιστα τὸ ἐσωτερικό της κατὰ τέτοιο τρόπο, σὰν γίνονταν οἱ κλωτσιὲς ἀπὸ κτήνη ποὺ πηδοῦσαν ἄτακτα. Ὁπωσδήποτε, εἶπε, θὰ ἀκούσατε πῶς στέναξα, ἐπειδὴ ἄκουσα φωνὴ ποὺ ἔλεγε: **Θὰ μιανθῇ τὸ θυσιαστήριό μου**".

Αὐτὰ εἶδε ὁ γέροντας καὶ ὕστερα ἀπὸ δύο ἔτη (περὶ τὸ 354 πρέπει νὰ εἶδε τὴν ὀπτασία ὁ Ὅσιος) ἔγινε ἡ τωρινὴ εἰσβολὴ τῶν Ἀρειανῶν... Τότε ὅλοι μας γνωρίσαμε, ὅτι οἱ κλωτσιὲς τῶν ἡμιόνων προεμήνυαν στὸν Ἀντώνιο, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οἱ Ἀρειανοὶ πράττουν τώρα ἀσυλλόγιστα ὅπως τὰ κτήνη...». Καὶ κατωτέρω: «**Προσέξτε μόνο νὰ μὴ μολύνετε τοὺς ἑαυτούς σας μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν Ἀρειανῶν.** Διότι ἡ διδασκαλία τους δὲν εἶναι τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ πατρός τους διαβόλου». Καὶ κατωτέρω: «...Νὰ μιμῆσθε τοὺς Ἁγίους καὶ νὰ μὴ πλησιάζετε τοὺς σχισματικοὺς Μελιτιανούς, ἐπειδὴ γνωρίσατε τὴν πονηρὴ καὶ ἀνόσια προαίρεσί τους. Οὔτε μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς νὰ ἔχετε καμμία ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία... **Διαφυλάξτε λοιπὸν τοὺς ἑαυτούς σας καθαροὺς ἀπὸ ἐκείνους...** Νὰ μὴ ἔχετε καμμία ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς σχισματικοὺς οὔτε καθόλου μὲ τοὺς αἱρετικοὺς

Ἀρειανούς. Ἄλλωστε γνωρίζετε ὅτι καὶ ἐγὼ τοὺς ἀπέφυγα ἐξ αἰτίας τῆς χριστομάχου καὶ κακοδόξου αἱρέσεώς τους»[15].

Οἱ Ἀρειανοὶ μόλυναν τὸ θυσιαστήριο τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μ. Ἀντώνιος ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴ τῶν μοναχῶν νὰ μὴ μολυνθοῦν ἐκ τῆς κοινωνίας τους ἀλλὰ νὰ παραμείνουν καθαροί, τὸ ὁποῖο καὶ ὁ ἴδιος ἔπραξε καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς του. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 639κ.ἑ.).

Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει: «**ἐβεβηλώθη τὰ ἅγια**» καὶ «**κοινὸς οἶκος**» (=μολυσμένος ναός, κατὰ τοὺς ὁσίους Νικηφόρο Πατριάρχη Κπόλεως καὶ Θεόδωρο τὸν Στουδίτη βλ.σσ. 575-576) ἀπὸ τοὺς ἀκαθαιρέτους Ἀρειανοὺς (βλ. γιὰ τὶς παραθέσεις τοῦ Μ. Ἱεράρχου σσ. 557κ.ἑ. καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς ὅτι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἀνωτέρω). Καὶ ἡ βεβήλωση αὐτή, ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ Μ. Πατρός, ἔχει τὴν συνέπεια ὅτι καθιστᾶ ἀκοινωνήτους τοὺς βεβήλους καὶ ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς ὅπως τὸν ἑρμηνεύουν οἱ δύο ἀνωτέρω Ὅσιοι.

---

15 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, σσ. 35-36 / PG26, 957-960, 968-969-971-972. « Ὁ δὲ καὶ οὕτω μέγα στενάξας· Ὦ τέκνα, βέλτιον, ἔλεγεν, ἀποθανεῖν, πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ τῆς θεωρίας. Τῶν δὲ πάλιν ἀξιούντων, δακρύσας ἔλεγε· Μέλλει τὴν Ἐκκλησία ὀργὴ καταλαμβάνειν, καὶ μέλλει παραδίδοσθαι ἀνθρώποις ὁμοίοις ἀλόγοις κτήνεσιν. Εἶδον γὰρ τὴν τράπεζαν τοῦ Κυριακοῦ, καὶ περὶ αὐτήν, ἑστῶτας ἡμιόνους κύκλῳ πανταχόθεν, καὶ λακτίζοντας τὰ ἔνδον οὕτως, ὡς ἂν ἀτάκτως σκιρτώντων κτηνῶν γένοιτο λακτίσματα. Πάντως δὲ ᾔσθεσθε, φησί, πῶς ἐστέναζον· ἤκουσα γὰρ φωνῆς λεγούσης· **Βδελυχθήσεται τὸ θυσιαστήριόν μου.** Ταῦτα εἶδεν ὁ γέρων· καὶ μετὰ δύο ἔτη γέγονεν ἡ νῦν ἔφοδος τῶν Ἀρειανῶν, καὶ ἡ ἁρπαγὴ τῶν ἐκκλησιῶν, ὅτε καὶ τὰ σκεύη μετὰ βίας ἁρπάσαντες, δι' ἐθνικῶν ἐποίουν βαστάζεσθαι· ὅτε καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων ἠνάγκαζον συνάγεσθαι μετ' αὐτῶν· καὶ παρόντων αὐτῶν ἔπραττον ἐπὶ τῆς τραπέζης ὡς ἤθελον. Τότε πάντες ἡμεῖς ἐπέγνωμεν, ὅτι τὰ λακτίσματα τῶν ἡμιόνων ταῦτα προεμήνυε τῷ Ἀντωνίῳ, ἃ νῦν οἱ Ἀρειανοὶ ἀλόγως πράττουσι ὡς τὰ κτήνη... **μόνον μὴ μιάνητε ἑαυτοὺς μετὰ τῶν Ἀρειανῶν.** Οὐκ ἔστι γὰρ τῶν ἀποστόλων αὕτη ἡ διδασκαλία, ἀλλὰ τῶν δαιμόνων, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου... καὶ τὸν ζῆλον ἔχειν πρὸς τοὺς ἁγίους, μὴ ἐγγίζειν δὲ Μελετιανοῖς τοῖς σχισματικοῖς· οἴδατε γὰρ αὐτῶν τὴν πονηρὰν καὶ βέβηλον προαίρεσιν· μηδὲ κοινωνίαν ἔχειν τινὰ πρὸς τοὺς Ἀρειανούς· καὶ γὰρ καὶ ἡ τούτων ἀσέβεια πᾶσιν ἔκδηλός ἐστι... **Καθαροὺς οὖν ἑαυτοὺς μᾶλλον ἀπὸ τούτων φυλάττετε,** ... Καὶ μηδεμία ἔστω ὑμῖν κοινωνία πρὸς τοὺς σχισματικούς, μηθ' ὅλως πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρειανούς. Οἴδατε γὰρ πῶς κἀγὼ τούτους ἐξετρεπόμην διὰ τὴν χριστομάχον αὐτῶν καὶ ἑτερόδοξον αἵρεσιν».

Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει: «Τίνας ἐπαφήκαμεν θῆρας ἁγίων σώμασιν, ὥς τινες τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δημοσιεύσαντες, ἓν ἐγκαλέσαντες μόνον, τὸ μὴ τῇ ἀσεβείᾳ συνθέσθαι **μηδὲ τῇ κοινωνίᾳ χρανθῆναι** (=μολυνθῆναι), ἣν ὡς ἰὸν ὄφεως φεύγομεν, οὐ σῶμα βλάπτουσαν, τὰ δὲ βάθη μελαίνουσαν τῆς ψυχῆς;»[16].

Ποιὰ θηρία ἀπελύσαμε πάνω στὰ σώματα τῶν Ἁγίων, μᾶς λέγει ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης, ὅπως ἔπραξαν μερικοὶ ἐξευτελίσαντες τὴν ἀνθρωπίνη φύση, μὲ μόνη κατηγορία ὅτι δὲν συντάχθηκαν μὲ τὴν ἀσέβεια, οὔτε μολύνθηκαν διὰ τῆς κοινωνίας, τὴν ὁποία φεύγουμε ὡς δηλητήριο τοῦ ὄφεως τὸ ὁποῖο δὲν βλάπτει τὸ σῶμα ἀλλὰ σκοτεινιάζει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς; Τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου: «μηδὲ τῇ κοινωνίᾳ χρανθῆναι» ἀναφέρεται στὰ αἱρετικὰ πρόσωπα καὶ αὐτὴ ἡ κοινωνία μελαίνει καὶ σκοτεινιάζει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὁ ὁποῖος ἐν προκειμένῳ λέγει: «ὧν (=τῶν χριστομάχων- Εἰκονομάχων) φύγοιμεν τὴν κοινωνίαν, ἀδελφοί, ὡς ἰὸν ὄφεως, μελαίνουσαν οὐ σῶμα, ὥς πού φησιν ὁ Θεολόγος· ἀλλὰ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς»[17]. Ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ἀναφέρεται καὶ αὐτὸς σὲ ἀκατακρίτους αἱρετικούς, (βλ. τὸ γιατὶ ἀνωτέρω).

Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος σὲ ἐπιστολή της «Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν, καὶ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων Βασιλέων ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει συγκροτηθεῖσα, τοῖς ἀγαπητοῖς, καὶ ποθεινοτάτοις συλλειτουργοῖς, τοῖς κατὰ τὴν Κπολιν διατρίβουσιν, καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις τῆς αὐτῆς Κπόλεως», λέγει: «... καὶ παντοίους γενομένους ἐκκόψαι τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα, τὸν ἀσεβέστατον Νεστόριον **καὶ τὰς ἐκκλησίας τοῦ τοιούτου καθαρθῆναι μύσους»**[18]. Ὁ Νεστόριος πρὸ τῆς ἐκκοπῆς του ὑπὸ τῆς Συνόδου ἀποτελοῦσε «μύσος» (=ρύπος, ἀκαθαρσία) τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ ὡς ἑρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (βλ. κατωτέρω), αὐτὸς ὁ μολυσμὸς τοῦ Νεστορίου τὸν καθιστοῦσε ἀκοινώνητο ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του ὥστε νὰ παραμείνουν καθαροὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν κοινωνοῦσαν μαζί του.

16 PG36, 217D-220 / ΕΠΕ2, 96.
17 PG99, 1132 / F344, 39 / ΕΠΕΦ 18Β, 308.
18 ΣΜΠ1, 543 / MCC4, 1445 / ACO1-1-3, 52.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας σὲ λόγο του ἀπολογητικὸ πρὸς τὸν εὐσεβέστατο βασιλέα Θεοδόσιον, λέγει: «Ἦταν δὲ καὶ ἑτέρως χρήσιμο καὶ ἀναγκαῖο, στὸ ὑμέτερο κράτος, **νὰ ἀπομακρύνετε ἀπὸ τῶν θείων θυσιαστηρίων αὐτὸν ποὺ τὰ μολύνει...»**[19]. Ὁ Νεστόριος πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του μόλυνε τὰ θεῖα θυσιαστήρια, ὅ,τι λέγεται ὑπὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς. Ὁ ἅγιος Κύριλλος σὲ ἄλλο ἀπόσπασμά του ἀναφέρεται στὸν μολυσμὸ ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν λέγοντας: «Ἑπομένως λοιπόν, **εἶναι ἄνομος πράξη καὶ βεβήλωση καὶ ὑπὸ δίκην αἵματος, τοῦ νὰ ἀγαπάει κανεὶς νὰ συναυλίζεται μὲ τοὺς ἀνοσίους αἱρετικοὺς καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους νὰ διατηρεῖ κοινωνία»**[20]. Αὐτὸ συνεπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέσως ἑπομένη παράθεση, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξάγεται ὅτι αὐτὴ ἡ βεβήλωση προέρχεται ἐκ τῆς κοινωνίας ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν. Σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν κλῆρο καὶ λαό Κπόλεως, πρὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς, λέγει: «νὰ ἀναζωπυρώνετε πάντοτε αὐτὴν τὴν πίστη **καὶ νὰ τηρεῖτε τοὺς ἑαυτούς σας ἀσπίλους καὶ ἀμώμους, οὔτε κοινωνώντας μὲ τὸν μνημονευθέντα** (τὸν Νεστόριο), **οὔτε νὰ τὸν προσέχετε ὡς διδάσκαλο, ἐὰν μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος»**[21]. (Γιὰ νὰ ἔχει πλήρη εἰκόνα ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ γνωρίζει τὴν σχετικὴ ἑνότητα τοῦ Κεφαλαίου Ε′ περὶ τῆς οἰκονομίας ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο, βλ.σσ. 282κ.ἑ.).

Περιέχεται στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων κείμενο τοῦ Ἰουστινιανοῦ στὸ ὁποῖο λέγεται: «ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ παντὶ τῷ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ διασπᾶν ἐπιχειροῦντι, εἴτε κατὰ τὴν Νεστορίου τοῦ φρενοβλαβοῦς ὑφήγησιν, εἴτε κατὰ τὴν ἀνόητον Εὐτυχοῦς παράδοσιν, εἴτε κατὰ τὴν Σευήρου βλασφημίαν ταὐτὰ κἀκείνοις νοήσαντος, εἴτε τῶν ἐκείνοις ἀκολουθούντων ταῖς ἁγιωτάταις Ἐκκλησίαις ταραχὰς ἐμβάλλειν, καὶ φθέγγεσθαί τι περὶ

19 ΣΜΠ1, 604 / MCC5, 237 / ACO1-1-3, 81. «Ἦν δὲ καὶ ἑτέρως χρήσιμόν τε καὶ ἀναγκαῖον, τῷ ὑμετέρῳ κράτει, **τὸ τῶν θείων ἐλαύνεσθαι θυσιαστηρίων τὸν βεβηλοῦντα αὐτά...».**
20 PG69, 552. **«Οὐκοῦν ἀνόμημα καὶ βεβήλωσις, καὶ ὑπὸ δίκην αἵματος τὸ τοῖς ἀνοσίοις αἱρετικοῖς συναυλίζεσθαι φιλεῖν καὶ τῆς πρὸς ἐκείνους ἀντέχεσθαι κοινωνίας».**
21 ΣΜΠ1, 461 / MCC4, 1096 / ACO1-1-1, 114. «ταύτην ἐν ἑαυτοῖς ἀναζωπυροῦντες ἀεὶ τὴν πίστιν, **ἀσπίλους καὶ ἀμώμους ἑαυτοὺς τηρήσετε, μήτε κοινωνοῦντες τῷ μνημονευθέντι, μήτε μὴν ὡς διδασκάλῳ προσέχοντες, εἰ μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος».**

πίστεως, ἀλλὰ θεσπίζομεν ἕκαστον τῶν τοιούτων τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ μηδὲ συγκαλεῖν εἰς ἑαυτόν τινας, μήτε προσιόντας δέχεσθαι, ἢ παραβαπτίζειν θαῤῥεῖν, **ἢ τὴν ἱερὰν κοινωνίαν ῥυπαίνειν**, καὶ ταύτης μεταδιδόναι τισίν»[22]. Τὸ ὅτι ἀφορᾶ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς ἡ συγκεκριμένη μαρτυρία φαίνεται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο ποὺ ἀναφέρεται σὲ ὁποιοδήποτε κληρικὸ (ἢ καὶ μὴ) ποὺ κηρύττει κακοδόξως «καὶ φθέγγεσθαί τι περὶ πίστεως» εἴτε κατὰ τοῦ Νεστορίου, εἴτε κατὰ τοῦ Ευτυχοῦς, εἴτε κατὰ τοῦ Σεβήρου βλασφημία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδημοῦσα Σύνοδος στὴν Κπολη τὸ 536, τοῦ ἁγίου Μηνᾶ Πατριάρχου Κπόλεως, καθαίρεσε τὸν Ἄνθιμο Κπόλεως καὶ τοῦ ἀφαίρεσε τὴν ἱερωσύνη[23], (βλ. ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τῆς καθαιρέσεως στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 440 κ.έ.). Τὸν ὁποῖο Ἄνθιμο ἡ Σύνοδος πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του τὸν ἀποκαλοῦσε εὐλαβέστατο, μετὰ τὴν καθαίρεση ἁπλῶς Ἄνθιμο, ὅ,τι συναντᾶται σὲ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἀκαθαίρετοι κληρικοὶ ρυπαίνουν «τὴν ἱερὰν κοινωνίαν».

Ἀλλοῦ στὰ πρακτικὰ λέγεται: «...καὶ ἀνιάτως πρὸς τὴν οἰκείαν ἔχειν δυσσέβειαν (ὁ Ἄνθιμος), καθαιρέσεως αὐτῷ προῆλθε ψῆφος, ἀρχθεῖσα μὲν ἀπὸ Ἀγαπητοῦ τοῦ τῆς ὁσίας καὶ ἀοιδίμου μνήμης προέδρου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, συμπερασθεῖσα δὲ παρὰ Μηνᾶ τοῦ ἁγιωτάτου τῆς βασιλίδος πατριάρχου, καὶ τῆς παρ᾽ αὐτῷ συγκροτηθείσης εὐαγεστάτης συνόδου. κἀντεῦθεν οὐ τῆς Τραπεζουντίων μόνον διαπέπτωκεν Ἄνθιμος ὁ μνημονευθείς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ ἐνεργείας τοῦ παντὸς χωρισθεὶς τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας σώματος...». Καὶ κατωτέρω: «προσιέμεθα (=ἀποδεχόμαστε) τὴν ἐπὶ Ἀνθίμῳ καθαίρεσιν...ἀλλότριον τοῦτον ὁριζόμεθα πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ ἐνεργείας, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς καθολικοῦ προσηγορίας, ὥσπερ γάρ, οὐδεμία τῷ σκότει πρὸς τὸ φῶς κοινωνία, **οὕτως οὐδὲ καταῤῥυπαίνεσθαι τὰς ἱερὰς προσήκει λειτουργίας ὑπ᾽ ἀνδρῶν οὐκ εἰλικρινῶς τὸν Δεσπότην πρεσβευόντων Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν»[24].** Ὁ Ἄνθιμος χρημάτισε Πατριάρχης Κπόλεως τὸ 535-536, ὁ ὁποῖος δὲν ἦταν ἐξ ἀρχῆς μονοφυσίτης, ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα τὸν ὤθησε πρὸς τὴν

22 «Ἡ διάταξις Ἰουστινιανοῦ βασιλέως κατὰ Ἀνθίμου, Σευήρου, Πέτρου καὶ Ζωόρα», ΣΜΠ2, 328 / MCC8, 1155 / ACO3, 122.

23 Γιὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Ἀνθίμου βλ. ἐνδεικτικῶς τὴν ἑπομένη παράθεση.

24 Ψῆφος Πέτρου Ἱεροσολύμων κατὰ Ἀνθίμου, ΣΜΠ2, 332 / MCC8, 1170-1171.

διδασκαλία τοῦ Σεβήρου καὶ τὸν προώθησε στὸν θρόνο[25]. Ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τοῦ Ἀνθίμου ποὺ κάνει ἀναφορὰ τὸ κείμενο· αὐτὴν τὴν καθαίρεση κάνει ἀποδεκτὴ ὁ Πέτρος Ἱεροσολύμων συνοδικῶς καὶ τὴν ἀποδέχθηκε διότι θὰ κατερρυπαίνοντο οἱ ἱερὲς λειτουργίες ἐὰν παρέμενε ἀκαθαίρετος. «οὕτως οὐδὲ καταῤῥυπαίνεσθαι τὰς ἱερὰς προσήκει λειτουργίας ὑπ᾽ ἀνδρῶν οὐκ εἰλικρινῶς τὸν δεσπότην...».

Ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποδέχθηκε τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου, (γιὰ τὴν τεκμηρίωσή του ὁ ἀναγνώστης ἂς ἀνατρέξει σσ. 172κ.έ.).

Ὁ Μητροπ. Μελέτιος λέγει: «**Ἡ αἵρεσις καὶ ἡ κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς μιαίνει τὴν καθαρότητα τῶν μυστηρίων**. Ἄρα, ἡ καθαίρεσις τοῦ πάπα ἦτο χρέος ἔναντι τῆς καθαρότητος καὶ σωτηριώδους ἐνεργείας τῶν ἁγίων Μυστηρίων, **ἀφοῦ αὐτὰ μιαίνονται, ὅταν κατ᾽ αὐτὰ μνημονεύωνται αἱρετικοὶ ἐπίσκοποι...»[26].** Αὐτὰ τοῦ Μελετίου ἔχουν τὴν ἀναφορά τους στὴν Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Ὁ Πρωτοπρ. Ἀναστάσιος Γκοτσόπουλος σχετικῶς λέγει: «Τελικά, ἡ Σύνοδος (ἡ Ε′ Οἰκουμενική) ἀποδέχθηκε τὴν πρόταση κατηγορίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ κατεδίκασε τὸν πάπα Βιγίλιο: διέγραψε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὰ δίπτυχα τῶν Ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν... **Τὸ σκεπτικὸ τῆς προτάσεως κατηγορίας, ποὺ ἔγινε ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὴν Σύνοδο** (βλ.σ. 198), **ἦταν ὅτι ἡ περαιτέρω κοινωνία μὲ τὸν πάπα μιαίνει τὴν καθαρότητα τῶν μυστηρίων,** ἐπειδὴ ὁ πάπας, α) ὑποστηρίζει τὰ αἱρετικὰ Τρία κεφάλαια, β) κατεπάτησε τὰς ὑποσχέσεις του καὶ τὸν ὅρκο του πρὸς τὸν Βασιλέα, γ) κατεπάτησε τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς τοὺς πατριάρχας, δ) ἠθέτησε τὴν γνώμη του καὶ ἄρα, ε) μετέχει εἰς τὴν ἀσέβειαν (δηλ. τὴν αἵρεσιν) τοῦ Νεστορίου»[27].

Ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐπαναλαμβάνει τὴν Ἀποστολικὴ Διαταγὴ ποὺ ἔχουμε παραθέσει (βλ.σ. 38) στὶς

25 «Ἡ στροφὴ τοῦ πατριάρχη Ἀνθίμου πρὸς τὴν διδασκαλία τοῦ Σεβήρου ὀφείλεται προφανῶς στὶς πιέσεις τῆς Θεοδώρας,...», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ. 1, σ. 692.

26 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 559.

27 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καὶ ὁ Ἐπίσκοπός της..., σ. 197.

Ἐξαγγελίες του τὸν 7ο αἰῶνα[28]. Ἀποδέχεται λοιπὸν ὁ Ὅσιος τὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἀπὸ τοὺς ἐναγεῖς Ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι μολύνουν τὴν Ἐκκλησία καὶ διὰ τοῦτο καθίστανται ἀκοινώνητοι πρὶν ἀπὸ τὴν καθαίρεσή τους.

Ὁ ὅσιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως λέγει:«Ἐρώτηση 3η. **Γιὰ τὶς Ἐκκλησίες ποὺ βεβηλώθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς ποὺ κοινώνησαν μὲ τὴν αἵρεση καὶ κατέχονται ἀπ' αὐτούς.** Ἐὰν πρέπει νὰ εἰσερχόμαστε σ' αὐτὲς γιὰ νὰ προσευχηθοῦμε καὶ νὰ ψάλλουμε... Ἐρώτηση 4η. **Γιὰ τὶς Ἐκκλησίες ποὺ βεβηλώθηκαν ἀπὸ τοὺς ἴδιους Ἱερεῖς,** ἀλλὰ δὲν κατέχονται ἀπ' αὐτούς, ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ ψάλλουμε καὶ νὰ προσευχόμαστε σ' αὐτές. Ἀπάντηση. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἰσερχόμαστε στὶς Ἐκκλησίες αὐτές, στὸ νὰ ψάλλουμε καὶ νὰ προσευχηθοῦμε, ἀλλ' ἐὰν βεβαίως **δὲν καταμολύνονται ὑπ' αὐτῶν**, ἀλλὰ κατέχονται ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων στὸ ἑξῆς...

Ἐρώτηση 10η. Περὶ τῶν κοσμικῶν ποὺ ὑπέγραψαν στὴν αἵρεση καὶ κοινωνούντων, ἐὰν πρέπει μ' αὐτοὺς τοὺς κοσμικοὺς οἱ Ὀρθόδοξοι κοσμικοὶ νὰ συντρώγουν. Ἀπάντηση. Αἴτιο τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἀδιαφορία. Γιατὶ λέγει, δὲν ἔκαναν διάκριση ἀνάμεσα καθαροῦ καὶ βεβήλου. Πρέπει λοιπὸν ἐὰν εἶναι ζηλωτὲς οἱ ὀρθοδοξοῦντες νὰ μὴ τοὺς δέχονται σὲ συνεστίαση, ἂν προηγουμένως δὲν λάβουν ἐπιτίμιο γιὰ τὴν πονηρὴ ὑπογραφή τους καὶ στὴν συνέχεια νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ κοινωνία. **Καὶ ἐπειδὴ ἀναλόγως μὲ τὴν περίσταση μερικοὶ φεύγοντες τοὺς κινδύνους, μολύνονται μὲ τὴν αἱρετικὴ κοινωνία,** ἐὰν ὁμολογήσουν τὴν πτώση τους καὶ μετανοήσουν, ἂς γίνονται δεκτοὶ σὲ συνεστίαση. Καὶ αὐτὸ ὄχι ἀδιαφόρως, ἀλλὰ κατὰ σύμβαση

28 «Εἰ μὴ δυνατὸν ἐν ἐκκλησίᾳ προϊέναι, κατ' οἶκον συνάξεις, ὦ ἐπίσκοπε, ἵνα μὴ εἰσέρχηται εὐσεβὴς εἰς ἐκκλησίαν ἀσεβῶν· οὐχ ὁ τόπος γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἁγιάζει, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τὸν τόπον· φευκτέον σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν· ὡς γὰρ ὅσιοι ἱερεῖς ἁγιάζουσιν, **οὕτως οἱ ἐναγεῖς** (=ἀκάθαρτοι) μιαίνουσιν (=μολύνουν)· εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατὸν συναθροισθῆναι, ἕκαστος ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω· ἢ ἅμα δύο ἢ τρεῖς· ``Ὅπου γὰρ ἐὰν ὦσι, φησὶν ὁ Κύριος, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν´´», PG 875, 3369.

περιστατική, ἡ ὁποία θὰ φέρει κέρδος καὶ στοὺς δύο καὶ ὄχι ζημία ψυχική»[29].

Ἡ κοινωνία τῶν αἱρετικῶν, κατὰ τὸν ὅσιο Νικηφόρο, μολύνει τὸν ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ μαζί τους «χραίνονται τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ» καὶ ἀναφέρεται σὲ ἀκρίτους αἱρετικούς, οἱ Εἰκονομάχοι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μετὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, (βλ. τεκμηρίωσή του σ. 579). Καθὼς ἐπίσης ὁ μολυσμένος Ἱερεὺς μολύνει καὶ τὴν Ἐκκλησία ποὺ κατέχει, ὅ,τι συναντήσαμε στὴν παράθεση τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν καὶ τοῦ ὁσίου Σωφρονίου, διὰ τοῦτο πρέπει πλέον νὰ μὴ κατέχεται ἡ Ἐκκλησία ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ ἔχουν γίνει τὰ «ἀνοίξιά» της ἀπὸ ἀμολύντους Ἱερεῖς, γιὰ νὰ εἰσέλθουν οἱ Ὀρθόδοξοι εἰς Αὐτὴν ὥστε νὰ ψάλλουν καὶ νὰ προσεύχονται. Καὶ ἀκόμη ὁ ὅσιος Νικηφόρος κάνει ἀναφορὰ στὸ χωρίο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ ποὺ παρετέθη στὴν ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ Κεφαλαίου: «ἀναμέσον καθαροῦ καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον» καὶ τὸ ἑρμηνεύει ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν.

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει: « **πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων**»[30]. Πλὴν ἔχει μολυσμὸ ἡ διαμνημόνευση αἱρετικοῦ ἐκ

29 ΡΠΣ4, 431δ'-431ε'-431ζ'. «Ἐρώτησις Γ'. **Περὶ τῶν κοινωθεισῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν ἱερέων κοινωνησάντων τῇ αἱρέσει,** καὶ κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν, εἰ χρὴ εἰσιέναι εἰς αὐτὰς χάριν εὐχῆς καὶ ψαλμῳδίας...«Ἐρώτησις Δ'. Περὶ τῶν κοινωθεισῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἱερέων, καὶ (μὴ) κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν, εἰ χρὴ ἐν αὐταῖς ψάλλειν καὶ εὔχεσθαι. Ἀπόκρισις. Χρὴ μὲν οὖν εἰσιέναι ἐν ταῖς τοιαύταις Ἐκκλησίαις εἰς τὸ ψάλλειν καὶ εὔχεσθαι, **ἀλλ' εἴπερ ἀσφαλῶς μὴ καταχραίνοιντο ὑπὸ τῶν (αὐτῶν),** ἀλλὰ κατέχονται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐς τόδε...

Ἐρώτησις Ι'. Περὶ τῶν ὑπογραψάντων κοσμικῶν ἐν τῇ αἱρέσει καὶ κοινωνούντων, εἰ χρὴ τοὺς τοιούτους κοσμικούς, κοσμικοῖς ὀρθοδόξοις συνεσθίειν. Ἀπόκρισις. Ἡ ἀδιαφορία, τῶν κακῶν τὸ αἴτιον. Ἀναμέσον γὰρ φησί, καθαροῦ καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον. Χρὴ οὖν, εἴπερ ζηλωταί εἰσιν ὀρθοδοξοῦντες, μὴ προσίεσθαι τοὺς τοιούτους εἰς συνεστίασιν, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ τῆς πονηρᾶς ὑπογραφῆς ἐπιτιμηθεῖεν, εἶτα καὶ ἀπόσχοιντο τῆς αἱρετικῆς κοινωνίας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ περίστασιν φεύγοντες τοὺς κινδύνους, **χραίνονται τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ τινές,** ὁμολογοῦντας τὴν προπέτειαν καὶ μετανοοῦντας προσδεκτέον εἰς συνεστίασιν· καὶ τοῦτο οὐκ ἀδιαφόρως, ἀλλὰ κατὰ σύμβασίν τινα περιστατικήν, καὶ φέρουσαν ἐντεῦθεν κέρδος ἀμφοτέροις, ἀλλ' οὐ ζημίαν ψυχικήν».

30 PG99, 1669B / F847, 35 / ΕΠΕ18Γ, 514. Προτιμήσαμε τὴν γραφὴ «κἂν» καί ὄχι τὴν «οὐκ ἂν» ἀκολουθώντας τὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ Φατούρου, (βλ. καὶ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ὑποσ. 32).

μόνης τῆς πράξεως τῆς διαμνημονεύσεως καὶ ἂς εἶναι ὀρθόδοξος ὁ μνημονεύων, κατὰ τὸν Ὅσιο.

Ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Γραπτὸς συνέγραψε τὸν βίο του καὶ διηγεῖται λέγοντας: «... Μετὰ ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες μᾶς ἔφεραν καὶ μᾶς παρέστησαν μπροστὰ στὸν ἔπαρχο γιὰ νὰ μᾶς δικάσῃ. Ἐκεῖνος μᾶς φοβέρισε μὲ ἀπειλὲς πολλῶν βασάνων καὶ ὑποσχέθηκε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ βασιλέως. Εἶπε ὅτι στὴν ἀρχὴ θὰ μᾶς τιμωρήσῃ καὶ ἔπειτα θὰ χαράξῃ τὰ μέτωπά μας καὶ θὰ μᾶς παραδώσῃ στοὺς Σαρακηνούς. Μαζί του ἦταν καὶ ὁ Χριστόδουλος μὲ τὸν πατέρα του. Ἐμεῖς ἀπορρίψαμε τὶς προτάσεις του μὲ πεῖσμα καὶ εἴπαμε, ὅτι εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ ὑπομείνουμε μυρίους θανάτους. Εἴπαμε ἀκόμη, **ὅτι δὲν θὰ μολυνθοῦμε ποτὲ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία** ἢ ἔστω μὲ τὴν ἁπλὴ συμφωνία μὲ ὅσους ἀθέτησαν τὴν πίστι καὶ τὴν ὁμολογία τῶν Χριστιανῶν, ἔστω καὶ ἂν μᾶς βγάλουν τὰ μάτια ἢ κάψουν στὴν φωτιὰ τὰ σώματά μας...

Ὁ ἔπαρχος ἄρχισε πάλι νὰ μᾶς κολακεύῃ καὶ εἶπε: "**Μία μόνο, μία φορὰ κοινωνῆστε μαζί μας καὶ δὲν ἀπαιτοῦμε τίποτε ἄλλο.** Θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σας στὴν Ἐκκλησία καὶ ἔπειτα πηγαίνετε ὅπου σᾶς ἀρέσει." Ἐγὼ γέλασα καὶ τοῦ εἶπα: Κύριε ἔπαρχε, αὐτὸ ποὺ λέγεις εἶναι ὅμοιο μὲ τὸ νὰ μᾶς ἔλεγε κανεὶς γιὰ κάποιον ἄλλο λόγο ὅτι: **Δὲν σοῦ ζητῶ τίποτε, παρὰ μία φορὰ νὰ σοῦ κόψω τὸ κεφάλι καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ πήγαινε ὅπου θέλεις.** Γνώριζε λοιπὸν ὅτι σὲ μᾶς εἶναι ντροπὴ ἀκόμη καὶ τὸ νὰ τολμᾶ κάποιος νὰ μᾶς προτρέπῃ νὰ ἔλθουμε σὲ κοινωνία, σὰν αὐτὴ ποὺ ἐσὺ τώρα - ἄγνωστο γιατὶ – μᾶς προσκαλεῖς καὶ νὰ μὴν εἶναι ἀπὸ πολὺ νωρίτερα πεπεισμένος, ὅτι εἶναι εὐκολώτερο νὰ κάνῃ ἄνω κάτω τὴν γῆ καὶ τὸν οὐρανό, παρὰ νὰ μεταβάλλῃ ἐμᾶς ἀπὸ τὴν εὐσέβεια»[31]. Οἱ ὅσιοι Θεοφάνης καὶ

31 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., ἔνθ.ἀν., σσ. 200-201 / PG 116, 676C-677A. «Τεσσάρων δὲ παρελθουσῶν ἡμερῶν, προκαθίσαντι τῷ ἐπάρχῳ ἀγώμεθα εἰς παράστασιν. Ὁ δὲ πολλῶν βασάνων ἀπειλαῖς φοβήσας, καὶ κολάζειν εἰπὼν πρότερον, εἶτα καὶ τὰς ὄψεις γράφειν, καὶ τοῖς Σαρακηνοῖς παραδοῦναι παρηγγύα τὸ τοῦ βασιλέως ποιεῖν καταθύμιον. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Χριστόδουλος, καὶ ὁ τούτου πατήρ. Ἡμῶν δὲ σκληρῶς ἀπαναινομένων, καὶ μυρίοις θανάτους ὑπομένειν ἑτοίμως ἔχειν λεγόντων, καὶ ὡς οὐ **χρανθησόμεθά ποτε τῇ κοινωνίᾳ,** ἢ κἂν γοῦν τῇ συγκαταθέσει τῶν Χριστιανῶν πίστιν καὶ ὁμολογίαν ἀθετησάντων, κἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψαιεν, κἂν τὸ σῶμα καύσοιεν τῷ πυρί, λεγόντων·...

Ὁ δὲ ἔπαρχος αὖθις θωπείαις χρώμενος, Μίαν, εἶπε, μίαν μόνον κοινωνήσατε, καὶ ἕτερον οὐκ ἀπαιτοῦμεν· καὶ ἔρχομαι καὶ ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πο-

Θεόδωρος οἱ Γραπτοί, κάνουν σαφεστάτη ἀναφορὰ στὸν μολυσμὸ ἀπὸ τὴν κοινωνία ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, (ὡς πρὸς τὸ ὅτι πρόκειται περὶ ἀκαθαιρέτων βλ. ἀνωτέρω). Ὁ ὁποῖος μολυσμὸς τοὺς καθιστοῦσε ἀκοινωνήτους ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ μάλιστα ἐξηγεῖ καὶ τὴν συνέπεια, πνευματικὸς θάνατος ἐὰν κοινωνοῦσαν ἔστω καὶ μία φορὰ μαζί τους, «ἀλλ’ ἢ τὴν σὴν ἅπαξ ἀποτεμεῖν κεφαλήν».

Οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἐπὶ Βέκκου στὴν ἐπιστολή τους πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγον λέγουν: «Καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ταῦτα λέγει πρός τινα, διὰ τῆς τιμίας αὐτοῦ ἐπιστολῆς "ἔφης δέ μοι, ὅτι δέδοικας εἰπεῖν τῷ πρεσβυτέρῳ σου μὴ ἀναφέρειν τὸν αἱρεσιάρχην, καίτοι περὶ τούτου εἰπεῖν σοι τὸ παρόν, οὐ καταθαρρῶ· πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τὸ ἀναφέρειν αὐτόν, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων". Ταῦτα μὲν ὁ πατήρ· πρὸ δὲ τούτου καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἐσήμανεν, οὕτως εἰπών· "ἱερεῖς ἠθέτουν νόμον μου, καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου" πῶς; ὅτι βεβήλοις καὶ ὁσίοις οὐ διέστελλον, ἀλλ’ ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά· τί τούτου φωτεινότερον καὶ ἀληθέστερον;»[32].

Καὶ οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες κάνουν σαφεστάτη ἀναφορὰ στὸν μολυσμὸ ἀπὸ τὴν διαμνημόνευση ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ καὶ τοῦτο διότι σὲ τέτοιο ἀναφέρεται ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν ὁποῖο καὶ ἐπικαλοῦνται. Ἡ ἐφαρμογὴ αὐτή, ὡς πρὸς τὴν διαμνημόνευση τοῦ Πάπα ποὺ ἔχει ἀπώτερη ἀναφορὰ ἡ ἐπίκληση τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν, ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἐὰν ὑπάρχει μολυσμὸς ἀπὸ τὴν διαμνημόνευση ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ πόσο περισσότερο ὡς πρὸς τὸν Πάπα, (βλ. σσ. 190, 212). Καὶ ἀκόμη ἑρμηνεύουν καὶ τὸ χωρίο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ ὅτι ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς ἀφοῦ τὸ συντάσσουν μὲ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ἀπόσπασμα: «καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο

ρεύεσθε ὅποι φίλον ὑμῖν. Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν γελάσας, Ὅμοιόν τι λέγεις, κύριε ὁ ἔπαρχος, εἶπον, ὥσπερ ἄν τις ἕτερον ἀξιῶν λέγοι, Οὐδὲν αἰτοῦμαί σε, **ἀλλ’ ἢ τὴν σὴν ἅπαξ ἀποτεμεῖν κεφαλήν,** καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πορεύου ὅπου θέλεις. Γίνωσκε τοίνυν, ὡς ὑμῖν καὶ τοῦτο δι’ αἰσχύνης ἐστί, τὸ τολμᾶν τινα ὅλως πρὸς κοινωνίαν ἡμᾶς προτρέπεσθαι, πρὸς ἣν αὐτὸς οὐκ οἶδ’ ὅπως παραινεῖς ἐλθεῖν, καὶ μὴ πόῤῥωθεν πεπεῖσθαι τὸν τοιοῦτον, ὡς ῥᾷον αὐτῷ γῆν καὶ οὐρανὸν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ποιεῖν, ἤπερ ἡμᾶς μετατιθέναι τῆς εὐσεβείας».

32 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, σ. 216.

ἐσήμανεν» δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ ἤδη ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

Ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης, λέγει:

«Ὁ δὲ Στουδίτης ὁ σοφός, ὁ μέγας ἐν πατράσιν·
Ἡ τῶν αἱρετικῶν, φησί, βραχεῖα κοινωνία
τοῖς ὀρθοδόξοις μολυσμὸν οὐ τὸν τυχόντα φέρει»[33].

Καὶ ὁ ὅσιος Μελέτιος κάνει ἀναφορὰ στὸν μολυσμὸ ἀπὸ τὴν κοινωνία ἀνεξελέγκτων αἱρετικῶν καὶ τοῦτο διότι καὶ αὐτὸς ἐπικαλεῖται τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση ὅλου τοῦ «κατ᾽ Ἰταλῶν» λόγου τοῦ ὁσίου Πατρός, ἄγεται ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ὁ ἀναγνώστης στὸ συμπέρασμα ὅτι ἀναφέρεται καὶ σὲ τέτοιους αἱρετικούς. Ἐνδεικτικῶς, κάπου ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ λόγου λέγει :

«Παντάπασιν ἀσυντελές ἐστι τὸ προσκολλᾶσθαι,
ἄλλος φησί, καὶ κοινωνεῖν ἀνδράσι παρανόμοις,
κἂν ἀδελφοὶ τυγχάνοιεν, κἂν συγγενεῖς, κἂν φίλοι,
κἂν ἱερεῖς, κἂν βασιλεῖς, κἄν τινες μεγιστᾶνες».

Ἐδῶ ὁ Ὅσιος ὁμιλεῖ γιὰ Ἱερεῖς, ἄρα ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους. Καὶ αὐτὰ τοῦ Ὁσίου ἔχουν τὴν ἴδια ἔννοια, ὡς πρὸς τὸν Πάπα, μὲ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων (βλ. ἀνωτέρω).

Ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ἡ Σύνοδός του λέγουν: «**Ἡμῖν δὲ οἱ ἅγιοι τὴν ἄχρις αἵματος παραγγέλουσιν ἔνστασιν ἐπὶ τῷ μὴ χραίνεσθαι διὰ τῆς τῶν βλασφήμων κοινωνίας**. Ὁ μὲν γὰρ Χρυσόστομος μὴ συμφιλιάζειν, μὴ συνάπτεσθαι αὐτοῖς ἐν φιλίᾳ, ἢ εἰρήνῃ, ἢ οἱᾳδήτινι σχέσει παρεγγυᾶται, ὡς ὑπεμνήσαμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ λόγοις, "φανερὰν ἔκπτωσις πίστεως, εἰπών, τὸ ἀθετεῖν τι τῶν γεγραμμένων, ἢ ἐπεισάγειν τὸ μὴ γεγραμμένον"». Καὶ κατωτέρω: «Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἀσκηταῖς μέγας καὶ τὰ θεῖα σοφὸς Ἐφραὶμ τάδε φησίν· "Οὐαὶ τοῖς μιαίνουσι τὴν ἁγίαν πίστιν ἐν αἱρέσεσιν, ἢ τοῖς αἱρετικοῖς συγκαταβαίνουσι"»[34]. Τὸ συνοδικὸ τοῦτο κείμενο μᾶς λέγει ὅτι εἶναι παραγγελία, δηλαδὴ ἐντολή, διαταγὴ τῶν Ἁγίων, ἡ μέχρις αἵματος ἀντίσταση, **γιὰ νὰ μὴ μολυνθοῦμε μὲ τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν**. Δὲν εἶναι λοιπὸν μόνον τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ, οὔτε μόνον τῆς Συνόδου του ἀλλὰ ὅλων τῶν Ἁγίων. Δηλαδή, ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἐντέλλεται διαχρονικὰ νὰ μὴ μολυνόμαστε ἀπὸ τὴν κοινωνία ἀκατακρίτων αἱρετικῶν· τὸ ὅτι ἀναφέρεται σὲ τέτοιους ἀπόδειξη ἀποτελεῖ ὅτι μνημονεύει σ᾽ αὐτὴν τὴν συνάφεια τὸν Μ. Βασίλειο, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται σὲ ἀκατακρίτους αἱρετικούς, (βλ.σσ. 560κ.ἑ.)[35].

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς παράθεση ἔχει καὶ ὁ Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις λέγοντας: «**ὅτι γε μὴν οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μέχρις αἵματος ἡμῖν παραγγέλουσιν ἔνστασιν ἐπὶ τῷ μὴ χραίνεσθαι τῇ τῶν βλασφήμων κοινωνίᾳ**»[36]. Ἰδοὺ μία ἀκόμη ἀπόδειξη ὅτι ἀποτελεῖ τὸ «consensus» τῶν ἁγίων Πατέρων, τὴν μέχρις αἵματος ἐντολή τους **νὰ μὴ μολυνόμαστε ἐκ τῆς κοινωνίας ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν** καὶ ὁ ἱερὸς Ματθαῖος ἀναφέρεται μόλις στὴν συνάφεια ἐκείνη στὸν Μ. Βασίλειο. Προκαλεῖ ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτολεξεὶ τὴν παραθέτει καὶ ὁ διάσημος ἱερὸς κανονολόγος, τὸ μόλις ἀνωτέρω συνοδικὸ κείμενο, ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς Δοσίθεος τὴν ἐπανεκδίδει στὸν «Τόμο Καταλλαγῆς» του τὸν 17ο αἰῶνα. Ἐν τέλει ἡ Ἐκκλησία μαρτυρεῖ περὶ ὑπάρξεως μολυσμοῦ ἐκ τῶν τοιούτων αἱρετικῶν, ὁ ὁποῖος μεταδίδεται διὰ τῆς κοινωνίας στὸ ὀρθόδοξο μέλος ποὺ πρέπει νὰ ἀγωνίζεται μέχρις αἵματος γιὰ τὴν ἀποφυγή του.

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς λέγει: «Τὴν γραφὴν τῆς ἁγιωσύνης σου δεξάμενος παραμυθίαν οὐ μικρὰν ἔσχον ἐπὶ τοῖς

33 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 561.
34 LAURENT V. et DARROUZES J., ἔνθ.ἀν., σ. 291.

35 Τὸ ὅτι καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος δὲν διαφωνεῖ μὲ τὸν Μ. Βασίλειο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία ποὺ κάνει στὸ χωρίο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή: «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις καὶ ὑπείκετε», ὅταν λέγει: «Τί οὖν, φησίν, ὅταν πονηρὸς ᾖ, καὶ μὴ πειθώμεθα; Πονηρός, πῶς λέγεις; εἰ μὲν πίστεως ἕνεκεν, φεῦγε αὐτὸν καὶ παραίτησαι, μὴ μόνον ἂν ἄνθρωπος ᾖ, ἀλλὰ κἂν ἄγγελος ἐξ᾽ οὐρανοῦ κατιών», PG63, 231 / ΕΠΕ25, 372. Δηλαδὴ νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν ἡγούμενό μας ὅταν εἶναι πονηρὸς περὶ τὴν πίστη, γιὰ νὰ εἶναι ὅμως ἡγούμενός μας σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει καταδικασθεῖ ἀκόμη ἀπὸ σύνοδο καὶ μάλιστα δίνοντας ἔμφαση ὁ ἱερὸς Πατὴρ λέγει ὅτι αὐτὸ δὲν ἰσχύει μόνον γιὰ ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ γιὰ ἀγγέλους. Ποὺ δείχνει πὼς πράγματι δὲν εἶναι ἡ συνοδικὴ καταδίκη τὸ κριτήριο ἀλλ᾽ ἡ πίστη του. Τὴν ἴδια ἀκριβῶς παράθεση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης μετὰ ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, (βλ. Περὶ συνεχοῦς μεταλήψεως, ἐκδόσεις «Μυριόβιβλος», β᾽ ἔκδ., σ. 200).
36 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, Τόμος Καταλλαγῆς, σ. 451.

καταλαβοῦσι σκυθρωποῖς· ὅτι οἱ τιμηθέντες καὶ ὑψωθέντες ὑπὲρ ἀξίαν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ Ἐκκλησίας ἠτίμασαν αὐτὴν καὶ ἠχρείωσαν τοῖς ἐκ τῶν πολλῶν χρόνων ἀποκεκομμένοις καὶ σεσηπομένοις καὶ μυρίοις ἀναθέμασιν ὑποκειμένοις αὐτὴν καταμίξαντες, καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας τὴν ἄσπιλον τοῦ Χριστοῦ νύμφην σπιλώσαντες... ἀλλὰ δεῖ τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Θεὸν ἔργοις αὐτοῖς γενναίως παρατετάχθαι καὶ πάντα κίνδυνον ἑτοίμους εἶναι παθεῖν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας **καὶ τοῦ μὴ τῇ κοινωνίᾳ χρανθῆναι τῶν ἀσεβῶν**»[37].

Ἀλλὰ πρέπει, μᾶς λέγει ὁ ἅγιος Μᾶρκος, αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεὸ μὲ ἔργα καὶ γενναιότητα νὰ παραταχθοῦν ἀπέναντι σ' αὐτοὺς καὶ κάθε κίνδυνο νὰ εἶναι ἕτοιμοι νὰ πάθουν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καὶ νὰ μὴ μολυνθοῦν μὲ τὴν κοινωνία τῶν ἀσεβῶν. Ἐδῶ ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε **ὅτι δὲν πρέπει μόνον γιὰ τὴν εὐσέβεια νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ πάθουμε κάθε κίνδυνο, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴ μολυνθοῦμε μὲ τὴν κοινωνία τῶν ἀσεβῶν.** Ἀποδεικνύοντας ὅτι πράγματι τοῦτο εἶναι θέση τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὸ εἴδαμε σὲ ἀνωτέρω παραθέσεις. Τὸ ὅτι σχετίζεται μὲ τοὺς Λατινόφρονες καὶ ὄχι μὲ τοὺς Παπικοὺς ἀποδεικνύεται ἐξ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς στὴν ὁποία λέγεται: «Ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκούντων τῶν προλαβόντων (ὅτι ἕνωσαν τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τοὺς Λατίνους σ.σ.), ἵνα τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην καινοτομίαν κυρώσωσι (οἱ Λατινόφρονες σ.σ.), προστάτην ἑαυτῆς εἵλοντο, μᾶλλον δὲ μισθωτὸν καὶ οὐχὶ ποιμένα, λύκον οὐχὶ νομέα (τὸν λατινόφρονα Πατριάρχη σ.σ.), ὃν μάλιστα δύνανται ἄγειν καὶ φέρειν καὶ δι' οὗ νομίζουσι τὸ πονηρὸν δόγμα τοῦ λατινικοῦ ταῖς ἁπάντων ἐγκαταστήσειν ψυχαῖς (οἱ Λατινόφρονες σ.σ.)· τάχα δὲ καὶ διωγμὸν κινήσουσι κατὰ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον ἐπεὶ μηδενὶ τρόπῳ τὴν πρὸς αὐτοὺς καταδέχονται κοινωνίας». Ποιοί δὲν καταδέχονται τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν; Οἱ Ὀρθόδοξοι πρὸς τοὺς Λατινόφρονες. Οἱ Λατινόφρονες εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐγκαταστήσουν διὰ τοῦ λατινόφρονος Πατριάρχου τὸ λατινικὸ δόγμα στὶς ψυχὲς ὅλων. «καὶ τοῦ μὴ τῇ κοινωνίᾳ χρανθῆναι τῶν ἀσεβῶν» λοιπὸν ἔχει τὴν ἔννοια νὰ μὴ μολυνθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν ἀσεβῶν ἀκαθαίρετων Λατινοφρόνων. Καὶ ἐδῶ ἡ μόλυνση ἔχει τὴν ἀναφορὰ

37 Ἁγίου Μάρκου Εὐγενικοῦ ἐπιστολὴν πρὸς ἱερομόναχον Θεοφάνην, ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ὀρθόδοξος Ἑλλάς, σσ. 106-107.

ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας τῶν Λατινοφρόνων καὶ τῆς ἀσεβείας τους καὶ ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἔχουν ἑνωθεῖ μὲ τοὺς Λατίνους καὶ ἔχουν μολύνει τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴν κοινωνία μαζί τους. Ἄλλωστε, ἐπειδὴ οἱ Λατινόφρονες ἑνώθηκαν μὲ τοὺς Λατίνους δὲν σημαίνει ὅτι ἀπώλεσαν τὴν ἱερωσύνη τους. Ἐπὶ πλέον καὶ ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη ἀφοῦ τοὺς θεωρεῖ, ὅπως θεώρησε καὶ ἐξέλαβε τὸν Βέκκο καὶ τοὺς ὁμόφρονές του ἡ σύνοδος τῆς Κπόλεως (1283), ἡ ὁποία τοὺς καθαίρεσε· ἡ καθαίρεση σημαίνει τὴν ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης, (βλ.σσ. 440κ.ἑ). «**Ὅστις μνημονεύει τὸν πάπαν, ἢ κοινωνήσοι τῷ μνημονεύοντι, ἢ συμβουλεύσοι, ἢ παραινέσει, ἡγήσομαι καὶ τοῦτον οἷον ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ἡ ἐν Κπόλει, ἡ τὸ λατινικὸν ἐξετάσασα δόγμα, καὶ τοὺς αὐτὸ φρονήσαντας καθελοῦσα τότε, τὸν Βέκκον δηλονότι καὶ τοὺς ὁμόφρονας**»[38].

2. Ὡς πρὸς τὸ ὅποιος ἑνώνεται μὲ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς δὲν χάνεται ἡ ἱερωσύνη ἄνευ τῆς καθαιρέσεως ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της

Ἡ ἔνσταση:

«Σύμφωνα ἐπίσης μὲ τοὺς δύο πρώτους Κανόνες τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅποιος ἐγκαταλείπει τὴν Ἐκκλησία καὶ ἑνώνεται μὲ καταδικασμένους αἱρετικούς, ἐκπίπτει ἄμεσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἱερωσύνης, χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται συνοδικὴ κρίσις»39.

Ἡ ἀπάντηση:

Αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὅτι δηλαδὴ χάνεται ἡ ἱερωσύνη σ' αὐτοὺς ποὺ ἑνώνονται μὲ καταδικασμένους αἱρετικοὺς καὶ μάλιστα θεμελιωμένο στοὺς δύο πρώτους ἱεροὺς Κανόνες τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, δὲν μπορεῖ νὰ εὐσταθήσει καὶ τοῦτο διότι:

38 PETIT L., SIDERIDES X., JUGIE M., Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου. Ἅπαντα..., τ. 3, σ. 167.
39 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας..., σ. 26.

1) Ὁ 1ος ἱερὸς Κανόνας τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς λέγει: « ...εἴ τις Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείη, ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου ἐφρόνησεν, ἢ φρονήσει, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων διαπράττεσθαί τι οὐ δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόποις, καὶ τοῖς πέριξ Μητροπολίταις τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν ὑποκείσεται, εἰς τὸ πάντη, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι»[40]. Ὁ ἴδιος ὁ ἱερὸς Κανόνας ἐξηγεῖ «ὑποκείσεται τοῖς πέριξ Μητροπολίταις... καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκβληθῆναι» δὲν γίνεται αὐτομάτως, οἱ πέριξ Μητροπολῖτες τὸ πράττουν καὶ βεβαίως συνοδικῶς διὰ τῆς καθαιρέσεως.

Ὁ δὲ Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος λέγει: «Ἄρα οἱ ἀνεξέλεγκτοι τῶν ἀναξίων (κληρικῶν σ.σ.), δὲν εἶναι ἀμέσως ὑπὸ τῶν κανόνων καθηρημένοι. Διότι δὲν θὰ μποροῦσε δι′ αὐτῶν, ὅπως καὶ διὰ τῶν καθαρῶν ὁ Θεὸς νὰ ἐργάζεται τὰ δικά Του. Γιατὶ ὅλους, λέγει, ὁ Θεὸς δὲν χειροτονεῖ, διὰ πάντων ὅμως αὐτὸς ἐνεργεῖ, ἂν καὶ αὐτοὶ εἶναι ἀνάξιοι. Θὰ ἀντεπιφέρει δὲ κάποιος τὸν 1ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς καὶ τὸν 13ο τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου, ποὺ φαίνεται νὰ καθαιρεῖ ἀμέσως τὸν ἔνοχο. Διότι καὶ ὁ μὲν τῆς Γ′ λέγει (παραθέτει στὴν συνέχεια ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὸν ἱερὸ Κανόνα ὡς τὸν παραθέσαμε ἀνωτέρω)· ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ: "τὸν ἀπὸ ἄλλη σὲ ἄλλη ἐπαρχία, χωρὶς κανένας νὰ τὸν ἔχει καλέσει (ἐννοεῖται Ἐπίσκοπος) μεταβαίνοντα καὶ χειροτονοῦντα, νὰ ὑπόκειται στὴν ἁρμόζουσα ποινή, καθηρημένο ἀπ′ ἐδῶ ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου (τυγχάνει)".

Πρὸς τὸ ὁποῖο θὰ ποῦμε, ὅτι ἂν πράγματι τὸν ἔνοχο ἀπ′ ἐδῶ ὁ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς Κανόνας ἐξέβαλε τοῦ βαθμοῦ, πῶς πάλι συνάπτει τὰ ἑπόμενα, τὸ ὁποῖο ὁ ἱεροκατήγορος ἀπέκρυψε; Διότι εἰσάγει (τὴν λύση): "ἀλλὰ καὶ σ′ αὐτοὺς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας καὶ τοὺς πέριξ Μητροπολῖτες ὑποκείσεται παντελῶς καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς νὰ ἐκβληθεῖ". Ποιοῦ λοιπὸν βαθμοῦ λέγω, πάλι καὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἢ ἐπισκοπικῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως θὰ ἐκβληθεῖ ἀπὸ τοὺς μετὰ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ζώντων Ἐπισκόπων, ὁ ὁποῖος ἅπαξ ὑπ′ αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς

40 Πηδάλιον, 170 / ΡΠΣ1, 192-193 / ΚΙΚ, 68-70.

Συνόδου ἔχει ἐκβληθεῖ ἀπ′ αὐτά; Γιατὶ ὄχι ὁ ἐκτός, ὁ δὲ ἐντὸς ὑπάρχων τοῦ βαθμοῦ, αὐτὸς ἐκβάλλεται. Ἀλλ′ ὅμως πρέπει νὰ ἐκβληθεῖ τοῦ βαθμοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς συνερχομένους Ἐπισκόπους μετὰ τὴν τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἄρα εἶναι ἐντὸς (τοῦ βαθμοῦ) καὶ ἀκόμη δὲν ἔχει ἐκβληθεῖ ἐνεργείᾳ καὶ μὲ τὴν ποινή, ὅτι μόνον δυνάμει καὶ μὲ τῆς ἐνοχῆς, ὡς ἔχει εἰπωθεῖ, λόγο. Καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδος δὲ τὸν ὑπ′ αὐτῆς ἤδη καθηρημένο, τοῦτον ὅρισε μ′ αὐτὸν μὲν τὸν Κανόνα (13ο) νὰ ὑπόκειται στὴν ἁρμόζουσα ποινή, ἐν δὲ στὸν 22ο Κανόνα, πρέπει νὰ τύχει ἐπιτιμίοις ὑπὸ τῆς Συνόδου, τῶν Ἐπισκόπων δηλαδή, τοὺς ὁποίους δύο φορὲς τοῦ ἔτους νὰ συνέρχονται σὲ κάθε μία ἐπαρχία στὸν 20ο αὐτῆς Κανόνα καλῶς ἔχει ἀποφάσισε.

Ἐὰν λοιπόν, ἀπὸ τότε καθαίρεσε αὐτόν, πῶς ὁρίζει πάλι ἐδῶ (στὸν 13ο Κανόνα) μέν, αὐτὸς νὰ ὑφίσταται τὴν ἁρμόζουσα ποινή, ἐκεῖ δὲ (στὸν 22ο Κανόνα), νὰ ἐπιτιμᾶται ὑπὸ τῆς Συνόδου; Τῶν ὁποίων τὸ καθένα χωριστὰ συμβαίνει σὲ μέλλοντα χρόνο καὶ ὄχι στὸν χρόνο κατὰ τὸν ὁποῖο καθορίστηκε ἡ ποινή»[41].

41 ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, Ἐπιτομὴ ἱερῶν κανόνων, σσ. 179-180. «Τῶν ἄρα ἀναξίων οἱ ἀνεξέλεγκτοι, οὐκ εἰσὶν ἀμέσως ὑπὸ τῶν Κανόνων καθηρημένοι· οὐ γὰρ ἂν δι′ αὐτῶν, ὡς καὶ διὰ τῶν καθαρῶν ὁ Θεὸς τὰ αὐτοῦ πάντα εἰργάζετο· πάντας μὲν γάρ φησιν, ὁ Θεὸς οὐ χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ αὐτὸς ἐνεργεῖ, εἰ καὶ αὐτοὶ εἶεν ἀνάξιοι. Ἀντεποίσοι δέ τις τόν τε α′ τῆς Γ′ καὶ τὸν ιγ′ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καθαιρεῖν ἀμέσως δοκοῦντας τὸν ἔνοχον· φησὶ καὶ γὰρ ὁ μὲν Γ′...Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ "τὸν ἀφ′ ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν, μηδενὸς καλοῦντος, μεταβαίνοντα καὶ χειροτονοῦντα, ὑπέχειν τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου".

Πρὸς ὃ ἐροῦμεν, ὡς εἴπερ τὸν ἐνεχόμενον αὐτόθεν ὁ τῆς Γ′ κανὼν ἐξέβαλε τοῦ βαθμοῦ, πῶς πάλιν ὑποσυνάπτει ἐχόμενα, ὅπερ ὁ ἱεροκατήγορος ὑπεκράτησεν; εἰσάγει γάρ: "ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις καὶ τοῖς πέριξ μητροπολίταις ὑποκείσεται εἰς τὸ πάντη καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι". Τίνος οὖν βαθμοῦ φημι, πάλιν καὶ κοινωνίας ἐκκλησιαστικῆς ἢ ἐπισκοπικῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως ἐκβληθήσεται τοῖς μετὰ τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὁ ἅπαξ ὑπ′ αὐτῆς ἐκβεβλημένος τούτων; οὐδὲ γὰρ ὁ ἐκτός, ὁ δὲ ἐντὸς ὢν τοῦ βαθμοῦ, οὗτος ἐκβάλεται. Ἀλλὰ μὴν ἐκβλητέος ἐστὶ τοῦ βαθμοῦ τοῖς μετὰ τὴν Σύνοδον, ἔσω ἄρα ἐστὶ τοῦ βαθμοῦ καὶ οὔπω ἐκβέβληται ἐνεργείᾳ καὶ ποινῇ, ὅτι μὴ δυνάμει καὶ τῷ τῆς ἐνοχῆς, ὡς εἴρηται, λόγῳ. Καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ τὸν ὑπ′ αὐτῆς ἤδη καθηρημένον, τοῦτον ὥρισεν ἐν μὲν τῷ αὐτῷ κανόνι, ὑπέχειν τὴν προσήκουσαν δίκην, ἐν δὲ τῷ κβ′, ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ τῆς συνόδου, τῶν ἐπισκόπων δηλαδή, οὓς δεύτερον τοῦ ἔτους συνέρχεσθαι καθ′ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐν τῷ κ′ τῆς αὐτῆς κανόνι καλῶς ἔχειν ἔδοξεν.

2) Ὅ,τι ἰσχύει ὡς πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἑνώνονται μὲ τὸ "Συνέδριο Ἀποστασίας", ἰσχύει καὶ γιὰ ὅσους φρόνησαν ἢ θὰ φρονήσουν τοῦ Κελεστίου. Δηλαδὴ ἂν χάνουν τὴν ἱερωσύνη αὐτομάτως ἄνευ συγκροτήσεως συνόδου οἱ πρῶτοι, κατὰ τὴν ἔνσταση, τὸ ἴδιο πρέπει νὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς δευτέρους. Καὶ τότε παρατηρεῖται τὸ ἑξῆς παράδοξο: γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες αἱρέσεις ὅποιος κληρικὸς φρονήσει κακοδόξως, πρέπει νὰ καθαιρεθεῖ ἀπὸ σύνοδο καὶ τότε χάνει τὴν ἱερωσύνη του καὶ μόνον ὅσοι φρονήσουν τῆς αἱρέσεως τοῦ Κελεστίου τὴν χάνουν ἄνευ καθαιρέσεως.

3) Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ τὸ "Συνέδριο Ἀποστασίας" τὸ θεωρεῖ ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη (βλ.σσ. 69κ.ἑ.). Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὁποῖοι ἑνώνονται μ′ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἔγκυρο καὶ ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, αὐτομάτως χάνουν τὴν δική τους; Βεβαίως ὄχι.

Εἰ οὖν ἐντεῦθεν αὐτὸν καθεῖλε, πῶς πάλιν ὁρίζει ἔνθα μέν, ὑπέχειν αὐτὸν τὴν προσήκουσαν δίκην, ἔνθα δέ, ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν; ὧν ἑκάτερα μέλλοντος τυγχάνουσι, οὐχὶ δὲ τοῦ καθ′ ὅν ὡρίσθη χρόνου;».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β′

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΕΝΥΠΟΣΤΑΤΟ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ

1. Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Ὁ Θεοδόσιος ὁ Β′ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἐπισκόπου Κπόλεως Σισινίου (427) δὲν θέλησε νὰ διορισθεῖ διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Ἱεράρχου ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐν Κπόλει κληρικούς, ἐξέλεξε τὸν Νεστόριο θεωρώντας ὅτι ἀντικαθίσταται ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἀπατήθηκε**.** Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ ὅλο θέμα ὡς πρὸς τὴν Γ′ Οἰκουμενικὴ ἂν καὶ οἱ ρίζες του εἶναι ἀκόμη πιὸ βαθιὲς στὸν χρόνο.

Ἡ διδασκαλία αὐτοῦ τοῦ αἱρεσιάρχου σὲ ἁδρὲς γραμμὲς εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ἑπομένως ἡ Παρθένος ἐγέννησε τὸν ἄνθρωπον Χριστόν,... ὅστις ἁπλῶς "προῆλθεν" ἢ "παρῆλθεν" ἢ διῆλθε δι′ αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν "ἐγεννήθη ἐξ′ αὐτῆς"... Ὁ Θεὸς Λόγος λοιπὸν διῆλθε διὰ τῆς Παρθένου, ἵνα ἔχῃ τὸν ἄνθρωπον Χριστὸν ὡς ὄργανον ἢ κατοικητήριον ἢ ναὸν ἢ φορεῖον ἢ ἔνδυμα. Ὅθεν ἀπένειμεν αὐτῷ "προσκύνησιν κατ′

ἀναφορὰν" μόνον. Ἐπίσης δὲν ἔπαθε καὶ ἀνέστη ὁ Θεὸς Λόγος σαρκί, ἀλλὰ μόνον "ἀνθρώπου γέγονε τὸ πάθος καὶ ἀνθρώπου ἡ ἀνάστασις", τὴν δὲ σταυρικὴν θυσίαν ὑπέστη καὶ "ὑπὲρ αὐτοῦ", καὶ ἐπὶ πλέον ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς θείας εὐχαριστίας "σῶμά ἐστιν ἀνθρώπου τὸ προκείμενον"»[42].

Ὁ ἱερὸς Κύριλλος πολεμώντας τὸν Νεστόριο δίδασκε ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀληθῶς ἐνανθρώπησε, ὅτι ἡ θεία καὶ ἀνθρωπίνη φύση ἑνώθηκαν ἀληθῶς καὶ ἑπομένως ὁ Χριστὸς εἶναι Θεάνθρωπος, δηλαδὴ οὔτε μόνον Θεὸς οὔτε μόνον ἄνθρωπος ἀλλὰ τὸ συναμφότερο[43].

Ἡ Ἐκκλησία εἰσερχόταν πλέον σὲ πολλὲς περιπέτειες ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Νεστορίου. Καὶ ἔκτοτε ἀνταλλάχθηκαν ἐπιστολές, τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Νεστόριο καὶ Πάπα Κελεστῖνο, τοῦ Πάπα ἀντιστοίχως καὶ ἄλλες (βλ. περισσότερα σσ. 282κ.ἑ.). Συγκροτήθηκαν δύο τοπικὲς σύνοδοι, στὴν Ρώμη ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου (430) οἱ ὁποῖες καταδίκασαν τὴν αἵρεση, ἀλλ' ἤδη αὐτὴ προκάλεσε «σκάνδαλον οἰκουμενικὸν» (βλ. PG 77, 41), διὰ τοῦτο ἀνάγκη Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ Βασιλεὺς Θεοδόσιος Β' ἐξ ὀνόματος καὶ τοῦ συνάρχοντος Οὐαλεντινιανοῦ ἐξέδωσε διάταγμα, τὴν 19η Νοεμβρίου 430, διὰ τοῦ ὁποίου συγκαλοῦσε τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο[44], ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ συναντήσει πολλὲς δυσχέρειες ὡς πρὸς τὴν σύγκληση καὶ τελικὴ ἀποπεράτωσή της. Ἡ μεγαλύτερη ἦταν ἡ καθυστέρηση τῶν κληρικῶν τῆς Ἀντιοχείας, φιλικὰ προσκειμένων πρὸς τὸν Νεστόριο, μετὰ τοῦ ἐξάρχου αὐτῶν Ἀρχιεπ. Ἰωάννου. Ἡ Γ' τελικὰ ξεκίνησε τὶς συνεδριάσεις της μετὰ δεκαεξαήμερο καθυστέρηση, ἀντὶ τῆς 7ης τὴν 22α Ἰουνίου. «Ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ τρίτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ συνεπλήρωσε τὸ κύριον αὐτῆς ἔργον ἤδη κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν (22 Ἰουνίου)», ὅπου καὶ καθαίρεσε τὸν Νεστόριο[45].

Μετὰ ἀπὸ τέσσερις ἡμέρες (26 Ἰουνίου) ἄρχισαν νὰ φθάνουν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως. Οἱ ὁποῖοι δὲν ἀναγνώρισαν

---

42 ΔΣΜ1, 135-136.
43 ΒΑΦΕΙΔΟΥ Φ., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ.1, σ. 234.
44 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, σσ. 334-355.
45 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σ. 207.

τὴν Σύνοδο καὶ τὴν καθαίρεση τοῦ Νεστορίου καὶ συγκρότησαν δικό τους «Ἀποστατικὸν Συνέδριον» ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ καὶ «καθήρεσαν» τὸν ἅγιον Κύριλλον καὶ Μέμνονα Ἐφέσου μὲ τὴν αἰτιολογίαν «Ἀρείου καὶ Ἀπολλιναρίου καὶ Εὐνομίου δυσσεβείᾳ»[46].

Τὴν 10η Ἰουλίου κατέφθασαν καὶ οἱ Παπικοὶ ἀντιπρόσωποι, οἱ ὁποῖοι στὴν τρίτη συνεδρία τῆς Συνόδου (11η Ἰουλίου) ὑπέγραψαν τὶς ἀποφάσεις καὶ δήλωσαν ὅτι ἔγιναν «πάντα κανονικῶς καὶ κατὰ ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστήμην»[47]. Βλέπουμε λοιπὸν μία ἄκρως ἀντίθετη στάση τῶν δύο αὐτῶν προσερχομένων στὴν Σύνοδο. Στὴν πέμπτη συνεδρία της ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ (17 Ἰουλίου) ἀποφάσισε τὴν ἐπιβολὴ ἐκκλησιαστικῆς ἀκοινωνησίας...: «ἄχρις ἂν ἑαυτῶν καταγνόντες τὸ οἰκεῖον ὁμολογήσωσιν σφάλμα» τόσο στὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας ὅσο καὶ στὰ ἄλλα μέλη τοῦ «Ἀποστατικοῦ Συνεδρίου» (τριάντα τέσσερα τὸν ἀριθμό)[48].

Καὶ πρὶν εἰσέλθουμε στὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου προσθέτουμε ὅτι «τὸ ἴδιον ἔκαμε (ἀπέστειλε ἐπιστολὴ στὸν Πάπα Κελεστῖνο σ.σ.) καὶ ὁ Νεστόριος πρὸς δικαιολογία τῆς διδασκαλίας του, ἀφοῦ προηγουμένως κατὰ τὸ 429 συνεκρότησε σύνοδον εἰς τὴν Κπολιν ὅπου ἀνεθεμάτισεν ὅλους τοὺς μὴ συμφωνοῦντας μὲ τὰ ἰδικά του διδάγματα»[49]. Συνεπῶς ἔχουμε καὶ συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως.

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Μετὰ τὴν κήρυξη τῆς κακοδοξίας τοῦ Νεστορίου ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ὡς ἡγέτης ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ ὡς σοφὸς Ἱεράρχης ἀποστέλλει τρεῖς ἐπιστολὲς πρὸς Νεστόριο. Οἱ δύο – ἡ δευτέρα «καταφλυαροῦσιν μὲν...» καὶ ἡ τρίτη «Τοῦ σωτῆρος ἡμῶν...» – ἔτυχαν συνοδικῶν ἀναγνωρίσεων[50]. Σ' αὐτὲς ἀποκαλεῖται

---

46 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., σσ. 352-3 / ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ι., Ἱστορία τῶν δογμάτων, τ.2, σσ. 181-182.
47 ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ.1, σ. 613 / Βλ. ΣΜΠ1, 507 κ.ἑ. / MCC4, 1280 κ.ἑ./ ACO1-1-3, 53 κ.ἑ.
48 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., σ. 215.
49 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ.,Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σ. 130 / ΒΑΦΕΙΔΟΥ Φ., ἔνθ.ἀν., σ. 234.
50 «Ἡ ἔνταξη τῶν Ἐπιστολῶν Β' καὶ Γ' τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τὸν Νεστόριο στὴ μελέτη τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν ἔγινε αὐθαίρετα· εἶναι κείμενα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄμεσα τεκμηριώθηκαν οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν

ὁ Νεστόριος ὡς: «Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ, Κύριλλος ἐν Κυρίῳ χαίρειν»[51].

Τὸν ἀποκαλεῖ λοιπὸν ὡς «συλλειτουργῷ»· κυριολεκτεῖ ὁ Ἅγιος; Ἤδη ἐκδηλώθηκε ὁ αἱρεσιάρχης καὶ συνοδικῶς ἀναγνώρισε τὴν αἵρεσή του ἀναθεματίζοντας τοὺς Ὀρθοδόξους, δεδομένου ὅτι ἡ τρίτη ἐπιστολὴ ἀπεστάλη τὴν 30η Νοεμβρίου 430. Τὸ ὅτι κυριολεκτεῖ ἀποδεικνύεται εἰς αὐτὴν ταύτη τὴν ἐπιστολή του στὴν ὁποία λέγεται: «...Ἰδοὺ τοίνυν ἅμα τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ τὴν μεγάλην Ρώμην συνειλεγμένῃ, προεδρεύοντος τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου,...»[52]. Ἀποκαλεῖται ὡς συλλειτουργὸς ὁ Πάπας Ρώμης ἅγιος Κελεστῖνος, ὥστε ὅσο κυριολεκτεῖ γιὰ τὸν Πάπα ἄλλο τόσο καὶ ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο.

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου πρὸς Ἰουβενάλιο Ἐπίσκοπο Ἱεροσολύμων ὡς τίτλο φέρει «Τῷ κυρίῳ μου ποθεινοτάτῳ καὶ συλλειτουργῷ Ἰουβεναλίῳ Κύριλλος ἐν Κυρίῳ χαίρειν»[53] καὶ ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς λέγεται: «...τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον...». Ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη μετὰ τὴν ἐπιστολὴ Κελεστίνου πρὸς Κύριλλον, δηλαδὴ μετὰ τὸν Αὔγουστο τοῦ 430[54], ὅταν ἤδη εἶχε καταδικασθεῖ ὑπὸ τοπικῶν συνόδων ἡ αἵρεση. Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἐπιστολῆς λέγεται: «...τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν Κελεστῖνον τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον...»[55]. Ὅπως ἀποκαλεῖται εὐλαβέστατος καὶ συλλειτουργὸς καὶ Ἐπίσκοπος ὁ ἅγιος Κελεστῖνος, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ὁ Νεστόριος ἀποκαλεῖται «εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος».

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τὸν ἅγιο Κελεστῖνον Πάπα Ρώμης (Ἀπρίλιος 430) λέγει: «Ἦν ἐν Κπόλει ἐπίσκοπος ὀνόματι Δωρόθεος, τὰ αὐτὰ φρονῶν αὐτῷ, ἀνὴρ χρειοκόλαξ, καὶ

Συνόδων στὴν Ἔφεσο καὶ τὴν Χαλκηδόνα καὶ διὰ τῶν ὁποίων καθορίσθηκαν ἐπιπλέον οἱ ἀποφάσεις τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»,ΛΙΑΛΙΟΥ Δ., Ἑρμηνεία τῶν δογματικῶν καὶ συμβολικῶν κειμένων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας,τ.2, σ.13 / Βλ. καὶ σ. 155 ὑποσ.1 τοῦ αὐτοῦ βιβλίου / ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ι., τ.2, σσ. 180-253.

51 Ἔτσι ἀποκαλεῖται καὶ στὴν πρώτη ἐπιστολὴ «Ἄνδρες αἰδέσιμοι....», ΣΜΠ1, 436 / MCC4, 884 / ACO 1-1-1, 23-33 κ.ἑ.

52 ΣΜΠ1, 456 / MCC4, 1069 / ACO 1-1-1, 33.

53 ΣΜΠ1, 454 / MCC4, 1057 / ACO 1-1-1, 96.

54 Γιὰ τὴν χρονολογικὴ τοποθέτηση τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου βλ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ.ἀν., σσ. 316 κ.ἑ.

55 ΣΜΠ1, 454 / MCC4, 1060 / ACO 1-1-1, 97.

προπετὴς χείλεσι, καθὼς γέγραπται· ὃς ἐν συνάξει καθεζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας τοῦ τῆς Κπόλεως εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ἀναστὰς μεγάλη τῇ φωνῇ τετόλμηκεν εἰπεῖν· εἴ τις Θεοτόκον εἶναι λέγειν τὴν Μαρίαν, οὗτος ἀνάθεμα ἔστω· καὶ γέγονε μὲν κραυγὴ μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐκδρομὴ (=ἐξόρμηση)· οὐ γὰρ ἤθελον ἔτι κοινωνεῖν αὐτοῖς τοιαῦτα φρονοῦσιν». Καὶ κατωτέρω: «...ὅσον γὰρ τὸ κατ' αὐτὸν (τὸν Νεστόριο), καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ μεγάλοι καὶ θαυμαστοὶ καὶ εὐδόκιμοι Θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν εἰπόντες παρθένον, ἀνεθεματίσθησαν, καὶ ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτοῖς οἱ ζῶντες ἔτι. καὶ ἐπειδὴ ἰδία φωνῇ τοῦτο ποιῆσαι οὐκ ἠθέλησεν, ἄλλον ἔστησε τὸν μνημονευθέντα Δωρόθεον, καὶ τοῦτο εἰπεῖν παρεσκεύασεν, αὐτοῦ καθεζομένου καὶ ἀκούοντος· ᾧ καὶ κατελθὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου εὐθὺς κεκοινώνηκεν, **ἐπιτελέσας τὰ θεῖα μυστήρια**...» [56] .

Ἐπίσκοπος ὀνόματι Δωρόθεος, παρόντος τοῦ Νεστορίου, τόλμησε νὰ ἐκστομίσει ὅτι ὅποιος λέγει ὅτι ἡ Μαρία εἶναι Θεοτόκος «ἀνάθεμα ἔστω». Ὁ δὲ Νεστόριος, ἄνευ ἀντιδράσεως, κοινώνησε μαζί του «ἐπιτελέσας τὰ θεῖα μυστήρια». **Ὥστε λοιπὸν ἐπετέλεσε θεῖα μυστήρια ὁ ἐν λόγῳ αἱρεσιάρχης, ἄρα κυριολεκτεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος ὅταν λέγει γιὰ Ἐπίσκοπο καὶ συλλειτουργό.**

Παραθέτουμε στὴν συνέχεια ἀποσπάσματα ἐκ δύο ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τὰ ὁποῖα προηγοῦνται τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς. Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ «Κυρίλλου πρὸς τοὺς ἐγγράφως αὐτὸν αἰτιασαμένους ὅτι περ οὐ σεσιώπηκεν...»[57], στὴν ὁποία λέγει: «ἐπειδή μοι γέγραφεν ἡ εὐλάβεια ὑμῶν, ὡς λυπουμένου τοῦ θεοσεβεστάτου Νεστορίου..» καὶ κατωτέρω: «...ὅσον παρὰ τῆς αὐτοῦ θεοσεβείας (τοῦ Νεστορίου)» καὶ κατωτέρω: «ἐν ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ καὶ τῇ τῶν ὀρθοδόξων, τοῦ καλοῦ Δωροθέου τοῦ ἐπισκόπου φανερῶς λέγοντος· ἀνάθεμα εἴ τις εἶναι λέγει τὴν ἁγίαν Μαρίαν Θεοτόκον καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἀκούσας σεσίγηκεν, ἐκείνου λέγοντος, ἀλλὰ καὶ εἰς κοινωνίαν αὐτῶν εὐθὺς τὴν μυστικὴν ἐδέξατο καὶ κοινωνὸν ἐποίησεν...». Στὴν δευτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου πρὸς κάποιον ζηλωτὴ περὶ Νεστορίου, λέγει: «...καὶ οὐδενὶ παραχωρῶν πρὸς τὸ χρῆναι μειζόνως... φιλεῖν τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον...»· καὶ κατωτέρω: «εἰ δὲ προστετάγμεθα παρὰ Χριστοῦ καὶ τοὺς μισοῦντας

56 ΣΜΠ1, 443-444 / MCC4, 1013-1016 / ACO 1-1-5, 11-12.

57 ΣΜΠ1, 440 / MCC4, 1000 / ACO 1-1-1, 109

ἀγαπᾶν πῶς οὐ μᾶλλον ἀκόλουθον ἀδελφοῖς τε καὶ συνιερεῦσι τοῦτο ποιεῖν;»[58].

Αὐτὲς εἶναι οἱ θέσεις τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου πρὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς καὶ σημειώνουμε ἀκόμη ὅτι μέχρι τῆς τρίτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου - καὶ τῆς αἰγυπτιακῆς συνόδου - πρὸς Νεστόριο, κοινωνοῦσε μαζί του.

Πῶς ὅμως ὁ Ἅγιος ἐκφράζεται γιὰ τὸν Νεστόριο μετὰ τὴν καταδίκη του; Ἀνατρέχουμε στὸν ἀπολογητικὸ λόγο του πρὸς βασιλέα, μὲ τίτλο «Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ Θεοδοσίῳ νικητῇ ἀεὶ Αὐγούστῳ, Κύριλλος ἐν Κυρίῳ χαίρειν»[59]. Σταχυολογοῦμε: «...δικάσατε τοῖς ἁγίοις εὐαγγελισταῖς, καὶ ταῖς Νεστορίου φωναῖς...», ἀλλοῦ: «ἄνδρες δὲ ἦσαν ἀπόλιδες καὶ Κελεστιανοὶ καθῃρημένοι, καὶ οἱ τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας ὑπασπισταὶ...», ἀλλοῦ: «καὶ συντιθεὶς ἀνοσίως τὰς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων συκοφαντίας, καὶ τῇ πρὸς Νεστόριον αἰδοῖ, καὶ φιλίᾳ τὰ καθ′ ἡμῶν δωρούμενος, λεληθότως ἠδίκει», ἀλλοῦ: «τρίτον μὲν γάρ που διατετέλεκεν ἔτος δυσφημῶν ἐπ′ ἐκκλησίας ὁ τῶν νέων δογμάτων εὑρετὴς Νεστόριος...», ἀλλοῦ: «...γραφέντων πρὸς Νεστόριον».

Δὲν ὑπάρχει ἄλλη προσφώνηση πρὸς τὸν Νεστόριο ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου, μετὰ τὴν καταδίκη του, ἐκτὸς αὐτῆς. Στὴν ἐπιστολή του «πρὸς τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ τῆς Ἀλεξανδρείας»[60], λέγει: «...τὸν δύσφημον Νεστόριον καθαιρέσει ὑποβεβλήκαμεν, καὶ ἐξεβάλλομεν τῆς ἐπισκοπῆς...».

Σὲ ἄλλη ἐπιστολή του, πάντα μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Νεστορίου, «ἀπὸ Ἐφέσου πρὸς τοὺς πατέρας τῶν μοναζόντων»[61], λέγει: «ἐπὶ ταῖς δυσφημίαις Νεστορίου πολλοὺς ἔσχε συλλυπουμένους...», ἀλλοῦ: «πέπαυται γὰρ τὸ δύσφημον στόμα, καὶ σεσίγηκεν ἡ μιαρωτάτη γλῶττα, οὐκέτι τὰς κατὰ Χριστοῦ προφέρουσα βλασφημίας ἐν ἐξουσίᾳ διδασκαλικῇ τε καὶ ἀρχιερατικῇ...», ἀλλοῦ: «...νόσον ὥσπερ τινὰ λοιμικὴν τὴν Νεστορίου κακοδοξίαν ἐκκόψαντες». Καὶ τέλος «πρός τινας ἐκ τοῦ ἐν Κπόλει κλήρου»[62], λέγει: «....δέδοικε γὰρ μὴ ἄρα καθαίρεσιν ὑπομείνῃ ὁ τιμιώτατος Νεστόριος...» καὶ κατωτέρω: «...ἡ ἁγία σύνοδος καταψηφιεῖται Νεστορίου τὴν καθαίρεσιν...».

58 ΣΜΠ1, 440 / MCC4, 1001 / ACO 1-1-1, 108.
59 ΣΜΠ1, 601 / MCC5, 225 / ACO 1-1-3, 75.
60 ΣΜΠ1, 497 / MCC4, 1241.
61 ΣΜΠ1, 498 / MCC4, 1244 / ACO 1-1-2, 69.
62 ΣΜΠ1, 494 / MCC4, 1228 / ACO 1-1-2, 66.

Ὡς ἔγινε ἀντιληπτόν, εἰς οὐδεμία περίπτωση ὁ Ἅγιος τὸν ἀποκαλεῖ μὲ τὸ ἱερατικό του ἀξίωμα μετὰ τὴν καθαίρεσή του. Στὴν ἀπολογία τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως τὸν 13ον αἰῶνα λέγεται: «ὁ μέγας Κύριλλος Νεστόριον βλασφημοῦντα ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ ἁγιώτατον ἐκάλει καὶ ἔγραφε; Ναὶ ἀληθῶς, ἀλλὰ πρὸ καταδίκης, μετὰ δὲ τὴν καθαίρεσιν οὐδαμοῦ»[63].

Ἐνδεικτικῶς.

<u>Πρὸ τῆς καθαιρέσεως:</u>
«Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ...»,
«εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον»,
«θεοσεβεστάτῳ Νεστορίῳ»,
«θεοφιλεστάτῳ ἐπίσκοπον Νεστόριον».

<u>Μετὰ ἀπὸ τὴν καθαίρεση:</u>
«καὶ ταῖς Νεστορίου φωναῖς»,
«καὶ οἱ τῆς Νεστορίου φρενοβλαβείας»,
«καὶ τῇ πρὸς Νεστόριον αἰδοῖ»,
«τῶν νέων δογμάτων εὑρετὴς Νεστόριος»,
τὸν δύσφημον Νεστόριον».

Κυριολεκτεῖ λοιπὸν ὁ μέγας Κύριλλος στὴν ὀνομασία τοῦ Νεστορίου ὡς Ἐπισκόπου καὶ συλλειτουργοῦ, πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, ἢ ὄχι; Ἡ κρίση ἐπαφίεται στὸν ἀναγνώστη.

Καὶ στὴν συνέχεια ἐξετάζεται πῶς ἡ ἴδια ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀντιμετώπισε τὸν Νεστόριο. Ἐπιλεκτικὰ καταγράφουμε: «Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας εἶπεν· ἀρκούντως ἡ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη σύνοδος διεκαρτέρησεν, ἐνδεχομένη τὴν ἄφιξιν τῶν ἥξειν προσδοκηθέντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων...»[64]. Ἀρκετὰ ἀναμέναμε, λέγει ὁ ἱερὸς Κύριλλος, ἡ ἀνάγκη ἐπιτάσσει τὴν ἔναρξη τῶν συνελεύσεων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου. Λαμβάνει τὸν λόγο ὁ Ἐπίσκοπος Θεόδοτος καὶ λέγει: «...ἡ μὲν τῶν χαρτίων ἀνάγνωσις ἔσται κατὰ τὸν δέοντα καιρόν. νῦν μέν τοι ἀκόλουθόν ἐστι τοῖς πραττομένοις συνεῖναι καὶ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον

63 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l′ union de Lyon, σ. 267.
64 ΣΜΠ1, 469 / MCC4, 1129 / ACO 1-1-2, 8.

Νεστόριον...». Πρέπει νὰ παρευρεθεῖ καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος, διὰ τοῦτο ἀποστέλλει ἡ Σύνοδος κατὰ τὰ κανονικῶς τεταγμένα ἀποστολὴ πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ προσέλθει: «Ἑρμογένης ἐπίσκοπος Ρινοκούρων εἶπεν· ἀπεστάλημεν κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας, ὑπομνῆσαι τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, συνεδρεῦσαι εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην σύνοδον· καὶ παραγενόμεθα πρὸς αὐτόν, ὑπομιμνήσκοντες περὶ τούτου ὁ δὲ διαβεβαιοῦτο λέγων, ὅτι σκοπῶ· ἐὰν δεήσῃ με ἐλθεῖν, ἔρχομαι». Τὰ ἴδια ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ἐπίσκοπος Παράλου: «Ἀπεστάλημεν..., ὥστε ὑπομνῆσαι τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον...»[65].

Στὴν πρώτη κλήση ὁ Νεστόριος δὲν προσῆλθε. Ἡ τάξη ἀπαιτεῖ τρεῖς «...καὶ ἀπεστάλησαν...» λέγουν τὰ πρακτικά: «παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης Παλαιστίνης, Ἀνδήριος ἐπίσκοπος Χεῤῥοννήσου Κρήτης, Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος Καβάσσου Αἰγύπτου, καὶ Ἐπαφρόδιτος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἑλλανίκου τῆς Ῥοδίων πόλεως· ἐπιφερόμενοι καὶ παραγνωστικὸν τῆς ἁγίας Συνόδου πρὸς αὐτὸν τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεστόριον περιέχον οὕτως». Δευτέρα κλήση μὲ «παραγνωστικὸν» ἀποστέλλεται πρὸς τὸν Νεστόριο καὶ αὐτὸ τὸ κείμενο εἶναι ἐπίσημο τῆς Συνόδου: «Ἔδει μὲν ὑπομνησθεῖσαν τὴν σὴν θεοσέβειαν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ διὰ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, ἐφ ᾧτε συνδραμεῖν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, τὴν σήμερον συγκροτουμένην ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, μὴ ἀπολειφθῆναι ταύτης. ἐπειδὴ δὲ συναχθείσης τῆς ἁγίας συνόδου, ἀπελείφθη ἡ σὴ ὁσιότης, ἀναγκαίως πάλιν διὰ Θεοπέμπου, καὶ Θεοδούλου καὶ Ἀνδηρίου, τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων...». Καὶ ἐπανελθόντων στὴν συνέχεια τῶν Ἐπισκόπων: «Θεόπεμπος ἐπίσκοπος Καβύσσου εἶπεν· ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ μεγάλης συνόδου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον, ἐγενόμεθα ἐν τῇ τούτου οἰκίᾳ...»[66].

Ὁ Νεστόριος ἐν τούτοις δὲν προσῆλθε. Τρίτη ἀποστολὴ μετὰ «παραγνωστικοῦ» ἀκολουθεῖ μετὰ τεσσάρων Ἐπισκόπων: «...Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἡφαίστου εἶπεν· ἀποσταλέντες παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ θεοφιλοῦς συνόδου ὥστε διὰ τοῦ παραγνωστικοῦ τοῦ τρίτου ὑπομνῆσαι τὸν θεοσεβέστατον Νεστόριον, συνδραμεῖν

65 ΣΜΠ1, 470 / MCC4, 1132 / ACO 1-1-2, 9.
66 ΣΜΠ1, 470 / MCC4, 1133 / ACO 1-1-2, 10.

κἂν νῦν γοῦν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον...» καὶ κατωτέρω: «ὥστε ἢ ἐπιστρέψαι ἡμῖν εἰς τὸν πυλῶνα γενέσθαι τῆς οἰκίας, ἔνθα διάγει ὁ αὐτὸς θεοσεβέστατος Νεστόριος»[67]. Τὰ αὐτὰ μαρτυρεῖ καὶ ὁ: «Ἀνύσιος ἐπίσκοπος Θηβῶν εἶπεν...ἐν τοῖς προθύροις τοῦ εὐλαβεστάτου Νεστορίου, ταῦτα εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν». Ἐν τέλει ὁ Νεστόριος δὲν προσῆλθε στὴν ἁγία Σύνοδο.

Καὶ ἀρχίζει ἡ ἐξέταση τῶν γραπτῶν κειμένων (ἐπιστολῶν) τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ αἱρεσιάρχου καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ψῆφος τῶν Ἀρχιερέων, ἀρχῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «...Ἤκουσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη σύνοδος ὧν ἀπέστειλα τῷ εὐλαβεστάτῳ Νεστορίῳ, συναγορεύων τῇ ὀρθῇ πίστει...»[68] καί: «Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν...καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἐπισκόπου Κυρίλλου, τῆς γραφείσης πρὸς τὸν εὐλαβέστατον Νεστόριον περὶ τῆς πίστεως, εὕρομεν συνάδουσαν αὐτὴν...»[69].

Στὴν ψῆφο τους πολλοὶ Ἱεράρχες ἀποκαλοῦν τὸν Νεστόριο ὡς «εὐλαβέστατον Νεστόριον» ἢ «θεοσεβεστάτῳ Νεστορίῳ»[70]. Ἑξήντα τέσσερις φορὲς ὀνομάζεται ὡς «εὐλαβέστατος» ἢ «ἐπίσκοπος θεοφιλέστατος» ἢ «θεοσεβέστατον» ἢ «εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος» καὶ ἕξι φορὲς ἁπλῶς Νεστόριος μέχρι τὸν ἀναθεματισμὸ καὶ τὴν καθαίρεσή του. Τὸν ἅγιο Κύριλλο πάμπολλες φορὲς «ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου», «θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου», «ἀρχιεπισκόπου» καὶ μία φορὰ ἁπλῶς Κύριλλον[71].

Ὥσπου οἱ Πατέρες τῆς Γ´ Οἰκουμενικῆς ἀναθεματίζουν τὸν Νεστόριο: «...πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἀνεβόησαν. **Ὁ μὴ ἀναθεματίζων Νεστόριον, ἀνάθεμα ἔστω. Τοῦτον ἡ ὀρθὴ πίστις ἀναθεματίζει. Τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἀναθεματίζει. Ὁ κοινωνῶν Νεστορίῳ, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ πάντες ἀναθεματίζομεν τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰ δόγματα Νεστορίου. Τὸν αἱρετικὸν Νεστόριον πάντες ἀναθεματίζομεν. Τοὺς κοινωνοῦντας Νεστορίῳ πάντες ἀναθεματίζομεν»**[72].

67 ΣΜΠ1, 471 / MCC4, 1136 / ACO 1-1-2, 11.
68 ΣΜΠ1, 471 / MCC4, 1137 / ACO 1-1-2, 13.
69 ΣΜΠ1, 472 / MCC4, 1140 / ACO 1-1-2, 14.
70 ΣΜΠ1, 475-476 / MCC4, 1152-1157 / ACO 1-1-2, 20 κ.έ.
71 ΣΜΠ1, 471 / MCC4, 1137.
72 ΣΜΠ1, 481 / MCC4, 1177 / ACO 1-1-2, 35.

Καὶ κατωτέρω ἡ : «Ἀπόφασις ἐξενεχθεῖσα κατὰ Νεστορίου καθαιροῦσα αὐτόν. Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε· Πρὸς τοῖς ἄλλοις μήτε ὑπακοῦσαι βουληθέντος τοῦ ἀσεβεστάτου Νεστορίου τῇ παρ' ἡμῶν κλήσει, μήτε μὴν τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντας ἁγιωτάτους καὶ θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους δεξαμένου, ἀναγκαίως ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν δυσεβηθέντων αὐτῷ...δυσσεβῶς φρονοῦντα καὶ κηρύττοντα, ἀναγκαίως κατεπειχθέντες ἀπό τε τῶν κανόνων, καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς... δακρύσαντες πολλάκις, ἐπὶ τὴν σκυθρωπὴν κατ' αὐτοῦ ἐχωρήσαμεν ἀπόφασιν. Ὁ βλασφημηθεὶς τοίνυν παρ' αὐτοῦ **Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὥρισε διὰ τῆς παρούσης ἁγιωτάτης συνόδου ἀλλότριον εἶναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ»[73].**

Ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου συνάγουμε τὰ ἑξῆς: **Καθαιρέθηκε ὁ Νεστόριος καθὼς τρεῖς φορὲς προσκλήθηκε καὶ δὲν προσῆλθε, στὴν συνέχεια οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἐξέτασαν τὰ δόγματά του καὶ τὰ βρῆκαν αἱρετικὰ καὶ δακρύσαντες, ἀποφάσισαν τὴν καθαίρεσή του. Τὸ ἀξιοπρόσεκτο εἶναι ὅτι δὲν λέγουν ὅτι γνωστοποιοῦμε τὴν αὐτόματη καθαίρεσή του μὲ τὴν ἔναρξη τῆς κηρύξεως τῆς αἱρέσεως ἢ ὅταν συνοδικῶς τὴν ἀναγνώρισε, ἀλλὰ ἀποφασίζουμε «ἐπὶ τὴν σκυθρωπὴν κατ' αὐτοῦ ἐχωρήσαμεν ἀπόφασιν».** Καὶ μάλιστα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὅρισε διὰ τῆς παρούσης Συνόδου: «ἀλλότριον εἶναι τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ». Πότε ὅμως ἀπώλεσε τὰ ἀνωτέρω; Ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος καθορίζει καὶ λέγει: «Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ κατὰ τὸ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συγκροτηθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, ἐπιστέλλει Νεστορίῳ νέῳ Ἰούδᾳ.

Γίνωσκε σεαυτὸν διὰ τὰ δυσσεβῆ σου κηρύγματα, καὶ τὴν πρὸς τοὺς κανόνας ἀπείθειαν, κατὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, Ἰουνίου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος δευτέρα καὶ εἰκάδι, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου καθηρῆσθαι, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον»[74]. **Συνεπῶς τὴν 22α τοῦ μηνὸς Ἰουνίου καθαιρέθηκε ὁ Νεστόριος καὶ ἔκτοτε ἦταν ἀλλότριος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ. Δὲν λέγει ἡ Σύνοδος, ἐπαναλαμβάνουμε, γνωστοποιοῦμε τὴν ἤδη γενομένη καθαίρεσή του στὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἀποφασίζουμε καὶ ὁρίζουμε τὴν 22α Ἰουνίου 431 τὴν ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης του διὰ τῆς καθαιρέσεως** (βλ. τοῦτο κατωτέρω).

73 ΣΜΠ1, 490 / MCC4, 1212 / ACO 1-1-2, 54.
74 ΣΜΠ1, 493 / MCC4, 1228 / ACO 1-1-2, 64.

Τὰ αὐτὰ λέγει ἡ Σύνοδος καὶ στὴν ἐπιστολή της: « Ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ ἐν Ἐφέσῳ συναχθεῖσα κατὰ τὰ θεσπίσματα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων ἡμῶν Βασιλέων, λαμπροτάτῳ Εὐχαρίῳ, εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ οἰκονόμοις, καὶ λοιποῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς τῆς κατὰ φιλόχριστον Κπολιν ἁγίας Θεοῦ ἐκκλησίας χαίρειν.

Γινωσκέτω ἡ ὑμετέρα εὐλάβεια τὸν δύσφημον Νεστόριον διὰ τὰ δυσσεβῆ αὐτοῦ κηρύγματα, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς ἀπειθήσαντα, κατὰ τὴν χθὲς ἡμέρα, ἥ τις ἐστὶ τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς Ἰουνίου δευτέρα καὶ εἰκάς, παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καθηρῆσθαι, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον...»[75]. Τὴν 22^{α} τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ὁ Νεστόριος ὑπῆρξε ἀλλότριος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ. Κατὰ συνέπεια μέχρι τότε ὑπῆρξε κοινωνός, μέτοχος καὶ ὁ ἔχοντας τὸν ἐκκλησιαστικὸ βαθμὸ ἔχει βεβαίως καὶ τὰ ἀπορρέοντα ἐξ αὐτοῦ ἐνεργήματα, δηλαδὴ τὸ νὰ ἱερουργεῖ.

Στεκόμαστε τώρα σὲ τέσσερις ἐπιστολὲς τῆς Συνόδου. Ἡ πρώτη «Τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ...», λέγοντας ἡ Σύνοδος: «...ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, ἐκ τῶν κηρυχθέντων τε καὶ διδαχθέντων παρὰ Νεστορίου δογμάτων... ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν ἐλείπετο δοκιμασθῆναι τὰ δόγματα τὰ κηρυχθέντα παρὰ τοῦ θαυμασιωτάτου Νεστορίου... ὡς μηδὲ δεῖσθαι ἀπολογίαν Νεστόριον... Τούτου οὖν ἕνεκεν, **αὐτὸν μὲν τῆς ἱερωσύνης, καὶ τῆς διεφθαρμένης ἐπαύσαμεν διδασκαλίας,** καθαίρεσιν αὐτοῦ κανονικὴν ποιησάμενοι... πρὸ τῆς ἡμῶν ψήφου καταγνόντα τῶν αἱρετικῶν δογμάτων Νεστορίου...»[76].

«Ἐπαύσαμεν» λέγουν οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς διδασκαλίας τὸν Νεστόριο. Τὸ «ψευδεπισκόπων» λοιπὸν τοῦ 15^{ου} ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου δὲν νοεῖται ὡς αὐτόματη ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης ἄνευ τῆς καθαιρέσεως στὴν κήρυξη τῆς αἱρέσεως στὸν αἱρετικό, διότι τότε οἱ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς δὲν θὰ ἔλεγαν πὼς ἐμεῖς «ἐπαύσαμεν», ἀλλ'

75 ΣΜΠ1, 494 / MCC4, 1228.
76 ΣΜΠ1, 496-497 / MCC4, 1236-1240 / ACO 1-1-3, 3-5.

αὐτομάτως ἔπαυσε καὶ ἐμεῖς τὸ ἐπικυροῦμε. Λέγουν ὅμως ὅτι ἐμεῖς «ἐπαύσαμεν» τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς διδασκαλίας, ἑρμηνεύοντας ὡς ἐλέχθη ἐκεῖνο τὸ «ψευδοδιδασκάλων» καὶ «ψευδεπισκόπων» τοῦ ἐν λόγῳ Κανόνος. Τὸ ὅτι προηγεῖται τῆς ΑΒ′ Συνόδου ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ δὲν ἀλλάζει σὲ τίποτε τὸ συμπέρασμα, (βλ. ὅτι ἀποτελοῦσε παράδοση ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του σ. 515).

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἀποστέλλεται «Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις, Θεοδοσίῳ καὶ Οὐαλεντινιανῷ...», λέγοντας ἡ Σύνοδος: «...ἐν οἷς καὶ Νεστόριον ἕτερα φρονοῦντα ἐναργῶς εὑρηκότες, καθείλομεν... ἀλλὰ ἐπειδὴ τὴν φιλίαν Νεστορίου τῆς εὐσεβείας προτιμῶν... καὶ γὰρ τοιαύτης αἰσθόμενοι τῆς διαθέσεως τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας... καὶ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην ὑπολαβόντες... ἣν δ' ἄρα ἡ περὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου ὑπόνοια ἡμῶν οὐκ εἰκαία, οὐδὲ μάταιος· ἐλθὼν γάρ, δῆλον ἑαυτὸν ἐποίησε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, **ὡς τὰ Νεστορίου φρονεῖ, εἴτε φιλίᾳ χαριζόμενος, εἴτε κοινωνὸς ὢν τῆς πλάνης τοῦ δόγματος ἐκείνῳ...** πᾶσαν δὲ σπουδὴν νέμοντος Νεστορίῳ... κρυπτομένης μὲν τῆς πλάνης παρὰ Νεστορίου... ὡς ἀπολειφθῆναι παρὰ Νεστορίῳ καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχείας..... καὶ ἔστι τῶν σχισματικῶν τὰ ὀνόματα οὕτως: Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Συρίας, Μακάριος, Ἑλλάδιος... **Οὗτοι μόνοι κοινωνοὶ τῶν ἀσεβῶν δογμάτων Νεστορίου,** περιϊόντες κατὰ τὴν πόλιν, θορύβους καὶ στάσεις κινοῦσι...»[77].

Στὴν τρίτη ἐπιστολή, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἀποστέλλεται «Τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ θεοφιλεστάτοις Θεοδοσίῳ, καὶ Οὐαλεντινιανῷ...», ἡ Σύνοδος λέγει: «... καὶ τὸν ἐναντία ταύτῃ (τὴν ἀποστολικὴ πίστη σ.σ.) φρονήσαντα Νεστόριον καθείλομεν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας τε... καὶ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας Νεστορίου... τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχείας... τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην...»[78].

Στὴν τετάρτη ἐπιστολὴ « Ἡ ἁγία σύνοδος... συλλειτουργοῖς, τοῖς κατὰ τὴν Κπολιν διατρίβουσι καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις...», λέγει: «κέκριται δὲ ἡμῖν μηδὲ τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι· **ἀλλὰ καὶ ταῖς πάντων ἀναθεματίσαμεν φωναῖς ἐπ' ἐκκλησίας Ἰωάννην τε τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τοὺς μετ'**

77 ΣΜΠ1, 537-538 / MCC4, 1421-1425 / ACO 1-1-3, 10-13.
78 ΣΜΠ1, 518-519 / MCC4, 1325-1328 / ACO 1-1-3, 28-29.

αὐτοῦ, πρότερον μὲν ἐφ' οἷς συγκαθελεῖν ἡμῖν τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα Νεστόριον οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐτοῦ διάγοντες»[79].

Ἀντιπαραβάλλουμε τὶς μαρτυρίες τῆς Συνόδου, ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τὶς τέσσερις ἐπιστολές της, μὲ τὶς πρὸ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Νεστορίου ὑπὸ τῆς ἰδίας. Ἐγράφη ἤδη ὅτι ἑξήντα τέσσερις φορὲς ὀνομάζεται ὁ Νεστόριος ὡς εὐλαβέστατος κ.λ.π. (βλ.σ. 65), στὸ «παραγνωστικὸν» κείμενο τῆς Συνόδου ὅπως εἴδαμε «τὴν σὴν θεοσέβειαν» καθὼς καὶ τῶν «εὐσεβεστάτων καὶ θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων» ποὺ ἀπεστάλησαν. Ὅλοι οἱ ἀπεσταλμένοι πρὸς κλήση τοῦ αἱρεσιάρχου τὸν ἀποκαλοῦν «εὐλαβέστατο ἐπίσκοπο». **Ἀλλὰ καὶ στὴν καταδικαστικὴ ψῆφο τους πολλοὶ Ἱεράρχες τὸν ὀνομάζουν «εὐλαβέστατον Νεστόριον» ἢ «θεοσεβέστατον» καὶ αὐτομάτως ἐκ τῆς καθαιρέσεως καὶ μετὰ ταῦτα ἀλλάζει ἡ ὀνομασία τοῦ Νεστορίου. Στὸ ἐπίσημο κείμενο τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου ὀνομάζεται «ἀσεβεστάτου Νεστορίου», στὸ κείμενο ποὺ ἀποστέλλει στὸν συγκεκριμένο αἱρετικὸ τὸν ὀνομάζει «Νεστορίῳ νέῳ Ἰούδᾳ».** Στὴν ἐπιστολή της πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς Κπόλεως «δύσφημον Νεστόριον», στὶς ἐν λόγῳ συνοδικὲς ἐπιστολὲς ἁπλῶς Νεστόριο.

Ἔχουμε λοιπὸν μία ἄκρως ἀντίθετη στάση τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία τοῦ Νεστορίου, πρὸ καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν καθαίρεσή του, ποὺ δείχνει πὼς ἡ Σύνοδος κυριολεκτεῖ ὅταν λέγει περὶ «εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου» ἢ «θεοσεβεστάτου», δηλαδὴ τοῦ ἀναγνωρίζει (=γνωρίζει) ἱερωσύνη μέχρι τῆς καθαιρέσεώς του.

Ἐπιπρόσθετα προκαλεῖ ἐντύπωση ἡ ἀντίθεση στὶς τρεῖς τελευταῖες συνοδικὲς ἐπιστολὲς ὡς πρὸς τὴν ὀνομασία δύο προσώπων, τοῦ Νεστορίου καὶ Ἰωάννου Ἀντιοχείας **Ὁ Ἰωάννης ὡς ἡ ἴδια ἀποδέχεται «ὡς τὰ Νεστορίου φρονεῖ» καὶ «οὗτοι μόνοι κοινωνοὶ τῶν ἀσεβῶν δογμάτων Νεστορίου», ὁ ὁποῖος Ἰωάννης δὲν ἀποδέχθηκε τὴν καθαίρεση τοῦ Νεστορίου «μὲν ἐφ' οἷς συγκαθελεῖν ἡμῖν τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα Νεστόριον οὐκ ἠνέσχοντο».** Ὑπενθυμίζουμε ὅτι συγκρότησε καὶ τὸ «Συνέδριον Ἀποστασίας» καὶ ὅτι ἡ Γ′ λέγει: «Ἀλλὰ καὶ ταῖς πάντων ἀναθεματίσαμεν φωναῖς ἐπ' ἐκκλησίας Ἰωάννην τε τὸν Ἀντιοχείας», (βλ. ἀνωτέρω).

79 ΣΜΠ1, 542-543 / MCC4, 1444-1445 / ACO 1-1-3, 51-52.

Ἔχουμε δηλαδὴ δύο πρόσωπα ἔναντι τῆς Συνόδου ποὺ φρονοῦν αἱρετικῶς τὸν Νεστόριο καὶ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας, τὸν Νεστόριο εἴδαμε πῶς τὸν ἀποκαλεῖ, τὸν Ἰωάννην ὅμως ὡς: «τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου Ἀντιοχείας» καὶ «τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην» καὶ «εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀντιοχείας» καὶ «εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην Ἀντιοχείας».

Προσωποληπτεῖ λοιπὸν ἡ Σύνοδος, ἢ συντρέχουν ἄλλοι λόγοι; Πῶς ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ διαφοροποίηση; Ὄχι βεβαίως, ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν προσωποληπτεῖ· ὅπως τὸν Νεστόριο πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του τὸν ἀποκαλοῦσε μὲ τὶς ἴδιες προσφωνήσεις, αὐτὸ τηρεῖ καὶ ὡς πρὸς τὸν Ἰωάννη. Ἡ καθαίρεση εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀναγκάζει τὴν Σύνοδο, τοῦ ἑνὸς νὰ ἀναγνωρίζει (=γνωρίζει) τὴν ἱερωσύνη του καὶ τοῦ ἄλλου ὄχι, ὁ μὲν τὴν ἔχασε διὰ τῆς καθαιρέσεως ὁ ἄλλος ὄχι. Ἡ καθαίρεση εἶναι τὸ σημεῖο ἀναφορᾶς, τὸ κλειδὶ ποὺ ἑρμηνεύει τὴν στάση τῆς Συνόδου, ὥστε πρὶν καθαιρεθεῖ ὁ κληρικὸς ἔχει τὴν ἱερωσύνη τὴν ὁποία χάνει μετὰ τὴν καθαίρεση.

Συμπεραίνοντας ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω, ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Νεστόριο τὸν εἶδε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἕως καὶ τῆς καθαιρέσεώς του, παρ' ὅτι καὶ ἀμετανόητος παρέμεινε μέχρι τέλους καὶ μαζὶ μὲ ἄλλους, συνεπῶς πλῆθος, συνοδικῶς ἀναγνώρισαν τὴν αἵρεση. Καὶ κάτι ἀκόμη, ἡ αἵρεση τοῦ Νεστορίου ἦταν ἤδη καταδικασθεῖσα στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρείου, (καὶ τοῦ Παύλου Σαμοσατέως βλ.σσ. 488-489). Τὸ ὅτι ὁ Νεστόριος φρονοῦσε τὰ τοῦ Ἀρείου τὸ λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος ὡς ἑξῆς: «Κλῆρον ἅγιον πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἀποσυναγώγους ἐποίησας, ἐλέγχοντά σου τὴν ἄκαιρον μανίαν, μὴ τὰ Ἀρείου φρονεῖν»[80]. Καὶ καταδικάσθηκε ἐκ νέου ἀπὸ δύο τοπικὲς Συνόδους τὸ 430, στὴν Ρώμη καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Συπληρωματικὰ ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι πρόκειται περὶ ὁμάδος αἱρετικῶν καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ συνάθροισαν τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας» καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ἀναθεματισμὸ τοῦ Νεστορίου καὶ τῆς αἱρέσεως. **«Τοὺς κοινωνοῦντας Νεστορίῳ πάντες ἀναθεματίζομεν»,** (βλ. ἀνωτέρω).

Ἐνῶ λοιπὸν συνοδικῶς ἀναγνώρισαν τὴν αἵρεση, ἀποτελοῦσαν ὁμάδα, φρονοῦσαν ἤδη προκαταδικασθεῖσα

80 Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὁμιλία Δ΄, PG 77, 996 A.

αἵρεση καὶ μετὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς πρὸς καταδίκη τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ νεστοριανισμοῦ, ἐντούτοις ἡ Σύνοδος τοὺς θεωρεῖ ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη καὶ μάλιστα δύο ἔτη πρὸ τῆς μετανοίας τους, συνεπῶς ὄντας ἀμετανοήτους. Δὲν ἰσχύει λοιπὸν μόνον γιὰ μεμονωμένες περιπτώσεις αὐτό, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὁμάδες αἱρετικῶν ποὺ συνοδικῶς ἀναγνωρίζουν τὴν αἵρεση καὶ ἡ συνοδικὴ πράξη εἶναι αὐτὴ ποὺ τοὺς τὸ ἀφαιρεῖ (τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης)[81].

81 Τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, δηλαδὴ ἀφαίρεση τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης, βλ. στὰ «Παραλειπόμενα» τὴν σχετικὴ ἑνότητα σσ. 440κ.έ.

2. Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας κοιμήθηκε τὴν 27η Ἰουνίου τοῦ 444 καὶ ὁ ἱερὸς Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, διαδέχθηκε δὲ αὐτὸν ὁ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ Διόσκορος (444-451), ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ προσδώσει ἰδιαιτέρα ἔνταση στὴν κίνηση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 440 τὸν θρόνο τῆς Ρώμης κοσμοῦσε ὁ Ἐπίσκοπος Λέων Α′ (440-461), στὴν δὲ Κπολη, μετὰ τὸν Πατριάρχη Πρόκλο, ἐκλέχθηκε ὁ ἱερὸς Φλαβιανὸς (446-449). Ἐπ′ αὐτοῦ ἐμφανίσθηκε ἡ νέα αἵρεση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ διὰ τοῦ Ἀρχιμ. Εὐτυχοῦς, τοῦ ὁποίου τὴν ὑποστήριξη ἀνέλαβε ὁ Διόσκορος Ἀλεξανδρείας[82].

Ὁ Εὐτυχὴς δεχόταν, ἢ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ προϋπῆρχε τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ κατῆλθε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἢ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Λόγος δημιούργησε στὴν κοιλία τῆς Θεοτόκου τὴν ἀπαρχὴ τῆς θεωμένης νέας ἀνθρωπότητος, χωρὶς ὅμως νὰ προσδιορίζει καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς θεώσεως αὐτῆς[83]. Ἐνῶ δὲ ὁ ἅγιος Κύριλλος δεχόταν ὅτι ἐν τῷ Χριστῷ ἑνώθηκαν οἱ δύο φύσεις «ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως», ἀντιθέτως ὁ Εὐτυχὴς πρέσβευε ὅτι μετὰ τὴν ἕνωση ἀπέμεινε σ′ Αὐτὸν μία φύση, ἡ θεία, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀπορροφήθηκε ἡ ἀνθρωπίνη, σ′ αὐτὴν δὲ ἀπέδιδε καὶ τὰ πάθη[84].

Ὁ Εὐτυχὴς εἶχε ὡς προστάτη τὸν πρωθυπουργὸ Χρυσάφιο τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β′, ὁ ὁποῖος ἦταν παντοδύναμος καὶ πολυμήχανος. Κινήθηκε δικαστικὴ διαδικασία ἐναντίον τοῦ αἱρεσιάρχου ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου Δορυλαίου, ὁ ὁποῖος κατέθεσε μήνυση ἐπὶ αἱρέσει στὴν ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 ἐπὶ ἁγίου Φλαβιανοῦ Κπόλεως. Ὁ Εὐτυχὴς δικάσθηκε καὶ καταδικάσθηκε εἰς καθαίρεσιν, δὲν παρέμεινε ὅμως ἄπρακτος ἀλλ′ ἀπέστειλε ἐπιστολὲς στὸν Ρώμης Λέοντα Α′, Ἀλεξανδρείας Διόσκορο καὶ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιο πρὸς ἐπανεξέταση τῆς ὑποθέσεώς του. Ὁ ἅγιος Φλαβιανὸς ἀπέστειλε τὴν καταδίκη τοῦ Εὐτυχοῦς μετὰ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐνδημούσης Συνόδου στὸν Ρώμης καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ ἁγίου Πάπα ἀποτελεῖ τὴν περίφημη δογματικὴ ἐπιστολὴ ποὺ τελικῶς ἀποδέχθηκε ἡ Δ′ Οἰκουμενική. Ἀποδοκίμαζε τὴν αἱρετικὴ διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ προέβαλε μία αὐστηρὴ δυοφυσιτικὴ Χριστολογία· δὲν θὰ ἐπιτυγχανόταν ἡ σωτηρία μας ἐὰν ὁ Κύριος δὲν προσελάμβανε τὴν φύση μας καὶ δὲν τὴν ἔκανε δική του. Μὲ τὴν ἕνωση τῶν δύο φύσεων στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου «διασώζονται πλήρως τὰ ἰδιώματα τῶν δύο φύσεων καὶ οὐσιῶν καὶ ἑνώνονται σὲ ἕνα μοναδικὸ πρόσωπο... Εἶναι ἐξ ἴσου ἀσεβὲς νὰ λέγεται ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶχε δύο φύσεις πρὸ τῆς ἑνώσεως, ὅσο καὶ νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι μετὰ τὴν σάρκωση τοῦ Λόγου εἶχε μία μόνο φύση»[85].

Ὁ αὐτοκράτωρ σὲ μία διαταγή του (σάκρα) διατάσσει τὴν σύγκληση συνόδου (τὴν 30η Μαρτίου 449) στὴν Ἔφεσο, ἡ δὲ προεδρία της ἀνατέθηκε στὸν Διόσκορο, ἐνῶ οἱ Ἐπίσκοποι Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος καὶ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας Θαλάσσιος ὁρίστηκαν ὑποστηρικτὲς τοῦ ἔργου του· ἡ πολὺ γνωστὴ λοιπὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ὡς ληστρικὴ σύνοδος (Latrocinium Ephesinum) ὅπως ὀνόμασε αὐτὴν ὁ Πάπας[86]. Ἀθωώθηκε ὁ αἱρετικὸς Εὐτυχὴς ὡς ὀρθόδοξος καὶ οἱ ἅγιοι Φλαβιανὸς καὶ Εὐσέβιος Δορυλαίων, «καθαιρέθηκαν» ὡς αἱρετικοί· δικαιώνεται λοιπὸν ἡ αἵρεση καὶ καταδικάζεται ἡ Ὀρθοδοξία συνοδικῶς. Ὁ ἱερὸς Φλαβιανὸς ἐξορίζεται καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν παρέδωσε τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς κακοποιήσεως ποὺ ὑπέστη ἐντὸς τῆς Συνόδου.

Ἀλλὰ ἀπὸ παντοῦ παρουσιάσθηκε γενικὴ κατακραυγὴ καὶ ἐξέγερση ἐναντίον τῶν βιαιοτήτων καὶ τῶν ἐσπευσμένων, ἀδίκων καὶ πεπλανημένων ἀποφάσεων αὐτῆς καὶ ὅλοι ζητοῦσαν τὴν ἀκύρωσή της. Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν Πάπας συνεκάλεσε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 449 σύνοδο στὴν Ρώμη καὶ καταδίκασε τὰ ὅσα συνέβησαν καὶ ἀποφάσισαν στὴν Ἔφεσο διαμαρτυρόμενος στὸν αὐτοκράτορα, ὁ δὲ Πατριάρχης Ἀνατόλιος συνεκάλεσε σύνοδο τὸν Νοέμβριο τοῦ 450 στὴν Κπολη καὶ καταδίκασε τὸν Εὐτυχῆ καὶ τοὺς ὁμόφρονες αὐτοῦ[87].

Ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος παρέμεινε ὑποστηρικτὴς τῆς ληστρικῆς συνόδου μέχρι θανάτου του, τὸ 451 ὅμως ἔμελλε νὰ ἀναλάμψει καὶ πάλι ἡ Ὀρθοδοξία διὰ τῶν νέων αὐτοκρατόρων

82 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 373 / Βλ. καὶ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἱστορία Βυζαντινοῦ κράτους, τ.1, σ. 259.
83 Βλ. ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 631.
84 ΔΣΜ1, 158-159.

85 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., 634.
86 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σ.139 / ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ. ἀν., τ.1, σ. 261.
87 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, σ. 89.

Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας. Τὴν 16η Μαΐου 451 ἐξαπέστειλαν προσκλητήριο διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου προσκαλοῦσαν τοὺς Ἐπισκόπους γιὰ τὴν συγκρότηση Συνόδου ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας (τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 451). Τελικῶς λόγῳ κάποιων ἀναγκῶν συγκροτήθηκε στὴν Χαλκηδόνα, προάστειο τῆς Κπόλεως[88], (τὴν 8η Ὀκτωβρίου)[89].

Στὴν ἁγία ἐκείνη Σύνοδο, στὴν ὁποία ἀπόλυτη ἐπικράτησε ἐλευθερία, κυριάρχησε τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου. Οὗτος ὑπῆρξε ὁ κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Χριστολογικῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία θεοπνεύστως διατυπώθηκε στὸν δογματικὸ Ὅρο της. Ἀναμφιβόλως ἡ Σύνοδος ἀποτέλεσε τὴν περιφανεστάτη δικαίωση τῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀγώνων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου *Ἀλεξανδρείας*[90].

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Σὲ κάθε Σύνοδο συνέγραφαν ἐπισκοπικοὺς καταλόγους, ἔτσι καὶ ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ στὸν δικό της περιέχει: «Πασχασίνου καὶ Λουκηνσίου, τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων καὶ Βονιφατίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λέοντος καὶ Ἀνατολίου, τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κπόλεως νέας Ῥώμης καὶ Διοσκόρου, τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν λοιπῶν ὁσιωτάτων καὶ εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων... Ἰουβεναλίου Ἱεροσολύμων... Θαλασσίου Καισαρείας Καππαδοκίας... Εὐσεβίου Ἀγκύρας Γαλατίας, Βασιλείου Σελευκείας Ἰσαυρίας...»[91]. Βλέπουμε τὸν Διόσκορο, ὑπάρχων αἱρεσιάρχης καὶ μάλιστα συνοδικῶς κατοχυρώνοντας καὶ ἀναγνωρίζοντας τὴν αἵρεση μὲ τὴν ληστρικὴ τοῦ 449, νὰ συμπεριλαμβάνεται στὸν ἐπισκοπικὸ κατάλογο. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τοῦ ἀναγνωρίζουν ἱερωσύνη οἱ ἀοίδιμοι Πατέρες· ὅπως ὅλοι οἱ

88 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ ἔνθ. ἀν., σ. 90.,
89 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς κανόνας.., σ. 232 / Βλ καὶ ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., ἔνθ. ἀν., σ. 147.
90 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἰστορία της Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, σ. 421.
91 ΣΜΠ2, 41-42 / MCC6, 565 / ACO 2-1-1, 56.

τοῦ καταλόγου εἶναι Ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου ἔχοντας ἱερωσύνη, κατ' αὐτὸν τὸν λόγο καὶ ὁ Διόσκορος[92]. Στὴν δευτέρα πράξη ἀπουσιάζει[93].

Ἐνδεικτικῶς βλέπουμε ὁρισμένες προσφωνήσεις ἀπὸ πρόσωπα τῆς Συνόδου[12]. Ὁ Εὐσέβιος, ἐπίσκοπος Δορυλαίου, στὸν λόγο του στὴν Σύνοδο ὡς ἐνάγων λέγει: «Τὸ φιλόθεον καὶ μισοπόνηρον ἦθος, καὶ τὸ περὶ τοὺς ἠδικουμένους συμπαθὲς τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ἐπιστάμενοι, πολλὰ καὶ δεινά, καὶ παρὰ πᾶσαν ἀκολουθίαν ὑπομείναντες παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου»[94]. Καὶ κατωτέρω: «...κατὰ Διοσκόρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου». Ἀλλοῦ στὰ πρακτικά: «...Ἀέτιος ἀρχιδιάκονος τῆς Βασιλευούσης Κπόλεως νέας Ῥώμης, πριμικήριος νοταρίων, εἶπε:... παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου Εὐσεβίου ἐπισκόπου τῆς Δορυλαΐτῶν κατὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου»[95]. Ἀλλοῦ: «Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Βόστρων εἶπε· ...ἀπελθόντες πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Διόσκορον τῆς Ἀλεξανδρέων,...»[96]. Ἀλλοῦ ἐκ λιβέλλου κάποιου Θεοδώρου διακόνου Ἀλεξανδρείας ὁ ὁποῖος ἀναγνώσθηκε στὴ Σύνοδο: «Τὰ παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου Διοσκόρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως τολμηθέντα...»[97].

Ἀλλ' ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως ἡ θέση τῆς Συνόδου διὰ τοῦτο δὲν ἐπεκτεινόμαστε σὲ περισσότερες παραθέσεις ποὺ εἶναι ὁμολογουμένως πολλές. Ὁ Διόσκορος ἀπουσίαζε ἐκ τῶν συνελεύσεων τῆς Συνόδου καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ κάλεσε τὸν Νεστόριο μὲ τρεῖς κλήσεις, ἔτσι καὶ ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ κάλεσε τὸν Διόσκορο μὲ τρεῖς κλήσεις. Ἂς δοῦμε λοιπὸν αὐτὰ τὰ κείμενα ποὺ εἶναι ἀναμφιβόλως ἐπίσημα τῆς Συνόδου:

92 Προβάλλεται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ὀνομάζουν τοὺς αἱρετικοὺς ὡς Ἐπισκόπους ἐπειδὴ θὰ τοὺς καθαιρέσουν. Ἡ καθαίρεση ὅμως δὲν εἶναι γνωστὸ στὶς Συνόδους ἐκ τῶν προτέρων, ἡ μετάνοια ἢ ἡ ἀμετανοησία τους τὸ καθορίζει. Ἐν τούτοις τοὺς ἀποκαλοῦν ὡς Ἐπισκόπους πρὶν ἀκόμη γίνει γνωστὸ τὸ ἐὰν θὰ μετανοήσουν ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔχουν ἱερωσύνη. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἀπὸ τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ καὶ τὸν Διόσκορο.
93 «Εἰς τὴν σύνοδον ἔλαβον μέρος οἱ ἐκπρόσωποι Ῥώμης..., ὁ Κπόλεως Ἀνατόλιος, ὁ Ἀλεξανδρείας Διόσκορος (μόνον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πρώτης συνεδρίας· ἐν συνεχείᾳ κατέστη ὑπόδικος καὶ καθηρέθη)...», ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 232.
94 ΣΜΠ2, 114 / MCC6, 985 / ACO 2-1-2, 8-9.
95 ΣΜΠ2, 114 / MCC6, 984 / ACO 2-1-2, 8.
96 ΣΜΠ2, 115 / MCC6, 989 / ACO 2-1-2, 10.
97 ΣΜΠ2, 118 / MCC6, 1005 / ACO 2-1-2, 15.

«Πασχασῖνος ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐπειδήπερ οὐχ ὁρῶμεν παρόντα Διόσκορον τὸν Ἀλεξανδρείας ἁγιώτατον ἐπίσκοπον, ἐξελθόντες εὐλαβέστατοι κληρικοί, ἐπιζητησάτωσαν αὐτόν, εἰ πρὸ τοῦ συνεδρίου τυγχάνει...»[98]. Ὁ Διόσκορος ὅμως δὲν ἐτύγχανε πρὸ τοῦ συνεδρίου καὶ ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος πρότεινε νὰ ἀποσταλοῦν Ἐπίσκοποι γιὰ νὰ τὸν προσκαλέσουν: «Μάξιμος ἐπίσκοπος τῆς μεγαλουπόλεως Ἀντιοχείας εἶπε· καλῶς ἔδοξε τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀνατολίῳ ὥστε πεμφθῆναι θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἐπὶ τῷ μετακαλέσασθαι τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας Διόσκορον»[99]. Καὶ ἀπεστάλησαν τρεῖς Ἐπίσκοποι μεταξύ τῶν ὁποίων: «Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Βόστρων εἶπε· κατὰ τὸ προσταχθὲν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, ἀπελθόντες πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Διόσκορον τῆς Ἀλεξανδρέων, ἐγγράφως τὰ ἐνταλθέντα ἡμῖν εἴπωμεν αὐτῷ...»[100]. Ὁ Διόσκορος ὅμως δὲν προσῆλθε στὴν Σύνοδο. Ἀνάγκη δευτέρας κλήσεως. Ἀπεστάλησαν ἐκ νέου τρεῖς Ἐπίσκοποι: «Περγάμιος, Κεκρόπιος καὶ Ρουφῖνος»[101], διὰ τῶν ὁποίων ἡ Σύνοδος τοῦ ἀποστέλλει γραπτὴ ὑπόμνηση ἡ ὁποία διαλαμβάνει:

«...Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, **τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρέων Διοσκόρῳ.**

Πρώην ἔδοξε τοῖς κρατοῦσι τῶν ὅλων, ἐπί τε τῶν μεγαλοπρεπεστάτων, καὶ ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων, καὶ τῆς ἱερᾶς, καὶ ἐνδόξου συγκλήτου, τὰ μεταξὺ τῆς σῆς θεοσεβείας, καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Εὐσεβίου, καὶ ἐφ' ἡμῶν γυμνάζεσθαι...»[102]. Εἰς αὐτὸ τὸ κείμενο ὁ Διόσκορος ἀποκαλεῖται ὡς «θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος

98 ΣΜΠ2, 115 / MCC6, 988 / ACO 2-1-2, 9.

99 ΣΜΠ2, 115 / MCC6, 989 / ACO 2-1-2, 10.

100 ΣΜΠ2, 115 / MCC6, 989 / ACO 2-1-2, 10.

101 ΣΜΠ2, 116 / MCC6, 996 / ACO 2-1-2, 12.

102 Ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου εἶναι ἡ ἑξῆς: «καὶ νῦν ἔδοξε ὥστε τὴν ἁγίαν ταύτην συνεδρεύουσαν μεγάλην σύνοδον, ἔχουσαν τὴν ἀποστολικὴν αὐθεντίαν, μὴ ἀνασκευαζομένων τῶν πρότερον ἐπὶ σοὶ πεπραγμένων ἐν ἐκείνῳ τῷ θείῳ συνεδρίῳ, περὶ ἑτέρων τινῶν, ὧν ἐπάγει τανῦν ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Εὐσέβιος, διὰ λιβέλλων αἰτιασάμενος, τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι. ἀπροφασίστως τοίνυν ἡ σὴ θεοσέβειαν παραγενέσθω πρὸς ἡμᾶς, ἀπολογησομένη καθὰ ἡ τῶν κανόνων ἀπαιτεῖ τάξις. ἰδοὺ γὰρ καὶ δευτέραν κανονικὴν κλῆσιν πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν πεποιήμεθα, ἀποστείλαντες Περγάμιον, Κεκρόπιον, καὶ Ρουφῖνον, τοὺς θεοφιλεστάτους ἀδελφούς, καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, ὀφείλοντας ὑπομνῆσαι τὴν σὴν θεοσέβειαν, ὥστε ἀνενδοιάστως πρὸς ἡμᾶς παραγενέσθαι καὶ ἀπολογίσασθαι τοῖς ἐπαγομένοις», ΣΜΠ2, 116 / MCC6, 997 / ACO 2-1-2, 12-13.

Ἀλεξανδρέων», τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ ἀναγνωρίζεται (=γνωρίζεται) ἱερωσύνη. Σὲ ἐπίσημο λοιπὸν ἔγγραφο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς ἀναγνωρίζεται ὡς Ἐπίσκοπος ὁ αἱρεσιάρχης Διόσκορος, πρὸ τῆς καταδίκης του ὑπὸ τῆς ἰδίας.

Καὶ πάλι δὲν προσῆλθε. Καὶ ἐρχόμαστε στὴν τρίτη κλήση τοῦ Διοσκόρου καὶ πάλι ἐπίσημο ἔγγραφο ὑπομνηστικὸ τῆς Συνόδου:

«Ἡ ἁγιωτάτη, καὶ οἰκουμενικὴ μεγάλη σύνοδος, **τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Διοσκόρῳ.**

Τὰ παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας δηλούμενα πολλήν, καὶ διάφορον ἔχει τὴν ποικιλίαν, ποτὲ μὲν ἐπέχεσθαι παρὰ τῶν καθωσιωμένων μαγιστριανῶν, καὶ σχολαρίων γνωρίζοντα,...»[103]. Τὸ αὐτὸ βλέπουμε νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς αὐτὸ τό ἔγγραφο «τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Διοσκόρῳ». Συνεπῶς, στὴν συνείδηση τῆς ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς, ὁ Διόσκορος εἶναι Ἐπίσκοπος.

Καθαιρεῖ στὸ ἑξῆς ἡ Σύνοδος τὸν Διόσκορο καὶ τοῦ ἀποστέλλει τὴν καθαίρεσή του. Καὶ πάλι ἐπίσημο ἔγγραφο.

«Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ κατὰ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ θεοφιλεστάτων Βασιλέων ἡμῶν συναχθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει τῆς Βιθυνίας, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἁγιωτάτης, καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας, **Διοσκόρῳ.**

Γίνωσκε σεαυτὸν διὰ τὴν κατὰ τῶν θείων κανόνων ὑπεροψίαν, καὶ διὰ τὴν ἀπείθειάν σου τὴν περὶ τὴν ἁγίαν ταύτην, καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑπὲρ ὧν πρὸς τοῖς ἄλλοις σου πλημμελήμασιν, οἷς ἑάλως, καὶ τρίτον κληθεὶς παρὰ τῆς ἁγίας ταύτης, καὶ μεγάλης συνόδου κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἐπὶ τῷ ἀποκρίνασθαι τοῖς ἐπαγομένοις, οὐκ ἀπήντησας, ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ ἐνεστῶτος τρισκαιδεκάτῃ, παρὰ τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου

103 Ἡ συνέχεια τοῦ κειμένου ἐπιλεκτικὰ εἶναι ἡ ἑξῆς: «οὔτε τι ἕτερον ἀπείργει ἡμᾶς τῆς παρούσης κανονικῆς ἐξετάσεως, πᾶσαν ἀποσεισάμενος πρόφασιν, καταξίωσον καταλαβεῖν τὸ ἱερὸν τοῦτο συνέδριον, αὐτῷ τε τῷ θεοφιλεστάτῳ Εὐσεβίῳ τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς νῦν ἐπαγομένοις ἀποκρινόμενος,... ἀπολογησόμενος, εἰδώς, ὡς εἰ μετὰ τὴν τρίτην ταύτην κανονικὴν κλῆσιν, πανταχοῦ τὸ ἀνύποπτον ἔχουσαν, ὑπέρθοιο πρὸς τὴν ἄφιξιν, ἡ παροῦσα ἁγία καὶ μεγάλη οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐπ' ἐκεῖνον ἐλεύσεται τὸν τρόπον, ὅς τις κατὰ τῶν ἀπειθούντων, καὶ καταφρονούντων τῆς συνοδικῆς κλήσεως οἶδε κινεῖν τὴν ἐκ τῶν κανόνων ἔνθεσμον ἐπιτίμησιν...», ΣΜΠ2, 123-124 / MCC6, 1036 / ACO 2-1-2, 25.

καθαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριος»[104].

Ἡ ἀντίθεση εἶναι ἐμφανεστάτη, κραυγαλέα θὰ λέγαμε. Στὰ προηγούμενα ἔγγραφα ἀπεκαλεῖτο: «θεοφιλεστάτῳ ἢ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἀλεξανδρέων Διοσκόρῳ» ἐδῶ ἁπλῶς «Διοσκόρῳ». Αὐτὲς οἱ προσηγορίες δηλώνουν τὴν ἱερωσύνη τὴν ὁποία τότε εἶχε, τώρα ὄχι καὶ μάλιστα ρητῶς ἀναφέρεται πότε τὴν ἔχασε, στὶς 13 Ὀκτωβρίου 451.

Ἄλλο ἐπίσημο ἔγγραφο τῆς Συνόδου.

«Ἡ ἁγία, καὶ μεγάλη, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ χάριτι Θεοῦ κατὰ θέσπισμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων βασιλέων ἡμῶν, συναχθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει τῆς Βιθυνίας ἐπαρχίας, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἁγιωτάτης, καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας, παντὶ τῷ φιλοχρίστῳ λαῷ Κπόλεως, καὶ Χαλκηδόνος.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὡς μετὰ τὴν ἐκ τῶν θείων κανόνων **τῆς ἱερωσύνης ἀφαίρεσιν**, Διόσκορος ὁ γενόμενος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἐπίσκοπος ἐπιχειρήσας διαθρυλλεῖν, **αὖθις ἀπολαβεῖν τὴν ἱερωσύνην, ἣν πρότερον ἔχων,** οὐκ εἰς θεραπείαν τοῦ δεδωκότος Χριστοῦ, ἀλλ᾽ εἰς ἀδικίαν, καὶ λύμην τῶν θείων κανόνων, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ταύτη ἀπεχρήσατο. ἵνα τοίνυν ἅπαντες οἱ τῆς εὐαγοῦς πίστεως τρόφιμοι ἀναμφίβολον ἔχητε ἔνδικον ἐπ᾽ αὐτῷ παρὰ τῆς ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, τόδε τὸ γράμμα ἐδικαιώσαμεν προτεθῆναι, διασημαίνοντες, ὡς ὁ παρὰ τοῦ δεσπότου Θεοῦ, καὶ παρὰ τοσαύτης πληθύος ἐπισκόπων, δι᾽ ὧν ἀσύγγνωστα δέδρακε, **τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθείς**, οὐδεμίαν τὸ σύνολον ἔχει ἀποκαταστάσεως ἐλπίδα· ὡς μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀποβολῆς παυσαμένων καὶ τῶν σκανδάλων»[105].

Διασαφηνίζει ἡ Σύνοδος πῶς ἐκλαμβάνει τὸν Διόσκορο καὶ τί ἔννοια ἔχει ἡ καθαίρεση «Ἱερωσύνης Ἀφαίρεσις» καὶ «τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθείς». Ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης, δὲν εἶναι πλέον Ἱερεύς, δὲν μπορεῖ νὰ ἱερουργεῖ καὶ μάλιστα «αὖθις ἀπολαβεῖν τὴν ἱερωσύνην, ἣν πρότερον ἔχων». **Καὶ ἐδῶ καταδεικνύεται ὅτι ἡ καθαίρεση δὲν εἶναι γνωστοποίηση τῆς ἤδη ἀπωλεσθείσης ἱερωσύνης, στὴν κήρυξη τῆς αἱρέσεως ὅπως**

104 ΣΜΠ2, 130 / MCC6, 1093-1096 / ACO 2-1-2, 41-42.
105 ΣΜΠ2, 131 / MCC6, 1097 / ACO 2-1-2, 42.

καὶ στὴν Γ´ Οἰκουμενικὴ (βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο), **ἀλλ᾽ ἀφαίρεση, ποὺ πραγματοποιεῖται σὲ πράξη ἐντὸς τῆς Συνόδου («καθαιρέσεως ψῆφο»). Λέγει ἡ Σύνοδος: «ὡς παρὰ τοῦ δεσπότου Θεοῦ, καὶ παρὰ τοσαύτης πληθύος ἐπισκόπων,...τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθεὶς...». Ὁ Δεσπότης Θεὸς καὶ ἡ πληθὺς τῶν Ἐπισκόπων καθαίρεσε τὸν Διόσκορο τὴν 13η Ὀκτωβρίου 451. Συνεπῶς τὴν 12η Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἶχε ἱερωσύνη καὶ μάλιστα ὡς πολλάκις ἐλέχθη καὶ μετὰ ἀπὸ συνοδικὴ κατοχύρωση καὶ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως τοῦ μονοφυσιτισμοῦ στὴν ληστρικὴ σύνοδο τῆς Ἐφέσου τὸ 449, τῆς ὁποίας ἔξαρχος ὑπῆρξε ὁ φοβερὸς Διόσκορος.**

Σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονὸς περὶ τῶν ἕξι Ἐξάρχων τῆς ληστρικῆς συνόδου τοῦ 449, γνωστὸ τυγχάνει ὅτι ἐκτὸς τοῦ Διοσκόρου πέντε ὑπόλοιποι ὑπῆρχαν Ἔξαρχοι. Ἐκ τῶν πρακτικῶν αὐτῆς τῆς Συνόδου στὴν τετάρτη πράξη λέγεται:

«Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος εἶπαν· περὶ μὲν τῆς ὀρθοδόξου καὶ καθολικῆς πίστεως μετὰ τῆς τελειωτέρας συνόδου γενομένης μία ἀκριβέστερη ἐξέταση βλέπουμε ὅτι πρέπει νὰ γίνει· ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐλαβοῦς μνήμης Φλαβιανὸς καὶ ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Εὐσέβιος, ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν πεπραγμένων καὶ διαγνωσθέντων καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς κάποιων ἐξάρχων γενομένων τῆς τότε συνόδου, ὁμολόγησαν ὅτι ἔσφαλαν (αὐτοὶ οἱ κάποιοι ἔξαρχοι σ.σ.) καὶ μάταια καθαιρέθηκαν (ὁ ἅγιος Φλαβιανὸς καὶ ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου σ.σ.), ἐνῶ σὲ τίποτε δὲν ἔχουν σφάλλει (αὐτοὶ οἱ δύο τελευταῖοι) περὶ τὴν πίστη, δείχνεται ὅτι ἀδίκως καθαιρέθηκαν· φαίνεται σ᾽ ἐμᾶς ὅτι εἶναι θεάρεστο καὶ δίκαιο, ἐὰν κρίνει ὁ θειότατος καὶ εὐσεβέστατος δεσπότης μας, **στὸ ἴδιο νὰ ὑπαχθοῦν ἐπιτίμιο ὁ Διόσκορος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ Ἰουβενάλιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ Θαλάσσιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐσέβιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Ἀγκύρας καὶ Εὐστάθιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ καὶ Βασίλειος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Σελευκείας Ἰσαυρίας, οἱ ἔχοντες ἐξουσία καὶ ἐξάρχοντες τῆς τότε συνόδου, κατὰ τοὺς κανόνες νὰ γίνουν ἀλλότριοι τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος»[106].**

106 ΣΜΠ2, 132 / MCC7, 5 / ACO 2-1-1, 195. «οἱ μεγαλοπρεπέστατοι, καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος, εἶπον· περὶ μὲν τῆς ὀρθοδόξου, καὶ καθολικῆς

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἕξι Ἐπίσκοποι ὑπῆρξαν οἱ Ἔξαρχοι τῆς ληστρικῆς συνόδου, ὅλοι ἀποκαλοῦνται ὡς εὐλαβέστατοι Ἐπίσκοποι καὶ ζητεῖται νὰ ὑπαχθοῦν τῷ ἰδίῳ ἐπιτιμίῳ τῆς καθαιρέσεως ποὺ ὑπέβαλαν τὸν ἅγιο Φλαβιανὸ καὶ τὸν Εὐσέβιο, ὅπως λέγεται ἀνωτέρω στὰ πρακτικά[107]. Καὶ στὴν συνέχεια στὴν ἴδια πράξη (τετάρτη): «Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος εἶπαν· ἐὰν καὶ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι, οἱ ὁποῖοι μὴ ἰδικῶς κατέθεσαν εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι συμφωνοῦν στὰ λεγόμενα τῶν καταθεμένων ὁσιωτάτων πατέρων, μὲ τὴν φωνή τους νὰ διδάξουν. Ὅλοι οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· πάντες συμφωνοῦμε· πάντες συναινοῦμε· πάντες ὁμοίως πιστεύουμε· πάντες τὰ αὐτὰ φρονοῦμε· ἔτσι φρονοῦμε· ἔτσι πιστεύουμε· τοὺς πατέρες στὴν Σύνοδο, τοὺς ὁμοδόξους στὴν Σύνοδο. Τοὺς ἔχοντες ὑπογράψει στὴν Σύνοδο, πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων· πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστης· τοὺς πατέρες στὴν Σύνοδο· τοὺς ὁμοπίστους στὴν Σύνοδο... καὶ οἱ πέντε στὴν πίστη ὑπέγραψαν ὡς ὁ Λέων ἔτσι φρονοῦν... Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπαν· φέραμε στὸν θειότατο καὶ εὐσεβέστατο δεσπότη μας περὶ αὐτῶν καὶ

πίστεως τελεώτερον συνόδου γενομένης μετὰ μίαν ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν δεῖν γενέσθαι συνορῶμεν· ἐπειδὴ δὲ Φλαβιανὸς ὁ τῆς εὐλαβοῦς μνήμης, καὶ Εὐσέβιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος, ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων, καὶ διαγνωσθέντων ἐρεύνης, καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς τινῶν τῶν ἐξάρχων γενομένων τῆς τότε συνόδου, ὁμολογησάντων ἐσφάλθαι, καὶ μάτην αὐτοὺς καθῃρηκέναι, οὐδὲν περὶ τὴν πίστιν σφαλέντας, δείκνυνται ἀδίκως καθαιρεθέντες, φαίνεται ἡμῖν κατὰ τὸ τῷ Θεῷ ἀρέσκων, δίκαιον εἶναι, εἰ παρασταίη τῷ θειοτάτῳ, καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ, τῷ αὐτῷ ὑπαχθῆναι ἐπιτιμίῳ Διόσκορον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἰουβενάλιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων, καὶ Θαλάσσιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ Εὐσέβιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀγκύρας, καὶ Εὐστάθιον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Βηρυτοῦ καὶ Βασίλειον τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Σελευκίας Ἰσαυρίας, τοὺς ἐξουσίαν ἐσχηκότας, καὶ ἐξάρχοντας τῆς τότε συνόδου, κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἀλλοτρίους γενησομένους».

107 «Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων Ἐφέσου (449) καὶ Κπόλεως(448) οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἀντιπρόσωποι συνήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἦταν ἄδικη ἡ καταδίκη τοῦ Φλαβιανοῦ ἀπὸ τὴ "ληστρική" σύνοδο τῆς Ἐφέσου, προέτειναν δὲ νὰ ἐφαρμοσθῇ γιὰ τοὺς ὑπευθύνους "ἐξάρχους" τῆς συνόδου Διόσκορο Ἀλεξανδρείας, Ἰουβενάλιο Ἱεροσολύμων, Θαλάσσιο Καισαρείας, Εὐσέβιο Ἀγκύρας, Εὐστάθιο Βηρυτοῦ καὶ Βασίλειο Σελευκείας ἡ κανονικὴ ἀρχὴ τῆς "ταυτοπαθείας", ἡ ὁποία προέβλεπε τὴν ἐπιβολὴ στὸν ἀδίκως κατηγορήσαντα τῆς ἐπιβληθείσης στὸν ἀδίκως καταδικασθέντα ποινῆς, ἤτοι τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως», ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ. ἀν., τ.1, σ. 644.

ἀναμένουμε τὴν ἀπόκριση τῆς εὐσεβείας του. Ἡ δὲ εὐσέβειά σας καὶ περὶ Διοσκόρου ποὺ ἀπὸ ἐσᾶς καθαιρέθηκε, ἀγνοώντας καὶ τῆς θειοτάτης κορυφῆς καὶ σὲ ἐμᾶς καὶ περὶ αὐτῶν τῶν πέντε, ὑπὲρ τῶν ὁποίων τὴν παράκληση κάνετε καὶ πάντων τῶν πεπραγμένων στὴν ἁγία Σύνοδο, θὰ δώσει λόγο στὸν Θεό. Πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· **Τὸν Διόσκορο ὁ Θεὸς τὸν καθαίρεσε· ὁ Διόσκορος δικαίως καθαιρέθηκε· τὸν Διόσκορο ὁ Χριστὸς τὸν καθαίρεσε».**

Καὶ συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «Καὶ ἀφοῦ πέρασαν λίγες ὧρες καὶ ἐνῶ περιμέναμε τὴν παρὰ τοῦ θειοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου δεσπότου μας ἀπόκριση, οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπαν· ὁ εὐσεβέστατος βασιλεύς μας μαθὼν τὶς αἰτήσεις σας, μὲ τὴν δική σας γνώμη ἔδωσε νὰ ἀποφασίσετε περὶ Ἰουβεναλίου καὶ Θαλασσίου καὶ Εὐσεβίου καὶ Βασιλείου καὶ Εὐσταθίου, τῶν εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων, τὰ παριστάμενα σ' ἐσᾶς. Γνωρίζοντας λοιπὸν ἡ θεοσέβειά σας, ὅτι στὸν Θεὸ θὰ δώσει λόγο γιὰ τὰ γενόμενα, αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ πραχθεῖ νὰ σκεφθεῖτε. Ἀνατόλιος ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κπόλεως εἶπε· δεόμεθα νὰ εἰσέλθουν αὐτοί· ὅλοι οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· παρακαλοῦμε αὐτοὺς νὰ εἰσέλθουν. Τοὺς ὁμοδόξους στὴν σύνοδο. Τοὺς ὑπογράψαντες στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος, στὴν Σύνοδο οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος εἶπαν· νὰ εἰσέλθουν. Καὶ εἰσελθόντων τῶν προγεγραμμένων εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων καὶ ἀφοῦ κάθισαν, πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· ἕνας Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τὸ ἔκανε... αὐτὴ εἶναι τελεία ἕνωση· αὐτὴ εἶναι ἡ εἰρήνη τῶν ἐκκλησιῶν»[108].

108 ΣΜΠ2, 142 / MCC7, 48-49 / ACO 2-1-2, 109-110 «Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος, εἶπον· εἰ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, οἱ μὴ ἰδικῶς καταθέμενοι εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι συντίθενται τοῖς εἰρημένοις παρὰ τῶν καταθεμένων ὁσιωτάτων πατέρων, οἰκείᾳ φωνῇ διδασκέτωσαν. Πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· πάντες συντιθέμεθα· πάντες συναινοῦμεν· πάντες ὁμοίως πιστεύομεν· πάντες τὰ αὐτὰ φρονοῦμεν· οὕτω φρονοῦμεν· οὕτω πιστεύομεν· τοὺς πατέρας τῇ συνόδῳ· τοὺς ὁμοδόξους τῇ συνόδῳ. τοὺς ὑπογράψαντας τῇ συνόδῳ. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων· πολλὰ τὰ ἔτη τῆς Αὐγούστης· τοὺς πατέρας τῇ συνόδῳ· τοὺς ὁμοπίστους τῇ συνόδῳ... καὶ οἱ πέντε τῇ πίστει ὑπέγραψαν ὡς Λέων, οὕτω φρονοῦσι... Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἀνηνέγκαμεν τῷ θειοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡμῶν δεσπότῃ περὶ αὐτῶν· καὶ ἀναμένομεν τὴν ἀπόκρισιν τῆς αὐτοῦ εὐσεβείας. ἡ δὲ εὐσέβεια ἡ ὑμετέρα, καὶ περὶ

Ἐδῶ στὰ πρακτικὰ διακρίνουμε μία διαφοροποίηση τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τοὺς Ἐξάρχους, ὁ μὲν Διόσκορος παραμένοντας ἀμετανόητος καὶ ὡς καθηρημένος δὲν ὀνομάζεται πλέον Ἐπίσκοπος καθὼς ἐλέχθη, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ὑπολοίπους, οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν τὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Πάπα Λέοντος καὶ ἔγιναν προθύμως δεκτοὶ καὶ συνεχίζουν νὰ ἀποκαλοῦνται «εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι» ὡς καὶ πρῶτα. Στὶς ἑπόμενες πράξεις τῆς συνόδου αὐτὸ γίνεται πολὺ ἐμφανέστερο. **Τοῦτο καταδεικνύει ὅτι ἡ καθαίρεση εἶναι τὸ σημεῖο ἀναφορᾶς ὡς πρὸς τὴν ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης, ὁ μὲν Διόσκορος καθαιρούμενος τὴν χάνει, οἱ δὲ μὴ καθυποβαλλόμενοι σ᾽ αὐτὴν συνεχίζουν νὰ τὴν ἔχουν.** Ταῦτα συνομολογοῦνται καὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὰ ὁποῖα λέγεται:

«Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· Ἰουβενάλιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔξαρχοι τῆς ληστρικῆς συνόδου ἦσαν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ **ἐδέχθησαν»** καὶ κατωτέρω: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἴσμεν πάντες τὸν Ἰουβενάλιον πατριάρχην γεγονότα Ἱεροσολύμων· καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ πάντως ἔξαρχος τῆς συνόδου ἐγένετο· καὶ οὗτος μετὰ τὴν παρανομίαν αὐτοῦ μετανοήσας **ἐδέχθη»**[109]**.** Τό «ἐδέχθη» καὶ τό

Διοσκόρου τοῦ παρ᾽ ὑμῶν καθαιρεθέντος, ἀγνοούσης καὶ τῆς θειοτάτης κορυφῆς, καὶ ἡμῶν, καὶ περὶ αὐτῶν τῶν πέντε, ὑπὲρ ὧν τὴν παράκλησιν ποιεῖσθαι, καὶ πάντων τῶν πεπραγμένων ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, δώσει λόγον τῷ Θεῷ. πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· **Διόσκορον ὁ Θεὸς καθεῖλε· Διόσκορος δικαίως καθῃρέθη· Διόσκορος ὁ Χριστὸς καθεῖλε**». Καὶ συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «Καὶ ὀλίγων ὡρῶν διαγενομένων ἐν τῷ περιμένειν τὴν παρὰ τοῦ θειοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότου ἀπόκρισιν, οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς μαθὼν τὰς ὑμῶν αἰτήσεις, τῇ ὑμετέρᾳ γνώμῃ δέδωκε βουλεύσασθαι περὶ Ἰουβεναλίου, καὶ Θαλασσίου, καὶ Εὐσεβίου, καὶ Βασιλείου, καὶ Εὐσταθίου, τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, τὰ ὑμῖν παριστάμενα. τῆς θεοσεβείας τοίνυν ἔστι τῆς ὑμετέρας, γινωσκούσης, ὅτι τῷ Θεῷ τῶν γινομένων δώσει λόγον, τὸ πρακτέον περὶ αὐτῶν διαλογίσασθαι. Ἀνατόλιος ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κπόλεως εἶπε· δεόμεθα αὐτοὺς εἰσελθεῖν· πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· παρακαλοῦμεν αὐτοὺς εἰσελθεῖν. τοὺς ὁμοδόξους τῇ συνόδῳ. τοὺς ὑπογράψαντας τῇ ἐπιστολῇ Λέοντος, τῇ συνόδῳ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι, καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες, καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος εἶπον· εἰσίτωσαν. καὶ εἰσελθόντων τῶν προγεγραμμένων εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ καθεσθέντων, πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· εἷς Θεὸς ὁ τοῦτο ποιήσας. ...αὕτη τελεία ἕνωσις· αὕτη ἡ εἰρήνη τῶν ἐκκλησιῶν».

109 ΣΜΠ3, 758 / MCC12, 1118 / ACOZ′ 2-3-1, 228-230.

«ἐδέχθησαν», ποὺ λέγεται ἐδῶ στὰ πρακτικά, ἔχει νὰ κάνει ὡς πρὸς τὸ νὰ ἱερουργοῦν οἱ προσερχόμενοι μετανοημένοι Ἐπίσκοποι Ἰουβενάλιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἔξαρχοι ὑπὸ τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς, κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῆς ἰδίας τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς καὶ τὴν ἐφαρμογή της στοὺς δικούς της μετανοημένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους. (Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἀνατρέξει στὴν οἰκεία ἑνότητα αὐτοῦ τοῦ Κεφαλαίου, τὴν περιέχουσα τὰ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς, ὡς πρὸς τὴν τεκμηρίωσή του).

Καὶ πρὶν κλείσουμε τὰ τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου «πραχθέντα καὶ λεχθέντα», προσκομίζουμε ἕνα τελευταῖο ἀπόσπασμα ἀπὸ ἐπιστολὴ Ἀρχιμανδριτῶν, φίλα προσκειμένων πρὸς τὸν Διόσκορο, γιὰ νὰ γίνει ἀντιληπτότερη ἡ ἔννοια τῆς ὀνομασίας «εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου» στὶς Συνόδους, ἡ ὁποία ἀναγνώσθηκε μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Διοσκόρου, ἐνώπιον τῶν ἐχόντων ὑπογράψει αὐτὴν Ἐπισκόπων.

«Ἐπιστολὴ ἀρχιμανδριτῶν πρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ὑπὲρ Διοσκόρου. Τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐνταῦθα ἐνδημούσῃ νῦν, παρὰ τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἁπάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος». Μεταξὺ ἄλλων λέγουν: «νῦν δὲ παραγενόμενοι, δεόμεθα τῆς ἁγιωσύνης ὑμῶν, πάντα ἀκολούθως προβῆναι, **καὶ παρεῖναι κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Διόσκορον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἁγιωτάτους ἐπισκόπους**»[110]**.** Καὶ συνεχίζουν κατωτέρω τὰ πρακτικά: «...Καὶ ἐν τῷ ἀναγινώσκεσθαι, πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· ἀνάθεμα Διοσκόρῳ· Διόσκορον ὁ Χριστὸς καθεῖλε, τούτους ἔξω βάλε. ἆρον ὕβριν τῆς συνόδου. ἆρον βίαν τῆς συνόδου· ἆρον αἶσχος τῆς συνόδου» καὶ κατωτέρω: «... **τὸν καθαιρεθέντα παρὰ πάσης ὁμοῦ τῆς συνόδου, ἐπίσκοπον ἐτόλμησαν ὀνομάσαι. οἱ κανόνες διατί πατοῦνται;»**[111]. Νομίζουμε πὼς δὲν χρειάζεται κανένα σχόλιο.

Ἔτσι, τελικῶς, ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Διόσκορο τὸν εἶδε ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη μέχρι καὶ τῆς καθαιρέσεώς του, ἂν καὶ παρέμεινε ἀμετανόητος μέχρι τέλους, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀναθεματίζεται στὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Συμπληρωματικὰ προσθέτουμε ὅτι καὶ ἐδῶ ἔχουμε ὁμάδα αἱρετικῶν ποὺ συνοδικῶς ἀναγνώρισαν τὴν αἵρεση, ὅπως καὶ τὴν

110 ΣΜΠ2, 146 / MCC7, 69 / ACO 2-1-2, 117.
111 ΣΜΠ2, 146 / MCC7, 69 / ACO 2-1-2, 117.

αἵρεση τοῦ νεστοριανισμοῦ. Ἐκτὸς τοῦ Διοσκόρου καὶ τῶν ἄλλων πέντε Ἐξάρχων, ἄλλοι ἑκατὸν εἴκοσι ἕνας Ἐπίσκοποι συμμετεῖχαν στὴν ληστρική, τὸ σύνολο ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτά. Ἐὰν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅτι: «συνοδευόταν ἀπὸ πλῆθος φανατικῶν μοναχῶν καὶ χειροδυνάμων ναυτῶν...»[112]. Καὶ ὅτι ὁ μονοφυσιτισμὸς ἦταν ἀνανέωση καταδικασθείσης αἱρέσεως, ὅπως ὁ ἁγιώτατος Φλαβιανὸς τὸ λέγει στὴν ἐπιστολή του πρὸς τὸν Πάπα Ρώμης Λέοντα μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Εὐτυχοῦς: «Τοιοῦτος ἡμῖν τανῦν ἀναπέφανται Εὐτυχὴς ὁ πάλαι πρεσβύτερος, καὶ ἀρχιμανδρίτης... τὴν πάλαι τοῦ δυσσεβοῦς Οὐαλεντίνου καὶ Ἀπολιναρίου κακοδοξίαν ἀνανεούμενος»[113]. **Καὶ καταδικάσθηκε ἐκ νέου ἀπὸ τὴν ἐνδημοῦσα Σύνοδο τοῦ 448 στὴν Κπολη ἡ ὁποία καθαίρεσε τὸν Εὐτυχῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἄλλες ποὺ καταδίκασαν τὶς ἀποφάσεις τῆς ληστρικῆς στὴν Ρώμη** (449) **καὶ στὴν Κπολη** (450).

Συνεπῶς, παρ' ὅτι ἦταν ὁμάδα ποὺ συνοδικῶς ἀναγνώρισε προκαταδικασθεῖσα αἵρεση ποὺ καταδικάσθηκε ἐκ νέου ἀπὸ τοπικὲς Συνόδους· παρὰ ταῦτα ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ τοὺς θεωρεῖ ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι τῆς δικῆς της σχετικῆς συνοδικῆς πράξεως. Ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

112 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., τ.1 σ. 636.
113 ΣΜΠ2, 4 / MCC5, 1232. Ἡ ἀπόφαση καθαιρέσεως τοῦ αἱρεσιάρχου Εὐτυχοῦς τῆς ἐνδημούσης Συνόδου στὴν Κπολη, μεταξὺ ἄλλων διορίζει: «διὰ πάντων πεφώραται Εὐτυχὴς ὁ πάλαι πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ἔκτε τῶν ἤδη πεπραγμένων, καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ νῦν καταθέσεων, **τὴν Οὐαλεντίνου, καὶ Ἀπολιναρίου κακοδοξίαν νοσῶν, καὶ ταῖς ἐκείνων δυσφημίαις ἀμεταθέτως ἀκολουθῶν...** ὅθεν ἐπιδακρύσαντες, καὶ στενάξαντες ἐπὶ τῇ παντελεῖ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ, ὡρίσαμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ βλασφημηθέντος, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος», ΣΜΠ2, 79-80 / MCC6, 748 / ACO 2-1-1, 145.

3. ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Ὁ μονοφυσιτισμός, ὅπως εἴδαμε στὴν προηγουμένη ἑνότητα, καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. «Ἀλλ' ὅπως μετὰ τὸν ἀρειανισμὸν ἦλθεν ἰδιαιτέρως καὶ εἰδικῶς τὸ ζήτημα τῶν πνευματομάχων, λείψανον τοῦ ἀρειανισμοῦ, οὕτω μετὰ τὸν μονοφυσιτισμὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἔλθῃ ἰδιαιτέρως καὶ εἰδικῶς τὸ ζήτημα τοῦ μονοθελητισμοῦ καὶ μονοενεργητισμοῦ, λείψανον τοῦ μονοφυσιτισμοῦ»[114].

Κατὰ τὴν ἑτερόδοξο αὐτὴ διδασκαλία, ἡ ἀνθρωπίνη φύση ἔχει τὴν ἴδια σχέση μὲ τὸν Θεὸν Λόγο, τὴν ὁποία ἔχει τὸ ἀνθρώπινο σῶμα πρὸς τὴν ψυχή. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀνθρωπίνη φύση ἦταν ἄβουλο καὶ ἁπλὸ ὄργανο τῆς θελήσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ θείου Λόγου. Συνέδεαν λοιπὸν τὴν μία θέληση καὶ μία ἐνέργεια μὲ τὴν μία ὑπόσταση καὶ ὄχι μὲ τὶς δύο φύσεις τοῦ Κυρίου καὶ γι' αὐτὸ χαρακτήριζαν «ὑποστατικὸν» τὸ ἕνα θέλημα καὶ «ὑποστατικὴ» «θεανδρικὴ» τὴν μία ἐνέργεια. Μολονότι ἐδέχοντο τὸν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, ἡ σύνδεση ὅμως τῆς μίας θελήσεως μὲ τὴν μία ὑπόσταση καὶ ὄχι μὲ τὶς δύο φύσεις ὑπῆρξε ἡ βάση τῆς αἱρέσεως ἀφοῦ ἠρνοῦντο τὶς δύο φυσικὲς θελήσεις καὶ τὶς δύο φυσικὲς ἐνέργειες[115].

Αὐτὴν τὴν διδασκαλία ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσει ἡ Ἐκκλησία, μία αἵρεση ποὺ ἐπὶ μισὸ αἰῶνα τὴν ταλαιπώρησε καὶ κατέλαβε σὲ κάποια περίοδό της καὶ τὰ πέντε Πατριαρχεῖα. Λέγεται ἐν προκειμένῳ: «Ἡ Ἐκκλησία Κπόλεως, ὅπως ἄλλοτε ἐπὶ τῶν Ἀρειανῶν διηυθύνετο ἐπὶ σαράντα περίπου ἔτη ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν, τοιουτοτρόπως καὶ τώρα ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ἡρακλείου καὶ Κώνσταντος Β' ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα καὶ περισσότερον εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Μονοθελητῶν»[116].

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος (610-641 μ.Χ.) κατέβαλε ἑνωτικὲς προσπάθειες πρὸς γεφύρωση τοῦ χάσματος μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Μονοφυσιτῶν καὶ ἐπέλεξε, μὲ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Πατριάρχου Κπόλεως Σεργίου (610-638) καὶ ἄλλων, τὸν μονοθελητισμὸ καὶ μονοενεργη-

114 ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σ. 242.
115 ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 730.
116 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σ. 234.

τισμό. Στὴν Παλαιστίνη, Συρία καὶ Αἴγυπτο, συμπαγεῖς μάζες πληθυσμοῦ διακατείχοντο ὑπὸ τῆς μονοφυσιτικῆς διδασκαλίας. Ἀκόμη καὶ ἄλλοι παράγοντες συντελοῦσαν (κακὴ μεταχείριση φοροεισπρακτόρων, βαρειὰ φορολογία, δυναστικὴ συμπεριφορὰ τῶν Βυζαντινῶν τοπικῶν ἀρχόντων, ἀδιαφορία ὡς πρὸς τὴν προστασία τῶν ἀνατολικῶν ἐδαφῶν κ. ἄ.) στὴν ἀντιρωμαϊκὴ (ἀντιβυζαντινὴ) στάση ὅλων τῶν ἀνωτέρω, οὕτως ὥστε νὰ στραφοῦν πρὸς ἐχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Λέγεται σχετικῶς: «Ἐν τούτοις, πρέπει νὰ θεωρηθῇ βέβαιο ὅτι οἱ μὲν Ἄραβες μονοφυσίτες ὑποστήριξαν τὴν ἐκστρατεία τῶν Περσῶν στὴ Συρία, τὴν Παλαιστίνη καὶ τὴν Αἴγυπτο, οἱ δὲ βυζαντινοὶ μονοφυσίτες ἐπέδειξαν περίεργη ἀδιαφορία γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν ἐδαφῶν τῆς αὐτοκρατορίας»[117].

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὁ ἕτερος σοβαρὸς καὶ ἐπεῖγον λόγος πρὸς ἕνωση τῶν διεστώτων, διὰ τοῦτο τὸ 638 (παρατρέχοντας γεγονότα) συντάχθηκε κείμενο μὲ μονοθελητικὸ περιεχόμενο χωρὶς νὰ ἀποκλείει καὶ τὸν μονοενεργητισμό· ἔτσι ἐκδόθηκε διάταγμα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος γνωστὸ ὑπὸ τὴν ὀνομασία «Ἔκθεσις». «Μὲ τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον καὶ λέγει καὶ παρασιωπᾷ ὅ,τι κατὰ τοὺς συντάξαντας αὐτό, θεωρεῖται ὀρθόν, δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ πραγματικὴ συνεννόησις. Κανὲν καλύτερον ἀποτέλεσμα δὲν ἠμπόρεσε νὰ προσκομίσῃ ἡ ὑπὸ δύο ἐν Κπόλει συνελθουσῶν (638 καὶ 639) συνόδων ἐπικύρωσις τῆς Ἐκθέσεως»[118]. Μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς «Ἐκθέσεως» συμφωνοῦσαν οἱ Πατριάρχες Κπόλεως Σέργιος, Ἀλεξανδρείας Κῦρος, Ἀντιοχείας Μακεδόνιος καὶ Ἱεροσολύμων Σέργιος, ἐνῶ ἦταν δεδομένη ἡ συμφωνία τοῦ Πάπα Ὀνωρίου[119].

Ἔναντι τῆς αἱρέσεως ἠγέρθησαν ὀρθόδοξες φωνές, τῶν ὁσίων Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Οἱ ὁποῖοι κατεπολέμησαν ἐπιτυχῶς τὸν μονοφυσιτισμὸ καὶ δίδαξαν τὸν δυοθελητισμό, δηλαδὴ ἡ θέληση καὶ ἡ ἐνέργεια εἶναι ἰδιότης καὶ ἱκανότης τῆς φύσεως, ὥστε ἔχοντας ὁ Χριστὸς δύο φύσεις συνεπακόλουθο εἶναι νὰ ἔχει καὶ δύο θελήσεις καὶ δύο ἐνέργειες. «Ἑκάστη δηλαδὴ φύσις ἐν τῷ Χριστῷ ἤθελε καὶ ἐνεργοῦσε τὰ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ἄλλης καὶ ἀναφορᾷ

117 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 732.
118 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. 238 / ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 322.
119 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 738.

πρὸς τὸ ἓν πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἕνεκα τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων τῶν δύο φύσεων»[120].

Σύνοδος στὴν Ρώμη τὸ 640, ἐπὶ Πάπα Ἰωάννου Δ', ἀναθεματίζει τὸν μονοθελητισμό, τὴν «Ἔκθεσιν»[121] καὶ «Ἐπίσης ἡ σύνοδος τῆς Ρώμης τὸ (640) "Σέργιον, Κῦρον καὶ Πύρρον ἀναθεμάτισε" (MANSI, X,607-610)…»[122]. Συνεπῶς δὲν ἐπέφερε τὰ ἀποτελέσματα ποὺ ἐπεδίωκαν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ λοιποὶ μὲ τὴν ἔκδοσή της. Ἐπὶ πλέον σημειώνουμε ὅτι οἱ Ἄραβες ἔγιναν κύριοι τῆς Ἱερουσαλὴμ (637), Συρίας (638) καὶ Αἰγύπτου (640). Ὁ διάδοχος τοῦ Ἡρακλείου, Κώνστας Β' (641-668), ἀπέσυρε τὴν «Ἔκθεσιν» φοβούμενος μήπως ἀπωλέσει τὴν Ρώμη καὶ ἐξέδωσε τὸν «Τύπον» (648), διάταγμα ποὺ παραμέριζε τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἀπαγόρευε νὰ γίνεται λόγος περὶ μίας ἢ δύο θελήσεων. «Ἀλλά, ὁ "Τύπος", δὲν ἠμπόρεσεν νὰ εἰρηνεύσει τὰ ὀξυμμένα πνεύματα, διότι δὲν ἠμπόρεσε νὰ εὐχαριστήσῃ οὔτε τοὺς πρωταρχικοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ὀρθοδοξίας οὔτε τοῦ Μονοθελητισμοῦ. Ἐφάνη δὲ ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν ἠμπορεῖ νὰ λυθῇ μὲ τὴν αὐταρχικὴ ἀπαγόρευση τῆς συζητήσεως»[123].

Ὁ Πάπας Μαρτῖνος Α' (649-655) συνεκάλεσε Σύνοδο (649) στὴν Ρώμη (Λατερανοῦ), στὴν ὁποία συμμετεῖχε καὶ ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἡ ὁποία καταδίκασε τὸν μονοθελητισμὸ καὶ τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὸν «Τύπον» τοῦ Κώνσταντος Β' καὶ ἀναθεμάτισε τοὺς Πατριάρχες Κπόλεως Σέργιον, Παῦλον, Πύρρον[124]. «Διὰ τῆς πράξεως αὐτῆς τῆς ἐν Ρώμῃ Συνόδου ἐδημιουργήθη ἓν νέον σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, τρίτον μετὰ τὸ ἐπὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ τὸ τοῦ Ἀκακίου»[125]. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε ὅπως ὁ Πάπας Μαρτῖνος καὶ ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁδηγηθοῦν στὴν Κπολη γιὰ νὰ δικασθοῦν. Καταδικάζονται καὶ ἀποστέλλονται ἐξορία, ὁ μὲν εἰς Χερσῶνα τῆς Κριμαίας ὅπου καὶ ἐγκατέλειψε τὰ πρόσκαιρα (655), ὁ δὲ ἀποστέλλεται δέσμιος στὴν Θράκη (655) κατόπιν πολλῶν βασάνων τῶν ὁποίων ὑπέστη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ

120 ΔΣΜ1, 207-208.
121 Σύνοδοι ποὺ καταδίκασαν τὴν αἵρεση εἶναι: Ἱεροσολύμων 634, Ρώμης 641, Κύπρου 643, Ἀφρικῆς 646, βλ. ΔΣΜ1, 209 κ.ἑ.
122 ΦΕΙΔΑ Β.,ἔνθ.ἀν.,σ. 739.
123 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, σ. 163 / ΚΥΡΙΑΚΟΥ Δ., ἔνθ.ἀν., τ1, σ. 322.
124 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 164.
125 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. 242.

δὲ Θεοφάνης προσθέτει καὶ τὴν ἀποκοπὴ τῆς γλώσσης καὶ δεξιᾶς χειρός[126]. Στὴν τρίτη ἐξορία του ὁ ὅσιος Μάξιμος στὴν περιοχὴ τοῦ Καυκάσου στὴν Λαζικὴ (662) κοιμήθηκε μετὰ ἀπὸ δίμηνη ἀπομόνωση[127].

Ὁ Κώνστας ἔμεινε πιστὸς στὴν αἵρεση μέχρι θανάτου του (668), ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Πωγωνᾶτος ὁ διάδοχος στὴν βασιλεία, δυσκολίες ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση ἐχθρῶν τῆς αὐτοκρατορίας δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ μεριμνήσει ἀμέσως περὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Τελικῶς τὴν 7η Νοεμβρίου τοῦ 680 συναθροίσθηκε ἡ ἁγία ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Κπολη στὸ σέκρετον τοῦ θείου παλατίου, «ἐν τῷ οὕτω λεγομένῳ Τρούλῳ» ἐπὶ πατριαρχείας Γεωργίου τοῦ Α΄ (679-686) πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς αἱρέσεως τοῦ μονοθελητισμοῦ καὶ μονοενεργητισμοῦ. Καὶ πράγματι καταδίκασε τὴν αἵρεση καθαίρεσε τὸν Ἀντιοχείας Μακάριο καὶ ἄλλους καὶ ἀναθεμάτισε τοὺς Πατριάρχες Κπόλεως Σέργιο, Πύρρο, Παῦλο, Πέτρο, τὸν Πάπα Ρώμης Ὀνώριον, τὸν Ἀλεξανδρείας Κύρον κ.ἄ.[128]

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Ἀνατρέχουμε καὶ πάλι στοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς, διότι ἀποτελεῖ ἀλάθητο κριτήριο, (βλ.σ. 74). Στὸν κατάλογο λοιπὸν τῶν ὅσων Ἐπισκόπων συμμετεῖχαν στὴν Σύνοδο λέγεται, στὴν πρώτη πράξη: «Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει· τουτέστι Θεοδώρου, καὶ Γεωργίου τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου διακόνου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος· καὶ Γεωργίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου ταύτης τῆς μεγαλωνύμου Κπόλεως νέας Ῥώμης... καὶ Μακαρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας...»[129]. **Τὸ ὄνομα Μακάριος περιέχεται μέχρι καὶ τῆς ὀγδόης πράξεως, στὴν ἐνάτη καὶ ἑξῆς ὄχι, θὰ δοῦμε τὸ γιατί. Τὸ ὅτι συμπεριλαμβάνεται στὸν κατάλογο δείχνει πῶς τὸν ἐκλαμβάνει ἡ Σύνοδος, ὡς Ἐπίσκοπο**

126 ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. 242.
127 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 749.
128 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ Θεολογία της, σ. 143.
129 ΣΜΠ3, 530 / MCC11, 209.

καὶ ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη, ἀλλ᾽ ὁ Μακάριος ἦταν αἱρετικὸς ποὺ καταδικάσθηκε στὴν συνέχεια ὑπὸ τῆς ἰδίας. Στὴν πρώτη πράξη τοῦ ζητεῖται ἀπολογία:

«Μακάριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων μεγαλουπόλεως ἅμα Στεφάνῳ τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ καὶ μοναχῷ τῷ αὐτῷ μαθητῇ..., εἶπον. ἡμεῖς μὲν καινοφωνίας οὐκ ἐξεθέμεθα, ἀλλ᾽ εἴ τι παρελάβομεν ἔκ τε τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν ἁγίων ἐγκρίτων πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τῶν προεδρευσάντων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως, φαμὲν Σεργίου, Παύλου, Πύῤῥου, καὶ Πέτρου· ἔτι δὲ καὶ Ὀνωρίου τοῦ γενομένου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Κύρου τοῦ γενομένου πάπα Ἀλεξανδρείας, τουτέστι περὶ θελήματος καὶ ἐνεργείας, οὕτω καὶ ἐπιστεύσαμεν, καὶ πιστεύομεν, καὶ κηρύττομεν· καὶ ἑτοίμως ἔχομεν, τὰ περὶ τούτου παραστῆσαι»[130].

Κατωτέρω θὰ δοῦμε ἐναργέστατα, ἀπ᾽ ἄλλο κείμενο τῆς Συνόδου, περὶ τοῦ Μακαρίου. Ἤδη ἡ Σύνοδος τοῦ ἀναγνωρίζει (=γνωρίζει) τὴν ἀρχιερωσύνη του. Ἐντὸς τῶν πρακτικῶν ἀποκαλεῖται, στὴν πρώτη πράξη ὡς: «Μακάριος ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἶπον...»[131], κατωτέρω: «Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων πόλεως εἶπεν»[132]. Στὴν δευτέρα πράξη: «Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας εἶπεν»[133]. Στὴν τρίτη πράξη, πάντα ἐνδεικτικῶς: «Μακάριος ὁ ὁσιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἶπον...»[134]. Καὶ ἔτσι συνεχίζει μέχρι καὶ τῆς ὀγδόης, στὴν ὁποία πράξη λέγεται: « **Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν· αἱρετικὸν ἑαυτὸν προδήλως ἀπέδειξε. τῷ νέῳ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα. ὁ τοιοῦτος καθαιρείσθω. τὸν νέον Διόσκορον ἔξω βάλλε. τοῦ νέου Ἀπολιναρίου κακὰ τὰ ἔτη. δικαίως τῆς ἐπισκοπῆς ἀλλοτριούσθω. Γυμνούσθω τοῦ περικειμένου αὐτῷ ὠμοφορίου.** καὶ γυμνωθέντος αὐτοῦ, εἰς μέσον τε ἑστῶτος ἅμα Στεφάνῳ τῷ αὐτοῦ μαθητῇ...»[135].

130 ΣΜΠ3, 531 / MCC11, 213.
131 ΣΜΠ3, 531 / MCC11, 213.
132 ΣΜΠ3, 532 / MCC11, 216.
133 ΣΜΠ3, 533 / MCC11, 221.
134 ΣΜΠ3, 535 / MCC11, 228.
135 ΣΜΠ3, 575 / MCC11, 365.

Σ′ αὐτὴν τὴν μαρτυρία τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς ἔχουμε νὰ σχολιάσουμε τὰ ἑξῆς: ὁ Μακάριος κατὰ τὴν Σύνοδο ἀποδείχθηκε αἱρετικὸς ἀμετανόητος καὶ ἀποκαλεῖται ὡς νέος Διόσκορος καὶ νέος Ἀπολινάριος. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ αἵρεση τοῦ μονοθελητισμοῦ (καὶ μονοενεργητισμοῦ) εἶναι ἡ ἀνανέωση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ καὶ ἀπολιναρισμοῦ, **συνεπῶς ὁ μονοθελητισμὸς εἶναι προκαταδικασθεῖσα αἵρεση στὰ πρόσωπα τοῦ Διοσκόρου καὶ Ἀπολιναρίου. Ἄρα ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο** (καὶ τοὺς ὑπολοίπους) **τὸν ἀντιμετώπισε ὡς φρονοῦντα προκαταδικασθεῖσα αἵρεση καὶ μάλιστα ἀπὸ Οἰκουμενικὲς Συνόδους καταδικασθεῖσα** (τίς: Β′ καὶ Δ′ Οἰκουμενικές).

Τὸ ὅτι εἶναι προκαταδικασθεῖσα αἵρεση ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν δεκάτη ἕκτη πράξη τῆς Συνόδου στὴν ὁποία λέγεται: «Θεόδωρος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος...εἶπε· διδάσκομεν τοὺς ἐνδοξοτάτους ὑμᾶς, καὶ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ὑμῶν σύνοδον, ὡς Κωνσταντῖνος λέγων ἑαυτὸν εἶναι πρεσβύτερον τῆς ἐν Ἀπαμείᾳ οὔσης ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τῆς δευτέρας τῶν Σύρων ἐπαρχίας πρὸ βήλου ἔστηκε, καὶ δέεται εἰσόδου τυχεῖν, ἐφ′ ᾧ ἀναδιδάξαι τὴν ἁγίαν ὑμῶν σύνοδον τινὰ συντείνοντα εἰς τὴν παροῦσαν δογματικὴν κίνησιν, καὶ ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον. Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες, καὶ ἡ ἁγία σύνοδος εἶπον· εἰσίτω ὁ μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ εἰσῆλθεν. Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁ ἑστὼς εὐλαβέστατος Κωνσταντῖνος τὰ οἰκεῖα γνωρίσματα λεγέτω, καὶ τὴν αἰτίαν, δι′ ἣν παραγέγονε».

Κάποιος Πρεσβύτερος Κωνσταντῖνος προσῆλθε αὐτόκλητος ζητώντας ἀκρόαση ὑπὸ τῆς Συνόδου τὴν ὁποία καὶ πέτυχε. Στὴν συνέχεια οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τοῦ ζητοῦν νὰ πεῖ τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία προσῆλθε καὶ ὁ ἐν λόγῳ Πρεσβύτερος μεταξὺ ἄλλων εἶπε: «... ἠθέλησα γὰρ ἀπ′ ἀρχῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σύνοδον, καὶ παρακαλέσαι ἵνα γένηται εἰρήνη, ὅπως τί ποτε ἑνωτικὸν γένηται εἰς μέσον, καὶ μὴ ἐκεῖνοι θλίβωνται, μηδὲ ἐκεῖνοι, τουτέστιν οἱ λέγοντες ἓν θέλημα, καὶ οἱ λέγοντες δύο θελήματα.... ἵνα γένηται ἀγάπη καὶ εἰρήνη· ὅτι εἰρήνην καὶ ἀγάπην πλέον ὅλων ἀγαπᾶ ὁ Θεός· καὶ ἄρτι ἐὰν κελεύετε, ἵνα ὃ δέδωκέ μοι ὁ Θεός, περὶ πίστεως γράψω...».

Προσῆλθα, λέγει ὁ Κωνσταντῖνος, γιὰ νὰ παρακαλέσω νὰ γίνει ἀγάπη καὶ εἰρήνη καὶ νὰ γίνει κάτι τὸ ἑνωτικό, ὥστε νὰ μὴ θλίβονται οὔτε οἱ λέγοντες μία, οὔτε οἱ λέγοντες δύο ἐνέργειες. Αὐτὴν τὴν εἰρήνη καὶ ἀγάπη ἀγαπᾶ ὁ Θεὸς ὑπὲρ πάντων· καὶ ἂν διατάζετε νὰ σᾶς γράψω περὶ πίστεως, ὅπως μοῦ ἔχει δώσει ὁ Θεός. Συναινεῖ ἡ Σύνοδος καὶ στὴν συνέχεια τῶν πρακτικῶν ἀνοίγεται ἕνας διάλογος μεταξὺ Αὐτῆς καὶ τοῦ συγκεκριμένου Πρεσβυτέρου ὁ ὁποῖος καταλήγει: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν. οὕτω φρονεῖς, καὶ οὕτω ἐμμένεις μέχρι τέλους ἐν τῇ αὐτῇ δόξῃ; Κωνσταντῖνος εἶπε· ναὶ δέσποτα. οὕτως φρονῶ, καὶ οὕτως πιστεύω καὶ οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως».

Τὸ ἀποτέλεσμα: «**Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν. αὕτη ἡ δόξα τῶν Μανιχαίων ἐστίν. αὕτη ἡ πίστις Ἀπολιναρίου ἐστίν. ἀνάθεμα αὐτῷ μετὰ τῶν δογμάτων αὐτοῦ. τῷ νέῳ Μανιχαίῳ ἀνάθεμα. τῷ νέῳ Ἀπολιναρίῳ ἀνάθεμα. ἔξω βληθήτω ὁ Μανιχαῖος.** πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα. καὶ μετὰ τὸ ἐκβληθῆναι τὸν αὐτὸν Κωνσταντῖνον...», ΣΜΠ3, 646-647 / MCC11, 617-720. **Ἡ δόξα ποὺ φρονοῦσε ὁ Πρεσβύτερος Κωνσταντῖνος ἦταν αὐτὴ τοῦ Ἀπολιναρίου καὶ τῶν Μανιχαίων καὶ διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος τὸν ἀποκαλεῖ ὡς: «νέῳ Ἀπολιναρίῳ καὶ νέῳ Μανιχαίῳ» καὶ ἦταν ἡ αὐτὴ τοῦ Μακαρίου: «Μακαρίου ὁ γενόμενος πατριάρχης Ἀντιοχείας οὕτως ἐπίστευσε ὡς σὺ λέγεις».**

Στὴν ἐνάτη πράξη: «ὁρίζομεν τοίνυν, ἡνίκα σαφῶς ἀπεδείχθητε ἐπ′ ἀνατροπῇ τῶν θείων διδαγμάτων σπουδάσαντες, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων καὶ ἐκκρίτων πατέρων διδασκαλίας παραφθείραντες τῶν αἱρετικῶν δὲ μᾶλλον τὴν γνώμην ἀναδεξάμενοι, καὶ τοῖς παρ′ αὐτῶν δογματισθεῖσι κατακολουθήσαντες ἐπὶ λύμῃ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, **πάσης ἡμᾶς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλοτρίους ὑπάρχειν...»[136]. Ἐδῶ ἀλλοτριώνει ἡ Σύνοδος τὸν Μακάριο καὶ τῆς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ τῆς λειτουργίας καὶ ἀκολούθως δὲν τὸν συμπεριλαμβάνει πλέον στοὺς ἐπισκοπικούς της καταλόγους,** ὥσπου στὴν δέκατη τετάρτη πράξη εἰσάγεται «Θεοφάνους τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας»[137], τὸν ὁποῖο ἡ ἴδια ἐξέλεξε καὶ χειροτόνησε.

Στὴν δωδεκάτη πράξη: "οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες" εἰσηγοῦνται: «εἴπερ τούτου (τοῦ Μακαρίου) ἐπιστρέφοντος μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου γενομένην ἐπ′ αὐτῷ καθαίρεσιν, ἐν τῷ ἰδίῳ ἀποκαθίσταται θρόνῳ»[138]. Νὰ ἐπανατοποθετηθεῖ στὸν θρόνο του καὶ πάλι. «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε, τὸν παλαιωθέντα Μακάριον ἐν τοῖς τῆς ἀσεβείας δόγμασι, καὶ οὐ μόνον τὸν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει οἰκοῦντα πάντα φιλόχριστον λαὸν ἀνατροπὴν θολερὰν ποτίσαντα, καὶ φαλσεύσαντα τὰς χρήσεις τῶν ἁγίων καὶ ἐκκρίτων πατέρων· καὶ τὰς μὲν περικόψαντα, ταῖς δὲ προσθέντα, καὶ κατὰ τὸ δόξαν αὐτῷ... ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν διά τε γραμμάτων αὐτοῦ, καὶ ἀνθρώπων ἀποσταλέντων πάντα συνταράξαντα, καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀποστήσαντα, καὶ δικαίως καὶ κανονικῶς ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ σχήματος γυμνωθέντα, οὐδαμῶς ὁ θεῖος κανὼν παραδέχεται τοῦ λοιποῦ εἰς διδασκαλικὸν καθίσαι θρόνον. ὅπως μὴ ἐντεῦθεν τὸ τῆς οἰκείας αὐτοῦ αἱρέσεως πλειόνως ἀναζωπυρηθείη φρόνημα... ἐντεῦθεν τε ὡς εἴρηται συνοδικῶς καθαιρεθέντα καὶ ἀναθεματισθέντα, οὐδαμῶς τοῦτον Μακάριον τοῦ λοιποῦ, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἡ ἁγία αὕτη καθ′ ἡμᾶς σύνοδος εἰς ἱερατικὸν δέχεται θρόνον...»[139].

136 ΣΜΠ3, 581 / MCC11, 385.
137 ΣΜΠ3, 637 / MCC11, 584.
138 ΣΜΠ3, 626 / MCC11, 548.
139 ΣΜΠ3, 626-627 / MCC11, 548. «οἱ ἴδιοι ἀξιωματοῦχοι εἶπαν ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνημερώσουν τὸν αὐτοκράτορα, γι′ αὐτὸ ἐρωτοῦν γιὰ τὸ ἀκόλουθο πρόβλημα: ἐὰν ὁ Μακάριος Ἀντιοχείας, τὸν ὁποῖο ἡ Σύνοδος καθήρεσε, ἐπιστρέψῃ στὴν Ὀρθοδοξία καὶ ἀποκηρύξῃ τὴ δική του αἵρεσι, ἐὰν πάλι θὰ τοποθετηθῇ στὸ δικό του θρόνο. Ἡ

Τοῦτο τὸ κείμενο τῆς Συνόδου δείχνει ποιὸς ἦταν ὁ Μακάριος Ἀντιοχείας, αἱρετικὸς περιωπῆς, ποὺ δὲν δίστασε νὰ «φαλσεύσῃ» «τὰς χρήσεις» τῶν ἁγίων Πατέρων πρὸς ἴδιαν χρήση. Πρὸς πᾶσαν κατεύθυνση, μὲ κάθε τρόπο καὶ μέσο, διέδιδε τὴν λύμη τῆς αἱρέσεως[140]. Παρὰ ταῦτα τώρα παύεται τῆς ἱερωσύνης ὑπὸ τῆς Συνόδου ἡ ὁποία δὲν τοῦ ἀμφισβήτησε τὴν ἱερωσύνη οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον, συμπεριλαμβάνοντάς τον στοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους της, ὡς ἤδη ἐλέχθη.

Συμπληρωματικὰ ἐδῶ θὰ λέγαμε ὅτι πρόκειται περὶ ὁμάδος αἱρετικῶν, ἀφοῦ καὶ τὰ τέσσερα ἀνατολικὰ Πατριαρχεῖα εἶχαν γίνει ἀποδέκτες τῆς αἱρέσεως ἐπὶ πολλὰ ἔτη (καὶ ἕνα χρονικὸ διάστημα καὶ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης), δηλαδὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἡ αἵρεση ἐπισήμως σὲ ἐπίπεδο Ἐκκλησιῶν. Πάντως στὴν Κπολη ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας β' (641-668) ἐπέβαλε τὸν μονοθελητισμὸ καὶ χειροτονοῦσαν μόνον αὐτοῦ τοῦ φρονήματος Ἐπισκόπους· ὁ Μακάριος χειροτονήθηκε στὴν Κπολη τὸ 656 ἐπὶ Πέτρου Πατριάρχου (652-664) μονοθελήτου καὶ τούτου. Τότε ἔγινε ὁ διάλογος μὲ τὸν Ἐπίσκοπο Θεοδόσιο τοῦ ὁσίου Μαξίμου ποὺ τὸν ρωτοῦσαν γιατὶ δὲν κοινωνεῖ μὲ τὸν θρόνο Κπόλεως. **Οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν εἶχαν καμία κοινωνία ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὲ τοὺς αἱρετικούς.**

Λέγεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου: «Προφανῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐκ τῆς ἀραβοκρατίας δυσχέρειαι, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ προσπάθειαι τῶν βασιλέων τῆς Κπόλεως, ὅπως ἐπιβάλωσι τὸν Μονοθελητισμόν, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐν Κπόλει ἐκλογὴν καὶ διαμονὴν τῶν τριῶν ἀνωτέρω Πατριαρχῶν»[141] (Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας: Μακεδονίου 628-640, Γε-

σύνοδος πάνω σὲ αὐτὸ ἀπήντησε ὅτι οὔτε σὲ καμμία περίπτωσι δὲν θὰ ξαναπάρη πάλι τὸν ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο», ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ Θεολογία της, σσ. 136-137.

140 Μετὰ καὶ ἀπὸ δικῶν του πιέσεων ὁ αὐτοκράτωρ διέγραψε ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸν ὀρθοδοξότατο Πάπα Βιταλιανόν. «Ἐν τούτοις, ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου φαίνεται, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ πάπας Ἀγάθων καθυστέρησε νὰ ἀπαντήση στὴν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορα καὶ νὰ ἀποστείλη τοὺς δικούς του ἐκπροσώπους καί, ἐπειδὴ ὁ Θεόδωρος Α' Κπόλεως καὶ ὁ Μακάριος Ἀντιοχείας συνέχιζαν τὶς πιέσεις τους στὸν αὐτοκράτορα, αὐτὸς ὑποχρεώθηκε νὰ διαγράψη τὸ ὄνομα τοῦ Βιταλιανοῦ ἀπὸ τὰ δίπτυχα. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς, διότι στὴν στ' συνεδρίασι τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Πατριάρχης Κπόλεως Γεώργιος ζητᾶ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐπαναφέρη τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Βιταλιανοῦ στὰ δίπτυχα, τὸ ὁποῖο καὶ ἔγινε», ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 102.

141 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 742.

ωργίου Α' 640-656 καὶ Μακαρίου Α' 656-681 σ.σ.). Καὶ ἐκεῖ, στὴν ἴδια συνάφεια, συμπεριλαμβάνεται ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Εὐτυχίου Ἀλεξανδρείας λέγοντας: «κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς διοικήσεως Ὀσμὰν (Χαλίφου 644-656) (ἤτοι τὸ 647) ὡρίσθη ὁ Γεώργιος Πατριάρχης Ἀντιοχείας· ἦτο Μαρωνίτης, ἐχειροτονήθη ἐν Κπόλει...». Καὶ στὴν συνέχεια: «κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς διοικήσεως τοῦ Ὀσμὰν ὡρίσθη ὁ Μακάριος Πατριάρχης Ἀντιοχείας· ἦτο Μαρωνίτης, ἐχειροτονήθη ἐν Κπόλει, ἔζησεν ἐν αὐτῇ ὀκτὼ ἔτη, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν δὲν μετέβη, ἀπέθανεν ἐν Κπόλει καὶ ἐτάφη ἐκεῖ»[142].

Εἰς δὲ τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς λέγεται σχετικῶς: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους ἐν τῇ ἕκτῃ ἁγίᾳ συνόδῳ συνεδρευσάντων, ὑπὸ Σεργίου, Πύρρου, Παύλου, Πέτρου ἐκεχειροτόνηντο, τῶν καθηγητῶν τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοθελητῶν, ἐπειδὴ ἀμοιβαδὸν (= ἐκ διαδοχῆς, κατὰ σειρὰν) οὗτοι τὸν Κπόλεως θρόνον ἐκληρώσαντο. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν καθηγησαμένου τοῦ θρόνου Κπόλεως Πέτρου ἕως τῆς ἕκτης συνόδου, ἔτη οὐ πλέον διῆλθον ἢ δεκαπέντε. καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γενόμενοι, Θωμᾶς (Β' 667-669), καὶ Ἰωάννης (Ε' 669-675), καὶ Κωνσταντῖνος (Α' 675-677) ἀρχιερεῖς ἐν τῷ προδηλωθέντι χρόνῳ, τῆς χειροτονίας τῶν ὀνομασθέντων αἱρετικῶν γεγόνασι, καὶ ἕνεκεν τούτου οὐκ ἀπεδοκιμάσθησαν· ἐπὶ πεντήκοντα γὰρ ἐνιαυτοὺς τὸ τηνικαῦτα ἡ αἵρεσις διήρκησεν. **Ἀλλ' οἱ τῆς ἕκτης συνόδου πατέρες αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας ἀνεθεμάτισαν, καί περ χειροτονία αὐτῶν ὄντες...»** καὶ « Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε πρόδηλον τοῦτο»[143].

142 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ.ἀν., σ. 742. Τὸ ὅτι ἡ χειροτονία του προέρχεται ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι στὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ στὴν πρώτη πράξη της ὅταν ἐξέταζε τὸ δεύτερο θέμα τότε σ' ἐκείνην τὴν συνάφεια κατατέθηκε μαρτυρία ἀπὸ τὸν Πέτρο τὸν θεοφιλέστατο Πρεσβύτερο καὶ τὸν τόπο ἐπέχοντα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ Ἀδριανοῦ Πάπα Ρώμης γιὰ τὸν Μακάριο Ἀντιοχείας ποὺ ἦταν ἐξόριστος στὴν Ρώμη καὶ πῶς προσπάθησε ὁ τότε Πάπας Βενέδικτος νὰ τὸν ἐπαναφέρει στὴν Ὀρθοδοξία, τοῦ ἔδωσε σαράντα ἡμέρες διορία γιὰ νὰ τὸν δεχθεῖ, (βλ. MCC12, 1035). Τὸ συγκεκριμένο θέμα ποὺ ἐξέταζε ἐδῶ ἡ Σύνοδος ἦταν ἐὰν οἱ χειροτονίες προήρχοντο ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς σ' αὐτοὺς ποὺ ἀποδέχθηκαν οἱ Πατέρες καὶ οἱ Σύνοδοι στὸ νὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν ὅταν ἐπέστρεφαν στὴν Ὀρθοδοξία, (βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο). Ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶχε τὴν χειροτονία ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ὁ Μακάριος διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐπικαλέσθηκε ὁ τοῦ Πάπα ἀντιπρόσωπος..

143 ΣΜΠ3, 740 / MCC12, 1047 / ACOZ' 2-3-1, 106.

Σημειώνουμε ἐπιπρόσθετα ὅτι ἔχουμε καὶ ἀναθεματισμὸ τῆς αἱρέσεως ὑπὸ τοπικῶν ὀρθοδόξων Συνόδων καὶ τὸ ἐπίμαχο ἀπόσπασμα τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ : «...Οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κπόλεως; Καὶ εἶπεν· οὐ κοινωνῶ. Διὰ ποίαν οὐ κοινωνεῖς αἰτίαν, εἶπον; Ἀπεκρίθη· ὅτι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους ἐξέβαλον διὰ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένων ἐννέα κεφαλαίων· καὶ διὰ τῆς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γενομένης παρὰ Σεργίου ἐκθέσεως, καὶ διὰ τοῦτο προσεχῶς ἐπὶ τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ἐκτεθέντος τύπου· καὶ ὅτι ἅπερ ἐδογμάτισαν διὰ τῶν κεφαλαίων διὰ τῆς ἐκθέσεως, κατέκριναν· καὶ ἅπερ ἐδογμάτισαν διὰ τῆς ἐκθέσεως διὰ τοῦ τύπου ἠκύρωσαν· καὶ καθεῖλαν ἑαυτοὺς τοσαυτάκις. Οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;»[144].

Στὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἀνωτέρω κειμένου: «καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες...», ἡ καθαίρεση ἔχει τὴν ἔννοια τῆς κατακρίσεως γενικῶς καὶ ὄχι τῆς συνοδικῆς πράξεως ποὺ ἀφαιρεῖ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὸν καθαιρούμενο. Καὶ τοῦτο διότι:

Ἐφ ὅσον ἡ ἕκτη ἰνδικτιῶνα ποὺ ἐκτέθηκε ὁ «Τύπος» εἶναι τὸ ἔτος 648 «καὶ ἰνδικτιὼν δὲ καλεῖται καὶ πᾶσα ἡ περίοδος (δεκαπέντε ἐτῶν), καὶ ἓν ἕκαστον ἔτος τῆς περιόδου», (βλ. Ὡρολόγιον τὸ μέγα). Ὡς περίοδος δεκαπέντε ἐτῶν ἀποκλείεται νὰ ἐννοεῖται στὸ κείμενο, διότι τότε ἡ σύνοδος ποὺ καθαίρεσε τοὺς Μονοθελῆτες τὴν ὀγδόη ἰνδικτιῶνα εἶναι τὸ 686, ὅπου ἤδη εἶχε κοιμηθεῖ ὁ Ὅσιος (662). Ὁπότε ἰνδικτιῶνα εἶναι ἡ περίοδος τοῦ ἑνὸς ἔτους καὶ συνεπῶς ἡ ὀγδόη εἶναι τὸ 650.

Ὁ ἅγιος Ταράσιος, στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, λέγει ὅτι οἱ περισσότεροι Ἐπίσκοποι ποὺ συνεδρίασαν στὴν ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἦταν χειροτονημένοι ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν Κπόλεως Σεργίου (610-638), Πύρρου (638-641), Παύλου (641-656) καὶ Πέτρου (656-666). **Ἐὰν ὑπῆρχε τέτοια σύνοδος ποὺ καθαίρεσε τοὺς Μονοθελῆτες τὸ 650, ὡς ἀφαίρεση τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης, τὸν πρῶτο ποὺ θὰ καθαιροῦσε θὰ ἦταν τὸν Παῦλο ὁ ὁποῖος ἦταν τότε στὸν θρόνο. Ἐὰν λοιπὸν οἱ Μονοθελῆτες καθαιρέθηκαν, μὲ τὴν ἔννοια**

144 PG90, 120 / ΕΠΕΦ 15Γ, 90.

ὅτι τοὺς ἀφαιρέθηκε τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης, τὸ 650 τότε δὲν μποροῦσαν νὰ χειροτονήσουν ἄλλους κληρικούς. Ἡ χειροτονία ὅμως τοῦ Μακαρίου Ἀντιοχείας πραγματοποιήθηκε στὴν Κπολη τὸ 656 ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αἱρετικοὺς καὶ ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ τὸν καθαίρεσε ἀφαιρώντας του τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης. Αὐτὸ δείχνει ὅτι τὸ 650 δὲν ἔγινε τέτοια καθαίρεση. Καὶ θὰ ἔλεγε ὁ ἅγιος Ταράσιος ὅτι μέχρι τὸ 650 ὅσους χειροτόνησαν οἱ Μονοθελῆτες Πατριάρχες Κπόλεως ἦταν κληρικοί, οἱ ἑπόμενοι ὄχι, ὅπως ὁ Πέτρος. **Πῶς ὅμως τὸν θεωρεῖ ὡς Ἐπίσκοπο; Αὐτὸ δείχνει ὅτι δὲν καθαιρέθηκαν οἱ Μονοθελῆτες πρὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς.**

Ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος Μάξιμος, τὸν Παῦλο τὸν ὀνομάζει ὡς Πατριάρχη τὸ 655, λέγοντας: «Οἱ ἐλθόντες, οἱονδήποτε πρόκριμα τῷ θρόνῳ Ῥώμης, κἂν κοινωνήσωσιν, **ἐπὰν οὐκ ἤγαγον πρὸς τὸν πατριάρχην ἐπιστολήν,...»[145]**. Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνει καὶ τὸ 656: «Μαξ. ἔχετε περὶ τούτου ἐπιτροπὴν ἔγγραφον παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, **ἢ παρὰ τοῦ πατριάρχου;»[146],** «ἤγουν ὁ βασιλεύς, καὶ **ὁ πατριάρχης**, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν σύνοδος»[147]. Ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐκκλησία Κπόλεως τὴν ὀνομάζει ὡς Ἐκκλησία τὸ 656: «καὶ τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις, προσθήκας τε καὶ μειώσεις τὰς γενομένας συνοδικῶς ὑπὸ τῶν προεδρευσάντων **τῆς τῶν Βυζαντίων Ἐκκλησίας**, Σεργίου λέγω, καὶ Πύρρου, καὶ Παύλου· (ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ὁσίου προκύπτει ὅτι τὸ 656 στὸν θρόνο Κπόλεως ἦταν ἀκόμη ὁ Παῦλος). ἅστινας καινοτομίας πᾶσα γινώσκει ἡ οἰκουμένη. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ κοινωνῶ, ὁ δοῦλος ὑμῶν, τῇ ἐκκλησίᾳ Κπόλεως»[148].

Ἄρα τὸ «καθαιρεθέντες» στὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τοῦ Ὁσίου, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς συνοδικῆς πράξεως ὡς ἀφαίρεση τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης, τότε ἔχει τὴν ἔννοια ποὺ συναντᾶται μόλις ἀνωτέρω ἐκεῖ στὴν ἴδια συνάφεια στὴν ὁποία λέγεται: «καὶ καθεῖλαν ἑαυτοὺς τοσαυτάκις» καὶ τὸ ἑρμηνεύει ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος ἀμέσως μετὰ ὡς: « Οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων,...». Δηλαδὴ αὐτοὶ ποὺ κατακρίθηκαν ἀπὸ μόνοι τους (διότι ἡ «Ἔκθεσις» κατέκρινε τὰ ἐννέα κεφάλαια στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ὁ «Τύπος» ἀκύρωσε τὴν «Ἔκθεσιν») καὶ ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ρώμης (προφανῶς ἐννοεῖ τὴν ἐν Λατερανῷ τὸ 649).

145 PG 90, 121 / ΕΠΕΦ15Γ, 92.
146 PG 90, 140 / ΕΠΕΦ15Γ, 18.
147 PG 90, 153 / ΕΠΕΦ15Γ, 40.
148 PG 90, 140 / ΕΠΕΦ15Γ, 18.

Ἀλλὰ οὔτε ἀπὸ μόνοι τους κατακρίθηκαν, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι καθαιρέθηκαν χάνοντας τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης, οὔτε ἡ ἐν Λατερανῷ Σύνοδος ἔπραξε τὸ ἴδιο, (βλ.σσ. 458κ.ἑ.). Ἄρα τὸ "καθαιρεθέντες" ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ γενικῶς κατακριθέντες. Γιὰ νὰ καθαιρεθεῖ αἱρετικὸς Πατριάρχης, ὅταν ἡ αἵρεση ἔχει ἐξαπλωθεῖ σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία ὅπως ἔγινε τότε, μόνον Οἰκουμενικὴ ἢ Πανορθόδοξος Σύνοδος μπορεῖ νὰ τὸν καθαιρέσει, ὄχι τοπική. Τέτοια Σύνοδος πρὶν τὴν ΣΤ' Οἰκουμενικὴ δὲν ὑπάρχει, ἄλλωστε δὲν θὰ τὸ ἐπέτρεπε τὸ 650 καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κώνστας ὁ ὁποῖος ἦταν φανατικὸς μονοθελήτης.

Κατὰ συνέπεια τὸ ἀπόσπασμα: «ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;», ἑρμηνεύεται: ἐφ' ὅσον δὲν καθαιρέθηκαν οἱ Μονοθελῆτες, ἄρα ἡ μυσταγωγία ἐπετελεῖτο, αὐτὸ διδάσκουν ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι. Ἄρα ἡ ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦ εἶναι ὅτι, ναὶ μὲν τελεῖται ἡ μυσταγωγία ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ποὺ ἐπιφοιτᾶ στὴν μυσταγωγία δὲν ἁγιάζει, ὄχι τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο, αὐτὰ τὰ μεταβάλλει σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, ἀλλὰ τοὺς συμμετέχοντες ἐν γνώσει σ' Αὐτὴν κατακρίνοντάς τους, (βλ. πῶς ἑρμήνευσε ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν μίανση τῶν μυστηρίων σσ. 172κ.ἑ.).

Ἐπιστρέφουμε καὶ προσθέτουμε ὅτι ὑπῆρξαν πολλὲς συνοδικὲς ἀναγνωρίσεις τῆς αἱρέσεως τοῦ μονοθελητισμοῦ καὶ μονοενεργητισμοῦ, ἡ ὁποία ἦταν ἤδη κατακριθεῖσα στὸ παρελθόν. «Ἤδη πολὺ ἐνωρίτερα ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας καὶ ὁ Νεστόριος μιλοῦσαν γιὰ «μία ἐνέργεια» καὶ ἀκόμη γιὰ «μία θέλησι» στὸ Χριστό, ὁπωσδήποτε καθένας ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τὶς δικές του ἀπόψεις γι' αὐτό»[149].

«Στὴ σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ, τὴν ὁποία συγκάλεσε ὁ Πάπας Μαρτῖνος στὴ Ρώμη τὸ ἔτος 649, κατ' ἐντολὴ τοῦ Πάπα διαβάστηκε ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Στεφάνου Δώρων... "Οὗτοι (οἱ Μονοθελῆτες σ.σ.) γὰρ τὰ Ἀπολλιναρίου καὶ Σεβήρου τῶν αἱρετικῶν ἀνεκαίνισαν δόγματα, δι' ὧν πεφρονήκασιν ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ δογματίσαντες..."»[150].

149 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ Θεολογία της, σ. 47 / Βλ. καὶ ὑποσ. 135.
150 ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 76.

Παρ' ὅτι λοιπὸν ὁ μονοθελητισμὸς καὶ μονοενεργητισμὸς ἦταν προκαταδικασθεῖσα αἵρεση, συνοδικῶς ἀναγνωρισθεῖσα (ἀπὸ πολλές συνόδους Μονοθελητῶν), ἀποτελοῦσε ὁμάδα -καὶ μάλιστα σὲ ἐπίπεδο ἐκκλησιῶν- πολλῶν ἐτῶν, ἔχοντας ἐπικρατήσει τῆς Ἐκκλησίας· οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν εἶχαν καμία κοινωνία μαζί τους καὶ κατόπιν ἀναθεματισμοῦ, (ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ συγκεκριμένου αὐτοῦ ἀναθεματισμοῦ αὐτῆς τῆς Συνόδου βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 444κ.ἑ.), **ὑπὸ πολλῶν τοπικῶν ὀρθοδόξων Συνόδων (ἡ μεγαλύτερη ἐξ αὐτῶν ἦταν ἡ ἐν Λατερανῷ τὸ 649). Παρὰ ταῦτα ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο, χειροτονηθέντα ἐξ αὐτῶν** (καὶ ἄλλους), **ἔχοντας παραμείνει ἀμετανόητος μέχρι τέλους, τὸν θεώρησε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι καὶ τῆς καθαιρέσεώς του. Ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τίς: Γ' καὶ Δ' Οἰκουμενικὲς Συνόδους** (βλ. κ.ἄ. σχετικὰ σσ. 309κ.ἑ.).

γ) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Μονοενεργητῶν καὶ Μονοθελητῶν, πρὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος δὲν ἀποδεχόταν ἐγκυρότητα στὰ μυστήρια τῶν Μονοθελητῶν κατὰ τὸ 655 (ἔπειτα δηλαδὴ ἀπὸ τὶς τοπικὲς συνόδους τῆς Δύσεως ποὺ τοὺς ἀναθεμάτισαν καὶ πρὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς): "Ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;"»[151].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἔνσταση, μὴ ὀρθῶς, ταυτίζει τὴν Σύνοδο τῆς Ρώμης τὸ 649 μὲ τὴν Σύνοδο στὴν ὁποία ἀναφέρεται ὁ Ὅσιος τὸ 650, πρόκειται ὅμως γιὰ δύο διαφορετικὲς χρονολογίες. Πότε ὅμως ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους οἱ Μονοθελῆτες τὸ 649, ἢ τὸ 650, ἢ καὶ τὸ 640, διότι καὶ τότε

151 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἐκκλησιολογικὲς κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογητισμοῦ, σσ. 29-30.

ἔχουμε τοπικὴ Σύνοδο τῆς Ρώμης ποὺ τοὺς ἀναθεμάτισε καὶ μάλιστα ὀνομαστικῶς; (βλ.σ. 87).

Ἀλλ' ἔστω, αὐτὸ συνέβη τὸ 649. Ἐὰν ὁ ὅσιος Μάξιμος δὲν δεχόταν ἐγκυρότητα στὰ μυστήρια τῶν Μονοθελητῶν τὸ 655, κατὰ τὴν ἔνσταση, τότε γιατί τὴν Ἐκκλησία Κπόλεως τὴν ἀποκαλεῖ ὡς Ἐκκλησία; Ἀφοῦ, γνωστὸ τυγχάνει, ὅτι ἐντὸς Ἐκκλησίας τελοῦνται ἔγκυρα μυστήρια. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸς ποὺ δὲν τελεῖ ἔγκυρα μυστήρια σημαίνει ὅτι ἔχει χάσει τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης καὶ παύει πλέον νὰ εἶναι Ἐπίσκοπος. Τότε, πῶς τὸν Παῦλο τὸ 655 καὶ τὸ 656 τὸν ὀνομάζει ὡς Πατριάρχη; Δὲν κυριολεκτεῖ ἐδῶ ὁ Ὅσιος; Ἀλλὰ καὶ ἐπεκτείνοντας τὴν ἐρώτηση, πῶς ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸν Μακάριο, ποὺ χειροτονήθηκε ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αἱρετικοὺς τὸ 656, τὸν ἐκλαμβάνει ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη; Ἀλλὰ καὶ πῶς ὁ ἅγιος Ταράσιος τοὺς θεωρεῖ ὅτι χειροτονοῦν Ἐπισκόπους καὶ αὐτὴν τὴν περίοδο; Ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ καθαιρεθεῖ Πατριάρχης, ὅταν ἡ αἵρεσή του ἐξαπλωθεῖ σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, μόνον Οἰκουμενικὴ ἢ Πανορθόδοξος Σύνοδος μπορεῖ νὰ τὸν καθαιρέσει· τέτοια Σύνοδος δὲν γνωρίζει ἡ ἱστορία, ἄλλωστε δὲν θὰ τὸ ἐπέτρεπε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχε συγκροτηθεῖ ἡ Σύνοδος αὐτή, δὲν θὰ τὴν γνώριζαν ὁ ὅσιος Μάξιμος νὰ μὴ τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Πατριάρχες καὶ οἱ ΣΤ' καὶ Ζ', Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι τὸ ἴδιο; Εἶναι φανερὸ λοιπὸν ὅτι δὲν ἐννοεῖ ὁ ὅσιος Μάξιμος, σ' αὐτό του τὸ ἀπόσπασμα, καθαίρεση ὡς συνοδικὴ πράξη ποὺ ἀφαιρεῖ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὸν καθαιρούμενο (τὸ τί ἐννοεῖ βλ. ἀνωτέρω).

4. Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Ἀπὸ τὸν 7ο μεταφερόμαστε στὸν 8ο αἰῶνα κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε τὴν εἰκονομαχία. Ἡ αἵρεση αὐτὴ στὴν πρώτη φάση της ἐμφανίσθηκε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου (717-741), τὸν δὲ πατριαρχικὸ θρόνο Κπόλεως τότε κοσμοῦσε ὁ ἅγιος Γερμανὸς Α' (715-730). Ὡς πρὸς τὰ αἴτια ποὺ εἰσήχθη, ὡς λέγεται σχετικῶς εἶναι:

α) Ὁ ἰουδαϊσμὸς καὶ ὁ ἰσλαμισμὸς ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνεικονισμοῦ τους.

β) Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἀνεικονισμοῦ στὶς ἀραβοκρατούμενες περιοχὲς καὶ στὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας.

γ) Οἱ χριστολογικὲς αἱρέσεις τῶν Μανιχαίων, Μονοφυσιτῶν, Νεστοριανῶν, στὶς ὁποῖες ὑπῆρχε τάση κατὰ τῶν εἰκόνων. Ἡ εἰκονομαχία κατέληγε χριστολογικὰ στὸν δοκητισμό.

δ) Οἱ κοινωνικο-πολιτικὲς αἰτίες εἶναι μεταγενέστερες ἐκτιμήσεις ἀναλόγως τῆς ἰδεολογικῆς τοποθετήσεως τοῦ καθενὸς ποὺ τὶς διατύπωνε, δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζονται μεμονωμένως γιατὶ δὲν δίδουν μία ὁλοκληρωμένη εἰκόνα[152].

Τὸ 724-725 ὁ Λέων ἄρχισε νὰ πιέζει τὸν ἅγιο Γερμανό, ὥστε νὰ συμπορευθεῖ μαζί του, συναινώντας στὴν κατάργηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Ὁ ἅγιος Πατριάρχης ἔκανε χρήση βιβλικῶν χωρίων πρὸς ἀπόδειξη ὅτι ἡ τιμὴ πρὸς τὶς εἰκόνες δὲν εἶναι εἰδωλολατρεία. Ἡ μορφὴ τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νὰ ἀναπαρασταθεῖ εἰκονικῶς, ἀφοῦ μᾶς φανερώθηκε καὶ μὲ τὴν ἀνθρωπίνη φύση του· παραδείγματα τέτοιας εἰκονικῆς ἀποτυπώσεως ἦταν ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἡ ὁποία ἀπεστάλη διὰ τοῦ Ἀνανίου στὸν Αὔγαρο, ἡ ἀχειροποίητος εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἔδεσσα καὶ οἱ εἰκόνες τῆς Θεοτόκου ποὺ φιλοτέχνησε ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ τὶς ὁποῖες εὐλόγησε διὰ τῶν χειρῶν της ἡ Παναγία. Ἡ προσπάθεια τοῦ Πατριάρχου ἀπέβη μάταιη καὶ ἐξόργισε τὸν Λέοντα, ἀνοικτὴ πλέον ρήξη κράτους καὶ Ἐκκλησίας· ὁ αὐτοκράτωρ ὡς στρατιωτικὸς δὲν ἀνεχόταν νὰ μὴ τὸν ὑπακούουν.

152 ΖΗΣΗ Θ., Οἱ εἰκόνες στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, σσ. 70-71.

Τὴν 7η Ἰανουαρίου 726 ἐκδίδει τὸ πρῶτο διάταγμα[153], κατὰ τὸ ὁποῖο ὅλες οἱ εἰκόνες ἔπρεπε νὰ τοποθετηθοῦν ψηλά[154], διατάζει μάλιστα νὰ καταβιβάσουν τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Χαλκῆ πύλη ὥστε νὰ ἀντιδράσει ὁ λαὸς μετὰ μεγάλης αὐταπαρνήσεως. Ὁ Πατριάρχης ἐπικοινώνησε μετὰ τοῦ Πάπα Γρηγορίου Β', ἐκθέτοντας τὴν κατάσταση ὅπως εἶχε διαμορφωθεῖ, ὁ δὲ Πάπας συντάσσεται ἀπολύτως μὲ τὶς θέσεις τῶν Εἰκονοφίλων.

Τὸ 730 ἐκδόθηκε νέο διάταγμα πρὸς κατάργηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, στὸ ὁποῖο κλήθηκε νὰ ὑπογράψει ὁ Πατριάρχης, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀρνήθηκε μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραιτηθεῖ (κατ' ἄλλους ἐκδιώχθηκε). Τὴν 22α Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀναβιβάζεται στὸν πατριαρχικὸ θρόνο ὁ σύγγελος Ἀναστάσιος[155]. Στὴν δὲ Ρώμη ὁ Πάπας συνεκάλεσε σύνοδο τὸν Νοέμβριο τοῦ 731, ἀναθεμάτισε τὸν Λέοντα καὶ τὸν Ἀναστάσιο καὶ στράφηκε πρὸς τοὺς Φράγκους, ὁ αὐτοκράτωρ ὡς ἀντίποινα τοῦ ἀφαίρεσε τὶς περιοχὲς τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὶς παραχώρησε στὴ δικαιοδοσία τοῦ Πατριάρχου Κπόλεως. Ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς ὑποστήριξε τὸν ἅγιο Γερμανὸ καὶ τοὺς Εἰκονοφίλους, καταδίκασε τὴν ἐπέμβαση τοῦ αὐτοκράτορος στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ συνέγραψε τρεῖς λόγους πρὸς ὑπεράσπιση τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Ἡ εἰκονομαχία δὲν ἀφοροῦσε μόνον τὸ δόγμα, ἦταν πολὺ εὐρύτερη καὶ ἐπέφερε πολλὲς μεταρρυθμίσεις. Συντομεύθηκε ἡ θεία λειτουργία, κατηργήθηκαν ἀγρυπνίες καὶ ἄλλες ἀκολουθίες, νηστεῖες καὶ ἑορτές, ἁπλοποιήθηκε ἡ δίαιτα τῶν μοναστηρίων, δημεύθηκε ἡ κτηματική τους περιουσία, περιορίσθηκε καὶ ὁρίσθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἱερέων καὶ μοναχῶν, ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐπισκόπων ὑποβλήθηκε στὴν κύρωση τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συμβουλίου[156].

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Λέοντος τὴν 18η Ἰουνίου 740, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' (741-775) ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία, συνεκάλεσε σύνοδο στὸ ἀνάκτορο τῆς Ἱερείας τὴν 10η Φεβρουαρίου 754, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν τριακόσιοι τριάντα ὀκτὼ Ἐπίσκοποι καὶ πρόεδρος αὐτῆς

153 Ὁ ΦΕΙΔΑΣ λέγει ὅτι δὲν ἐκδόθηκε τέτοιο διάταγμα, βλ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ.1, σ. 773.
154 ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥ Κ., ὁ Ἅγιος Γερμανὸς Α' ὁ ὁμολογητὴς πατριάρχης Κπόλεως, σ.36 / Ὁ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ διαφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν ὕψωση τῶν εἰκόνων, βλ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, σ. 255.
155 ΦΕΙΔΑ Β., ἐνθ.ἀν., σ. 774.
156 ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 257.

διορίσθηκε ὁ Θεοδόσιος Ἐφέσου. Δὲν ἔλαβαν μέρος οὔτε ἐκπροσωπήθηκαν οἱ Πατριάρχες: Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ ὁ Πάπας Ρώμης καὶ ἐπὶ πλέον δὲν ὑπῆρχε ἀκόμη Πατριάρχης Κπόλεως μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀναστασίου (730-753). Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἔκανε ἀναφορὰ στὶς ἕξι προηγούμενες Συνόδους καὶ δηλώνεται ὅτι ἡ ἀναπαράσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐπιστροφὴ στὸν νεστοριανισμὸ ἢ τὸν ἀρειανισμό· περιγράφοντας τὴν μορφὴ τοῦ Χριστοῦ σὲ μία εἰκόνα διαχωρίζουμε τὴν ἀνθρωπίνη ἀπὸ τὴ θεϊκὴ φύση καταλήγοντας στὸν νεστοριανισμό. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπεικόνιση προσώπων Ἁγίων ἢ καὶ τῆς Θεοτόκου χαρακτηριζομένη ὡς βλασφημία καὶ μίμηση τῶν εἰδωλολατρῶν· μοναδικὴ δυνατότης ἐξεικονίσεως τοῦ Κυρίου ἐθεωρεῖτο ἡ Θ. Εὐχαριστία[157]. Ἀναθεμάτισαν ὅσους κατασκευάζουν, προσκυνοῦν, κατέχουν ἢ τοποθετοῦν στὶς Ἐκκλησίες εἰκόνες. Ἀναθεματίσθηκαν ἐπίσης οἱ Ἅγιοι: Πατριάρχης Γερμανὸς Α' καὶ Ἰωάννης Δαμασκηνός.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ αὐτοῦ ἔτους δημοσιεύθηκε ὁ ὅρος τῆς συνόδου καὶ μὲ τὸν νέο Πατριάρχη Κωνσταντῖνο Συλαίου ὁ αὐτοκράτωρ ἀνακοίνωσε στὸν λαὸ τὶς ἀποφάσεις της. Στὸ ἑξῆς ὅποιος ὑπεράσπιζε τὶς εἰκόνες χαρακτηριζόταν ὡς αἱρετικὸς καὶ στασιαστὴς καὶ ἔτσι ἄρχισε ἕνας ἀνελέητος διωγμὸς κατὰ τῶν ὅσων κατεῖχαν εἰκόνες. «Ἡ εἰκονομαχία λοιπὸν μετὰ τὸ 761 κατέστη σαφῶς καὶ Μοναχομανία»[158]. Πολλοὶ μοναχοὶ κατέφυγαν στὴν νότιο Ἰταλία[159].

Οἱ Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς (Ἱεροσολύμων Θεόδωρος, Ἀντιοχείας Θεόδωρος καὶ Ἀλεξανδρείας Κοσμᾶς) ἐπικοινώνησαν μετὰ τοῦ Πάπα Ρώμης, ἀποστείλαντες εἰς αὐτὸν ὑπόμνημα ὑπὲρ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων (767). Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀναγνώσθηκε στὴν ἐν Λατερανῷ Σύνοδο τὴν ὁποία συνεκάλεσε ὁ Ρώμης Στέφανος

157 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 782.
158 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 787.
159 **«Ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐδέχθησαν τὶς ἀποφάσεις τῆς συνόδου, διότι πολλοὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν εἰκονομάχοι, πολλοὶ τοιοῦτοι εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ διορισθῆ, οἱ δὲ ἄλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν. Ἀντίδρασις κατὰ τῆς εἰκονομαχίας ἐντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους παρουσιάσθη κυρίως ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν, διὰ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἔλαβε μέτρα κατὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου. Πολλὰ μοναστήρια κατηργήθησαν καὶ οἱ μοναχοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸν ἐγκόσμιον καὶ ἔγγαμον βίον, οἱ ἀνθιστάμενοι ποικιλοτρόπως κατεδιώκοντο, δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ μαρτύρια»**, ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 259.

Δ′ (768-771) τὸ 769, ἀναγνωρίζοντας τὴν προσκύνηση τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ε′ ἀπεβίωσε τὴν 14η Σεπτεμβρίου 775· διάδοχός του στὸ θρόνο ἦταν ὁ Λέων Δ′, ὁ ἐπιλεγόμενος Χάζαρος (775-780), ὁ ὁποῖος ἔλαβε ὡς σύζυγο Εἰρήνη τὴν Ἀθηναία. Ὁ Λέων εἶχε τὰ αὐτὰ φρονήματα τοῦ πατρός του, ἀλλ′ ὄχι καὶ τὴν ἐνεργητικότητα αὐτοῦ. Τὴν 8η Σεπτεμβρίου 780 κοιμήθηκε ὁ αὐτοκράτωρ, τὰ ἡνία τοῦ κράτους ἀνέλαβε ἡ αὐτοκράτειρα ἡ ὁποία ἦταν εἰκονόφιλος, ἐπιτροπεύουσα τὸν ἀνήλικο αὐτῆς υἱὸ Κωνσταντῖνο ΣΤ′, ἡ ὁποία βραδέως ἀλλ′ ἀσφαλῶς προέβη στὴν ἐξάλειψη τῆς εἰκονομαχίας.

Στὸν πατριαρχικὸ θρόνο Κπόλεως φρόντισε νὰ ἐκλεγεῖ εἰκονόφιλος, ὁ ἀσηκρίτης (=γραμματεὺς) ἅγιος Ταράσιος. Τὸ 786 συνεκάλεσε τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἡ ὁποία συνῆλθε στὴν Κπολη, στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, οἱ περισσότεροι Ἐπίσκοποι καὶ ὁ στρατὸς ἦταν Εἰκονομάχοι, προκλήθηκαν ταραχὲς καὶ ἡ Σύνοδος διαλύθηκε[160]. Συναθροίσθηκε ἐκ νέου τὸ 787 ἐν Νικαίᾳ, στὴν ὁποία παρέστησαν περὶ τοὺς 350 Ἐπισκόπους καὶ πρόεδρος αὐτῆς ὑπῆρξε ὁ ἅγιος Ταράσιος. Ἡ Σύνοδος ἀκύρωσε τὴν εἰκονομαχικὴ σύνοδο τοῦ 754 καὶ τὰ συγγράματα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ τέθηκαν ὡς βάση τοῦ δογματικοῦ καθορισμοῦ τῆς τιμητικῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, διέκρινε αὐτὴν τῆς λατρείας καὶ τὴν δέχθηκε ὡς ἀναφερομένη στὸ πρωτότυπο.

Μεταξὺ ἄλλων ἡ Σύνοδος ἀντιμετώπισε τὸ ζήτημα τῆς ἀποδοχῆς τῶν Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων, ἐκ μέρους της. Πρῶτοι ἀποκαταστάθηκαν στοὺς θρόνους τους οἱ: Βασίλειος Ἀγκύρας, Θεόδωρος Μύρων καὶ Θεοδόσιος Ἀμορίου. Ἀμέσως μετὰ παρουσιάσθηκαν στὴν Σύνοδο οἱ ἀναμιχθέντες στὶς ταραχὲς τοῦ προηγουμένου ἔτους Εἰκονομάχοι Ἐπίσκοποι Ὑπάτιος Νικαίας, Γρηγόριος Πισσινοῦντος, Λέων Ρόδου, Λέων Καρπάθου, Γεώργιος Πισιδίας, Νικόλαος Ἱεραπόλεως Φρυγίας καὶ Λέων Ἰκονίου. Κατὰ τὴν δευτέρα καὶ τὴν τρίτη συνεδρία ἔγινε δεκτὸς ὁ μεταμεληθεὶς Εἰκονομάχος Ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας Γρηγόριος (ἐκ τῶν Ἐξάρχων τῆς αἱρέσεως), μαζὶ μὲ τοὺς ἀνωτέρω Ἐπισκόπους[161].

160 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 790 / ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 261.
161 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ. ἀν., σσ. 790-791.

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ στὶς πρῶτες τρεῖς πράξεις ἐξέτασε τὸ ζήτημα τῶν προσερχομένων ἐγκληθέντων (=καταγγελθέντων, βλ. ὑποσ. 209). Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων στὴν Ὀρθοδοξία, πῶς πρέπει νὰ γίνουν ἀποδεκτοὶ καὶ διεξήγαγε ἐκτενῆ ἔρευνα στὶς Συνόδους καὶ στοὺς Πατέρες γιὰ τὸ προκείμενο θέμα.

Κατ′ ἀρχὰς στὴν πρώτη πράξη της προσέρχονται οἱ τρεῖς πρῶτοι: «Τούτων οὕτω πραχθέντων, παρήχθη Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, καὶ Θεόδωρος ὁ Μύρων, καὶ Θεοδόσιος ὁ τοῦ Ἀμορίου»[162]. **Τὸ πρῶτο ποὺ παρατηροῦμε ἐδῶ, εἶναι ὅτι τοὺς ὀνομάζει ὡς Ἐπισκόπους, ὄντας γνωστὸν ὅτι ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς κυριολεκτοῦν στὴν ὀνομασία αὐτή[163].** Λέγει ὁ ἕνας ἐξ αὐτῶν: «Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· ὅσον ἦν εἰς δύναμίν μου, δεσπόται, ἐξήτασα τὴν ὑπόθεσιν, καὶ πᾶσαν πληροφορίαν δεξάμενος, προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐγὼ ὁ ἔσχατος ὑμῶν δοῦλος»[164]. Τό «προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ» ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι μέχρις αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ἄρα δὲν ἦταν Ἐπίσκοπος, δὲν εἶχε χειροτονία. Γιατί ὅμως ἡ Σύνοδος τὸν ὀνομάζει ὡς Ἐπίσκοπο; Καὶ μάλιστα κατωτέρω συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «ὅθεν καὶ ἐγὼ Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς πόλεως, προαιρούμενος ἑνωθῆναι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ»[165]. Τὸ θέμα αὐτὸ ἐξετάζεται σὲ ἄλλη συνάφεια, (βλ. κατωτέρω σσ. 126κ.ἑ.).

Στὴν συνέχεια θὰ δοῦμε πῶς ἔγιναν δεκτοὶ οἱ πρῶτοι αὐτοὶ Ἀρχιερεῖς. «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· δοκεῖ ὑμῖν τοὺς θρόνους αὐτῶν ἀπολαμβάνειν;». Ἐρωτᾶ ὁ ἅγιος Ταράσιος τὴν Σύνοδο ἐὰν πρέπει νὰ ἐπαναποκτήσουν τοὺς θρόνους τους. «Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καθὼς ἐδέξαντο αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας, καὶ ἡμεῖς

162 ΣΜΠ3, 729 / MCC12, 1007 / ACOZ′ 2-3-1, 48.
163 Στὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἀποκαλοῦσαν τοὺς οἰκείους αἱρεσιάρχες τους καθὼς ἤθελαν, μολονότι δὲν εἶχαν ἱερωσύνη· εἶναι φανερὸ πὼς δὲν μπορεῖ νὰ εὐσταθήσει κάτι τέτοιο διότι ὅλες τοὺς ὀνόμαζαν ὡς Ἐπισκόπους διότι εἶχαν ἱερωσύνη τὴν ὁποία καὶ τοὺς τὴν ἀφαιροῦσαν διὰ τῆς καθαιρέσεως. (Βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 440κ.ἑ.).
164 ΣΜΠ3, 729 / MCC12, 1007 / ACOZ′ 2-3-1, 50.
165 ΣΜΠ3, 729 / MCC12, 1007 / ACOZ′ 2-3-1, 50.

δεχόμεθα»[166]. **Λέγουν οἱ μοναχοί, ὅπως δέχθηκαν οἱ ἕξι προηγούμενες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ ἐμεῖς δεχόμαστε**. Συνεπῶς προκύπτει ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἡ Σύνοδος ἔψαχνε νὰ βρεῖ ποιὰ ἦταν ἡ παράδοση ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τὴν ὁποία καὶ ἤθελε νὰ ἀκολουθήσει. Ἕνα ἄλλο σημεῖο, ποὺ πρέπει νὰ ἐρευνηθεῖ, εἶναι τὸ «ἐδέξαντο» (τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων) καὶ τὸ «ἡμεῖς δεχόμεθα» (τῆς Ζ΄) μὲ τί σχετίζεται;

Συνεχίζουμε στὰ πρακτικά: «ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ἀρέσκει πᾶσιν ἡμῖν. καὶ ἐκελεύσθησαν ὅ,τε εὐλαβέστατος Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, καὶ Θεόδωρος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Μύρων, καὶ Θεοδόσιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμορίου, καθίσαι εἰς τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰς καθέδρας αὐτῶν»[167]. Δηλαδὴ τοὺς δόθηκαν καὶ πάλι οἱ θρόνοι τους.

Στὴν συνέχεια προσέρχονται ἄλλοι ἑπτὰ Ἱεράρχες: «μετὰ τούτοις δὲ προήχθησαν Ὑπάτιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νικαίας, καὶ Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ρόδου, καὶ Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος, καὶ Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἰκονίου, καὶ Γεώργιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισιδίας, καὶ Νικόλαος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκ. Ἱεραπόλεως, καὶ Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκ. Καρπάθου»[168].

Ἐπιμένει ἡ Σύνοδος νὰ τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς «εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους» πρὸ τῆς ἀποφάσεώς της ἐὰν τοὺς δεχθεῖ ὅπως καὶ τοὺς προηγουμένους. Μήπως τὸ κάνει καταχρηστικῶς; Ἡ συνέχεια τῆς ἐρεύνης δίδει τὴν ἀπάντηση.

Συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ οἶδα πόθεν εἰπεῖν ὁρμηθέντες, βουλὴν βαθεῖαν ἐβουλεύσασθε, καὶ οὐ διὰ κυρίου. καὶ συνθήκας πεποιήκατε, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. παρασυνάγοντες ἑαυτοὺς κρύβδην καὶ λαθραίως τῷ περυσινῷ χρόνῳ παρώσασθαι βουλευσάμενοι τὴν ἀλήθειαν. καὶ εἰ μὲν ἀλόγως πεποιήκατε, δότε λόγον τῆς ἀγνοίας ὑμῶν· εἰ δὲ καὶ μετὰ λόγου ψευδοῦς, προσαγέσθω ὁ αὐτὸς λόγος ὑμῶν...»[169]. Οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοί, συμμετεῖχαν στὶς παρασυναγωγὲς τοῦ προηγουμένου ἔτους (786) καὶ τοὺς ζητεῖται λόγος περὶ τούτου.

166 ΣΜΠ3, 731 / MCC12, 1015 / ACOZ΄ 2-3-1, 60.
167 ΣΜΠ3, 731 / MCC12, 1015 / ACOZ΄ 2-3-1, 60.
168 ΣΜΠ3, 731 / MCC12, 1015 / ACOZ΄ 2-3-1, 62.
169 ΣΜΠ3, 731-732 / MCC12, 1015-1018 / ACOZ΄ 2-3-1, 62.

Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε περὶ τῶν συγκεκριμένων Ἐπισκόπων καὶ τὸ τί ἀκριβῶς ἔπραξαν θὰ ἀναγνώσουμε ἕνα κείμενο ποὺ περιέχεται στὰ πρακτικὰ μὲ τίτλο: «Συγγραφὴ σύντομος δηλωτικὴ τῶν πραχθέντων πρὸ τῆς συνόδου». Τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς καὶ δὲν εἶναι εἰσαγωγικὸ τοῦ ἐκδότου, ὡς ἐκ τῆς ἐκδόσεως φαίνεται. «Πρακτικὰ τῆς ἑβδόμης συνόδου» εἶναι ὁ γενικὸς τίτλος. Λέγεται ἐν προκειμένῳ: «Ἡ σύνοδος συνεκλήθη ἀρχικῶς κατὰ μῆναν Αὔγουστον τοῦ 786, ἐν Κπόλει, ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, μὴ δυνηθεῖσα ὅπως συνεδριάσῃ ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἐν τῇ βασιλευούσῃ εἰκονομαχικοῦ στρατοῦ, ἀνεβλήθη δι΄ εὐθετώτερον χρόνον, συνελθοῦσα ἐν τέλει κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐν Νικαίᾳ»[170].

Τὸ κείμενο: «Ἐλθόντων ἀπὸ Ῥώμης, Πέτρου καὶ Πέτρου τῶν θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων», περιγράφει κατωτέρω τὴν συγκρότηση τῆς Συνόδου στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κπόλει τῷ 786 καὶ ἀκολουθεῖ: «προσέταξαν οἱ τὸ βασίλειον πρυτανεύοντες συναθροισθῆναι τοὺς ἐπισκόπους. αὐτῶν δὲ ἀφικομένων ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει...» καὶ στὴν συνέχεια: «οἱ δὲ πλείους τῶν ἐπισκόπων αἱρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων ἐγκαλινδούμενοι ἐτύρευον μετὰ λαϊκῶν τινων πολλῶν τὸν ἀριθμόν, μὴ καταδέχεσθαι γενέσθαι σύνοδον». Οἱ περισσότεροι τῶν Ἐπισκόπων μετὰ τῶν λαϊκῶν ἐμπλεκόμενοι δὲν ἤθελαν νὰ συγκροτηθεῖ Σύνοδος καὶ ἔκαναν παρασυναγωγές: «ἀλλὰ στοιχεῖν τῇ κατενέξει καὶ τῇ ὕβρει τῶν σεπτῶν εἰκόνων. καὶ φατρίας οὐκ ὀλίγας καὶ ψιθυρισμοὺς κατὰ τοῦ πατριάρχου (Ταρασίου σ.σ.) κινοῦντες, ὥστε καὶ παρασυναγωγὰς ἐποιοῦντο». Σ΄ αὐτὲς τὶς παρασυναγωγὲς συμμετεῖχαν οἱ ἑπτὰ καὶ συνεχίζει τὸ κείμενο: «οὐκ ἔλαθε τὰς ἀκοὰς τοῦ πατριάρχου, ἀλλ΄ ἔτι τὰς παρασυναγωγὰς αὐτῶν ποιουμένων, ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι ἡ Κπολις ἐπίσκοπον ἔχει· ἐκτὸς εἰδήσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἄδεια ποιεῖν παρασυναγωγάς». Τὸ ἀντελήφθη ὁ Πατριάρχης καὶ τοὺς λέγει, ἡ Κπολη ἔχει Ἐπίσκοπο καὶ ἄνευ τῆς γνώ-

170 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς κανόνας..., σ. 307 / Βλ. καὶ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., ἐνθ.ἀν., σ. 261 / «..., ἡ ὁποία (Ζ΄ Οἰκουμενικὴ) συνεκλήθη διὰ διατάγματος τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ της Κων/νου εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Κπόλεως τὸ 786, ἀλλὰ διέκοψε τὰς ἐργασίας της λόγῳ ταραχῶν τὰς ὁποίας προεκάλεσαν τὰ εἰκονομαχικὰ τάγματα»,«..., ἡ Εἰρήνη διέκοψε τὰς ἐργασίας αὐτῆς, καθ΄ ὅσον μάλιστα διεφάνη ὅτι πλεῖστοι ἱεράρχαι διεπνέοντο ὑπὸ εἰκονομαχικῶν φρονημάτων», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.5, σσ. 351-43.

σεως αὐτοῦ δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε παρασυναγωγές: **«ἐπεὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῇ καθαιρέσει ὑποβάλλεσθε** καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐπίσκοποι ἑαυτοὺς συνέστειλαν φόβω τινί συσχεθέντες»[171]. **Τοὺς ἐπισείει τὴν καθαίρεση ἀλλ' ἡ καθαίρεση γιὰ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους σημαίνει ἀφαίρεση, ἢ ἀπογύμνωση, ἢ παύση τῆς ἱερωσύνης,** (βλ.σσ. 440κ.ἑ.). **Συνεπῶς οἱ Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ γράφουμε οἱ Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς διότι συμπεριέλαβαν αὐτὸ τὸ κείμενο στὰ πρακτικά· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν περαιτέρω στάση τους, ὡς θὰ δοῦμε κατωτέρω, ἀποδεικνύεται ὅτι τοὺς ἐκλαμβάνουν ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη καὶ μάλιστα καὶ ὑπὸ τοῦ συγκεκριμένου ἀποσπάσματος, ἕνα ἔτος πρὸ τῆς μετανοίας τους καὶ ἄρα κυριολεκτοῦν στὴν ὀνομασία τους ὡς Ἐπίσκοποι.** Καὶ κατωτέρω ἐρωτᾶ ὁ Ἅγιος ἕναν ἐξ αὐτῶν: «καὶ πῶς ἔτη ἔχων ἕως τῶν ὀκτὼ ἢ καὶ δέκα ἐπίσκοπον ἕως τοῦ νῦν οὐκ ἐπείσθης;»[172]. Τὸν θεωρεῖ ὡς Ἐπίσκοπο ὄχι μόνον πρὸ ἔτους, ἀλλ' ὀκτώ, ἢ καὶ δέκα. Προσθέτουμε ἀκόμη ὅτι ἡ Σύνοδος, παντοῦ καὶ πάντα, σ' ὅλες τὶς ἀναφορές της τοὺς ἀποκαλεῖ μ' αὐτὴν τὴν ὀνομασία.

Συνεχίζουμε στὰ πρακτικά: «Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, εἶπε· διαθρυλλεῖται πανάγιε πάτερ παρὰ πολλῶν, πῶς δεῖ τοὺς ἀπὸ αἱρέσεων προσερχομένους δέχεσθαι. καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον, ὅπως ἔλθωσιν αἱ βίβλοι τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ θεωρῶμεν καὶ ἀνακρίνωμεν, κἀκεῖθεν λάβωμεν τὴν ἀκριβῆ ἀσφάλειαν, ὅπως χρὴ δέχεσθαι αὐτούς. ἀποροῦμεν γὰρ ἡμεῖς»[173]. Ἐδῶ ὁ συγκεκριμένος Πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς θέτει τὸ πρῶτο θέμα ὡς πρὸς τὴν ἔρευνα τῆς Συνόδου «πῶς δεῖ τοὺς ἀπὸ αἱρέσεων προσερχομένους δέχεσθαι». Ἐπαναλαμβάνουμε ὅμως τὴν ἐρώτηση ποὺ ἤδη θέσαμε στὴν ἀρχή, τὸ «δέχεσθαι» μὲ τί σχετίζεται; Δεδομένου ὅτι ἡ Σύνοδος τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη. Τὸ δεύτερο ποὺ παρατηροῦμε εἶναι πὼς ζητεῖται νὰ γίνει ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα περὶ τοῦ πρακτέου, γιὰ νὰ λάβουν «τὴν ἀκριβῆ ἀσφάλειαν». Ζητεῖται ὅπως τηρηθεῖ ἡ ἀκρίβεια, τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸ κατωτέρω: «Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκ. Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἐξαιτοῦμεν τὴν

171 ΣΜΠ3, 724 / MCC12, 990 / ACOZ' 2-3-1, 12-14.
172 ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1018 / ACOZ' 2-3-1, 64.
173 ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1019 / ACOZ' 2-3-1, 66.

σὴν μακαριότητα δέσποτα, ἐλθέτωσαν τὰ προλεχθέντα βιβλία, ὅπως πληροφορηθέντες τάξιν ἀρίστην ταύτην ποιησώμεθα»[174].

Καὶ ἡ Σύνοδος ἐνδίδει: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν θεοφιλεστάτων ἀνδρῶν καὶ τοποτηρητῶν, καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, δεῖ τὰς βίβλους προκομισθῆναι»[175]. Ἀρχίζει λοιπὸν ἡ ἐξέταση. Γίνεται ἀνάγνωση τριῶν ἱερῶν Κανόνων (53ος Ἀποστολικός, 8ος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς καὶ 3ος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς). Μεσολαβεῖ ὅμως κάτι ποὺ δὲν πρέπει νὰ περάσει ἀπαρατήρητο: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀρτίως οὖν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν ἀναφυεῖσαν αἵρεσιν πῶς ὀφείλομεν δέξασθαι; Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς ἀνατολῆς εἶπεν· **ἡ αἵρεσις χωρίζει ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πάντα ἄνθρωπον**. Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν. Τοῦτο εὔδηλόν ἐστιν»[176]. Τοῦτο τὸ ἀπόσπασμα συνεπικουρεῖ στὰ ἄλλα ποὺ εἴδαμε ἀνωτέρω «προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ...» κ.ο.κ. καὶ συνεξετάζεται μὲ ἐκεῖνα.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν θείων Κανόνων λαμβάνει τὸν λόγο: «Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοθηκάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου εἶπεν· ἔτι μετὰ χεῖρας ἔχομεν ἐπιστολὰς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου περὶ τῆς προῤῥηθείσης ὑποθέσεως, εἰ δεκτοί εἰσιν εἰς τὴν ἱερωσύνην οἱ ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες. καὶ εἰ κελεύετε, αὗται ἀναγνωσθήτωσαν»[177]. Ὁ Στέφανος λέγει στὴν Σύνοδο ὅτι ἔχουμε ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ τὴν προρρηθεῖσα ὑπόθεση, τὴν ὁποία ἔθεσε ἀνωτέρω ὁ Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ Πρεσβύτερος. Ἐδῶ λέγει καὶ κάτι περισσότερο, «εἰς τὴν ἱερωσύνην» νὰ γίνουν ἀποδεκτοί, τὸ ὁποῖο διευκρινίζεται στὴν ἀμέσως ἑπομένη παράθεση.

Κεντρικωτάτη θέση στὸ ὑπ' ἐξέτασιν ζήτημα κατέλαβε ἡ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἀπόδειξη ἀποτελεῖ ὅτι ἀναγνώσθηκε τρεῖς φορὲς ὑπὸ τῆς Συνόδου: «οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· αἰτούμεθα, ἵνα κομισθῇ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἡ πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολή. Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε. γενέσθω κατὰ τὴν

174 ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1019 / ACOZ' 2-3-1, 66.
175 ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1019 / ACOZ' 2-3-1, 66.
176 ΣΜΠ3, 733 / MCC12, 1022 / ACOZ' 2-3-1, 70.
177 ΣΜΠ3, 733 / MCC12, 1023 / ACOZ' 2-3-1, 72.

αἴτησιν τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν»[178]. Καὶ ἀφοῦ ἀναγνώσθηκαν κάποιες ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Ὅρου τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς, ἔγινε ἡ ἀνάγνωση τῆς πολλῆς σπουδαίας αὐτῆς ἐπιστολῆς:

«Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς Ρουφινιανὸν
Κυρίῳ ἀγαπητῷ καὶ ποθεινοτάτῳ συλλειτουργῷ Ρουφινιανῷ
Ἀθανάσιος ἐν Κυρίῳ χαίρειν

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ καλωσύνη καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Αὐτὸ πρέπει στὴν εὐλάβειά σου. Μὲ ἐρώτησες περὶ αὐτῶν ποὺ ἔχουν παρασυρθεῖ ἀπὸ ἀνάγκη, δὲν φθάρθηκαν ὅμως στὴν κακοπιστία. Καὶ θέλησες νὰ σοῦ γράψω αὐτὰ ποὺ ἔχουν ἀποφασισθεῖ στὶς συνόδους παντοῦ περὶ αὐτῶν. Γνώριζε κύριέ μου ποθεινότατε, ὅτι στὴν ἀρχὴ ὅταν ἔπαυσε ἡ γενομένη βία, ἔγινε Σύνοδος (στὴν Ἀλεξάνδρεια) στὴν ὁποία ἦταν παρόντες καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν ἔξω μερῶν. Ἔγινε δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς συλλειτουργοὺς ποὺ κατοικοῦν στὴν Ἑλλάδα, ὄχι λιγώτερο δὲ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας· καὶ ἄρεσε παντοῦ, ὅ,τι καὶ ἐδῶ. Ὥστε σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν καταπέσει καὶ ἦταν πρωτοστάτες τῆς ἀσεβείας ἐὰν μετανοήσουν τοὺς δίδεται συγγνώμη, νὰ μὴ τοὺς δίδεται ὅμως πλέον ὁ τόπος τοῦ κλήρου. Σ᾽ αὐτοὺς ποὺ δὲν αὐθεντοῦσαν στὴν ἀσέβεια, παρασύρθηκαν ὅμως διὰ ἀνάγκη καὶ βία, ἀποφασίσθηκε νὰ τοὺς δίδεται συγγνώμη, νὰ ἔχουν καὶ τὸν τόπο τοῦ κλήρου, μάλιστα δὲ διότι εἶχαν πιθανὴ ἀπολογία· καὶ αὐτὸ ἔγινε κατὰ κάποιο τρόπο κατ᾽ οἰκονομίαν. Διαβεβαίωσαν ὅτι δὲν μεταβλήθηκαν στὴν ἀσέβεια, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ κατασταθοῦν ἄλλοι ἀσεβέστατοι Ἐπίσκοποι (στοὺς θρόνους σ.σ.) καὶ διαφθείρουν τὶς ἐκκλησίες, προτίμησαν μᾶλλον νὰ ἐνδώσουν στὴν βία καὶ νὰ σηκώσουν τὸ βάρος παρὰ νὰ χαθοῦν οἱ λαοί. Λέγοντας αὐτὸ φάνηκε εὔλογο, διότι καὶ προφασίσθηκαν τὸν Ἀαρὼν τὸν ἀδελφὸ τοῦ Μωϋσέως ὁ ὁποῖος συνέδραμε μὲν στὴν παράβαση τοῦ λαοῦ, εἶχε δὲ τὴν ἀπολογία, γιὰ νὰ μὴν ὁ λαὸς ἐπιστρέψει στὴν Αἴγυπτο καὶ ἔτσι ἐπιμείνει στὴν εἰδωλολατρεία. Καὶ αὐτὸ ἦταν εὔλογο, διότι παραμένοντες στὴν ἔρημο μποροῦσαν νὰ παύσουν τὴν ἀσέβεια, ἐὰν εἰσήρχοντο στὴν Αἴγυπτο θὰ κατετρύχοντο καὶ θὰ μεγάλωνε σ᾽ αὐτοὺς ἡ ἀσέβεια. Ἐξ αἰτίας λοιπὸν αὐτῶν, τοὺς ἐπιτράπηκε νὰ

178 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1023 / ACOZ΄ 2-3-1, 74.

συμπεριληφθοῦν στὸν κλῆρο. Σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἀπατήθηκαν καὶ ὑπέστησαν βία τοὺς δόθηκε συγγνώμη. Αὐτὰ καὶ στὴν Ρώμη γράφηκαν καὶ τὰ ἀποδέχθηκε ἡ Ἐκκλησία τῶν Ρωμαίων. Αὐτὰ σοῦ τὰ λέγω ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὴν εὐλάβειά σου, ὅτι αὐτὰ ποὺ ἀποφασίσθηκαν θὰ τὰ ἀποδεχθεῖ ἡ θεοσέβειά σου»[179].

Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ διακρίνονται οἱ προσερχόμενοι στὴν Ὀρθοδοξία ἐκ τῶν Ἀρειανῶν σὲ τρεῖς ὁμάδες:

1) Οἱ κληρικοὶ ποὺ ὑπῆρξαν προϊστάμενοι τῆς αἱρέσεως ἐὰν μετανοήσουν, συγχωροῦνται μέν, νὰ μὴ δίδεται δὲ ὁ τόπος τοῦ κλήρου σ᾽ αὐτούς. Ἐδῶ στεκόμαστε στὴν λέξη «ἔτι», ποὺ δὲν περιέχεται ἀλλοῦ (ὅπως π.χ. βλ. Πηδάλιο, 581), διότι μᾶς ἐνδιαφέρει πῶς ἡ Σύνοδος τὸ ἐξέλαβε καὶ ἑρμήνευσε, γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ πνεῦμα της. Τὸ ἔτι = εἰς τὸ ἑξῆς καὶ μὲ ἄρνηση ἑρμηνεύεται, ὄχι πλέον (λεξικὸν Διαμαντάκου), συνεπῶς τό: «μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον

179 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1030 / ACOZ΄ 2-3-1, 80-82 / ΕΠΕ10, 322-324.
«καὶ μετ᾽ ὀλίγα
Ἐπειδὴ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς· Τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῇ εὐλαβείᾳ. ἠρώτησας περὶ τῶν δι᾽ ἀνάγκην ὑποσυρέντων, μὴ φθαρέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ. καὶ ἠθέλησας γράψαιμε τὰ δόξαντα ἐν ταῖς συνόδοις καὶ πανταχοῦ περὶ αὐτῶν. γίνωσκε κύριέ μου ποθεινότατε, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν παυσαμένης τῆς γεγενημένης βίας, γέγονε σύνοδος παρόντων καὶ τῶν ἔξω μερῶν ἐπισκόπων, γέγονε δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τοῖς ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ· καὶ ἤρεσεν ὅπερ ὧδε, καὶ πανταχοῦ· ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον κλήρου. τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι᾽ ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου, μάλιστα δὲ ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπορίσαντο· καὶ ἔδοξε τοῦτο πῶς οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι. διεβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλῆσθαι μὲν εἰς ἀσέβειαν, ἵνα δὲ μὴ κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰς ἐκκλησίας, εἵλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ, καὶ βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι. τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν, διὰ τὸ καὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρὼν τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει, ἀπολογίαν δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαὸς ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμείνῃ τῇ εἰδωλολατρείᾳ. καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὔλογον, ὅτι μένοντες ἐν τῇ ἐρήμῳ δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον ἐπετρίβοντο, καὶ ηὔξανον ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀσέβειαν. τούτου τοίνυν ἕνεκα συγγνωστὸν πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε· τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγνώμην διδόναι. ταῦτα καὶ ἐν Ρώμῃ ἐγράφη, καὶ ἀπεδέξατο ἡ Ρωμαίων ἐκκλησία. ταῦτα καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ δειλῶ θαῤῥῶν, ὅτι τὰ δόξαντα ἀποδέξεταί σου ἡ θεοσέβεια».

κλήρου» ἑρμηνεύεται, νὰ μὴ τοὺς δοθεῖ, ὄχι πλέον ὁ τόπος τοῦ κλήρου. Δηλαδὴ νὰ μὴν ἔχουν πλέον αὐτὸ ποὺ εἶχαν, τὸν τόπον τοῦ κλήρου, ὁ κατέχων ὅμως τὸν τόπο τοῦ κλήρου εἶναι κληρικός.

2) Ἀντιθέτως, οἱ κληρικοὶ ποὺ δὲν ὑπῆρξαν προϊστάμενοι τῆς αἱρέσεως καὶ οἱ ὁποῖοι παρασύρθηκαν, ὑπὸ ἀνάγκης καὶ βίας, νὰ ἔχουν τὸν τόπον τοῦ κλήρου.

3) Οἱ λαϊκοὶ ποὺ ἀπατήθηκαν ἢ ἐκβιάσθηκαν παρὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ κοινώνησαν μαζί τους, ὅταν μετανοήσουν νὰ δίδεται συγγνώμη σ' αὐτούς.

Ὡς πρὸς τὶς δύο πρῶτες ὁμάδες ποὺ εἶναι κληρικοί, δὲν τοὺς ἀρνεῖται τὸ κείμενο ὅτι κατεῖχαν τὸν τόπο τοῦ κλήρου. Καταφεύγουμε ὅμως στὴν συνέχεια τῶν πρακτικῶν γιὰ νὰ δοῦμε τὴν αὐθεντικὴ ἑρμηνεία τῆς Συνόδου.

«Τούτων ἀναγνωσθέντων, Σάββας ὁ εὐλαβέστατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοὶ εἶπον. οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου μόνον, ἀλλὰ καὶ συνόδων, διὰ τὸ λέγειν τὸν αὐτὸν πατέρα, ὅτι καὶ οἱ Ρωμαῖοι, καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος ἀπεδέξαντο. καὶ ὁρίζει τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας δέχεσθαι μὲν εἰς μετάνοιαν, τὴν ἱερωσύνην δὲ μὴ ἀπολαμβάνειν»[180]. Ὁ εὐλαβέστατος Σάββας καὶ οἱ ἄλλοι μοναχοί, ἀφοῦ ἀναφέρουν τὴν γενικὴ ἀποδοχὴ ταύτης «τῆς φωνῆς» τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἑρμήνευσαν νὰ γίνονται ὅλοι δεκτοὶ μὲν εἰς μετάνοιαν, τὴν ἱερωσύνη δὲ μὴ ἀπολαμβάνειν. Ὁ τόπος τοῦ κλήρου ἑρμηνεύεται ὡς ἱερωσύνη τὴν ὁποία δὲν πρέπει νὰ ἀπολάβουν (ἀπολαμβάνειν). Ἀπολαμβάνω = ἀπὸ-λαμβάνω = παίρνω πίσω (λεξικὸ Liddel-Scott). Νὰ ἐπαναποκτήσουν τὴν ἱερωσύνη. Τὸ ὅτι τὸ ἀπολαμβάνειν ἔχει αὐτὴ τὴν ἔννοια, φαίνεται καὶ ἀπὸ ἄλλα ἀποσπάσματα τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· δοκεῖ ὑμῖν τοὺς θρόνους αὐτῶν ἀπολαμβάνειν;»[181]. Δηλαδὴ νὰ πάρουν πίσω τοὺς θρόνους τους. Ἀλλοῦ: «ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω· τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου κανὼν τρίτος· Εἴ τινες τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων ἐκωλύθησαν τῆς ἱερωσύνης διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, καὶ

180 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1030 / ACOZ' 2-3-1, 82.
181 ΣΜΠ3, 731 / MCC12, 1015 / ACOZ' 2-3-1, 60.

τούτους τὸ ἴδιον ἀπολαμβάνειν βαθμὸν ἐδικαιώσαμεν...»[182]. Νὰ ἐπαναποκτήσουν τὸν ἴδιο βαθμό.

Ἔτσι λοιπὸν ἑρμήνευσαν οἱ μοναχοί. Ἔκαναν ὅμως ἕνα λάθος, τὸ ὁποῖο διορθώνει ὁ ἅγιος Ταράσιος: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐ περὶ παντὸς αἱρετικοῦ ἐπιστρέφοντος ἀποφαίνεται ὁ πατὴρ μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων· καὶ ῥήμασι μὲν σχηματιζομένων τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ παρουσίᾳ ὀρθοδόξων περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων»[183]. Ὄχι, λέγει ὁ Ἅγιος, δὲν ἀφορᾶ αὐτὸ ὅλους τοὺς αἱρετικούς· ποιό αὐτό; «τὴν ἱερωσύνην μὴ ἀπολαμβάνειν» ἀλλὰ «τῶν πρωτάρχων» τῆς αἱρέσεως· καὶ συνεχίζει: «ὅμως καὶ αὖθις ἀναγνωσθήτω ἡ αὐτὴ πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πατρός. Ἀναγινωσκομένου δὲ τοῦ χωρίου τοῦ λέγοντος· ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον τοῦ κλήρου. τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου. μάλιστα δὲ ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴ ἐπορίσαντο»[184].

Ἀναγνώσθηκε ἐκ νέου ἡ ἐπιστολὴ καὶ πάλι οἱ μοναχοὶ λαμβάνουν τὸν λόγο: «οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον. Ἰδοὺ καθὼς προέφημεν, ὁ πατὴρ οὐ δέχεται εἰς ἱερωσύνην τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας»[185]. Ἐδῶ οἱ μοναχοὶ λέγουν κάτι ποὺ δὲν πρέπει νὰ περάσει ἀπαρατήρητο: « Ὁ πατὴρ οὐ δέχεται εἰς ἱερωσύνην». Ἔτσι κατενόησαν τὴν ἐπιστολή, εἰς τὴν ἱερωσύνη, ὅπως καὶ ὁ μοναχὸς Στέφανος ἀνωτέρω καὶ ὄχι τὴν ἱερωσύνη. Τοῦτο ἐνέχει πολλῆς σημασίας. **Δὲν ἀφορᾶ λοιπὸν τὴν ἱερωσύνη, ἤτοι τὸ ἐνυπόστατο, ἀλλὰ εἰς τὴν ἱερωσύνη, δηλαδὴ τὸ ἐὰν θὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν**. Συνέχισαν ὅμως στὸ προηγούμενο λάθος τους καὶ τοὺς εἴμαστε εὐγνώμονες διότι ἀνάγκασαν τὸν ἱερὸ Ταράσιο νὰ προβεῖ εἰς ἐξηγήσεις καίριες. «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ ἔστιν οὕτως, καθὼς νοεῖτε. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ τοὺς μὴ αὐθεντήσαντας τῆς αἱρέσεως, ἀλλ' ὑποσυρέντας καὶ βίαν παθόντας ἀποδέχεται εἰς ἱερωσύνην. μόνους δὲ τοὺς προϊσταμένους ἢ γεννήτορας τῶν αἱρέσεων, αὐτοὺς εἰς ἱερωσύνην οὐ προσεδέξατο, εὖγε καὶ καλῶς καὶ

182 ΣΜΠ3, 733 / MCC12, 1022-1023 / ACOZ' 2-3-1, 72.
183 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1030 / ACOZ' 2-3-1, 82.
184 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1030 / ACOZ' 2-3-1, 82-84.
185 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1031 / ACOZ' 2-3-1, 84.

δικαίως τοῦτο ἀποφαινόμενος»[186]**.** Τοὺς διορθώνει, ὄχι δὲν ἀφορᾶ τοῦτο ὅλους τοὺς αἱρετικοὺς ἀλλὰ μόνον τοὺς «αὐθετήσαντας τῆς αἱρέσεως». Ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἐντύπωση εἶναι **ὅτι ὁ Ἅγιος ἐπιβεβαιώνει τὴν ἑρμηνεία τῶν μοναχῶν, «εἰς ἱερωσύνην»· ἀποδέχεται ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ ὅλες οἱ Σύνοδοι τῆς τότε ἐποχῆς, δηλαδὴ τὸ ἐὰν θὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν μετὰ τὴν ἐν μετανοίᾳ προσέλευσή τους στὴν Ὀρθοδοξία.** Δὲν ἀφορᾶ λοιπὸν τὶς χειροτονίες τῶν αἱρετικῶν ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ ἱερουργεῖν.

Καὶ συνεχίζει ὁ ἅγιος Ταράσιος: «καὶ αὖθις, πένταθλον οἶδε τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον ἡ ἐκκλησία, ὡς διωχθέντα εἰς Ρώμην διαφόρως, καὶ ἀτίμῳ φυγῇ ἐξελαθέντα ὑπὸ τῶν προϊσταμένων τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως. ὑποστρέφοντος δὲ αὐτοῦ καὶ περιγενομένου τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ἀντίπαλοι αὐτῷ ἐπεκολλῶντο κατὰ τοὺς καιροὺς μεταβαλλόμενοι. ὅτε δὲ παῤῥησίαν ἐλάμβανον ἐκείνου ἀναχωροῦντος, εἰς τὴν προτέραν αἵρεσιν ἐπανήρχοντο, καὶ διωγμὸν κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐκίνουν. διὰ τοῦτο οἶμαι τὸν πατέρα λέγειν, μὴ δέχεσθαι τοὺς τοιούτους εἰς ἱερωσύνην, ὡς ὑπομείναντα αὐτόν τε καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ὑπ’ αὐτῶν τὰ χαλεπά»[187]. **Ἐδῶ ἐξηγεῖ, τὸ γιατὶ δὲν ἐδέχθη ὁ Μ. Ἀθανάσιος τοὺς προϊσταμένους τῆς αἱρέσεως, ὄχι γιατὶ δὲν εἶχαν ἱερωσύνη, ἀλλὰ διότι ὄντες παλίμβουλοι «κατὰ τοὺς καιροὺς μεταβαλλόμενοι», ὅταν τοὺς ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία ἐπανήρχοντο στὴν αἵρεση καὶ ἐπέφεραν τὰ χαλεπὰ στὴν Ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο «εἰς ἱερωσύνην οὐ προσεδέξατο», δηλαδὴ νὰ μὴν ἱερουργοῦν, ὡς ἐλέχθη. Τὸ «δέχεσθαι» λοιπὸν ἑρμηνεύεται ὄχι ὡς πρὸς τὶς χειροτονίες ἀλλὰ ὡς πρὸς «τὸ ἀπολαβεῖν ἔτι τὸν τόπον τοῦ κλήρου», δηλαδὴ νὰ ἐπαναποκτήσουν τοὺς θρόνους τους.**

Κατωτέρω στὰ πρακτικὰ λέγεται: «Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχός τε καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· καλῶς ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος οὗτος εἰς ἀσφάλειαν τῶν ἀκουόντων»[188]. Ἔγινε λοιπὸν ἀποδεκτὴ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ἁγίου Ταρασίου ὑπὸ τῆς Συνόδου· τοῦτο καθίσταται φανερὸν καὶ ἐκ τῆς πράξεως τῆς Συνόδου ποὺ ἀκολούθησε, (βλ. τὴν ἑρμηνεία

186 ΣΜΠ3, 735 / MCC12, 1031 / ACOZ’ 2-3-1, 84.
187 ΣΜΠ3, 736 / MCC12, 1031 / ACOZ’ 2-3-1, 84.
188 ΣΜΠ3, 736 / MCC12, 1031 / ACOZ’ 2-3-1, 84.

αὐτῆς τῆςἐπιστολῆς τοῦ Ἱερομ.-κανονολόγου Ματθαίου Βλαστάρεως ὅπως καὶ ὅλη τὴν 1η «οἰκονομία» σσ. 267κ.έ.).

Τὸ ὅτι τὸ «δέχεσθαι» δὲν ἀφορᾶ τὶς χειροτονίες προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τώρα μετὰ τὴν ἀνάγνωση (δύο φορὲς) τῆς ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἑρμηνείας της ὑπὸ τῆς Συνόδου: «Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος μονῆς Στουδίου εἶπεν· εἰ δοκεῖ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἴδωμεν τὰς χειροτονίας τῶν δεχθέντων, εἰ ἀπὸ αἱρετικῶν ἦσαν, ἢ οὔ»[189]**.** Ὁ μοναχὸς Σάββας θέτει τὴν δευτέρα ὑπόθεση[190], γιὰ πρώτη φορὰ καὶ ἐφ’ ὅσον διαλευκάνθηκε ἡ πρώτη, τὸ ἐὰν γίνονται δεκτοὶ εἰς ἱερωσύνη οἱ ἐξ αἱρέσεως ἔχοντες ἐπιστρέψει γενικῶς· τώρα θίγεται καὶ τὸ θέμα τῶν χειροτονιῶν, ἐὰν τὶς εἶχαν ἐξ αἱρετικῶν[191]**.** «ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ζητεῖτε ἐν τοῖς ἑξῆς καὶ περὶ τῆς χειροτονίας»[192], τὸ ὁποῖο ἀποδέχεται ἡ Σύνοδος καὶ ξεκινᾶ ἡ ζήτηση περὶ τοῦ προκειμένου.

Ἀφοῦ ἀναγνώσθηκαν δύο μαρτυρίες ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Ρουφίνου καὶ Σωκράτους, συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἤδη πλεῖσται κανονικαὶ βίβλοι, καὶ συνοδικαί, καὶ πατρικαὶ ἀνεγνώσθησαν· καὶ τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας ἐδίδαξαν ἡμᾶς δέχεσθαι, ἐάν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς»[193]. Λέγει ὁ Ἅγιος ὅτι πολλὰ βιβλία ἀναγνώσθηκαν καὶ μᾶς δίδαξαν νὰ τοὺς δεχόμασθε (εἰς τὸ νὰ ἱερουργοῦν) ἐὰν δὲν ὑπάρχει πονηρὰ αἰτία. Τοῦτο τὸ εἶπε ὁρμώμενος ἐκ τῆς πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολῆς, καθὼς οἱ προϊστάμενοι τῆς αἱρέσεως δὲν ἐγένοντο δεκτοὶ γι’ αὐτὸν τὸν λόγο.

Κατωτέρω: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καλῶς ἐποίησας δέσποτα, διά τε ἐπιστολῶν καὶ συνοδικῶν συγγραμμάτων διδάξας ἡμᾶς τὴν τῶν αἱρετικῶν ἀποδοχὴν ἐπιγινώσκειν»[194]**.** Ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἔγινε

189 ΣΜΠ3, 736 / MCC12, 1034 / ACOZ’ 2-3-1, 88.
190 «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀναγνώτωσαν, ἐπειδὰν ἡ τῶν ζητουμένων δύο κεφαλαίων ἀκριβῶς ἐξετασθῇ ὑπόθεσις περί τε τῶν προσερχομένων ἐξ αἱρέσεως τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῶν ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντων», ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ’ 2-3-1, 110.
191 Τοῦτο συνέβη διότι οἱ προσερχόμενοι Εἰκονομάχοι Ἐπίσκοποι εἶχαν τὴν χειροτονία τους ἐξ αἱρετικῶν ὡς καὶ ὁ Μ. Φώτιος τὸ ἐπιβεβαιώνει: «Οἱ ὑπὸ Ἀναστασίου καὶ Νικήτα τῶν αἱρετικῶν χειροτονηθέντες παρὰ τῆς ἑβδόμης ἐδέχθησαν συνόδου», PG104, 1224C.
192 ΣΜΠ3, 736 / MCC12, 1034 / ACOZ’ 2-3-1, 88.
193 ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1035 / ACOZ’ 2-3-1, 90.
194 ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1035 / ACOZ’ 2-3-1, 90.

ἐπίμονη καὶ σχολαστικὴ ἔρευνα ὑπὸ τῆς Συνόδου, ὡς ἤδη ἐλέχθη. «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τὸ ἀναγνωσθὲν καὶ πάλιν ἀναγνωσθήτω»[195]. Ζητεῖ νὰ ἀναγνωσθεῖ γιὰ τρίτη φορὰ ἡ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ σ’ αὐτὴν τὴν συνάφεια καὶ ἀφοῦ ἀναγνώσθηκε: «οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἡμεῖς καὶ πρώην εἴπομεν οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι τῆς ἁγιωσύνης ὑμῶν, ὅτι εἴ τινα δέχονται αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, εἰ μὴ τί ἐστι τὸ ἀντιπράττον δεχόμεθα»[196]. Κάνει ἐντύπωση τὸ πόση προσοχὴ ἔδωσε ἡ Σύνοδος περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, δηλαδὴ στὸ νὰ ἀκολουθήσει τὶς προηγούμενες Οἰκουμενικὲς Συνόδους εἰς ὅ,τι ἀποδέχθηκαν.

«Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· κατ’ οὐδὲν τοὺς πατέρας εὑρίσκομεν διαφωνοῦντας, ἀλλ’ ὡς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὄντες πάντες τὸ αὐτὸ κηρύττουσι καὶ διδάσκουσιν. ἀλλ’ ὡς οἰκονομίαν τινὰ ἐπινοῶν ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος, οὕτως ἐξέθετο. ὅθεν ἔκρινεν αὐτοὺς δέχεσθαι εἰς τὸν κλῆρον, ὅσοι οὐκ εἰσὶ διδάσκαλοι τῆς αἱρέσεως»[197]. **Λέγει ὁ Ἅγιος ὅτι ὅλοι οἱ Πατέρες διδάσκουν τὸ αὐτὸ χωρίς διαφωνίες ἀλλ’ ὡς μία οἰκονομία ἐπινόησε ὁ Μ. Ἀθανάσιος. Ποιά ὅμως ἦταν αὐτὴ ἡ οἰκονομία; Ἡ οἰκονομία αὐτὴ ἦταν τὸ νὰ γίνονται δεκτοὶ στὸ νὰ ἱερουργοῦν ὅσοι προσήρχοντο ἐκ τῶν αἱρετικῶν καὶ δὲν ἦταν διδάσκαλοι τῆς αἱρέσεως[198].**

Ἡ λέξη οἰκονομία χρησιμοποιεῖται καὶ σ’ ἄλλο σημεῖο τῶν πρακτικῶν τῆς πρώτης πράξεως. Πρὸς πληρεστέρα κατανόηση αὐτῆς τῆς παραθέσεως πρέπει νὰ δοῦμε τὴν ὅλη συνάφειά της (ἀναγκαστικῶς ἐξερχόμαστε γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν σειρὰ τῶν πρακτικῶν, ἐπανερχόμαστε κατωτέρω). Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς «Νικοπολίτας»[199], λαμβάνουν τὸν λόγο οἱ μονα-

195 ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1035 / ACOZ’ 2-3-1, 90.

196 ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1038 / ACOZ’ 2-3-1, 92.

197 ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1038 / ACOZ’ 2-3-1, 92-94.

198 Ἡ λέξη «οἰκονομία» ἔχει διάφορες ἔννοιες, βλ. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Π., ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ Κ., ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Ν., Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, σσ. 14-15.

199 «Δὲν ἀναγνωρίζω ὡς ἐπίσκοπο, οὔτε θὰ συγκαταριθμήσω μεταξὺ τῶν ἱερέων τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν ποὺ προεβλήθη στὴν ἀρχὴ εἰς προστασία ἀπὸ τὰ βέβηλα χέρια πρὸς κατάλυση τῆς πίστεως. Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου κρίση. Ἐσεῖς δέ, ἂν ἀνήκετε στὴν ἴδια μερίδα μὲ ἐμᾶς, εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὰ θὰ φρονήσετε· ἐὰν ὅμως βουλεύεσθε ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς σας, ὁ καθένας εἶναι κύριος τῆς γνώμης του. Ἐμεῖς εἴμαστε ἀθῶοι ἀπὸ

χοί: «οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἰδοὺ ὁ πατὴρ ἀποτρέπεται τὴν τῶν αἱρετικῶν χειροτονίαν, ἐν τῷ λέγειν· μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον»[200]. Ἀποτρέπει ὁ Μ. Βασίλειος, λέγουν, τὴν χειροτονία τῶν αἱρετικῶν.

Καὶ ἀπαντᾶ ὁ Ἅγιος: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· κἀγὼ ἀποτρέπομαι τοὺς διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἤτοι τῆς πίστεως κατάλυσιν, κεχειροτονημένους· καὶ μάλιστα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων παρόντων, ὑφ’ ὧν ἠδύναντο χειροτονεῖσθαι. οὕτω γάρ ἐστιν ἡ πατρικὴ ἔννοια. ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται, καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ ὀρθοδοξία, **ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται**»[201]. Ναί, ἀποτρέπει τὴν

τοῦ αἵματος τούτου. Αὐτὰ σᾶς τὰ ἔγραψα, ὄχι ὅτι δὲν σᾶς ἔχω ἐμπιστοσύνη, ἀλλὰ γιὰ νὰ στηρίξω τὴν ἀμφιβολία μερικῶν, ἐκ τοῦ γνωρίσαι τὴν γνώμη μου, ὥστε νὰ μὴ προληφθοῦν μερικοὶ σὲ κοινωνία καὶ ἀφοῦ δέχθηκαν χειροτονία ἀπὸ τὴν χεῖρα ἐκείνων, μετὰ ταῦτα, ὅταν γίνει εἰρήνη ἐκβιάζουν νὰ συγκαταριθμηθοῦν στὸ ἱερατικὸ πλήρωμα».

Τὸ πρωτότυπο: «Οὐκ οἶδα ἐπίσκοπον, μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐμὴ κρίσις. ὑμεῖς δὲ εἴ τινα ἔχετε μεθ’ ἡμῶν μερίδα, ταῦτα ἡμῖν φρονήσετε δηλονότι· εἰ δὲ ἐφ’ ἑαυτῶν βουλεύεσθε, τῆς ἰδίας γνώμης ἕκαστός ἐστι κύριος. ἡμεῖς ἀθῶοι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. ταῦτα δὲ ἔγραψα, οὐχ ὑμῖν ἀπιστῶν, ἀλλὰ τό τινων ἀμφίβολον στηρίζων, ἐκ τοῦ γνωρίσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, ὡς μὴ προληφθῆναί τινας εἰς κοινωνίαν, μηδὲ τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐπιβολὴν δεξαμένους, μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεσθαι ἑαυτοὺς ἐναριθμεῖν τῷ ἱερατικῷ πληρώματι», ΣΜΠ3, 740 / MCC12, 1047 / ACOZ’ 2-3-1, 108.

200 ΣΜΠ3, 740-741 / MCC12, 1047-1050 / ACOZ’ 2-3-1, 108.

201 ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ’ 2-3-1, 108. **Ἡ καθαίρεση ποὺ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ ἅγιος Ταράσιος δείχνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς Ἀρειανοὺς τοὺς ἐκλαμβάνουν ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη. Τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται καὶ λίγο κατωτέρω ποὺ λέγει: «ἀπηγόρευε** (ὁ Μ. Βασίλειος σ.σ.) **τοῖς τροφίμοις τῆς ἐκκλησίας τῇ τῶν ἀρειανῶν χειροτονίᾳ κεχρῆσθαι», τοὺς ἀπαγόρευε νὰ κάνουν χρήση τῆς χειροτονίας τῶν Ἀρειανῶν ὄχι γιατὶ δὲν εἶχαν ἱερωσύνη, ἄλλωστε λέγει «κεχρῆσθαι», ἀλλὰ γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐκθέτει ἐκεῖ. Τὸ ἴδιο καταδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολῆς κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῆς Συνόδου. Ἀκόμη, τὸ ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς Ἀρειανοὺς τοὺς ἐκλαμβάνουν μὲ ἱερωσύνη προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία διὰ πολλῶν ἀποδείξεων**. Βλ. τὴν ἐργασία τοῦ Παναγιώτη Σημάτη, Ἡ στάση μας ἔναντι τῶν αἱρετικῶν..., ὅπου ὁ συγγραφεὺς φέρει πολλὲς τέτοιες ἀποδείξεις στὴν ἐπιφάνεια / Βλ. καὶ τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 639κ.ἑ.) / Μία παρατήρηση: **λέγοντας ὁ Ἅγιος Ταράσιος «ὁ ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπεσεῖται», ἀποκαλεῖ ὡς αἱρετικοὺς τοὺς ἀκαθαιρέτους Ἀρειανούς, δείχνοντας ὅτι οἱ λέξεις αἱρετίζων**

χειροτονία ἀπ' αὐτούς, λέγει ὁ ἱερὸς Ταράσιος, διότι ἡ αἰτία ἦταν ἡ κατάλυση τῆς πίστεως καὶ μάλιστα ὑπῆρχαν Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι ἀπὸ τοὺς ὁποίους μποροῦσαν νὰ χειροτονηθοῦν· καὶ συνεχίζει, ὅταν ἔχει γίνει συνοδικὴ ἐκφώνηση καὶ ὑπάρχει ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν «ἐπὶ ὀρθοδοξίᾳ», αὐτὸς ποὺ θὰ τολμήσει νὰ χειροτονηθεῖ ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς, θὰ ὑποπέσει στὴν καθαίρεση.

«Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· αὕτη δικαία κρίσις», οἱ μοναχοὶ ὅμως εἶχαν μία ἔνσταση: «Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καὶ πῶς ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς γέγραπται· μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεσθαι ἑαυτοὺς ἐναριθμεῖν τῷ ἱερατικῷ πληρώματι; ἰδοὺ γὰρ καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην οἱ χειροτονούμενοι ἄδεκτοι»[202]. Ἰδού, λέγουν, καὶ μετὰ τὴν εἰρήνη δὲν τοὺς δέχεται ὁ Μ. Πατήρ. Στὰ ὁποῖα: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ ἔφησεν ὁ πατὴρ ἀδέκτους εἶναι. ἀλλὰ μήπως βίαν ὑπομένειν τοὺς βουλομένους ἑνοῦσθαι τῷ κλήρῳ τῶν ὀρθοδόξων. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐκ ἔξω ἀνάγκης καὶ δυσχερείας τοῦτο γενήσεται. ὅμως οὖν ὁ θεσπέσιος πατὴρ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πλείστων ὄντων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, **ἀπηγόρευε τοῖς τροφίμοις τῆς ἐκκλησίας τῇ τῶν Ἀρειανῶν χειροτονίᾳ κεχρῆσθαι.** οὐδεμία γαρ προσῆν ἀπολογία»[203]. Ὄχι δὲν εἶπε, τοὺς λέγει, ὁ Μ. Πατὴρ νὰ εἶναι ἄδεκτοι ἀλλὰ μήπως ὅταν θελήσουν νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸν κλῆρο τῶν Ὀρθοδόξων ὑπομείνουν βία καὶ πράγματι ὄχι χωρὶς ἀνάγκης (=ἀναγκαστικῶς) καὶ δυσκολίας τοῦτο γίνεται. Ἀλλ' ὅμως ὁ Μ. Βασίλειος ἐκεῖνο τὸν καιρό, ἐπειδὴ ὑπῆρχαν Ὀρθόδοξοι, ἀπαγόρευε στοὺς «τροφίμους τῆς ἐκκλησίας» νὰ κάνουν χρήση τῆς χειροτονίας τῶν Ἀρειανῶν, διότι δὲν ὑπῆρχε καμία δικαιολογία· καὶ συνεχίζει: «ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐκ ἀγνοοῦντες τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς οἱ μετ' ἐκεῖνον τῆς ἐκκλησίας διάδοχοι, τοὺς ὑπὲρ (ἡ ACO γράφει «ὑπὸ») αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, εἶτα βελτιωθέντας ἐδέξαντο, ὡς μεμαθήκαμεν διὰ τῶν προαναγνωσθέντων»[204]. Ἀπόδειξη ἀποτελεῖ, τοὺς λέγει, ὅτι ὅλοι οἱ μετὰ ταῦτα Πατέρες, μολονότι γνώριζαν τὴν γνώμη τοῦ Πατρός, αὐτοὺς ποὺ χειροτονήθηκαν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν μετὰ τὴν διόρθωσή τους τοὺς δέχθηκαν ὅπως τὸ εἴδαμε στὰ προαναγνωσθέντα[205].

καὶ αἱρετικὸς ἔχουν ταυτόσημες ἔννοιες. Καὶ ὅλη τὴν συνάφεια αὐτὴ τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου τὴν ἀποδέχθηκε καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ λέγοντας: «Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· αὕτη δικαία κρίσις» .

202 ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ' 2-3-1, 108.

203 ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ' 2-3-1, 108-110.

204 ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ' 2-3-1, 110.

Στὴν συνέχεια, ὁ ἅγιος Ταράσιος, ἐπιφέρει τὸ ζητούμενο ἀπόσπασμα: «Πανταχοῦ γὰρ οἱ πατέρες ἀλλήλοις σύμφωνοί εἰσιν, ἐναντίωσις δὲ οὐδεμία ἔνεστιν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐναντιοῦνται αὐτοῖς οἱ τὰς οἰκονομίας καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν μὴ ἐπιστάμενοι. Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· πρόσφορα τὰ ἐπιλυθέντα»[206].

Ποῦ ὅμως οἱ Πατέρες εἶναι σύμφωνοι; Σὲ ὅλες τὶς παραθέσεις ποὺ ἔχουν παρατεθεῖ (καὶ παρατίθενται) στὴν παροῦσα ἑνότητα καὶ ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία καὶ πράξη τῆς Συνόδου εἶναι ὅτι ἀποδέχθηκαν τοὺς μετανοημένους αἱρετικοὺς «εἰς ἱερωσύνην» καὶ ὄχι τὴν ἱερωσύνην (τὶς χειροτονίες τους), ἄνευ οὐδεμίας ἐναντιώσεως. Ἀλλ' ἐναντιοῦνται εἰς αὐτοὺς ὅσοι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὶς ἐπισκοπικὲς διοικήσεις, κυβερνήσεις, διευθετήσεις, ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς ποὺ τὰ διαπράττουν. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς παραθέσεως ἡ ὁποία δὲν ὁδηγεῖ σὲ ἀντίθετο συμπέρασμα· ἀποτρέπει τοὺς πιστοὺς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Μ. Πατήρ, νὰ χειροτονοῦνται ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ἐφ' ὅσον ὑπῆρχαν οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ μάλιστα μὲ δόλιο σκοπὸ τὴν κατάλυση τῆς πίστεως· καὶ ὅσοι τὸ πράττουν, λέγει, ὅταν θέλουν νὰ ἐναριθμηθοῦν στὸν ὀρθόδοξο κλῆρο, τοῦτο δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα καὶ ὄχι διότι ἦταν ἀρνητικὸς εἰς αὐτὴν ταύτη τὴν ἀποδοχή. **Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἁγίους Πατέρες καὶ ὁ ἅγιος Φωστὴρ τῆς Καισαρείας[207].**

205 «Ἀπόφασις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία καίτοι ἐδέχθη τὸ κῦρος τῆς Ἱερωσύνης τῶν ὑπὸ τῶν Εἰκονομάχων χειροτονηθέντων, ἐν τούτοις ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, ὅπως καθαιρῆται πᾶς ὅστις, Ὀρθόδοξος ὢν, ἤθελε λάβει τὴν χειροτονίαν παρὰ τῶν αἱρετικῶν, "καὶ μάλιστα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων παρόντων», ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας..., σσ. 200-201.

206 ΣΜΠ3, 741 / MCC12, 1050 / ACOZ' 2-3-1, 110.

207 Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου ἡ ὁποία δὲν περιέχεται στὰ πρακτικά. Πρόκειται περὶ τῆς 204 «Τοῖς Νεοκαισαρεῦσιν» (θέρος 375) στὴν ὁποία λέγεται: « Ἀλλ' εἴ τινάς ποτε ὡρμημένους ἐξ ἐκείνου τοῦ διδασκάλου (τοῦ Ἀρείου) εἰς κοινωνίαν προσελαβόμεθα, ἐπικρυπτομένους τὴν ἐν τῷ βάθει νόσον καὶ ῥήματα λαλοῦντας εὐσεβῆ ἢ τοῖς γε παρ' ἡμῶν λεγομένοις μὴ ἀντιτείνοντας, οὕτω προσηκάμεθα οὔτε πᾶσαν ἑαυτοῖς τὴν κατ' αὐτοὺς κρίσιν ἐπιτρέψαντες, ἀλλὰ ταῖς προεξενεχθείσαις περὶ αὐτῶν ψήφοις παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀκολουθήσαντες. **Ἐγὼ γὰρ δεξάμενος γράμματα τοῦ μακαριωτάτου Πατρὸς Ἀθανασίου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου, ἃ καὶ ἔχω ἐν ταῖς χερσὶ καὶ προβάλλομαι τοῖς ἐπιζητοῦσιν, ἐν οἷς φανερῶς διηγόρευσεν, εἴ τις ἐκ τῆς τῶν Ἀρειανῶν αἱρέσεως βούλοιτο μετατίθεσθαι ὁμολογῶν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν,**

Ἐπανερχόμενοι στὴν σειρὰ ἐκ τῶν πρακτικῶν ποὺ ἐξήλθαμε (βλ.σ. 114), κατωτέρω ὁ ἱερὸς Ταράσιος λέγει: «τοιγαροῦν ἤδη ἠνωτισάμεθα τὰς κανονικὰς διατάξεις καὶ τὰ συνοδικὰ παραγγέλματα, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν· καὶ πάντες ὁμοφρόνως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αἱρέσεως τῆς οἱασοῦν ἀπεδέξαντο»[208]. Τό ὅτι ἔψαχνε μὲ τόση ἐπιμέλεια νὰ βρεῖ αὐτὴν τὴν ἀκρίβεια ἤδη ἔχει ἀποδειχθεῖ καὶ ἀπὸ ἄλλα σημεῖα τῶν πρακτικῶν.

Ἀκολούθως: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὕτως ἀληθῶς ἔχει, εἰ ἑτέρα κανονικὴ αἰτία οὐκ ἔστιν ἡ κωλύουσα. Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὕτω στοιχεῖ πᾶσιν, ἵνα δεξώμεθα αὐτούς; Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· στοιχεῖ πᾶσιν. Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ ἐξεβόησαν. καὶ ἡμῖν ἀρέσκει. Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καὶ πάλιν

τοῦτον προσίεσθαι μηδὲν διακρινομένους ἐπ' αὐτῷ, καὶ τούτου τοῦ δόγματος κοινωνούς μοι παρεχομένου τούς τε τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας ἐπισκόπους ἅπαντας, νομίζων ἀναγκαῖον εἶναι ἀκολουθεῖν ἀνδρὶ τοσούτῳ διὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν νομοθετησάντων, ὁμοῦ δὲ καὶ ἐπιθυμῶν τὸν τῆς εἰρηνοποιίας μισθὸν ὑποδέξασθαι, τοὺς ταύτην ὁμολογοῦντας τὴν πίστιν ἐγκατέτασσον τῇ μερίδι τῶν κοινωνικῶν», ΒΕΠΕΣ55, 237 / C2,179 / ΕΠΕ3, 170-172.

Ὁ δὲ ὅσιος Νικόδημος στὴν ἑρμηνεία τῆς πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολῆς λέγει: «ἴσως δὲ τό, γέγονε καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς, δηλοῖ, ὅτι διὰ γραμμάτων τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος ἡ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Συνόδου ἀπόφασις, ὃ καὶ μᾶλλον ἀληθές. Δι' ὃ καὶ ὁ Δοσίθεος ἐν σελ. 181 τῆς Δωδεκαβίβλ. λέγει, ὅτι διὰ γραμμάτων ἔλαβε κοινωνοὺς τῆς γνώμης ταύτης ὁ Ἀθανάσιος τοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας Ἐπισκόπους, ὡς γράφει ὁ μέγας Βασίλειος», Πηδάλιον, 581. Ἡ παραπομπὴ ποὺ παραπέμπει ὁ Ὅσιος τοῦ ἱεροῦ Δοσιθέου εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος γράφων πρὸς Νεοκαισαρεῖς ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἔγραψεν αὐτῷ δέχεσθαι τοὺς Ἀρειανούς, μόνον ἀρνουμένους τὴν Αἵρεσιν αὐτῶν, καὶ μηδὲν κτιστὸν ὁμολογοῦντας ἐν τῇ Τριάδι, ἡ παροῦσα Σύνοδος (δηλαδὴ τοῦ 362 τῆς Ἀλεξανδρείας) ὡς εἴρηται ἀνωτέρω διώρισεν, ὅπερ ὁ μὲν ἅγιος εὗρεν εὔλογον, εὐλαβούμενος ὅμως τὰ ἐκ τῆς μονότητος πολλάκις ἑπόμενα ἁμαρτήματα, καὶ εἰδὼς ὅτι ὁ Κύριος τοῖς πολλοῖς καὶ οὐχὶ τῷ ἑνὶ δέδωκε τὸ ἀναμάρτητον, καίτοι ἔχων κοινωνοὺς τῆς γνώμης ταύτης τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας διὰ γραμμάτων, ὡς γράφει ἐκεῖ ὁ μέγας Βασίλειος, διὰ τελειοτέραν ὅμως ἀσφάλειαν προβαλὼν ἐν τῇ Συνόδῳ τὸ ζήτημα δι' αὐτῆς ἐβεβαίωσεν αὐτό», Δοσίθεος Δωδεκάβιβλος, τ.1, σ. 441. **Ἀκολούθησε λοιπὸν ὁ Μ. Βασίλειος τὴν συνοδικὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ 362 τῆς Ἀλεξανδρείας τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ ἡ ὁποία ἀπόφαση ἀποτυπώνεται στὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴ τῶν μετανοημένων Ἀρειανῶν ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων.**

208 ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1039 / ACOZ' 2-3-1, 96.

λέγομεν, **ἐὰν ἑτέρα κανονικὴ αἰτία[209] ἡ καθαιροῦσα τὸν προσερχόμενον οὐκ ἔστι, δεχθήσεται.** Πάντως γὰρ χρὴ τὰς κανονικὰς διατάξεις φυλάττεσθαι»[210].

209 «ἐὰν ἑτέρα κανονικὴ αἰτία...», ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἄλλη κανονικὴ αἰτία ποὺ νὰ καθαιρεῖ τὸν προσερχόμενο τότε γίνεται δεκτός. Ἐδῶ γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα ποιά εἶναι ἡ πρώτη κανονικὴ αἰτία, διαφορετικὴ τῆς ἑτέρας, ποὺ τὸν καθαιρεῖ;

Ἡ ἔρευνα τῶν πρακτικῶν δείχνει πὼς εἶναι ἡ μὴ ἐν μετανοίᾳ προσέλευση στὴν Ὀρθοδοξία καὶ ὁ μὴ ἀναθεματισμὸς τῆς αἱρέσεως ποὺ πρέσβευε οὗτος. Λέγει λίγο ἀνωτέρω ὁ ἅγιος Ταράσιος: «...τοιγαροῦν ἤδη ἐνωτισάμεθα τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ τὰ συνοδικὰ παραγγέλματα, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν· καὶ πάντες ὁμοφρόνως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αἱρέσεως τῆς οἱασοῦν ἀπεδέξαντο», ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1039 / ACOZ' 2-3-1, 96. Πῶς ὅμως ἀποδέχθηκαν οἱ Πατέρες τοὺς τοιούτους αἱρετικούς; Ἡ ἀπάντηση ποὺ δίδεται εἶναι «προσερχομένους ἀπὸ αἱρέσεως» στὴν Ὀρθοδοξία.

Ἀλλοῦ στὰ πρακτικὰ στὴν πρώτη πράξη: « Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. ἐὰν ἄλλο τὸ κωλύον οὐκ ἔστιν, ἕνεκεν ταύτης τῆς μετανοίας αὐτῶν δεχθήσονται κατὰ τοὺς κανόνας», ΣΜΠ3, 733 / MCC12, 1022 / ACOZ' 2-3-1, 70.

Στὴν τρίτη πράξη: «Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς κατὰ Κπολιν ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἶπεν. Ἐπειδήπερ τῇ προτεραίᾳ ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἀκολουθησάσῃ τοῖς πατρικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, ἔτι μὴν καὶ τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας ὀρθοδοξοῦντας προσλαμβάνεσθαι· πάρεισι πρὸ τῶν πυλῶν τοὺς λιβέλλους αὐτῶν ἤδη ὀρθοδόξως ἀνεγνωκότες ἐπίσκοποι...», ΣΜΠ3, 757 / MCC12, 1114 / ACOZ' 2-3-1, 222-224.

Καὶ ἀλλοῦ: «Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· εἰ μὲν ὁλοψύχως κατάθοιντο οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπίσκοποι χάρις τῷ Θεῷ καὶ αὐτοῖς. εἰ δὲ ὑπουλότητα ἔχουσι, κρινεῖ ἐπ' αὐτοὺς ὁ Θεός, ὡς ἐπὶ Ἀρείου καὶ Νεστορίου, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς», ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1038 / ACOZ' 2-3-1, 92.

Ἡ προϋπόθεση λοιπὸν τῆς ἀποδοχῆς τῶν τοιούτων εἶναι ἐπιστροφὴ στὴν Ὀρθοδοξία κατὰ «τοῖς πατρικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς» διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας. Ἰδοὺ πῶς ἀπεφάνθη ἡ Σύνοδος: **«...ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη ἀπεφήνατο ὅτι τοὺς προσερχομένους ἐκ τῆς αἱρέσεως ἀκολουθοῦσα τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν προσδέχεσθαι χρή, ἐὰν ἑτέρα αἰτία οὐκ ἐκβάλλῃ τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως»,** βλ.σσ. 125-126.

Πρέπει ὅμως νὰ προστεθεῖ ὅτι οἱ συγκεκριμένοι Εἰκονομάχοι Ἐπίσκοποι παρουσιάσθηκαν στὴν Σύνοδο ὡς ὑπόδικοι. Λέγεται σχετικῶς ἐπ' αὐτοῦ: « **Πράγματι παρουσιάσθηκαν στὴ σύνοδο ὡς ὑπόδικοι οἱ εἰκονομάχοι ἐπίσκοποι** Βασίλειος Ἀγκύρας, Θεόδωρος Μύρων καὶ Θεοδόσιος Ἀμορίου... Οἱ ὑπόδικοι ἐπίσκοποι ζήτησαν συγγνώμη καὶ ἀνέγνωσαν μία ὀρθόδοξη Ὁμολογία πίστεως περὶ τῶν ἱ. εἰκόνων, ἔγιναν δὲ δεκτοὶ ὡς κανονικὰ μέλη τῆς συνόδου», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 790. Ὁ δὲ ἱερὸς Ταράσιος τοὺς κατηγόρησε καὶ γιὰ τὴν συμμετοχή τους στὶς παρασυναγωγὲς τοῦ προηγουμένου ἔτους οἱ ὁποῖοι ἀντιτάχθησαν στὴν ἀλήθεια καὶ τοὺς ζητεῖται λόγος περὶ τούτου.

Στὰ πρακτικὰ διασώζονται ὡς ἑξῆς· ὁ ἅγιος Ταράσιος στὸν εἰσαγωγικό του λόγο στὴν Σύνοδο μεταξὺ ἄλλων λέγει: «... εἰ γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ προβολῆς, τοῦ θέλοντος ἀνασοβεῖν καὶ ταράττειν τὴν ἁγίαν καθολικὴ ἐκκλησίαν, τῷ περυσινῷ χρόνῳ κατὰ τὰς καλάνδας τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, προκαθεζομένων ἡμῶν ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος, ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, ἐκινήθη πολύανδρος ὄχλος θυμοῦ καὶ πικρίας γέμων, χεῖρας ἡμῖν ἐπιβαλεῖν· ἐξ οὗ χειρὶ Θεοῦ ἐῤῥύσθημεν, ἔχοντες εἰς συμμαχίαν καὶ τινὰς εὐαριθμήτους ἐπισκόπους, ὧν τὰ ὀνόματα ἑκὼν ὑπερβήσομαι, ὡς παρὰ πάντων γινωσκόμενοι· καὶ πρὸς βραχὺ ἔδοξαν κωλῦσαι τοῦ λαληθῆναι καὶ βεβαιωθῆναι τὸν τῆς ἀληθείας λόγον...». Καὶ κατωτέρω στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ λόγου: «...παραγενέσθωσαν οἱ κατὰ τὸν πέρυσιν χρόνον ἀντιταχθέντες τῇ ἀληθείᾳ καὶ εἴτις ἐστὶν αὐτοῖς λόγος εἴτε ἀντιλογίας, ἢ καὶ ἀπολογίας, λαλείτωσαν. οὕτω γὰρ πᾶσα ἐξέτασις φανερὰ γενήσεται», ΣΜΠ3, 727 / MCC12, 999-1002 / ACOZ' 2-3-1, 38-40. Ζητεῖ λοιπὸν ὁ Ἅγιος νὰ παρουσιασθοῦν στὴν Σύνοδο αὐτοὶ ποὺ ἀντιτάχθηκαν στὴν ἀλήθεια τὸν περυσινὸ χρόνο καὶ νὰ ἀπολογηθοῦν.

Τὸ ὅτι εἶναι ὑπόδικοι ἐνώπιον τῆς Συνόδου τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ: «Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κυπρίων νήσου», ὁ ὁποῖος ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνωτέρω παράθεση: «εἶπεν. εἰ δοκεῖ ταῦτα τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, κατὰ τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου Ταρασίου, **εἰσελθέτωσαν οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οἱ ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐγκληθέντες** (=αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν κατηγορηθεῖ, καταγγελθεῖ) **ἐνώπιον τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου.** Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν. εἰσελθέτωσαν καὶ εἰσῆλθον οἱ προειρημένοι ἐπίσκοποι. καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν...».

Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται στὴν συνέχεια τῶν πρακτικῶν στὴν πρώτη πράξη: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν. οὐκ οἶδα πόθεν εἰπεῖν ὁρμηθέντες, βουλὴν βαθεῖαν ἐβουλεύσασθε, καὶ οὐ διὰ κυρίου. καὶ συνθήκας πεποιήκατε, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. **παρασυνάγοντες ἑαυτοὺς κρύβδην καὶ λαθραίως τῷ περυσινῷ χρόνῳ** παρώσασθαι βουλευσάμενοι τὴν ἀλήθειαν. καὶ εἰ μὲν ἀλόγως πεποιήκατε, δότε λόγον τῆς ἀγνοίας ὑμῶν· εἰ δὲ καὶ μετὰ λόγου ψευδοῦς, προσαγέσθω ὁ αὐτὸς λόγος ὑμῶν, καὶ ἀκουστὸν γενέσθω ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν...», ΣΜΠ3, 731-732 / MCC12, 1015-1018 / ACOZ' 2-3-1, 62.

Τοὺς ζητεῖται νὰ ἀπολογηθοῦν καὶ ἀπολογοῦνται (ἐνδεικτικῶς): «Λέων ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπεν· ἡμάρτομεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης. Ἐξ ἀμαθείας γὰρ ἐξεπέσαμεν, **καὶ οὐκ ἔχομεν ἀπολογίαν**».

Καὶ κατωτέρω: «Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι εἶπον. οὐκ ἔχομεν, πανίερε δέσποτα, τί λαλῆσαι· κατὰ ἄγνοιαν καὶ ἀφροσύνην ἐλαλήσαμεν». Καὶ κατωτέρω: «Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκ. Ῥόδου εἶπεν· ἐπειδὴ ἐχρόνισε τὸ κακόν, καὶ ἡ κακὴ διδασκαλία· καὶ ἐν τῷ χρονίσαι αὐτήν, ἐξ ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐπλάνησεν ἡμᾶς, καὶ ἐξέκλινεν ἐκ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν σωθῆναι». Καὶ στὸ τέλος αὐτῆς τῆς συνάφειας: «Ὁμοίως Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· **τὸν λόγον καὶ τὴν ἀπολογίαν αὐτῶν ἤδη ἠκούσαμεν**. Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ δέσποτα», ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1018-19 / ACOZ' 2-3-1, 66.

Εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοὶ ἀπολογήθηκαν ἐνώπιον τῆς Συνόδου, ὡς κακόδοξοι καὶ ὡς «ἐγκληθέντες» ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ταρασίου.

Ὁ ἅγιος Ταράσιος ἐπαναλαμβάνει ὅ,τι πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶπε, ὡς πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀρχιερεῖς διὰ καθαίρεση. Ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἄλλη κανονικὴ αἰτία ποὺ νὰ καθαιρεῖ τὸν προσερχόμενο τότε γίνεται δεκτός. **Ἡ καθαίρεση δείχνει πῶς τοὺς ἐξελάμβανε ἡ Σύνοδος, μὲ ἱερωσύνη (δηλαδὴ μὲ χειροτονίες) τὴν ὁποία καὶ θὰ τοὺς ἀφαιροῦσε δι' αὐτῆς (τῆς καθαιρέσεως). Ἄρα κυριολεκτεῖται ἡ**

Ἐν προκειμένῳ λέγεται: «Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν ἐτέθη ἐν τῇ Συνόδῳ εὐθὺς μὲ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, **ἐξ ἀφορμῆς ἐνίων ἐπισκόπων οἱ ὁποῖοι προσήχθησαν ὡς ὑπόδικοι ἐνώπιον αὐτῆς εἴτε διότι ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ προεξάρχοντες τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως, εἴτε διότι ἐπρωτοστάτησαν εἰς ἀντιεκκλησιαστικὰς ἐνεργείας κατὰ τῆς συγκλήσεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ ὑπὲρ τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας (754) ἐν Κπόλει τὸ 786.**

Μετὰ τὴν σύντομον προσφώνησιν τῆς Συνόδου ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς Ταρασίου, ὁ Κωνσταντίας Κύπρου Κωνσταντῖνος, λαβὼν τὸν λόγον, εἶπεν: "...εἰσελθέτωσαν οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οἱ ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐγκληθέντες...", βλ. τοῦτο ἀνωτέρω. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Σύνοδον τῶν "ἐγκληθέντων" ἐπισκόπων: Βασιλείου Ἀγκύρας, Θεοδώρου Μύρων καὶ Θεοδοσίου Ἀμμορίου, ἠκολούθησεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς "σάκρας" τῶν βασιλέων περὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου...».

Καὶ κατωτέρω: «Μετὰ τὸ πέρας τῆς συντόμου καὶ τυπικῆς αὐτῆς διαδικασίας ἐπιστροφῆς τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἐπισκόπων, προσήχθησαν οἱ ἐπίσκοποι: Ὑπάτιος Νικαίας, Λέων Ῥόδου... **Οὗτοι δὲν ἐνεκαλοῦντο μόνον διὰ τὰς εἰκονομαχικάς των κακοδοξίας, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχον προβῆ εἰς σύστασιν παρασυναγωγῶν κατὰ τοῦ Ταρασίου καὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου εἰς Κπόλει τὸ προηγούμενον ἔτος (786)»**, ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Β., Ἡ ἀποδοχὴ τῶν αἱρετικῶν κατὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, Θλ 59 (1988), 544-546.

Εἶναι λοιπὸν ὑπὲρ βέβαιον ὅτι ἡ μετάνοια τοὺς ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν ἀναμενομένη καθαίρεση τὴν ὁποία ἤδη ἀπὸ τὸ προηγούμενο ἔτος τοὺς τὴν εἶχε ἐπισείσει ὁ Ἅγιος: «ἐπεὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῇ καθαιρέσει ὑποβάλλεσθε», βλ. τοῦτο στὴν συνάφειά του σ. 106.

Ἄλλωστε καὶ ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ τὸν Ἱερομόναχο Πολυχρόνιο τὸν καθαίρεσε λόγῳ τῆς ἐμμονῆς του στὴν κακοδοξία ἀμετανοήτως ἂν καὶ προσῆλθε στὴν Σύνοδο αὐτόκλητος, βλ. ΣΜΠ3, 643 κ.ἑ. / MCC11, 605 κ.ἑ. Τὸν δὲ Πρεσβύτερο Κωνσταντῖνο τὸν ἀναθεμάτισε γιὰ τὸν ἴδιο λόγο παρ' ὅτι καὶ τοῦτος προσῆλθε αὐτόκλητος, βλ. ὑποσ. 135. Ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ ἡ ὁποία τοὺς πέντε ἄλλους Ἐξάρχους τῆς ληστρικῆς ἐπειδὴ μετανόησαν δὲν τοὺς καθαίρεσε καὶ τοὺς δέχθηκε, βλ.σσ. 79κ.ἑ.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐπανερχόμενοι στὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ταρασίου: «ἐὰν ἑτέρα κανονικὴ αἰτία ἡ καθαιροῦσα τὸν προσερχόμενον οὐκ ἔστι...», καταλήγουμε ὅτι ὅπως ἡ πρώτη αἰτία (τῆς ἀμετανοησίας) ἐὰν ὑφίστατο θὰ καθαιροῦσε τὸν προσερχόμενο, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἡ «ἑτέρα κανονικὴ αἰτία» ἐὰν ὑφίστατο θὰ ἐπέφερε τὸ τοιοῦτο ἢ ὅπως λέγεται στὸ παράλληλο ἀπόσπασμα: «ἐὰν ἑτέρα αἰτία οὐκ ἐκβάλλῃ τοὺς τοιούτους, ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως» θὰ τοὺς ἐξέβαλε ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως διὰ τῆς καθαιρέσεως, βλ. καὶ ὑποσ. 220.

210 ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1039 / ACOZ' 2-3-1, 96.

ἔννοια Ἐπίσκοπος καὶ στὴν Ζ΄ Οἰκουμενική, ὅπως σὲ ὅλες τὶς Οἰκουμενικές, ὡς ἤδη ἐλέχθη, (βλ. καὶ ὑποσ.1102).

Κατωτέρω: «οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ὅτι κατὰ τὰς ἓξ ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους δεχόμεθα τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας, μὴ οὔσης τινὸς αἰτίας ἀπηγορευμένοις ἐν αὐτοῖς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· **καὶ ἡμεῖς πάντες οὕτως ὁρίζομεν διδαχθέντες παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν»[211]. Ρητῶς ἀναφέρεται καὶ πάλιν ἡ πρόθεση τῆς Συνόδου νὰ ἀκολουθήσει τὶς ἔξι προηγούμενες· «καὶ ἡμεῖς πάντες οὕτως ὁρίζομεν», λέγει ὁ ἅγιος Ταράσιος, ὅρισε λοιπὸν ἡ Ζ΄ Οἰκουμενική[212]. Πράγματι ἡ ἀπόφαση ποὺ πῆρε ἡ Σύνοδος ἔχει διαχρονικὸ**

211 ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1039 / ACOZ΄ 2-3-1, 96.

212 Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λέγεται: «Ἡ συμφωνία ἐπ΄ αὐτοῦ τόσον τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Πάπα καὶ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὅσον καὶ τῶν παρακολουθησάντων τὸ ἔργον αὐτῆς ἡγουμένων καὶ ἀρχιμανδριτῶν, τῶν οἱονεὶ ἐκπροσώπων τῶν μοναχῶν, ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι οὕτως εἶχε κατὰ τοὺς ὑπ΄ ὄψιν χρόνους ἡ πρᾶξις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἑπομένως, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην», λέγει ὁ συγγραφεύς: «δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου ὡς ἀναφερομένην εἰς τὴν τότε καὶ μόνον ἐκκλησιαστικὴν ἀνάγκην, ὡς ἔχουσα δηλ. περιορισμένην τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἰσχὺν καὶ ὡς ἀφορῶσαν μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Εἰκονομάχων».

Καὶ συνεχίζει: «Οὐδεμία ἀμφισβήτησις δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἡ διεξαχθεῖσα ἔρευνα καὶ συζήτησις ἀφεώρα, ὄχι εἰς τὸ πῶς πρέπει νὰ γίνουν δεκτοὶ οἱ ἐγκληθέντες ἐπίσκοποι, ἀλλ΄ εἰς τὸ πῶς δέον νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐξ αἱρέσεως. Ἂς μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι οἱ μοναχοὶ κατέστησαν σαφὲς ὅτι ἐπεθύμουν ἐν προκειμένῳ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀκριβείας», τοῦτο ἀποδείχθηκε διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων ἀνωτέρω καὶ συνεχίζει ὁ συγγραφεὺς μὲ τὶς πολὺ εὔστοχες παρατηρήσεις του: «Τὸ γεγονός, τέλος, ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν συμπεριέλαβε τὴν ἀπόφασίν της εἰς τὸν Ὅρον αὐτῆς, ἀλλ΄ οὔτε σχετικὸν κανόνα ἐξέδωκε, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀναφορὰν εἰς τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποφάσεώς της, περὶ τῶν αἱρετικῶν. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου σημειωθήτω **ὅτι ἡ Σύνοδος ἐν τῷ Ὅρῳ αὐτῆς ἀνεθεμάτισε "τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς" τοὺς "τολμῶντας... τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν".** Εἰς αὐτοὺς δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν καὶ οἱ ἀθετοῦντες τὴν περὶ τῶν αἱρετικῶν ἀπόφασίν της, ἀφοῦ αὕτη κατὰ τὴν Σύνοδον ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν ἀκριβῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως. Πρὸς τούτοις παρατηρητέον, ὅτι ἡ Σύνοδος οὐδὲν περιέλαβε εἰς τὸν Ὅρον της σχετικῶς καὶ μὲ τὰς εἰκονομαχικὰς κακοδοξίας περὶ ἀπεριγράπτου τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τοῦ ἄρτου τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς εἰκόνος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι συνεζητήθησαν διεξοδικῶς τὰ θέματα αὐτὰ καὶ ἐτοποθετήθη ἐπ΄ αὐτῶν ἡ Σύνοδος κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν της. **Ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν σιωπῆς τοῦ Ὅρου ἐπιτρέπεται ἆρα νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐπίσημος θέσις τῆς Συνόδου δὲν ἀποτελεῖ διδασκαλίαν αὐτῆς καὶ δὲν καλύπτεται διὰ τοῦ ἀλαθήτου της; Ἀσφαλῶς ὄχι».** Καὶ κατακλείει:

καὶ ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι περιστατικὴ καὶ μόνον γιὰ τοὺς συγκεκριμένους Ἐπισκόπους τῆς τότε ἐποχῆς. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν Θ΄ Οἰκουμενική, ὅπως θὰ δοῦμε στὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἑνότητος, (βλ.σσ. 136κ.ἑ.).

Συνεχίζουν τὰ πρακτικά: «Εὐθύμιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπε· καθὼς ἤδη παρεκαλέσαμεν, ἐλθέτωσαν αἱ βίβλοι, καὶ ἀναγνωσθήτωσαν· καὶ ἴδωμεν, εἰ δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας»[213], ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἐπίσκοπος Εὐθύμιος τὸ δεύτερο θέμα τὸ ὁποῖο ἐξετάζει ἐδῶ ἡ Σύνοδος.

Σ΄ αὐτὴν τὴν συνάφεια ἔγινε ἀνάγνωση: «Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θεοδώρου ἀναγνώστου, βιβλίου πέμπτου:

Διόσκορος γὰρ παρὰ τὸ τοῖς κανόσι δοκοῦν ἑαυτῷ τὴν χειροτονίαν ἐπιτρέψας τῆς κατὰ Κπολιν ἐπισκοπῆς, προχειρίζεται εἰς τὴν αὐτῆς προεδρίαν Ἀνατόλιόν τινα τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὰς ἀποκρίσεις ἐν Κπόλει ποιούμενον, ἔχων παρευθὺς καὶ Εὐτυχῆ συλλειτουργοῦντα»[214]. Αὐτὴ ἡ παράθεση ἀναφέρεται στὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, μολονότι εἶχε τὴν χειροτονία ὑπὸ τοῦ Διοσκόρου, τὸν ὁποῖο ἤδη συναντήσαμε στὰ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ βοηθάει στὴν κατανόηση τῆς ἀποφάσεως τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς.

Συνεχίζει τὸ κείμενο: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τί λέγετε περὶ Ἀνατολίου; οὐχὶ ἔξαρχος τῆς ἁγίας τετάρτης συνόδου ἐγεγόνει; καὶ ἰδοὺ ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ δυσσεβοῦς κεχειροτόνητο, παρόντος καὶ Εὐτυχοῦς. καὶ ἡμεῖς γοῦν δεχώμεθα τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, ὡς καὶ Ἀνατόλιος ἐδέχθη. καὶ αὖθις ἀληθῶς φωνὴ Θεοῦ ἐστιν, ὅτι οὐκ ἀποθανοῦνται τέκνα ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ΄ ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἡ χειροτονία»[215]. Ὅπως, λέγει ὁ ἱερὸς Ταράσιος, ὁ Πατριάρχης

«καὶ ἑπομένως εἶναι δεσμευτικὴ διὰ τὴν ἡμετέραν ἐκκλησία», ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., 578-579.

213 ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1039 / ACOZ΄ 2-3-1, 96.

214 ΣΜΠ3, 738 / MCC12, 1042 / ACOZ΄ 2-3-1, 98.

215 Στὴν συνέχεια ὁ ἅγιος Ταράσιος, θέλοντας νὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ ἀποδέχθηκε τὸν ἅγιο Ἀνατόλιο, ζήτησε νὰ ἀναγνωσθοῦν ἐκ τῶν πρακτικῶν της τὰ ἑξῆς: «ἐπειδὴ δέ τινες τυχὸν ἀμφιβάλλουσι περὶ Ἀνατολίου, ἀναγνωσθήτω τὰ περὶ αὐτοῦ.

Κοσμᾶς μοναχός, διάκονος καὶ κουβουκλείσιος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου, ἀνέγνω.

Ἀνατόλιος ὑπῆρξε ὁ πρόεδρος τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς, παρ' ὅτι εἶχε τὴν χειροτονία ὑπὸ τοῦ δυσσεβοῦς Διοσκόρου, ἔτσι καὶ ἐμεῖς δεχόμαστε τοὺς ἀπὸ αἱρετικοὺς ἔχοντες χειροτονηθεῖ ὅπως καὶ αὐτὸς ἔγινε δεκτός. Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Διόσκορο, ὅπως εἴδαμε στὸν οἰκεῖο τόπο, τὸν ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη καὶ τὸν χειροτονούμενο ἐξ αὐτοῦ τὸν δέχθηκε στὸ νὰ ἱερουργεῖ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ δέχθηκε τοὺς ἔχοντες χειροτονηθεῖ ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς στὸ νὰ ἱερουργοῦν. Μὲ ἄλλα λόγια:

Ὅπως ἡ Δ΄ τὸν χειροτονήσαντα Διόσκορο τὸν ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη ἔτσι καὶ ἡ Ζ΄ τοὺς χειροτονήσαντες τοὺς προσερχομένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη·

ὅπως ἡ Δ΄ δέχθηκε τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ὅτι ἦταν «ἐκ τοῦ Θεοῦ» ἔτσι καὶ ἡ Ζ΄ δέχθηκε τὴν χειροτονία τῶν προσερχομένων Εἰκονομάχων ὅτι ἦταν «ἐκ τοῦ Θεοῦ»·

ὅπως ἡ Δ΄ δέχθηκε τὸν χειροτονούμενο Ἀνατόλιο στὸ νὰ ἱερουργεῖ ἔτσι καὶ ἡ Ζ΄ δέχθηκε τοὺς προσερχομένους χειροτονημένους Εἰκονομάχους στὸ νὰ ἱερουργοῦν·

ὅπως, τέλος, ἡ Δ΄ ἀφαίρεσε τὴν ἱερωσύνη τοῦ Διοσκόρου διὰ τῆς καθαιρέσεως, διότι παρέμεινε ἀμετανοήτως στὴν αἵρεσή του, ἔτσι καὶ ἡ Ζ΄ θὰ ἀφαιροῦσε τὴν ἱερωσύνη τῶν προσερχομένων Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων ἐὰν ὑπῆρχαν κανονικοὶ λόγοι ἢ ἐὰν παρέμεναν ἀμετανόητοι.

Ἐπανερχόμενοι στὸ πρῶτο ἀπόσπασμα περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ Μ. Ἀθανασίου ποὺ παρατέθηκε ἀνωτέρω: «οὕτως ἐξέθετο ὅθεν ἔκρινεν αὐτοὺς δέχεσθαι εἰς τὸν κλῆρον, ὅσοι οὐκ εἰσὶ διδάσκαλοι τῆς αἱρέσεως», (βλ.σ. 114). Ἂν καὶ θέτει αὐτὴν τὴν προϋπόθεση, ἐν τούτοις ἡ Σύνοδος δέχθηκε καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς αἱρέσεως ἢ «προϊσταμένους» ὅπως ὀνομάζονται στὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολή.

Προοίμιον τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θεῖον θέσπισμα ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει συναθροισθείσης. τουτέστι Πασχασίνου καὶ Λουκηνσίου τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Βονιφατίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λέοντος· καὶ Ἀνατολίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κπόλεως νέας Ρώμης. Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καὶ τοῦτο δεχόμεθα», ΣΜΠ3, 739 / MCC12, 1042 / ACOZ' 2-3-1, 98-100.

Στὴν τρίτη πράξη τῆς Συνόδου περιέχεται: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ νεωστὶ παραγενόμενος θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀποδότω τὸν λόγον αὐτοῦ διὰ λιβέλλου» καὶ «Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας ἔφη...»[216]. Προσέρχεται λοιπὸν ἐκ τῶν Εἰκονομάχων ὁ Ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας Γρηγόριος καὶ ἀνέγνωσε τὸν λίβελλόν του ἔχοντας ζητήσει ἐν μετανοίᾳ ἀπὸ τὴν Σύνοδο νὰ γίνει ἀποδεκτός. Ὁ ἅγιος Ταράσιος ἀνέγνωσε Κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (27ο) ὅπου καθαιρεῖ κληρικό, ὁ ὁποῖος χειροδικεῖ[217]. Καὶ ἐρώτησαν τὸν συγκεκριμένο Ἐπίσκοπο, ἐὰν χειροδίκησε. Ἀρνουμένου αὐτοῦ καὶ ἐνῷ τὰ πράγματα ἔβαιναν καλῶς, ἠγέρθη ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίων Σάββας καὶ εἶπε: «ἔξαρχον τῆς αἱρέσεως αὐτὸν ὡμολόγησαν οἱ ἀρχιερεῖς εἶναι, καὶ ὡς κελεύετε· ἐπειδὴ ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος πρὸς Ρουφινιανὸν λέγει· ὅτι οἱ ἐξάρχοντες τῆς αἱρέσεως ἀρκείσθωσαν εἰς μετάνοιαν δεχθῆναι μόνον»[218]. Ἀναφέρθηκαν οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου στοὺς Ἐξάρχους τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς καὶ πῶς ἔγιναν δεκτοὶ καὶ ἔτσι οἱ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς μακάριοι Πατέρες δέχθηκαν τὸν ἔξαρχο τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου τοῦ 754 Γρηγόριο Νεοκαισαρείας[219].

Καὶ κατωτέρω: «ὁ Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· προλαβοῦσα ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη **ἀπεφήνατο, ὅτι τοὺς προσερχομένους ἐκ τῆς αἱρέσεως, ἀκολουθοῦσα τοῖς ἁγίοις πατράσιν**

216 ΣΜΠ3, 757 / MCC12, 1114 / ACOZ' 2-3-1, 224.

217 Καὶ ἐδῶ πάλι γίνεται λόγος γιὰ καθαίρεση: «Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ἀλλὰ λόγος τις περιθρυλλεῖται, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ τινες τῶν ἐπισκόπων ἀφόρητον διωγμὸν ἐπήγαγον εὐσεβέσιν ἀνδράσιν· οἷς λόγοις ἐπιφερομένοις οὐ σφόδρα πιστεύομεν χωρὶς ἀποδείξεως, γνωρίζει δὲ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη, ὅτι ὁ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντος, καὶ διὰ τούτων φοβεῖν ἐθέλοντα, **καθαιρεῖσθαι προστάσσει**.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε οὕτως διαγορεύουσι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἐστί, τί δοκεῖ ὑμῖν;

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπε· κατά τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας, οὕτως ὁρίζει ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ταράσιος εἶπεν· εἰ ἐπήνεγκεν ἐπίσκοπος οἱασδήποτε πληγὰς καὶ βασάνους ἀνδράσι φοβουμένους τὸν Κύριον, τοῖς τότε διωκομένοις, οὐκ ἔστιν ἄξιος ἐπισκοπῆς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὐκ ἔστιν ἄξιος», ΣΜΠ3, 757-758 / MCC12, 1115 / ACOZ' 2-3-1, 226.

218 ΣΜΠ3, 758 / MCC12, 1118 / ACOZ' 2-3-1, 228.

219 Βλ. ΣΜΠ3, 758 κ.έ. / MCC12, 1118-1119 / ACOZ' 2-3-1, 228-230.

ἡμῶν, προσδέχεσθαι χρή, ἐὰν ἑτέρα αἰτία οὐκ ἐκβάλλη τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως, τὸ αὐτὸ οὖν καὶ πάλιν λέγομεν»[220]. Καὶ ἡ Σύνοδος ἀπεφάνθη: «ἀπολαβέτωσαν τοὺς θρόνους... καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰς ἁρμοζούσας αὐτοῖς καθέδρας οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, ὅ,τε Νικαίας, καὶ ὁ Νεοκαισαρείας...»[221]. Συνεπῶς ἔγινε δεκτὸς καὶ ὁ ἔξαρχος τῆς αἱρέσεως καθὼς δὲν ὑπῆρχαν ἄλλοι λόγοι ποὺ δὲν τὸ ἐπέτρεπαν ὅπως ἡ χειροδικία.

Ἐδῶ ἡ συνάφεια ἀπαιτεῖ νὰ ἐξετάσουμε τὰ ἀποσπάσματα «προσῆλθον τῇ ἐκκλησίᾳ» καὶ τὰ συναφῆ (βλ.σσ. 103, 107), πῶς πρέπει νὰ ἑρμηνευθοῦν, διότι κυριολεκτικῶς ἐκλαμβανόμενα ὁδηγοῦν σὲ ἀδιέξοδο. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶχαν καὶ νὰ μὴν εἶχαν ἱερωσύνη, δὲν μπορεῖ νὰ εἶχαν καὶ νὰ μὴν εἶχαν χειροτονίες. Εἰς τοῦτο βοηθοῦν τὰ πρακτικὰ τῆς Η′ Οἰκουμενικῆς (879) στὴν ὁποία καὶ προβαίνουμε, ἀφοῦ προηγηθεῖ μία σύντομη εἰσαγωγή.

220 Τὸ «...**ἐκβάλλη τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως...» δείχνει ὅτι ἡ Σύνοδος, ἐὰν ὑπῆρχε ἡ ἄλλη αἰτία, θὰ τοὺς ἐξέβαλε διὰ τῆς καθαιρέσεως. Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο λέγει: «ἐκβέβληται...πάσης ἱερατικῆς τάξεως», τὸ ὁποῖο ἔγινε διὰ τῆς καθαιρέσεως**, (βλ. καὶ σ. 440).
221 ΣΜΠ3, 759 / MCC12, 1119 / ACOZ′ 2-3-1, 232.

5. Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ὁσίου Μεθοδίου Πατριάρχου Κπόλεως τὸ 846 ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἀναβιβάζει στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τὸν Ἰγνάτιο Α′ (846-858), ἄνδρα ἀγαθὸ καὶ γιὰ τὴν εὐσέβειά του ἀξιέπαινο[222]. Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν τότε μεγάλη ἐξουσία εἶχε ὁ Καῖσαρ Βάρδας, ὁ ἀδελφὸς τῆς Θεοδώρας, ὁ ὁποῖος ἀπέπεμψε τὴν σύζυγό του καὶ συγκατοικοῦσε μὲ τὴν νύμφη του, ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ του[223]. Ἐλέγχθηκε σκληρῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου γι′ αὐτὸ τὸ θέμα, ποὺ καὶ τελικῶς τὸν ἀφόρισε τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων. Ὁ Βάρδας, βλέποντας ὅτι δὲν ἐτύγχανε συγχωρήσεως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, μετῆλθε πᾶν μέσον ὅπως τὸν καταβιβάσει τοῦ θρόνου, τὸ ὁποῖο καὶ κατόρθωσε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 857 καὶ τὸν ἐξόρισε στὴν νῆσο Τερέβινθο[224].

Ἡ Ἐκκλησία αὐτὴν τὴν περίοδο ταρασσόταν ὑπὸ τοῦ σάλου ποὺ ἀνανέωσαν οἱ Εἰκονομάχοι (ὡς λέγει ὁ Βαλέττας) ἀλλὰ καὶ ἡ ἄδικος ἐξορία τοῦ Πατριάρχου προκάλεσε πολλὰ δεινά. Σύνοδος συγκροτήθηκε γιὰ νὰ βρεθεῖ ὁ κατάλληλος πρὸς διαδοχὴ τοῦ θρόνου· μετὰ πολλῆς περισκέψεως καὶ ἀναζητήσεως, ὑπὸ τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῆς Ἱεραρχίας - πλὴν πέντε Ἱεραρχῶν - καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Γ′ ἐπροβλήθη ὁ ἱερὸς Φώτιος καὶ ἔτσι ἀναβιβάζεται στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τὸν Δεκέμβριο τοῦ 857, ἄκοντος καὶ βιαζομένου τοῦ ἰδίου. Μετὰ δίμηνο παρέλευση τὰ πράγματα ὀξύνθηκαν καὶ μία ὁμάδα Ἐπισκόπων φιλικὰ προσκειμένων πρὸς τὸν Ἰγνάτιο, Ἰγνατιανῶν διὰ τοῦτο ὀνομαζομένων, συγκρότησαν σύνοδο καὶ τὸν Φώτιο πάσης ἐπισκοπικῆς ἱερουργίας ἀπεκήρυξαν «ὡς παρανόμως... πατριαρχεύσαντα»[225] καὶ ἀνακήρυξαν Πατριάρχη τὸν Ἰγνάτιο[226].

Σχίσμα λοιπὸν μεταξὺ τῶν δύο μερῶν ἐπέφερε ἡ διαμάχη αὐτὴ μεταξὺ Ἰγνατιανῶν καὶ Φωτιανῶν. Ἡ πρώτη ὁμάδα συνεχῶς

222 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., Φωτίου...Πατριάρχου Κπόλεως Ἐπιστολαί, σ. 28.
223 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 30 / Ὑπὸ ἄλλους θεωρεῖται ὡς συκοφαντία, βλ. ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ.2, σ. 99.
224 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 32 / ΓΕΓΛΕ Γ., Ὁ Φώτιος ἐν τῷ σχίσματι, σ. 14.
225 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ. ἀν., σ. 37.
226 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 101

αὐξανόταν, ὁ δὲ ἱερὸς Φώτιος προέβη στὴν συνοδικὴ καθαίρεση τῶν κοινωνούντων μετὰ τοῦ Ἰγνατίου καὶ ἀντ' αὐτῶν χειροτόνησε ἄλλους ὁμόφρονές του[227]. Ὁ αὐτοκράτωρ, θέλων νὰ κατευνάσει τὰ πνεύματα καὶ νὰ ἄρει τὸ σχίσμα, ζήτησε νὰ συγκροτηθεῖ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἀποστέλλει λοιπὸν ἐπιστολὲς πρὸς τὸν Πάπα Νικόλαον Α' (858-867), ἀλλ' ὁ ὑπερόπτης καὶ ἀλλαζὼν τοῦτος Πάπας ἔδραξε τῆς εὐκαιρίας νὰ εἰσέλθει κριτὴς στὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως. Ἀπεστάλησαν οἱ παπικοὶ τοποτηρητὲς στὴν Κπολη καὶ τὸ 861 συγκροτεῖται ἡ γνωστὴ ΑΒ' Σύνοδος ἡ ὁποία ἀναγνώρισε τὴν ἐκλογὴ καὶ χειροτονία τοῦ Πατριάρχου Φωτίου καὶ τὴν καθαίρεση τοῦ Ἰγνατίου, συναινούντων καὶ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Πάπα. Ἀπεστάλησαν τὰ πρακτικὰ στὸν Ἐπίσκοπο Ρώμης τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἀπέρριψε καὶ ἀπαιτοῦσε νά κριθοῦν ὑπ' αὐτοῦ οἱ δύο διάδικοι. Συγκροτεῖ σύνοδο (863) καὶ τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο τοποτηρητῶν του τὸν καθαίρεσε ἀμέσως, τὸν ἄλλον τὸ ἑπόμενο ἔτος· ἐπὶ πλέον ἀναθεμάτισε τὸν Φώτιο καὶ τὸν Ἰγνάτιο ἀνεκήρυξε κοινωνικό[228]. Κατόπιν ἐπεμβαίνει στὴν Βουλγαρία μὲ ἀπεσταλμένους του καταβάλλοντας προσπάθεια ὅπως ἀκυρώσουν τὸ ἔργο τοῦ Πατριάρχου Φωτίου ἐκεῖ καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἰσήχθη καὶ τὸ Filioque. Ἀντιδρᾶ ὁ Φώτιος μὲ τὴν ἐγκύκλιο ἐκείνη ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀρχιερατικοὺς θρόνους[229] καὶ συγκροτεῖται πολυάριθμος Σύνοδος τὸ 867 ἐν Κπόλει ὅπου ἀναθεματίζεται ὁ Πάπας Νικόλαος, φέροντας χιλίας ὑπογραφὰς ἐπὶ τῶν πρακτικῶν.

Δολοφονεῖται ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Γ' ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος, ἤδη πρὸ μηνῶν καὶ τὸν καίσαρα Βάρδα δολίως ἐθανάτωσε καὶ ἀναγορεύεται βασιλεὺς τὸν Σεπτέμβριο 863[230]. Ὁ Μ. Φώτιος γι' αὐτὰ τὰ ἀνοσιουργήματα τοῦ αὐτοκράτορος δὲν τοῦ ἐπέτρεψε τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων. Πλησθεὶς θυμοῦ ὁ βασιλεὺς τὸν καταβιβάζει τοῦ θρόνου καὶ τὸν φυλακίζει ἐντὸς μονῆς μὴ ἐπιτρέποντός του οὔτε κἂν τὴν ἀνάγνωση βιβλίων καὶ ἀναβιβάζει τὸν Ἰγνάτιο (867-877, τὸ δεύτερον). Οἱ Ἰγνατιανοὶ ἔπεισαν τὸν Πατριάρχη τοὺς ὑπὸ τοῦ Φωτίου «κεχειροτονημένους ἢ κοινωνήσαντας πάντας καθελεῖν»[231].

227 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 102.
228 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν. ,σ. 47.
229 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 51.
230 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 53.
231 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 55.

Στὸν θρόνο τῆς Ρώμης ἤδη ἀνῆλθε ὁ Ἀδριανὸς Α' (867-872) ἀκολουθώντας τὴν ἴδια ἀπολυταρχικὴ τακτικὴ τοῦ προκατόχου του. Καὶ συγκροτεῖται ὀλιγάριθμος σύνοδος (869) στὴν Κπολη ἡ ὑπογράψασα τὴν καθαίρεση τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ οἱ ὑπογραφὲς ἀναφέρεται ὅτι ὄχι μέλανι ἀλλὰ «τῷ αἵματι τοῦ Σωτῆρος βάπτοντες τοῦ καλάμου»[232]. Τρία ἔτη φυλακίσθηκε ὁ Μ. Πατήρ, μετὰ ταῦτα ἐλευθερώθηκε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ συνδιαλλέγεται μετὰ τοῦ Ἰγνατίου[233].

Ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στὸ αὐταρχικὸ πνεῦμα τοῦ Πάπα Ρώμης, τὸ ὁποῖο ἐπιβλήθηκε ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω συνόδου (869), ἤδη μὲ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ Ἁγίου στὰ πράγματα ἔφερε κοντά του τὸ πλεῖστο μέρος τῶν Ἐπισκόπων, διότι ἀντελήφθησαν τὸ γενόμενο λάθος. Ἀποθανόντος τοῦ Ἰγνατίου τὸ 878 ὁ αὐτοκράτωρ ἀναβιβάζει τὸν Μ. Φώτιο (878-886, τὸ δεύτερον), στὸν δὲ παπικὸ θρόνο ἤδη βρίσκεται ὁ Ἰωάννης Η' (872-882). Καὶ ἔτσι ἐχόντων τῶν πραγμάτων συγκροτεῖται τὸ 879 ἡ Η' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ δικαιώσασα τὸν Φώτιο πανηγυρικῶς.

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Καὶ εἰσερχόμενοι στὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου, τὰ ὁποῖα χαρακτηριστικῶς ἀναφέρονται στὸ ὑπ' ἐξέτασιν ζήτημα, καταχωροῦμε τὰ ἑξῆς:

«Ζαχαρίας ὁ θεοφιλέστατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος εἶπε· ...ὀλίγοι δέ τινες καὶ λίαν εὐαρίθμητοι, φθονοῦντες τῇ τῆς ἐκκλησίας εἰρήνῃ, κρατούμενοι δὲ καὶ τῷ τῆς φιλαυτίας πάθει, κατάκρας ἐλήφθησαν· κἂν τις αὐτοὺς ἐρῆται τὴν αἰτίαν, καὶ ὅτου χάριν σφὰς αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀποτέμνουσι σώματος»[234].

«Προκόπιος θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε... ἀλλ' ἐν τῷ ἑνωθῆναι Φωτίῳ, τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ· πλὴν ἐπειδὴ τινὲς καὶ οὗτοι, ὡς προέφημεν, **εὐαρίθμητοι ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἔτι εἰσί**»[235].

232 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 60.
233 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 66.
234 ΣΜΠ3, 932 / MCC17α, 385
235 ΣΜΠ3, 940 / MCC17α, 409.

«Καὶ ὅσοι εἰσὶν ἐν ἐξορίᾳ παντὶ τρόπῳ ἵνα εἰσελθῶσι, καὶ νουθετηθῶσιν **ἑνωθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ**»[236].

«Τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἑαυτοὺς **ἀποστήσαντας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας**»[237].

«Ἠλίας ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἱεροσολύμων εἶπε·...οἱ δὲ ἀντικείμενοι αὐτῷ (τῷ Φωτίῳ σ.σ.), εἴπέρ τινες εἶεν, τῷ Θεῷ ἀντιτασσόμενοι, τῇ αὐτοῦ εἰρήνῃ, **εἰ μὴ μεταμεληθέντες ἑνωθῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ**»[238].

«καὶ παρεκαλέσαμεν αὐτόν, ἀποστῆναι τῆς πλάνης αὐτοῦ, **καὶ προσελθεῖν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ**»[239].

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀποσπάσματα ἀναφέρονται στοὺς λίγους Ἰγνατιανοὺς κληρικοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν κοινωνοῦσαν μετὰ τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου Φωτίου, ὄχι γιὰ θέματα πίστεως ἀλλὰ δικαιοσύνης, ὅπως περιέχεται στὸν 31ο ἱερὸ Ἀποστολικὸ Κανόνα, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἄνοδο στὸν θρόνο Κπόλεως τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τὴν ὁποία καὶ δὲν ἀναγνώριζαν. Οἱ ἐκφράσεις ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἶναι χαρακτηριστικές: «**Τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀποτέμνουσι σώματος», «ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἔτι εἰσί», «ἑνωθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ», «προσελθεῖν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ**». Ἐὰν ἑρμηνευθοῦν κατὰ γράμμα τότε οἱ Ἰγνατιανοὶ ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ἄκυρα μυστήρια, ἀνυπόστατος ἱερωσύνη, καθὼς ἐκτὸς Ἐκκλησίας δὲν τελοῦνται μυστήρια, δὲν ὑπάρχει ἱερωσύνη. Εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ ἔννοια καὶ μάλιστα ὄχι γιὰ θέματα πίστεως;

Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ πῶς τὸ ἐκλαμβάνει ἡ Σύνοδος προσφεύγουμε σὲ ἄλλα ἀποσπάσματά της:

«Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπεν... πρῶτον νουθετῆσαι αὐτοὺς (τοὺς Ἰγνατιανοὺς) καὶ παρακαλέσαι· **καὶ εἰ μὴ βουληθῶσιν ὑπακοῦσαι ἡμῖν, τότε ἐκκόψαι αὐτούς, ἔχομεν ὡς σεσηπότα μέλη**, ἵνα μὴ καὶ τὸ ὑγιὲς σῶμα δι' αὐτῶν ἀπόληται»[240]. Συνεπῶς δὲν ἀποκόπτονται αὐτομάτως, συμφώνως μὲ τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα.

Ὁ πάπας Ἰωάννης ἀποστέλει ἐπιστολὴ «Ἰωάννης δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τοῖς γαληνοτάτοις, ἀγαπητοῖς ἡμετέροις

236 ΣΜΠ3, 942 / MCC17α, 417.
237 ΣΜΠ3, 964 / MCC17α, 492.
238 ΣΜΠ3, 935 / MCC17α, 393.
239 ΣΜΠ3, 966 / MCC17α, 497.
240 ΣΜΠ3, 935 / MCC17α, 392.

πνευματικοῖς υἱοῖς καὶ Θεῷ ἠγαπημένοις, Βασιλείῳ, Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, Βασιλεῦσι καὶ αἰωνίοις Αὐγούστοις», ἡ ὁποία ἀναγνώσθηκε στὴν Σύνοδο καὶ μεταξὺ ἄλλων λέγει: «Ἔτι δὲ παρακαλοῦμεν τὴν φιλόχριστον ὑμῶν Βασιλείαν, ἵνα συνάξητε τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς οἱονδήποτε τάγματος, εἴτε ἐκκλησιαστικοῦ, εἴτε πολιτικοῦ, τοὺς δοκοῦντας ἀφ' ὑμῶν ἀποδιΐστασθαι, ὅπου δ' ἂν ὦσιν ἐντὸς τῶν ὑμετέρων ὁρίων. καὶ ἀγάγητε αὐτοὺς πρὸς ὑμᾶς, καὶ παραινέσητε ἑνωθῆναι αὐτοὺς τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ Φωτίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, καὶ ἑνουμένων αὐτῶν, τὰς οἰκείας ἀρχιερατικὰς καὶ ἱερατικὰς τιμὰς καὶ τοὺς βαθμοὺς ἀποδώσετε, σπλάχνα οἰκτιρμῶν εἰς αὐτοὺς ἀνοίγοντες»[241]. Τὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα ὁμιλεῖ γιὰ Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος ποὺ ἐὰν ἐπιστρέψουν καὶ ἑνωθοῦν μετὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου νὰ τοὺς ἀποδοθοῦν, ἐπιστραφοῦν, οἱ ἀρχιερατικὲς ἢ ἱερατικὲς τιμὲς καὶ βαθμοί. Ἐδῶ φαίνεται σαφέστατα ὅτι τὸ κείμενο τοὺς θεωρεῖ ὡς κληρικούς.

Στὴν Σύνοδο ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Πάπα ἑρμηνεύει τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα λέγοντας: «Πέτρος ὁ θεοσεβέστατος πρεσβύτερος καὶ καρδινάλις εἶπε. θεωρεῖς, ἁγιώτατε πατριαρχῶν, ὅτι ἡ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννη ἐπιστολὴ παραινεῖ, **ἵνα πάντες οἱ διασπαρέντες ἐπίσκοποι ἐπισυναχθῶσιν, καὶ τύχωσιν ἐλέους καὶ συμπαθείας παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης, καὶ οἱ μὲν προχειροτονηθέντες ἀπολάβωσι τοὺς οἰκείους θρόνους, σχολαζόντων δηλονότι τῶν ἐσχάτως χειροτονηθέντων...**»[242]. Στὸ ἴδιο πνεῦμα κινήθηκε καὶ ὁ τοῦ Πάπα Πρεσβύτερος, τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Ἐπισκόπους, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὅλες οἱ Σύνοδοι κυριολεκτοῦν στὴν ὀνομασία αὐτή.

Στὴν τρίτη πράξη ἀναγνώσθηκε τὸ κομμονιτόριο (ὑπομνηματικὴ ἐπιστολὴ) τοῦ Πάπα Ἰωάννου, τὸ ὁποῖο στὸ Ε' κεφάλαιο λέγει: «κελεύει ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἁγιώτατος πάπας· ἵνα πάντες οἱ ἐν διαφόροις ὄντες τόποις ὑπερόριοι, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε ἄλλοι τινές, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἕως τοῦ παρόντος κοινωνῆσαι μεθ' ὑμῶν· διὰ τοῦ μόχθου ὑμῶν ἑνωθῶσι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ γένωνται ἓν μεθ' ὑμῶν. ἐρχομένων δὲ αὐτῶν ἀποδέξεται αὐτούς, ὡς πατὴρ τέκνα... ἀποδεχόμενοι Φώτιον τὸν

241 ΣΜΠ3, 939 / MCC17α, 405.
242 ΣΜΠ3, 942 / MCC17α, 417.

ἁγιώτατον πατριάρχην καὶ γινόμενοι αὐτοῦ συγκοινωνοί. **οἱ δὲ ἐρχόμενοι, ὅσοι μὲν προχειροτονήθησαν, ἵνα ἀπολάβωσι τοὺς θρόνους αὐτῶν. οἱ δὲ ἐσχάτως χειροτονηθέντες, ἵνα ἔχωσιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων διατροφὰς καὶ σκεπάσματα ἀρκοῦντα»**[243]. Τοῦτο ὑπενθυμίζει τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τὴν ἑρμηνεία τῶν μοναχῶν τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τοῦ ἁγίου Ταρασίου (βλ.σσ. 108κ.ἑ.)· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ὁ Πάπας λέγει: «ἵνα ἀπολάβωσι τοὺς θρόνους αὐτῶν», δηλαδὴ νὰ ἐπαναποκτήσουν πίσω τοὺς θρόνους τους οἱ ὑπερόριοι Ἐπίσκοποι καὶ Πρεσβύτεροι. **Εἶναι ξεκάθαρα τὰ κείμενα, τοὺς θεωροῦν ὡς κληρικούς.**

Στὴν τετάρτη πράξη περιέχεται τὸ ἐπιτίμιο ποὺ ἐπιβλήθηκε στοὺς ἔχοντες ἐναπομείνει σχισματικοὺς Ἰγνατιανούς. «Τοὺς μέχρι τοῦ νῦν ἑαυτοὺς ἀποστήσαντας τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ τῇ σχισματικῇ πλάνῃ ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότας, ὁρίζομεν ἀκοινωνήτους εἶναι τοῦ σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. καὶ τῆς τῶν πιστῶν συνάξεώς τε καὶ συναυλίας, ἕως ἂν ἐπιμένωσι τῇ ἀποστασίᾳ». Καί: «ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀρέσκει πᾶσι, καὶ δικαίως κεκρίκατε...»[244]. **Τὸ ἐπιτίμιο τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι στὴν συνείδηση τῆς Συνόδου οἱ Ἰγνατιανοὶ εἶναι κληρικοί, πρὸ καὶ μετὰ ἀπ' αὐτοῦ, καθὼς τοὺς ἐπιβάλλεται μόνον ἡ ἀκοινωνησία τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς συνάξεως[245].**

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀνωτέρω, πῶς ἐννοοῦνται τὰ ἀποσπάσματα «ἑνωθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ» καὶ τὰ τοιαῦτα; Τὴν ἀπάντηση δίδει ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος.

Ὁ Πάπας Ἰωάννης Η΄ διὰ στόματος τοῦ τοποτηρητοῦ Πέτρου εὐλαβεστάτου Πρεσβυτέρου καὶ καρδιναλίου, ὁ ὁποῖος Πέτρος λέγει: «βουλόμενος (ὁ Πάπας) **πᾶσαν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἑνωθῆναι καὶ γενέσθαι μίαν ποίμνην καὶ ἕνα ποιμένα»[246].**

Στὴν ἑβδόμη πράξη, ὁ Προκόπιος ὁ θεοφιλέστατος Ἀρχιεπίσκοπος Καππαδοκίας λέγει: «..χαρισάμενος ἡμῖν καὶ τὸν δεσπότην ἡμῶν τὸν ἅγιον τὸν κύριον Φώτιον πατριάρχην. **καὶ δι' αὐτοῦ ἑνώσας τὰ διεστῶτα μέρη τῆς ἐκκλησίας εἰς μίαν ποίμνην τοῦ μεγάλου ἀρχιποίμενος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν»[247].** Οἱ τοποτηρητὲς τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης λέγουν: «...**ἵνα μεθ' ὑμῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἓν συναγάγωμεν... καὶ ἓν σῶμα καὶ μία ποίμνη ὑφ' ἑνὶ ποιμένι ἐγενήθητε»[248].**

Διευκρινίζεται λοιπὸν ὅτι δύο ποίμνια ἀποτελοῦσαν τὴν Ἐκκλησία ὑπὸ δύο ποιμένων. Ὡς ἐκ τούτου «ἑνωθῆναι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ» καὶ τὰ ὅμοια νοοῦνται, τὸ ἕνα ποίμνιο (οἱ Ἰγνατιανοὶ) νὰ ἑνωθεῖ μετὰ τοῦ ἑτέρου ποιμνίου καὶ τὸν ποιμένα του ἱερὸ Φώτιο. Καὶ τὸ «ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἔτι εἰσί», νοεῖται: μὴ ἔχοντες κοινωνία (οἱ Ἰγνατιανοὶ) μετὰ τοῦ τμήματος τῆς Ἐκκλησίας τὸ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου ποιμενόμενον[249]. Καὶ ταῦτα συνάδουν ἀπολύτως μὲ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀλλὰ καὶ

243 ΣΜΠ3, 957 / MCC17*α*, 469.
244 ΣΜΠ3, 964 / MCC17*α*, 492.
245 Πρβλ. καὶ στὴν πέμπτη πράξη τῆς Συνόδου περὶ τοῦ «εὐλαβεστάτου Μητροφάνους», ὅπως ἀποκαλεῖται ἕνας τῶν Ἰγνατιανῶν, ποὺ μολονότι ἐκλήθη ὑπὸ τῆς ἰδίας δὲν προσῆλθε, βλ. ΣΜΠ3, 966 / MCC17*α*, 496.
246 ΣΜΠ3, 932 / MCC17*α*, 384.

247 ΣΜΠ3, 973 / MCC17*α*, 521.
248 ΣΜΠ3, 973 / MCC17*α*, 521.
249 Σ' αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ἡ Σύνοδος τὴς Σαρδικῆς (343) ἡ ὁποία προτρέπει, σὲ ἐπιστολή της πρὸς τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅσοι κοινωνοῦσαν μὲ τὸν ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο αὐτῆς τῆς πόλεως Γρηγόριο «ἢ διὰ φόβον ἢ διὰ περιδρομή τινων», νὰ παύσουν πλέον καὶ νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὴν «καθολικὴ Ἐκκλησία», δηλαδὴ μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους, ὑπὸ τὸν ποιμένα τους Μ. Ἀθανάσιο.

«Ὅθεν καὶ παραινοῦμεν πᾶσι τοῖς, ἢ διὰ φόβον ἢ διὰ περιδρομήν τινων, κοινωνήσασι Γρηγορίῳ, ἵνα νῦν, ὑπομνησθέντες καὶ προτραπέντες καὶ ἀναπεισθέντες παρ' ἡμῶν, **παύσωνται τῆς πρὸς ἐκεῖνον (τὸν Γρηγόριο Ἀλεξανδρείας) μυσαρᾶς κοινωνίας, καὶ λοιπὸν ἑαυτοὺς συνάψωσι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ**», Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Ἀπολογητικὸς κατὰ ἀρειανῶν. Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου πρὸς «...πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ πάσῃ τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παροικούσῃ,...». Τὰ ἴδια λέγει ἡ Σύνοδος καὶ σ' ἄλλη ἐπιστολή της «...τοῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπισκόποις καὶ συλλειτουργοῖς,...», βλ. PG25, 316-324 / ΕΠΕ8, 134. **Ἡ Σύνοδος τῆς Σαρδικῆς καθαίρεσε τὸν Γρηγόριο καὶ ἄλλους Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους καὶ ἔτσι τοὺς ἀφαίρεσε τὴν ἱερωσύνη. «Ἀφείλοντο δὲ τούτους καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς κοινωνίας»,** ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, PG67,1064. **Δηλαδὴ οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς Ἀρειανούς, δεκαοκτὼ ἔτη μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, τοὺς θεωροῦν ὡς Ἐπισκόπους ποὺ ἔχουν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. «τούτους παμψηφὶ καθεῖλεν ἡ ἁγία σύνοδος ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς. Καὶ ἐκρίναμεν μὴ μόνον αὐτοὺς ἐπισκόπους μὴ εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ κοινωνίας μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοὺς καταξιοῦσθαι»,** Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ PG25, 336 / ΕΠΕ8, 152. Τὸ ὅτι ζητεῖ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους νὰ μὴν ἔχουν πλέον κοινωνία μὲ τοὺς Ἀρειανούς, τοῦτο συνέβη διότι ἡ Δύση μέχρι τὴν Σύνοδο τῆς Σαρδικῆς θεωροῦσε τὴν Ἀνατολὴ (τοὺς Ἀρειανοὺς) ὅτι φρονοῦσε παραπλησίως, « οὐ μέγα τὸ κακὸν ἐποίουν, καὶ παραπλησίως φρονεῖν ἐνομίζοντο», ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, PG67, 1065.

μὲ τὸ ὅλο πνεῦμα τῶν πρακτικῶν ποὺ τοὺς θεωρεῖ «a priori» (=ἐκ τῶν προτέρων) ὡς κληρικούς.

Ἔτσι λοιπὸν πρέπει νὰ ἐννοηθοῦν καὶ τὰ παρεμφερῆ ἀποσπάσματα τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δεδομένου **ὅτι ἡ μία Σύνοδος ἑρμηνεύει τὴν ἄλλη[250], ἀλλὰ καὶ ἑρμηνεύεται ὑφ′ ὅλης**

250 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Δὲν πρόκειται περὶ θεμάτων δικαιοσύνης στὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ ὅπως στὴν Η′ ἀλλὰ πίστεως. Πῶς λοιπὸν ἡ μία Σύνοδος ἑρμηνεύει τὴν ἄλλη;

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ὅλη ἐξέταση τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ὑπῆρξε ἀκέραιο στοὺς προσερχομένους αἱρετικοὺς Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους καὶ σ′ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἔξαρχο τῆς αἱρέσεως Γρηγόριο Νεοκαισαρείας, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐξ ἀδιασείστων τεκμηρίων γιὰ τὴν Σύνοδο (βλ.σσ. 103κ.έ.), κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως μὲ τὴν Η′ Οἰκουμενικὴ γιὰ τοὺς σχισματικοὺς Ἰγνατιανούς.

Τὸ ὅτι δὲν διακρίνουν στὴν πράξη οἱ Πατέρες τὸ σχίσμα ἀπὸ τῆς αἱρέσεως καταδεικνύεται ἐκ τοῦ 7ου Κανόνος - καὶ τοῦ 6ου - τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς ὅπου τοὺς Τεσσαρεσκαιδεκατῖτες, παρ′ ὅτι σχισματικούς, τοὺς ἐκλαμβάνουν ὡς αἱρετικοὺς «κατὰ κατάχρησιν καὶ ὡς ἐκ τῶν πρώτων παρηγμένοι», (βλ. ὁσίου Θεοδώρου Στουδίτου, PG99, 1053).

«Σημειωτέον, ὅτι τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος (ὁ 6ος τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς) παρουσιάζει μίαν ἑρμηνευτικὴν ἀμφισημία: Ἐὰν ἡ φράσις "αἱρετικοὺς δὲ λέγομεν τούς τε πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ′ ἡμῶν ἀναθεματισθέντας" θεωρηθῇ παρενθετική-ἐπεξηγηματικὴ τῆς πρώτης κατηγορίας προσώπων ποὺ δὲν γίνονται δεκτοὶ ὡς κατήγοροι ἐπισκόπων ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων (δηλαδὴ τῶν αἱρετικῶν), τότε ἡ ἑπομένη φράσις "πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχισθέντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις" δὲν εἶναι ὑποδηλωτικὴ μιᾶς δευτέρας κατηγορίας αἱρετικῶν "τῷ τῇ ὁμωνυμίας λόγῳ" (ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Βουλησμᾶς), ἀλλὰ εἶναι δηλωτικὴ μόνον μιᾶς δευτέρας κατηγορίας προσώπων ποὺ δὲν γίνονται δεκτοὶ ὡς κατήγοροι ἐπισκόπων.

Ὁπότε ὁ κανὼν θὰ πρέπῃ νὰ ἀναγνωσθῇ μὲ τὸ ἑξῆς νοηματικὸν εἱρμόν: "... Δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα, πρῶτον μὲν αἱρετικοῖς μὴ ἐξῇ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι... πρὸς δὲ τούτοις (=τοῖς αἱρετικοῖς) καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχισθέντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις".

Τὴν ἑρμηνευτικὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν ὑποστηρίζει ὁ ἑρμηνευτὴς τῶν κανόνων Ἰωάννης Ζωναρᾶς: "Καὶ οὐ μόνον τοὺς περὶ τῆς ὑγιῆ πίστιν σφαλλομένους ἀποπέμπεται ὁ κανὼν πρὸς ἐπισκόπων ἐγκληματικὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποσχίσαντας ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, καὶ ἐκείνοις ἀντισυνάγοντας, κἂν δοκῶσιν ὀρθοδοξεῖν" (ΡΠΣ: Β′182-183).

Ὅμως, ὁ Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύει τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα καθ′ ὃν τρόπον καὶ ὁ Βουλησμᾶς: "Ἀκούων δὲ τοῦ παρόντος κανόνος, λέγοντος αἱρετικούς, καὶ

τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ Ἁγίας Γραφῆς, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀντίφαση. Δηλαδή: «ἑνωθῆναι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ», «προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ», νοοῦνται: οἱ τότε προσερχόμενοι Εἰκονομάχοι νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸ ἕτερον τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Εἰκονοφίλων, τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ταρασίου ποιμενόμενον. Ὅπως λοιπὸν ἔχουμε δύο τμήματα τῆς Ἐκκλησίας στὴν Η′ - Ἰγνατιανοὺς καὶ Φωτιανοὺς - ἔτσι καὶ στὴν Ζ′ - Εἰκονοφίλους καὶ Εἰκονομάχους. (Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἀνατρέξει στὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» πρὸς πληρεστέρα τεκμηρίωση ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος καὶ μάλιστα καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου σσ. 549κ.έ.).

Ὑπάρχουν πολλὲς ἀκόμη μαρτυρίες ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ποὺ ἀποδεικνύουν τὴν ἱερωσύνη τῶν αἱρετικῶν Εἰκονομάχων πρὸ τῆς μετανοίας τους. Χρειάζεται ἐνδεχομένως νὰ γίνει μία εἰδικὴ ἐργασία (μονογραφία) γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν ὅλες οἱ παραθέσεις ποὺ εἶναι ὁμολογουμένως πολλές[251]. Δὲν τὸ ἐπιτρέπει ὅμως

τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιούμενους ὁμολογεῖν, ἀποσχισθέντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις, μὴ ἐναντιωθῇς τῷ β′ κανόνι τοῦ μεγάλου Βασιλείου, μὴ ὀνομάζοντι αἱρετικοὺς τοὺς σχισματικούς· ἀλλ′ εἰπέ, ἐκείνους τοὺς σχισματικοὺς ὀνομάζεσθαι ὑπὸ τοῦ παρόντος κανόνος αἱρετικούς, τοὺς ἀλλοτριόφρονας, καὶ κατὰ προσποίησιν μὲν ὀρθοδοξοῦντας, κατὰ ἀλήθειαν δὲ ὄντας αἱρετικούς. Τὸν δὲ κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου, περὶ ἑτέρων σχισματικῶν διδάσκειν, τῶν ὄντων μὲν ὀρθοδόξων τῇ ἀληθείᾳ, διὰ δέ τινα πρόφασιν ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ἀποσχισάντων ἑαυτούς, κατὰ ἀλαζονείαν, ἀπὸ τῆς ὁλότητος τῶν ἀδελφῶν" (ΡΠΣ: Β′185). Ὁ ἅγιος Νικόδημος συμφωνεῖ μὲ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ τὸν Βουλησμᾶν, ὅτι "ὁ 6ος κανὼν τῆς Β′ μὲ τοὺς αἱρετικοὺς συναριθμεῖ τοὺς ὑγιᾶ μὲν ἔχοντας πίστιν, κεχωρισμένους δὲ ὄντας, καὶ κατὰ τῶν Κανονικῶν Ἐπισκόπων φατρίας κατ′ ἰδίαν συνάγοντας" (Πηδάλιον, σσ. 589 [ὑποσ. 1], 161[ὑποσ.1]», Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 694-695 ὑποσ. 348 / Βλ. καὶ ΡΙΝΝΕ Ι., Ἑνότης καὶ ὁμοιομορφία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ..., σ. 30 ὑποσ. 2.

251 «Στὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ ζήτημα τῆς ἐξέτασης μετάνοιας καὶ ἀποκατάστασης στὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα ἀφορᾷ σὲ 11 πρώην εἰκονομάχους ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ὅλοι τους ἕλκουν τὴν ἀρχιερωσύνη τους ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. **Ἔχει σημασία, ὅτι οἱ διατυπώσεις τῶν κειμένων δὲν κάνουν λόγο γιὰ ἀναγνώριση ἱερωσύνης (δηλαδὴ τῶν χειροτονιῶν σ.σ.), ἀλλὰ γιὰ ἀποκατάσταση στὴν ἱερωσύνη,... Ὅλες ἀνεξαιρέτως οἱ ἀναγνωσθεῖσες χρήσεις ποὺ ὅρισαν καὶ τὸ πλαίσιο ἀποδοχῆς τῆς Συνόδου αὐτῆς, ἀφοροῦσαν συνοδικὰ ἀκατάκριτους ἐπισκόπους στοὺς ὁποίους ὑπῆρχε ἀδιάσπαστο τὸ χάρισμα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία**. Ἐὰν τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ἔλειπε, τότε δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ γίνει ἀποκατάσταση», ΤΟΥΛΟΥΜΤΣΗ Β., Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς..., Θδ3(2020), 381-382.

ὁ χῶρος αὐτῆς τῆς ἑνότητος ποὺ ἤδη ἔχει μακρύνει πέραν τοῦ δέοντος. Ἀρκοῦν παρὰ ταῦτα τὰ μέχρις ἐδῶ καταχωρηθέντα πρὸς ἐξαγωγὴ ἀσφαλῶν καὶ βεβαίων συμπερασμάτων καὶ ὅτι εἶναι τέτοια ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ Τόμου τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταχωροῦμε τὰ σχετικά:

«Ἡμεῖς δὲ πᾶσα ἡ συναθροισθεῖσα ἐν τῷ τρικλίνῳ τῷ οὕτως ἐπιλεγομένῳ Ἀλεξιακῷ τῶν ἱερῶν Βλαχερνῶν θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος χάριτι Χριστοῦ....» καὶ κατωτέρω: «τοὺς δὲ νῦν ἀναφανέντας (αἱρετικοὺς Βαρλααμῖτες) καὶ συνοδικῶς ἐξελεχθέντας ἐκείνοις ὁμόφρονας..., ἀποκηρύκτους τε καὶ ἀποβλήτους ἔχομεν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἰ μὴ μεταμεληθεῖεν,...». Καὶ κατωτέρω: «τοὺς δ′ ὑπὸ τούτων συναρπαγέντας τε καὶ παρασυρέντας, καὶ μὴ τῶν ἐξάρχων τῆς αἱρέσεως ὄντας, ἀμεταμελήτους μὲν μένοντας, τοῖς ὁμοίοις καθυποβάλλομεν, μεταμεληθέντας δὲ γνησίως καὶ ἀναθεματίζοντας τήν τε ταύτην κακοδοξίαν καὶ τοὺς εἰς τέλος ἐμμείναντας ταύτῃ, **μὴ μόνον εἰς κοινωνίαν τὴν κατ′ εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην ἀσμενέστατα προσιέμεθα, μηδαμῶς τούτους ὑποβιβάζοντες, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις διάγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἑβδόμης Συνόδου, διοριζομένης, "ὅτι τοὺς μὲν πρωτάρχους καὶ προϊσταμένους καὶ τῆς δυσσεβείας ἐκδικητὰς οὐδὲ μεταμελουμένους ὅλως εἰς ἱερωσύνην παραδεχόμεθα, τοὺς δὲ βιασθέντας ἢ συναρπαγέντας τε καὶ παρασυρέντας, μεταμελουμένους ἀληθῶς καὶ γνησίως, εἰς ἱερωσύνην κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕκαστον βαθμὸν προσδεχόμεθα**"»[252].

«Ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην ἀσμενέστατα προσιέμεθα, μηδαμῶς τούτους ὑποβιβάζοντες». Ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ ἑρμηνεύει ὅτι τὸ «προσιέμεθα» (=ἀποδεχόμαστε) ἀναφέρεται «**εἰς ἱερωσύνην**», δηλαδὴ τὸ ἐὰν θὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν οἱ προσερχόμενοι ἐν μετανοίᾳ πρώην αἱρετικοί. Τὸ ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ἀποδεικνύεται κατωτέρω. Ἡ Σύνοδος (ἡ Θ′) συνεχίζει καὶ λέγει, δὲν θὰ τοὺς ὑποβιβάσουμε. «μηδαμῶς τούτους ὑποβιβάζοντες». Δηλαδή, τοὺς θεωρεῖ ὡς ἔχοντες ἱερωσύνη, τοῦτ′ ἔστι μὲ χειροτονίες ἤδη ἐκ τῆς αἱρέσεως προσερχομένους καὶ ἐμεῖς ὡς Σύνοδος δὲν θὰ τοὺς ὑποβιβάσουμε ἀπὸ τὸν οἰκεῖο βαθμὸ (ἱερωσύνης) ποὺ ἤδη ἔχουν. Ἄλλωστε τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ

252 ΔΣΘ2, 270-271 / ΔΣΜ1, 404-405.

τῶν ἀμετανοήτων αἱρεσιαρχῶν, Ἰωάννου Καλέκα καὶ Γρηγορίου Ἀκινδύνου, ὅπως φαίνεται στὴν οἰκεία ἑνότητα.

«Κατὰ τὴν ἐπὶ τοιούτοις διάγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ἑβδόμης Συνόδου», συνεχίζει ἡ Σύνοδος καὶ λέγει ὅτι τὸ ζήτημά μας τὸ ἔχει διαγνώσει καὶ ἀποφασίσει ἡ Ζ′ Οἰκουμενική. Ποιό ἦταν τὸ ζήτημα τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς; Λέγει ἡ Θ′, ὡς πρὸς ἑαυτή: «ἀλλὰ καὶ **εἰς ἱερωσύνην** ἀσμενέστατα προσιέμεθα». Καὶ ὡς πρὸς τὴν Ζ′: «ὅτι τοὺς μὲν πρωτάρχους καὶ προϊσταμένους καὶ τῆς δυσσεβείας ἐκδικητὰς οὐδὲ μεταμελουμένους ὅλως **εἰς ἱερωσύνην** παραδεχόμεθα, τοὺς δὲ βιασθέντας ἢ συναρπαγέντας τε καὶ παρασυρέντας, μεταμελουμένους ἀληθῶς καὶ γνησίως, **εἰς ἱερωσύνην** κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕκαστον βαθμὸν προσδεχόμεθα». **Ὅπως γίνεται ἀντιληπτόν, τὸ ζήτημα τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς ἦταν τὸ ἐὰν θὰ δεχόταν νὰ ἱερουργοῦν οἱ ἐν λόγῳ μετανοημένοι, πρώην αἱρετικοί. Ἡ Θ′ λοιπὸν Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὸ «προσδεχόμεθα» τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς τὸ ἑρμήνευσε ὡς πρὸς τὸ νὰ ἱερουργοῦν οἱ ἔχοντες ἱερωσύνη ἤδη πρὸ τῆς ἀποδοχῆς καὶ μετανοίας τους ἀκατάκριτοι αἱρετικοὶ καὶ διδάσκει «διοριζομένης», δηλαδὴ ἐντελλομένης, ὁριζομένης τῆς Ζ′. Δηλαδὴ τὸ ἔκανε ὅρο, ὡς ἔχοντα ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα γιὰ τὴν Ἐκκλησία.** Σημειωτέον ἐδῶ ὅτι τὴν ἴδια ἀπόφαση ποὺ ἔχει ὁ τοῦ 1351 ἔχει καὶ ὁ τοῦ 1347 Τόμος τῆς Συνόδου[253].

Συμπληρωματικὰ προσθέτουμε, πρὶν κλείσουμε καὶ συνάξουμε ὅλα τὰ συμπεράσματα αὐτῆς τῆς ἑνότητος, ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι ἀποτελοῦσαν ὁμάδα, μάλιστα σὲ ἐπίπεδο τοπικῆς Ἐκκλησίας, μιᾶς καὶ εἶχαν κυριαρχήσει ἐπὶ πολλὰ ἔτη τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως μὲ συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως τὸ 754, ὅπου συμμετεῖχαν καὶ ὑπέγραψαν τὶς ἀποφάσεις της τριακόσιοι τριάντα ὀκτὼ Ἐπίσκοποι. Πρόκειται περὶ ἤδη καταδικασθείσης αἱρέσεως στὸ ὄνομα τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, νεστοριανισμοῦ καὶ ἀρειανισμοῦ (καὶ παυλικιανισμοῦ)· καὶ ὑπὸ τοπικῶν ὀρθοδόξων Συνόδων ἀναθεματισθεῖσα (726, 732, 769 ἐν Συρίᾳ, Ρώμῃ κ.ἀ., βλ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τ.2, σ. 221)[254].

253 Βλ. ΔΣΘ2, 223-224 / ΔΣΜ1, 373.
254 Στὸν Ὅρο της ἡ Σύνοδος ἀπεφάνθη: «**Ἀναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ καὶ Νικήτᾳ τοῖς κατὰ διαδοχὴν τῷ θρόνῳ Κπόλεως προεδρεύσασιν, ὡς νέῳ Ἀρείῳ, Νεστορίῳ καὶ Διοσκόρῳ, ἀνάθεμα**», ΣΜΠ3, 883 / MCC13, 416 / ACOZ′ 2-3-3, 968.

Παρ' ὅτι λοιπὸν ἡ εἰκονομαχία ἔγινε ἀποδεκτὴ ἐπισήμως ἀπὸ τοπικὴ Ἐκκλησία, ἦταν συνοδικῶς ἀναγνωρισθεῖσα στὴν σύνοδο τῆς Ἱερείας, ἦταν προκαταδικασθεῖσα αἵρεση στὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ προσφάτως ἀναθεματισθεῖσα, δὲν εἶχαν καμία κοινωνία μαζί τους οἱ Ὀρθόδοξοι ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Παρὰ ταῦτα ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ τοὺς προσερχομένους ἐγκληθέντες Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους, μετὰ ταῦτα μετανοημένους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἔξαρχο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου τῆς Ἱερείας[255], τοὺς θεώρησε ὡς ἔχοντες - κατ' ἀκρίβειαν - ἱερωσύνη ἐνῶ διατελοῦσαν ἐν τῇ αἱρέσει πρὸ τῆς μετανοίας τους[256]. Ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τὶς προηγούμενες: Γ', Δ', καὶ ΣΤ' Οἰκουμενικές, μὲ τὴν μόνη διαφορὰ ὅτι σ' ἐκεῖνες τὶς Συνόδους οἱ αἱρεσιάρχες παρέμειναν ἀμετανόητοι μέχρι τέλους.

Ἐπὶ πλέον, τοὺς ἐδέχθη (ἡ Ζ') στὸ νὰ ἱερουργοῦν («εἰς ἱερωσύνην»), κατόπιν ἐπιμόνου καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἐπὶ τοῦ πρακτέου, ζητώντας νὰ ἀκολουθήσει πιστὰ τὶς προηγούμενες ἕξι Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Αὐτὸ τὸ πέτυχε τηρώντας τὴν παράδοση καὶ διδασκαλία ἐκείνων καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὅρισε στὴν Ἐκκλησία διαχρονικά. Ταῦτα ἐπιβεβαιώνονται καὶ ἀπὸ τὴν Θ' Οἰκουμενικὴ καθὼς καὶ ἡ ἴδια ἐφαρμόζοντας τὸν ὅρο τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, ἔτσι τὸ κατενόησε καὶ ἔπραξε

γ) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Εἰκονομάχων πρὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

255 «Ἰωάννης ὁ μεγαλοπρεπέστατος λογοθέτης εἶπεν· ἀρκεῖ τῇ συνόδῳ ὑμῶν τῇ θεόθεν συναθροισθείσῃ, ὅτι Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, καὶ ἔξαρχος τῆς παρελθούσης ἀσεβοῦς συνόδου ἐφυλάχθη μέχρι τῆς σήμερον, τοῦ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν καὶ διδασκαλίαν κατακρῖναι», ΣΜΠ3, 758 / MCC12, 1118 / ACOZ' 2-3-1, 228-230.

256 «..., ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς αὐτῆς τῆς Ζ' πράξεις, ὀρθῶς ἔγνων, **ὡς οὐ κατ' ἐληλεγμένων τότε ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ κατακεκριμένων συνῆκται Εἰκονομάχων, ἀλλὰ κατ' ἀνελέγκτων μὲν πάντως καὶ ἀκατακρίτων καὶ ὑπ' ἄλλης Συνόδου οἰκουμενικῆς** βασιλέων βασιλευόντων εἰκονομάχων,...

Εἰς οὖν ἀποδοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς Ζ' τότε ἐπιστρεφόντων χριστιανοκατηγόρων Εἰκονομάχων **οὐκ ἦν ἀνάγκη τῇ Ἁγίᾳ Οἰκουμενικῇ Ζ' Συνόδῳ ἀπὸ ἐληλεγμένων αἱρετικῶν μαρτυρίας τῶν πρὸ αὐτῆς Συνόδων τε καὶ Πατέρων παραγαγεῖν, ἀλλὰ παρ' ὁμοίων αὐτοῖς τοῖς Εἰκονομάχοις ἀνελέγκτων»**, ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Αἱ πρὸς τὸν Χριστοφόρον ἀπολογίαν ἀνταποκρίσεις, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 670-671.

1η ἔνσταση:

«Τὸ ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι πρὸ τοῦ 787 ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, καθίσταται φανερὸ καὶ ἀπὸ τὴν αἴτησί τους κατὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο νὰ ἑνωθοῦν "τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ", καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν Πατέρων, π.χ. περὶ ἀποδοχῆς "τῶν νῦν προσελθόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ»[257].

Ἡ ἀπάντηση:

Παρὰ ταῦτα, ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ὑπῆρχαν οἱ προϋποθέσεις (ἀμετανοησία ἢ κανονικὰ κωλύματα βλ. ὑποσ. 209), θὰ τοὺς καθαιροῦσε· ἡ καθαίρεση γιὰ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους σημαίνει ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης. Ἐὰν δὲν εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη τότε τί θὰ τοὺς ἀφαιροῦσε ἡ Σύνοδος; Ὁ δὲ ἅγιος Ταράσιος τοὺς ἀπείλησε μὲ καθαίρεση τὸ 786. (Οἱ δὲ ἐκφράσεις, νὰ ἑνωθοῦν οἱ πρώην Εἰκονομάχοι μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ οἱ ὑπόλοιπες, τὸ πῶς νοοῦνται διὰ τῆς ἑρμηνευτικῆς ἀρχῆς, ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον βλ.σσ. 127κ.ἑ., βλ. καὶ πῶς ἑρμήνευσε στὴν πράξη ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ τὸ προκείμενο θέμα ὡς πρὸς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ ἀνωτέρω).

2α ἔνσταση:

«Αὗται μὲν οὖν αἱ ἐν αὐτῇ τῇ α' πράξει μαρτυριῶν χρήσεις, περὶ τοῦ πῶς δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν ἐπιστρέφοντας, καὶ εἰ χρὴ τὰς παρ' αὐτῶν δέχεσθαι ἱεροτελεστίας διδάσκουν ἅπασαι,...»[258].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἔνσταση γιὰ τὶς εἴκοσι μαρτυρίες ποὺ προσεκόμισε ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὰ πρακτικά της, στὴν πρώτη πράξη ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴ τῶν ἀνεξελέγκτων Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων λέγει, ὅτι

257 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἐκκλησιολογικὲς κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογητισμοῦ, σ. 28.

258 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 672.

διδάσκουν ὅλες ἐὰν πρέπει νὰ ἀποδεχόμαστε τὶς ἱεροτελεστίες τους. Δηλαδή, τὸ "δέχεσθαι" τὸ ἐκλαμβάνει ὡς πρὸς τὶς ἱεροτελεστίες τους καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὸ ἂν θὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν μετὰ τὴν ἀποδοχή τους. Ἀλλ' ἡ Σύνοδος, ὡς εἴδαμε στὰ πρακτικά της ἀνωτέρω, ἔψαχνε νὰ βρεῖ στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση τὸ ἐὰν θὰ ἀποδεχθεῖ τοὺς Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους στὸ νὰ ἱερουργοῦν μετὰ τὴν ἀποδοχή τους καὶ ὄχι τὶς ἱεροτελεστίες τους, οἱ ὁποῖες ἦταν δεδομένο ὅτι τὶς ἀποδεχόταν, (βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο).

3η ἔνσταση:

«"Οὐ περὶ παντὸς ἐπιστρέφοντος ἀποφαίνεται ὁ Πατὴρ (ὁ Μ. Ἀθανάσιος) μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων, καὶ ῥήμασι μὲν σχηματιζομένων τὴν ἀλήθειαν, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων". Τῶν μὴ ἄρα οὕτως ἐχόντων αἱρετικῶν, δεκτέαι αἱ χειροτονίαι. Συνάγαγε δ' ἔτι ἐκ τῶν εἰρημένων τῷ Ταρασίῳ πρὸς τὰς δεκτὰς εἶναι τὰς χειροτονίας τῶν αἱρετικῶν, καὶ ὅτι ὁ γνώμων καὶ τὸ κριτήριον, εἴτ' οὖν ἡ διάκρισις τοῦ δέχεσθαι ταύτας ἢ μὴ δέχεσθαι, οὐ διὰ τοῦ ἀνελέγκτου καὶ ἐληλεγμένου σημαίνεται (κατὰ τὴν γνώμη τοῦ ἐπιθεωρητοῦ) ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀληθῶς καὶ γνησίως μετανοοῦντος καὶ μὴ τοιούτου»[259].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἀναφερομένη ἡ ἔνσταση στὴν πρὸς «Ρουφιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, τὸ "δέχεσθαι" τὸ ἐκλαμβάνει ὡς πρὸς τὶς χειροτονίες. Ἀλλ' ὡς εἴδαμε στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ μάλιστα ἑρμηνευομένη ἡ ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ταρασίου καὶ τελικῶς ὑπὸ τῆς Συνόδου, τὸ "δέχεσθαι" ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὸ ἐὰν θὰ συνεχίσουν νὰ ἱερουργοῦν οἱ μετανοημένοι Εἰκονομάχοι Ἐπίσκοποι καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὶς χειροτονίες.

Καὶ στὴν συνέχεια γίνεται ἀναφορὰ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως στὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ προσκομίζει τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς: «Ὅμως

259 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, Ἀπολογία εἰς τὰ τοῦ Κυρίου Δωροθέου, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 574.

οὖν ὁ θεσπέσιος Πατὴρ (ὁ Μ. Βασίλειος), κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πλείστων ὄντων Ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἀπηγόρευε τοῖς τροφίμοις τῆς Ἐκκλησίας τῇ τῶν αἱρετικῶν χειροτονίᾳ κεχρῆσθαι· οὐδεμίαν γὰρ προσῆν ἀπολογία. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐκ ἀγνοοῦντες τὴν γνώμην τοῦ Πατρὸς οἱ μετ' ἐκεῖνον τῆς Ἐκκλησίας διάδοχοι, τοὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, εἶτα βελτιωθέντας ἐδέξαντο, ὡς μεμαθήκαμεν διὰ τῶν προαναγνωσθέντων. Πανταχοῦ γὰρ οἱ Πατέρες ἀλλήλοις σύμφωνοί εἰσιν, ἐναντίωσις δὲ οὐδεμία ἔνεστιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐναντιοῦνται αὐτοῖς οἱ τὰς οἰκονομίας καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν μὴ ἐπιστάμενοι. Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· Πρόσφορα τὰ ἐπιλυθέντα». Καὶ ἐπιφέρεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Πρόσχες τοίνυν ἔνθα κεῖται τό, "τοὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας ἐδέξαντο", εἰ πρόσκειται καὶ τὸ "ἀνελέγκτους". Οὔμενουν πάντως, ἁπλῶς δὲ ὁ λόγος προφέρεται, γνωματευόντων τῶν Πατέρων, ὡς εἴτε πεφωραμένοι, εἴτε ἀφώρατοι, οἱ ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντες, ἐὰν μόνον μετανοήσωσιν ἐντελῶς, δέχονται **ἐκείνων τὴν ἱερωσύνην**»[260].

Ἡ ἔνσταση καὶ τὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολή, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Πατέρες ποὺ ἀποδέχθηκαν μετανοημένους αἱρετικούς, τὸ "εἶτα βελτιωθέντας (τοὺς αἱρετικοὺς) **ἐδέξαντο" τὸ ἐκλαμβάνει καὶ ἑρμηνεύει ὡς δέχονται ἐκείνων τὴν ἱερωσύνην.** Ἀλλ' ὡς εἴδαμε διὰ πολλῶν στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, ἀλλὰ καὶ ὅπως καὶ ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ ἑρμηνεύει στὸν ὅρο τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, **τὸ «ἐδέξαντο» οἱ δύο Οἰκουμενικὲς τὸ ἑρμηνεύουν «εἰς ἱερωσύνην». Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ «τῆς ἱερωσύνης» καὶ τοῦ «εἰς ἱερωσύνην» εἶναι ὅτι τὸ πρῶτο ἀναφέρεται στὶς χειροτονίες καὶ γενικώτερα στὶς ἱεροτελεστίες, ἐνῶ τὸ δεύτερο στὸ ἐὰν θὰ συνεχίσουν οἱ αἱρετικοὶ νὰ ἱερουργοῦν ὅπως καὶ πρὸ τῆς μετανοίας τους**[261].

Θέτοντας λοιπὸν αὐτὴ τὴν μὴ ὀρθὴ ἑρμηνεία καὶ οἱ δύο ἐνστάσεις (οἱ 2α καὶ 3η), ὡς εἶναι φυσικὸ ἑπόμενο, ὁδηγοῦνται σὲ λάθος συμπεράσματα. Ἐπανερχόμαστε στὴν 2α ἔνσταση ἡ ὁποία λέγει: «... τοὺς δὲ (ἀνεξελέγκτους αἱρετικοὺς) **κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας**, ἐάν τις αἰτία πονηρὰ οὐκ ἔστιν

260 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, ἔνθ. ἀν., σσ. 576-577.

261 Τὰ ἴδια ἰσχυρίζεται καὶ ἡ 2α ἔνσταση λέγοντας: «Παρεγγυᾶται δὲ καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ πατὴρ Βασίλειος ἐπιστέλλων Νικοπολίταις **μὴ παραδέχεσθαι τὴν χειροτονίαν τῶν τῆς πίστεως ὀρθότητα προσχηματιζομένων**», ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Ἀνάκρισις εἰς τὸ Κανονικόν, ἔνθ.ἀν., σ. 534.

ἐν αὐτοῖς, δέχονται δόντας λιβέλλους, κατὰ τοὺς ἐν τῇ α′ πράξει τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ β′ Ἀνατολικούς τε καὶ Ἰλλυρικοὺς Ἐπισκόπους»[262].

Κατὰ τὴν ἔνσταση ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν πρώτη πράξη της ἀποδέχθηκε κατ′ οἰκονομίαν τὶς χειροτονίες τῶν ἀκαθαίρετων Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων καὶ διὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἀναχειροτόνησε. Τὸ ὅτι εἶναι ἀκαθαίρετοι ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση τὸ ὁμολογεῖ σὲ πολλὰ σημεῖα. Ἐνδεικτικῶς: «... περιεργότερον ἐκπεριελθών, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς αὐτῆς τῆς Ζ′ πράξεις, ὀρθῶς ἔγνων, ὡς οὐ κατ′ ἐληλεγμένων τότε ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ κατακεκριμένων συνῆκται Εἰκονομάχων, ἀλλὰ κατ′ ἀνελέγκτων μὲν πάντως καὶ ἀκατακρίτων ὑπ′ ἄλλης Συνόδου οἰκουμενικῆς βασιλέων βασιλευόντων εἰκονομάχων...»[263].

Συνεπῶς ὁδηγούμαστε στὸ ἑξῆς παράδοξο, οἱ ἀκαθαίρετοι αἱρετικοὶ κληρικοὶ κατ′ ἀκρίβειαν δὲν ἔχουν χειροτονίες δηλαδὴ ἱερωσύνη. Τότε ὅμως τί ἔννοια ἔχει ἡ καθαίρεση. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐνστάσεως λέγεται ὅτι: « ...**ἐκτὸς εἰ μὴ τὴν τῆς Ἱερωσύνης προηγουμένως καθαίρεσιν, ταὐτὸν εἰπεῖν τὴν ἀφαίρεσιν»[264], ὅτι ἡ καθαίρεση εἶναι ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης**. Ἐὰν κατ′ ἀκρίβειαν δὲν ἔχει ἱερωσύνη ὁ ἀκαθαίρετος αἱρετικὸς κληρικὸς τότε τί θὰ τοῦ ἀφαιρέσει ἡ Σύνοδος; Θὰ τοῦ δώσει κατ′ οἰκονομίαν τὴν ἱερωσύνη, ἔτσι ὥστε ἐκ τῶν ὑστέρων καθαιρώντας τον νὰ τοῦ ἀφαιρέσει τὴν ἱερωσύνη τὴν ὁποία κατ′ οἰκονομίαν τοῦ ἔδωσε; Βεβαίως ὄχι.

Γιὰ τὸν Διόσκορο σχετικῶς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «**Ὅτι δὲ πρὸ τοῦ καθαιρεθῆναι Διόσκορον ἀναφαίρετος ἦν αὐτῷ ἡ ἱερωσύνη**, κἂν κακῶς τε καὶ παρανόμως αὐτῇ ἐχρῆτο, σφραγίδα δείξεως αὐτὴν προβάλλομαι ταύτην τὴν ἐν Χαλκηδόνι Δ′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἥτις μαθοῦσα ὅτι ἐπιχειρῶν μετὰ καθαίρεσιν διεθρύλλει Διόσκορος αὖθις απολαβεῖν τὴν ἱερωσύνην τάδε ὁρίζεται ἐπὶ λέξεως· (αὐτ. 131) "ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὡς μετὰ τὴν ἐκ τῶν θείων κανόνων τῆς ἱερωσύνης ἀφαίρεσιν (**σύνετέ μοι καλῶς ὡς ἡ κανονικὴ ἀφαιρεῖ καθαίρεσις τὴν ἱερωσύνην δι′ ὅλου**) Διόσκορος ὁ γενόμενος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἐπίσκοπος ἐπεχείρησε διαθρυλλεῖν αὖθις ἀπολαβεῖν τὴν ἱερωσύνην, ἣν ὁ πρότερον ἔχων (**βλέπετε, ὡς οὐκ ἦν ἀφιπτᾶσα αὐτοῦ πρὸ τῆς**

262 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἐπιστολὴ β′ πρὸς ἅγιον Νικόδημον Ἁγιορείτην, ἔνθ.ἀν., σ. 109.
263 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Αἱ πρὸς τὴν Χριστοφόρου ἀπολογίαν ἀνταποκρίσεις, ἐνθ. ἀν., σσ. 670-671.
264 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἐνθ. ἀν., σ. 707.

συνοδικῆς κατακρίσεως;) οὐκ εἰς θεραπείαν τοῦ δεδοκότος Χριστοῦ, ἀλλ′ εἰς ἀδικίαν καὶ λύμην τῶν θείων κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ταύτην ἀπεχρήσατο. Ἵνα τοίνυν ἅπαντες, οἱ τῆς ὑγιοῦς πίστεως τρόφιμοι ἀναμφίβολον ἔχητε τὴν ἔνδικον ἐπ′ αὐτῷ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, τόδε τὸ γράμμα ἐδικαιώσαμεν προτεθῆναι διασημαίνοντες, ὡς ὁ παρὰ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ καὶ παρὰ τοσαύτης πληθύος ἐπισκόπων, δι′ ὧν ἀσύγγνωστα δέδρακε, τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθείς, οὐδεμίαν τὸ σύνολον ἔχει ἀποκαταστάσεως ἐλπίδα, ὡς μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβολῆς παυσαμένων καὶ τῶν σκανδάλων", (βλ.σ. 78 παρόντος βιβλίου). Ἡλίου ἄρα τηλαυγέστερον δέδεικται κἀκ τοῦ θεσπίσματος τοῦδε, ὡς Διόσκορος, ὃν μόνον εἰς δεῖξιν ὁ ἀδελφὸς παραγαγεῖν ἠρετίσατο, ὅτι ἐληλεγμένος ἦν, ὅτε ἐχειροτόνησεν Ἀνατόλιον, **ἀνεξέλεγκτος ἦν συνοδικῶς καὶ ἀκατάκριτος καὶ καθὸ τοιοῦτος ἀναφαίρετον τὴν ἱερωσύνην ἔχων, πάντα τὰ τῆς ἱερωσύνης βουλόμενος τελεῖν ἐτέλει καὶ δεκτὰ ἦν οὕτω τὰ παρ′ αὐτοῦ τελούμενα,** ὥστε καὶ ὑπ′ αὐτοῦ ἀδίκως καθαιρεθέντες, ἕως οὗ δικαίως ἐπὶ δίκης συνοδικῶς εἰς τὸν οἰκεῖον ἀθωωθέντες βαθμὸν ἀπεκαταστάθησαν, οὐδὲν ἐτόλμων τῶν τῆς ἱερωσύνης πρᾶξαι»[265]. Ὥστε κατὰ τὴν ἔνσταση, ἡ κανονικὴ καθαίρεση ἀφαιρεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἱερωσύνη καὶ καθ′ ὅσον χρόνον δὲν εἶχε καθαιρεθεῖ ἀκόμη ὁ Διόσκορος, ἔχοντας τὴν ἱερωσύνη του, τόσο τελοῦσε τὶς ἱεροπραξίες καὶ ἦταν δεκτὲς ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐὰν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα καὶ πράγματι ἔχουν ἔτσι, τότε ὁ ἀκατάκριτος αἱρετικὸς κληρικὸς μέχρι καὶ τὴν καθαίρεσή του ἔχει κατ′ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη.

Ἄλλωστε καὶ ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ θὰ καθαιροῦσε τοὺς προσερχομένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους ἐὰν παρέμεναν ἀμετανόητοι ἢ ἐὰν ὑπῆρχαν κανονικοὶ λόγοι. Μὲ καθαίρεση τοὺς ἀπείλησε τὸ 786 καὶ ὁ ἱερὸς Ταράσιος. Αὐτὸ δείχνει ὅτι καὶ ἡ Σύνοδος καὶ ὁ Ἅγιος τοὺς ἐξελάμβαναν ὡς ἔχοντες κατ′ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη. Ἐὰν κατὰ τὴν ἔνσταση γιὰ τοὺς ἀνεξελέγκτους αἱρετικοὺς ἰσχύει ὅτι κατ′ οἰκονομίαν δέχθηκε ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ τὶς χειροτονίες τους: «...περὶ τῶν ἀνεξελέγκτων δῆλον ὅτι συνοδικῶς ἐγένετο **καὶ αὐτῶν οἰκονομικῶς τὴν χειροτονίαν ἐδέξατο»[266].** Τότε ἐξ ἀνάγκης μετα-

265 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σσ. 655-656.
266 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Ἀνάκρισις εἰς τὸ κανονικόν, ἔνθ. ἀν., σ. 533.

πίπτει στὴν στρεβλὴ δοξασία τοῦ Χριστοφόρου τὴν ὁποία καὶ πολὺ ὀρθῶς ἀναίρεσε: «**...ἀποδεικνύεται ὅτι οὐκ ἀλλοτριοῦνται τῆς ἱερωσύνης οἱ καθαιρούμενοι, ἀλλὰ παῦλα μόνον διηνεκὴς ὀπηδεῖ τῷ πράγματι καὶ ἀργία, οὐ μὴν δὲ καὶ τελεία ἀφαίρεσις»[267]. Ὅτι δηλαδὴ ἡ καθαίρεση δὲν εἶναι ἀφαίρεση ἀλλὰ παῦλα τῆς ἱερωσύνης. Μὲ τὸ ἕνα χέρι ἡ ἔνσταση τὴν ἀναιρεῖ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴν εἰσαγάγει καὶ πάλι αὐτὴν τὴν διδασκαλία.**

Δυστυχῶς ἔχουμε καὶ συνέχεια στὶς μὴ ὀρθὲς ἑρμηνεῖες ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. Ἑρμηνεύοντας τὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς: «ἡ Ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται»[268], λέγει: «δῆλον δ′ ὅτι πεφωραμένων κακῶν»[269]. Καὶ ἀλλοῦ: «Τίνες δ′ ἂν εἶεν οἱ κακοὶ διδάσκαλοι οὗτοι ἄλλοι, ἢ οἱ συνοδικῶς ἀπελεγχθέντες αἱρετικοί;»[270]. Ἡ ἔνσταση δεσμευθεῖσα ὑπὸ τῆς μὴ ὀρθῆς ἑρμηνείας, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὅτι τὸ «δέχεσθαι» τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ἀναφέρεται στὶς χειροτονίες τῶν αἱρετικῶν φθάνει στὸ νὰ πεῖ, ἡ Ἐκκλησία δὲν δέχεται ἐκ κακῶν διδασκάλων Ἱερεῖς, ὅτι ἰσχύει γιὰ καθηρημένους κληρικοὺς ἐνῶ εἶναι προφανεστάτη ἡ ἔννοια ἀπὸ τὴν συνάφεια τοῦ ἀποσπάσματος τῶν πρακτικῶν ὅτι ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους. Ὁ ἅγιος Ταράσιος αὐτὸ τὸ εἶπε γιὰ τοὺς ἑπτὰ Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους ποὺ προσέρχονται στὴν Σύνοδο ἐν μετανοίᾳ (ποὺ βεβαίως ἴσχυε καὶ γιὰ τοὺς ὑπολοίπους). Τὸ ὅτι καὶ ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση τοὺς θεωρεῖ ὡς ἀκαθαίρετους τὸ εἴδαμε ἀνωτέρω. Ἡ ἔννοια, λοιπόν, τοῦ ἀποσπάσματος εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δέχεται Ἱερεῖς ἐκ κακῶν διδασκάλων ὡς εἶστε ἐσεῖς οἱ ἑπτὰ ἀκαθαίρετοι Ἐπίσκοποι, διότι ἐὰν συνεχίζετε νὰ ἱερουργεῖτε τότε θὰ διδάσκετε τὴν αἵρεση στὸ ποίμνιο, (βλ. καὶ περὶ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς διδασκαλίας καὶ γενικῶς ἐξ ὅλης τῆς παρουσίας ὡς παράδειγμα τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν στὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου σσ. 580κ.ἑ.).

Ἀκόμη ἡ ἔνσταση, ἑρμηνεύοντας τὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, λέγει ὅτι δὲν ἦταν καταδικασθέντες οἱ αἱρετικοὶ τῆς ἐπιστολῆς καὶ δὲν εἶχαν ἀποκοπεῖ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ εἶναι ὀρθό. «Καὶ πάλιν οὐκ ἀπὸ ἐληλεγμένων τοῦτο δεχθήσεται, ἀλλ′ ἀπὸ προεγνωσμένων μέν, ὡς οἱ ἀπὸ Βασιλείου σημειωθέντες, οὐ πεφωραμένων δὲ καὶ ἀποκεκηρυγμένων συνοδικῶς, ὃ μικροῦ δεῖν εἰπεῖν ἀπὸ ἀφωράτων καὶ οὐ τελείως ἀποσχισθέντων τοῦ ὑγιοῦς ἔτι σώματος τῆς Ἐκκλησίας»[271]. Αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι ὀρθὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγει στὴν συνέχεια γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, ὅτι μετὰ τὸν ἔλεγχο ποὺ τοῦ ἔγινε ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου στὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολὴ ἀποκόπηκε τῆς Ἐκκλησίας ὁ Εὐστάθιος καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦταν δεκτὲς οἱ ἱεροτελεστίες του. «Ἕως οὗ οὖν ταῦτα ἐγένετο, καὶ Εὐστάθιος ἀπεκαθίστατο, ὡς οὐκ εἰς τέλεον ἀπεῤῥάγη, δεκτὰ ἦν τοῖς μὴ εἰδόσιν αὐτοῦ τὴν ἐνδομυχοῦσαν ἀσέβειαν τὰ παρ′ αὐτοῦ τελούμενα. Ἀφ′ οὗ δὲ Βασίλειος Νικοπολίταις ταῦτα ἐγνώρισε, καὶ ταῦτα "πλείστων τότε ὄντων Ὀρθοδόξων" ὥσπερ φησὶ Ταράσιος (αὐτ.), εἴ τις ἐκείνων ἐτόλμα "τῇ" περὶ τὸν Εὐστάθιον "Ἀρειανῶν χειροτονία κεχρῆσθαι", ἄδεκτος πάντως. "Οὐδεμία γάρ", ἐπάγει Ταράσιος, "προσῆν αὐτοῖς ἀπολογία". Εἶτά φησιν· "Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές", τὸ δεκτὰ εἶναι δηλαδὴ τὰ παρὰ τῶν αἱρετικῶν τελεσθέντα, τῶν μὴ ὑπό τινος τῶν τῆς εὐσεβείας ἱερῶν ὑπερμάχων ἐλεγχθέντων, ὡς ὁ ὑπὸ Βασιλείου ἐλήλεγκται, "οὐκ ἀγνοοῦντες τὴν γνώμην τοῦ Πατρὸς οἱ μετ′ ἐκεῖνον τῆς Ἐκκλησίας διάδοχοι, τοὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας", τουτ′ ἔστιν ἀνεξελέγκτων, "εἶτα βελτιωθέντας ἐδέξαντο, ὡς μεμαθήκαμεν διὰ τῶν προαναγνωσθέντων", ἤτοι τοὺς ὑπὸ Μονοφυσιτῶν τε καὶ Μονοθελητῶν χειροτονηθέντων τε καὶ δεχθέντας, ὡς μήπω συνοδικῶς αὐτῶν ἀποκηρυχθέντων»[272].

Εἶναι πραγματικὰ ἐκπληκτικὸ τὸ πόσο μπορεῖ νὰ διαστραφεῖ ἡ ἔννοια ἑνὸς ἀποσπάσματος· ὅταν κάτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δὲν ἑρμηνευθεῖ ὀρθῶς ὅλη ἡ ἑρμηνεία καταντᾶ μία διαστροφή. Γιὰ νὰ μὴν εἶναι δεκτὰ ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων τὰ τελούμενα ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, μὲ τὴν ἔννοια τοῦ νὰ εἶναι ἀνυπόστατα, σημαίνει ὅτι καθαιρέθηκε ὁ Εὐστάθιος. Τό "ἄδεκτος πάντως" ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως γιὰ τὸν Εὐστάθιο ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι εἶναι πλέον καθηρημένος. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἔνσταση τὸν Εὐστάθιο τὸν ἀντιπαραθέτει μὲ τοὺς Μονοφυσῖτες καὶ Μονοθελῆτες οἱ ὁποῖοι δὲν ἦταν συνοδικῶς ἀποκηρυγμένοι, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς «ἐδέξαντο» οἱ Πατέρες καὶ τὸ «ἐδέξαντο» ἀφορᾷ «τὸ δεκτὰ εἶναι δηλαδὴ τὰ παρὰ τῶν αἱρετικῶν τελεσθέντα,...». Ἐνῶ γιὰ τὸν Εὐστάθιο, ἀφοῦ τὸν ἔλεγξε ὁ Μ. Βασίλειος, εἶναι «ἄδεκτος πά-

267 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, Ἀπολογία εἰς τὰ τοῦ κυρίου Δωροθέου, ἔνθ. ἀν., σ. 585.
268 ΣΜΠ3, 732 / MCC12, 1019 / ACOZ′ 2-3-1, 66.
269 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Ἀνάκρισις εἰς τὸ Κανονικόν, ἔνθ.ἀν., σ. 534.
270 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σ. 537.

271 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σ. 538.
272 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σσ. 538-539.

ντως» δηλαδὴ δὲν εἶναι «δεκτὰ... τὰ παρ’ αὐτοῦ τελούμενα». Ἀλλὰ ὁ Μ. Βασίλειος δὲν τὸν καθαίρεσε συνοδικῶς δικάζοντάς τον, δίδοντάς του τὴν εὐκαιρία νὰ ἀπολογηθεῖ καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι οὐδεὶς κρίνεται ἀναπολόγητος. Ἀλλὰ καὶ οὔτε λέγει στὴν ἐπιστολὴ αὐτή, ἢ καὶ ἀλλοῦ, ὅτι συνοδικῶς ἐπιβεβαίωσε συμψηφίζοντας παλαιότερη καταδίκη αὐτοῦ τοῦ αἱρετικοῦ. Ἁπλῶς τὸν ἔλεγξε διὰ μιᾶς ἐπιστολῆς, ἔτσι ὅμως δὲν χάνεται ἡ ἱερωσύνη. Καὶ πάλι δι’ αὐτοῦ τοῦ τρόπου, διὰ τὴν ἔνσταση, ἰσχύει ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοφόρου.

Ἐδῶ ὅμως γεννᾶται καὶ ἄλλο θέμα. Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι ἕως ὅτου ὁ Εὐστάθιος ἀπεκαθίστατο στὸν θρόνο του δὲν ἀποκόπηκε τῆς Ἐκκλησίας «οὐκ εἰς τέλεον ἀπεῤῥάγη» καὶ διὰ τοῦτο ἦταν δεκτὰ τὰ παρ’ αὐτοῦ τελούμενα. Ὅταν ὅμως ὁ Μ. Βασίλειος τὸν ἔλεγξε τότε ἀποκόπηκε πλέον τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦτο «ἄδεκτος πάντως». Ἂν λοιπὸν ὁ Εὐστάθιος τὸ 375, ποὺ γράφηκε ἡ πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολή, ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας τότε πῶς ὁ Μ. Βασίλειος τὸ 377, ποὺ ἔγραψε «τοῖς Δυτικοῖς» ἐπιστολὴ (263), τὸν θεωρεῖ ὡς ἐντὸς Ἐκκλησίας; Γίνεται λοιπὸν φανερὸ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ τῆς ἐνστάσεως.

Τὸ «δέχεσθαι» καὶ τὸ «ἐδέξαντο» τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ποὺ ἀποδέχθηκαν, ἔχει τὴν ἔννοια στὸ νὰ ἱερουργοῦν μετὰ τὴν ἀποδοχή τους καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἱερωσύνη τους (=τὶς χειροτονίες τους), ὡς ἤδη ἐλέχθη κατ᾽ ἐπανάληψιν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦ ὅπως καὶ τῶν ὑπολοίπων ποὺ παρετέθησαν ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν πρακτικῶν, κατὰ τὸν νοῦν τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς, (παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως προστρέξει σὲ ὅλη τὴν οἰκεία ἑνότητα σσ. 103κ.ἑ.).

Καὶ μιᾶς καὶ ἀναφερθήκαμε στὴν 263 ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Τὸ μὲν οὖν ἰταμὸν καὶ ἀναίσχυντον τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν φανερῶς ἀποῤῥαγὲν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας,...»[273]. Καὶ ἑρμηνεύει τὴν ἀποκοπὴ τῶν Ἀρειανῶν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀπώλεια τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης, ἐνῶ ἡ ἔννοια εἶναι ὡς ἀποκοπέντων ἀπὸ τὸ ὑγιὲς (=ἀποτειχισθὲν) σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (βλ. περισσότερα στὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου σ. 565 καὶ στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 549κ.ἑ.).

273 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σσ. 536.

4η ἔνσταση:

«Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ Ζ′ πρὸς τῷ τέλει τῆς α′ πράξεως, τὴν παρὰ τῶν καθηγητῶν, φησί, τῆς τῶν Μονοθελητῶν αἱρέσεως χειροτονίαν οὐκ ἀπεδοκίμασεν ἡ ΣΤ′, ὡς τοὺς πλείους τῶν συνεδρευόντων, παρ’ ἐκείνων ἔχουσα κεχειροτονημένους. Ὅθεν σκοπεῖν ὅπως συμβιβασθήσεται ταῦτα τῷ τε Ἀποστολικῷ ξη′ Κανόνι, ἀπροσδιορίστως τὴν παρὰ τῶν αἱρετικῶν χειροτονίαν ἀποδοκιμάζοντι, καὶ τῇ πρὸς Νικοπολίτας ἐπιστολῇ τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ ὃν αἱ βέβηλοι τῶν αἱρετικῶν χεῖρες ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προὐβάλοντο, τοῦτον οὐδὲ βιαζόμενον εἴτ’ οὖν φιλονεικοῦντα ἐναριθμεῖν ἑαυτὸν τῷ ἱερατικῷ πληρώματι, προσιεμένου. Σκοπεῖν δὲ μὴ παρὰ τῶν συνοδικῶς ἀνεξελέγκτων καὶ ταύτῃ γ′ ἔτι ὀρθοδόξοις ἀριθμουμένων οἱ εἰρημένοι ἐχειροτονήθησαν. Τοὺς γὰρ τῆς Δ′ προέδρους, Ἀνατόλιόν φημι Κπόλεως καὶ Μάξιμον Ἀντιοχείας, ὁ Ἀλεξανδρείας μονοφυσίτης Διόσκουρος ἦν χειροτονήσας, μήπω συνοδικῶς παρ’ αὐτῶν τούτων ἐληλεγμένος αἱρετικός. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ ΣΤ′ συνεδρευόντων οἱ παρὰ τῶν μονοθελητῶν, Σεργίου, Πύρρου, Πέτρου καὶ Παύλου χειροτονηθέντες, μετὰ τὴν παρ’ αὐτῶν χειροτονίαν συνελθόντες, ἤλεγξαν καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτοὺς ὡς αἱρετικούς, ὡς εἶναι τὴν τῇ ΣΤ′ ἔτι μὴν καὶ Δ′ μὴ ἀποδοκιμασθεῖσαν τῶν συνεδρευόντων χειροτονίαν, τέως παρ’ Ὀρθοδόξων, οὐ παρ’ αἱρετικῶν γενομένην, ὡς μήπω, ὡς εἴρηται, συνοδικῶς ἐληλεγμένων. Τοὺς γὰρ παρὰ αἱρετικῶν μετὰ τὴν συνοδικὴ ἐκφώνησιν χειροτονηθέντας καθαιρεῖσθαι ἀξιοῖ ἡ Ζ′ (ἐν τῷ τέλει τῆς α′ πράξεως). Τῶν γὰρ ἐν ὑπονοίᾳ αἱρέσεως ὄντων τοὺς συνοδικῇ τέως διαγνώσει ἀνεξελέγκτους, τῶν ἱερῶν Κανόνων κοινωνικοὺς εἰδότων, δῆλον ὅτι παρὰ τῶν ἔτι κοινωνικῶν ἐχειροτονήθησαν, οἱ μὴ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀλλὰ μετ’ αὐτὴν αἱρετικοὺς ἐλέγξαντες τοὺς χειροτονήσαντας»[274].

Ἡ ἀπάντηση:

Γίνεται ἀποδεκτὸ καὶ ὑπ’ αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως ὅτι τὸ δέχεσθαι τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ἀφορᾷ τὶς χειροτονίες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ βλέπει διαφορὰ ἐκεῖ ποὺ δὲν ὑπάρχει. Δηλαδὴ μεταξὺ τῆς ΣΤ′

274 ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, Ἐπιτομὴ ἱερῶν κανόνων, σσ. 63-64.

Οἰκουμενικῆς, ἡ ὁποία δέχθηκε τὶς χειροτονίες τῶν Μονοθελητῶν καὶ τὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολή, ἡ ὁποία δῆθεν δὲν δέχθηκε τὶς χειροτονίες τους. (Ὡς πρὸς τὸν 68ο Ἀποστολικὸ Κανόνα δὲν θὰ τύχει ἐρεύνης διότι μᾶς ἐνδιαφέρει ἄμεσα μόνον ὅ,τι περιέχεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς). Καὶ πάσχει λοιπὸν ἡ ἔνσταση νὰ συμβιβάσει ὅσα τὰ κατ′ αὐτὴν ἀσυμβίβαστα καὶ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ φέρει τὴν ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ σ′ αὐτὸ τὸ μέτρο.

Ὅπως λοιπόν, λέγει ἡ ἔνσταση, ὁ Ἀνατόλιος Κπόλεως καὶ ὁ Μάξιμος Ἀντιοχείας χειροτονήθηκαν ὑπὸ τοῦ Διοσκόρου (μόνον ὁ πρῶτος χειροτονήθηκε ὑπ′ αὐτοῦ) δὲν ἦταν ἀκαθαίρετος, ἔτσι καὶ οἱ Μονοθελῆτες αἱρετικοὶ Σέργιος, Πύρρος, Παῦλος καὶ Πέτρος δὲν ἦταν καθηρημένοι ὅταν ἐπιτέλεσαν τὶς χειροτονίες. Αὐτὸ εἶναι ὀρθό, ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι ἀκριβὲς τῆς ἐνστάσεως εἶναι ὅτι οἱ χειροτονίες ποὺ λέγει αὐτῶν τῶν Μονοθελητῶν δὲν ἔγιναν ἀπὸ αἱρετικοὺς ἀλλὰ «τέως παρ′ Ὀρθοδόξων» διότι δὲν καταδικάσθηκαν ὑπὸ Συνόδου. Αἱρετικὸ ὅμως δὲν καθιστᾶ ἡ καταδίκη τῆς Συνόδου κάποιον ἀλλὰ τὸ φρόνημά του. Ἡ Σύνοδος, δικάζοντάς τον, τὸν καταδικάζει ὡς ἀμετανόητο αἱρετικὸ ἐφ′ ὅσον παραμείνει ἀμετακίνητος στὸ φρόνημά του, (βλ. ὑποσ. 1114).

Λέγεται στὴν συνέχεια ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Τῶν γὰρ ἐν ὑπονοίᾳ αἱρέσεως ὄντως τοὺς συνοδικῇ τέως διαγνώσει ἀνεξελέγκτους» γιὰ τοὺς Μονοθελῆτες, αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθό. Οἱ Μονοθελῆτες ἦταν ἐμφανῶς αἱρετικοὶ καὶ μάλιστα, ἀπὸ τοὺς τέσσερις ποὺ ἀνάφερε, τοὺς δύο πρώτους τοὺς ἀναθεμάτισε ὀνομαστικῶς ἡ Σύνοδος τῆς Ρώμης τὸ 640, ἐνῶ καὶ τὸν τρίτο μαζὶ μὲ τοὺς δύο προηγουμένους τοὺς ἀναθεμάτισε ἡ ἐν Λατερανῷ Σύνοδος τὸ 649. Δὲν ἦταν λοιπὸν «ὑπονοίᾳ» ἀλλὰ φανερῶς αἱρετικοὶ καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀναθέματος. Συνεχίζει ἡ ἔνσταση λέγοντας: «τῶν ἱερῶν Κανόνων κοινωνικοὺς εἰδότων» («τῶν γὰρ ἐν ὑπονοίᾳ αἱρέσεως ὄντων...»), αὐτὸ εἶναι ὀρθὸ διότι οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἀναφέρονται σ′ αὐτοὺς ποὺ ἐκδηλώνουν τὴν αἵρεσή τους γιὰ νὰ γίνει ἀντιληπτὴ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους. Ἂν καί, ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ τίθεται τὸ φρόνημα ὡς κριτήριο λέγοντας «αὐτοὺς τοὺς ὁποίους ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα, ἀπ′ αὐτούς πρέπει νὰ φύγουμε τὴν κοινωνία». Ἀλλὰ καὶ πάλι πρέπει νὰ γίνει ἀντιληπτὸν τὸ φρόνημα μέ κάποιο τρόπο.

Ἡ ἔνσταση φθάνει στὸ συμπέρασμα: «δῆλον ὅτι παρὰ τῶν ἔτι κοινωνικῶν ἐχειροτονήθησαν». Οἱ Ὀρθόδοξοι ὅμως δὲν εἶχαν

κοινωνικοὺς τοὺς Μονοθελῆτες, ἤδη μετὰ ἀπὸ τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Σεργίου τὸ 638 καὶ ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν τοπικὴ Σύνοδο τῆς Ρώμης ποὺ μνημονεύσαμε ἀνωτέρω τὸ 640, δηλαδὴ περὶ τὰ σαράντα ἔτη πρὸ τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ δὲ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, στοὺς διαλόγους ποὺ εἶχε μὲ τοὺς Μονοθελῆτες στὴν Κπολη τὸ 655 καὶ 656, σαφῶς ἀναφέρεται σ′ αὐτὴν τὴν ἀκοινωνησία, στὴν ὁποία τὸν ἀκολούθησε πλῆθος κλήρου καὶ λαοῦ (βλ.σ. 322) περὶ τὰ εἴκοσι πέντε ἔτη πρὸ τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς.

Εἶναι φανερὸ λοιπὸν ὅτι οἱ Μονοθελῆτες αὐτοί, ὅταν ἔκαναν τὶς χειροτονίες αὐτὲς καὶ ἐμφανῶς αἱρετικοὶ καὶ χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους ἦταν. Συνεπῶς δὲν εἶναι ὀρθὸ τὸ συμπέρασμα τῆς ἐνστάσεως διότι ἡ ἑρμηνεία ποὺ δίδει στὸ δέχεσθαι τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς δὲν εἶναι ὀρθή· ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία εἶναι ὅτι τὸ δέχεσθαι ἀφορᾶ στὸ νὰ ἱερουργοῦν μετὰ τὴν ἀποδοχή τους καὶ ὄχι τὶς χειροτονίες τους[275]. Ὁπότε, ἡ μὲν ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποδέχθηκε τοὺς χειροτονημένους ἐκ τῶν αἱρετικῶν στὸ νὰ ἱερουργοῦν, διότι δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ τὸ κάνει, ἐνῶ στὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολὴ δὲν τοὺς ἀποδέχεται ὁ Μ. Βασίλειος, στὸ νὰ ἱερουργοῦν ἐπαναλαμβάνουμε, διότι ὑπῆρχε σοβαρὸς λόγος γι′ αὐτό, (βλ.σσ. 114κ.ἑ., 560-561).

275 Αὐτὸ ἡ ἔνσταση τὸ λέγει ἀμέσως μετὰ ὡς ἑξῆς: «Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ Ζ′ (Οἰκουμενικὴ Σύνοδος) **τὴν τῶν συνοδικῶς ἀνεξελέγκτων αἱρετικῶν χειροτονίαν ἐδέξατο**·...», ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, ἔνθ. ἀν., σ. 64.

6. Θ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Μὲ ἕνα ἱστορικὸ ἅλμα, βρισκόμαστε στὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 14ου αἰῶνος ὥστε νὰ παρακολουθήσουμε ἀπὸ κοντὰ τὶς ἡσυχαστικὲς λεγόμενες ἔριδες[276]. Καὶ πάλι ἡ Ἐκκλησία, ἐξ ἑνὸς νόθου τέκνου αὐτῆς, τοῦ οὐνίτου Ἕλληνος μοναχοῦ Βαρλαὰμ ἐκ Καλαβρίας τῆς Ν. Ἰταλίας, ἀπειλεῖται δεινῶς καὶ ὑπούλως.

Βαθειὰ ἐμποτισμένος μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διδασκαλία τῆς Δύσεως (ἀριστοτελικὴ καὶ πλατωνικὴ φιλοσοφία), ἀλλὰ καὶ γνώστης ἄριστος ταύτης, ἐρχόμενος στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴ ἔγινε λίαν εὐπρόσδεκτος καὶ ἀπόλαυσε μεγάλων τιμῶν, ὥστε νὰ καταλάβει καὶ ἀνωτάτη θέση σὲ σχολὴ τῆς φιλοσοφίας στὴν Κπολη. Λόγῳ ὅμως τοῦ ὑπερηφάνου χαρακτῆρος του ζήτησε ἀναμέτρηση δημοσίως σὲ ἕναν ἄπελπιν ἀγῶνα πρὸς ἐπίδειξη τῶν γνώσεών του, ἀλλ' ὑπέστη ταπείνωση δημοσίως ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Γρηγορᾶ[277] καὶ ἔκτοτε μεταβαίνει στὴν Θεσσαλονίκη ὅπου ἱδρύει σχολή. Ἐκεῖ, πρὸς θεραπεία τοῦ καταπεπτωκότος γοήτρου του, ἀρχίζει ἕναν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν μοναχῶν-ἡσυχαστῶν, μὲ συνεχεῖς κατηγορίες, ζητώντας ἐκ νέου ἀναμέτρηση δημοσίως.

Οἱ μοναχοί, μὴ δυνάμενοι νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν, ζητοῦν τὴν βοήθεια καὶ συναρωγὴ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἡσυχάζοντος τότε (1337) στὸ ἡσυχαστήριο τοῦ ἁγίου Σάββα τῆς Μ. Λαύρας. Ἐξέρχεται ὁ ἱερὸς Πατὴρ πρὸς ἀντιμετώπιση τοῦ αἱρεσιάρχου τούτου[278] καὶ ἔκτοτε περιπίπτει σὲ πολλὲς περιπέτειες.

276 «Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ Θ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Εἶναι οἱ σύνοδοι τῆς περιόδου τῆς ἐκρήξεως τοῦ προβλήματος ποὺ ἀφοροῦσε στὸν ἡσυχασμό. Δὲν εἶναι "ἡσυχαστικὲς ἔριδες", οἱ Φράγκοι μᾶς μάθανε νὰ τὶς λέμε ἡσυχαστικὲς ἔριδες. Εἶναι ἡ ἔκρηξη τῆς ἀντιστάσεως τῶν ἡσυχαστῶν, τῶν Ὀρθοδόξων δηλαδή, ἀπέναντι στὶς παπικὲς καὶ σχολαστικὲς προκλήσεις», ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ Γ., ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς πατέρας τῆς Θ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σ. 18.

277 SCHIRO G., «Ὁ Βαρλαὰμ καὶ ἡ φιλοσοφία...», σ. 8.

278 «Πείθεται τοῖς τῶν ὁμοτρόπων καὶ ὁμοψύχων ὁ Γρηγόριος λόγοις, καιρὸν εἶναι κρίνας καὶ ἡσυχίας καὶ πολέμου, ἐπειδὴ καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα», Ἁγίου Φιλοθέου Κπόλεως, λόγος εἰς τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης κεφ. 44 παρὰ ΤΣΑΜΗ Δ., Φιλοθέου Κπόλεως τοῦ Κοκκίνου ἁγιολογικὰ ἔργα, σ. 476.

Ζητώντας κατ' ἀρχὰς δι' εἰρηνικῶν μέσων νὰ καταλλάξει τὰ διεστῶτα, μὴ κατορθώνοντας τοῦτο, ἄρχισε τὸ συγγραφικὸ ἔργο του.

Ὁ Βαρλαὰμ μαθήτευσε ὑποκριτικῶς σὲ κάποιον ἀρχάριο ἀσκητή[279]· μόλις ἄκουσε περὶ φωτὸς ὁρωμένου διὰ σωματικῶν ὀφθαλμῶν ἄρχισε νὰ ἐμπαίζει καὶ νὰ κατηγορεῖ τοὺς ἀσκητὲς ὡς «ὀμφαλοψύχους, μασσαλιανοὺς καὶ εὐχίτας»[280]. Ἡ δὲ διδασκαλία του ἐστρέφετο γύρω ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ μοναχοὶ διαφθείρουν τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι θεωροῦν τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀνωφελῆ καὶ τὴν ἐπιστήμη βλαβερά· ὅτι οἱ ἡσυχαστές, διατεινόμενοι ὅτι βλέπουν μὲ σωματικὰ μάτια τὸ θεῖον φῶς, δοξάζουν τὴν θεία Χάριν κτιστὴ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ μεθεκτή, τὸ ὁποῖο συνιστᾶ διθεΐαν[281], ὅτι προκειμένου νὰ ἐφελκύσουν τὴν ἔλλαμψη τοῦ θείου φωτός, χρησιμοποιοῦν κάποια αἰσθητὰ μέσα («τηρήματα», «ἐνεργήματα», «ἐπιτηδεύματα»)[282].

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1337 μετέβη εἰς Κπολιν ὅπου καὶ κατηγόρησε σὲ σύνοδο τοὺς ἡσυχαστὲς ὡς ἔχοντας ἐμπέσει στὴν αἵρεση τῆς ὀμφαλοψυχίας. Ἀποτυγχάνοντας εἰς τοῦτο, συνέταξε τρίπτυχον ἔργο (περὶ γνώσεως, περὶ προσευχῆς καὶ τελειότητος ἀνθρωπίνης καὶ περὶ φωτός). Ἐδῶ ἐπεμβαίνει ὁ Ἅγιος, μὲ τὴν προτροπὴ τῶν ἡσυχαστῶν ὡς ἤδη ἐλέχθη καὶ συγγράφει τὴν πρώτη τριάδα τοῦ πολὺ γνωστοῦ ἔργου του «Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων», τὸ φθινόπωρο 1338[283]. Ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται διὰ τῶν συγγραμάτων μεταξὺ τῶν δύο ἐκπροσώπων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως· στὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ πάλη μεταξὺ τῶν δύο διδασκαλιῶν ὀρθοδόξου καὶ παπικῆς[284]. Τὴν δευτέρα τριάδα ὁ ἱερὸς Παλαμᾶς τὴν συνέγραψε τὸ 1339 καὶ τὸ 1340 συντάσσει τὸν Ἁγιορειτικὸ Τόμο «Ὑπὲρ τῶν ἡσυχαζόντων» ὁ ὁποῖος ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ

279 ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., Ρωμαῖοι ἢ Ρωμηοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σ. 38.

280 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγγράματα, τ.1, Ὑπὲρ τῶν ἡσυχαζόντων σ. 466 / ΒΑΦΕΙΔΟΥ Φ., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.2, σ. 247.

281 ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.2, σ. 511.

282 ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, σ. 74.

283 ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ Δ., Σύνοδοι καὶ Θεολογία γιὰ τὸν ἡσυχασμό, σ.36 / Γιὰ περισσότερα βλ. ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν.,σ. 508 κ. ἑ.

284 ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Γ., Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, σ. 146.

εἴκοσι Λογάδων τοῦ Ἁγίου Ὄρους[285]. Τὴν τρίτη τριάδα τὴν συνέγραψε τὸ 1341[286].

Ἡ διδασκαλία τοῦ μεγάλου Πατρὸς εἶναι σὲ ἁδρὲς γραμμὲς ἡ ἑξῆς: ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμέθεκτη, μεθεκτὲς εἶναι μόνον οἱ ἐνέργειες αὐτοῦ, τὸ δὲ Θαβώριον φῶς δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μία τῶν πολλῶν Αὐτοῦ ἐνεργειῶν, οἱ ὁποῖες εἶναι ἄκτιστες. Στὸν Θεὸ πρέπει νὰ διακριθοῦν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ οὐσία Αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐνέργειες. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετη, ἀμέθεκτη, ἀκατάληπτη καὶ ἀδιάγνωστη, ἐνῶ οἱ ἐνέργειες Αὐτοῦ εἶναι πολλές, μεθεκτές, νοητὲς καὶ καταληπτές[287].

Ὁ Βαρλαὰμ καθίστατο ἔτι περισσότερο κατάκριτος στὴν συνείδηση τῆς πλειονότητος τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ Ἅγιος ἔχοντας μεθ' ἑαυτοῦ ἐκτὸς τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς Ἁγιορεῖτες Πατέρες, αὐτὸ ἔτρωσε τὸν ἐγωισμὸ τοῦ αἱρεσιάρχου ἀκόμη περισσότερο, ζητοῦσε θεραπεία. Καταγγέλει τὸν ἱερὸ Πατέρα σὲ σύνοδο τῆς Πόλεως μὲ τὶς γνωστὲς κατηγορίες. Τὴν 10η Ἰουνίου 1341 συγκροτεῖται ἡ Σύνοδος καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ μοναχοὶ καὶ ὁ μύστης τῆς Χάριτος Παλαμᾶς διδάσκουν τὴν ἀλήθεια, ὁ δὲ Βαρλαὰμ ὑποκρίνεται μετάνοια καὶ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας τους[288]. Μετὰ ταῦτα ἀπέδρασε στὴν Δύση ὅπου ὁ Πάπας τὸν ἀντάμειψε διὰ τῆς χειροτονίας του ὡς ἐπίσκοπο Ἱέρακος.

Τὸ θέμα δὲν λήγει ἐδῶ, ὁ Γρηγόριος Ἀκίνδυνος παραλαμβάνει τὴν σκυτάλη. Ὁ Γρηγόριος ἦταν μοναχός, ἔχοντας διατελέσει μαθητὴς γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ Γρηγορίου καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον κατ' ἀρχὰς διέκειτο εὐμενῶς[289]. Ἔχοντας διαφωνήσει μετὰ τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὴν διάκριση θείας οὐσίας καὶ ἀκτίστων ἐνεργειῶν καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ' (τὴν 15η Ἰουνίου 1341) ἀνακίνησε τὸ θέμα προβάλλοντας καὶ πάλι

285 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, σ. 119 / Βλ. καὶ σ. 493 παρόντος βιβλίου.

286 ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 37.

287 ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. 75 / «Ἂν δὲ σὺ ἀνέλης τὸ μεταξὺ τοῦ ἀμεθέκτου καὶ τῶν μετεχόντων, ὢ τῆς ζημίας, διέστησας ἡμᾶς Θεοῦ, τὸ συνδοῦν ἐκ μέσου ποιησάμενος καὶ χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον μεταξὺ θέμενος ἐκείνου καὶ τῆς γενέσεως καὶ διοικήσεως τῶν γενητῶν», ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 168.

288 ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΡΙΟΥ, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, σ. 113.

289 Γιὰ περισσότερα βλ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σσ. 174 κ.ἑ.

τὴν αἱρετικὴ διδασκαλία, βλάστημα, ἢ μᾶλλον συνέχεια ἐκείνης, ἂν καὶ ὁ ἴδιος ἀναθεμάτιζε τὸν πατέρα αὐτῆς Βαρλαάμ[290].

Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ πάλι Συνόδου, ἡ ὁποία συγκροτεῖται τὸν Αὔγουστον τοῦ 1341. Σχετικῶς λέγεται ἐπ' αὐτῆς: «Ἡ νέα σύνοδος, ποὺ θεωρεῖται συνέχεια τῆς συνόδου τοῦ Ἰουνίου, καταδίκασε τὸν Ἀκίνδυνο καὶ τοὺς ὁμόφρονές του ὡς ὁμόδοξους μὲ τὸν Βαρλαάμ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρεται ἐπωνύμως στὸ συνοδικὸ τόμο παρὰ μόνο ἡ καταδίκη τοῦ Βαρλαάμ. Ὁ Ἀκίνδυνος ἀπέφυγε τὴν καταδίκη... καὶ διότι ὑπέβαλε στὴν σύνοδο λίβελλο μὲ τὸν ὁποῖο ἀποδεχόταν τὴν ἀπόφαση τῆς συνόδου τοῦ Ἰουνίου γιὰ τὸ θεῖο φῶς τῆς Μεταμόρφωσης»[291].

Ἡ παροῦσα διαμάχη συμπεριλαμβάνει σειρὰ Συνόδων διότι τὸ κακὸ ἐδιδάσκετο κατ' ἐξακολούθησιν. Παρατρέχοντας πολιτικὲς προστριβὲς καὶ ἀγῶνες πρὸς ἁρπαγὴ τῆς ἀντιβασιλείας ὑπὸ δύο ὑποψηφίων μνηστήρων, μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, παρέλκει γιὰ μᾶς ἡ συγκεκριμένη ἐξέταση τοῦ θέματος[292]. Ἐμπλέκεται ὅμως σ' αὐτὴν τὴν διαμάχη ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης Καλέκας ὑποστηρίζοντας τὸν Ἰωάννη Ε' Παλαιολόγο, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐννέα ἐτῶν περίπου καὶ ζητώντας τὴν κηδεμονία του. Προσπάθησε νὰ προσεταιρισθεῖ τὸν ἅγιο Γρηγόριο καὶ τοὺς ἡσυχαστές, ἀρνουμένων αὐτῶν ἀρχίζει μία σφοδρὴ ἐπίθεση ἐναντίον τους καὶ κυρίως ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ Παλαμᾶ. Ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς σχετικῶς λέγει: «φθονερῶς ὁ πατριάρχης ἔχων πρὸς Παλαμᾶν, οἷα δὴ ὑπωπτευκὼς ἐφεδρεύειν αὐτῷ πρὸς τὴν καθέδραν τὴν ἀρχικήν, ἐπεχείρει κακουργεῖν»[293]. Καὶ ἐπειδὴ ὄντας ἄμεμπτος ὁ Ἅγιος, ὁ Πατριάρχης δὲν εἶχε ἀπὸ ποῦ νὰ «πιασθεῖ», προσεταιρίζεται τὸν Ἀκίνδυνο καὶ τοῦ δίδει τὴν ἄδεια νὰ γράφει κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου Πατρός, κατηγορώντας τον στὴν αὐτοκράτειρα ὡς πολιτικὸ συνωμότη. Ἐδῶ τὰ πράγματα γιὰ τὸν μύστη τῆς Χάριτος

290 «ἐφοβεῖτο "μὴ φονευθῇ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὡς τὰ ἐκείνου ἐπεκδικῶν· διὰ τοῦτο πολλάκις καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλει ἐκεῖνον ὡς αἱρετικόν, καίτοι αὐτὸς ὢν ἐκεῖνος κατὰ τοῦτο"», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σ.15 / Ὁ δὲ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Γ., ἀποδεικνύει τὴν αἱρετική του διδασκαλία, βλ. ἔνθ.ἀν., σ.108 / Βλ. καὶ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΚΙΝΔΥΝΟΥ, ἔργα, Corpus Christianorum Series Graeca 31, σσ. 4 κ.ἑ.

291 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ Β., Ἱστορία τῆς Ὀρθοδοξίας, τ.4, σσ. 197-198 / Βλ.καὶ ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σ. 17.

292 Πρβλ. ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σσ. 520κ.ἑ.

293 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 522.

Γρηγόριο εἰσέρχονται στὴν δυσκολοτέρα περίοδο τοῦ βίου του. Ἀρχίζει δίωξη ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου μὲ κατάληξη τὸν ἐγκλεισμόν του «ἐν δεσμωτηρίοις ἔνδον βασιλείων»[294], ἐπὶ τετραετία. Ἐκεῖ συγγράφει πολλὲς συγγραφὲς κατὰ τοῦ Ἀκινδύνου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

Σὲ ἀλλεπάλληλες συνοδικὲς συνελεύσεις (Μάρτιος, Ἰούνιος, Σεπτέμβριος 1342) ἔτυχαν καταδίκης τὰ συγγράματα τοῦ Ἁγίου[295]. Τὴν 4η Νοεμβρίου 1344 σὲ ἐνδημοῦσα Σύνοδο ὁ Πατριάρχης Κπόλεως «καθαίρεσε» τὸν ψηφισμένο Μονεμβασίας Ἰσίδωρο Βουχερᾶ καὶ «ἀναθεμάτισε» τὸν Γρηγόριο Παλαμᾶ καὶ τοὺς σημαντικοτέρους συνεργάτες του[296]. Τὸν «ἀναθεματισμό», ἐκτὸς τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα, ὑπέγραψε καὶ ὁ Ἰγνάτιος Β΄ Ἀντιοχείας (1342-1352) καὶ ὁρισμένοι Ἐπίσκοποι[297]· βλέπουμε λοιπὸν καὶ συνοδικῶς νὰ κατοχυρώνεται ἡ αἵρεση. Καὶ μετὰ ταῦτα χειροτονεῖ σὲ Διάκονο τὸν Γρηγόριο Ἀκίνδυνο, παρὰ τὴν ἀντίδραση τῆς αὐτοκράτειρας Ἄννης, λίγο ἀργότερα δέ, σὲ Πρεσβύτερο[298]. Ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ συγκροτήσεως Συνόδου, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται τὴν 2α Φεβρουαρίου 1347, ὅπου καθαιρεῖται ὁ Ἰωάννης Καλέκας[299]. Νέος Πατριάρχης προβλήθηκε ὁ φιλικὰ προσκείμενος πρὸς τὸν Ἅγιο, ἡσυχαστὴς Ἰσίδωρος Βουχερᾶς (1347-1350), ὁ δὲ ἱερὸς Πατὴρ χειροτονήθηκε Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης.

Παρὰ ταῦτα, ἡ Ἐκκλησία ἔμελλε νὰ δοκιμασθεῖ καὶ πάλι ὑπὸ τῆς τοιαύτης κακοδοξίας. Δέκα Ἐπίσκοποι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ λόγιοι Ἀρχιερεῖς, Ἐφέσου Ματθαῖος, Γάννου Ἰωσήφ, Φιλίππων Νεόφυτος κ.ἄ. ἀντέδρασαν στὶς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τοῦ 1347. Συγκρότησαν ἀντικανονικὴ σύνοδο, ἡ ὁποία ἀποδοκίμασε κατὰ τρόπον ἀσαφῆ τὶς κακοδοξίες τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου καὶ «καθήρεσε» τὸν Πατριάρχη Ἰσίδωρο Βουχερᾶ καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης Γρηγόριο. Ὁ Πατριάρχης Ἰσίδωρος συνεκάλεσε πάλι τὴν ἐνδημοῦσα Σύνοδο πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς νέας καταστάσεως. Εἰς βοήθεια τῶν Ἀκινδυνοφρόνων προστρέχει πλέον, ἀναλαμβάνοντας

294 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σσ.522-523.
295 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 522.
296 ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ.40 / ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν..., σ.267.
297 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 200.
298 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 200.
299 ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΡΙΟΥ, ἔνθ.ἀν σ. 133 / ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 229.

τὴν ἡγεσία τοῦ ἀντιπαλαμισμοῦ, ὁ γνωστὸς φιλόσοφος Νικηφόρος Γρηγορᾶς. Κατηγορεῖ τὸν Ἅγιο ὡς «ἀναλφάβητο, ἀδαῆ, ἀμαθῆ, ἀσύνετον» καὶ συνέγραψε πολλὲς πραγματεῖες πρὸς κατάκριση τῆς διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Παλαμᾶ καὶ ὑποστήριξη τῶν θέσεων τῶν Βαρλααμιτῶν[300].

Ὁ Πατριάρχης Ἰσίδωρος δὲν κατόρθωσε νὰ ἐπιβληθεῖ τῆς καταστάσεως, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ (1350-1353, 1355-1363) θερμὸς ὑποστηρικτὴς τοῦ Ἁγίου, αὐστηρὸς ὁ ἴδιος καὶ ἀκριβὴς τηρητὴς τῆς κανονικῆς τάξεως, ἦλθε σὲ προστριβὲς μὲ τοὺς Ἀκινδυνιστάς. Ἡ ἀνάγκη Συνόδου καὶ πάλι ὑπῆρξε ἐπιτακτική, ἡ ὁποία συγκροτήθηκε τὴν 28η Μαΐου 1351 στὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν[301]. Ἡ Σύνοδος αὐτή, κατὰ τὸν Φιλόθεο Κόκκινο, ξεπέρασε ὅλες τὶς προηγούμενες σὲ ἀριθμὸ συμμετασχόντων Ἀρχιερέων· στὴν τετάρτη συνεδρίασή της προσκλήθηκαν πρὸς μετάνοια οἱ ἀντιφρονοῦντες καὶ ἀρνουμένων τούτων, καθαίρεσε τοὺς Μητροπολῖτες Ἐφέσου καὶ Γάνου κ.ἄ.[302]. **Ἐπικύρωσε τοὺς Τόμους τῶν προηγουμένων Συνόδων** (1341 καὶ 1347, διὰ τοῦτο στὴν παροῦσα ἐργασία κατωτέρω γράφεται «Εἴσοδος στοὺς Τόμους» καὶ πράγματι προστρέχει σ᾽ αὐτοὺς) **καὶ ἀναθεμάτισε τούς: Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνο**. Μετὰ τὴν λήξη τῶν ἐργασιῶν της ἔγινε ἡ σύνταξη καὶ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Τόμου, ὁ ὁποῖος παραδόθηκε ἐπισήμως τὴν 15η Αὐγούστου 1351, ἡμέρα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα στὸν Πατριάρχη Κάλλιστο, ὁ ὁποῖος καὶ λειτούργησε στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

β) Εἴσοδος στοὺς Τόμους

Στὸν Τόμο τοῦ 1341, ὡς πρὸς τὴν καταδίκη τοῦ Βαρλαὰμ καὶ τοῦ βαρλααμισμοῦ, ὑπογράφει καὶ ὁ: «Εἶχε δὲ καὶ ὑπογεγραμμένον διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς τό, Ἰωάννης ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης»[303], (Ἰωάννης ΙΔ΄ Καλέκας 1334-1347).

300 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ.σ. 529-530 / ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 234.
301 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 205.
302 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 532 / ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σσ. 208-209.
303 ΔΣΘ 2, 211 / ΔΣΜ 1, 366.

Στὸν Τόμο τοῦ 1347: «ὁ δὲ πατριάρχης μηδὲν ἕτερον ἔχων κατ' αὐτοῦ πρᾶξαι, τῷ Ἀκινδύνῳ μαινομένῳ, μηδὲν ἧττον ἢ πρότερον κατὰ τῆς αὐτοῦ τε τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν ἄλλων μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῆς κοινῆς εὐσεβείας ὁμιλῶν ἑωρᾶτο γνησίως καὶ παρρησίας οὐ μετρίας μεταδιδούς, εἶτα καὶ συνδιημερεύων καὶ συνδιανυκτερεύων καὶ συνηγορῶν τούτῳ καὶ συμπνέων αὐτῷ κατὰ πάντα καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ δι'αὐτοῦ κατατρέχων ἀκράτως καὶ λόγοις καὶ γράμμασι τῶν πρὸ μικροῦ δικαιωθέντων ἐκείνων, μετ' οὐ πολὺ καὶ διώκτης μὲν τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῆς κοινῆς χριστιανῶν εὐσεβείας φανερὸς γίνεται, βεβαιωτὴς δὲ καὶ προστάτης Ἀκινδύνου καὶ τῶν Ἀκινδύνου σαφής»[304].

Ἡ περίπτωση τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα, ὡς πρὸς τὸ ἐξεταζόμενο θέμα αὐτῆς τῆς ἐργασίας, παρουσιάζει πολὺ μεγάλο ἐνδιαφέρον. Στὴν Σύνοδο τοῦ 1341 ὑπογράφει, ὅπως ἀναφέρει ὁ οἰκεῖος Τόμος «Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης», τὴν καταδίκη τοῦ Βαρλαὰμ καὶ ὁποιουδήποτε ἄλλου διδάξει ἢ συγγράψει τὴν ἴδια διδασκαλία. Μετὰ ταῦτα, ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἐξ αιτίας κάποιων περιστάσεων (βλ. στὴν εἰσαγωγὴ αὐτῆς τῆς ἑνότητος), ἐπιδίδεται σὲ κοπιώδεις προσπάθειες ἐναντίον τῶν μοναχῶν καὶ τῆς εὐσεβείας. Ὁ ἴδιος συγγράφει, καταδικάζει, ἀναθεματίζει τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ καὶ τοὺς ὁμόφρονές του. **Ὄχι ἁπλῶς διδάσκει «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ» τὴν αἵρεση, ὄχι μόνον συνοδικῶς τὴν κατοχυρώνει, ἀλλὰ καὶ διώκει καὶ καθαιρεῖ καὶ φυλακίζει. Τοῦτο τὸν αἱρεσιάρχη πῶς τὸν ἐξέλαβε ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ποὺ διασώζεται μέσα εἰς τοὺς Τόμους; Ὁ Τόμος τοῦ 1347 συνεχίζει νὰ τὸν ἀποκαλεῖ ὡς Πατριάρχη ὡς καὶ ὁ τοῦ 1341**. Ἐνδεικτικῶς τρεῖς μαρτυρίες: 1) **«καὶ μετασκευάσαι νομίσασα** (ἡ βασίλισσα σ.σ.) **τὴν ὁρμὴν πατριάρχου**», 2) «**πάλιν ὀνειδίζει τὸν πατριάρχην**» καὶ 3) «**ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀνατρεπόμενον**»[305]**.** Ἔχει ἡ ὀνομασία Πατριάρχης τὴν ἴδια ἔννοια ποὺ ἔχει καὶ στὴν Σύνοδο τοῦ 1341; Ἐνῶ ἐκεῖ δὲν ἐκδηλώθηκε, ἐδῶ ἐκδηλώθηκε μὲ τὸν πιὸ κατάδηλο τρόπο. Δύο ζητούμενα ἐξετάζονται:

304 ΔΣΘ 2, 216-217 / ΔΣΜ 1, 369.
305 ΔΣΘ 2, 217-218 / ΔΣΜ 1, 370.

Α) Κυριολεκτικῶς ἢ καταχρηστικῶς ὀνομάζεται Πατριάρχης. Καὶ παραθέτουμε τὶς μαρτυρίες:

1) Τόμος Θ' Οἰκουμενικῆς: «καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Καλλίστου»[306].

2) Τόμος Θ' Οἰκουμενικῆς: «Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων»[307].

Ὅπως κυριολεκτεῖ ἡ Σύνοδος ὡς πρὸς τοὺς Πατριάρχες Κπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων ἄλλο τόσο καὶ ὡς πρὸς τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα. Ἐὰν ἐκεῖνοι ἔχουν ἱερωσύνη, ὅπως καὶ ἔχουν, ἄλλο τόσο καὶ τοῦτος.

3) Τόμος 1347: «καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν ἄθεσμον ταύτην Ἀκινδύνου χειροτονίαν ἡ προρρηθεῖσα θεοσεβεστάτη βασιλίς, πέμψασα παραινεῖ τῷ ἱεράρχῃ»[308]**.**

4) Τόμος 1347: «δι' ἀρχιερέων καὶ ἐκκλησιαστικῶν αὖθις προσώπων πρὸς τὴν κρατίστην ἡμῶν κυρία καὶ δέσποιναν ἔπεμψεν» (ὁ Πατριάρχης ἀπέστειλε τὸ ἀσεβέστατο βιβλίο του)[309].

5) Τόμος Θ' Οἰκουμενικῆς: «Ὁ δὲ δὴ τόμος, ὑπογραφαῖς ἀρχιερέων τριάκοντα τὸ βέβαιον ἔχων»[310]**.**

6) Τόμος Θ' Οἰκουμενικῆς: «Οἱ δὲ ᾐτιάσαντο προσθήκην τινὰ εἰς τὴν ὁμολογία τῶν χειροτονουμένων ἀρχιερέων γεγενημένην». Οἱ Ἀκινδυνόφρονες κατηγόρησαν τοὺς Ἱεράρχες ὅτι πρόσθεσαν στὴν ὁμολογίαν τῶν χειροτονημένων ἀρχιερέων[311].

Στὴν 3 μαρτυρία ὀνομάζεται Ἱεράρχης ὁ Ἰωάννης Καλέκας, στὶς 4, 5 καὶ 6 ὀνομάζονται Ἀρχιερεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι. Ὅσο λοιπὸν

306 ΔΣΘ 2, 228-229-239-240-273 / ΔΣΜ 1, 377.
307 ΔΣΘ 2, 227 / ΔΣΜ 1, 376.
308 ΔΣΘ 2, 217 / ΔΣΜ 1, 369.
309 ΔΣΘ 2, 219 / ΔΣΜ 1, 370.
310 ΔΣΘ 2, 227 / ΔΣΜ 1, 376.
311 ΔΣΘ 2, 229 / ΔΣΜ 1, 377.

κυριολεκτεῖ ὁ Τόμος (Τόμοι) ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους ἄλλο τόσο καὶ ὡς πρὸς τὸν κακόδοξο Πατριάρχη, μιᾶς καὶ Ἱεράρχης καὶ Ἀρχιερέας εἶναι ταυτόσημες ἔννοιες.

7) Τόμος 1347: «Ἀλλὰ μετὰ τὴν καταγραφὴν καὶ ὑπογραφὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐσεβείας ἱεροῦ τούτου τόμου, ὃν καὶ ὁ τότε πατριάρχης πρὸ τῶν ἄλλων χερσὶν οἰκείαις ὑποσημηνάμενος διετέλεσεν»[312].

Ὁ Τόμος τοῦ 1347 τὸν ἀποκαλεῖ ὡς Πατριάρχη ὅταν ὑπέγραψε τὸν Τόμο τοῦ 1341 ποὺ ὅπως ἐλέχθη δὲν ἐκδηλώθηκε ἀκόμη ὡς αἱρετικός. Πατριάρχης πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως, Πατριάρχης καὶ μετὰ τὴν ἐκδήλωση. Ὅσο κυριολεκτεῖ στὴν πρώτη, ποὺ πράγματι κυριολεκτεῖ, ἄλλο τόσο καὶ στὴν δευτέρα περίπτωση.

8) Τόμος 1347: «ὁ δὲ τῆς Ἐκκλησίας λαχὼν προΐστασθαι»[313]. Ὁ προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἱερωσύνη ἀναγκαίως.

9) Τόμος 1347: «Καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν ἄθεσμον ταύτην Ἀκινδύνου χειροτονίαν»[314]. Ὁμιλεῖ διὰ χειροτονία τοῦ Ἀκινδύνου.

10) Τόμος 1347: «Ὡς δ᾽ ἐκεῖνος (ὁ Ἰωάννης Καλέκας σ.σ.) τὸν ἔξω εὐσεβείας Ἀκίνδυνον εἴσω τοῦ βήματος τῆς Ἐκκλησίας φέρων ὤθησε βίᾳ»[315]. Πῶς ἔφερε τὸν ἔξω τῆς εὐσεβείας ἐντὸς τοῦ βήματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰ μὴ διὰ τῆς χειροτονίας.

11) Τόμος 1347: «καὶ τοῖς ἱεροῖς διακόνοις τὸν βέβηλον ἐγκατέμιξε»[316]. Πῶς τὸν αἱρεσιάρχη ἐγκατέμιξε τοῖς ἱεροῖς διακόνοις, εἰ μὴ διὰ τῆς χειροτονίας του.

12) Τόμος 1347: «Καὶ τὸν ἐν ἱερατείᾳ γενόμενον Ἀκίνδυνον ἐξωθεῖ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας» (ἡ βασίλισσα σ.σ.)[317]. Ὁ Ἀκίνδυνος δὲν εἶχε

312 ΔΣΘ 2, 215 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ. 215.
313 ΔΣΘ 2, 220 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.220.
314 ΔΣΘ 2, 217 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.216.
315 ΔΣΘ 2, 217 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.216.
316 ΔΣΘ 2, 217 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.216.
317 ΔΣΘ 2, 217 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.216.

ἱερωσύνη, τώρα ἦλθε εἰς νέα κατάσταση καὶ τὴν ἀποκτᾶ διὰ τῆς χειροτονίας.

13) Τόμος 1347: «**εἰς διάκονον τοῦτον ἐχειροτόνησε**»[318]. Ξεκάθαρα πράγματα. **Χειροτονεῖ ὁ κληρικὸς ποὺ ἔχει ἱερωσύνη**.

14) Τόμος Θ΄ Οἰκουμενικῆς: «**Ἐξελεγχθεὶς γὰρ καθαιρεῖται**»[319]. Ἡ καθαίρεση ἀναφέρεται στὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα. **Καθαιρεῖται ὁ κληρικὸς ποὺ ἔχει ἱερωσύνη, ὁ λαϊκὸς ὡς μὴ ἔχων ἀφορίζεται**. (Τὸ τί ἐστι καθαίρεση γιὰ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους βλ.σσ. 440κ.έ.).

Συνάγοντας, ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν μαρτυριῶν, ἀπεριφράστως θὰ λέγαμε ὅτι ὁμιλεῖ κυριολεκτικῶς γιὰ τὴν ἱερωσύνη τοῦ αἱρεσιάρχου τούτου.

Β) Μήπως ὅμως ἡ Σύνοδος ὁμιλεῖ οἰκονομικῶς. Δηλαδὴ κατ᾽ οἰκονομίαν τὸν ἀποκαλεῖ Πατριάρχη, κατ᾽ οἰκονομίαν Ἱεράρχη, κατ᾽ οἰκονομίαν χειροτονεῖ;

Ὅσο οἰκονομικῶς τὸν ἀπεκάλεσε Πατριάρχη στὴν Σύνοδο τοῦ 1341, ἄλλο τόσο καὶ στὴν Σύνοδο τοῦ 1347 καὶ μάλιστα ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος τοῦ 1347 τὸν ὀνομάζει Πατριάρχη καὶ πρό, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐκδήλωση τῶν αἱρετικῶν του φρονημάτων. Ὅσο οἰκονομικῶς ὀνομάζει Ἱεράρχη τὸν αἱρετικό, τόσο καὶ τοὺς Ὀρθοδόξους στὶς ὡς ἄνω 4,5 καὶ 6 παραθέσεων μαρτυρίες. Ἡ καθαίρεση εἶναι ἕνα ἐπιπρόσθετο στοιχεῖο τῆς κατ᾽ ἀκρίβειαν ἱερωσύνης του. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν ἀφήνει κανένα περιθώριο τῆς κατ᾽ οἰκονομίας ἑρμηνείας εἶναι ἡ χειροτονία. **Ποτὲ καὶ πουθενὰ δὲν ἀκούσθηκε ὅτι Σύνοδος δέχθηκε κατ᾽ οἰκονομίαν χειροτονία ἀμετανοήτου αἱρεσιάρχου εἰς ἀμετανόητο αἱρεσιάρχη**. Συνεπῶς τοῦ ἀναγνωρίζει (=γνωρίζει) κατὰ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη.

318 ΔΣΘ 2, 221 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.220.
319 ΔΣΘ 2, 227 / ΔΣΜ 1, 376.

Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ὅτι: ἡ Θ′ Οἰκουμενική[320] τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα τὸν εἶδε ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, μέχρι τῆς καθαιρέσεώς του.

Στὴν συνέχεια ἐξετάζονται τὰ τοῦ Γρηγορίου Ἀκινδύνου· ἦταν αἱρεσιάρχης· τοῦτο ἀποδείχθηκε στὴν παροῦσα ἑνότητα διὰ πολλῶν. Ἐπέσυρε μάλιστα τὴν καταδίκη τῆς Συνόδου (Αὔγουστος 1341) ἡ ὁποία τὸν καταδίκασε, μὴ προβαίνοντας ὅμως στὴν πράξη τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, διότι κατέθεσε λίβελλο καθὼς προελέχθη, μετανόησε ἂν καὶ ὄχι γνησίως. Ἤδη ἔχουν παρατεθεῖ οἱ μαρτυρίες στὴν τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα ἐξέταση τοῦ θέματος· εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένες. Οἱ 10,11,12,13 μαρτυρίες ἀφοροῦν τὰ τοῦ προσώπου του καὶ ὅλες ὁδηγοῦν στὸ συμπέρασμα τῆς εἰς Διάκονον χειροτονίας του. Τὸ ὅτι κυριολεκτεῖται ἡ ἔννοια τῆς χειροτονίας ἀποδείχθηκε ἀνωτέρω, ἐδῶ παραθέτουμε μόνον τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου: «...Ἀκίνδυνον δέ, ὡς κατὰ τῆς εὐσεβείας οὕτω μανέντα, καὶ τὰ πρότερον συνοδικῶς, ὡς εἴρηται, καταδικασθέντα,... ταῖς αὐταῖς φρικώδεσι καταδίκαις, ὑπάγομεν καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπηλλοτριωμένον ἔχομεν...»[321]. Τὸ ἱερατικῆς εἶναι κατανοητόν, τὸ λειτουργίας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί σημαίνει; Λειτουργία = θεία ὑπηρεσία (ὑπηρεσία προσφερομένη εἰς τὸν Θεὸν) (Σταματάκος), = ὑπηρεσίας (Σουΐδα), = service to God (Lampe). Συνεπῶς ἡ Σύνοδος στὴν ἀπόφασή της ἀποξενώνει τὸν Ἀκίνδυνο, ἐὰν βεβαίως παραμείνει ἀμετανόητος, πάσης ἱερατικῆς ὑπηρεσίας.

Ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν μαρτυριῶν τῆς Συνόδου, ἐκ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεώς της ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἰωάννης Καλέκας ἔχει ἱερωσύνη γιὰ τὴν Σύνοδο, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν καὶ ἡ χειροτονία εἶναι ὁμοίως ἀποδεκτή, κατὰ συνέπεια καὶ ὁ χειροτονούμενος ἔγινε, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, ἀποδεκτὸς ὡς Διάκονος.

Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ὅτι: ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ τὸν αἱρεσιάρχη Γρηγόριο Ἀκίνδυνο τὸν εἶδε ὡς ἔχοντα ἱερωσύνη, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, ὅπως καὶ τὸν Ἰωάννη Καλέκα.

320 Καὶ γράφουμε ἡ Θ′ Οἰκουμενική, ἐπαναλαμβάνοντας αὐτὸ ποὺ ἤδη ἐλέχθη, διότι ἐπικύρωσε τὸν Τόμο τῆς Συνόδου (1347).

321 ΔΣΘ 2, 223 / MEYENDORFF J., ἔνθ.ἀν., σ.222.

Συμπληρωματικὰ θὰ λέγαμε ὅτι ὁ βαρλααμισμὸς ὡς ὁ Τόμος τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς λέγει: «Ἀλλ′ ἡ θεία σύνοδος, καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς ἐπιγνοῦσα Μαρκέλλου καὶ Φωτεινοῦ καὶ Σωφρονίου τῶν παλαιῶν αἱρετικῶν τὴν δυσέβειαν ταύτην οὖσαν....»[322], ἦταν τῶν παλαιῶν αἱρετικῶν δόξα ἤδη καταδικασθεῖσα στὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ οἱ Σύνοδοι τοῦ 1341 καὶ 1347 προσφάτως ἐπανέλαβαν τὴν καταδίκη της. Ἔχουμε καὶ συνοδικὲς ἀναγνωρίσεις τῆς αἱρέσεως, (βλ.σ. 154).

Παρ′ ὅτι λοιπὸν ὁ βαρλααμισμὸς ἦταν προκαταδικασθεῖσα αἵρεση στὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ προσφάτως ἀναθεματισθεῖσα, συνοδικῶς ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἰδίων. Μολονότι ἀκόμη οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν εἶχαν καμία κοινωνία μαζί τους, ἐν τούτοις ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ τοὺς αἱρετικούς της τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, μέχρι καὶ τῆς δικῆς της σχετικῆς συνοδικῆς πράξεως[323]. Ἀπολύτως σύμφωνη μέ τίς: Γ′, Δ′, ΣΤ′ καὶ Ζ′, Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

Ἐπιπρόσθετα, ἡ Σύνοδός μας ἀκολούθησε τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ ὡς πρὸς τὴν ἀπόφασή της στὴν ἀποδοχὴ τῶν αἱρετικῶν διότι ἡ ἴδια ἑρμηνεύει (ἡ Θ′) ὅτι τὸ ὅρισε στὴν Ἐκκλησία (ἡ Ζ′). Συνεπῶς ἡ

322 ΔΣΘ 2, 226 / ΔΣΜ 1, 402.

323 «Ἕνα χαρακτηριστικὸ ἱστορικὸ παράδειγμα τῆς "διαδικαστικῆς" ἀκριβείας τῆς Ἐκκλησίας στὸ ζήτημα τῆς καταδίκης αἱρετικῶν, ἀποτελοῦν οἱ "ἡσυχαστικὲς" Σύνοδοι τοῦ 14ου αἰῶνος:

Ἡ Σύνοδος τοῦ 1341 κατεδίκασε τὶς αἱρετικὲς διδασκαλίες τοῦ Βαρλαὰμ Καλαβροῦ (ἀναμείνασα τὴν ἔμπρακτη ἀπόδειξι τῆς δηλωθείσης μετανοίας του, προκειμένου νὰ τὸν ἀθωώσῃ ἢ νὰ τὸν καταδικάσῃ προσωπικῶς) καὶ ἀπεκήρυξε ὅποιον ἀποτολμοῦσε στὸ ἑξῆς νὰ τὶς ὑποστηρίξῃ ἐκ νέου.

Ὅταν ὅμως μετ′ ὀλίγον ὁ Γρηγόριος Ἀκίνδυνος ὑπεστήριξε τὶς ἴδιες αἱρετικὲς διδασκαλίες, δὲν ἐθεωρήθη αὐτόχρημα "ἀποκήρυκτος καὶ ἀποτετμημένος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν συστήματος" (ὅπως προέβλεπε ὁ Συνοδικὸς Τόμος τοῦ 1341), ἀλλὰ συνεκλήθη ἡ "ἡσυχαστική" Σύνοδος τοῦ 1347, ἡ ὁποία τὸν ἔκρινε προσωπικῶς καὶ τὸν κατεδίκασε διὰ νέου Τόμου (ὅπως καὶ τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα σ.σ.), ἐνεργοποιώντας ἔτσι τὶς κυρώσεις ποὺ προέβλεπε ὁ Τόμος τοῦ 1341.

Ὅταν δὲ μετ′ ὀλίγα ἔτη οἱ ἴδιες αἱρετικὲς διδασκαλίες ὑπεστηρίχθηκαν ἐκ νέου ἀπὸ "τὸν χρηματίσαντα Ἐφέσου καὶ τὸν Γάννου, Γρηγορᾶν τε καὶ Δεξιὸν" ἡ Ἐκκλησία πάλι δὲν τοὺς ἐθεώρησε "ἐληλεγμένους" αἱρετικούς, δυνάμει τῶν Συνοδικῶν Τόμων τοῦ 1341 καὶ 1347, ἀλλὰ συνεκάλεσε "μείζονα" Σύνοδο τὸ 1351, ἡ ὁποία τοὺς ἔκρινε καὶ τοὺς κατεδίκασε (πρβλ ΔΣΜ, τ Α′, σσ. 348-416)», Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 659-660 ὑποσ. 198.

ἀπόφαση καὶ πράξη τῆς Θ΄ Οἰκουμενικῆς ἐπεξηγεῖ καὶ τὴν ἀπόφαση καὶ πράξη τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΛΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ Ε΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ

1. Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

α) Εἰσαγωγή.

Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν συνεκλήθη πρὸς ἀντιμετώπιση μίας νέας αἱρέσεως, ἀλλὰ γιὰ νὰ προλάβει τὴν ἀναβίωση τοῦ νεστοριανισμοῦ στὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως διὰ μέσου τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων»[324]. «Τρία κεφάλαια» ὀνομάζονται τρεῖς ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες: ὁ Θεόδωρος Ἐπίσκοπος Μοψουεστίας τῆς Β΄ Κιλικίας (392-428), ὁ Θεοδώρητος Ἐπίσκοπος Κύρου τῆς Εὐφρατησίας (428-457) καὶ ὁ Ἴβας Μητροπολίτης Ἐδέσσης τῆς Ὀσροηνῆς (434-458)[325]. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνδρες εἶχαν σαφῆ ἀντίθεση πρὸς τὴν Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, νεστοριανίζοντες. Ἡ ληστρικὴ σύνοδος τοῦ 449 καθαιρεῖ τοὺς ζῶντες

324 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης..., σ. 194.
325 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 31 / ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 194.

Ἐπισκόπους Ἴβα καὶ Θεοδώρητο καὶ καταρᾶται τὸν κεκοιμημένο Θεόδωρο [326].

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αἴρει τὴν καθαίρεση τῶν δύο Ἀρχιερέων καὶ ἀποκαθιστᾶ αὐτούς, ἀφοῦ τοὺς ὑποχρέωσε νὰ ἀναθεματίσουν τὸν νεστοριανισμὸ καὶ τὸν Νεστόριο, ὡστόσο συμπεριέλαβε στὰ πρακτικά της τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἴβα καὶ τὴν ἐπιστολή του πρὸς Μάριν χωρὶς νὰ δηλωθεῖ ὁ λόγος τῆς καταχωρίσεώς της[327]. Ἀφοῦ δὲν καταδικάσθηκε, λέγουν οἱ Δυτικοί, ἄρα εἶναι Ὀρθόδοξοι οἱ δύο Ἐπίσκοποι καὶ ἔτσι ἐξέπιπταν στὸν νεστοριανισμό.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἀντελήφθη ὅτι ἡ προσπάθεια τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν Μονοφυσιτῶν στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἦταν οὐτοπία, διὰ τοῦτο στρέφει τὴν προσοχή του στὸν ἐπικρεμάμενο κίνδυνο τῆς ἑνότητος τῶν Ἱερέων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ποὺ ὡδηγοῦντο εἰς σχίσμα. Οἱ διαφορετικὲς προϋποθέσεις ἑρμηνείας καὶ κατανοήσεως τῆς πίστεως στὴν κοινὴ ὁμολογία τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὑπῆρξε ἡ αἰτία[328]. Ἐκλαμβάνοντας, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἴβα ὡς ὀρθόδοξη ὡδηγοῦντο ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς πρὸς τὸν νεστοριανισμό, συνεπῶς τὰ «Τρία Κεφάλαια» ὅπου ἤδη ἀποδέχονται οἱ Δυτικοὶ εἶναι τὸ φλέγον ζήτημα πρὸς ἀντιμετώπιση καὶ καταδίκη.

Τὸ 545 ἐκδίδει ὁ αὐτοκράτωρ-θεολόγος διάταγμα-θεολογικὴ μελέτη κατὰ τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων» τὴν ὁποία ὑπέγραψαν οἱ Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς παρὰ τὶς ἀρχικὲς ἀντιρρήσεις[329]. Ὡς πρώτη ἀντίδραση ἐκ τῶν Δυτικῶν ἦταν ἡ ἀπόρριψη τοῦ διατάγματος καὶ διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ Πατριάρχου Μηνᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ὑπογραψάντων ὑπὸ τοῦ Διακόνου Στεφάνου (ἀποκρισάριος τοῦ Πάπα στὴν Ἀνατολὴ) καὶ τῶν ἐνδημούντων δυτικῶν Ἐπισκόπων ἐν Κπόλει[330]. Ὁ Πάπας Βιγίλιος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν 25η Ἰανουαρίου 547 διέμενε στὴν Κπολη, ἀρχικῶς ἀρνήθηκε νὰ ὑπογράψει τὴν καταδίκη τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων», ζήτησε τὴν ἀνάκλησή της καὶ ἐπέβαλε - μὲ τὴν ἄφιξή του στὴν βασιλεύουσα - ἐπιτίμιο ἀκοινωνησίας στὸν Πατριάρχη Μηνᾶ, ὁ ὁποῖος τοῦ τὸ ἀνταπέδωσε «τῷ αὐτῷ ἐπιτιμίῳ»[331]. Τὰ ἐπιτίμια ἤρθησαν τὴν 29η Ἰουνίου 547. «...φαίνεται ὅτι ὁ Βιγίλιος ὑπεχώρησε καί, ὡς ἀπεκάλυψεν ἀργότερον ὁ Ἰουστινιανός, διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι ἀποδέχεται τὴν καταδίκην τῶν Τριῶν Κεφαλαίων, ἐζήτησεν ὅμως νὰ μείνῃ ἡ συγκατάθεσίς του μυστική, διὰ νὰ μὴ ἐξεγερθοῦν οἱ ἀντιφρονοῦντες συνεργάται του[332]». Καὶ τὴν 12η Ἀπριλίου 548 ὁ Πάπας ἐξέδωσε τὸ «Judicatum» καὶ καταδίκασε τὰ «Τρία κεφάλαια»[333]. Ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο ἡ ἔκδοση αὐτὴ ἐπέφερε μεγάλη ἀναστάτωση στὴν Δύση, ὥστε συγκροτεῖται σύνοδος στὴν Λατινικὴ Β. Ἀφρικὴ (550) καταδικάζοντάς τον ὡς προδότη τῆς πίστεως[334].

Οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς ἐκ τῆς Δύσεως καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ «Judicatum» ἀνάγκασαν τὴν ἀπόσυρσή του καὶ εἶναι γεγονὸς πὼς περιεῖχε ἀμφινοούμενες λέξεις καὶ φράσεις[335]. Αὐτὸ ἔγινε κατόπιν συνελεύσεως στὴν Κπολη ὅπου συμμετεῖχαν ὁ Πάπας Βιγίλιος, ὁ Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων Δάτιος, ὁ Πατριάρχης Κπόλεως Μηνᾶς, ὁ Ἐπίσκοπος Καισαρείας Θεόδωρος Ἀσκιδᾶς, ὁ αὐτοκράτωρ κ.ἄ. Ἀποφασίσθηκε ὅτι ἀφοῦ ἔχουμε τοπικὲς συνοδικὲς ἀποφάσεις ὑπὲρ τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων», μόνον συνοδικὴ καὶ μάλιστα οἰκουμενικοῦ κύρους ἀπόφαση (μεγάλη σύνοδος) μπορεῖ νὰ διορθώσει τὰ πράγματα. Λέγεται σχετικῶς: «πρὸς ἀποφυγὴν δὲ περαιτέρω ὀξύτητος ἀπεφασίσθη ὅπως μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς συνόδου μὴ ληφθῇ οἱαδήποτε πρωτοβουλία ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν "Τριῶν Κεφαλαίων"»[336]. Παρὰ ταῦτα τοῦτο δὲν τηρήθηκε καὶ συνεχίζεται νὰ λέγεται κατωτέρω: «προέβη (ὁ αὐτοκράτωρ σ.σ.) εἰς μίαν ἀτυχῆ ἐνέργειαν. Ἐδημοσίευσε τὴν πραγματείαν ὡς αὐτοκρατορικὸ διάταγμα (edictum) καὶ διέταξε νὰ ἀναρτηθοῦν ἀντίγραφά του εἰς τὰς θύρας τῶν ἐκκλησιῶν»[337]. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκπόνησε τὴν πραγματεία αὐτὴ κατὰ τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων:» στὰ ἐπιχειρήματα τῶν Δυτικῶν

326 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ.32.
327 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 32.
328 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 195.
329 ΧΡΥΣΟΥ Ε., Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ..., σ. 20 / ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ.108 / ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τ.1, σ. 529.
330 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 38-39.

331 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 195 / ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 534.
332 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 63.
333 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 65 / ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ι., Ἱστορία τῶν δογμάτων, τ.2, σ. 352.
334 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 196 / ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 536.
335 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 116.
336 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 70.
337 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 77.

(ἰδιαιτέρως Φακοῦνδο Ἑρμιανῆς) μετὰ τὴν συνέλευση καὶ τὴν δημοσίευσε μέσα Ἰουλίου 551.

Ὡς ἦταν ἀναμενόμενο, τοῦτο ἐξόργισε τοὺς Δυτικοὺς καὶ ἀντέδρασαν ζητώντας τὴν ἀνάκληση τοῦ διατάγματος. Ὁ Πάπας Βιγίλιος μάλιστα ἔγραψε ὅτι δὲν ἔχει δοθεῖ ἐξουσία στὸν αὐτοκράτορα νὰ καθοδηγεῖ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπαινισσόμενος τὸ χωρίο Ματθ. 16,19 δὲν παρέλειψε νὰ προβάλλει τὴν παπικὴ ἐξουσία. Οἱ Ἀνατολικοὶ προέβησαν καὶ σὲ ἄλλες προκλητικὲς ἐνέργειες· ὁ Θεόδωρος Ἀσκιδᾶς συλλειτούργησε πανηγυρικῶς σὲ ναὸ Κπόλεως ποὺ εἶχε τοιχοκολλημένο στὴν θύρα τὸ διάταγμα καὶ μνημόνευσε τὸν μὴ ἀναγνωρισμένο ἀκόμη ἀπὸ τὸν Βιγίλιο Πάπα Ἀλεξανδρείας Ἀπολινάριο. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης Μηνᾶς μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀπολιναρίου σὲ πανηγυρικὴ λιτανεία στὰ ἐγκαίνεια τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Εἰρήνης πάνω στὴν αὐτοκρατορικὴ ἅμαξα, ἔχοντας ἱερὰ λείψανα στὰ γόνατα, συνάντησαν τὸν βασιλέα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἀπαγορευόταν ἡ χρήση ἁμάξης ἐντὸς τῆς Κπόλεως στοὺς ἐκτὸς τῶν συνοδῶν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἀνωτάτων κρατικῶν ἀξιωματούχων.

Ὁ Βιγίλιος στὴν ἀντίδρασή του καθαίρεσε τὸν Θεόδωρο Ἀσκιδᾶ καὶ ἀφόρισε τὸν Πατριάρχη Μηνᾶ καὶ ὅλους ὅσους ὑπέγραψαν τὴν ὁμολογία καὶ κοινωνοῦσαν μαζί τους χωρὶς νὰ τὸ κοινοποιήσει μέχρι τὴν ἐπιδείνωση τῆς καταστάσεως[338]. Καὶ ἀκολούθως ζήτησε ἄσυλο στὴν Ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου στὴν Κπολη ὅπου ὁ πραίτωρ προσπάθησε βιαίως νὰ τὸν ἐξαγάγει καὶ θὰ εἴχαμε, ἐὰν δὲν προλάβαιναν οἱ Διάκονοι τοῦ Πάπα καὶ ἀνατροπὴ τῆς ἁγίας τραπέζης· μάλιστα εἶδε ὁ λαὸς τὶς βιαιότητες τοῦ πραίτωρος καὶ ἀντέδρασε. Αὐτὰ συνέβησαν τὸν Αὔγουστο τοῦ 551. Ὁ αὐτοκράτωρ τελικὰ ζήτησε ἐπισήμως διὰ ἀντιπροσωπείας, μὲ τὸν περίφημο στρατηγὸ Βελισάριο ὑπὸ τοῦ Πάπα, νὰ ἐπιστρέψει αὐτοβούλως στὸ ἀνάκτορο τῆς Πλακιδίας. Ὁ Πάπας ζήτησε ἐπιδεικτικῶς γραπτὸ ὅρκο καὶ τελικῶς ἐπέστρεψε. Τὸ ἴδιο ἐπαναλήφθηκε καὶ στὴν ἁγία Εὐφημία ζητώντας ἄσυλο τὸν Δεκέμβριο τοῦ 551, οἱ τοῦ αὐτοκράτορος τὸν ἐνόχλησαν καὶ πάλι ἐπανειλημμένως καὶ τοῦ ζήτησαν νὰ ἀναχωρήσει, τὸ ὁποῖο ἐκεῖνος ἠρνεῖτο ἄνευ τῆς προϋποθέσεως τῆς ἀκυρώσεως τοῦ διατάγματος.

338 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 80.

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 552 δημοσίευσε τὴν καθαίρεση τοῦ Θεοδώρου καὶ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ καὶ τῶν λοιπῶν. Τὴν 5η Φεβρουαρίου δι᾽ ἐγκυκλίου («Universo populo Dei») κατήγγειλε τὶς εἰς βάρος του ἐνέργειες τῆς αὐλῆς, ἡ ὁποία περιεῖχε ὁμολογία ποὺ τόνιζε τὸ κῦρος τῶν τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ παρέθετε κατάλογο αἱρετικῶν. Δὲν συμπεριελάμβανε τὰ «Τρία Κεφάλαια» ἀλλὰ τὸ ἄφηνε διὰ μιᾶς ἀσαφοῦς προτάσεως ἀνοικτὸ καὶ πρότεινε νέες διαπραγματεύσεις[339], στὶς ὁποῖες ἀποφασίστηκε οἱ Ἱεράρχες τῆς Ἀνατολῆς νὰ δηλώσουν ὑποταγή, νὰ ζητήσουν ἄρση τῶν ἐπιτιμίων καὶ συγγνώμη διὰ τὰ γενόμενα. Τὸ ὁποῖο καὶ ἔγινε, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀρθοῦν τὰ ἐπιτίμια ὑπὸ τοῦ Πάπα Βιγιλίου καὶ ἔτσι νὰ λήξει καὶ τοῦτο τὸ σχίσμα.

Στὴν συνέχεια ἔχουμε τὴν σύσκεψη Ἱεραρχῶν τὸν Ἰούνιο τοῦ 552 ὡς πρὸς συγκρότηση Συνόδου[340]. Τὴν 25η Αὐγούστου ἔχουμε τὴν κοίμηση τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, στὸν θρόνο ἀναβιβάζεται ὁ ἅγιος Εὐτύχιος ὁ ὁποῖος μάλιστα σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν Πάπα Βιγίλιο τόσο τὸν ἐνθουσίασε ὥστε ἀποδέχθηκε ὅλους τοὺς ὅρους ποὺ ἔθεσε (Ἰανουάριος 553). Παρὰ ταῦτα ὁ Πάπας δὲν τὸ τήρησε, ὁ τρόπος συγκλήσεως τῆς Συνόδου τὸν βρῆκε ἀντίθετο καὶ ταυτίστηκε μὲ τὶς θεολογικὲς προσεγγίσεις τῶν δυτικῶν Ἐπισκόπων καὶ ἀρνήθηκε μάλιστα νὰ συνεργήσει στὴν σύγκλησή της[341]. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι παρευρισκόταν στὴν Κπολη καθ᾽ ὅλη τὴν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου καὶ προσκλήθηκε ἐπισήμως καὶ ἐπανειλημμένως, ἐν τούτοις ἀρνήθηκε τὴν συμμετοχή του[342].

Γεγονὸς ἀναμφισβήτητο εἶναι ὅτι ὁ Πάπας ἀπὸ τὸν ἐρχομό του στὴν Βασιλεύουσα τὸ 447 καὶ μετὰ ἀπὸ τὸ τετράμηνο σχίσμα, δηλαδὴ τὸν Ἰούνιο (στὴν ἄρση του) μέχρι καὶ λίγο πρὸ τῆς συναθροίσεως τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς, δημοσίως δὲν ἀποδέχθηκε τὴν αἵρεση τῶν «Τριῶν Κεφαλαίων», οὔτε στὸ δεύτερο σχίσμα τοῦ 551-552, (τὸ πότε τὴν ἀποδέχθηκε βλ. κατωτέρω). Τοῦτο ἀποδεικνύεται:

339 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 86.

340 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν. σ. 123.

341 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 196, « Ὁ Βιγίλιος συμφώνησε καὶ μεθ᾽ ὅρκου ὑποσχέθηκε ὅτι μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις θὰ συνεργήσει στὴν καταδίκη τῶν "Τριῶν Κεφαλαίων".

342 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ. ἀν., σ. 114 / ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ. ἀν., σ. 148: «ὁ Βιγίλιος ἐκλήθη ἐπισήμως τρίς: α) τὴν 1η Μαΐου (βλ.Πρᾶξ. Β΄§ 8, β) τὴν 5η Μαΐου (βλ. Πρᾶξ. Α΄§ 8-0) καὶ γ) τὴν 7η Μαΐου (βλ. Πρᾶξ. Β΄§ 6-11).

1. Λέγει ὁ Μητροπ. Μελέτιος: «Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ πάπα (νὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν ὅλα τὰ ἀντίγραφα τοῦ «Judicatum» σ.σ.) εἶναι δυνατὸν νὰ ὠφείλετο εἰς ἀγαθὴν πρόθεσιν, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν θεῖον Τύπον τοῦ Ἰουστινιανοῦ πληροφορούμεθα, ὅτι "**ἐνέμεινε πάντοτε εἰς τὴν γνώμην του**" (Πρᾶξ. Α§3,13) **καὶ μόνον ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου ἄλλαξε γνώμην** (Πρᾶξ. Α§3,13)»[343].

2. Λέγει ὁ Πρωτοπρ. Ἀναστάσιος Γκοτσόπουλος: «Στὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἔχουμε τὴν πρώτη καταδίκη ἐπισκόπου Ρώμης, ἡ ὁποία συντελέστηκε στὴν προτελευταία, 7η συνεδρίαση τῆς Συνόδου. Σύμφωνα μὲ τὸν "Θεῖο Τύπο", ποὺ ἐπέχει θέση προτάσεως κατηγορίας, ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς ἐγκάλεσε ἐνώπιον τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὸν πάπα Βιγίλιο ἐπὶ αἱρέσει καὶ τοῖς ἑξῆς κανονικοῖς παραπτώμασι: α) **ἀθέτησε τὴν ἀρχική του γνώμη καὶ τώρα ὑποστηρίζει τὰ "Τρία Κεφάλαια"...»[344].**

3. Λέγει ὁ Εὐάγγελος Χρυσός: «καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι, ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, **δὲν προέβη δημοσίᾳ εἰς ἀποκήρυξιν τῶν προηγουμένων ἀπόψεών του,** ὡς περιείχοντο αὗται ἐν τῷ "Judicatum", οὔτε εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἀπόψεων τῶν ἀφρικανῶν θεολόγων»[345] .

4. Λέγει ὁ Βλάσιος Φειδᾶς: «Ἀναμφιβόλως, ὁ Βιγίλιος δὲν μετέβαλε τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν "Τριῶν Κεφαλαίων" διατυπωθείσας ἐν τῷ Judicatum (ὅταν ζήτησε τὴν ἀκύρωσή του σ.σ.) θέσεις αὐτοῦ, ἀλλ΄ ἀδυνατῶν νὰ παρακάμψῃ ἀνωδύνως τὰς ἀντιδράσεις τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων, προετίμησε νὰ συνταχθῇ μετ΄ αὐτῶν καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ ἀπολεσθὲν κῦρος αὐτοῦ ἐν τῇ Δύσει ἔστω καὶ ἐπὶ θυσίᾳ τῆς αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας»· καὶ ἀλλοῦ: « Ἡ πρότασις αὕτη (νὰ συγκληθεῖ σύνοδος στὴν Σικελία τῶν δυτικῶν Ἐπισκόπων σ.σ.) τοῦ Βιγιλίου θὰ συνωδεύθη ὁπωσδήποτε καὶ ὑπὸ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι θὰ κατέβαλλεν οὗτος πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τὴν καταδίκην τῶν "Τριῶν Κεφαλαίων"»[346].

343 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 116
344 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 207.
345 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 73.
346 ΦΕΙΔΑ Β., Ἱστορικοκανονικὰ προβλήματα περὶ τὴν λειτουργίαν..., σσ. 211-214.

5. Λέγει ὁ πρῶτος θεῖος «Τύπος»: «καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἐνέμεινε πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν γνώμην»[347].

6. Λέγει ὁ Κωνσταντῖνος κοιαίστωρ[348] στὴν δευτέρα πράξη: «**Δὲν ἔπαυσε δὲ ποτὲ νὰ ἀναθεματίζῃ τοὺς ὑπερασπιζομένους τὸν Θεόδωρον Μοψουεστίας**, τὴν ἐπιστολὴ τὴν λεγομένην τοῦ Ἴβα καὶ τὰ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν Δώδεκα κεφαλαίων τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου συγγράμματα τοῦ Θεοδωρήτου»[349].

7. Λέγουν οἱ Ἱεράρχες ποὺ ζήτησε ὁ Πάπας νὰ τοὺς ἐγχειρίσει τὸ «constitum I»: «Ἀλλά, ἂν μὲν εἰς αὐτὸ (τὸ «constitum I») κατακρίνῃς ἐκεῖνα, ὅπως καὶ μὲ τὰ μέχρι τοῦδε κείμενά σου, ἔχομεν πολλὰ τέτοια κείμενά σου καὶ δὲν μᾶς χρειάζονται καὶ ἄλλα! **Ἂν ὅμως εἰς τὸ παρὸν (κείμενόν σου) ἔκαμες κάτι τὸ διαφορετικὸν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε κείμενά σου**, ὁπότε σὺ ὁ ἴδιος μὲ τὰ γραπτά σου καταδικάζεις τὸν ἑαυτόν σου, ὡς ἀποστάτην τῶν ὀρθῶν δογμάτων καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς ἀσεβείας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραλάβωμεν ἀπὸ σὲ ἕνα τέτοιο "χαρτί";»[350].

8. Λέγει ὁ αὐτοκράτωρ-θεολόγος στὸν «Θεῖο Τύπο»: «...Ὅτι δὲ ἀγράφως (ἀνωτέρω ἔγραφε καὶ ἐγγράφως σ.σ.) κατεδίκασε τὰ ἀσεβῆ Τρία Κεφάλαια ἐνώπιον ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων καὶ εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, πολλοὶ ἐξ ὑμῶν, - σεῖς οἱ ὁποῖοι εἴχετε ἔλθει, - γνωρίζουν τοῦτο. **Συνέχισε δὲ νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι ἔτη ἑπτά**». Καὶ συνεχίζει: «Ἔπειτα ἔλαβον χώραν καὶ τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ὑμῶν γραπτὰ κείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα συνωμολογήσατε μεταξύ σας νὰ συνέλθετε καὶ νὰ καταδικάσετε συνοδικῶς τὰ προειρημένα κεφάλαια». Καὶ κατωτέρω: «**καὶ κατήντησε νὰ ὑπερασπίζεται, ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην του, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φρονοῦν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου**»[351].

347 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 169.
348 Κοιαίστωρ ἢ Κυέστωρ = ἡ ἀνωτέρα νομικὴ ἀρχὴ στὴν Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἦταν ὁ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν σύνταξη τῶν νόμων. Τὰ ἑπόμενα χρόνια ἄλλαξε, ἦταν ὁ ἀνώτερος δικαστικὸς τῆς Κπόλεως.
349 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 518.
350 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σσ. 522-523.
351 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 561.

Σαφέστατα λοιπὸν καταδεικνύεται ὅτι ὁ Πάπας τὴν αἵρεση τὴν ὑποστήριξε δημοσίως στὸ «constitutum I» καὶ ἡ ἀποχή του ἀπὸ τὶς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου τὸ συνεπιβεβαιώνει. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦταν κοινωνικὸς μὲ τοὺς Ἀνατολικοὺς μέχρι καὶ τὴν ἀπόφαση τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (πλὴν τῶν περιόδων τῶν δύο σχισμάτων). Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν διάλογο ποὺ εἶχαν οἱ Πατριάρχες καὶ Ἐπίσκοποι ποὺ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου γιὰ νὰ τὸν καλέσουν νὰ προσέλθει. Μεταξὺ ἄλλων τοῦ λέγουν: «**Ἡμεῖς** (οἱ Ἀνατολικοὶ σ.σ.) **λοιπόν, καὶ κοινωνοῦμεν μαζί Σας** (μὲ τὸν Πάπα) **καὶ εἴμεθα ἡνωμένοι μαζί Σας**»[352]**,** ἀλλὰ καὶ ὁ Πάπας κάπου στὸν διάλογο τοὺς λέγει: «καὶ προσθέτω ὅτι, ἐὰν ἐντὸς τῶν ὡς ἄνω ἡμερῶν (τῶν εἴκοσι) δὲν σᾶς γνωστοποιήσω τὴν ἀπόφασίν μου, τότε, ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν ὁρίσετε σεῖς ἐπὶ τῶν Τριῶν Κεφαλαίων, **θὰ σᾶς ἀκολουθήσω, καὶ (ὅτι) δὲν θὰ ἀποκοπῶ ἀπὸ τὴν μεθ' ἡμῶν κοινωνία**»[353]. Καὶ **τὸ πιὸ σημαντικὸ εἶναι ὅτι ὁ Πάπας μνημονευόταν στὰ ἱερὰ δίπτυχα,** ὅπως θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια στὰ πρακτικά.

Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνῆλθε τὸ 553 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Κπόλεως ἁγίου Εὐτυχίου[354]. Τὰ πρακτικά της, ἐκτὸς ὀλίγων ἀποσπασμάτων, δὲν διασώθηκαν στὴν πρωτότυπο ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὑφίσταται μόνον ἡ λατινικὴ μετάφραση[355].

Πρώτη πράξη τῆς Συνόδου ἦταν ἡ ἀνάγνωση τοῦ Βασιλικοῦ «Τύπου» τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔθος στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους τοῦτο· ὁ «λόγος» ἢ ὁ «Τύπος» περιεῖχε τὸ ἱστορικὸ τοῦ πρὸς συζήτηση θέματος καὶ τὴν «ἡμερησίαν διάταξιν», δηλαδὴ τὴν ἐντολὴ πρὸς τὴν Σύνοδο ὅπως ἀσχοληθεῖ ἐπισήμως περὶ αὐτοῦ[356]. Μετὰ ἡ Σύνοδος ἀνέγνωσε ἀλληλογραφία μεταξὺ Πατριάρχου Εὐτυχίου καὶ Πάπα Βιγιλίου. Ἀκολούθως ἀποφάσισε ὅπως ἀποστείλει ἀντιπροσωπεία μελῶν αὐτῆς στὸν Πάπα, μὲ τὴν παράκληση νὰ ἄρει τούς ἐνδοιασμούς του καὶ νὰ προσέλθει· ἡ ἀντιπροσωπεία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν εἴκοσι σπουδαιοτέρων μελῶν τῆς Συνόδου, παρὰ ταῦτα ὁ Πάπας δὲν προσῆλθε, ἐπικαλούμενος λόγους ἀσθενείας[357]. Στὴν δευτέρα καὶ τρίτη συνεδρία ἡ Σύνοδος δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὸ δογματικὸ ζήτημα, συνέταξε ὅμως μίαν ὁμολογία πίστεως. Τὴν τετάρτη συνεδρία κάλυψε ἡ ἀνάγνωση ἀποσπασμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας. Στὴν πέμπτη ἀναγνώσθηκαν ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἔργων τῶν Πατέρων τοῦ Ε΄ αἰῶνος, στὴν συνέχεια ἀναγνώσθηκαν τὰ ὑπὸ τῆς Συνόδου (δηλαδὴ τοῦ αὐτοκράτορος) ἐπιλεγέντα ἀποσπάσματα ἐκ τῆς πατερικῆς γραμματείας, τὰ ὁποῖα κατοχυρώνουν τὸ δικαίωμα τῆς μετὰ θάνατον καταδίκης αἱρετικῶν. Μετὰ ταῦτα ἀναγνώσθηκαν τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου Μοψουεστίας τοῦ ἔτους 550, τὰ ὁποῖα ἀπεκάλυψαν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου εἶχε διαγραφεῖ ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τῆς Ἐκκλησίας Μοψουεστίας, τοὐλάχιστον πρὸ ὀγδόντα ἐτῶν, (βλ. περὶ τούτου κατωτέρω). Στὴν συνέχεια ἀναγνώσθηκαν ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἔργων Θεοδωρήτου Κύρου. Ἡ ἕκτη συνεδρία καταναλώθηκε στὴν ἀνάγνωση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἴβα Ἐδέσσης πρὸς τὸν Πέρσην Μάριν, σὲ ἀντιπαράθεση μὲ πατερικὰ κείμενα ἐκ τμημάτων πρακτικῶν τῶν συνόδων Ἐφέσου καὶ Χαλκηδόνος καὶ βρέθηκε μεστὴ αἱρετικῶν διδασκαλιῶν καὶ ἔτσι καταδίκασε τὴν ἐπιστολὴ ὡς αἱρετική[358].

Στὴν ἀρχὴ τῆς ἑβδόμης συνεδρίας ἐμφανίσθηκε ὁ κοιαίστωρ Κωνσταντῖνος ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐνημέρωσε αὐτὴν τῶν ὅσων ἔλαβαν χώρα κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέρα. Περιέγραψε κινήσεις τοῦ Πάπα Βιγιλίου ἐκτὸς Συνόδου σὲ πρόσωπα ἐκκλησιαστικά, ὅπως ἐγχειρίσει εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπάντησή του. Οἱ δὲ ἀρνήθηκαν νὰ τὴν παραλάβουν καὶ τὸν παρέπεμψαν στὸν αὐτοκράτορα καὶ τελικῶς στὴν Σύνοδο[359].

Καὶ πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς συνεδρίας, προσεκόμισε ὁ αὐτὸς κοιαίστωρ, κατ' ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορος, ἕτερον Βασιλικὸν «Τύπον» (sacra forma) περὶ ὀνόματος τοῦ Βιγιλίου, δηλαδὴ τὴν διαμνημόνευσή του στὰ ἱερὰ δίπτυχα, πρὸς ἀνάγνωση τῆς Συνόδου.

352 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 205.
353 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 209.
354 ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., Ὁ Συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σ. 351.
355 ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 345.
356 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σσ. 110-111.
357 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σσ. 113-114.

358 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 125.
359 ΧΡΥΣΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σσ. 125-126.

β) Εἴσοδος στὰ πρακτικά.

Πρὶν ὅμως ἐξετάσουμε τοῦτο τὸ ἔγγραφο μεσολαβοῦν κάποια τὰ ὁποῖα ἔχουν ἄμεση σχέση μαζί του. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ Σύνοδος, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πέμπτης συνελεύσεώς της, ἀντιμετώπισε τὸ θέμα ἐὰν ἀναθεματίζονται οἱ αἱρετικοὶ μετὰ θάνατο καὶ κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐρεύνης: «Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε: Βεβαίως αὐτὰ ποὺ ἐλέχθησαν καὶ προεκομίσθησαν, ἀρκοῦν νὰ ἀποδείξουν, ὅτι εἶναι ἐκκλησιαστικὴ ἡ παράδοσις, ὅτι οἱ αἱρετικοὶ πρέπει νὰ ἀναθεματίζονται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους». Καὶ συνεχίζεται: « Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα, ποὺ ἀνεφέρθησαν κατέδειξαν, ὅτι ὁ Μοψουεστίας Θεόδωρος, εἶχε ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκβληθῇ ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὴ καὶ μετὰ θάνατον, λόγῳ τῶν ἀσεβῶν συγγραμμάτων του...»[360]. Τὸ «ἐκβληθῇ» τοῦ συγκεκριμένου ἀποσπάσματος ἐννοεῖται ὡς ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων, δηλαδὴ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας ὄντας ἀκατάγνωστος ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς συνόδου, αἱρετικὸς ὅμως ὑπάρχων στὸ φρόνημα μέχρι θανάτου, κοιμήθηκε τὸ 428, ἐν πλήρῃ κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Μοψουεστίας καὶ συμπεριλαμβανόμενος στὰ ἱερὰ δίπτυχα. Πρὸ ὀγδοηκονταετίας τοὐλάχιστον ἐκβλήθηκε τῶν ἱερῶν διπτύχων[361], ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν σύνοδο ποὺ διέταξε ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ ἐξετάσει τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν Μοψουεστίᾳ τὸ 550. Τὸ γιατὶ ἀπαντᾶται στὴν συνέχεια ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Θεοδώρου, ὅπως περιέχεται στὴν ψῆφο τῆς Συνόδου (βλ. ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 576), ἰσχυρίζοντο ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματισθεῖ ὁ Θεόδωρος καθ′ ὅσον κοιμήθηκε ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Σύνοδος ὅμως ἀπέδειξε τὸ ἀντίθετο ὡς ἐλέχθη. Καὶ ἀκολούθως τούτων ἐπιφέρει τρία ἁγιογραφικὰ χωρία, τὸ πρῶτο τοῦ Κυρίου: «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ κρίνετε, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι οὐκ ἐπίστευσε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», (Ἰωάν. 3,18). Τὸ δεύτερον τοῦ Ἀποστόλου: «ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ′ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν, παρ′ ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν ἀνάθεμα ἔστω», (Γαλ. 1,8). Καὶ ἑρμηνεύει ἡ ἴδια τί σημαίνει αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμός, χωρισμὸς Θεοῦ[362]. Καὶ

360 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 395.
361 Βλ.σσ. 303-304.
362 Βλ. τὰ ἀποσπάσματα τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 445-446.

ἐπιφέρει τὸ τρίτο: «Καὶ τί τάχα θὰ εἴπουν εἰς τὸν Ἀπόστολον, ὅστις λέγει : "αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος"», (Τιτ. 3,10). Καὶ συνεχίζει: «Μὲ αὐτὰ εἶναι σύμφωνα καὶ ὅσα ἔγραψεν ὁ ἁγίας μνήμης Κύριλλος εἰς τὰ κατὰ Θεοδώρου βιβλία του, ὅπου λέγει τὰ ἑξῆς: "φευκτέοι οἱ τοῖς οὕτω χείροσι πταίσμασι κρατούμενοι εἴτε ἐν τοῖς ζῶσίν εἰσιν εἴτε μή· ἀπὸ γὰρ τοῦ βλάπτοντος πάντοτε φεύγειν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ μὴ βλέπειν εἰς πρόσωπον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ»[363].

Τὸ «παραιτοῦ» τοῦ Ἀποστόλου, ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῆς Συνόδου διὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀποσπάσματος: «φευκτέοι[364]...ἀπὸ γὰρ τοῦ βλάπτοντος πάντοτε φεύγειν ἀναγκαῖόν ἐστι», ἀνάγκη νὰ φύγουμε ἀπὸ κοντά τους διότι βλάπτουν. Σημειωτέον ὅτι ἡ βλάβη προέρχεται εἴτε «ἐν τοῖς ζῶσιν» εἴτε ἐν τοῖς κεκοιμημένοις αἱρετικοῖς[365]. Τὸ ὅτι ἔχει ἀναθεματισθεῖ μετὰ τοῦ Νεστορίου καὶ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας, λέγει ἡ Σύνοδος, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου[366]. Οἱ Ἀνατολικοὶ καθ′ ὅλα Ὀρθόδοξοι θεωροῦσαν τὸν Θεόδωρο ὡς ὀρθόδοξο, ἐὰν λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἀναθεμάτιζε καὶ ὀνομαστικῶς στὴν Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ τὸν ἀπέβαλλε ἐκ τῶν ἱερῶν Διπτύχων θὰ εἶχαν ἀποκοπεῖ τῆς κοινωνίας

363 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 577 / Βλ. αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς καὶ μὲ σχόλια σσ. 693κ.ἑ.
364 **Ὁ συγγραφεὺς Μητροπ. Μελέτιος ἐν ὑποσημειώσει ἀναφέρει: «εἰς τὸ ἐρώτημα, πῶς δεῖ "φεύγειν τοὺς τοιούτους" ἡ σύνοδος ἀπαντᾷ διὰ τῆς παραιτήσεως, δηλ. διὰ τῆς πλήρους ἀποκοπῆς τους ἀπὸ κάθε ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν»**, ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 342.
365 Στὴν συνοδικὴ ψῆφο συμπεριλαμβάνονται τὰ ἑξῆς: «Ἀναθεματίζομεν λοιπὸν τὰ ὡς ἄνω Τρία Κεφάλαια, ἤτοι τὸν ἀσεβῆ Θεόδωρον Μοψουεστίας μετὰ τῶν ἀνομολογήτων συγγραμμάτων του, τὰ ἀσεβῶς γραφέντα ἔργα τοῦ Θεοδωρήτου, καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολήν, τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὸν Ἴβαν....». Καὶ κατωτέρω: «Καὶ ἀφοῦ ὡρίσαμεν αὐτὰ μὲ κάθε ἐπιμέλειαν, ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν μας τὰ περὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἐπαγγελίας Ἐκείνου, ποὺ εἶπε ὅτι: "Πῦλαι ᾅδου, δηλ. αἱ τῶν αἱρετικῶν θανατηφόροι γλῶσσαι, οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς". καὶ ἐνθυμούμενοι ἀφ′ ἑνὸς μὲν τὴν διὰ τοῦ Ὡσηὲ γενομένην προφητείαν, ὅτι "μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν πίστει: καὶ ἐπιγνώσει τὸν Κύριον", καὶ ἀφ′ ἑτέρου τὰς ἀχαλινώτους γλώσσας τῶν αἱρετικῶν καὶ τὰ ἀσεβέστατα συγγράμματά τους, **καὶ συγκαταριθμοῦντες τοὺς αἱρετικούς, ποὺ ἐπέμειναν εἰς τὴν ἀσέβειάν τους μέχρι καὶ τὸν θάνατόν τους, μὲ τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους τὸν διάβολον**...», ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 585 / Βλ. ποιὸς ἐκλαμβάνεται ὡς αἱρετικὸς εἴτε ζῶν εἴτε κεκοιμημένος ὑποσ. 1114.
366 Βλ. ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 577.

της. «Κατακρίνασα δὲ τοὺς οὕτω φρονοῦντας ὀνομαστὶ τῷ ἀναθεματισμῷ δι' οἰκονομίαν[367], ἵνα μή τινες τῇ ὑπολήψει τοῦ ἀνδρὸς προσεσχηκότες ἀποβάλωσιν ἑαυτοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν»[368]. Καὶ δικαιώθηκε ὁ μέγας Κύριλλος καὶ ἡ Γ′ Οἰκουμενική· ὅταν ἀντελήφθησαν ὅτι εἶναι αἱρετικὸς ὁ Θεόδωρος στὴν Ἐκκλησία Μοψουεστίας τὸν ἐξέβαλαν ἐκ τῶν ἱερῶν Διπτύχων. Διότι «ἀπὸ γὰρ τοῦ βλάπτοντος πάντοτε φεύγειν... εἴτε ἐν τοῖς ζῶσιν εἴτε μή». Πῶς ὅμως ἐκλαμβάνεται αὐτὴ ἡ βλάβη; Ἐπιτακτικῶς ζητεῖ λύση καὶ ἀπάντηση τὸ ἐρώτημα τοῦτο διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μὴ τυχὸν τὸ θέμα ἀποβαίνει καὶ σωτηριολογικό;

Ἐπανερχόμενοι πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἑβδόμης συνεδρίας ὅπου ὁ κοιαίστωρ Κωνσταντῖνος προσεκόμισε ἕνα ἔγγραφο (Τύπον) τοῦ αὐτοκράτορος: «Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ ἐνδοξότατος κοιαίστωρ εἶπεν: Ἐφ' ὅσον παρίσταμαι εἰς τὴν Ὑμετέραν ἁγίαν Σύνοδον ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναγνώσεως τῶν κωδίκων, οἱ ὁποῖοι ἤδη κατεχωρίσθησαν εἰς τὰ πρακτικά Σας, σᾶς πληροφορῶ, ὅτι ὁ εὐσεβέστατος Βασιλεὺς ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἁγίαν Σύνοδον ἕνα "Τύπον περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βιγιλίου", **(ὅτι δηλαδὴ πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς), ἐπειδὴ ὑπερησπίσθη τὴν δυσσέβειαν, νὰ μὴ ἀναγράφεται εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ μὴ μνημονεύεται ἀπὸ Σᾶς, καὶ νὰ μὴ διατηρηθῇ τὸ ὄνομά του τόσον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βασιλεύσης ταύτης Πόλεως, ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας,** αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐμπεπιστευμέναι εἰς Ὑμᾶς καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἐντὸς τοῦ εἰς Αὐτὸν παρὰ Θεοῦ δοθέντος Κράτους. Ἀφοῦ δὲ ἀκούσετε τὸν Τύπον, μάθετε ἀπὸ αὐτόν, πόση φροντίδα ἔχει ὁ γαληνότατος Βασιλεὺς **διὰ τὴν ἑνότητα τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν καθαρότητα τῶν ἁγίων μυστηρίων»[369].**

Ζητεῖται ὑπὸ τοῦ «Τύπου» τοῦ αὐτοκράτορος – θεολόγου, ἐφ' ὅσον ὁ Πάπας Βιγίλιος ὑπερασπίσθηκε τὴν δυσέβεια (τὴν αἵρεση τοῦ νεστοριανισμοῦ) **νὰ μὴν ἀναγράφεται στὰ ἱερὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε νὰ μνημονεύεται στὴν Κπολη οὔτε ἀλλοῦ.** Καὶ προσθέτει ὁ Κωνσταντῖνος, μάθετε πόση φροντίδα ἔχει ὁ γαληνότατος βασιλεὺς γιὰ τὴν ἑνότητα τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν καὶ

367 Βλ. γιὰ τὴν οἰκονομία αὐτὴ σσ. 300κ.έ.

368 Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πρὸς ἅγιον Πρόκλον Κπόλεως, βλ. ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 359 / Βλ. ὅλη αὐτὴ τὴν ἐπιστολὴ στὴν ὑποσ. 542.

369 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἐνθ.ἀν., σ. 559.

τὴν καθαρότητα τῶν ἁγίων μυστηρίων. **Ἡ διαγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἑνότητα, δηλαδὴ ἐὰν μνημονεύεται ὑπερασπιζόμενος τὴν αἵρεση, τὴν διασπᾶ καὶ μάλιστα πρὸ συνοδικῆς καταδίκης.**

Ὁ δὲ Μητροπ. Μελέτιος στὴν εἰσαγωγὴ στὸ βιβλίο του περὶ τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει σχετικῶς: «Κατὰ ἀδιαμφισβήτητον ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴν ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι διοικητικῆς-θεσμικῆς μορφῆς. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐν Πνεύματι μία· εἶναι ἡνωμένη ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. "Εἷς Κύριος· μία Πίστις· ἓν Βάπτισμα· εἷς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν". Ἡ **ἑνότης αὐτὴ παρασαλεύεται μόνον ἀπὸ τὰς ἑτεροδοξίας. Ὁ ἑτέρως, παρ' ὃ παρέλαβε, φρονῶν, παύει νὰ ἔχῃ τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...»[370].**

Ὥστε λοιπὸν δὲν εἶναι ἐπισκοποκεντρικὴ ἡ Ἐκκλησία, δὲν εἶναι ἀνθρωποκεντρικὴ - καὶ τὰ λέγει αὐτὰ Ἐπίσκοπος - ἀλλὰ Χριστοκεντρική. Ὅλοι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦμε ἕνα σῶμα, ἡ μετάληψη τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων μᾶς ἑνώνει μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μεταξύ μας[371]. Ὁ αἱρετικὸς ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας ποὺ ἔχει ἀποδεχθεῖ χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καὶ διασπᾶ αὐτὴν τὴν ἑνότητα. Τὸ ὅτι χωρίζεται τοῦ Θεοῦ μᾶς τὸ λέγει ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος στὴν ψῆφο της: «...ὁ ἀσεβὴς ἐπιφέρει τὸ ἀνάθεμα μὲ τὰ ἴδια του τὰ ἔργα, ἀφοῦ μὲ τὴν ἀσέβειάν του ἀποχωρίζει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ζωήν», (βλ.σ. 445). Τὸ ὅτι δημιουργεῖ σχίσμα[372],

370 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σσ. 104-105.

371 «Ἀλλ' οὕτω πως νοουμένη ἡ Ἐκκλησία παρίσταται ὡς μία κοινωνία ἁγίων, ἐπί τε τῆς γῆς καὶ ἐν οὐρανοῖς ὄντων, ἁγιασθέντων καὶ λυτρωθέντων διὰ τῆς σωτηρίου χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Πάντες οὗτοι εἶναι μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ὅλα τὰ μέλη εὑρίσκονται ἐν μυστικῇ καὶ ὑπερφυσικῇ κοινωνίᾳ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος, ἤτοι τὸν Χριστόν. Τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πιστοὶ - μέλη αὐτῆς ἔρχονται εἰς μυστικὴν κοινωνίαν μετὰ τῆς θείας κεφαλῆς αὐτῆς, δηλ. μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἑπομένως τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ταὐτίζεται πρὸς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Πάντες λοιπὸν οἱ συγκροτοῦντες τὴν κοινωνίαν τῶν ἁγίων καὶ ὄντες μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τελοῦσιν ὑπὸ τὴν "ἐπιρροὴν" τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ», ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ΕΕΘΣΠΑ, Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς Βασ. Στεφανίδην, Ἀθῆναι 1958, σ.112.

372 «Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποτυποῦται εἰς τοὺς ἱ. Κανόνας κατενόησε πάντοτε τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα ὡς φρικτὰ καὶ ἀποτρόπαια μέσα, δι' ὧν ὁ ἐχθρὸς

τοῦτο συνομολογεῖ καὶ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου στὸν ὁποῖο μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «...οὐ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, **καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι**»[373]. Ἀπ' αὐτὸ τὸ σχίσμα τοῦ μὴ κατεγνωσμένου αἱρετικοῦ ἐλευθερώνει τὴν Ἐκκλησία αὐτὸς ὁ ὁποῖος τοῦ διακόπτει τὴν κοινωνία· γίνεται σαφέστερο τοῦτο

τῆς σωτηρίας ἐπιχειρεῖ "**μερίζειν τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα**" διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου», ΚΑΨΑΝΗ Γ., Ἡ ποιμαντικὴ Διακονία..., σ. 155.

«Ἄλλωστε ἡ ἀντίληψις τοῦ Ἀπ. Παύλου περὶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ αἱ διάφοροι παρομοιώσεις καὶ μεταφορικαὶ φράσεις, σχολιασθεῖσαι παλαιότερον ὑπὸ τῶν πατέρων ποικιλοτρόπως, ἐχρησιμοποιήθηκαν πάντοτε διὰ τὸν ἴδιον σκοπόν· νὰ τονίσουν δηλαδὴ τὴν στενὴν καὶ ὀργανικὴν ἑνότητα μεταξὺ Χριστοῦ καὶ τῶν πιστῶν του. Ἐκ τούτων φαίνεται σαφῶς ἡ σωτηριολογικὴ σημασία τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ ἡ ἀνάγκη περιφρουρήσεως τῆς ἑνότητος αὐτῆς διὰ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀκεραιότητος καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως. **Πᾶσα συνεπῶς "παραλλαγὴ τῆς περὶ Χριστοῦ δόξης" καὶ "διδαχῆς" ἰσοδυναμεῖ, κατὰ τὸν Μάξιμον Ὁμολογητήν, μὲ προδοσίαν τῆς πίστεως καὶ ὁδηγεῖ εἰς διάσπασιν τῆς ἑνότητος μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν δύναται νὰ γίνῃ κἂν λόγος περὶ οἱασδήποτε ὀργανικῆς ἑνότητος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς των εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν. Πᾶσα αἵρεσις ἀποσπᾶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς πίστεως καὶ ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας»,** ΚΡΙΚΩΝΗ Χ., Τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας..., σ. 72.

«Ἡ αἵρεσις ἀποτελεῖ πλάνην καὶ ἐκτροπὴν ἐκ τῆς θείας ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας. Ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπονεκροῖ τοῦτον πνευματικῶς. Εἶναι νόσος καὶ μάστιξ καὶ δηλητήριον ψυχῆς. Εἶναι ἄνοια πνευματική, παραλογισμὸς καὶ φρενοβλάβεια. Εἶναι αὐθάδεια καὶ ἀλαζονεία καὶ οἴησις. Εἶναι καρκίνωμα ἐπαπειλοῦν τὸν ἀφανισμὸν καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι θανάσιμος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐχθρός, ὁ Ἅδης ἐν τῷ θεοσώστῳ ὀργανισμῷ της, εἰς τὰ πέταυρα καὶ τοὺς κευθμῶνας τοῦ ὁποίου ριπτάζοντας μυριάδες ἀστηρίκτων ψυχῶν. **Ἡ αἵρεσις λυμαίνεται ἀδυσωπήτως τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχίζουσα τὸν ἑνιαῖον ὀργανισμὸν αὐτῆς καὶ θρυμματίζουσα τὸ ἄχραντο σῶμά της**», ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., Ἡ ἔναντι τῶν αἱρετικῶν..., σ. 85.

«Καὶ τοῦτο διότι κακῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐπεκράτησεν ἡ ἀντίληψις ὅτι οἱ αἱρετικοὶ "ἀπορρίπτουν ἓν ἢ πλείονα δόγματα τῆς Ἐκκλησίας" καὶ ἐμμένουν εἰς τὴν πλάνην των. Εἰς τὴν πραγματικότητα **ἡ αἵρεσις διασπᾶ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπομακρύνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Χριστὸν ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς Χάριτος καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς»,** ΤΣΑΓΓΑΛΙΔΗ Ι., Αἱρέσεις καὶ αἱρετικοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου, Δελτίο βιβλικῶν μελετῶν, τ.5, Δεκ. 1977-Ἰούν. 1978 τεύχη 2ο – 3ο, σ. 209 / Βλ. καὶ τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 540κ.έ.

373 Πηδάλιον, 358 / ΡΠΣ2, 692-693 / ΚΙΚ, 396 / Βλ. καὶ σ. 483 παρόντος βιβλίου.

κατωτέρω, (βλ. περὶ τούτου στὴν ὑποσ. 372 ὅπου ὑπάρχει παραπομπὴ στὸ τέλος τῆς ὑποσημειώσεως).

Ἐπανερχόμενοι στὸ κείμενο τοῦ κοιαίστωρος Κωνσταντίνου προσθέτει ὡς δεύτερο καὶ «τὴν καθαρότητα τῶν ἁγίων μυστηρίων», χάνεται λοιπὸν ἡ καθαρότης τῶν ἁγίων μυστηρίων ὅταν μνημονεύεται αἱρετικὸς Ἐπίσκοπος. Χωρὶς ἄλλο, τὰ δύο θέματα ἀναφέρονται μαζί, ἑνότης-καθαρότης, ὡς ἐκ τῆς ἀρρήκτου μετὰ τῆς αἱρέσεως συναφείας τους, (βλ. ὑποσ. 1116). Ἀλλὰ πῶς ἑρμηνεύει ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν ἀπώλεια τῆς καθαρότητος ἢ μὲ ἄλλα λόγια τὸν μολυσμὸ τῶν μυστηρίων; Ψηλαφώντας τὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου διευκρινίζεται τὸ θέμα τοῦτο.

« Ὁ Θεῖος Τύπος

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς..., τοῖς μακαριωτάτοις ἀρχιεπισκόποις καὶ πατριάρχαις Εὐτυχίῳ Κπόλεως, Ἀπολιναρίῳ Ἀλεξανδρείας, Δομνίνῳ Θεουπόλεως...

1) Μία εἶναι διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἡ σωτηρία: τὸ νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν κοινωνία τῶν ἁγίων μυστηρίων μὲ καθαρὰν καρδίαν, ἀγαθὴν συνείδησιν, καὶ πίστιν ἀνυπόκριτον· **διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβῃ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸν Ὀρθοδόξως...»**[374].

Γιὰ τὴν σωτηρία τῶν Χριστιανῶν τὸ κείμενο θέτει τὶς ἑξῆς προϋποθέσεις: «καθαρὰν καρδίαν, ἀγαθὴν συνείδησιν, καὶ πίστιν ἀνυπόκριτον», αὐτὰ ὅσον ἀφορᾶ τὸν προσερχόμενο. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν Ἱερέα ἐξ οὗ προσέρχεται νὰ μεταλάβει ὁ πιστός, πρέπει νὰ λατρεύει τὸν Θεὸν ὀρθοδόξως. Ἡ φράση «τότε μόνο ἐλπίζει» δὲν ἀφήνει περιθώρια ἐπιλογῶν ὡς πρὸς Ἱερέα μὴ λατρεύοντα οὕτως. Εἶναι πολὺ σημαντικὸ αὐτό, ὅτι ἄφεση ἁμαρτιῶν λαμβάνουμε μόνον ἐκ τῆς πρώτης ἐκδοχῆς. Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης ἀναφερόμενος στὸν Μ. Βασίλειο:

374 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 560.

« Ὁ δὲ σεπτὸς Βασίλειος· Ὧνπερ, φησί, τὸν λόγον
οὐ στέργω, καὶ τὸ φρόνημα παντάπασι κακίζω·
τούτων εἰκὸς ἐκφεύγειν με καὶ τὴν συγκοινωνίαν.
Καὶ ταῦτα προεκθέμενος, εὐθέως ἐπιφέρει·
**Ἄλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν καὶ λύτρωσιν πταισμάτων
ἀπολαβεῖν παρὰ Θεοῦ καὶ τῆς ἐπουρανίου
ζωῆς καὶ καταπαύσεως γενέσθαι κληρονόμον,
εἰ μὴ τελέως ἀποστῇ τῶν οὐ καλῶς φρονούντων
τὴν μετὰ τῶν αἱρετικῶν ἐκκλίνας κοινωνίαν
ἀμήχανον, ἀδύνατον καθέστηκε τελείως**»[375].

Ὁ Μ. Ἱεράρχης λέγει ὅτι αὐτῶν ποὺ τὸ φρόνημά τους δὲν συναινοῦμε πρέπει νὰ φύγουμε καὶ τὴν συγκοινωνία. **Διότι διαφορετικῶς ὁ πιστὸς οὔτε λύτρωση πταισμάτων λαμβάνει οὔτε τυγχάνει σωτηρίας ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθεῖ αὐτῶν ποὺ δὲν φρονοῦν καλῶς**, «τῶν οὐ καλῶς φρονούντων». «Ἀμήχανον, ἀδύνατον καθέστηκε τελείως», εἶναι ἀδύνατον τελείως. Ὑπάρχει ἀπόλυτη συμφωνία μὲ τὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς: «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸ Ὀρθοδόξως...».

Πρέπει λοιπὸν γιὰ νὰ λάβει ἄφεση ἁμαρτιῶν κάποιος νὰ κοινωνήσει ἀπὸ Ἱερέα ποὺ ἔχει ὀρθόδοξο φρόνημα κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, ὅσιο Μελέτιο Γαλησιώτη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς, (τὸ ὅτι τὸ ἀποδέχθηκε ἡ Σύνοδος βλ.σσ. 198-199). Ἐδῶ κάνουμε μία διευκρίνηση ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ ὅσιος Μελέτιος ἀναφέρονται ὄχι μόνον σὲ Ἱερεῖς ἀλλὰ σὲ γενικώτερη κοινωνία αἱρετικῶν, κληρικῶν καὶ μή. Δὲν εἶναι λοιπὸν μόνον αἰτία ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ Ἱερέως ὅτι πλέον ἔπαυσε νὰ τελεῖ μυστήρια (καθαιρέθηκε), ἀλλὰ τὸ φρόνημά του. Λέγεται ὑπὸ πολλῶν, ἀφοῦ τελεῖ μυστήρια ὁ Ἱερεὺς γιατί νὰ μὴ προσέλθουμε νὰ κοινωνήσουμε; Δὲν προσερχόμαστε, ἀπαντοῦν θεοπνεύστως τὰ ὡς ἄνω κείμενα, διότι δὲν λαμβάνουμε ἄφεση ἁμαρτιῶν καὶ δὲν θὰ τύχουμε σωτηρίας.

375 ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΓΑΛΗΣΙΩΤΟΥ, (λόγος τρίτος) κατ' Ἰταλῶν, LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 560.

Γι' αὐτὸ τὸ θέμα τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων, στὴν ἀκολουθία τῆς θείας Μεταλήψεως στὴν ἕκτη εὐχὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ λέγεται: «Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μόνος ἔχων ἐξουσίαν ἀνθρώποις ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, πάριδέ μου πάντα τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ πταίσματα, **καὶ ἀξίωσόν με ἀκατακρίτως μεταλαβεῖν τῶν θείων καὶ ἐνδόξων καὶ ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν σου Μυστηρίων, μὴ εἰς κόλασιν, μὴ εἰς προσθήκην ἁμαρτιῶν, ἀλλ᾿ εἰς καθαρισμὸν καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ Βασιλείας,** εἰς τεῖχος καὶ βοήθειαν καὶ ἀνατροπὴν τῶν ἐναντίων καὶ εἰς ἐξάλειψιν τῶν πολλῶν μου πλημμελημάτων...». Συνεπῶς ἡ κοινωνία τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων ἀποβαίνει: ἢ εἰς καθαρισμὸ καὶ ἁγιασμό, ἢ εἰς κόλαση καὶ προσθήκη ἁμαρτιῶν (μὴ γένοιτο). Ἐὰν λοιπὸν δὲν λαμβάνεται ἡ ἄφεση (ἐξάλειψη) τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς λέγεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς, εἶναι φανερὸ ὅτι λαμβάνεται προσθήκη, πρὸς κρῖμα καὶ κατάκριμα. Τὰ αὐτὰ συνεπιμαρτυρεῖ καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας λέγοντας: «Εὐξώμεθα, φησίν, ὑπὲρ τῶν δώρων, ἵνα εἰς ἡμᾶς ἐνεργὰ γένωνται, ἵνα μὴ ἀδυνατήσῃ πρὸς ταύτην τὴν χάριν, καθάπερ ὅτε μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφαίνετο τὸ πᾶν τὸ δυνάμενον αὐτοῦ σῶμα, ἔστιν ἐν αἷς τῶν πόλεων οὐκ ἐδύνατο σημεῖα ποιεῖν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν». Καὶ κατωτέρω: **«ὥστε μεταλαβεῖν μὲν τῶν φρικτῶν μυστηρίων μετὰ καθαροῦ συνειδότος, ἀπολαῦσαι δὲ τῆς ἱερᾶς ταύτης τραπέζης· ἁμαρτιῶν ἄφεσιν, Πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, Βασιλείας κληρονομίαν καὶ μὴ εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα»**[376].

Διὰ τοῦτο, ἐπανερχόμενοι στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ ἴδιος ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἀνεχόταν νὰ κοινωνήσει τὴν θεία Κοινωνία ἀπὸ τὸν Πάπα Βιγίλιο ἐὰν δὲν καταδίκαζε τὸν νεστοριανισμό. «Ὅταν δὲ ὁ εὐλαβέστατος πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης

376 ΚΑΒΑΣΙΛΑ Ν., Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, PG 150, 445 / ΕΠΕΦ22, 178 / Καὶ στὴν θεία Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου, στὴν εὐχὴ τῆς Ἀναφορᾶς λέγεται: «Ἡμᾶς δὲ πάντας, τοὺς ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου μετέχοντας, ἑνώσαις ἀλλήλοις εἰς ἑνὸς Πνεύματος Ἁγίου κοινωνίαν, **καὶ μηδένα ἡμῶν εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα ποιήσαις μετασχεῖν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου· ἀλλ' ἵνα εὕρωμεν ἔλεον καὶ χάριν μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων,** προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, διδασκάλων καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένου».

ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν μεγάλην Πόλιν, ὅλα αὐτὰ ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν του. Ἀφοῦ δὲ ἐξήτασεν αὐτά, κατεδίκασε ταῦτα καὶ ἐξέθεσε γραπτῶς τὴν καταδίκην τους τόσον πρὸς ἡμᾶς ὅσον καὶ πρὸς τὴν εὐσεβοῦς μνήμης τότε σύζυγον ἡμῶν· **διότι ἡμεῖς δὲν θὰ ἠνειχόμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἄχραντον (θείαν) Κοινωνίαν, οὔτε ἀπὸ αὐτὸν οὔτε ἀπὸ ἄλλον τινά, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ κατεδίκαζε τὴν ἀσέβειαν ταύτην**»[377].Ἡ φράση «δὲν θὰ ἠνειχόμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν ἄχραντον» κ.έ., εἶναι ἐξόχως σημαντική, δὲν ἀφήνει κανένα περιθώριο ἄλλης ἑρμηνείας. Τὸ «ἠνειχόμεθα» εἶναι βαρὺς χαρακτηρισμὸς ποὺ δείχνει πῶς δὲν θὰ συγκατατεθοῦμε, θὰ ἀποστέρξουμε μία τοιαύτη ἐνδεχομένη περίπτωση. Εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν ὅσων ἔχει ἐκθέσει ἀνωτέρω **διότι δὲν εἶναι ἀδιάφορο ἀπὸ ποιὸν θὰ κοινωνήσω Ἱερέα, πρέπει νὰ ἐξετάζω ἐὰν καταδικάζει τὶς αἱρέσεις[378].** Δὲν ἀφορᾷ αὐτὸ μόνον τοὺς εἰδήμονες ἢ τοὺς ἰθύνοντες (=διευθύνοντες)· μὴ λησμονοῦμε ἄλλωστε ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἦταν ἕνας λαϊκὸς παρ' ὅτι αὐτοκράτωρ.

Καὶ ἐπανερχόμενοι στὸν «Τύπον»: «...Ἔτσι αὐτὸς (ὁ Πάπας Βιγίλιος) ὑπερασπιζόμενος τὴν ἀσέβειαν τῶν προειρημένων Τριῶν Κεφαλαίων καὶ χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς μεθ' ὑμῶν κοινωνίας[379], κατέστησεν ἑαυτὸν ἀλλότριον τῆς ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας». Καὶ συνεχίζει: «Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ διεπράχθησαν ὑπ' αὐτοῦ, **ἐθεωρήσαμεν ὅτι εἶναι "ἀλλότριον τῶν χριστιανῶν" νὰ μνημονεύεται τὸ ὄνομά του εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα, διὰ νὰ μὴ συμβῇ καὶ ἔτσι εὑρεθῶμεν νὰ συμμετέχωμεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου**. Ἐντεῦθεν, ἐνῶ προηγουμένως σᾶς εἴχομεν γνωστοποιήσει τοῦτο ἄνευ ἐγγράφων, τώρα, σᾶς εἰδοποιοῦμεν διὰ τῶν ἡμετέρων ὑπάρχων καὶ μὲ ἔγγραφα ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναγράφεται τὸ ὄνομά του εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα. Τὴν ἑνότητα ὅμως πρὸς τὴν ἀποστολικὴν ἕδραν καὶ ἡμεῖς φυλάττομεν καὶ θεωροῦμεν βέβαιον ὅτι καὶ Σεῖς θὰ διαφυλάξετε. Διότι οὔτε ὁ Βιγίλιος, οὔτε ἄλλος τις τραπεὶς πρὸς τὰ χείρονα δύναται νὰ βλάψῃ τὴν εἰρήνην τῶν Ἐκκλησιῶν»[380].

«**Καὶ ἔτσι εὑρεθῶμεν νὰ συμμετέχωμεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ Θεοδώρου**». Ὁ «Θεῖος Τύπος» τοῦ Ἰουστινιανοῦ ζητεῖ ὑπὸ τῆς Συνόδου, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, νὰ διακοπεῖ ἡ διαμνημόνευση τοῦ Πάπα Βιγιλίου, ἐπειδὴ ὑπερασπίσθηκε τὸν νεστοριανισμό, γιὰ τὸν λόγο νὰ μὴ συμμετέχουν καὶ οἱ μνημονεύοντες στὴν αἵρεσή του. Καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς ἀποδέχθηκαν τὸν «Θεῖο Τύπο», (βλ. στὴν παρένθεση τῆς σ. 178). **Συνεπῶς ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποδέχεται τὴν ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων ὄχι ὡς συμμετοχὴ τῆς αὐτομάτου καθαιρέσεως, ἀφοῦ εἴδαμε στὸ Κεφάλαιο Β', ἀλλὰ καὶ ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ συμφωνεῖ ἀπολύτως σ' αὐτό, ὅτι οὔτε ὁ αἱρετικὸς δὲν ἔχει χάσει τὴν ἱερωσύνη πολὺ περισσότερο ὅσοι τὸν μνημονεύουν· ἀλλ' ὡς συμμετοχὴ στὴν ἀσέβειά του μολονότι Ὀρθόδοξοι. Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἦταν ὀρθόδοξοι καὶ προφανέστατα γίνεται τοῦτο ἀναγκαίως·** πρόκειται δηλαδὴ περὶ μολυσμοῦ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς διαμνημονεύσεως. Ἐδῶ ὅμως γεννᾶται ἕνα τεράστιο θέμα, ἐὰν ὁ κατὰ τὰ ἄλλα ὀρθόδοξος συμμετέχει στὴν ἀσέβεια[381] τοῦ ἀκρίτου αἱρετικοῦ καὶ αὐτὸς (ὁ μνημονευθεὶς) «μὲ τὴν ἀσέβειάν του ἀποχωρίζει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ζωή», ποὺ εἶναι ὁ Θεός, τότε ἀποχωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὁ πρῶτος (ὁ μνημονεύων).

---

377 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σσ. 560-561.

378 «Ἐμμένοντες δὲ εἰς πάντα τὰ προειρημένα, ὡς πατέρας καὶ ἱερεῖς δεχόμεθα (μόνον) ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φυλάττουν καὶ κηρύττουν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τὰ παρὰ τῶν ἁγίων τεσσάρων Συνόδων περὶ πίστεως ἐκτεθέντα, καὶ παρὰ τῶν προειρημένων ἁγίων πατέρων κηρυχθέντα», ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 173.

379 Γιὰ τὴν ὀρθὴ ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος: «καὶ χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς μεθ' ὑμῶν κοινωνίας» καταχωροῦμε ὅλη τὴν συνάφειά του: «Ἔπειτα ἔλαβον χώραν καὶ τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ὑμῶν γραπτὰ κείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα συνωμολογήσατε μεταξύ σας νὰ συνέλθετε καὶ νὰ καταδικάσετε συνοδικῶς τὰ προειρημένα Κεφάλαια. Ἀλλ' ἐν συνεχείᾳ, παρ' ὅτι προσεκλήθη τόσον ἀπὸ ἡμᾶς ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν Ὑμετέραν ἁγίαν Σύνοδον νὰ συνεδρεύσῃ μαζί Σας, ἐκεῖνος ἠρνήθη. Καὶ κατήντησε νὰ ὑπερασπίζεται, ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμη του, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα φρονοῦν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου!». Καὶ ἀμέσως ἀκολουθεῖ τὸ ἀπόσπασμα ποὺ παραθέσαμε. Τὸ «χωρίζων», λοιπόν, «ἑαυτὸν τῆς μεθ' ὑμῶν κοινωνίας» ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: δὲν προσῆλθε στὴν Σύνοδο ὁ Πάπας Βιγίλιος ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ, ὥστε μαζὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους Πατέρες νὰ καταδικάσουν τὴν αἵρεση.

380 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ. ἀν., σσ. 561-562.

381 «Γιὰ τὸν Ἰουστινιανὸ ἡ περαιτέρω κοινωνία μὲ τὸν πάπα Βιγίλιο μὲ τὴν μνημόνευση τοῦ ὀνόματός του στὰ δίπτυχα θεωρεῖται "συμμετοχὴ εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ Θεοδώρου", δηλαδὴ τὴν αἵρεση», ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 207.

2. Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρες

Ἐπειδὴ οἱ ἰσορροπίες εἶναι πολὺ λεπτές, πρέπει νὰ εἴμαστε πάρα πολὺ προσεκτικοί. Τὰ κείμενα βεβαίως ὁδηγοῦν σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, παρὰ ταῦτα προσφεύγουμε σὲ μαρτυρίες ἁγίων Πατέρων διὰ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές.

Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει: **ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς ἀποτελεῖ ὑποκρισία ἔναντι τοῦ θείου θυσιαστηρίου, ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀφαίρεση τῆς παρρησίας ἀπὸ τὸν Κύριο, χάνεται ἡ ἀσφάλεια τῆς σωτηρίας καὶ χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεό.** Ἀπὸ δὲ κείμενο ποὺ ἐπιγράφεται στὸ ὄνομά του – οἱ Πατρολόγοι τὸ θεωροῦν ὡς νόθο, ποὺ περιέχεται ὅμως ἐν ὀνόματι τοῦ Μ. Πατρὸς ἐντὸς τοῦ Μεγάλου Ὡρολογίου τῆς Ἐκκλησίας μας - ἐπιφέρεται τὸ «οὐαὶ» στοὺς Ἱερεῖς ποὺ κοινωνοῦν ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς λαϊκούς, (βλ.σσ. 601κ.ἑ.). (Βλ. πῶς ἑρμήνευσαν τὸν Μ. Βασίλειο: ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως σσ. 575-576, ὁ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης σ. 576, ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ἡ Σύνοδός του σ. 209 καὶ ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης σ. 178).

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὡς ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν ἑρμηνεύει, λέγει: **«Ἐχθροὺς γὰρ τοῦ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλῃ καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο»,** (βλ.σ. 376). Καθίσταται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ ἀκατάγνωστο αἱρετικό.

Ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία λέγει ὅτι εἶναι παράβαση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὅταν μνημονεύεται ἀκατάκριτος αἱρετικὸς στὴν ἁγία ἀναφορά, δηλαδὴ ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων, (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 215-216).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει: «Μετάληψις δὲ λέγεται· δι' αὐτῆς γάρ, τῆς Ἰησοῦ Θεότητος μεταλαμβάνομεν. Κοινωνία δὲ λέγεταί τε καὶ ἔστιν ἀληθῶς, διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκός τε καὶ τῆς θεότητος· κοινωνεῖν δέ, καὶ ἑνοῦσθαι ἀλλήλοις δι' αὐτῆς· ἐπεὶ γὰρ ἐξ' ἑνὸς

ἄρτου μεταλαμβάνομεν, **οἱ πάντες ἓν σῶμα Χριστοῦ, καὶ ἓν αἷμα, καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα, σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες.**

Πάσῃ δυνάμει τοίνυν φυλαξώμεθα, μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν, μήτε διδόναι. Μὴ δῶτε γὰρ τὰ ἅγια τοῖς κυσίν, ὁ Κύριός φησι, μηδὲ ῥίπτετε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, **ἵνα μὴ μέτοχοι τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς αὐτῶν γενώμεθα κατακρίσεως.** Εἰ γὰρ πάντως ἕνωσίς ἐστι πρὸς Χριστόν, καὶ πρὸς ἀλλήλους, πάντως καὶ πᾶσι τοῖς συμμεταλαμβάνουσιν ἡμῖν κατὰ προαίρεσιν ἑνούμεθα. Ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ ἕνωσις αὕτη γίνεται, οὐ χωρὶς τῆς ἡμῶν γνώμης. Πάντες γὰρ ἓν σῶμά ἐσμεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν, καθὼς φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος»[382].

Ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς λέγει ὅτι διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν Ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων ἑνωνόμαστε μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ μεταξύ μας: **«οἱ πάντες ἓν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἓν αἷμα καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα, σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες».** Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν λόγο, «πάσῃ δυνάμει» ἐντέλλεται ὁ ἅγιος Ἰωάννης, μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις νὰ φυλαχθοῦμε «μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν», νὰ μὴ λαμβάνουμε μετάληψη αἱρετικῶν. Ποιοί λαμβάνουν τὴν Θεία μετάληψη; Οἱ μὴ κληρικοὶ (μοναχοὶ καὶ λαϊκοί). Ἀπὸ ποῦ Τὴν λαμβάνουν; Ὑπάρχει πιθανότης νὰ μεταλάβουν ἀπὸ καθαιρεθέντα κληρικὸ ἢ ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικό; Προφανῶς ὄχι. Ἄρα «μὴ λαμβάνετε μετάληψιν αἱρετικῶν» νοεῖται νὰ μὴ μεταλάβουν οἱ πιστοὶ ἀπὸ ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ κληρικό. «Μήτε διδόναι». Ποιοί μεταδίδουν τὴν Θεία Κοινωνία; Οἱ Ὀρθόδοξοι κληρικοί. Ὑπάρχει πιθανότης νὰ μεταδώσουν σὲ κατακριθέντα λαϊκὸ ἢ ἀβάπτιστο; Βεβαίως ὄχι. Ἄρα «μήτε διδόναι» νοεῖται νὰ μὴ μεταδώσουν οἱ Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ σὲ ἀκατάκριτο αἱρετικὸ μὴ κληρικό.

Γιατί ὅμως δὲν πρέπει οὔτε νὰ μεταδώσουν οὔτε νὰ μεταλάβουν ἀπὸ τέτοιους αἱρετικοὺς οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ μάλιστα «πάσῃ δυνάμει»; Ἡ ἀπάντηση δίδεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἱεροῦ Πατρός: **«ἵνα μὴ μέτοχοι τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς αὐτῶν γενώμεθα κατακρίσεως».** Γιὰ νὰ μὴ μετέχουν τῆς κακοδοξίας καὶ τὰ ὀρθόδοξα μέλη καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ στὴν κατάκρισή τους. Ἄρα καὶ ἐδῶ ἔχουμε ἐν ἰσχύι τὴν ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων· ἡ κακοδοξία μεταδίδεται διὰ τῆς μεταλήψεως ἀπὸ τὸ ἕνα μέλος στὸ ἄλλο, κατ' ἀνάγκη. Ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς. Καὶ ἐδῶ ἡ μετάδοση

382 PG 94, 1153 / ΕΠΕ1, 474.

δὲν θεωρεῖται ὡς μετάδοση τῆς αὐτομάτου καθαιρέσεως, ἀλλ' ὡς μετάδοση τῆς κακοδοξίας καὶ κατακρίσεως. Ἰδοὺ ὁ λόγος ποὺ πρέπει νὰ προσέχουμε μὲ ὅλες μας τίς δυνάμεις νὰ μὴ κοινωνοῦμε ἀπὸ ἀκατακρίτους αἱρετικούς· **σὲ τελικὴ ἀνάλυση συμμετέχουν στὸ σχίσμα τοῦ αἱρετικοῦ καὶ χωρίζονται τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι.** Πρόκειται καὶ πάλι περὶ μολυσμοῦ, ἐκ μόνης τῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ γίνει δεκτὸ τὸ αἱρετικὸ φρόνημα ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων.

Καὶ κάτι ἀκόμη, ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς χαρακτηρίζεται ὡς συνοπτικὸς θεολόγος καὶ δικαίως. Διότι ἔχει συνοψίσει τὴν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὴν ἔχει συμπεριλάβει στὰ γραπτά του κείμενα[383]. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο συμπεριλαμβάνεται καὶ αὐτὴ ἡ θέση, ἡ ὁποία δὲν εἶναι μόνον τοῦ Ἁγίου ἀλλὰ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Γίνεται μία προσπάθεια, ὅπως γίνεται ἀντιληπτόν, **ὅπως προσκομισθοῦν κείμενα ποὺ νὰ μὴν εἶναι προσωπικὲς γνῶμες κάποιων Ἁγίων ἀλλὰ νὰ ἀποτελοῦν τὸ «consensus Patrum» ὡς ἐλέχθη στὴν «Εἰσαγωγή». Τὸ ἀλάθητο τῆς Ἐκκλησίας ὡς γνωστόν, ἐκτὸς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὑπάρχει καὶ σ' αὐτὸ τὸ «consensus» καὶ ἐδῶ ἐν προκειμένῳ διασώζεται. Εἶναι θέση τῆς Ἐκκλησίας.**

Τὸ «μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν», ἀκριβῶς γιὰ τοὺς λόγους ποὺ εἶπε ὁ Ἅγιος ἀνωτέρω, βρίσκει ἐφαρμογὴ στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς· μᾶλλον ὁ Ἅγιος ἀκολουθεῖ τὴν Ε': «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβῃ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸν ὀρθοδόξως», (βλ.σ. 177). Καὶ τὸ «μήτε διδόναι» βρίσκει ἐφαρμογὴ σὲ ἑπόμενα ἀποσπάσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν Θεσσαλονίκης, (βλ. καὶ ὡς πρὸς τοῦ Μ. Βασιλείου σσ. 601κ.ἑ.), ἀποδεικνύοντας ὅτι πράγματι εἶναι «ὁ συνοπτικὸς θεολόγος» καὶ ὅτι πράγματι αὐτὰ ἀποτελοῦν θέση τῆς Ἐκκλησίας.

383 « **Ἐρῶ τοιγαροῦν ἐμὸν οὐδέν· τὰ δὲ σποράδην θείοις τε καὶ σοφοῖς ἀνδράσιν λελεγμένα, συλλήβδην ἐκθήσομαι**», PG94, 533A / «**Ὁ θεόπνευστος φορεὺς τῆς ἀποστολικῆς καὶ ἁγιοπατερικῆς καθολικῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, εὐαγγελίζεται ἐκ τῆς καρδίας ὅλων τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅλων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅλων τῶν ἁγίων Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἑξῆς θεανθρωπίνην ἀλήθειαν** (καὶ στὴν συνέχεια παρατίθεται τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ)», ΠΟΠΟΒΙΤΣ Ι., Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία..., σσ. 231-232 / «...**διεκρίθη ὅμως** (ὁ ἱερὸς Δαμασκηνὸς) **κυρίως ὡς ὁ μέγας ἀποταμιευτὴς καὶ ἑρμηνευτὴς τῆς ὀρθοδόξου πατερικῆς παραδόσεως**», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ. 5, σ. 312.

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει: «Ὡς οὖν ὁ θεῖος ἄρτος ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων μετεχόμενος, πάντας τοὺς μετόχους ἓν σῶμα ἀποτελεῖ· **οὕτω δὴ καὶ ὁ αἱρετικὸς ἄρτος κοινωνοὺς τοὺς οὕτω αὐτοῦ μετέχοντας ἀλλήλων ἀπεργαζόμενος, ἓν σῶμα ἀντίθετον Χριστῷ παρίστησι»**[384]. Ὅπως οἱ Ὀρθόδοξοι διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ ἁγίου Ἄρτου ἑνώνονται σ' ἕνα σῶμα, ἔτσι καὶ ὁ αἱρετικὸς ἄρτος, ὅσους κοινωνοῦν ἀπ' αὐτόν, τοὺς ἑνώνει μεταξύ τους σ' ἕνα σῶμα ἀντίθετο τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐδῶ πρόκειται περὶ μολυσμοῦ ἐκ μόνης τῆς κοινωνίας, (βλ. περὶ αὐτοῦ τοῦ ὁσίου Πατρὸς καὶ κατωτέρω στὴν παράθεση τῶν Ἁγιορειτῶν Παρέρων ποὺ τὸν ἐπικαλοῦνται).

Οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες, στὴν ἐπιστολή τους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγο, μεταξὺ ἄλλων λέγουν: « **Ἄνωθεν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο·** γέγραπται γὰρ ἐν τῇ ἐξηγήσει τῆς θείας λειτουργίας ὅτι ἀναφέρει ὁ ἱερουργῶν τὸ τοῦ ἀρχιερέως ὄνομα, "δεικνύων καὶ τὴν πρὸς τὸ ὑπερέχον ὑποταγὴν καὶ ὅτι κοινωνός ἐστιν αὐτοῦ τῆς πίστεως καὶ τῶν θείων μυστηρίων διάδοχος". Καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ταῦτα λέγει πρός τινα διὰ τῆς τιμίας αὐτοῦ ἐπιστολῆς· "Ἔφης δέ μοι ὅτι δέδοικας εἰπεῖν τῷ πρεσβυτέρῳ σου μὴ ἀναφέρειν τὸν αἱρεσιάρχην· καί τι περὶ τούτου εἰπεῖν σοι τὸ παρὸν οὐ καταθαρρῶ, πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτόν, οὐκ ἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων". Ταῦτα μὲν ὁ πατήρ, πρὸ δὲ τούτου καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἐσήμανεν, οὕτως εἰπών· "Ἱερεῖς ἠθέτουν νόμον μου καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἁγιά μου -πῶς;- ὅτι βεβήλοις καὶ ὁσίοις οὐ διέστελλον, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά". Τί τούτων φωτεινότερον καὶ ἀληθέστερον;

Ἀλλ' ὡς οἰκονομίαν τοῦτο ποιήσομεν; Καὶ πῶς δεχθήσεται οἰκονομία τὰ θεῖα βεβηλοῦσα, κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ εἰρημένον λόγον, καὶ ἐκ τῶν θείων ἀπωθοῦσα τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς υἱοθεσίας τοὺς πιστοὺς ἀμετόχους ποιοῦσα;»[385].

384 PG99, 1480 / F640, 44 / ΕΠΕΦ18Γ, 278.
385 LAURENT V. et DAROUZES J., ἔνθ.ἀν., σ. 399 / ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ, Τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ διαχρονική του στάση..., σσ. 89κ.ἑ.

Παραθέσαμε μεγάλο ἀπόσπασμα αὐτῆς τῆς μαρτυρίας, γιὰ νὰ καταδειχθεῖ στὸν ἀναγνώστη ὅτι οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες, ἑρμηνεύοντας τὴν διδασκαλία – πράξη τῆς Ἐκκλησίας **ὡς πρὸς τὴν διαμνημόνευση τοῦ ὀνόματος Ἀρχιερέως, ἔχει γίνει ἀποδεκτὸ ὅτι ἀποτελεῖ «συγκοινωνίαν τελείαν»· αὐτὸ σημαίνει ὅτι συγκοινωνεῖ τελείως ὁ μνημονεύων μὲ τὸν μνημονευθέντα. Τὸ ὅτι ἡ συγκοινωνία αὐτὴ ἐπιτελεῖται στὴν περιοχὴ τῆς πίστεως, τοῦτο προκύπτει ἀπὸ ὅλο τὸ ἀπόσπασμα τῶν Ἁγιορειτῶν ποὺ παραθέσαμε.**

Ἐπικαλοῦνται κατ᾽ ἀρχὰς τὴν ἑρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Θεοδώρου Ἐπισκόπου Ἀνδίδων, ποὺ προφανῶς ἀποτελεῖ τὴν ἐπίσημη καὶ γενικῶς ἀποδεκτὴ στὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀπόσπασμα ποὺ παρουσιάζουν οἱ Ἁγιορεῖτες εἶναι μικρό, διὰ τοῦτο παραθέτουμε ὅλη τὴν συνάφειά του πρὸς πληρεστέρα κατανόησή του ἀπὸ τὴν Πατρολογία Graeca τοῦ Migne καὶ πάντοτε σὲ συνάρτηση μὲ τοὺς Ἁγιορεῖτες. «Εἶτα ἡ ἐκφώνησις· Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν· ἀφ᾽ ἧς δείκνυται ὑποταγὴ ἡ πρὸς τὸ ὑπερέχον· καὶ ὅτι τούτου μνημονευομένου ἀρχιερέως κοινωνός ἐστι καὶ ὁ προσφέρων τῆς πίστεως, καὶ τῆς παραδόσεως τῶν μυστηρίων διάδοχος, ἀλλ᾽ οὐχὶ καινός τις μύστης ἢ εὑρετὴς τῶν παρ᾽ αὐτοῦ προσφερομένων συμβόλων»[386]. **Ἡ φράση τοῦ Θεοδώρου: «καὶ ὅτι τούτου μνημονευομένου ἀρχιερέως κοινωνός ἐστι καὶ ὁ προσφέρων τῆς πίστεως», ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἡ διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως σημαίνει πὼς ὁ μνημονεύων** (=«ὁ προσφέρων» τὴν θυσία) **κοινωνεῖ** (=μετέχει) **στὴν πίστη τοῦ μνημονευομένου.** Γιὰ νὰ κοινωνεῖ στὴν πίστη του σημαίνει ὅτι ὁ ἴδιος ἔχει ἄλλη διαφορετικὴ ἀπὸ τοῦ μνημονευομένου καὶ ἡ διαμνημόνευση τὸν καθιστᾶ κοινωνό. Ἂν ἡ πίστη τοῦ μνημονευομένου μετὰ τοῦ μνημονεύοντος ἦταν ἡ ἴδια, τότε δὲν θὰ τὸν καθιστοῦσε κοινωνὸ διότι ὁ ἴδιος θὰ εἶχε τὴν ἴδια πίστη. Ἂν ὁ Θεόδωρος Ἀνδίδων ἤθελε νὰ πεῖ περὶ μίας διαμνημονεύσεως μὲ τὴν ἔννοια τῆς φανερώσεως τῆς ταυτότητος τῆς πίστεως τοῦ μνημονευομένου μετὰ τοῦ μνημονεύοντος, ἔπρεπε νὰ μὴ χρησιμοποιήσει τὴν λέξη κοινωνός, ἀλλ᾽ ὁμόφρων ἢ ὁμόδοξος ἢ σύμφωνος. Δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ πεῖ: «...καὶ ὅτι τούτου μνημονευομένου ἀρχιερέως ὁμόφρων ἢ ὁμόδοξος ἢ σύμφωνός ἐστι καὶ ὁ προσφέ-

386 Προθεωρία κεφαλαιώδη περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων, PG 140, 460-461.

ρων τῆς πίστεως». Οἱ λέξεις «κοινωνός ἐστι» σημαίνουν μετέχει στὴν πίστη.

Καὶ κάτι ἀκόμη, οἱ λέξεις «τῆς πίστεως» ἀνήκουν στὴν πρόταση τοῦ κειμένου τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων: «καὶ ὅτι τούτου μνημονευομένου ἀρχιερέως κοινωνός ἐστι καὶ ὁ προσφέρων τῆς πίστεως» καὶ δὲν ἀνήκουν νοηματικὰ στὴν ἑπομένη τοῦ κειμένου: «καὶ τῆς παραδόσεως τῶν μυστηρίων διάδοχος». Δηλαδὴ δὲν εἶναι ὀρθὸ νὰ ποῦμε: (ὅσον ἀφορᾶ ὡς πρὸς τὴν πρώτη πρόταση) ὅτι ἡ διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως σημαίνει πὼς ὁ μνημονεύων εἶναι κοινωνὸς (γενικῶς) τοῦ Ἀρχιερέως (ποὺ ἄλλωστε λέγει ἐδῶ σ᾽ αὐτὴ τὴν πρόταση συγκεκριμένα ὅτι εἶναι κοινωνὸς τῆς πίστεως, «**κοινωνός ἐστι καὶ ὁ προσφέρων τῆς πίστεως**»)· (ὅσον ἀφορᾶ ὡς πρὸς τὴν δευτέρα πρόταση) καὶ ὅτι ἔχει δεχθεῖ δι᾽ αὐτοῦ (τοῦ Ἀρχιερέως) τὴν Χάριν τῶν Μυστηρίων καὶ τὴν πίστη. Τὸ ὀρθὸ εἶναι: «**ὅτι ἡ διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως σημαίνει πὼς ὁ μνημονεύων κοινωνεῖ (=μετέχει) στὴν πίστη τοῦ μνημονευομένου**». Αὐτὰ ἑρμηνεύουν καὶ τὸ σχετικῶς λεγόμενο τῶν Ἁγιορειτῶν ὡς πρὸς τὴν ἐξήγηση τῆς διαμνημονεύσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων: «καὶ ὅτι κοινωνός ἐστιν αὐτοῦ τῆς πίστεως καὶ τῶν θείων μυστηρίων διάδοχος». **Τὸ «διάδοχος» ἀναφέρεται μόνον ὡς πρὸς τὰ θεῖα μυστήρια καὶ ὄχι ὡς πρὸς τὴν πίστη, κατὰ τὴν διάνοια τῶν κειμένων**.

Τοῦτο συνεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ παράθεση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ποὺ παρετέθη ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων συναπτὰ μὲ τὴν δική τους ἑρμηνεία καὶ μάλιστα στὴν ἴδια παράγραφο, «πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτόν, οὐκ ἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων». Μολύνεται ὁ ὀρθοφρονῶν ποὺ μνημονεύει τὸν αἱρεσιάρχη ἀπ᾽ αὐτὴ ταύτη τὴν διαμνημόνευση ὥστε δὲν δύναται νὰ εἶναι (=παραμείνει πλέον) ὀρθόδοξος ὁ μνημονεύων. Τὸ ὅτι τὸ «οὐκ ἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων» ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ νὰ παραμείνει ὀρθόδοξος - ὄχι μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φρονήματος ἀλλὰ ὡς ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως, ἄλλωστε σὲ ἄλλα χειρόγραφα λέγεται «...κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων»[387], [τοῦτο λέγεται καὶ

387 «Ἄνωθεν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως, συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο... Καὶ ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁμολογητὴς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ταῦτα λέγει πρός τινα, διὰ τῆς τιμίας αὐτοῦ ἐπιστολῆς "**ἔφης δέ μοι, ὅτι δέδοικας εἰπεῖν τῷ πρεσβυτέρῳ σου μὴ ἀναφέρειν τὸν αἱρεσιάρχην, καίτοι περὶ τούτου εἰπεῖν σοι τὸ παρόν, οὐ καταθαρρῶ· πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτόν,**

στὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ Φατούρου, (βλ. τὴν ὑποσ. 387 στὸ τέλος της ὡς πρὸς τὴν παραπομπὴ)]- εἶναι πολλὰ τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκύπτει, (πάντοτε μὲ τὴν ἑρμηνευτικὴ ἀρχὴ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ ὄχι τὸ ἀντίστροφο). Ἐνδεικτικῶς: «**Οἱ μὲν τέλεον περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· οἱ δέ, εἰ καὶ τοῖς λογισμοῖς οὐ κατεποντίσθησαν, ὅμως τῇ κοινωνίᾳ τῆς αἱρέσεως συνόλλυνται», «ἐπείπερ συννοσοῦμεν· κἂν οὐ φρονήματι στρεβλῷ, ὅμως δ' οὖν χραινόμενοι** (=μολυνόμενοι) **τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ**», (βλ. καὶ ἄλλα συναφῆ ἀποσπάσματα τοῦ Ὁσίου σσ. 375-376). Ἐδῶ, μὲ τὴν λέξη "αἱρέσεως" πρέπει νὰ νοηθεῖ τῶν αἱρετικῶν, ὅπως αὐτὸ ἐξάγεται ἀπὸ ἀλλοῦ: «ὅπως εἰδυῖα ὅτι αἵρεσις, **φεύγῃ τὴν αἵρεσιν, ἤγουν τοὺς αἱρετικούς·** τοῦ μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς, …», (βλ. σ. 377).

Ἐπὶ πλέον καὶ ἡ παράθεση ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων τοῦ χωρίου τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ πρὸς ἐπίρρωση τῶν λεγομένων τους συνομολογεῖ τὸ ἴδιο. Ἐπαναλαμβάνουμε τὸ χωρίο: «Ἱερεῖς ἠθέτουν νόμον μου καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου -πῶς;- ὅτι βεβήλοις καὶ ὁσίοις οὐ διέστελλον, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά». Αὐτὸ τὸ χωρίο τὸ ἐφαρμόζει (καὶ οὕτως εἰπεῖν τὸ ἑρμηνεύει) ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως ὡς πρὸς τὴν ὑπογραφὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν αἱρετικῶν Εἰκονομάχων, (βλ.σ. 46). Καὶ ἐκεῖ στὴν ἴδια συνάφεια ὁ Ἅγιος λέγει σαφέστατα ὅτι ἡ κοινωνία αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν μολύνει τὸν ὀρθόδοξο. Ὅ,τι λέγει καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης.

Εἶναι λοιπὸν ἐμφανέστατο ὅτι αὐτὸ ποὺ λέγουν οἱ Ἁγιορεῖτες: «... τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο»· ἡ φράση «συγκοινωνίαν τελείαν» σημαίνει τὴν τέλεια-ὁλοκληρωμένη συμμετοχὴ τοῦ μνημονεύοντος στὴν πίστη τοῦ μνημονευομένου. Ἀπολύτως σύμφωνο μ' αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «...ἐθεωρήσαμεν ὅτι εἶναι "ἀλλότριον τῶν χριστιανῶν" νὰ μνημονεύεται τὸ ὄνομά του (τοῦ αἱρετικοῦ πλέον Πάπα Βιγιλίου) **εἰς τὰ ἱερὰ δίπτυχα, διὰ νὰ μὴ συμβῇ καὶ ἔτσι εὑρεθῶμεν νὰ συμμετέχωμεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου** (τὴν ὁποία ὑποστήριζε ὁ Πάπας)». (Συμφωνεῖ καὶ μὲ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ ὡς τὸ εἴδαμε ἀνωτέρω: «**ἵνα μὴ μέτοχοι τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς αὐτῶν γενώμεθα κατακρίσεως**», μὲ τὴν μόνη διαφορὰ ὅτι σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα ἰσχύει ἀπὸ τὴν κοινωνία τῆς θείας Μεταλήψεως).

<u>**κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων**</u>"», ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, σ. 216 / Βλ. καὶ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τοῦ σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς..., σ. 109 / Βλ. καὶ σσ. 47, 49 παρόντος βιβλίου.

Καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ αὐτὸν τὸν μολυσμὸ ἀπὸ τὴν διαμνημόνευση αἱρετικοῦ οἱ Ἁγιορεῖτες (τὸν ὁποῖο ἀναφέρουν καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος καὶ ὁ Προφήτης Ἰεζεκιὴλ καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως) τοῦ δίδουν (ὄχι αὐθαιρέτως) νὰ ἔχει τὴν συνέπεια τῆς ἀπωλείας τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς υἱοθεσίας μας, ἀφοῦ ἀπωθεῖται τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, τοῦτ' ἔστιν ὡς κατάκριση. Συνεπῶς ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων εἶναι ἐν ἰσχύι[388], ἀκριβῶς ὅπως καὶ στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς ὄχι ὡς συμμετοχὴ στὴν ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης, ἀλλ' ὡς συμμετοχὴ στὴν ἀσέβειά του καὶ ὡς ἐκ τούτου στὴν κατάκρισή του, (βλ.σ. 181).

Καὶ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι θέση μόνον τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων (καὶ τῶν ὑπολοίπων ποὺ μνημονεύσαμε), ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας προκύπτει ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγουν: «ἄνωθεν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία...», ἀπ' ἀρχῆς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία· **εἶναι λοιπὸν θέση τῆς Ἐκκλησίας ἡ συγκοινωνιακὴ μετάδοση ἀπὸ τὸ ἕνα μέλος στὸ ἄλλο διὰ τῆς μνημονεύσεως. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ μολυσμοῦ ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως,** (βλ. καὶ τῆς ὁσίας Μελάνης τῆς Ρωμαίας τὴν σχετικὴ μαρτυρία σσ. 215-216). (Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, βλ. κατωτέρω).

Καὶ τὸ ὅτι οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἀναφέρονται στὴν διαμνημόνευση ἀκαθαιρέτου κληρικοῦ τοῦτο καθίσταται φανερὸν ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

1) Λέγουν οἱ ἴδιοι: «Ἄνωθεν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο». Ὁμιλοῦν κατ' ἀρχὰς γιὰ Ἀρχιερεῖς καὶ τὴν διαμνημόνευσή τους, συνεπῶς ἀναφέρονται σὲ ἀκαθαιρέτους. Κατὰ δεύτερο λόγο κάνουν ἀναφορὰ στὴν Ἐκκλησία καὶ μάλιστα ὡς ἀπ' ἀρχῆς παράδοση γιὰ τὴν διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως· δὲν μπορεῖ ἡ διαμνημόνευση ἐδῶ καὶ

388 «**Ὁ οὐσιαστικὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ὀφείλουμε νὰ κάνουμε διακοπὴ μνημοσύνου ἑνὸς αἱρετικοῦ πατριάρχου καὶ ἐπισκόπου εἶναι, ὅτι διὰ τῆς μνημονεύσεως τοῦ ὀνόματός του γινόμεθα καὶ ἐμεῖς συγκοινωνοὶ τῆς αἱρέσεώς του, καίτοι δηλώνουμε ὅτι ἐμεῖς δὲν συμφωνοῦμε**», ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, Ὁμολογία Ὀρθοδόξου Πίστεως, 8.11.2016, σ. 11.

μάλιστα ὡς ἀπ᾽ ἀρχῆς παράδοση τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴν ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους.

2) Ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων, ὡς πρὸς τὴν διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες, δὲν μπορεῖ νὰ ἀφορᾶ καθηρημένους κληρικούς.
3) Ἀπὸ τὴν παράθεση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες ἡ ὁποία προέρχεται ἐκ τῆς μοιχειανικῆς αἱρέσεως[389] καὶ σχετίζεται μὲ ἀκαθαιρέτους κληρικούς.
4) Ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες ἀναφέρεται σὲ Ἱερεῖς (ἐν ἐνεργείᾳ). (Καὶ σὲ ἀκαθαιρέτους ἀναφέρεται καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως).

Πρέπει ὅμως νὰ διευκρινισθεῖ, ἂν καὶ λέγεται καὶ ἀλλοῦ στὴν ἐργασία αὐτὴ (βλ.σσ. 49, 212), ὅτι ναὶ μὲν οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ὁμιλοῦν γιὰ μολυσμὸ ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν ἀλλὰ τὸ ἐφαρμόζουν ὡς πρὸς τὸν Πάπα μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: ἐὰν ὁ μολυσμὸς ἰσχύει ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, πόσο περισσότερο ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως τοῦ Πάπα. Καὶ τοὺς εἴμαστε εὐγνώμονες διότι μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτή, ὡς πρὸς τὴν διαμνημόνευση τοῦ Πάπα (τοῦ εὑρισκομένου ἐκτὸς Ἐκκλησίας), συνειρμικὰ καὶ συνεκδοχικά, μᾶς διελεύκαναν τὸ ζήτημα αὐτὸ (ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτους). Ἄλλωστε ἦταν ἑπόμενο νὰ ἐπικαλεσθοῦν ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἁγίων Πατέρων.

Ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης λέγει: «ἕτερος οὐ τῶν εὐτελῶν οὐδὲ τῶν ἀνωνύμων. Ὁ κοινωνῶν τοῖς αἱρετικοῖς ὅμοιος τούτοις, λέγει, καὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως καὶ τῆς κακοδοξίας»[390]. Αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς (βλ.σ. 50), εἶναι ὅμοιος μ᾽ αὐτοὺς στὴν αἵρεσή τους καὶ στὴν κακοδοξία τους. Καὶ ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου λέγονται τὰ ἑξῆς:

389 Ἡ ἐπίκληση τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ἀπὸ τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση, ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων, δείχνει ὅτι τὰ ἀναθέματα στὰ συγγράμματα τοῦ Ὁσίου σ᾽ αὐτὴν τὴν αἵρεση δὲν εἶχαν ἰσχὺ στὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας.

390 LAURENT V. et DARROUZES J., ἔνθ. ἀν., σσ. 561-562.

« **Μὴ πείθεσθε μονάζουσι, μηδὲ τοῖς πρεσβυτέροις,**
ἐφ᾽ οἷς ἀνόμως λέγουσι, κακίστως εἰσηγοῦνται.
Καὶ τί φημὶ μονάζουσι, καὶ τί τοῖς πρεσβυτέροις;
Μηδ᾽ ἐπισκόποις εἴκετε, τὰ μὴ λυσιτελοῦντα,
πράττειν καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν δολίως παραινοῦσιν.
Τίς εὐσεβὴς σιγήσειεν, τίς ὅλως ἠρεμήσει;
καὶ γὰρ τὴν συγκατάθεσιν ἡ σιωπὴ σημαίνει·
καὶ τοῦτο δείκνυσι σαφῶς ὁ Πρόδρομος Κυρίου,
καὶ Μακκαβαῖοι σὺν αὐτῷ μικρᾶς νομοθεσίας,
προκινδυνεύσαντες στερρῶς μέχρι αὐτοῦ θανάτου,
καὶ μήτε τὸ βραχύτατον τοῦ νόμου παριδόντες.
Ἐπαινετὸς ὁ πόλεμος γνωρίζεται πολλάκις
καὶ μάχη κρείττων δείκνυται ψυχοβλαβῶς εἰρήνης.
Βέλτιον γὰρ ἀφίστασθαι τοῖς οὐ καλῶς φρονοῦσι
ἢ τούτοις ἐπακολουθεῖν κακῶς ὁμονοοῦντες,
χωριζομένους τοῦ Θεοῦ καὶ τούτοις ἑνουμένους»[391].

Ἀφ᾽ ἑνὸς ἐκ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὑπὸ τοῦ ὁσίου Μελετίου ποὺ γίνεται ἀναφορὰ στὸ μολυσμὸ (βλ. στὴν ἀνωτέρω παρένθεση τῆς σ. 190) καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ἀπὸ μαρτυρία τοῦ Μ. Βασιλείου ποὺ κάνει ἀναφορὰ ὁ ὅσιος Μελέτιος καὶ ἑρμηνεύει ὁ ἴδιος αὐτὴν τὴν μαρτυρία τοῦ Μ. Πατρός, καταδεικνύεται ὅτι πρόκειται περὶ μολυσμοῦ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ ἀκρίτου αἱρετικοῦ στὸν ὀρθόδοξο.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει: «Τούτου τοίνυν οὕτω καὶ τοσαυτάκις παντὸς τοῦ τῶν Ὀρθοδόξων πληρώματος ἐκκεκομένου, λείπεται τῶν ἀδυνάτων εἶναι τελεῖν ἐν τοῖς εὐσεβέσι τὸν μὴ ἀφωρισμένον ἐκ τούτου, τοῦ καταλόγου δ᾽ εἶναι χριστιανῶν ἀληθῶς καὶ τῷ Θεῷ ἡνωμένον κατ᾽ εὐσεβῆ πίστιν, ὅστις ἂν εἴη τούτων ἕνεκεν ἀφωρισμένος ἐκ τούτου»[392]. Εἶναι ἀδύνατο νὰ διατελεῖ μὲ τοὺς εὐσεβεῖς - ἐδῶ ἐννοεῖται αὐτὸς ποὺ ἔχει ὀρθόδοξο φρόνημα διότι ὁ κακόδοξος ἀφ᾽ ἑαυτοῦ του δὲν διατελεῖ μὲ τοὺς εὐσεβεῖς – αὐτὸς ποὺ

391 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Τὸ ἀντίδοτον, σ. 58 / ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Ὁ Ἁγιορείτης 12, Μάϊος-Αὔγουστος 1980, σ. 2 / ΜΑΝΝΗ Ν., Ὁσίου Μελετίου τοῦ ὁμολογητοῦ κατ᾽ Ἰταλῶν, σ. 72.

392 Βλ. τὴν παραπομπὴ αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος, ὅπως καὶ τὴν ἀπόδοσή του στὴν σύγχρονη γλῶσσα, τὴν συσχέτισή του μὲ ἄλλα ἀποσπάσματα τοῦ ἱεροῦ Παλαμᾶ καὶ μὲ σχόλια στὶς σσ. 497κ.ἑ.

δὲν ἔχει χωρισθεῖ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα, πρὸ τῆς καταγνώσεώς του ἀπὸ σύνοδο· εἶναι πρὸ τοῦ 1347 τοῦτο τὸ κείμενο. Καὶ νὰ συμπεριλαμβάνεται μετὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ εἶναι ἑνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ ὅποιος δὲν ἔχει χωρισθεῖ ἐξ αὐτοῦ. Ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων. Καὶ ἐδῶ πρόκειται περὶ μολυσμοῦ ἐκ μόνης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὑποδίκου αἱρετικοῦ.

Στὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας λέγεται: **«τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα (γ')». Ἐδῶ εἰσάγεται τὸ «ἐν γνώσει».**

Ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης λέγει:

«Κεφάλαιον ΟΓ' (73). Ὅτι πρέπει νὰ προσέχει ὁ Ἱερεὺς διὰ ποῖον προσφέρει τὰς μερίδας».

Ὅσον τὸ ἔργον εἶναι ἐπωφελές, καὶ σωτήριον δι' ὅσους ἀξίως προσφέρεται, τοσοῦτον εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ ἐπιβλαβὲς ὅταν δι' ἀναξίους, ὡς ἀμεταθέτους ἀπὸ τὴν κακίαν, προσφέρεται. Ἐπειδὴ ἡ μερὶς ἡ προσφερομένη διά τινα μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Θείου Ἄρτου, ὅταν ἐκεῖνος ἱερουργῆται καὶ μεταβάλλεται εἰς Σῶμα Χριστοῦ, εὐθὺς καὶ αὐτὴ τοῦ ἁγιασμοῦ μετέχει. Μὲ τὸ νὰ εἰσάγεται καὶ εἰς τὸ ποτήριον, ἑνώνεται μὲ τὸ αἷμα· διὰ τοῦτο καὶ ἐξαποστέλλει τὴν χάριν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπροσφέρθη. Γίνεται λοιπὸν Κοινωνία νοητή· καὶ ἂν μὲν διὰ εὐλαβεῖς προσφέρεται, ἢ διὰ ἁμαρτωλούς, ὅπου νὰ εὑρίσκωνται ὅμως εἰς μετάνοιαν, ἀοράτως δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὴν Κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος. (Ἡ πρόταση τοῦ πρωτοτύπου κειμένου: "Πολλάκις δέ γε καὶ σωματικὴν εὑρίσκει, ὡς ἐμάθομεν τήν, ὠφέλειαν", δὲν ἀποδόθηκε στὸ κείμενο τοῦ 19ου αἰῶνος ποὺ παραθέτουμε). **Εἰ δὲ καὶ προσφέρεται διὰ κἀνένα ὅπου συζῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν ἀπέχει ἀπ' αὐτήν, καὶ εἶναι ἀνάξιος καὶ ἀνεπιτήδειος πρὸς τὴν Κοινωνίαν, εἰς τὸν τοιοῦτον θέλει εἶναι εἰς κατάκριμα ἡ ὑπὲρ αὐτοῦ θυσία· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ προσέχῃ ὁ Ἱερεὺς νὰ μὴ λαμβάνῃ ἀπὸ καθένα προσφοράν, μηδὲ νὰ προσφέρῃ διὰ τοὺς τοιούτους, ὅπου ζοῦν ἀναισχύντως εἰς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μὴ συγκατακριθῇ καὶ αὐτὸς μὲ αὐτούς.** Ἐκ τούτου καὶ πειρασμοί, καὶ θλίψεις ἀκολουθοῦσι. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει· "ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί"»[393].

Εἶναι πολὺ σημαντικὰ τὰ ὅσα λέγονται ὑπὸ τοῦ σεπτοῦ Ἱεράρχου. Ὁ Ἱερεὺς ποὺ προσφέρει μερίδα (μνημονεύει στὴν ἱερὰ προσκομιδὴ ἐκβάλλων μερίδα), ἐὰν αὐτοὶ ποὺ μνημονεύει εἶναι εὐλαβεῖς ἢ ζοῦν ἐν μετανοίᾳ, τότε δέχονται ἁγιασμό. **Ἐὰν ὅμως συζοῦν μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν διενεργοῦν ἀναιδῶς, τότε κατακρίνονται. Καὶ τὸ ἀξιοπρόσεκτο, συγκατακρίνεται καὶ ὁ Ἱερεὺς μαζὶ μ' αὐτοὺς ἐπειδὴ τοὺς μνημονεύει ἢ δέχεται προσφορὰ ἀπ' αὐτούς. Καὶ ἐὰν ὁ Ἱερεὺς συγκατακρίνεται μαζί τους ἐπειδὴ μόνον δέχεται προσφορά τους, πόσο περισσότερο ἐὰν τοὺς κοινωνήσει ἐκ τοῦ ἁγίου Ποτηρίου. Ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων.** Γιὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης ὅμως τὸ νὰ ἐξωκείλει κάποιος στὴν αἵρεση εἶναι θανάσιμο ἁμάρτημα. Αὐτὸ τὸ λέγει ἀλλοῦ ὡς ἑξῆς:

« Τοῦτο εἶναι τὸ μέγα μυστήριον· "Θεὸς ἐν ἀνθρώποις, καὶ Θεὸς ἐν μέσῳ Θεῶν ἡμῶν"· δηλαδὴ μὲ τὸ νὰ ἐθεώθημεν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντως Θεοῦ, ὅπου ἐσαρκώθη δι' ἡμᾶς. Τοῦτο εἶναι ἡ μέλλουσα Βασιλεία, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὸ πολίτευμα· "ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν ὁρώμενός τε, καὶ μεταλαμβανόμενος" καὶ δὲν ἔχουν χώρα οἱ ἄπιστοι, καὶ οἱ ἑτερόφρονες νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ ποία κοινωνία εἶναι μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους; "Καὶ ἐξαροῦσι, λέγει, τοὺς

---

393 Τὰ ἅπαντα, ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν καθομιλουμένην μετενεχθέντα ἑλληνίδα φωνὴν πρὸς ψυχωφελῆ χρῆσιν τῶν εὐλαβῶν Ὀρθοδόξων Ἱερέων καὶ λαϊκῶν, Ἐν Βενετίᾳ 1863, σσ. 317-318 / PG155, 748-749. «Ὅτι δεῖ προσέχειν τὸν ἱερέα ὑπέρ τινος τὴν μερίδα προσάγει. Ἀλλ' ὅσον τὸ ἔργον ἐπωφελές, γινόμενον ὑπὲρ τῶν ἀξίως προσφερόντων, τοσοῦτον ἐπικίνδυνον καὶ ἐπιβλαβὲς ὑπὲρ τῶν μὴ ἱκανῶς ἐχόντων ὡς δυνατὸν ἀνθρώποις γινόμενον. Ἡ μερὶς γὰρ ἡ ὑπὲρ τινὸς προσαχθεῖσα, ἐγγὺς τοῦ θείου ἄρτου κειμένη, ἐν τῷ ἐκεῖνον ἱερουργηθῆναι καὶ σῶμα γενέσθαι Χριστοῦ, εὐθὺς ἁγιασμοῦ καὶ αὕτη μετέχει. Εἰσκομισθεῖσα δὲ καὶ τῷ ποτηρίῳ ἑνοῦται τῷ αἵματι. Διὸ καὶ τῇ ψυχῇ, ὑπὲρ οὗ προσήχθη, παραπέμπει τὴν χάριν. Γίνεται οὖν κοινωνία νοητή, και εἰ μὲν τῶν εὐλαβείας μεταποιουμένων ἐστίν, ἢ τῶν ἡμαρτηκότων μέν, μετανενοηκότων δέ, ἀοράτως, ὡς ἔφημεν, τῇ ψυχῇ τὴν κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος ὁ ἄνθρωπος δέχεται. Πολλάκις δέ γε καὶ σωματικὴν εὑρίσκει, ὡς ἐμάθομεν τήν, ὠφέλειαν. **Εἰ δέ τις τὴν ἁμαρτίαν διενεργῶν εἴη, καὶ ταύτης μηδὲν ἀφιστάμενος, ἀνεπιτηδείως ἔχων πρὸς τὴν κοινωνίαν, εἰς κατάκριμα ἑαυτῷ ἔσται καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτοῦ θυσία. Ὅθεν καὶ προσεκτέον ἐστί, μὴ λαμβάνειν τὸν ἱερέα παρὰ παντὸς τοῦ βουλομένου προσφοράν, μηδὲ προσφέρειν ὑπὲρ τοιούτων, οἳ τὴν ἁμαρτίαν ἀνέδην διενεργοῦσι, μή ποτε καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συγκατακριθῇ.** Ἐκ τούτου δὲ καὶ πειρασμοὶ καὶ θλίψεις παρέπονται. "Διὰ τοῦτο γάρ, φησίν, "ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί"».

πονηρούς, ἐκ μέσου τῶν Δικαίων οἱ Ἄγγελοι". **Ὅθεν διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παντάπασι συγχωρημένον νὰ προσφέρῃ ὁ Ἱερεύς, ἢ νὰ μνημονεύῃ κανένα ἑτερόδοξον· ἀλλὰ μήτε δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται καὶ ζοῦν φανερὰ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἶναι ἀμετανόητοι, δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ἱερεύς, νὰ προσφέρῃ· ἐπειδὴ θέλει εἶναι εἰς κατάκριμα αὐτῶν ἡ προσφορά, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀμετανοήτους ἡ κοινωνία τῶν φρικτῶν Μυστηρίων, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος**»[394].

Τὸ ὅτι εἶναι θανάσιμο ἁμάρτημα τὸ ἑτερόδοξο φρόνημα φαίνεται ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ ἱερὸς Πατὴρ ὅτι δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο συγχωρημένο ὁ Ἱερεὺς νὰ μνημονεύει ἑτερόδοξο διότι κατακρίνεται ὁ ἑτερόδοξος. Καὶ τὸ παραλληλίζει μάλιστα μὲ τοὺς ἀμετανοήτους ἁμαρτωλοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Κατάκριση ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὸ ὅτι εἶναι ἁμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡ ἀποδοχὴ τῆς αἱρέσεως ὡς φρόνημα αὐτὸ τὸ λέγουν ὅλοι οἱ Πατέρες. Ἐνδεικτικῶς ὁ Μ. Βασίλειος λέγει: «... ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, ὅσον ἐστὶν ἐφ' ὑμῖν, εἰς ὀλίγον ἀριθμὸν περιστῆσαι τοὺς βλασφημοῦντας καὶ τοὺς μὴ λέγοντας κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δέχεσθαι εἰς κοινωνία, ἵνα μόνοι καταλειφθῶσιν οἱ βλάσφημοι καὶ ἢ καταισχυνθέντες ἐπανέλθωσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ **ἐπιμένοντες τῇ ἁμαρτίᾳ** ἀναξιόπιστοι ὦσι διὰ τὴν ὀλιγότητα» (βλ.σ. 589, βλ. τί λέγει καὶ ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν ψῆφο της σ. 445, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο λέγεται: «**Συνεπῶς, γιὰ τὸ Χρυσόστομο, μεγάλη ἁμαρτία δὲν ἀποτελεῖ μονάχα ἡ αἵρεση,...**»[395], βλ. τί σχετικῶς λέγει καὶ ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ὑποσ. 444). Ἐπανερχόμενοι στὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ λέγει ὅτι δὲν πρέπει ὁ Ἱερεὺς νὰ μνημονεύσει τὸν

394 ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ἐνθ.ἀν., σ. 110 / PG155, 285. «Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μέγα μυστήριον· Θεὸς ἐν ἀνθρώποις καὶ Θεὸς ἐν μέσῳ θεῶν, θεουμένων ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντως Θεοῦ σαρκωθέντος ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ τοῦτο ἡ μέλλουσα βασιλεία καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὸ πολίτευμα· Θεὸς μεθ' ἡμῶν ὁρώμενός τε καὶ μεταλαμβανόμενος. **Καὶ οὐ χώρα ἀπίστοις, οὐδέ γε μὴν ἑτερόφροσι. Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Ἐπεὶ καὶ ἐξαροῦσι, φησί, τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων οἱ ἄγγελοι. Διὸ καὶ οὐ θέμις ὅλως ἱερέα τινὰ ὑπὲρ ἑτεροδόξου προσφέρειν ἢ μνήμην ἄγειν αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ τῶν προδήλως ἁμαρτανόντων, καὶ ἀμετανοήτως ἐχόντων· ὅτι εἰς κατάκριμα αὐτοῖς ἡ προσαγωγή, καθὰ δὴ καὶ τοῖς ἀμετανοήτως κοινωνοῦσι τῶν φρικτῶν μυστηρίων, ὥσπερ ὁ θεῖος Παῦλός φησι».**

395 ΓΙΕΒΤΙΤΣ Α., Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου..., σ. 183

ἑτερόδοξο σημαίνει ὅτι ἀναφέρεται σὲ ἄκριτο διότι τὸν κατακριθέντα, οὕτως ἢ ἄλλως, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸν μνημονεύσει.

Τὸ συμπέρασμα ἐξ ὅλων αὐτῶν εἶναι ὅτι γιὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης ἡ διαμνημόνευση στὴν ἱερὰ προσκομιδὴ τοῦ ἀκρίτου αἱρετικοῦ κατακρίνει τὸν ἴδιο τὸν αἱρετικὸ ἀλλὰ καὶ τὸν Ἱερέα ποὺ τὸν μνημονεύει, καθὼς ἐπίσης τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ἐπιφέρεται γιὰ τοὺς δύο καὶ ἀπὸ τῆς μεταδόσεως τῆς Θείας Κοινωνίας. Καὶ ἡ μὲν συγκατάκριση τοῦ ὀρθοδόξου μετὰ τοῦ αἱρετικοῦ, διὰ τῆς μνημονεύσεως, συμφωνεῖ μ' αὐτὸ ποὺ λέγουν οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἀνωτέρω ἀλλὰ καὶ ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἡ δὲ συγκατάκριση ἐκ τῆς μεταδόσεως τῆς Θείας Κοινωνίας συμφωνεῖ μὲ τὰ λεχθέντα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τοῦ κειμένου ποὺ ἐπιγράφεται στὸ ὄνομα τοῦ Μ. Βασιλείου, (βλ.σσ. 601κ.ἑ.).

Ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος λέγει: «**Καὶ εἴ τις τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς θείοις ἀναφορὰν μὴ τελείαν ἕνωσιν λέγοι καὶ κοινωνίαν, ἢ τῆς τῶν δογμάτων συμφωνίας ἀπόδειξιν**, πλὴν εἰ μή τι προσκαίρως ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἀληθείας οἰκονομοῖτο, καὶ προϋποκειμένης τῆς τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀνακηρύξεως, ὡς Εὐλογίῳ καὶ Κυρίλλῳ δοκεῖ, οὗτος ἔοικεν ἄλλης θρησκείας, νόμοις προσέχειν, ἢ Χριστιανισμὸν εἰσάγει καινότερον»[396]. Ὁ ἱερὸς Πατήρ, ἑρμηνεύοντας τὴν ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος στὰ θεῖα, λέγει ὅτι ἡ διαμνημόνευση τοῦ ὀνόματος στὰ θεῖα ἀποτελεῖ τελεία ἕνωση καὶ κοινωνία. Ἑνώνεται καὶ μετέχει ὁ μνημονεύων μὲ τὸν μνημονευθέντα στὴν πίστη καὶ αὐτὸ ἀφορᾶ ὀρθοφρονοῦντα ποὺ μνημονεύει κακόδοξο. Τὸ ὅτι σχετίζεται αὐτὴ ἡ ἕνωση ὡς πρὸς τὴν πίστη προκύπτει ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

Ἐφ' ὅσον ἡ δευτέρα περίπτωση τὴν ὁποία διαζευκτικὰ σημειώνει ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος ἀφορᾶ τὰ δόγματα «ἢ τῆς τῶν δογμάτων συμφωνίας ἀπόδειξιν»· καὶ ἡ οἰκονομία τὴν ὁποία προσθέτει τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ποὺ μνημονεύει καὶ ὁ ἅγιος Εὐλόγιος Ἀλεξανδρείας, αὐτὴ ἡ οἰκονομία ἀσκήθηκε ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας ὁ ὁποῖος εἶχε παρεκκλίνει ἀπὸ τὸ Ὀρθόδοξο Δόγμα· συνεπῶς καὶ ἡ πρώτη περίπτωση ἀφορᾶ τὸ ἴδιο θέμα, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ θέμα τῆς πίστεως ἐξετάζει στὴν ἐκεῖ συνάφεια.

396 PG160, 716.

Ἀκόμη εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἕνα ἀπόσπασμα ἑρμηνεύει καὶ ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Οἱ σχετικὲς λοιπὸν ἑρμηνεῖες τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου τὴν ὁποία ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες, τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν ἁγίων Πατέρων ποὺ καὶ αὐτὴ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες, τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου κ.ἄ., (καὶ σὺν αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγονται στὴν προηγουμένη παράγραφο), ἀποδεικνύουν ὅτι ἀναφέρεται στὴν πίστη.

Ὁ ἱερὸς Γεννάδιος συνεχίζει ἑρμηνεύοντας διαζευκτικὰ τὴν ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος στὰ θεῖα, λέγοντας: «Ἣ τῆς τῶν δογμάτων συμφωνίας ἀπόδειξιν», αὐτὸ ἀφορᾶ ὁμόφρονα κακοδόξου ποὺ τὸν μνημονεύει[397]. (Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία βλ. στὸ Κεφάλαιον Ε΄ περὶ τῆς οἰκονομίας ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο).

397 Αὐτὰ τοῦ ἱεροῦ Γενναδίου συνάδουν μὲ τὰ ἑξῆς: «Πολύς ἐστιν ὁ περὶ τοῦ μνημοσύνου λόγος· ἐκεῖνοι γὰρ μνημονεύονται ἐπ᾽ Ἐκκλησίας, ὅσοι εἰσὶν ὁμόδοξοι καὶ κοινωνικοὶ πρὸς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν· οἱ δὲ ἀκοινώνητοι οὐδὲ μνημονεύονται οὐδὲ ἔχει ἄδειά τις τῶν ἱερωμένων εὔχεσθαι ἐπ᾽ ἐκκλησίας ὑπὲρ ἀκοινωνήτου. Ὁ δὲ πάπας ἐστὶν ἀκοινώνητος. Πῶς οὖν μνημονευθήσεται ὁ ἀκοινώνητος μετὰ τῶν κοινωνικῶν;». Καὶ συνεχίζει κατωτέρω: «... τὸ τῶν διπτύχων μεῖζόν ἐστι παντὸς μνημοσύνου· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἀπαιτοῦσιν εὐχὴν παρὰ τῶν ἀκροωμένων καὶ τῶν ἔξω τοῦ βήματος· τὰ δίπτυχα δὲ οὐκ ἀπαιτοῦσιν εὐχὴν παρὰ τῶν ἐξωτερικῶν, ἀλλ᾽ αὐτὸς πρῶτος ὁ πατριάρχης λέγει· "Μνήσθητι Κύριε πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς Ἀληθείας" ὥστε εὔχεται πρῶτον ὁ πατριάρχης ὑπὲρ τῶν ὀρθοτομούντων. Εὐθὺς δὲ διαδεξάμενος ὁ διάκονος τὸν λόγον, κηρύττει διαπρυσίως τίνες εἰσὶν οἱ ὀρθοτομοῦντες. Ἀπαριθμεῖ οὖν τὸν ἡμέτερον πατριάρχην καὶ τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ὡς ὀρθοτομοῦντας. Ὀρθοτομεῖν δέ ἐστι τὸ τέμνειν τὰ νόθα, ὥς φησιν ὁ θεῖος Χρυσόστομος. Ὁ δὲ πάπας οὐ τέμνει, ἀλλ᾽ εἰσάγει μᾶλλον τὰ νόθα. **Εἰ οὖν κηρύττοιτο τὸ ὄνομα τοῦ πάπα μετὰ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν, ἕν ἐκ τῶν δύο ἐξ ἀνάγκης συναχθήσεται, ἢ ὅτι ὀρθοτομεῖ ὁ πάπας, καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ οὐκ ὀρθοτομοῦσιν, ἐπεὶ διαφέρονται εἰς τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἄρθρον, ὅπερ ἐστὶν ἓν τῶν ἄρθρων τῆς πίστεως, καὶ οὐ συμφωνοῦσι μετὰ τοῦ πάπα εἰς τὴν δόξαν ἣν δοξάζει περὶ τούτου ὁ πάπας, ἢ ὀρθοτομοῦσιν οἱ Ἀνατολικοὶ καὶ ὁ πάπας οὐκ ὀρθοτομεῖ. Πῶς οὖν ἐστιν εὐσεβὲς ἢ ἄλλως εὔλογον, ἐπὶ τῆς θείας μυσταγωγίας μνημονεύειν καὶ συνάπτειν καὶ ἑνοῦν τοὺς ἀντιφάσκοντας ὡς συμφωνοῦντας;** Τὸ δὲ μεῖζον καὶ φοβερώτερον, ὅτι καὶ ὁ δέκατος κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων φησίν· Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, καὶ οὗτος ἀφοριζέσθω. Ὁ οὖν πατριάρχης οὐ συνεύχεται, ἀλλ᾽ ὑπερεύχεται τοῦ πάπα. Καὶ σκοπεῖτε ὅσον διαφέρει τὸ ὑπερεύχεσθαι τοῦ συνεύχεσθαι· μέγα ἐστὶ τοῦτο καὶ πάντη ἀλλότριον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας», LAURENT V., Les «mémoires» Sylvestre Syropoulos sur le concile de Florence (1438-1439), σσ. 562-564.

Ἡ διδασκαλία αὐτὴ ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ὅταν κοινωνεῖ μὲ τὸν αἱρετικὸ γίνεται συμμέτοχος στὴν ἀσέβεια, κατάκριση, σχίσμα του, ἔγινε ἀποδεκτή: τὸν 4ο αἰ. ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο, τὸν 5ο αἰ. ἀπὸ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο καὶ τὴν ὁσία Μελάνη τὴν Ρωμαία, τὸν 8ο αἰ. ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ (συνοπτικὸς θεολόγος), τὸν 9ο αἰ. ἀπὸ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, τὸν 13ο αἰ. ἀπὸ τοὺς Ἁγιορεῖτες Πατέρες καὶ τὸν Θεόδωρο Ἀνδίδων (εἶναι θέση τῆς Ἐκκλησίας) καὶ τὸν ὅσιο Μελέτιο τὸν Γαλησιώτη, τὸν 14ο αἰ. ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, τὸν 15ο αἰ. ἀπὸ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης καὶ τὸν ἱερὸ Γεννάδιο τὸν Σχολάριο. Καὶ τὸ ἰσχυρότερο τεκμήριο εἶναι ὅτι ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, τὴν Ε΄ τὸν 6ο αἰ. Ὥστε ἔγινε ἀποδεκτὴ τούς: 4ο,5ο,6ο,8ο,9ο,13ο,14ο,15ο, αἰῶνες. **Τοῦτο καταδεικνύει ὅτι ἀποτελεῖ τὸ «consensus» τῶν ἁγίων Πατέρων. Καὶ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ ὅτι ἡ βλάβη ποὺ ἐπιφέρει ἡ κοινωνία τοῦ αἱρετικοῦ προέρχεται ἀπ᾽ αὐτὴν ταύτη τὴν κοινωνία του καὶ χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὸ τὸ φρόνημά του ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους. Ὅλες οἱ ἀνωτέρω πατερικὲς παραθέσεις ἀλλὰ καὶ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς αὐτὸ ἀποδεικνύουν, ὅπως ἐπίσης ἀποδεικνύουν ὅτι αὐτὸ ἀφορᾶ ἀκατάκριτο αἱρετικό.**

Κοινὴ ὁμολογία ἀλλὰ καὶ βάση ὅλων τῶν κειμένων ποὺ προεκτέθησαν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων[398]. Εἴτε διὰ τοῦ μνημοσύνου, εἴτε διὰ τῆς μεταλήψεως, ὁ ὀρθόδοξος καθίσταται συμμέτοχος τῆς κακοδοξίας, ἀναγκαίως, κληρικὸς καὶ λαϊκός, στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες, ὡς ἤδη ἐλέχθη.

398 «**Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι κοινωνοῦν μαζί του** (μὲ τὸν Πατριάρχη Δημήτριο σ.σ.) **ὡς τὰ συγκοινωνοῦντα δοχεῖα, οἱ θάλασσες καὶ οἱ δρόμοι, καὶ διὰ μέσου τῆς κοινωνίας αὐτῆς εἰς τὸ δηλητήριον τῆς αἱρέσεως τοῦ ἑνὸς μετέχουν ἀναγκαστικῶς καὶ οἱ λοιποί**, ἐὰν δὲν ἀποτειχισθοῦν ἐγκαίρως, εἶναι φανερὸν ὅτι μὲ τὴν συνεχιζομένην κοινωνίαν των γίνονται αἰτία νὰ κρατύνεται καὶ ἰσχυροποιεῖται ἡ αἵρεσις, ὁ λαὸς νὰ συνηθίζη εἰς τὴν κακοδοξίαν, καὶ ἐλπὶς θεραπείας τοῦ κακοῦ νὰ ἀπομένουν μόνον οἱ ὀρθοδόξως ἐνιστάμενοι καὶ διακόπτοντες κοινωνίαν, ὡς συνέβη μὲ τὸν π. Χρυσόστομον, τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίων Πάντων καὶ τοὺς πιστοὺς ποὺ τοὺς ἀκολουθοῦν, καὶ τοὺς ὁποίους ὁ ἱερὸς Κανὼν ἀποκαλεῖ **σωτῆρας τῆς Ἐκκλησίας**, ἐνῶ οἱ συνεχίζοντες τὴν κοινωνίαν θεωροῦνται **σχίσται** καὶ **μερισταὶ** τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐπεκαλέσθη τὸν ἀνώτερω κανόνα ὁ Γέροντας τῶν Σπετσῶν», ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Ἀναίρεσις τῆς ὁμιλίας τοῦ π. Δανιὴλ Ἀεράκη ποὺ ἔγινε στὶς Σπέτσες τὸ ἀπόγευμα τῆς 3ης Φεβρουαρίου τοῦ 1984, ἐντὸς τοῦ, Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, σ. 94.

Καὶ ἐπανερχόμενοι στὴν Ε΄ Οἰκουμενική, τὸ λατρεύειν ὀρθοδόξως ποὺ ἐλέχθη στὸ ἀπόσπασμά της: «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸν ὀρθοδόξως» (βλ.σ. 177), λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἀνωτέρω, νοεῖται: οἱ τοιοῦτοι Ἱερεῖς εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι φρονοῦν ὀρθῶς καὶ δὲν κοινωνοῦν (μνημονεύουν) μὲ τὸν αἱρετικό. Πλήρης λοιπὸν ἐφαρμογὴ τοῦ 2ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου «ὁ ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν ἀκοινώνητος ἔστω», τὸ ὁποῖο καὶ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἐρεύνης τοῦ ἑπομένου Κεφαλαίου.

Καὶ πρὶν εἰσέλθουμε στὸ ἑπόμενο Κεφάλαιο ἐξετάζεται ποῦ ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀποδέχθηκε τὸ κείμενο τοῦ «Θείου Τύπου» τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Καταφεύγουμε καὶ πάλι στὰ πρακτικά της ὅπου λέγεται:

«Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν: "Ὅλα ὅσα εἰς τὸ ὡς ἄνω κείμενον (τὸν «Θεῖον Τύπον») ἐφάνησαν καλὰ εἰς τὸν Εὐλαβέστατον Βασιλέα, εὑρίσκονται εἰς ἁρμονία καὶ μὲ τοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους κατέβαλε χάριν τῆς ἑνότητος τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἂς διατηρήσωμεν τὴν ἑνότητα (ἡμῶν) πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ἐνεργοῦντες τὰ πάντα κατὰ τὸ πνεῦμα (βαθύτερον νόημα) τῆς ἀναγνωσθείσης ὑψηλῆς ἐντολῆς»[399].

Ὁ συγγραφεὺς Μητροπ. Μελέτιος γιὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα λέγει: «**Ἡ σύνοδος ἀποδεχθεῖσα τὸ σκεπτικὸν τοῦ Τύπου τοῦ Βασιλέως διακηρύττει ὅτι ἡ κοινωνία μὲ τὸν πάπα μιαίνει τὴν καθαρότητα τῶν μυστηρίων...**»[400].

Καὶ ὁ Πρωτοπρ. Ἀναστάσιος Γκοτσόπουλος ἐν προκειμένῳ λέγει: «Γιὰ τὸν Ἰουστινιανὸ ἡ περαιτέρω κοινωνία μὲ τὸν πάπα Βιγίλιο μὲ τὴν μνημόνευση τοῦ ὀνόματός του στὰ δίπτυχα θεωρεῖται "συμμετοχὴ εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ Θεοδώρου", δηλαδὴ στὴν αἵρεση.

Ἡ πρόταση κατηγορίας (δηλαδὴ τοῦ «Θείου Τύπου» σ.σ.) **τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔγινε στὸ σύνολό της δεκτὴ ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἡ ὁποία διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ πάπα τῆς Ρώμης Βιγιλίου**

399 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἐνθ.ἀν., σ. 562.
400 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἐνθ.ἀν., σ. 562.

ἀπὸ τὰ δίπτυχα τῶν ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν, χωρὶς ὅμως νὰ διακόψει τὴν κοινωνία πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης»[401].

Συνεπῶς, ἡλίου φαεινότερον, ὅτι ἀποδέχεται τὴν «ὑψηλὴν ἐντολὴν» καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ τὸν νοῦν, τὸ γιατὶ τοῦ Τύπου. Καὶ ὄντως διέγραψε τὸν Πάπα ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἐξ αἰτίας τῶν θέσεων τοῦ αὐτοκράτορος, τὶς ὁποῖες θέσεις καὶ ἀποδέχθηκε ἡ Σύνοδος. Καὶ ἅπαξ Οἰκουμενικὴ ἀποδέχθηκε τὶς θέσεις αὐτές, ἡ συνέπεια θέλει νὰ ἀποτελοῦν τὸ «consensus» τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὴν διδασκαλία καὶ πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ πράγματι ἀποτελοῦν ὡς ἀποδείχθηκε διὰ πολλῶν ἀνωτέρω.

3. Οἱ ἐνστάσεις

Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «πάσῃ δυνάμει... φυλαξώμεθα, μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν, μήτε διδόναι» ὅ,τι ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Ἐνῷ δέ, προκειμένου περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων τελεσθέντος Βαπτίσματος ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τῶν αἱρετικῶν, καὶ

401 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 207 / Λέγεται ἀκόμη σχετικῶς: «Στὴν ἑβδόμη συνεδρία τῆς συνόδου (26 Μαΐου) ἀναγνώσθηκαν τὸ ἔγγραφο τοῦ αὐτοκράτορα μὲ τὰ συνημμένα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα καὶ μὲ τὴν πρόταση διαγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Βιγιλίου ἀπὸ τὰ δίπτυχα, ἐπειδὴ μὲ τὴν ἀντιφατική του πολιτικὴ στὸ ζήτημα τῶν "Τριῶν Κεφαλαίων" κατέληξε τελικῶς νὰ γίνῃ ὑποστηρικτὴς τῆς αἱρέσεως τοῦ νεστοριανισμοῦ καὶ νὰ ἔλθη σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ παπικοῦ θρόνου. **Ἡ σύνοδος δέχθηκε τὴν πρόταση τοῦ αὐτοκράτορα καὶ καθαίρεσε τὸν Βιγίλιο μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικό**», ΦΕΙΔΑ Β., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τ.1, σσ. 717-718 / Τὸ ὅτι δὲν διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἦταν εὐνόητο αὐτό, διότι ὁ Πάπας ὡς διάδοχος τοῦ Βιγιλίου (ἐὰν παρέμενε ἀμετανόητος ὁ Βιγίλιος), ὁ ὁποῖος θὰ ὑπέγραφε τὶς ἀποφάσεις της, οἱ πρεσβευτὲς τῆς αἱρέσεως τοῦ νεστοριανισμοῦ τῆς Δύσεως θὰ διέκοπταν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μαζί του, ὡς συνέβη μὲ τὸ «Judicatum» καὶ τὸν Βιγίλιο καὶ θὰ παρέμεναν σὲ κοινωνία μαζί του μόνον οἱ ὑγιεῖς φρονοῦντες. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπιδίωκε ἡ Σύνοδος νὰ ἐπαναφέρει στὴν ὀρθὴ πίστη τοὺς πλανωμένους τῆς Δύσεως ἔτσι ὥστε νὰ μὴ διαιωνισθεῖ τὸ αἱρετικὸ φρόνημα σ' αὐτούς, ὅπως καὶ τελικὰ τὰ κατάφερε.

ἄλλων μὲν ἀνεγνωρίζετο τοῦτο ὡς ἔγκυρον, ἄλλων δὲ ἀπερρίπτετο ὡς ἄκυρον, προκειμένου περὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας, οὐδεμία μεταξὺ αὐτῶν γίνεται διάκρισις, ἀλλὰ πάντων συλλήβδην τῶν ἑτεροδόξων ἀπορρίπτεται ὡς ἄκυρος (=ἀνυπόστατος σ.σ.).

Κατὰ τὴν διατύπωσιν ὡσαύτως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, οὐδεμία μεταξὺ αἱρετικῶν γίνεται διάκρισις, ἀλλὰ πάντες προτρεπόμεθα, ἵνα «πάσῃ δυνάμει...φυλαξώμεθα, μὴ λαμβάνειν μετάληψιν αἱρετικῶν, μήτε διδόναι...ἵνα μὴ μέτοχοι τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς αὐτῶν γενώμεθα κατακρίσεως».

Διαπιστωθέντος ἤδη, ὅτι "κατ᾽ ἀκρίβειαν" ἡ Θ. Εὐχαριστία πάντων τῶν ἑτεροδόξων ἀπορρίπτεται ὡς ἄκυρος, ἐξεταστέον ἂν αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔγκυρος "κατ᾽ οἰκονομίαν" καὶ ἂν "κατ᾽ οἰκονομίαν" ἐπιτρέπεται νὰ μεταλαμβάνωσιν ἐξ αὐτῆς οἱ Ὀρθόδοξοι»[402] .

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ διαφωνία ποὺ ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν ἔνσταση εἶναι ὅτι τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀφορᾷ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς ποὺ τελοῦν ἔγκυρα (=ἐνυπόστατα) μυστήρια. Διότι ἡ λέξη ἐδῶ τῆς μεταλήψεως ἀναφέρεται καὶ ὡς πρὸς τοὺς μεταδιδόντες ἀκρίτους Ὀρθοδόξους κληρικοὺς «μήτε διδόναι» καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἀποδεχομένους Ὀρθοδόξους λαϊκοὺς ἢ μοναχοὺς «μὴ λαμβάνειν». Καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἡ πρώτη περίπτωση πρόκειται περὶ ἀκατακρίτων κληρικῶν καὶ ἀφορᾷ πραγματικὸ μυστήριο τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου εἰς Σῶμα καὶ τοῦ οἴνου εἰς Αἷμα τοῦ Κυρίου, τότε καὶ ἡ δευτέρα περίπτωση ὡσαύτως ἀναφέρεται σὲ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς κληρικοὺς καὶ σὲ πραγματικὸ ἔγκυρο μυστήριο καὶ πραγματικῆς Θείας Μεταλήψεως. Ἄλλωστε καὶ ὅλη ἐκείνη ἡ συνάφεια τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς ἀναφέρεται σὲ πραγματικὸ ἐνυπόστατο μυστήριο καὶ σὲ πραγματικὴ θεία Μετάληψη, (βλ.σσ. 182κ.ἑ.).

Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων ἐπὶ Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγου «...τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων

402 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, σσ. 81-82.

ἀναφορὰν...συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο», ὅτι ἀναφέρεται στὴν μετοχὴ τῆς πίστεως τοῦ μνημονευομένου στὸν μνημονεύοντα, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἐξηγοῦν γιὰ ποιὸ λόγο μνημονεύουμε τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέα κατὰ τὴν θεία Λειτουργία. Αὐτὸ γίνεται, ὄχι γιατὶ χωρὶς τὴν μνημόνευση τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέα δὲν ἐπιτελεῖται τὸ μυστήριο, κατὰ τὴν σφαλερὴ γνώμη μερικῶν συγχρόνων, ἀλλὰ γιὰ νὰ φανεῖ ἡ "τέλεια συγκοινωνία", ἡ ταυτότητα πίστεως τοῦ μνημονεύοντος καὶ τοῦ μνημονευομένου. Ἀναφέρουν μάλιστα καὶ τὴν ἐξήγηση τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ ἱερουργὸς ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέως γιὰ νὰ δείξει ὅτι κάνει ὑπακοὴ στὸν προϊστάμενό του, ὅτι ἔχει τὴν ἴδια πίστη μὲ αὐτὸν καὶ ὅτι εἶναι διάδοχος τῶν θείων μυστηρίων»[403].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ λεγόμενο ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Ἀνδίδων, γιὰ νὰ δείξει ὅτι ἔχει τὴν ἴδια πίστη μ᾽ αὐτόν, δὲν εἶναι ἀκριβὲς καὶ ὀρθὸ ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους. **Τὸ ὀρθὸ εἶναι ὅτι ἡ διαμνημόνευση τοῦ Ἀρχιερέως στὴν ἁγία ἀναφορὰ δεικνύει ὅτι κοινωνός ἐστι τῆς πίστεως, δηλαδὴ ὁ μνημονεύων μετέχει στὴν πίστη τοῦ μνημονευομένου.** Ἂν ὁ Θεόδωρος ἤθελε νὰ πεῖ περὶ μόνον μίας καταδείξεως τῆς ἰδίας πίστεως, δὲν ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσει τὶς λέξεις «κοινωνός ἐστι» ἀλλὰ ὁμόφρων ἢ ὁμόδοξος ἢ σύμφωνός ἐστι, (βλ. περισσότερα σσ. 186κ.ἑ.). **Σ᾽ αὐτὸ συντείνουν τὰ λεχθέντα: τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων μὲ τὴν σχετικὴ ἑρμηνεία τους, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιορεῖτες), τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν ἁγίων Πατέρων, τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τοῦ ἱεροῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου,** (βλ.σσ. 195-196).

403 ΖΗΣΗ Θ., Δήλωση Διακοπῆς Μνημοσύνου σ. 10 / ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Συμβολὴ στὸ θέμα τῆς διακοπῆς μνημοσύνου, σ. 16.

Συνεπῶς τὸ τῆς ἐνστάσεως: «καὶ γιὰ νὰ δείξει... ὅτι ἔχει τὴν ἴδια πίστη μ' αὐτόν», δὲν εἶναι ἀκριβὲς καὶ ὀρθὸ ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους. Τὸ ὀρθὸ εἶναι, ὅτι ἡ ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως ἀποτελεῖ «τελείαν ἕνωσιν...καὶ κοινωνίαν»· καὶ τὸ ἄλλο: «γιὰ νὰ φανεῖ "ἡ τέλεια συγκοινωνία" ἡ ταυτότητα πίστεως τοῦ μνημονεύοντος καὶ τοῦ μνημονευομένου», δὲν εἶναι ὀρθὰ διατυπωμένο. Ἡ ὀρθὴ διατύπωσή του εἶναι: γιὰ νὰ δειχθεῖ "ἡ τέλεια συγκοινωνία", δηλαδὴ ἡ (τέλεια) συγκοινωνία-συμμετοχὴ (καὶ ὄχι ἡ ταυτότητα) τῆς πίστεως, τοῦ (ὀρθοδόξου) μνημονεύοντος καὶ τοῦ (ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ) μνημονευομένου -στὴν ἀποκλίνουσα πίστη του- ἐξ αἰτίας τῆς διαμνημονεύσεως, τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων· κατὰ τὸν νοῦν τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων, τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὡς ἤδη ἐλέχθη, καὶ τελικὰ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, κατὰ τό: « Ἄνωθεν (=ἀπ' ἀρχῆς) γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως συγκοινωνίαν τελείαν ἐδέξατο τοῦτο».

Ὡς πρὸς τὸν πρωτεύοντα λόγο διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας διὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς φαίνεται νὰ ἀπασχόλησε ἰδιαίτερα τοὺς Πατέρες τῶν συνόδων. Καὶ ἡ προτροπὴ γιὰ ἀποφυγὴ τους ἀπέβλεπε στὴν προφύλαξη τῶν πιστῶν ἀπὸ πιθανοὺς κινδύνους: πρῶτον γιατὶ ἡ συνεύρεση μὲ τοὺς αἱρετικοὺς θὰ μποροῦσε νὰ δώσει τὴν εἰκόνα τῆς ἀναγνώρισής τους, τῆς παραδοχῆς τους καὶ δεύτερον γιατὶ μὲ τὸ νὰ κρατοῦν περιχαρακωμένη τὴν πίστη τους θὰ ἦταν δυσκολότερο νὰ παρασυρθοῦν ὁρισμένοι πιστοὶ ἀπὸ τὰ αἱρετικὰ δόγματα»[404].

404 ΛΙΟΣΗ Σ., Αἵρεσις – αἱρετικός..., σ. 65.

Ἡ ἀπάντηση:

Αὐτὰ τῆς ἐνστάσεως εἶναι μὲν ὀρθὰ ἀλλὰ δὲν καλύπτουν τὸ ὅλο θέμα τοῦ γιατὶ οἱ Πατέρες καὶ οἱ Σύνοδοι διόρισαν νὰ ἀποφεύγεται μὲ κάθε τρόπο καὶ «πάση δυνάμει» ἡ κοινωνία μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν. Ὁ πρωτεύων λόγος εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἑτεροδόξων στοὺς Ὀρθοδόξους.

Ἡ ἔνσταση στὴν συνέχεια μνημονεύει Ἀποστολικοὺς καὶ ἄλλους ἱεροὺς Κανόνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν 9ο Τιμοθέου. Ἡ ἐρώτηση ποὺ τέθηκε στὸν Ἀρχιεπ. Τιμόθεο, ὡς φαίνεται ἀπ' αὐτὸν τὸν ἱερὸ Κανόνα, εἶναι ἡ ἑξῆς: «Εἰ ὀφείλει Κληρικὸς εὔχεσθαι, παρόντων Ἀρειανῶν, ἢ ἄλλων αἱρετικῶν· ἢ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει, ὁπόταν αὐτὸς ποιῇ τὴν εὐχήν, ἤγουν τὴν προσφοράν;», (βλ. σ. 226). Ὁ ἱερὸς Κανόνας ὁμιλεῖ γιὰ βλάβη καὶ μάλιστα ὄχι ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ αἱρετικοῦ ἀλλὰ ἀπὸ μόνης τῆς παρουσίας του στὴν θεία Λειτουργία. Διότι ἀναφέρεται συγκεκριμένα ὡς πρὸς τὸν χρόνο ποὺ τελεῖ τὴν προσφορὰ ὁ Ἱερεύς, δηλαδὴ τὴν ἀναίμακτο ἱερουργία κατὰ τὸν ὅσιο Νικόδημο καὶ ὅταν εὔχεται ὁ Ἱερεὺς δὲν μπορεῖ νὰ διδάξει ὁ αἱρετικὸς τὴν αἵρεσή του. Ἄλλωστε ἡ ἐρώτηση ἀναφέρεται στὸ ἐὰν βλάπτει τὸν ἴδιο τὸν κληρικὸ ἡ παρουσία τοῦ αἱρετικοῦ ἐν ὥρᾳ θείας Λειτουργίας καὶ ὄχι τὸν λαό. Καὶ ὁ ἱερὸς Τιμόθεος ἀπαντᾶ ὅτι ὁ Διάκονος προσφωνεῖ «οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε», δηλαδὴ οἱ ἀκοινώνητοι ἀποχωρήσατε· αὐτὸ ὁ Βαλσαμὼν καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος τὸ ἀποδίδουν μὲν ὡς πρὸς τοὺς κατηχουμένους, τοῦτ' ἔστι τοὺς ἀβαπτίστους, ὑπονοοῦν δὲ στοὺς κατηχουμένους καὶ τοὺς προσωπικῶς ἀκρίτους αἱρετικούς, (βλ.σ. 228). Ὁ δὲ Ἀρχιεπ. Τιμόθεος καὶ αὐτὸς τὸ ἀναφέρει καὶ ὡς πρὸς τοὺς βαπτισμένους καὶ ἀκατακρίτους Ἀρειανοὺς καὶ ἄλλους αἱρετικοὺς (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 226-227). Τὸ ὅτι τὸ «ἀκοινώνητοι» ἔχει καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοια προκύπτει καὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, (βλ.σσ. 228κ.ἑ.). Καὶ καταλήγει ὁ ἱερὸς Τιμόθεος στὸν ἀνωτέρω ἱερὸ Κανόνα του (9ο), ὅτι δὲν μποροῦν νὰ παρευρίσκονται οἱ αἱρετικοὶ ἐν ὥρᾳ θείας Λειτουργίας, τὸ ἐὰν βλάπτει ὅμως δὲν ἀπάντησε ἄμεσα ἀλλα ἔμμεσα, ὅτι ναὶ βλάπτει ἡ παρουσία τους.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἀποδεικνύεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, στὶς ὁποῖες λέγεται ὅτι συμμιαίνονται οἱ Ὀρθόδοξοι ἐὰν συμπροσευχηθοῦν μετὰ τῶν αἱρετικῶν, (βλ.σ. 224).

Αὐτὸν τὸν συμμολυσμὸ τὸν ἑρμηνεύει ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (βλ. σ. 181), ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες (βλ. καὶ ποιοὶ ἄλλοι Πατέρες, σσ. 182κ.ἑ., ἀλλ' ἑρμηνεύεται καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὡς φαίνεται ἀπὸ ὅλο τὸ βιβλίο). Ἀλλὰ καὶ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου ὁμιλεῖ γιὰ σχίσμα ποὺ εἰσαγάγει ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, (βλ. περισσότερα σσ. 540κ.ἑ.).

Ἐνδεικτικῶς, ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης λέγει: «Λαὸς δὲ ἅπας, ὀρθῶς ἔχων περὶ τὴν πίστιν προθέσει ψυχῆς, τοῖς μελωδοῦσι συνάπτεται, τὸν ἀπὸ Θεοῦ ἐκκαλούμενος ἔλεον. Ἐμφαίνει δ' οὗτος τὴν τελευταίαν τάξιν **μεθ' ὧν οὐ θέμις συνίστασθαι ἢ κακεργάτην ἢ ἑτερόδοξον.** Οὐ γὰρ συγκοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. Εἰ δέ τις ἐπιστραφείη πρὸς τὸ φῶς, τότε δεκτέος τοῖς τοῦ φωτός...»[405]**. Δὲν πρέπει νὰ παρευρίσκεται μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐντὸς τοῦ ναοῦ οὔτε ὁ ἐργάτης τοῦ κακοῦ - τῆς ἁμαρτίας ὅπως λέγει ἀλλοῦ - οὔτε καὶ ὁ ἑτερόδοξος - καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς κακοδοξίας ἀποτελεῖ ἁμαρτία καὶ γιὰ τὸν ἱερὸ Συμεὼν καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους Πατέρες - . Καὶ ἀλλοῦ ὁ κλεινὸς Ἱεράρχης ἐξηγεῖ γιατὶ δὲν πρέπει νὰ μνημονεύεται στὴν ἱερὰ προσκομιδὴ οὔτε ὁ «κακεργάτης», οὔτε ὁ «ἑτερόδοξος», διότι κατακρίνονται καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος ποὺ μνημονεύονται, ἀλλὰ συγκατακρίνεται καὶ ὁ Ἱερεὺς ποὺ τοὺς μνημονεύει,** (βλ. ἀνωτέρω σ. 192). **Δηλαδὴ ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων, αὐτὸ λέγουν ὅλοι οἱ Πατέρες· οἱ ὁποῖοι δίδαξαν ἢ βίωσαν αὐτὴν τὴν ἀρχή, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν διαμνημόνευση ἀλλὰ καὶ στὴν γενικώτερη ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ.**

405 PG155, 708-709.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ «Ο ΚΟΙΝΩΝΩΝ ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΩι ΑΚΟΙΝΩΝΗΤΟΣ ΕΣΤΩ» ΚΑΤΑ ΤΟ «CONSENSUS PATRUM»

1. Ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ σχέση του μὲ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»[406] κατὰ τὸ «consensus Patrum»

Ὁ 2ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου διορίζει: «Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς Εὐχαριστίας, κατά τινα ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δείξαντες καρποὺς μετανοίας καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης. Μὴ ἐξεῖναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς

406 Τὸ γιατὶ κάνουμε χρήση αὐτῆς τῆς διατυπώσεως ὡς πρὸς τὴν ἔκφραση αὐτῆς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἀπορρέουσα ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ ποιὰ ἡ ἔννοιά της, βλ. ὑποσ. 422.

ἀκοινωνήτοις, μηδὲ κατ' οἴκους συνελθόντας συνεύχεσθαι τοῖς μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ συνευχομένοις, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἐν ἑτέρᾳ Ἐκκλησίᾳ μὴ συναγομένους. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, ἤ τις τοῦ Κανόνος **τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι,** ὡς ἂν συγχέοντα τὸν Κανόνα τῆς Ἐκκλησίας»[407].

Ὁ δὲ 10ος ἱερὸς Ἀποστολικὸς Κανόνας κελεύει : «Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω»[408].

Οἱ ἐπίσημοι ἑρμηνευτὲς τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς Κανόνες ἑρμηνεύουν ὡς ἰσχύοντες **γι' αὐτὸν ποὺ ἔχει τεθεῖ ἐκτὸς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὸν ἀφορισθέντα**, (βλ. τὶς σχετικὲς ἑρμηνεῖες τους ΡΠΣ2,14). Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος ἀκολουθώντας τοὺς προηγουμένους, (βλ. Πηδάλιον, 13, 407-408). Ὡς θὰ δειχθεῖ ὅμως, ἀμέσως κατωτέρω, οἱ ἴδιοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀλλὰ καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τὸ προκείμενο θέμα ἐξέλαβαν καὶ ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικό.

Καταχωροῦμε τὴν πολὺ γνωστὴ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου πρὸς «Μονάζοντας» : «Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν μερικοὶ ἀρειανόφρονες, οἱ ὁποῖοι περιέρχονται τὰ μοναστήρια γιὰ κανένα ἄλλο σκοπό, παρὰ νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἁπλοϊκούς, σὰν νὰ εἶναι ἀπεσταλμένοι τάχα ἀπὸ ἐμᾶς. Ὑπάρχουν δὲ καὶ μερικοὶ οἱ ὁποῖοι διαβεβαιώνουν μὲν ὅτι δὲν φρονοῦν τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ συγκαταβαίνουν καὶ συνεύχονται μαζί τους στὸν ἴδιο τόπο. Κατ' ἀνάγκη λοιπὸν ἔσπευσα, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεσαν μερικοὶ σταθερώτατοι ἀδελφοί, νὰ σᾶς γράψω, ὥστε νὰ φυλάσσετε ἀκέραιη καὶ ἀνόθευτη τὴν εὐσεβῆ πίστη, τὴν ὁποία διατηρεῖ σ' ἐσᾶς ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ δώσετε ἀφορμὴ σκανδαλισμοῦ στοὺς ἀδελφούς. Διότι ὅταν μερικοὶ δοῦν ἐσᾶς τοὺς πιστοὺς στὸν Χριστὸ νὰ συνέρχεσθε καὶ νὰ κοινωνεῖτε μαζί τους, ὁπωσδήποτε θὰ ὑπονοήσουν ὅτι εἶναι ἀδιάφορο καὶ ἔτσι θὰ πέσουν στὸν βόρβορο τῆς ἀσεβείας. Γιὰ νὰ μὴ συμβεῖ λοιπὸν αὐτό, θελήσατε, ἀγαπητοί, αὐτοὺς ποὺ φανερὰ φρονοῦν τὰ τῆς ἀσεβείας νὰ τοὺς ἀποστρέφεσθε. Αὐτοὺς ποὺ νομίζουν ὅτι δὲν φρονοῦν τὰ τοῦ Ἀρείου, κοινωνοῦν ὅμως μετὰ τῶν ἀσεβῶν νὰ φυλάγεστε καὶ μάλιστα αὐτῶν τῶν ὁποίων ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα, ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ φύγουμε τὴν κοινωνία[409]. Ἐὰν δὲ κάποιος προσποιεῖται μὲν ὅτι ὁμολογεῖ τὴν ὀρθὴ πίστη, φαίνεται ὅμως ὅτι κοινωνεῖ μ' ἐκείνους, νὰ τὸν προ-

407 Πηδάλιον, 407 / ΡΠΣ3, 125-126 / ΚΙΚ, 212.
408 Πηδάλιον, 13 / ΡΠΣ2, 14 / ΚΙΚ, 26.

409 Τὴν ἀρχὴ αὐτή, δηλαδή: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» τὴν κάνει πράξη ὁ Μ. Ἀθανάσιος (βλ. τὴν στάση τοῦ Μ. Ἱεράρχου ὡς πρὸς τὸν ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας Λεόντιο ὑποσ. 872), καὶ τὴν ἐντέλλεται στὸν Τόμο ὡς πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς ἀναφερόμενος σὲ ἀκαθαιρέτους κληρικοὺς ὡς πρὸς τὴν κοινωνία ἢ τὴν ἀκοινωνησία τους.

«Ὅλους λοιπὸν αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ εἰρηνεύουν μαζί μας καὶ μάλιστα αὐτοὺς ποὺ συνάγονται στὴν παλαιὰ Ἐκκλησία (δηλαδὴ ἔξω τῆς πόλεως ὅπου τελοῦσαν τὶς ἀκολουθίες οἱ τοῦ ἁγίου Μελετίου ἀκόλουθοι σ.σ.), καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀποτρέχουν ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς νὰ τοὺς προσκαλεῖτε κοντά σας καὶ νὰ τοὺς προσλάβετε ὅπως οἱ πατέρες τοὺς υἱοὺς καὶ νὰ τοὺς ἀποδεχθεῖτε ὅπως οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ κηδεμόνες. Καὶ νὰ τοὺς συνάψετε μὲ τοὺς ἀγαπητούς μας περὶ τὸν Παυλῖνο, τίποτε περισσότερο μὴν ἀπαιτήσετε ἀπ' αὐτούς, παρὰ νὰ ἀναθεματίζουν τὴν ἀρειανικὴ αἵρεση, νὰ ὁμολογοῦν δὲ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογηθεῖσα ἐν Νικαίᾳ πίστη, νὰ ἀναθεματίζουν δὲ καὶ αὐτοὺς ποὺ λέγουν ὅτι εἶναι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ διῃρημένο ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἀληθῶς τὸ νὰ ἀποπηδοῦν ἀπὸ τὴν μυσαρὰ αἵρεση τῶν Ἀρειανῶν, τὸ νὰ μὴ διαιροῦν τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ νὰ λέγουν κάτι ἀπ' Αὐτὴν ὅτι εἶναι κτίσμα. Γιατὶ αὐτοὶ ποὺ προσποιοῦνται μὲν νὰ ὀνομάζουν τὴν ὁμολογηθεῖσα ἐν Νικαίᾳ πίστη, τολμοῦν δὲ νὰ βλασφημοῦν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν κάνουν τίποτε περισσότερο, παρὰ μὲ τὰ λόγια ἀρνοῦνται τὴν ἀρειανικὴ αἵρεση, μὲ τὸ φρόνημα ὅμως τὴν κατέχουν. Νὰ ἀναθεματίζεται δὲ ἀπὸ ὅλους τοῦ Σαβελλίου καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως ἡ ἀσέβεια καὶ τοῦ Οὐαλεντίνου καὶ Βασιλείδου ἡ μανία καὶ τῶν Μανιχαίων ἡ παραφροσύνη· γιατὶ ἐὰν αὐτὰ ἔτσι γίνουν, κάθε φαύλη ὑποψία ἀπὸ ὅλους θὰ ἀρθεῖ καὶ θὰ δειχθεῖ μόνη καὶ καθαρὰ ἡ πίστη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας».

Καὶ κατωτέρω: «Αὐτῶν λοιπὸν ἔτσι ὁμολογηθέντων, σᾶς παρακαλοῦμε αὐτοὺς ποὺ ἔτσι ὁμολογοῦν καὶ ἔτσι ἑρμηνεύουν τὶς λέξεις τὶς ὁποῖες λέγουν, μὴ τοὺς κατακρίνετε μὲ προπέτεια, οὔτε νὰ τοὺς ἀποβάλλετε, ἀλλὰ μᾶλλον εἰρηνεύοντες καὶ ἀπολογουμένους νὰ τοὺς προσλαμβάνετε· αὐτοὺς δὲ ποὺ δὲν ὁμολογοῦν ἔτσι καὶ διερμηνεύουν τὶς λέξεις, αὐτοὺς νὰ τοὺς κωλύετε καὶ νὰ τοὺς ἐλέγχετε ὡς ὑπόπτους στὸ φρόνημα. Ἐὰν δὲν ἀνέχονται αὐτῶν, νὰ συμβουλεύετε καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὀρθῶς ἑρμηνεύουν καὶ φρονοῦν, τίποτε περισσότερο νὰ μὴν ἀνακρίνουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο διότι δὲν εἶναι σὲ τίποτε χρήσιμο, οὔτε νὰ διαμάχονται σὲ τέτοιες λέξεις, ἀλλὰ νὰ συμφωνοῦν στὸ φρόνημα τῆς εὐσεβείας».

Τὸ πρωτότυπο: «Πάντας τοίνυν τοὺς βουλομένους εἰρηνεύειν πρὸς ἡμᾶς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῇ Παλαιᾷ συναγομένους, καὶ τοὺς ἀποτρέχοντας δὲ ἀπὸ τῶν Ἀρειανῶν προσκαλέσασθε παρ' ἑαυτοῖς, καὶ ὡς μὲν πατέρες υἱοὺς προσλάβεσθε, ὡς δὲ διδάσκαλοι καὶ κηδεμόνες ἀποδέξασθε, καὶ συνάψαντες αὐτοὺς τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν τοῖς περὶ Παυλῖνον, μηδὲν πλέον ἀπαιτήσητε παρ' αὐτῶν ἢ ἀναθεματίζειν μὲν τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν, ὁμολογεῖν δὲ τὴν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογηθεῖσαν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, ἀναθεματίζειν δὲ καὶ τοὺς λέγοντας κτίσμα εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ διῃρημένον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστιν ἀληθῶς ἀποπηδᾶν ἀπὸ τῆς μυσαρᾶς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν, τὸ μὴ διαιρεῖν τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ λέγειν τι ταύτης εἶναι κτίσμα. Οἱ γὰρ προσποιούμενοι μὲν

τρέψετε νὰ ἀπέχει ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν συνήθεια καὶ ἐὰν μὲν τὸ ὑποσχεθεῖ, νὰ τὸν ἔχετε ὡς ἀδελφό, ἐὰν δὲ φιλονείκως ἐπιμένει, νὰ παραιτηθεῖτε. Γιατὶ ἐὰν ἔτσι διατελεῖτε θὰ διατηρήσετε τὴν πίστη καθαρὴ καὶ ἐκεῖνοι βλέποντες ἐσᾶς θὰ ὠφεληθοῦν, ἐπειδὴ θὰ φοβηθοῦν μήπως θεωρηθοῦν ὡς ἀσεβεῖς καὶ ὅτι πιστεύουν τὴν διδασκαλία ἐκείνων»[410].

ὀνομάζειν τὴν ὁμολογηθεῖσαν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, τολμῶντες δὲ κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημεῖν, οὐδὲν πλέον ποιοῦσιν, ἢ τὴν Ἀρειανὴν αἵρεσιν τοῖς μὲν ῥήμασι ἀρνοῦνται, τῷ δὲ φρονήματι ταύτην κατέχουσιν. Ἀναθεματιζέσθω δὲ παρὰ πάντων ἡ Σαβελλίου καὶ Παύλου Σαμοσατέως ἀσέβεια, καὶ Οὐαλεντίνου καὶ Βασιλείδου ἡ μανία, καὶ τῶν Μανιχαίων ἡ παραφροσύνη· τούτων γὰρ οὕτω γινομένων, πᾶσα παρὰ πάντων ὑποψία φαύλη περιαιρεθήσεται, καὶ μόνη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστις καθαρὰ δειχθήσεται».

Καὶ κατωτέρω: « Τούτων τοίνυν οὕτως ὁμολογηθέντων, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς τοὺς μὲν οὕτως ὁμολογοῦντας καὶ ἑρμηνεύοντας οὕτω τὰς λέξεις, ἃς λέγουσι, μὴ κατακρίνετε προπετῶς, μηδὲ ἀποβάλλετε, ἀλλὰ μᾶλλον εἰρηνεύοντας καὶ ἀπολογουμένους προσλαμβάνεσθε· τοὺς δὲ μὴ βουλομένους οὕτως ὁμολογεῖν καὶ διερμηνεύειν τὰς λέξεις, τούτους κωλύετε καὶ ἐντρέπετε, ὡς ὑπόπτους τῷ φρονήματι. Τούτων τε μὴ ἀνεχόμενοι συμβουλεύετε κἀκείνοις τοῖς ὀρθῶς ἑρμηνεύουσί τε καὶ φρονοῦσι μηδὲ πλέον ἀλλήλους ἀνακρίνειν μηδὲ λογομαχεῖν ἐπ᾽ οὐδὲν χρήσιμον, μήτε ταῖς τοιαῦτες λέξεσι διαμάχεσθαι, ἀλλὰ τῷ φρονήματι τῆς εὐσεβείας συμφωνεῖν», Ὁ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς τόμος Ἀθανασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ΒΕΠΕΣ31, 125-127-128 / ΕΠΕ10, 88-98.

410 PG26, 1185-1188 / ΒΕΠΕΣ33, 183 / ΕΠΕ10, 312-314. «Τοῖς τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι, καὶ ἐν πίστει Θεοῦ ἱδρυμένοις, ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Ἐπειδὴ δὲ εἰσί τινες οἱ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες, περιερχόμενοι τὰ μοναστήρια, δι᾽ οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ ἵνα, ὡς πρὸς ὑμᾶς ἐλθόντες καὶ ἀφ᾽ ἡμῶν ὑποστρέφοντες, τοὺς ἀκεραίους ἐξαπατῶσι· τινὲς δέ εἰσιν οἱ διαβεβαιοῦντες μὲν τὰ Ἀρείου μὴ φρονεῖν, συγκαταβαίνοντες δέ, καὶ μετ᾽ αὐτῶν εὐχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἀναγκαίως, παρακελευόντων τινῶν εἰλικρινεστάτων ἀδελφῶν, πρὸς ὑμᾶς γράφειν ἐσπούδασα, ἵνα τὴν εὐσεβῆ πίστιν, ἣν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν ὑμῖν ἐργάζεται, ἀκεραίως καὶ ἀδόλως φυλάττοντες, οὐ μὴ πρόφασιν δῶτε σκανδάλου τοῖς ἀδελφοῖς. Ὅταν γάρ τινες ὑμᾶς τοὺς ἐν Χριστῷ πιστοὺς θεωρήσαντες μετ᾽ αὐτῶν συνερχομένους καὶ κοινωνοῦντας, πάντως ὑπονοήσαντες ἀδιάφορον εἶναι τὸ τοιοῦτον, εἰς τὸν τῆς ἀσεβείας ἐμπεσοῦνται βόρβορον. Ἵν᾽ οὖν μὴ τοῦτο γένηται, θελήσατε, ἀγαπητοί, τοὺς μὲν φανερῶς φρονοῦντας τὰ τῆς ἀσεβείας ἀποστρέφεσθαι, τοὺς δὲ νομίζοντας τὰ Ἀρείου μὴ φρονεῖν, κοινωνοῦντας δὲ μετὰ τῶν ἀσεβῶν φυλάττεσθαι· καὶ μάλιστα **ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν**. Εἰ δέ τις προσποιεῖται μὲν ὁμολογεῖν ὀρθὴν πίστιν, φαίνεται δὲ κοινωνῶν ἐκείνοις, τὸν τοιοῦτον προτρέψασθε ἀπέχεσθαι τῆς τοιαύτης συνηθείας· καὶ ἐὰν μὲν ἐπαγγέληται, ἔχετε τὸν τοιοῦτον ὡς ἀδελφόν· ἐὰν δὲ φιλονείκως ἐπιμένῃ, τὸν τοιοῦτον παραιτεῖσθε. Οὕτω γὰρ διατελοῦντες καθαρὰν τὴν πίστιν διατηρήσετε· κακεῖνοι βλέποντες ὑμᾶς ὠφεληθήσονται, φοβηθέντες μὴ ἄρα ὡς ἀσεβεῖς καὶ τὰ ἐκείνων φρονοῦντες νομισθῶσιν».

Ἡ πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἐπιστολὴ διδάσκει δύο ἀρχὲς (=θεμελιώδεις κανόνες), **ἡ πρώτη** «**ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν**» καὶ ἡ δευτέρα «**ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω**». Μέσα στὴν εὐρύτερη προσπάθεια ποὺ καταβάλλει αὐτὴ ἡ ἐργασία εἶναι νὰ διασώζεται τὸ «consensus Patrum» στὰ παρατιθέμενα πατερικὰ ἀποσπάσματα, ὡς ἤδη ἐλέχθη. Θὰ καταχωρηθοῦν λοιπὸν ἔξι παραθέσεις ποὺ ἔχουν τὴν ἀναφορά τους σ᾽ αὐτὴν τὴν συγκεκριμένη ἐπιστολὴ διαχρονικῶς εἰς τοὺς Πατέρες.

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει: «Τοῦ τε ἁγίου Ἀθανασίου προστάσσοντος, **μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν ἡμᾶς πρὸς τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ μὴν μηδὲ πρὸς τοὺς κοινωνοῦντας μετὰ τῶν ἀσεβῶν**»[411]. Καὶ οἱ δύο ἀρχὲς γίνονται ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν Ὅσιο καὶ στὴν προκειμένη περίπτωση καὶ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω».

Ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ἡ Σύνοδός του, γιὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα, λέγουν: «Ὅρα γοῦν τὸν θαυμάσιον ἐν τούτοις τί διατάττεται. **Κἂν τὴν ὑγιῆ μὲν ὁμολογῶσι πίστιν, φησί, πρὸς δὲ τοὺς μὴ ὀρθόφρονας κοινωνίαν ἔχωσιν, ἀπέχετε ἀπ᾽ αὐτῶν**, εἰ μὴ μεταβάλλοιντο καὶ τῆς τῶν τοιούτων κοινωνίας ἑαυτοὺς ἀφιστῶσι, καὶ ἀδελφοὺς αὐτοὺς μὴ ἔχετε. **Εἰ δὲ τοὺς μόνον κοινωνοῦντας ἑτεροδόξοις, εἰ καὶ ὀρθοδοξοῦσιν, ἀποβάλλεσθαι χρή**, πόσῳ μᾶλλον Ἰταλούς, ἀποφευκτέον, αὐτοὺς προηγουμένως νυνὶ τολμῶντας τὴν βλασφημίαν τοῦ Πνεύματος»[412]. Εἶναι διαταγὴ ἑρμηνεύει τὸ συνοδικὸ κείμενο, νὰ μὴν ἔχουμε κοινωνία μὲ ὀρθόφρονες, ποὺ μετὰ ἀπὸ παραγγελία δὲν ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τοὺς «μὴ ὀρθόφρονας» καὶ μάλιστα «ἀδελφοὺς αὐτοὺς μὴ ἔχετε». Ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» γίνεται ἀποδεκτὴ συνοδικῶς[413].

411 PG99, 1393 / F 668, 17 / ΕΠΕΦ 18Γ, 168 / «**Εἰς ἀντίθετον περίπτωσιν εἶναι καὶ οἱ κοινωνοῦντες "ἀκοινώνητοι", κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, ὁ ὁποῖος δὲν θεωρεῖ "ἀδιάφορον" τὸ ζήτημα τῆς "κοινωνίας" μὲ τοὺς αἱρετικούς, ἔστω καὶ ἂν τὸ φρόνημά μας εἶναι Ὀρθόδοξο**», Σπύρου Χ., Ἡ ἀποτείχισίς μου, σ. 109.

412 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l᾽ union de Lyon, σ. 179.

413 «Ὁ Τόμος τῆς συνόδου (τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως σ.σ.) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα συνετέθη μέσα σὲ τέτοιο κλίμα καὶ μὲ τὴν ἀντιπροσωπευτικὴ

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς λέγει: «Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος... καὶ ἐν τῇ πρὸς μονάζοντας ἐπιστολῇ· "**Εἴ τινες τὴν ὑγιῆ ὀρθόδοξον πίστιν προσποιοῦνται ὁμολογεῖν, κοινωνοῦσι δὲ τοῖς ἑτερόφροσι**, τοὺς τοιούτους εἰ μετὰ παραγγελίαν μὴ ἀποστῶσιν, **μὴ μόνον ἀκοινωνήτους ἔχειν, ἀλλὰ μηδὲ ἀδελφούς ὀνομάζειν**"»[414]**.** Καὶ ἐδῶ γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Μὲ τὴ μόνη διαφορὰ ὅτι ὁ ἅγιος Μᾶρκος τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Μονάζοντας» τὴν καταχωρεῖ στὸν Μ. Βασίλειο, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς. Ὅλες οἱ ἑπόμενες παραθέσεις τὴν καταχωροῦν σ' αὐτὸν τὸν Ἅγιο (καὶ ἡ προηγουμένη παράθεση τοῦ συνοδικοῦ κειμένου τὴν καταχωρεῖ στὸν Μ. Βασίλειο).

συμμετοχὴ ὅλων τῶν μερίδων τῆς Ἐκκλησίας. Σύμφωνα μὲ τὸν Παχυμέρη, ἡ σύνθεση ὅλων ὅσων εἰπώθηκαν ἀνετέθη στὸν ἴδιο καὶ στὸν μοναχὸ Ἰὼβ Ἰασίτη, ἀγαπητὸ μαθητὴ τοῦ Ἰωσήφ. Εἶναι λάθος τῆς ἔρευνας νὰ ἀποδίδεται τὸ περιεχόμενο τοῦ Τόμου στὶς προσωπικὲς ἀντιλήψεις καὶ θέσεις τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ἀντιλατίνου μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς γιὰ τὰ ἀντιλατινικά του συγγράμματα. Μιὰ τέτοια ἀντίληψη ἀποδυναμώνει τὴ σημασία τοῦ κειμένου, καθὼς τὸ παρουσιάζει σὰν δημιούργημα ἑνὸς μόνου προσώπου καὶ ὄχι ὡς ἔκφραση τῶν θέσεων τῶν συνοδικῶν καὶ τοῦ πατριάρχη. Ἡ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ ὅλων στὴν σύλληψη τῶν ἐπιχειρημάτων κατὰ τῶν προτάσεων τοῦ αὐτοκράτορα εἶναι τὸ ἀρχικὰ σημαῖνον τοῦ Τόμου, ποὺ δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγει κατὰ τὴν ἔκθεση καὶ διαπραγμάτευση τοῦ περιεχομένου του. **Εἶναι ἡ αὐθεντικὴ θέση τῆς ἐκκλησίας Κπολης στὴν πρόταση γιὰ κοινωνία μὲ τὴν ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Δὲν εἶναι ἡ ἀντίδραση ἢ ἡ ἀντίθεση ἑνὸς προσώπου, μὲ τὴν ὁποία συμφώνησε ἡ σύνοδος κάτω ἀπὸ τὴν πίεση διαφόρων συνθηκῶν**», ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ Χ., Ἡ ὀρθόδοξη ἀντιρρητικὴ γραμματεία κατὰ τὸν 13ο αἰῶνα, σσ. 176-177.

414 Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ Ο ΕΥΓΕΝΙΚΟΣ, Τὰ εὑρισκόμενα ἅπαντα, σ. 422 / «Μόνος, μονώτατος ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς μετὰ τὴν ψευδοσύνοδον τῆς Φλωρεντίας, κατὰ τὴν ὁποίαν πάντες οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς κατεπρόδωσαν τὴν Ὀρθοδοξίαν! Ὁ νεώτερος "Ἄτλας τῆς Ὀρθοδοξίας" δὲν ἐκάμφθη ἐνώπιον τοῦ διωγμοῦ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως! Ἐχαρακτηρίσθη "δαιμονάριος" καὶ "μαινόμενος" ὑπὸ τοῦ ἐξωμότου Βησσαρίωνος Νικαίας, συμμαχήσας μετὰ τοῦ παποκαίσαρος τῆς Ρώμης! Διωκόμενος καὶ προπηλακιζόμενος ὁ Ἐπίσκοπος Ἐφέσου, ἀνεδείχθη Οἰκουμενικὴ σάλπιγξ τῆς Ὀρθοδοξίας, διακηρύττων εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τὴν προσήλωσιν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Θεοφόρων Πατέρων παραδοθέντα. **Δὲν ἦλθεν, ὁ ἅγιος Μᾶρκος, εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν καταφρονητῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων! Παρέμεινε μόνος, ἡνωμένος μετὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας: "Ἐγὼ χωρισθεὶς αὐτῶν, γράφει, ἔκτοτε ἐμαυτῷ σχολάσας, ἵνα τοῖς ἁγίοις μου πατράσι καὶ διδασκάλοις διατελῶ συνημμένος, πᾶσι καταφανῆ ποιῶ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμη...**", (PG159, 1089CD)», ΜΠΙΛΑΛΗ Σ., Ὁ παποκαισαρισμὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ΟΤ 199 (1973), 6.

Ὁ δὲ Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης ἐπὶ τῆς προκειμένης λέγει:
« Καὶ πάλιν ὁ περίφημος Βασίλειος εἴρηκε·
Οἱ πίστιν προσποιούμενοι τὴν ὑγιᾶ φυλάττειν,
ἀνδράσι κοινωνοῦντες δὲ κακοῖς ἑτεροδόξοις,
εἰ μετὰ πλείστας συμβουλὰς αὐτῶν οὐκ ἀποσταῖεν,
οὐ μόνον λογισθήσονται παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις
ἀνάξιοι τῆς μετ' αὐτῶν ὑπάρχειν κοινωνίας,
ἀλλ' οὐδὲ δίκαιον αὐτοὺς εἰς ἀδελφοὺς καλεῖσθαι»[415]**.**
Ἡ ἴδια ἀρχὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ καὶ ἀπὸ τὸν ὅσιο Μελέτιο.

Ὁ Ἰωσὴφ Βρυέννιος λέγει: «"Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν" τοῦ Μεγάλου Βασιλείου φωνή»[416]. (Καὶ ὁ Βρυέννιος ἀποδέχεται τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», βλ. τὴν ὑποσ. 416).

Ὁ δὲ Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις σχετικῶς λέγει: «πρὸς γὰρ τοὺς μονάζοντας ὁ μέγας ἐπιστέλλων Βασίλειος», στὴν συνέχεια παραθέτει τὴν ἐπιστολὴ ὅπως εἶναι καταχωρημένη ἀνωτέρω καὶ ἐπιλέγει: «Εἰ δὲ τοὺς κοινωνοῦντας μόνον ἑτεροδόξοις, εἰ καὶ τῆς ὑγιοῦς οὐ μεθίενται (=ἀπέχουν) δόξης, οὐκ ᾤετο (=νόμιζε) δεῖν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος εὐθυνῶν ἄνευ προσίεσθαι (=προσδέχεσθαι). πῶς οὐκ ἂν εἴη δεινὸν καὶ τῆς οἱασοῦν ἀξιοῦν κοινωνίας τοὺς περὶ τὰ καίρια τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ἐληλεγμένας ἐσφάλθαι (δηλαδὴ τοὺς Λατίνους)»[417]. Καὶ ὁ ἱερὸς Ματθαῖος κάνει ἀποδεκτὴ τὴν ἴδια ἀρχή.

415 LAURENT V. et DARROUZES J., ἔνθ.ἀν., σσ. 562-563.

416 Καταχωροῦμε τὴν σχετικὴ συνάφεια: « Ἀλλ' ὡς ἂν μὴ πιθανά τισι δόξῳ λέγειν, καὶ οὐκ ἀληθῆ, ἐπὶ τὰ τῶν ἁγίων ἄπειμι, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ῥητά. "**Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, καὶ οὗτος ἀφοριζέσθω**"· δέκατος τῶν ἀποστόλων κανών. "**Μὴ ἐξεῖναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις, μήτε κατ' οἴκους εἰσιόντας συνεύχεσθαι**", δεύτερος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. "**Ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι**" δεύτερος (sic) καὶ τριακοστὸς ἐν Λαοδικείᾳ. "**Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν**", τοῦ Μεγάλου Βασιλείου φωνή· ἣ καὶ συνάδων ὁ θεολόγος Γρηγόριος δίεισιν οὑτωσί· "μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον· οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν· ἀλλὰ τήν τε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ συνάπτουσαν», ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ Ι., Τὰ εὑρεθέντα, τ.2, σ. 25.

417 Αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Ματθαίου περιέχεται στὸ βιβλίο του «μέρη κατὰ Λατίνων» ποὺ ἐπανέκδοσε ὁ ἱερὸς Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τὸν 17ο αἰῶνα, ἀκριβῶς διότι γίνεται ἀποδεκτὸ ἀπὸ τὸν ἴδιο, ὡς τοῦτο καταδεικνύεται καὶ

Ἔγινε λοιπὸν ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση ἡ ἀρχὴ « ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» (βλ. περισσότερα στὴν ὑποσ. 418) καὶ μάλιστα ἀπὸ ἀκατακρίτῳ «ἀκοινωνήτῳ». Καὶ λέγουμε ἀπὸ ἀκατακρίτῳ διότι σὲ τέτοιο ἀναφέρονται καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, (βλ.σσ. 640-641, 560κ.ἑ.). Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ Πατέρες ποὺ ἀποδέχθηκαν τὴν ἐπιστολὴ αὐτή, τὴν ἐξέλαβαν ὡς ἀπὸ ἀκρίτους αἱρετικοὺς καὶ τὴν ἐφάρμοσαν ὡς πρὸς τοὺς Παπικοὺς μὲ τὴν ἑξῆς ἔννοια: ἐὰν ἰσχύει ὡς πρὸς ἀκρίτους αἱρετικοὺς πόσο περισσότερο ὡς πρὸς τοὺς Παπικούς. Λ.χ. γράφει τὸ συνοδικὸ κείμενο τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως: «Εἰ δὲ τοὺς μόνον κοινωνοῦντας ἑτεροδόξοις, εἰ καὶ ὀρθοδοξοῦσιν, ἀποβάλλεσθαι χρή»· μέχρις ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἐπιστολή, στὴν συνέχεια τὴν ἀντιπαραβάλλουν μὲ τοὺς Παπικούς: «πόσῳ μᾶλλον Ἰταλούς, ἀποφευκτέον, αὐτοὺς προηγουμένως...»[418], (βλ. σχετικῶς καὶ γιὰ τοὺς Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἐπὶ Βέκκου σ. 49).

ἀπὸ ἄλλο σημεῖο τῶν συγγραμμάτων του (βλ.σσ. 222-223), ΔΟΣΙΘΕΟΥ, Τόμος Καταλλαγῆς, σ. 451.

418 Κάποιες παρατηρήσεις:

1)**Ἔτυχε καθολικῆς ἀποδοχῆς ἡ ἐπιστολὴ αὐτή**. Ἡ ἴδια ἐπιστολὴ γράφηκε τὸν 4ο αἰ., εἴτε ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο, εἴτε ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιο καὶ ὅτι τὴν ἀποδέχονται καὶ οἱ δύο αὐτοὶ Μεγάλοι Ἀρχιερεῖς θεωροῦμε ὅλως περιττὸν καὶ νὰ τὸ ἀναφέρουμε. Τὸν 9ο αἰ. ἀπὸ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, τὸν 13ο αἰ. ἀπὸ τὴν Σύνοδο τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως καὶ τὸν ὅσιο Μελέτιο τὸν Γαλησιώτη, τὸν 14ο αἰ. ἀπὸ τὸν Ἱερομ.-κανονολόγο Ματθαῖο Βλάσταριν, τὸν 15ο αἰ. ἀπὸ τὸν σοφὸ Ἰωσὴφ Βρυένιο καὶ τὸν ἅγιο Μᾶρκο τὸν Εὐγενικὸ καὶ τέλος τὸν 17ο αἰ. ἀπὸ τὸν ἱερὸ Δοσίθεο Πατριάρχη Ἱεροσολύμων, (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 679 κ.ἑ.).

2) **Ἔγιναν ἀποδεκτὲς οἱ δύο ἀρχὲς ποὺ περιέχει: «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω».**

3) **Εἶναι ὑποχρεωτικὲς οἱ δύο ἀνωτέρω ἀρχὲς τῆς ἐπιστολῆς** (βλ. Νο 2). Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν: Τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου: **«Τοῦ τε ἁγίου Ἀθανασίου προστάσσοντος», ὡς προσταγὴ τὸ ἑρμηνεύει.** Τοῦ συνοδικοῦ κειμένου τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως: «Ὅρα γοῦν τὸν θαυμάσιον **ἐν τούτοις τί διατάττεται», ὡς διαταγὴ τὸ ἑρμηνεύει.** Τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ καὶ τοῦ ὁσίου Μελετίου τοῦ Γαλησιώτου: «μὴ μόνον ἀκοινωνήτους ἔχειν, **ἀλλὰ μηδὲ ἀδελφοὺς ὀνομάζειν», ὡς ὑποχρεωτικὸ τὸ ἐκλαμβάνουν.** Τοῦ δὲ Ἱερομ.-κανονολόγου Ματθαίου Βλαστάρεως «οὔκ ᾤετο δεῖν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος **εὐθυνῶν ἄνευ προσίεσθαι», αὐτοὶ ποὺ θὰ κοινωνήσουν μὲ τοὺς κοινωνοῦντες μὲ τοὺς ἀκοινωνήτους τοῦτο γεννᾶ εὐθύνες,** μολονότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ κοινωνοῦντες μὲ τοὺς ἀκοινωνήτους δὲν ἔχουν ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ὀρθὴ δόξα «εἰ καὶ τῆς ὑγιοῦς οὐ μεθίενται δόξης».

Μία ἄλλη ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς (πρὸς «Μονάζοντας») τοῦ Μ. Ἀθανασίου καταχωρεῖται στὴν συνέχεια: «Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἕνας στρατηλάτης, ποὺ ὀνομαζόταν Ἀρτέμιος, ἔλαβε ἐντολὴ νὰ ἐρευνήσῃ σὲ κάθε μέρος καὶ νὰ εὕρῃ τὸν ἅγιο Ἀθανάσιο, ὁ ὁποῖος - ὅπως προαναφέραμε – κρυβόταν στὴν ἔρημο. Ἐπειδὴ εἶχε διαδοθῆ, ὅτι ὁ Ἅγιος βρισκόταν στοὺς Ταβεννησιῶτες μοναχοὺς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου – τοὺς ὁποίους ἀγαποῦσε πολὺ – ὁ Ἀρτέμιος κατευθύνθηκε μὲ ὁπλισμένους στρατιῶτες πρὸς τὶς μονὲς τοῦ Ὁσίου. Μόλις λοιπὸν περικύκλωσε τὴν ἐν Παβαῦ Μονή, τρόμος κατέλαβε τοὺς μοναχοὺς ποὺ διέμεναν σ' αὐτήν.

"Ἐκεῖ ὅμως ἦταν ἕνας Ἅγιος, ὁ Πεκύσσιος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κυρίου, ἐνίσχυε τοὺς ἀδελφοὺς γιὰ νὰ μὴ δειλιάσουν. Ὁ δὲ δούκας Ἀρτέμιος ρώτησε μέσῳ διερμηνέως: Ποῦ εἶναι ὁ ἡγούμενός

Ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», **τὸ «προσήκει» δὲν ἀφήνει περιθώρια δυνητικῆς ἑρμηνείας.** Πρέπει νά φύγουμε. **Ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν ὀρθόδοξο ποὺ συνεχίζει νὰ συμπροσεύχεται μετὰ ἀπὸ παραγγελία μὲ ἀκοινώνητο αἱρετικὸ θὰ πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε νὰ τὸν ἔχουμε ὡς ἀδελφό:** «καὶ ἐὰν μὲν ἐπαγγέληται, ἔχετε τὸν τοιοῦτον ὡς ἀδελφόν· ἐὰν δὲ φιλονείκως ἐπιμένει, τὸν τοιοῦτον παραιτεῖσθαι», (βλ. καὶ τὴν ἀμέσως ἑπομένη παράθεση κατωτέρω **ὡς ἐντολὴ τὸ ἐξέλαβαν καὶ οἱ μοναχοὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, «διὰ τὸ ἔχειν ἡμᾶς ἐντολῆς παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν»).**

Σαφέστατα λοιπὸν καταδεικνύεται ὅτι οἱ ἀρχές: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», εἶναι ὑποχρεωτικές.

4) **Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τὸ «κοινωνοῦντας» ἑρμηνεύεται ὡς συμπροσευχομένους** καὶ τοῦτο διότι γράφεται στὴν ἐπιστολή: « Ὅταν γάρ τινες ἡμᾶς τοὺς ἐν Χριστῷ πιστοὺς θεωρήσαντες μετ' αὐτῶν συνερχομένους καὶ κοινωνοῦντας,...» καὶ μόλις ἀνωτέρω ἐξηγεῖται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς τί ἐννοεῖται: «συγκαταβαίνοντες δέ, καὶ μετ' αὐτῶν εὐχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτό». Δηλαδὴ τὸ «συνερχομένους καὶ κοινωνοῦντας» ἀναφέρεται στὸ «εὐχόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτό». Συνεπῶς· **Τὸ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἑρμηνεύεται, αὐτῶν ποὺ ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ φεύγουμε τὴν συμπροσευχή τους. Καὶ τὸ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἑρμηνεύεται, αὐτὸς ποὺ συμπροσεύχεται μὲ τὸν ἀκοινώνητο δὲν πρέπει νὰ συμπροσευχόμαστε μαζί του.**

5) «ἀλλ' οὐδὲ δίκαιον αὐτοὺς εἰς ἀδελφοὺς καλεῖσθαι». **Δὲν πρέπει νὰ ἀποκαλοῦνται ὡς ἀδελφοὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ὄντες Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα, δὲν ἀπομακρύνονται, μετὰ ἀπὸ παραγγελία, ἀπὸ τὴν συμπροσευχὴ τῶν ἑτεροδόξων.**

σας᾽; Ὁ ἀββᾶς Πεκύσσιος ἀπήντησε: ῾Πῆγε στὶς ἄλλες Μονές᾽· καὶ εἶπε ἐκεῖνος: ῾Ποῦ εἶναι ὁ ἀναπληρωτής του᾽; Τοῦ δείχνουν τὸν ἀββᾶ Ψαρφεῖν, τὸν μέγα οἰκονόμο καὶ τοῦ λέγει ἰδιαιτέρως: ῾῎Εχω βασιλικὴ διαταγὴ γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀθανάσιο καὶ λέγεται, ὅτι εἶναι ἐδῶ σὲ σᾶς᾽. Ἀποκρίνεται ὁ ἀββᾶς Ψάρφιος καὶ τοῦ λέγει: ῾Βέβαια αὐτὸς εἶναι ὁ πατήρ μας, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδα τὸ πρόσωπό του. Ἂν θέλετε ὅμως, ἂς ἐρευνήσουμε τὴ Μονή᾽.

Ἀφοῦ ὁ Ἀρτέμιος ἐρεύνησε καὶ δὲν βρῆκε τὸν Ἅγιο, εἶπε στὴν σύναξη τῶν ἀδελφῶν: ῾Ἐλᾶτε νὰ προσευχηθεῖτε γιὰ μένα." Ἐκεῖνοι τότε τοῦ εἶπαν: ῾Δὲν μποροῦμε, **ἐπειδὴ ἔχουμε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν πατέρα μας νὰ μὴ προσευχώμαστε μὲ κανένα ποὺ εἶναι μαζὶ μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς**᾽ - διότι ἔβλεπαν ἕνα ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο μαζί του. Αὐτὸς τότε προσευχήθηκε μόνος του καί, ἀφοῦ εἶδε ἕνα φοβερὸ ὅραμα, ἔφυγε τρομαγμένος»[419].

Οἱ ἐν λόγῳ μοναχοί, δηλαδὴ οἱ μαθητὲς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Ἡγιασμένου, πνευματικοῦ τέκνου τοῦ ὁσίου Παχωμίου, Ταβεννησιῶτες μοναχοὶ [συνεπῶς καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Ἡγιασμένος καὶ ἐφ' ὅσον ἦταν ἐντολὴ καὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου αὐτὸ ἀφορᾶ καὶ ὅλους τοὺς μοναχοὺς-ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου καὶ ὁπωσδήποτε καὶ τὸν ὅσιο Παχώμιο (μολονότι ἐκοιμήθη τὸ 347)]· δὲν συμπροσευχήθηκαν μὲ τὸν δούκα Ἀρτέμιο διότι ἔβλεπαν ἕναν ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο μαζί του καὶ εἶχαν ἐντολὴ ἀπὸ τὸν πνευματικό τους Πατέρα, δηλαδὴ τὸν Μ. Ἀθανάσιο, νὰ μὴ συ-

419 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, σσ. 42-43 / ΒΕΠΕΣ 40, 185. «Ἐλθὼν δὲ Ἀρτέμιος εἰς τὴν μονήν, ἐκέλευσεν νυκτὸς τὸ στρατόπεδον περιτηρῆσαι τὴν μονήν, ὥσπερ ἐν πολέμῳ καθωπλισμένους· καὶ εἰς τὴν μονὴν ἦν καθήμενος αὐτὸς ἔξω τῆς συνάξεως μετὰ πραιποσίτων, τοξόται ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρεστῶτες αὐτῷ. Καὶ βλέποντες οἱ ἀδελφοὶ ἐφοβήθησαν. Ἦν δέ τις ἅγιος ὁ προειρημένος Πεκύσσιος παραθαρσύνων τοὺς ἀδελφοὺς μὴ δειλιᾶν ἐν Κυρίῳ. Καὶ δι' ἑρμηνέως ἐξετάζει ὁ δούξ· "Ποῦ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν;». Ἀποκρίνεται ὁ ἀββᾶς Πεκύσσιος λέγων· "Ἀπῆλθεν εἰς τὰς μονάς". Καὶ λέγει "Ὁ μετ' αὐτὸν ποῦ ἔστιν;". Δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν ἀββᾶν Ψαρφεῖν τὸν οἰκονόμον τὸν μέγαν. Καὶ λέγει αὐτῷ κατ' ἰδίαν· "Ἐπειδὴ πρόσταγμα ἔχω βασιλικὸν κατὰ Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου καὶ λέγεται παρ' ὑμῖν εἶναι". Ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ψάρφιος λέγων· "Αὐτὸς μὲν πατὴρ ἡμῶν ἐστιν· οὐδέπω δὲ εἶδον αὐτοῦ πρόσωπον. Ὅμως δὲ ἰδοὺ ἡ μονή". Καὶ μετὰ τὸ ἐρευνῆσαι καὶ μὴ εὑρεῖν αὐτόν, λέγει αὐτοῖς ἐν τῇ συνάξει· "Δεῦτε, εὔξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ". Καὶ λεγόντων αὐτῶν· "Οὐ δυνάμεθα, διὰ τὸ ἔχειν ἡμᾶς ἐντολὴν παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν μετ' οὐδενὸς εὔξασθαι συναιρουμένου Ἀρειανοῖς" - ἔβλεπον γάρ τινα τῶν Ἀρειανῶν ὡς ἐπίσκοπον μετὰ τοῦ δουκὸς – καὶ λοιπὸν ἐξελθόντων αὐτῶν, ηὔξατο μόνος».

μπροσεύχονται μὲ κανένα ποὺ εἶναι μαζὶ μὲ τοὺς Ἀρειανούς. «**Ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ τῶν μοναχῶν ὑπαγορευόταν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Μ. Ἀθανάσιο, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπιστολή του τοὺς προέτρεπε νὰ μὴν ἐπικοινωνοῦν ὄχι μόνο μὲ αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσους ἐπικοινωνοῦν μὲ αἱρετικούς**»[420]. Τοῦτ' ἔστιν, «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». **Καὶ πάλι τὸ «ἀκοινωνήτῳ» αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἐκλαμβάνεται ἀπὸ μὴ κατακριθέντα, στὴν προκειμένη περίπτωση κληρικὸ καὶ τὸ «κοινωνοῦντας» τῆς πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολῆς ἑρμηνεύεται ὡς συμπροσευχομένους**, (ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ δεύτερο βλ. τὴν ὑποσ. 418 τὸ 4).

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ αὐτὸς ἑρμηνεύει ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ», τῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀκαθαίρετο, (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 619κ.ἑ.). Καὶ ἐντέλλεται τὴν τήρησή του ὁ Μ. Πατήρ.

Καὶ ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία ἑρμηνεύει ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ», στὸ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀκατάκριτο αἱρετικό. «Κάποτε μνημόνευσα λοιπὸν στὴν ἁγία ἀναφορὰ (λέγει ὁ βιογράφος της) τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς ἑνὸς ὑπάτου μαζὶ μὲ τοὺς προκεκοιμημένους ἁγίους, ποὺ τελείωσε τὴν ζωή της σὲ ξένη χώρα στοὺς ἁγίους Τόπους-ἔχουμε τὴν συνήθεια ἐμεῖς νὰ τὸ κάνουμε αὐτό, γιὰ νὰ μεσιτεύουν πρὸς χάριν μας τὴν φοβερὴ ἐκείνη ὥρα τῆς κρίσεως-. Καὶ ἐπειδὴ κοινωνοῦσε μαζί μας τοὺς Ὀρθοδόξους ἐλέγετο ἀπὸ κάποιους ὅτι εἶναι αἱρετική, τόσο ἀγανάκτησε ἡ μακαρία, ὥστε ἀμέσως τὴν ἴδια στιγμὴ νὰ μοῦ πεῖ μετὰ παρρησίας ὅτι: "**Ζεῖ Κύριος, ἐὰν αὐτὴν τὴν μνημονεύεις, πλέον δὲν κοινωνῶ ἀπὸ τὴν προσφορά σου**". Καὶ ὅταν ἔδωσα σ' αὐτὴν λόγο ἐπὶ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου ὅτι περαιτέρω δὲν θὰ τὴν μνημονεύσω, εἶπε: "Πολὺ εἶναι καὶ μία φορά, ἐπειδὴ τὴν μνημόνευσες, δὲν κοινωνῶ". **Ἔτσι θεωροῦσε πὼς εἶναι παράβαση τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως τὸ νὰ μνημονεύεις αἱρετικοὺς στὴν ἁγία ἀναφορά**»[421]. Τὸ

420 ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ Ε, Ἡ Διαχρονικὴ Συμφωνία τῶν Ἁγίων Πατέρων γιὰ τὸ Ὑποχρεωτικὸ τοῦ 15ου Κανόνος..., σ. 90 / Βλ. καὶ ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β, ἔνθ. ἀν., σ. 43.
421 ΤΣΑΜΗ Δ., Μητερικόν, τ.6, σσ. 248-250.«Ὅθεν γυναικὸς ὑπάτου τινὸς ἐν ξενιτείᾳ καταλυσάσης τὸν βίον εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους ἀνήνεγκα τὸ ὄνομα ἐν τῇ ἁγίᾳ ἀναφορᾷ σὺν τοῖς προτελειωθεῖσιν ἁγίοις-τοῦτο γὰρ ἡμῖν ἔθος ποιεῖν, ἵνα ἐν τῇ ὥρᾳ τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύουσιν-, καὶ ἐπειδὴ κοινωνοῦσα μεθ' ἡμῶν τῶν

ὅτι αὐτὴ ἡ αἱρετικὴ γυναῖκα ἦταν ἀκατάκριτη φαίνεται ἀπὸ τὴν διαμνημόνευσή της στὴν ἁγία ἀναφορά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο εἶναι ἀπαγορευμένο ὡς πρὸς κατακριμένους καὶ ἀβαπτίστους· ἄλλωστε τὴν κατηγόρησαν μόνον ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἦταν αἱρετική. **Ἡ Ὁσία λοιπὸν δὲν κοινωνοῦσε μ’ αὐτὸν ποὺ ἦταν ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα ἐπειδὴ μνημόνευε ἀκατάκριτη αἱρετικὴ γυναῖκα, δηλαδὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Καὶ ἑρμηνεύει ὅτι ὑφίσταται μολυσμὸ ὁ ὀρθόδοξος, διότι ἡ διαμνημόνευση αἱρετικοῦ σημαίνει «παράβασιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», ἤτοι ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων.**

Ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων λέγει: «**Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός»[422].**

ὀρθοδόξων αἱρετικὴ εἶναι παρά τινων ἐλέγετο, οὕτως ἠγανάκτησεν ἡ μακαρία, ὡς πάραυτα καὶ παραχρῆμα εἰπεῖν μοι μετὰ παρρησίας ὅτι· "**Ζῇ Κύριος, ἐὰν αὐτὴν ὀνομάζεις, οὐκέτι κοινωνῶ σου τῇ προσφορᾷ".** Ὡς δὲ ἔδωκα αὐτῇ λόγον ἐπὶ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μηκέτι αὐτὴν ὀνομάσαι, ἔφη· "Τέως τὸ ἅπαξ τοῦτο, ἐπειδὴ ὠνόμασας αὐτήν, οὐ κοινωνῶ". **Οὕτως ἐπίστατο παράβασιν εἶναι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὸ ὀνομάζειν αἱρετικοὺς ἐν τῇ ἁγίᾳ ἀναφορᾷ**».

422 «Περὶ ἐξαγγελιῶν», PG87Γ, 3368. «Ὁ συνευχόμενος ἀκοινωνήτῳ, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ συνευχόμενος καθῃρημένῳ, καθῃρημένος ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ κοινωνῶν τοῖς ἀκοινωνήτοις, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός» / Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων στὶς Ἐξαγγελίες του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, κάνει ἐκτενῆ ἀναφορὰ στοὺς ἱεροὺς Κανόνες χωρὶς νὰ τοὺς ὀνομάζει καὶ οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν καὶ τὴν βάση στὴν ὁποία στηρίζονται. Μέσα σ’ αὐτὰ τὰ πλαίσια ἀνήκουν καὶ τὰ ἀνωτέρω αὐτῆς τῆς ὑποσημειώσεως. Δηλαδή: **«Ὁ συνευχόμενος ἀκοινωνήτῳ, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», ἀπηχεῖ τὸν 10ο Ἀποστολικό. «Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», ἀπηχεῖ τὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές,** (βλ. βιβλ. 3 κεφ. 28, βιβλ. 8 κεφ. 34 καὶ κατωτέρω στὸ κυρίως κείμενο αὐτοῦ τοῦ Κεφαλαίου). **«Ὁ συνευχόμενος καθῃρημένῳ, καθῃρημένος ἔστω καὶ αὐτός», ἀπηχεῖ τὸν 11ο Ἀποστολικό. «Ὁ κοινωνῶν τοῖς ἀκοινωνήτοις, ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», ἀπηχεῖ τὸν 2ο Ἀντιοχείας. Ὡς γίνεται ἀντιληπτὸ στὸν ἀναγνώστη ὅλα αὐτὰ τὰ «ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», ἔχουν τὴν ἔννοια τοῦ ἐπιτιμίου καὶ εἶναι ἔγκλιση προστακτικὴ καὶ ἀποτείνονται στὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα ποὺ θὰ τὸ ἐπιβάλλουν.** (Ἡ ἀκοινωνησία βεβαίως πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς αἱρέσεως, τεκμηρίωσή του βλ. στὸ κυρίως κείμενο ὅλου αὐτοῦ τοῦ Κεφαλαίου). **Ἰδοὺ ὁ λόγος ποὺ κάνουμε χρήση αὐτῆς τῆς διατυπώσεως: «Ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ, ἀκοινώνητος ἔστω» ὡς ἐκφράζουσα τοὺς σχετικοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ ὡς ὑπάρχουσα πατερική.**

Ἐφαρμόζοντας τὴν ἑρμηνευτικὴ ἀρχὴ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος, σ’ αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ὁσίου Σωφρονίου προκύπτει ὅτι ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἀκαταγνώστῳ «αἱρετικῷ». Καὶ τοῦτο διότι λίγο κατωτέρω λέγει: «ὡς γὰρ ὅσιοι ἱερεῖς ἁγιάζουσιν οὕτως οἱ ἐναγεῖς (Ἱερεῖς σ.σ.) μιαίνουσι» (τὸν τόπο διὰ τῆς ἀσεβείας τους). Ἀναφέρεται σὲ μὴ καθῃρημένους καθὼς τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Ἱερεῖς. Καὶ ἐὰν δὲν μπορεῖτε οὔτε σὲ οἶκο οὔτε σὲ Ἐκκλησία νὰ συναθροισθεῖτε, «ὦ ἐπίσκοπε», τότε ὁ καθένας νὰ ψάλλει, ἀναγιγνώσκει, προσεύχεται μόνος του. «εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατὸν συναθροισθῆναι, ἕκαστος ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω...», (βλ. ὅλη τὴν συνάφεια ὑποσ. 28). **Γιατί ὅμως πρέπει νὰ προσεύχεται ὁ καθένας μόνος του; Διότι στὴν ἀντίθετη περίπτωση, ἐὰν συμπροσευχηθεῖ μὲ τὸν αἱρετικό, καθιστᾶ τὸν ἑαυτό του ἀκοινώνητο ὑποπίπτοντας στὴν ἀκοινωνησία ποὺ ἐπιβάλλει ὁ Ὅσιος ὡς ἐπιτίμιο καὶ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ αὐθαιρεσία, ἀλλὰ καταγράφει τὴν ἀποστολικὴ παράδοση ὅπως φαίνεται ἐξ ὅλων τῶν Ἐξαγγελιῶν του. «Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός»[423]. Ἑρμηνεύοντας ἔτσι τὸ «ἀκοινωνήτῳ» τοῦ 10ου Ἀποστολικοῦ ὅτι ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀνεξέλεγκτο,** (βλ. καὶ κατωτέρω σ. 230). (Βλ. καὶ τὶς σχετικὲς ἐνστάσεις ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ὁσίου Σωφρονίου καὶ τὶς ἀπαντήσεις τους σσ. 516κ.έ.).

Ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς Πατριάρχης Κπόλεως λέγει:

«Ἐρώτηση 8: Γιὰ τοὺς μοναχοὺς οἱ ὁποῖοι δέχονται ἀδιαφόρως ὁποιονδήποτε καὶ συμπροσεύχονται[19] καὶ συντρώγουν μ’ αὐτούς, ἂν πρέπει νὰ τοὺς δεχόμαστε σὲ συνεστίαση καὶ ψαλμῳδία.

Ἀπάντηση: Ὅταν ὁ Ἀπόστολος λέγει "Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβε παρ’ ἡμῶν", (β’ Θεσ.3,6). Καὶ πῶς δὲν κρίνετε ἀπὸ μόνοι σας τὸ καλό; **Ἐὰν λοιπὸν ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ συνήθειά τους καὶ καταδεχθοῦν τὸ πρέπον ἐπιτίμιο, τότε πρέπει νὰ γίνονται δεκτοί.** Πρέπει νὰ προσέχετε ὅμως, ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζετε ὡς τυχόντες, ἆρα αἱρετικοί, ἢ ἐμφανῶς

423 Μία παρατήρηση: ὁ ὅσιος Σωφρόνιος μὲ τὴν λέξη «αἱρετικῷ» ἐννοεῖ τὸν ἀκαθαίρετο, (τεκμηρίωσή του βλ. στὸ κυρίως κείμενο).

κατηγορούμενοι γιὰ τὴν ζωή τους. Γι' αὐτοὺς λέγει ὁ Ἀπόστολος· "Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης καὶ τὰ ἑξῆς, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν", (Α' Κορ. 5, 11)»[424].

Οἱ μοναχοὶ οἱ ὁποῖοι συμπροσεύχονται ἢ συντρώγουν μὲ αἱρετικούς, ἢ ἐμφανῶς κατηγορουμένους γιὰ τὴν ζωή τους, πρέπει νὰ ἀπομακρύνονται οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ κοντά τους, οὔτε συμψάλλοντας, οὔτε συντρώγοντας. Δηλαδὴ ἐντέλλεται ὁ ἱερὸς Πατὴρ νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἐκλαμβάνοντας καὶ ἑρμηνεύοντας τὸ «ἀκοινωνήτῳ» ἀπὸ ἀκαθαιρέτῳ (ὡς πρὸς τοὺς Εἰκονομάχους ὅτι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη βλ.σ. 579). **Ἀκόμη, χαρακτηρίζει ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὡς ἁμαρτωλὴ συνήθεια τὴν κοινωνία μὲ ὑπόδικο αἱρετικὸ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτιμηθοῦν αὐτοὶ ποὺ ἁμαρτάνουν μὴ τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαθαιρέτῳ «ἀκοινωνήτῳ».**

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει: «Καὶ ποιό εἶναι τὸ συμπέρασμα; Νὰ κοινωνοῦμε ἀπὸ κάθε Ἱερέα ἀδιάβλητο, συμφώνως μὲ τὸν Θεολόγο Γρηγόριο καὶ τὸν Χρυσόστομο. Γιατὶ ὁ μὲν πρῶτος λέγει· νὰ σοῦ εἶναι κάθε ἀξιόπιστος γιὰ τὴν κάθαρση, ἀρκεῖ νὰ εἶναι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐμφανῶς κατεγνωσμένους, οὔτε κάποιος ξένος ὡς πρὸς τὴν πίστη. Ὁ δὲ ἄλλος· νὰ ἐξετάζεις μὲ προσοχή, νὰ ἐξετάζεις μὲ σχολαστικότητα, γιατὶ δὲν

424 ΡΠΣ4, 431στ'. «Ἐρώτησις Η': Περὶ τῶν μοναχῶν τῶν ἀδιαφόρως παραβαλλόντων τοῖς τυχοῦσι, καὶ συνευχομένοις, καὶ συνεσθίουσιν αὐτοῖς, εἰ χρὴ δέχεσθαι τοὺς τοιούτους εἰς συνεστίασιν καὶ ψαλμῳδίαν. Ἀπόκρισις: Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβε παρ' ἡμῶν· καὶ πῶς οὐχὶ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸ καλὸν κρίνετε; **Εἰ μὲν οὖν ἀπόσχοιντο τῆς ἐφαμάρτου συνηθείας, καταδεχόμενοι καὶ ἐπιτιμίαν τὴν προσήκουσαν, δεκτέοι.** Ἐπιτηρητέον δέ, τίνες εἰσὶν οὓς φατε τυχόντας, **ἄρα αἱρετικοί, ἢ προδήλως κατεγνωσμένοι ἐπὶ τῷ βίῳ.** Περὶ τούτων φησὶν ὁ Ἀπόστολος· Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, καὶ τὰ ἑξῆς, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν». Μία παρατήρηση: **ὁ ἅγιος Νικηφόρος λέγοντας «ἄρα αἱρετικοί», μὲ τὴν λέξη αἱρετικοὶ ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους**, [τὸ ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι στὴν δευτέρα φάση τῆς εἰκονομαχίας, ποὺ ἀναφέρεται ἐδῶ ὁ Ἅγιος, εἶναι ἀκαθαίρετοι (βλ. σ. 579)].

εἶναι ἀκίνδυνη ἡ χωρὶς ἐξέταση κοινωνία. Καθ' ὅσον ὁ κίνδυνος εἶναι γιὰ μεγάλα πράγματα.

Ἂς ἐρευνοῦμε λοιπὸν καὶ ἂς ἐξετάζουμε σχολαστικῶς τὸν Ἱερέα ἀπὸ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ κοινωνήσουμε· ἐὰν ὁμολογεῖ τὴν ὀρθὴ πίστη, ἐὰν δὲν χειροτονήθηκε διὰ χρημάτων, ἐὰν εἶναι ἀληθινὸ κάποιο ἄλλο παράπτωμα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶναι ὕποπτα καὶ ἀκούονται γιὰ τὴν ζωή του. Ἐὰν δὲ ἡ χειροτονία του κατάγεται ἀπὸ τὸν τάδε, εἴτε ἀπὸ αἱρετικοῦ, εἴτε ἀπὸ Ἐπισκόπου ποὺ χειροτονήθηκε διὰ χρημάτων, ἐνῶ αὐτὸς οὔτε αἱρετικὸς εἶναι, οὔτε ἐν γνώσει του χειροτονημένος ἀπὸ χρηματιζόμενο, δηλαδὴ σιμωνιακὸ **καὶ ὁμολογήσει ὅμως ὅλη τὴν ἀλήθεια, ὅτι τηρεῖ τὴν πίστη καὶ τοὺς Κανόνες ἀκεραίους καὶ ὅτι ἀποβάλλει αὐτοὺς ποὺ ἔχουν παρεκτραπεῖ καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο, τότε δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος ἀποχῆς ἀπ' αὐτόν. Γιατὶ εἶναι ἀκατάγνωστος, συμφώνως μὲ τοὺς προαναφερθέντες Ἁγίους, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν, κατὰ πάντας. Ἔτσι λοιπὸν καὶ κοινωνοῦμε μαζί του καὶ ἐσᾶς σᾶς συμβουλεύουμε νὰ πράξετε τὸ ἴδιο»[425].**

Ὁ ἀναγνώστης Στέφανος, ὅπως ἐξάγεται ὡς ὑπονοούμενο ἐκ τῆς συγκεκριμένης ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀπαντήσεως τοῦ Ὁσίου, τὸν ἐρώτησε γιὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦσαν τοὺς Ἱερεῖς ὡς πρὸς

425 53 ἐπιστολὴ «Στεφάνῳ ἀναγνώστῃ», PG99, 1105 / F157, 68 / ΕΠΕΦ 18Β, 274. «Τί δὲ τὸ συμπέρασμα; Τὸ ἀπὸ παντὸς ἱερέως ἀδιαβλήτου, κατὰ τὸν Θεολόγον καὶ Χρυσόστομον, μετέχειν. Ὁ μὲν γάρ, φησίν· **ἔστω σοι πᾶς ἀξιόπιστος εἰς τὴν κάθαρσιν, μόνον ἔστω τις τῶν ἐγκρίτων, καὶ μὴ προδήλως κατεγνωσμένων, μηδὲ τῶν τῆς πίστεως ἀλλοτρίων.** Ὁ δέ, περιεργάζου, πολυπραγμόνει· **οὐ γὰρ ἀκίνδυνος ἡ ἀνεξέταστος κοινωνία. Περὶ γὰρ μεγάλων ὁ κίνδυνος.**

Ἐκζητήσωμεν τοίνυν καὶ πολυπραγμονήσωμεν παρ' οὗ ὀφείλομεν κοινωνῆσαι· εἰ τὴν πίστιν ὁμολογοίη ὀρθήν, εἰ μὴ χρήμασι κεχειροτόνηται· εἰ μή τι ἄλλο τῶν κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ ὑποπτευομένων καὶ ἠκουσμένων σφαλερῶν, ἀληθές. Εἰ δὲ ὅτι τὴν χειροτονίαν καταγομένην ἔχει ἀπὸ τοῦ δεῖνος, εἴτε ἐξ αἱρετικοῦ, εἴτε ἐκ χρηματοχειροτονήτου· αὐτὸς δὲ οὔτε αἱρετικὸς οὔτε ἐν γνώσει ἐκ χρηματολήπτου, εἰτ' οὖν Σιμωνιακοῦ, κεχειροτονημένος· **ὁμολογοίη δ' ὅμως πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τήν τε πίστιν φυλάττειν καὶ τοὺς κανόνας ἀπαρατρώτους· τούς τε κατ' ἀμφότερα παρατετραμμένους ἀποβαλλόμενος· οὐδεὶς ἡμῖν λόγος ἀποχῆς πρὸς αὐτόν. Ἀκατάγνωστος γὰρ ὁ τοιοῦτος κατὰ τοὺς προδεδηλωμένους ἁγίους, καὶ δι' αὐτῶν κατὰ πάντας.** Οὕτω τοίνυν καὶ κοινωνοῦμεν, καὶ ὑμῖν ταὐτὸ ποιεῖν συμβεβουλεύμεθα». Μία παρατήρηση: **ὁ Ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν Ἱερέα ποὺ πρόκεται νὰ γίνει κοινωνικὸς τὸν θέλει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ μὴν εἶναι αἱρετικὸς «αὐτὸς δὲ οὔτε αἱρετικὸς...». Τὸν ἀποκαλεῖ ὡς αἱρετικὸ καίτοι ἀκαθαίρετο. Αυτὸ δείχνει ὅτι ἡ λέξη αἱρετικὸς αναφέρεται καὶ σὲ ἀκατακρίτους, βλ. καὶ ὑποσ. 546, 626, 640.**

τὶς χειροτονίες τους καὶ πότε γίνονται κοινωνικοί. Ἀφοῦ ἐπικαλεῖται ὁ ὅσιος Ἡγούμενος τῆς μονῆς Στουδίου τοὺς δύο μεγάλους Ἱεράρχες, Θεολόγο καὶ Χρυσόστομο, καταλήγει στὸ νὰ ἐρευνοῦμε καὶ νὰ ἐξετάζουμε σχολαστικῶς ἀπὸ ποιὸν Ἱερέα θὰ κοινωνήσουμε. Ἐὰν τηρεῖ τὴν πίστη[426] καὶ τοὺς Κανόνες ἀκεραίους καὶ ἀβλαβεῖς ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀποβάλλει αὐτοὺς ποὺ ἔχουν παρεκτραπεῖ καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο.

Ὥστε λοιπόν, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ τήρηση τῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων ὑπὸ τοῦ Ἱερέως, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀποβάλλει ἐκ τῆς κοινωνίας του καὶ ὅσους δὲν τηροῦν ἀμφότερα καὶ τότε εἶναι ἀκατηγόρητος. **Ἄρα ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς μὴ καταδικασθέντα** (μὴ καθαιρεθέντα κληρικὸ ἢ μὴ ἀφορισθέντα μὴ κληρικό). **-Εἶναι ἀδιανόητο Ἱερεὺς ἐν γνώσει του νὰ κοινωνεῖ μὲ καθαιρεθέντα κληρικὸ ἢ μὲ ἀφορισθέντα λαϊκό-. Δηλαδή, ἐπαναλαμβάνουμε, οἱ ἅγιοι: Γρηγόριος Θεολόγος καὶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, διδάσκουν ὅτι, πρέπει νὰ γίνεται κοινωνικὸς ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος φυλάττει τὴν πίστη καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες ὁ ἴδιος καὶ δὲν ἔχει κοινωνία μὲ ὅσους μὴ καταδικασθέντες δὲν τὰ φυλάττουν**. Καὶ εἶναι μόνον αὐτῶν τῶν Ἁγίων αὐτὴ ἡ θέση; Συνεχίζοντας ὁ ὅσιος Θεόδωρος λέγει: «Καὶ δι᾽ αὐτῶν κατὰ πάντας». **Δηλαδή, δὲν εἶναι μόνον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων διδασκαλία. Τοῦτ᾽ ἔστιν, ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum». Εἶναι τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔτσι κοινωνοῦσε ὁ ἴδιος καὶ τὸ ἴδιο συμβούλευε καὶ στοὺς ὑπολοίπους[427].**

426 Μετὰ ἀπὸ τριάντα καὶ πλέον χρόνια τὴν διδασκαλία αὐτὴ τῶν ἁγίων Πατέρων, τὸ νὰ γίνεται κοινωνικὸς ὁ Ἱερεὺς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι αἱρετικός, τὴν ἔκανε πράξη ὁ ὅσιος Μεθόδιος ὁ Ὁμολογητὴς ὡς Πατριάρχης Κπόλεως (842-846) στοὺς προσερχομένους ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση κληρικοὺς στοὺς Ὀρθοδόξους κατὰ παραίνεση τοῦ Μ. Ἰωαννικίου. Αὐτὰ λέγονται ὡς ἑξῆς: «**ἐκείνους δὲ μᾶλλον περὶ τὴν θείαν Ἱερουργίαν ἔγραψε κοινωνοὺς εἶναι τῷ Μεθοδίῳ, οὓς ἂν ἴδοι καὶ περὶ τὸν βίον καὶ περὶ τῆς Ὀρθοδοξίας δόγμα συμφρονοῦντας αὐτῷ**», PG116, 85 / Πρβλ. καὶ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ὀρθοδ. Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σ. 101. **Δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ἰσχύει ἡ ἀρχή: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».**

427 Μία ἀκόμη περίπτωση ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» εἶναι ἡ ἑπομένη παράθεση τοῦ Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου Πατριάρχου Κπόλεως: «Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν προσπαθεῖ (ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Γάνου ὄρους) μὲ τὸ καλὸ καὶ τὶς κολακεῖες νὰ τοὺς καταπείσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν εὐσέβεια καὶ τὸ ὀρθὸ δόγμα τῶν Χριστιανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ προσβολές του

ἀπεκρούσθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀλυγίστους καὶ γενναίους ὑπερασπιστὲς τῆς εὐσεβείας καὶ ἔχασε κάθε ἐλπίδα, ἀποκαλύπτει τότε τὸ σχέδιό του. Δοκιμάζει λοιπὸν μὲ τὶς ἀπειλὲς νὰ φοβερίσῃ τὸν λέοντα, ἀπειλώντας τον μὲ ψευδῆ φόβητρα. **Στὴν συνέχεια ἀπαιτοῦσε ἀπὸ αὐτοὺς νὰ συμμετάσχουν μαζί τους τουλάχιστον στὴν προσευχὴ πρὸ τῆς τραπέζης καὶ νὰ φάγουν ἀπὸ τὸ κοινὸ φαγητό. Ὅταν ὅμως ὁ μανιώδης ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς εἶδε ὅτι ὁ Ἅγιος ἦταν καὶ σ᾽ αὐτὸ ἀνένδοτος καὶ παρουσίαζε στὴν συζήτησι τὸν** (Ι΄) **ἀποστολικὸ κανόνα ποὺ λέγει ὅτι,** "**ἐὰν κάποιος συμπροσευχηθῇ μὲ ἕναν ἀκοινώνητο ἔστω καὶ μέσα σὲ σπίτι, νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος**", τότε δὲν μπόρεσε πλέον νὰ ἀντέξει τὴν ἀπτόητη καὶ θαρραλέα εὐθύτητα τοῦ μεγάλου Πατρός», ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 249.

Τὸ πρωτότυπο: «Ἐπεὶ δ᾽ ὁ προκεχειρισμένος τοῦ ὄρους Γάνους παρὰ τοῦ Βέκκου ἐκείνου ἀρχιερεὺς τῆς ἐκείνου καὶ τῶν Ἰταλῶν συναυλίας ἐτύγχανεν ὤν, παραδόξαν ἀναμαθών, ὧς τινές εἰσιν ἐν τοῖς αὐτοῦ τόποις μὴ τοῖς αὐτοῦ συμφωνοῦντες λόγοις, τὸν μέγαν καὶ τοὺς μαθητὰς εἶναι οἰηθείς, καὶ γὰρ ἦν οὕτως ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα ἔχον, τοῦτον μετακαλεῖται καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Καὶ πρῶτον μὲν πειθοῖ καὶ θωπείᾳ πειρᾶται πείθειν καὶ παρασπᾶν τούτους τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ὀρθοῦ τῶν χριστιανῶν δόγματος. Ὡς δὲ στερροτέροις καὶ γενναίοις προβόλοις προσβαλὼν ἀπεκρούσθη καὶ τῶν ἐλπίδων παντελῶς ἀπεσφάλη, ἀπογυμνοῖ τηνικαῦτα τὸ δρᾶμα καὶ πεῖραν ἐνῆγεν ἀπειλῆς δεδιττόμενος τὸν λέοντα, μορμολυκείων ψόφους ἐπισείων αὐτῷ, εἶτα καὶ ἀξιῶν κἂν τῶν ἐπιτραπεζίων συμμεθέξειν αὐτοῖς εὐχῶν καὶ κοινῶν ἁλῶν μετασχεῖν. Ὡς δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἀνένδοτον εὑρίσκων ἦν αὐτὸν καὶ τὸν ἀποστολικὸν εἰς μέσον προτείνοντα κανόνα "Εἰ τις ἀκοινωνήτῳ", λέγοντα, "κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξεται ἀκοινώνητος ἔσται" οὐκ ἐπὶ πλέον ἀντέχειν δυνάμενος ὁ παραπλὴξ ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς τῇ τοῦ μεγάλου ἀκαταπλήκτῳ παρρησίᾳ ὅλος τοῦ θυμοῦ γεγονὼς τῆς καθέδρας ἐξανίσταται καὶ τὸν μέγαν τῆς σεβασμίας ὑπήνης λαβόμενος εἰς γῆν καταβάλλει ὅλαις χερσίν, ὅλῃ δυνάμει παίων καὶ ἐπ᾽ ἐδάφους ἕλκων καὶ διασπαράσσων καὶ "κατὰ κόρης πατάσσων" ὑβριστικῶς καὶ λὰξ ἐναλλόμενος κατὰ τῶν σπλάχνων καὶ πολλὰς ἐπὶ νώτου ξαίνων», ΚΑΛΟΘΕΤΟΥ Ι., Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν...Ἀθανασίου Πατριάρχου Κπόλεως παρὰ ΤΣΑΜΗ Δ., Ἰωσὴφ Καλοθέτου συγγράμματα, σσ. 478-479. Ὁ ἐν λόγῳ Ἐπίσκοπος, αὐτῆς τῆς παραθέσεως, ἀφοῦ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ὅσιο καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ τοὺς ἑλκύσει πρὸς τὴν ἀσέβεια καὶ δὲν τὰ κατάφερε, τελικῶς τοὺς ζήτησε νὰ συμμετάσχουν μαζί του στὴν προσευχὴ πρὸ τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Ὅσιος τὸν 10ο Ἀποστολικό. Πρέπει ἐδῶ νὰ προστεθεῖ ὅτι τοῦτο τὸ περιστατικὸ ποὺ παραθέτουμε τοῦ Ὁσίου, ἤδη ἡ ἕνωση μὲ τοὺς Παπικοὺς εἶχε πραγματοποιηθεῖ καὶ στὸν θρόνο Κπόλεως ἦταν ὁ Ἰωάννης Βέκκος. Συνεπῶς πρέπει νὰ ληφθεῖ ὑπ᾽ ὄψιν καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο ὅτι δηλαδὴ κοινωνοῦσε ὁ Ἐπίσκοπος Γάνου μὲ τὸν Βέκκο καὶ τοὺς Παπικούς.

Ὑπάρχουν δύο ἐκδοχὲς ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος. Ἡ <u>πρώτη:</u> ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἐπίσκοπος κοινωνοῦσε μὲ τοὺς ἀνωτέρω, νὰ εἶναι (ἡ ἔννοια), ἐγὼ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος δὲν κοινωνῶ μαζί σου. Ἡ <u>δευτέρα:</u> ἐὰν ἐγώ, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος κοινωνήσω μαζί σου, τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ κληρικό, διὰ τῆς συμπροσευχῆς καθιστῶ τὸν ἑαυτό μου ἀκοινώνητο, **ἑρμηνεύοντας ἔτσι καὶ βιώνοντας ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὸν 10ο Ἀποστολικὸ Κανόνα,** [ὁ ὁποῖος λέγει: «ἐὰν κάποιος συμπροσευχηθεῖ μὲ ἕναν ἀκοινώνητο ἔστω καὶ ἐντὸς οἴκου νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος», ὅ,τι ἀκριβῶς τοῦ ζήτησε ὁ Ἐπίσκοπος,συμπροσευχή ἐντὸς οἴκου, διὰ τοῦτο τὸν ἐπικαλέσθηκε ὁ

Μία ἀπόδειξη ὅτι ὄντως ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum» ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἀπὸ ἀκατάκριτο «ἀκοινωνήτῳ» εἶναι ἡ ἑπομένη παράθεση τοῦ ἱεροῦ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων[428], τὸν 17ο αἰῶνα: «...ἐνταῦθα μνημονευτέον καὶ οὗπερ γράφει ὁ Βασίλειος ἐπιστολῇ τετάρτῃ πρὸς Μελέτιον, ἔδοξε παρακαλέσαι τοὺς ἐν Δύσει μὴ ἀκρίτως δέχεσθαι τὰς κοινωνίας τῶν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἀφικνουμένων, ἀλλ' ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν κανονικῶν προσλαμβάνεσθαι, καὶ μὴ παντὶ γράφοντι πίστιν ἐπὶ προφάσει τῆς ὀρθοδοξίας προστίθεσθαι, οὕτω γὰρ εὑρεθήσονται τοῖς μαχομένοις κοινωνοῦντες. ταῦτα ὁ Βασίλειος. ἐν οἷς σημείωσαι πρῶτον, ὅτι οὐ καινοτομῶν ὁ μέγας Βασίλειος, **ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ πάτριον ἔθος ἔγραψε τοῖς Δυτικοῖς φυλάττεσθαι μὴ δέχεσθαι τοὺς Αἱρετικούς, μήτε πιστεύειν αὐτοῖς, ἵνα μὴ κοινωνοὶ γίνωνται αὐτοῖς, καὶ γίνονται καὶ αὐτοὶ οἱ Δυτικοὶ ἀκοινώνητοι**

Ἅγιος], **ὡς πρὸς ἀκαθαίρετο ἀκοινώνητο.** Αὐτὴ ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ εἶναι πιθανότερη διότι ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν καὶ ὁ ἴδιος αἱρετικὸς καὶ ἰσχύει ἡ ἀρχή: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς τὴν ἀρχὴ αὐτὴ τὴν διατυπώνει καὶ ὡς ἑξῆς: «**Ἅπαντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, πᾶσαι αἱ σύνοδοι καὶ πᾶσαι αἱ θεῖαι γραφαὶ φεύγειν τοὺς ἑτερόφρονας παραινοῦσι καὶ τῆς αὐτῶν κοινωνίας διΐστασθαι**» Ὁ δὲ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος σχετικῶς λέγει: «**αἱ δὲ σύνοδοι καὶ οἱ ἄλλοι διορίζονται, ὅτι ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας χρὴ φεύγειν**», διὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ (τοῦ ἀκατακρίτου), βλ.σσ. 679κ.ἑ. Ἀφοῦ ὅλες οἱ Γραφές, οἱ Σύνοδοι καὶ Ἅγιοι διορίζουν τὴν ἀνωτέρω ἀρχή, συνεπῶς τὴν τήρησε καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος.

Τὸ ὅτι πρόκειται περὶ ἀκαθαιρέτου Ἐπισκόπου βλ.σσ. 53κ.ἑ. Καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσουμε ὅτι καὶ ὁ Ἰωάννης Βέκκος εἶχε ἱερωσύνη, ὡς τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὴν συνοδικὴ καθαίρεση ποὺ τοῦ ἐπεβλήθη μὲ τὴν ἄνοδο στὸν θρόνο τῆς Κπόλεως τοῦ Ἰωσὴφ 1282-1283, τὸ δεύτερον· ποιὰ ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως, βλ.σσ. 440κ.ἑ. «Ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ Α' ἀνέλαβε νὰ καταδικάση τὴν ἑνωτικὴ σύνοδο (Λυῶνος 1274). **Συγκλήθηκε σύνοδος (1283), ἡ ὁποία καθαίρεσε τὸν Ἰωάννη Βέκκο,** ἐπειδὴ σφετερίστηκε τὸν πατριαρχικὸ θρόνο καὶ ὑποστήριξε διδασκαλίες ξένες πρὸς τὴν ὀρθόδοξη πίστη... **Καθαιρέθηκαν ἐπίσης καὶ οἱ χρησιμοποιηθέντες ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ὡς ἀπεσταλμένοι του στὴ Δύση μητροπολίτης Νικαίας Θεοφάνης, χαρτοφύλαξ Κωνσταντῖνος Μελιτηνιώτης καὶ ἀρχιδιάκονος Γεώργιος Μετοχίτης, ἐπειδὴ παρέστησαν στὴν τέλεση λατινικῆς λειτουργίας εἴτε στὴ Λυὼν καὶ στὴ Ρώμη**», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ. 2, σσ. 599 – 600.

428 Ὁ Πατριάρχης Δοσίθεος Ἱεροσολύμων (1669-1707): «…δέον νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς αὐτοδίδακτος, εἰς τὴν ἀξιοθαύμαστον φιλομάθειαν καὶ φιλοπονίαν αὐτοῦ ὀφείλων τὴν εὐρείαν παιδείαν, δι ἧς ἀνεδείχθη θεολόγος καὶ ἱστορικὸς σπουδαιότατος ὑπερακοντίσας πάντας τοὺς συγχρόνους αὐτῷ Ἕλληνας θεολόγους», ΘΗΕ5, 191

κοινωνοῦντες τοῖς ἀκοινωνήτοις»[429]. Ἀποτελοῦσε λοιπὸν «Ἀρχαῖον καὶ πάτριον ἔθος (=συνήθεια)» **ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαταγνώστῳ «ἀκοινωνήτῳ»,** (ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦ Μ. Βασιλείου βλ. ἀνωτέρω).

Συνοψίζοντας, αὐτοὶ ποὺ ἐξέλαβαν τὸ «ἀκοινωνήτῳ» τῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀνεξέλεγκτο αἱρετικὸ εἶναι οἱ: Μ. Ἀθανάσιος, οἱ Ταβεννησιῶτες μοναχοὶ (καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Ἡγιασμένος καὶ ὅλοι οἱ τότε μοναχοὶ-ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου), Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος, Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία, ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἅγιος Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς Πατριάρχης Κπόλεως, ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ὅλη ἡ Σύνοδος ποὺ ὑπέγραψε τὸ συγκεκριμένο κείμενο ποὺ καταχωρήθηκε ἀνωτέρω, ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κπόλεως (βλ. ὑποσ. 427), Ἰωσὴφ Βρυέννιος, ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, ἱερὸς Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Καὶ τέλος, ὅλοι οἱ Ἅγιοι κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη καὶ τὸν ἱερὸ Δοσίθεο, (βλ. καὶ γιὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης σσ. 228κ.ἑ.).

Ἡ δὲ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξηγεῖ τὸ γιατὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι κοινωνικὸς ὁ αἱρετικὸς ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου. Διότι μολύνονται τὰ μυστήρια ἐκ τῆς κοινωνίας (μνημονεύσεώς) του - ὁ μολυσμὸς αὐτὸς δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἔχουμε ἀνυπόστατα μυστήρια (βλ.σ. 181) -. **Αὐτὰ τῆς Ε' ἑρμηνεύουν ὅτι ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς μὴ κατεγνωσμένῳ «ἀκοινωνήτῳ».**

Τὸ ὅτι μολύνεται ὁ ὀρθόδοξος ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ μὴ κατεγνωσμένου αἱρετικοῦ ἔρχονται καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσουν σὲ Διαταγή τους (βιβλ. 8, κεφ. 34, βλ.σ. 38)[430]. **Οἱ διὰ τῆς ἀσεβείας τους ἐναγεῖς Ἱερεῖς βεβηλώνουν τὸν τόπο καὶ διὰ τοῦτο προστάζουν οἱ Ἀπόστολοι «φευκταῖός σοι ἔστω, διὰ τὸ**

---

429 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, Δωδεκάβιβλος, τ.2, σσ. 243-244.

430 Τὸ γιατὶ γράφουμε «οἱ Ἀπόστολοι», παρ' ὅτι πρόκειται περὶ κειμένων ποὺ ἐγράφησαν τὴν μεταποστολικὴ περίοδο, βλ. ὑποσ. 11.

βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν»[431]. Πρέπει νὰ φύγετε «ὦ ἐπίσκοπε» διότι ἔχει βεβηλωθεῖ ὁ τόπος. Ὑπονοεῖται ὅτι πρέπει νὰ φύγετε γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ, τῆς βεβηλώσεως ποὺ ἔχει ἐπιφέρει ὁ αἱρετικός. Καὶ ἐνῶ ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ λέγει γιὰ συμμολυσμὸ μόνον ἐκ τῆς μνημονεύσεως, οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι αὐτὸ τὸ ἐπεκτείνουν καὶ στὴν συνανάγνωση, συμπροσευχή, συμψαλμωδία: «ἕκαστος παρ' ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω». **Ἐδῶ οἱ ἴδιοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἑρμηνεύουν τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ» ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ὑπόδικο.**

Σὲ ἄλλη Διαταγή τους (βιβλ. 3, κεφ. 28) οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι εἶναι ἀκόμη πιὸ σαφεῖς λέγοντας: «Ὅτι οὐ χρὴ ἀδιαφορεῖν περὶ τὴν κοινωνίαν.

Πᾶς δὲ ὁ ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, δοκιμασθείς, οὕτω δεχέσθω· σύνεσιν γὰρ ἔχετε, καὶ δύνασθε γνῶναι δεξιάν, ἢ ἀριστεράν, καὶ διακρῖναι ψευδοδιδασκάλους διδασκάλων. Ἐλθόντι μέντοι τῷ διδασκάλῳ ἐκ ψυχῆς ἐπιχορηγήσατε τὰ δέοντα· τῷ δὲ ψευδοδιδασκάλῳ δώσετε μὲν τὰ πρὸς χρείαν, οὐ παραδέξεσθε δὲ αὐτοῦ τὴν πλάνην· **οὔτε μὴν συμπροσεύξησθε αὐτῷ, ἵνα μὴ συμμιανθῆτε αὐτῷ·** πᾶς προφήτης ἀληθινός, ἢ διδάσκαλος, ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἄξιός ἐστι τῆς τροφῆς, ὡς ἐργάτης λόγου δικαιοσύνης»[432].

Τὸ ὅτι ὁ ψευδοδιδάσκαλος, ποὺ ἀναφέρουν ἐδῶ οἱ Ἀπόστολοι, εἶναι ἀκατάγνωστος φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω Διαταγή τους στὴν ὁποία λέγουν γιὰ «ἐναγεῖς ἱερεῖς», ἀπὸ τὸν 33ο Κανόνα τους ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται προδήλως στὸ ἐν λόγῳ θέμα (βλ. κατωτέρω). Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὴν ταύτη τὴν Διαταγή τους διότι λέγουν, δὲν θὰ συμπροσευχηθεῖτε μὲ τὸν διδάσκαλο ἐὰν διδάσκει τὸ ψεῦδος, ποὺ σημαίνει ἐὰν διδάσκει τὴν ἀλήθεια μποροῦν νὰ συμπροσευχηθοῦν. Ἀλλ' εἶναι γνωστὸ ὅτι μὲ κατακεκριμένο αἱρετικὸ (μὴ κληρικὸ) ἀκοινωνήτῳ καὶ μὲ αἱρετικὸ καθῃρημένο ἀπαγορεύεται ἡ συμπροσευχὴ κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τους (10ο καὶ 11ο). **Ὁ λόγος, λοιπόν, ποὺ δὲν πρέπει νὰ συμπροσευχόμαστε μὲ τοὺς**

431 Καὶ σὲ ἄλλη Διαταγή τους (βιβλ. 1, κεφ. 19), οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐπίσης ἐντέλλονται νὰ φεύγουν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τοὺς φθορέας ποιμένες, «διὸ φευκτέον ἀπὸ τῶν φθορέων ποιμένων», PG01, 633B / ΒΕΠΕΣ2, 25. Καὶ ὁπωσδήποτε οἱ φθορεῖς ποιμένες εἶναι καὶ οἱ ἀκατάγνωστοι αἱρετικοί.

432 PG1, 1020 C / ΒΕΠΕΣ2, 126.

ἀκαταγνώστους ψευδοδιδασκάλους εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ συμμιασμοῦ[433]**.** (Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἀναγνώσει καὶ τὴν ὑποσ. 433). Ὡς γίνεται ἀντιληπτόν, ἡ προσταγὴ αὐτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἔχει τὴν ἔννοια τῆς προστασίας μας. Καὶ αὐτὴ ἡ Διαταγὴ τῶν Ἀποστόλων (βιβλ. 3, κεφ. 28) συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἄλλη Διαταγή τους (βιβλ. 8, κεφ. 34) ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, **ἡ ὁποία Σύνοδος λέγει, ὡς τὸ εἴδαμε, ὅτι ἐὰν συνεχιζόταν ἡ διαμνημόνευση τοῦ ἀκαθαιρέτου Βιγιλίου, ἐπειδὴ ὑπερασπίσθηκε τὴν ἀσέβεια, αὐτὸ θὰ ἐπέφερε μολυσμὸ στοὺς Ὀρθοδόξους ποὺ τὸν μνημόνευαν. Καὶ ἑρμηνεύει ἡ Σύνοδος τί σημαίνει αὐτό. Σημαίνει ὅτι θὰ συμμετεῖχαν στὴν ἀσέβεια ποὺ ὁ Βιγίλιος ὑπερασπίσθηκε, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καθιστοῦσαν καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτούς τους ἀκοινωνήτους ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους Ὀρθοδόξους ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ συμμολυσμοῦ, μὴ λατρεύοντας τὸν Θεὸ ὀρθοδόξως.** Ἀποδεχομένη ἡ Σύνοδος τὸν «Θεῖο Τύπο» τοῦ Ἰουστινιανοῦ (βλ.σ. 178), ἀποδέχθηκε καὶ τὴν θέση ποὺ περιέχεται σ' αὐτόν: «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸν Ὀρθοδόξως». Οἱ συμμετέχοντες ὅμως στὴν αἵρεση τοῦ αἱρετικοῦ, Ὀρθόδοξοι, παύουν νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸ ὀρθοδόξως.

Ἐπανερχόμενοι στοὺς ἁγίους Ἀποστόλους. **Αὐτὴ ἡ δευτέρα Διαταγή τους** (βιβλ.3,κεφ.28) **ἑρμηνεύει τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὡς ἰσχύοντα ὡς πρὸς ἀκατακρίτῳ «ἀκοινωνήτῳ»**, ἀλλ' ἑρμηνεύει καὶ τὸν 33ο Ἀποστολικὸ Κανόνα τους ὁ ὁποῖος ἐντέλλεται: «Μηδένα τῶν

433 Κάποιες παρατηρήσεις:

1) Καὶ αὐτὴ ἡ Διαταγὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἶναι γνήσια διότι εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη καὶ μὲ τὴν ἄλλη ποὺ ἤδη ἔχουμε κάνει ἀναφορὰ στὶς σσ. 38κ.ἑ., ἀλλὰ καὶ μ' ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ὡς φαίνεται σ' αὐτὴν τὴν συνάφεια.

2) Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι διακρίνουν τὴν ἀποδοχὴ τῆς πλάνης τοῦ ἀκαταγνώστου ψευδοδιδασκάλου ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων ἀπὸ τὴν συμπροσευχὴ μαζί του. Ἄλλο τὸ ἕνα καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο. Καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ ἀποφεύγονται, διότι καὶ τὰ δύο βλάπτουν.

3) Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀναφέρονται στοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἐντέλλονται νὰ δοκιμάζουν τὸν διδάσκαλο ποὺ ἔρχεται, μόνοι τους. Διότι ἔχετε σύνεση, λέγουν, καὶ μπορεῖτε νὰ διακρίνετε τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό, τὸν προφήτη ἀπὸ τὸν ψευδοπροφήτη.

ξένων Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. Καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν: καὶ εἰ μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν, εἰ δὲ μήγε, τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε. Πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται»[434]**.** Δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ γίνονται δεκτοὶ εἰς κοινωνία ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους οἱ κληρικοὶ ποὺ ἔχουν συστατικὰ γράμματα καὶ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ὀρθοδοξία τους, αὐτοὶ ὅμως ἐκ τῆς ἀνακρίσεως ἀποδειχθοῦν ὡς αἱρετικοί, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Διὰ τοῦτο προστάζουν καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἱερὸ Κανόνα τους οἱ Ἀπόστολοι: «εἰς κοινωνίαν αὐτοὺς μὴ προσδέξησθε». Καὶ πάλι προσταγὴ γιὰ τὴν προστασία μας. **Καὶ αὐτὸς ὁ Κανόνας τῶν Ἀποστόλων** (33ος) **ἑρμηνεύει τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὅτι ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς μὴ κατεγνωσθέντα «ἀκοινωνήτῳ»**.

Ἡ δευτέρα Ἀποστολικὴ Διαταγὴ (βλ. στὴν ἀνωτέρω παράγραφο) ἑρμηνεύει καὶ τὸν 33ο ἱερὸ Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου ὁ ὁποῖος διακελεύει: «ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι»[435]. Καὶ αὐτὸς ὁ ἱερὸς Κανόνας ἀναφέρεται καὶ σὲ μὴ κατεγνωσμένους αἱρετικοὺς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμιασμοῦ. **Καὶ αὐτὸς ὁ ἱερὸς Κανόνας ἑρμηνεύει τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς ἀκαταγνώστῳ «ἀκοινωνήτῳ»**.

Ἡ δευτέρα Ἀποστολικὴ Διαταγὴ ἑρμηνεύει τὸν 9ο ἱερὸ Κανόνα τοῦ Τιμοθέου ὁ ὁποῖος προστάζει: «Εἰ ὀφείλει κληρικὸς εὔχεσθαι, παρόντων Ἀρειανῶν, ἢ ἄλλων αἱρετικῶν; ἢ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει, ὁπόταν αὐτὸς ποιῇ τὴν εὐχήν, ἤγουν τὴν προσφοράν;

Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ ὁ Διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ. "Οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε". Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μὴ ἂν ἐπαγγέλωνται μετανοεῖν καὶ ἐκφεύγειν τὴν αἵρεσιν»[436]**.**

Δὲν ἐπιτρέπει ὁ ἱερὸς Τιμόθεος τὴν παραμονὴ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ἄλλων αἱρετικῶν στὴν Λειτουργία τῶν Ὀρθοδόξων καὶ αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ δὲν εἶναι ἀβάπτιστοι οὔτε κατακριθέντες. Καὶ τοῦτο διότι στὴν ἐρώτηση ποὺ τίθεται στὸν ἱερὸ Κανόνα, ἐὰν μποροῦν νὰ παραμείνουν οἱ αἱρετικοὶ στὸν κυρίως ναὸ ὅταν ὁ Ἱερεὺς προσφέρει τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, ἀπαντᾶ ὁ ἱερὸς Πατήρ· δὲν μποροῦν νὰ παρευρίσκονται παρὰ μόνον ἐὰν ὑπόσχονται νὰ μετανοήσουν καὶ φύγουν ἀπὸ τὴν αἵρεση. Τὸ ὅτι τοὺς ἐπιτρέπει ὁ Ἀρχιεπ. Τιμόθεος ὅταν μετανοήσουν νὰ παρευρίσκονται ἐν ὥρᾳ θείας Λειτουργίας ἐντὸς τοῦ κυρίως ναοῦ σημαίνει κατ᾽ ἀρχὰς ὅτι εἶναι βαπτισμένοι· εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ ἀβάπτιστοι κατηχούμενοι ἐξέρχονται. Τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται καὶ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Βαλσαμῶνος λέγοντας: νομίζω πὼς καὶ ὅταν οἱ αἱρετικοὶ ὑποσχεθοῦν νὰ μετανοήσουν, οὔτε ἐντὸς τοῦ ναοῦ νὰ τοὺς παραχωρεῖται νὰ εἶναι, ἀλλ᾽ ἔξω μετὰ τῶν κατηχουμένων. Ἂν αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ ἦταν ἀβάπτιστοι, ὁ Βαλσαμὼν δὲν θὰ ἔλεγε "νομίζω" ἀλλ᾽ ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ ἐξέλθουν. «καὶ τότε δέ, οἶμαι (=νομίζω), οὐκ ἐντὸς τοῦ ναοῦ παραχωρηθήσονται εἶναι, ἀλλ᾽ ἔξω μετὰ τῶν κατηχουμένων»[437]**.**

Ἀφ᾽ ἑτέρου καὶ ἀκατάκριτοι εἶναι διότι οἱ κατακεκριμένοι καὶ ἐπιτιμώμενοι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παρευρίσκονται ἐν ὥρᾳ θείας Λειτουργίας. «καὶ τοῦτο γάρ, φησί, νόμιμον καὶ ἐκκλησιαστικόν ἐστι, τὸ μὴ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς ἐν ταῖς εὐχαῖς διόλου τοὺς κατηχουμένους, ἢ ἐπιτετιμημένους»[438]**.** Ἀλλὰ καὶ διότι ἐρωτᾶται στὸν ἐν λόγῳ Κανόνα, ἐὰν βλάπτει ἡ παρουσία τῶν αἱρετικῶν ἐντὸς τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ ἐννοεῖται τῶν ἀκατακρίτων διότι τῶν κατακριθέντων καὶ ἀμετανοήτων εἶναι βέβαιο ὅτι βλάπτει. Δηλαδὴ οἱ ἀμετανόητοι αἱρετικοί, ποὺ ἔχουν τὸ ἐπιτίμιο τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀκοινώνητοι, εἶναι φανερὸ ὅτι βλάπτει ἡ παρουσία τους. Ἐπαναλαμβάνεται ὅτι στὴν ἐρώτηση προϋποθέτεται παρουσία ἀκατακρίτων αἱρετικῶν[439]**,** διὰ τοῦτο ὁ ἱερὸς Πατὴρ διευκρινίζει, οἱ ἀκατάκριτοι ἀμετανόητοι ἐξέρχονται ἐνῶ οἱ ἀκατάκριτοι μετανοημένοι ὄχι. Καὶ ἐννοεῖται ὅτι ἡ παρουσία τῶν πρώτων βλάπτει, τῶν δευτέρων ὄχι. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ ἀπὸ τὸν 9ο Τιμοθέου ἀποδεικνύεται, ὅτι καὶ βαπτισμένοι καὶ προσωπικῶς ἀκατάκριτοι ἦταν.

434 Πηδάλιον, 36 / ΡΠΣ2, 43-44 / ΚΙΚ, 33.
435 Πηδάλιον, 433 / ΡΠΣ3, 198 / ΚΙΚ, 252.
436 Πηδάλιον, 670 / ΡΠΣ4, 336 / ΚΙΚ, 528.

437 ΡΠΣ4, 336.
438 Βαλσαμῶν ΡΠΣ4, 362.
439 Μία παρατήρηση: **ὁ ἱερὸς τοῦτος Κανόνας, μὲ τὴν λέξη "αἱρετικῶν", ἐννοεῖ τοὺς ἀκατακρίτους, ὡς ἐλέχθη. Συνεπῶς, τὸ «consensus Patrum» – ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἱεροῦ Κανόνος ποὺ ἐπισφραγίσθηκε ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου – μὲ τὴν λέξη "αἱρετικῶν", ἐννοεῖ καὶ τοὺς ἀκαθαιρέτους.**

Ἀκόμη, στὸν ἱερὸ αὐτὸ Κανόνα γίνεται μνεία τῆς φράσεως ποὺ λέγεται στὴν θεία ἀναφορὰ ὑπὸ τοῦ Διακόνου: «οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε» καὶ ἑρμηνεύει ὁ ἱερὸς Βαλσαμών: «...,ἤγουν, οἱ κατηχούμενοι προέλθετε. Εἰ οὖν οἱ κατηχούμενοι οὐκ ἐῶνται παρεῖναι τελουμένης τῆς θείας θυσίας, πῶς αἱρετικοὶ ἐαθήσονται, εἰ μή που ἐπαγγέλλονται, φησί, μετανοεῖν, καὶ ἀφίστασθαι τῆς αἱρέσεως»[440]. Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος, (βλ. Πηδάλιον, 670). Τὸ ὅτι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ δὲν εἶναι ἀβάπτιστοι οὔτε προσωπικῶς κατακριθέντες τοῦτο ἀποδεικνύεται, ἐκτὸς τοῦ ἰδίου ἱεροῦ Κανόνος καὶ τοῦ Βαλσαμῶνος (βλ. ἀνωτέρω) καὶ ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

Ἀπὸ τὶς Ἀποστολικὲς Διαταγὲς στὶς ὁποῖες συμπεριλαμβάνονται μαζὶ μὲ τοὺς κατηχουμένους καὶ οἱ ἑτερόδοξοι. «Φημὶ δὴ κἀγὼ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου τοῦ Ζεβεδαίου, ἵν' εὐθὺς ὁ διάκονος λέγῃ· Μή τις τῶν κατηχουμένων. Μή τις τῶν ἀκροωμένων· Μή τις τῶν ἀπίστων. Μή τις τῶν ἑτεροδόξων»[441]. Τὸ ὅτι εἶναι καὶ ἄκριτοι οἱ ἑτερόδοξοι φαίνεται ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἀποστολικὴ Διαταγή, (βιβλ. 3, κεφ. 28) «οὔτε μὴν συμπροσεύξησθε αὐτῷ (τῷ ψευδιδιδασκάλῳ), ἵνα μὴ συμμιανθῆτε αὐτῷ» (βλ. ἀνωτέρω). Ἄλλωστε καὶ ὁ συνοπτικὸς θεολόγος καὶ αὐθεντικὸς ἑρμηνευτὴς τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως λέγει ὅτι πρέπει ὁ ὀρθόδοξος Ἱερεύς, μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις, νὰ μὴ κοινωνεῖ ἄκριτο αἱρετικὸ (μοναχὸ ἢ λαϊκό), (βλ.σσ. 182κ.ἑ.).

Ἀπὸ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης ὁ ὁποῖος λέγει: «Τί τὸ τοὺς κατηχουμένους ἐκβάλλεσθαι. Κατηχούμενοι δὲ εὐθὺς ἀπολύονται, καὶ οἱ πιστοὶ μένειν παρακελεύονται... Ὅθεν καὶ νοεῖν ἔξεστιν, ὁπόσην ἔχειν ὀφείλουσιν οἱ πιστοὶ προσοχὴν περὶ τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων οἱ ἱερεῖς. Εἰ γὰρ μὴ προσευχῆς κοινωνῆσαι θέμις, πολλῷ μᾶλλον θυσίας»[442]. Λέγει ὁ ἅγιος Ἱεράρχης ὅτι πρέπει νὰ ἐξέρχονται τοῦ ναοῦ οἱ κατηχούμενοι καὶ νὰ παραμένουν οἱ πιστοί. Καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσέχουν πολὺ οἱ πιστοὶ νὰ μὴ κοινωνήσουν μὲ τοὺς ἀκοινωνήτους, γιατὶ μ' αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ συμπροσευχὴ πολὺ περισσότερο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κοινωνήσουμε μαζί τους στὴν ἴδια θυσία. Καὶ

440 ΡΠΣ4, 336.
441 PG01, 1092 / ΒΕΠΕΣ2, 150.
442 PG155, 725.

ἑρμηνεύει ἀμέσως κατωτέρω ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ κατηχούμενοι καὶ ἀκοινώνητοι. «Οἶδα δὲ ὅτι καὶ ἐνταῦθα φιλονεικοῦσί τινες, πῶς λέγομεν ἐξέρχεσθαι τοὺς κατηχουμένους, μὴ ὄντων κατηχουμένων;». Ἀφοῦ θέτει ὁ Ἅγιος Συμεὼν τὴν ἐρώτηση, ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον κατηχούμενοι γιατὶ «λέγομεν» νὰ ἐξέρχονται καὶ ἔτσι ἑρμηνεύει ποιοὶ εἶναι κατηχούμενοι. Καὶ ἀναφέρεται σὲ δύο πρῶτες περιπτώσεις σὲ ἀβαπτίστους καὶ στὴν συνέχεια λέγει: «**Τρίτον δὲ κατηχουμένους ἔχομεν τοὺς ἐγκλήμασι περιπεπτωκότας, ἢ φόνου, ἢ ἑτέρου τινὸς χαλεποῦ ἁμαρτήματος.** Οἷς οὐκ ἐξόν ἐστι τῶν μυστηρίων κοινωνεῖν· ἀλλ' ἡ ἀκρόασις μόνη συγκεχώρηται αὐτοῖς τῶν θείων λογίων. Καὶ τοῦτο δ' ὕστερον ἐγεγόνει φιλανθρωπίᾳ τῶν Πατέρων· πρότερον γάρ, ὡς οἱ κανόνες, φασίν, ἐξωθοῦντο καὶ αὐτοί»[443]. Τὸ «ἐξέρχεσθαι τοὺς κατηχουμένους» γιὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν ἀναφέρεται καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν περιπέσει σὲ χαλεπὰ ἁμαρτήματα καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν πρέπει νὰ παρευρίσκονται στὴν θεία Λειτουργία μαζὶ μὲ τοὺς πιστούς. Ὡς χαλεπὸ ἁμάρτημα ὅμως ὁ ἅγιος Συμεὼν λογίζεται καὶ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἑτεροδόξου φρονήματος (βλ. περὶ αὐτοῦ τί λέγει ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς στὴν ὑποσ. 444)[444] καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ μνημονεύεται ὁ ἑτερόδοξος στὴν ἱερὰ προσκομιδὴ ὑπὸ τοῦ Ἱερέως διότι κατακρίνεται καὶ ὁ ἑτερόδοξος καὶ ὁ Ἱερεὺς καὶ ἀναφέρεται σὲ ἀκατάκριτο αἱρετικό, (βλ. περὶ αὐτῶν σσ. 192κ.ἑ.). **Ἀκόμη λέγει ὁ ἱερὸς Πατὴρ πρέπει νὰ νοηθεῖ πόση προσοχὴ πρέπει νὰ ἔχουν οἱ πιστοὶ «τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις». Τὸ «μὴ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις» εἶναι φράση τοῦ 2ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου καὶ ὁ ἅγιος Συμεὼν τὸ «ἀκοινωνήτοις» τὸ ἑρμηνεύει ὡς πρὸς ἀκατακρίτους αἱρετικούς.**

«Οἱ ἀκοινώνητοι περιπατήσατε» λοιπὸν τοῦ 9ου ἱεροῦ Κανόνος Τιμοθέου ἔχει τὴν ἔννοια τῶν βαπτισθέντων ἀκρίτων

443 PG155, 725-728.
444 Ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ὡς ἔγκλημα θεωρεῖ τὸ αἱρετικὸ φρόνημα: «Ὑπάγετε, ψηλαφήσατε ἐάν τι τοιοῦτον γέγονέ ποτε, καὶ μετὰ θάνατον ἀπελύθη τις τοῦ περὶ τὴν πίστιν ἐγκλήματος, καὶ τοῦ ἐξενεχθέντος κατ' αὐτοῦ κατακρίματος·...», PG90, 153 / ΕΠΕΦ 15Γ, 40. «**Ὁ Μ. Βασίλειος συγκαταριθμεῖ τὴν αἵρεσιν μεταξὺ ἄλλων σοβαρῶν ἁμαρτιῶν**», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ὁ μοναχισμὸς ἔναντι τῆς αἱρέσεως..., σ. 50.

ἑτεροδόξων, ποὺ πρέπει νὰ ἐξέρχονται τῆς θείας Λειτουργίας, κατὰ τὸν ἴδιο τὸν 9ο Κανόνα, τὶς Ἀποστολικὲς Διαταγὲς καὶ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικὸ γιὰ τὴν ὀρθὴ ἑρμηνεία καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν Κανόνων, ἡ λέξη ἀκοινώνητος ἀφορᾶ καὶ τοὺς μὴ καταδικασθέντες αἱρετικούς. Κατὰ συνέπεια αὐτὸ ἑρμηνεύει καὶ τὸ «ἀκοινωνήτῳ» τοῦ 10ου Ἀποστολικοῦ, ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς μὴ καταδικασθέντα. Καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διαταγὴ (βιβλ.3, κεφ.28, βλ.ἀνωτέρω) **ἑρμηνεύει τὸν 9ο Τιμοθέου ὅτι αὐτὴ ἡ ἀκοινωνησία τοῦ βαπτισθέντος ἀκρίτου «ἀκοινωνήτῳ», ὅταν παραμένει ἀμετανοήτως στὴν αἵρεσή του, πραγματοποιεῖται γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.**

Ἡ Ἀποστολικὴ Διαταγὴ (βιβλ.3, κεφ.28) ἑρμηνεύει καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες 31ο Ἀποστολικό, 15ο τῆς ΑΒʹ Συνόδου καὶ τὸν 11ο τῆς Καρθαγένης, στὶς ἐξαιρέσεις τους, ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικοὶ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ ἀπὸ τοὺς ἀκαταγνώστους αἱρετικούς. **Καὶ αὐτὲς οἱ ἐξαιρέσεις τῶν τριῶν αὐτῶν Κανόνων ἑρμηνεύουν τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς μὴ κατεγνωσμένο «ἀκοινωνήτῳ», «Λοιπὸν κατὰ τοὺς ἕξι κανόνας πρέπει καὶ ὁ ἕνας νὰ νοηθῆ»[445].**

Ἐπαναλαμβάνουμε **ἐδῶ τὸ ἐπιτίμιο τῆς ἀκοινωνησίας ποὺ ἐπέβαλλε ὁ ὅσιος Σωφρόνιος καὶ μάλιστα ὡς ἀποτελοῦντα τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας: «ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώτητος ἔστω καὶ αὐτός». Αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ ὑπόδικο «αἱρετικῷ»** (βλ. ἀνωτέρω σ. 216), νὰ τοῦ ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία. Σʹ αὐτὸ ἔρχεται νὰ συνεπιμαρτυρήσει καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς Πατριάρχης Κπόλεως λέγοντας **ὅτι ἁμαρτάνει ὁ ὀρθόδοξος ποὺ κοινωνεῖ μὲ ἀνεξέλεγκτο αἱρετικὸ καὶ πρέπει νὰ ἐπιτιμηθεῖ γιʹ αὐτήν του τὴν ἁμαρτωλὴ συνήθεια δηλαδὴ νὰ συμπροσεύχεται μὲ τοιοῦτο αἱρετικό.** Καὶ τότε νὰ γίνεται κοινωνικὸς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους ὅταν τὴν σταματήσει, εἰδάλλως αὐτή του ἡ συνήθεια τὸν καθιστᾶ ἀκοινώνητο. (Βλ. τί λέγει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης σ. 368, βλ. καὶ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ρουφινιανὸν» τοῦ Μ. Ἀθανασίου σσ. 267κ.ἑ). **Καὶ αὐτὰ τῶν ὁσίων Πατέρων ἑρμηνεύουν τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς**

445 Πηδάλιον, 241.

ἀκατακρίτῳ «ἀκοινωνήτῳ» ἀφοῦ ἐπέβαλλαν ἐπιτίμιο καὶ ἐπιτίμησαν. Ὅπως ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία στὸν ἴδιο τὸν ἀκατάκριτο αἱρετικὸ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ ποὺ ἐπιφέρει· κατʹ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία καὶ στὸν ὀρθόδοξο ποὺ ἔχει συμμολυνθεῖ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν συμπροσευχὴ τοῦ αἱρετικοῦ, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ στοὺς ὑπολοίπους. Ὅπως ὁ μολυσμὸς διὰ τῆς κοινωνίας μεταδίδεται ἀπὸ τὸν πρῶτο στὸν δεύτερο, κατʹ αὐτὸν τὸν τρόπο μεταδίδεται ἀπὸ τὸν δεύτερο στὸν τρίτο. (Ἐπαναλαμβάνουμε αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη στὴν «Εἰσαγωγή»: «...ὁ μολυσμός, σύμφωνα μὲ τὸ "consensus Patrum", δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης...»). **Δηλαδὴ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων.**

Ἔτσι λοιπὸν ἑρμήνευσε ἡ διαχρονικὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας - δηλαδὴ τὸ «consensus Patrum» - ποὺ ἐκφράζεται ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τὴν Εʹ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ τοὺς ἁγίους Πατέρες, τὸν 10ο Ἀποστολικὸ Κανόνα καὶ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ὡς ἀναφερόμενα καὶ ὡς πρὸς ἀνεξελέγκτῳ αἱρετικῷ «ἀκοινωνήτῳ». «...οὗτοι (οἱ ἱεροὶ Κανόνες) δὲν ἀποτελοῦν αὐθύπαρκτον, ἀνεξάρτητον καὶ αὔταρκες τμῆμα τῶν πηγῶν τῆς ἀποκαλύψεως, ἀλλʹ ἐντάσσονται ὀργανικῶς εἰς τὴν καθ᾽ ὅλου ἱερὰν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἑρμηνεύουν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἑρμηνεύονται διʹ αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν καθʹ ὅλου ἱερὰν παράδοσιν», (βλ. τὴν παραπομπὴ αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος στὴν σ. 476, βλ. τί λέγει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς σ. 29).

Κατὰ ταῦτα ὁ 10ος Ἀποστολικὸς ποὺ ἐντέλλεται: «Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξητε οὗτος ἀφοριζέσθω» πρέπει νὰ ἑρμηνευθεῖ: ἐὰν κάποιος συμπροσευχηθεῖ ἔστω καὶ μέσα σὲ σπίτι μὲ καταδικασθέντα (κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὲς καὶ τὸν ὅσιο Νικόδημο) ἢ καὶ μὴ καταδικασθέντα (κατὰ τὸ «consensus Patrum») **αὐτὸς νὰ ἀφορίζεται. Ὥστε λοιπὸν τὸ ἐπιτίμιο τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ Κανόνος ἀφορᾶ καὶ τὸν πιστὸ ποὺ κοινωνεῖ (συμπροσευχηθεῖ) μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικό· τότε ἡ διακοπὴ κοινωνίας μαζί του ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους εἶναι ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος. Τότε ἐπιβάλλεται νὰ τὸ πράξουμε καὶ μάλιστα ὄχι μόνον πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἀκατάκριτο αἱρετικὸ ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσους Ὀρθοδόξους ἀκατακρίτους κοινωνοῦν μαζί του γιὰ τὴν ἀποφυγὴ καὶ τοῦ**

ἐπιτιμίου καὶ τοῦ συμμολυσμοῦ. Ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς μόνον μετὰ ἀπὸ τὸν ἀφορισμό, ὡς λέγουν οἱ ἐπίσημοι ἑρμηνευτές, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν μαρτυριῶν ποὺ παρετέθησαν, (βλ. τὶ λέγεται καὶ στὴν ἐποχή μας στὸ ΥΓ τῆς σ. 250).

Καὶ πρέπει ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο νὰ γίνει μία ἀξιόλογη ἐπισήμανση: ὡς ἤδη ἐλέχθη σὲ προηγούμενο σημεῖο τοῦ Κεφαλαίου αὐτοῦ (βλ.σ. 223), χορεία μεγάλων Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἑρμήνευσαν καὶ μάλιστα διαχρονικῶς τὴν ἀξιωματικὴ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ» ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀκατάκριτο· δὲν ἔμειναν ὅμως μόνον σ' αὐτὸ ἀλλ' ἐντέλλονται καὶ τὴν τήρησή του. Καὶ πρόκειται περὶ Ἁγίων ἡγετῶν τῶν Ὀρθοδόξων μὲ τεράστιο κῦρος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον στὴν ἐποχή τους ἀλλὰ διαχρονικῶς. Καὶ ἀφορᾶ ἡγέτες καὶ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη χιλιετηρίδα: ἡ ἐντολὴ αὐτὴ τηρήθηκε ἀπὸ τὸ ποίμνιο τῶν Ὀρθοδόξων τὶς περιόδους ἐπὶ Μ. Ἀθανασίου, ἐπὶ Μ. Βασιλείου, ἐπὶ ἁγίου Νικηφόρου Πατριάρχου Κπόλεως· τὴν περίοδο αὐτὴ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου ἔζησε καὶ ὁ ἄλλος μέγιστος ἡγέτης τῶν Ὀρθοδόξων, ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ὅσιο τὸ ζήτημα ποὺ ἐξετάζεται σ' αὐτὴν τὴν συνάφεια ἀφορᾶ καὶ τοὺς ἁγίους Ἱεράρχες Γρηγόριο Θεολόγο καὶ Ἰωάννη Χρυσόστομο. Συνεπῶς πρέπει νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ αὐτὲς οἱ περίοδοι αὐτῶν τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν. Ἄλλωστε σύγχρονη μὲ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο ἦταν καὶ ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία, ἡ ὁποία ἐπιβεβαιώνει τὴν τήρηση τῆς ἀξωματικῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκατάκριτο «ἀκοινωνήτῳ». **Ἀλλὰ κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο, αὐτὸ τὸ ζήτημα ἀφορᾶ καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους μέχρι τὴν ἐποχή του, οἱ ὁποῖοι Ἅγιοι ἐντέλλονται τὴν τήρησή του, πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν ὅσιο Πατέρα καὶ κατὰ συνέπεια αὐτὴ ἡ ἐντολὴ ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum».**

Ὡς πρὸς τὴν δευτέρα χιλιετηρίδα: ἡγέτες ἦταν ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως, ὁ Ἰωσὴφ Βρυέννιος, ὁ Μᾶρκος Εὐγενικός, ὁ Μελέτιος Γαλησιώτης· καὶ ὅτι ἰσχύει καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιόδους ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν Παπικῶν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀκατάγνωστο «ἀκοινωνήτῳ», φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἐντολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου (σ' αὐτὸν τὸν Ἱεράρχη ἐπιγράφουν τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ) ποὺ ἔκαναν οἱ Ἅγιοι αὐτῆς τῆς χιλιετηρίδος, [ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ποὺ πραγματοποίησε ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κπόλεως στὸν ἑαυτό του, (βλ. ὑποσ. 427)]. Ἄλλωστε δὲν θὰ μποροῦσαν παρὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὴν διδασκαλία καὶ πράξη τοῦ συνόλου τῶν Ἁγίων τῆς πρώτης χιλιετηρίδος.

Τὸ ὅτι ἰσχύει ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκρίτῳ «ἀκοινωνήτῳ» στὶς περιόδους ὅλων τῶν αἰώνων -πρώτης καὶ δευτέρας χιλιετηρίδος- καταδεικνύεται καὶ ἀπ' αὐτὸ ποὺ ὁ ἄλλος ἡγέτης τῶν Ὀρθοδόξων Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τὸν 17ο αἰῶνα λέγει ὅτι τοῦτο ἀποτελοῦσε ἀρχαῖο καὶ πατερικὸ ἔθος (=συνήθεια), δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια τὸ «consensus Patrum». Καὶ ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι πρόκειται περὶ ἐντολῆς, μίας ἐντολῆς ποὺ προέρχεται ἀπὸ τέτοια ἀναστήματα ἁγιότητος καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἀσφαλῶς ὑποκρύπτεται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ ἡ ὁποία ἐντολὴ διέρχεται δι' ὅλων τῶν αἰώνων καὶ καταφθάνει καὶ στὴν ἐποχή μας.

2. Ὡς πρὸς τὸν μολυσμὸ καὶ τὴν σχέση του μὲ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους

1η ἔνσταση:

«Ἕτερον πρόβλημα: Οἱ παύοντες τὸ μνημόσυνον πῶς θὰ φέρωνται πρὸς τοὺς κοινωνοῦντας μετὰ τοῦ Πατριάρχου; Οἱ κοινωνοῦντες μετὰ τοῦ Πατριάρχου εἶνε δύο κατηγοριῶν: α) Οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ (ὡς ὁ Ἀμερικῆς Ἰάκωβος, ὁ Χαλκηδόνος Μελίτων, κ.λ.π.) καὶ β) οἱ μὴ συμφωνοῦντες αὐτῷ (ὡς πάντες σχεδὸν οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος).

Ἔναντι τῶν πρώτων θὰ φέρωνται ὅπως καὶ ἔναντι τοῦ Πατριάρχου. Ἔναντι ὅμως τῶν δευτέρων, ἔστω καὶ ἂν οὗτοι κοινωνοῦν μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἢ τῶν ἄλλων, δὲν δύνανται νὰ φέρωνται ὁμοίως. Δὲν δύνανται δηλαδὴ νὰ φθάσουν μέχρι παύσεως τοῦ μνημοσύνου αὐτῶν. Δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, ἀποφυγὴ τῆς μετ' αὐτῶν κοινωνίας. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες παρέχουν δικαίωμα παύσεως μνημοσύνου τοῦ αἱρετικὰς διδασκαλίας κηρύσσοντος Ἐπισκόπου ἢ Πατριάρχου. Δὲν παρέχουν ὅμως δικαίωμα παύ-

σεως μνημοσύνου καὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι Ὀρθόδοξοι ὄντες, ἀνέχονται αὐτόν»[446].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἐκλαμβάνεται μὴ ὀρθῶς, ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὅτι ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἰσχύει μόνον ὡς πρὸς κατακεκριμένο «ἀκοινωνήτῳ» διὰ τοῦτο λέγεται ὑπ' αὐτῆς ὅτι οἱ ἱεροὶ Κανόνες δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἀποφυγὴ κοινωνίας ἐκείνων ποὺ εἶναι ὀρθόδοξοι ἀλλὰ μνημονεύουν τὸν ἀκατάγνωστο αἱρετικό. Τὸν ἐν λόγῳ ὅμως θέμα περὶ τῆς ἀρχῆς ποὺ πραγματευόμαστε σὲ ὅλη αὐτὴν τὴν συνάφεια ἑρμηνεύουν οἱ ἴδιοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, οἱ ἱεροὶ Κανόνες καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ὅτι ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀκατάγνωστο αἱρετικό.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος δὲν εἶχε κοινωνικοὺς ὅσους δὲν τηροῦσαν τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἔχοντας ἐπιβάλλει ὁ ἴδιος τὸ ἐπιτίμιο τῆς ἀκοινωνησίας σ' αὐτοὺς τοὺς ἀκατακρίτους Ὀρθοδόξους ποὺ κοινωνοῦσαν (συμπροσηύχοντο) μὲ τοὺς μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς καὶ μάλιστα προστάζει, οὔτε ἀδελφοὺς δὲν θὰ τοὺς ἔχετε μετὰ ἀπὸ παραγγελία. Αὐτὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου τὸ ἀποδέχθηκε ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση ὡς τὸ εἴδαμε ἀνωτέρω καὶ μάλιστα ὡς ὑποχρεωτικό, (προσταγή, διαταγὴ κ.ο.κ. βλ. ὑποσ. 418, βλ. καὶ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ρουφινιανὸν» σσ. 267κ.έ).

Οἱ Ταβεννησιῶτες μοναχοὶ (καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Ἡγιασμένος καὶ ὅλοι οἱ τότε μοναχοὶ-ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου), τηροῦσαν τὴν ἀνωτέρω ἐντολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀπὸ μὴ κατεγνωσθέντα «ἀκοινωνήτῳ».

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπέβαλλε αὐτὴν τὴν ἀκοινωνησία στοὺς Ὀρθοδόξους ποὺ δὲν ἔπαυαν νὰ κοινωνοῦν μὲ ὑποδίκους αἱρετικούς.

Ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἀποδεχόταν νὰ κοινωνήσει μὲ ὀρθόδοξο ἐπειδὴ μνημόνευε ἀκατάκριτη αἱρετική.

Ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐπιβάλλει ἐπιτίμιο ἀκοινωνησίας στὸν συνευχόμενο μὲ ἀνεξέλεγκτο αἱρετικὸ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως ἐντέλλεται τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ συνήθεια τοῦ ὀρθοδόξου νὰ συ-

446 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Τὰ δύο ἄκρα, σσ. 114-115.

νεύχεται μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικὸ καὶ ἀφοῦ ἐπιβάλλει ἐπιτίμιο τότε ἐπιτρέπει νὰ γίνεται κοινωνικός.

Ὅλοι οἱ Ἅγιοι κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη ἐπιβάλλουν ἀκοινωνησία στὸν ὀρθόδοξο Ἱερέα ποὺ κοινωνεῖ μὲ ἀκατάγνωστο αἱρετικό. Δύο ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ἁγίους ἀναφέρει ὁ Ὅσιος, Γρηγόριο Θεολόγο καὶ Ἰωάννη Χρυσόστομο. Καὶ αὐτὴν τὴν ἀκοινωνησία τηρεῖ καὶ ἐπιβάλλει καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος Θεόδωρος [ἐπιτιμώντας(βλ.σ.368)].

Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κπόλεως, γιὰ νὰ μὴ καταστεῖ ὑπόδικος στὸν 10ο ἱερὸ Ἀποστολικὸ Κανόνα, δὲν συμπροσευχήθηκε μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικό, (βλ. ὑποσ. 427).

Ὁ ἱερὸς Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων λέγει τὸν 17ο αἰῶνα γιὰ ἀρχαία καὶ πατρικὴ συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία σὲ ἀκαταγνώστους Ὀρθοδόξους ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ ἀκαταγνώστους ἑτεροδόξους.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι, λοιπόν, τὴν τήρηση τῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα «ἀκοινωνήτῳ» δὲν τὸ εἶδαν ἁπλῶς ὡς δικαίωμα ἀλλὰ ὡς ἔχοντα σωτηριολογικὴ σημασία καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχοντας ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα. Ἡ δὲ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι εἶναι ἀκόμη πιὸ ἐπεξηγηματικοὶ ἑρμηνεύοντας γιατὶ εἶναι ὑποχρεωτικὸ τὸ ἀνωτέρω. Διότι καὶ ὁ ὀρθόδοξος συμμολύνεται ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ, «οὔτε μὴν συμπροσεύξησθε αὐτῷ, ἵνα μὴ συμμιανθῆτε αὐτῷ», (τὰ ἴδια λέγουν καὶ οἱ ἄλλοι Ἅγιοι, περιφραστικῶς ἢ ἀπεριφράστως, εἴτε καὶ βιωματικῶς, βλ. ὑποσ. 850). (Βλ. καὶ ποιοὶ ἱεροὶ Κανόνες ἑρμηνεύουν τὸν 10ο Ἀποστολικὸ στὸν οἰκεῖον τόπο).

Συνεπῶς, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διαχρονικὴ συνείδηση, τὸν ἀλάνθαστο κριτὴ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διακοπὴ κοινωνίας ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο τοῦ ἀκαταγνώστου αἱρετικοῦ δὲν ἀποτελεῖ δικαίωμα, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλ' ὑποχρέωση ἔχοντας σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ τήρηση τῆς ἀρχῆς «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» **ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα «ἀκοινωνήτῳ» ἀποτελεῖ ὑποχρέωση ἔχοντας σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα καὶ ὄχι ἁπλῶς δικαίωμα, ποὺ μάλιστα δὲν παρέχεται ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὡς λέγεται μὴ ὀρθῶς ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως.**

Ἡ μὴ ὀρθὴ αὐτὴ ἀντίληψη, τὸ νὰ ἐκλαμβάνεται δηλαδὴ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μόνον καταδικα-

σθέντα «ἀκοινωνήτῳ», ὁδηγεῖ στὸ μὴ ὀρθὸ ἐπίσης συμπέρασμα ὅτι ὅποιος τὸν τηρήσει ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα τότε: ἀναγάγει τὸν ἑαυτό του σὲ σύνοδο, καθαιρεῖ τὸν αἱρετικὸ «ἀκοινωνήτῳ» τοῦ 10ου Ἀποστολικοῦ, θεωρώντας ὅτι πλέον δὲν τελεῖ ἔγκυρα ἐνυπόστατα μυστήρια ἀποκηρύσσοντάς τον, μὲ ἀποτέλεσμα, κατὰ τὴν ἔνσταση, νὰ ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας (ἐπαναλαμβάνουμε, αὐτὸς ποὺ τηρεῖ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μὴ κατεγνωσμένῳ «ἀκοινωνήτῳ») καὶ ἔτσι δημιουργεῖται σχίσμα.

Αὐτὰ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως λέγονται ὡς ἑξῆς: «Δέν σοι παρέχει οὐδὲν δικαίωμα νὰ ὑψοῖς σεαυτὸν εἰς Σύνοδον καὶ νὰ ἀποκηρύττης σὺ τὸν Πατριάρχην. Δὲν θέλεις τὸ μνημόσυνον τοῦ Πατριάρχου; Τοῦτο εἶνε δικαίωμά σου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ΙΕ' Κανόνος τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου. Οὐδὲν ὅμως περαιτέρω δικαίωμα ἔχεις νὰ ἀποκοπῇς ἐκ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεις»**[447]**.

Ὑπὸ ἄλλης **2ας ἐνστάσεως** ποὺ ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν 1η, γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, λέγεται:

«...ταχθέντες (οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες σ.σ.) ἀποκλειστικὰ ὑπὲρ τῆς ἀκριβείας, ὑπὲρ τοῦ νὰ ἐκκλησιάζονται δηλαδὴ οἱ πιστοὶ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἐκεῖ ὅπου οἱ ἱερεῖς ἔχουν διακόψει τὸ μνημόσυνο, πρᾶγμα ποὺ δημιουργεῖ πολύπλοκα ποιμαντικά, ἐκκλησιολογικά, ἀλλὰ καὶ δογματικὰ προβλήματα, διότι προϋποθέτει ὅτι ὁ αἱρετίζων ἐπίσκοπος καὶ πρὸ τῆς συνοδικῆς καταδίκης του ὡς αἱρετικοῦ τελεῖ ἄκυρα καὶ ἀνυπόστατα μυστήρια»**[448]**.

Ἡ ἀπάντηση:

Πρόκειται ὅμως περὶ μεγάλης παρεξηγήσεως. Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ἡ μὴ ὀρθὴ βάση ὁδηγεῖ σὲ μὴ ὀρθὰ συμπεράσματα. **Κατ' ἀρχάς, εἶναι δυνατὸν νὰ τηρεῖται ἡ ἀκρίβεια - "ταχθέντες...ὑπὲρ τῆς ἀκριβείας" λέγεται ὑπὸ τῆς 2ας ἐνστάσεως – καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ προβλήματα καὶ μάλιστα δογματικὰ καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;**

Ὅμως γιὰ νὰ τοποθετηθοῦν τὰ πράγματα στὴν θέση τους, ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ θέσουμε τὶς ἑπόμενες ἐρωτήσεις:

---

447 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 148.
448 ΖΗΣΗ Θ., Δὲν εἶναι σχίσμα ἡ Ἀποτείχιση, σ. 51.

Εἶναι δυνατόν, ὁ Μ. Ἀθανάσιος νὰ προστάζει τοὺς μοναχοὺς νὰ τηρήσουν τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μὴ κατεγνωσθέντα «ἀκοινωνήτῳ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, οἱ Ταβεννησιῶτες μοναχοὶ (καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Ἡγιασμένος καὶ ὅλοι οἱ τότε μοναχοὶ-ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου), νὰ τηροῦν τὴν ἀνωτέρω ἐντολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀπὸ μὴ κατεγνωσθέντα «ἀκοινωνήτῳ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ὁ Μ. Βασίλειος νὰ ζητεῖ ὡς προϋποθέσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαταγνώστῳ «ἀκοινωνήτῳ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία νὰ τηρεῖ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκρίτῳ «ἀκοινωνήτῳ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι νὰ ἐντέλλονται νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ὑποδίκῳ «ἀκοινωνήτῳ» ὡς πρὸς Ἱερέα ποὺ θὰ γίνει κοινωνικὸς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων νὰ ἐντέλλεται «ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», ἀπὸ ἀνεξελέγκτῳ «αἱρετικῷ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς Πατριάρχης Κπόλεως νὰ ἐντέλλεται τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ ὀρθοδόξου ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ συνήθειά του νὰ συμπροσεύχεται μὲ ἀκατακρίτους αἱρετικούς, νὰ ἐπιτιμᾶται γι' αὐτὸ καὶ τότε νὰ γίνεται κοινωνικὸς καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πατριάρχης Κπόλεως νὰ τηρεῖ τὸν 10ο Ἀποστολικὸ ἀπὸ μὴ κατεγνωσμένῳ αἱρετικῷ (ἀκοινωνήτῳ) καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Εἶναι δυνατόν, κατὰ τὸν ἱερὸ Δοσίθεο Πατριάρχη Ἱεροσολύμων, ἡ Ἐκκλησία νὰ τηρεῖ τὸ ἀρχαῖο καὶ πάτριο ἔθος, δηλαδὴ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μὴ κατεγνωσμένο «ἀκοινωνήτῳ» καὶ αὐτὸ νὰ δημιουργεῖ δογματικὰ προβλήματα καὶ νὰ δημιουργεῖται σχίσμα;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι: βεβαιότατα ὄχι. Καὶ δή, ἔχοντας ἐπιτιμήσει: ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος. Δὲν δημιουργοῦνται λοιπὸν προβλήματα δογματικὰ οὔτε σχίσμα ὅταν τηρεῖται ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα «ἀκοινωνήτῳ»,δηλαδὴ ἡ ἀκρίβεια,ἀλλ' ἔχει σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.Ἐπὶ τέλους, πρέπει νὰ λυθεῖ αὐτὴ ἡ παρεξήγηση.

3η ἔνσταση:

«Στὶς ἐπιστολές τους λοιπὸν αὐτοὶ πρὸς ἐμένα...μοῦ γράφουν ὅτι ὅσοι θέλουν νὰ εἶναι γενναῖοι ἀγωνιστὲς τῆς Ὀρθοδοξίας πρέπει νὰ προχωρήσουν σὲ "ἀποτείχιση". Νὰ ἀποκηρύξουμε δηλαδὴ τὸν Πατριάρχη γιὰ τὶς συμπροσευχές του μὲ τὸν Πάπα καὶ μαζὶ μὲ τὸν Πατριάρχη νὰ ἀποκηρύξουμε καὶ ὅσους ἔχουν κοινωνία μαζί του... Σ' αὐτοὺς λοιπὸν ὅλους δηλώνω μὲ εὐθύτητα στὸ κήρυγμά μου αὐτό, ἂς μὲ φυλάξει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία νὰ μὴ κάνω τέτοιο κακὸ ποὺ μοῦ προτείνουν. Γιατὶ αὐτὸ πάει γιὰ τὴν αἵρεση τοῦ Προτεσταντισμοῦ, στὸν ὁποῖο ὁ καθένας τους εἶναι "ἐκκλησία" καὶ "ὑπὲρ ἐκκλησία".

...Ἡ ἑνότητα αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: Οἱ ἱερεῖς μνημονεύουν τὸν Ἐπίσκοπο... Ὁ Ἐπίσκοπος πάλι μνημονεύει τὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Ἡ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος μνημονεύει ὅλους τοὺς Ἀρχιεπισκόπους, ὅλα τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἰδιαιτέρως μνημονεύει τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη. Ἔτσι μὲ τὴν μνημόνευση αὐτὴ ὑπάρχει ἑνότητα σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Ἐσεῖς οἱ λαϊκοὶ γιὰ νὰ ἀνήκετε στὴν Ἐκκλησία πρέπει νὰ μνημονεύετε κάποιον Ἐπίσκοπο, ὁ ὁποῖος ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἑνωμένος μὲ ὅλο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας...Ἂν ὅμως τώρα ἐγώ, ὁ Ἐπίσκοπός σας, παύσω νὰ μνημονεύω τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, κόβομαι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ αὐτόματα καὶ ἐσεῖς, ποὺ εἶστε ἑνωμένοι μαζί μου, ἀποκόπτεστε καὶ ἐσεῖς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ βρίσκεσθαι ἔξω ἀπ' Αὐτήν. Τὸ ξαναλέγω, χριστιανοί μου: Ὅταν ἕνας Δεσπότης, μόνος του αὐτός, χωρὶς νὰ τὸ ποῦν καὶ νὰ συμφωνήσουν

καὶ οἱ ἄλλοι πατέρες Ἱεράρχες, παύει τὸ μνημόσυνο τοῦ Πατριάρχου, αὐτὸς ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἔκανε τὸν ἑαυτό του ὑπὲρ-Ἐκκλησία καὶ ἔκανε σχίσμα, τὸ ὁποῖο σχίσμα εἶναι φοβερὸ ἁμάρτημα, τὸ φοβερώτερο, ποὺ δὲν τὸ ξεπλένει οὔτε αἷμα μαρτυρίου...»[449].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἀποτείχιση δὲν εἶναι ἀποκήρυξη, ὡς ἰσχυρίζεται ἡ ἔνσταση. Δηλαδή, δὲν καθαιρεῖ ὁ ἀποτειχισμένος τὸν Πατριάρχη διότι δὲν ἔχει τὴν ἁρμοδιότητα νὰ τὸ κάνει. Αὐτὸ ἐπιτελεῖται μόνον ὑπὸ συνόδου, κατὰ τὸ «consensus consiliorum» (=συμφωνία Συνόδων). **Καὶ οὔτε ἀποκηρύττουν αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν μὲ τὸν Πατριάρχη ὅσοι τηροῦν τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Οὔτε δηλαδὴ καθαιροῦν αὐτοὺς τοὺς κληρικοὺς οἱ ὁποῖοι κοινωνοῦν μὲ τὸν ἀκοινώνητο. Καὶ αὐτὸ ἐπιτελεῖται μόνον ὑπὸ συνόδου.**

Ἡ δὲ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, πράγματι ἐκφράζεται καὶ ἐκδηλώνεται, διὰ τοῦ μνημοσύνου ἀπὸ τοὺς μὲν πρὸς τοὺς δέ, ἀλυσιδωτὰ κατὰ ἱεραρχία. Δὲν ἑδράζεται ὅμως αὐτὴ ἡ ἑνότητα σ' αὐτὴν τὴν διαμνημόνευση, ὡς θέλει ἡ ἔνσταση. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Χριστοκεντρικὴ δὲν εἶναι ἐπισκοποκεντρική, ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ συνδετικὸς κρίκος καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, Αὐτὸς εἶναι ἡ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ὅμως προϋποθέτει ὅτι ὁ Πατριάρχης – καὶ κάθε Ἐπίσκοπος καὶ κάθε πιστὸς – πρέπει νὰ εἶναι ὀρθόδοξος. **Ὅταν ὁ Πατριάρχης αἱρετίζει τότε τὸ σχίσμα τὸ δημιουργεῖ αὐτὸς στὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, διασπᾶ δηλαδὴ τὴν ἕνωση μὲ τὸν Χριστὸ λόγῳ τῆς αἱρέσεως. Κατὰ συνέπεια ὅποιος Ἐπίσκοπος διακόψει τὴν διαμνημόνευση αὐτοῦ τοῦ αἱρετικοῦ Πατριάρχου πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του καὶ χωρὶς νὰ συμφωνήσουν οἱ ὑπόλοιποι Ἐπίσκοποι, αὐτὸς ὁ Ἐπίσκοπος δὲν δημιουργεῖ σχίσμα (καὶ οὔτε τὸν καθαιρεῖ). Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει, ἐλευθερώνει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ σχίσμα ποὺ εἰσήγαγε ὁ αἱρετικὸς Πατριάρχης, κατὰ τὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα τῆς ΑΒ' Συνό-**

449 Ὁ Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΙΕΡΕΜΙΑΣ, Δημητσάνα-Μεγαλόπολη, Κυριακὴ 15 Ἰουνίου 2014. Κυριακάτικο Ἐγκύκλιο κήρυγμα Μητροπολίτου. Πρόσχωμεν! Τὴν ὁμολογία τῆς Πίστεως ἐν ταπεινώσει καὶ ὀρθῇ ἐκκλησιολογίᾳ προσφέρειν. (Ἀπάντηση σὲ ἐπιστολὲς καὶ μηνύματα).

δου, (βλ.περισσότερα γι᾽ αὐτὸ τὸ σχίσμα στὰ «Παραλειπόμενα» σσ. 540κ.έ.).

Ἀκόμη ἡ ἀποτείχισις ἔχει τὴν ἔννοια τῆς παρεμβολῆς τείχους μεταξὺ τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ ἔχει διακόψει τὴν διαμνημόνευση τοῦ αἱρετικοῦ Πατριάρχου μ᾽ αὐτὸν τὸν Πατριάρχη ποὺ τοῦ διακόπηκε ἡ διαμνημόνευση. Δηλαδή, δι᾽ αὐτῆς τῆς διακοπῆς κοινωνίας αὐτοπροστατεύεται ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ σχίσμα τοῦ Πατριάρχου ὥστε νὰ μὴ συμμετέχει καὶ ὁ ἴδιος. Ἐπαναλαμβάνουμε λοιπὸν δὲν ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἐπίσκοπος, οὔτε ὅσοι πιστοὶ τὸν ἀκολουθοῦν. Καὶ οὔτε οἱ ἀποτειχισθέντες γίνονται ἡ Ἐκκλησία ὅπως λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀποτελοῦν ὅμως τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, (βλ.σσ. 553κ.έ.). Ἡ ἀποτείχιση πατερικῶς ἐξεταζομένη, κυρίως ἔχει σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα, διὰ τοῦτο καὶ εἶναι ὑποχρεωτική.

Γιὰ νὰ ἰσχύει ὁ ἄκρατος αὐτὸς ἐπισκοποκεντρισμὸς ποὺ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, πρέπει νὰ μὴν ὑπάρχει συμμολυσμὸς στὸν ὀρθόδοξο ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ. Τὸ «consensus Patrum» ὅμως λέγει, ὅτι ὑπάρχει αυτὸς ὁ συμμολυσμός. Ἄρα τὰ ὅσα λέγονται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἔρχονται σὲ εὐθεία ἀντίθεση μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, (βλ. ὑποσ. 850).

Ἐπειδὴ ἡ ἔνσταση ἐπικαλεῖται ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «τὸ ὁποῖο σχίσμα εἶναι φοβερὸ ἁμάρτημα... ποὺ δὲν τὸ ξεπλένει οὔτε αἷμα μαρτυρίου...» διὰ τοῦτο καταχωροῦμε τὰ ἑξῆς: «Συναφῆ ἐκκλησιολογικὰ θέματα, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη διασαφήσεως, **εἶναι καὶ ὁ ὑπερβαλλόντως προβαλλόμενος ἀπὸ μερίδα ὀρθοδόξων θεολόγων ἐπισκοποκεντρισμός, ὁ ὁποῖος οὐσιαστικὰ ταυτίζει ἐπίσκοπο καὶ ἐκκλησία, κατ᾽ ἀπομίμησιν τῆς ταυτίσεως πάπα καὶ ἐκκλησίας, ὥστε ἐν πολλοῖς ὀρθῶς νὰ ἐπιρρίπτεται ἡ μομφὴ ἐναντίον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅτι ὁ μὲν Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἔχει ἕναν πάπα οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι τόσους πάπες ὅσοι εἶναι καὶ οἱ ἐπίσκοποι.** Προκύπτει μέσα ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου αὐτὸς ὁ ἐπισκοποκεντρισμός;».

Καὶ κατωτέρω: «Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ γιὰ τὸ σχίσμα, τὸ ὁποῖο θεωρεῖ ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου μεγάλο κακό, ὅσο καὶ ἡ αἵρεση: "Τοῦ εἰς αἵρεσιν ἐμπεσεῖν τὸ τὴν Ἐκκλησίαν σχίσαι οὐκ ἔλαττόν ἐστι κακὸν" (Εἰς τὴν Πρὸς Ἐφεσίους Ὁμιλ. 11, 5, ΕΠΕ20, 712). Ἡ γνώμη του αὐτὴ

χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ στὶς ἡμέρες μας,... **(ὅταν κάποιοι) φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ σκέπτονται διακοπὴ τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς οἰκουμενιστὰς ἐπισκόπους. Τότε τοὺς ἐπισημαίνεται ὁ κίνδυνος τοῦ σχίσματος μὲ τὴν ἐπίκληση καὶ αὐτῆς τῆς γνώμης τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου, ὄχι πάντως ὀρθῶς, διότι ἡ συνάφεια στὴν ὁποίαν διετύπωσε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης αὐτὴν τὴν θέση εἶναι τελείως διαφορετική, ὁ ἴδιος δὲ δὲν δίστασε νὰ διακόψει τὴν κοινωνία μὲ ἄλλους ἐπισκόπους καὶ νὰ ἐπαινέσει στὰ κείμενά του, ἰδιαίτερα στὶς ἐπιστολές του ποὺ στέλνει ἀπὸ τὴν ἐξορία, ὅσους κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ἠρνοῦντο νὰ δεχθοῦν ὡς νόμιμη ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση τοὺς διῶκτες καὶ διαδόχους του.** Ἡ συνολικὴ ἔρευνα τῶν κειμένων του δίδει διαφορετικὴ εἰκόνα τῆς στάσεως τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τοὺς διαδόχους του, διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη ποὺ συνήθως προβάλλεται μὲ βάση σύσταση καὶ συμβουλὴ τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τοὺς ὀργισμένους γιὰ τὴν ἐξορία του κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς νὰ κάνουν ὑπακοὴ στὸν διάδοχό του καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, διότι δὲν μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ μείνει χωρὶς ἐπίσκοπο, νὰ εἶναι "ἀνεπίσκοπος". **Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν διδασκαλία καὶ τὴν ζωή του προκύπτει ὅτι διακοπὴ τῆς κοινωνίας πρὸς τὸν ἐπίσκοπο δικαιολογεῖται ὄχι μόνο σὲ περίπτωση ποὺ κηρύσσει αἵρεση, ὅπως τελικῶς καθόρισε ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸν 15ο Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου, γιατὶ αὐτὸ εἶναι αὐτονόητο καὶ προφανές, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σὲ περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία προσβάλλονται οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας, προσβάλλονται γενικῶς οἱ ἀρχὲς τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ ζωῆς.** Ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ζωὴ εἶναι ἑνιαία, ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος ἀπέκοψε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τὸν αἱμομίκτη τῆς Κορίνθου γιὰ ἠθικὸ παράπτωμα καὶ ὄχι γιὰ αἱρετικὴ διδασκαλία. **Αὐτὴ τὴν χρυσοστομικὴ γραμμὴ ἀκολούθησε μετὰ ἀπὸ τέσσερες αἰῶνες ἄλλη μεγάλη πατερικὴ μορφή, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος Στουδίτης (759-826), ὁ ὁποῖος διέκοψε τὴν κοινωνία γιὰ τὸ ἠθικὸ θέμα τῆς "μοιχοζευξίας", γιὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ ἱερομόναχος Ἰωσήφ, τῇ ἀνοχῇ τοῦ πατριάρχου, εὐλόγησε τὸν δεύτερο γάμο τοῦ αὐτοκράτορος Κων/νου ΣΤ΄ (780-797), ἐνῶ ζοῦσε ἀκόμη ἡ προηγουμένη του σύζυγος».**

Καὶ συνεχίζεται κατωτέρω: «Ἐπαινεῖ πολλοὺς ἐπισκόπους ποὺ εἶχαν διακόψει κάθε κοινωνία μὲ τὴν κρατοῦσα ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση, τοὺς προτρέπει δὲ νὰ συνεχίσουν αὐτὴν τὴν στάση, ἔστω

καὶ ἂν οἱ περισσότεροι ὑπέκυψαν στοὺς ἰσχυρούς. Εἶναι ἡ μόνη ἐλπίδα γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ κακά.

"Τοῦτο γὰρ ἀρχὴ τῆς λύσεως τοῦ χειμῶνος, τοῦτο ἀσφάλεια τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο τῶν κακῶν διόρθωσις, ὅταν τοὺς τὰ τοιαῦτα πονηρασευμένους ὑμεῖς οἱ ὑγιαίνοντες ἀποστρέφησθε καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχητε πρὸς αὐτοὺς" (Ἐπιστολὴ 89, Θεοδοσίῳ ἐπισκόπῳ Σκυθοπόλεως PG52, 655. Ἐπιστολὴ 85, Λουκίῳ ἐπισκόπῳ, Ἐπιστολὴ 86, Μάρῃ ἐπισκόπῳ, Ἐπιστολὴ 87, Εὐλογίῳ ἐπισκόπῳ, Ἐπιστολὴ 88, Ἰωάννη ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων. PG52, 653-654).

Καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον στὴν δική τους διακοπὴ κάθε κοινωνίας, ἀλλὰ τοὺς συνιστᾶ νὰ προτρέπουν καὶ ὅλους νὰ πράξουν τὸ ἴδιο (Ἐπιστολὴ 90, Μωϋσῇ ἐπισκόπῳ, PG52, 655). **Θεωρεῖ μάλιστα ὅτι συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν μαρτύρων αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται ὥστε νὰ μὴ φθαροῦν καὶ καταστραφοῦν οἱ πατερικὲς παραδόσεις καὶ οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας.**

"Οἱ νόμοις πατρῴοις καὶ θεσμοῖς Ἐκκλησίας ἐπηρεασθεῖσι παραστάντες καὶ διὰ τῶν ῥημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων τὴν παρρησίαν ἐπιδειξάμενοι καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες, πῶς οὐκ ἂν εἶεν δίκαιοι μυριάκις εἰς τὸν τῶν μαρτύρων καταλεγῆναι χορόν;" (Πρὸς σκανδαλισθέντας 18, ΕΠΕ33, 608)».

Καὶ κατωτέρω: «Γιὰ νὰ μὴ μείνει λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία ἄνευ ἐπισκόπων καλῶν, συνιστᾶ στοὺς ἐπισκόπους ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν νὰ παραμείνουν στὶς ἐπισκοπές τους ἐν κοινωνίᾳ προσωρινῇ πρὸς τοὺς παρανομοῦντες. Ἤθελε νὰ μὴ παραδοθεῖ σὲ κακοὺς ἐπισκόπους καθ' ὁλοκληρίαν τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας. Οἰκονομεῖ πρὸς καιρὸν τὰ πράγματα. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ λέγει αὐτὰ πρὸς τοὺς συνεπισκόπους του, ὁ ἴδιος σὲ δικά του κείμενα ὁμιλεῖ περὶ λύκων καὶ μοιχῶν, ὅπως εἴδαμε. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατὰ ἀκρίβειαν γνώμην του. Ἡ σύσταση πρὸς τὶς διακόνισσες βρίσκεται στὴν ἴδια κατεύθυνση, προετοιμάζει ὅμως τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν μετέπειτα τελείως ἀπορριπτικὴ τῶν διαδόχων του στάση, διότι θέτει ὅρους καὶ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀναγνώριση καὶ ἀποδοχή τους, γιὰ τὴν κοινωνία πρὸς αὐτούς. Καὶ οἱ ὅροι ποὺ θέτει εἶναι νὰ ἐκλεγεῖ ἄκων, χωρὶς τὴ θέλησή του, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκει αὐτὸς ποὺ θὰ τὸν διαδεχθεῖ, καὶ νὰ εἶναι πρόσωπο ἐπίσης κοινῆς ἀποδοχῆς, "κατὰ συναίνεσιν πάντων". Αὐτοὶ οἱ ὅροι ὄχι μόνον δὲν ἐτηρήθησαν, καὶ οἱ δύο διάδοχοί του, ὁ Ἀρσάκιος καὶ ὁ Ἀττικὸς στὴν

συνέχεια ἦσαν πρόσωπα τῆς μερίδος τῶν ἐχθρῶν του, ἀνελθόντες ὄχι ἄκοντες ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν θρόνον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἐκίνησαν φοβεροὺς διωγμοὺς ἐναντίον ὅσων παρέμειναν πιστοὶ στὸν Ἰωάννη, ἀκόμη καὶ ἐναντίον τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ τῶν ἄλλων διακονισσῶν. Δὲν κατέβαλαν καμμία προσπάθεια εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας· καθαιροῦσαν καὶ ἐξόριζαν ἐπισκόπους, δὲν ἄφηναν δὲ τὸν ἐξόριστο ἱεράρχη οὔτε στὴν ἐξορία του ἥσυχο, ἀλλὰ τὸν ταλαιπωροῦσαν διαρκῶς, μέχρι ποὺ τὸν ὁδήγησαν στὸν θάνατο. Ἔδειξαν λοιπὸν τὰ ἴδια τὰ πράγματα ὅτι αὐτοὶ ἦταν προβατόσχημοι λύκοι, πειρατὲς καὶ δήμιοι, χειρότεροι ἀπὸ τοὺς πιὸ σκληροὺς διῶκτες τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶ ἐπαινεῖ ὅσους δὲν ἔχουν κοινωνία μαζί τους, θεωρώντας τους κατὰ πρόθεση μάρτυρες. **Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ γίνεται ἐπιλεκτικὴ ἐπίκληση μόνον τῶν πρώτων συστάσεων τοῦ Χρυσοστόμου πρὸς τοὺς σαράντα συνεπισκόπους του καὶ τὶς διακόνισσες καὶ ἰδιαίτερα τῆς φράσεως ὅτι δὲν μπορεῖ ἡ ἐκκλησία νὰ εἶναι χωρὶς ἐπίσκοπο, "οὐ δύναται γὰρ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι", ἀλλὰ καὶ τῆς τελικῆς του στάσεως, τῆς διακοπῆς κάθε κοινωνίας καὶ συναναστροφῆς ὡς μόνης ὁδοῦ γιὰ τὴ διόρθωση τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ δύσκολες περιόδους τὴν διαποίμανση ἀναλαμβάνει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός· καθιστᾶ τὰ πρόβατα ποιμένες καὶ δι' αὐτῶν ἐκδιώκει τοὺς προβατόσχημους λύκους. Ὄντως ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι χωρὶς ἐπίσκοπο, ἐννοεῖται βέβαια χωρὶς καλὸν ἐπίσκοπο»[450].**

Προσθέτουμε στὴν συνέχεια δύο σχετικὲς πατερικὲς παραθέσεις χωρὶς δικά μας σχόλια.

«Διὰ τοῦτο τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρεσβυτέροις ὑπακούειν δεῖ τοῖς τὴν διαδοχὴν ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, καθὼς ἐπεδείξαμεν, **τοῖς σὺν τῇ ἐπισκοπικῇ διαδοχῇ τὸ χάρισμα τῆς ἀληθείας ἀσφαλὲς κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς εἰληφόσι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀφισταμένους τῆς ἀρχαίας διαδοχῆς καὶ ὁποίῳ δήποτε τρόπῳ συναγομένους δι' ὑποψίας ἔχειν, ἤτοι ὡς αἱρετικοὺς καὶ κακογνώμονας,** ἢ ὡς σχίζοντας καὶ ὑπερηφάνους καὶ αὐθάδεις, ἢ πάλιν

450 ΖΗΣΗ Θ., Σύγχρονοι ἐκκλησιαστικοὶ προβληματισμοὶ μὲ βάση τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος, Τεῦχος 6, Ἰαν.-Φεβρ. 2011, σ. 25 κ.έ. / Θδ 9 (2007), 404 κ.έ.

ὡς ὑποκριτὰς κέρδους χάριν καὶ κενοδοξίας τοῦτο ἐργαζομένους... **Πάντας μὲν οὖν τοὺς τοιούτους δεῖ ἀποστρέφεσθαι, κολλᾶσθαι δὲ τοῖς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, καθὼς προέφαμεν, διαδοχὴν τηροῦσι καὶ σὺν τῇ πρεσβυτερικῇ τάξει λόγον ὑγιῆ καὶ ἀναστροφὴν ἀκατάγνωστον παρεχομένοις εἰς μόρφωσιν καὶ κατόρθωσιν τῶν λοιπῶν»[451].**

«Βαδίζοντες δὲ τὴν ἀπλανῆ καὶ ζωηφόρον ὁδόν, ὀφθαλμὸν μὲν ἐκκόψωμεν σκανδαλίζοντα· μὴ τὸν αἰσθητόν, ἀλλὰ τὸν νοητόν· **οἷον ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος, οἱ ὄντες ὀφθαλμοὶ τῆς Ἐκκλησίας, κακῶς ἀναστρέφωνται καὶ σκανδαλίζωσι τὸν λαόν, χρὴ αὐτοὺς ἐκβάλλεσθαι. Συμφέρον γὰρ ἄνευ αὐτῶν συναθροίζεσθαι εἰς εὐκτήριον οἶκον, ἢ μετ' αὐτῶν ἐμβληθῆναι, ὡς μετὰ Ἄννα καὶ Καϊάφα, εἰς τὴν γέεναν τοῦ πυρός.** Ὁμοίως καὶ ἡ χεὶρ ὁ διάκονος, ἐὰν ἀνάξιόν τι πράττῃ, χωριζέσθω τοῦ θυσιαστηρίου»[452].

Καὶ κλείνουμε τὴν ἀπάντηση αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως μὲ τὰ ἑξῆς: «**Ὑποστήριξαν ὅτι ἡ διακοπὴ μνημόνευσης τῶν ἐπισκόπων, δηλαδὴ ἡ ἀποτείχιση, προκαλεῖ σχίσμα, σὲ θέτει ἐκτὸς Ἐκκλησίας,** ὡσὰν νὰ εἶναι τόσο ἀμαθεῖς καὶ ἀθεολόγητοι, ὥστε νὰ μὴ σκεφθοῦν ὅτι τόσοι Ἅγιοι καὶ σύγχρονοι Ἐπίσκοποι καὶ Γέροντες ποὺ διέκοψαν τὴν μνημόνευση αἱρετικῶν καὶ αἱρετιζόντων δὲν ἦσαν ἀσφαλῶς σχισματικοί, οὔτε βρέθηκαν ἐκτὸς Ἐκκλησίας. **Ἦσαν λοιπὸν σχισματικοὶ ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ Ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς Πατέρες ποὺ ἀγωνίσθηκαν ἐναντίον τῶν αἱρέσεων καὶ δὲν εἶχαν κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικούς, ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος Στουδίτης καὶ τὸ σύνολο τῶν ὁμολογητῶν Ἁγίων;** Ἦταν ποτὲ δυνατὸν μία ἀναγνωρισμένη καὶ ἔγκυρη Σύνοδος, ὅπως ἡ Πρωτοδευτέρα τοῦ Μ. Φωτίου ποὺ μνημονεύσαμε τοῦ 861, νὰ συμβουλεύει (**τὸ ὀρθὸ εἶναι ἐντέλλεται** σ.σ., βλ. σχετικῶς στὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 476κ.ἑ.) διακοπὴ μνημοσύνου, δηλαδὴ ἀποτείχιση καὶ νὰ σὲ καθιστᾶ σχισματικὸ καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας; **Ἦσαν λοιπὸν σχισματικοὶ καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας οἱ τρεῖς ἐπίσκοποι τῶν καιρῶν μας ποὺ μνημονεύσαμε, μαζί τους ὅλο τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὁ Ἅγιος Παΐσιος ἐπειδὴ διέκοψαν τὴν μνημόνευση τοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχη Ἀθηναγόρα;»[453].**

4η ἔνσταση:

«Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὅταν τὸν καθαίρεσαν τοὺς λέγει: Ἐντάξει, δὲν θὰ ὑπογράψετε ἐναντίον μου τὶς ἀποφάσεις, ἀλλὰ δὲν θὰ σχισθεῖτε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, δὲν θὰ φύγετε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Θὰ κάνετε ὑπακοὴ σὲ αὐτὸν ποὺ πῆγε στὴν θέση μου, δὲν θὰ φύγετε, δὲν θὰ κάνετε σχίσμα, καταλάβατε, αὐτὸ εἶναι τὸ ὀρθόδοξο. Καὶ σήμερα εἶναι κάποιοι ποὺ κόβουν τὸ μνημόσυνο, νὰ τὸ ποῦμε καὶ αὐτό, αὐτὸ θέλει πολλὴ ὡριμότητα σκέψης καὶ πολλὴ ἁγιότητα νὰ τὸ κάνει κανείς. Ἀλλὰ ἅπαξ καὶ τὸ κάνουν, θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν διάκριση τὴν στοιχειώδη ὅπως πρὶν ἀπὸ χρόνια εἶχε ξαναγίνει μὲ τρεῖς Ἀρχιερεῖς, νὰ συλλειτουργοῦν μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ ἀκόμη δὲν ἔκοψαν τὸ μνημόσυνο. Οἱ τρεῖς Ἀρχιερεῖς τότε ποὺ εἶχαν κόψει τὸ μνημόσυνο, ὁ Ἐλευθερουπόλεως Ἀμβρόσιος, ὁ μακαριστὸς Φλωρίνης Αὐγουστῖνος καὶ τρίτος ὁ Παῦλος Παραμυθίας, αὐτοὶ οἱ τρεῖς λοιπόν, δὲν μνημόνευαν τότε τὸν Ἀθηναγόρα ποὺ ἦταν οἰκουμενιστὴς ἄκρος, ἀλλὰ συλλειτουργοῦσαν μὲ τοὺς ἄλλους Ἀρχιερεῖς ποὺ ἀκόμη τὸν μνημόνευαν, αὐτὸ εἶναι τὸ σωστό. Ἡ διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου δὲν σημαίνει σχίσμα, προσέξτε το αὐτό. Σχίσμα σημαίνει νὰ φύγεις τελείως καὶ νὰ μὴ συλλειτουργεῖς μὲ κανένα καὶ νὰ κάνεις δική σου παντιέρα, δικό σου κομματάκι, δική σου Ἐκκλησία, αὐτὸ εἶναι λάθος, τεράστιο λάθος, αὐτὸ εἶναι χειρότερο καὶ ἀπὸ τὴν αἵρεση, λένε οἱ Πατέρες. Καὶ αὐτοὶ τώρα ποὺ κόβουν τὸ μνημόσυνο δὲν πρέπει νὰ κόψουν τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴν ὑπόλοιπη Ἐκκλησία καὶ νὰ μὴ συλλειτουργοῦν καὶ νὰ μὴ κοινωνοῦν. Γιατὶ ἀκόμη ὁ Οἰκουμενικός, εἶναι καθαιρετέος, βέβαια εἶναι, ἀφοῦ ἔχει παραβεῖ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας. Ἔβαλε τὸ 2006 τὸν Πάπα στὸ Φανάρι μέσα νὰ πεῖ τὸ Πάτερ ἡμῶν καὶ ὑπάρχει ρητὸς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας ποὺ λέγει, κληρικὸς ποὺ θὰ ἐπιτρέψει σὲ ἕναν ἀκοινώνητο, σὲ ἕναν αἱρετικό, νὰ κάνει κάτι μέσα στὸ ναὸ σὲ ὥρα λειτουργίας, καθαιρεῖται. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐνεργείᾳ καθῃρημένος,

451 ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΩΝ, Ἔλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, SC100, 719-723.
452 Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, PG26, 1257Β.

453 ΖΗΣΗ Θ., Μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία ἔστω καὶ ἂν πλανᾶται;..., Θδ 4 (2020), 527.

εἶναι δυνάμει, πρέπει νὰ γίνει σύνοδος γιὰ νὰ καθαιρεθεῖ καὶ ὅποιοι συμπλέουν μαζί του. Μέχρι τότε ὅμως δὲ πρέπει αὐτὸς ποὺ κόβει τὸ μνημόσυνο καὶ δὲν τὸν μνημονεύει νὰ παύσει νὰ συλλειτουργεῖ μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ τὸν μνημονεύουν. Αὐτὴ εἶναι ἡ λεπτὴ διάκριση, τὸ λεπτὸ σημεῖο. Καταλάβατε. Καὶ ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔχουν αὐτὴ τὴν διάκριση καὶ τὴν ὡριμότητα, γι' αὐτὸ λέμε καλύτερα περιμένετε ἀκόμη. Καὶ ὁ λαὸς δὲν μπορεῖ εὔκολα νὰ τὰ καταλάβει αὐτά, ἀκούει καὶ κάποιες ἄλλες ἰδέες ὅτι μολύνεσαι καὶ λοιπά, δὲν μολύνεσαι, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ποὺ μνημονεύεται δὲν ἔχει καθαιρεθεῖ. Τὰ μυστήρια εἶναι ἔγκυρα»[454].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἀπ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «δὲν μολύνεσαι, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ποὺ μνημονεύεται δὲν ἔχει καθαιρεθεῖ. Τὰ μυστήρια εἶναι ἔγκυρα», προκύπτει ὅτι ὑπάρχει μολυσμὸς στὸν ὀρθόδοξο ὅταν κοινωνεῖ μὲ καθῃρημένο καὶ δὲν ὑπάρχει μολυσμὸς ὅταν κοινωνεῖ μὲ ἀκαθαίρετο. **Καὶ ἀκόμη πρέπει νὰ προστεθεῖ, ὅτι ἡ ἔνσταση ἐκλαμβάνει τὸν μολυσμὸ μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης στὸν ὀρθόδοξο κληρικὸ χωρὶς τὴν πράξη τῆς καθαιρέσεως, ἐξ αἰτίας τῆς κοινωνίας μὲ καθῃρημένο κληρικό. Τέτοιος μολυσμὸς ὅμως δὲν ὑπάρχει, εἴτε κοινωνεῖ ὁ ὀρθόδοξος μὲ καθῃρημένο, εἴτε μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικό,** (γιὰ τὴν τεκμηρίωσή του βλ.σσ. 511κ.έ.). Ὑπάρχει ὅμως ἄλλος μολυσμὸς ποὺ ἐκφεύγει τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἐνστάσεως. Ὁ ὁποῖος αὐτὸς συμμολυσμὸς συγκατακρίνει τὸν ὀρθόδοξο, ἐξ αἰτίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας του μὲ τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ συμφώνως μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνδεικτικῶς ἐδῶ ἀναφέρουμε τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους (βλ.σσ. 224-225), τὴν Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (βλ.σ. 181) καὶ τὸν συνοπτικὸ θεολόγο ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνὸ (βλ.σσ. 182-183). Συνεπῶς αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι «δὲν μολύνεσαι, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ποὺ μνημονεύεται δὲν ἔχει καθαιρεθεῖ», δὲν ἰσχύει.

Ἂν ὅμως μολύνεται ὁ ὀρθόδοξος ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ καὶ ὄντως μολύνεται, αὐτὸ σημαίνει ὅτι καθίσταται καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος. Καὶ ἀκόμη, ἂν ὁ μολυσμὸς μεταδί-

454 ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ (Ἱερομον.), Ι. Κ. Εἰσοδίων Κερασιά), Ἀποτείχιση καὶ σχίσμα.

δεται ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ αἱρετικοῦ στὸν ὀρθόδοξο ἄρα αὐτὸς ὁ μολυσμὸς διὰ τῆς κοινωνίας μεταδίδεται καὶ στὸν τρίτο ποὺ κοινωνεῖ μ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν ἀκοινώνητο. Τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» οἱ Πατέρες τὴν ἐξέλαβαν ὅτι ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτῳ «ἀκοινωνήτῳ», (βλ.σσ. 205κ.έ.). Δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ δημιουργεῖται σχίσμα, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τῆς ἐνστάσεως, ὅταν τηρεῖται ἡ ἀνωτέρω ἀρχὴ ἀπὸ ἀκαθαιρέτῳ «ἀκοινωνήτῳ», (βλ.περισσότερα ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν δημιουργεῖται σχίσμα στὴν ἀπάντηση τῆς 1ης ἐνστάσεως).

Οἱ τρεῖς Ἐπίσκοποι ποὺ εἰσηγεῖται ἡ ἔνσταση ὅτι ἔπραξαν αὐτὴν τὴν διακοπὴ μνημοσύνου, πράγματι εἶναι ἔτσι ὅπως τὸ λέγει. Ἡ διακοπὴ μνημοσύνου ποὺ συνέβη ἐκείνη τὴν περίοδο (1970 κ.έ.), τελοῦσε ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διδασκαλίας τοῦ βιβλίου «Τὰ δύο ἄκρα» τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου. Ποὺ θέλει, αὐτὴ ἡ διδασκαλία, νὰ μὴν ὑπάρχει μολυσμὸς στὸν ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικό. Ἀλλ' αὐτό, ὡς τὸ εἴδαμε καὶ μόλις ἀνωτέρω, δὲν ἔχει πατερικὰ ἐρείσματα, ὑπάρχει αὐτὸς ὁ συμμολυσμὸς (περισσότερα θὰ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὶς σσ. 37κ.έ.). Ἐδῶ, ἐνδεικτικῶς μόνον, **ἀντιπαραβάλλουμε τὴν διακοπὴ μνημοσύνου τῶν τριῶν αὐτῶν σεβαστῶν Ἱεραρχῶν μὲ τὴν διακοπή, πλέον ὄχι μόνον τοῦ μνημοσύνου ἀλλὰ καὶ τῆς γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἑνὸς ἄλλου σεπτοῦ καὶ ἁγίου Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ μὲ τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ καὶ μὲ ὅσους ὀρθοδόξους κοινωνοῦσαν μαζί του. Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ μολυσμὸ δέχεται ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ καὶ ἐντέλλεται νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαθαιρέτῳ «ἀκοινωνήτῳ» καὶ ἔτσι νὰ γίνονται κοινωνικοὶ οἱ Ὀρθόδοξοι. Εἶναι φανερὸ λοιπὸν ὅτι ἡ πράξη τῆς διακοπῆς μνημοσύνου, ἔτσι ὅπως ἔγινε τὸ 1970, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν διδασκαλία καὶ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μιᾶς καὶ ὁ Μ. Βασίλειος εἶναι ἕνας κύριος ἐκφραστής της,** (βλ. περισσότερα στὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων»).

Ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος ποὺ ἐπικαλεῖται ἡ ἔνσταση δὲν ἀφορᾶ τὸ θέμα τῆς αἱρέσεως, διότι αὐτὰ ποὺ λέγονται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς στὴν συγκεκριμένη συνάφεια ἀναφέρονται σὲ θέματα δικαιοσύνης, (βλ. στὴν ἀπάντηση τῆς προηγουμένης ἐνστάσεως περὶ αὐτοῦ). Σὲ θέματα πίστεως εἶναι ξεκάθαρη ἡ διδασκαλία του, ὡς τὸν ἑρμηνεύουν οἱ ἅγιοι Πατέρες, (βλ.σσ. 664-665). Ἐδῶ μόνον

ἐνδεικτικῶς ἐπαναλαμβάνουμε τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου: «Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλῃ καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο», (βλ. τὴν ἀνωτέρω παρένθεση). Καὶ ἀλλοῦ ὁ Ὅσιος Θεόδωρος, πάλι γιὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, λέγει ὅτι γιὰ νὰ γίνει κοινωνικὸς ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ τηρεῖ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαθαίρετο «ἀκοινώνητῳ» διότι ἐὰν δὲν τὴν τηρεῖ τότε εἶναι κατεγνωσμένος καὶ ἀκοινώνητος παρ' ὅτι ἀκαθαίρετος ὁ ἴδιος. Ποὺ σημαίνει γιὰ νὰ εἶναι κατεγνωσμένος ὅτι συμμολύνεται. Ἄλλωστε καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης στὴν ἐκεῖ συνάφεια λέγει ὅτι πρόκειται «περὶ γὰρ μεγάλων ὁ κίνδυνος», (βλ.σ. 219).

Λέγεται ἀκόμη ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι θέλει πολλὴ ὡριμότητα σκέψης καὶ πολλὴ ἁγιότητα γιὰ νὰ προβεῖ κανεὶς στὴν διακοπὴ μνημοσύνου. Αὐτὴν ὅμως τὴν πολλὴ ὡριμότητα καὶ τὴν πολλὴ ἁγιότητα τὴν συναντᾶμε στοὺς μόλις ἀνωτέρω δύο ἐκ τῶν τριῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν, Μ. Βασίλειο καὶ Ἰωάννη Χρυσόστομο. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουμε παραπονεμένο καὶ τὸν τρίτο ἅγιο Ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας μας Γρηγόριο Θεολόγο καὶ αὐτὸς τὰ ἴδια λέγει, ὅτι καὶ μολυσμὸς ὑπάρχει στὸν ὀρθόδοξο ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ καὶ γιὰ νὰ γίνει κοινωνικὸς ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ τηρεῖ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαθαιρέτῳ «ἀκοινωνήτῳ», (βλ. τὴν ἀνωτέρω παρένθεση).

Οἱ ἔχοντες λοιπὸν αὐτὴν τὴν πολλὴ ὡριμότητα καὶ πολλὴ ἁγιότητα τρεῖς Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας μας, μὲ ἕνα στόμα, ἐντέλλονται ὅτι ὄχι γιὰ νὰ φθάσει κανεὶς στὴν πολλὴ ἁγιότητα ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς σὺν Θεῷ νὰ ἀποφύγει τὸν συμμολυσμό, ἔτσι ὥστε μετὰ τὴν κάθαρση νὰ φθάσει πρῶτα στὴν ἁγιότητα καὶ μετὰ καὶ στὴν πολλὴ ἁγιότητα, πρέπει νὰ τηρήσει τὶς θεμελιώδεις ἀρχὲς «αὐτῶν ποὺ ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα, ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ φύγουμε τὴν κοινωνία», (βλ. τί λέγεται γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὑπὸ τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ σὲ εἰσήγηση στὴν ὑποσ. 1121)]· **καὶ «αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν ἀκοινώνητο νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος» ἀπὸ ἀκαθαίρετο ἀκοινώνητο γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.** Καὶ τὸ ὅτι εἶναι διαχρονικὴ ἡ ἐντολή τους αὐτὴ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες γι' αὐτὸ τὸ θέμα τῶν Ὁσίων: Θεοδώρου Στουδίτου, Μελετίου Γαλησιώτου, Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως κ.ἄ. (βλ.σσ. 209κ.έ.).

Καὶ κάτι ἐπὶ πλέον, ὡς εἶναι φυσικὸ ἑπόμενο, ὅσοι τηροῦν τὰ ἀνωτέρω δὲν «κάνουν δική τους παντιέρα, δικό τους κομματάκι καὶ δική τους Ἐκκλησία», ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. Ἀλλ' ἀποτελοῦν τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, (βλ. καὶ τὴν ἀπάντηση τῆς 3ης ἐνστάσεως).

Καὶ τέλος αὐτὴ ἡ ἔνσταση (ἡ 4η) λέγει, μὴ ὀρθῶς ὡς εἴδαμε, ὅτι τὸ σχίσμα δημιουργεῖται μόνον ὅταν τηρεῖται ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαθαίρετο «ἀκοινωνήτῳ» καὶ ὄχι ὅταν διακόπτεται τὸ μνημόσυνο τοῦ αἱρετικοῦ, τὸ ὁποῖο αὐτὸ δεύτερο εἶναι καὶ ὀρθό. Ἐνῷ ἡ προηγουμένη ἔνσταση (ἡ 3η) λέγει μὴ ὀρθῶς, ὅτι δημιουργεῖται σχίσμα καὶ ὅταν Ἐπίσκοπος διακόψει τὸ μνημόσυνο τοῦ αἱρετικοῦ Πατριάρχου. Συνεπῶς ὑπάρχει καὶ διαφωνία σ' αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἐνστάσεων.

5η ἔνσταση:

«Μεταξὺ μνημονευόντων καὶ μὴ μνημονευόντων πρέπει νὰ ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, ἀρκεῖ οἱ μνημονεύοντες νὰ μνημονεύουν ὀρθόδοξο ὡς πρὸς τὸ φρόνημα Ἐπίσκοπο, νὰ εἶναι ἐναντίον τῆς παναιρέσεως τοῦ διαχριστιανικοῦ καὶ διαθρησκειακοῦ συγκρητιστικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, νὰ εἶναι πολέμιοι τῆς ληστρικῆς αἱρετικῆς καὶ οἰκουμενιστικῆς ψευδοσυνόδου τῆς Κρήτης καὶ ὑπέρμαχοι τῆς ὀρθῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἱεροκανονικοῦ δικαιώματος τῆς ἀποτειχίσεως. Εἶναι λανθασμένη ἡ θεωρία τῆς μὴ ἐπικοινωνίας μνημονευόντων καὶ μὴ μνημονευόντων. Δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ συναδέλφων καὶ συναγωνιστῶν»[455].

Ἡ ἀπάντηση:

Αὐτὰ τῆς ἐνστάσεως ἀπηχοῦν τὴν οἰκονομία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου τῆς 49 ἐπιστολῆς πρὸς Ναυκράτιο. Ἀλλ' ὁ Ὅσιος τὴν οἰκονομία τὴν ἄσκησε ἀποδεχόμενος τὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἀπὸ τὴν διαμνημόνευση αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκλαμβάνει ὡς ὑποχρεωτικὴ τὴν διακοπὴ κοινωνίας καὶ ὄχι ὡς ἱεροκανονικὸ δικαίωμα ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. Καὶ ἡ πρόσκαιρη οἰκονομία ποὺ ἀσκήθηκε ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἶχε θεραπευτικὸ

455 ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Συμβολὴ στὸ θέμα τῆς διακοπῆς μνημοσύνου, σ. 25.

χαρακτῆρα. Δηλαδή, τὸν ἀσθενοῦντα Ἱερέα τῆς 49 ἐπιστολῆς θέλει νὰ τὸν βοηθήσει, διὰ τῆς οἰκονομίας, νὰ φθάσει στὴν ἀκρίβεια, ἔτσι ὥστε νὰ παύσει τὸ μνημόσυνο τοῦ ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου ποὺ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη, (βλ.σσ. 361κ.έ.).

Ὁ δυνητισμὸς ὅταν συζευχθεῖ μὲ τὴν οἰκονομία χάνει τὴν ἔννοια καὶ τὸν σκοπό της ἡ δευτέρα, μὴ ἔχοντας θεραπευτικὸ χαρακτῆρα ὡς πρὸς τὸ ἀσθενὲς πρόβατο ποὺ πρέπει νὰ ἀσκεῖται. Τὸ ὁποῖο ὅμως εἶναι ἀντίθετο μὲ τὴν πατερικὴ θεμελίωση τῆς οἰκονομίας, ποὺ σημειωτέον τὴν θέλει πρόσκαιρη καὶ ὄχι ὡς ὁ δυνητισμὸς ἀπεριόριστη. Καὶ τὸ κυριώτερο, ὁ δυνητισμὸς ἀρνεῖται τὸν μολυσμό, χάνει ἔτσι τὴν ἔννοια καὶ τὸν σκοπό της καὶ ἡ ἀκρίβεια, μὴ ἔχοντας ἡ τήρησή της σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα σ᾽ αὐτοὺς ποὺ τὴν τηροῦν ἀλλὰ μόνον τὴν ἔννοια μίας ἁπλῆς διαμαρτυρίας. Καὶ αὐτὸ ὅμως εἶναι ἄκρως ἀντιπατερικό, (βλ.σσ. 37κ.έ.).

Συνεπῶς, ὁ δυνητισμὸς διαστρέφει τὴν ἔννοια καὶ τὸν σκοπὸ καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀκριβείας, (βλ. περισσότερα ὡς πρὸς τὴν σχέση δυνητισμοῦ καὶ οἰκονομίας σσ. 257κ.έ.).

ΥΓ. Πρέπει ἐδῶ νὰ προστεθεῖ κάτι ποὺ ἀφορᾶ τὰ λεχθέντα τῆς σ. 232 ὡς πρὸς τὸ ὅτι οἱ ἐπίσημοι ἑρμηνευτὲς ἑρμηνεύουν τὸν 10ο Ἀποστολικὸ καὶ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ὅτι ἰσχύουν ὡς πρὸς κατακεκριμένο ἀκοινωνήτῳ: **ἄλλωστε καὶ ἡ ἐποχή μας δὲν ἀποδέχεται ὡς μοναδικὴ πηγὴ ἑρμηνείας τῶν ἱερῶν Κανόνων τοὺς ἐπισήμους ἑρμηνευτές,** (βλ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Τὸ σχίσμα τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, σσ. 38κ.έ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Ο ΜΟΛΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Εἰσαγωγὴ

Οἱ ὁρισμοὶ κάποιων Πατέρων, ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, εἶναι περιπτωτικοὶ καὶ δὲν καλύπτουν τὸ ὅλο ζήτημα. Πληρέστερος πάντων εἶναι τοῦ Μ. Φωτίου ὁ ὁποῖος λέγει: «Καὶ κατ᾽ ἄλλον τρόπο τῶν ἀκριβεστέρων νόμων ἡ γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα παύση ἢ ὑποστολὴ ἢ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἐπιεικῶν πρὸς τὴν ἀσθένεια τῶν ἀποδεχομένων (τὴν οἰκονομία) ὅπως ὁ νομοθέτης διοικονομεῖ τὸ πρόσταγμα»[456].

Ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν ὁρισμὸ προκύπτουν τὰ ἑξῆς:

456 ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Σ., Τὰ Ἀμφιλόχια, σ. 7 / PG101, 65 / ΕΠΕ1, 60. «καὶ καθ᾽ ἕτερον τρόπον τῶν ἀκριβεστέρων νόμων ἡ ἐπί τινα χρόνον ὑποστολή, ἢ σχολή, ἢ τῶν ἀνειμένων εἰσφορά, πρὸς τὴν τῶν δεχομένων ἀσθένειαν διοικονομοῦντος τοῦ νομοθέτου τὸ πρόσταγμα».

1) Τί εἶναι οἰκονομία[457]. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία εἶναι ἀπόφαση καὶ πράξη τῶν ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων. «Διοικονομοῦντος τοῦ νομοθέτου...», ὁ νομοθέτης διοικονομεῖ. Μὲ ποιόν τρόπο; Ἐννοεῖται δι' ἀποφάσεως. Ἀκόμη σαφέστερα γράφεται γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν στοὺς Ἀγγλικανοὺς Ἀνωμότους (1716/25): «Οὐ γὰρ ἔχει τις ἄδειαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιεῖν, ὅπερ ἂν αὐτῷ δόξοι, ἀλλὰ μετὰ συνοδικῆς συνδιασκέψεως ἡ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων κρίσις τε καὶ ἀπόφασις γίνεται, ὡσαύτως καὶ συγκατάβασις ἢ οἰκονομία, εἰ τούτων γένηται χρεία τις ἀναγκαία»[458]. Οἰκονομία λοιπὸν εἶναι ἡ μετὰ τὴν συνοδικὴ συνδιάσκεψη, κρίση (καὶ ἀπόφαση) ἐκκλησιαστικὴ πράξη ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων[459]. Τοῦτο καταδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὶς οἰκονομίες ποὺ ἀκολουθοῦν.

2) Ποῦ ἀσκεῖται. Ἀσκεῖται στὰ πρόσωπα. «Πρὸς τὴν τῶν δεχομένων ἀσθένειαν», στὰ πρόσωπα ποὺ γίνονται ἀποδέκτες τῆς οἰκονομίας. Ἡ οἰκονομία βεβαίως ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἔχει εὐρύτερη ἐφαρμογή. «Κατὰ τὸν Φώτιον ὁ Εὐλόγιος διέκρινε τρία εἴδη ἐκκλησιαστῆς οἰκονομίας, οἰκονομίαν ἐπὶ πραγμάτων, ἐπὶ λέξεων, ἐπὶ προσώπων»[460]. Τὸ ἀντικείμενο ἐρεύνης τῆς παρούσης ἐργασίας

457 «"Οἰκονομία" εἶναι ἡ ἔστιν ὅτε ἐξ ἀνάγκης ἢ χάριν μείζονος ὠφελείας μελῶν τινῶν ἢ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ἁρμοδίως καὶ ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις ἐπιτρεπομένη προσωρινὴ ἢ μονίμως ἐκ τῆς "ἀκριβείας" ἀπόκλισις, ἐφ' ὅσον ταυτοχρόνως παραμένει ἀλώβητος ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ τοῦ δόγματος ἀκεραιότης», ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., Προβλήματα Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας, σ. 209.

458 ΔΣΜ2, 808.

459 Ὁ Παναγ. Μπούμης λέγει: «... Διὰ τοῦτο εἰς τὴν "οἰκονομίαν" δὲν γίνεται παράβασις κανόνος. Πολὺ δὲ περισσότερον δὲν εἶναι παράβασις τοῦτο καθ' ὅτι, ἡ μὴ τήρησις τῆς ἀκριβείας, δὲν γίνεται αὐθαιρέτως, ἀλλὰ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου», ΘΗΕ9, 678, βλ. τοῦτο στὴν συνάφειά του ὑποσ. 464 / «Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα προβαίνουν εἰς τὴν λῆψιν ἢ ἐφαρμογὴν τοῦ ἐκτάκτου μέτρου τῆς "ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας"», ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 30.

460 ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΥ Δ., Νομοκανονικαὶ ἐνασχολήσεις, σ. 68 / Βλ. τοῦτο πληρέστερα ὑποσ. 464.

Τοῦ ἁγίου Εὐλογίου ἡ συγκεκριμένη παράθεση εἶναι ἡ ἑξῆς: «**Καὶ πρῶτον λέγει, ὅτι ὁ λόγος τῆς οἰκονομίας δὲν ὁρίζει ἐπόπτες καὶ διαιτητὲς τῆς πράξεως τοὺς τυχόντες ἀλλὰ τοὺς ὑπηρέτες τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἐμπιστεύθηκε τοὺς νόμους τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων** ἀπὸ τῶν ὁποίων ἡ λεγομένη ἕνωση μεταξὺ τῶν Γαϊνιτῶν καὶ Θεοδοσιανῶν δὲν γνώριζε κανένα. Ἔπειτα δὲ τότε τὶς οἰκονομίες ὁ ὀρθὸς λόγος μεταχειρίζεται, ὅταν τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας καθόλου δὲν παραβλάπτεται, ὅταν αὐτὸ παραμένει ἀκέραιο καὶ ἀνόθευτο, ἡ οἰκονομία βρίσκει χώρα σὲ κάτι περὶ τῶν ἐξωτερικῶν. Πολλὲς φορὲς ἐφαρμόσθηκε πρόσκαιρος οἰκονομία, ποὺ ἀνέχθηκε καὶ ἔκανε ἀποδεκτὸ γιὰ λίγο κάτι ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνει. Μὲ σκοπὸ νὰ διατηρήσει ἡ εὐσέβεια τὴν ἰσχύ της διηνεκῶς καὶ ἀκλονήτως καὶ νὰ διαλύσει τὶς ἐπιθέσεις τῶν συκοφαντῶν ἐναντίον τῆς ἀληθείας. Οἱ ὁποῖες μὲ τὴν ὁρμὴ ποὺ ἐφέροντο θὰ προκαλοῦσαν χωρὶς ἀμφιβολία μεγάλο κακό, ἐὰν δὲν ὑποχωροῦσαν γιὰ λίγο οἱ οἰκονόμοι τῆς Ἐκκλησίας.

Μ' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ὁ Παῦλος λόγῳ τῶν ἀχαλινώτων ἐπιβουλῶν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν προφάσεών τους γιὰ ἀποστασία κάνει περιτομὴ στὸν Τιμόθεο, ξυρίζει καὶ ὁ ἴδιος τὸ κεφάλι του καὶ ἐξαγνίζεται, αὐτὸς ποὺ γράφει στοὺς Γαλάτες: "Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι, ἂν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει". Ἀλλ' ἡ οἰκονομία αὐτὴ γνωρίζει λίγη διάρκεια ζωῆς, ὅπως διδάσκει καὶ τὸ παράδειγμα. Γιατὶ ἡ Ἐκκλησία πάντοτε μὲ τὴν κάθε ἐνέργειά της μεθοδεύει τὸ ἀστασίαστο καὶ ὁλόκληρο.

Τὸ ἄλλο εἶδος τῆς οἰκονομίας ἔχει σχέση μὲ τὶς λέξεις. Γιατὶ ὅταν ὀρθῶς ἐχόντων τῶν δογμάτων καὶ κηρύττονται μὲ ἄλλους λόγους καὶ γίνονται κάποιες λέξεις στοὺς ἀκεραιοτέρους ἂν καὶ ὄχι εὔλογες προφάσεις σκανδάλου, τότε συγκαταβαίνει (ἡ οἰκονομία) νὰ ἀποσιωποῦνται (οἱ λέξεις). Αὐτὸς δὲ ποὺ οἰκονομεῖ τοὺς λόγους του μὲ διάκριση καὶ σιωπή, κατορθώνει ὅμως νὰ ἀκουσθεῖ ὁ φθόγγος τῶν εὐσεβῶν δογμάτων σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Ὅπως ἀκριβῶς βεβαίως παρουσίαζε ὁ Θεολόγος Γρηγόριος νὰ ἔχει κάνει καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος, γιατὶ λέγει: "Ἐπειδὴ βρῆκε νὰ ὁμοφρονοῦν καὶ νὰ μὴ διαφέρουν καθόλου στὸ λόγο, συγχωρώντας τὰ ὀνόματα τὰ σύνδεσε μὲ τὰ πράγματα". Καὶ στὴν Πεντηκοστὴ μπορεῖ πάλι νὰ δεῖς τὸν ἴδιο διδάσκαλο νὰ ἑδραιώνει αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς οἰκονομίας. "Δυσανασχετεῖτε", λέγει, "μὲ τὶς συλλαβὲς καὶ σκοντάφτετε στὴν λέξη. Δῶστε μας τὴν δύναμη τῆς Θεότητος καὶ θὰ σᾶς παραχωρήσουμε τὴν συγχώρηση τῆς λέξεως".

Ἀλλ' ὁμιλεῖ καὶ γιὰ τρίτο εἶδος οἰκονομίας, ὅταν παραβλέπονται πρόσωπα ποὺ πολλὲς φορὲς ἡ ψῆφος τῆς ἀκριβείας τὰ ἀποκηρύττει, χωρὶς καθόλου νὰ ἐλλατώνεται τὸ κράτος τῶν ὀρθῶν δογμάτων. Κατὰ τὴν ὁποία οἰκονομία, λέγει, ὁ Θεόφιλος κοινωνοῦσε μὲ τὸν Γελάσιο, ἔχοντας συμπεριλάβει στὰ ἱερὰ δίπτυχα τὸν Παλαιστῖνον Εὐσέβιο. Καὶ ὁ Κύριλλος δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν Ἀνατολικῶν μολονότι ὁμοίως ὑπ' αὐτῶν ἀνακηρυττομένου τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας. Γιατὶ ἔβλεπε ὅτι ἔμεναν ἀδιάφθορα τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καιριώτατα. Μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου ὁ ὀρθὸς λόγος ἀνέχεται τὰ τῆς οἰκονομίας, μέχρι ἐκεῖ ποὺ δὲν καινοτομοῦνται τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας».

Τὸ πρωτότυπο: «**Καὶ πρῶτον μέν φησιν ὡς ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος οὐ τὰ τυχόντα τῶν προσώπων ἐπόπτας καὶ διαιτητὰς καθίζει τῆς πράξεως, ἀλλὰ τοὺς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, καὶ οἷς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων οἱ νόμοι κατεπιστεύθησαν**, ὧν ἡ λεγομένη τῶν Γαϊνιτῶν καὶ Θεοδοσιανῶν ἕνωσις οὐδένα ἐγίνωσκεν. Ἔπειτα δὲ τότε τὰς οἰκονομίας ὁ ὀρθὸς λόγος μεταχειρίζεται, ὅτε τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας οὐδὲν παραβλάπτεται· ἐκείνου γὰρ ἀκηράτου καὶ ἀκαπηλεύτου μένοντος, ἡ οἰκονομία περί τι τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ χώραν εὑρίσκει συνίστασθαι. Πολλάκις δέ τις καὶ πρόσκαιρος οἰκονομία προελήλυθε πρὸς βραχύ τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων ἀνασχομένη καὶ στέξασα, ἐπὶ τῷ διηνεκὲς μὲν

μᾶς ὑποχρεώνει νὰ περιορισθοῦμε μόνον στὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ποὺ αἱρετίζουν ἢ κοινωνοῦν μὲ αἱρετικὸ (δηλαδὴ μ' αὐτὸν ποὺ αἱρετίζει, τὸν ἀκατάκριτο). Καὶ οἱ οἰκονομίες ποὺ ἀκολουθοῦν τοῦτο καταδεικνύουν.

3) Γιὰ πόσο ἀσκεῖται. Ἀσκεῖται γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα, « Ἐπί τινα χρόνον». Οἱ οἰκονομίες στὰ πρόσωπα δὲν εἶναι ἄνευ τέλους. Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, (βλ.σ. 371). Καὶ κάτι ἀκόμη, ἡ οἰκονομία δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀκρίβεια. Ἡ ἀκρίβεια ἰσχύει ἐσαεί, ἡ οἰκονομία εἶναι πρόσκαιρη. Ὁ Βαλσαμὼν λέγει ὅτι: «καὶ οὐ χρὴ τὸ κατ' οἰκονομίαν διά τι χρήσιμον εἰσενεχθέν, εἰς ὑπόδειγμα

καὶ ἀκλόνητον τὴν εὐσέβειαν ἀπολαβεῖν τὸ κράτος, ὑπεκλύσαι δὲ καὶ τὰς τῶν σκευωρούντων κατὰ τῆς ἀληθείας ὁρμάς, αἱ πολλαὶ φερόμεναι τῇ ῥύμῃ μέγα τι κακὸν ἐργάσασθαι, μὴ πρὸς βραχύ τι τῶν τὴν ἐκκλησίαν οἰκονομούντων ὑπενδιδόντων, παρεῖχον τὸ ἀναμφίβολον. Οὕτως ὁ Παῦλος διὰ τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀκαθέκτους ἐπιβουλὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀποστασίαν προφάσεις περιτέμνει μὲν τὸν Τιμόθεον, ξυρᾶται δὲ καὶ αὐτὸς τὴν κεφαλὴν καὶ ἁγνίζεται, ὁ πρὸς Γαλάτας γράφων: "Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι, ἂν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει". Ἀλλὰ ταύτην μὲν τὴν οἰκονομίαν βραχύς τις χρόνος ἐπίσταται, καθὰ διδάσκει καὶ τὸ παράδειγμα· διὰ παντὸς δὲ καὶ εἰς ἀεὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀστασίαστον μεθοδεύει καὶ ὁλόκληρον.

Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς οἰκονομίας περὶ τὰς λέξεις λαμβάνει τὴν σύστασιν. Ὅτε γὰρ τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ὀρθῶς ἐχόντων καὶ δι' ἑτέρων φωνῶν ἀνακηρυττομένων, ῥήματά τινα τοῖς ἀκεραιοτέροις σκανδάλου κἂν οὐκ εὔλογοι γίνωνται προφάσεις, ἀποσιωπᾶσθαι συγκαταβαίνει ταῦτα. Ὁ δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ οἰκονομῶν ἐν κρίσει καὶ σιωπῇ, τῶν εὐσεβῶν δογμάτων τὸν φθόγγον εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιηχθῆναι καταπραγματεύεται. Οἷα δὴ καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος πεποιηκότα ἐπιδείκνυσιν· "Ἐπειδὴ γάρ, φησί, συμφρονοῦντας εὗρε καὶ οὐδὲν διεστῶτας κατὰ τὸν λόγον, τὰ ὀνόματα συγχωρήσας συνδεῖ τοῖς πράγμασι". Καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ δὲ πάλιν τὸν αὐτὸν διδάσκαλον ἴδοις ἂν τῆς αὐτῆς οἰκονομίας τὸ εἶδος κρατύνοντα· "Ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς, φησί, δυσχεραίνετε, καὶ προσπταίετε τῇ φωνῇ. Δότε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος καὶ δώσομεν ὑμῖν τῆς φωνῆς τὴν συγχώρησιν".

Καὶ τρίτον δέ φησι τρόπον οἰκονομίας, ὅτε παρορῶνται πρόσωπα πολλάκις ἐκκήρυκτον ψῆφον τῆς ἀκριβείας κατ' αὐτῶν ἀνακηρυττούσης, οὐδὲν ἔλλατον τῶν ὀρθῶν κρατυνομένων δογμάτων. Καθ' ἣν, φησίν, οἰκονομίαν Θεόφιλος μὲν τῷ Γελασίῳ ἐκοινώνει, ἐγγεγραμμένον ἔχοντι τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τὸν Παλαιστῖνον Εὐσέβιον, Κύριλλος δὲ τοῦ Μοψουεστίας Θεοδώρου, κατὰ τὴν ἑῴαν ὡσαύτως ἀνακηρυττομένου, τῆς κοινωνίας οὐκ ἀφίστατο. Ἑώρα γὰρ ἀκηράτοις σωζόμενα δόγμασι τὰ τῆς εὐσεβείας καιριώτατα. Μέχρι γὰρ τούτου τὰ τῆς οἰκονομίας ὁ ὀρθὸς λόγος ἀνέχεται, μέχρις ἂν οὐδὲν καινοτομεῖται τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων», Μ. Φωτίου Μυριόβιβλος, HENRY R., Photius..., 4, 111 κ.ἑ / PG103, 953 κ.ἑ / ΕΠΕ7, 174 κ.ἑ.

ἕλκεσθαι, καὶ ὡς κανόνα κρατεῖν εἰς τὸ ἑξῆς»[461]. Ὁ δὲ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης λέγει: «ἀλλ' ὅμως, τὸ μερικὸν καὶ σπάνιον, καὶ ἐν καιρῷ ἀνάγκης γινόμενον, νόμος καθολικὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν γίνεται...»[462].

4) Ἀπό ποιοὺς ἀσκεῖται. Ἀσκεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς[463], «Ὅπως ὁ νομοθέτης διοικονομεῖ τὸ πρόσταγμα». Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ ἅγιος Εὐλόγιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (579-607)[464], (βλ. ὑποσ. 460).Ἐὰν

461 ΡΠΣ2, 214 / ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἱρετικούς, σ. 72.

462 Πηδάλιον, 360-361.

463 «Ὁ ἱερεὺς οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἀφ' ἑαυτοῦ παροχῆς οἰκονομίας. Μόνον ἐν τῇ τελέσει τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔννοιαν τούτου, δύναται καὶ ὀφείλει κατὰ τὸ δοκοῦν νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν ἐπιτιμίων ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον...», ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ Α., Ἡ οἰκονομία, σ. 64. / «α) Παρ' ἡμῖν τὸ κυρίως ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τὸ δικαιούμενον νὰ χορηγῇ τὴν οἰκονομίαν εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος»,ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 64 / «Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἐπισκόπου εἶναί πως περιορισμένον, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ σοβαρωτέρων περιπτώσεων», ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 65 / «Πράγματι εἴς τε παλαιοτέραν καὶ μεταγενεστέραν ἐποχὴν αἱ ἐπαρχιακαί, τοπικαὶ καὶ πατριαρχικαὶ σύνοδοι ἐφήρμοσαν τὴν οἰκονομίαν εἰς ζητήματα μάλιστα, εἰς τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σοβαρότητος αὐτῶν δὲν θὰ ἤρκει τὸ κῦρος ἑνὸς μόνον ἐπισκόπου πρὸς κατ' οἰκονομίαν διευθέτησιν τοῦ πράγματος», ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 66 / «Διὰ τοῦτο καθίσταται φανερὸν ὅτι, ἐνῷ εἰς πρῶτον βαθμὸν ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας, τὸ δικαίωμα τοῦτο τελικῶς ἐπὶ σοβαρωτέρων μάλιστα περιπτώσεων περιέρχεται διαδοχικῶς ἀπὸ τῶν κατωτέρων συνόδων εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 68 / **«Ὁ τῆς οἰκονομίας τρόπος οὐδενὶ τῶν συνετῶν ἀπήρεσε πώποτε, κατὰ τὸν μέγαν τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλον. Ἔνθεν τοι καὶ οἱ τῆς Χριστιανικῆς ποίμνης πρόβολοι** (= προβεβλημένοι) **οὐ διέλιπον ἄνωθεν, ὡς τῆς τῶν πιστῶν σωτηρίας εἴπέρ τι ἄλλο φροντίζοντες, οἰκονομεῖν διαφόρως τὰ κατὰ καιροὺς τῆς ἀκριβείας μικρὸν ἀποδέοντα»,** Πατριάρχου Κπόλεως Γαβριὴλ Γ', ΓΕΔΕΩΝ Μ., Κανονικαὶ Διατάξεις, τ.1, σ. 109.

464 «**Κατὰ τὸν Φώτιον ὁ Εὐλόγιος διέκρινε τρία εἴδη ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, οἰκονομίαν ἐπὶ πραγμάτων, ἐπὶ λέξεων, ἐπὶ προσώπων· ὡς ἀναγκαίας προϋποθέσεις καὶ τῶν τριῶν ἐθεώρει, ὅτι ἡ οἰκονομία πρέπει νὰ ἐνεργῆται πάντοτε παρὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκονόμων τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων καὶ οἷς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων οἱ νόμοι κατεπιστεύθησαν καὶ νὰ μὴ παραβλάπτῃ οὐδαμῶς τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας·** "ἐκείνου γὰρ ἀκηράτου καὶ ἀκαπηλεύτου μένοντος, ἡ οἰκονομία περί τι τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ χώραν εὑρίσκει συνίστασθαι"», ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΥ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 68 / « **Ἀλλ' εἶναι ἔργον (ἡ οἰκονομία) - κατὰ κύριον λόγον – τῶν πρωτοθρόνων πατριαρχῶν,** διότι «"ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος οὐ τὰ τυχόντα τῶν προσώπων ἐπόπτας καὶ διαιτητὰς καθίζει τῆς πράξεως, ἀλλὰ τοὺς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους τῶν Θεοῦ μυστηρίων καὶ οἷς τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων οἱ νόμοι κατεπιστεύθησαν"», ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ πέμπτη

ὅμως ἀσκεῖται μόνον ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς πῶς ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἄσκησε τὴν οἰκονομία ὄντας ὁ ἴδιος Ἱερεύς;

Σὲ ἐπιστολή του ὁ Ὅσιος λέγει: «Ἄρα ἡ οἰκονομία ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ κάθε παράβαση ἐντολῆς, ἢ μόνον γιὰ μερικοὺς καὶ σὲ ποιά παράβαση; Καὶ ποιά εἶναι ἡ διάκριση αὐτῶν στοὺς ὁποίους ἰσχύει καὶ σὲ ποιά περίπτωση καὶ ἐκείνων στοὺς ὁποίους δὲν ἰσχύει σὲ καμία περίπτωση; Καὶ ἀπὸ ποιούς ἄραγε ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία καὶ ἀπὸ πόσους; Μόνον ὑπὸ Ἱεραρχῶν ἢ καὶ Ἱερέων; Καὶ ἀποφασίζεται συνοδικῶς καὶ ἰδιαιτέρως ἡ κάθε περίπτωση;»[465].

Ὁ Ὅσιος μεταξὺ ἄλλων ἐρωτᾶ. Ἀπὸ ποιούς ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία καὶ ἀπὸ πόσους; Μόνον ἀπὸ τοὺς Ἱεράρχες ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς; Καὶ συνοδικῶς; Συνεπῶς, οἱ μή, Ἱεράρχες καὶ Ἱερεῖς, ἀποκλείονται. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς δύο αὐτοὺς ὁ Ὅσιος δὲν ἀπαντᾶ. Γιὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς βεβαίως οὐδεὶς λόγος. Τὸ συνοδικῶς ἰσχύει γιὰ ὅλες τὶς οἰκονομίες ποὺ ἐξετάζονται στὴν συνέχεια ἐξ αἰτίας τῆς σοβαρότητος τοῦ θέματος. Τί γίνεται ὅμως ὡς πρὸς τοὺς Ἱερεῖς; Ἡ ἀπάντηση δὲν δίδεται ρητῶς ὑπὸ τοῦ ὁσίου Πατρός, ἀλλ' ἡ καθόλου πράξη του ἐν προκειμένῳ ἀπαντᾶ σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα.

Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 359 / «...Διὰ τοῦτο εἰς τὴν "οἰκονομίαν" δὲν γίνεται παράβασις κανόνος. Πολὺ δὲ περισσότερον δὲν εἶναι παράβασις τοῦτο καθ' ὅτι, ἡ μὴ τήρησις τῆς ἀκριβείας δὲν γίνεται αὐθαιρέτως, ἀλλὰ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου. Καὶ δὲν εἶναι μὲν καθωρισμένον ἐπακριβῶς ποῖον εἶναι τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον εἰς ἑκάστην περίπτωσιν, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ νομοθετοῦν ἢ ἐπιβλέπον τὴν τήρησιν τῆς ἀκριβείας, ὅπερ καὶ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τοῦ "δεσμεῖν καὶ λύειν". **Κατὰ ταῦτα "εἰς πρῶτον βαθμὸν ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας" (καὶ οἱ τούτου ἐκπρόσωποι), ὅπερ "τελικῶς...περιέρχεται ἀπὸ τῶν κατωτέρων συνόδων εἰς τὴν Οἰκουμενικήν"**, ΜΠΟΥΜΗ Π., ΘΗΕ9, σ. 678 / «**Οἱ πνευματικῶς Προϊστάμενοι μεταχειρίζονται ἐξ ἀνάγκης ἐνίοτε οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, ἐν οἷς ἡ εὐσέβεια οὐ λυμαίνεται**...», Πατριάρχου Ἀντιοχείας Κυρίλλου Δ'., ΔΕΛΙΚΑΝΗ Κ., Ἐπίσημα Ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τ. 2, σ. 178.

465 PG99, 1077 / F135, 184 / ΕΠΕΦ 18Β, 239. «Ἄρα γὰρ ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων, καὶ ἐπὶ πάσης ἐντολῆς παραβάσεως, οἰκονομία· ἢ ἔν τισι καί τινι; Καὶ τίς ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ ἐπί τισι μὲν καί τινι εἶναι, ἐπὶ δέ τισι καί τινι οὐδαμῶς; Καὶ πρὸς τίνων ἆρα καὶ παρὰ πόσων τὸ οἰκονομεῖν; Παρὰ ἱεραρχῶν μόνων ἢ καὶ ἱερέων; Συνοδικῶς ἢ καὶ ἰδικῶς ἕκαστον; Καὶ εἰ ἐπὶ τῶν βασιλέων μόνων, ἐπὶ τῆς μοιχείας μόνης, ἢ καὶ ἐφ' ἑκάστης παρανομίας;».

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἄσκησε τὴν οἰκονομία καὶ στὶς δύο αἱρέσεις τῆς ἐποχῆς του, σὲ πολὺ περιορισμένα ὅρια ἀκολουθώντας τοὺς ἁγίους Πατέρες. Τὰ ὁποῖα εἶναι: ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους κληρικούς: νὰ μὴ μνημονεύουν αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο, νὰ μὴ συλλειτουργοῦν μὲ αἱρετικὸ κληρικὸ καὶ νὰ μὴ μεταδίδουν τὰ ἅγια μυστήρια σὲ αἱρετικό. Ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους μὴ κληρικούς: νὰ μὴ κοινωνοῦν ἀπὸ τὸ ποτήριο τοῦ αἱρετικοῦ. Ἡ οἰκονομία, λοιπόν, ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ποὺ ἔχουν πλήρη ἄμεση κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικὸ καὶ μάλιστα ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ σοβαρὸ θέμα, ἀσκεῖται μόνον ἀπὸ Ἀρχιερεῖς. Καὶ ὡς φαίνεται ἀπὸ τὶς οἰκονομίες ποὺ ἀκολουθοῦν, μόνον διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως. Ὁ ὅσιος Θεόδωρος δὲν διαφωνεῖ σ' αὐτὸ μιᾶς καὶ τὴν οἰκονομία τὴν ἄσκησε σὲ πολὺ περιορισμένα ὅρια, γιὰ τὴν θεραπεία τῆς ἀσθενείας τῶν οἰκονομουμένων, διότι δὲν εἶχε τὴν ἁρμοδιότητα ὡς Ἱερεὺς νὰ τὰ ξεπεράσει, ποὺ ἄλλωστε καὶ οὔτε Ἐπίσκοπος μεμονωμένα δὲν μπορεῖ. Ἡ ὑπέρβαση αὐτῶν τῶν ὁρίων, γιὰ τὸν Ὅσιο, σημαίνει «ἐν παρανομίᾳ καὶ ψεύδει τὸ καθόλου».

5) Ποιὲς οἱ προϋποθέσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ἀσκεῖται.

Α. **Πρέπει νὰ ὑπάρχει ἱερὸς Κανόνας ποὺ νὰ προστάζει, νὰ ἐντέλλεται τὴν τήρησή του καὶ τοῦτο νὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀκρίβεια. Καὶ ἡ ἀπόκλιση ἐξ αὐτῆς, ἐὰν δὲν μεσολαβήσει ἡ οἰκονομία** (ὡς ἀπόφαση καὶ πράξη τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, βλ. ἀνωτέρω), **συνιστᾶ παρανομία καὶ αὐθαιρεσία. «τῶν ἀκριβεστέρων νόμων ἡ ἐπί τινα χρόνον ὑποστολὴ ἢ σχολὴ...», πρέπει νὰ ὑπάρχουν αὐτοὶ οἱ ἀκριβέστεροι νόμοι. «...πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἤδη καθωρισμένος ἐκκλησιαστικὸς κανὼν δικαίου, δηλαδὴ ἡ "ἀκρίβεια", ἡ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἄνευ μεσολαβήσεως τῆς "ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας" ἀπόκλισις θὰ ἀπετέλει παρανομίαν καὶ αὐθαιρεσίαν.** Πρέπει, δηλαδή, ἡ κανονικὴ "ἀκρίβεια", νὰ ἔχῃ ἤδη σαφῶς καθορισθῆ καὶ νὰ ἐξακολουθῆ εἰσέτι θεωρουμένη ἐν ἰσχύϊ, ἵνα ἐν συνεχείᾳ εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῆ μέτρον τι "κατ᾽ ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν"». «Διότι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς οἰκονομίας, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω εἰς τὸ περὶ τῶν προϋποθέσεων

αὐτῆς κεφάλαιον, **εἶναι ἡ προΰπαρξις θεσμοῦ τινος ἀπαγορεύοντος τὸ κατ᾽ οἰκονομίαν ἐπιτρεπόμενον»[466].**

Ὡς πρὸς τὸ θέμα μας αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ ἱεροὶ Κανόνες: 15ος τῆς ΑΒ′, 31ος Ἀποστολικὸς καὶ 11ος Καρθαγένης[467] (στὶς ἐξαιρέσεις τους), **33ος Ἀποστολικός, 33ος Λαοδικείας, 5ος Μ. Βασιλείου, 9ος Τιμοθέου** (βλ.σσ. 226-227). (Εἶναι περισσότεροι οἱ ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ἀναφέρονται στὸ ἐν λόγῳ θέμα, ἐδῶ μόνον ἐνδεικτικῶς κάναμε ἀναφορά, βλ. καὶ σσ. 205κ.έ.). **Πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικοί, νὰ ἀπαγορεύουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν, νὰ ἐντέλλονται τὴν ἀπομάκρυνση ἐκ τῆς κοινωνίας των καὶ νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἀκρίβεια. Καὶ τότε, διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς οἰκονομίας, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἡ ἀπόκλιση τῆς ἀκριβείας νὰ μὴν ἀποτελεῖ παρανομία. Διότι διαφορετικά, ἐὰν καθ′ ὑπόθεσιν εἶναι δυνητικοὶ** (=προαιρετικοὶ) **δὲν χρειαζόταν ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας διότι οἱ ἴδιοι οἱ ἱεροὶ Κανόνες θὰ ἔδιδαν τὴν νόμιμη, κανονικὴ διέξοδο τῆς μὴ διακοπῆς κοινωνίας ἀπὸ τοὺς τοιούτους αἱρετικοὺς καὶ δὲν θὰ χρειαζόταν ἡ ἄσκησή της. Ὅλοι οἱ Πατέρες ὅμως καὶ οἱ Σύνοδοι, ὅπως θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια** (βλ. ὡς πρὸς τὴν Ε′ Οἰκουμενικὴ σ. 174), **ὁμιλοῦν γιὰ οἰκονομία. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἐκλαμβάνουν τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ καὶ τοὺς σχετικοὺς ἱεροὺς Κανόνες ὡς ὑποχρεωτικούς.**

466 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 51, 95.

467 Ὁ 11ος ἱερὸς κανόνας τῆς Καρθαγένης διαλαμβάνει: «Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Ἐάν τις πρεσβύτερος ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τοῖς γειτνιῶσιν ἐπισκόποις προσαγγεῖλαι, ἵνα αὐτοὶ τοῦ πράγματος ἀκροάσωνται, καὶ δι′ αὐτῶν τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ καταλλαγῇ. Τοῦτο δὲ ἐὰν μὴ ποιήσῃ, ἀλλ′ ὅπερ ἀπείη, ὑπεροψίᾳ φυσιούμενος, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καὶ παρὰ μίαν μετά τινων σχίσμα ποιῶν, ἁγίασμα τῷ Θεῷ προσενέγκῃ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήτῳ, καὶ τὸν ἴδιον τόπον ἀπολεσάτω· **σκοπουμένου, μήποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχῃ δικαίαν**», Πηδάλιον 469 / ΡΠΣ3, 320 / ΚΙΚ, 270.

Ἑρμηνεία Βαλσαμῶνος: «Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὰ αὐτὰ τῷ πρὸ αὐτοῦ ἀποφαίνεται· διορίζεται γὰρ μὴ μόνον καθαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζεσθαι τοὺς καταγινωσκομένους παρὰ ἐπισκόπων πρεσβυτέρους, καὶ μὴ θέλοντας εἰρηνικῶς λυθῆναι τὸ πρᾶγμα διὰ κατεξετάσεως τῶν γειτνιαζόντων ἐπισκόπων, ἀλλ′ ἀποσχίζοντας, τουτέστι χωρίζοντας ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, καὶ ἱερουργοῦντας ἰδιαιτάτως παρὰ γνώμην ἐκείνου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν 6ο κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου, καὶ τὸν 14ο τῆς ἐν Σαρδικῇ. **Χρὴ δέ, φησι, σκοπεῖν καὶ ἐξετάζειν, μή ποτε δικαίως αἰτιᾶται τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον ὁ κληρικός, καὶ εὐλόγως τὴν μετ′ αὐτοῦ κοινωνίαν ἐκκλίνῃ.** Ἀνάγνωθι καὶ τὸν 29ο κανόνα τῆς συνόδου ταύτης, καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κανόνα 4ο. **Τὴν δὲ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν, μὴ εἴπῃς εἶναι ἐξ ἁμαρτήματος, ἢ ἀπὸ ἄλλης αἰτιάσεως ἐγκληματικῆς, ἀλλ′ ἀπὸ δογματικῆς, ἢ ἀδίκου διαγωγῆς. Οὐδὲ γὰρ ὀφείλει ὁ κληρικὸς ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ χωρίζεσθαι πρὸ καταδίκης, εἰμὴ προφανῶς αὐτὸν βλέπῃ ἀδικοῦντα, ἢ ἐναντιούμενον τῷ ὀρθῷ δόγματι...»,** ΡΠΣ3, 321.

Ἑρμηνεία Ματθαίου Βλαστάρεως: «Τὰ αὐτὰ (μὲ τὸν 10ο) καὶ ὁ 11ος ἀποφαίνεται· Τὸν καταγνωσθέντα πρὸς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου πρεσβύτερον, ὡς μὴ καλῶς βιοῦντα, προσαγγεῖλαι δεῖ τοῖς γειτνιῶσι τῶν ἐπισκόπων, ὡς ἂν δι′ ἐκείνων τῷ ἰδίῳ διαλλαγείη· εἰ δὲ φυσιωθείς, ἀποσχιθείη μὲν τοῦ ἐπισκόπου, ἰδίᾳ δὲ ἱερουργεῖν βουληθείη, οὐ μόνον τὸν ἴδιον ἀπολέσει βαθμόν, ἀλλὰ καὶ ἀνάθεμα ἔσται. **Χρὴ δέ, φησι, σκοπεῖν, μὴ ἄρα δικαίως τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον ὁ κληρικὸς αἰτιῷτο, ἢ ἀδικοῦντα βλέπων αὐτόν, ἢ τῷ ὀρθῷ ἐναντιούμενον δόγματι, καὶ οὐκ ἔξω λόγου τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν ἐκκλίνοι»,** ΡΠΣ6, 453.

Συνεχίζοντας, προσθέτεται ὅτι, ὁ ὁρισμὸς τῆς οἰκονομίας ποὺ καταχωρήθηκε ἀνωτέρω, τοῦ Μ. Φωτίου, ἂν καὶ πληρέστερος τῶν ὑπολοίπων ἁγίων Πατέρων, ὡστόσο, δὲν καλύπτει τὸ ὅλο θέμα. Κάνουμε χρήση στὸ ἑξῆς (ἤδη τὸ ἔχουμε κάνει βοηθητικὰ) τῆς ἐργασίας τοῦ Ἀρχιεπ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη «Προβλήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας» ὡς πρὸς τὶς προϋποθέσεις ἐξασκήσεως τῆς οἰκονομίας ποὺ ἤδη ἐξετάζουμε. Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γίνει διότι καταδεικνύεται, μαζὶ μὲ τὰ προηγούμενα, πότε καὶ γιατὶ ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία κατὰ τοὺς Πατέρες. Συνεχίζουμε λοιπόν:

Λέγει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεύς: «Τέλος, ἐν περιπτώσει ἐφαρμογῆς τῆς "ἐκκλ. οἰκονομίας" ἐπὶ ποινῶν, χρειάζεται νὰ συντρέχῃ καὶ μία ἄλλη προϋπόθεσις, ἡ ὁποία εἶναι ὡσαύτως αὐτονόητος. Πρέπει, δηλαδή, εἴτε νὰ ἔχῃ ἤδη μεσολαβήσει **παράβασις** ἐκκλησιαστικοῦ τινος θεσμίου ἢ ἔθους, ἢ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ πνευματικὴ περίθαλψις τοῦ πιστοῦ ἢ τῶν πιστῶν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς "ἀκριβείας". Ἄλλως, δὲν θὰ συνέτρεχε περίπτωσις ἐφαρμογῆς τῆς "ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας"[468]. Τὰ ἀνωτέρω συναντῶνται στὴν οἰκονομία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ὅπου συνυπάρχουν παράβαση, οἰκονομία, ἐπιτίμιο καὶ πνευματικὴ περίθαλψη ἀπὸ τὸν Ὅσιο καὶ τοὺς Ὀρθοδόξους. Τὸ γιατὶ ἀπαντᾶται στὴν ἐκεῖ ἑνότητα, (βλ.σ. 366).

Ὁ δὲ συγγραφεὺς κάνει στὴν συνέχεια μία πολὺ σημαντικὴ διευκρίνηση: «Ἀλλ′ αἱ προϋποθέσεις αὗται δὲν θέτουν τρόπον τινὰ αὐτομάτως εἰς κίνησιν τὸν μηχανισμὸν τῆς "ἐκκλησιαστικῆς

468 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 63.

οἰκονομίας". **Δὲν σημαίνει, δηλαδή, ὅτι θὰ πρέπη νὰ θεωρηθῆ ὡς "ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία" πᾶσα τυχὸν παράβασις τῶν ἱερῶν Κανόνων. Τοῦτο θὰ ἀπετέλει ὄχι μόνον κατάφωρον παραβίασιν τοῦ πνεύματος τῆς "οἰκονομίας", ἀλλὰ καὶ ἀναμφισβήτητον καταστροφὴν τῶν πιστῶν καὶ κατάλυσιν ἀσφαλῆ πάσης ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας»**[469].

Ὁ συγγραφεὺς θέτει καὶ τρεῖς ἀκόμη εἰδικὲς προϋποθέσεις πρὸς ἐνάσκηση τῆς οἰκονομίας οἱ ὁποῖες ἀπαντοῦν καὶ στὴν ἐρώτηση γιατὶ ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία.

Πρώτη εἰδικὴ προϋπόθεση εἶναι νὰ ὑπάρχει κατάσταση ἀπολύτου ἀνάγκης.[470] Ὡς τέτοιες θεωρεῖ:

Τὴν ἀνθρωπίνη ἀδυναμία καὶ ἀσθένεια[471]. Αὐτὸ συναντᾶται στὴν οἰκονομία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς ποὺ μνημόνευαν τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας (βλ.σ. 305)[472], στὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη (βλ.σ. 365), ἀλλὰ καὶ ἤδη τὸ συναντήσαμε στὸν ὁρισμὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ Μ. Φωτίου ποὺ παρατέθηκε ἀνωτέρω: «Πρὸς τὴν τῶν δεχομένων ἀσθένειαν...».

Τὴν ἀνωτέρα βία[473]. Δηλαδή: οἱ πόλεμοι, οἱ ἐπιδημίες, οἱ καιρικὲς συνθῆκες, ἡ κρατικὴ ἐπιβολὴ κ.ἄ. Αὐτὴ ἡ ἀνωτέρα βία βρίσκει ἐφαρμογὴ στὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους.

469 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 63-64.
470 «Πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀδήριτος ἀνάγκη ὥστε ἐκ τῆς παραλείψεως τῆς ἐφαρμογῆς της νὰ ἀπειλεῖται σοβαρὴ πνευματικὴ ζημιά, ἢ νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἐπίτευξη ὠφελείας γιὰ τὰ μέλη ἢ τὸ σύνολο τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἀλλιῶς δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθεῖ, καθότι "ἡ Ἐκκλησία ἐφαρμόζουσα τὴν οἰκονομίαν ἀποβλέπει εἰς τὴν μείζονα πνευματικὴν ὠφέλειαν, ἥτις δύναται νὰ προέλθη ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης"», ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σσ. 70-71.
471 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 68.
472 « Ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἦτο ἐπιεικὴς ἔναντι ἐκείνων ἐκ τῶν Νεστοριανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεθύμουν μὲν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν ἔστεργον ὅμως νὰ ἀποκηρύξουν τὸν Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, λόγῳ τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔτρεφον πρὸς αὐτόν. Βλέπων δὲ ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὅτι ἂν ἐπέμενεν, ὅπως ἀναθεματίζοντες οὗτοι τὸν Νεστόριον, ἀναθεματίσουν ταυτοχρόνως καὶ τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον, "καίτοι ἀρχηγὸν καὶ πατέρα τῆς Νεστορίου κακοδοξίας ἐκεῖνον (=τὸν Θεόδωρον Μοψουεστίας) εἰδώς", ὑπεχώρει, "δι' οἰκονομίαν χαριζόμενος τοῖς ἔτι ἀσθενέστερον περὶ τοῦτο διακειμένοις"», ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 69.
473 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 74.

Τὴν χαλεπότητα τῶν καιρῶν[474]. Μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνει ὁ συγγραφεὺς καὶ τὶς ἀναστατώσεις ποὺ προέρχονται ἐκ τῆς διαδόσεως τῶν αἱρέσεων[475].

Δευτέρα εἰδικὴ προϋπόθεση εἶναι, ὅτι πρέπει ἐκ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας νὰ ἐπικρέμανται φοβερὰ καὶ ὀλέθρια δεινὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν τέκνων της[476]. Ἐδῶ συνειρμικῶς πρέπει νὰ λεχθεῖ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς οἰκονομίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν. Ὅταν αὐτὸ δὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀκριβείας τότε οἱ ἁρμόδιοι μετέρχονται τὴν οἰκονομία. Λέγει ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης: «Οἰκονομία ἐστὶν ἑκούσιος μεγέθους συγκατάβασις πρὸς σωτηρίαν τινῶν ἐπιτελουμένη»[477].

474 Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἔχει ἕνα πολὺ ὡραῖο ἀπόσπασμα διαζωγραφίζοντας αὐτὴν τὴν χαλεπότητα τῶν καιρῶν: « Ἀλλὰ οἱ οἰκονομίες τῶν πραγμάτων κάποτε παραβιάζονται ὥστε νὰ φέρουν κάποιους λίγο ἔξω τοῦ πρέποντος, γιὰ νὰ κερδίσουν κάτι μεγαλύτερο. Γιατὶ ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ ποὺ ταξιδεύουν στὴν θάλασσα καὶ ἐπίκειται χειμῶνας καὶ κινδυνεύει τὸ καράβι, περιπλανώμενοι ἀποφορτώνουν κάποια γιὰ νὰ σώσουν τὰ ὑπόλοιπα. Ἔτσι καὶ ἐμεῖς στὰ πράγματα, ὅταν δὲν ἐπιτρέπεται τὸ ὑπὲρ ἀκριβὲς νὰ ἀποσώσουμε, παραβλέπουμε κάποια, γιὰ νὰ μὴ πάθουμε ζημία σὲ ὅλα».
Τὸ πρωτότυπο: «Ἀλλ' αἱ οἰκονομίαι τῶν πραγμάτων ἔσθ' ὅτε παραβιάζονται βραχὺ τοῦ δέοντος ἔξω φέρεσθαί τινας: ἵνα τι μεῖζον κερδάνωσι. ὅσπερ γὰρ οἱ τὴν θάλασσαν ναυτιλλόμενοι, χειμῶνος ἐπικειμένου καὶ κινδυνευούσης τῆς νεώς, ἀλύοντες ἀποφορτίζονταί τινα ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τὰ λοιπά· οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὸ λίαν ἀκριβὲς ἀποσώζειν, παρορῶμέν τινα, ἵνα μὴ τοῦ παντὸς πάθωμεν ζημίαν», PG77, 320.
475 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 68. Ὁ συγγραφεὺς συμπεριλαμβάνει καὶ ἄλλες δύο περιπτώσεις ὡς ἀπολύτου ἀνάγκης ποὺ ὅμως δὲν ἀφοροῦν τὸ θέμα αὐτῆς τῆς ἐργασίας. Τὶς σημειώνουμε ὡς ἐν παρόδῳ καὶ συντόμως: α) Ἀνωριμότης καὶ τρόπον τινὰ νηπιώδης πνευματικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία ἀναφέρεται σὲ λαοὺς ἀπαιδεύτους μόλις ἐπιστραφέντας στὸν Χριστιανισμό, βλ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 70 καὶ β) Ἀσθένεια σώματος, ποὺ ἀναφέρεται κυρίως ὡς πρὸς τὴν νηστεία, βλ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 71.
476 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 75.
477 «Ὁδηγὸς περὶ λόγου», PG89, 77 / ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 22 / «Τὸ ἐλατήριον λοιπὸν ἀφ' οὗ ὁρμᾶται καὶ ὁ σκοπός, πρὸς ὃν θὰ κατατείνη ὁ χρησιμοποιῶν τὴν οἰκονομίαν, δέον νὰ ὦσι κατὰ πάντα ἀνεπίληπτα καὶ θεοφιλῆ, ὥστε "τὰ κατ' οἰκονομίαν τινὰ λεγόμενα ἢ πραττόμενα" νὰ μὴ δύναται νὰ λεχθῶσι "ψεῦδος ἢ ὑπόκρισις", ἀλλ' "ὁ οἰκονομῶν πρὸς τὸ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ τοῦτο" νὰ ποιῇ, ἀποβλέπων εἰς μόνον σκοπὸν τὴν σωτηρίαν καὶ οἰκοδομὴν ψυχῶν ἢ κατὰ τὴν περίστασιν τὴν πραγματικὴν ὠφέλειαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς καλῶς ἐννοουμένην ἀποτροπὴν ἐπικρεμαμένου κινδύνου ἢ διωγμοῦ», ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Π.,

Τρίτη εἰδικὴ προϋπόθεση εἶναι «Τέλος, εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ "ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία" συνίσταται εἰς συγχώρησιν ἢ ἐπιεικῆ κρίσιν διαπραχθείσης παραβάσεως, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ παρὰ τῷ πταίσαντι **διάθεσις μετανοίας**». Καὶ κατωτέρω: «**Ἡ προϋπόθεσις τῆς μετανοίας τοῦ πταίσαντος καὶ παραβάντος ἐκκλησιαστικόν τινα Κανόνα ἢ Διάταξιν θεωρεῖται τόσον ἀπαραίτητος πρὸς ἐνάσκησιν τῆς "ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας", ὥστε ἂν ἤθελεν ὑποτεθῇ, ὅτι, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ παραβάτης δὲν ἔχει ἐπιδείξει μετάνοιαν, εὑρίσκεται ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον νὰ λάβῃ ὑπὲρ τοῦ παραβάτου ἐπιεικές τι μέτρον, τοῦτο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς "ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία", ἀλλὰ ὡς αὐθαιρεσία, ὡς θέλει δειχθῇ κατωτέρω**»[478].

Πρέπει νὰ συμπληρωθοῦν καὶ δύο ἀκόμη τελευταῖες ἀπαραίτητες προσθῆκες ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία.

1) Τὸν τελευταῖο λόγο τὸν ἔχει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὁ ὀρθόδοξος λαὸς πρέπει νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν οἰκονομία ὡς οἰκονομία καὶ ὄχι ὡς παρανομία. Λέγεται ἐν προκειμένῳ: «Τέλος, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο, ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀποδέχεται τὴν ἀπόκλιση ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια ὡς κατ' οἰκονομία γενομένη. Διότι τελικὸς κριτὴς ἐπὶ τῆς γῆς ὅλων τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων εἶναι "Η ΚΟΙΝΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ" - κλήρου καὶ λαοῦ. Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο "αἱ περὶ τὰς Ἐκκλησίας οἰκονομίαι γίνονται μὲν παρὰ τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν αὐτῶν, βεβαιοῦνται δὲ παρὰ τῶν λαῶν" (PG32, 860)»[479].

Καὶ στὴν συνέχεια προσθέτεται ἕνα περιστατικὸ ποὺ ἀποδεικνύει τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. «Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἐν προκειμένῳ τὸ περιστατικὸ ποὺ συνέβη ἐπὶ Πατριαρχίας τοῦ Κπόλεως Γερμανοῦ Β' (1222-1240), ὅταν ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος θέλησε νὰ φανεῖ πρὸς στιγμὴν ἐπιεικὴς καὶ νὰ ἐπιτρέψει τὴν Κυπριακὴ Ἱεραρχία "κατ' οἰκονομίαν" νὰ συμμορφωθεῖ μὲ ὁρισμένους ὅρους ποὺ ἔθεσαν οἱ Λατίνοι κατακτητές. Μόλις ἔγινε γνωστὴ ἡ ἀπόφαση

ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ Κ., ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Ν., Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, σ. 25.

478 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 76-77.

479 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 74.

ἐξοργισμένα πλήθη κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν εἰσόρμησαν στὴν αἴθουσα τῆς συνεδριαζούσης Συνόδου καί, ἀφοῦ δήλωσαν ὅτι τὴ συμμόρφωση αὐτὴ τὴ θεωροῦν ἄρνηση τῆς πίστεως, ἀπαίτησαν ἀπὸ τὸν Πατριάρχη τὴν ἀνάκληση τῆς ἀποφάσεως. Ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, σεβομένη τὴ συνείδηση τοῦ πιστοῦ λαοῦ, ἀνακάλεσε τὴν κατ' οἰκονομία ληφθεῖσα ἀπόφασή της (ΚΟΤΣΩΝΗ Ι, Intercommunio, σ. 75)»[480].

2) Ἡ οἰκονομία δὲν ἀσκεῖται στὸ δόγμα. Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς στὴν ψευδοσύνοδο τῆς Φλωρεντίας στὴν ψευδένωση μὲ τοὺς Παπικοὺς ἀντέταξε τὸ «οὐ συγχωρεῖ συγκατάβασις εἰς τὰ τῆς πίστεως». Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ ἅγιος Εὐλόγιος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας: «Ἔπειτα δὲ τότε τὰς οἰκονομίας ὁ ὀρθὸς λόγος μεταχειρίζεται, ὅτε τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας οὐδὲν παραβλάπτεται», (βλ. ὑποσ. 460)[481].

Καὶ κλείνοντας τὰ εἰσαγωγικὰ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία τὸ μόνον ποὺ ἀπομένει νὰ λεχθεῖ εἶναι ὅτι ὅταν δὲν ὑπάρχουν οἱ ἀνωτέρω προϋποθέσεις τότε δὲν ἀποτελεῖ οἰκονομία - ἡ τότε λεγομένη μόνον κατ' ἐπίφασιν οἰκονομία - ἀλλὰ παρανομία[482].

480 ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 76-77 / Βλ. καὶ HACKET J., Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τ.1, σσ. 124-126 / Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὡς φρουρὸ τῆς πίστεώς του καὶ γενικώτερα ὡς πρὸς τὸν ἔλεγχο ἀποφάσεων κληρικῶν, μεμονωμένως ἢ συνοδικῶς, βλ.σσ. 675κ.ἑ.

481 « Ἐν γὰρ τοῖς θείοις δόγμασιν οὐδαμοῦ χώραν ἔχει ποτὲ ἡ οἰκονομία ἢ συγκατάβασις· ταῦτα γὰρ ἀσάλευτα εἰσί, καὶ ὑπὸ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων ὡς ἀπαράβατα ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ διαφυλάττονται· καὶ ὁ μικρόν τι τούτων παραβαίνων, ὡς σχισματικὸς καὶ αἱρετικὸς κατακρίνεται καὶ ἀναθεματίζεται, καὶ ἀκοινώνητος παρὰ πᾶσι λογίζεται», Ἀποκρίσεις τῶν Ἀνατολικῶν Ὀρθοδόξων πρὸς ἀπὸ τὰς Βρεττανίας ἀποσταλείσας ὑπὲρ ἑνώσεως καὶ ὁμονοίας μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προθέσεις, ΔΣΜ2, 808-809.

482 «Πρὸς τοῦτο μεγίστην κατεβάλομεν προσοχὴν περὶ τὴν αὐστηρὰν διαγραφὴν τῶν ὁρίων αὐτῆς, προσδιορίζοντες ἑκάστοτε εἰδικῶς τοὺς λόγους, δι' οὓς καὶ πότε πρέπει νὰ χωρῇ αὕτη κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς Ἐκκλησίας γνώμην. Μόνον διὰ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν προσδιορισμῶν καὶ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν ὁρίων τῆς οἰκονομίας δύναται αὕτη νὰ διαφυλάξῃ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ νὰ μὴ μεταπέσῃ εἰς πραγματικὴν αὐθαιρεσίαν ἢ κεκαλυμμένην καταπάτησιν τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν», ΕΥΤΑΞΙΟΥ Ι., Τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὰ περὶ ἱερατικῆς ἐξουσίας, σσ. κδ'-κε' / «...οὐδαμῶς ἐπαφίεται τῇ ἐλευθέρᾳ βουλήσει τῶν ἐπιτετραμένων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τούτῳ ἀκριβῶς κεχαραγμένα ὅρια, ἐν

«...οὐκέτι, σύγγνωθι, οἰκονομίας τρόπος, ἀλλὰ παρανομίας καὶ παραβάσεως των θείων κανόνων ὄφλημα»[483], κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη.

Ἔχοντας, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ ὑπ' ὄψιν ἤδη προβαίνουμε στὴν ἐξέταση τῶν οἰκονομιῶν ποὺ ἀκολουθοῦν, οἱ ὁποῖες εἶναι οἱ ἑξῆς:

1η «οἰκονομία»[484], ἀπὸ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου.

2α «οἰκονομία», ὡς πρὸς τὸν πατέρα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου,

3η οἰκονομία, ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο,

4η οἰκονομία, ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας,

5η «οἰκονομία»,ὡς πρὸς τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες,

6η οἰκονομία, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καί,

7η οἰκονομία, ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους[485].

οἷς πρέπει κατ' αὐστηροὺς κανόνας νὰ κινῶνται καὶ νὰ ἐνεργῶσιν», ΜΙΛΑΣ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, σ. 100

483 PG99, 984 / F64, 22 / ΕΠΕΦ 18Β, 114.

484 Οἱ: 1η, 2α καὶ 5η, οἰκονομίες, ἡ λέξη οἰκονομία τοποθετεῖται ἐντὸς εἰσαγωγικῶν διότι δὲν πρόκειται περὶ οἰκονομιῶν ὡς τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τῶν κειμένων ποὺ ἀκολουθοῦν.

485 Τὸ γιατὶ ἡ παροῦσα ἐργασία δὲν ἐπεκτάθηκε στὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τοὺς Παπικοὺς μετὰ τὸ 1054 βλ. ὑποσ. 686.

2. 1η «οἰκονομία», ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ρουφινιανὸν» τοῦ Μ. Ἀθανασίου

Ἡ πρώτη «οἰκονομία» ποὺ ἐξετάζεται εἶναι ἀπὸ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου τὴν ὁποία ἤδη ἔχουμε δεῖ στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, ὅπως καὶ τὴν ἑρμηνεία ποὺ ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος ἔκανε σ' αὐτήν, (βλ.σσ. 107κ.ἑ.). Ἐρώτησε ὁ Ἐπίσκοπος Ρουφινιανὸς τὸν Μ. Ἀθανάσιο περὶ αὐτῶν ποὺ παρασύρθηκαν ἀπὸ ἀνάγκη καὶ βία ἀλλὰ δὲν ἔχουν φθαρεῖ ἀπὸ τὴν κακοπιστία τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν, πῶς πρέπει νὰ γίνονται ἀποδεκτοί. Καὶ ἀπαντᾶ ὁ Μ. Ἱεράρχης, ὅτι συγκροτήθηκε σύνοδος στὴν Ἀλεξάνδρεια (362), ἀλλὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα, Ἱσπανία, Γαλλία καὶ ὅ,τι ἄρεσε ἐδῶ ἄρεσε καὶ παντοῦ. Τοὺς μὲν προϊσταμένους τῆς ἀσεβείας, ἐὰν μετανοήσουν, τοὺς δίδεται συγγνώμη ὄχι ὅμως καὶ πάλι ἡ ἱερωσύνη· τοὺς δὲ μὴ προϊσταμένους, οἱ ὁποῖοι παρασύρθηκαν ἀπὸ ἀνάγκη καὶ βία, τοὺς δίδονται ἀμφότερα. Καὶ δικαιολογεῖ τὸ γιατί: «ἔδοξε τοῦτο πῶς οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι». Ποιό ὅμως ἔγινε οἰκονομικῶς;

Ἡ οἰκονομία τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῶν Συνόδων τῆς τότε ἐποχῆς ἦταν στὸ νὰ δεχθοῦν στὸν κλῆρο τοὺς μὴ πρωτάρχους τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως, διότι πείσθηκαν ὅτι δὲν ἦταν δόλιοι. Οἱ Σύνοδοι θὰ ἐδέχοντο στὸν κλῆρο καὶ τοὺς πρωτάρχους τῆς αἱρέσεως, τὸ πρόβλημα ὅμως ἦταν ὅτι ἦταν δόλιοι καὶ ἂν οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς ἐπανατοποθετοῦσαν στοὺς θρόνους τους, θὰ δημιουργοῦσαν πολλὰ προβλήματα στὴν Ἐκκλησία. Τὴν ἑρμηνεία αὐτὴ κάνει ὁ ἅγιος Ταράσιος στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς (βλ.σ. 111) καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποδέχθηκε τὸν πρώταρχο τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως Γρηγόριο Νεοκασαρείας διότι δὲν ἦταν δόλιος. Καὶ πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι ἡ Σύνοδος ἀνέγνωσε τρεῖς φορὲς τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ στὰ πρακτικά της, τὴν ἀποδέχθηκε ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὴν ἔθεσε ὡς πρότυπό της.

Αὐτὴ ἡ ἀποδοχὴ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους τῶν μὴ πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως δὲν σημαίνει ὅτι ἀποδέχθηκαν καὶ ἐπεκρότησαν ὡς ὀρθὴ καὶ τὴν πράξη τῆς κοινωνίας τους μὲ τοὺς Ἀρειανούς. Κακῶς ἐκλαμβάνεται ὅτι ἐπαίνεσαν, ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ οἱ τότε σύνοδοι, τὴν «οἰκονομία» αὐτὴ τῶν μὴ πρωτάρχων. Λέγεται στὴν ἐπιστολή: «τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην

καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου, μάλιστα ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπορίσαντο». Τοὺς δίδεται ὁ τόπος τοῦ κλήρου διότι ἡ ἀπολογία τους μοιάζει πιθανή. Δὲν ὑπάρχει κανένας ἔπαινος. Κατωτέρω: «διεβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλῆσθαι μὲν εἰς ἀσέβειαν,... τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν». Εἶναι πιθανὸ αὐτὸ ποὺ λέγουν. Κανένας ἔπαινος. Καὶ στην συνέχεια ἐπικαλέσθηκαν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀαρών, ὁ ὁποῖος στὴν ἔρημο συνέδραμε στὴν παράβαση τοῦ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν εἰδωλολατρεία γιὰ νὰ μὴν ἐπιστρέψει στὴν Αἴγυπτο καὶ τὸ κακὸ μεγάλωνε. Καὶ ἐπιφέρεται στὴν ἐπιστολή: «καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὔλογον» καὶ φαίνεται ὅτι ἦταν εὔλογο. Οὔτε ἐδῶ ὑπάρχει κανένας ἔπαινος. Καὶ συνεχίζοντας κατωτέρω στὴν ἐπιστολὴ λέγεται: «τούτου τοίνυν ἕνεκα συγγνωστὸν πρὸς τὸν κλῆρο γέγονε», γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἔγινε «συγγνωστὸν» νὰ συμπεριληφθοῦν στὸν κλῆρο, δηλαδὴ κατὰ συγγνώμη. Γι' αὐτὴν τὴν συγγνώμη, γι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ποὺ τοὺς δόθηκε ἀπὸ τὶς Συνόδους ἤδη ἐλέχθη, τὸ ἐπαναλαμβάνουμε: «τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην...». Ἡ συγγνώμη ὅμως δίδεται σὲ ὅσους ἁμάρτησαν· δὲν εἶναι σημεῖο ἐπαίνου, κατὰ συγκατάβαση τοὺς δόθηκαν οἱ ἐπισκοπές, δὲν τοὺς ἐπαίνεσαν οἱ Ὀρθόδοξοι, ἀντιθέτως ἔμμεσα μομφὴ τοὺς προσάπτουν.

Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι ἡ στάση τοῦ Ἀαρών, συγκαταβαίνοντας στοὺς Ἰσραηλῖτες ὥστε νὰ κατασκευαστεῖ τὸ χωνευτὸ εἴδωλο, ἐξόργισε τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν τιμωροῦσε. Ἡ προσευχὴ τοῦ Μωϋσέως ἔσωσε καὶ τὸν Ἀαρὼν καὶ τὸν λαό. «Μετὰ τὴν προσευχήν του ὁ Μωϋσῆς, μὲ τὰς πλάκας τοῦ Νόμου εἰς τὰ χέρια, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ βουνὸ συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. Τὸ θέαμα τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τοῦ λαοῦ τὸν παρακινεῖ νὰ ρίψῃ καὶ νὰ συντρίψῃ τὰς πλάκας... Καίει κατόπιν καὶ λειώνει τὸ χρυσὸ μοσχάρι,... **Ζητεῖ κατόπιν εὐθύνας ἀπὸ τὸν Ἀαρών, ποὺ δὲν ἔκαμεν ὡς ἡγέτης τὸ καθῆκον του. Θὰ ἐτιμωρεῖτο μάλιστα καὶ ἐκεῖνος ἐὰν δὲν προσηύχετο ἰδιαιτέρως ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ Μωϋσῆς»[486]. «καὶ ἐπὶ Ἀαρὼν ἐθυμώθη** (ὁ Θεὸς) **ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν, καὶ ηὐξάμην καὶ περὶ Ἀαρὼν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ»,** (Δευτ. 9,20).

486 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τ.2, σ. 172, Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτὴρ» Ἀθῆναι 2003.

Ἀκόμη, ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ προκύπτει ὅτι δὲν θὰ εἶχαν καὶ κοινωνικοὺς οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς μὴ πρωτάρχους τῆς αἱρέσεως πρὸ τῆς μετανοίας τους, (τὸ τί γράφεται σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ βλ.σσ. 206κ.ἑ.). Αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ γράφηκε τὸ 358[487], ἡ πρὸς «Ρουφινιανὸν» γράφηκε μετὰ τὴν Σύνοδο τοῦ 362, δηλαδὴ καὶ οἱ δύο γράφηκαν τὴν ἴδια περίοδο. Ἄλλωστε καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος εἶχε ποίμνιο καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλύτερο αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων, ὡστόσο δὲν ἔμεινε στὴν ἀρχιεπισκοπή του, ὑποκρινόμενος ὅτι ἦταν ἀρειανός, γιὰ νὰ μὴ τοποθετήσουν ἄλλο ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο στὴν θέση του. Ἀλλ' ὁμολόγησε παρρησίᾳ τὴν Ὀρθοδοξία καὶ διὰ τοῦτο διώχθηκε, συκοφαντήθηκε, ἐξορίσθηκε καὶ λίγο ἔλειψε νὰ χάσει καὶ τὴν ζωή του ἀπὸ τοὺς Ἀρειανούς. Καὶ ἔτσι διασώθηκε ἡ Ὀρθοδοξία. Αὐτός, πράγματι, εἵλκυσε τὸν ἔπαινο ὅλων τῶν αἰώνων, ὄχι οἱ μὴ πρώταρχοι, ἀλλ' ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα, τῆς αἱρέσεως. Ὁ θεολόγος Γρηγόριος τοῦ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο ὡς ἑξῆς: «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινέσομαι· ταυτὸν γὰρ ἐκεῖνον τε εἰπεῖν καὶ ἀρετὴν ἐπαινέσαι», (Ἐγκώμ. εἰς Ἀθανάσιον 1). Ὁ δὲ ὑμνωδός: «Ἀθανάσιον καὶ θανόντα ζῆν λέγω, οἱ γὰρ δίκαιοι ζῶσι καὶ τεθνηκότες». Τὸ δὲ ποίμνιο τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἂν καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τοποθέτησαν δικούς τους Ἐπισκόπους στὴν Ἀλεξάνδρεια, ἐν τούτοις παρέμεινε, μὲ μεγάλη αὐταπάρνηση, προσκολλημένο καὶ στὴν Ὀρθοδοξία καὶ στὸν Ποιμενάρχη του καὶ μολονότι ὑπέστη καὶ πολλοὺς καὶ δεινοὺς διωγμοὺς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν.

Τὸ συμπέρασμα, λοιπόν, ποὺ ἐξάγεται ἀπὸ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ εἶναι ὅτι δὲν προκύπτει καμία οἰκονομία ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους ὡς πρὸς τὴν κοινωνία τῶν Ἀρειανῶν. Μάλιστα ἐξ ἀντιθέτου, ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ προκύπτει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται καμία κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικούς, διότι «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. περισσότερα σσ. 679κ.ἑ.).

Τὸ ὅτι δὲν προκύπτει καμία οἰκονομία ἀπὸ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ κατωτέρω κείμενο:

«Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος, ἐν τῇ πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολῇ, Τῶν κεκοινωνηκότων τοῖς τὰ Ἀρείου φρονοῦσιν ἱερωμένων, φησί, οἱ μὲν βίᾳ καθυπαχθέντες, **κανονικῶς μὲν εὐθύνονται**, τοῦ τόπου δὲ

487 Βλ. ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.3. σ. 508.

ἧς μετέλαχον τάξεως οὐκ ἐκβάλλονται, καὶ μάλιστα εἰ τὸν λογισμὸν ἥκιστα εἶχον ἐκείνοις συμβαίνοντα, ὥς φασι, δι᾿ οἰκονομίαν δὲ κεκοινωνηκέναι προσεποιήσαντο, δέει τοῦ μὴ φθαρεῖναι τὰς Ἐκκλησίας τῇ τῶν δυσσεβῶν ἀντεισαγωγῇ αὐτῶν ὑπερορίων μετὰ τῆς εὐσεβείας γεγενημένων· οἱ δὲ πρὸς τῷ κεκοινωνηκέναι καὶ τῆς ἀσεβείας ὑπεραγωνιζόμενοι, καὶ συνηγοροῦντες εἰς δύναμιν, οὐ τοῖς ἐπιτιμίοις μεταμελόμενοι καθυποβάλλονται, **ἀλλὰ γυμνούμενοι τῆς ἱερωσύνης**, ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάττονται χώρᾳ· τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσιν, ἢ βίαν παθοῦσι λαϊκοῖς, **συγγνώμη δίδοται, κανονικῶς πρότερον ἐπιτιμωμένοις,** καὶ φανερῶς ἀναθεματίσασι τὰ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ ὀρθόδοξον πίστιν πρεσβεύειν ὑπισχνουμένοις· ταύτην οὐκ ἐγώ, φησί, μόνος τὴν ψῆφον, ἀλλ᾿ οἱ καὶ εἰς Συνόδους τοπικὰς ἀθροισθέντες θεῖοι Πατέρες ἐξήνεγκαν»[488].

Ἑρμηνεύοντας ὁ ἱερὸς Βλάσταρις τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ λέγει: **οἱ μὲν Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ ποὺ κοινώνησαν μετὰ τῶν Ἀρειανῶν διὰ τῆς βίας, εἶναι κανονικῶς ὑπεύθυνοι,** νὰ μὴν ἐκβάλλονται ὅμως τοῦ τόπου τοῦ ὁποίου ἔτυχαν νὰ εἶναι κληρικοὶ - καὶ ἐννοεῖται ἂς τοὺς δίδεται συγγνώμη - καὶ ἔτσι νὰ κοινωνοῦν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους. Διότι, παρέμειναν οἰκονομικῶς στοὺς τόπους τους γιὰ νὰ μὴν εἰσαχθοῦν ἄλλοι δυσσεβεῖς οἱ ὁποῖοι θὰ ἔφθειραν τὶς Ἐκκλησίες. Σ᾿ αὐτὰ παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς: **ἡ κοινωνία τῶν Ὀρθοδόξων μὲ τοὺς ἀκαθαιρέτους Ἀρειανούς, παρ᾿ ὅτι ἔγινε διὰ τῆς βίας καὶ γιὰ καλὸ σκοπό, ἐν τούτοις γεννᾶ κανονικὲς εὐθύνες «κανονικῶς μὲν εὐθύνονται». Αὐτὸ δείχνει ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐπαινέθηκαν ἀπὸ τοὺς μὴ κοινωνοῦντες μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς Ὀρθοδόξους ἀλλ᾿ ὅτι ἦταν καὶ ὑπεύθυνοι καὶ ἀκόμη ὅτι οἱ ἱεροὶ Κανόνες 15ος τῆς ΑΒ᾿ Συνόδου, 31ος Ἀποστολικὸς καὶ ὁ 11ος τῆς Καρθαγένης, στὶς ἐξαιρέσεις τους, εἶναι ὑποχρεωτικοί.**

Οἱ δὲ μὴ Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ ποὺ κοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ ἀγωνίσθηκαν ὑπὲρ τῆς ἀσεβείας, ὅταν μετανοήσουν νὰ μὴ καθυποβάλλονται σὲ ἐπιτίμια, **ἀλλὰ νὰ γυμνοῦνται τῆς ἱερωσύνης τὴν ὁποία ἔχουν καὶ νὰ τάσσονται στὸν τόπο τῶν λαϊκῶν** - ἐννοεῖται δίδοντάς τους συγγνώμη - καὶ ἔτσι νὰ κοινωνοῦν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους. **Ἡ ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης ποὺ ἀναφέρεται ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς δείχνει ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ εἶχαν κατ᾿ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη πρὸ τῆς μετανοίας τους,** ὅ,τι προέ-

488 ΒΛΑΣΤΑΡΕΩΣ Μ., ΡΠΣ6, 55-56.

κυψε ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ᾿ Οἰκουμενικῆς, (βλ.σσ. 103κ.ἑ.). Ἐὰν γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους κληρικοὺς γεννᾶ κανονικὴ εὐθύνη ἡ κοινωνία μὲ τοὺς Ἀρειανούς, πολὺ περισσότερο ὑπεύθυνοι ἦταν αὐτοὶ ποὺ δὲν ἦταν Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα.

Καὶ τέλος, ὅσοι λαϊκοὶ κοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς δι᾿ ἀπάτης ἢ βίας, **ἀφοῦ πρῶτα ἐπιτιμηθοῦν κανονικῶς καὶ ἀναθεματίσουν τὰ δόγματα τῶν αἱρετικῶν,** καὶ ὑποσχεθοῦν νὰ πρεσβεύουν τὴν πίστη τῆς Νικαίας, τότε νὰ τοὺς δίδεται συγγνώμη καὶ ἔτσι νὰ κοινωνοῦν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους. **Σ᾿ αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Ματθαίου ἔχουμε καὶ κανονικὰ ἐπιτίμια ποὺ ἐπιβάλλονται σ᾿ αὐτοὺς ποὺ κοινώνησαν μὲ τοὺς ἀκατακρίτους Ἀρειανούς, ἂν καὶ κοινώνησαν ἀπατώμενοι ἢ διὰ τῆς βίας, ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ λαϊκοὶ αὐτοὶ ἦταν Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα.** Καὶ ἀπὸ ἐδῶ φαίνεται ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἱεροὶ Κανόνες, στὶς ἐξαιρέσεις τους, εἶναι ὑποχρεωτικοί.

Καὶ αὐτὰ ὅλα ψηφίσθηκαν ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες τοπικὲς Συνόδους.

Ὡς πρὸς τὴν «οἰκονομία» αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Θέλεις δὲ νὰ μάθης καὶ μίαν ἄλλην θαυμαστὴν περίπτωσιν οἰκονομίας, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Μ. Ἀθανάσιος εἰς τὴν πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολὴν αὐτοῦ; Ἄκουσον καὶ φρῖξον τὴν τῆς Ἐκκλησίας "ἄφατον μακροθυμίαν" καὶ ἐπιείκειαν: Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς Ἀρειανῆς βίας ἐγένετο πολλαχοῦ Σύνοδοι Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων. Ἐνώπιον αὐτῶν παρουσιάσθησαν ὡς ὑπόδικοι Ἐπίσκοποι καὶ ἄλλοι κληρικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον προηγουμένως προσχωρήσει εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, ἤδη δὲ μετενόουν. Τινὲς ἐκ τούτων προέβαλον τὴν ἑξῆς δικαιολογίαν τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν: Ἡμεῖς, εἶπον, δὲν εἴμεθα ὁμόφρονες τοῦ Ἀρείου. Ὄχι! Ἀλλ᾿ ἐσκέφθημεν ὅτι ἂν ἀντιταχθῶμεν, θὰ ἐξορισθῶμεν ἡμεῖς καὶ θὰ ἔλθουν εἰς τοὺς θρόνους ἡμῶν ἄλλοι, πράγματι Ἀρειανοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποβοῦν ὀλετῆρες τῆς Ἐκκλησίας. Δι᾿ αὐτὸ λοιπὸν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν αἵρεσιν καὶ νὰ ὑποκριθῶμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς φρονοῦμεν τὰ τοῦ Ἀρείου, ὥστε νὰ ἀποτραπῇ ὁ ὡς ἄνω κίνδυνος.

Ἀληθῶς τερατώδης οἰκονομία, ἀγαπητὲ π. Θεοδώρητε! Ἄκουσον ὅμως καὶ τὴν συνέχειαν. Αἱ Σύνοδοι, οἰκονομίαν ἐπιδειξάμενοι, δὲν ἀπεδοκίμασαν τὴν γενομένην τερατώδη ὄντως οἰκονομίαν ταύτην. Ἐκείνους τοὺς Ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ἀρχηγοὶ καὶ πρωτοστάται εἰς τὴν αἵρεσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ὑπέγραψαν αἱρετικὰς ὁμολογίας, οὐ μόνον ἐδέχθησαν πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐτοποθέτησαν εἰς Ἐπισκοπάς! Ταῦτα, ἀγαπητὲ π. Θεοδώρητε, ἔπραξαν οἱ Σύνοδοι. Ὁ δὲ ἀναφέρων ταῦτα Μ. Ἀθανάσιος, συμφωνεῖ πρὸς τὰ γενόμενα καὶ υἱοθετεῖ αὐτά, προτρέπει δὲ τὸν ἐν πνεύματι υἱὸν καὶ συλλειτουργὸν αὐτοῦ Ρουφινιανὸν ὅπως καὶ αὐτὸς ἀποδέξηται καὶ ἐφαρμόσῃ τὰ ἀποφασισθέντα καὶ μὴ μεμφθῇ τὰς Συνόδους ὡς λίαν ὑποχωρητικάς...»[489].

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Αἱ Σύνοδοι, οἰκονομίαν ἐπιδειξάμενοι, δὲν ἀπεδοκίμασαν τὴν γενομένην τερατώδη ὄντως οἰκονομίαν ταύτην». Οἱ Σύνοδοι ὅμως τῆς τότε ἐποχῆς ἐπειδὴ ἀποδέχθηκαν στὸ νὰ ἱερουργοῦν τοὺς μὴ πρωτάρχους τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀποδοκίμασαν τὴν προηγουμένη στάση τους. Καὶ τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὴν συγγνώμη ποὺ τοὺς παρεῖχαν «ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην», συγγνώμη παρέχεται σ' αὐτοὺς ποὺ ἁμάρτησαν. Τοὺς συγχωρέθηκε ἡ κοινωνία ποὺ εἶχαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς λόγῳ τῆς μετανοίας τους. Καὶ τὴν ἐξέλαβαν ὡς ἁμαρτία δίδοντάς τους συγγνώμη οἱ Σύνοδοι, παρ' ὅτι οἱ μὴ πρώταρχοι καὶ Ὀρθόδοξοι ἦταν στὸ φρόνημα καὶ παρέμειναν στοὺς θρόνους τους γιὰ καλὸ σκοπό.

Ἀλλὰ συγγνώμη, δόθηκε καὶ στοὺς πρωτάρχους τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως, ἤδη καὶ αὐτῶν μετανοημένων. Καὶ θὰ τοὺς ἔδιδαν οἱ Σύνοδοι καὶ πάλι τὶς ἐπισκοπές τους ἐὰν δὲν ἦταν δόλιοι καὶ δὲν δημιουργοῦσαν πολλὰ προβλήματα στὴν Ἐκκλησία μετὰ τὴν ἐπανατοποθέτησή τους. Ἡ μετάνοια καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, στάθηκε τὸ κριτήριο, μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχή τους· δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξη μὴ ἀποδοκιμασίας τοῦ ἁμαρτήματός τους κατὰ τὴν διάρκεια ποὺ τὸ ἐπιτελοῦσαν, δηλαδὴ πρὸ τῆς μετανοίας τους. Τέτοιου εἴδους παροχῆς συγγνώμης στοὺς προσερχομένους στὴν Ὀρθοδοξία,

489 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Τὰ δύο ἄκρα, σσ. 124-125.

ἀκόμη καὶ σὲ πρώην στὸ φρόνημα αἱρετικούς, ὑπάρχουν πάρα πολλὰ στὴν ἐκκλησιαστική μας ἱστορία. Παρατίθενται κάποια ἐξ αὐτῶν:

«Πέτρου τοῦ Μόγγου (sic) ἔτι πρεσβυτέρου ὄντος, καὶ καθαιρεθέντος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Προτερίου, εἶτα εἰς τὸν αὐτὸν αὐτοῦ θάνατον Τιμοθέῳ τῷ φονεῖ συνδεδραμηκότος καὶ μετὰ ταῦτα τὸν θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ θάνατον ἐκείνου ἁρπάσαντος, καὶ τὴν ἐν Καλχηδόνι σύνοδον καθ' ἑκάστην τῷ ἀναθέματι ὑποβάλλοντος, οἱ ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες, καίπερ καθῃρημένου καὶ φονέως καὶ αἱρετικοῦ, αἱρετικοὶ ὄντες καὶ αὐτοὶ ἔτι, μετανοοῦντες ἐδέχθησαν»[490].

«Καὶ Φῆλιξ ὁ Ῥώμης γράφων πρὸς Ζήνωνα τὸν βασιλέα, τὴν διάταξιν αὐτοῦ, ἥτις Πέτρον μὲν τῆς Ἐκκλησίας ἐξέβαλλεν, ἐκείνους δὲ μετανοοῦντας ἐδέξατο....»[491], (ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς ἀνωτέρω).

«Οἱ ὑπὸ Σεργίου καὶ Πύρρου χειροτονηθέντες καὶ Μακαρίου, τούτων ὡς αἱρετικῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιωχθέντων μετανοήσαντες προσεδέχθησαν»[492].

«Καὶ οἱ ὑπὸ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου χειροτονηθέντες ὡσαύτως», (βλ. τὸ ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὸ «ὡσαύτως») [493].

«Οἱ ὑπὸ Ἀναστασίου καὶ Νικήτα τῶν αἱρετικῶν χειροτονηθέντες παρὰ τῆς ἑβδόμης ἐδέχθησαν συνόδου»[494].

«Ὁ ἱερὸς Κύριλλος, ὁ Ἱεροσολύμων, ὡσαύτως ὑπ' Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος· ἀλλά, προσελθὼν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ, οὐ μόνον ὡς ἀρχιερεὺς ἐγένετο δεκτὸς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ χορῷ τῶν Ἁγίων συγκατηρίθμηται (βλ. Σωκρ. Βιβλ. Ε', κεφ. η'. - Σωζομ. Δ', 25, καὶ Ζ',7. – Θεοφ. χρονογρ. σελ. 34, καὶ Γρηγορ. Νύσσης ἐν τῷ εἰς τὴν ἀνακομιδ. τοῦ Πρωτομ. Στεφ. λόγῳ)[495].

«Ἀπὸ τῆς πρώτης Συνόδου ἕως τῆς δευτέρας παρῆλθον ἔτη τεσσαράκοντα· πλεῖστοι δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὴν χειροτονίαν ἐδέξαντο παρὰ τῶν ἐν Κπόλει ἀρχιερατευσάντων αἱρετικῶν, Μακεδονίου, Εὐδοξίου κ.τ.λ. ἀλλ' ὅμως πάντες οὗτοι, τῇ Ὀρθοδοξίᾳ συ-

490 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, PG 104, 1224.
491 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, ἔνθ. ἀν.
492 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, ἔνθ. ἀν.
493 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, ἔνθ. ἀν.
494 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, ἔνθ. ἀν.
495 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ. Περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων..., σ. 96.

νταξάμενοι, ἐν τῇ Β′ Συνόδῳ συνήδρευσαν, οὐδὲν περὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν ἐγκληθέντες»[496].

«Ἐν τῇ Ε′ Συνόδῳ πάντες οἱ τοῖς Ἀκεφάλοις, ἤτοι τοῖς Μιξοφυσίταις καὶ Θεοπασχίταις, αἱρετικοῖς κοινωνήσαντες καὶ παρ′ αὐτῶν τὴν χειροτονίαν δεξάμενοι, ἀποπτύσαντες τὴν αἵρεσιν καὶ λίβελλον πίστεως δόντες τῇ εἰρημένῃ ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τοὺς οἰκείους βαθμούς»[497].

«Ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Νέου, τοῦ εἰς Νίκαιαν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον μεταστήσαντος, διὰ τὴν ἐκεῖσε μετάθεσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Νεόφυτος καὶ ὁ ὑπ′ αὐτὸν κλῆρος φέροντες ὑπέταξαν ἑαυτοὺς τῷ Ῥωμαίῳ Ποντίφικι· μετανοήσαντες δέ, ἐγένοντο δεκτοὶ αὐτοί τε καὶ οἱ παρ′ αὐτῶν τὴν χειροτονίαν λαβόντες εἰς τοὺς οἰκείους βαθμούς»[498].

«Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως τρεῖς ἱερομόναχοι, Νεκτάριος, Μᾶρκος καὶ Ἰάκωβος ἐκ Σικελίας, ἐλθόντες εἰς βασιλεύουσαν καὶ παρὰ τῶν Λατίνων τὴν χειροτονίαν ἔχοντες, ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ τηνικαῦτα πατριαρχεύοντος κυροῦ Μανουήλ, καὶ ἱερούργουν ἐν τῇ κατὰ τὴν Νίκαιαν τοῦ Ὑακίνθου Μονῇ ἐνασκούμενοι»[499].

Καὶ πλεῖστες ἄλλες περιπτώσεις.

Ὅλες αὐτὲς οἱ Σύνοδοι παρεῖχαν συγγνώμη, ἐπειδὴ μετανόησαν, στοὺς ἔχοντας ἁμαρτήσει, φρονώντας αἱρετικῶς, κοινωνώντας μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ ἔχοντας τὴν χειροτονία ἀπ′ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀποδέχθηκαν στὸ νὰ ἱερουργοῦν. Ἡ παροχή, λοιπόν, συγγνώμης, λόγῳ τῆς μετανοίας τους καὶ ἡ ἀποδοχή τους ἀπὸ τὶς Συνόδους, σημαίνει ὅτι δὲν ἀποδοκίμαζαν τὴν προηγουμένη στάση τους; Ὄχι βεβαίως. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὶς Συνόδους τῆς πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολῆς. Ἡ παροχὴ συγγνώμης, λόγῳ τῆς μετανοίας τους καὶ ἡ ἀποδοχή τους στὸ νὰ ἱερουργοῦν, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀποδοκίμασαν τὴν προηγουμένη στάση τους.

Κατὰ ταῦτα, τὸ ἀπόσπασμα τῆς ἐνστάσεως: «Αἱ Σύνοδοι, οἰκονομίαν ἐπιδειξάμενοι, δὲν ἀπεδοκίμασαν τὴν γενομένην τερατώδη ὄντως οἰκονομίαν ταύτην», δὲν εἶναι ὀρθό. Τὸ ὀρθὸ εἶναι: Οἱ σύνοδοι μὲ τὴν οἰκονομίαν ποὺ ἐπέδειξαν δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἀποδοκίμασαν «τὴν γενομένην τερατώδη ὄντως οἰκονομίαν ταύτην». Καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ προκύπτει ὅτι δὲν θὰ τοὺς εἶχαν καὶ κοινωνικοὺς πρὸ τῆς μετανοίας τους.

496 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 97.
497 ΓΡΗΓΟΡΊΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 97.
498 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, ἔνθ. ἀν., σ. 98.
499 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, ἔνθ. ἀν., σσ. 98-99.

3. 2α «οἰκονομία», ὡς πρὸς τὸν Πατέρα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου

Ἡ δευτέρα «οἰκονομία» ποὺ ἐξετάζεται εἶναι ὡς πρὸς τὸν ἅγιο Γρηγόριο πατέρα τοῦ Θεολόγου, ὁ ὁποῖος ὑπέγραψε ἡμιαρειανικὸ σύμβολο. Λέγεται σχετικῶς ἐπ' αὐτοῦ: «Ὅταν ὁ Γεώργιος Λαοδικείας ἐκόμισεν εἰς Καισάρειαν τὸν ἑνωτικὸν τύπον τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, ὁ ἐπίσκοπος Διάνιος, ἐν τῇ εὐπιστίᾳ του, ὑπέγραψε, ὡς ἄλλωστε ἔπραξαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐν Κπόλει, ἐν οἷς καὶ ὁ ὁμώνυμος πατὴρ τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, ταχθέντες μετὰ τῶν "ὁμοιουσιανῶν"»[500]. Μολονότι, λοιπόν, ὑπέγραψε ὁ Πατὴρ τοῦ Θεολόγου προβληματικὸ κείμενο, ἐν τούτοις, δὲν τοῦ διέκοψε τὴν κοινωνία ὁ υἱός του ἅγιος Γρηγόριος[501]. Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης

500 Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Εἰσαγωγικά, ΒΕΠΕΣ51, 49.

501 Ὅ ἅγιος Γρηγόριος ἀλλοῦ λέγει τὰ ἑξῆς: «καὶ κανεὶς μὴ νομίζει ὅτι λέγω, ὅτι πρέπει νὰ ἀγαποῦμε κάθε εἰρήνη. Γιατὶ γνωρίζω ὅπως ἀκριβῶς κάποια βελτίστη στάση, ἔτσι καὶ βλαβερωτάτη ὁμόνοια· ἀλλὰ βεβαίως τὴν καλὴ καὶ ἐπὶ καλῷ καὶ μὲ τὸν Θεὸ συνάπτουσα». Τὸ πρωτότυπο: «Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον· οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν· ἀλλὰ τήν γε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῶ καὶ Θεῷ συνάπτουσαν», PG35, 748 / ΕΠΕ1, 264. Αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Θεολόγου τὸ ἑρμηνεύει ὁ σοφὸς μοναχὸς Ἰωσὴφ Βρυέννιος λέγοντας: «"**Αὐτῶν τῶν ὁποίων ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα, ἀπ' αὐτῶν πρέπει νὰ φεύγουμε τὴν κοινωνία", αὐτὴ ἡ φωνὴ εἶναι τοῦ Μ. Βασιλείου· μὲ τὴν ὁποία συμφωνεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐπιφέροντος κάπως ἔτσι: "Καὶ κανεὶς μὴ νομίζει ὅτι λέγω, ὅτι πρέπει νὰ ἀγαποῦμε κάθε εἰρήνη. Γιατὶ γνωρίζω ὅπως ἀκριβῶς κάποια βελτίστη στάση, ἔτσι καὶ βλαβερωτάτη ὁμόνοια· ἀλλὰ βεβαίως τὴν καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ συνάπτουσα**"». Τὸ πρωτότυπο: " Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν", τοῦ μεγάλου Βασιλείου φωνή· ᾗ καὶ συνάδων ὁ Θεολόγος Γρηγόριος δίεισιν οὑτωσί· "μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον· οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν· ἀλλὰ τήν τε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ συνάπτουσαν"», ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ Ι., Τὰ εὑρεθέντα, τ. 2, σ. 25.

Δηλαδὴ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ τὸν ἱερὸ Βρυέννιο, λέγει «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» τὸ ὁποῖο βλέπουμε νὰ πραγματώνεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ νὰ προτρέπει καὶ στοὺς ἄλλους Ὀρθοδόξους γράφοντας: «Ἐπειδὴ πολλοὶ κατέφυγον στὴν εὐλάβειά σου ζητώντας νὰ ἐνημερωθοῦν περὶ τὴν πίστη, καὶ μοῦ ζήτησες στὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης κάποιο σύντομο ὅρο καὶ κανόνα τοῦ φρονήματός μου, διὰ τοῦτο γράψαμε στὴν εὐλάβειά σου (τὸ ὁποῖο τὸ γνώριζες καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ γράμματα), ὅτι ἐμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως, ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες ποὺ συγκεντρώθηκαν ἐκεῖ γιὰ νὰ ἀνατρέψουν τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου τίποτε δὲν προτιμήσαμε ἀπ' αὐτὴν ποτέ, οὔτε μποροῦμε νὰ προτιμήσουμε, ἀλλ' ἐκείνης τῆς πίστεως εἴμαστε σὺν Θεῷ καὶ θὰ εἴμαστε. Προσθέτοντας τὸ ἐλλιπῶς διατυπωμένο ἀπὸ ἐκείνους γιὰ τὸ ἅγιο Πνεῦμα

σχετικῶς λέγει: «Τὸ γὰρ τοῦ Διανίου, καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Θεολόγου, εἴ τι καὶ τοιοῦτον ἕτερον· τεχνικοῦ (=ἐντέχνου) γράμματος ὑπὸ αἱρετικῶν σκαιωρηθέντος (=κατασκευάσθηκε δολίως)· κλοπὴ ἦν ἁπλότητος κατασοφισθέντων (=ἀπατηθέντων), καὶ οὐκ ἐκ φόβου τινός, ἄπαγε! ὑπογραψάντων τῶν ἁγίων ἐκείνων. Διόπερ εὐθὺς ἅμα τοῦ γνῶναι τὸν δόλον ἡ ἀνάκτησις (=ἐπανόρθωσις) καὶ ἡ εὔθαρσος ἀπολογία»[502]. Ὁ λόγος ποὺ δὲν τοῦ διέκοψε τὴν κοινωνία ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἦταν ἐπειδὴ ἐξ ἁπλότητος ἐξαπατήθηκε ὁ Πατέρας του καὶ γνώριζε ὅτι ἦταν ὀρθόδοξος καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὴν διέκοψε, ποὺ ἄλλωστε ἀπολογήθηκε καὶ εὐθαρσῶς.

(διότι δὲν εἶχε ἀνακινηθεῖ τότε αὐτὸ τὸ ζήτημα), ὅτι μιᾶς Θεότητος πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα γνωρίζοντες. **Αὐτοὺς λοιπὸν ποὺ ἔτσι φρονοῦν καὶ διδάσκουν νὰ τοὺς ἔχεις κοινωνικούς, ὅπως καὶ ἐμεῖς. Τοὺς δὲ διαφορετικὰ ἔχοντας νὰ τοὺς ἀποστρέφεσαι καὶ νὰ τοὺς θεωρεῖς ὡς ξένους καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.** Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, δηλαδὴ τῆς σαρκώσεως, κινεῖται κάποιο ζήτημα καὶ αὐτὸ νὰ διορίσεις σὲ ὅλους τοὺς περὶ ἡμῶν, ὅτι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ μετὰ τοῦτο ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας, εἰς ἕνα συνάγουμε καὶ δὲν ὀνομάζουμε δύο υἱούς, ἀλλ' ἕναν καὶ τὸν αὐτὸν σὲ μία ἀδιαίρετο θεότητα καὶ τιμὴ προσκυνοῦμε. Ἐὰν κάποιος δὲν συντίθεται σ' αὐτὰ ἢ τώρα ἢ ὕστερα, αὐτὸς θὰ δώσει λόγο στὸν Θεὸ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως».

Τὸ πρωτότυπο: «Ἐπειδὴ πολλοί, προσελθόντες τῇ σῇ εὐλαβείᾳ, πληροφορίαν ζητοῦσι περὶ πίστεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀπήτησας ἡμᾶς ἀγαπητικῶς σύντομον ὅρον τινὰ καὶ κανόνα τοῦ ἡμετέρου φρονήματος, διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν τῇ σῇ εὐλαβείᾳ (ὃ καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων ἐγνώριζες), ὅτι ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως, τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως, οὐδὲν οὔτε προετιμήσαμεν πώποτε, οὔτε προτιμᾶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα, προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον ἐκείνοις πατέρας (τῆς Α' Οἰκουμενικῆς σ.σ.) περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (διὰ τὸ μηδὲ κεκινῆσθαι τηνικαῦτα τοῦτο τὸ ζήτημα), ὅτι μιᾶς θεότητος εἰδέναι χρὴ τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα γινώσκοντας. Τοὺς οὖν οὕτω φρονοῦντας καὶ διδάσκοντας ἔχε κοινωνικούς, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς· τοὺς δὲ ἑτέρως ἔχοντας ἀποστρέφου, καὶ ἀλλοτρίους ἡγοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, εἴτουν σαρκώσεως κινεῖταί τι ζήτημα, καὶ τοῦτο διορίζου πᾶσι περὶ ἡμῶν, ὅτι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρός, καὶ μετὰ τοῦτο ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου Μαρίας, εἰς ἓν ἄγομεν, καὶ οὐ δύο υἱοὺς ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν ἀδιαιρέτῳ θεότητι καὶ τιμῇ προσκυνοῦμεν. Εἰ δέ τις οὐ συντίθεται τούτοις ἢ νῦν ἢ ὕστερον, αὐτὸς ὑφέξει τῷ Θεῷ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως», Ἐπιστολὴ 102 «Κατὰ Ἀπολλιναρίου πρὸς Κληδόνιον», PG37, 193-196 / ΕΠΕ7, 194-196.

502 PG99, 1481 / F 641, 73 / ΕΠΕΦ 18Γ, 280.

Ἐδῶ ἡ συνάφεια ὑποχρεώνει νὰ ἔλθει στὸ μέσον ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Φωτίου ποὺ διασαφηνίζει ποιὸς θεωρεῖται ὡς αἱρετικός, ἀναφερόμενος στοὺς Ἁγίους: Ἀμβρόσιο, Αὐγουστῖνο καὶ Ἱερώνυμο, ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ Filioque: «...Πόσα μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὑποστηρίζοντας τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἄνδρες; Πόσες πραγματικὰ δύσκολες περιστάσεις ἐκβίαζε πολλοὺς (τῶν Πατέρων σ.σ.), ἄλλα νὰ τὰ ποῦν ἐσφαλμένα, ἄλλα νὰ τὰ ποῦν πρὸς οἰκονομία, ἄλλα ἐπειδὴ κάποιοι ἐπαναστατοῦσαν ἀπὸ ἀπείθεια καὶ ἄλλα στὰ ὁποῖα ἀπὸ ἄγνοια ὀλίσθησαν, ὅπως γίνεται στὰ ἀνθρώπινα; Ἄλλος διαμαχόμενος πρὸς τοὺς αἱρετίζοντες, ἄλλος συγκαταβαίνοντας στὴν ἀσθένεια τῶν ἀκροατῶν, ἄλλος κάτι ἄλλο διαπραττόμενος καὶ ἔχοντας τὸν καιρὸν πολὺ τῆς ἀκριβείας, ὑποχώρησε γιὰ σπουδαῖο σκοπό, εἶπε καὶ ἔπραξε. Τὰ ὁποῖα ἐμεῖς δὲν πρέπει οὔτε νὰ ποῦμε οὔτε νὰ πράξουμε»[503].

Καὶ κατωτέρω: «Ἀκόμη δέ, ἂν τοὺς ἔγινε ὑπόμνηση περὶ τοῦ προκειμένου κεφαλαίου ὑπὸ τὴν σύναξη τῶν εἰρημένων Πατέρων ἐκφράζοντας ἀντίθεση καὶ ἀπεθρασύνθη προβάλλοντας ἔνσταση καὶ ἀπείθεια καὶ ἔμειναν στὴν ἴδια στρεβλὴ ἄποψη καὶ μ' αὐτὴν μετὰ τοὺς ἐλέγχους τελείωσαν τὴν ζωή τους· εἶναι ἀνάγκη νὰ συναποβάλλονται μαζὶ μὲ τὸ φρόνημα. Ἐὰν ὅμως εἶπαν ἐσφαλμένα, ἢ γιὰ κάποια αἰτία ποὺ τώρα τὴν ἀγνοοῦμε καὶ ἐξετράπησαν τῆς εὐθύτητος, οὐδεμία δὲ ἐξέταση δὲν τοὺς ἔγινε, οὔτε στὴν μάθηση τῆς ἀληθείας αὐτοὺς παρεκάλεσε (ἡ σύναξη τῶν Πατέρων)· Πατέρες καθόλου ὀλιγώτερον αὐτούς, ἂν καὶ δὲν εἶπαν αὐτό, θὰ τοὺς τὸ ἐπιγράψουμε, διὰ τὸ τοῦ βίου λαμπρὸν καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰδέσιμο καὶ γιὰ τὸ ἀκατηγόρητο τῆς ἄλλης εὐσεβείας, στοὺς δὲ λόγους αὐτῶν στοὺς ὁποίους παρεξέκλιναν, δὲν θὰ τοὺς ἀκολουθήσουμε»[504].

503 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., Φωτίου ἐπιστολαί, σ. 195 / PG102, 812 / ΕΠΕ13, 258. «...Πόσα δ' ἄν τις ὑπὲρ τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἐκείνων εἴποι; Πόσαι γὰρ περιστάσεις πραγμάτων πολλοὺς ἐξεβιάζοντο, τὰ μὲν παραφθέγξασθαι, τὰ δὲ πρὸς οἰκονομίαν εἰπεῖν, τὰ δὲ καὶ τῶν ἀπειθούντων ἐπαναστάντων τὰ δὲ ἀγνοίᾳ, οἷα δὴ περιολισθῆσαι ἀνθρώπινα; Ἄλλος γὰρ πρὸς τοὺς αἱρετίζοντας διαμαχόμενος, ἄλλος τῇ ἀσθενείᾳ συγκατιὼν τῶν ἀκροατῶν, ἄλλος ἄλλο τι διαπραττόμενος καὶ τὸν καιρὸν ἔχων πολλὰ τῆς ἀκριβείας καθυφεῖναι παρακαλοῦντα, ἐπὶ τέλει μείζονι καὶ εἶπε καὶ ἔπραξεν, ἃ μήτε λαλεῖν ἡμῖν μήτε πράττειν ἔξεστι».

504 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 196 / PG102, 813 / ΕΠΕ13, 260. «Ἔτι δέ, εἰ μὲν ὑπομνησθέντες περὶ τοῦ προκειμένου κεφαλαίου, τῶν εἰρημένων Πατέρων ἀντεῖπε τὸ σύνταγμα, καὶ πρὸς ἔνστασίν τινα καὶ ἀπείθειαν ἀπεθρασύνετο, διέτεινάν τε τῇ αὐτῇ παρατροπῇ τῆς δόξης καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸν βίον μετὰ τοὺς ἐλέγχους κατέστρεψαν,

Καὶ λίγο κατωτέρω συνεχίζει: «Ἐμεῖς δέ, ἐπειδὴ καὶ κάποιους ἄλλους ἀπὸ τοὺς μακαρίους Πατέρες καὶ διδασκάλους μας βρίσκουμε σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα νὰ ἔχουν παρεκκλίνει ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῶν ὀρθῶν δογμάτων, τὴν παρέκκλιση βεβαίως δὲν τὴν δεχόμαστε ὡς προσθήκη, τοὺς ἄνδρες αὐτοὺς ὅμως τοὺς ἀποδεχόμαστε· ἔτσι καὶ αὐτούς, ἂν κάποιοι ἔφθασαν νὰ ποῦν ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τὴν παρέκκλιση βεβαίως ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου δὲν τὴν δεχόμαστε, ἐκείνους ὅμως δὲν τοὺς ἀποχωρίζουμε ἀπὸ τὸν χορὸ τῶν Πατέρων. Πράγματι καὶ τὸν Διονύσιο Ἀλεξανδρείας συμπεριλαμβάνοντάς τον στὸ χορὸ τῶν ἁγίων Πατέρων, δὲν ἀποδεχόμαστε τοὺς ἀρειανικοὺς λόγους ποὺ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Λίβυν Σαβέλλιο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπορρίπτουμε τελείως. Καὶ τὸν μεγαλομάρτυρα Μεθόδιο, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε πηδαλιοῦχος τῶν ἀρχιερατικῶν πηδαλίων τοῦ θρόνου τῶν Πατάρων, ἀκόμη καὶ τὸν Εἰρηναῖο, τὸν Ἐπίσκοπο Λουγδούνων καὶ τὸν Ἱεραπόλεως Παπία ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος φόρεσε τὸ στεφάνι τοῦ μαρτυρίου, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὑπῆρξαν ἄνδρες ἀποστολικοὶ καὶ ἀκτινοβολοῦσαν μὲ τοὺς θαυμαστοὺς τρόπους τῆς ζωῆς τους. Ἀλλ' ὅμως, ἂν σὲ κάτι ἔδειξαν ὀλιγωρία ὡς πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ παρασύρθηκαν νὰ ποῦν πράγματα ἀντιθέτως πρὸς τὸ κοινὸ ἐκκλησιαστικὸ δόγμα, σ' αὐτὰ βεβαίως δὲν τοὺς ἀκολουθοῦμε, ἀπὸ τὴν πατρικὴ ὅμως τιμὴ καὶ δόξα αὐτῶν δὲν περικόπτουμε τίποτε»[505].

ἀνάγκη τούτους συναποβάλλεσθαι τῷ φρονήματι. Εἰ δὲ παρεφθέξατο μέν, ἢ διά τινα αἰτίαν νῦν ἀγνοουμένην ἡμῖν τῆς εὐθύτητος ἐξετράπησαν, οὐδεμία δὲ ζήτησις αὐτοῖς προσενήνεκται, οὐδ' εἰς μάθησιν τῆς ἀληθείας αὐτοὺς παρεκάλεσε, Πατέρας μὲν οὐδὲν ἔλλατον αὐτούς, εἰ καὶ μὴ τοῦτο εἶπον, ἐπιγραψόμεθα, διά τε τὸ τοῦ βίου λαμπρὸν καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰδέσιμον καὶ τῆς ἄλλης εὐσεβείας τὸ ἀκατάγνωστον, τοῖς δὲ λόγοις τούτων, ἐν οἷς παρηνέχθησαν, οὐχ ἑψόμεθα...».

505 ΒΑΛΕΤΤΑ Ι., ἔνθ.ἀν. σσ. 196-197 / PG102, 813-816 / ΕΠΕ13, 196-197. «Ἡμεῖς δέ, ἐπεὶ καὶ ἄλλους τινὰς τῶν μακαρίων ἡμῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων ἐν πολλοῖς τε ἄλλοις τῆς ἀκριβείας τῶν ὀρθῶν δογμάτων παρενεχθέντας καταλαμβάνοντες, τὸ μὲν παρενεχθὲν οὐ προσθήκην δεχόμεθα, τοὺς ἄνδρας δὲ ἀσπαζόμεθα· οὕτω καὶ τούς, εἴ τινες ὑπηνέχθησαν εἰπεῖν τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, τὸ μὲν παρὰ τὴν Δεσποτικὴν φωνὴν οὐ δεχόμεθα, ἐκείνους δὲ τῆς τῶν Πατέρων ἀγέλης οὐκ ἀποκρίνομεν. Καὶ γὰρ καὶ Διονύσιον τὸν Ἀλεξανδρείας, τῷ χορῷ τῶν ἁγίων Πατέρων συντάσσοντες, τὰς ὑπ' αὐτοῦ λεχθείσας πρὸ τὸν Λίβυν Σαβέλλιον Ἀρειανικὰς φωνὰς οὔμενουν οὐ συναποδεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐκτρεπόμεθα. Καὶ τὸ ἐν μάρτυσι μέγαν Μεθόδιον, ὃς τοὺς ἀρχιερατικοὺς τοῦ Πατάρων θρόνου ἐπηδαλιούχησεν οἴακας, ἔτι μὲν καὶ Εἰρηναῖον τὸν Λουγδούνων Ἐπίσκοπον, καὶ Παπίαν τὸν τῆς Ἱεραπόλεως, τὸν μὲν τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον ἀναδησάμενον, τοὺς δὲ ἄνδρας ὄντας ἀποστολικούς, καὶ τοῖς τοῦ βίου τρόποις τὸ θαυμάσιον

Πολλὲς περιστάσεις ἀνάγκασαν, λέγει ὁ Μ. Φώτιος, πολλοὺς ἐκ τῶν Πατέρων νὰ ποῦν πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἦταν ἀκριβῆ δογματικῶς καὶ περιγράφει ποιὲς ἦταν αὐτές. Ἀκόμη, πρέπει νὰ τοὺς εἶχε γίνει ὑπόμνηση περὶ τοῦ σφάλματος ὑπὸ τῆς συνάξεως τῶν Πατέρων καὶ ἐὰν αὐτοὶ παρέμειναν εἰς τοῦτο μέχρι θανάτου, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ συναποβάλλονται μαζὶ μὲ τὸ φρόνημα «ἀνάγκη τούτους συναποβάλλεσθαι τῷ φρονήματι». Εἰδάλλως αὐτοὺς «τῆς πατρικῆς δὲ τιμῆς καὶ δόξης» δὲν τοὺς περικόπτουμε, ἀλλὰ τὸ «παρενεχθὲν» αὐτὸ εἰς τὸ ὁποῖο παρεξέκλιναν δὲν τὸ δεχόμαστε. Καὶ φέρει μερικὰ τέτοια παραδείγματα Πατέρων στὴ συνέχεια.

Ἐφαρμόζοντας λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὸν Πατέρα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου δὲν θεωρεῖται ὡς αἱρετικός· ὡς τὸ λέγει ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος, ὅτι ὁ Πατέρας του ἦταν ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα, στὸν σχετικὸ Εἰρηνικό του λόγο[506], ἀλλὰ καὶ διότι διόρθωσε τὸ σφάλμα του καὶ δημοσίως[507]. Συνεπῶς δὲν ὑφίσταται κἂν λόγος οἰκονομίας.

Ὡς πρὸς τὴν «οἰκονομία» αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος δὲν διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν πατέρα καὶ ἐπίσκοπό του ἅγιο Γρηγόριο, ὅταν αὐτὸς

ἐξαστράπτοντας, ἀλλ' οὖν, εἴ τί γε τῆς ἀληθείας ὠλιγώρησαν, καὶ παρηνέχθησαν φθέγξασθαι ἀπ' ἐναντίας τοῦ κοινοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ δόγματος, ἐν τούτοις μὲν οὐχ ἑπόμεθα, τῆς Πατρικῆς δὲ τιμῆς καὶ δόξης οὔμενουν οὐδὲν αὐτῶν περικόπτομεν».

506 «Ὅτι ἄπτωτος παρ' ἡμῖν ἡ Τριὰς καὶ ἀσάλευτος, οὐδέν γε ἧττον ἢ ἐν αὐτῇ τῇ φύσει, καὶ τὸ περικόψαι τι τῶν τριῶν ἢ ἀποξενῶσαι ἴσον ἡμῖν καὶ τὸ πᾶν ἀνελεῖν, καὶ κατὰ πάσης χωρῆσαι γυμνῇ τε κεφαλῇ τῆς θεότητος», ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ «Εἰρηνικὸς Α', ἐπὶ τῇ ἑνώσει τῶν μοναζόντων...», PG35, 736 / ΕΡΕ1, 248.

507 «ἐκφωνήθηκε τὸ 364 (ὁ λόγος στὴν ἕνωση τῶν μοναζόντων "Εἰρηνικὸς Α' ἐπὶ τῇ ἑνώσει τῶν μοναζόντων") ὅταν ὁ πατέρας του Γρηγόριος ὁμολόγησε δημοσία, ὅπως ἀπαιτοῦσαν οἱ μοναχοὶ τῆς περιοχῆς, τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ ἀναγνώρισε τὸ λάθος του νὰ ὑπογράψει (361) ἡμιαρειανικὸ Σύμβολο (τῶν ὁμοιουσιανῶν)», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., Πατρολογία, τ. 2, σ. 520 / «Ἡ ἕνωσις τῶν μοναχῶν πραγματοποιήθηκε, ἀφοῦ ὁ υἱὸς Γρηγόριος ἔπεισε τὸν πατέρα του νὰ ἐκφωνήσῃ δημοσίως ἕνα ὀρθόδοξο Σύμβολο (364)», ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 353.

ὑπέγραψε ἀπὸ ἁπλότητα ἕνα αἱρετικό, ἡμιαρειανικὸ σύμβολο πίστεως (361), ἀλλὰ ἀγωνίσθηκε νὰ τὸν πείσῃ νὰ τὸ ἀποκηρύξῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἔγινε ἔπειτα ἀπὸ τρία περίπου ἔτη»[508].

Ἡ ἀπάντηση:

Ὁ Πατὴρ τοῦ Θεολόγου, ἅγιος Γρηγόριος, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ αἱρετικὸς στὸ φρόνημα ἂν καὶ ὑπέγραψε ἡμιαρειανικὸ σύμβολο. Αὐτὸ τὸ ὁμολογεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση λέγοντας «ὅταν αὐτὸς ὑπέγραψε ἀπὸ ἁπλότητα ἕνα αἱρετικό, ἡμιαρειανικὸ σύμβολο πίστεως (361)»[509]· ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ «… ὁ ὁποῖος (πατὴρ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου) ὑπέγραψε ἀπὸ ἁπλότητα –καὶ ὄχι λόγῳ ἀποδοχῆς τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως– …»[510], «Ὑπῆρχε δηλαδὴ σ' αὐτὸν πάντοτε ἡ "καθαρότης τοῦ δόγματος", καὶ κατὰ συνέπεια ἡ "ὁμοδοξία" (κοινὴ πίστις) μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν "στασιαζόντων" μοναχῶν»[511]. Συνεπῶς, αὐτὰ ἔτσι ἔχοντα, δὲν δικαιολογεῖται ὅτι τὴν συγκεκριμένη παράθεση ἡ ἔνσταση τὴν ἔχει ἐντάξει στὴν ἑνότητα μὲ τίτλο: «Περιπτώσεις ἀσκήσεως ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας σὲ ἐπισκόπους ποὺ ἐκήρυτταν αἵρεση»[512]. Πῶς θὰ μποροῦσε ὁ πατὴρ Γρηγόριος νὰ κηρύττει τὴν αἵρεση ἀφοῦ ἦταν ὀρθόδοξος. Σ' αὐτὴν τὴν ἑνότητα ἔχει συμπεριλάβει ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω καὶ τὶς περιπτώσεις τοῦ Νεστορίου, τῶν Μονοθελητῶν καὶ τῶν Φράγκων, οἱ ὁποῖοι ἦταν ὅλοι τους ὄντως αἱρετικοὶ στὸ φρόνημα καὶ κήρυτταν τὴν αἵρεση, ὁ πατὴρ Γρηγόριος οὐδέποτε. [Ὡς πρὸς τὶς οἰκονομίες αὐτές, γιατὶ ἀσκήθηκαν (καὶ ἄλλα σχετικὰ) καὶ ποιὲς εἶναι πραγματικὲς οἰκονομίες, βλ. στοὺς οἰκείους τόπους].

Τὸ ὅτι ὁ γέρων Γρηγόριος δημοσίως ἀπολογήθηκε τὸ 364, ἐνῶ ὑπέγραψε στὸ τέλος τοῦ 361 ἢ ἀρχὲς τοῦ 362 τὸ αἱρετικὸ σύμβολο,

508 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Τὸ σχίσμα τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, σ. 47.

509 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 47.

510 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 353.

511 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Τὸ σχίσμα τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, σ. 257.

512 «***Μία ἄλλη περίπτωσις Οἰκονομίας ἔναντι τῶν ἐπισκόπων ποὺ ἐκήρυξαν αἵρεσι, εἶναι καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου***», ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., ἔνθ. ἀν., σ. 257. Ἐδῶ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως σαφέστατα λέγεται περὶ ἀσκήσεως οἰκονομίας σὲ Ἐπισκόπους ποὺ κήρυξαν αἵρεση. **Ἡ μνεία τοῦ προσώπου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία ἔχει ἀριδήλως τὴν ἀναφορά της στὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου γέροντος Γρηγορίου, πατρὸς τοῦ Θεολόγου ὡς κήρυκα αἱρέσεως.**

αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια αὐτὴ ἦταν αἱρετικὸς ἢ πολὺ περισσότερο κήρυττε τὴν αἵρεση. Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον οὔτε αἱρετικὸς ἦταν οὔτε κήρυττε τὴν αἵρεση, δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ ἀσκηθεῖ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία. Εἶναι λοιπὸν τὸ λιγότερο ἀνεπιτυχὴς καὶ ἄστοχη ἡ ἔνταξη τῆς περιπτώσεως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου στὴν ἐν λόγῳ ἑνότητα ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως.

Ἐπὶ πλέον, τὸ ὅτι τὴν δημόσια ἀπολογία του ὁ πατὴρ Γρηγόριος τὴν πραγματοποίησε τὸ 364 τὸ πιθανότερο εἶναι ὅτι δὲν ὀφείλεται στὸν πατέρα –ὁ ὁποῖος σημειωτέον τότε ἦταν ἐνενήντα ἐτῶν– ἀλλὰ στὸν υἱὸ Γρηγόριο, διότι ἄργησε νὰ τοῦ τὸ προτείνει. Καὶ τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ βιογράφου του:

«…Τὰ μὲν πρῶτα λιταῖς τε καὶ παννυχίσι τὸν Θεὸν ἐξευμενίζετο, δοῦναι λύσιν τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς διαιρέσεως γενέσθαι συνούλωσιν, **σιωπήν τε τοῦ λέγειν ἑαυτῷ ἐπιτάξας**, καὶ οὕτω τὸ σκυθρωπὸν ἐνδεικνύμενος· **εἶτα νουθετήσας τὸν πατέρα συγγνώμην αἰτῆσαι τοῦ πταίσματος, καὶ ὁμολογῆσαι καθαρῶς τε καὶ εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν,** τούς τε ἀποστάντας συμβιβάσας πρὸς συγκατάβασιν καὶ ὁμόνοιαν, ἀπέδωκε τὸν κόσμον τῇ Ἐκκλησίᾳ, αἰδέσιμος ἀμφοτέροις φανείς, πατρί τε καὶ ποιμνίῳ θεοσεβεῖ. Φαιδρύνει δὲ λόγοις εἰρηνικοῖς τὴν πανήγυριν, συνάψας τὰ διεστῶτα, καὶ τῷ τάχει τοῦ ἰάματος λήθην ἐμποιήσας τοῦ ἀρρωστήματος»[513].

Δύο στοιχεῖα συγκλίνουν πρὸς τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ υἱὸς ἄργησε νὰ τὸ προτείνει στὸν πατέρα του. Τὸ πρῶτο, ὅτι σιώπησε ὁ υἱὸς καὶ μάλιστα ἐπὶ μακρὸν χρονικὸ διάστημα μὴ θέλοντας νὰ παρέμβει γιὰ νὰ μὴ χειροτερεύσει τὴν κατάσταση[514]. Καὶ τὸ δεύτερον, μετὰ τὴν σιωπὴ τοῦ Γρηγορίου («εἶτα» λέγει ὁ βιογράφος) νουθέτησε τὸν πατέρα του (ὄχι πρὶν) νὰ ζητήσει συγγνώμη δημοσίως. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ σιωπὴ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου διήρκεσε τὸ λιγότερο δύο ἔτη[515].

Κλείνοντας λοιπὸν τὴν ἀπάντηση αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως, συμπερασματικῶς καταλήγουμε στὰ ἑξῆς: ὁ υἱὸς Γρηγόριος ἦταν ἡ αἰτία ποὺ ἄργησε ὁ πατὴρ νὰ ἀπολογηθεῖ δημοσίως· καὶ ὁ πατὴρ Γρηγόριος ἦταν πάντοτε ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα ἀκόμη καὶ τὴν στιγμὴ τῆς ὑπογραφῆς του· ἀπὸ ἁπλότητα παρασύρθηκε ὁ ἐνενηκοντούτης γέρων. Ὡς πρὸς τὴν ὑπογραφή του, ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ὅτι μόλις ἀντιλήφθηκε τὸν δόλο ἀμέσως ἡ «ἀνάκτησις» (=ἐπανόρθωσις, βλ. ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ). **Συνεπῶς τί ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία δύναται νὰ ἀσκηθεῖ σὲ κάποιον (καὶ μάλιστα ἅγιο) ποὺ ἦταν ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα, δὲν κήρυξε ποτὲ τὴν αἵρεση, ἀμέσως μετανόησε γιὰ τὸ ἐκ παραδρομῆς σφάλμα του καὶ δὲν εἶχε καμία ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς Ὁμοίους Ἀρειανοὺς (ὅταν ἀντιλήφθηκε τὸν δόλο τους); Σαφῶς καμία.**

513 PG 35, 261D - 264A.

514 «**Ὁ δὲ υἱὸς θέλων νὰ ἐννοήσῃ καλῶς τὸ πρᾶγμα ἀνέστειλε κατ' ἀρχὰς πᾶσαν ἑαυτοῦ παρέμβασιν, φοβούμενος μάλιστα μήπως ἄλλως πράττων ὀλίγον μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς ἐρήμου ὑπεκαύσῃ μᾶλλον τὸ κακόν**», ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μελέτη, σ. 61.

515 «**Μετὰ μακρὰν σιωπὴν ὁ Γρηγόριος ἐκφωνεῖ αὐτὸν τὸν λόγον** (Εἰρηνικὸς Α΄) …», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Πατρολογία, τ. 4, σ. 120.

4. 3η οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο

Ἡ ἑπομένη οἰκονομία ποὺ ἐξετάζεται εἶναι ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο. Τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀσκήθηκε αὐτὴ ἡ οἰκονομία, ἐν συντομίᾳ εἶναι τὸ ἑξῆς: Ὁ αἱρεσιάρχης ἀνῆλθε στὸν θρόνο Κπόλεως τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 428. Κληρικοὶ ποὺ ἔφερε μαζί του ἐξ Ἀντιοχείας κήρυξαν πρῶτοι τὴν αἵρεση, παρουσία του στὸν ναό, χωρὶς νὰ ἀντιδράσει καθόλου καὶ μάλιστα κοινωνήσας μαζί τους τελέσας τὰ θεῖα μυστήρια. Αὐτὰ πρέπει νὰ συνέβησαν σύντομα καὶ γενικώτερα τὰ τῆς αἱρέσεως ἔγιναν γνωστὰ εὐρύτερα στὴν αὐτοκρατορία ἀπὸ γραπτὲς ὁμιλίες τοῦ Νεστορίου, ἀναγκάσας ἔτσι τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας νὰ συντάξει ἐπιστολὴ διδάσκοντας ὅτι Θεοτόκος λέγεται ἡ Ἁγία Παρθένος. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 429, στὸν ἑορταστικὸ λόγο του, καταφέρθηκε ἀνωνύμως κατὰ τῆς αἱρέσεως.

Περιγράφει τὰ σχετικὰ σὲ ἐπιστολή του στὸν ἅγιο Κελεστῖνο Πάπα Ρώμης τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 430, στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγει: «Ἐσίγησα μὲν τὸν περασμένο καιρὸ καὶ καθόλου δὲν ἔγραψα πρὸς τὴν θεοσέβειά σου περὶ τοῦ τωρινοῦ ὑπάρχοντος στὴν Κπολη καὶ ὁ ὁποῖος διέπει τὴν ἐκκλησία. Οὔτε ἀκόμη πρὸς ἄλλο ἐκ τῶν συλλειτουργῶν, διότι σ᾽ αὐτὰ ἡ προπέτεια, πιστεύω, δὲν εἶναι ἀκατηγόρητη. Ἐπειδή, ὅμως, ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἀκμὴ ἤλθαμε τοῦ κακοῦ, νόμισα, ὅτι πρέπει ἀναγκαίως νὰ λύσω τοῦ λοιποῦ τὴν γλῶσσα καὶ νὰ πῶ πάντα αὐτὰ ποὺ ἔχουν κινηθεῖ»[516]. Ἐσίγησε ὁ ἅγιος Κύριλλος, διότι θεώρησε ὡς ἀδιακρισία καὶ ἀπερισκεψία νὰ σπεύσει συγγράφοντας γράμματα, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἦταν ἄμεμπτο, λέγει. Ἤθελε νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Νεστόριος δίδασκε τὴν νέα αἵρεση[517]· δύο ἔτη σιώπησε ὡς πρὸς τοὺς συνεπισκόπους, ἀλλὰ

516 ΣΜΠ1, 443 / MCC4, 1012 / ACO1-1-5, 10. «Ἐσίγων μὲν οὖν τὸν παρῳχηκότα καιρόν· καὶ οὐδὲν ὅλως οὔτε πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν γέγραφα περὶ τοῦ νῦν ὄντος ἐν Κπόλει, καὶ τὴν ἐκκλησίαν διέποντος, οὔτε μὴν πρὸς ἕτερον τῶν συλλειτουργῶν, τὸ ἐν τούτοις προπετὲς οὐκ ἔξω μώμου κεῖσθαι πιστεύων. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀκμὴν ὥσπερ ἥκομεν τοῦ κακοῦ, δεῖν ᾠήθην ἀναγκαίως ἀνεῖναι λοιπὸν τὴν γλῶτταν καὶ πάντα εἰπεῖν τὰ κεκινημένα».

517 « Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀμφέβαλλε περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν γνωμῶν τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν διαδιδομένων ὁμιλιῶν...», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, σ. 318 / Στὴν πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου πρὸς Νεστόριο μεταξὺ ἄλλων λέγεται: « ἢν οὖν ἄρα τὸ χαλεπαίνειν ἡμῶν ἐφ᾽ οἷς εἴρηκεν ἢ οὐκ

τὴν αἵρεση ἤδη δημοσίως τὴν ἔλεγξε. Ἐν τῷ μεταξύ, στοὺς δεκαπέντε μῆνες μετὰ τὴν ἄνοδο τοῦ αἱρεσιάρχου στὸν θρόνο, δηλαδὴ τὸν Ἰούλιο τοῦ 429, τοῦ ἀποστέλλει τὴν πρώτη ἐπιστολὴ ἐλέγχοντάς τον ἐπώνυμα.

Ἐπανερχόμενοι στὴν ἀνωτέρω περιγραφικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπα στὴν ὁποία λέγει: «ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ, καίτοι ἀποφάσισα μὲ συνοδικὸ γράμμα νὰ τοῦ καταστήσω φανερό, ὅτι αὐτὰ λέγοντας καὶ φρονώντας δὲν μποροῦμε νὰ κοινωνοῦμε μαζί του, αὐτὸ δὲν τὸ ἔκανα. Σκεπτόμενος, ὅτι πρέπει σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ὀλισθήσει νὰ τοὺς δώσουμε τὸ χέρι καὶ σὰν ἀδελφοὶ ποὺ ἔχουν πέσει νὰ τοὺς σηκώσουμε, τὸν παραίνεσα διὰ γραμμάτων, νὰ ἀπομακρυνθεῖ αὐτῆς τῆς κακοδοξίας. Ἀλλὰ δὲν ὠφεληθήκαμε τίποτε»[518]. Θέλει νὰ διακόψει ὁ ἱερὸς Κύριλλος τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἔπραξε. Ὁ λόγος σημειώθηκε ὑπὸ τοῦ Μ. Φωτίου, αἱρετικὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τοῦ γίνεται ὑπόμνηση καὶ παραμένει ἀμετανόητος, (βλ.σ. 276). Ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος ἤθελε νὰ τὸν βοηθήσει πρὸς μετάνοια τηρώντας καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τοῦ λέγοντος, ἐὰν ὁ λόγος διακοπῆς εἶναι «ὑπόνοια καὶ φόβος ἀνεξέταστος», εἶναι προτιμώτερον νὰ μείνεις στὴν κοινωνία του διότι ἔτσι θὰ τὸν βοηθήσεις ὡς ἀδελφό, ἐνῶ ἂν τοῦ διακόψεις τὴν κοινωνία, διατάσσεις ὡς τύρρανος ἐξ ἀποστάσεως[519]. Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ὅτι ἐὰν παρατραπεῖ ἕνας Πατριάρχης μόνον ὑπὸ τῶν ὁμοταγῶν, μπορεῖ νὰ λάβει τὴν διόρθωση[520].

εἴρηκεν ἡ σὴ θεοσέβεια· τοῖς γὰρ περιφερομένοις χαρτίοις οὐ σφόδρα πιστεύω», ΣΜΠ1, 436 / MCC4, 884 / ACO 1-1-1, 24.

518 ΣΜΠ1, 443 / MCC4, 1013 / ACO 1-1-5, 10-11. «ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ, καί τοι βουληθεὶς συνοδικῷ γράμματι φανερὸν αὐτῷ καταστῆσαι, ὅτι ταῦτα λέγοντι καὶ φρονοῦντι κοινωνεῖν οὐ δυνάμεθα, τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκα. λογισάμενος δέ, ὅτι χρὴ τοῖς ὀλισθήσασι χεῖρα διδόναι, καὶ ὡς ἀδελφοὺς πεσόντας ἐγεῖραι, παρῄνεσα διὰ γραμμάτων, ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης κακοδοξίας· ἀλλ᾽ ὠνήσαμεν οὐδέν».

519 «... οὐ δὲ τὸ λυποῦν ὑπόνοια καὶ φόβος ἀνεξέταστος βελτίων τοῦ τάχους ἡ μακροθυμία, καὶ τῆς αὐθαδείας ἡ συγκατάβασις, καὶ πολλῷ κρεῖττον καὶ λυσιτελέστερον, ἐν τῷ κοινῷ σώματι μένοντας, καταρτίζειν ἀλλήλους ὡς ἀλλήλων μέλη, καὶ καταρτίζεσθαι, ἢ προκαταγνόντας διὰ τῆς ἀποστάσεως, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ χωρισμῷ λύσαντας, ἔπειτα ἐξ ἐπιτάγματος, ὥσπερ τυράννους, ἀλλ᾽ οὐκ ἀδελφούς, νομοθετεῖν τὴν διόρθωσιν», Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Λόγος ΣΤ «Εἰρηνικὸς Α᾽, ἐπὶ τῇ ἑνώσει τῶν μοναζόντων...», PG35, 748 / ΕΠΕ1, 264-266.

520 «εἰ παρατραπῇ εἷς ἐκ τῶν πατριαρχῶν ὑπὸ τῶν ὁμοταγῶν, καθὰ φησιν ὁ θεῖος Διονύσιος, τὴν ἐπανόρθωσιν λήψεσθαι...», PG99, 1420 / F698, 92 / ΕΠΕΦ 18Γ, 202.

Ἐπανέρχεται ὁ ἅγιος Ἱεράρχης μὲ δευτέρα ἐπιστολή[521], τὸν Ἰανουάριο τοῦ 430, δηλαδὴ ἔξι μῆνες ἀργότερα. Τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τοῦτο στὴν ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπα Κελεστῖνο λέγεται: «Πάλι ἄλλη ἐπιστολὴ ἔγραψα στὸν μνημονευθέντα, ἡ ὁποία εἶχε συντόμως τὴν ἔκθεση τῆς ὀρθῆς πίστεως, παρακαλώντας τον μαζὶ καὶ διαμαρτυρόμενος, ἔτσι νὰ φρονεῖ καὶ νὰ λαλεῖ. Ἀλλὰ πάλι δὲν ὠφελήθηκα τίποτε»[522]. Καμία ὠφέλεια. Διέκοψε τὴν κοινωνία; Ἰδοὺ τί ὑπὸ τοῦ ἰδίου λέγεται: «Ὄχι προηγουμένως δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας θὰ ἐκβάλλαμε τοὺς ἑαυτούς μας μετὰ παρρησίας, πρὶν ἂν ταῦτα δὲν τὰ ἀνακοινώναμε στὴν θεοσέβειά σου. Διὰ τοῦτο καταξίωσε νὰ τυπώσεις τὸ δοκοῦν καὶ ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο πρέπει, νὰ κοινωνοῦμε μ᾽ αὐτόν, ἢ στὸ ἑξῆς νὰ τοῦ ποῦμε μετὰ παρρησίας, ὅτι τέτοια ποὺ φρονεῖ καὶ διδάσκει κανεὶς δὲν κοινωνεῖ»[523]. Ὁ ἱερὸς Κύριλλος λέγει πρὸς τὸν Πάπα τῆς Ρώμης, δὲν θὰ ἐκβάλλαμε τῆς κοινωνίας μας πρὸς αὐτὸν πρὶν σοῦ τὸ ἀνακοινώσουμε[524]. Ἐπιβεβαιώνοντας τὴν ἀπόφαση ποὺ ἤδη εἶχε πάρει τὸν παρελθόντα Ἰούλιο («καίτοι βουληθεὶς συνοδικῷ γράμματι... κοινωνεῖν οὐ δυνάμεθα», βλ. τοῦτο ἀνωτέρω). Τότε δὲν διέκοψε τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου διότι ἤθελε νὰ τὸν βοηθήσει, τώρα γιατί δὲν τὸ ἔπραξε καὶ μάλιστα πεισθεὶς ὅτι παρέμενε ἀμετανόητος; Τέσσερις λόγοι τὸν ἀπέτρεψαν:

1) Ἤθελε ὁ ἅγιος Κύριλλος νὰ ἐνημερώσει τὸν Πάπα Κελεστῖνο καὶ τὴν Σύνοδό του, ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία, ἀποστέλλοντάς τους τοὺς σχετικοὺς τόμους[525]. «Ὑπὲρ τοῦ νὰ γνωρίσει σαφῶς τὴν δική σου ὁσιότητα,

521 Μία ἐπιστολὴ γιὰ νὰ φθάσει ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια στὴν Κπολη, μὲ εὐνοϊκὸ καιρό, ἔφθανε σὲ εἴκοσι ἡμέρες, βλ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ.ἀν., σ. 330.

522 ΣΜΠ1, 443 / MCC4, 1013-1016 / ACO 1-1-5, 11. «πάλιν ἑτέραν ἐπιστολὴν γέγραφα τῷ μνημονευθέντι, τὴν ἔκθεσιν ὡς ἐν συντόμῳ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἔχουσαν, παρακαλῶν τε ἅμα καὶ διαμαρτυρόμενος, οὕτω καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν· ἀλλ᾽ ὤνησα πάλιν οὐδέν».

523 ΣΜΠ1, 444 / MCC4, 1016 / ACO 1-1-5, 12. « Οὐ πρότερον δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας ἐκβάλλομεν ἑαυτοὺς μετὰ παῤῥησίας, πρὶν ἂν ταῦτα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ ἀνακοινωσώμεθα. διὸ δὴ καταξίωσον τυπῶσαι τὸ δοκοῦν, καὶ πότερόν ποτε χρὴ κοινωνεῖν αὐτῷ, ἢ λοιπὸν ἀπειπεῖν μετὰ παῤῥησίας, ὅτι τοιαῦτα φρονοῦντι καὶ διδάσκοντι οὐδεὶς κοινωνεῖ».

524 Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀπεστάλη στὴν Δύση ἀφοῦ συγκροτήθηκε Σύνοδος στὴν Ἀλεξάνδρεια. βλ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ. ἀν., σ. 328.

525 «Ἀπὸ τὴν πλευράν του ὁ Κύριλλος ἔστειλεν ὅλον τὸν φάκελον μὲ τὸ γραπτὸν ὑλικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος, βάσει τοῦ ὁποίου ὁ Κελεστῖνος κατεδίκασε τὰς δοξασί-

ποιὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ αὐτὸς μὲν λέγει καὶ φρονεῖ καὶ ποιὰ οἱ μακάριοι καὶ μεγάλοι Πατέρες ἡμῶν, ἀπέστειλα τόμους, ἔχοντας περικοπὲς κεφαλαίων. Καὶ παρασκεύασα νὰ ἑρμηνευθοῦν, ὡς ἐνεδέχετο στοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὶς ἐπιστολὲς ποὺ γράφηκαν ἀπὸ ἐμένα τὶς ἔχω δώσει στὸν ἀγαπητὸ Ποδειδώνιο καὶ τοῦ ἐδόθη ἐντολὴ καὶ αὐτὲς νὰ τὶς προσαγάγει στὴν τελειότητά σου»[526].

2) Ἤθελε ἐπίσης νὰ πεισθεῖ ὁ Πάπας καὶ ἡ Σύνοδός του ὅτι ὁ Νεστόριος μέχρι τώρα παρέμενε ἀμετανόητος.

3) Γνώριζε ὅτι ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι, τῆς Μακεδονίας καὶ «ἅπασι τοῖς κατὰ ἀνατολήν», ἐπιθυμοῦσαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν προάσπιση τῆς πίστεως, ζητώντας ἀπὸ τὸν Πάπα νὰ τυπώσει «τὸ δοκοῦν», δίδοντας ἔτσι στοὺς Ἀνατολικοὺς Ἐπισκόπους τὶς ἀφορμές. «Τὸν σκοπὸ τῆς θεοσεβείας σου, σ᾽ αὐτὰ πρέπει νὰ τὸν κάνεις διὰ γραμμάτων φανερὸ καὶ στοὺς δικούς σου εὐσεβεστάτους καὶ θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους τοὺς κατὰ Μακεδονίαν καὶ σὲ ὅλους τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολήν. Διότι ἐπιθυμοῦν νὰ τοὺς δώσουμε ἀφορμὲς σὲ ὅλους νὰ σταθοῦν μὲ μία ψυχὴ καὶ μία γνώμη καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ὀρθὴ πίστη ποὺ πολεμεῖται» [527].

4) Ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπιση ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ Νεστορίου, θὰ βοηθοῦσε τὰ μέγιστα ἀφ᾽ ἑνὸς πρὸς τὴν τελικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ καὶ

ας τοῦ Νεστορίου διὰ συνόδου ἐν Ρώμῃ, συνελθούσης τὸν Αὔγουστον τοῦ 430, καὶ ἔστειλε τὰς ἀποφάσεις της εἰς τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, διὰ νὰ ζητήσῃ ὡς ἐκπρόσωπός του ἀπὸ τὸν Νεστόριον ἀποκήρυξιν τῶν ἀπόψεών του», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.4, σ. 436.

526 ΣΜΠ1, 444 / MCC4, 1016-1017 / ACO 1-1-5, 12. «Ὑπὲρ δὲ τοῦ εἰδέναι σαφῶς τὴν σὴν ὁσιότητα, τίνα ἐστὶν ἃ αὐτὸς μὲν λέγει καὶ φρονεῖ, τίνα δὲ οἱ μακάριοι καὶ μεγάλοι πατέρες ἡμῶν, ἀπέστειλα τόμους, κεφαλαίων περικοπὰς ἔχοντας. ἑρμηνευθῆναι δὲ παρεσκεύασα, ὡς ἐνεδέχετο τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. καὶ τὰς παρ᾽ ἐμοῦ γραφείσας ἐπιστολὰς δέδωκα τῷ ἀγαπητῷ Ποσειδωνίῳ, ἐντειλάμενος καὶ αὐτὰς προσαγαγεῖν τῇ σῇ τελειότητι».

527 ΣΜΠ1, 444 / MCC4, 1016 / ACO 1-1-5, 12. «Τὸν δὲ ἐπὶ τούτοις σκοπὸν τῆς σῆς θεοσεβείας χρὴ γενέσθαι διὰ γραμμάτων καταφανῆ καὶ τοῖς σοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς κατὰ Μακεδονίαν, καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολήν. ἐπιθυμοῦσι γὰρ αὐτοῖς δώσομεν ἀφορμὰς τοῦ πάντας μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ γνώμῃ στῆναι, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ ὀρθῇ πίστει πολεμουμένῃ».

ἀφ’ ἑτέρου ὅτι μποροῦσε ἔστω καὶ τώρα ὁ αἱρεσιάρχης νὰ μετανοεῖ.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ δὲν τὸ ἔπραξε τὸν Ἀπρίλιο (430), τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν του τὰ βλέπουμε στὴν συνέχεια. Κατ’ ἀρχάς, ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια τὸν Ἀπρίλιο, μὲ τὸν Διάκονο Ποσειδώνιο καὶ κατέφθασε στὴν Ρώμη τὸν Ἰούνιο[528]. Ὁ ἅγιος Κελεστῖνος πράγματι, δεχόμενος τὴν ἐπιστολή, συγκρότησε Σύνοδο τὸν Αὔγουστο καὶ ἐπιβεβαίωσε τὴν διδασκαλία τοῦ Ἁγίου καὶ ἐξαπέστειλε συνοδικὴ ἐπιστολὴ ὡς ἀπάντηση, στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «Νὰ προσθέσουμε δὲ κάποια ποὺ καὶ ἐμεῖς μέλλεται (νὰ πράξουμε), ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ἐὰν δὲν σὲ βλέπαμε νὰ φρονεῖς τὰ ἴδια ὅλα, τὰ ὁποῖα φρονοῦμε καὶ ἐμεῖς». Καὶ κατωτέρω: **«καὶ νὰ γνωρίζεις ὅτι αὐτὸς τὴν δική μας κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἔχει, ἐὰν σ᾽ αὐτὴν τὴν ὁδὸ τῆς διαστροφῆς παραμείνει, ἐναντιούμενος στὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία... ὥστε ἢ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἡμέρας τῆς ὑπομνήσεως, τὰ κακὰ κηρύγματά του μὲ ἔγγραφο ὁμολογία νὰ τὰ ἀθετήσει»**[529].

Ἐὰν ἐγγράφως ὁ Νεστόριος δὲν ἀθετήσει τὰ δικά του κηρύγματα ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Πάπα τοῦ ἐδίδετο δεκαήμερος διορία, εἰδάλλως καθίσταται ἀκοινώνητος. Καὶ μ’ αὐτὴν τὴν εὐκαιρία, σ᾽ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κελεστίνου πρὸς τὸν λαὸν τῆς Κπόλεως, λέγει ὅτι ὅσοι ἀπὸ τὸν Νεστόριο ἢ τῶν ὁμοίων του ἔχουν καθαιρεθεῖ ἢ ἄλλως πως διωχθεῖ θὰ τοὺς ἔχει κοινωνικούς, διότι δὲν μποροῦσε ὁ Νεστόριος νὰ ἐπιβάλλει κανένα ἐπιτίμιο ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἄρχισε νὰ κηρύττει τὰ αἱρετικὰ διδάγματα[530].

528 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ. ἀν., σ. 328.

529 ΣΜΠ1, 444-445 / MCC4, 1019-1020 / ACO 1-1-1, 75-76-77. «προσθεῖναι δέ τινα καὶ ἡμεῖς ἐμέλλομεν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, εἰ μὴ ἑωρῶμεν σε τὰ αὐτὰ φρονοῦντα πάντα, ἅπερ φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς». Καὶ κατωτέρω: **«καὶ γινωσκέτω, ὅτι αὐτὸς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, ἔχειν οὐ δυνήσεται, ἐὰν ἐν ταύτῃ τῇ τῆς διαστροφῆς ὁδῷ παραμείνῃ, ἐναντιούμενος τῇ ἀποστολικῇ διδαχῇ... ἵνα ἢ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀριθμουμένων ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπομνήσεως ταύτης, τὰ κακὰ κηρύγματα ἑαυτοῦ ἐγγράφῳ ὁμολογίᾳ ἀθετήσῃ».**

530 Βλ. ΣΜΠ1, 450 / MCC4, 1045 / ACO 1-1-1, 89. «μηδένα ἢ ἐπίσκοπον, ἢ κληρικόν, ἢ κατά τι ἐπάγγελμα χριστιανόν, τῶν παρὰ Νεστορίου, ἢ τῶν τούτου ὁμοίων, ἀφ’ οὗ τοιαῦτα κηρύττειν ἤρξαντο, ἢ τοῦ ἰδίου τόπου, ἢ τῆς κοινωνίας ἀποκινηθέντων, δοκεῖν ἢ ἀποκεκινῆσθαι, ἢ ἀποκοινώνητον γεγενῆσθαι· ἀλλ’ οὗτοι πάντες ἐν τῇ

Καὶ ἐπανερχόμενοι, λαβόντας τὸ γράμμα τῆς Συνόδου τῆς Ρώμης ὁ ἅγιος Κύριλλος, συνάθροισε Σύνοδο τὸν Νοέμβριο στὴν Αἴγυπτο. Καὶ ἔτσι τὴν τρίτη ἐπιστολή, ἐκ προσώπου αὐτῆς, πρὸς Νεστόριο ἔπεμψε, στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «Ἰδοὺ λοιπὸν μαζὶ μὲ τὴν ἁγία Σύνοδο στὴν κατὰ τὴν μεγάλη Ρώμη συγκεντρωμένη, προεδρεύοντος τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ Ἐπισκόπου καὶ μὲ τρίτο σοῦ διαμαρτυρόμαστε γράμμα, συμβουλεύοντάς σε νὰ ἀπομακρυνθεῖς μὲν τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ διεστραμμένων δογμάτων τὰ ὁποῖα φρονεῖς καὶ διδάσκεις καὶ νὰ προτιμήσεις δὲ τὴν ὀρθὴ πίστη ἡ ὁποία ἔχει παραδοθεῖ στὶς Ἐκκλησίες ἀπ’ ἀρχῆς διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν καὶ αὐτόπτες καὶ ὑπηρέτες τοῦ λόγου. Καὶ ἐὰν μὴ τοῦτο πράξει ἡ εὐλάβειά σου κατὰ τὴν ὁρισθεῖσα προθεσμία τῶν γραμμάτων τοῦ μνημονευθέντος ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου Ἐπισκόπου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Κελεστίνου, γνώριζε τὸν ἑαυτό σου ὅτι κανένα κλῆρο δὲν θὰ ἔχεις μαζί μας, οὔτε τόπο ἢ λόγο στοὺς Ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς Ἐπισκόπους»[531].

Συνοψίζοντας, θὰ λέγαμε ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου, ἀπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ αἱρεσιάρχου στὸν θρόνο μέχρι καὶ τῆς τρίτης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Νεστόριο, ἦταν:

1) Πάσχα 428. Ἐπιστολὴ «Κύριλλος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, πατράσι μοναχοῖς καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν τὸν βίον ἀσκοῦσι, καὶ ἐν πίστει

ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ ἐγένεντο, καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος εἰσίν· ὅτι οὐδένα ἢ καθελεῖν, ἢ ἀποκινῆσαι ἠδύνατο, ὃς ἐν τῷ κηρύττειν τοιαῦτα, ἀσφαλῶς οὐχ εἱστήκει».

531 «Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ...», ΣΜΠ1, 457 / MCC4, 1069 / ACO 1-1-1, 33-34. «Ἰδοὺ τοίνυν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ κατὰ τὴν μεγάλην Ῥώμην συνειλεγμένῃ, προεδρεύοντος τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τρίτῳ σὲ τούτῳ διαμαρτυρόμεθα γράμματι, συμβουλεύοντες ἀποσχέσθαι μὲν τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ διεστραμμένων δογμάτων, ἃ καὶ φρονεῖς καὶ διδάσκεις, ἀνθελέσθαι δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν τὴν ταῖς ἐκκλησίαις παραδοθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἳ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γεγόνασι. καὶ εἰ μὴ τοῦτο δράσειεν ἡ σὴ εὐλάβεια κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ μνημονευθέντος ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τοῦ τῆς Ῥωμαίων Κελεστίνου, γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κλῆρον ἔχοντα μεθ’ ἡμῶν, οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις».

Θεοῦ ἱδρυμένοις...», «ἐθαύμακα τοίνυν, εἴπερ ὅλως ἐνδοιάζουσί τινες πότερον Θεοτόκος, ἢ μή, λέγοιτ' ἂν ἡ ἁγία Παρθένος», (PG77, 13).

2) Μέσα Φεβρουαρίου 429, στὸν ἑορταστικὸ λόγο του καταφέρθηκε κατὰ τῆς πλάνης τοῦ Νεστορίου χωρὶς νὰ ἀναφέρει αὐτὸν ὀνομαστικῶς.

3) Ἰούλιος-Αὔγουστος 429, πρώτη ἐπιστολὴ πρὸς Νεστόριο.

4) Ἰανουάριος-Φεβρουάριος 430, δευτέρα ἐπιστολὴ πρὸς Νεστόριο.

5) Μὴ ἱκανοποιηθεὶς ἐκ τῶν ἀπαντήσεών του, ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο καὶ «ταῖς Βασιλίσσαις» Εὐδοκία καὶ Πουλχερία, (MCC4, 617-681).

6) Ἀπρίλιο 430, ἀφοῦ συγκρότησε Σύνοδο, ἀπέστειλε ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πάπα Κελεστῖνο[532].

7) 11 Αὐγούστου 430, Σύνοδος στὴ Δύση, ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του.

8) Ὀκτώβριο 430, Σύνοδος στὴν Ἀλεξάνδρεια.

9) Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐπίσκοπον Βερροίας Ἀκάκιον.

10) 30 Νοεμβρίου 430, τρίτη ἐπιστολὴ πρὸς Νεστόριο.

Ἡ ὁποία τρίτη ἐπιστολὴ ἀπεστάλη τὴν 17η Ὀκτωβρίου ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ κατέφθασε στὴν Κπολη τὴν 30η Νοεμβρίου. Συνεπῶς, **μετὰ τὴν 10η Δεκεμβρίου, διέκοψαν μὲ τὸν ἀκαθαίρετο Νεστόριο** (ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ θὰ τὸν καθαιρέσει, οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τὴν ἁρμοδιότητα ὡς τοπικὲς Σύνοδοι)· **ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὅλοι ὅσοι Ἀνατολικοὶ Ἐπίσκοποι ἔλαβαν γνώση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κελεστίνου - πλὴν τοῦ περιβάλλοντος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας,** (βλ. τὸ

532 ΒΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ, ἀν., σ. 328.

γιατὶ σσ. 58-59)- **ἀκολουθῶντας τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς ποὺ ἤδη εἶχαν πράξει τὸ τοιοῦτο στὴν Ἐκκλησία Κπόλεως. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν σοφῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας. Σὲ δυόμιση περίπου ἔτη οἱ τότε Ἀρχιερεῖς διέκοψαν τὴν κοινωνία μὲ τὸν Νεστόριο μὲ ἀποφάσεις συνοδικές.**

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ μολυσμοῦ, ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὡς ἤδη ἔχουμε δεῖ, ἀναφέρεται στὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν (βλ. κατωτέρω)· ἐδῶ τὸ μόνον ποὺ προσθέτουμε εἶναι ὅτι στὴν περιγραφικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἅγιο Κελεστῖνο ποὺ εἴδαμε ἀνωτέρω, μεταξὺ ἄλλων λέγει: «ὥστε καὶ τώρα ἀποσυνάκτους εἶναι τοὺς λαοὺς τῆς Κπόλεως, πλὴν ὀλίγων ἐλαφροτέρων, καὶ τῶν κολακευόντων αὐτόν.…τὰ δὲ μοναστήρια σχεδὸν ὅλα καὶ οἱ τούτων Ἀρχιμανδρῖτες καὶ πολλοὶ τῆς συγκλήτου δὲν συνεκκλησιάζονται (μετὰ τοῦ Νεστορίου), φοβούμενοι μὴν ἀδικηθοῦν στὴν πίστη αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ...»[533]. Ὥστε θὰ ἠδικοῦντο στὴν πίστη τοῦ Νεστορίου ἐὰν κοινωνοῦσαν μαζί του. Καὶ στὴν σ. 43 εἴδαμε ὅτι γιὰ νὰ μείνουν καθαροὶ οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν ἔπρεπε νὰ κοινωνοῦν μὲ τὸν Νεστόριο. **Ἄρα ὁ συμμολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων γίνονται ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο,** ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, (βλ. ὑποσ. 850). Καὶ αὐτὰ βρίσκουν ἐφαρμογὴ στὸν ἴδιο πρὸς ἕνα Ἱερέα ποὺ χειροτόνησε, τὸν Βαλέριο, ὁ ὁποῖος φρονοῦσε τὰ φρονήματα τοῦ Πελαγίου, μὴ γνωρίζοντάς το ὁ Ἅγιος· μόλις ἐνημερώθηκε ὅμως περὶ τοῦ προκειμένου, διέκοψε ἀμέσως τὴν κοινωνία καὶ μὲ τὸν Βαλέριο καὶ μὲ τοὺς ὁμόφρονές του. Αὐτὰ ἐξιστοροῦνται ὡς ἑξῆς: « Τὸ ζήτημα τοῦ Πελαγίου προὐκάλεσε μεγάλην διαταραχὴν ἐν τῇ Δύσει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος ἐν τῇ καταπολεμήσει τοῦ Πελαγιανισμοῦ κατέφθασεν εἰς ἀκρότητας, διδάξας τὸν ἀπόλυτον προορισμόν. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας εἶχεν ὅλως ἀντιθέτους πρὸς τὰς τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου γνώμας. Οὕτω δ' ἐδίδασκεν ὅτι ἡ πτῶσις τῶν πρωτοπλάστων ἔβλαψεν οὐ μόνον αὐτοὺς προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογόνους, εἰς οὓς μετεδόθη τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα,

533 ΣΜΠ1, 443 / MCC4, 1013 / ACO 1-1-5, 11. «ὥστε καὶ νῦν ἀποσυνάκτους εἶναι τοὺς λαοὺς τῆς Κπόλεως, πλὴν ὀλίγων ἐλαφροτέρων, καὶ τῶν κολακευόντων αὐτόν…τὰ δὲ μοναστήρια σχεδὸν ἅπαντα καὶ οἱ τούτων ἀρχιμανδρῖται καὶ τῆς συγκλήτου πολλοὶ οὐ συνάγονται, δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ».

ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἀπώλεσε τὴν δύναμιν αὐτῆς διὰ τῆς ἁμαρτίας τῶν πρωτοπλάστων καὶ παρεφθάρη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θεία χάρις πρὸς σωτηρίαν. **Οὐχ ἧττον παρασυρθεὶς φαίνεται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Συνόδων καὶ ἐκ τῶν διαβεβαιώσεων τοῦ Βαλερίου μαθητοῦ τοῦ Πελαγίου, μεταβάντος εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῷ 416, οὐ μόνον ἐδέχθη αὐτόν, τὸν Βαλέριον, εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ προεχειρίσατο αὐτὸν εἰς Πρεσβύτερον.** Ὁ Ἐπίσκοπος Κρεμόνης Εὐσέβιος, γράψας πρὸς τὸν Κύριλλον, ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τοῦ ἂν ἐδέχθη τὸν Βαλέριον. Εἰς καταφατικὴν δὲ ἀπάντησιν γράψας τὸ δεύτερον **ὁ Εὐσέβιος διεφώτισε τὸν Κύριλλον περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Πελαγιανῶν, μεθ' ὃ ὁ Κύριλλος διέκοψε πᾶσαν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν.** Βραδύτερον δ' ἐν τῇ Γ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ προὐκάλεσε τὴν καταδίκην αὐτῶν»[534].

Ταῦτα ἔτσι ἔχοντα, πῶς δικαιολογεῖται ὅτι ὁ ἴδιος εἶχε κοινωνία μὲ τὸν αἱρεσιάρχη; Ἡ ἀπάντηση ἤδη ἔχει δοθεῖ στὴν εἰσαγωγή, τὴν οἰκονομία αὐτὴν τὴν ἀσκοῦν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα ἐδῶ ἀπαντᾶ καὶ στὴν ἐρώτηση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ἐὰν καὶ συνοδικῶς (βλ.σσ. 256-257). **Ναί, μᾶς διδάσκει τὸ ἱστορικὸ αὐτῆς τῆς οἰκονομίας. Σύνοδος στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀποφάσισε νὰ μὴ διακόψει τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 430** (βλ. τοῦτο ἀνωτέρω), **συνοδικῶς ἀποφάσισε ὁ Πάπας τῆς Ρώμης γιὰ τὴν περαιτέρω πορεία, συνοδικῶς ἡ Αἴγυπτος καὶ ἔτσι αἰτιολογεῖται ἡ μέχρι τότε κοινωνία[535]. Ἡ ὕπαρξη μολυσμοῦ καθιστᾶ τοὺς Κανόνες ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν διακοπὴ ὡς ὑποχρεωτικοὺς καὶ χρειάζεται πράξη συνοδικὴ ἀπὸ Ἐπισκόπους γιὰ τὴν περαιτέρω κοινωνία, ὑπ' ὀρθόδοξο βεβαίως ἔννοια καὶ ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀναγνωρισθεῖ ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐλέχθη στὴν εἰσαγωγή,** (βλ.σ. 262). Εἶναι αὐστηρὰ τὰ πράγματα.

Ἐπιπρόσθετα ὁ ἅγιος Κύριλλος σὲ ἐπιστολή του «πρεσβυτέροις, διακόνοις καὶ λαῷ Κπόλεως» λέγει: «**μὴ κατηγορήσει κανεὶς τὴν καθυστέρηση.** Γιατὶ δὲν νυστάξαμε θορυβουμένης ἔτσι τῆς μεγάλης ἀγέλης, μᾶλλον δὲ καὶ πάντων τῶν λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν. Μιμηθήκαμε τοὺς ἔχοντας ἰατρικὴ ἐμπειρία, οἱ ὁποῖοι τὰ πάθη ποὺ γίνονται στὸ σῶμα ὄχι ἀμέσως διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρὸς διασώζουν μὲ τὶς βίες. Ἀλλὰ μὲ ἤπια φάρμακα καταμαλάσσουν, περιμένοντας τὸν πρέποντα καιρὸ γιὰ τὶς τομές»[536].

Ἀποδέχεται, λοιπόν, ὁ ἱερὸς Κύριλλος ὅτι ὑπάρχει καθυστέρηση, ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Νεστορίου καὶ τὴν δικαιολογεῖ. Δὲν ἔγινε ἀπὸ ὀλιγωρία, ἀπὸ νυσταγμό, ἔχει θεραπευτικὸ χαρακτῆρα, λέγει, διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομία τῶν Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων πρὸς τὸν Νεστόριο ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως. Εἶχε ὅλο τὸ δικαίωμα, αὐτὸ τὸ πλήρωμα, νὰ τὴν ἀπορρίψει, ἐὰν ἡ ἄσκησή της δὲν γινόταν μέσα σὲ ὀρθόδοξα πλαίσια ἢ ἂν παρατεινόταν πέραν τοῦ δέοντος. Ὅπως συνέβη σὲ ἄλλη παρόμοια περίπτωση μετὰ ἀπὸ αἰῶνες, (βλ. σσ. 262-263).

Ἀλλὰ μποροῦν οἱ αἰῶνες νὰ κατηγορήσουν τὸν Ἅγιο καὶ ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γιὰ καθυστέρηση, ὅταν σὲ δυόμισυ περίπου ἔτη ἀπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ αἱρεσιάρχου στὸν θρόνο καὶ μὲ τὰ μέσα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, σύσσωμοι τοῦ διέκοψαν τὴν κοινωνία; Καὶ τὸ ἀξιοπρόσεκτο· δὲν μέμφονται τὸν λαό, διότι ἔσπευσαν καὶ δὲν περίμεναν τοὺς στρατηγούς, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο Ἅγιοι τοὺς ἐπαινοῦν καὶ δικαιώνουν τὴν ἀποτείχισή τους ἔχοντάς τους κοινωνικοὺς καὶ τὸ σημαντικώτερο εἶναι ὅτι, ἐὰν κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς αἱρετικούς, θὰ ἐπήρχετο μολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας, τοὺς λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος. (Βλ.σ. 490 ὅτι καὶ ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δικαίωσε τὴν διακοπὴ κοινωνίας τους).

Παρατηροῦμε ἀκόμη ὅτι ὁ Ἅγιος τὸν μολυσμὸ δὲν τὸν θεωρεῖ ὡς μετάδοση τῆς αὐτομάτου καθαιρέσεως σ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τὸν Νεστόριο, ἀλλ' ὡς κοινωνία στὴν ἀσέβειά του, ὅ,τι ἀκριβῶς προέκυψε καὶ ἀπὸ τὴν ἔρευνα τῶν πρακτικῶν ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

534 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ.ἀν., σ. 291.

535 Ἀκριβῶς διότι γνώριζαν οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς τῆς τότε ἐποχῆς ὅτι κοινωνία μὲ αἱρετικὸ ποὺ μάλιστα διδάσκει «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ» ἐπ' Ἐκκλησίας τὴν αἵρεση εἶναι ἀπαράδεκτος.

536 ΣΜΠ1, 461 / MCC4, 1096 / ACO 1-1-1, 113. «**Αἰτιάσθω δὲ μηδεὶς τὴν μέλλησιν·** οὐ γὰρ ἐνυστάξαμεν θορυβουμένης οὕτω μεγάλης ἀγέλης, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ἁπανταχόσε λαῶν καὶ ἐκκλησιῶν· ἐμιμησάμεθα δὲ τοὺς ἰατρικὴν ἔχοντας ἐμπειρίαν, οἱ τὰ ἐν τοῖς σώμασι γινόμενα τῶν παθῶν οὐκ εὐθὺς ταῖς διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ὑποφέρουσιν ἀνάγκαις. ἀλλ' ἠπίοις ἐν ἀρχαῖς φαρμάκοις καταμαλάσσουσι, **περιμένοντας τὸν ταῖς τομαῖς πρέποντα καιρόν**».

Ἐν κατακλείδι, ἡ οἰκονομία αὐτὴ διήρκησε μόλις δεκαοκτὼ μῆνες· ὑπολογίζοντας ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 429, ποὺ ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀποστέλλει τὴν πρώτη ἐλεγκτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Νεστόριο, διότι τότε πείσθηκε ἀπὸ τὴν ἀπάντησή του ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ποὺ διδάσκει τὴν αἵρεση, μέχρι καὶ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 430 ποὺ διακόπηκε ἡ κοινωνία μαζί του. Ἀσκήθηκε συνοδικῶς ἀπὸ τὶς Συνόδους Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως (οἱ λόγοι ἐκτέθηκαν ἀνωτέρω) καὶ μάλιστα μέσα στὸ εὐρύτερο πλαίσιο διδασκαλίας τῆς ὑπάρξεως τοῦ μολυσμοῦ. Ταῦτα προέκυψαν ἀπὸ τὴν ἔρευνα. (Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἀναγνώσει καὶ ἄλλα σχετικά, ὅπως καὶ τὶς σχετικὲς ἐνστάσεις καὶ τὶς ἀπαντήσεις τους, στὶς σσ. 487κ.ἑ.).

Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Γιατί ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ Ἐκκλησία μετὰ τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνῶ εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου, εἶχαν κοινωνικὸ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας καὶ τὴν ὅλη ἐκείνη τοπικὴ Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κοινωνικὸ τὸν αἱρεσιάρχη, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»;

Ἡ ἀπάντηση:

Ὅπως μὲ τὸν Νεστόριο (καὶ τοὺς ὁμόφρονές του) ἂν καὶ ἦταν αἱρετικὸς καὶ μολονότι ὑπῆρχε ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»· παρὰ ταῦτα ὡς Ἐπίσκοπος καὶ ὡς Ἐκκλησίες ἄσκησαν τὴν οἰκονομία καθὼς εἶχαν τὸ δικαίωμα (μὲ τὶς προαπαιτούμενες προϋποθέσεις, βλ.σσ. 251κ.ἑ.), νὰ ἐξαντλήσουν κάθε προσπάθεια ὅπως ἑλκύσουν τὸν Νεστόριο (καὶ τοὺς ὁμόφρονές του) πρὸς ἑαυτούς. Καὶ ὅταν παρέμεινε ἀμετανόητος τότε ὅλες μαζὶ οἱ Ἐκκλησίες προέβησαν στὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί του πρὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (περὶ τοὺς ἕξι μῆνες).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐν συνόλῳ, ἔπρεπε νὰ χειρισθοῦν τὸ θέμα καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Ἐκκλησίας του. Ὁ ὁποῖος Ἰωάννης μέχρι καὶ τὴν προσέλευσή του στὴν Ἔφεσο, ὡς πρὸς τὴν σύγκληση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοὐλάχιστον δημοσίως δὲν ἐκδηλώθηκε ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Νεστορίου. Αὐτὸ τὸ λέγει ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος: «ἐπειδὴ δὲ

ἀκηκόαμεν ἔρχεσθαι τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοφιλέστατον τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπον Ἰωάννην, περιεμείναμεν ἡμέρας ἑκκαίδεκα· καίτοι πάσης τῆς συνόδου βοώσης καὶ λεγούσης, ὅτι ἐκεῖνος οὐ βούλεται συνεδρεῦσαι· δέδοικε γὰρ μὴ ἄρα καθαίρεσιν ὑπομείνῃ ὁ τιμιώτατος Νεστόριος, ληφθεὶς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας, **καὶ ἴσως τὸ πρᾶγμα αἰσχύνεται·** ὃ καὶ ἔδειξε καὶ ἡ πεῖρα τὸ λοιπὸν ἀληθινῶς· ὑπερέθετο γὰρ τοῦ ἐλθεῖν· προλαβόντες γάρ τινες τῶν σὺν αὐτῷ εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ἐκ τῆς ἀνατολῆς, ἔφησαν· ἐνετείλατο ἡμῖν ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος εἰπεῖν τῇ θεοσεβείᾳ ὑμῶν, ὅτι ἐὰν βραδύνω, πράττετε ὃ πράττετε»[537].

Λέγεται στὸ κείμενο, ὅτι ἡ Σύνοδος περίμενε τὸν Ἰωάννη δεκαέξι ἡμέρες ἐνῶ ὅλη ἡ Σύνοδος βοοῦσε ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ συνεδρεύσει μαζί της, διότι ἐφοβεῖτο μήπως ὑπομείνει καθαίρεση ὁ Νεστόριος καὶ ἴσως τοῦτο τὸ καταισχύνεται· τὸ ὁποῖο καὶ ἔδειξε ὡς ἀληθινὸ ἡ ἔκβαση τοῦ πράγματος. **Αὐτὰ δείχνουν ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Συνόδου δὲν γνώριζαν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ὁ Ἰωάννης φρονοῦσε τὰ τοῦ Νεστορίου ἂν καὶ ὑπέθεταν ὅτι ἐφοβεῖτο ὁ Ἰωάννης τὴν ἐνδεχομένη καθαίρεση τοῦ αἱρεσιάρχου, λόγῳ τῆς ἀργοπορίας τοῦ Ἰωάννου, διὰ τοῦτο λέγουν ἴσως νὰ εἶναι ἔτσι.**

Ἔχουμε καὶ ἐπιπρόσθετα τὴν προοπτικὴ τῆς συγκλήσεως τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ ἀπόφαση ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐλήφθη πολὺ κοντὰ χρονολογικῶς μὲ τὴν διακοπὴ κοινωνίας πρὸς τὸν Νεστόριο ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες Ἐκκλησίες, τὴν 14η Νοεμβρίου 430, ἴσως λιγότερο ἀπὸ μῆνα. Συνεπῶς δὲν ὑπῆρχε καλύτερος τρόπος ὁμαδικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς περιπτώσεως τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Πολὺ συνετὰ λοιπὸν ἔπραξαν καὶ περίμεναν περὶ τοὺς ἕξι μῆνες γιὰ νὰ λυθεῖ τοῦτο τὸ ζήτημα στὴν Σύνοδο καὶ διὰ τοῦτο ἀναγνωρίσθηκε καὶ αὐτὴ ἡ οἰκονομία τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν τῆς τότε ἐποχῆς, ὅπως καὶ ὡς πρὸς τοῦ Νεστορίου, ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπανερχόμενοι· καὶ κάτι τελευταῖο σ' αὐτὴν τὴν ἑνότητα, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ προστεθεῖ μία σχετικὴ συνάφεια ὡς πρὸς τὸν ὅσιο Ὑπάτιο τὸν ἐν Ρουφινιαναῖς ποὺ ἔζησε ἐκείνη τὴν περίοδο· διότι ἀφ' ἑνὸς ἕλκει τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς πεῖ.

---

537 ΣΜΠ 1, 494 / MCC4, 1229.

Ὁ βιογράφος τοῦ Ὁσίου, ἅγιος μοναχὸς Καλλίνικος, μεταξὺ ἄλλων διασώζει τὰ ἑξῆς:

«ἐν οἷς καὶ Νεστορίου ἐρχομένου ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ μέλλοντος γίνεσθαι ἐν τῇ φαιδρᾷ καὶ βασιλευομένῃ Κωνσταντίνου πόλει ἐπισκόπου (ὃν ἔφερεν Διονύσιος ὁ στρατηλάτης γενόμενος τῆς ἀνατολῆς), ὡς δὲ πλησίον τῆς πόλεως ἔμελλε γίνεσθαι, ὁρᾷ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος, ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς αὐτῆς μεγαλοπόλεως ὅτιπερ τινὲς κοσμικοὶ προκαθίζουσιν αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ, καὶ εὐθέως φωνὴ λέγουσα· Τρεῖς καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ, καὶ ἐκτίλλετε τὸ ζιζάνιον. ἤρξατο οὖν ὁ Ὑπάτιος λέγειν τισὶν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ὅτι Εὐλαβοῦμαι, τέκνα, διὰ τὸν μέλλοντα γίνεσθαι, ὅτι ἑώρακα περὶ αὐτοῦ ὅτι σκολιάσαι ἔχει εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἄρχει τρία ἥμισυ ἔτη. ἐν τῷ οὖν διὰ τοῦ μοναστηρίου διέρχεσθαι αὐτὸν οὐκ οἶδα πόθεν ἀκούσας Νεστόριος οὐκ ἠβουλήθη ἐλθεῖν εἰς συντυχίαν τοῦ ἁγίου, καθὼς πανταχοῦ πάντας ἐπεσκέπτετο ἐν τῷ ὁδεύειν. ὅτε οὖν εἰσῆλθεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει καὶ γέγονεν ἐπίσκοπος, εὐθὺς ἀποστέλλει κληρικοὺς πρὸς τὸν Ὑπάτιον λέγων· Ἀπελθόντες εἴπατε τῷ ἐνυπνιαστῇ ἐκείνῳ, ὅτι ἐγὼ εἴκοσι ἔτη ἔχω κρατῆσαι τῆς πόλεως, καὶ ποῦ τὰ ἐνύπνιά σου; ὁ δὲ Ὑπάτιος λέγει αὐτοῖς· Εἴπατε τῷ ἐπισκόπῳ, ὅτι ἐὰν γένηται ὃ εἶδον, ἀποκάλυψις ἦν, εἰ δὲ μή, ἐνύπνιον ἦν καὶ ἐφαντάσθην ὡς ἄνθρωπος. ἀπορηθεὶς οὖν ἐν τῇ ἀποσταλείσῃ αὐτῷ ἀποκρίσει μετ' ὀλίγον καιρὸν πάλιν ἄλλους τινὰς ἀποστέλλει, ὅπως ἐπιλάβωνται αὐτοῦ τινα ῥήματα· οἱ δὲ πειράσαντες αὐτὸν ἐν ἐπερωτήσεσι τισὶν ἀκαίροις καὶ ἀνωφελέσιν οὐ μόνον ὅτι οὐχ εὗρον ἐπιλαβέσθαι τῶν λόγων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ θαυμάζοντες ἀνεχώρησαν μεγάλην σύνεσιν μαθόντες ἐν αὐτῷ· ὅθεν ἡσυχάσας Νεστόριος οὐκ ἔτι τινὰ ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν. πληρωθέντων δὲ τῶν τριῶν ἐτῶν ἤρξατο κατὰ μέρος φανεροῦσθαι ὁ πονηρὸς θησαυρὸς τῆς καρδίας αὐτοῦ· ἐν γὰρ τῷ ὁμιλεῖν ἐλάλησεν ἀπόρρητα περὶ τοῦ κυρίου κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἡμῖν σεμνὸν τὸ λέγειν, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος τὴν θείαν γραφὴν τὴν λέγουσαν, ὅτι "τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται"; καὶ "βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα". καὶ γνοὺς ὅτι παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν ἐφρόνησεν ὁ Νεστόριος, εὐθέως ἐν τῷ ἀποστολείῳ περιεῖλεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Ὑπάτιος τοῦ μὴ ἀναφέρεσθαι ἐν τῇ προσφορᾷ. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Εὐλάλιος δεδοικὼς τὴν ἔκβασιν τοῦ πράγματος, ὡς δὲ λόγος εἶχεν, κἀκεῖνος ἐδήλωσεν αὐτῷ, ἵνα ἐπιτιμήσῃ τῷ Ὑπατίῳ· ἦν γὰρ ἀκμὴν ἐγκρατὴς ἐν τῇ πόλει ὁ Νεστόριος· καὶ λέγει οὕτως ὁ Εὐλάλιος τῷ Ὑπατίῳ· **Διὰ τί περιεῖλες τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μὴ γινώσκων τὸ ἀποβησόμενον**; ὁ δὲ Ὑπάτιος ἔφη· **Ἐγὼ ἀφ' οὗ ἔγνων ὅτι ἄδικα λαλεῖ περὶ τοῦ κυρίου μου, οὐ κοινωνῶ αὐτῷ οὔτε ἀναφέρω τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἐκεῖνος γὰρ οὐκ ἔστιν ἐπίσκοπος.** τότε λέγει ὁ ἐπίσκοπος ἐν ὀργῇ· Ὕπαγε, διόρθωσον ὃ ἐποίησας, ἐπεί τι ποιῆσαι ἔχω εἰς σέ. ὁ δὲ Ὑπάτιος ἀπεκρίθη· Ὃ θέλεις, ποίησον· ἐγὼ γὰρ πάντα προεθέμην παθεῖν καὶ οὕτως τοῦτο ἐποίησα. ὡς οὖν ὥδευσεν ἐν τῇ Ἐφέσῳ ὁ Νεστόριος καὶ συνεκροτήθη σύνοδος, τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔμελλε καθαιρεῖσθαι, ὁρᾷ ὁ Ὑπάτιος ὅτι ἄγγελος κυρίου κρατήσας τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον ἀπήγαγεν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα λέγων· Εἰπὲ τῷ βασιλεῖ· Δὸς ἀπόφασιν Νεστορίῳ. κἀκεῖνος ἀκούσας ἔδωκεν. καὶ ἐσημειώσατο τὴν ἡμέραν, καὶ ηὑρέθη ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καθῃρέθη, πληρωθέντων τῶν τριῶν ἥμισυ ἐτῶν, καθὼς ὁ κύριος προεδήλωσεν αὐτῷ. καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἠνέχθη ἡ καθαίρεσις Νεστορίου· καὶ ἀνεγνώσθη ἐνώπιον παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, παρόντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Εὐλαλίου καὶ Ὑπατίου»[538].

Κατ' ἀρχὰς ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ μία παρέμβαση: τὸ κείμενο λέγει ὅτι ἐφ' ὅσον συμπληρώθηκαν τὰ τρία ἔτη τότε ἄρχισε νὰ κηρύττει τὴν αἵρεση ὁ Νεστόριος, δηλαδὴ περὶ τοῦ τέλους τοῦ 430, ἀλλὰ αὐτὸ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ γεγονότα τῆς τότε ἐποχῆς ὅπως τὰ περιγράφει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας. Πρόκειται περὶ λάθους τοῦ βιογράφου του ἢ κάποιου ἀντιγραφέως. (Τὸ πότε ἄρχισε νὰ διδάσκεται ἡ αἵρεση βλ. ἀνωτέρω στὴν ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ αὐτῆς τῆς οἰκονομίας).

Καὶ ἐρχόμαστε στὸ κείμενο: ὁ ὅσιος Ὑπάτιος ἦταν προορατικὸς προβλέποντας τὸν χρόνο ποὺ θὰ παρέμενε στὸν θρόνο ὁ Νεστόριος καὶ ὅτι θὰ διέστρεφε τὴν πίστη. Μόλις ἔμαθε ὁ Ὅσιος ὅτι διδάσκει τὸ αἱρετικὸ δόγμα ἀμέσως διέγραψε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴν προσφορά. Τὸ ἔμαθε ὁ Νεστόριος καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Εὐλάλιο νὰ ἐπιτιμήσει τὸν Ὑπάτιο, ὁ ὁποῖος πράγματι τὸν ἀπείλησε μὲ ἐπιτίμιο. Ὁ Ὅσιος ὅμως δὲν πτοήθηκε ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ Ἐπισκόπου του Εὐλαλίου καὶ μάλιστα ὁμολόγησε ὅτι δὲν θεωρεῖ πλέον ὡς Ἐπίσκοπο τὸν Νεστόριο ἀφοῦ διδάσκει τὴν αἵρεση· καὶ ἦταν ἀποφασισμένος, λέγει, νὰ πάθει τὰ πάντα καὶ μ' αὐτὴν τὴν προϋπόθεση προέβη σ' αὐτὴν τὴν πράξη.

Δυστυχῶς εἶναι πολὺ λίγα αὐτὰ ποὺ μᾶς διασώζει ὁ βιογράφος τοῦ Ὁσίου ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας πρὸς τὸν Νεστόριο καὶ δὲν

538 CALLINICUS, De vita S. Hypatii, σ. 67 κ.ἑ. / AS, Iunii Tomus tertius, σσ. 330-331.

μᾶς ἐπεξηγοῦν τὸ γιατί. Σ’ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἡ μόνη ἀσφαλὴς ὁδὸς εἶναι νὰ προσφύγουμε σὲ ἄλλον ὅσιο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα κατὰ προτίμηση νὰ ἕπεται χρονολογικῶς τοῦ ὁσίου Ὑπατίου. Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λοιπὸν λέγει: «χραίνονται (=μολύνονται) τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ», (βλ.σ. 375). Καὶ ἀλλοῦ: «ὅτι ἄχραντοι διαμεμενήκατε ἕως τοῦ νῦν τῆς τῶν αἱρετικῶν κοινωνίας… Μοιχεία γάρ ἐστι, ὦ πανσύνετοι, καὶ τὸ τῆς κοινωνίας μετέχειν», (βλ. σ. 375). Καὶ ἀλλοῦ ἑρμηνεύει ὁ ὅσιος Θεόδωρος αὐτὸν τὸν μολυσμὸ καὶ αὐτὴν τὴν πνευματικὴ μοιχεία τῶν ὀρθοφρονούντων ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν αἱρετικῶν ὡς ἀποξένωση ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. «Φυλάξατε ἔτι ἑαυτάς, παρακαλῶ, τῆς ψυχοφθόρου αἱρέσεως· ἧς ἡ κοινωνία ἀλλοτρίωσις Χριστοῦ», (βλ.σ. 376). Ἐδῶ μὲ τὴν λέξη "αἱρέσεως" πρέπει νὰ νοηθεῖ τῶν αἱρετικῶν ὅπως αὐτὸ ἐξάγεται ἀπὸ ἀλλοῦ: «ὅπως εἰδυῖα ὅτι αἵρεσις, **φεύγῃ τὴν αἵρεσιν, ἤγουν τοὺς αἱρετικούς**· τοῦ μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς, …», (βλ.σ. 377).

Μία διευκρίνιση καὶ ἐπανερχόμαστε: παρ’ ὅτι ἡ Εἰκονομαχία ὡς αἵρεση ἦταν ἤδη ἀναθεματισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, παρὰ ταῦτα στὴν δευτέρα φάση ἀφορᾶ ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς καὶ διὰ τοῦτο τοὺς καθαίρεσε (τοὺς ἀμετανοήτους) ἡ ὀρθόδοξος Σύνοδος τοῦ 843 ἐπὶ ὁσίου Μεθοδίου Πατριάρχου Κπόλεως, (βλ.σ. 579). Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ περὶ τοῦ Νεστορίου· πρόκειται περὶ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ καὶ ἡ αἵρεσή του ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἁγίους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ὡς ἤδη ἀναθεματισθεῖσα, στὸ ὄνομα τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ Παύλου Σαμοσατέως· [καὶ σὲ ἕνα σημεῖο ἐὰν συμφωνεῖ ἡ νέα αἵρεση μὲ παλαιὰ καταδικασθεῖσα, ἀρκεῖ αὐτὸ ὥστε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ αἵρεση εἶναι καταδικασθεῖσα, (βλ.σσ. 499-500).Καὶ τοῦτο δὲν ἀναιρεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπανακαταδικασθεῖ καὶ ἀπὸ σύγχρονη σύνοδο, ἀντιθέτως εἶναι ἀναγκαία ἡ σύγχρονη αὐτὴ καταδίκη].

Ἐπανερχόμενοι, διὰ τοῦτο διέκοψε τὴν μνημόνευση τοῦ Νεστορίου ὁ ὅσιος Ὑπάτιος διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὸν Χριστὸ στὸν ὀρθοφρονοῦντα. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ ἀπέφευγε μὲ τέτοια αὐταπάρνηση τὴν κοινωνία τοῦ αἱρεσιάρχου καὶ γιατὶ ἔδειξε τέτοια ἀνυπακοή, θὰ λέγαμε φαινομενικὰ ἀναιδῶς, στὸν ἐκκλησιαστικὰ προϊστάμενό του Ἐπίσκοπο Εὐλάλιο, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον ἦταν καὶ πολὺ εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος (βλ. κατωτέρω). Καὶ πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ καὶ τονισθεῖ ὅτι οἱ Ὅσιοι εἶναι πολὺ ταπεινοὶ

καὶ ὑπάκουοι καὶ τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὴν βαθειὰ ταπείνωσή τους· καὶ ἐδῶ, σημειωτέον, ἔχουμε προορατικὸ Ὅσιο, τοὔτ’ ἔστιν Πνευματοκίνητο. **Κάνει ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση τὸ γεγονὸς πὼς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο δὲν θέλει νὰ ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικό, ἀκόμη καὶ ὅταν ἔρχεται αὐτὸ σὲ ἀντίθεση μ’ αὐτὸ ποὺ προστάζει – μὲ ἀπειλὲς ἐπιτιμίου μάλιστα – ὁ πολὺ εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος πνευματικὸς προϊστάμενός μας.**

Ἐρχόμαστε τώρα σὲ ἕνα ἄλλο σημαντικὸ ζήτημα ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ βίου τοῦ Ὁσίου. Λαμβάνοντας ὑπ’ ὄψιν αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, μιᾶς καὶ ἀναφερθήκαμε σ’ αὐτὸν τὸν Ἅγιο ἀνωτέρω ὡς πνευματικὸ καθοδηγητὴ καὶ ἑρμηνευτὴ τοῦ ὁσίου Ὑπατίου: «Τοῦ τε ἁγίου Ἀθανασίου προστάσσοντος, μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν ἡμᾶς πρὸς τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ μὴν μηδὲ πρὸς τοὺς κοινωνοῦντας μετὰ τῶν ἀσεβῶν», (βλ.σ. 209). Πῶς ἐξηγεῖται, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι ὁ ὅσιος Ὑπάτιος δὲν εἶχε κοινωνικὸ τὸν Νεστόριο ἀλλὰ εἶχε κοινωνικὸ τὸν Εὐλάλιο ὁ ὁποῖος εἶχε κοινωνικὸ τὸν αἱρεσιάρχη, ἀφοῦ ὁ Μ. Ἀθανάσιος (καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος) προστάζει τὸ ἀντίθετο;

Μολονότι τὸ κείμενο τοῦ βιογράφου εἶναι πολὺ πτωχὸ σὲ πληροφορίες, παρὰ ταῦτα κατ’ εὐδοκία Θεοῦ, μᾶς δίδει μία πολὺ σημαντικὴ σχετικὴ πληροφορία ποὺ δίδει τὴν ἀπάντηση. Λέγει λοιπὸν ὁ βιογράφος: «Διὰ τί περιεῖλες τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μὴ γινώσκων τὸ ἀποβησόμενον;». Ἀπόδοση (κατὰ τὸν Ἀ. Ἀρβανίτη): «Γιατί ἔσβησες τὸ ὄνομά του, πρὶν νὰ δῇς τί θὰ γίνῃ;»[539]. Δηλαδὴ ὁ Ἐπίσκοπος Εὐλάλιος λέγει στὸν Ὅσιο, γιατὶ δὲν περίμενες νὰ δεῖς ἂν

539 Καταχωροῦμε ἐδῶ στὴν ὑποσημείωση αὐτὴ ὅλη τὴν συνάφεια τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος: «Ὅταν ἐγνώρισε ὁ Ὑπάτιος ὅτι τὰ φρονήματα τοῦ Νεστορίου δὲν ἦσαν αὐτὰ ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι, ἔσβησε ἀμέσως τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν κατάλογο τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρεται κατὰ τὴν προσκομιδή. Ὅταν τὸ πληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Εὐλάλιος, φοβήθηκε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως αὐτῆς· καὶ καθὼς διαδιδόταν τὸ πρᾶγμα, κι’ ἐκεῖνος, ὁ Νεστόριος, τοῦ εἶπε νὰ μαλώσῃ τὸν Ὑπάτιο· διότι ὁ Νεστόριος ἦταν ἀκόμη ἐπίσκοπος στὴν Κπολιν. Καὶ ἔτσι λέγει ὁ Εὐλάλιος στὸν Ὑπάτιο: – **Γιατί ἔσβησες τὸ ὄνομά του, πρὶν νὰ δῇς τί θὰ γίνῃ**; Καὶ ὁ Ὑπάτιος εἶπε: – Ἐγώ, ἀπὸ τότε ποὺ ἔμαθα ὅτι μιλᾷ ἄσχημα γιὰ τὸν Κύριό μου, παύω τὴν ἐπικοινωνία μαζί του καὶ οὔτε ἀναφέρω τὸ ὄνομά του· δὲν εἶναι πιὰ ἐπίσκοπος. Τότε τοῦ λέγει ὁ Εὐλάλιος μὲ ὀργή: – Πήγαινε καὶ διόρθωσε αὐτὸ ποὺ ἔκανες, διότι μπορῶ καὶ νὰ σὲ τιμωρήσω. Καὶ ὁ Ὑπάτιος ἀποκρίθηκε: – Ὅ,τι θέλεις κάμε· διότι ἐγὼ ἀποφάσισα τὰ πάντα νὰ πάθω, καὶ μ’ αὐτὴ τὴν ἀπόφασι τὸ ἔκανα αὐτό», Βίος ἁγίου Ὑπατίου, σ. 94, Ἀθῆναι 1973 / Βλ. καὶ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, σ. 42.

θὰ ἐπιμείνει στὴν αἵρεσή του ὁ Νεστόριος καὶ ἂν παραμείνει ἀμετανόητος τότε τοῦ διακόπτεις τὸ μνημόσυνο. Ὁ μὲν Εὐλάλιος μίλησε ὡς θνητὸς ἄνθρωπος μὴ γνωρίζων «τὸ ἀποβησόμενον», ὁ δὲ Ὅσιος ὡς προορατικὸς γνώριζε ὅτι ὁ αἱρεσιάρχης θὰ παρέμενε ἀμετανόητος καὶ διὰ τοῦτο τοῦ διέκοψε πάραυτα τὸ μνημόσυνο. Δυστυχῶς ὅμως δὲν γνωρίζουμε τὴν συνέχεια.

Ἂς μᾶς ἐπιτρέψει ὁ ἀναγνώστης ὅμως, στὴν συνέχεια, νὰ συμπεριλάβουμε τὴν ἐκδοχὴ νὰ μὴ διέκοψε ὁ Εὐλάλιος σύντομα τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου· καὶ παρὰ ταῦτα νὰ μὴ διέκοψε καὶ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος τὴν κοινωνία τοῦ Εὐλαλίου, ἐρχόμενος σὲ ἀντίθεση μ' αὐτὸ ποὺ προστάζει ὁ Μ. Ἀθανάσιος (καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος). Πῶς, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, συμβιβάζεται αὐτὴ ἡ ἀντίθεση;

Γιὰ νὰ δοθεῖ ἀπάντηση, πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τὴν ὅλη κατάσταση τῆς τότε ἐποχῆς. Ἡ διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Νεστορίου ἀπὸ τὸν πιστὸ κλῆρο καὶ λαὸ τῆς Κπόλεως καὶ τῆς εὐρύτερης περιοχῆς, εἶχε ἐπεκταθεῖ σὲ πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ ποιμνίου, (βλ. σ. 289). Ὅλοι αὐτοὶ ὅμως εἶχαν κοινωνικοὺς τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κοινωνικὸ τὸν Νεστόριο, δηλαδὴ τὶς Ἐκκλησίες Ἀλεξανδρείας, Ρώμης κ.ἄ. Δεδομένου ὅτι ἡ συνείδηση κλήρου καὶ λαοῦ εἶναι ὁ ἀνώτατος κριτὴς ὅλων τῶν ἀποφάσεων ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἔκρινε λοιπὸν αὐτὴ ἡ συνείδηση αὐτὴν τὴν κατ' οἰκονομία ἐνέργεια τῆς κοινωνίας τοῦ Νεστορίου, ὑπὸ τῶν συγκεκριμένων Ἁγίων καὶ λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἱεραρχῶν, ὅτι ἐγίνετο μέσα στὰ πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης νὰ θεραπεύσουν τὴν κατάσταση καὶ νὰ βοηθήσουν τὸν αἱρεσιάρχη νὰ μετανοήσει. Οἱ προσπάθειες τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἦταν πολλὲς καὶ ἐπίπονες πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση, (βλ. ἀνωτέρω περὶ αὐτῶν).

Δὲν ἦταν λοιπὸν δυνατὸν ὁ ὅσιος Ὑπάτιος, ἀφ' ἑνὸς νὰ κοινωνεῖ μὲ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας (καὶ τοὺς λοιποὺς) ποὺ εἶχε κοινωνία μὲ τὸν Νεστόριο καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ διακόψει μὲ τὸν Ἐπίσκοπό του Εὐλάλιο γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Ὁ Εὐλάλιος ἀσφαλῶς θὰ ἀκολούθησε, ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Νεστορίου, ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως οἱ ὁποῖοι ἔπραξαν τὸ τοιοῦτο, περὶ τοὺς ἕξι μῆνες πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του· [(ὁ βιογράφος τοῦ Ὁσίου ὁμιλεῖ μὲ ἐπαινετικὰ λόγια κατωτέρω γιὰ τὸν Εὐλάλιο)[540], («Ἄλλωστε, καὶ ὁ Εὐλάλιος ἦταν πολὺ εὐλαβὴς καὶ ζοῦσε σεμνὰ καὶ ἐνάρετα»)[541]]. Καὶ ἐνδέχεται ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ προεῖδε ὁ Ὅσιος.

Ἔχει λεχθεῖ στὴν «Εἰσαγωγὴ» τῆς οἰκονομίας ὅτι τέτοια οἰκονομία, ποὺ ἀφορᾶ ἄμεσα τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ ὅταν διδάσκει «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ» αἵρεση ἐπ' Ἐκκλησίας, μόνον Ἐπίσκοποι καὶ μόνον συνοδικῶς μποροῦν νὰ τὴν ἀποφασίσουν καὶ ὅταν τὴν ἀναγνωρίσει τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐδῶ ἐν προκειμένῳ ἀναγνωρίσθηκε, διὰ τοῦτο καὶ ἦταν θεάρεστη· ἐὰν ὅμως δὲν γινόταν μέσα σὲ ὀρθόδοξα πλαίσια, τότε ἡ διακοπὴ κοινωνίας ὄχι μόνον μὲ τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν κοινωνοῦντα μ' αὐτὸν εἶναι ἐπιβεβλημένη, ὡς διδάσκει ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ποὺ τὸν ἐπικαλεῖται καὶ τελικῶς τὸ «consensus Patrum», (βλ.σσ. 205.έ.).

540 «ὁ δὲ ἐπίσκοπος Εὐλάλιος καὶ ἐν τούτοις καὶ ἐν πλείοσι γνοὺς τὸν Ὑπάτιον ὅτι ἐσταυρωμένος ἦν καὶ πάντα διὰ τὸν Θεὸν ἐποίει καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατευοδοῦτο, εἰς ὕστερον ἐτίμα αὐτὸν πάνυ καὶ ἐδυσώπει μικροῦ δεῖν ὡς πατέρα· **ἦν γὰρ οὗτος πάνυ εὐλαβὴς καὶ σεμνὸν βίον καὶ ὀρθότατον ἔχων**», CALLINICUS, ἔνθ. ἀν., σ. 71.
541 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 75.

5. 4η οἰκονομία, ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας

Ἡ ἑπομένη οἰκονομία ποὺ ἐξετάζεται εἶναι ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας· τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔλαβε χώρα αὐτὴ ἡ οἰκονομία εἶναι τὸ ἑξῆς: συγκροτεῖται ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ τὸ 431 καὶ ἀναθεματίζει τὸν Νεστόριο καὶ τὸν νεστοριανισμὸ ἀλλ᾽ ὄχι καὶ τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ διδάσκαλος τοῦ Νεστορίου, ἤδη κεκοιμημένος τὸ 428 ὁ Θεόδωρος. Καὶ τοῦτο ἔγινε οἰκονομικῶς, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν ἅγιο Πρόκλο Πατριάρχη Κπόλεως· διότι ὁ Θεόδωρος ἔχαιρε ἐκτιμήσεως στὸ περιβάλλον Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἐὰν ἀναθεματιζόταν ὀνομαστικῶς ὑπὸ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς θὰ ἀπεκόπτοντο ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ὑπολοίπων Ἐκκλησιῶν οἱ Ἀνατολικοὶ (= οἱ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας).

Ὡς γνωστὸν τὸ 431 ἐπῆλθε σχίσμα μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας καὶ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς. Ἡ κοινωνία ἀποκατεστάθη ὅταν οἱ Ἀνατολικοὶ ἐπέστρεψαν στὴν Ὀρθοδοξία τὸ 433 μὲ τὶς διαλλαγές· αὐτὸ δὲν ἔγινε χωρὶς ἀντιδράσεις καὶ στὴν Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας καὶ στὴν Ἐκκλησία Ἀντιοχείας, κυρίως στὴν δευτέρα. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Νεστορίου ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ μεταδώσουν τὴν λύμη τῆς αἱρέσεως διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ αἱρεσιάρχου, μιᾶς καὶ ἀναθεματίσθηκε προσωπικῶς, μετέφρασαν τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας καὶ τὰ διέδιδαν στὴν Ἀρμενία μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀναγκασθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς χώρας αὐτῆς νὰ ζητήσουν τὴν βοήθεια τοῦ ἁγίου Πρόκλου ὡς Πατριάρχου Κπόλεως. Καὶ πράγματι ὁ Πατριάρχης Πρόκλος τοὺς ἀπέστειλε Τόμο ὁ ὁποῖος ἐπαινέθηκε καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο· ἀλλ᾽ ὁ ἅγιος Πρόκλος ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας νὰ ἀναθεματίσει ὀνομαστικῶς πλέον τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, νὰ ἀρθεῖ μὲ ἄλλα λόγια ἡ οἰκονομία ποὺ ἐνάσκησε ἡ Γ΄ Οἰκουμενική.

Συμπληρωματικὰ θὰ λέγαμε, ὅτι ἡ στροφὴ αὐτὴ τῶν τροφίμων τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας πρὸς τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας ἀνάγκασε τὸν ἅγιο Κύριλλο ὥστε νὰ ἀντιδράσει, συγγράφοντας ἐναντίον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεοδώρου καὶ τοῦ Διοδώρου Ἐπισκόπου Ταρσοῦ. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πεισθοῦν οἱ Ἀνατολικοὶ καὶ νὰ ὑπογράψουν τὸν Τόμο τοῦ ἁγίου Πρόκλου συνοδικῶς. Γιὰ νὰ ἀποφύγει ὁ Ἰωάννης τὶς ὁπωσδήποτε δυσάρεστες ἀντιδράσεις ποὺ θὰ ἐπακολουθοῦσαν στὸν προσωπικὸ ἀναθεματισμὸ τοῦ Θεοδώρου ζήτησε τὴν βοήθεια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καὶ ὁ ἀνεξίκακος οὗτος Πατὴρ πράγματι ἀποστέλλει ἐπιστολὴ στὸν ἅγιο Πρόκλο[542] καὶ τοῦ ζητᾶ νὰ ἀποδεχθεῖ αὐτὴν τὴν οἰκονομία

---

542 «Κυρίλλου Πρόκλῳ ἐπισκόπῳ Κπόλεως περὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, αἰτοῦντος αὐτόν, ὥστε συγχωρῆσαι ἀναθεματισθῆναι αὐτόν, ὡς αἴτιον τοῦτο ταραχῆς γινόμενον.

Μόλις ποτὲ καὶ μὲ πολλοὺς ἱδρῶτες τῆς ὁσιότητός σου καὶ τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς συναχθείσης στὴν Ἔφεσο τὶς κενοφωνίες τοῦ Νεστορίου ἀπέβαλαν ἀπὸ παντοῦ οἱ Ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ. Δυσφοροῦν δὲ πολὺ ἐπὶ τοῦτο κάποιοι στὴν Ἀνατολή, ὄχι μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ταχθεῖ στὴν ἱερουργία. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ χρονιώτερα τῶν παθῶν εἶναι δυσχερέστερα πρὸς θεραπεία, καὶ ποιός τάχα ἀπὸ ὅλους θὰ τὸ ἀρνηθεῖ, ἔτσι καὶ ψυχὴ μὲ διεστραμμένες ἔννοιες καὶ μὲ τὴν σήψη τῶν δογμάτων ἀρρωστήσασα, δυσαπόβλητο ἔχει τὸ πάθος. Πλὴν μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ λαλοῦν καὶ κηρύττουν καὶ τὶς δυσσεβεῖς περιττολογίες τοῦ Νεστορίου ἀναθεμάτισαν. Καὶ ἕως τώρα μὲ πολλὴ ἠρεμία εἶναι τὰ ἐδῶ καὶ τρέχουν νὰ ἑνωθοῦν στὴν πίστη κάθε ἡμέρα καὶ αὐτοὶ ποὺ κάποτε ἦταν σαλευόμενοι. Τώρα δέ, ὅπως ἔχει γράψει πρὸς ἐμένα ὁ κύριός μου ὁ θειότατος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας Ἰωάννης, ἀρχὴ ἄλλης ἀναταραχῆς ἔχει ἐγερθεῖ καὶ τάχα ὑπάρχει πολὺς φόβος, μὴ τυχὸν κάποιοι τῶν εὐκόλως παρασυρομένων ἐπιστρέψουν σ᾽ αὐτὸ ποὺ ὑπῆρχε στὶς ἀρχές. Γιατὶ λέγουν κάποιοι ὅτι κατέλαβαν τὴν μεγάλη ἐκείνη πόλη, μετὰ προσῆλθαν στοὺς εὐσεβεστάτους καὶ φιλοχρίστους βασιλεῖς **καὶ αἴτησαν διὰ ἱεροῦ θεσπίσματός τους νὰ ἀναθεματίσουν τὰ βιβλία τοῦ Θεόδωρου Μοψουεστίας καὶ αὐτὸν τὸν μνημονευθέντα ἄνδρα.** Εἶναι πολὺ τὸ ὄνομα αὐτοῦ στὴν Ἀνατολὴ καὶ θαυμάζονται πολὺ αὐτὰ ποὺ ἔχει συντάξει. Καὶ ὡς λέγουν, δυσφοροῦν ὅλοι, ὅτι ἐπισήμου ἀνδρὸς καὶ ἔχοντας τελειώσει σὲ κοινωνία μὲ τὶς Ἐκκλησίες, νὰ ἀναθεματίζεται τώρα. Γιατὶ ὅτι μὲν βρίσκουμε κάποια ἐκτόπως γραμμένα σ᾽ αὐτὰ ποὺ ἔχει συντάξει καὶ εἶναι γεμάτα μὲ ἄκρατη δυσφημία, σὲ κανένα ἀπ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν συνηθίσει νὰ φρονοῦν ὀρθῶς εἶναι ἀμφίβολο. Ἂς γνωρίζει ὅμως ἡ ὁσιότης σου, ὅτι ἔχοντας παρενεχθεῖ στὴν ἁγία Σύνοδο ἔκθεση παρ᾽ αὐτοῦ συνταχθείσης, ὡς αὐτοὶ ποὺ τὴν ἔφεραν ἔλεγαν, τίποτε δὲν εἶχε ὑγιές, ἡ μὲν Σύνοδος θεώρησε αὐτὴν ὡς κίβδηλον, ὡς γεμάτη μὲ διεστραμμένες ἔννοιες καὶ τὴν δυσσέβεια τοῦ Νεστορίου ὡς ἐάν πως πηγάζουσα. Κατακρίνασα δὲ τοὺς ἔτσι φρονοῦντες, κατ᾽ οἰκονομίαν δὲν μνημόνευσε τὸν ἄνδρα, οὔτε αὐτὸν ἔθεσε ὀνομαστικῶς στὸν ἀναθεματισμὸ δι᾽ οἰκονομίαν, γιὰ νὰ μὴ κάποιοι, ἔχοντας προσέξει τὴν ὑπόληψη τοῦ ἀνδρός, ἀποβάλλουν τοὺς ἑαυτούς τους ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες. Ἡ δὲ οἰκονομία σ᾽ αὐτὰ εἶναι ἄριστο χρῆμα καὶ σοφό. Γιατὶ ἐὰν ἦταν στοὺς ζωντανοὺς ἀκόμη καὶ ἦταν σύνοπλος στὶς δυσφημίες τοῦ Νεστορίου, ἢ ἤθελε νὰ συνηγορεῖ σ᾽ αὐτὰ ποὺ ἔγραψε αὐτός, θὰ πάθαινε καὶ στὸ ἴδιο πρόσωπο τὸν ἀναθεματισμό. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδήμησε πρὸς τὸν Θεό, ἀρκεῖ καθὼς νομίζω, αὐτὰ ποὺ ἔχουν γραφεῖ ἐκτόπως ἀπ᾽ αὐτὸν νὰ ἐκβληθοῦν ἀπ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ὀρθὰ φρονήματα, ὅταν περιτυγχάνουν στὰ βιβλία του καὶ τὸ περαιτέρω θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὶς ταραχὲς καὶ κάποτε γεννᾶ προφάσεις. Καὶ κατ᾽ ἄλλο τρόπο ἀφοῦ ἔχουν ἀναθεματισθεῖ καὶ ἐκβληθεῖ οἱ δυσφημίες τοῦ Νεστορίου, ἔχουν μαζὶ ἐκβληθεῖ καὶ τὰ ἐκείνου πάρα πολὺ ἔχοντα πρὸς ταῦτα τὴν συγγένεια. Ἐὰν μὲν ἔπρατταν τοῦτο ἀδιαφόρως κάποιοι κατὰ τὴν Ἀνατολή καὶ καμία ταραχὴ ἦταν νὰ προσδοκοῦμε ἀπὸ ἐδῶ, θὰ μποροῦσα νὰ πῶ, ὅτι δὲν ὑπάρχει κάτι ποὺ νὰ λυπεῖ, θὰ ἀπαιτούσαμε τώρα τοῦτο

καὶ ἐγγράφως ἀπ' αὐτούς. Ἐὰν δέ, ὡς γράφει ὁ κύριός μου ὁ ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας Ἰωάννης, θὰ προτιμοῦσαν μᾶλλον νὰ καοῦν ἢ νὰ πράξουν κάτι τέτοιο, τότε γιατὶ νὰ ἀναρριπίσουμε φλόγα ποὺ ἔχει ξεθυμάνει καὶ ἀκαίρως νὰ ἀνασκαλεύουμε ταραχὲς ποὺ ἔπαυσαν, μὲ τὸν κίνδυνο νὰ βρεθοῦν τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων;».

Τὸ πρωτότυπο: «Μόλις ποτὲ καὶ πολλοῖς ἱδρῶσι τῆς τε σῆς ὁσιότητος καὶ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς συναχθείσης κατὰ τὴν Ἐφεσίων, τὰς Νεστορίου κενοφωνίας ἀποβεβλήκασιν αἱ πανταχόσε τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαι· δυσφοροῦσι δὲ λίαν ἐπὶ τούτῳ τινὲς τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν, οὐ λαϊκῶν μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν τεταγμένων εἰς ἱερουργίαν. Ὥσπερ γὰρ τὰ χρονιώτερα τῶν παθῶν δυσχερέστερά πως ἐστι πρὸς τὸ θεραπεῦσαι, ἢ τάχα που καὶ εἰς ἅπαν ἀρνεῖται τοῦτο, οὕτω καὶ ψυχὴ διεστραμμένων ἐννοιῶν καὶ δογμάτων σηπεδόνι ἀῤῥωστήσασα, δυσαπόβλητον ἔχει τὸ πάθος. Πλὴν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ λαλοῦσι καὶ κηρύττουσι, καὶ τὰς Νεστορίου δυσσεβεῖς περιττολογίας ἀνεθεμάτισαν. Καὶ τέως ἐν εὐδίᾳ πολλῇ τὰ αὐτόθι, καὶ τρέχουσι εἰς τὸ ἀραρὸς ἐν πίστει καθ' ἡμέραν καὶ οἱ σαλευόμενοί ποτε. Νυνὶ δέ, ὡς γέγραφε πρός με ὁ κύριός μου ὁ θειότατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς ἑτέρου κλύδωνος ἐγήγερται, καὶ τάχα που πολὺ τὸ δέος, μὴ ἄρα πού τινες τῶν εὐπαραφόρων ὑπονοστήσειαν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς. Φασὶ γάρ τινας τὴν μεγάλην ἐκείνην πόλιν καταλαβεῖν, εἶτα προσελθεῖν τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ φιλοχρίστοις βασιλεῦσιν, ἐξαιτῆσαί τε διὰ θεσπίσματος αὐτῶν ἱεροῦ τὰ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἀναθεματισθῆναι βιβλία, αὐτόν τε τὸν μνημονευθέντα ἄνδρα. Πολὺ δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑῴαν ὄνομα, καὶ θαυμάζονται λίαν αἱ συντάξεις αὐτοῦ. Καὶ ὥς γέ φασι, δυσφοροῦσιν ἅπαντες, ὡς ἀνδρὸς ἐπισήμου καὶ τελευτήσαντος ἐν κοινωνίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀναθεματιζομένου νυνί. Ὅτι μὲν γὰρ ἐν τοῖς συντάγμασιν αὐτοῦ εὑρισκομέν τινα ἐκτόπως εἰρημένα, καὶ ἀκράτου γέμοντα δυσφημίας, οὐδενὶ τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων ἀμφίβολον. Ἴστω δὲ ἡ σὴ ὁσιότης, ὅτι παρενεχθείσης τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐκθέσεως παρ' αὐτοῦ συνταχθείσης, ὡς οἱ προενεγκότες ἔφασκον, οὐδὲν ἐχούσης ὑγιές, κατεκιβδήλευσε μὲν αὐτὴν ἡ ἁγία σύνοδος, ὡς διεστραμμένων γέμουσαν ἐννοιῶν, καὶ τὴν Νεστορίου δυσσέβειαν οἱονεί πως πηγάζουσαν. Κατακρίνασα δὲ τοὺς οὕτω φρονοῦντας, οἰκονομικῶς οὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ ἀνδρός, οὐδὲ αὐτὸν ὑπέθηκεν ὀνομαστὶ τῷ ἀναθεματισμῷ δι' οἰκονομίαν, ἵνα μή τινες τῇ ὑπολήψει τοῦ ἀνδρὸς προσεσχηκότες ἀποβάλωσιν ἑαυτοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ δὲ ἐν τούτοις οἰκονομία ἄριστόν τι χρῆμα καὶ σοφόν. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι, καὶ σύνοπλος ἦν ταῖς Νεστορίου δυσφημίαις, ἢ συναγορεύειν ἤθελεν οἷς ἔγραψεν αὐτός, πέπονθεν ἂν καὶ τὸν εἰς ἴδιον πρόσωπον ἀναθεματισμόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδήμησε πρὸς Θεόν, ἀρκεῖ, καθάπερ ἐγῷμαι, τὰ ἐκτόπως αὐτῷ γεγραμμένα ἐκβάλλεσθαι παρὰ τῶν ὀρθῶς ἐχόντων τὰς δόξας, ὅτε ταῖς αὐτοῦ περιτυγχάνουσι βίβλοις, καὶ τὸ περαιτέρω χωρεῖν θορύβων ἔσθ' ὅτε τίκτει προφάσεις. Καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἀναθεματισθεισῶν καὶ ἐκβεβλημένων τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν, συνεκβέβληνται καὶ τὰ ἐκείνου πλείστην ἔχοντα πρὸς ταῦτα τὴν συγγένειαν. Εἰ μὲν οὖν ἔδρων τοῦτο ἀμελλητὶ τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν τινές, καὶ οὐδένα θόρυβον ἦν ἐντεῦθεν προσδοκᾶν, ἔφην ἄν, ὅτι τὸ λυποῦν οὐδὲν ἀπαιτεῖσθαι νῦν τοῦτο καὶ ἐγγράφως αὐτούς. Εἰ δέ, ὡς γράφει ὁ κύριός μου ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, ἕλοιντο ἂν μᾶλλον γενέσθαι πυρίκαυστοι, ἢ πρᾶξαί τι τοιοῦτον· ἵνα τί φλόγα κατευνασθεῖσαν ἀναρριπίζομεν, καὶ

ποὺ τελικὰ καὶ ἀποδέχθηκε. Αὐτὰ συνέβησαν τὸ 438. Καὶ ἔτσι ὅλες αὐτὲς οἱ Ἐκκλησίες παρέμειναν κοινωνικὲς μὲ τὴν Ἐκκλησία Ἀντιοχείας, ἂν καὶ μνημόνευαν τὸν Θεόδωρο στὰ ἱερὰ δίπτυχα στὴν Ἐκκλησία Μοψουεστίας.

Σ' αὐτὰ ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε τὰ ἑξῆς:

1) Γιὰ νὰ ἀσκηθεῖ ἡ οἰκονομία, ὡς πρὸς τὴν ἄμεση κοινωνία μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικό, πρέπει νὰ τὸ ἀποφασίσουν Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα συνοδικῶς καὶ στὴν συγκεκριμένη περίπτωση ἐκτὸς τῶν τοπικῶν ἔχουμε καὶ Οἰκουμενικὴ τὴν Γ'. Ὅπως καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Νεστορίου, Σύνοδοι ἀποφάσισαν τὴν ἄσκηση οἰκονομίας ὡς πρὸς τὴν συνέχιση τῆς κοινωνίας μαζί του, τὸ ἴδιο συναντᾶται καὶ ἐδῶ. Τοῦτο δείχνει τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος, (βλ.σ. 290).

2) Τὰ δόγματα πρέπει νὰ παραμείνουν ἀκέραια. Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐπὶ τοῦ προκειμένου λέγει: «Ἐρώτησες γιατὶ ὁ ἱερὸς Κύριλλος κάνοντας χρήση τῆς οἰκονομίας ἔκρινε νὰ μὴν ἀποκοποῦν ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς, ποὺ μνημόνευαν στὰ δίπτυχα τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, ὑπάρχων αἱρετικός. Ἐπειδὴ τὰ δόγματα τῆς πίστεως σ' αὐτούς, διεφυλάσσοντο ὀρθότατα καὶ ἀκέραια»[543], (βλ.σ. 263).

3) Ἡ οἰκονομία ἀσκεῖται ἐντὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ. Κακῶς θεωρεῖται ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ ἐξέβαλε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου ἀπὸ τὰ ἱερὰ δίπτυχα, ἤδη αὐτὸ συνέβη πολλὰ ἔτη πρίν. Ἐν προκειμένῳ λέγεται: «...Ἐπειδὴ ὡς σοβαρὸν ἐπιχείρημα κατὰ τῆς καταδίκης τοῦ προσώπου τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας οἱ ἀντίπαλοι προέβαλλον ὅτι οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας ἀπαγορεύουν τὸν μετὰ θάνατον ἀναθεματισμὸν τῶν αἱρετικῶν, ὁ Ἰουστινιανὸς συνεκάλεσε τὸν Μάϊο τοῦ ἔτους 550 τὴν ἐπαρχιακὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων τῆς Κιλικίας Β' ἐν Μοψουεστίᾳ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξετάση τὰ δίπτυχα τῆς πόλεως

παυσαμένους θορύβους ἀνασκαλεύομεν οὐκ εὐκαίρως, μὴ ποτέ πως τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων εὑρεθῇ;», PG77, 344-345.

543 Ἐπιστολὴ 49 «Ναυκρατίῳ τέκνῳ», PG99, 1085 / F141, 57 / ΕΠΕΦ 18Β, 250. «Ἔφης ἀνθ' ὅτου ὁ θεῖος Κύριλλος ᾠκονόμει μὴ ἀποσχίζεσθαι τῶν τῆς Ἑῴας ἐν διπτύχοις ἀναφερόντων τὸν Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας αἱρετικὸν ὄντα. Ἐπ' ἂν ὀρθότατα καὶ καιριώτατα τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα παρ' αὐτοῖς ἐσέσωστο».

ταύτης καὶ νὰ ἐρωτήση τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς πόλεως ἀπὸ ποίας ἐποχῆς χρονολογεῖται ἡ διαγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοδώρου ἐκ τῶν διπτύχων. Τῆς συνόδου ταύτης μετέσχον οἱ ὀκτὼ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας ὑπὸ τὸν μητροπολίτην αὐτῆς Ἰωάννην Ἰουστινουπόλεως. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 17ης Ἰουνίου ἐξητάσθησαν τὰ τρία ἀρχαιότερα ἀντίγραφα τῶν διπτύχων καὶ 17 κληρικοὶ ὡς καὶ ἰσάριθμοι λαϊκοὶ ὡς μάρτυρες. Ἡ ἔρευνα ὡδήγησεν εἰς τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον διεβιβάσθη δι' ἐπισήμων ἐπιστολῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν πάπαν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Θεόδωρου ἔλειπεν ἐκ τῶν διπτύχων τουλάχιστον ἀπὸ ὀγδοηκονταετίας καὶ ὅτι εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοδώρου ὑπῆρχε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας»[544].

Ἡ ἀπόσταση ποὺ χωρίζει ἀπὸ τὴν ἀνανέωση τῆς οἰκονομίας τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς τὸ 438, μέχρι τὸ 550 ποὺ συγκροτήθηκε ἡ τοπικὴ σύνοδος ποὺ ἐξέτασε τὸ θέμα στὴν πόλη τῆς Μοψουεστίας, εἶναι ἑκατὸν δώδεκα ἔτη. Τὸ ὄνομα ἐκβλήθη τουλάχιστον ὀγδόντα ἔτη νωρίτερα καὶ ὅλοι οἱ αὐτόπτες μάρτυρες ἔλεγαν πὼς δὲν γνωρίζουν πότε ἀκριβῶς συνέβη αὐτό, ἁπλῶς τὸ βρῆκαν ὡς γεγονός. Μπορεῖ νὰ ἐκβλήθηκε καὶ πρὶν ἐνενήντα ἢ καὶ περισσότερα ἔτη. Ἄρα μετὰ ἀπὸ περίπου εἴκοσι πέντε ἢ εἴκοσι ἢ καὶ λιγότερα ἔτη ἐξέβαλαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεόδώρου οἱ ἴδιοι οἱ Μοψουεστιανοί. Γιατί ὅμως τὸ ἔκαναν αὐτό; Γιατί δὲν συνέχισαν τὸ status quo ποὺ βρῆκαν; Δεδομένου ὅτι ἔχουμε τὴν οἰκονομία τοῦ ἰδίου Ἰωάννου Ἀντιοχείας, τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, τοῦ ἁγίου Πρόκλου Κπόλεως καὶ προφανῶς ὅλων αὐτῶν συνοδικῶς σὲ τοπικὸ ἐπίπεδο καὶ ἤδη κεκοιμημένων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφαση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς;

Τὴν ἀπάντηση δίδει ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ στὴν συνοδικὴ ψῆφο της ποὺ ἤδη κάναμε ἀναφορά: «φευκτέοι οἱ τοῖς οὕτω χείροσι πταίσμασι κρατούμενοι εἴτε ἐν τοῖς ζῶσιν εἴτε μή· ἀπὸ γὰρ τοῦ βλάπτοντος πάντοτε φεύγειν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ μὴ βλέπειν εἰς πρόσωπον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ», (βλ.σ. 693). **Διότι ἐπιφέρει βλάβη ἡ διαμνημόνευσή του, παρ' ὅτι κεκοιμημένος καὶ οἰκονομούμενος.** Καὶ μάλιστα τοῦτο ἀναφέρεται ἀφορμὴ λαβόντος τῆς Συνόδου ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας. **Αὐτὸ ἀποδεικνύει πὼς τὴν οἰκονομία οἱ Πατέρες τὴν ἀσκοῦν μέσα στὸ εὐρύτερο πλαίσιο τῆς ὑπάρξεως τῆς βλάβης, τοῦ μολυσμοῦ, διὰ τοῦτο οἱ**

544 ΧΡΥΣΟΥ Ε., Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ..., σσ. 75-76

Μοψουεστιανοὶ μόλις τὸ ἀντελήφθησαν ἐξέβαλον μόνοι τους τὸ ὄνομα[545]. Ὅταν ὅμως ὑπάρχει μολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ καὶ μάλιστα κεκοιμημένου ἐκ μόνης τῆς διαμνημονεύσεως τοῦ ὀνόματός του μολονότι ἀσκήθηκε οἰκονομία· ἄρα οἱ σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι ὑποχρεωτικοὶ καὶ ἔτσι ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία. Ἡ ἄσκηση λοιπὸν τῆς οἰκονομίας ἀποδεικνύει τὴν ὑποχρεωτικότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ οἰκονομία καὶ δυνητικότητα, διότι τὸ ἕνα ἀναιρεῖ τὸ ἄλλο καὶ στὴν πραγματικότητα ἀντιφάσκουμε, (βλ.σσ. 257κ.ἑ.).

4) **Ἡ οἰκονομία ἀσκεῖται ὡς πρὸς τὴν ἀσθένεια τῶν οἰκονομουμένων, πρὸς θεραπεία τους.** Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης γι' αὐτὴν τὴν οἰκονομία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου λέγει: «Ἔτσι ἔκαναν καὶ οἱ ἅγιοι στὶς οἰκονομίες, ὅπως καὶ ὁ μεγάλος Κύριλλος στὸ θέμα αὐτό. Γιατὶ ὁπωσδήποτε περίμενε γιά λίγο χρονικὸ διάστημα, λόγῳ τῆς βραδύνοιας τῶν Ἀνατολικῶν ἢ τῆς ἐμπαθοῦς προσκολλήσεώς τους, μὴ θεωρώντας αἱρετικό, αὐτὸν ποὺ πραγματικῶς ἦταν αἱρετικός»[546]. Δηλαδή, περίμενε ὁ ἅγιος Κύριλλος νὰ θεραπευθεῖ ἡ βραδύνοια ἢ ἡ προσωποληψία τῶν Ἀνατολικῶν, ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας εἶναι αἱρετικός, ὄντας Ὀρθόδοξοι οἱ ἴδιοι καὶ νὰ τὸν ἐκβάλλουν μόνοι τους ἀπὸ τὰ ἱερὰ δίπτυχα. Τὸ ὁποῖο καὶ συνέβη.

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

545 «**Διὰ τοῦτο καί, ὅταν διεπιστώθη ὅτι ὁ Θεόδωρος ἐκήρυττεν ἑτεροδιδασκαλίας, διεγράφη τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὰ ἱερὰ δίπτυχα τῆς ἐν Μοψουεστίᾳ Ἐκκλησίας**», ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 107.

546 PG99, 1088 / F142, 79 / ΕΠΕΦ 18B, 250. «Οὕτω κἀν τοῖς ἁγίοις ἐν ταῖς οἰκονομίαις· ὡς καὶ Κυρίλλῳ τῷ μεγάλῳ ἐν τῷδε. Μικρὸν γὰρ πάντως ἀνέμενε τῶν Ἀνατολικῶν τὸ βραδύνουν, ἢ προσπαθές, πρὸς τὸ αἱρετικὸν μὴ ὑπολαμβάνειν τὸν ὄντως αἱρετικόν» / Μία παρατήρηση: **ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀποκαλεῖ ὡς αἱρετικὸ τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας καὶ ὄχι αἱρετίζοντα ἂν καὶ δὲν καταδικάσθηκε ὑπὸ συνόδου. Τοῦτο δείχνει ὅτι οἱ λέξεις αἱρετικὸς καὶ αἱρετίζων ἔχουν ταυτόσημες ἔννοιες, βλ. καὶ ὑποσ. 425, 626, 640.**

Ἡ ἔνσταση:

«Ἔτσι ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας πρόμαχος τῆς πίστεως καὶ πρωτοστάτης τῆς καταδίκης τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ὀπαδῶν του δὲν περιέλαβε στὰ ἀναθέματα τῆς Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδου ὀνομαστικὴ καταδίκη τοῦ τότε ἤδη κοιμηθέντος αἱρετικοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας, δασκάλου τοῦ Νεστορίου, οὔτε διέκοψε τὸ μνημόσυνο ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς ποὺ τὸν μνημόνευαν στὰ δίπτυχά τους, γιατὶ φοβόταν τὸ σκάνδαλο καὶ τὰ σχίσματα ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσαν. Ὁ Θεόδωρος καταδικάστηκε πολὺ ἀργότερα στὴν Ε΄ Οἰκουμ. Σύνοδο μετὰ ἀπὸ 120 χρόνια, ὅταν εἶχε λείψει ὁ κίνδυνος τοῦ σχίσματος»[547].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ Οἰκονομία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δὲν ἀσκήθηκε διότι ἐφοβεῖτο ὁ Ἅγιος "τὸ σκάνδαλο καὶ τὰ σχίσματα ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσαν", ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλ' εἶχε θεραπευτικὸ χαρακτῆρα. Θέλοντας νὰ θεραπεύσει τὴν βραδύνοια ἢ τὴν ἰδιαίτερη συμπάθεια τῶν Ἀνατολικῶν ποὺ εἶχαν στὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν ἐκλάμβαναν ὡς αἱρετικό, (βλ. τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἀνωτέρω). Τὸ ὁποῖο καὶ πραγματοποιήθηκε, λίγο μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

Ὁ Θεόδωρος καταδικάστηκε ὀνομαστικῶς ὑπὸ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς τὸ 553. Καὶ ναὶ μὲν ἔλειψε ὁ κίνδυνος τοῦ σχίσματος ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλ' ἤδη πρὸ πολλοῦ πρόβαλε ἕνας ἄλλος κίνδυνος, ἡ Δύση ἐξελάμβανε τὰ «Τρία Κεφάλαια» ὡς ὀρθόδοξα. Ἡ Ε΄ Οἰκουμενική, λοιπόν, καταδίκασε τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας γιὰ νὰ θεραπεύσει τὴν Δύση ποὺ ἐξέπιπτε στὸν νεστοριανισμό. Ἀλλ' ὅμως, αὐτὴ ἡ καταδίκη ὁδήγησε σὲ σχίσμα τὴν Ἀνατολὴ καὶ μὲ τὸν Πάπα Βιγίλιο (σύντομα μετανόησε) καὶ μὲ τὴν Δύση. Ὁ φόβος λοιπὸν τοῦ σχίσματος δὲν ἀπέτρεψε τὴν καταδίκη τοῦ Θεοδώρου ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως.

Καὶ συμπληρωματικὰ προσθέτουμε ὅτι, ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ δὲν συμπεριέλαβε στὰ ἀναθέματα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν. Λέγεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «ἡ δὲ οἰκονομία σ' αὐτὰ εἶναι ἄριστο χρῆμα καὶ σοφό», προϋπαρχόντων ὅμως δύο προϋποθέσεων. Ἡ πρώτη προϋπόθεση: ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ Ἀνατολικοὶ ἀπὸ τὴν αἵρεση στὴν Ὀρθοδοξία, ἂν καὶ ἦταν χρόνιο τὸ πάθος τους. «Ὅπως ἀκριβῶς τὰ χρονιώτερα τῶν παθῶν εἶναι δυσχερέστερα πρὸς θεραπεία, καὶ ποιός τάχα ἀπὸ ὅλους θὰ τὸ ἀρνηθεῖ, ἔτσι καὶ ψυχὴ μὲ διαστραμμένες ἔννοιες καὶ μὲ τὴν σήψη τῶν δογμάτων ἀρρωστήσασα, δυσαπόβλητο ἔχει τὸ πάθος. Πλὴν μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ λαλοῦν καὶ κηρύττουν, καὶ τὶς δυσσεβεῖς περιττολογίες τοῦ Νεστορίου ἀναθεμάτισαν». Ἐὰν ζοῦσε ὁ Θεόδωρος καὶ συνηγοροῦσε στὴν αἵρεση δὲν θὰ ἠσκεῖτο ἡ οἰκονομία καὶ θὰ ἀναθεματιζόταν ὀνομαστικῶς, (βλ. ἀνωτέρω στὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς ἅγιο Πρόκλο Κπόλεως στὴν ὁποία λέγει ὅτι ἂν ζοῦσε ὁ Θεόδωρος καὶ δίδασκε τὴν αἵρεση θὰ ἀναθεματιζόταν ὀνομαστικῶς καὶ δὲν θὰ ἠσκεῖτο ἡ οἰκονομία). Καὶ ἡ δευτέρα προϋπόθεση: ὅτι ἡ οἰκονομία αὐτὴ ἀσκεῖται μόνον ἀπὸ Ἀρχιερεῖς, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Εὐλόγιος. Ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ συμμολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαταγνώστου αἱρετικοῦ, κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα κατὰ τὸ «consensus Patrum»· καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ σοβαρὸ θέμα, μόνον Ἐπίσκοποι μποροῦν νὰ τὴν ἀσκοῦν, ὅταν ὑπάρχει ἀδήριτος ἀνάγκη καὶ συνοδικῶς καὶ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν προϋπάρχουν αὐτὰ τότε ἡ οἰκονομία εἶναι "ἄριστο χρῆμα καὶ σοφό".

Στὴν ἐποχή μας ὅμως δὲν ὑπάρχουν, διότι: ἡ παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ διδάσκεται, ὑπούλως, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ δεκαετίες. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐπιστρέφουν στὴν Ὀρθοδοξία οἱ αἱρετικοί, ἀλλ' ἀμβλύνεται τὸ φρόνημα καὶ τῶν Ὀρθοδόξων, ὡς τὸ ὁμολογεῖ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση λέγοντας: «Ἐρχόμεθα στὴ σημερινὴ μάστιγα τῆς Ἐκκλησίας, τὴν αἵρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Πατριάρχες, μητροπολίτες καὶ θεολόγοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑποστηρίζουν μὲ κάθε λόγο καὶ τρόπο τὴν ἕνωση τῶν "Ἐκκλησιῶν" καὶ Ὁμολογιῶν, ἐνῶ κάποιοι κάνουν ἀνοίγματα στὴν Πανθρησκεία. Ἀρνοῦνται ἔτσι τὴ μοναδικότητα "τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος", τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς, δηλ. τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀμβλύνοντας μὲ τὴ συνεχῆ προπαγάνδα τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τῶν πιστῶν. Τί ἔχει συμβεῖ σὲ σχέση μὲ τὴν ἐξάπλωση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ μέχρι

547 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἀκοινωνησία καὶ Ἀποτείχισις..., σ. 6.

τώρα στὴν Ἐκκλησία μας;»[548]**.** Καὶ ἀκόμη, δὲν ἔχει ἀποφασισθεῖ συνοδικῶς.

Συνεπῶς, αὐτὴ ἡ οἰκονομία, ὄχι μόνον δὲν εἶναι "ἄριστο χρῆμα καὶ σοφὸ" ἀλλὰ καταντᾶ παρανομία, διότι γίνεται πρὸς βλάβη καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῆς διαχρονικῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

548 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 6.

6. 5η «οἰκονομία», ὡς πρὸς τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες

Ἡ ἑπομένη «οἰκονομία» ποὺ ἐξετάζεται εἶναι ὡς πρὸς τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες αἱρετικούς. Τὸ ἱστορικὸ πλαίσιό της, ἐντὸς ὀλίγων γραμμῶν, εἶναι τὰ κατωτέρω·

Κατὰ τὴν ΘΗΕ:

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Θωμᾶ Α΄ (Μάρτιος 610), ἐξελέγη ὁ Σέργιος, συριακῆς καὶ ἰακωβιτικῆς καταγωγῆς, ὡς Πατριάρχης Κπόλεως. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος (610-641) πολεμώντας κατὰ τῶν Περσῶν προσπαθοῦσε νὰ συσπειρώσει ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς σὲ ἑνότητα· ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος αὐτοὶ τελοῦσαν διαρκῶς σὲ διχοστασία ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἔρις αὐτὴ εἶχε καταλήξει στὴν συγκρότηση ἰσχυρῆς μονοφυσιτικῆς ἐκκλησίας στὴν Συρία καὶ Αἴγυπτο. Ὁ Πατριάρχης θέλησε νὰ βοηθήσει τὸν αὐτοκράτορα στὸ νὰ τεθεῖ τέρμα στὴν διαίρεση αὐτή, διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς μίας μόνης ἐνεργείας καὶ μίας μόνης θελήσεως ἐν τῷ Χριστῷ. Καὶ ἄρχισε μία σειρὰ διαβημάτων ποὺ ὡς βάση εἶχαν ἕνα νόθο λίβελλο τοῦ Πατριάρχου Μηνᾶ (536-552) πρὸς τὸν Πάπα τῆς Ρώμης Βιγίλιο[549].

Αὐτὲς τὶς ἐνέργειες τοῦ Πατριάρχου περιγράφει ἡ ΘΗΕ στὴν συνέχεια ὡς ἑξῆς: «Πρὸ τοῦ 619, ὁ πατριάρχης εὑρίσκεται εἰς σχέσεις μὲ τὸν Σέργιον, μονοφυσίτην ἐπίσκοπον Ἀρσινόης (Αἴγυπτος) καί, δι᾽ αὐτοῦ, μὲ τὸν Θεόδωρον, μονοφυσίτην ἐπίσκοπον Φαρᾶν (Σινᾶ). Κατὰ τὸ α΄ ἑξάμηνον τοῦ 619, ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Γεώργιον, ἡγέτην τῶν παυλιανιστῶν τῆς Αἰγύπτου. Τὸ 626, διευθύνει μακρόθεν τὰς διασκέψεις τῆς Θεοδοσιουπόλεως, ἔνθα ὁ Ἡράκλειος εἰς μάτην προσπαθεῖ νὰ κατακτήσῃ τὸν Παῦλον, ἡγέτην τῶν ἀκεφάλων τῆς Κύπρου. Πάλιν τὸ 626, συμβουλεύει τὸν αὐτοκράτορα, τότε εὑρισκόμενον εἰς Λαζικήν, νὰ κερδίσῃ μὲ τὸ μέρος του τὸν Κῦρον Φάσιος. Τὸ 628, ὑποστηρίζει τὸν Σέργιον Ἰόππης, ὅστις διεκδικεῖ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξον Μόδεστον. Τὸ 629, ὑπαγορεύει ὁ ἴδιος τοὺς ὅρους τῆς ὑπὸ σύναψιν συμφωνίας μὲ τὸν Ἀθανάσιον, μονοφυσίτην πατριάρχην Ἀντιοχείας. Τὸ 630 ἢ 631 ἀναβιβάζει τὸν Κῦρον Φάσιος εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας. Τὸ 633, διευθύνει αὐτοπροσώπως τὰς διαπραγματεύ-

549 ΘΗΕ 11, 103.

σεις, αἵτινες καταλήγουν, ἐν Θεοδοσιουπόλει, εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ἀρμενικῆς μὲ τὴν Βυζαντινὴν Ἐκκλησίαν. Τέλος, τὴν 3ην Ἰουνίου 633, οἱ θεοδοσιανοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας δέχονται εἰς κοινωνίαν τὸν Κῦρον μὲ τὰ ἐννέα ἄρθρα μιᾶς ἑνώσεως ἤδη ὅλης μονοθελητικῆς»[550].

Αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, ὁ δὲ βιογράφος τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ λέγει στὴν βιογραφία του ὅτι ὁ Ὅσιος ἀναχώρησε ἀπὸ τὸ παλάτι ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως τοῦ μονοενεργητισμοῦ. Αὐτὸ ἔδωσε τὴν λαβή, ἔτσι ὥστε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ὁ Ὅσιος καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι ἄσκησαν τὴν οἰκονομία ἀπὸ τὸ 615 ἢ 617 μέχρι καὶ τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Σεργίου, εἴκοσι περίπου ἔτη οἰκονομίας, ὁπότε οἱ Ὀρθόδοξοι διακόπτουν τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν αὐτῶν (μετὰ τὸ 638). Σύγχρονοι ὅμως ἐρευνητὲς ἀναφερόμενοι στὸ θέμα, ὡς πρὸς τὸ ἂν διδασκόταν φανερὰ ἡ αἵρεση μέχρι τὴν «ὑδροβαφῆ ἕνωση» τοῦ 633 καὶ ἂν ἀναχώρησε ὁ Ὅσιος ἀπὸ τὸ παλάτι γι' αὐτὴν τὴν αἵρεση, μὲ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα, ἀποδεικνύουν τὸ ἀντίθετο. Ἐν προκειμένῳ λέγουν:

1) «Ὁ Βιογράφος ὡς λόγον τῆς τοιαύτης κινήσεως προσάγει τὴν στροφὴν τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου πρὸς τὸν μονοθελητισμὸν... **Τοῦτο βεβαίως δὲν εὐσταθεῖ πολλαπλῶς.** Κατ' ἀρχὴν ὁ Μάξιμος, γράφων καθ' ὃν χρόνον ἦτο ἕτοιμος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κύζικον, τὸ 626, πρὸς τὸν Ἰωάννην Κουβικουλάριον ὅτι "μίαν γνώμην καὶ θέλημα ἓν Θεῷ καὶ ἀλλήλοις ἔχειν δυνάμεθα", ἤτοι ὅτι τὸ θέλημα τὸ ἀνθρώπινον (τοῦ Μαξίμου καὶ τοῦ Ἰωάννου) δύναται νὰ εἶναι ἓν ἐν τῷ Θεῷ **φανερώνει ὅτι δὲν ἀντιμετωπίζει ἀκόμη πρόβλημα μονοθελητικοῦ κινδύνου. Ὅταν οὗτος ἔφευγεν ἀπὸ τὴν Κύζικον δὲν εἶχον ἐκδηλωθῆ κἂν αἱ προθέσεις τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Σεργίου πουθενά, ἐξεδηλώθησαν δὲ αὗται διὰ πρώτην φορὰν ἐκεῖ ὅπου μετέβαινεν ὁ Μάξιμος, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 633,** ὁπότε καὶ ἡ Ρώμη εὐθὺς ἀμέσως "ἐμιάνθη" διὰ τοῦ μονοενεργήτου πάπα Ὁνωρίου (625-638)»[551].

2) «Βεβαίως, ἡ παραίτηση ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοασηκρήτη καὶ ἡ εἴσοδός του στὴ μονὴ τῆς Χρυσουπόλεως **δὲν συνδέεται μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς αἱρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ, ὅπως ὑπαινίσσεται ὁ βιογράφος του** (PG90, 72) ἀφοῦ ὁ Μάξιμος δὲν εἶχε

550 ΘΗΕ 11, 103.
551 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.5, σ. 267.

συνειδητοποιήσει, ὅπως εἴδαμε, τὶς θεολογικὲς διαστάσεις τῆς αἱρέσεως...

...**Οἱ μονοθελητικὲς καὶ οἱ μονοενεργητικὲς πρωτοβουλίες τοῦ πολυπράγμονα Πατριάρχου Σεργίου δὲν προβλημάτισαν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τὸν Μάξιμο**, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴ σχετικὴ ὁρολογία του στὴν ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Ἰωάννη (PG91, 396), στὰ Ἄπορα (PG91, 1076), καὶ στὴν πραγματεία πρὸς τὸν πρεσβύτερο Μαρῖνο (PG91, 33). Ἄλλωστε, ἡ πρώτη ἀνησυχία του πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν κοινοποίηση τῆς ψήφου τοῦ Σεργίου (634),...»[552].

3) «Ἐνδεικτικὸν τῆς προσωπικότητός του ὑπῆρξεν ὁ διορισμός του ὡς πρώτου γραμματέως τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610-641). Ἐνωρὶς ὅμως, τὸ 613-614, ὅταν ἀσφαλῶς ἔλαβεν συνείδησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς του κλήσεως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Φιλιππικοῦ τῆς Χρυσουπόλεως. **Ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν κατέφυγε τὸ 624 μὲ ἄλλους μοναχοὺς καὶ μαθητάς του, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἀναστάσιος, εἰς Κύζικον,** εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου συνεδέθη μὲ τὸν ἐπίσκοπον τῆς περιοχῆς Ἰωάννην. **Μετὰ δύο ἔτη, λόγῳ τῆς περσικῆς ἐπεκτάσεως, ὑπεχρεώθη νὰ καταφύγῃ μέσῳ Κρήτης, πιθανῶς καὶ Κύπρου, εἰς τὴν βόρειαν Ἀφρικήν.** Ἐπανευρίσκεται τὴν Πεντηκοστὴν τοῦ ἔτους 632 εἰς Καρχηδόνα. Εἰς τὴν πλησίον τῆς πόλεως Μονὴν Εὐκρατᾶ, ὅπου διαμένει, γνωρίζεται μὲ ἄλλον φυγάδα, τὸν Σωφρόνιον, τὸν μετέπειτα Πατριάρχην Ἱεροσολύμων»[553].

Ἀλλοῦ: «Αἱ ἀνωτέρῳ ἐκφράσεις τοῦ Ἁγίου Μαξίμου περιέχονται εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν κουβικουλάριον Ἰωάννην περὶ ἀγάπης, **τὸ 626, εἰς μίαν ἐποχὴν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μονοθελητικοῦ κινδύνου** καὶ χωρὶς δογματικὸν χαρακτῆρα, πρβλ. Π. Χρήστου, Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἐν ΘΗΕ, 8, (1966) σ. 615»[554].

552 ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σσ. 741-742.
553 ΚΑΡΑΖΑΦΕΙΡΗ Ν., Ἡ περὶ προσώπου διδασκαλία Ἁγίου Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, σ. 304. Στὴν ἔκδοση τοῦ 1995 συμπεριλαμβάνεται "σύντομος βιογραφία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ" ἡ ὁποία στὴν ἔκδοση τοῦ 1985 δὲν ὑπάρχει.
554 ΚΑΡΑΖΑΦΕΙΡΗ Ν., ἔνθ.ἀν., σ. 143 / «Παρὰ ταῦτα ὁ Μάξιμος δὲν φαίνεται γνωρίζων τότε τὰς ἐνδομύχους ἀκόμη προθέσεις τῶν δύο ἀνδρῶν καὶ μάλιστα δὲν φαίνεται κἂν ἀντιλαμβανόμενος τότε τὴν ἀπειλὴν τοῦ Μονοθελητισμοῦ, ἐφ' ὅσον ἀκόμη καὶ πολλὰ ἔτη βραδύτερον, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ψήφου τοῦ Σεργίου ἐπαινεῖ τὸν πατριάρχην διὰ τὴν στάσιν του. Γράφων τὸ 626 πρὸς τὸν κουβικουλάριον Ἰωάννην ὅτι "μίαν γνώμην καὶ θέλημα ἕν, Θεῷ καὶ ἀλλήλοις ἔχειν δυνάμεθα" (Ἐπιστ. 2 PG91,

4) «...ἐφαίνετο δ' ἤδη κατάλληλος ὁ καιρός, **ὅπως τὸ πρὸ πολλοῦ ἐγκυμονηθὲν ἐν κρυπτῷ σχέδιον τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς δημοσίας συζητήσεως**», (γιὰ τὴν ἕνωση τοῦ 633 σ.σ.)[555].

5) «Γεννηθεὶς ἐν Κπόλει ἐξ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας κατὰ τὸ ἔτος 580 καὶ ἀνδρωθεὶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν αὐτῇ, ὑπηρέτησεν ὁ ἅγιος ὡς "πρῶτος ὑπογραφεὺς τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων" εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου (περὶ τὰ ἔτη 610-613). Ἐγκαταλείψας τὴν αὐλὴν ἠσπάσθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μονάσας κατ' ἀρχὰς ἐν Χρυσουπόλει (Σκουτάρι) καὶ ἀργότερον ἐν Κυζίκῳ (613-4) μετὰ τοῦ μαθητοῦ του Ἀναστασίου (617). **Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Περσῶν τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μοναστικὸν καταφύγιον αὐτοῦ (περὶ τὸ 626) καὶ νὰ ταξιδεύσῃ εἰς πολλὰς καὶ μακρυνὰς περιοχάς.** Ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα, τὴν Κρήτη, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Ἀφρικὴν (628-630) καὶ τελικῶς ἐγκατεστάθη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Εὐκρατᾶ (πιθανώτατα ἐν Καρθαγένῃ) τοῦ ὁποίου ἡγούμενος ἦτο ὁ Σωφρόνιος, ὁ ἰσχυρὸς ἀντίπαλος τοῦ μονενεργητισμοῦ - μονοθελητισμοῦ»[556].

Ὡς γίνεται ἀντιληπτόν, οἱ ἐρευνητὲς ἐπιμένουν ὅτι δὲν εἶχε συνειδητοποιηθεῖ ἡ αἵρεση, αὐτὴν τὴν περίοδο ὑπὸ τοῦ Ὁσίου, διότι δὲν διδασκόταν ἐμφανῶς καὶ φέρουν ὡς ἐπιχείρημα ὅτι λέγει γιὰ μία γνώμη καὶ ἕνα θέλημα στὸν Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ ὁποῖο μάλιστα γιὰ τὸν Νικόλαο Καραζαφείρη δὲν ἔχει δογματικὸ χαρακτῆρα, διότι ἐὰν ἐκληφθεῖ κυριολεκτικῶς εἶναι αἱρετικό. Τοῦτο συνέβη τὸ 626 ἐνῶ ὁ ὅσιος Μάξιμος, τὸ 645-646 «πρὸς Μαρῖνον τὸν ὁσιώτατον πρεσβύτερον», λέγει:

«**ποτὲ δὲν θὰ γίνει μία, ὅπως πίστεψαν μερικοί, μὲ κανένα τρόπο ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκείνων ποὺ σώζονται, ἔστω καὶ ἂν εἶναι κοινὸ στὸν Θεὸ καὶ στοὺς ἁγίους τὸ ἀντικείμενο τῆς θελήσεώς τους, δηλαδὴ ἡ σωτηρία ἐκείνων ποὺ σώζονται**». Καὶ κατωτέρω: «Καὶ ἂν εἶναι τὸ ἴδιο καὶ ἕνα στὸν ἀριθμὸ τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο θέλημα, σύμφωνα μὲ ἐκείνους ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν ἄποψη ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μὲ τὸ θέλημά του θεμελίωσε ὅλους τοὺς αἰῶνες, θὰ εἶναι δημιουργὸς καὶ ὁ χορὸς τῶν ἁγίων μὲ τὸ ἴδιο θέλημα εἴτε φυσικὸ εἴτε γνωμικὸ...»[557].

Ἡ ἀντίθεση εἶναι ἐμφανεστάτη, στὴν πρώτη ἐπιστολὴ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς αἱρέσεως (τὸ 626) **δύναται νὰ εἶναι ἕνα τὸ θέλημα στὸν Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο, στὴν δευτέρα μετὰ τὴν ἐμφάνιση δὲν εἶναι ἕνα.**

Οἱ ἀνωτέρω ἐρευνητὲς ὡς ἐκδήλωση τῆς αἱρέσεως θεωροῦν τὴν «ὑδροβαφῆ ἕνωση» τοῦ 633[558], στὴν ὁποία καὶ ἔχουμε τὴν πρώτη ἀντίδραση τῶν Ὀρθοδόξων· δὲν εἶχε συμβεῖ κάτι τέτοιο στὰ προηγούμενα ἔτη. Ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ σιωπὴ γιὰ τοὺς Ἁγίους λογίζεται ὡς συγκατάθεση, δὲν δικαιολογεῖται ἡ σιωπὴ ὅταν βάλλεται ἡ πίστη, ὁ δὲ ἅγιος Πάπας Μαρτῖνος στὴν Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ (649) σχετικῶς λέγει:

«ὅτι ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ ἄνθρωπο μετὰ πρώτη καὶ δευτέρα νουθεσία νὰ παραιτηθεῖς, γνωρίζοντας ὅτι αὐτὸς ἔχει ἐκτραπεῖ καὶ ἁμαρτάνει ὑπάρχων αὐτοκατάκριτος. **Ἐμεῖς δὲν πρέπει, ὡς ἔχει λεχθεῖ, νὰ παρασιωποῦμε, ἀκόμη καὶ νὰ ἠρεμοῦμε; γιὰ νὰ μὴν ὡς ἄνομοι κριθοῦμε καὶ εἰρηνεύοντες μὲ τὴν μισουμένη ἀπὸ τὸν Θεὸ εἰρήνη.** Γιατὶ λέγει: ζήλωσα ἐπὶ τοὺς παρανόμους θεωρώντας εἰρήνη ἁμαρτωλῶν καὶ θὰ εἰπωθεῖ καὶ γιὰ μᾶς: οἱ Ἱερεῖς αὐτῆς ἀθετοῦσαν τὸν νόμο μου καὶ βεβήλωναν τὰ ἅγιά μου ἀναμέσον βεβήλου καὶ ἁγίου δὲν διεχώριζαν, ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ δὲν διεχώριζαν». Καὶ κατωτέρω: «ἐπειδὴ λανθάνει κάπως καὶ δραπετεύει δυσκόλως ἀνακαλυπτομένη ὑπάρχουσα καὶ ὕφαλος ἡ κακία, διὰ τοῦ πανούργως αὐτὴν ὑποκρίνεται τὴν εὐσέβεια, πρὸς τὸ λανθάνειν τὴν διάνοια τῶν ἐρευνώντων. Τὸ ὁποῖο γνωρίζοντας ὁ μέγας ἀπόστολος ἔλεγε· γιατὶ αὐτοὶ εἶναι ψευδαπόστολοι, ἐργάτες δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι σὲ ἀποστόλους Χριστοῦ. Καὶ καθόλου θαυμαστό. Καὶ

396) ἤτοι ὅτι τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον θέλημα δύναται νὰ εἶναι ἕν, φανερώνει ὅτι δὲν ἀντιμετωπίζει πρόβλημα κινδύνου μονοθελητικοῦ», ΘΗΕ8, 615

555 ΒΑΦΕΙΔΟΥ Φ., *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*, τ.1, σ. 250.

556 ΔΡΑΓΑ Γ., PG90, ιδ', στὴν Γενικὴ εἰσαγωγή, (στὴν ἔκδοση τοῦ Πρωτοπρ. Ἰωάννου Διώτη).

557 PG91, 25 / ΕΠΕΦ 15Α, 30-32. «...οὐδέποτε μία τοῦ τε θεοῦ καὶ τῶν σωζομένων, ὥς τισιν ἔδοξε, κατὰ πάντα τρόπον γενήσεται θέλησις· κἂν ἓν τὸ θεληθὲν ἐστι τῷ τε Θεῷ καὶ τοῖς ἁγίοις, ἡ σωτηρία τῶν σωζομένων». Καὶ κατωτέρω: «Εἰ δὲ ταυτὸν ἔσται καὶ ἓν ἀριθμῷ τό τε θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον θέλημα, κατὰ τοὺς λέγοντας, ἐπειδὴ θελήματι πάντας ὁ Θεὸς ὑπέστησε τοὺς αἰῶνας, ἔσται τῷ αὐτῷ θελήματι δημιουργὸς καὶ ὁ τῶν ἁγίων χορός, εἴτε φυσικῷ, εἴτε γνωμικῷ...».

558 Καὶ ὁ Γεώργιος Κεδρηνὸς λέγει ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἡ αἵρεση τοῦ μονοενεργητισμοῦ ἀναθεματίσθηκε ἀπὸ τὸν Σωφρόνιο καὶ τὴν Σύνοδο τῶν Ἱεροσολύμων τὸ 634 μὲ ἀφορμὴ τὴν ἕνωση στὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ 633, βλ. PG121,805 / Ὁ δὲ ΔΟΣΙΘΕΟΣ λέγει: «εἰ καὶ ἡ αἵρεσις αὕτη (τῶν Μονοθελητῶν σ.σ.) ἐκρίθη καὶ ἀναθεματίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Σωφρονίου», Δωδεκάβιβλος, τ. 4, σ. 116.

αὐτὸς ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται σὲ ἄγγελο φωτός· δὲν εἶναι καθόλου μεγάλο ἐὰν καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται σὲ διακόνους δικαιοσύνης, τῶν ὁποίων τὸ τέλος θὰ εἶναι κατὰ τὰ ἔργα τους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος αὐτὸ πάλι ἀσφαλίζοντάς μας ἔλεγε, προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται πρὸς ἐσᾶς μὲ ἐνδύματα προβάτων, ἐσωτερικῶς δὲ εἶναι ἁρπακτικοὶ λύκοι, ἀπὸ τοὺς καρπούς τους θὰ τοὺς γνωρίσετε»[559].

Ἀλλοῦ στὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου λέγεται: «πρέπει λοιπὸν ἐπιμελέστερα τοὺς ὀρθοδόξους, στοὺς ἀδοκίμους νὰ ἀντιτάσσονται καὶ καθόλου νὰ μὴν ἠρεμοῦν. **Γιὰ νὰ μή, μὲ τὴν νάρκωση τῆς ἀμελείας συμπαρασυρθοῦμε, πέσουμε στῆς σιωπῆς τὸ παράπτωμα**»[560].

Ὡς παράπτωμα λοιπὸν λογίζεται ἡ σιωπὴ καὶ κρίνονται ὡς ἄνομοι ὅσοι σιωποῦν ἐν καιρῷ κινδυνευούσης πίστεως· σ' αὐτὰ συμφωνεῖ καὶ ὁ ὅσιος Μάξιμος λέγοντας: «Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ βοηθοῦμε μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο τοὺς αἱρετικούς, ἂν καὶ ἔχει ἐπιτραπεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ κανεὶς χωρὶς φόβο τὰ πάντα γιὰ τοὺς πάντες καὶ γιὰ τὶς αἰτίες ποὺ ἀναφέραμε, γιὰ νὰ μὴ μᾶς διαφύγει ὅτι προσκρούουμε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· **καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν εἶναι καλὸ νὰ τοὺς δίνουμε τὴν εὐχέρεια νὰ θριαμβολογοῦν μὲ τὸ δικό τους ψεῦδος καὶ νὰ κινητοποιοῦνται ἀπειλητικὰ ἐναντίον τῆς**

559 ΣΜΠ2, 456-457 / MCC10, 956 / ACOΛ, 116. «ὅτι αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. οὐ δέον ἡμᾶς, ὡς λέλεκται, παρασιωπᾶν ἔτι καὶ ἠρεμεῖν; ἵνα μὴ ὡς ἄνομοι κριθῶμεν, τὴν τῷ Θεῷ μισουμένην εἰρήνην εἰρηνεύοντες. φησὶ γάρ· ἐζήλωσα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις εἰρήνην ἁμαρτωλῶν θεωρῶν, καὶ ῥεθῇ καὶ περὶ ἡμῶν. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἠθέτουν νόμου μου, καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου ἀναμέσον βεβήλου καὶ ἁγίου οὐ διέστελλον ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ οὐ διέστελλον». Καὶ κατωτέρω: «ἐπειδὴ λανθάνει πως καὶ δραπετεύει δυσφώρατος οὖσα καὶ ὕφαλος ἡ κακία, διὰ τοῦ πανούργως αὐτὴν ὑποκρίνεσθαι τὴν εὐσέβειαν, πρὸς τὸ λανθάνειν τὴν τῶν ἐρευνώντων διάνοιαν. ὅπερ εἰδὼς καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος ἔλεγεν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης. ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος τοῦτο πάλιν ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς ἔλεγε. προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς».
560 ΣΜΠ2, 454 / MCC10, 948 / ACOΛ, 102. «δέον οὖν ἐστιν ἐπιμελέστερον τοὺς ὀρθοδόξους, ἀδοκίμους ἀντικαθίστασθαι, καὶ μηδαμῶς ἠρεμεῖν· ἵνα μὴ τῇ ναρκώσει τῆς ἀμελείας συνενεχθέντες, τῷ τῆς σιωπῆς παραπέσωμεν παραπτώματι...».

εὐσεβείας. Γιὰ νὰ μὴ μπορέσουν νὰ παρουσιασθοῦν ἀπὸ ἐμᾶς, σὰν τὸ φίδι, μὲ δάγκωμα ἀπάτης νὰ κλονίσουν μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀφελεστέρους ἀπὸ τὴν ἀσφαλῆ βάση τῆς πίστεως καὶ νὰ βρεθοῦμε καὶ ἐμεῖς, πρᾶγμα ποὺ δὲν θέλουμε, νὰ συμμετέχουμε στὴν δίκη ποὺ τοὺς ἀπειλεῖ γι' αὐτό». Καὶ κατωτέρω: «Καὶ ἐπιθυμῶ καὶ εὔχομαι νὰ εἶστε σκληροὶ ἀπολύτως καὶ ἀμείλικτοι μόνον στὸ νὰ μὴ συμπράξετε μὲ τοὺς αἱρετικοὺς στὴ σύσταση τῆς φρενοβλαβοῦς δοξασίας τους. **Γιατὶ ἐγὼ ὁρίζω ὡς μισανθρωπία καὶ χωρισμὸ ἀπὸ τὴν θεία ἀγάπη τὴν προσπάθεια νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ πλάνη γιὰ περισσότερη φθορὰ ἐκείνων ποὺ ἔχουν ἤδη πέσει σ' αὐτήν**»[561].

Αὐτὰ γράφει ὁ μέγας Ὁμολογητὴς τὸ 641, ἰδοὺ ὅμως τί γράφει καὶ τὸν Αὔγουστο-Σεπτέμβριο τοῦ 656:

« ΚΗ' καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπε· Ἐὰν ἔτσι πιστεύετε, καθὼς οἱ νοερὲς φύσεις καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, γιατί μὲ ἀναγκάζετε νὰ κοινωνήσω μὲ τὸν "Τύπο", τὸν μόνην τὴν ἀναίρεση αὐτῶν περιέχοντα;

Ἐπιφ. Δι' οἰκονομίαν τοῦτο ἔγινε, γιὰ νὰ μὴ βλαπτοῦν οἱ λαοὶ μὲ τέτοιες λεπτομερεῖς διακρίσεις.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπε· Ἀντιθέτως, πᾶς ἄνθρωπος ἁγιάζεται διὰ τῆς ἀκριβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως καὶ ὄχι διὰ τῆς ἀναιρέσεώς της, ἡ ὁποία βρίσκεται στὸν "Τύπον".

Καὶ εἶπε ὁ Τρώϊλος· Εἶπα πρὸς ἐσένα καὶ στὸ παλάτι ὅτι δὲν ἀναίρεσε, ἀλλὰ πρόσταξε νὰ ἀποσιωπηθεῖ (ἡ ὁμολογία) γιὰ νὰ εἰρηνεύσουμε οἱ πάντες.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπε· Ἡ σιγὴ τῶν λόγων εἶναι η ἀναίρεσή τους. Διότι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο λέγει διὰ τοῦ Προφήτου:

561 «Πρὸς Ἰωάννην Κουβικουλάριον», PG91, 464-465 / ΕΠΕΦ 15B, 160-164. «Οὐ δεῖ οὖν αἱρετικοῖς καθ'οἱονδήποτε τρόπον, ὡς αἱρετικοῖς, βοηθεῖν, εἰ καὶ πᾶσι πάντα μετελθεῖν ἀδεῶς ἐπετέτραπτο· διά τε τὰς εἰρημένας αἰτίας, ἵνα μὴ τῷ Θεῷ προσκρούοντες λάθωμεν· καὶ τὸ μὴ καλὸν εἶναι διδόναι αὐτοῖς ἄδειαν ἐκπομπεύειν τῷ οἰκείῳ ψεύδει, καὶ ἀνασείεσθαι κατὰ τῆς εὐσεβείας· ἵνα μὴ δι' ἡμῶν ἐμφανισθέντες, ὄφεως δίκην, τῶν ἀφελεστέρων τινὰς ἀπάτης δήγματι δυνηθῶσι τῆς κατὰ τῆς πίστιν ἀσφαλοῦς βάσεως κατασεῖσαι· καὶ εὑρεθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς οὐ θέλομεν, τῆς ὑπὲρ τούτου ἐπηρτημένοις αὐτοῖς, συμμετέχοντες δίκης». Καὶ κατωτέρω: «πρὸς μόνον τὸ καθοτιοῦν αἱρετικοῖς συνάρασθαι εἰς σύστασιν τῆς φρενοβλαβοῦς αὐτῶν δόξης, σκληροὺς παντελῶς εἶναι ὑμᾶς καὶ ἀμειλίκτους βούλομαί τε καὶ εὔχομαι. Μισανθρωπίαν γὰρ ὁρίζομαι ἔγωγε, καὶ ἀγάπης θείας χωρισμόν, τὸ τῇ πλάνῃ πειρᾶσθαι διδόναι ἰσχὺν εἰς περισσοτέραν τῶν αὐτῇ προκατειλημμένων φθοράν».

"Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν". Λοιπὸν ὁ μὴ λαλούμενος λόγος δὲν εἶναι λόγος.

Καὶ ὁ Τρώϊλος εἶπε· Πίστευε στὴν καρδία σου ὡς θέλεις· κανεὶς δὲν σὲ ἐμποδίζει·

Ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπε· Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν περιόρισε τὴν ὅλη σωτηρία στὴν καρδία, διότι εἶπε· "ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς". Καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει λέγοντας· "καρδίαν μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν". Ἐὰν λοιπὸν ὁ Θεὸς καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ Προφῆτες καὶ Ἀπόστολοι προστάσσουν νὰ ὁμολογεῖται διὰ τῶν φωνῶν τῶν πιστῶν τὸ μυστήριο τὸ μέγα καὶ φρικτὸν καὶ παντὸς τοῦ κόσμου σωτήριο, **δὲν χρειάζεται νὰ κατασιγασθεῖ καθ' οἱονδήποτε τρόπο ἡ τοῦτο κηρύττουσα φωνή, γιὰ νὰ μὴ μειωθεῖ ἡ σωτηρία ἐκείνων ποὺ τὸ ἀποσιωποῦν»**[562]**.**

Ὥστε μειώνεται ἡ σωτηρία σ' αὐτοὺς ποὺ σιωποῦν ὅταν δὲν ὁμολογεῖται ἡ ἀλήθεια φανερὰ καὶ κρατεῖται μόνον στὴν καρδία. «Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου, ὡς θέλεις οὐδείς σε κωλύει» τοῦ εἶπαν, τὸ ὁποῖο καὶ ἀπέρριψε ὁ Ὅσιος γι' αὐτὸν τὸν λόγο. Παρὰ ταῦτα, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνα κείμενο τοῦ ὁσίου Μαξίμου ποὺ νὰ ἐλέγχει τὴν αἵρεση

562 «Περὶ τῶν ἐν Βιζύῃ πραχθέντων», PG90, 165 / ΕΠΕΦ 15Γ, 56-58. «ΚΗ'. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ἐὰν οὕτω πιστεύετε καθὼς αἱ νοεραὶ φύσεις, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, πῶς μὲ ἀναγκάζετε κοινωνῆσαι ἐπὶ τῷ Τύπῳ, τῷ μόνην τούτων ἔχοντι ἀναίρεσιν; ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ: Δι' οἰκονομίαν τοῦτο γέγονεν, ἵνα μὴ βλαβῶσιν οἱ λαοὶ ταῖς τοιαύταις λεπτομερέσι φωναῖς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπε· Τοὐναντίον πᾶς ἄνθρωπος ἁγιάζεται διὰ τῆς ἀκριβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, οὐ μὴν διὰ τῆς ἀναιρέσεως, τῆς ἐν τῷ Τύπῳ κειμένης. Καὶ εἶπε Τρώϊλος· Καὶ ἐν τῷ παλατίῳ εἶπόν σοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ κατασιγασθῆναι ἐκέλευσεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν πάντες. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν. Ἡ σιγὴ τῶν λόγων, ἀναίρεσις τῶν λόγων ἐστί. Διὰ γὰρ τοῦ Προφήτου λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· Οὐκ εἰσὶ λαλιαί, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. Οὐκοῦν ὁ μὴ λαλούμενος λόγος, οὐδὲ λόγος ἐστί. Καὶ εἶπε Τρώϊλος· **Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου, ὡς θέλεις οὐδεὶς σὲ κωλύει.** Ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν· Ἀλλ' οὐ περιώρισεν ὁ Θεὸς τῇ καρδίᾳ τὴν ὅλην σωτηρίαν εἰπών· Ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει, λέγων· Καρδία μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Εἰ οὖν ὁ Θεός, καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ προφῆται καὶ ἀπόστολοι κελεύουσιν ὁμολογεῖσθαι τὸ μυστήριον φωναῖς ἁγίων, τὸ μέγα καὶ φρικτόν, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου σωτήριον, οὐκ ἔστι χρείαν οἱῳδήποτε τρόπῳ κατασιγασθῆναι τὴν τοῦτο κηρύττουσαν φωνήν, **ἵνα μὴ μειωθῇ τῶν σιγώντων ἡ σωτηρία**».

αὐτὴν τὴν περίοδο (πρὸ τοῦ 633) καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔχουμε τὶς ἐκφράσεις ποὺ εἴδαμε ἀνωτέρω ποὺ ἀφήνουν περιθώρια, στοὺς ἀπροσέκτους, νὰ τὶς ἐκλάβουν καὶ μὴ ὀρθοδόξως. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι ἡ αἵρεση δὲν διδασκόταν φανερὰ μέχρι τὸ 633.

Πῶς ὅμως ὁ βιογράφος του ὑπέπεσε σ' ἕνα τέτοιο λάθος; Δὲν ἦταν αὐτόπτης μάρτυρας; **Ἡ βιογραφία τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ συνεγράφη τὸν 10ο αἰῶνα**[563]**, ὁ δὲ Ὅσιος κοιμήθηκε τὸ 662, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τριακόσια χρόνια.** Τὰ γραφόμενα τοῦ βιογράφου, σ' αὐτὸ τὸ θέμα, δὲν συνάδουν μὲ τὰ πράγματα, ἄλλωστε καὶ οἱ πηγὲς ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν βίο του εἶναι ἐλάχιστες.

Γεννᾶται ὅμως τὸ εὔλογο ἐρώτημα, γιατί ὁ ὅσιος Μάξιμος δὲν διέκοψε τὴν κοινωνία μὲ τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες μετὰ τὸ 633 καὶ τοῦτο συνέβη μετὰ τὸ 638; Ἡ ἀπάντηση δὲν εἶναι δύσκολο νὰ δοθεῖ. Ἡ προσπάθεια ποὺ κατέβαλλαν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του ἦταν νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἕνωση μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Μονοφυσιτῶν, διὰ τοῦτο μετήρχοντο πᾶν μέσον ὅπως μὴ σκανδαλίσουν ἀμφότερα τὰ μέρη καὶ ἐὰν τοῦτο συνέβαινε προσπαθοῦσαν νὰ τὸ διορθώσουν. Τὰ κείμενα ποὺ συνέτασσαν, ἦταν ἀμφίσημα, διφορούμενα, μποροῦσαν νὰ ἔχουν τὴν ἔννοια ποὺ ἤθελαν οἱ ἀντιφρονοῦντες, ἔπρεπε νὰ ἐξομαλυνθεῖ τὸ ἔδαφος.

563 « Ἡ κυριωτέρα πηγὴ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Μαξίμου, ἐκτὸς τῶν συγγραμμάτων του (κυρίως τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ), εἶναι ὁ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ (δηλ. 90ος σ.σ.) συμπεριληφθεὶς "βίος" του (στ. 67Α-109Β) ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς συγχρόνους ἐρευνητὰς πρέπει νὰ ἐγράφη κατὰ τὸν 10ο αἰῶνα», ΔΡΑΓΑ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. ιγ'. **Ἐὰν γινόταν ἀντιληπτὴ ἡ αἵρεση ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους πρὸ τοῦ 633 θὰ εἴχαμε τὴν ἴδια ἀντίδραση μὲ τὴν ἀντίδραση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος Πάπα Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος μόλις ἀντιλήφθηκε τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Σεργίου πρὸς τὸν Ἀρσᾶ ἀμέσως κίνησε τὴν διαδικασία πρὸς καθαίρεση τοῦ Σεργίου. Καὶ αὐτὰ πότε; Τὸ 619. Καὶ μάλιστα ὡς τὰ περιγράφει ὁ ὅσιος Μάξιμος τὴν ἀφαίρεσε μὲ τὸ χέρι του ἀπὸ τὸν Ἀρσᾶ, τοῦτο ὑποδηλώνει τὴν μέριμνα ποὺ εἶχαν οἱ τότε Ποιμένες γιὰ τὴν Ὀρθόδοξο πίστη. Δὲν τὸ ἐπέτρεψε ὅμως νὰ τὸ πράξει (τὴν καθαίρεση) ἡ τότε ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν καὶ τὸ ἴδιο ἔτος ἡ κοίμησή του.** «Ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφείλετο χειρὶ ἀπὸ τοῦ Ἀρσᾶ· ὅθεν καὶ βουληθεὶς δι' αὐτὴν ποιῆσαι τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἐκωλύθη ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τηνικαῦτα γενομένης τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς», «Διάλογος Μαξίμου πρὸς Πύρρον», PG91, 333 / ΕΠΕΦ 15Γ, 172. **Ὡς γίνεται ἀντιληπτόν, δὲν ἄσκησε καμία οἰκονομία ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων.**

Ἡ ἀντίδραση τοῦ ὁσίου Σωφρονίου καὶ τῶν Ὀρθοδόξων ἔκανε τὸν Σέργιο νὰ ὑποχωρήσει ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ μονοενεργητισμοῦ, (οὔτε μία οὔτε δύο ἐνέργειες)[564]. Τὴν ἕνωση ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸ 633 στὴν Ἀλεξάνδρεια τὴν ἐπικύρωσε μὲ «ψῆφο» ὁ Πατριάρχης Σέργιος στὴν Κπολη. Τὸ κείμενο αὐτὸ ὁ Πύρρος τὸ γνωστοποιεῖ στὸν ὅσιο Μάξιμο, ὁ ὁποῖος καὶ τὸ ἐπαίνεσε σὲ ἐπιστολή του στὸ τέλος τοῦ 633 ἢ στὴν ἀρχὴ τοῦ 634· σ' αὐτὴν μεταξὺ ἄλλων λέγει:

«Γι' αὐτό, θαυμάζοντας τὴν ἀγχίνοιά σου σὲ ὅλα, ἀνεβόησα ἀποφθεγξάμενος μόνον τὴν φράση ἐκείνη, ποὺ παλαιὰ κάποια γυναῖκα φώναζε στὸν Κύριο κατάπληκτη ἀπὸ τὴν δύναμη τῶν λόγων του· "Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας". Καὶ δὲν μακαρίζω τὴν μητέρα σου μόνον, τίμιε Πάτερ, ποὺ ἀξιώθηκε νὰ γίνει μητέρα τέτοιου παιδιοῦ, **ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιά σου ποὺ συλλαμβάνει πάντοτε καὶ κυοφορεῖ καὶ γεννᾶ τὸν εὐσεβῆ λόγο**, ἐπειδὴ ἀποδείχθηκε κατὰ Χάριν κοιλία ποὺ χώρισε τὸν πάνω ἀπὸ τὴν φύση Λόγο, ἐξ αἰτίας τῆς οἰκειώσεως τῆς γνώμης πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Λόγο».

Καὶ κατωτέρω: «Γιατὶ τί ἄλλο εἶχα νὰ πῶ σ' ἐσένα, τίμιε Πάτερ, βλέποντας νὰ ἔχεις γίνει πατέρας τέτοιων λόγων, μὲ τοὺς ὁποίους, σὰν ἀπὸ κάποιο ὄρος τῆς γνώσεως τῶν θείων δογμάτων καὶ σὰν θεοχάρακτες πλάκες, διὰ μέσου τοῦ νέου Μεσίτου καὶ μεγάλου δικοῦ μας Μωϋσῆ καὶ Ἱερέως τῶν Ἱερέων καὶ ἐξάρχου τῆς θείας ἱερωσύνης σ' ὅλην τὴν οἰκουμένη, φέροντας καὶ ἀνακοινώνοντας, **διακήρυξες τὴν ἀπόφαση ἐκείνη, τὴν ὁποία ἡ ἁγία καὶ μόνη προσκυνουμένη Τριάδα ὑπηγόρευσε μὲ ὄργανο τὸν Ἀρχιερέα ποὺ προαναφέρθηκε καὶ συνέδεσε περισσότερο τὶς Ἐκκλησίες σὲ ὁμόνοια, ποὺ θεώρησαν ἀνύπαρκτη τὴν καινοτομία σχετικῶς μὲ τὴν πίστη ποὺ οἱ πολλοὶ εἶδαν νὰ γίνεται στὴν πόλη τοῦ Ἀλεξάνδρου**».

Καὶ συνεχίζει κατωτέρω: «Παρακαλῶ δὲ μᾶλλον τὰ σεβαστά σου γράμματα νὰ μοῦ διασαφηνίσεις μὲ ὁρισμὸ ποιὰ εἶναι ἡ ἐνέργεια καὶ πόσες ἔννοιες ἔχει, καὶ κοντὰ σ' αὐτὴν τί εἶναι τὸ ἐνέργημα. Καὶ ποιὰ λέμε ὅτι εἶναι ἡ διαφορά τους ἀπὸ τὸ ἔργο καὶ τὴν πράξη, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ καταλάβω τὴν ἔννοια αὐτῶν ποὺ γράφεις. Διότι δὲν

564 «Ἡ ὑποχώρηση τοῦ Σεργίου ὀφείλεται προφανῶς στὶς ἀντιδράσεις Ὀρθοδόξων... Ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῆ καὶ ἡ πληρέστερη ἐνημέρωσή του ἀπὸ τὸν ζηλωτὴ μοναχὸ καὶ μετέπειτα πατριάρχη Ἱεροσολύμων Σωφρόνιο», ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 735.

μπόρεσα ἀκόμη νὰ καταλάβω μὲ ἀκρίβεια, ποιὰ εἶναι καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀποδεχθῶ τὴν μία ἐνέργεια ὅταν αὐτὴ λέγεται καὶ νοεῖται. Γιατὶ δὲν προφέρουμε ἁπλῶς λέξεις χωρὶς σημασία, ἀλλὰ σηματοδοτοῦμε τὶς λέξεις μὲ ἔννοιες. Γι'αὐτὸν τὸν λόγο βρῆκα πολλὲς φορὲς νὰ παραχωροῦν οἱ θεηγόροι Πατέρες λέξεις, καθόλου ὅμως ἔννοιες, διότι τὸ μυστήριο τῆς σωτηρίας μας δὲν ὑπάρχει σὲ λέξεις καὶ συλλαβές, ἀλλὰ σὲ νοήματα καὶ πράγματα. Τὸ ἕνα τὸ ἔκαναν φροντίζοντας τὴν εἰρήνη, ἐνῶ τὸ ἄλλο στηρίζοντας τὶς ψυχὲς μὲ τὴν ἀλήθεια. Αὐτὰ λοιπὸν σχετικῶς περὶ αὐτῶν»[565].

Ὡς θεοχάρακτες πλάκες, λοιπόν, ὑπὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος διὰ τοῦ νέου μεσίτου Μωϋσέως θεωρεῖ ὁ ὅσιος Μάξιμος τὰ γραφόμενα, καὶ μάλιστα ἀθέτησε, λέγει, τὴν καινοτομία τῆς πίστεως ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια. «Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἤλπισε πρὸς στιγμήν, ὅτι θὰ ἀπεκηρύσσετο ἡ "περὶ τὴν πίστιν καινοτομία" ποὺ εἶχε γίνει στὴν Ἀλεξάνδρεια»[566]. Παρὰ ταῦτα, στὸ τέλος ζητᾶ καὶ

565 PG91, 592-596 / ΕΠΕΦ 15Β, 352-354-358. «Διὸ θαυμάσας σου τὴν ἐν ὅλοις ἀγχίνοιαν, μόνην ἐκείνην ἀναβοήσας τὴν φωνὴν ἀπεφθεξάμην, ἣν πάλαι γυνή τις πρὸς τὸν Κύριον κέκραγε, τῶν αὐτοῦ ρημάτων καταπλαγεῖσα τὴν δύναμιν· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. Οὐ μόνον δὲ τὴν τεκοῦσάν σε μακαρίζω, τίμιε Πάτερ, ὡς τοιούτου μητέρα γενέσθαι καταξιωθεῖσαν· ἀλλὰ καὶ τὴν συλλαμβάνουσαν, καὶ κύουσαν ἀεὶ τὸν εὐσεβῆ λόγον καὶ τίκτουσάν σου διάνοιαν· ὡς τοῦ ὑπὲρ φύσιν Λόγου κατὰ χάριν κοιλίαν ἀποφανθεῖσαν χωρητικήν, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Λόγον τῆς γνώμης οἰκείωσιν». Καὶ κατωτέρω: «Τί γὰρ ἕτερον εἶχον φθέγξασθαι πρὸς σέ, τίμιε Πάτερ, τοιούτων γεννήτορα Λόγων γεγενημένον θεώμενος· δι' ὧν, ὡς ἐξ ὄρους τινὸς τοῦ ὕψους τῆς γνώσεως τὴν ἐπὶ τοῖς θείοις δόγμασι, καθάπερ πλάκας θεοχαράκτους διὰ τοῦ νέου Μεσίτου καὶ ἐφ' ἡμῖν μεγάλου Μωϋσέως καὶ ἱερέων ἱερέως, καὶ τῆς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐξάρχου θείας ἱερωσύνης, κομισθεῖσάν τε καὶ ἐκδοθεῖσαν κατεμήνυσας ψῆφον· ἣν ἡ ἁγία καὶ μόνη προσκυνουμένη Τριάς, ὡς δι' ὀργάνου τοῦ ῥηθέντος ὑπηγόρευσεν ἀρχιερέως, καὶ πρὸς ὁμόνοιαν πλέον ἐπέδησε τὰς Ἐκκλησίας, εἰς οὐδὲν θεμένας τὴν δόξασαν τοῖς πολλοῖς γεγενῆσθαι κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν περὶ τὴν πίστιν καινοτομίαν». Καὶ συνεχίζει κατωτέρω: «Παρακαλῶ δὲ μᾶλλον τιμίοις σου γράμμασιν ὁρισμῷ μοι διασαφῆσαι, τίς ἡ ἐνέργεια, καὶ ποσαχῶς ἡ ἐνέργεια, καὶ τί παρὰ ταύτην ἐπὶ τὸ ἐνέργημα· καὶ τίνα τούτων φαμέν, πρός τε τὸ ἔργον καὶ τὴν πρᾶξιν τὴν διαφοράν, ἵνα ἔχω τῶν γραφέντων γινώσκειν τὴν δύναμιν. Οὔπω γὰρ ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι δεδύνημαι, τίνα καὶ πῶς λεγομένην ἢ νοουμένην ἐκδέξασθαι χρὴ τὴν μίαν ἐνέργειαν. Οὐ ἁπλῶς γὰρ φωνὰς ἀσήμους προφέρομεν, ἀλλ' ἐννοίας ταῖς φωναῖς διασημαίνομεν. Δι' ἣν αἰτίαν, φωνὰς μὲν πολλάκις παραχωροῦντας εὗρον τοὺς θεηγόρους Πατέρας, ἐννοίας δὲ οὐδαμῶς· ὅτι μὴ ἐν συλλαβαῖς, ἀλλ' ἐν νοήμασί τε καὶ πράγμασι τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑπάρχει μυστήριον. Τὸ μὲν γὰρ ἐποίουν, εἰρήνην φροντίζοντες· τὸ δὲ ψυχὰς τῇ ἀληθείᾳ στηρίζοντες. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων».

566 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Τὸ σχίσμα τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, σ. 252.

ἐξηγήσεις γιὰ τὸ κείμενο, ποὺ σημαίνει πὼς δὲν κατενόησε ὁ Ὅσιος τὸν δόλο ποὺ ὑπέκρυπτε[567]· ἄλλωστε ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἦταν παλίμβουλος, τοῦτο τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος: «Λέγω ἀλήθεια. Τίποτε δὲν μὲ ἀπομάκρυνε τόσο πολὺ ἀπὸ τὸν πρὶν ἀπὸ ἐσένα, ὡς τὸ παλίμβουλον αὐτοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ μεταβαίνει συνέχεια σὲ ἄλλες ἔννοιες καὶ δὲν μένει σταθερὸς σὲ ἕνα φρόνημα»[568].

Ὁ Σέργιος λοιπὸν ὑποχώρησε ἀλλὰ ζητᾶ καὶ ἀπὸ τὸν Κῦρο νὰ κάνει τὸ ἴδιο· τοῦτο φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Σεργίου πρὸς τὸν Πάπα Ὀνώριο ὅπου μεταξὺ ἄλλων λέγει: «Καὶ πρὸς μὲν τὸν συχνῶς μνημονευθέντα ἁγιώτατο Πατριάρχη τῆς Ἀλεξανδρείας ἔχουμε γράψει, ὥστε αὐτὸν νὰ ἔχει κατορθώσει τὴν ἕνωση μ' αὐτοὺς ποὺ παλαιὰ χωρίσθηκαν, νὰ μὴν ἐπιτρέπει στὸ ἑξῆς σὲ κάποιον νὰ προφέρει μία ἢ δύο ἐνέργειες ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἁγίες καὶ Οἰκουμενικὲς παρέδωσαν Σύνοδοι, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν τὸν μονογενῆ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸ Θεὸ νὰ ὁμολογεῖται ὅτι ἐνεργεῖ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα»[569]. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Κῦρος συμφώνησε μὲ τοὺς

567 «**Προφανῶς ὁ Μάξιμος δὲν κατανόησε τὴν συγκεκαλυμμένη διατύπωση τοῦ κειμένου,...**» ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 738 / Τὸ ὅτι τὰ κείμενα τῶν αἱρετικῶν αὐτῆς τῆς περιόδου μποροῦσαν νὰ ἔχουν καὶ ὀρθόδοξη ἑρμηνεία προκύπτει ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Ρώμης Ὀνωρίου πρὸς τὸν Πατριάρχη Κπόλεως Σέργιο. Αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ τὴν ὁποία ὁ ὅσιος Μάξιμος τὸ 640 τὴν ἐξέλαβε ὡς ὀρθόδοξη, ἡ ΣΤ'Οἰκουμενικὴ τὸ 681 τὴν ἐξέλαβε ὡς αἱρετική.

Ὁ Ὅσιος: «**Καὶ οὕτω μὲν ἐγώ γε τὸν νοῦν ἔχειν ὑπολαμβάνω, πάσης ὄντα καθαρὸν ὑποψίας**», PG91, 244B / ΕΠΕΦ 15Α, 324.

Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική: **«ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου, τουτέστιν Ὀνωρίου, πρὸς αὐτὸν Σέργιον ἀντιγραφεῖσαν ἐπιστολήν. καὶ ταύτας εὑρηκότες πάντη ἀλλοτρίας τυγχανούσας τῶν ἀποστολικῶν διδαγμάτων καὶ τῶν ὁρισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων συνόδων, καὶ πάντων τῶν ἐκκρίτων ἁγίων πατέρων, ἑπομένας δὲ ταῖς τῶν αἱρετικῶν ψευδοδιδασκαλίαις, ταύτας πάντη ἀποβαλλόμεθα, καὶ ὡς ψυχοφθόρους βδελυττόμεθα»,** ΣΜΠ3, 628 / MCC11, 533.

568 PG91, 329 / ΕΠΕΦ 15Γ, 168, «Μαξ. Ἀλήθειαν λέγω· οὐδὲν οὕτως ἀποδιέθηκέ με πρὸς τὸν πρὸ σοῦ, ὡς τὸ παλίμβολον αὐτοῦ· ἤγουν τὸ ἄλλοτε εἰς ἄλλας αὐτὸν μεταπίπτειν ἐννοίας, καὶ ἐν μηδενὶ βεβηκέναι φρονήματι...», διάλογος μεταξὺ Μαξίμου καὶ Πύρρου τὸ 645.

569 ΣΜΠ3, 622 / MCC11, 533. «καὶ πρὸς μὲν τὸν συχνῶς εἰρημένον ἁγιώτατον τῆς Ἀλεξανδρέων πατριάρχην γεγραφήκαμεν, ὥστε αὐτὸν τὴν πρὸς τοὺς πάλαι χωριζομένους ἕνωσιν σὺν Θεῷ κατορθώσαντα, μηκέτι τοῦ λοιποῦ τινι συγχωρεῖν μία ἢ δύο προφέρειν ἐνεργείας ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἀλλὰ μᾶλλον, καθάπερ αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ παραδεδώκασι σύνοδοι, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐνεργεῖν τά τε θεῖα καὶ ἀνθρώπινα».

Θεοδοσιανοὺς σὲ ἕνα κείμενο μὲ ἐννέα ἄρθρα σὲ μονοενεργητικὴ φόρμουλα «μία θεανδρικὴ ἐνέργεια» μὲ τὴν διατύπωση «τὸν αὐτὸν ἕναν Χριστὸν καὶ ἕναν Υἱὸν ἐνεργοῦντα τὰ θεοπρεπῆ καὶ τὰ ἀνθρώπινα μιᾷ θεανδρικῇ ἐνεργείᾳ, κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις Διονύσιον»[570].

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ὅτι ὁ Ὅσιος Μάξιμος τὴν αἵρεση τὴν ἀντιλήφθηκε ὅταν κηρύχθηκε ἀπροκάλυπτα πλέον στὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Σεργίου τὸ 638[571] καὶ ἔκτοτε ἔχουμε διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας[572]. Συνεπῶς, δὲν ἄσκησε καμία οἰκονομία ὁ Ὅσιος στὴν εἰκοσαετῆ αὐτὴ περίοδο (617-638).

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διδασκαλία περὶ μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν στοὺς Ὀρθοδόξους, ὁ ὅσιος Μάξιμος τὸν μολυσμὸ τὸν ἐκλαμβάνει ὡς ἄρνηση τῆς πίστεως, ἐπ' αὐτοῦ συγκεκριμένως λέγει:

«Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐξορίᾳ, ἤτοι ἐν Βιζύῃ τὰ παρὰ τοῦ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, καὶ αὐτοῦ διαλεχθέντα.

Παρακαλεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Πατριάρχης διὰ μέσου ἐμᾶς, νὰ μάθουν ἀπὸ ἐσένα, γιὰ ποιὰ αἰτία δὲν κοινωνεῖς μὲ τὸν θρόνο Κπόλεως...

Μάξ.: Μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο καὶ ἂν ἤλθατε πρὸς τὸν δοῦλο σας, ἐγὼ χωρὶς κανένα φόβο σᾶς λέγω τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία δὲν κοινωνῶ μὲ τὸν θρόνο Κπόλεως... Γνωρίζετε τοὺς νεωτερισμοὺς ποὺ πραγματοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ ἕκτο ἔτος τοῦ περασμένου κύκλου, ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια μὲ τὰ ἐννέα κεφάλαια ποὺ ἐξέθεσε ὁ Κῦρος, ποὺ δὲν ξέρω πῶς ἔγινε πρόεδρος ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα βεβαιώθηκαν ἀπὸ τὸν θρόνο Κπόλεως. Καὶ τὶς ἄλλες ἀλλοιώσεις καὶ προσθῆκες καὶ μειώσεις, οἱ ὁποῖες ἔγιναν συνοδικῶς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ προήδρευσαν στὴν Ἐκκλησία Βυζαντίου, τοῦ Σεργίου λέγω, τοῦ Πύρρου καὶ

570 ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 734.

571 «**Ἡ δημοσίευσις τῆς Ἐκθέσεως (638) ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρία τῶν ἀγώνων τοῦ Μαξίμου ἐναντίον τοῦ Μονοθελητισμοῦ (περὶ τὸ 640)**», ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 743 / «**Ἡ αἵρεση ἔλαβε ἄλλην μορφὴν διὰ τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Ἡρακλείου (638), ἡ ὁποία εἶναι μὲν κατὰ τὴν ὕλην παραλλαγὴ τῆς ψήφου, ἀλλ' ἔχει σαφῆ μονοθελητικὴν τάσιν. Τότε, λαβὼν γνῶσιν τῆς Ἐκθέσεως τὸ 640, ἐτάχθη ἐναντίον τῆς αἱρέσεως ἀναφανδόν**», ΘΗΕ 8, 616.

572 «**ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργηθῇ ὀξύτατο ζήτημα ἀπὸ τὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν θρόνων Ρώμης καὶ Κπόλεως** (τὸ 640)», ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σσ. 739-740.

τοῦ Παύλου, τὶς ὁποῖες καινοτομίες ὅλη ἡ οἰκουμένη τὶς γνωρίζει. Γι' αὐτὴν τὴν αἰτία δὲν κοινωνῶ, ὁ δοῦλος σας μὲ τὴν Ἐκκλησία Κπόλεως. Ἂς ἀρθοῦν τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ἔχουν τεθεῖ ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων ἀνδρῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μαζὶ μὲ τὰ ἐμπόδια, καθὼς εἶπε ὁ Θεὸς... Ὅσο ὅμως οἱ πρόεδροι τῆς Κπόλεως ὑπερηφανεύονται γιὰ τὰ προσκόμματα ποὺ τοποθετήθηκαν καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ τὰ τοποθέτησαν, δὲν ὑπάρχει λόγος ἢ τρόπος ποὺ θὰ μὲ πείσει νὰ κοινωνῶ μαζί τους.

Θεοδ.: Τί κακὸ ὁμολογοῦμε γιὰ νὰ χωρισθεῖς ἀπὸ τὴν κοινωνία μας;

Μάξ.: Ὅτι μία ἐνέργεια λέγοντες τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχέετε τὸν λόγο τῆς θεολογίας καὶ τῆς οἰκονομίας»[573].

«**Ἐγώ, ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν κελεύετε στὸν δοῦλο σας, νὰ πράξετε, πράξτε το· ἐγὼ μ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν δεχθεῖ αὐτά, ποτὲ δὲν θὰ γίνω συγκοινωνός**»[574].

Καὶ κατωτέρω συνεχίζει:

«Ἐπειδὴ πᾶσα ἡ Δύση καὶ ὅσοι ζοῦνε στὴν Ἀνατολὴ προσβλέπουν σ' ἐσένα καὶ ὅλοι στασιάζουν ἐξ αἰτίας σου καὶ δὲν θέλουν νὰ συμβιβαστοῦν μαζί μας γιὰ τὴν πίστη. Νὰ σὲ κατανύξει ὁ Θεὸς νὰ

573 PG90, 140-1, ΕΠΕΦ 15Γ, 18. «Γ' Θεοδ.: Παρακαλεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης δι' ἡμῶν, μαθεῖν παρὰ σοῦ, διὰ ποίαν αἰτίαν οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κπόλεως... Μάξ.: Οἱῳδήποτε τρόπῳ ἤλθατε πρὸς τὸν δοῦλον ὑμῶν, ἐγὼ χωρὶς πάσης ὑποστολῆς λέγω τὴν αἰτίαν δι' ἥν οὐ κοινωνῶ τῷ θρόνῳ Κπόλεως... Δ' Γινώσκετε τὰς γενομένας καινοτομίας ἀπὸ τῆς ἕκτης ἐπινεμήσεως τοῦ διελθόντος κύκλου ἀρξαμένας ἀπὸ Ἀλεξανδρείας διὰ τῶν ἐκτεθέντων ἐννέα κεφαλαίων παρὰ Κύρου, τοῦ οὐκ οἶδα πῶς γεγονότος ἐκεῖσε προέδρου, τῶν βεβαιωθέντων ὑπὸ τοῦ θρόνου Κπόλεως· καὶ τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις, προσθῆκας τε καὶ μειώσεις, τὰς γενομένας συνοδικῶς ὑπὸ τῶν προεδρευσάντων τῆς τῶν Βυζαντίων Ἐκκλησίας, Σεργίου λέγω, καὶ Πύῤῥου καὶ Παύλου· ἅστινας καινοτομίας πᾶσα γινώσκει ἡ οἰκουμένη. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ κοινωνῶ, ὁ δοῦλος ὑμῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κπόλεως. Ἀρθῶσι τὰ προσκόμματα τὰ τεθέντα ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, μετ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν θεμένων αὐτά, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς... Ἕως δὲ ἂν τοῖς τεθεῖσι προσκόμμασι, καὶ τοῖς τεθεικόσιν αὐτὰ σεμνύνωνται οἱ πρόεδροι Κπόλεως, οὐδείς ἐστιν ὁ πείθων με λόγος ἢ τρόπος κοινωνεῖν αὐτοῖς. Ε' Θεοδ.: Τί γὰρ κακὸν ὁμολογοῦμεν, ἵνα χωρισθῇς τῆς κοινωνίας ἡμῶν; Μάξ.: Ὅτι μίαν ἐνέργειαν λέγοντες θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχέετε τό τε τῆς θεολογίας, καὶ τῆς οἰκονομίας λόγον».

574 PG90, 145 / ΕΠΕΦ 15Γ, 26. «Ἐγώ, εἴ τι κελεύετε εἰς τὸν δοῦλον ὑμῶν ποιῆσαι, ποιήσατε· ἐγὼ τοῖς ταῦτα δεχομένοις, οὐδέποτε γένωμαι συγκοινωνός».

κοινωνήσεις μαζί μας στὸν Τύπο ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ ἐμᾶς... Γιατὶ γνωρίζουμε ἀσφαλῶς, ὅτι ἐὰν ἐσὺ κοινωνήσεις μὲ τὸν ἐδῶ ἅγιο θρόνο, ὅλοι θὰ ἑνωθοῦν μαζί μας, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι γιὰ σένα καὶ τὴν διδασκαλία σου ἀποσχίσθηκαν τῆς κοινωνίας μας.

...**Ὅλη πραγματικὰ ἡ δύναμη τῶν οὐρανῶν δὲν μὲ πείθει νὰ τὸ δεχθῶ αὐτὸ** (νὰ κοινωνήσει μαζί τους σ.σ.). **Γιατὶ τί θὰ ἀπολογηθῶ, δὲν λέγω στὸν Θεό, ἀλλὰ στὴν συνείδησή μου, ἀφοῦ γιὰ τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἔχει κανένα λόγο ὕπαρξης, ἀρνήθηκα τὴν πίστη ποὺ σώζει ἐκείνους ποὺ τὴν δέχονται;**» Καὶ κατωτέρω τοῦ εἶπαν: «**Ἔχε στὴν καρδία σου ὡς θέλεις, κανεὶς δὲν σὲ ἐμποδίζει»**[575]. (Οἱ διάλογοι ποὺ εἶχε ὁ Ὅσιος μὲ τοὺς αἱρετικοὺς εἶναι ἀρκετὰ ἐκτενεῖς καὶ πολὺ ἐνδιαφέροντες, ἐδῶ στοιχειωδῶς γίνεται ἀναφορά).

Ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν παραθέσεων προκύπτει ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τῶν αἱρετικῶν κατὰ τὸν ὅσιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ σημαίνει ἐξώμοση τῆς πίστεως. Προσθέτουμε ἀκόμη ὅτι τοῦ ὁσίου Μαξίμου δὲν τοῦ ζητήθηκε διὰ στόματος νὰ ἀρνηθεῖ τὴν πίστη, ἀλλὰ μόνον νὰ κοινωνήσει μαζί τους στὸν «Τύπο», ἐντός του θὰ φρονοῦσε ὀρθοδόξως· ὁ «Τύπος» δὲν ἐπέβαλλε τὴν αἵρεση, ἀλλὰ τὴν ἀποσιώπηση καὶ τῶν δύο διδασκαλιῶν. Ἐδῶ γεννᾶται τὸ εὔλογο ἐρώτημα, μήπως ἡ ἄρνηση τῆς πίστεως ἔχει τὴν ἔννοια μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀποσιώπηση τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ δὲν ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία; Ἡ ἀπάντηση δίδεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ὁσίου Μαξίμου. Τοῦ ζητήθηκε κατ' ἀρχὰς νὰ κοινωνήσει μαζί τους ἐπὶ τὸν «Τύπο», «κατανύξοι σε ὁ Θεὸς κοινωνῆσαι ἡμῖν ἐπὶ τῷ παρ' ἡμῖν ἐκτεθέντι Τύπῳ», (βλ. ἀνωτέρω)**. Καὶ στὴν συνέχεια, ἀφοῦ ὁμολογοῦν ὅτι δὲν εἶναι αἱρετικοὶ καὶ πιστεύουν ὀρθοδόξως, τοὺς ἀποκρίνεται ὁ ὅσιος Μάξιμος, ἀφοῦ πιστεύετε**

575 PG90, 161-164-165 / ΕΠΕΦ15Γ, 52-54-56. «Ἐπειδὴ πᾶσα ἡ Δύσις, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διαστρέφοντες εἰς σὲ θεωροῦσι· καὶ ἅπαντες διὰ σὲ στασιάζουσι, μὴ θέλοντες συμβιβασθῆναι ἡμῖν διὰ τὴν πίστιν· κατανύξοι σε ὁ Θεὸς κοινωνῆσαι ἡμῖν ἐπὶ τῷ παρ' ἡμῖν ἐκτεθέντι Τύπῳ,... Οἴδαμεν γὰρ ἀσφαλῶς, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος τῷ ἁγίῳ τῶν ἐνταῦθα θρόνῳ, πάντες ἑνοῦνται ἡμῖν, οἱ διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν διδασκαλίαν ἀποσχίσαντες τῆς κοινωνίας ἡμῶν.....Ὄντως πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν τοῦτο οὐ πείθει με ποιῆσαι. Τί γὰρ ἀπολογήσομαι, οὐ λέγω τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ συνειδότι, ὅτι διὰ δόξαν ἀνθρώπων, τῷ κατ' αὐτὴν λόγῳ μηδεμίαν ἔχουσαν ὕπαρξιν, **τὴν σώζουσαν τοὺς στέργοντας αὐτὴν πίστιν ἐξωμοσάμην**;». Καὶ κατωτέρω: «**Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου ὡς θέλεις· οὐδείς σε κωλύει** ».

ὀρθοδόξως πῶς μὲ ἀναγκάζετε νὰ κοινωνήσω (μαζί σας) στὸν «Τύπο», «πῶς μὲ ἀναγκάζετε κοινωνῆσαι («ἡμῖν» τὸ εἶπαν μόλις ἀνωτέρω οἱ ἴδιοι οἱ μονοθελῆτες αἱρετικοὶ) **ἐπὶ τῷ Τύπῳ»[576]. Ὁ «Τύπος» ἦταν ἡ αἰτία ποὺ δὲν κοινωνοῦσε μαζί τους καὶ ἡ κοινωνία μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀρνήσεως τῆς πίστεως. Καὶ πρέπει νὰ σκεφθοῦμε ὅτι ἂν μόνον ἡ ἀποσιώπηση τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἔχει αὐτὲς τὶς συνέπειες, πόσο περισσότερο ὅταν διδάσκεται ἡ αἵρεση.**

Αὐτὴ ἡ ἄρνηση τῆς πίστεως ἀπὸ τῆς κοινωνίας μετὰ τῶν αἱρετικῶν εἶναι σύμφωνη μ' αὐτὸ ποὺ λέγουν ὅλοι οἱ εἰκονόφιλοι Ἡγούμενοι ἐπὶ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος σὲ ἐπιστολή τους πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ σύνοδο (815): «οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἥκῃ τῶν οὐρανῶν δογματίζων καὶ εὐαγγελιζόμενος· δυνάμεθα αὐτὸν κοινωνὸν προσήκασθαι, ὡς μὴ στοιχοῦντα τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸς ταῦτα ὅτι ἂν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ ὑμῶν, ἑτοίμη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν μέχρι θανάτου ὑποστῆναι, ἢ ἐξάρνους ἡμᾶς γενέσθαι τῆς τοιαύτης ἡμῶν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας», (βλ. ὑποσ. 649). **Τὴν ἄρνηση τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας οἱ Ὅσιοι τὴν συνδέουν ἄμεσα μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς τους. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ λέγει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης** (αὐτὸς συνέγραψε τὸ ἀνωτέρω κείμενο) **καὶ ἀλλοῦ ὡς ἑξῆς: «Οἱ μὲν τέλεον περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· οἱ δέ, εἰ καὶ τοῖς λογισμοῖς οὐ κατεποντίσθησαν, ὅμως τῇ κοινωνίᾳ τῆς αἱρέσεως συνόλλυνται», «Φυλάξατε ἔτι ἑαυτάς, παρακαλῶ, τῆς ψυχοφθόρου αἱρέσεως· ἧς ἡ κοινωνία ἀλλοτρίωσις Χριστοῦ»,** (βλ. καὶ ἄλλα συναφῆ ἀποσπάσματα σσ. 375-376). **Παρέχει ἀσφάλεια ἡ προσέγγιση πατερικοῦ ἀποσπάσματος καὶ μάλιστα Ὁσίου (τοῦ Μαξίμου), ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση τῆς συγχρόνου αἱρέσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου, νὰ γίνεται ὑπὸ ἄλλων πατερικῶν ἀποσπασμάτων ἄλλων Ὁσίων (ἐπὶ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου), ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση τῆς αἱρέσεως τῆς δικῆς τους ἐποχῆς, καθὼς συμβαίνει ἐν προκειμένῳ. Καὶ πολὺ περισσότερο ὅταν αὐτὸ τοῦ ὁσίου Μαξίμου, περὶ ἀρνήσεως τῆς πίστεως, ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum». Ὅλοι οἱ Πατέρες καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι** (βλ. περὶ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς σσ. 172κ.ἑ.) **ὁμιλοῦν περὶ κακῶν συνεπειῶν**

576 PG90, 165 / ΕΠΕΦ 15Γ, 56.

στὸν ὀρθοφρονοῦντα, ὅταν κοινωνεῖ (ἐν γνώσει) **μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικό. Ὅ,τι λέγεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου (Θεοδώρου), «εἰ καὶ τοῖς λογισμοῖς οὐ κατεποντίσθησαν» δηλαδὴ πρόκειται περὶ ὀρθοφρονούντων, ἀλλὰ «ὅμως τῇ κοινωνίᾳ τῆς αἱρέσεως συνόλλυνται» ὅμως μὲ τὴν κοινωνία τῆς αἱρέσεως** [=τῶν ἀκατακρίτων αἱρετικῶν, (βλ.σ. 377)] **χάνονται μαζὶ μὲ τοὺς αἱρετικούς. Διὰ τοῦτο ὁ ὅσιος Μάξιμος λέγει ὅτι ἡ κοινωνία μαζί τους ἀποτελοῦσε ἄρνηση τῆς πίστεως καὶ τοῦτο τὸν καθιστοῦσε ἀναπολόγητο ἔναντι τοῦ Κυρίου καὶ τῆς συνειδήσεώς του.**

Καὶ αὐτὸ ἀφορᾶ ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς κληρικοὺς μολονότι ὁρισμένοι ἐξ αὐτῶν τῶν Μονοθελητῶν αἱρετικῶν ἦταν ὀνομαστικῶς ἀναθεματισθέντες. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου (649) **εἶναι ψῆφος πρὸς καθαίρεση, δηλαδὴ ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθεῖ ὁ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος διότι ἔχει χωρισθεῖ τοῦ Θεοῦ ὁ ἴδιος ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας του καὶ ἀποτελεῖ ἑστία μολυσμοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας,** (βλ. τεκμηρίωσή του στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 444κ.ἑ.).

Ἐπὶ πλέον, ὁ ὅσιος Μάξιμος θεωροῦσε τὴν αἵρεση τῶν Μονοθελητῶν καὶ Μονοενεργητῶν ὡς ἤδη ἀναθεματισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀναθέματος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· αὐτὸ τὸ λέγει (646-647) ὡς ἑξῆς: «Ποιὸς λοιπὸν ἀπὸ ὅσους ἔχουν κάπως αἰσθανθεῖ τὸν Θεὸ καὶ ἐξαρτημένος ἀπὸ τὴν ὁλόφωτο Δόξα Του, ἀπὸ τὸν Ὁποῖο καὶ μέσω τοῦ Ὁποίου καὶ στὸν Ὁποῖο κατορθώνεται ἡ σωτηρία ἐκείνων ποὺ εὐσεβῶς Τὸν ὁμολογοῦν. **Ποιὸς ἐπιλέγει νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Ὀρθόδοξο πίστη ποὺ μᾶς παραδόθηκε παλαιὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀπὸ τοὺς θεσπεσίους λογίους καὶ Πατέρες καὶ προκρίνει τὴν πρόσφατη καινοτομία· κατὰ τῆς ὁποίας, ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ κάθε ἄλλης παρὰ τὸν εὐσεβῆ λογισμὸ ποὺ βρῆκαν οἱ ἑτερόφρονες, ἔχει διατυπωθεῖ τὸ νόμιμο καὶ ἔγκριτο συνοδικὸ ἀνάθεμα τῶν ἁγίων Πατέρων ποὺ συγκεντρώθηκαν στὴν Χαλκηδόνα, ὅπως ὁ λόγος ἀπέδειξε.** Ἐὰν μὴ βεβαίως κάπου παραμέλησε τελείως τὴν ζωή του, καὶ προτίμησε τὴν ἀποξένωσή του ἀπὸ τὴν Δόξα τοῦ Θεοῦ»[577].

577 PG91, 181 / ΕΠΕΦ 15Α, 238. «Τὶς οὖν ἄρα τῶν ὁποσοῦν ᾐσθημένων Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ παμφαοῦς δόξης ἐξηρτημένων, παρ' οὗ, καὶ δι' οὗ, καὶ εἰς ὃν ἡ σωτηρία τῶν εὐσεβῶς ὁμολογούντων αὐτόν, ἕτ' ἂν (αἱροῖτ' ἂν) τὴν διὰ τῶν θεσπεσίων λογίων τε καὶ Πατέρων ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς παραδεδομένην ἡμῖν ὀρθόδοξον πίστιν

Ὁ ἀναθεματισμὸς τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τῶν Μονοφυσιτῶν, γιὰ τὸν Ὅσιο καὶ Ὁμολογητή, ἀφορᾶ καὶ τὴν αἵρεση τῶν Μονοθελητῶν. Ἑρμηνεύοντας καὶ αὐτός, ἐκεῖνο ποὺ διαλαμβάνεται στὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα τῆς ΑΒ′ Συνόδου: «οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην», ὅτι ἡ κατάγνωση τῆς αἱρέσεως δὲν ἀφορᾶ σύγχρονη καταδίκη μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ παρελθόντος. Συνεπῶς, εἴτε ὑπῆρχε σύγχρονη συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοθελητῶν εἴτε δὲν ὑπῆρχε, αὐτὸ δὲν ἐπηρέαζε τὴν διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων, διότι ὁ ἀναθεματισμὸς ἤδη ὑπῆρχε, ἀπὸ τὴν Δ′ Οἰκουμενική. Καὶ ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ ἔτσι ἐκλαμβάνει τὴν αἵρεση τῶν Μονοθελητῶν, ὡς ἀνανέωση παλαιῶν αἱρέσεων[578], (βλ. ὑποσ. 135). Συνειρμικῶς, ἔτσι πρέπει νὰ ἑρμηνευθεῖ καὶ γιὰ τὴν ἐποχή μας ὡς πρὸς τὴν παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Ἐφ' ὅσον ἀνανεώνει παλαιὲς αἱρέσεις ὡς λ.χ. παπισμοῦ, μονοφυσιτισμοῦ, προτεσταντισμοῦ, κ.ἄ. καὶ αὐτὲς ἔχουν καταδικασθεῖ στὸ παρελθόν. Ὁ ἀναθεματισμὸς ποὺ ἔχει διατυπωθεῖ ὡς πρὸς τὶς παλαιὲς αἱρέσεις ἀφορᾶ καὶ τὴν σύγχρονη παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, εἴτε ὑπάρχει εἴτε δὲν ὑπάρχει σύγχρονη καταδίκη αὐτῆς τῆς παναιρέσεως.

Εἶναι ἀνάγκη στὴν συνέχεια νὰ σταθοῦμε σὲ κάτι ποὺ λέγεται στοὺς διαλόγους τοῦ ὁσίου Μαξίμου μὲ τοὺς αἱρετικοὺς ποὺ προκαλεῖ ἀπορία. Λέγεται λοιπὸν ὅτι ὁ Ὅσιος συμπροσευχήθηκε μὲ τοὺς αἱρετικούς, «καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ εὐχὴ ἐγένετο» (βλ. κατωτέρω). Πῶς συμβιβάζεται, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἡ

ἀπολιπεῖν, **καὶ προκρῖναι τὴν πρόσφατον καινοτομίαν· καθ' ἧς, ὥσπερ δὴ καὶ πάσης ἑτέρας παρὰ τὸν εὐσεβῆ λογισμὸν ἐξηυρημένης τοῖς ἑτερόφροσιν, ὁ τῆς ἐγκρίτου καὶ συνοδικῆς ἀρᾶς ἔνθεσμος ἐξενήνεκται τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνειλεγμένων ἁγίων Πατέρων**, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν· εἰ μή που τῆς οἰκείας καταναρκήσας ζωῆς, τῆς ἀπὸ Θεοῦ δόξης τὴν ἀλλοτρίωσιν προτετίμηκε».

578 Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅσιος Σωφρόνιος τὴν αἵρεση τῶν Μονοενεργητῶν τὴν ἐξελάμβανε ὡς ἀνανέωση τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοφυσιτῶν, αὐτὸ τὸ λέγει ὁ ὅσιος Μάξιμος στὸν διάλογο πρὸς τὸν Πύρρο τὸ 655 ὡς ἑξῆς: «ὥστε νὰ μὴν ἀνανεωθεῖ φωνὴ αἱρετικῶν, ποὺ καλῶς παλαιὰ ὑπὸ τῶν προηγουμένων ἁγίων Πατέρων ἔχει σβησθεῖ, νὰ γίνει αὐτὸς αἴτιος αὐτοῦ τοῦ σκανδάλου;». Τὸ πρωτότυπο: «ὥστε μὴ φωνὴν αἱρετικῶν, καλῶς πάλαι ὑπὸ τῶν προωδευκότων τὸν βίον ἁγίων Πατέρων σβεσθεῖσαν, ἀνανεώσασθαι, αὐτὸς αἴτιος τοῦ τοιούτου γέγονε σκανδάλου;», PG91, 333 / ΕΠΕΦ 15Γ, 172.

κοινωνία μαζί τους ἀποτελοῦσε ἄρνηση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι συμπροσευχήθηκε μαζί τους; Ἡ ἀπάντηση δίδεται ἀπὸ ὅλη ἐκείνη τὴν συνάφεια· μόλις προηγουμένως ὁ μονοθελήτης Ἐπίσκοπος Θεοδόσιος ἀποδέχεται τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ ζητᾶ ἀπὸ τὸν Ὅσιο νὰ ἑνωθεῖ μαζί τους. Ἀπαντᾶ ὁ ἱερὸς Πατὴρ ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἁπλὸς μοναχὸς καὶ ὁ κανόνας ἀπαιτεῖ νὰ ἀποτανθοῦν στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὡς πρὸς τὴν ἔγγραφο ὁμολογία καὶ ἀποδοχή τους. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον αὐτό, συνεχίζει ὁ Ὅσιος καὶ λέγει ὅτι, ἀκόμη καὶ αὐτὸ ἐὰν γίνει πάλι δὲν μπορῶ νὰ κοινωνήσω μαζί σας διότι μνημονεύετε τοὺς κεκοιμημένους μονοθελῆτες Πατριάρχες οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναθεματισθεῖ καὶ φοβοῦμαι τὸ κατάκριμα τοῦ ἀναθέματος. Ὁ Θεοδόσιος συναινεῖ καὶ σ' αὐτὸ ζητῶντας τὴν γνώμη τοῦ ὁσίου Μαξίμου πρὸς θεραπεία του, ἐκφέροντας καὶ γι' αὐτὸ τὸ θέμα τὴν ἄποψή του ὁ Ὅσιος. Σὲ ὅλα συμφώνησε ὁ Θεοδόσιος καὶ τοῦ ζήτησε μάλιστα νὰ τὸν συνοδεύσει στὴν Ρώμη, στὸ ὁποῖο καὶ τελικῶς συμφώνησαν. Μία διευκρίνηση, στὴν Ρώμη θὰ μετέβαιναν ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως .

Ἀφοῦ λοιπὸν ὑπῆρξε αὐτὴ ἡ συμφωνία σὲ ὅλα, τότε σηκώθηκαν ὅλοι μὲ χαρά, μὲ δάκρυα, βάζοντας μετάνοια καὶ τότε ἔγινε ἡ συμπροσευχή· μάλιστα ἔθεσαν τὰ χέρια τους ὅλοι στὰ ἅγια Εὐαγγέλια, στὸν τίμιον Σταυρόν, στὴν Εἰκόνα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ τὶς ἀσπάσθηκαν «ἐπὶ βεβαιώσει τῶν λαληθέντων». Ὡς γίνεται ἀντιληπτὸν ἡ συμπροσευχὴ συνέβη ἀφοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ ἀποβάλλουν ὅλα τὰ προσκόματα· τὸ ὁποῖο δυστυχῶς δὲν τήρησαν καὶ διὰ τοῦτο ὁ ὅσιος Μάξιμος ἐπανῆλθε πάραυτα στὴν προηγουμένη στάση του[579].

579 «Ἀλλ' ἵνα μὴ χρονοτριβῶμεν ἐνταῦθα, εἴ τι εἶπαν οἱ Πατέρες, λέγω, καὶ ἐγγράφως εὐθέως ποιῶ, δύο φύσεις, καὶ δύο θελήματα, καὶ δύο ἐνεργείας· καὶ εἴσελθε μεθ' ἡμῶν κοινωνήσων, καὶ γενέσθω ἕνωσις.

ΙΖ΄. ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐγὼ οὐ τολμῶ δέξασθαι συγκατάθεσιν παρ' ὑμῶν ἔγγραφον περὶ τοιούτου πράγματος, ψιλὸς ὑπάρχων μοναχός· ἀλλ' ἐὰν κατένυξεν ὑμᾶς ὁ Θεός, τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων δέξασθαι φωνάς, καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ κανών, πρὸς τὸν Ρώμης περὶ τούτου ἐγγράφως ἀποστείλατε· ἤγουν ὁ βασιλεύς, καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν σύνοδος. Ἐγὼ γὰρ οὐδὲ τούτων γινομένων κοινωνῶ, ἀναφερομένων τῶν ἀναθεματισθέντων ἐπὶ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Φοβοῦμαι γὰρ τὸ κατάκριμα τοῦ ἀναθέματος.

ΘΕΟΔ. Ὁ Θεὸς οἶδεν, οὐ καταγινώσκω σου φοβουμένου· ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις. Ἀλλὰ δὸς ἡμῖν βουλὴν διὰ τὸν Κύριον, ἐάν ἐστι τοῦτο δυνατὸν γενέσθαι.

Καταλήγοντας καὶ συνάγοντας, θὰ λέγαμε: **ὁ ὅσιος Μάξιμος διέκοψε τὴν κοινωνία τῶν Μονοθελητῶν μόλις ἔγινε ἀντιληπτὸν ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦταν Ὀρθόδοξοι, ὅπως δολίως παρουσίαζαν τοὺς ἑαυτούς τους, ὥστε νὰ μὴ τὸν καταστήσει αὐτή του ἡ κοινωνία ὡς ἐξωμότη τῆς πίστεως παρ' ὅτι ἐσωτερικῶς θὰ φρονοῦσε ὀρθοδόξως (ἰδοὺ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ γιὰ τὸν ὅσιο Πατέρα)· καὶ θεωροῦσε τὴν αἵρεσή τους ὡς ἤδη ἀναθεματισθεῖσα ὑπὸ τὸ ἀνάθεμα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς. Τὰ συνοδικὰ ἀναθέματα, τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν αἱρετικῶν, ὑπὸ τῶν τοπικῶν Συνόδων τῆς τότε ἐποχῆς ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς ψήφου, δηλαδὴ ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν οἱ αἱρετικοί,** (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 444κ.έ). **Ὥστε, ὁ ὅσιος Μάξιμος ἐφάρμοσε ἐκεῖνο τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως»** - τὸ ὅτι ἕπεται χρονολογικῶς ὁ κανόνας δὲν ἀλλάζει τὸ συμπέρασμα, (βλ.σ. 515) - **ὡς πρὸς τοὺς Μονοθελῆτες κληρικοὺς τοὺς ὁποίους διέκοψε τὴν κοινωνία, δηλαδὴ πρόκειται περὶ ἀκαθαιρέτων κληρικῶν.**

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

ΜΑΞ. Ποίαν βουλὴν ἔχω ὑμῖν περὶ τούτου δοῦναι; Ὑπάγετε, ψηλαφήσατε ἐάν τι τοιοῦτον γέγονέ ποτε, καὶ μετὰ θάνατον ἀπελύθη τις τοῦ περὶ τὴν πίστιν ἐγκλήματος, καὶ τοῦ ἐξενεχθέντος κατ' αὐτοῦ κατακρίματος· καὶ καταδέξηται ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μιμήσασθαι τοῦ Θεοῦ τὴν συγκατάβασιν· καὶ ποιήσωσιν, ὁ μὲν κέλευσιν παρακλητικήν, ὁ δέ, συνοδικὴν δέησιν πρὸς τὸν πάπαν Ρώμης· καὶ πάντως, εἴπερ εὑρεθείη τρόπος ἐκλησιαστικός, τοῦτο ἐπιτρέπων διὰ τὴν ὀρθὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, συμβιβάζεται ὑμῖν περὶ τούτου.

ΘΕΟΔ. Τοῦτο πάντως γίνεται· ἀλλὰ δός μοι λόγον, ὅτι, ἐὰν ἐμὲ πέμπωσιν, ἔρχῃ μετ' ἐμοῦ.

ΜΑΞ. Δέσποτα, συμφέρει σοι τὸν σύνδουλόν μου τὸν ἐν Μεσημβρίᾳ λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ, εἴπερ ἐμέ· ἐκεῖνος γὰρ καὶ τὴν γλῶσσαν οἶδε, καὶ αἰδοῦνται αὐτὸν ἀξίως, τοσούτους χρόνους κολαζόμενον, διά τε τὸν Θεόν, καὶ τὴν κρατοῦσαν ὀρθὴν πίστιν ἐν τῷ κατ'αὐτοὺς θρόνῳ.

ΘΕΟΔ. Ἀψιμαχίας διαφόρους πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν, καὶ οὐχ ἡδέως ἔχω μετ' ἐκείνου ἀπελθεῖν.

ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐπὰν ἔδοξε τοῦτο γενέθαι, ἔκβασις γένηται τῶν δοξάντων· καὶ ὅπου βούλεσθε, ἀκολουθῶ ὑμῖν.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀνέστησαν πάντες μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων· καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ εὐχὴ ἐγένετο· καὶ ἕκαστος αὐτῶν τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, καὶ τὸν τίμιον σταυρόν, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας Θεοτόκου ἠσπάσαντο, τεθεικότες καὶ τὰς ἰδίας χεῖρας ἐπὶ βεβαιώσει τῶν λαληθέντων», PG 90 153-156 / ΕΠΕΦ 15Γ, 38 κ.έ.

1η ἔνσταση:

«Ἐν τῷ λιβέλλῳ Σεργίου Κυπρίων ἐπισκόπου σημείωσαι, ...ἔτι φησὶ περὶ τῶν εἰρημένων Αἱρεσιαρχῶν (Μονοθελητῶν σ.σ.). Μέχρι γὰρ καὶ τήμερον οἰκονομίαν τινὰ πραγματευομένοις ἐσιγήκαμεν, οἰόμενοι πρὸς τὰ κρείττω μετακινῆσαι αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα διδάγματα, καὶ σημείωσαι, ὅτι καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ οἰκονομικῶς σεσιγήκασιν ἐπὶ πολὺν καιρόν, οἰόμενοι τοὺς Ἰταλοὺς πρὸς τὰ κρείττω μετακινῆσαι τὰς καινοτομίας αὐτῶν, μείναντας δὲ ἐν τῇ οἰκείᾳ πεισμονῇ ἀπέβαλαν αὐτοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως, καὶ ὁ Κύριλλος διὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν ἀκοινώνητον τὸν Νεστόριον μόνος,...»[580].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ἐπισκόπου Σεργίου ποὺ εἰσάγει ἡ ἔνσταση εἶναι καταχωρημένο στὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Λατερανῷ συνόδου τὸ 649 ἐπὶ ἁγίου Πάπα Μαρτίνου. Καὶ αὐτὰ ποὺ λέγει ὁ συγκεκριμένος Ἐπίσκοπος τὰ λέγει τὴν 20η Μαΐου 643[581], δηλαδή, ἐνῶ εἶχε ἀναθεματισθεῖ, ἡ αἵρεση καὶ οἱ αἱρετικοί, ἀπὸ τὴν Σύνοδο στὴν Ρώμη τὸ 640 ἐπὶ Πάπα Ἰωάννου Δ' (640-642) καὶ ἐνῶ εἶχαν διακόψει οἱ Ὀρθόδοξοι τὴν κοινωνία μαζί τους. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Σέργιος σιωποῦσε ἐπὶ τρία ἔτη μετὰ τὸν ἀναθεματισμὸ τῆς αἱρέσεως. Ἐνδέχεται βεβαίως καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶχε διακόψει, ἀκολουθώντας τοὺς ὑπολοίπους Ὀρθοδόξους καὶ ἡ οἰκονομία του νὰ ἀναφέρεται μόνον ὡς πρὸς τὴν σιγή, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐλέγξει δημοσίως τὴν αἵρεση. Ὅπως ὅμως καὶ νὰ ἔχει τὸ πρᾶγμα, εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν ἐκφράζει τὴν γενικὴ κατάσταση ἡ προσωπικὴ αὐτὴ θέση τοῦ Ἐπισκόπου Σεργίου. Τὸ ἀλάθητο, ἄλλωστε, δὲν βρίσκεται σὲ μεμονωμένες θέσεις Ἐπισκόπων ἐντὸς τῶν πρακτικῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πολὺ περισσότερο τοπικῶν. Ἡ δὲ σιγὴ λογίζεται, ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, ὡς συγκατάθεση ὅταν βάλλεται ἡ πίστη, (βλ. πῶς τὴν ἐκλαμβάνουν οἱ Ὅσιοι: Πάπας Μαρτῖνος καὶ Μάξιμος Ὁμολογητὴς σσ. 313κ.έ.).

---

580 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, ἔνθ.ἀν., τ.3, σσ. 277-278.

581 Τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πρακτικὰ στὰ ὁποῖα περιέχονται: «ἐγράφη μηνὶ Μαΐω κθ'. ἰνδικτιῶνος πρώτης» δηλαδὴ 29 Μαΐου 643, βλ. ΣΜΠ2, 446 / MCC10, 916 / ACOΛ, 64. Ἐφ' ὅσον ἡ ἕκτη ἰνδικτιῶνα ποὺ ἐκτέθηκε ὁ «Τύπος» εἶναι τὸ 648, τότε ἡ πρώτη εἶναι τὸ 643 (βλ.σ. 94).

Ὡς πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Πατριάρχες, ποὺ γίνεται ἀναφορὰ στὴν συνέχεια ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κάνουν μία τέτοια οἰκονομία, ὡς πρὸς τὴν σιωπή. Ἐπὶ σαράντα πέντε ἔτη σιωπὴ δὲν θὰ ἦταν οἰκονομία ἀλλὰ ἔγκλημα. Τὸ ὅτι δὲν μίλησαν ἦταν ἄλλος ὁ λόγος, διότι διέκοψαν μὲν ὅλοι οἱ Πατριάρχες τὴν κοινωνία μὲ τὴν Δύση τὸ 1009, ἀλλὰ δὲν θεώρησαν ὅτι ἦταν κάτι μόνιμο καὶ ὅτι θὰ συνεχιζόταν καὶ στοὺς ἑπομένους Πάπες ἡ διδασκαλία τοῦ Filioque καὶ διὰ τοῦτο πολὺ γρήγορα ξεχάστηκε ὁ λόγος τῆς διακοπῆς κοινωνίας στὴν Ἀνατολή, (βλ.σ. 424).

Ἡ τρίτη ἀναφορὰ τῆς ἐνστάσεως εἶναι στὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, λέγοντας: «δὲν ἐποίησεν ἀκοινώνητον τὸν Νεστόριον μόνος του». Ναὶ ἀλλά, ὁ Ἅγιος δὲν σιώπησε. Ἔλεγξε, κατ᾽ ἀρχὰς ἀμέσως τὴν αἵρεση, ἀνωνύμως καὶ δημοσίως καὶ ἀργότερα, στοὺς δεκαπέντε μῆνες, ὅταν πείσθηκε ὅτι ὁ Νεστόριος εἶναι καὶ αὐτὸς ποὺ κηρύσσει τὴν αἵρεση, ἀποστέλλοντάς του τὴν πρώτη ἐπιστολὴ ἐλέγχοντάς τον ἐπωνύμως. Καὶ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τὸν ἅγιο Κελεστῖνο, τοῦ λέγει ὡς πρὸς τὴν σιωπή: «**καὶ δὲν εἶναι περὶ τυχαίων ὁ λόγος μας, ἀλλὰ οὔτε ἀκίνδυνος ἡ σιωπή. Γιατὶ ἐὰν δυσφημεῖται ὁ Χριστός, πῶς ἐμεῖς θὰ σιωπήσουμε**». Καὶ κατωτέρω: **«τί θὰ ποῦμε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅταν σ᾽ αὐτὰ σιγήσουμε;»**[582].

2α ἔνσταση:

«Οἱ Ἅγιοι Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς καὶ Σωφρόνιος, γιὰ παράδειγμα, ποὺ ἀγωνίστηκαν κατὰ τῆς αἱρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ, ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἔχουν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν αἱρεσιάρχη Σέργιο Κπόλεως τουλάχιστον μέχρι τὸ 634, ὁπότε συνεκλήθη ἡ Τοπικὴ Σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων ποὺ καταδίκασε τὸν Μονοφυσιτισμὸ (sic), ἂν καὶ ὁ Σέργιος ἄρχισε νὰ κηρύσσει τὴν αἵρεση ἤδη ἀπὸ τὸ 615, δηλαδὴ ἐπὶ 19 χρόνια. Δὲν ἔσπευσαν δηλαδή, ἀμέσως μετὰ τὴν διαπίστωση τῶν αἱρετικῶν του διδασκαλιῶν, νὰ τὸν ἀναθεματίσουν καὶ νὰ ἀποτειχιστοῦν ἀπ᾽ αὐτόν, ἀλλὰ ξεκίνησαν ἀντιαιρετικὸ ἀγῶνα μὲ συγγράμματα ποὺ συνέγραψαν καὶ διαλόγους, ποὺ εἶχαν μὲ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα, μὲ σκοπὸ νὰ ἐπισημάνουν τὴν αἵρεση καὶ νὰ εὐαισθητοποιήσουν τὸ ἐκκλησιαστικὸ πλήρωμα, ἔτσι ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τὴν συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως. Μάλιστα εἰδικότερα ὁ Ἅγιος Μάξιμος, ποὺ ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνος, ἐπεχείρησε ὁλόκληρη περιοδεία (Κρήτη, Βόρειος Ἀφρική, Ρώμη) πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό»[583].

582 ΣΜΠ1, 444 / MCC4, 1016 / ACO 1-1-5, 12. «καὶ οὐ περὶ τῶν τυχόντων ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀκίνδυνος ἡ σιωπή. εἰ γὰρ δυσφημεῖται Χριστός, πῶς ἡμεῖς σιωπήσωμεν... τὶ ἐροῦμεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅταν ἐπὶ τούτοις σιγήσωμεν;».

Ἡ ἀπάντηση:

Δὲν συνάδουν ὅμως μὲ τὰ πράγματα τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, «ἂν καὶ ὁ Σέργιος ἄρχισε νὰ κηρύσσει τὴν αἵρεση ἤδη ἀπὸ τὸ 615» καὶ ἐπὶ δέκα ἐννέα ἔτη ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς καὶ ὁ ὅσιος Σωφρόνιος «ξεκίνησαν ἀντιαιρετικὸ ἀγῶνα μὲ συγγράμματα». **Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ συγγράμματα τῶν δύο Ὁσίων, δὲν ὑπάρχει κάτι ποὺ νὰ ἀποδεικνύει ὅτι ξεκίνησε αὐτὸς ὁ ἀντιαιρετικὸς ἀγῶνας μέχρι τὴν «ὑδροβαφῆ ἕνωση» τοῦ 633. Καὶ πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι ἡ σιωπὴ γιὰ τοὺς Ἁγίους λογίζεται ὡς συγκατάθεση καὶ κατὰ τὸν Ὅσιο μειώνει τὴν σωτηρία αὐτῶν ποὺ σιωποῦν.**

«Μάλιστα εἰδικότερα ὁ ἅγιος Μάξιμος...ἐπεχείρησε ὁλόκληρη περιοδεία (Κρήτη, Βόρειος Ἀφρική, Ρώμη) πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό», δηλαδὴ τὸν ἀντιαιρετικὸ ἀγῶνα. Ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἐρευνητὲς ποὺ παραθέσαμε ἀνωτέρω λέγουν ὅτι αὐτὲς οἱ μετακινήσεις, πλὴν τῆς Ρώμης, ἔγιναν λόγῳ ἐπιδρομῶν τῶν Περσῶν καὶ ἀποδεικνύουν τὸ λάθος τοῦ βιογράφου του - ποὺ συνέγραψε τὸν βίο του μετὰ τριακόσια χρόνια – μὲ πειστικὰ τεκμήρια, (βλ. ἀνωτέρω σ᾽ αὐτὴν τὴν ἑνότητα).

3η ἔνσταση:

«Ἂς δοῦμε ἀρχικὰ τὴν Οἰκονομία τῶν Πατέρων κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Μονοθελητισμοῦ. Παρὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ ἡ αἵρεση ἄρχισε νὰ κηρύσσεται περὶ τὸ 615 καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς αἱρέσεως Κπόλεως Σέργιος καὶ Ἀλεξανδρείας Κῦρος πραγματοποίησαν "οἰκουμενιστικοῦ" τύπου ἑνώσεις μὲ Μονοφυσίτες τὸ 629 καὶ τὸ 633, βάσει τῆς ἀποδοχῆς μιᾶς ἐν Χριστῷ ἐνεργείας καὶ θελήσεως, οἱ κύριοι πολέμιοι τῆς αἱρέσεως, ἅγιοι Σωφρόνιος καὶ Μάξιμος, δὲν διέκοψαν ἀμέσως τὴν

583 Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ Ἀποτείχισις, σσ. 19-20.

κοινωνία μαζί τους. Ἀντιθέτως προσπάθησαν ποικιλοτρόπως ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη νὰ τοὺς ὁδηγήσουν σὲ μετάνοια.

Ἡ ἀμετανοησία τῶν Μονοθελητῶν ὁδήγησε τελικὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὴν συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως ἀπὸ διαδοχικὲς Συνόδους στὴν Δύση (640-649)»[584].

Ἡ ἀπάντηση:

Γιὰ νὰ ἔλθει σὲ συναίσθηση ὁ σφάλλων καὶ νὰ μετανοήσει πρέπει νὰ ἐλεγχθεῖ. Καὶ τὰ δημοσίως λεγόμενα καὶ δημοσίως πρέπει νὰ ἐλέγχονται, διότι ἡ βλάβη καὶ ἡ νόσος τῆς αἱρέσεως μοιάζει σὰν τὶς λοιμώδεις ἀσθένειες καὶ τὶς πυρκαϊές, ἁπλώνονται ἀμέσως. Ὁ δὲ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ὄχι μόνον δὲν ἐλέγχει τὴν αἵρεση ἀλλὰ λέγει τὸ 626, ὄχι δογματικῶς, ὅτι δύναται νὰ εἶναι μία ἡ θέληση στὸν Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο. Πῶς, ὅμως, θὰ ὁδηγηθοῦν οἱ αἱρετικοὶ σὲ μετάνοια χωρὶς νὰ τοὺς ὑποδειχθεῖ τὸ σφάλμα τους; Καὶ μάλιστα λέγοντας φράσεις ποὺ συναινοῦν στὴν αἵρεσή τους; Ὁ Μ. Φώτιος λέγει ὅτι πρέπει νὰ γίνει ὑπόμνηση σ' αὐτοὺς ποὺ αἱρετίζουν - καὶ ἀναφέρεται σὲ Ἁγίους - ὑπὸ τῶν Πατέρων τὸ σύστημα καὶ τότε ἀποβάλλονται, (βλ.σ. 276). Πότε, ὅμως, ἔγινε αὐτὴ ἡ ὑπόμνηση στοὺς αἱρετικοὺς Μονοενεργῆτες μέχρι τὸ 633; Ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει ὅτι τοὺς σφάλλοντες περὶ τὴν πίστη ὅταν ὁ λόγος τῆς διακοπῆς κοινωνίας πρὸς αὐτοὺς εἶναι «ὑπόνοια καὶ φόβος ἀνεξέταστος» τότε πρέπει νὰ βοηθοῦνται ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ καταρτίζονται, (βλ.σ. 283). Ἀλλὰ πῶς θὰ γίνει αὐτὸς ὁ καταρτισμὸς χωρὶς νὰ λεχθεῖ οὔτε μία λέξη; Τὸν πατέρα του πῶς τὸν διόρθωσε ὁ ἅγιος Γρηγόριος, δὲν τὸν κατήρτισε, δὲν τοῦ ὑπέδειξε τὸ λάθος του καὶ ἔτσι τὸ διόρθωσε καὶ ἀπολογήθηκε εὐθαρσῶς. Καὶ ὁ μὲν ἔλεγχος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου πρὸς τὸν πατέρα του ἔγινε κατ' ἰδίαν ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα φάνηκαν δημοσίως. Ἂν ὁ ἔλεγχος τοῦ Ἁγίου δὲν ἔπιανε τόπο δὲν θὰ τὸν ἔλεγχε δημοσίως καὶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ πατέρα του καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὅλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας; Πότε, λοιπόν, ἔγινε αὐτὸς ὁ ἔλεγχος, αὐτὸς ὁ καταρτισμὸς τῶν αἱρετικῶν μέχρι τὸ 633; Μετὰ τὸ 633, τοὺς ἔγινε μὲν ὁ ἔλεγχος καὶ ἔδειξαν ὀρθόδοξο προσωπεῖο, διότι ἦταν δόλιοι καὶ παλίμβουλοι καὶ παρέσυραν τὸν ὅσιο Μάξιμο νὰ πιστεύει ὅτι ἦταν οἱ

584 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας..., σσ. 22-23.

νέοι μεσῖτες τύπου Μωϋσῆ καὶ θεωροῦσε τὰ λεγόμενά τους ὡς θεοχάρακτες πλάκες.

Συνεπῶς, τὸ τῆς ἐνστάσεως ἀπόσπασμα: «Ἀντιθέτως προσπάθησαν ποικιλοτρόπως ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη νὰ τοὺς ὁδηγήσουν σὲ μετάνοια» δὲν εἶναι ὀρθό. **Διότι: πρὸ τοῦ 633, σὲ τί μετάνοια νὰ ὁδηγήσουν οἱ ὅσιοι Μάξιμος καὶ Σωφρόνιος τοὺς αἱρετικοὺς ὅταν δὲν εἶχαν φανερωθεῖ ἀκόμη ὡς αἱρετικοί. Μετὰ τὸ 633, σὲ τί μετάνοια νὰ ὁδηγήσουν οἱ Ὅσιοι τοὺς αἱρετικοὺς ὅταν τοὺς ἐξελάμβαναν ὡς ὀρθοδόξους.**

Καὶ συνεχίζεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως λέγοντας: «Ἡ ἀμετανοησία τῶν Μονοθελητῶν ὁδήγησε τελικὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὴν συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως ἀπὸ διαδοχικὲς Συνόδους στὴν Δύση...». Ἡ συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὴν μετάνοια τῶν αἱρετικῶν. Ἐφ' ὅσον ἡ αἵρεση ἐκδηλώθηκε ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπέκτησε ὀπαδούς, πρέπει νὰ καταδικασθεῖ συνοδικῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι μόνον μία φορὰ ἀλλ' ὅσο καὶ ὅποτε ἐπανεμφανίζεται ἡ αἵρεση. Ἡ μετάνοια ἢ ἡ ἀμετανοησία τῶν αἱρετικῶν ἀφορᾶ μόνον τὰ πρόσωπά τους, ἐὰν θὰ τοὺς καθαιρέσει ἢ ὄχι ἡ σύνοδος (ἐὰν εἶναι κληρικοί).

Ὁ λόγος, ὅμως, ποὺ ἔγιναν ὄχι μόνον οἱ νέες συνοδικὲς καταδίκες τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ διακοπὴ κοινωνίας τοῦ ὁσίου Μαξίμου μὲ τοὺς αἱρετικοὺς μετὰ τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Σεργίου τὸ 638, ἦταν διότι ἔπεσαν οἱ μάσκες, ἔπαψε τὸ θέατρο. Κατάλαβε ὁ ὅσιος Μάξιμος (ὁ ὅσιος Σωφρόνιος κοιμήθηκε τὸ 638) καὶ οἱ λοιποὶ Ὀρθόδοξοι μὲ ποιοὺς εἶχαν νὰ κάνουν. Στὶς πηγές, ὅμως, δὲν ἀναφέρεται ἂν πρῶτα ἔγινε ἡ νέα συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως στὴν Ρώμη τὸ 640 καὶ μετὰ ἐπακολούθησε ἡ διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Ὁσίου ἢ τὸ ἀντίθετο. Ἡ σύγχρονη συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως, βεβαίως, ὑπῆρχε ἀπὸ τὸ 634 ἀπὸ τὸν ὅσιο Σωφρόνιο καὶ τὴν Σύνοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἐπανερχόμενοι στὸν ὅσιο Μάξιμο καὶ στὴν ἔνσταση, τὸ ὅτι ἐπιδίωξε καὶ νέες τοπικὲς συνοδικὲς καταδίκες καὶ γιατὶ ὄχι καὶ ἀπὸ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, εἶναι ἕνας στόχος καὶ ἕνας σοβαρὸς λόγος τῆς ἀποτειχίσεως. Ὁ πρωτεύων ἄμεσος λόγος ὅμως τῆς διακοπῆς κοινωνίας τῶν μὴ κατεγνωσμένων αἱρετικῶν εἶναι σωτηριολογικὸς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων, (βλ. ὑποσ. 850).

4η ἔνσταση:

«Εἰς σελ. 67-68 τοῦ ἔργου τούτου (Θεοδωρήτου, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις σ.σ.) εἰς Π. Ν. Τρεμπέλα, Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1957, σσ. 148-149, (βλ. τοῦτο στὸ παρὸν βιβλίο σσ. 676-677), ὅπου ἡ παρατήρησις, τὴν ὁποίαν ὁ Θεοδώρητος Ἁγιορείτης ἐπικαλεῖται ὑπὲρ τῶν ἀπόψεών του, ὅτι "τὸ παράδειγμα τοῦ μοναχοῦ Μαξίμου ἀντιταχθέντος πρὸς πάσας τὰς προδιδούσας τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς καὶ διωχθέντος σκληρῶς καὶ ἀποθανόντος ἐν πλήρει χωρισμῷ καὶ ἀποσχίσει ἀπ' αὐτῶν, ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἔπειτα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁμολογητὴς τῆς πίστεως ἅγιος, ἀποδεικνύει περιλάμπρως τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ καθήκοντα τῶν ἁπλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς προάσπισιν τῆς πίστεώς των, ὅταν ἀποδεδειγμένως αὕτη διώκεται". Ἀλλά, ἐρωτοῦμε, δέχεται ὁ Μοναχὸς Θεοδώρητος (μὲ τὸν ἐκφραστικὸν ὑπότιτλον εἰς τὸ ὡς ἀνωτέρω ἔργον του) τὸν Μοναχὸν Μάξιμον, τὸν Ὁμολογητήν, καὶ γενικῶς τοὺς Μοναχούς, μόνον ὡς ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας; Ἔπειτα, παρατηροῦμεν, ἀπεβίωσε μὲν ὁ Μάξιμος ἐν πλήρει ἀποχωρισμῷ καὶ ἀποσχίσει ἀπὸ πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἐπρόδιδον τότε τὴν Ὀρθοδοξίαν, εὑρίσκετο ὅμως εἰς σύνδεσμον καὶ ἑνότητα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία, μὲ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ ἰδίου (τοῦ Μαξίμου) καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Μοναχῶν, ὑπερασπίζετο καὶ ἐξεπροσώπει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν Ὀρθοδοξίαν...»[585].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ ζητούμενο δὲν εἶναι ἂν οἱ Μοναχοὶ εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐρωτᾶται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλὰ γιατὶ διέκοψε ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ ἂν αὐτὸ ἀφορᾷ καὶ τὰ ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. **Ὁ ὅσιος Μάξιμος διέκοψε τὴν κοινωνία τῶν Μονοθελητῶν διότι ἡ κοινωνία μαζί τους εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξώμοση τῆς πίστεως, ἂν καὶ τοῦ ζητήθηκε ὑπ' αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν μόνον ἡ κοινωνία του καὶ ἂς εἶχε στὴν καρδία του αὐτὸ ποὺ ἤθελε,** (βλ. σ. 323). **Δηλαδὴ ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων. Ὁ ὀρθόδοξος,**

585 ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ι., Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος..., σ. 233 ὑποσ. 39.

παρ' ὅτι ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα, διὰ τῆς κοινωνίας του καὶ μόνης μὲ τοὺς αἱρετικούς, τοῦτο ἀποτελεῖ ἄρνηση πίστεως, ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ τὸ ὅτι ἀφορᾷ καὶ τὰ ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ἀπὸ ἕναν ἄλλον Ἅγιο (Ἱερο)μοναχὸ ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουμε ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ καὶ μάλιστα μὲ ὅλες μας τὶς δυνάμεις, διότι αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συμμετοχή μας στὴν κακοδοξία καὶ στὴν κατάκρισή του, δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ ὅσιος Μάξιμος ὡς ἄρνηση τῆς πίστεως. Αὐτὸ ποὺ λέγει αὐτὸς ὁ Ἅγιος (Ἱερο)μοναχὸς εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ἀναφέρεται σὲ ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, (βλ.σ. 183). Ἕνας ἄλλος Ὅσιος (Ἱερο)μοναχὸς λέγει ὅτι τὸ νὰ κοινωνεῖς ἀπὸ αἱρετικὸ ἢ προφανῶς κατηγορουμένου περὶ τὸν βίο, σὲ ἀποξενώνει τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ προσοικειώνει μὲ τὸν διάβολο, (βλ. ὑποσ. 1118). Καὶ ὁ Ὅσιος ἀναφέρεται σὲ ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, (βλ. τί λέγεται καὶ στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς, τὸ ὁποῖο ἀποδέχθηκε ἡ Σύνοδος, ὡς πρὸς ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας σ. 177).

Συνεπῶς, πρέπει καὶ τὰ ἁπλᾶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας νὰ βρίσκονται «ἐν πλήρῃ ἀποχωρισμῷ καὶ ἀποσχίσει» ἀπὸ τὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές, ἐὰν καὶ ἐν ὅσῳ παραμένουν στὸ κακόδοξο φρόνημα καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἄποψη οὔτε τοῦ Ἱερομ. Θεοδωρήτου, οὔτε τοῦ Παναγιώτου Τρεμπέλα μόνον, ἀλλὰ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ὅτι κοινώνησε ὁ Ὅσιος μὲ τὴν Ρώμη ἦταν ἀπολύτως φυσικὸ αὐτὸ διότι τότε ἦταν ὀρθόδοξη. Ἡ Δύση ἀκολουθοῦσε τὸν Ὅσιο, ὄχι ἀκρίτως ἀλλ' ἐπειδὴ δίδασκε τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία. Ἄλλωστε ὁ ὅσιος Μάξιμος εἶχε παρασυρθεῖ καὶ αὐτὸς ἕνα διάστημα καὶ τοὺς θεωροῦσε ὡς Ὀρθοδόξους διότι ἦταν δόλιοι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοί. (Βλ. καὶ ἄλλες σχετικὲς ἐνστάσεις καὶ τὶς ἀπαντήσεις τους σσ. 460κ.ἑ.).

7. 6η οἰκονομία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου

Ἡ ἑπομένη οἰκονομία ποὺ ἐξετάζεται εἶναι τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὁ ὁποῖος τὴν ἄσκησε ὡς πρὸς τὶς δύο αἱρέσεις τῆς ἐποχῆς του. Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε, πρέπει νὰ ἐπαναλάβουμε ὅτι ἡ ἔρευνα περιστρέφεται κυρίως γύρω ἀπὸ τὴν σχέση οἰκονομίας (ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ποὺ κοινωνοῦν μὲ αἱρετικοὺς) καὶ μολυσμοῦ (ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὑποδίκων αἱρετικῶν).

Ἀκολούθως, προσθέτουμε ὅτι ἡ ἔρευνα καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸς ὁ μολυσμὸς ὑπάρχει γιὰ τὸν Ὅσιο στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες μὲ τοὺς αἱρετικούς, ὅταν γίνεται φανερὴ ἡ αἵρεση· στὴν ἐποχή του ἔγινε διὰ Συνόδου, [ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση μὲ τὴν σύνοδο τοῦ 809 (τεκμηρίωσή του βλ. κατωτέρω) καὶ ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ μὲ τὴν σύνοδο τοῦ 815]. **Καὶ ἔρχεται ἡ οἰκονομία νὰ ἀσκηθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο στὰ ἀσθενῆ πρόβατα, ἔχοντας θεραπευτικὸ χαρακτῆρα, διὰ τοῦτο εἶναι πρόσκαιρη καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς λόγος ἐξασκήσεώς της ὑπὸ Ἱερέως. Συνυπάρχει, λοιπόν, ἡ οἰκονομία μὲ τὸν μολυσμό, σὲ μία σχέση πάλης, ὅπου ὁλοένα ὑπερισχύει ἡ ἀκρίβεια διὰ μέσου τῆς οἰκονομίας σὲ βάρος τοῦ μολυσμοῦ· φέροντας ἡ οἰκονομία, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὰ οἰκονομούμενα πρόβατα στὴν ἀκρίβεια ὅπου παύει τελικῶς ὁ μολυσμός. Καὶ αὐτὸς ὁ μολυσμὸς ἀπὸ τὸν ὅσιο Θεόδωρο ἐκλαμβάνεται ὡς συμμετοχὴ στὴν ἀσέβεια τοῦ αἱρετικοῦ - ἐπαναλαμβάνεται καὶ τοῦ μὴ καταδικασθέντος - ὅπου καθιστᾶ τὸν κοινωνοῦντα ὡς ἐχθρὸ τοῦ Θεοῦ, μολονότι στὸ φρόνημα δὲν καταποντίσθηκε. (Ἐπαναλαμβάνουμε ἐδῶ τὴν διευκρίνηση ποὺ κάναμε στὴν «Εἰσαγωγή»: ὁ μολυσμὸς σύμφωνα μὲ τὸ «consensus Patrum» δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης...,** βλ.σ. 33).

Ὡς ἤδη ἐλέχθη ἀνωτέρω ὁ Ὅσιος ἄσκησε τὴν οἰκονομία καὶ ὡς πρὸς τὶς δύο αἱρέσεις τῆς ἐποχῆς του. Ἐπειδὴ ὅμως λέγεται ὅτι ἡ μοιχειανικὴ αἵρεση ἔλαβε τὴν ἀρχή της τὸ 795, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἡ σύνοδος τοῦ 809 τὴν εἰσήγαγε στὴν Ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ὅπως, μετὰ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν αἵρεση ποὺ προτάσσεται[586], ἀκολουθήσει μία σχετικὴ ἔρευνα στὰ

586 Ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση στὴν δευτέρα φάση της, τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο ὁ ἀναγνώστης θὰ τὸ βρεῖ στὴν ὑποσ. 649.

κείμενα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, πρὸς τεκμηρίωση ὅτι ὄντως ἡ σύνοδος αὐτὴ τὴν γέννησε· ὥστε νὰ ἐξαχθοῦν ὀρθὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν ἄμεσα τὸ γενικώτερο θέμα αὐτῆς τῆς ἑνότητος. Διότι ὁ Ὅσιος ἄσκησε τὴν οἰκονομία καὶ πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 καὶ εἶχε τὴν ἀναφορά της ὡς πρὸς παράβαση τῶν ἱερῶν Κανόνων· σὲ ἀντίθεση μ' αὐτὴν ποὺ ἄσκησε μετὰ τὴν σύνοδο, διότι αὐτὴ ἡ δευτέρα εἶχε τὴν ἀναφορά της ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση. Καὶ πρέπει νὰ λεχθεῖ ὅτι, ἡ πρώτη οἰκονομία εἶχε ἄλλες διαστάσεις, πρακτικὲς καὶ συνέπειες ἀπὸ τὴν δευτέρα. Τῆς δευτέρας τὰ ὅρια ἦταν (καὶ εἶναι) πολὺ περιορισμένα, οἱ δὲ συνέπειες, ὅταν ἀσκηθεῖ πέρα αὐτῶν τῶν ὁρίων, ἦταν (καὶ εἶναι) ἀρνητικὲς ὡς πρὸς τὸ σωτηριολογικὸ θέμα, κατὰ τὸν Ὅσιο, καθὼς θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια καὶ μάλιστα διὰ πολλῶν.

«Ἡ πρώτη φάση τοῦ ζητήματος[587]

...Στὸ μεταξὺ ὁ Κωνσταντῖνος (ΣΤ' ὁ αὐτοκράτορας, 780-798) (ἂν καὶ ἤδη νυμφευμένος σ.σ.), ἐρωτεύτηκε τὴ Θεοδότη, μιὰ κουβικουλαρία (ἀκόλουθο) τῆς Εἰρήνης (τῆς μητρός του), ἡ ὁποία, κατὰ μία παράξενη συγκυρία, ἐτύγχανε νὰ εἶναι συγγενὴς τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτη. Ὁ Κωνσταντῖνος, θέλοντας νὰ τὴν κάνει σύζυγό του, ἐπέλεξε νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴ Μαρία (τὴν νόμιμη σύζυγό του) μὲ μιὰ χαλκευμένη συνωμοσία περὶ δηλητηρίασης (ἐναντίον του). Καθὼς ἡ κατηγορία (αὐτὴ) ἰσοδυναμοῦσε μὲ προδοσία καὶ ἐπέσυρε τὴν ποινὴ τῆς ἐκτέλεσης, ἡ Μαρία, κάτω ὑπὸ τὴν πίεση τῶν γεγονότων, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 795 ἐκάρη μοναχή. Ἡ ἐνέργειά της αὐτὴ ἔλυε αὐτοδίκαια τὸ γάμο καὶ ἄνοιγε τὸ δρόμο στὸν Κωνσταντῖνο νὰ ὑλοποιήσει τὰ σχέδιά του. Τὸν Αὔγουστο τοῦ ἴδιου ἔτους, ἐνισχυμένος ἀπὸ μία μέτρια στρατιωτικὴ ἐπιτυχία ἐναντίον τῶν Ἀράβων, ὁ Κωνσταντῖνος ἀνακοίνωσε τὸν ἀρραβῶνα του μὲ τὴ Θεοδότη, τὴν ὁποία ἔστεψε Αὐγοῦστα (τίτλος ποὺ ποτὲ δὲν δόθηκε στὴ Μαρία) καὶ τὴν παντρεύτηκε, παρανόμως, στὸ Παλάτι τοῦ Ἁγίου Μάμαντος τὸ Σεπτέμβριο τελώντας ἕναν πολυέξοδο γάμο, ποὺ ἀποτέλεσε πρόκληση στὸ δημόσιο αἴσθημα. Ὁ Πατριάρχης Ταράσιος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀρνηθεῖ νὰ εὐλογήσει τὴν ἕνωση, τοὐλάχιστον

587 Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἀντιγραφὴ κατ' ἐπιλογὴ ἀπὸ εἰδικὴ ἐργασία, οἱ δὲ τίτλοι στὶς ἐπὶ μέρους παραγράφους εἶναι ἡμέτεροι.

ἀνέχθηκε, νὰ τελεσθεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου ἀπὸ τὸν ἱερέα Ἰωσήφ, ἡγούμενο τῆς Μονῆς τῶν Καθαρῶν τῆς Βιθυνίας.

Οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Σακκουδίωνος ἀντέδρασαν ἄμεσα. Ὁ Πλάτων διέκοψε τὴν κοινωνία μὲ τὸν Πατριάρχη ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος εἶχε ἐπιτρέψει σὲ κατηχητή του νὰ κάνει μοναχὴ τὴ Μαρία, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν ἀνεκτικὴ στάση ποὺ ἔδειξε ἀπέναντι στὸ γάμο τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ γάμος τοῦ αὐτοκράτορα θεωρήθηκε μοιχικός, ἀφοῦ ὁ προηγούμενος δὲν εἶχε λυθεῖ κανονικά. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ αὐτοκρατορικό του ἀξίωμα, ὁ Κωνσταντῖνος ὄφειλε νὰ ὑπακούει στοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀπαγόρευαν τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴ νόμιμη σύζυγό του γιὰ νὰ λάβει δεύτερη. Ὁ αὐτοκράτορας ἀντιδρώντας ἄμεσα καὶ ἐκδικητικὰ ἄρχισε διώξεις ἐναντίον τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς Σακκουδίωνος. Διέταξε τὴ σύλληψη τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Θεόδωρου καὶ μερικῶν ἄλλων ἀκόμα μοναχῶν, ἐνῶ ὅσοι ἀπέμειναν διασκορπίστηκαν. Ὁ Πλάτων ὁδηγήθηκε στὴν Κπολη καὶ φυλακίστηκε στὸ Μεγάλο Παλάτι, ἐνῶ ὁ ἀνιψιός του Θεόδωρος ἀφοῦ μαστιγώθηκε, ἐξορίστηκε μαζὶ μὲ ἄλλους μοναχοὺς στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἡ πρώτη ἀποκατάσταση

Ὅσο καιρὸ ὁ Κωνσταντῖνος ἦταν μονοκράτορας, ἡ Εἰρήνη δολοπλοκοῦσε γιὰ νὰ τὸν ἐκδιώξει ἀπὸ τὸ θρόνο. Τελικά, τὸ 797 ἡγήθηκε συνομωσίας, τὸν ἐκθρόνισε κι ἔμεινε μόνη στὴν ἐξουσία. Στὶς 14 Αὐγούστου τοῦ ἴδιου ἔτους ὁ Κωνσταντῖνος ὁδηγήθηκε στὴν "πορφυρὴ" αἴθουσα τοῦ Μεγάλου Παλατιοῦ ὅπου εἶχε γεννηθεῖ εἴκοσι ἑπτὰ χρόνια πρὶν καί, κατ᾽ ἐντολὴ τῆς μητέρας του, τυφλώθηκε μὲ ἀποτέλεσμα λίγο καιρὸ μετὰ νὰ μὴν ἀντέξει καὶ νὰ πεθάνει ἀπὸ τὶς πληγές του. Μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐνέργειες τῆς νέας αὐτοκράτειρας ἦταν νὰ ἐπαναφέρει ἀπὸ τὴν ἐξορία τοὺς Σακκουδῖτες, οἱ ὁποῖοι, ὕστερα ἀπὸ παρότρυνσή της, ἐγκαταστάθηκαν στὴν Κπολη στὴ Μονὴ Στουδίου. Ὁ Ταράσιος καθαίρεσε τὸν ἡγούμενο Ἰωσήφ, ποὺ εἶχε τελέσει τὸ γάμο τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὸν ἐξόρισε, ἀνοίγοντας τὸ δρόμο τῆς ἐξομάλυνσης τῶν σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου μὲ τοὺς ζηλωτές μοναχούς. Ἔτσι, τὸ μοιχικὸ σχίσμα ἔλαβε (προσωρινὰ) τέλος.

Ἡ δευτέρα φάση τοῦ ζητήματος

...Μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐνέργειες τοῦ Πατριάρχη Νικηφόρου Α' (806-815, διαδόχου τοῦ ἁγίου Ταρασίου) ἦταν νὰ κινήσει τὴ διαδικασία ἀποκατάστασης τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος στὸν καθαιρεμένο ἱερέα Ἰωσήφ, ποὺ εἶχε τελέσει τὸ γάμο τοῦ Κωνσταντίνου ΣΤ' μὲ τὴν Θεοδότη. Θεωροῦμε ὅτι ἡ ὅλη διαδικασία ὑποκινοῦνταν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα (Νικηφόρο, διάδοχο τῆς Εἰρήνης) καὶ δὲν ἀποτελοῦσε αὐτόβουλη ἐνέργεια τοῦ Πατριάρχη.

...Γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἰωσὴφ (ὁ ὁποῖος εἶχε ἐπιρροὴ στοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντες σ.σ.) συγκροτήθηκε σύνοδος τὸ 806, ἐννέα χρόνια ἀπὸ τὴν ἀποπομπή του ἀπὸ τὴν Εἰρήνη καὶ λίγους μῆνες μετὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ νέου Πατριάρχη, στὴν ὁποία μετεῖχαν δεκαπέντε Ἐπίσκοποι. Ἡ σύνοδος ἀποκατέστησε τὸν Ἰωσὴφ μόνο στὸ ἱερατικό του ἀξίωμα κι ὄχι στὸ ἡγουμενικό. Στὰ πλαίσια τῆς οἰκονομίας κινήθηκαν αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ μοναχοί. Ὁ Θεόδωρος Στουδίτης κράτησε παθητικὴ στάση καὶ ἐνῶ παρευρέθηκε στὴ σύνοδο, καλεσμένος ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, ἐπέλεξε νὰ παραμείνει σιωπηλός. Ἐπίσης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου, Ἰωσήφ, ἀποδέχτηκε τὸ διορισμό του ὡς ἐπικεφαλῆς στὴν ἀρχιεπισκοπὴ Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὰ ἄλλα οἱ Στουδῖτες, ὅπως καὶ στὴν πρώτη κρίση στὸ 795/6, ἀπέφυγαν τὴν ἀνοιχτὴ καταδίκη τῆς συνοδικῆς ἀπόφασης (τοῦ 806), μνημόνευαν τὸν Πατριάρχη καὶ δὲ σταμάτησαν τὴν κοινωνία μαζί του, μέχρι ὁ "μοιχοζεύκτης" Ἰωσὴφ "ὑποσταλῆ τῆς ἱερουργίας". Εἰδικὰ ὁ Θεόδωρος κρατήθηκε μακριὰ ἀπὸ αὐτοκρατορικοὺς καὶ πατριαρχικοὺς κύκλους.

Γιὰ τὰ δύο ἑπόμενα χρόνια οἱ Στουδῖτες διακριτικὰ κρατοῦσαν αὐτὴ τὴ στάση, χωρὶς ὅμως νὰ προκαλοῦν. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας δὲ φαίνεται νὰ γνώριζε τὶς θέσεις Θεοδώρου. Ὑποψίες ἄρχισαν νὰ γεννοῦνται μόνο ὅταν ὁ Ἰωσὴφ (ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου), ἐρχόμενος ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη στὴν Κπολη σὲ μία μακρᾶς διάρκειας ἐπίσκεψη στὸν ἀδελφό του στὴ Μονὴ Στουδίου, ἀπέφευγε ἐπίμονα νὰ παρουσιαστεῖ στὸν αὐτοκράτορα ἢ νὰ συλλειτουργήσει μὲ τὸν Πατριάρχη τὶς ἑορταστικὲς ἡμέρες. Ἕνας ἀπεσταλμένος τοῦ αὐτοκράτορα, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, στάλθηκε στὸν Ἰωσὴφ γιὰ νὰ ζητήσει ἐξηγήσεις. Ἐκεῖνος ἀπάντησε ὅτι ἐκδήλωνε ἔτσι τὴν ἀντίθεσή του στὴν ἐπαναφορὰ τοῦ ἡγούμενου Ἰωσὴφ καὶ ὄχι στὸν Πατριάρχη ἢ τοὺς αὐτοκράτορες. Ὁ λογοθέτης, μὲ τὴ σειρά του,

ἀπάντησε, "οἱ εὐσεβεῖς αὐτοκράτορές μας δὲν ἔχουν καμία ἀνάγκη ἀπὸ σᾶς, οὔτε στὴ Θεσσαλονίκη οὔτε ἀλλοῦ". Στοὺς ἑπόμενους μῆνες ὁ Θεόδωρος ἐνεπλάκη σὲ μία ἐκστρατεία γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τὶς ἀπόψεις του, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἤδη ἀποκαλυφθεῖ ἀπὸ τὸν ἀδελφό του. Μέχρι τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὁ αὐτοκράτορας, δυσαρεστημένος μὲ τοὺς Στουδῖτες, ἔθεσε ὑπὸ κράτηση στὸ μοναστήρι τοῦ Σεργίου καὶ Βάκχου τὸν Θεόδωρο, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἰωσὴφ καὶ κάποιον μοναχὸ ποὺ ἀποκαλεῖται "Καλόγερος", ἐνῶ ἀκολούθησαν περαιτέρω ἀποτυχημένες προσπάθειες γιὰ νὰ καμφθεῖ ἡ ἀδιαλλαξία τους. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 809 τοὺς δόθηκε ἄλλη μία εὐκαιρία πρὶν ἀπὸ μία σύνοδο τῶν Ἐπισκόπων, ἡγουμένων καὶ αὐτοκρατορικῶν ἀξιωματούχων. Ἡ σύνοδος αὐτή, τὴν ὁποία ὁ Θεόδωρος θὰ ἀποκαλοῦσε "μοιχοσύνοδο":

α) Ἐπικύρωσε τὴν ἀπόφαση τῆς συνόδου τοῦ 806, ὅσον ἀφορᾶ στὴν ἀποκατάσταση τοῦ πρώην ἡγουμένου Καθαρῶν καὶ νῦν οἰκονόμου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας) Ἰωσήφ, στὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα καὶ λειτούργημα.

β) Ἀναθεμάτισε ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονταν τὴν "οἰκονομία" τῶν ἁγίων.

γ) Ὑποβίβασε τὸν ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης Ἰωσὴφ στὸ βαθμὸ τοῦ πρεσβυτέρου.

δ) Ἔστειλε τοὺς ἐπικεφαλῆς τῆς μοναστικῆς παράταξης στὴν ἐξορία.

Τελικά, ἡ σύνοδος αὐτοπροσδιορίστηκε κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὡς ἐκ τούτου αὐτὴ ἡ στάση ἦταν ἐξίσου σοβαρὴ μὲ τὴν αἵρεση τῆς εἰκονομαχίας.

Ὁ Θεόδωρος, ὅταν πληροφορήθηκε τὶς συνοδικὲς ἀποφάσεις, ἀντιλήφθηκε τὶς ἀπώτερες ἐπιπτώσεις τους. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πρώτη μοιχικὴ διαμάχη, ἡ ὁποία ἦταν οὐσιαστικὰ ἕνας συμβιβασμὸς ἐκ μέρους ὁρισμένων προσώπων γιὰ μία ἁμαρτωλὴ πράξη, οἱ νέες ἐπίσημες ἐκκλησιαστικὲς κυρώσεις εἶχαν ἀπόκλιση ἀπὸ τὸ δόγμα. Αὐτὴ τὴ φορὰ κατηγόρησε τὴ σύνοδο γιὰ αἵρεση, καθὼς συνειδητοποίησε ὅτι ἡ συνοδικὴ ἀπόφαση περὶ ἀναθέματος ὑποδήλωνε ὅτι τὸ ζήτημα δὲν ἦταν ἁπλὰ ἡ πειθαρχία.

Φαίνεται ὅτι ὁ αὐτοκράτορας ἐξακολουθοῦσε νὰ προσπαθεῖ νὰ κάμψει τὴν ἀντίσταση τοῦ Θεοδώρου, γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα μετὰ τὴ σύνοδο, ἀλλὰ ὅταν ἀπέτυχε, ἐξέδωσε αὐτοκρατορικὸ διάταγμα ποὺ ἀναθεμάτιζε καὶ ἐξόριζε τὸν ἡγέτη τῶν Στουδιτῶν στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος στὴν Κπολη. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐξορίας, ποὺ τοῦ ἐπιβλήθηκε μετὰ τὴ Σύνοδο τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 809 μ.Χ., ὁ Θεόδωρος διατήρησε ἀδιάλειπτη ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ὑποστηρικτές του καὶ μάλιστα τοὺς ἐνθάρρυνε νὰ ἀντιστέκονται, ἐκφράζοντας τὴν πίστη τους ἄφοβα, ἀκόμα καὶ μέχρι μαρτυρίου. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν Στουδιτῶν μοναχῶν παρέμεινε ἀλληλέγγυα πρὸς τὸν Θεόδωρο, εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἡ Μονὴ Στουδίου νὰ κλείσει, οἱ μοναχοὶ νὰ διασκορπιστοῦν κι ὁρισμένοι ἀπὸ αὐτούς, νὰ σταλοῦν ἐξορία. Ὁ Θεόδωρος, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἐξορίστηκαν σὲ διαφορετικὲς περιοχὲς στὰ Πριγκιπόνησα, ὅπου παρέμειναν γιὰ διάστημα ἄνω τῶν δύο ἐτῶν...

Τελικὴ ἀποκατάσταση

Τὴ στέψη τοῦ Μιχαὴλ Α΄ (Ραγκαβὲ 811-813) ἀκολούθησαν ἁπλόχερες χορηγίες πρὸς τὸν Πατριάρχη, τὸν κλῆρο καὶ τὴ Σύγκλητο. Ἡ Σύγκλητος ἔτυχε καὶ δεύτερης χορηγίας, ὅταν ἡ Προκοπία στέφθηκε Αὐγοῦστα. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ὁ Μιχαὴλ Α΄ προσπαθοῦσε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ εὐεργετήσει ὅσους εἶχαν ἀδικηθεῖ ἀπὸ τὸν Νικηφόρο Α΄. Μεταξὺ αὐτῶν ποὺ ἔτυχαν τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ αὐτοκράτορα σὲ συνεργασία μὲ τὸν Πατριάρχη Νικηφόρο ἦταν καὶ οἱ Στουδῖτες. Ἀφοῦ ὁ Θεόδωρος διαβεβαίωσε τὸν Πατριάρχη Νικηφόρο ὅτι πράγματι δέχεται τὴν ἔννοια τῆς "οἰκονομίας τῶν ἁγίων", ἡ ὁποία ἦταν ἡ κύρια κατηγορία ἐναντίον του, ἐπέστρεψε ὁ ἴδιος καὶ οἱ ὑπόλοιποι κατατρεγμένοι μοναχοὶ ἀπὸ τὴν ἐξορία καὶ ἐπανεγκαταστάθηκαν στὸ μοναστήρι τους. Ἐπίσης ἐπανῆλθε ὁ Ἰωσὴφ στὴ θέση ποὺ κατεῖχε, πρὶν τὸν ὑποβιβασμό του, αὐτὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Ὄντας πρόθυμος γιὰ ἐκκλησιαστικὴ εἰρήνη, ἔδωσε ἐντολὴ στὸν Πατριάρχη νὰ ἐπανεξετάσει τὸ θέμα τῆς Συνόδου τοῦ 809 καὶ τοῦ Ἰωσὴφ τῶν Καθαρῶν, ἐνῶ ζητήθηκε καὶ ἡ παρέμβαση τοῦ Πάπα Λέοντα Γ΄ (795-816), ὁ ὁποῖος ἦταν γνώστης τοῦ ζητήματος. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ καθαίρεση τοῦ Ἰωσὴφ γιὰ ἄλλη μία φορά, ἐνῶ ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ἔστειλε – μὲ καθυστέρηση πέντε χρόνων – τὶς συνοδικὲς ἐπιστολές, μὲ τὴ συνήθη ὁμολογία τῆς Ὀρθόδοξης Πίστης.

Ἡ μοιχικὴ διαμάχη εἶχε πλέον λήξει, ἡ εἰρήνη ἀποκαταστάθηκε ἐνδοεκκλησιαστικὰ καὶ διεκκλησιαστικά»[588].

Στὴν εἰσαγωγὴ αὐτὴ ἰδιαιτέρως ἕλκεται ἡ προσοχή μας σ' αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ κειμένου, ὅτι στὴν σύνοδο τοῦ 809 ἔχουμε ἀπόκλιση ἀπὸ τὸ δόγμα, ἐνῶ μέχρι τότε ἡ ἀντίδραση τοῦ Ὁσίου ἀφοροῦσε μία ἁμαρτωλὴ πράξη (ὡς πρὸς μία ἐντολὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες). Στὴν συνέχεια παραθέτουμε τὰ τεκμήρια, ἐκ τῶν κειμένων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ κειμένου, ὅπως αὐτὰ προκύπτουν ἀπὸ σχετικὴ ἔρευνα.

Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἐρευνᾶται εἶναι, τί ὁ Ὅσιος θεωρεῖ ὡς μοιχειανικὴ αἵρεση.

«"**Ὅτι δὲ ἀμετάβλητοι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Εὐαγγελίου**, ἄκουε τοῦ μεγάλου Βασιλείου βοῶντος· Τάχα τονῶσαί μου τὴν ψυχήν, καὶ νηπτικωτέραν πρὸς τὸ ἐφεξῆς καταστῆσαι ὁ Κύριος ἠβουλήθη, ὡς μὴ προσέχειν ἀνθρώποις, **ἀλλὰ διὰ τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν καταρτίζεσθαι. Αἳ οὔτε καιροῖς, οὔτε περιστάσεσιν ἀνθρωπίνων πραγμάτων συμμεταβάλλονται, ἀλλ' αὐταὶ διαμένουσιν· ὡς προήχθησαν ἀπὸ τοῦ ἀψευδοῦς καὶ μακαρίου στόματος, οὕτω διαιωνίζουσαι**. Οἱ δὲ δι' ἐναντίας κηρύξαντες τὴν μοιχοζευξίαν οἰκονομίαν σωτήριον, τί ἄλλο ἢ **τρεπτὰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἀπεφήναντο**; πῇ μὲν μεταβαλλομένας, πῇ δὲ οὐ μεταβαλλομένας, ἀλλ' ἐνεργούσας ἀτρέπτως· καιροῖς δέ τισι καὶ περιστάσεσιν ἀνθρωπίναις, ὥσπερ ἔφασαν αὐτοὶ περὶ τῶν κρατούντων, μεταβαλλομένας, καὶ μὴ εἰς ἀνομίαν λογιζομένας, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοσοῦτον ἰσχὺν ἐχούσας, ὡς καὶ τοὺς μὴ προσιεμένους αὐτάς, ἤγουν τὰς παραβάσεις τάς, ὥς φασιν, οἰκονομίας τῶν ἁγίων ἀναθεματισμένους παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι; Συνῆκται οὖν ἐντεῦθεν οὐδὲν ἕτερον, ἢ **τὸ τὸν Θεὸν τρεπτὸν εἶναι καὶ ἀλλοιωτόν**· ὁμοιουμένου τοῦ λέγοντος τῷ οἰκείῳ λόγῳ, **τό τε Εὐαγγέλιον ἀόριστον πρός τε σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν**" (Φατ. 48, 135, 167 – PG 99, 1077. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ τοῦ Μ. Βασιλείου εὑρίσκεται σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο Πατρόφιλο, PG 32, 921).

588 ΠΑΠΑ Α., Τὸ μοιχικὸ σχίσμα, σσ. 7 κ.έ.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ αἵρεσις τὴν ὁποία ὁ Ὅσιος ἀπεκάλεσε μοιχειανική... Εἶναι δηλαδὴ ἡ ἀλλαγὴ καὶ ἀλλοίωσις τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τὶς ὁποῖες ἀπὸ αἰώνιες, διαχρονικὲς καὶ ἀμετάβλητες, τὶς μεταλλάσσομε σὲ προσωρινὲς καὶ μεταβλητὲς... (ὁ τονισμὸς αὐτός, σ' αὐτὴν τὴν παράθεση, εἶναι ἡμέτερος). Μὲ τὴν μετάλλαξι καὶ ἀλλοίωσι τῶν ἐντολῶν, διδάσκει ὁ Ὅσιος, μεταλλάσσεται καὶ ὁ νομοθέτης, δηλαδὴ ὁ Θεὸς γίνεται τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον "**ἀόριστον πρός τε σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν**".

Καὶ μὴ θεωρηθεῖ ὅτι ἡ αἵρεσις ἔγκειται εἰς τὸ νὰ διακηρύξουν οἱ αἱρετικοὶ ὅτι αὐτὴν τὴν ἐντολὴ τοῦ Εὐαγγελίου δὲν τὴν ἀποδέχονται, **ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ τὴν ἀθετήσουν στὴν πρᾶξι, εἰς τὸ νὰ παρουσιάσουν ὡς οἰκονομία…**[589] [**"σωτήριον ὑπ' ἀναθέματι"· τὴν ὁποία κύρωσαν (διὰ συνόδου) καὶ μάλιστα τιμωρῶντας καθ' ἑκάστην μὲ ἐξορίες καὶ φυλακές, λύνοντας τὸ Εὐαγγέλιο κατὰ τὴν φωνὴ τῶν Ἁγίων. Καὶ ὅτι δύναται σὲ κάθε παράβαση νὰ γίνεται οἰκονομία** σ.σ.].

Αὐτὸ τὸ διδάσκει ὁ Ὅσιος στὴν ἴδια ἐπιστολὴ πρὸς τὸν μοναχὸ Ἀθανάσιο ὡς ἑξῆς:

"Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ὁ λόγος. **Ἔφης, μηδενὸς ἐνισταμένου καὶ διδάσκοντος τοῦ μοιχεύειν καὶ λύειν τοὺς ἀνιέρους, πῶς εὐλόγως καλέσομεν αὐτοὺς αἱρετικούς**; Μοιχεύειν οὖν καὶ λύειν τοὺς ἀνιέρους τῷ λόγῳ ἀληθές, οὐ διδάσκουσιν· ἐπεὶ μηδὲ τὰ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα μοιχεύειν διδάσκει· καὶ οὐδὲ ἡμεῖς γυμνῶς τοῦτο ἐκφωνεῖν αὐτοὺς ἐξεθέμεθα· **ἢ ὅτι τὴν μοιχοζευξίαν κυρώσαντες καὶ τὰ σὺν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἑτέρας παραβάσεις τοῦ Εὐαγγελίου, σὺν ταῖς τῶν θείων κανόνων λύσεσιν, οἰκονομίαν εἶναι σωτήριον ὑπ' ἀναθέματι· καὶ τοῦτο καθεκάστην ἐκδικοῦντες διὰ τῶν προλεχθέντων ἐξοριῶν καὶ φυλακῶν, τὸ Εὐαγγέλιον λελύκασι κατὰ τὴν φωνὴν τῶν ἁγίων· καὶ δυνάμει ἐπὶ πάσης παραβάσεως οἰκονομίαν γίνεσθαι ὑποτίθενται· τὰς**

589 Ἡ συνέχεια τοῦ ἀποσπάσματος εἶναι ἡ ἑξῆς: «εἰς τὸ νὰ παρουσιάσουν ὡς οἰκονομία τὴν ἀθέτησι τῶν ἐντολῶν καὶ αὐτὴ ἡ οἰκονομία νὰ γίνη νόμος αἰώνιος, χωρὶς μέτρο ἢ φραγμό, εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῇ μὲ τὴν ἀθέτησι τῶν ἐντολῶν ὁ ἐθισμὸς καὶ ἡ συνήθεια τοῦ λαοῦ, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ μὴ προβληματίζεται κἂν μὲ τὴν φαύλη ἀθέτησι τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ νὰ τὴ θεωρῇ ὡς πρᾶξι συνηθισμένη καὶ νόμιμη».

ἀναλλοιώτους ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἀλλοιώσαντες, καὶ τρεπτὰς ἀποδεικνύοντες" (Φατ. 48, 134, 140 – PG 99, 1076)»[590].

Ἀλλοῦ περιγράφει ὁ Ὅσιος τὸν ἐξαναγκασμὸ ποὺ ἐπεβλήθη, λίγο πρὸ τῆς συνόδου του 809, ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ παρανομήσουν μαζὶ μὲ τὸ συνέδριο τῆς ἀνομίας μὲ ἐξορίες, δεσμὰ διὰ ἀλυσίδων, ἀναθεματισμούς, κ.ἄ. Καὶ στὴν συνέχεια ἀναφέρεται στὴν ἴδια τὴν σύνοδο, τί ἀποφάσισε, (βλ. κατωτέρω περὶ αὐτοῦ σὲ ἐλεύθερη ἀπόδοση ἐντὸς τοῦ ἑπομένου κειμένου): «"Καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἐγκατέλιπε Κύριος τοσοῦτον τὴν καθ' ἡμᾶς γενεάν, ὥστε πάντας κλῖναι γόνυ τῇ Βάαλ, ἀλλ' εὑρεθῆναί τινας ὡς καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς μοιχείας πρότερον καὶ αὐτίκα ἐρειδομένους τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις, γνωσθέντων τούτων τῷ δὴ παραιτουμένῳ τὴν κοινωνίαν ἀμφοτέρων κροτεῖται ἐκ προστάγματος βασιλικοῦ καθολικὴ σύνοδος. **Καὶ δὴ πρὸ τῆς συνόδου φρουρήσαντες καὶ περιστοιχήσαντες στρατιωτικὸν τάγμα τοὺς μὴ συνανομεῖν αὐτοῖς ἀνελομένους ἱστῶσιν ἐπὶ τοῦ συνεδρίου τῆς παρανομίας, ἀναθεματίζουσιν οἱ μοιχοϊστορες, αὐτοφρονοῦσιν, ὑπερορίζουσιν, εἵργουσιν ἀσφαλῶς ἄλλον ἐξ ἄλλου, οὓς μὲν καὶ σιδηροδεσμίους θέμενοι, ἐνίους δὲ καὶ τῷ ξύλῳ τοῖν ποδοῖν συνείραντες.**

Ταῦτά ἐστι τὰ δραματουργήματα τῆς ἀναφυείσης (ὁ τονισμὸς αὐτὸς ἡμέτερος) **μοιχειανικῆς αἱρέσεως**, ὦ πατέρες. Δεδογματίκασιν οὖν ἐπὶ τῶν βασιλέων μὴ κρατεῖν μηδὲ ἄρχειν τοὺς θείους νόμους, ὁπόταν οὐ βούλωνται, ἀλλὰ τὴν σὺν αὐτοῖς παρανομίαν καὶ λύσιν τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν οἰκονομίαν προσαγορεύεσθαι. ὅθεν οὐδὲ μιμεῖσθαι θεμιτὸν τοὺς ἐν τῇ παρούσῃ γενεᾷ τινα τῶν μέχρις αἵματος ἐναντίον βασιλέων παρρησιαμένων ὑπὲρ θείων νόμων φασί· καὶ διὰ τοῦτο τὸν Πρόδρομον μὲν μὴ διὰ τὸν πρὸς Ἡρώδην ἐλεγμὸν εἶναι πρόδρομον ἔφασαν, κατασμικρύνοντες τὴν κορωνίδα τῆς ἀρετῆς τοῦ ἁγίου, εἴπω δὲ καὶ παρωθούμενοι αὐτὴν ὡς οὐκ ἀναγκαίαν, τὸν δὲ Χρυσόστομον καὶ φωστῆρα τοῦ κόσμου καὶ φανερῶς εἰπεῖν ἐτόλμησαν καὶ λέγουσιν οὐ καλῶς πεποιηκέναι ὑπὲρ τοῦ τῆς χήρας ἀγροῦ ἐξορισθέντα, ἐλέγξαντα τὴν Εὐδοξίαν κἀντεῦθεν ταράξαντα τὴν Ἐκκλησίαν. ἑκάστῳ τῶν ἱεραρχῶν πρὸς τὸ

590 ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ Ε., Κριτικὴ τῆς ἐν Πειραιεῖ Ἡμερίδος: «15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου καὶ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας», Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος, τ. 24–25, σσ. 70-71.

δοκοῦν αὐτῷ ἐν τοῖς παρεμπίπτουσι σφάλμασιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ κανὼν πάντως διαγορεύει, πράττειν ἐξέφηναν, κἂν καθαίρεσις πρόκειται, καὶ τοῦτο οἰκονομίαν νομίζοντες· μηδὲ γὰρ ἐγχωροῦν ἐστι φυλάττεσθαι τοὺς κανόνας φησὶν ἅπαντας" (Φατ. 555, 851, 42).

Ἡ Σύνοδος λοιπὸν τοῦ 809 ἔγινε καθ' ὑποβολὴ καὶ ἐπίταξι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὑπῆρχε ἐξαναγκασμὸς καὶ πλήρης στέρησις τῆς ἐλευθερίας, σὲ σημεῖο πού, ἂν κάποιος εἶχε ἀντίθετο γνώμη, νὰ θεωρῆται ἔνοχος καὶ ὑπόδικος, νὰ ἀναθεματίζεται καὶ νὰ παραδίδεται στοὺς στρατιῶτες διὰ φυλάκισι καὶ ἐξορία.

Οἱ ἀποφάσεις δὲ τῆς Συνόδου ὥριζαν, ὅτι γιὰ τοὺς βασιλεῖς δὲν ἰσχύουν οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ, "**δεδογματίκασιν οὖν ἐπὶ τῶν βασιλέων μὴ κρατεῖν μηδὲ ἄρχειν τοὺς θείους νόμους ὁπόταν οὐ βούλωνται**"· τὴν διάλυσι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ὠνόμασαν οἰκονομία, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μιμούμεθα αὐτούς, οἱ ὁποῖοι σήμερα ἀντιστέκονται στὶς παρανομίες τῶν βασιλέων, ὑπερασπιζόμενοι τοὺς θείους νόμους· ὅτι ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ἔσφαλε, ἐπειδὴ ἤλεγξε τὸν Ἡρώδη καὶ δι' αὐτὸ δὲν εἶναι Πρόδρομος καί, βεβαίως, ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἅγιος καὶ φωστῆρας τῆς οἰκουμένης κακῶς ἔπραξε ποὺ ἤλεγξε τὴν Εὐδοξία γιὰ τὸν ἀγρὸ τῆς χήρας καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐτάραξε τὴν Ἐκκλησία. Ἀπεφάνθησαν τέλος ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἱεράρχες δύνανται κατὰ τὸ δοκοῦν νὰ ἀντιμετωπίζουν τὰ διάφορα σφάλματα καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, ἔστω καὶ ἐὰν πρόκειται ἀκόμη καὶ γιὰ καθαιρετικὰ ἁμαρτήματα τὰ ὁποῖα τὰ ἐκλαμβάνουν καὶ αὐτὰ ὡς οἰκονομία»[591].

Ἐμεῖς στεκόμαστε ἰδιαιτέρως στὸ γεγονός, ποὺ ἄλλωστε καὶ ἐρευνᾶται, ὅτι ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 ἀνεφύη ἡ μοιχειανικὴ αἵρεση. Τοῦτο ὁ Ὅσιος τὸ συνεπιβεβαιώνει ἀμέσως μετὰ τοῦ ἀνωτέρου ἀποσπάσματος λέγοντας:

«Τί τἆλλα λέγειν καὶ μηκύνειν τὸν λόγον; **πολυσχεδῆ αἵρεσιν ἐτεκτήναντο**, τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ἀνατρέπουσαν, τοὺς θείους κανόνας διαλύουσαν, τὰς τῶν θεοφόρων πατέρων διδασκαλίας ἀπορραπίζουσαν καὶ τὴν ἀντιχριστικὴν ἀποστασίαν εὐτρεπίζουσαν, ἀνθ' ὧν οὐ στοιχεῖν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα οὔτε τοῖς ἀποστολικοῖς διατάγμασιν οὔτε τοῖς πατρικοῖς ἐντάλμασιν ἐμμένουσιν, ἀλλὰ πῇ μὲν οὕτως, πῇ δὲ οὐχ οὕτως διὰ τὴν ἐξευρεθεῖσαν αὐτοῖς πονηρὰν καὶ ἀθετητικὴν ἐργασίαν, ἀλλ' οὐκ

591 ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ Ε., ἔνθ.ἀν., σσ. 75-76.

οἰκονομίαν· οὐδεμία γὰρ οἰκονομία λύσιν αὐτῶν ἀποτελεῖ, οὐδ' οὐ μὴν κανόνων, ἢ ἐφ' ὧν ἐνδέχεται μικρὸν παρορᾶν τι, οὐ μὴ εἰς ἀθέτησιν νόμου ἢ ἀναγκαίου ἤτοι καθαιρετικοῦ κανόνος· ἀποστασίας γὰρ τοῦτο σημεῖον»[592].

Ἡ φράση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, «πολυσχεδῆ αἵρεσιν ἐτεκτήναντο», ἔχει τὴν ἀναφορά της στοὺς Ἱεράρχες τῆς συνόδου τοῦ 809 οἱ ὁποῖοι ἐπενόησαν, μηχανεύθησαν αὐτὴν τὴν αἵρεση.

Ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου σχετικῶς λέγεται: «**ὅτι αἵρεσιν ἀναμφιβόλως πεπλήρωκεν ἡ μοιχοσύνοδος**, ἀρχθεῖσα ἀπὸ τῆς μοιχείας· εἰ καὶ διὰ μέσου ὑπελώφησεν ἐκ μόνου τοῦ ὀνομάσαι, μᾶλλον δὲ κηρύξαι τὴν μοιχοζευξίαν, οἰκονομίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ γίνεσθαι. Καὶ μὴ θαυμάσῃς, **εἰ μία φωνὴ τίκτει αἵρεσιν·»[593]. Τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση τὴν ἔτεκε μία φωνὴ τῆς συνόδου τοῦ 809, ποὺ σημαίνει πρὸ αὐτῆς δὲν ὑπῆρχε. Καὶ χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅσιος τὸ ῥῆμα «πεπλήρωκεν» δηλαδὴ ἔχει ἐκπληρώσει–ἐκτελέσει τοῦτο τὸ ἔργο ἡ σύνοδος, τουτ' ἔστι τὴν αἵρεση.**

Σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου λέγεται: «Συγκροτήθηκε λοιπόν, θειοτάτη κεφαλή, σύμφωνα μὲ τὸν Προφήτη Ἱερεμία, σύνοδος ἀληθινὰ παρανόμων καὶ συνέδριο μοιχῶν. Αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ εἰπώθηκε ἐκεῖ μὲ τὴν εἰδωλολατρικὴ ἐκπόρνευση, τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ ἐδῶ μὲ τὴν ἐπικύρωση τῆς στέψης τῶν μοιχῶν. Γιατὶ καὶ οἱ δύο τὸν ἴδιο Κύριο ἀθετοῦν, οἱ πρῶτοι μὲ τὴν παράβαση τοῦ νόμου καὶ οἱ ἄλλοι μὲ τὴν παράβαση τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ δὲν σταμάτησαν μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ, συστήνοντας παρασυναγωγὴ μὲ τὴν προηγουμένη συνέλευση, μὲ τὴν ἀποδοχὴ καὶ συλλειτουργία ἐκείνου ποὺ στεφάνωσε τοὺς μοιχούς, σύμφωνα μὲ τὸν θεῖο Βασίλειο· **ἀλλὰ θέλησαν νὰ ἀποκτήσουν γιὰ τὸν ἑαυτό τους ὄνομα τελείας αἱρέσεως, μὲ ἄλλη δημόσια σύνοδο, ἐκείνους ποὺ δὲν συγκατατέθηκαν μὲ τὴν παράνομη κακοδοξία τους, ἢ μᾶλλον ὁλόκληρη τὴν καθολικὴ Ἐκκλησία, τοὺς ὑπέβαλαν σὲ ἀναθεματισμό·** αὐτοὺς ποὺ εἶχαν φθάσει μπροστά τους, ἄλλους τοὺς ἐξόρισαν κάπου μακριὰ καὶ ἄλλους τοὺς κρατοῦν στὶς φυλακές,

592 F 852, 77 κ.έ.

593 Ἐπιστολὴ 48 «Ἀθανασίῳ τέκνῳ» (ἐγράφη 810-811), PG 99, 1080 / F136, 223 κ.έ. / ΕΠΕΦ 18Β, 242.

ἀρχίζοντας πάλι, ὡς συνήθως, διωγμὸ τῶν ἐδῶ. Καὶ δικαιολογία γι' αὐτοὺς ἦταν, ὅτι ἐπικράτησε ὁ πονηρὸς λόγος. Διακηρύττουν λοιπὸν οἰκονομία τὴν στέψη τῶν μοιχῶν καὶ ὁρίζουν ὅτι οἱ θεῖοι νόμοι δὲν ἰσχύουν γιὰ τοὺς βασιλεῖς. Αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ δίκαιο μέχρις αἵματος, τοὺς ἀπαγορεύουν νὰ μιμοῦνται τὸν Πρόδρομο καὶ τὸν Χρυσόστομο. Διατυπώνουν τὴ γνώμη, ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς Ἱεράρχες ἔχει ἐξουσία μεγαλύτερη ἀπὸ τοὺς Κανόνες, ἀντίθετα μὲ ὅσα ὁρίζονται ἀπὸ αὐτούς»[594].

Διὰ τοῦ συνεδρίου (τοῦ 806), λέγεται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, ὅτι χρημάτισαν παρασυναγωγὴ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἀποδέχθηκαν τὸν μοιχοζεύκτη καὶ συλλειτούργησαν μαζί του. Ἐνῶ δι' ἄλλης δημοσίας συνόδου (τοῦ 809) ἀπέκτησαν στὸν ἑαυτό τους τὸ ὄνομα τελείας αἱρέσεως, ὑποβάλλοντας αὐτοὺς ποὺ δὲν συγκατατέθηκαν στὴν παράνομη κακοδοξία τους, μᾶλλον ὅλη τὴν Ἐκκλησία, στὸν ἀναθεματισμό. Αὐτὰ δείχνουν ὅτι ἡ αἵρεση ἐμφανίσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ διὰ τῆς συνόδου τοῦ 809.

Ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου λέγεται: «Εἰ δὲ λέγῃ ἡ ὁσιότης σου, πῶς αὐτῇ πρὸ τῆς λεηλασίας τοῦτο οὐκ εἴπομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐμνημονεύομεν τῶν ἐν τῇ βυζαντίδι· ἐκεῖνο γινωσκέτω· ὅτι οὔπω σύνοδος ἦν, οὐδὲ ἐκφωνητὸν ὑπῆρχε τὸ πονηρὸν δόγμα καὶ ἀνάθεμα. Καὶ πρὸ τούτων οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἀποστῆναι τῶν παρανο-

594 Ἐπιστολὴ 33 «Λέοντι πάπᾳ Ῥώμης» (ἐγράφη 809), PG 99, 1017 / F92, 16 κ.έ. / ΕΠΕΦ 18Β, 158. «Γέγονε τοίνυν, ὦ θειοτάτη τῶν ὅλων κεφαλῶν κεφαλή, κατὰ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν, σύνοδος ὡς ἀληθῶς ἀθετούντων, καὶ συνέδριον μοιχωμένων. Ὅπερ γὰρ ἐκεῖσε διὰ τῆς εἰδωλικῆς ἐκπορνεύσεως λέλεκται, τοῦτο ἐνταῦθα διὰ τῆς μοιχοζευκτικῆς ἐπικυρώσεως δέδεικται. Ἀμφότεροι γὰρ τὸν αὐτὸν Κύριον ἠθέτησαν, οἱ μὲν διὰ τῆς νομικῆς, οἱ δὲ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς παραβάσεως. Καί γε οὐ μέχρι τούτου ἔστησαν, παρασυναγωγὴ διὰ προτέρας συνελεύσεως, ἐν τῇ τοῦ μοιχοζεύκτου παραδοχῇ καὶ συνιερουργίᾳ, κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον, χρηματίσαντες· **ἀλλ' ὡς ἂν ἑαυτοῖς αἱρέσεως τελείας ὄνομα περιποιήσωνται, δι' ἑτέρας συνόδου δημοσίας, τοὺς μὴ τῇ παρανόμῳ αὐτῶν κακοδοξίᾳ συγκαταθεμένους, μᾶλλον δὲ ὅλην τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀναθεματισμῷ ὑποβεβλήκασι·** τοὺς ἤδη φθάσαντας ἐπὶ προσώπου αὐτῶν, οὓς μὲν ἐξοστρακίσαντες πόῤῥω που· οὓς δὲ φυλακαῖς κατέχοντες. Διωγμὸν κατὰ τὸ σύνηθες, τῶν ἐνταῦθα πάλιν καινουργήσαντες. Καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοῖς, λόγου πονηροῦ κραταίωμα. Οἰκονομίαν οὖν τὴν ζευξιμοιχείαν δογματίζουσιν· ἐπὶ τῶν βασιλέων τοὺς θείους νόμους μὴ κρατεῖν διορίζονται· τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας καὶ δικαίου μέχρις αἵματος ἐνστάντας, ὥσπερ τὸν Πρόδρομον καὶ Χρυσόστομον, μιμεῖσθαι ἀπαγορεύουσιν· ἕκαστον τῶν ἱεραρχῶν ἐξουσιάζειν ἐν τοῖς θείοις κανόσι, παρὰ τὰ ἐν αὐτοῖς κεκανονισμένα, ἀποφαίνονται».

μούντων τελείως, ἢ τὸ φεύγειν μόνον τὴν προφανῆ κοινωνία αὐτῶν, οἰκονομίᾳ δὲ πρεπούσῃ ἀναφέρειν ἕως καιροῦ. Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθεν εἰς προὔπτον ἡ αἱρετικὴ ἀσέβεια διὰ συνόδου εἰς τοὐμφανές,…»[595]. Πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 δὲν ὑπῆρχε ἐκφωνητὸ τὸ πονηρὸ δόγμα καὶ ἀνάθεμα· καὶ κατωτέρω προσθέτει ὅτι ἐξῆλθε στὴν ἐπιφάνεια ἡ αἱρετικὴ ἀσέβεια διὰ τῆς συνόδου τοῦ 809 ἐμφανῶς. Καὶ τὸ ὅτι διὰ τῆς συνόδου αὐτῆς καὶ ὄχι πρὸ αὐτῆς ἐκφωνήθηκε ἡ αἵρεση φαίνεται ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγει «ὅτι οὔπω σύνοδος ἦν», ὅτι δὲν ὑπῆρχε σύνοδος· ἀλλὰ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὑπῆρχε ἡ σύνοδος τοῦ 806.

Δὲν ὑπάρχει οὔτε μία περίπτωση ποὺ νὰ ἀποκαλεῖ ὁ Ὅσιος αἱρετικὴ τὴν σύνοδο τοῦ 806 σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν σύνοδο τοῦ 809.

Ἐδῶ, ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ παρεμβάλλουμε - προσθέσουμε αὐτὸ ποὺ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου ὁρίζει, ὅτι πρέπει ἡ αἵρεση νὰ κηρυχθεῖ δημόσια: «ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκοντος». Αὐτὴ τὴν δημόσια κήρυξη τῆς μοιχειανικῆς αἱρέσεως τὴν πραγματοποίησε ἡ σύνοδος τοῦ 809.

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἔρευνα εἶναι ὅτι ὁ Ὅσιος, τὴν περίοδο πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809, ζητεῖ μόνον τὴν παύση τῆς ἱερουργίας τοῦ Ἰωσὴφ χωρὶς νὰ γίνεται καμία ἀναφορὰ σὲ αἵρεση, γιὰ νὰ ἑνωθεῖ τελείως μὲ τὸν Πατριάρχη Νικηφόρο καὶ τοὺς ὑπολοίπους. Ἐνῶ ἡ στάση του εἶναι διαφορετικὴ μετὰ τὴν σύνοδο αὐτὴ ὡς φαίνεται κατωτέρω.

Πρὶν τὴν σύνοδο· σὲ ἐπιστολή του ὁ ὅσιος Θεόδωρος λέγει: «Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δεόμεθά σου τῆς τελειότητος, τὸν ὑπὸ τῶν κανόνων καθῃρημένον, καὶ ὑπὸ τοῦ προηγησαμένου τὴν ἁγιωσύνην σου, εἰρχθέντα ὅλοις ἐννέα ἔτεσι, παῦσαι τῆς ἱερουργίας, παραλόγως εἰσελθόντα»[596]. Ζητεῖ ὁ Ὅσιος νὰ παύσει τῆς ἱερουργίας ὁ Ἰωσήφ, χωρὶς νὰ γίνεται καμία ἀναφορὰ σὲ αἵρεση.

Ἀλλοῦ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ὁσίου: «Ἐὰν λοιπὸν ὅταν ὑπῆρχε ἡ μοιχεία καὶ ἡ παράβασις τῶν Κανόνων, δὲν ὑποχωρήσαμε μὲ τὴν δύναμη τοῦ Θεοῦ· πῶς λοιπὸν τώρα, ποὺ ἡ βασιλεία εἶναι εὐσεβής, ἐξ

595 Ἐπιστολὴ 39 «Θεοφίλῳ ἡγουμένῳ» (ἐγράφη 809), PG 99, 1048-1049 / F113, 56 / ΕΠΕΦ 18Β, 200 / Βλ. καὶ ὅλη τὴν συνάφεια αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος σ. 378 παρόντος βιβλίου.
596 Ἐπιστολὴ 25 «Νικηφόρῳ πατριάρχῃ» (ἐγράφη 808), PG 99, 989 / F113, 56 / ΕΠΕΦ 18Β, 122.

αἰτίας ἑνὸς Πρεσβυτέρου θὰ ὑποχωρήσουμε καὶ θὰ προδώσουμε τὴν ἀλήθεια, κινδυνεύοντες κατὰ τὴν ψυχή; Ὄχι, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ὑποφερτὰ μέχρι θανάτου, παρὰ νὰ μετέχουμε τῆς κοινωνίας του καὶ αὐτῶν ποὺ συλλειτουργοῦν μαζί του· μέχρι νὰ παύσει τῆς ἱερουργίας ὅπως ἀκριβῶς καὶ προηγουμένως»[597]. Ἐὰν παύσει τῆς ἱερουργίας ὁ Ἰωσὴφ ἐπανέρχεται στὴν πλήρη κοινωνία μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς ὑπολοίπους, χωρὶς νὰ κάνει καμία ἀναφορὰ σὲ αἵρεση.

Σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ λέγεται: «Καὶ τώρα δὲ (πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 καὶ μετὰ τὴν σύνοδο τοῦ 806) κάνοντας χρήση τῆς οἰκονομίας, λέγουμε αὐτὰ τὰ δύο· ἢ παύει δηλαδὴ ὁ καθηρημένος νὰ ἱερουργεῖ καὶ ἀμέσως κοινωνοῦμε μὲ τὸν ἅγιο τοῦτο Πατριάρχη, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ὠφέλιμο ἀπὸ κοινοῦ· ἢ ἂν αὐτὸ δὲν γίνει δεκτό, θὰ εἴμαστε τῆς αὐτῆς συστολῆς ὅπως καὶ προηγουμένως…»[598]. Καὶ πάλι προϋπόθεση νὰ ἔλθει σὲ κοινωνία μὲ τὸν Πατριάρχη εἶναι νὰ παύσει ὁ καθηρημένος νὰ ἱερουργεῖ, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται σὲ αἵρεση.

Ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου λέγεται: «Γεγράφαμέν τε αὐτῷ τῷ ἀρχιερεῖ· ἐπεὶ καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν γνωστὸν βασιλεῦσι γνωστὸν γέγονεν, ὅτι ἐν οὐδενὶ διαφερόμεθα, ἢ μόνον διὰ τὸν Ἰωσήφ· καὶ ἡνίκα οὗτος ὑποσταλῇ τῆς ἱερουργίας, εὐθὺς κοινωνοῦμεν αὐτῷ»[599]. Τὰ ἴδια λέγει καὶ ἐδῶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος, ἡ μόνη προϋπόθεση γιὰ νὰ γίνει κοινωνικὸς μὲ τὸν Πατριάρχη εἶναι νὰ παύσει νὰ ἱερουργεῖ ὁ Ἰωσὴφ ἄνευ οὐδεμίας ἀναφορᾶς σὲ αἵρεση.

Ἐν γένει ὅλες οἱ ἐπιστολὲς αὐτῆς τῆς περιόδου μαρτυροῦν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἡ μόνη προϋπόθεση ὡς πρὸς τὴν κοινωνία μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς λοιποὺς εἶναι νὰ παύσει νὰ ἱερουργεῖ ὁ

597 Ἐπιστολὴ 21 «Συμεὼν Μονάζοντι» (ἐγράφη 808), PG 99, 972 / F56,35 / ΕΠΕΦ 18Β, 98. «Ἐὰν οὖν ὅτε ἡ μοιχεία ἦν, καὶ ἡ τῶν κανόνων παράβασις, οὐχ ὑπεστάλημεν δυνάμει Θεοῦ· πῶς οὖν ἄρτι, ὅτε εὐσεβοῦσά ἐστιν ἡ βασιλεία, ἕνεκεν ἑνὸς πρεσβυτέρου ὑποσταλησόμεθα, καὶ προδώσομεν τὴν ἀλήθειαν, κινδυνεύοντες κατὰ ψυχήν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ πάντα ἡμῖν φορητὰ μέχρι θανάτου, ἢ μετασχεῖν τῆς ἐκείνου κοινωνίας, καὶ τῶν ἐκείνῳ συλλειτουργούντων· ἕως ἂν παύσῃ ἱερουργίας, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προτέρου...».
598 Ἐπιστολὴ 24 «Θεοκτίστῳ Μαγίστρῳ» (ἐγράφη 808), PG 99, 984 / F64, 17 / ΕΠΕΦ 18Β, 114. «Καὶ νῦν δὲ οἰκονομίᾳ χρώμενοι, δύο ταῦτα λέγομεν· ὅτι ἢ παύσει ὁ καθῃρημένος τῆς ἱερουργίας, καὶ παρ' αὐτὰ συγκοινωνοῦμεν τῷ ἁγίῳ τούτῳ πατριάρχῃ· ὅ καὶ λυσιτελὲς κατὰ κοινοῦ· ἢ μὴ ἀνεκτόν, καὶ ἐσμὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς συστολῆς κατὰ τὸ πρότερον,…».
599 Ἐπιστολὴ 28 «Βασιλείῳ μονάζοντι» (ἐγράφη 808), PG 99, 1001 / F79, 109 / ΕΠΕΦ 18Β, 138.

καθηρημένος Ἰωσὴφ χωρὶς νὰ γίνεται καμία ἀναφορὰ σὲ αἵρεση.

Μετὰ τὴν σύνοδο τοῦ 809: τὴν ἑπομένη ἡμέρα τῆς συνόδου ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀπέστειλε ἐπιστολὴ στὸν Πατριάρχη Νικηφόρο ἐξ ὀνόματος τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ Γέροντός του Πλάτωνος· ἐπειδὴ δὲν συμμετεῖχε τῆς συνόδου ὁ Πατριάρχης ἤλπιζε νὰ τὸν ἀποτρέψει ἐκ τῶν ἀποφάσεών της. «… ἐλπίζων δ' ὁ Θεόδωρος ὅτι ὁ Πατριάρχης, μὴ συμμετασχὼν τῆς Συνόδου (Ἰανουάριος 809), ἠδύνατο ν' ἀποτραπῇ ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πλάτωνος ἐπιστολή»[600]. Ἀπέτυχε εἰς τοῦτο. «Ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις ἐκυρώθησαν, ὁ δὲ βασιλεὺς διέταξεν ἀμέσως ν' ἀπαχθῶσιν (=ὁδηγηθοῦν) εἰς τὴν ἔξω τῆς Κπόλεως μονὴν "τοῦ ἀγαθοῦ", εἶτα δὲ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Μάμαντος οἱ Στουδῖται Θεόδωρος, Πλάτων, Καλόγηρος καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωσὴφ καὶ ν' ἀναγνώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου. Μετὰ τούτου ἐξορισθέντες εἰς τὰς Πριγκηπονήσους ἐφυλακίσθησαν, κεχωρισμένως ἀπ' ἀλλήλων»[601].

Μετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ γεγονότα, ὁ ἀγῶνας του πλέον ἀποκτᾶ νέες διαστάσεις, τώρα ἀντιμετωπίζει ἀπόκλιση ἀπὸ τὸ δόγμα, κοινῶς αἵρεση. Γιὰ πρώτη φορά, ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴν φάση, ἀποστέλλει ἐπιστολὴ στὸν Πάπα τῆς Ρώμης Λέοντα Γ' (795-816) στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγει[602]: «Γιατὶ ἀφοῦ αὐτοὶ ἀποδίδοντας τὴν αὐθεντία στοὺς ἑαυτούς τους, δὲν φοβήθηκαν νὰ ἐκπληρώσουν αἱρετικὴ σύνοδο, ἂν καὶ βέβαια ἀκόμη καὶ ὀρθόδοξη νὰ ἦταν, χωρὶς τὴν δική σας γνώση δὲν θὰ εἶχαν ἐξουσία, ὅπως ἐπικράτησε ἔθιμο ἀπὸ τὴν ἀρχή· πόσο μᾶλλον εὔλογο καὶ ἀναγκαῖο εἶναι, ὑπενθυμίζουμε μὲ φόβο, ὑπὸ τῆς θείας πρωταρχίας σου, **νὰ συγκροτηθεῖ νόμιμη σύνοδος, ὥστε τὸ ὀρθόδοξο τῆς Ἐκκλησίας δόγμα, νὰ ἀποκρούσει τὸ αἱρετικόν**· καὶ μήτε ἡ κορυφαιοτάτη ἐξουσία σου μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους νὰ ἀναθεματίζεται ἀπὸ τοὺς νέους κενοφώνους· οὔτε ἐπίσης νὰ βρίσκουν τὴν μοιχοσύνοδο ὡς ὁρμητήριο παρανομίας αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ γλιστροῦν εὔκολα στὴν ἁμαρτία»[603]. **Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πάπα τῆς Ρώμης νὰ συγκροτηθεῖ σύνοδος ὥστε μὲ τὴν ἀπόφασή της ὡς πρὸς τὸ ὀρθόδοξο δόγμα νὰ ἀποκρούσει τὸ αἱρετικό. Αὐτὸ πρώτη φορὰ ζητεῖται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου καὶ αὐτὸ πάλι δείχνει ὅτι ἡ σύνοδος τοῦ 809 εἰσήγαγε τὴν αἵρεση.**

Συνειρμικὰ ἐδῶ προσθέτουμε ὅτι ἡ πλήρης ἕνωση ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τὸν ἅγιο Ταράσιο Πατριάρχη Κπόλεως συνέβη τὸ 797, ὅταν καθαίρεσε τὸν μοιχοζεύκτη Ἰωσήφ. Μὲ τὸν ἅγιο Νικηφόρο ὡς πρὸς τὴν περίοδο πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 γιὰ τὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ζητεῖ ὁ Ὅσιος μόνον τὴν παύση τῆς ἱερουργίας τοῦ καθηρημένου ἤδη Ἰωσήφ. Καὶ τελικὰ αὐτὴ ἡ ἕνωση ἐπετεύχθη ὅταν ὁ ἅγιος Νικηφόρος μετὰ τὴν σύνοδο τοῦ 809, στὶς ἀρχὲς τοῦ 812 σὲ σύνοδο, κατεδίκασε ἐκ νέου τὸν Ἰωσὴφ καὶ μάλιστα ζητήθηκε ἡ παρέμβαση καὶ τοῦ Πάπα Ρώμης, μιᾶς καὶ εἶχε λάβει γνώση τοῦ θέματος. «Συγκροτηθείσης δ' ἐν ἀρχῇ τοῦ 812 Συνόδου καὶ καταδικασθέντος αὖθις τοῦ Ἰωσήφ, κατέστη δυνατὸν νὰ συμβιβασθῶσιν οἱ Στουδῖται μετὰ τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου»[604]. «Ὄντας πρόθυμος (ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Α' Ραγκαβὲ 811-813) γιὰ ἐκκλησιαστικὴ εἰρήνη, ἔδωσε ἐντολὴ στὸν πατριάρχη νὰ ἐπανεξετάσει τὸ θέμα τῆς συνόδου τοῦ 809 καὶ τοῦ Ἰωσὴφ τῶν Καθαρῶν, ἐνῶ ζητήθηκε καὶ ἡ παρέμβαση τοῦ Πάπα Λέοντα Γ' (795-816), ὁ ὁποῖος ἦταν γνώστης τοῦ ζητήματος»[605]. Καὶ οἱ δύο Πατριάρχες δικαίωσαν τὸν ἀγῶνα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου κατα-

600 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ὁ ἅγιος Θεόδωρος Στουδίτης..., σ. 17.

601 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ. ἀν., σ. 17.

602 «Κατὰ τὴν ἐκτίμησή του, ἡ ὑπόθεση τῆς μοιχείας ("μοιχοζευξία") τελικὰ ἀποδεικνύεται μία "χαλεπωτάτη αἵρεσις", ἡ ὁποία ἐμφανίσθηκε ἀργότερα, δὲν ἦταν καθόλου ὑποδεέστερη ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση. Ἐπιπρόσθετα, ἡ ἴδια διαμάχη χαρακτηρίζεται ὡς μία "ἀντιχριστική προδρομία" καὶ ὡς "καινοτομία τῆς πίστεως". Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πλαίσιο τῆς μοιχείας, τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει ὡς αἵρεση, ὡς πρόδρομο τοῦ ἀντιχρίστου καὶ ὡς καινοτομία, ἀπευθύνεται γιὰ πρώτη φορὰ γιὰ βοήθεια στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης, τὸν πάπα Λέοντα Γ'», ΤΣΙΓΚΟΥ Β., Ἐκκλησιολογικὲς θέσεις τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, σσ. 84-85.

603 Ἐπιστολὴ 33, ἔνθ.ἀν., PG 99, 1020 / F93, 60 / ΕΠΕΦ 18Β, 162. «Εἰ γὰρ οὗτοι ἑαυτοῖς ἐξαυθεντήσαντες αἱρετικὴν σύνοδον ἐκπληρῶσαι οὐκ ἔδεισαν, καίπερ εἰ καὶ ὀρθοδόξον οὐκ ἄνευ τῆς ὑμῶν εἰδήσεως ἐξουσιάζοντες, ὡς τὸ ἄνωθεν κεκρατηκὸς ἔθος· πόσῳ γε μᾶλλον εὔλογον καὶ ἀναγκαῖον ἂν εἴη, ὑπομιμνήσκομεν φόβῳ, ὑπὸ τῆς θείας πρωταρχίας σου, **ἔννομον κροτηθῆναι σύνοδον, ὡς ἂν τὸ ὀρθόδοξον τῆς Ἐκκλησίας δόγμα, τὸ αἱρετικὸν ἀποκρούσηται**· καὶ μήτε ἡ κορυφαιότης σου σὺν ἅπασι τοῖς ὀρθοδόξοις ἀναθεματίζοιτο παρὰ τῶν νέων κενοφώνων· μητ' αὖ ὁρμητήριον ἀνομίας τὴν μοιχοσύνοδον εὑρίσκοντες οἱ βουλόμενοι κατολισθαίνωσιν εὐπετῶς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν».

604 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ. ἀν., σ. 19.

605 Βλ. τὴν παραπομπὴ αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος στὴν εἰσαγωγὴ αὐτῆς τῆς ἑνότητος σ. 341.

δικάζοντας τὸν Ἰωσήφ· ἐνῶ ὁ ἅγιος Ταράσιος, ὡς διασώζει ὁ βιογράφος τοῦ Ὁσίου, ὅλως ἰδιαιτέρως τὸν ἐπαίνεσε. «οὐδὲ γὰρ ἂν καλῶς δεδρακέναι τὸν μέγαν ἔλεγεν Θεόδωρον ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπανελθόντα ὁ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμος (=πρώτιστος) Ταράσιος, εἰ μὴ αὐτὸν ᾔδει τὴν ἀληθῆ τρίβον τοῦ εὐαγγελίου ἀπλανῶν ὁδεύοντα· οὐδ' αὖ πάλιν ἀπεδέχετο αὐτὸν ὁ τῆς νίκης ἐπώνυμος ἱεροθέτης, καὶ ὡς ἀθλητὴν ἀληθείας τοῖς ἐπαίνοις κατέστεφεν, εἰ μὴ ὀρθοτομοῦντα διεγνώκει τὸν λόγον τῆς πίστεως»[606].

Ἕνα πολὺ σημαντικὸ στοιχεῖο ὡς πρὸς τὸ ἐξεταζόμενο θέμα μας εἶναι οἱ οἰκονομίες ποὺ ἀσκεῖ ὁ Ὅσιος στὶς περιόδους: πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 καὶ μετὰ ἀπ' αὐτήν.

Ὡς πρὸς τὴν περίοδο πρὸ τῆς συνόδου ἡ οἰκονομία ἔχει τὴν ἀναφορά της μόνον ὡς πρὸς παράβαση ἱερῶν Κανόνων. Σὲ σχετικὴ ἐπιστολή του αὐτῆς τῆς περιόδου ὁ ὅσιος Θεόδωρος λέγει: «Γιατὶ ὅριον οἰκονομίας, ὡς γνωρίζεις, εἶναι νὰ μὴν ἀθετεῖς καθόλου κάτι ἀπὸ τὰ θεσμοθετηθέντα, οὔτε ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ κάνεις μία μικρὴ ὑποχώρηση κατὰ τὴν περίσταση καὶ τὴν αἰτία καὶ νὰ βρίσκεται τὸ ζητούμενο κατὰ τρόπο ἀδέξιο· νὰ πηγαίνει τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸ χειρότερο καὶ νὰ ζημιωνόμαστε στὰ τελειότερα πράγματα»[607]. Καὶ ἐπισυνάπτει ὁ Ὅσιος στὴν ἐκεῖ συνάφεια δύο παραδείγματα οἰκονομίας: τὸ πρῶτο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ποὺ ἅγνισε καὶ

606 PG 99, 268D–269A.

607 Ἡ συνάφειά του εἶναι ἡ ἑξῆς: «Τὸ μεγαλύτερο ὅμως ἀπὸ αὐτό, συγχώρεσέ μας, δὲν εἶναι θέμα οἰκονομίας, ἀλλὰ χρέος παρανομίας καὶ παραβάσεως τῶν θείων κανόνων... Ἔτσι κάποιος διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐφαρμόζοντας τὴν οἰκονομία δὲν ἔσφαλε τοῦ καλοῦ, γιατὶ γρήγορα ξαναέλαβε αὐτὸ τὸ μικρὸ τὸ ὁποῖο ἐγκατέλειψε. Ὅπως συμβαίνει μετὰ τοῦ πηδαλιούχου, ὁ ὁποῖος χαλαρώνει γιὰ λίγο τὸ πηδάλιο, ἐξ αἰτίας τῆς καταιγίδος ποὺ φύσηξε ἀντίθετα. Ἐνῶ ἂν ἐνεργοῦσε διαφορετικά, θὰ ἁμάρτανε τοῦ σκοποῦ· ἀντὶ οἰκονομίας θὰ τελοῦσε παράβαση».

Τὸ πρωτότυπο: «Τὸ δὲ μεῖζον τούτου, οὐκέτι, σύγγνωθι, οἰκονομίας τρόπος, ἀλλὰ παρανομίας καὶ παραβάσεως τῶν θείων κανόνων ὄφλημα. Οἰκονομίας γὰρ ὅρος, ὡς οἶσθα, μήτε τι τῶν κειμένων ἀθετεῖν καθόλου, μήτε ἐφ' ᾧ οἷόν τε μικρὸν ὑφεῖναι κατὰ καιρὸν καὶ λόγον· ὡς ἐντεῦθεν εὑρεῖν τὸ ζητούμενον ἀτεχνῶς· πρὸς τὸ σφοδρότερον ὑπάγεσθαι τῷ πράγματι, καὶ ζημιοῦσθαι τὰ τελεώτερα. Οὕτως τι ἐκ τοῦ αἰῶνος οἰκονομῶν, οὐ διέσφαλται τοῦ καλοῦ· θᾶττον γὰρ ἐπεδράξατο ὃ μικρὸν ἐνέλιπεν. Ὡς ἐπὶ οἰακοστρόφου, ὑπανέντος μικρὸν τὸ πηδάλιον, διὰ τὴν ἀντιπνεύσασαν καταιγίδα. Ἑτέρως δὲ διενεχθεὶς διήμαρτε τοῦ σκοποῦ· ἀντὶ οἰκονομίας παράβασιν τελέσας», Ἐπιστολὴ 24 «Θεοκτίστῳ Μαγίστρῳ», Ἐπιστολὴ 24, ἔνθ. ἀν., PG99, 984 / F64, 21 / ΕΠΕΦ 18Β, 115.

περιέτεμε τὸν Τιμόθεο· καὶ τὸ δεύτερο τοῦ Μ. Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἀποσιώπησε τὸ νὰ κηρύττει γυμνὴ τὴν φωνὴ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι Θεός. Αὐτὰ ὅμως, λέγει ὁ Ὅσιος, τὰ ἔπραξαν πρὸς καιρὸν διότι γρήγορα ξαναέλαβαν αὐτὸ ποὺ γιὰ λίγο ἐγκατέλειψαν.

Καὶ τὸ ὅτι ἡ οἰκονομία ποὺ ἀσκεῖ ἐδῶ ὁ Ὅσιος ἔχει τὴν ἀναφορά της μόνον ὡς πρὸς τὴν παράβαση τῶν ἱερῶν Κανόνων, φαίνεται ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγει μόλις ἀνωτέρω συναπτὰ μὲ τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα: «Τὸ δὲ μεῖζον τούτου, οὐκέτι, σύγγνωθι, οἰκονομίας τρόπος, ἀλλὰ παρανομίας καὶ παραβάσεως τῶν θείων κανόνων ὄφλημα». Τὸ περισσότερο ἀπ' αὐτό, δὲν εἶναι τρόπος οἰκονομίας, ἀλλὰ χρέος παρανομίας καὶ παραβάσεως τῶν θείων Κανόνων.

Καὶ κατωτέρω στὴν ἴδια ἐπιστολὴ λέγει: «Σύνοδος λοιπόν, δέσποτα, δὲν εἶναι ὅταν ἁπλὰ συνάγονται Ἱεράρχες καὶ Ἱερεῖς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πολλοί. Διότι, λέγει, εἶναι προτιμότερος ἕνας ποὺ ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, παρὰ μύριοι ποὺ τὸ παραβαίνουν· ἀλλὰ τὸ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου, εἰρηνικῶς καὶ μὲ τὴν τήρηση τῶν ἱερῶν Κανόνων· καὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν νὰ μὴ γίνεται ὡς ἔτυχε, ἀλλ' ὡς πρέπει τῇ ἀληθείᾳ καὶ στὸν κανόνα καὶ γνώμονα τῆς ἀκριβείας»[608]. Καὶ ἐδῶ γίνεται μνεία ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου μόνον περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων, χωρὶς καμία ἀναφορὰ περὶ θεμάτων πίστεως.

Στὴν ἴδια παράγραφο, τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος, προσθέτει: **«καὶ ἐξουσία τοῖς ἱεράρχαις ἐν οὐδενὶ δέδοται ἐπὶ πάσῃ παραβάσει κανόνος· ἢ μόνον στοιχεῖν τὰ δεδογμένα, καὶ ἕπεσθαι τοῖς προλαβοῦσιν». Καὶ ἐδῶ τὸ θέμα ἑστιάζεται μόνον ἐπὶ παραβάσεως Κανόνος.**

Στὴν ἑπομένη παράγραφο λέγει τὰ ἑξῆς σχετικὰ καὶ σημαντικά: «Δὲν ἐπιτρέπεται, δὲν ἐπιτρέπεται, ὦ δέσποτα, οὔτε στὴν δική μας Ἐκκλησία οὔτε σὲ ἄλλη νὰ κάνει κάτι ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς κειμένους νόμους καὶ κανόνες. Γιατὶ ἂν αὐτὸ ἐπιτραπεῖ εἶναι μάταιο τὸ Εὐαγγέλιο, μάταιοι καὶ οἱ Κανόνες. Ὁ καθένας δηλαδὴ κατὰ τὸ διάστημα τῆς δικῆς του ἀρχιερωσύνης, ἐπειδὴ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἐνεργεῖ ὅπως νομίζει μαζὶ μ' αὐτοὺς ποὺ συμφωνοῦν μαζί του, ἂς

608 Ἔνθ.ἀν, PG 99, 985 / F66-69 / ΕΠΕΦ 18Β, 116. «Σύνοδος τοίνυν, δέσποτα, οὐ τὸ ἁπλῶς συνάγεσθαι ἱεράρχας τε καὶ ἱερεῖς, κἂν πολλοὶ ὦσι. Κρείσσων γάρ, φησί, εἷς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μυρίοι παραβαίνοντες· ἀλλὰ τὸ ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ φυλακῇ τῶν κανόνων· καὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς δοκεῖ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ κανόνι, καὶ τῷ γνώμονι τῆς ἀκριβείας».

εἶναι νέος εὐαγγελιστής, ἄλλος ἀπόστολος, ἕτερος νομοθέτης. "Ἀλλ' οὐδαμῶς". Γιατὶ ἔχουμε παραγγελία ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀπόστολο, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ποὺ παραλάβαμε καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ποὺ ὁρίζουν οἱ Κανόνες τῶν κατὰ καιροὺς Συνόδων, Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν, ἐὰν κανεὶς δογματίζει ἢ προστάζει νὰ πράξουμε, νὰ τὸν ἔχουμε ἀπαράδεκτο καὶ νὰ μὴ τὸν συγκαταλέγουμε στὸν κλῆρο τῶν ἁγίων»[609]. Καὶ ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ὁσίου εἶναι μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνες.

Εἶναι σαφέστατα τὰ ἀποσπάσματα αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, τὸ θέμα ἦταν μόνον ἡ παράβαση τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἐντολῆς τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ ἡ οἰκονομία ποὺ ἄσκησε ὁ Ὅσιος ἔχει αὐτὴν τὴν ἀναφορά. Σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα φθάνει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἀπὸ τὴν μελέτη ὅλων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ὁσίου Θεοδώρου αὐτῆς τῆς περιόδου, οὐδεμία παραμικρὴ νύξη περὶ αἱρέσεως. Πῶς λοιπὸν θὰ ἀσκοῦσε οἰκονομία σὲ κάτι ποὺ δὲν ἀναφέρεται οὔτε κἂν λεκτικῶς;

Ὡς πρὸς τὴν περίοδο μετὰ ἀπὸ τὴν σύνοδο τοῦ 809 ἡ οἰκονομία ἔχει τὴν ἀναφορά της ὡς πρὸς τὴν αἵρεση.

Αὐτὸ τὸ θέμα ἐξετάζεται κατωτέρω, σ' αὐτὴν τὴν ἑνότητα τῆς οἰκονομίας τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, διὰ πολλῶν. Ἐδῶ τὸ μόνον ποὺ σημειώνουμε εἶναι ὅτι καὶ στὴν ἐπιστολὴ 40 καὶ στὴν ἐπιστολὴ 49 ποὺ ἀποστέλλονται στὸν ἴδιο παραλήπτη, τὸν μαθητή του ὅσιο Ναυκράτιο, ὁμιλεῖ (στὴν 49) περὶ οἰκονομίας, ἀλλ' ὁμιλεῖ (καὶ στὶς δύο) σαφέστατα καὶ ξεκάθαρα περὶ αἱρέσεως καὶ αἱρετικούς. Ἐνδεικτικῶς ἐδῶ μόνον, ὡς πρὸς τὴν πρώτη: «**ἡ πρώτη** (ἐρώτηση) **περὶ πρεσβυτέρου τοῦ ὀρθοδοξοῦντος, ἀλλ' ὅμως μνημονεύοντος φόβῳ διωγμοῦ τὸν αἱρετικὸν ἐπίσκοπον, προαποκρίθην σοι· πλὴν καὶ αὖθις· εἰ μὴ συλλειτουργεῖ αἱρετικῷ, καὶ εἰ μὴ μεταδιδοῖ τοῖς τοιούτοις,**…»[610]. Ὡς πρὸς τὴν δευτέρα: «**ἀπεκρίθην καὶ δι' ἑτέρων τῶν πρὸς Εὐόδιον γραμάτων, ὅτι Ναί, οἰκονομίας χάριν· μόνον μὴ συλλειτουργοῦντος αὐτοῦ αἱρετικοῖς**»[611].

Εἶναι πάρα πολλὲς οἱ μαρτυρίες τοῦ Ὁσίου περὶ αἱρέσεως σ' αὐτὴν τὴν περίοδο ποὺ καθιστᾶ ἀναμφισβήτητο γεγονός ὅτι ἡ οἰκονομία ποὺ ἄσκησε, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἔχει αὐτὴν τὴν ἀναφορά, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν προηγουμένη περίοδο.

Ἕνα ἄλλο σημαντικὸ στοιχεῖο εἶναι ὅτι, πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809, ὁ Ὅσιος ἀποκρύπτει τὴν ὑπόθεση τῆς ἀκοινωνησίας τοῦ Ἱερέως Ἰωσὴφ καὶ τῶν ἐκείνου συλλειτουργούντων, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν μετὰ τὴν σύνοδο περίοδο.

Ὡς πρὸς τὴν πρὸ τῆς συνόδου περίοδο, σὲ ἐπιστολή του λέγει: «Ποιά οἰκονομία, ὦ δέσποτα, πρέπει νὰ γίνει, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς πλέον αὐτῆς ποὺ πράξαμε; **Διότι ἕως τοῦ παρόντος συνεστείλαμε τοὺς ἑαυτούς μας, ἐγὼ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, διατηροῦντες σιωπήν·** ἐπειδὴ ὑπάρχει καιρὸς τοῦ λαλεῖν καὶ τοῦ σιγᾶν, κάθε τρόπο μεθοδεύσαμε στὸ νὰ μὴ γίνει φανερὴ ἡ ὑπόθεση»[612].

Σὲ ἄλλη ἐπιστολή του λέγει: «**Ἕως μὲν ἦν καιρὸς τοῦ οἰκονομεῖν καὶ κρύπτειν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀκοινωνησίας Ἰωσὴφ τοῦ οἰκονόμου**»[613]. Ἕως ὅτου, λέγει, ἦταν καιρὸς τοῦ νὰ οἰκονομοῦμε καὶ νὰ κρύπτουμε τὴν ὑπόθεση τῆς ἀκοινωνησίας τοῦ Ἱερέως Ἰωσὴφ τοῦ οἰκονόμου.

Τὴν ὑπόθεση αὐτὴ τῆς ἀκοινωνησίας ἐν τέλει τὴν ἀποκάλυψε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ὁ Ἅγιος. Τοῦτο τὸ λέγει ὡς ἑξῆς: «**Ἐπὰν δὲ νῦν εὐδόκησεν ἀγαθὸς ἡμῶν Θεὸς εἰς προῦπτον ἐκβῆναι τὴν ὑπόθεσιν φανερῶς,**…»[614]. Στὴν συνέχεια περιγράφει τὸ πῶς ἔγινε φανερὴ ἡ υπόθεση. Παρέμεινε ὁ Ἰωσὴφ στὴν μονὴ τῶν Στουδίου, ποὺ εὑρίσκετο πλησίον τῆς Κπόλεως, ἐπὶ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα καὶ δὲν συνεκοινώνησε–συλλειτούργησε στὶς ἑορτὲς ποὺ ἐπιτελέσθηκαν

609 Ἔνθ.ἀν., PG 99, 985-988 / F67, 90 / ΕΠΕΦ 18Β, 118. «Οὐκ ἔστιν οὖν, οὐκ ἔστιν, ὦ δέσποτα, οὔτε τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν, οὔτε ἑτέραν, **παρὰ τοὺς κειμένους νόμους καὶ κανόνας ποιεῖν τι**. Ἐπεὶ εἰ τοῦτο δοθείη, κενὸν τὸ Εὐαγγέλιον, εἰκῇ οἱ κανόνες· καὶ ἕκαστος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς οἰκείας ἀρχιερωσύνης, ἐπειδὴ ἔξεστιν αὐτῷ ὡς δοκεῖ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ πράσσειν, ἔστω νέος εὐαγγελιστής, ἄλλος ἀπόστολος, ἕτερος νομοθέτης. Ἀλλ' οὐδαμῶς. Παραγγελίαν γὰρ ἔχομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου, παρ' ὃ παρελάβομεν, παρ' ὃ οἱ κανόνες τῶν κατὰ καιροὺς συνόδων καθολικῶν τε καὶ τοπικῶν, ἐάν τις δογματίζῃ, ἢ προστάσσῃ ποιεῖν ἡμᾶς, ἀπαράδεκτον αὐτὸν ἔχειν, μηδὲ λογίζεσθαι αὐτὸν ἐν κλήρῳ ἁγίων».

610 Βλ. περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς σ. 364.

611 Βλ. περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς καὶ ὅλη τὴν συνάφεια τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος σσ. 361κ.ἑ.

612 Ἐπιστολὴ 24, ἔνθ. ἀν., PG 99, 984 / F64, 8 / ΕΠΕΦ 18Β, 112. «Τίνα δὲ δεῖ οἰκονομίαν γενέσθαι, ὦ δέσποτα, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς πλέον ἧς πεποιήκαμεν; ὅτι ἕως τοῦ παρόντος ὑπεστείλαμεν ἑαυτοὺς σιωπὴν ἄγοντες ἐγώ τε καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἐπεὶ καὶ καιρὸς τοῦ λαλεῖν καὶ τοῦ σιγᾶν, πάντα τρόπον μεθοδεύοντες εἰς τὸ μὴ εἰς προῦπτον ἐκβῆναι τὴν ὑπόθεσιν».

613 Ἐπιστολὴ 31 «Τοῖς ἐν τῷ Σακκουδίωνι ἀδελφοῖς» (ἐγράφη 808), PG 99, 1009 / F84,1 / ΕΠΕΦ 18Β, 146.

614 Ἔνθ. ἀν., PG 99, 1009 / F85, 9 / ΕΠΕΦ 18Β, 148.

μὲ τὸν Πατριάρχη καὶ τοὺς κληρικούς του (καὶ δὲν ἐπεσκέφθη τὸν βασιλέα). Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοῦ ζητηθοῦν ἐξηγήσεις ὑπὸ κάποιου ἀπεσταλμένου τοῦ βασιλέως (λογοθέτου τοῦ Δρόμου). Καὶ ἀναγκαζόμενος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὁμολόγησε τὴν ἀλήθεια· ὅτι δὲν ἔχω κάτι μὲ τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς, οὔτε μὲ τὸν Πατριάρχη, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν οἰκονόμον Ἰωσήφ, αὐτὸν ποὺ στεφάνωσε τὸν μοιχὸ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καθηρημένος ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων[615].

Καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ προστεθεῖ τὸ ἑξῆς σημαντικὸ ποὺ λέγει ὁ ὅσιος Θεόδωρος: «Διότι ὅσο ἐξηρτᾶτο ἀπὸ ἐμένα, **μὲ κάθε τρόπο φύλαξα στὰ δύο αὐτὰ χρόνια, νὰ μὴ γίνει φανερὴ ἡ ὑπόθεση. Ἐκεῖνο λέγω στὸν ἑαυτό μου, ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἔχω τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου γιὰ νὰ δύναμαι νὰ ἐλέγχω·** μοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ οἰκεία φυλακὴ καὶ νὰ μὴ μετέχω τῆς κοινωνίας ἐκείνου καὶ τῶν ἐν γνώσει συλλειτουργούντων μὲ ἐκεῖνον, μέχρι νὰ ἐξέλθει ἐκ μέσου τὸ σκάνδαλο»[616].

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ προκύπτει ὅτι ὁ ὅσιος Θεόδωρος κατέβαλλε κάθε προσπάθεια, αὐτὴν τὴν περίοδο, νὰ μὴ φανερωθεῖ ἡ ἀκοινωνησία του ὡς πρὸς τὸν μοιχοζεύκτη Ἰωσὴφ καὶ τοὺς ἐν γνώσει συλλειτουργοῦντες αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἀπεκάλυπτε, ὁ ἴδιος δὲν εἶχε καμία πρόθεση νὰ τὸ δημοσιοποιήσει. **Καὶ τὸ ὅλως ἀξιοπρόσεκτο εἶναι ὅτι δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος, λέγει, ὡς πρὸς τὸ νὰ δύναται νὰ ἐλέγχει καὶ ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἀρκοῦσε ἡ οἰκεία

615 «Πῶς δέ; (ἦλθε εἰς προῦπτον ἡ ὑπόθεση βλ. ἀνωτέρω), διὰ τῆς τοῦ λογοθέτου τοῦ Δρόμου ἐπερωτήσεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἀποκρίσεως. Φησὶ γάρ, Διὰ τί ἕως τοῦ παρόντος οὐ συνεκοινώνησας ἡμῖν, καὶ τῷ πατριάρχῃ, τοσούτων ἑορτῶν διελθουσῶν; καὶ ὅτι εἰπὲ παῤῥησίᾳ τὸ αἴτιον. Καὶ ὡμολόγησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὡμολόγησεν· ὅτι οὔτε πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς ἡμῶν βασιλεῖς ἔχω τι, οὐδ’ αὖ πρὸς τὸν πατριάρχην· ἀλλὰ πρὸς τὸν οἰκονόμον, τὸν στεφανώσαντα τὸν μοιχόν, καὶ διὰ τοῦτο καθηρημένον παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων», ἔνθ. ἀν., PG 99, 1009 / F85,11 / ΕΠΕΦ 18Β, 148.

616 Ἐπιστολὴ 25, ἔνθ. ἀν., PG 99, 989 / F70, 67 / ΕΠΕΦ 18Β, 122-124. «ἐπεὶ τὸ ὅσον ἐν ἐμοί, παντὶ τρόπῳ ἐφυλαξάμην ἐν τοῖς δυσὶν ἔτεσι τούτοις, μὴ εἰς προῦπτον ἐκβῆναι τὴν ὑπόθεσιν· **ἐκεῖνο ἐν ἐμαυτῷ λέγων, ὅτι, ἐπεὶ οὐκ εἰμὶ ἐπισκόπου ἔχων αξίωμα δυνάμενος ἐλέγχειν·** ἀρκετόν μοι ἡ οἰκεία φυλακή, καὶ τὸ μὴ μετασχεῖν με τῆς τε ἐκείνου κοινωνίας, καὶ τῶν ἐκείνου ἐν γνώσει συλλειτουργούντων, ἕως ἂν ἐκ μέσου γένηται τὸ σκάνδαλον» / Καὶ σὲ ἄλλη ἐπιστολή του ὁ Ὅσιος λέγει τὰ ἴδια: «ἡμεῖς δὲ ἕως τοῦ νῦν οὕτω διήλθομεν, οὐ δημοσίως διαγορεύοντες· ἐπεὶ μηδὲ ἐπισκοποῦμεν· ἐν δὲ τῇ οἰκείᾳ Ἐκκλησίᾳ φυλαττόμενοι, διότι ἱερατεύομεν…», Ἐπιστολὴ 27 «Νικήτᾳ πατρικίῳ» (ἐγράφη 808), PG 99, 996 / F74, 52 / ΕΠΕΦ 18β, 130.

φυλακὴ κ.έ. Προκαλεῖ ὅμως ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι μόνον Ἐπίσκοπος μπορεῖ νὰ ἐλέγχει· αὐτὸ ἔρχεται σὲ εὐθεῖα ἀντίθεση μ’ αὐτὸ ποὺ λέγει ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση:

«Διότι εἶναι ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, νὰ μὴ σιωποῦμε ὅταν κινδυνεύει ἡ πίστη. Γιατὶ λέγει· νὰ ὁμιλεῖς καὶ νὰ μὴ σιωπᾶς. Καὶ ἐὰν ὑποστέλληται (=ὑποχωρεῖται) δὲν εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου σ’ αὐτό. Καὶ ἐὰν αὐτοὶ σιωπήσουν θὰ κράξουν οἱ λίθοι. Ὥστε ὅταν πρόκειται περὶ τὸν λόγο τῆς πίστεως, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε· ἐγὼ ποιός εἶμαι; Ἱερεύς; Ὄχι. Ἄρχων; Οὔτε. Στρατιώτης; Ἀπὸ ποῦ; Γεωργός; Οὔτε καὶ αὐτό. Πτωχός, ἐξασφαλίζοντας μόνον τὴν καθημερινή μου τροφή. Δὲν ἔχω λόγο οὔτε φροντίδα περὶ τοῦ προκειμένου θέματος. Ἀλλοίμονο! Οἱ πέτρες θὰ κράξουν, καὶ σὺ μένεις σιωπηλὸς καὶ ἀδιάφορος; Ἡ ἀναίσθητη φύση ἐπάκουσε καὶ σὺ ἄφωνος; Αὐτὸ ποὺ δὲν ἔχει ψυχή, οὔτε λογοδοτεῖ στὸ δικαστήριο, φοβούμενο κατὰ κάποιο τρόπο τὴν ἐντολὴ βροντοφωνάζει καὶ σὺ ποὺ πρόκειται νὰ λογοδοτήσεις στὸν Θεὸ τὸν καιρὸ τῆς κρίσεως, ἀκόμη καὶ περὶ ἀργοῦ ρήματος, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι ζητιάνος, λέγεις ἀπερίσκεπτα· τί μὲ νοιάζει γι’ αὐτό;»[617].

Πῶς συμβιβάζεται, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι ἀφ’ ἑνὸς ἐπειδὴ δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐλέγχει· καὶ ἀφ’ ἑτέρου ὅτι εἶναι ἐντολὴ τοῦ Κυρίου νὰ ἐλέγχουμε καὶ νὰ μὴ σιωποῦμε ὅταν περὶ πίστεως ὁ λόγος[618]. Καὶ δὲν δικαιολογεῖται οὔτε ὁ Ἱερεύς, οὔτε ὁ ἄρχοντας, ὁ στρατιώτης, ὁ γεωργός, ὁ πτωχός, ὁ

617 Ἐπιστολὴ 81 «Παντολέοντι Λογοθέτῃ», PG 99, 1321 / F595, 12 / ΕΠΕΦ 18Γ, 76. «Ἐντολὴ γὰρ Κυρίου μὴ σιωπᾶν ἐν καιρῷ κινδυνευούσης πίστεως. Λάλει γάρ, φησί, καὶ μὴ σιώπα. Καί, Ἐὰν ὑποστέλληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. Καί· Ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται. Ὥστε ὅτε περὶ πίστεως ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Ἐγὼ τίς εἰμι; Ἱερεύς; ἀλλ’ οὐδαμοῦ. Ἄρχων; καὶ οὐδ’ οὕτως. Στρατιώτης; καὶ ποῦ; Γεωργός; καὶ οὐδ’ αὐτὸ τοῦτο. Πένης, μόνον τὴν ἐφήμερον τροφὴν ποριζόμενος. Οὐδείς μοι λόγος καὶ φροντὶς περὶ τοῦ προκειμένου. Οὐὰ οἱ λίθοι κράξουσι, καὶ σὺ σιωπηλὸς καὶ ἄφροντις; ἡ ἀναίσθητος φύσις Θεοῦ ἐπακήκοε, καὶ αὐτὸς λαιλαπιστής; ὁ μὴ ἐψύχωται, μηδὲ ἐν κριτηρίῳ λελογοθέτηται, δεδοικὸς οἱονεὶ τὸ πρόσταγμα φωνοβολεῖ· καὶ σὺ ὁ μέλλων εὐθύνεσθαι ὑπὸ Θεοῦ ἐν καιρῷ ἐτάσεως, καὶ περὶ ἀργοῦ ῥήματος, κἂν ἐπαίτης εἶ, διδόναι λόγον· λέγεις ἀλογῶν· Τίς μοι ἐν τούτῳ φροντίς;».

618 «Οὐ μόνον εἰ βαθμῷ τις καὶ γνώσει προέχων ἐστίν, ὀφείλει διαγωνίζεσθαι, λαλῶν καὶ διδάσκων τὸν τῆς ὀρθοδοξίας λόγον· ἀλλὰ γὰρ καὶ μαθητοῦ τάξιν ἐπέχων εἴη, χρεωστεῖ παῤῥησιάζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐλευθεροστομεῖν. Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τοῦ θείου Χρυσοστόμου· ἐπεὶ καὶ ἄλλων Πατέρων», ἐπιστολὴ 2 «Μονάζουσιν», PG99, 1120 / F265, 3 / ΕΠΕΦ18Β, 292.

ζητιάνος. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ θὰ δώσουν λόγο γιὰ τὴν σιωπή τους στὸν Θεό· καὶ ἂν αὐτοὶ σιωπήσουν θὰ κράξουν οἱ λίθοι. **Ἡ ἀπάντηση εἶναι μία καὶ μοναδική, δὲν ὑπῆρχε θέμα αἱρέσεως πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809 καὶ πρέπει νὰ συμπληρώσουμε ὅτι ὁ Ὅσιος τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση δὲν τὴν θεωροῦσε ὑποδεέστερη τῆς εἰκονομαχικῆς**. «Κατὰ τὴν ἐκτίμησή του, ἡ ὑπόθεση τῆς μοιχείας («μοιχοζευξίας») τελικὰ ἀποδείχθηκε μία "χαλεπωτάτη αἵρεσις", ἡ ὁποία μολονότι ἐμφανίσθηκε ἀργότερα, δὲν ἦταν καθόλου ὑποδεέστερη ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση»[619].

Ἡ στάση του ὅμως μετὰ τὴν σύνοδο τοῦ 809 διαφοροποιεῖται ἀντιδιαμετρικὰ καὶ συμφωνεῖ μὲ τὴν στάση του ἔναντι τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως. Συγκεκριμένα λέγει: «Πῶς λοιπὸν λέγουν, ὅτι χωρὶς νὰ ἀντιδρᾶ καὶ νὰ διδάσκει κανείς, θὰ τοὺς ὀνομάσουμε αἱρετικούς; Εἶναι φαντασίες αὐτὰ ποὺ ἐλέχθησαν ἀνωτέρω καὶ ὄνειρα, ἢ ἀληθινά; Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀληθινά, πῶς δὲν διδάσκουν κάθε φορὰ καὶ δὲν κηρύττουν μὲ ἔργα καὶ λόγια; Ἢ γιατὶ ἐσεῖς μὴ πειθόμενοι σ' αὐτούς, τάσσεσθε σχεδὸν μὲ τὸ μέρος αὐτῶν ποὺ τὰ λένε (ἀλλὰ καὶ ἂν ἐμεῖς "σιωπῶμεν", βοοῦν τὰ πέρατα τὴν ἀλήθεια) **ἐπισύροντας στοὺς ἑαυτούς σας τὸ φοβερὸ τῆς σιωπῆς κρῖμα; Γιὰ τὴν ὁποία αὐτὴ αἰτία καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινός, γιὰ νὰ μὴ σιωπήσω, ἀναγκάζομαι γραπτῶς καὶ ἀγράφως, κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμή μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἕτοιμος ἀκόμη καὶ νὰ πεθάνω**· ἔστω καὶ ἂν κάποιος ἀπὸ σᾶς νομίζει ἴσως ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖο, θὰ πῶ μάλιστα καὶ περιττὸ νὰ πράττω αὐτά»[620].

Ἐδῶ, σ' αὐτὰ τοῦ Ὁσίου, ὑπογραμμίζουμε ὅτι ἡ σιωπὴ σὲ καιρὸ ποὺ κινδυνεύει ἡ πίστη ἐπισύρει τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ

619 Βλ. ὑποσ. 602 / **«μάλιστα τὴν αἵρεση αὐτὴ (τὴν μοιχειανικὴ) δὲν τὴν θεωρεῖ μικρότερη τῆς Εἰκονομαχίας»,** ΖΗΣΗ Σ., Περιπτώσεις οἰκονομίας στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, Θδ 2 (2018), 313.

620 Ἐπιστολὴ 48, ἔνθ. ἀν., PG 99, 1076 / F133, 129 / ΕΠΕΦ 18β, 236. «Πῶς οὖν φασιν, ὅτι μηδενὸς ἀνθισταμένου καὶ διδάσκοντος καλέσομεν αὐτοὺς αἱρετικούς; Φαντασία τὰ προλεχθέντα καὶ ὄνειροι, ἢ ἀληθῆ; Ἐπειδὴ δὲ ἀληθῆ, πῶς οὐχὶ διδάσκουσιν ἑκάστοτε καὶ κυρύττουσιν ἔργῳ καὶ λόγῳ; ἢ πῶς οὐχ ὑμεῖς πειθόμενοι αὐτοῖς, μικροῦ δεῖν μετ' αὐτῶν τῶν λεγόντων ἵστασθε (ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς σιωπῶμεν, τὰ πέρατα βοᾷ τὴν ἀλήθειαν), τὸ φοβερὸν τῆς σιωπῆς κρῖμα ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπώμενοι; Δι' ἣν αἰτίαν ἐγὼ ὁ ταπεινὸς τοῦ μὴ σιγᾷν ἀναγκάζομαι ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως, κατὰ τὴν ἐνοῦσαν μοι δύναμιν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, μετὰ παρασκευῆς θανάτου· κἂν τις ὑμῶν ἴσως οὐκ ἀναγκαίως, εἴπω δ' ὅτι καὶ περιττολόγως οἴεται ταῦτα ἐνεργεῖν με».

ἴδιος γι' αὐτὸν τὸν λόγο, μετὰ τὴν σύνοδο τοῦ 809, ἐπεδόθη σὲ ἕναν ἀγῶνα, μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις, πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, γράφοντας καὶ ὁμιλῶντας γιὰ τὴν αἵρεση ποὺ γέννησε αὐτὴ ἡ σύνοδος. Ἡ πρώτη ἐπιστολή του, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀπεστάλη στὸν Πάπα τῆς Ρώμης Λέοντα (βλ. ἀνωτέρω). Τὸ πλεῖστο μέρος αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῆς τῆς περιόδου ἀναφέρονται ἀναφανδὸν στὴν μοιχειανικὴ αἵρεση, μὲ πολὺ δυνατὲς ἐκφράσεις καὶ μὲ ἔντονη προτροπὴ διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦσαν μαζί τους (βλ. κατωτέρω). Πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἐλέχθη ποτὲ στὴν προηγουμένη περίοδο (ἀφοῦ ἀπέκρυπτε τὴν ἀκοινωνησία). **Καὶ πράγματι συμφωνεῖ μὲ τὴν στάση του ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση**· τὴν ὁποία δὲν θεωρεῖ (τὴν μοιχειανικὴ) μικρότερη τῆς εἰκονομαχικῆς, ὡς ἤδη ἐλέχθη, γράφοντας μάλιστα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, περὶ τοῦ κρίματος τῆς σιωπῆς[621], (καὶ σ' αὐτὴν τὴν αἵρεση προτρέπει μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις νὰ διακοπεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία καὶ μὲ τοὺς Εἰκονομάχους καὶ μὲ ὅσους κοινωνοῦσαν μαζί τους).

Μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ μᾶς καὶ τὸ θέμα μας παρουσιάζει ἡ ἐπιστολὴ «Θεοφίλῳ ἡγουμένῳ» ποὺ ἤδη ἀναφερθήκαμε ἀνωτέρω. Τρία ἀποσπάσματα θὰ παραθέσουμε ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴν συνάφεια, ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολή, γιὰ νὰ φανεῖ ἡ ἔμφαση ποὺ δίνει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση καὶ τὴν κοινωνία αὐτῶν τῶν αἱρετικῶν ποὺ οἱ συνέπειες ἔχουν ἄκρως σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τοὺς μοναχούς. «Ἐὰν λοιπὸν ὑπάρχουν κάποιοι μοναχοὶ στοὺς τωρινοὺς καιρούς, ἂς τὸ δείξουν μὲ τὰ ἔργα τους. **Καὶ ἔργο τοῦ μοναχοῦ εἶναι τὸ νὰ μὴν ἀνέχεται νὰ καινοτομεῖται τὸ παραμικρὸ στὸ Εὐαγγέλιο· ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ δίνοντας παράδειγμα αἱρέσεως καὶ συγκοινωνίας μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ ἔτσι δώσουν λόγο γιὰ τὴν ἀπώλειά τους**»[622].

Σὲ ἄλλο σημεῖο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς λέγει ὁ Ὅσιος: «**Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος, οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ**

621 Βλ. περὶ τοῦ κρίματος τῆς σιωπῆς ἐνδεικτικῶς στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ὁσίου ἐπὶ τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως PG 99, 1120-1121 καὶ 1629.

622 PG 99, 1049 / F114, 91 / ΕΠΕΦ 18β, 202. «Εἰ οὖν μοναχοὶ εἰσί τινες ἐν τοῖς νῦν καιροῖς, δειξάτωσαν ἐπὶ τῶν ἔργων. Ἔργον δὲ μοναχοῦ, μηδὲ τὸ τυχὸν ἀνέχεσθαι καινοτομεῖσθαι τὸ Εὐαγγέλιον· ἵνα μὴ ὑπόδειγμα τοῖς λαϊκοῖς προτιθέμενοι αἱρέσεως καὶ αἱρετικῆς συγκοινωνίας, τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπωλείας λόγον ὑφέξουσι».

τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλη καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο»[623].

Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς λέγει: «**ὅτι μέγισται ἀπειλαὶ κεῖνται παρὰ τῶν ἁγίων ἐκφωνηθεῖσαι τοῖς συγκαταβαίνουσιν αὐτῇ μέχρι καὶ ἑστιάσεως**»[624].

Τέτοιες βαρειὲς καὶ ἔντονες ἐκφράσεις δὲν ὑπάρχουν πρὶν τὴν σύνοδο τοῦ 809. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἐνῶ ἐδῶ ὁμιλεῖ ὅτι ὑπάρχουν μέγισται ἀπειλαὶ γι' αὐτοὺς ποὺ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς αἱρετικοὺς μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ φαγητοῦ· καὶ ἀνωτέρω ὁμίλησε περὶ κρίματος τῆς σιωπῆς. Αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφός του ἅγιος Ἰωσήφ, συμμετεῖχαν στὴν σύνοδο τοῦ 806, σιώπησαν καὶ δέχθηκε μάλιστα ὁ ἀδελφός του, μὲ τὴν συναίνεση ἀσφαλῶς τοῦ Ὁσίου, νὰ χειροτονηθεῖ καὶ νὰ ἐγκατασταθεῖ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Καὶ ἡ χειροτονία δὲν θὰ ἔγινε βεβαίως ἀπ' αὐτοὺς ποὺ συμμετεῖχαν στὴν σύνοδο, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦσαν μαζί τους. Ναί, ἀλλὰ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μόνον οἱ αἱρετικοὶ ἀλλὰ καὶ ὅσοι κοινωνοῦν μαζί τους καὶ ἐνῶ ὑπάρχουν καὶ μέγισται ἀπειλαὶ μέχρι ἑστιάσεως. Πῶς λοιπὸν ἀποδέχθηκαν κάτι τέτοιο; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἁπλή, τότε δὲν ὑφίστατο θέμα αἱρέσεως ἀλλὰ μόνον παραβάσεως ἱερῶν Κανόνων καὶ ἐντολῆς Εὐαγγελίου ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμη ἐξελιχθεῖ σὲ αἵρεση.

Τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση τὴν ἔτεκε [«εἰ μία φωνὴ (τῆς συνόδου αὐτῆς) τίκτει αἵρεσιν»], **ἐκπλήρωσε** («ὅτι αἵρεσιν ἀναμφιβόλως πεπλήρωκεν ἡ μοιχοσύνοδος»), **μηχανεύθηκε-ἐπενόησε** («πολυσχεδῆ αἵρεσιν ἐτεκτήναντο» οἱ τῆς συνόδου), **«ἀνεφύη»** («τῆς ἀναφυείσης μοιχειανικῆς αἱρέσεως»), **ἐκφώνησε** («οὐδὲ ἐκφωνητὸν ὑπῆρχε τὸ πονηρὸν δόγμα καὶ ἀνάθεμα» πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809), **ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια** («ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθεν εἰς προὖπτον ἡ αἱρετικὴ ἀσέβεια διὰ συνόδου εἰς τοὐμφανὲς») καὶ «**ἀλλ' ὡς ἐν ἑαυτοῖς αἱρέσεως τελείας ὄνομα περιποιήσωνται**», **ἡ σύνοδος τοῦ 809**. (Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκφράσεις εἶναι τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὡς φαίνεται ἀδιάψευστα ἀπὸ τὶς προηγηθεῖσες παραθέσεις, βλ. στοὺς οἰκείους τόπους). **Διά τοῦτο, πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809, ἡ οἰκονομία εἶχε ἄλλες διαστάσεις, πρακτικὲς καὶ συνέπειες καὶ εἶχε τὴν ἀναφορά της ὡς πρὸς παράβαση τῶν ἱερῶν Κανόνων· σὲ ἀντίθεση μ' αὐτὴν ποὺ ἄσκησε μετὰ τὴν σύνοδο, διότι αὐτὴ ἡ δευτέρα εἶχε τὴν ἀναφορά της ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση[625]. Τῆς δευτέρας τὰ ὅρια ἦταν (καὶ εἶναι) πολὺ περιορισμένα, οἱ δὲ συνέπειες ὅταν ἀσκηθεῖ πέρα αὐτῶν τῶν ὁρίων ἦταν (καὶ εἶναι) ἀρνητικὲς ὡς πρὸς τὸ σωτηριολογικὸ θέμα, καθὼς εἴδαμε καὶ καθὼς θὰ δοῦμε ἀπὸ ἀποσπάσματα τοῦ Ὁσίου στὴν συνέχεια. Πρέπει νὰ προσεχθεῖ ὅλως ἰδιαιτέρως τὸ σημεῖο τοῦτο τῆς διαφορᾶς τῶν δύο αὐτῶν οἰκονομιῶν στὴν ἄσκησή τους ὡς πρὸς τὶς συνέπειές τους, γιὰ τὴν ἐξαγωγὴ ὀρθῶν συμπερασμάτων.**

Καὶ ἔχοντας ὅλα αὐτὰ ὑπ' ὄψιν προβαίνουμε στὴν ἐξέταση τῶν οἰκονομιῶν τοῦ Ὁσίου, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς μοιχειανικῆς αἱρέσεως. Σὲ ἐπιστολή του λέγει: «Γιὰ τὶς ἄλλες ἐρωτήσεις. Ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος δὲν ἔλαβε μέρος στὴν σύνοδο τῶν μοιχειανῶν καὶ τὴν ὀνομάζει ψευδοσύλλογο, ἀλλὰ μνημονεύει τὸν Μητροπολίτη του ποὺ ἔλαβε μέρος σ' αὐτήν· ἐξ' αὐτοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦ ὀρθοδοξοῦντος Ἐπισκόπου ἐὰν πρέπει νὰ κοινωνοῦμε· ἀποκρίθηκα καὶ μὲ ἄλλα γράμματα πρὸς τὸν Εὐόδιον, ὅτι Ναὶ χάριν οἰκονομίας· μόνον ἂν ὁ Ἱερεὺς δὲν συλλειτουργεῖ μὲ τοὺς αἱρετικούς. Δὲν εἶναι τίποτε μνημονευομένου τοῦ ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐκεῖνος ἀπὸ φόβο μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη του. Ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ εἰς ὁλονύκτια ἀκολουθία ὅταν καλεῖται νὰ πηγαίνετε· καὶ Ἐκκλησία ποὺ παραδίδεται ἀπ' αὐτὸν νὰ τὴν λαμβάνετε· καὶ σ' αὐτὴν ἐρχομένου αὐτοῦ νὰ λειτουργήσει νὰ τὴν παραχωρεῖτε· ἢ καὶ ἂν μνημονεύσει νεκρὸν ὀρθόδοξον νὰ τοῦ συγχωρεῖται· καὶ σ' αὐτὴν νὰ λειτουργεῖ ὁ λαβών, νὰ μὴν ἔχει κανένα κώλυμα. Ἐὰν ὅμως μνημονεύει αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο καὶ ἂν μακαρίζει καὶ ἂν ὀρθοδοξεῖ, ἀπὸ τῆς θείας κοινωνίας θὰ ἀπομακρυνθεῖτε, ἀπὸ δὲ τὴν κοινὴ τράπεζα, ἐὰν ἐκεῖ πρέπει ἂς μνημονεύει. Ἐδῶ νὰ τὸν ἔχετε δεκτὸ τάχα καὶ εὐλογοῦντα καὶ συμψάλλοντα· ἐὰν βεβαίως

623 Βλ. περὶ αὐτοῦ σ. 376.
624 Βλ. περὶ αὐτοῦ σ. 377.

625 **«Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς πηγάς μας ὁ αἱρετικὸς δὲν φυλάσσει τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅστις δὲν φυλάσσει τὰς ἐντολὰς εἶναι αἱρετικός,... Οἱ "πατέρες", διδάσκει ὁ ἅγιος Βαρσανούφιος, "...Περὶ γὰρ καρδίας, πᾶς ὁ μὴ φυλάσσων τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ αἱρετικός ἐστι·..."»**, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ὁ μοναχισμὸς ἔναντι τῆς αἱρέσεως..., σ. 51.

οὔτε μὲ αἱρετικό, ἢ τὸν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο, ἢ κάποιον ἄλλο, συνιερουργεῖ· ἢ ἐν γνώσει μεταδίδει»[626].

Ἡ οἰκονομία ἡ ὁποία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ εἶναι: Ἱερεὺς ὁ ὁποῖος μνημονεύει ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημονεύει ἀπὸ φόβο τὸν οἰκεῖο αἱρετικὸ Μητροπολίτη του, εἶναι κοινωνικὸς ὁ Ἱερεὺς ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων καθ' ὅλα. Πρέπει βεβαίως ὁ ἴδιος ὁ Ἱερεὺς νὰ μὴ συλλειτουργεῖ μὲ αἱρετικούς, αὐτὸ εἶναι ἀδιαπραγμάτευτο γιὰ τὸν Ὅσιο, καθὼς ἐπίσης νὰ μὴ μνημονεύει ὁ ἴδιος αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο. Ἐὰν ὅμως μνημονεύει, σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση, λέγει, ἀπὸ τῆς θείας κοινωνίας θὰ τὸν ἀποφεύγετε, στὴν κοινὴ τράπεζα ὅμως νὰ γίνεται δεκτὸς καὶ ἂς τὸν μνημονεύει. Θὰ τὸν δέχεσθε καὶ ὡς εὐλογοῦντα ἢ συμψάλλοντα, ἐὰν δὲν συνιερουργεῖ μὲ αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο ἢ ἐν γνώσει μεταδίδει (σὲ αἱρετικό). Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ὁ Ὅσιος καὶ Ὁμολογητὴς διδάσκει περὶ μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ αὐτὸ εἶναι γνωστό, ἤδη ἐλέχθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου: «πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων», (βλ.σ. 47), γιὰ νὰ ἀρκεσθοῦμε ἐδῶ μόνον ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν αἵρεση. Συστέλλει, λοιπόν, ἡ οἰκονομία αὐτὸν τὸν μολυσμὸ ποὺ ὑφίσταται ὁ ὀρθόδοξος ἀπὸ τὴν ἄμεση κοινωνία τοῦ μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ ὀρθόδοξος

626 49 ἐπιστολὴ «Ναυκρατίῳ τέκνῳ», PG99, 1088-1089 / F143, 111 / ΕΠΕΦ 18Β, 252-254. «Περὶ δὲ τῶν ἄλλων πεύσεων· Εἰ ὁ ἐπίσκοπος οὐχ εὕρηται εἰς τὴν μοιχοσύνοδον, καλοίη δὲ αὐτὴν ψευδοσύλλογον· μνημονεύει δὲ τὸν ἐν αὐτῇ εὑρεθέντα μητροπολίτην αὐτοῦ· ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ἐπισκόπου ὀρθοδοξοῦντος εἰ χρὴ κοινωνεῖν· ἀπεκρίθην καὶ δι' ἑτέρων τῶν πρὸς Εὐόδιον γραμμάτων, ὅτι Ναί, οἰκονομίας χάριν· μόνον μὴ συλλειτουργοῦντος αὐτοῦ αἱρετικοῖς. Εἰς οὐδὲν γάρ ἐστι, μνημονευομένου τοῦ ἐπισκόπου ὀρθοδόξου ὄντος, κἂν ἐκείνου φόβῳ αἱρετικὸν ἀναφέροντος τὸν οἰκεῖον μητροπολίτην. Τοῦ τοιούτου πρεσβυτέρου καὶ εἰς παννυχίδα προσκαλουμένου, ἰτέον· καὶ Ἐκκλησίαν παρ' αὐτοῦ δεδομένη ληπτέον· καὶ εἰς αὐτὴν ἐρχομένου αὐτοῦ λειτουργῆσαι, παραχωρητέον· ἢ καὶ μνημονεῦσαι νεκρόν, ὀρθόδοξον μέντοι, συγχωρητέον· καὶ ἐν αὐτῇ λειτουργεῖν τὸν λαβόντα, οὐδὲν κωλυτέον. Εἰ δὲ αἱρετικὸν ἀναφέρει ὄντα ἐπίσκοπον, κἂν μακαρίζῃ, κἂν ὀρθοδοξῇ, τῆς μὲν θείας κοινωνίας ἀφεκτέον, τῆς δὲν κοινῆς τραπέζης, ἐπ' ἂν ἐκεῖ δέοι μνημονεύειν. Ὧδε δεκτέον τάχα καὶ εὐλογοῦντα αὐτὸν καὶ συμψάλλοντα· ἐὰν μήτε αἱρετικῷ, ἢ τῷ οἰκείῳ ἐπισκόπῳ, εἴτε τινὶ ἄλλῳ, συνιερουργῇ· ἢ ἐν γνώσει μεταδίδοι» / Μία παρατήρηση**: ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ὡς πρὸς τὸν οἰκονομούμενο Ἱερέα ὅτι ἂν μνημονεύει αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο «Εἰ δὲ αἱρετικὸν ἀναφέρει ὄντα ἐπίσκοπον»· δηλαδὴ ἀποκαλεῖ αἱρετικὸ τὸν ἀκαθαίρετο,** βλ. καὶ ὑποσ. 425, 546, 640.

Ἐπίσκοπος τῆς 49 ἐπιστολῆς, ὥστε νὰ καταστήσει τὸν κατ' ἀκρίβειαν ἀκοινώνητο κατ' οἰκονομίαν κοινωνικό;

Ἐκ τοῦ κειμένου προκύπτει πὼς ὄχι. Ὁ Ἐπίσκοπος παρ' ὅτι «ὀρθοδόξου ὄντος», μολονότι ἀσκεῖται οἰκονομία, ἐν τούτοις δὲν γίνεται κοινωνικὸς ἀπὸ τὸν Ὅσιο καὶ τοὺς ἐνισταμένους (=ὅσοι διέκοψαν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία). Γιατί ὅμως δὲν γίνεται κοινωνικός; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἁπλὴ «διότι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία...», ὁ μολυσμὸς ποὺ ὑπέστη εἶναι ἡ αἰτία ἂν καὶ τὸ ἔκανε ἀπὸ φόβο, παρὰ ταῦτα, δὲν οἰκονομεῖται, (βλ. ποιὰ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ στὴν σ. 376). Ναί, ἀλλὰ λέγει ὁ Ὅσιος «εἰς οὐδὲν γάρ ἐστι». Τὸ δὲν εἶναι τίποτε, ἀναφέρεται στὴν διαμνημόνευση τοῦ ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου ὑπὸ τοῦ Ἱερέως καὶ ὄχι στὴν διαμνημόνευση τοῦ ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου ὡς πρὸς τὸν οἰκεῖο Μητροπολίτη του. «Εἰς οὐδὲν γάρ ἐστι, μνημονευομένου τοῦ ἐπισκόπου ὀρθοδόξου ὄντος, κἂν ἐκείνου φόβῳ αἱρετικὸν ἀναφέροντος τὸν οἰκεῖον μητροπολίτην». Στὸ «εἰς οὐδὲν γάρ ἐστι» θὰ ἐπανέλθουμε διὰ πολλῶν κατωτέρω.

Συνεχίζοντας ὁ ὅσιος Θεόδωρος λέγει ὅτι, ὁ Ἱερεὺς ἐὰν μνημονεύει αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο καὶ ἂν ἀκόμη ὀρθοδοξεῖ ἀπὸ τὴν θεία κοινωνία ποὺ τελεῖ νὰ ἀπομακρυνθεῖτε, μόνον στὴ κοινὴ τράπεζα νὰ τὸν δεχθεῖτε καὶ ἐκεῖ ἂς μνημονεύει. Καὶ ἀκόμη, λέγει, θὰ τὸν δεχθεῖτε καὶ ὡς εὐλογοῦντα καὶ ὡς συμψάλλοντα ἐὰν μὲ ὁποιοδήποτε αἱρετικὸ δὲν συνιερουργεῖ ἢ ἐν γνώσει μεταδίδει (σὲ αἱρετικό), (τὸ γιατὶ ἀσκεῖται ἡ ἐν λόγῳ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ Ὁσίου, τοῦτο ἀπαντᾶται ὑπὸ τοῦ ἰδίου κατωτέρω). Γιατί ὅμως δὲν πρέπει νὰ κοινωνοῦν ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο Ἱερέα ὅταν μνημονεύει αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο; Διότι μολύνεται ἀπὸ τὴν διαμνημόνευση, «πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων». Αὐτὰ ἐξηγοῦν καὶ ἐκεῖνα ποὺ εἶπε ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο «ὀρθοδοξοῦντος» καὶ «ὀρθοδόξου ὄντως», τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐδῶ ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα «κἂν ὀρθοδοξῇ». Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα ὑπὸ τοῦ Ἱερέως, πρέπει νὰ μὴ μνημονεύεται ὁ αἱρετικὸς Ἐπίσκοπος γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ.

Ἐδῶ γεννᾶται ὅμως ἕνα ἐρώτημα· γιατί νὰ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο ὁ Ἱερεύς; Τὸ κάνει ἀπὸ φόβο ἢ ἄλλη αἰτία; Τὸ κείμενο δὲν λέγει τίποτε. Ὁ Ναυκράτιος γνώριζε βεβαίως ὅτι ἐννοοῦσε ἀπὸ φόβο διωγμοῦ· ἐὰν μνημόνευε ὁ Ἱερεὺς δικαιολογεῖται ἡ οἰκονομία ἀπὸ τὸν Ὅσιο. Ἀπὸ ποῦ τὸ γνωρίζουμε; Τὸ λέγει σὲ ἄλλη

ἐπιστολή του μὲ παραλήπτη τὸν ἴδιο, τὴν 40, στὴν ὁποία λέγεται: «Γιὰ τὶς ἄλλες σου ἐρωτήσεις· ἡ πρώτη περὶ Πρεσβυτέρου ὀρθοδόξου ἀλλὰ μνημονεύοντος **ἀπὸ φόβο διωγμοῦ** τὸν αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο, σοῦ προαπάντησα. Σοῦ ἀπαντῶ καὶ τώρα· ἐὰν δὲν συλλειτουργεῖ μὲ αἱρετικὸ καὶ ἂν δὲν μεταδίδει σ' αὐτούς, νὰ γίνεται δεκτὸς εἰς συνεστίαση καὶ ψαλμωδία καὶ εὐλογία βρωμάτων καὶ αὐτὸ κατ' οἰκονομίαν, ὄχι ὅμως στὴν θεία μετάληψη. Πρέπει νὰ ἐρωτοῦμε ὅταν ἐπικρατεῖ ἡ αἵρεση ὁπωσδήποτε· καὶ ἂν δεχθοῦμε ὁμολογία νὰ μᾶς ἀρκεῖ, δὲν γνωρίζω ἐὰν δὲν εἶναι φανερὰ ψευδής»[627]. Μολονότι στὴν 49 ἐπιστολὴ παρέλειψε τὸ "ἀπὸ φόβο νὰ μνημονεύει ὁ τοιοῦτος Ἱερεὺς" ὡστόσο τὸ ὑπονοεῖ καὶ ὁ λόγος εἶναι, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὅτι ὁ Ναυκράτιος γνώριζε τί ἐννοοῦσε ὁ Ὅσιος. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ὁ ὅσιος Ἡγούμενος τῆς μονῆς Στουδίου δὲν τὰ ἔγραφε ὅλα σὲ κάθε ἐπιστολή του, ἰδιαιτέρως στὸν πολὺ κλειστὸ κύκλο μαθητῶν καὶ τέκνων του, διότι τὰ προεγνώριζαν. Ἄλλωστε τοῦ λέγει στὴν 40 ἐπιστολὴ σοῦ «προαποκρίθην», στὴν 49 λέγει «ἀπεκρίθην καὶ δι' ἑτέρων τῶν πρὸς Εὐόδιον γραμμάτων» ποὺ προφανῶς εἶχε ὑπ' ὄψιν ὁ Ναυκράτιος. Αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικὸ γιὰ μᾶς, γιὰ τὴν ἐξαγωγὴ ὀρθῶν συμπερασμάτων· πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας ὅτι τὴν αἰτία τοῦ φόβου δὲν τὴν ἀναφέρει πάντα διότι ὑπονοεῖται.

Ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ προστρέξουμε σὲ μία ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ Ὁσίου (219), ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση, ὅπου ἀσκεῖ τὴν οἰκονομία, διότι αὐτὸ θὰ βοηθήσει πολὺ στὴν ὀρθὴ κατανόηση τοῦ θέματός μας καὶ στὴν συνέχεια ἐπανερχόμαστε στὴν 49 ἐπιστολή.

«Ἐρώτηση 6. - Ἐὰν πρέπει σ' αὐτοὺς ποὺ ψάλλουν μαζὶ μὲ τοὺς αἱρετικούς, ἀλλ' ἀπέχουν ἀπὸ τὴν κοινωνία αὐτῶν, εἴτε εἶναι Πρεσβύτερος, εἴτε Διάκονος, εἴτε λαϊκός, εἴτε γυναῖκα, νὰ τοὺς μεταδίδει τὰ μυστήρια ὁ ὀρθόδοξος Ἱερεύς.

Ἀπάντηση. - Ὡς πρὸς τὴ μετάδοση, νὰ τὰ μεταδίδει· στοὺς ἱερωμένους, κατ' οἰκονομίαν μετὰ ἐπιτιμίου, γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση

627 PG99, 1053 / F117, 78 / ΕΠΕΦ 18Β, 206. « Περὶ τῶν ἑτέρων σου ἐρωτήσεων· ἡ πρώτη περὶ πρεσβυτέρου τοῦ ὀρθοδοξοῦντος, **ἀλλ' ὅμως μνημονεύοντος φόβῳ διωγμοῦ τὸν αἱρετικὸν ἐπίσκοπον,** προαποκρίθην σοι· πλὴν καὶ αὖθις· εἰ μὴ συλλειτουργεῖ αἱρετικῷ, καὶ εἰ μὴ μεταδιδοῖ τοῖς τοιούτοις δεκτέον τὸν τοιοῦτον εἰς συνεστίασιν, καὶ ψαλμωδίαν, καὶ εὐλογίαν βρωμάτων, καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν, οὐ μέντοι εἰς θείαν μετάληψιν. Δεῖ δὲ ἐπερωτᾶν τῆς αἱρέσεως κρατούσης πάντως· ὁμολογίαν δὲ δεχόμενος ἀρκεῖσθαι, οὐκ οἶδα εἰ μὴ προδήλως ψευδολόγος αὕτη».

ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ὡς πρὸς τὰ ἄλλα· στοὺς δὲ λαϊκοὺς ἄνευ ἐπιτιμίου. Ὅσο γιὰ τὸν ἀναγνώστη ποὺ ἀπέχει δύο ἔτη τῆς αἱρετικῆς κοινωνίας, εἶναι δίκαιο νὰ μετέχει τῶν ἁγιασμάτων, ἀκόμη καὶ ἂν στὰ ἄλλα παρασύρεται. **Αὐτὰ ἐλέχθησαν κατ' οἰκονομίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων· ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ ζητώντας νὰ τοὺς κάνουμε ἐντελῶς καθαροὺς τῆς αἱρετικῆς ἀναμείξεως, δὲν τὸ ἀντιληφθοῦμε καὶ τοὺς παραλύσουμε στὰ καίρια»**[628]. Στὴν ἐρώτηση: σ' αὐτοὺς ποὺ συμψάλλουν μὲ τοὺς αἱρετικοὺς ἀπέχουν ὅμως ἀπὸ τῆς κοινωνίας τους, Πρεσβύτερος, Διάκονος, ἢ λαϊκὸς ἂν πρέπει νὰ τοὺς κοινωνεῖ ὁ ὀρθόδοξος Ἱερεύς· ἀπαντᾶ ὁ Ὅσιος: ναὶ νὰ μεταδίδετε τῶν ἁγιασμάτων στοὺς ἱερωμένους, κατ' οἰκονομίαν ἀλλὰ μὲ ἐπιτίμιο, γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ὡς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα, στοὺς λαϊκοὺς ἄνευ ἐπιτιμίου.

Γιὰ νὰ γίνει ἀντιληπτότερη ἡ οἰκονομία ποὺ ἐνάσκησε ἐδῶ ὁ Ὅσιος πρέπει νὰ δοῦμε πῶς ἐννοεῖ τὴν κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικούς. Λέγει σὲ ἄλλη ἐπιστολή του στὴν ἴδια αὐτὴ αἵρεση: «Παρὰ τὰ διατεταγμένα τοῖς ἁγίοις Πατράσι τὸ λεγόμενον. Οὔτε γὰρ συναναστρέφεσθαι, οὔτε συνεσθίειν, οὔτε συμψάλλειν, οὔθ' ὅλως ἔχειν τινὰ κοινωνίαν πρὸς αὐτοὺς καταδέχονται· ἀλλὰ καὶ τὸ οὐαὶ ἐπιφθέγγονται τοῖς μέχρι βρώματος, καὶ πόματος, καὶ σχέσεως κοινωνοῦσιν αὐτοῖς»[629]. Δὲν πρέπει οἱ Ὀρθόδοξοι νὰ συμψάλλουν μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ μάλιστα εἶναι διαταγὴ τῶν ἁγίων Πατέρων νὰ μὴν ὑπάρχει καμία κοινωνία μαζί τους (οὔτε τὸ συντρώγειν). Λαμβανομένων λοιπὸν αὐτῶν ὑπ' ὄψιν, ἡ οἰκονομία τοῦ Ὁσίου στὴν προκειμένη περίπτωση εἶναι ὡς πρὸς τοὺς ἱερωμένους, νὰ κοινωνοῦν ἀπὸ τὴν θεία κοινωνία τῶν Ὀρθοδόξων παρ' ὅτι συνέψαλαν ἀλλὰ καὶ συνέχιζαν νὰ συμψάλλουν μὲ τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ μὲ ἐπιτίμιο·

628 «Λύσεις διαφόρων κεφαλαίων», PG99, 1661-1664 / F842, 58 / ΕΠΕΦ18Γ, 506. «Ἐρώτησις ΣΤ'. - Εἰ χρὴ τοῖς συμψάλλουσι τοῖς αἱρετικοῖς, ἀπεχομένοις δὲ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ἄν τε πρεσβυτέρῳ, ἄν τε διακόνῳ, ἄν τε λαϊκῷ, ἄν τε γυναικί, μεταδιδόναι τῶν ἁγιασμάτων τὸν ὀρθόδοξον ἱερέα. Ἀπόκρισις. - Τὸ μὲν οὖν μεταδιδόναι, μεταδιδότω· τοῖς μὲν ἱερωμένοις, οἰκονομικῶς μετὰ ἐπιτιμίου, διὰ τὴν πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἀπαγωγὴν ἐν τοῖς ἄλλοις· τοῖς λαϊκοῖς ἄνευ ἐπιτιμίου. Περὶ δὲ τοῦ διετίαν ἔχοντος ἀναγνώστου ἐν τῇ ἀποχῇ τῆς αἱρετικῆς κοινωνίας, δίκαιον μετέχειν αὐτὸν τῶν ἁγιασμάτων, κἂν ἐν τοῖς ἄλλοις συναπάγητε. Οἰκονομικῶς δὲ ταῦτα εἴρηται διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων· ὡς ἂν μὴ πάντῃ ζητοῦντες αὐτοὺς καθαροὺς ποιεῖν τῆς αἱρετικῆς συμφύρσεως, λάθωμεν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια παραλύοντες αὐτούς».

629 172 ἐπιστολὴ «Ἡσυχίῳ πρωτονοταρίῳ», PG99, 1541 / F740, 60 / ΕΠΕ18Γ, 354-356.

στοὺς λαϊκοὺς ἴσχυε ἡ ἴδια οἰκονομία ἀλλ’ ἄνευ ἐπιτιμίου. Παρατηροῦμε ὅτι συνυπάρχει ἡ οἰκονομία μὲ ἐπιτίμιο ἢ καὶ χωρὶς αὐτοῦ, ἡ ὕπαρξη ὅμως τοῦ ἐπιτιμίου ὑπονοεῖ ὅτι μόνον ὡς ἁμάρτημα, ὡς παράβαση μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ ἡ πράξη τους ἀπὸ τὸν Ὅσιο. Ἐπιτίμια μόνον σὲ ἁμαρτάνοντες ἐπιβάλλονται, βεβαίως παιδαγωγικῶς γιὰ νὰ τὸ σταματήσουν. Καὶ ἐδῶ κάνει ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουμε τὸ ἁμάρτημα, τὸ ἐπιτίμιο, ἀποδοχὴ καὶ κοινωνία ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁμάρτημα νὰ συνεχίζεται νὰ διαπράττεται. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως τῆς οἰκονομίας· τὸν κατ’ ἀκρίβειαν ἀκοινώνητο, ἐπειδὴ ἀκριβῶς πράττει τὸ ἁμάρτημα καὶ ἐνῶ συνεχίζει νὰ τὸ πράττει, τὸν καθιστᾶ κοινωνικό. Ποιός ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐνεργείας; Τὸ λέγει τὸ κείμενο ἀμέσως κατωτέρω: Αὐτὰ ἔχουν εἰπωθεῖ γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ ζητώντας νὰ τοὺς κάνουμε ἐντελῶς καθαροὺς ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ ἀνάμειξη καὶ ἔτσι δὲν τὸ ἀντιληφθοῦμε καὶ τοὺς παραλύσουμε στὰ καίρια.

Ἡ ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ λόγος τῆς ἀσκήσεως τῆς οἰκονομίας. Ἐπειδὴ εἶναι ἀσθενὴς ὁ ἄνθρωπος δὲν πράττει αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ πράξει καὶ ἔρχεται ἡ οἰκονομία νὰ τὸν βοηθήσει, στὸ τέλος νὰ τὸ πράξει. Λέγει ὅμως καὶ κάτι ποὺ ἐμᾶς ἐνδιαφέρει ἄμεσα: **νὰ μὴ τοὺς κάνουμε παντελῶς καθαροὺς τῆς αἱρετικῆς ἀναμείξεως. Δηλαδή, ἐνῶ ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία συνυπάρχει καὶ ὁ μολυσμὸς ἐκ τῆς αἱρετικῆς κοινωνίας. Διότι ἐὰν δὲν εἶναι παντελῶς καθαροὶ σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ὁ σχετικὸς μολυσμός.** Καὶ στὴν συνέχεια λέγει, ἐὰν τοὺς ζητήσουμε νὰ παύσουν νὰ μολύνονται ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ ἀνάμειξη, δηλαδὴ τῆς συμψαλμωδίας, ἐδῶ καὶ τώρα, θὰ τοὺς παραλύσουμε στὰ καίρια, ποὺ εἶναι νὰ μὴ κοινωνοῦν ἀπὸ τὸ ποτήριό τους ὡς πρὸς τοὺς λαϊκοὺς καὶ νὰ τοὺς μνημονεύουν ἢ νὰ συλλειτουργοῦν ὡς πρὸς τοὺς ἱερωμένους. Ἡ οἰκονομία λοιπὸν ἔχει θεραπευτικὸ χαρακτῆρα.

Ἐδῶ ὅμως γεννᾶται ἕνα εὔλογο ἐρώτημα. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπεῖχαν οἱ ἱερωμένοι καὶ οἱ λαϊκοὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἀπὸ τὴν ψαλμωδία γιατί δὲν ἀπεῖχαν; Ἡ ὅλη συμπεριφορὰ καὶ στάση τους ἀποδεικνύει ὅτι εἶχαν συνειδητοποιήσει τὸ τί σημαίνει κοινωνία μὲ τὴν αἵρεση, γιατί ὅμως συμμετεῖχαν στὴν ψαλμωδία τους μόνον; Οὔτε στὴν ἐρώτηση ποὺ τοῦ τέθηκε, οὔτε στὴν ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε, ὁ Ὅσιος λέγει κάτι ποὺ νὰ ἐξηγεῖ τὸ γιατί. Μία ὅμως προσεκτικότερη ἔρευνα στὶς ὅλες ἐρωτήσεις δίδει τὴν ἀπάντηση.

Στὴν μόλις προηγουμένη ἐρώτηση ἀπὸ αὐτὴν ποὺ εἴδαμε (τὴν 6η) στὴν 5η λέγεται: «Ἐρώτηση 5 – Περὶ λαϊκῶν Ὀρθοδόξων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ κοινωνοῦν ἐξ Ὀρθοδόξου, **ἀλλὰ ἀπὸ φόβο ἀνθρώπινο συναναμιγνύονται σὲ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα μὲ τοὺς αἱρετικούς,** πῶς πρέπει νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζουν οἱ ἀκριβευόμενοι (= αὐτοὶ ποὺ τηροῦν τὴν ἀκρίβεια).

Ἀπάντηση: Ἀπὸ μὲν ἱερατικοῦ, δηλαδὴ Πρεσβυτέρου καὶ Διακόνου, μοναχοῦ καὶ μοναχῆς, πρέπει νὰ ἀποφεύγει νὰ συντρώγει ὁ "ἠκριβωμένος". Δὲν γνωρίζω μόνον ἂν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει γιὰ λόγους οἰκονομίας καὶ τοῦτο σπανίως. Ἀπὸ δὲ τοὺς λαϊκοὺς εἶναι ἀδιάφορο τὸ ἐὰν συντρώγει, ἀκόμη καὶ ἂν κοινωνοῦν πολλὲς φορὲς ἀπὸ φόβο μὲ τὴν αἵρεση, ἔχοντας ὅμως ὀρθόδοξο φρόνημα. **Πλὴν γιὰ νὰ μὴ μείνει ἀτιμώρητο τὸ ἁμάρτημα, νὰ ἐπιβάλλεται μικρὸ ἐπιτίμιο σ’ ἐκείνους ποὺ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸν φόβο τῶν αἱρετικῶν. Τὸ δὲ ἐπιτίμιο νὰ εἶναι, δεκαπέντε γονυκλισίες καὶ εὐχὲς ὁμοίως. Κύριε συγχώρησέ μου τὴν ἁμαρτία· Κύριε νὰ μὲ σπλαχνισθεῖς τὸν ἁμαρτωλό· Κύριε νὰ μὲ ἐλεήσεις· ἀπὸ πεντήκοντα ἢ ἑκατό**»[630].

Ἐδῶ λέγεται τὸ γιατὶ κοινωνοῦσαν οἱ ἱερωμένοι καὶ οἱ λαϊκοὶ τῆς ἐρωτήσεως μὲ τοὺς αἱρετικούς, τὸ ἔκαναν ἀπὸ φόβο, τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται καὶ στὴν 1η καὶ 2α ἐρώτηση. Εἶναι φανερὸ ὅτι στὴν 6η ὑπονοεῖται καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ ἐπανέλαβε καὶ πάλι ὑπονοεῖται, ὅπως στὴν 49 ἐπιστολὴ ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ γιατὶ μόνον συνέψαλαν μὲ τοὺς αἱρετικούς. Πρέπει ὅμως νὰ δοῦμε τί σημαίνει αὐτὸς ὁ φόβος. Σὲ ἐπιστολή του γραμμένη τὴν ἴδια περίοδο (624) μὲ τὴν προηγουμένη λέγει: «Ἐντεῦθεν διωγμὸς ἀναβρασσόμενος, καὶ πατριάρχης θεσπέσιος ἐκσκορακιζόμενος, ἱερεῖς τε καὶ ἱεράρχαι, μονασταὶ καὶ μιγάδες ἐνθεώτατοι, οἱ μὲν ἐξοριζόμενοι καὶ φυλακιζόμενοι· ἕτεροι δὲ μαστι-

630 PG99, 1661 / F 842, 44 / ΕΠΕΦ 18Γ, 504-506. «Ἐρώτησις Ε’ – Περὶ λαϊκῶν, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὀρθοδόξων ἐξ ὀρθοδόξου κοινωνούντων, φόβῳ δὲ ἀνθρωπίνῳ τ’ ἄλλα πάντα τοῖς αἱρετικοῖς συναναμιγνυμένων· πῶς χρὴ τοὺς ἀκριβευομένους περὶ αὐτῶν ἔχειν. Ἀπόκρισις - Ἀπὸ μὲν ἱερατικοῦ ἤγουν πρεσβυτέρου καὶ διακόνου, μονάζοντός τε καὶ μοναζούσης, ἀφεκτέον συνεσθίειν τὸν ἠκριβωμένον· οὐκ οἶδα εἰ μή τι οἰκονομίας τρόπῳ, καὶ τοῦτο σπανιώτερον. Ἀπὸ δὲ τῶν λαϊκῶν, ἀδιάφορον τὸ συνεσθίειν· κἂν τύχῃ πολλάκις καὶ κοινωνεῖν αὐτὸν φόβῳ τῇ αἱρέσει, ἔχοντα δὲ ὅμως ὀρθόδοξον τὸ φρόνημα. **Πλὴν ἵνα μὴ ἀκόλαστον εἴη τὸ ἁμάρτημα, μικρὸν ἐπιτίμιον ἐπιδιδόσθω τοῖς ἀδιαφοροῦσιν ἐκ φόβου τοῖς αἱρετικοῖς.** Τὸ δὲ ἐπιτίμιον, γονυκλισίαι πεντεκαίδεκα, εὐχαὶ ὡσαύτως. Κύριε, συγχώρησόν μοι τὴν ἁμαρτίαν· Κύριε, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· Κύριε ἐλέησόν με· ἀπὸ πεντήκοντα, ἤτοι ἑκατόν».

γούμενοι, καὶ λιμοκτονούμενοι· ἔνιοι δὲ καὶ ἀποκτενόμενοι. Ἐντεῦθεν ἐν ὄρεσι φυγαδευόμενοι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, οἱ μηδὲν τῶν τῆδε προκρίνοντες Θεοῦ. Ἐντεῦθεν ναοὶ κατασκαπτόμενοι, καὶ ἅγια βεβηλούμενα, καὶ θεῖα ἀναθήματα πυρὶ παραδιδόμενα, καὶ κραυγῆς τὰ πάντα καὶ λεηλασίας πλήρη, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν.»[631] Νομίζουμε πὼς ἡ τελευταία φράση τοῦ Ὁσίου τὰ λέγει ὅλα: «καὶ κραυγῆς τὰ πάντα καὶ λεηλασίας πλήρη», (καὶ στὴν μοιχειανικὴ αἵρεση ὁ διωγμὸς ἦταν δεινὸς μὲ πολλὲς κακώσεις, μαστιγώσεις, φυλακίσεις, ἐξορίες κ.ἄ. βλ. PG99, 1072- 1073).

Προσθέτουμε μία ἀκόμη παρατήρηση, ἐπανερχόμενοι στὴν 5η ἐρώτηση ποὺ τοῦ ὑπέβαλαν καὶ στὴν ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε ὁ Ὅσιος. Ἐπιβεβαιώνεται ὅτι ἐξελάμβανε ὡς ἁμάρτημα τὴν ὁποιαδήποτε κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικούς: «ἵνα μὴ ἀκόλαστον εἴη τὸ ἁμάρτημα, μικρὸν ἐπιτίμιον ἐπιδιδόσθω...». Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ διακοπὴ πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τῶν αἱρετικῶν γιὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο ἔχει ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα. «Κύριε συγχώρησόν μοι τὴν ἁμαρτίαν· Κύριε, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· Κύριε ἐλέησόν με», (βλ. ἀνωτέρω σσ.364-365). **Καὶ πρέπει νὰ ὑπογραμιστεῖ ὅτι ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐπιβάλλει ἐπιτίμιο στοὺς Ὀρθοδόξους ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς αἱρετικούς.**

Καὶ ἔτσι ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐπανερχόμαστε στὴν 49 ἐπιστολή. Καθιστᾶ κοινωνικό, ἡ οἰκονομία, τὸν ὀρθόδοξο Ἱερέα ποὺ μνημονεύει τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη του στοὺς ἐνισταμένους Ὀρθοδόξους. Δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια ἀσκεῖ τὴν οἰκονομία στὸν ὀρθόδοξο Ἱερέα ποὺ δὲν τηροῦσε τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Ἐνῶ κατ' ἀκρίβειαν δὲν ἔπρεπε οἱ λοιποὶ Ὀρθόδοξοι νὰ κοινωνοῦν μὲ τὸν

631 Ἐπιστολὴ 204 «Θεοδοσίᾳ Αὐγούστῃ καὶ Βασιλείῳ υἱῷ αὐτῆς», PG99, 1621 / F 812, 31 / ΕΠΕΦ 18Γ, 454-456 / «Ὁ αἱματηρὸς διωγμὸς εἶχε περισσότερα θύματα ἀπὸ αὐτὸν τοῦ Κοπρωνύμου (741-775): **δεκάδες ἐπισκόπων ἐκτοπίστηκαν, πολλοὺς μοναχοὺς τοὺς ἔραψαν καὶ τοὺς ἔπνιξαν μέσα στὸ ράσο τους ἢ βασανίστηκαν μέχρι θανάτου στὶς φυλακές.** Οἱ διωγμοὶ συνεχίστηκαν μὲ λιγότερη βιαιότητα ὑπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Λέοντα 5ου, τὸν Μιχαὴλ 2ο (820-829) καὶ κυρίως τὸν Θεόφιλο (829-842)», ΣΟΥΤΣΙΟΥ ΤΣΙΜΠΡΙΑΝ ΛΟΥΚΡΕΤΣΙΟΥΣ, Τὸ Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 21.

Ἱερέα, παρὰ ταῦτα ἡ οἰκονομία δίδει αὐτὴν τὴν δυνατότητα ὥστε νὰ κοινωνοῦν. **Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἀποδεικνύει ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ», στὸ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ὁ Ὅσιος τὸ ἐκλαμβάνει ἀπὸ μὴ κατεγνωσθέντα αἱρετικό,** (ὡς **τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν 53 ἐπιστολή του,** βλ.σσ. 218κ.ἑ.). **Καὶ ἀκόμη ὅτι οἱ σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπορρέει ἡ ἀνωτέρω ἀρχή, ἔχουν τὴν ἀναφορά τους καὶ σὲ μὴ καταδικασθέντες αἱρετικούς,** (βλ.σσ. 205κ.ἑ.). **Διότι, ἐὰν ἴσχυαν μόνον ὡς πρὸς καταδικασθέντες δὲν θὰ ἀποτελοῦσε παράβαση καὶ δὲν θὰ χρειαζόταν ἡ ἐνάσκηση τῆς οἰκονομίας. Καὶ ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικοὶ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ ἐπιτίμια ποὺ περιέχουν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομία ποὺ ἀσκεῖ ὁ Ὅσιος.**

Τί γίνεται ὅμως μὲ τὸν μολυσμό; Τὸ κείμενο λέγει «εἰς οὐδὲν γάρ ἐστι», δὲν εἶναι τίποτε. Ὥστε δὲν εἶναι τίποτε ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ἄρα δὲν ὑπάρχει μολυσμός, ἄρα δὲν χρειάζεται νὰ τὴν τηρεῖ ἡ Ἐκκλησία, δὲν εἶναι ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος. Τότε γιατί εἶπε, κατ' οἰκονομίαν; Σὲ τί χρειάζεται ἡ πράξη τῆς οἰκονομίας ἐὰν δὲν εἶναι τίποτε; Θὰ ἔπρεπε νὰ πεῖ: «ναί, (νὰ κοινωνεῖτε)· μόνον μὴ συλλειτουργοῦντος αὐτοῖς αἱρετικοῖς», γιατί ὅμως εἶπε «ναί, οἰκονομίας χάριν»; **(Βλ.σσ. 257κ.ἑ. στὴν εἰσαγωγὴ αὐτοῦ τοῦ Κεφαλαίου, γιὰ τὴν ἀπαραίτητο βασικὴ προϋπόθεση περὶ ὑπάρξεως ὑποχρεωτικοῦ ἱεροῦ Κανόνος σ' αὐτὸ ποὺ ἐντέλλεται πρὸς ἐνάσκηση τῆς οἰκονομίας).**

Ἐδῶ ὅμως γεννᾶται καὶ ἕνα ἄλλο ζήτημα. Ἐὰν δὲν εἶναι τίποτε ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» γιατί στὴν 53 ἐπιστολή του «Στεφάνῳ ἀναγνώστῃ...» λέγει ὅτι, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι διδάσκουν ὅτι ὁ ὀρθόδοξος πρέπει νὰ πολυπραγμονήσει ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα ποὺ θὰ κοινωνήσει, ὥστε νὰ τηρήσει ὁ ὀρθόδοξος τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» (βλ.σ. 377 περὶ τῆς 53 ἐπιστολῆς ὅτι τὸ «ἀκοινωνήτῳ» ἀναφέρεται σὲ ἀκατάκριτο)· ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Καὶ ἐγώ, λέγει ὁ Ὅσιος, τηρῶ αὐτὴ τὴν ἀρχὴ (δηλαδὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»), ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα μὲ τὸν ὁποῖο κοινωνῶ καὶ αὐτὸ συμβουλεύω καὶ σᾶς νὰ πράξετε. Ἐὰν δὲν εἶναι τίποτε γιατί τὴν τηρεῖς καὶ ἐὰν δὲν εἶναι τίποτε γιατί συμβουλεύεις καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὴν τηροῦν. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ

ὅτι καὶ οἱ δύο ἐπιστολὲς ἐγράφησαν τὴν ἴδια περίοδο (53, 809-811 / 49, 810-811 κατὰ τὸν Faturo).

Τὸ ἀντιφατικὸ δὲν σταματᾶ ἐδῶ, ἔχουμε καὶ συνέχεια. Καὶ στὸν ἴδιο τὸν Ναυκράτιο, ἐνῶ στὴν 49 τοῦ λέγει αὐτό, στὴν 40 ἐπιστολὴ τὴν ἴδια περίοδο (809-811) τοῦ λέγει: «Ἡ δευτέρα ἐρώτησή σου· περὶ φιλοχρίστου ποὺ σὲ προσκαλεῖ στὸν εὐκτήριο αὐτοῦ οἶκο νὰ κάνετε ἀγρυπνία· καὶ ἂν πρέπει σ' αὐτὸν νὰ λειτουργήσεις καὶ μετὰ τῶν ὁποίων πρέπει. Νὰ ὑπακούσεις καὶ νὰ πᾶς καὶ νὰ συμψάλλεις, ἐὰν αὐτὸς ποὺ σὲ προσκαλεῖ καὶ οἱ ψάλτες εἶναι Ὀρθόδοξοι καὶ φυλάγονται ἀμφότεροι ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν. Καὶ βεβαίως νὰ λειτουργήσεις στὸν εὐκτήριό του, ἐὰν ὁμολογήσει ὁ ἰδιοκτήτης του, ὅτι δὲν λειτουργήθηκε ὑπὸ αἱρετικοῦ. Ἔχει λεχθεῖ προηγουμένως ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἐρωτᾶμε σὲ ὅλους γιὰ τὴν λύσσα τῆς αἱρέσεως»[632]. Γιὰ νὰ γίνει κοινωνικὸς ἀπὸ σᾶς, τοῦ λέγει, ὁ προσκαλῶν φιλόχριστος στὸν εὐκτήριο οἶκο του, θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὀρθόδοξος καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ψάλτες καὶ νὰ μὴ κοινωνοῦν μὲ αἱρετικούς. Δηλαδὴ τοῦ ἐπιτάσσει νὰ τηρήσει τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Ἐὰν ὅμως δὲν εἶναι τίποτε ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» καὶ μάλιστα ὡς πρὸς Ἐπίσκοπο, ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ αὐστηρὸς ὁ Ὅσιος Θεόδωρος, γιατί τὸν ἐπιτάσσει νὰ τὴν τηρήσει ὡς πρὸς λαϊκούς; Στὴν 49 τοῦ λέγει, δὲν εἶναι τίποτε ἐὰν δὲν τηρηθεῖ καὶ στὴν 40, δὲν θὰ τοὺς ἔχεις κοινωνικοὺς ὥστε νὰ τηρηθεῖ. Τὸν ἔφερε σὲ ἀπορία; Ὄχι βεβαίως, γνώριζε πολὺ καλὰ ὁ ὅσιος Ναυκράτιος τί ἐννοοῦσε, μὴ λησμονοῦμε ἄλλωστε ὅτι ἦταν ὁ πιὸ κοντινὸς μαθητὴς καὶ τέκνο του. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς ποὺ ἔχουν διασωθεῖ οἱ δεκαοκτὼ ἔχουν ἀποδέκτη τὸν ἴδιο· ἂν σκεφτεῖ κανεὶς καὶ τὴν προσωπικὴ ἐπαφή, καθίσταται ὑπὲρ βέβαιον ὅτι γνώριζε πάρα πολὺ καλὰ τὴν διδασκαλία τοῦ ὁσίου Πατρὸς καὶ διδασκάλου του. Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία ποὺ ἀσκεῖται στὸν Ἱερὲα ἐννοεῖ. Εἶναι σχετικὴ ἡ ἔννοια, ὄχι αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ θέμα, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν κοινωνικὸ τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημόνευε τὸν

632 PG99, 1056 / F118, 90 / ΕΠΕΦ 18Β, 208. «Ἡ δευτέρα· περὶ φιλοχρίστου προσκαλουμένου εἰς τὸ εὐκτήριον αὐτοῦ ποιῆσαι παννυχίδα· καὶ εἰ δεῖ ἐν αὐτῷ λειτουργῆσαι· καὶ μεθ' ὧν χρή. Ὑπακουστέον, καὶ ἰτέον, καὶ συμψαλτέον δηλονότι· εἰ ὀρθόδοξος ὁ προσκαλούμενος καὶ οἱ ψαλμωδοί, φυλαττόμενοι ἀμφότεροι τῆς τῶν αἱρετικῶν κοινωνίας. Καὶ μὴν καὶ λειτουργητέον ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, εἴ γε ὁμολογοίη ὁ κατέχων, μηκέτι ὑπὸ αἱρετικοῦ αὐτὸ λειτουργεῖσθαι. Προείρηται γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἐπερωτᾶν ἐν πᾶσι διὰ τὴν λυττῶσαν αἵρεσιν».

αἱρετικὸ Μητροπολίτη του, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα καὶ μόνον ποὺ τὸν εἶχε κοινωνικό. Ἄλλωστε δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Ὅσιος νὰ ἀντιφάσκει τὴν ἴδια περίοδο σὲ ἕνα τέτοιο σημαντικὸ θέμα καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ λέγει στὴν 53 ἐπιστολή.

Καὶ ἐδῶ προβάλλει καυτὸ τὸ ἐρώτημα, γιατί ὁ Ὅσιος ἄσκησε τὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα τῆς 49 ἐπιστολῆς; Μήπως κάποια ἀρετή του τὸν ὤθησε πρὸς αὐτό, π.χ. ὁμολογιακὴ διάθεση ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο; Ἡ ὅλη ἐπιστολὴ δείχνει νὰ μὴν ἀναφέρεται σὲ συγκεκριμένο Ἱερέα, ἀλλὰ σὲ ὁποιοδήποτε Ἱερέα ποὺ πληροῖ τὶς προϋποθέσεις ποὺ ἀναγράφονται. Ἀλλὰ καὶ μόλις σὲ περίπου εἴκοσι σειρὲς (κατὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Migne) ἀνωτέρω, ἐκεῖ στὴν ἴδια ἐπιστολή, λέγει στὸν Ναυκράτιο ἀφοῦ ἐκθέτει ἁγίους Πατέρες ποὺ προάσκησαν τὴν οἰκονομία γιατὶ καὶ αὐτὸς τὴν ἀσκεῖ «ἑπόμενος τοῖς θείοις Πατράσι».

«Ἢ μήπως καὶ ἐμεῖς δὲν φαινόμαστε ὅτι κάνουμε τὸ ἴδιο; Μερικὲς φορὲς κάποιοι ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια γνώμη μαζί μας ἀλλὰ διαφέρουν σὲ κάτι, τὸ ὁποῖο δὲν λυπεῖ πολύ, ἢ δὲν ἀπομακρύνεται πολὺ τῆς ἀκριβείας· καὶ ὅμως καταδεχόμαστε τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνία γιὰ νὰ μὴ χάσουμε τὸ πᾶν, ἐνῶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὕστερα μποροῦσε νὰ κατορθωθεῖ· αὐτὸ εἶναι βεβαίως κάτι ποὺ κάνουν οἱ ἀδέξιοι καὶ ὄχι οἱ οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ κάνουμε οἰκονομία, γιὰ κάποιο καιρό, στοὺς λόγους καὶ στοὺς τρόπους, μὲ διάκριση καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ νομίμως καὶ ὄχι παρανόμως καὶ ψευδῶς καθ' ὁλοκληρίαν»[633]. Ἡ οἰκονομία γιὰ τὸν Ὅσιο, ἀσκεῖται σὲ ὁμογνώμονες ποὺ διαφέρουν σὲ κάτι ποὺ δὲν λυπεῖ πολὺ καὶ δὲν εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένο τῆς ἀκριβείας. Ἐδῶ ἐξηγεῖται γιατί δὲν εἶχε κοινωνικὸ καὶ τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο, διότι λυπεῖ πολὺ καὶ εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένο τῆς ἀκριβείας. Ἀλλ' αὐτὸ δείχνει ἀκόμη ὅτι καὶ τὸ «εἰς οὐδὲν γάρ ἐστιν», ποὺ εἶπε στὸ προηγούμε-

633 PG99, 1088 / F142, 87 / ΕΠΕΦ 18Β, 252. «Ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιοῦντες φαινόμεθα; Ἔσθ' ὅτε τινῶν ὁμογνωμόνων ἡμῖν κατά τι διαφερομένων· ἔνθα οὐ πολὺ τὸ λυποῦν, ἢ ἐξιστῶν τῆς ἀκριβείας· καὶ ὅμως καταδεχόμεθα τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν· ἵνα μὴ διὰ μικρόν τι μικρόν ὕστερον δυνάμενον κατορθωθῆναι, ἀπολέσωμεν τὸ πᾶν· τοῦτο δὲ ἀτέχνων, καὶ οὐ μυστηρίων Θεοῦ οἰκονόμων. Τοιοῦτον μὲν τὸ πρὸς καιρὸν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους ἐν κρίσει καὶ ἀληθείᾳ καὶ νόμῳ· ἀλλ' οὐκ ἐν παρανομίᾳ καὶ ψεύδει τὸ καθόλου».

νο ἀπόσπασμα ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα, ἔχει σχετικὴ ἔννοια γιατὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖο δὲν μᾶς λυπεῖ πολύ, ἀλλ' ὅμως μᾶς λυπεῖ καὶ δὲν εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένο τῆς ἀκριβείας, ἀλλ' εἶναι ἀπομακρυσμένο, εἶναι ὅτι κοινωνεῖ μὲ τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη. Καὶ ὅμως «καταδεχόμεθα τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνία» γιὰ τὸν λόγο νὰ τὸν φέρουμε στὴν ἀκρίβεια, ποὺ εἶναι ἐν προκειμένῳ νὰ σταματήσει νὰ μνημονεύει τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο. Καὶ τοῦτο «διὰ μικρόν τι μικρὸν ὕστερον δυνάμενον κατορθωθῆναι, ἀπολέσωμεν τὸ πᾶν». Διότι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν φέρουμε στὴν ἀκρίβεια, ἐμεῖς μὲ τὸ νὰ τοῦ ζητήσουμε ἀμέσως νὰ ἔλθει στὴν ἀκρίβεια θὰ χάσουμε τὰ πάντα. Δηλαδὴ ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμή, ὁ Ἱερεὺς τοὐλάχιστον, δὲν μνημονεύει ὁ ἴδιος αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο, δὲν συλλειτουργεῖ καὶ δὲν μεταδίδει σὲ αἱρετικούς. Αὐτὸ εἶναι τῶν ἀδεξίων καὶ ὄχι αὐτῶν ποὺ οἰκονομοῦν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι γιὰ ἕνα διάστημα, στὸ νὰ οἰκονομεῖς καὶ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους, μὲ διάκριση, μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ νομίμως καὶ ὄχι παρανόμως καὶ ψευδῶς καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἐπιβεβαιώνεται αὐτὸ ποὺ εἶπε στὴν 219 ἐπιστολὴ (βλ.σ. 365), ὅτι ἡ οἰκονομία ἀσκεῖται γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔχει θεραπευτικὸ χαρακτῆρα. Θέλει νὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια νὰ τὴν θεραπεύσει διὰ τῆς οἰκονομίας. **Ἡ ἀσθένεια τοῦ Ἱερέως ἦταν ἡ αἰτία τῆς ἀσκήσεως τῆς οἰκονομίας καὶ ὄχι ἡ ἀρετή του καὶ ἐδῶ ὑπονοεῖται ἀπὸ τὸν Ὅσιο ὅτι τὸ ἔπραττε ἀπὸ φόβο διωγμοῦ ὅπως ὁ Ἐπίσκοπός του,** (βλ. τὸ γιατὶ ἐκτὸς τῆς σ.365 καὶ σ.366).

Ἀλλά, λέγει κατωτέρω, αὐτὸ εἶναι γιὰ ἕνα διάστημα, στὸ νὰ οἰκονομεῖς καὶ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους, μὲ διάκριση, μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ νομίμως καὶ ὄχι παρανόμως καὶ ψευδῶς καθ' ὁλοκληρίαν. Δύο παρατηρήσεις: πρῶτον, δὲν εἶναι ἀπεριόριστη ἡ οἰκονομία εἶναι γιὰ ἕνα διάστημα καὶ δεύτερον, ἡ ἰσορροπία εἶναι λεπτὴ μεταξὺ οἰκονομίας καὶ παρανομίας. Ἡ οἰκονομία δὲν σημαίνει ἀσυδοσία. Ἐὰν δὲν γίνει ὡς τὴν ὅρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες παύει νὰ ἀποτελεῖ οἰκονομία καὶ καταντᾶ παρανομία[634]. Ποιά εἶναι ὅμως αὐτὰ τὰ ὅρια; Ὁ ὅσιος Θεόδωρος δίδει τὴν ἀπάντηση. Παρ' ὅτι ἔζησε δύο αἱρέσεις χαλεπώτατες, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, μὲ δεινοὺς διωγμοὺς καὶ θανατώσεις ἀκόμη καὶ γνωρίζοντας ἄριστα τὸ πνεῦμα τῶν πρὸ αὐτοῦ ἁγίων Πατέρων, δὲν ξέφυγε πέρα τούτων τῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα εἶναι·

Ὡς πρὸς Ἱερεῖς:

ὄχι διαμνημόνευση αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου,
ὄχι συλλειτουργία μὲ αἱρετικὸ κληρικό,
ὄχι μετάδοση τῆς Μεταλήψεως σὲ αἱρετικό.

Αὐτὰ εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα. [Αὐτὰ εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα ὡς πρὸς Ἱερεῖς ἢ καὶ ὡς πρὸς Ἐπίσκοπο μεμονωμένως. Ὅταν, ὅμως, ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτεῖ καὶ ὑπάρχουν οἱ προϋποθέσεις (ποιὲς εἶναι αὐτὲς βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο) καὶ αὐτὰ μποροῦν νὰ οἰκονομηθοῦν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ Ἐπισκόπους καὶ μόνον συνοδικῶς].

Ἂν μνημονεύει ὁ Ἱερεὺς αἱρετικὸ γίνεται δεκτὸς μόνον στὴν τράπεζα, ὥστε νὰ εὐλογεῖ καὶ νὰ συμψάλλει καὶ ταῦτα κατ' οἰκονομίαν. Ἂν μνημονεύει ὁ Ἱερεὺς ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημονεύει αἱρετικὸ γίνεται κοινωνικὸς κατ' οἰκονομίαν, ἀρκεῖ ὁ ἴδιος νὰ τηρεῖ τὶς τρεῖς ἀνωτέρω προϋποθέσεις.

Ὡς πρὸς Λαϊκούς:

ὄχι συμμετοχὴ τῆς Μεταλήψεως τῶν αἱρετικῶν.

Ἡ οἰκονομία ἀσκήθηκε ὑπὸ τοῦ Ὁσίου γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων, γιὰ τὸν ἀνθρώπινο φόβο ὡς πρὸς τοὺς διωγμοὺς ποὺ τοὺς ἀνέμεναν καὶ ἴσως καὶ τὸν θάνατο· ἔτσι κατενόησε τὸν φόβο. Γιὰ ὁρισμένο χρονικὸ διάστημα, ὥστε νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ

634 «Ἐὰν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας εἰς συγκεκριμένην τινὰ περίπτωσιν συνεπάγηται τὴν διακινδύνευσιν καὶ ἐξασθένησιν τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας τότε "νικάτωσαν οἱ τῆς Ἐκκλησίας θεσμοί", (PG146, 1149)», ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Π., ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ Κ., ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Ν., Ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, στὸ Ὑπόμνημα / «Πρέπει δὲ ἀπαραιτήτως κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς Οἰκονομίας νὰ τηρῆται ἡ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ διατυπωθεῖσα ἀρχή, καθ' ἣν κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπεται νὰ προσλάβουμεν "τὸ ἀλλότριον φθείροντες τὸ ἡμέτερον, ὃ κακῶν ὄντως ἐστὶν οἰκονομῶν (Ἐγκώμιον εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον 34, PG35, 1194)», ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Π., ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π..., ἔνθ.ἀν., σ. 19 / «Οὐδαμῶς ἐπαφίεται τῇ ἐλευθέρᾳ βουλήσει τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τούτῳ ἀκριβῶς κεχαραγμένα ὅρια, ἐν οἷς πρέπει κατ' αὐστηροὺς κανόνας νὰ κινῶνται καὶ ἐνεργῶσι», ΜΙΛΑΣ Ν., Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, σ. 100 / «Ἐντεῦθεν, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Κπόλεως Κυρίλλου τοῦ Δ' (1711-1713) ἐφαρμογὴ τῆς "Ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας", πρέπει νὰ γίνεται "μὲ στοχασμὸ ἀκριβῆ καὶ ὅσον εἶναι ἀναγκαία καὶ εὔλογος οἰκονομία καὶ συγκατάβασις διὰ νὰ μὴ γίνηται ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε παράλυσις καὶ ἀνατροπὴ εἰς τὰς ἐγγράφους νομικὰς διατάξεις καὶ κεκρατηκυῖας ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις καὶ συνηθείας"», ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., Προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, σ. 31.

ξεπεράσουν τὸν φόβο καὶ τὴν ἀσθένειά τους καὶ νὰ τηρήσουν τὴν ἀκρίβεια.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅρια ποὺ ἔθεσε ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁρμώμενος καὶ βασιζόμενος στοὺς ἁγίους πρὸ αὐτοῦ Πατέρες καὶ ὁ λόγος ἐξασκήσεώς της. Πέρα αὐτῶν τῶν ὁρίων δὲν πρόκειται περὶ οἰκονομίας ἀλλὰ παρανομίας, (βλ. ἀνωτέρω).

Τί γίνεται ὅμως μὲ τὸν μολυσμό; Ἐπανερχόμενοι σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ὑπενθυμίζουμε ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ὅταν μνημονεύει αἱρετικὸ μολύνεται καὶ διὰ τοῦτο καθίσταται ἀκοινώνητος. Ὁ ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος ὅμως τῆς 49 ἐπιστολῆς, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους ἐνισταμένους ἦταν ἀκοινώνητος, γιὰ τὸν οἰκονομούμενο Ἱερέα ἦταν κοινωνικός. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ διαφορὰ καὶ τί γίνεται μὲ τὸν μολυσμό; Τὸ ὅτι δὲν κοινωνοῦν μαζί του οἱ ἐνιστάμενοι σημαίνει πὼς θέλουν νὰ ἀποφύγουν τὸν μολυσμό, ναί, ἀλλὰ ὁ Ἱερεὺς τὸν εἶχε κοινωνικό· μήπως αὐτὸς δὲν μολύνεται, ἢ γι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει μολυσμός; Δηλαδὴ γιὰ ἄλλους ὑπάρχει μολυσμὸς καὶ γιὰ ἄλλους ὄχι; Ὄχι, αὐτὸ γιὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο δὲν ἰσχύει. **Ὁ μολυσμὸς δὲν προσωποληπτεῖ, παντοῦ καὶ πάντα ἰσχύει. Καὶ ὅταν ἐξασκοῦσε τὴν οἰκονομία ὁ Ὅσιος, μόνον ὡς ἁμάρτημα ἐξελάμβανε τὴν κοινωνία μὲ τὴν αἵρεση. Τὸ ἁμάρτημα ἐὰν τὸ ἀναλύσουμε, βαθύτερα σημαίνει μολυσμό. Μολυσμὸς σημαίνει ἀπουσία ἁγιασμοῦ. «Τὸ φῶς γέγονας σκότος· ἡ Χριστοῦ εὐωδία ὁ ἱερός, μιαρός»[635]. Ἀπὸ τὴ μία ὁ ἱερός, ὁ ἅγιος καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ μιαρός, ὁ μολυσμένος,** (βλ. καὶ ὑποσ. 1117). **Καὶ διὰ τοῦτο κάποτε ἐπέβαλλε καὶ ἐπιτίμια, ὡς ἤδη ἐλέχθη.**

«Οἰκονομικῶς δὲ ταῦτα εἴρηται διὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων ὡς ἂν μὴ πάντη ζητοῦντες αὐτοὺς καθαροὺς ποιεῖν τῆς αἱρετικῆς συμφύρσεως, λάθωμεν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια παραλύοντες αὐτούς», (βλ. τοῦτο ἀνωτέρω). Δὲν ζητοῦμε νὰ τοὺς καθαρίσουμε ἐντελῶς ἐκ τῆς αἱρετικῆς ἀναμείξεως, ποὺ σημαίνει ἀκόμη μολύνονται μολονότι οἰκονομοῦνται. Ναὶ ἀλλὰ αὐτὰ ἀφοροῦν τὴν κοινωνία ἀπ' εὐθείας μὲ τὸν αἱρετικό, ὁ Ἱερεὺς ὅμως μνημόνευε ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο ποὺ μνημόνευε αἱρετικὸ Μητροπολίτη. Ὑπάρχει καὶ ἐδῶ μολυσμός; Ἤδη ἀναφέρθηκε ἀνωτέρω ὅτι ὁ Ὅσιος καὶ οἱ λοιποὶ δὲν κοινωνοῦσαν μαζί του. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε μολυσμὸς γιατὶ δὲν

635 Ἐπιστολὴ 102 «Εὐαρέστῳ τέκνῳ», PG99, 1357 / F626, 11 / ΕΠΕΦ 18Γ, 122.

κοινωνοῦσαν; **Ὅπως ὁ μολυσμὸς τοῦ αἱρετικοῦ τὸν καθιστᾶ ἀκοινώνητο, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐφ' ὅσον εἶναι ἀκοινώνητος καὶ αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μαζί του** (ὁ ὀρθόδοξος) **τοῦτο συμβαίνει ἐξ αἰτίας τοῦ μολυσμοῦ. Καὶ τοῦτο, τὸ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα, δὲν εἶναι διδασκαλία μόνον τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ἀλλὰ ὅλων τῶν Ἁγίων** (βλ.σσ. 205 κ.έ.). **Ἄλλωστε καὶ ἡ οἰκονομία ποὺ ἐνάσκησε ὁ Ὅσιος τοῦτο ὑποδηλώνει, τὴν ὑποχρεωτικότητά του, (**βλ. τὸ γιατὶ σσ. 257κ.έ.).

Ἡ οἰκονομία λοιπὸν δὲν ἐξαφανίζει τὸν μολυσμὸ ὁ ὁποῖος ὑπάρχει παντοῦ καὶ πάντα ὅταν ὑπάρχει ἡ αἵρεση, ἀλλὰ τὸ ὄντως παράνομο, μιᾶς καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἐντέλλονται τὴν ἀπομάκρυνση καὶ ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ καὶ ἀπ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μαζί του παρ' ὅτι ὀρθόδοξος, πρὸς καιρὸν κατ' οἰκονομίαν, τὸ καθιστᾶ ἐπιτρεπτὸ πρὸς βοήθεια τοῦ ἀσθενοῦς αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ἀσκεῖται.

Τὸ ὅτι ἡ οἰκονομία δὲν ἐξαφανίζει τὸν μολυσμὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τοὺς Μοψουεστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἂν καὶ ἀσκήθηκε οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, ἅγιο Πρόκλο Κπόλεως, Ἰωάννη Ἀντιοχείας καὶ ἀπὸ τὴν Γ' Οἰκουμενική, ἐν τούτοις οἱ ἴδιοι ἐξέβαλαν τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὰ ἱερὰ δίπτυχα μόλις ἀντελήφθησαν ὅτι ἦταν αἱρετικὸς ὁ Θεόδωρος - γύρω στὰ εἴκοσι ἔτη μετὰ - ἐξ αἰτίας τοῦ μολυσμοῦ, (βλ.σσ. 304-305).

Πρέπει στὴν συνέχεια νὰ παραθέσουμε μερικὰ ἀκόμη ἀποσπάσματα τοῦ Ὁσίου ὡς πρὸς τὸν μολυσμό, κυρίως ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση καὶ μετὰ ταῦτα, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἀνωτέρω, νὰ δοῦμε πῶς τὸν ἐκλαμβάνει καὶ ἑρμηνεύει.

Τὰ ἀποσπάσματα:

«ὅτι ἄχραντοι διαμεμενήκατε ἕως τοῦ νῦν τῆς τῶν αἱρετικῶν κοινωνίας... Μοιχεία γάρ ἐστι, ὦ πανσύνετοι, καὶ τὸ τῆς κοινωνίας μετέχειν.»[636].

«ἐπείπερ συννοσοῦμεν· κἂν οὐ φρονήματι στρεβλῷ, ὅμως δ' οὖν χραινόμενοι (=μολυνόμενοι) τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ»[637].

«τῆς κατὰ τὴν αἱρετικὴν κοινωνίαν χράνσεως (= μολύνσεως)[638].

«χραίνονται (=μολύνονται) τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ»[639].

636 Ἐπιστολὴ 19 «Μοναζούσαις», PG99, 1176 / F430, 5 / ΕΠΕΦ 18Β, 366.
637 Ἐπιστολὴ 76 «Στεφάνῳ μαγίστρῳ», PG99, 1313 / F589, 38 / ΕΠΕΦ 18Γ, 66.
638 Ἐπιστολὴ 32 «Δημόχαρι Λογοθέτῃ γενικῷ», PG99, 1324 / F597, 27 / ΕΠΕΦ 18Γ, 78-80.

Ἄλλα ἀποσπάσματα:

«Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος, οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλῃ καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο»[640].

«Οἱ μὲν τέλεον περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· οἱ δέ, εἰ καὶ τοῖς λογισμοῖς οὐ κατεποντίσθησαν, ὅμως τῇ κοινωνίᾳ τῆς αἱρέσεως συνόλλυνται»[641].

«Οὐδ' ἂν τὰ ὅλα χρήματα τοῦ κόσμου παρέξει τις· καὶ κοινωνῶν εἴη τῇ αἱρέσει, φίλος Θεοῦ καθίσταται, ἀλλ' ἐχθρός. Καὶ τί λέγω κοινωνίας; Κἂν ἐν βρώματι καὶ πόματι, καὶ φιλίᾳ συγκάτεισι τοῖς αἱρετικοῖς ὑπεύθυνος. Τοῦ Χρυσοστόμου ἡ ἀπόφασις ἐπεὶ καὶ παντὸς ἁγίου»[642].

«Φυλάξατε ἔτι ἑαυτάς, παρακαλῶ, τῆς ψυχοφθόρου αἱρέσεως· ἧς ἡ κοινωνία ἀλλοτρίωσις Χριστοῦ»[643].

Τὸν μολυσμὸ λοιπὸν ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν ἐκλαμβάνει: παρ' ὅτι ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα ὁ κοινωνῶν μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικὸ διὰ τῆς ὁποιασδήποτε κοινωνίας «κἂν ἐν βρώματι καὶ πόματι, καί φιλίᾳ συγκάτεισι τοῖς αἱρετικοῖς ὑπεύθυνος», ὡς συγκατάκριση. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ αἱρετικὸς εἶναι ἐχθρὸς Θεοῦ ἤδη ἐν ζωῇ, ὁ ὀρθοφρονῶν διὰ τῆς κοινωνίας του καθίσταται καὶ αὐτὸς ἐχθρὸς Θεοῦ ἤδη ἐν ζωῇ, (ὁ ἐν γνώσει, βλ. σ. 717). **Ὁ αἱρετικὸς ἔχει ναυαγήσει περὶ τὴν πίστη καὶ διὰ τοῦτο χάνεται, δηλαδὴ θὰ κολασθεῖ· ὁ ὀρθοφρονῶν ποὺ κοινωνεῖ μαζί του, μολονότι δὲν ἔχει ναυαγήσει περὶ τὴν πίστη, ἐν τούτοις καὶ αὐτὸς ἔχει τὶς ἴδιες συνέπειες. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ μολυσμοῦ, ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας τοῦ ὑποδίκου αἱρετικοῦ χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὸ τὸ φρόνημά του ὑπὸ τοῦ ὀρθοφρονοῦντος.**

Ἰσχύει λοιπὸν γιὰ τὸν Ὅσιο ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων. Πλήρη ταύτιση τοῦ ὁσίου Θεοδώρου μὲ τούς: Μ. Βασίλειο (ποὺ τόσο ηὐλαβεῖτο καὶ ἀκολουθοῦσε), Ἰωάννη Δαμασκηνό, Ἁγιορεῖτες Πατέρες, Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ μὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Ἄλλωστε τὸ λέγει καὶ ὁ ἴδιος «Τοῦ Χρυσοστόμου ἡ ἀπόφασις ἐπεὶ καὶ παντὸς ἁγίου». Ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum» ὅτι ὑφίσταται μολυσμὸ ὁ ὀρθόδοξος.

639 Ἐπιστολὴ 215 «Μεθοδίῳ μονάζοντι», PG99, 1652 / F836, 103 / ΕΠΕΦ 18Γ, 492.

640 Ἐπιστολὴ 39 «Θεοφίλῳ ἡγουμένῳ» (ἐκ τῆς μοιχειανικῆς αἱρέσεως), PG99, 1049 / F113, 68 / ΕΠΕΦ 18Β, 200 / Καὶ ἐδῶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀποκαλεῖ τὸν ἀκαθαίρετο ὡς αἱρετικὸ καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, βλ. καὶ ὑποσ. 626.

641 Ἐπιστολὴ 15 «πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων», PG99, 1164 / F411, 68 / ΕΠΕΦ 18Β, 350.

642 Ἐπιστολὴ 32 «Θαλελαίῳ τέκνῳ», PG99, 1205 / F480, 23 / ΕΠΕΦ 18Β, 406.

643 Ἐπιστολὴ 60 «Κανονικαῖς», PG99, 1276 / F560, 28 / ΕΠΕΦ 18Γ, 16.

Μία ἐπισήμανση: **ὁ μολυσμὸς γιὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη σχετίζεται καὶ μὲ ἀκρίτους κληρικούς. Αὐτὴ ἡ ἐργασία κυρίως, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀναζητεῖ τὸ «consensus Patrum». Ἡ 53 ἐπιστολὴ «Στεφάνῳ ἀναγνώστῃ» ποὺ ἤδη παραθέσαμε σ' ἄλλο σημεῖο** (βλ.σσ. 218κ.ἑ.), **δείχνει αὐτὸ τὸ «consensus» ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ὅσιο. Οἱ δύο μεγάλοι ἅγιοι Ἱεράρχες, Γρηγόριος Θεολόγος καὶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, λέγουν ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζουμε καὶ νὰ πολυπραγμονοῦμε ἀπὸ ποιὸν Ἱερέα θὰ κοινωνήσουμε καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅτι πρόκειται: «περὶ γὰρ μεγάλων ὁ κίνδυνος». Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι διδασκαλία μόνον τῶν δύο αὐτῶν σεπτῶν Ἱεραρχῶν ἀλλὰ ὅλων τῶν Ἁγίων, δηλαδὴ ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum». Εἶναι ξεκάθαρο, στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα, ὅτι ἀναφέρεται σὲ ἀκαθαιρέτους ὁ Ὅσιος.**

Ἐπανερχόμενοι· ὅλα τὰ ἀποσπάσματα ποὺ εἴδαμε δὲν ἀφήνουν περιθώρια κάποιων ἐξαιρέσεων, δηλαδὴ ὅτι κάποτε μολύνεται καὶ σὲ κάποιες ἄλλες περιπτώσεις δὲν μολύνεται ὁ ὀρθόδοξος. Πάντοτε συμβαίνει αὐτό, (ἐπαναλαμβάνεται στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες). Ἡ μοναδικὴ προϋπόθεση εἶναι ἡ κοινωνία μὲ τὴν αἵρεση· ὅσο ὑπάρχει αὐτὴ συνυπάρχει καὶ ὁ μολυσμός, ἐὰν παύσει αὐτὴ παύει καὶ ὁ μολυσμός. Λέγει ὁ Ὅσιος: «Ταῦτα λοιπὸν μαζὶ μὲ τὸν χαιρετισμό, θεώρησα ἀπαραίτητο νὰ ὑπενθυμίσω στὴν πατρωσύνη σου· ὅπως γνωρίζοντας ὅτι ὑπάρχει αἵρεση, **νὰ φεύγεις τὴν αἵρεση, δηλαδὴ τοὺς αἱρετικούς·** ὥστε οὔτε νὰ κοινωνεῖς μαζί τους, οὔτε νὰ τοὺς μνημονεύεις στὴν ἐπιφανεστάτη μονή σου κατὰ τὴν θεία λειτουργία· γιατὶ ὑπάρχουν πολὺ μεγάλες ἀπειλές, ποὺ ἔχουν ἐκφωνηθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους σ' αὐτοὺς ποὺ συγκαταβαίνουν σ' αὐτὴν μέχρι καὶ τῆς συνεστιάσεως»[644].

644 Ἐπιστολὴ 39 «Θεοφίλῳ ἡγουμένῳ», PG699, 1048 / F113, 51 / ΕΠΕΦ 18Β, 198-200. «Ταῦτα οὖν σὺν τῇ προσηγορίᾳ, ἀναγκαῖον ἐνόμισα ὑπομνῆσαι τὴν πατρωσύνην σου· ὅπως εἰδυῖα ὅτι αἵρεσις, φεύγῃ τὴν αἵρεσιν, ἤγουν τοὺς αἱρετικούς· τοῦ μήτε κοινωνεῖν αὐτοῖς, μήτε ἀναφέρειν ἐν τῇ εὐαγεστάτῃ αὐτῆς μονῇ ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας· ὅτι μέγισται ἀπειλαὶ κεῖνται παρὰ τῶν ἁγίων ἐκφωνηθεῖσαι τοῖς συγκαταβαίνουσιν αὐτῇ μέχρι καὶ ἑστιάσεως».

Πρέπει νὰ φύγετε ἀπὸ τὴν αἵρεση βοᾶ καὶ ἐντέλλεται ὁ ὅσιος Πατὴρ καὶ ἐξηγεῖ τί σημαίνει «ἤγουν τοὺς αἱρετικούς», ταυτίζει αἵρεση μὲ αἱρετικούς. Οὔτε διαμνημόνευση, οὔτε νὰ κοινωνεῖτε ἀπ' αὐτούς, οὔτε συνεστίαση καὶ εἶναι ἐντολὴ τῶν Ἁγίων μὲ μεγάλες ἀπειλές. Καὶ κατωτέρω θέτει τὴν μοναδικὴ προϋπόθεση καὶ γιὰ ποιοὺς ἰσχύει: «**Ἀφοῦ ὅμως ἐκδηλώθηκε φανερὰ ἡ αἱρετικὴ ἀσέβεια διὰ συνόδου, πρέπει τώρα καὶ ἡ εὐλάβειά σου, μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους, νὰ παρρησιασθεῖτε μὴ κοινωνῶντας μὲ τοὺς κακοδόξους, μήτε μνημονεύοντας κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔλαβαν μέρος στὴν μοιχοσύνοδο ἢ ποὺ εἶναι ὁμόφρονες μ' αὐτήν.** Γιατὶ εἶναι δίκαιο ὅσιε πατέρα, ὑπάρχοντας σὲ ὅλα ὅπως λέγει τὸ ὄνομά σου Θεόφιλος, νὰ ἀγαπᾶς καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸν Θεό. **Γιατὶ ὁ Χρυσόστομος μὲ μεγάλη φωνὴ ἀπεφάνθη, ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ κοινωνοῦν μαζί μ' αὐτούς**»[645].

Μοναδικὴ προϋπόθεση εἶναι νὰ γίνει φανερὴ ἡ αἵρεση, ἐδῶ ἔγινε διὰ συνόδου καὶ καθιστᾶ ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Θεόφιλο ποὺ γράφηκε ἡ ἐπιστολὴ καὶ ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους ἐὰν κοινωνοῦν μαζί μ' αὐτοὺς ποὺ πρεσβεύουν αὐτὴν τὴν αἵρεση. Δὲν ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, δὲν προσωποληπτεῖ ὁ μολυσμός, ἰσχύει γιὰ ὅλους καὶ πάντοτε χωρὶς ἄλλες προϋποθέσεις. Τὸ ἁμάρτημα, ἀπὸ ὅποιον καὶ ἂν διαπραχθεῖ, πάντοτε παραμένει ἁμάρτημα. Εἶναι ἁμάρτημα ἡ κοινωνία μὲ τὴν αἵρεση (=ἀκαταγνώστους αἱρετικοὺς) **γιὰ τὸν Ὅσιο, τὸ εἴδαμε.**

Ἀκόμη πρέπει νὰ προστεθεῖ, κατ' ἀρχάς, στὸ ὅτι ὑπάρχει ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι εἶναι ἀναθεματισθέντα τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση, ὑπὸ τοῦ ὁσίου Μεθοδίου τοῦ Ὁμολογητοῦ Πατριάρχου Κπόλεως· ἐὰν γίνεται ἀποδεκτὸ αὐτό, τότε ἡ συνέπεια θέλει νὰ μὴ ληφθεῖ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, οὔτε ἡ οἰκονομία ποὺ ἄσκησε σ' αὐτὴν τὴν αἵρεση. Κατὰ δεύτερον λόγο, ὅσον ἀφορᾶ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἀποδέχονται τὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἐκ

645 **«Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθεν εἰς προῦπτον ἡ αἱρετικὴ ἀσέβεια διὰ συνόδου εἰς τοὐμφανές, δεῖ ἄρτι καὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν σὺν πᾶσιν ὀρθοδόξοις παρρησιάζεσθαι διὰ τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοῖς κακοδόξοις, μηδὲ ἀναφέρειν τινὰ τῶν ἐν τῇ μοιχοσυνόδῳ εὑρεθέντων ἢ ὁμοφρονούντων αὐτῇ.** Καί γε δίκαιον, ὅσιε πάτερ, κατὰ πάντα σε ὄντα φερωνύμως Θεόφιλον, φιλεῖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ Θεῷ. **Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλῃ καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο».**

τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, μὲ τὸν ἴδιο ἰσχυρισμὸ ὅτι τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση εἶναι ἀναθεματισθέντα ὑπὸ τοῦ ὁσίου Μεθοδίου. Πρέπει νὰ ληφθεῖ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι τὴν ἴδια ἀκριβῶς διδασκαλία ὡς πρὸς τὸν μολυσμὸ (καὶ τὴν οἰκονομία) ἔχει ὁ Ὅσιος καὶ ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση. Γνωστὸ τυγχάνει τὸ πῶς ἐξυμνεῖται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς ὁμολογιακούς του ἀγῶνες καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀποκαλεῖται ὡς «Πανόσιος»[646]. Μὲ ἄλλα λόγια εἶναι διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου λεχθέντα, ποὺ ἄλλωστε συμφωνοῦν ἀπολύτως μὲ τὸ «consensus Patrum».

Καὶ τέλος, ὑπενθυμίζουμε στὸν ἀναγνώστη ὅτι στὴν ἀποκατάσταση τῆς κοινωνίας του καὶ ὡς πρὸς τοὺς δύο ἁγίους Πατριάρχες (Ταράσιο καὶ Νικηφόρο), ὡς προϋπόθεση ὑπῆρξε ἡ καθαίρεση τοῦ «μοιχοζεύκτου» Ἰωσήφ, δικαιώνοντας καὶ ἐπαινώντας καὶ διὰ αὐτοῦ τοῦ τρόπου καὶ διὰ λόγων τὸν Ὅσιο, γιὰ τοὺς ἀγῶνες του ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, (ἐντολῆς Εὐαγγελίου, ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς μοιχειανικῆς αἱρέσεως). Ἐὰν ὁ Ὅσιος ἦταν ὄντως σχισματικὸς ποὺ ἀναθεματίστηκε δικαίως, ἡ διδασκαλία, ἡ πράξη του καὶ ὁ ἴδιος, ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ 809, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ προσέλθει στὴν ἑνότητα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν μετανοίᾳ. Ποτὲ καὶ πουθενὰ δὲν ὁρᾶται σχισματικὸς νὰ προσέρχεται στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ δικαιώνεται ὑπ' αὐτῆς καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ποὺ εἶναι ὁ ἀδέκαστος κριτὴς ὅλων τῶν ἀποφάσεων καὶ πράξεων, προσώπων καὶ συνόδων. Καὶ στὴν ἐποχή του τιμήθηκε ὅλως ἰδιαιτέρως ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὡς Ὁμολογητὴς καὶ ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση. Ἀπόδειξη ἀποτελοῦν καὶ ἡ προσέλευση τοῦ πλήθους μοναχῶν στὸ μοναστήρι του (περὶ τῶν χιλίων) μετὰ τὴν πρώτη καθαίρεση τοῦ Ἱερέως Ἰωσὴφ καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως (δευτέρα φάση)· ἀλλὰ καὶ διαχρονικῶς, ὄχι μόνον ὑπὸ τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ὁσίων Πατέρων καὶ Ὁμολογητῶν τῆς Πίστεως, (ὅπως Ἁγιορειτῶν Πατέρων ἐπὶ Βέκκου καὶ ὁσίου Μελετίου Γαλησιώτου, βλ. σσ.49-50)· κάνοντας ἀναφορὰ αὐτοὶ οἱ Ὅσιοι, σὲ ἀπόσπασμα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ἀπὸ τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση. Ἐὰν ἦταν ἀναθεματισθέντα ἐν ἰσχύι θὰ ἔκαναν αὐτὴν τὴν ἀναφορά; Σαφῶς ὄχι. Αὐτὰ τὰ ὀλίγα, πρὸς ἀποκατάσταση τῆς ἀληθείας καὶ ἀπόδοση τιμῆς στὸ πρόσωπο

646 ΒΛ. ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ Ε., ἔνθ. ἀν., σ. 86.

τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ὁμολογητοῦ, Ὁσίου, ρήτορος, ὑμνωδοῦ καὶ σοφοῦ διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τοὺς αἰῶνες.

Κλείνοντας τὴν οἰκονομία τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου θὰ λέγαμε ὅτι ἡ ἐποχή μας πρέπει νὰ διδαχθεῖ ἀπὸ τὸ παράδειγμα καὶ τὴν διδασκαλία του. **Τὰ ὅρια ποὺ ἔθεσε ὁ ἴδιος** (ὄχι αὐθαιρέτως) **τὰ εἴδαμε στὴν σ. 373 τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ξεπερασθοῦν γιὰ κανένα λόγο. Ἡ οἰκονομία ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς πρέπει νὰ ἀσκεῖται μόνον γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων, ἔχοντας θεραπευτικὸ χαρακτῆρα, ὥστε νὰ φέρει τὸν ἀσθενῆ οἰκονομούμενο στὴν ἀκρίβεια. Ἀσκεῖται πρὸς καιρόν, δὲν εἶναι ἀπεριόριστη καὶ ἐκεῖνος τὴν ἄσκησε γιὰ τὸν φόβο τῶν δεινῶν διωγμῶν τῆς ἐποχῆς του,** (τί σημαίνει αὐτὸ βλ. ἀνωτέρω). **Ἡ ὑπέρβαση αὐτῶν τῶν ὁρίων σημαίνει παρανομία, «ἐν παρανομίᾳ καὶ ψεύδει τὸ καθόλου**»[647].

647 «Ποῦ βρῆκες αὐτὴν τὴν ἄτοπο οἰκονομία ἡ ὁποία δὲν ἐλαφρύνει τὸ βάρος τοῦ ἁμαρτήματος ἀλλὰ ποὺ τὸ κάνει βαρύτερο; αὐτὴ ἡ ὁποία δὲν σώζει, ἀλλὰ παραδίδει στὴν ἀπώλεια; αὐτὴ ἡ ὁποία δὲν καθαρίζει, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλέον προσθέτει τὸν ρύπον; Ποιός ποτὲ τέτοια οἰκονομία μέχρι τώρα γνώρισε; Γιατὶ οἰκονομία εἶναι σωτηριώδης συγκατάβαση, ποὺ σώζει αὐτὸν ποὺ ἔχει ἁμαρτήσει, ποὺ ἁπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει καὶ ἀνασταίνει αὐτὸν ποὺ ἔχει πέσει ἀπὸ τὴν πτώση καὶ ὄχι ἐπιτρέποντας νὰ βρίσκεται στὴν πτώση, μᾶλλον τὸν ὠθεῖ πρὸς ἐλεεινὸ βάραθρο. Οἰκονομία εἶναι μίμηση τῆς θείας φιλανθρωπίας, ποὺ ἁρπάζει ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἐναντίον μας ὠρυομένου θηρίου αὐτὸν ποὺ μέλλει νὰ καταπίνεται ἀπὸ τὸ ὀλέθριο στόμα του. Ἁρπάζεται δὲ πάντως ὄχι αὐτὸς ποὺ πράττει τὴν ἁμαρτία, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ὁποῖος μὲ τὴν θεία μέθοδο τῆς οἰκονομίας τὴν καθιστᾶ μακρυά...

Ἐγὼ μὲν καὶ ἂν κάποιος πείθεται μαζί μου, μᾶλλον δὲ μὲ τοὺς ἱεροὺς νόμους καὶ τὴν μετάνοια ἀποδέχομαι αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν καὶ κυρώνω σ᾽ αὐτοὺς τὴν οἰκονομία, ἀλλὰ αὐτὴ ποὺ τὴν κάνει νὰ ἀπρακτεῖ, ὄχι αὐτὴ ποὺ παρασκευάζει νὰ ἐνεργεῖται ἡ ἁμαρτία. Διότι εἶναι ἀδύνατο τῆς ἁμαρτίας ἐπιτελουμένης καὶ πάντοτε, νὰ ὑπολαμβάνεται ὅτι οἰκονομεῖ πρὸς σωτηρία καὶ νὰ παρέχεται ἡ ἄδεια νὰ συζεῖ μὲ τὴν ἁμαρτία. Γιατὶ αὐτὸ μᾶλλον εἶναι αὐτοῦ ποὺ εἰρωνεύεται καὶ ἐμπαίζει τὴν βοήθεια τῆς οἰκονομίας καὶ ὄχι αὐτοῦ ποὺ οἰκονομεῖ».

Τὸ πρωτότυπο: «Ποῦ ταύτην τὴν ἄτοπον οἰκονομίαν ἐξεῦρες τὴν οὐκ ἐλαφρύνουσαν τὸ βάρος τοῦ ἁμαρτήματος ἀλλὰ βαρύτερον αὐτὸ ποιοῦσαν; τὴν μὴ σώζουσαν, ἀλλὰ τῇ ἀπωλείᾳ παραδιδοῦσαν; τὴν μὴ καθαίρουσαν, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλέον τὸν ῥύπον προστιθεῖσαν; Τίς ποτε τοιαύτην οἰκονομίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἔγνω; Οἰκονομία μὲν γὰρ σωτηριώδης ἐστὶ συγκατάβασις, σώζουσα τὸν ἡμαρτηκότα, χεῖρα βοηθείας ὀρέγουσα καὶ ἀνιστῶσα τοῦ πτώματος τὸν πεσόντα, οὐχὶ τῷ πτώματι ἐπιτρέπουσα κεῖσθαι, μᾶλλον δὲ πρὸς ἐλεεινὸν βάραθρον συνωθοῦσα. Οἰκονομία ἐστὶ μίμησις τῆς θείας φιλανθρωπίας, ἁρπάζουσα ἐκ στόματος τοῦ καθ᾽ ἡμῶν ὠρυομένου θηρὸς τὸν μέλλοντα τῷ ἐκείνου ὀλεθρίῳ καταπίνεσθαι στόματι.

Ἡ οἰκονομία δὲν σημαίνει καὶ τὴν ἀνυπαρξία τοῦ μολυσμοῦ, ὑπάρχει ὁ μολυσμὸς τὸν ὁποῖο προσπαθεῖ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον νὰ τὸν ἐξαλείψει φέροντας τὸ ἀσθενὲς πρόβατο ἐκ τῆς οἰκονομίας στὴν ἀκρίβεια. Στὴν ἀκρίβεια παύει ὁ μολυσμός, παύει ἡ ἁμαρτία. Διὰ τοῦτο εἶναι ὑποχρεωτικὸ τὸ νὰ ἀποφεύγεται ἡ κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς (βλ.σ. 376) **ἀλλὰ καὶ μὲ ὅσους κοινωνοῦν μαζί τους** (βλ. ἀνωτέρω ὡς πρὸς τὴν ἐπιστολὴ Στεφάνῳ ἀναγνώστη). **Διότι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μόνον οἱ αἱρετικοὶ κατὰ τὸν Χρυσόστομο ἀλλὰ καὶ ὅσοι κοινωνοῦν μαζί τους καὶ ὅταν λέγει ἱερὸ Χρυσόστομο, ὁ Ὅσιος ἐννοεῖ ὅλη τὴν Ἐκκλησία,** (βλ.σ. 376). Ὥστε ὑποχρεωτικοὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ἐντέλλονται τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας τους, ἄλλωστε αὐτὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας, (βλ. ἀνωτέρω).

Ὅταν κάποτε ἕνα πνευματικό του τέκνο τοῦ ἔλεγε ὅτι ἀναγκάζεται ὑπὸ κάποιου «στρατηγοῦντος» στὸ νὰ συμψάλλει μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ νὰ τρώγει ἀπὸ τὰ φαγητὰ ποὺ «σφράγισαν» ἐκεῖνοι καὶ μάλιστα μὲ κίνδυνο τὸν ὁποῖο ὁ στρατηγὸς δὲν μποροῦσε διαφορετικὰ νὰ τὸν ἀποφύγει, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Ὅσιος: «καὶ πρὸς τοῦτο οὐκ ἔχομεν εὐπετῶς ἀποκρίνασθαι (=δὲν θὰ σοῦ ἀπαντήσουμε μὲ προχειρότητα)· διότι ἡ ἀκρίβεια ἀπείργει (=ἀποκλείει) παντάπασιν (=ἐντελῶς) ἀμέθεκτον (=νὰ μὴ μετέχει, κοινωνεῖ) εἶναι τῶν ἑτεροδόξων τὸν ὀρθόφρονα· καὶ μήτε ἐν βρώσει, μήτε ἐν πόσει, μήτε ἐν σχέσει συνέρχεσθαι αὐτοῖς. Ταῦτα εἰδυῖα (=γνωρίζοντας) ἡ χρηστότης σου ἐχέσθω τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῆς ζήλου· ἐποικοδομοῦσα τῷ καλῷ θεμελίῳ τὰς τῆς ἀκριβείας χρυσοειδεῖς ἐνδομήσεις·...»[648].

Ἁρπάζεται δὲ πάντως οὐχ ὁ πράττων τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ᾽ ὁ ταύτης θείᾳ μεθόδῳ τῆς οἰκονομίας πόῤῥῳ καταστὰς...

Ἐγὼ μὲν καὶ εἴ τις ἐμοὶ πείθοιτο, μᾶλλον δὲ τοῖς ἱεροῖς νόμοις, καὶ μετάνοιαν ἀποδέχομαι τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ οἰκονομίαν ἐπὶ τούτοις κυρῶ, ἀλλὰ τὴν ἀπρακτεῖν ποιοῦσαν, οὐ τὴν ἐνεργεῖσθαι παρασκευάζουσαν τὴν ἁμαρτίαν. Ἀδύνατον γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτελουμένης καὶ διηνεκῶς, οἰκονομεῖν τι πρὸς σωτηρίαν ὑπολαμβάνειν τὴν ἄδειαν αὐτῷ παρεχόμενον τῇ ἁμαρτίᾳ συζῆν· εἰρωνευομένου γὰρ τοῦτο μᾶλλον, οὐκ οἰκονομοῦντος, καὶ παίζοντος τὴν τῆς οἰκονομίας βοήθειαν», ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α᾽ τοῦ ΜΥΣΤΙΚΟΥ, 32 ἐπιστολή, «Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Νικόλαος ἀρχιεπίσκοπος Κπόλεως περὶ τῆς παραλόγως δεχθείσης τετραγαμίας παρὰ Ῥωμαίοις», PG111, 212-213.

648 Ἐπιστολὴ 174 «Φιλοθέῳ κτήτορι», PG99, 1544-1545 / F754, 26 / ΕΠΕΦ 18Γ, 358-360.

Κτῖσε, τοῦ λέγει ὁ ὅσιος Θεόδωρος, πάνω στὸ καλὸ θεμέλιο τὶς χρυσοειδεῖς ἐσωτερικὲς ἐποικοδομήσεις τῆς ἀκριβείας. **Καὶ ἀνωτέρω λέγει: «οὕτω γὰρ δείξειας τὸ πρὸς τὸν Θεόν σου φιλητὸν καὶ κοινωνικόν». Γιατὶ ἔτσι δείχνεις τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό σου καὶ ὅτι θέλεις νὰ εἶσαι κοινωνικὸς μαζί Του. Τηρῶντας τὴν ἀκρίβεια**[649].

---

649 Ὡς πρὸς τὴν εἰκονομαχικὴ αἵρεση θεωρεῖται ὅτι ὁ Ὅσιος καὶ ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι ἀγωνίσθηκαν ἐναντίον τῆς αἱρέσεως μὲ διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπειδὴ ὑπῆρχε πίσω τους ἡ ἀπόφαση τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὡς οἱ ἴδιοι τὸ λέγουν. Σὲ ἐπιστολή, γραμμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοδώρου ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἡγουμένων, λέγεται: **«οὐχ ὅτι παρὰ τῇ ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον ἁγίᾳ συνόδῳ, ἢ παρὰ τῇ πρὸ αὐτῆς δογματισάσῃ θειότατα, τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν διαβεβαιούμεθα· ἀλλὰ γὰρ ἀπ' αὐτῆς τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως ἐρηρεισμένοι ὄντες...»**, Ἐπιστολὴ 1 «Τῇ εἰκονομαχικῇ συνόδῳ, ὡς ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἡγουμένων», PG99, 1117 / F190, 29 / ΕΠΕΦ 18Β, 290.

Ὅλοι οἱ Ἡγούμενοι τῆς τότε ἐποχῆς, τὴν διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τὴν ἑδράζουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὴν διδασκαλία τῶν παλαιοτέρων ἁγίων Πατέρων καὶ ὄχι στὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ ἢ στὴν πρὸ αὐτῆς Σύνοδο (προφανῶς ἐννοοῦν τὴν ἐν Λατερανῷ σύνοδο τὸ 869) ἂν καὶ ὁμολογοῦν ὅτι δογμάτισαν «θειότατα».

Ἐπὶ πλέον, πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι ὁ Ὅσιος δὲν θεωρεῖ ὅτι ἀποτειχίζονται μόνον οἱ Ἅγιοι, ἀφοῦ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μόνον οἱ αἱρετικοὶ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ κοινωνοῦν μαζί τους. Εἶναι φανερὸ ὅτι ἀποτειχίζονται ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ὅσοι θέλουν νὰ γίνουν Ἅγιοι καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο (τῆς ἀποτειχίσεως) δείχνουν τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ὅτι θέλουν νὰ εἶναι κοινωνικοὶ μαζί του («οὕτω γὰρ δείξειας τὸ πρὸς τὸν Θεόν σου φιλητὸν καὶ κοινωνικόν», βλ. ἀνωτέρω). Ἄλλωστε ὁ Ὅσιος τὴν κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς τὴν ἐκλαμβάνει ὡς πνευματικὴ μοιχεία, (βλ. PG 99, 1176). (Βλ. τί λέγεται καὶ περὶ τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ περὶ τοῦ συγκεκριμένου θέματος ὑποσ. 1121).

Καὶ μιᾶς καὶ ἔγινε ἀναφορὰ μόλις ἀνωτέρω στὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ ὅλων τῶν Ἡγουμένων τῆς τότε ἐποχῆς, καταχωροῦμε τὰ ἑξῆς: «Πρὶν ὅμως προχωρήσουμε, κρίνεται σκόπιμο νὰ προηγηθεῖ ἡ συνοπτικὴ ἱστορικὴ προσέγγιση τῶν γεγονότων, ποὺ σημάδεψαν τὴν ἔναρξη τῆς δεύτερης περιόδου τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως (813-843). Τὸ τέλος τῆς πολυετοῦς μοιχειανικῆς διαμάχης ἀκολούθησε μία ἰδιαιτέρως ἤρεμη καὶ παραγωγικὴ περίοδος στὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, μέχρι τὸ ἔτος 815, ὅταν ὁ αὐτοκράτορας Λέων Ε′ ὁ Ἀρμένιος (813-820) μὲ τὶς ἐνέργειές του ἀναζωπύρωσε τὴν εἰκονομαχικὴ φλόγα. Ὁ Λέων προερχόταν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς κύκλους, ποὺ διακρίνονταν γιὰ τὴν εἰκονομαχική τους διάθεση καὶ τὸ στρατιωτικὸ τους φρόνημα. Λίγο μετὰ τὴν ἐπίτευξη εἰρήνης μὲ τοὺς Βουλγάρους ὁ αὐτοκράτορας διόρισε μία ἐπιτροπὴ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν λόγιο Ἰωάννη Γραμματικό, προκειμένου νὰ προετοιμάσει ἕνα ἀνθολόγιο μὲ ἁγιογραφικὸ καὶ πατερικὸ ἀποδεικτικὸ ὑλικὸ κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 814 ἀνέφερε στὸν Πατριάρχη Νικηφόρο ὅτι ὑπῆρχαν παράπονα γιὰ τὶς εἰκόνες καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ἀσκήσει "οἰκονομία" ἐπιτρέποντας τὴν ἀπομάκρυνσή τους. Ὁ πατριάρχης παρέμεινε ὑπέρμαχος τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀπέρριψε τὶς εἰκονομαχικὲς προτάσεις τῆς εἰκονομαχικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀρνήθηκε νὰ προχωρήσει σὲ ὁποιοδήποτε εἶδος θεολογικῆς συζητήσεως μαζί του. **Ὁ Νικηφόρος, ἔχοντας στὸ πλευρὸ τὴν περίοδο αὐτὴ τοὺς Στουδίτες μοναχούς, ἄρχισε νὰ ὀργανώνει συνάξεις σὲ μία ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ἀναγνώσθηκε καὶ ἀντικρούσθηκε τὸ ἀνθολόγιο, ποὺ εἶχε συντάξει ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐπιτροπή. Ὅλα τὰ μέλη τῆς συνάξεως ὑπέγραψαν, ὑποσχόμενοι νὰ μὴ χωρίσουν ποτὲ καὶ νὰ ὑποφέρουν ἀκόμη καὶ τὸ θάνατο, παρὰ νὰ ὑποχωρήσουν στις εἰκονομαχικὲς ἀπειλές.**

Τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, ὁ Λεόντιος κάλεσε στὸ παλάτι γιὰ διάλογο καταρχὴν μόνο του τὸν πατριάρχη Νικηφόρο καὶ στὴν συνέχεια μαζὶ μὲ τοὺς ὑποστηρικτές του. Ἀρκετοὶ ἐπίσκοποι μίλησαν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸ βιογράφο τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίου ἦταν αὐτὸς ποὺ ἔθεσε τὸ ζήτημα μὲ τὸν πιὸ ξεκάθαρο τρόπο. Ἡ τοποθέτηση τοῦ ἱεροῦ πατρὸς ἐξερέθισε τὸν αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἔδιωξε κακὴν κακῶς τοὺς εἰκονοφίλους καὶ ἀπαίτησε τὴν ἄμεση παραίτηση τοῦ πατριάρχου.

Τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων τοῦ 815, ὁ ἅγιος Θεόδωρος πραγματοποίησε στὸν περίβολο τῆς μονῆς του μία ἐντυπωσιακὴ λιτανεία χιλίων περίπου μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ὕψωσαν τὶς εἰκόνες καὶ ἔψαλλαν γι' αὐτές. Ὁ αὐτοκράτωρ θεώρησε μία τέτοιου εἴδους διαμαρτυρία ὡς ἀπροκάλυπτη πρόκληση. Τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα (1η Ἀπριλίου κατὰ τοὺς Πατριαρχικοὺς Πίνακες Μανουὴλ Γεδεών), τὸν πατριαρχικὸ θρόνο κατέλαβε ὁ αὐλικὸς Θεόδοτος Μελισσηνός, ποὺ προήδρευσε στὴ νέα εἰκονομαχικὴ σύνοδο τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 815.

Στὴν σύνοδο κλήθηκε νὰ παρουσιαστεῖ καὶ ὁ Θεόδωρος, ἀλλὰ ἀρνήθηκε κατηγορηματικὰ καὶ ἔγραψε μία μακροσκελεστάτη ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντες ἐπισκόπους, ὡς ἐκπρόσωπος ὅλων τῶν εἰκονοφίλων ἡγουμένων, προσπαθῶντας νὰ τεκμηριώσει τὶς θέσεις τους. Τελικά, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς σύντομες συνεδριάσεις, ἡ σύνοδος ἀποκήρυξε τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ ἀναγνώρισε τὴν ἐγκυρότητα τῶν ἀποφάσεων τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου τῆς Ἱέρειας (754). Ἀκόμη ἡ σύνοδος καταδίκασε τὴν "εἰκονολατρεία", πλὴν ὅμως δὲν διέταξε τὴν καταστροφὴ τῶν εἰκόνων. Οἱ ἡγέτες τῶν εἰκονοφίλων συνελήφθησαν καὶ ὁδηγήθηκαν στὴν ἐξορία», ΤΣΙΓΓΟΥ Β., ἔνθ. ἀν., σσ. 95κ.έ.

Ἐξ αὐτῆς τῆς μακροσκελεστάτης ἐπιστολῆς παραθέτουμε τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα: «αὕτη ἡ ἀποστολικὴ ὑμῶν ὁμολογία τῶν εὐτελῶν· εἰ δ' οὖν, ἡ πατροπαράδοτος ἡμῶν θρησκεία τῶν ἐλαχίστων. **Παρὰ ταύτην, οὐχ ὅτι ὁ τίς δε ἢ τίς δε τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, ἀλλ' οὐδ' εἰ Πέτρος καὶ Παῦλος· εἴπομεν γὰρ ἀνένδεκτα ὡς ἐνδεχόμενα· οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἥκῃ τῶν οὐρανῶν δογματίζων καὶ εὐαγγελιζόμενος· δυνάμεθα αὐτὸν κοινωνὸν προσήκασθαι, ὡς μὴ στοιχοῦντα τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ. Καὶ πρὸς ταῦτα ὅτι ἂν δοκῇ τῇ ἐξουσίᾳ ὑμῶν, ἑτοίμη ἡ ταπείνωσις ἡμῶν μέχρι θανάτου ὑποστῆναι, ἢ ἐξάρνους ἡμᾶς γενέσθαι τῆς τοιαύτης ἡμῶν εἰλικρινοῦς ὁμολογίας»**, PG99, 1120 / F191, 61 / ΕΠΕΦ 18Β, 292.

Κάποιες παρατηρήσεις:

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Τὸ θέμα τῆς "μοιχειανικῆς αἱρέσεως", ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ ἅγιος Θεόδωρος, ἀνέκυψε κατὰ τὸ σύντομο διάστημα μεταξὺ τῶν δύο φάσεων τῆς Εἰκονομαχίας (726-787 καὶ 813-843)· ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ ΣΤ΄ (780-797), τὸ ἔτος 795, ἐνέκλεισε ἀναγκαστικῶς τὴν Βασίλισσα Μαρία σὲ μοναστήρι καὶ νυμφεύθηκε τὴν αὐλικὴ (θαλαμηπόλο) Θεοδότη, ἡ ὁποία μάλιστα ἦταν συγγενὴς τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Στουδίου ἁγίου Πλάτωνος καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Ὁ Πατριάρχης ἅγιος Ταράσιος ἀνέχθηκε μὲ δυσφορία, προσωρινῶς καὶ σιωπηλῶς, τὴν ἱερολογία τοῦ παρανόμου αὐτοῦ μοιχικοῦ γάμου, ὥστε νὰ μὴ θραύσει τὴν λεπτὴ σχέση Κράτους - Ἐκκλησίας μετὰ ἀπὸ 60 ἔτη Εἰκονομαχίας καὶ διωγμῶν. Ὁ διάδοχός του Πατριάρχης ἅγιος Νικηφόρος, ἀναγκασμένος ἀπὸ τὸν νέο Αὐτοκράτωρα Νικηφόρο Α΄, ἀποκατέστησε συνοδικῶς (τὸ 806) τὸν ἱερέα "μοιχοζεύκτη" Ἡγούμενο Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος εἶχε εὐλογήσει τὸν παράνομο γάμο (795) καὶ εἶχε καθαιρεθεῖ ἀργότερα (797) ἀπὸ τὸν Ταράσιο· μία νέα μικρὴ Σύνοδος τοῦ 809 ἀποκατέστησε ἐκ νέου τὸν μοιχοζεύκτη Ἡγούμενο Ἰωσὴφ καὶ ἀναθεμάτισε ὅσους δὲν δέχονταν τὴν

1) **Ἡ κακὴ διδασκαλία ποὺ ἀντίκειται στὴν «πατροπαράδοτο θρησκεία καὶ τῇ ὑγιαινούσῃ τῆς πίστεως διδασκαλίᾳ» εἶναι τὸ θέμα ὅτι δὲν δύνανται ὅλοι οἱ Ἡγούμενοι στὸ ἑξῆς νὰ ἔχουν κοινωνικὸ αὐτὸν ποὺ θὰ τὴν διδάξει (δογματίσει) καὶ ὄχι μόνον, ἐπειδὴ ἀποφάσισε ἔτσι ἡ Ζ΄ Οἰκουμενική.**

2) **Ἀναφερόμενοι στὸν Πέτρο καὶ τὸν Παῦλο δείχνει ὅτι δὲν ἀναφέρονται σὲ καθηρημένους κληρικούς.**

3) **Δὲν δέχονται τὴν κοινωνία μὲ τοὺς ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα αἱρετικοὺς διότι θεωρεῖται ὡς ἄρνηση τῆς πίστεως. Ἀπολύτως σύμφωνο μ΄ αὐτὰ ποὺ λέγει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ἀλλοῦ: «ἐπείπερ συννοσοῦμεν· κἂν οὐ φρονήματι στρεβλῷ, ὅμως δ΄ οὖν χραινόμενοι** (=μολυνόμενοι) **τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ»,** (βλ. καὶ ἄλλα συναφῆ ἀποσπάσματα ἀνωτέρω σσ. 375-376)**· καὶ ἀλλοῦ: «πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων». Ὅ,τι (ὡς πρὸς τὴν ἄρνηση τῆς πίστεως) καὶ ὁ ὅσιος Μάξιμος τὸν 7ο αἰῶνα λέγει,** (βλ.σσ. 321.κ.ἑ.).

4) **Τὸ νὰ ὑποστοῦν ἀκόμη καὶ τὸν θάνατο παρὰ νὰ κοινωνήσουν μὲ τοὺς πλέον αἱρετικοὺς γιὰ νὰ μὴν ἀρνηθοῦν τὴν πίστη δείχνει ὅτι ἐκλαμβάνουν τὴν διακοπὴ κοινωνίας ὡς ὁμολογία ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὡς ἔχοντα ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα καὶ δὲν ἀφορᾶ αὐτὸ μόνον τοὺς Ἁγίους.**

"σωτηριώδη" αὐτὴ οἰκονομία. Αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐσήμανε καὶ τὴν διακοπὴ τῆς - κατ΄ οἰκονομίαν μέχρι τότε – μνημονεύσεως τοῦ Πατριάρχου ἁγίου Νικηφόρου ἀπὸ τοὺς Στουδῖτες, καὶ τὴν ἔναρξη ἀνοικτοῦ πολέμου (διότι ἀπὸ τὸ 806 μνημόνευαν μὲν τὸν Πατριάρχη Νικηφόρο, ἀλλὰ δὲν συλλειτουργοῦσαν καὶ δὲν ἐπικοινωνοῦσαν μαζί του). Ἡ αὐστηρότητα τοῦ Ὁσίου Θεοδώρου στὴν ἀκοινωνησία μὲ ὅσους μνημόνευαν τοὺς Ἐπισκόπους τῆς "μοιχοσυνόδου", ἢ κοινωνοῦσαν, ἢ συμφωνοῦσαν μὲ αὐτοὺς καὶ μὲ τὸν Ἰωσήφ, ἔφθανε μέχρι καὶ στὴν ἀποφυγὴ τοῦ κοινοῦ φαγητοῦ»[650].

Ἡ ἀπάντηση:

Σ΄ αὐτὰ τῆς ἐνστάσεως ἂς μᾶς ἐπιτραποῦν δύο διευκρινήσεις. Πρώτη: **ἡ μοιχειανικὴ αἵρεση ἀνέκυψε, συγκεκριμένως καὶ ὁρισμένως, μὲ τὴν σύνοδο τοῦ 809 καὶ ὄχι ἀορίστως ὡς λέγεται «κατὰ τὸ σύντομο διάστημα μεταξὺ τῶν δύο φάσεων τῆς Εἰκονομαχίας** (726-787 καὶ 813-843)». Καὶ δευτέρα: ἡ «**κατ΄ οἰκονομίαν μέχρι τότε» (δηλαδὴ μέχρι τὴν σύνοδο τοῦ 809) μνημόνευση τοῦ Πατριάρχου εἶχε τὴν ἀναφορὰ ὡς πρὸς παράβαση ἱερῶν Κανόνων· ἐν ἀντιθέσει μὲ τήν, μετὰ τὴν σύνοδο, οἰκονομία τοῦ Ὁσίου ποὺ εἶχε τὴν ἀναφορὰ ὡς πρὸς τὴν μοιχειανικὴ αἵρεση τὴν ὁποία ἔτεκε φωνὴ αὐτῆς τῆς συνόδου.** Ἔχουν ἄλλες διαστάσεις, πρακτικὲς καὶ συνέπειες, ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη οἰκονομία. Θέλει πολλὴ προσοχὴ τὸ σημεῖο αὐτό.

Καὶ κατωτέρω λέγεται ὑπ΄ αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως:

«Ἡ ἐν λόγῳ θέση αὐτὴ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (ὅτι δηλαδὴ ἀποκαλεῖ ὡς ὀρθόδοξο τὸν Ἐπίσκοπο τῆς 49 ἐπιστολῆς ποὺ τὸν μνημονεύει ὁ οἰκονομούμενος Ἱερεὺς σ.σ.), φαίνεται νὰ ἀντιφάσκει πρὸς ἀντίστοιχη τοποθέτηση ἄλλων ἐπιστολῶν του· τέτοια εἶναι λ.χ. ἡ ἐπιστολὴ 40, ὅπου ὁ Ὅσιος Θεόδωρος ἐπικρίνει μοναστήρι ποὺ δέχθηκε χειροτονίες ἀπὸ Ἐπίσκοπο, ἂν καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ὅτι κακῶς ἔγινε ἡ Σύνοδος· αὐτὸν τὸν θεωρεῖ αἱρετικὸ ὁ ὅσιος καὶ μόνον ἐπειδὴ

650 ΖΗΣΗ Σ., Περιπτώσεις Οἰκονομίας στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, Θδ 2(2018), 310-311.

μνημονεύει τοὺς ἀνωτέρους του αἱρετικούς. Ποῦ ὀφείλεται ἡ διαφορὰ στὶς δύο ἐπιστολές;

Ταπεινῶς προτείνω ὡς πιθανὴ ἑρμηνεία ὅτι, στὴν ἐπιστολὴ 49, ὁ μνημονευόμενος "Ὀρθόδοξος" (κατὰ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου) Ἐπίσκοπος, ἂν καὶ μνημονεύει αἱρετίζοντα ("μοιχειανὸ") Μητροπολίτη, εἶναι ὅμως φανερὰ καὶ ὁμολογητικὰ ἐπικριτικὸς πρὸς τὴν αἵρεση καὶ τὴν Σύνοδό της καὶ ἀμέτοχος αὐτῶν, ἀλλὰ μνημονεύει, ὅπως γράφεται, ἀπὸ φόβο· ἀντιθέτως, ὁ χειροτονήσας στὴν Ἐπιστολὴ 40, ἐπέκρινε μὲν τὴν αἵρεση σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο, ἀφανῶς, ἀλλὰ κατὰ τὰ λοιπὰ ἴσως φαινόταν ἀδιάφορος.

Νομίζω ἐκ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ὅτι δὲν ὑφίσταται γιὰ τὸν ἅγιο Θεόδωρο ἀπροϋπόθετα "μολυσμός", λόγῳ τῆς μνημονεύσεως κάποιου αἱρετίζοντος, ὅταν συντρέχει εὔλογη αἰτία τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ κατὰ τὰ λοιπὰ παρρησία τῆς Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας»[651].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἀντίφαση ποὺ εἰσάγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως μεταξὺ τῶν δύο ἐπιστολῶν τοῦ Ὁσίου, δὲν ὑπάρχει, ὡς θὰ δειχθεῖ κατωτέρω ἐκ τῶν κειμένων τοῦ ἰδίου τοῦ ὁσίου Θεοδώρου. Συνεπῶς καὶ ἡ ἐρώτηση ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν δῆθεν αὐτὴ διαφορὰ τῶν δύο ἐπιστολῶν εἶναι στὴν πραγματικότητα ἀνύπαρκτη, ἀφοῦ ἡ ἐρώτηση παραμένει μετέωρη καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀπάντηση ποὺ δίδεται καταλήγει νὰ ἀποτελεῖ μία ὑποκειμενικὴ ἑρμηνεία τῆς ἐνστάσεως. Καὶ δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ διαφορά, διότι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς 49 ἐπιστολῆς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς 40, δὲν εἶναι κοινωνικοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους ἐξ αἰτίας τοῦ μολυσμοῦ. Τὸ ὅτι τὸν Ἐπίσκοπο τῆς 49 ἐπιστολῆς τὸν ἀποκαλεῖ ὀρθόδοξο, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑφίσταται μολυσμὸ ἐπειδὴ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη του. Λέγεται ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου: «πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων». Καὶ ἐδῶ, αὐτὸς ὁ κληρικὸς ποὺ μνημονεύει τὸν αἱρετικὸ ἀποκαλεῖται ὀρθόδοξος ὑπὸ τοῦ Ὁσίου, παρὰ ταῦτα ὑφίσταται μολυσμὸ καὶ διὰ τοῦτο δὲν γίνεται κοινωνικὸς ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἀλλὰ καὶ ὁ οἰκονομούμενος Ἱερεὺς τῆς 49 ἐπιστολῆς, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος λέγει: « κἂν μακαρίζῃ, κἂν ὀρθοδοξῇ», δηλαδὴ καὶ ἐὰν εἶναι ὀρθόδοξος καὶ συλλειτουργεῖ μὲ αἱρετικό, ἢ μεταδίδει τὴν Θεία Κοινωνία σὲ αἱρετικό, δὲν γίνεται κοινωνικὸς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους. Τὸ μόνον ποὺ ἐπιτρέπει ὁ Ὅσιος σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση εἶναι, ὅταν μνημονεύει ὁ ὀρθόδοξος αὐτὸς Ἱερεὺς αἱρετικό, τηρώντας ὅμως τὰ μόλις δύο ἀνωτέρω τῆς προηγουμένης προτάσεως, νὰ εὐλογεῖ καὶ νὰ συμψάλλει μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ νὰ μνημονεύει αὐτὸν τὸν αἱρετικὸ στὴν κοινὴ τράπεζα. Καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν, δηλαδὴ μὲ ἀπώτερο σκοπὸ τὴν θεραπεία του, τοῦτ' ἔστι νὰ σταματήσει νὰ μνημονεύει αὐτὸν τὸν αἱρετικὸ ὥστε νὰ παύσει ὁ μολυσμός, γιὰ νὰ γίνει πλήρως κοινωνικὸς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους. Ὡς πρὸς τὸ «εἰς ουδὲν γάρ ἐστι», ποὺ λέγεται σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ (49), ἔχει σχετικὴ ἔννοια καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία ποὺ ἄσκησε ὁ Ὅσιος στὸν Ἱερέα, (βλ.σσ. 369κ.έ.). Εἶναι φανερὸ λοιπὸν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ θέμα ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἐπιστολῶν καὶ οἱ δύο Ἐπίσκοποι τῶν δύο αὐτῶν ἐπιστολῶν εἶναι ἀκοινώνητοι ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἕνεκα τοῦ μολυσμοῦ ποὺ ὑπέστησαν.

Συμπληρωματικὰ θὰ λέγαμε, ὅτι ἡ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ Ὁσίου ἀσκεῖται μόνον γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ οἰκονομουμένου προβάτου, ἐν προκειμένῳ τῆς 49 ἐπιστολῆς Ἱερέως καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἀρετή του. Καὶ πολὺ περισσότερο δὲν ἀσκεῖται γιὰ τὴν ὁμολογιακὴ παρρησία ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀρετὴ τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ μνημονεύει αὐτὸς ὁ Ἱερεύς. Ἄλλωστε καὶ ὁ φόβος τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ὁσίου, δὲν εἶναι ἀρετὴ καὶ ἀντιδιαστέλλεται μάλιστα στὸ νὰ «εἶναι ὅμως φανερὰ καὶ ὁμολογητικὰ ἐπικριτικὰ πρὸς τὴν αἵρεση καὶ τὴν Σύνοδό της καὶ ἀμέτοχος αὐτῶν», καθὼς λέγεται ὡς πιθανὸν ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως· δὲν προσιδιάζουν αὐτὰ σὲ ἄνθρωπο ποὺ φοβᾶται. Ἐκεῖνο, ὅμως, ποὺ πείθει ἀκόμη περισσότερο ὅτι πράγματι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα εἶναι ὅτι δὲν ἀναφέρεται σὲ συγκεκριμένη περίπτωση ὁ ὅσιος Θεόδωρος στὴν 49 ἐπιστολή, ἡ ἐρώτηση ποὺ τοῦ τέθηκε εἶναι ὑποθετική, «εἰ ὁ ἐπίσκοπος οὐχ εὕρηται εἰς τὴν μοιχοσύνοδον...». Ποὺ σημαίνει, ὁ ὁποιοσδήποτε Ἐπίσκοπος, μὴ ἀναφέροντας ἄλλες προϋποθέσεις πλὴν τοῦ νὰ εἶναι ὀρθόδοξος καὶ νὰ μνημονεύει ἀπὸ φόβο· κατὰ τὰ ἄλλα ὁμιλεῖ γενικῶς καὶ ἀορίστως. Ἄλλωστε γιὰ τὸν Ὅσιο, ὅσον ἀφορᾶ αὐτὴν τὴν περίοδο (809 καὶ μετά), ἰσχύει: «Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος, οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλη καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο». Ἡ οἰκονομία, λοιπόν, ποὺ ἀσκεῖ ὁ Ὅσιος στὴν 49

651 ΖΗΣΗ Σ., ἔνθ.ἀν., 314.

ἐπιστολὴ δὲν ἔχει καμία ἄλλη σχέση μὲ τὸν Ἐπίσκοπο τοῦ οἰκονομουμένου Ἱερέως, πλὴν αὐτῶν ποὺ ἀναγράφονται ἀνωτέρω.

Ἀκόμη λέγοντας ἡ ἔνσταση: «ὅταν συντρέχει εὔλογη αἰτία τῆς οἰκονομίας», ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι δὲν εἶναι προκαθορισμένο ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ εὔλογη αἰτία. Τοῦτο ἀφήνεται ἀκαθόριστο ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως καὶ σ' αὐτὸ ποὺ λέγει κατωτέρω: «Ὅταν ἡ ὡς ἄνω περιγραφόμενη κατ' οἰκονομία μνημόνευση ἢ κοινωνία δὲν γίνεται γιὰ λόγους ἀρκούντως σοβαροὺς καὶ κυρίως χάριν τῆς Ἐκκλησίας...»[652]. Ποιοί εἶναι ὅμως οἱ ἀρκούντως σοβαροὶ καὶ κυρίως χάριν τῆς Ἐκκλησίας λόγοι; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἀφήνεται ἀναπάντητο ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. **Ἡ μοναδικὴ εὔλογη αἰτία γιὰ τοὺς Ἱερεῖς ἐξασκήσεως τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ ἀσθενοῦς ὀρθοδόξου προβάτου ποὺ κοινωνεῖ μερικῶς στὰ δευτερεύοντα μὲ αἱρετικό, ὥστε νὰ παύσει νὰ κοινωνεῖ καὶ σ' αὐτὰ καὶ ὄχι ὅταν κοινωνεῖ στὰ πρωτεύοντα** (ποιὰ εἶναι αὐτὰ βλ.σ. 373) **καὶ πολὺ περισσότερο τοῦ ἰδίου τοῦ αἱρετικοῦ, ἐφ' ὅσον παραμένει ἀμετακίνητος στὴν αἵρεσή του. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς Ἐπισκόπους ἐπιτρέπεται μόνον διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἡ ἄμεση κοινωνία μὲ τὸν ἀκατάκριτο αἱρετικὸ καὶ μόνον μὲ τὶς προϋποθέσεις ποὺ ἀναγράφονται στὶς σσ. 251κ.έ. Τόσο σοβαρὸ θέμα θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες ἡ ἄμεση κοινωνία μὲ τοὺς ἀκαταγνώστους αἱρετικούς.**

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία ὁ σχετικὸς μολυσμὸς στὸν οἰκονομούμενο δὲν ἐξαφανίζεται, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος: «Αὐτὰ τὰ εἶπα κατ' οἰκονομίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων· ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ ζητώντας νὰ τοὺς κάνουμε ἐντελῶς καθαροὺς ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ ἀνάμειξη, δὲν τὸ ἀντιληφθοῦμε καὶ τοὺς παραλύσουμε στὰ καίρια», (βλ. περισσότερα στὸν οἰκεῖον τόπο). **Ἄρα, γιὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη ὑπάρχει πάντοτε ὁ ἀλυσιδωτὸς – συγκοινωνιακὸς συμμολυσμὸς σ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μὲ αἱρετίζοντα** (=αἱρετικὸ) **καὶ ἔρχεται ἡ οἰκονομία νὰ τὸν ἐξαλείψει, φέροντας ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ οἰκονομούμενο πρόβατο στὴν ἀκρίβεια. Τότε παύει νὰ ὑφίσταται ὁ μολυσμὸς στὸν ὀρθόδοξο ὅταν παύσει ἡ ὁποιαδήποτε κοινωνία μὲ τὸν ἄκριτο αἱρετικό.**

Ἡ ὀρθόδοξη ὁμολογία εἶναι πράγματι ἀξιέπαινη, γιὰ τὸν Ὅσιο, ἀλλὰ μόνον ὅταν εἶναι συζευγμένη μὲ τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς

652 ΖΗΣΗ Σ., ἔνθ.ἀν., 321.

κοινωνίας μὲ τοὺς αἱρετικούς. Ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι, τὸ γράφει ὁ ἴδιος, πρέπει νὰ παρρησιασθοῦν διὰ τῆς διακοπῆς κοινωνίας: «**δεῖ ἄρτι καὶ τὴν σὴν εὐλάβειαν σὺν πᾶσιν ὀρθοδόξοις, παρρησιάζεσθαι διὰ τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοῖς κακοδόξοις, μηδὲ ἀναφέρειν τινὰ τῶν ἐν τῇ μοιχοσυνόδῳ εὑρεθέντων ἢ ὁμοφρονούντων αὐτῇ**», (βλ. τὴν συνάφειά του σ. 378). Διαφορετικά, ἐὰν δὲν διακόψουν τὴν κοινωνία, καθίστανται ἐχθροὶ Θεοῦ καὶ ἂς ὁμολογοῦν μὲ τὸ στόμα τὴν ἀλήθεια· τοῦτο μόνο του δὲν ἀρκεῖ.

Ἐπαναλαμβάνουμε ἐδῶ τὴν τελευταία παράγραφο αὐτῆς τῆς συναφείας τῆς ἐνστάσεως: «Νομίζω ἐκ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ὅτι δὲν ὑφίσταται γιὰ τὸν ἅγιο Θεόδωρο ἀπροϋπόθετα "μολυσμός", λόγῳ τῆς μνημονεύσεως κάποιου αἱρετίζοντος, ὅταν συντρέχει εὔλογη αἰτία τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ κατὰ τὰ λοιπὰ παρρησία τῆς Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας». Ἡ ἔνσταση ἔφθασε στὸ μὴ ὀρθὸ αὐτὸ συμπέρασμα, αὐτῆς τῆς τελευταίας παραγράφου, διότι ἔχει ἐκλάβει δύο στοιχεῖα ὑπ' ὄψιν της. Πρῶτον: τὴν κατ' οἰκονομίαν διαμνημόνευση τοῦ ἁγίου Πατριάρχου Νικηφόρου, ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 809. Καὶ δεύτερον: ἀκούγοντας τὸν Ὅσιο νὰ ἀποκαλεῖ ὡς ὀρθόδοξο τὸν Ἐπίσκοπο, ποὺ μνημόνευε τὸν αἱρετικὸ Μητροπολίτη του. Οὔτε τὸ ἕνα ὅμως οὔτε τὸ ἄλλο ἰσχύει, ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ὑφίσταται γιὰ τὸν ἅγιο Θεόδωρο ἀπροϋπόθετα μολυσμὸς τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκατακρίτων αἱρετικῶν, ὅπως καταδείχθηκε τοῦτο ἐξ ἀδιασείστων τεκμηρίων, (τὸ δεύτερο μόλις ἀνωτέρω καὶ τὸ πρῶτο στὴν εἰσαγωγὴ αὐτῆς τῆς οἰκονομίας, βλ.σσ. 336κ.έ. καὶ κυρίως 345κέ.)· ἡ μόνη ἐξαίρεση ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς τοῦ νὰ μὴν ὑπάρχει ἡ προϋπόθεση τοῦ ἐν γνώσει κοινωνοῦντος ὀρθοδόξου μετὰ τοῦ ἀκαταγνώστου αἱρετικοῦ.

Καὶ κατωτέρω λέγεται ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως:

«Εἶναι, νομίζω, καταφανὲς ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω ἱστορικὰ γεγονότα, ὅτι ὅταν τηρήθηκε ἀπαράτρεπτη ἡ ὁμολογία τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἡ ἐπίσημη καταδίκη τῆς αἱρέσεως καὶ μόνον τότε, ἢ λόγῳ ἀνωτέρας βίας, ἢ γιὰ ἄλλες εὔλογες ἐκκλησιαστικὲς αἰτίες, μερικὴ ἢ πλήρης κοινωνία μὲ τοὺς διατηροῦντας αἱρετικὰ φρονήματα, ἢ ἡ πρόσκαιρη μνημόνευση αἱρετιζόντων προσώπων ζώντων καὶ νεκρῶν (βεβαίως ἐξαιροῦνται καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ὅσοι ἔχουν ὀνομαστικῶς

καταδικασθεῖ ἀπὸ Σύνοδο ὡς αἱρετικοί), δὲν ἔχει πάντοτε θεωρηθεῖ ὅτι συνιστᾷ συμμετοχὴ στὴν αἵρεση ἢ ὅτι καθιστᾷ ἄκυρα ἢ "μεμολυσμένα" τὰ μυστήρια ὅσων ἐξασκοῦν τὴν οἰκονομία αὐτή· δὲν ἰσχύει δηλαδὴ κάποια δῆθεν ἀναπόφευκτη μεταδοτικὴ ἢ "συγκοινωνιακὴ" "μόλυνση" ἀπὸ τὴν αἵρεση. Εἶναι εὔλογο, ὅτι τέτοιος γενικῆς φύσεως "μολυσμὸς" θὰ καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἐξάσκηση οἰκονομίας, διότι βασικὴ ἀρχή της, κατὰ τοὺς Ἁγίους Πατέρες, εἶναι ἡ παράλληλη ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ παρανομίας, "οἰκονομητέον ἔνθα μὴ παρανομητέον" ("οἰκονομία πρέπει νὰ γίνεται, ἐκεῖ ποὺ δὲν πρέπει νὰ γίνει παρανομία"). Ἂς σημειωθεῖ ἀκόμη, ὅτι οἱ ἅγιοι ἀνέχθηκαν μὲν κάποτε τὴν μερικὴ κοινωνία ἄλλων Ὀρθοδόξων μὲ αἱρετίζοντες, ὅμως πολὺ σπάνια φαίνεται νὰ τὴν ἐφάρμοσαν οἱ ἴδιοι στὴν δική τους σχέση μὲ τὴν αἵρεση»[653].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ λεγόμενο ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «δὲν ἔχει πάντοτε θεωρηθεῖ ὅτι καθιστᾷ ἄκυρα ἢ "μεμολυσμένα" τὰ Μυστήρια ὅσων ἐξασκοῦν τὴν οἰκονομία αὐτὴ» - τὰ "μεμολυσμένα" καὶ τὰ "ἄκυρα" ἐδῶ ἔχουν τὴν ἔννοια τῶν ἀνυποστάτων - ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι μπορεῖ καὶ κάποτε νὰ καθίστανται ἀνυπόστατα τὰ μυστήρια αὐτῶν ποὺ κοινωνοῦν μὲ αἱρετικούς. Ὄχι, ποτὲ δὲν καθίστανται ἀνυπόστατα τὰ μυστήρια πρὶν τὴν καθαίρεσή τους σὲ ὅσους κοινωνοῦν μὲ αἱρετικούς, αὐτὸ λέγουν ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ ἡ Γ΄. Ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ ὅταν λέγει γιὰ μιασμὸ μυστηρίων δὲν ἐννοεῖ τὸ ἀνυπόστατο ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδή, ὅτι δὲν ἁγιάζουν πλέον, ἀλλὰ κατακρίνουν αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν ἐν γνώσει μὲ τοὺς αἱρετικούς, (βλ. περισσότερα σσ. 177κ.ἑ.). Ἀλλά, ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, λέγεται ἀκόμη ὅτι: «δὲν ἔχει πάντοτε θεωρηθεῖ ὅτι συνιστᾷ συμμετοχὴ στὴν αἵρεση...» καὶ κατωτέρω: «δὲν ἰσχύει δηλαδὴ κάποια δῆθεν ἀναπόφευκτος μεταδοτικὴ ἢ "συγκοινωνιακὴ" "μόλυνση" ἀπὸ τὴν αἵρεση. Εἶναι εὔλογο ὅτι τέτοιος, γενικῆς φύσεως, "μολυσμὸς" θὰ καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἐξάσκηση τῆς οἰκονομίας». Καὶ αὐτὸ τὸ γενικὸ συμπέρασμα τῆς ἐνστάσεως, στὸν ἐπίλογό της, δὲν εἶναι ὀρθό. Καὶ ὡς ἀποδεικνύεται κατωτέρω ἐκ τῶν πραγμάτων, τὶς λέξεις

653 ΖΗΣΗ Σ., ἔνθ.ἀν., σ. 320.

ποὺ παρέθεσε ἐντὸς εἰσαγωγικῶν πρέπει νὰ παρατεθοῦν ἄνευ αὐτῶν, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἰσχύουν.

Καὶ δὲν εἶναι ὀρθὸ καὶ τοῦτο τὸ συμπέρασμα τῆς ἐνστάσεως, διότι:

Οἰκονομία ἀσκήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς π.χ. Παπικούς, Μονοφυσῖτες κ.ἄ. Ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς ἀπὸ τῶν ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικῶν, διὰ τοῦτο ἀσκήθηκε ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία. Καὶ ἐξ ἀντιθέτου, ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς ὁ μολυσμὸς δὲν χρειαζόταν νὰ ἀσκηθεῖ ἡ οἰκονομία.

Ἀνατρέχουμε σὲ δύο ἱστορικὰ γεγονότα, πρὸς πληρεστέρα κατανόηση:

α) Ὡς πρὸς τοὺς Παπικοὺς καὶ τοὺς Ἀρμενίους.

Ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος σὲ ἐπιστολή του λέγει: «Ἔτι ἠρώτησαν οἱ μοναχοί, εἰ ἔνι συγκεχωρημένον ἵνα διδῶτε τοῖς Ἀρμενίοις ἢ Λατίνοις τὴν παναγίαν, τοῖς προσκυνηταῖς. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἵνα διδῶτε αὐτοῖς καὶ τὸ ἀντίδωρον. Χριστιανοὶ γάρ εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο ἔρχονται ἐκ τοσούτων διαστημάτων εἰς προσκύνησιν τοῦ Δεσποτικοῦ τάφου. Εἰ γοῦν καὶ ἐσχισμένοι εἰσὶν ἀφ' ἡμῶν διά τινα ζητήματα τῆς πίστεως, καί εἰσιν ἑτερόδοξοι· ἀλλ' ὡς Χριστιανοὶ μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας ζητοῦσι τὸν ἁγιασμὸν ἡμῶν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν διδόναι. Τὸ γάρ, Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ τὰ ἑξῆς, περὶ τῶν ἀπίστων νοεῖται, ἤγουν Ἰουδαίων, καὶ Σαρακηνῶν, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Μανιχαίων, καὶ ἄλλων, οἵτινες προσποιοῦνται τὸν Χριστιανισμόν, μὴ ὄντες Χριστιανοί. Δι' ὃ καὶ ἕπεται μή ποτε στραφέντες καταπατήσωσιν αὐτά, καὶ ῥήξωσιν ἡμᾶς. Κύνες οὖν εἰσι καὶ χοῖροι οἱ καταπατοῦντες. Οἱ δὲ μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας ζητοῦντες τὰ ἅγια καὶ προσλαμβάνοντες, οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι. Ἀκούετε δὲ καὶ τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ὁ μὴ ὢν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι· καί, Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐκ ἐκβάλλω ἔξω. Τὸ μέγα μυστήριον τῆς κοινωνίας μόνον μὴ δίδοτε αὐτοῖς. Εἰ δέ τις ἀπ' αὐτῶν βουληθῇ προσμεῖναι αὐτόθι, ἢ νοσηθῇ, ἀρνήσεται μὲν πρῶτον τὴν πάτριον δόξαν, ὁμολογήσει δὲ τὴν δόξαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀξιοῦντες αὐτὸν τῆς τοιαύτης κοινωνίας. Τοῦτό ἐστιν ἡ συνήθεια τῆς καθολικῆς τῶν Χριστιανῶν Ἐκκλησίας·

Δι᾽ ὃ καὶ οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, ὅτε ἐλειτούργουν ἑορτασίμως, ἐρχομένους καὶ Ἀρμενίους καὶ Λατίνους καὶ ἱσταμένους μετὰ πάσης εὐλαβείας εἰς τὴν λειτουργίαν, οὐκ ἐδίωκον, ἀλλὰ καὶ ἀπερχομένους μετὰ ὀρθοδόξων καὶ προσκυνοῦντας, καὶ ἀσπαζομένους τὴν πατριαρχικὴν χεῖρα, καὶ εὐλόγουν καὶ ἐδίδουν αὐτοῖς τὸ ἀντίδωρον. Ὡς γὰρ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐξέβαλον ἔξω τοὺς εἰς αὐτὸν ἐρχομένους. Ἀρκετὸν οὖν ἐστιν ὑμῖν ὅτι οὐ ζητεῖτε, οὔτε λαμβάνετε ἁγιασμὸν παρ᾽ αὐτῶν, διότι εἰσὶν ἑτερόδοξοι καὶ κεχωρισμένοι· Ἀλλ᾽ ἐὰν ζητῶσιν αὐτοὶ τὸν ἁγιασμὸν ἀφ᾽ ὑμῶν, μὴ ἀποπέμπειν αὐτούς, ὡς προείπομεν»[654].

Τὴν συγκεκριμένη αὐτὴ ἐπιστολή, ὁ Μητροπ. Παντελεήμων Ροδόπουλος τὴν σχολιάζει ὡς ἑξῆς: «Ὁ Γεννάδιος Σχολάριος, διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, ἀπαντᾷ εἰς ἐρωτήματα τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς Σινᾶ, κανονικῆς καὶ λειτουργικῆς φύσεως. Μεταξὺ ἄλλων ἐρωτημάτων, λόγῳ πολλῶν ἐπισκέψεων εἰς τὴν μονὴν Σινᾶ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων, οἱ μοναχοὶ ἠρώτησαν τὸν Πατριάρχην Γεννάδιον Σχολάριον, ἐὰν ἦτο "συγκεχωρημένον" νὰ δίδουν εἰς τοὺς ἑτεροδόξους τούτους, τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῇ Μονῇ, τὴν Παναγίαν πρὸς προσκύνησιν καὶ ἁγιασμόν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Σχολαρίου εἰς τὸ ἐρώτημα τῶν μοναχῶν εἶναι καταφατική. Προχωρεῖ δὲ ἔτι περισσότερον γράφων, "ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἵνα διδῶτε αὐτοῖς καὶ τὸ ἀντίδωρον". Δικαιολογεῖ δὲ τὴν τοιαύτην συγκατάβασιν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Λατῖνοι εἶναι Χριστιανοί...

...Ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας εὑρίσκεται, κατὰ τὸν Σχολάριον, ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεχθὲν "ὁ μὴ ὢν καθ᾽ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι" καὶ μετὰ τοῦ "τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω".

Ὁ διὰ τῆς παρακολουθήσεως τῆς Ὀρθοδόξου θ. λατρείας διδόμενος, εἰς εὐλαβεῖς ἑτεροδόξους ἁγιασμὸς καὶ ἀκόμη ἡ διὰ τοῦ ἀντιδώρου παρεχομένη εὐλογία, δὲν σημαίνει μυστηριακὴν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων κοινωνίαν, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς, προϋποθέτει κοινωνίαν πίστεως. Οὕτω καὶ ὁ Γεννάδιος Σχολάριος, παρὰ τὴν ὡς ἄνω πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους ἐπιείκειαν καὶ συγκατάβασιν αὐτοῦ καὶ τῆς

654 ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ, Ἐπιστολή, «Τῷ κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ κατὰ κόσμον Σοφιανῷ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐνασκουμένοις τῇ ἁγίᾳ μονῇ τοῦ Σινᾶ ὁσιωτάτοις ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς», PETIT L., SIDERIDES X., JUGIE M., Γενναδίου Σχολαρίου Ἅπαντα εὑρισκόμενα, τ.4, σσ. 201-202 / PG160, 537-540.

Ἐκκλησίας, ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν μοναχῶν τοῦ Σινᾶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς μυστηριακῆς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων κοινωνία. "Τὸ μέγα μυστήριον τῆς κοινωνίας μόνον μὴ δίδοτε αὐτοῖς"... Ἐκ τῶν ἑτεροδόξων τούτων δύναταί τις νὰ ἀξιωθῇ τῆς τοιαύτης κοινωνίας μόνον ἐὰν θελήσῃ νὰ ἀσπασθῇ τὴν ὀρθόδοξον Καθολικὴν πίστιν...

Ὁ Γεννάδιος, ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ταύτῃ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Σινᾶ, γράφει, ὅτι ἡ ἀπάντησίς του εἰς τὸ ὡς ἄνω ἐρώτημά των εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὴν παλαιὰν παράδοσιν καὶ πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας: "οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι, ὅτε ἐλειτούργουν ἑορτασίμως, ἐρχομένους καὶ Ἀρμενίους καὶ Λατίνους καὶ ἱσταμένους μετὰ πάσης εὐλαβείας εἰς τὴν λειτουργίαν, οὐκ ἐδίωκον, ἀλλὰ καὶ ἀπερχομένους μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ προσκυνοῦντας καὶ ἀσπαζομένους τὴν πατριαρχικὴν χεῖρα καὶ εὐλόγουν καὶ ἐδίδουν αὐτοῖς τὸ ἀντίδωρον ὡς γὰρ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐξέβαλον ἔξω τοὺς εἰς αὐτὸν ἐρχομένους".

Ἐνῷ ὅμως οἱ ἑτερόδοξοι δύνανται, κατὰ τὸν Σχολάριον, νὰ λαμβάνουν τὴν εὐλογίαν ταύτην, ὅταν μετ᾽ εὐλαβείας ἐπιζητοῦν αὐτήν, οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν καὶ νὰ λαμβάνουν οἱανδήποτε εὐλογίαν ἢ ἁγιασμὸν παρὰ τῶν ἑτεροδόξων...»[655].

Ἡ κατὰ συγκατάβαση τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, συμπαραμονὴ καὶ συμπαρακολούθηση τῶν ἑτεροδόξων τῆς θείας Λειτουργίας μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, ὑπονοεῖ τὴν ὕπαρξη τῆς συμπροσευχῆς. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἀπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων: 10ου Ἀποστολικοῦ, 45ου Ἀποστολικοῦ, 33ου Λαοδικείας, 9ου Τιμοθέου, 2ου Ἀντιοχείας κ.ἄ.· πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων περιέχουν καὶ ἐπιτίμια. **Τὸ ὅτι ὑπάρχει αὐτὸς ὁ «γενικῆς φύσεως μολυσμὸς» ἀπὸ τῶν ἐκτὸς Ἐκκλησίας Παπικῶν καὶ Ἀρμενίων αὐτὸ εἶναι καὶ φανερὸ καὶ ἀποδεκτὸ ἀπὸ ὅλους. Ἐν τούτοις, παρ᾽ ὅτι ὑπάρχει αὐτὸς ὁ «γενικῆς φύσεως μολυσμὸς» οἱ Πατριάρχες ἄσκησαν οἰκονομία καὶ μάλιστα ἀποτελοῦσε παλαιὰ παράδοση καὶ πράξη τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅμως λέγεται: «εἶναι εὔλογο, ὅτι τέτοιος γενικῆς φύσεως "μολυσμὸς" θὰ καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἐξάσκηση τῆς οἰκονομίας».**

655 ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ Π., Μελέται Α', σσ. 618κ.έ. / ΜΕΝΑΓΙΑ Γ., Οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μνημονεύοντες καὶ οἱ Ζηλωταί, σ. 98

β) Ὡς πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς (ἂν καὶ ἀλλόθρησκοι ἀπὸ τοὺς Πατέρες θεωροῦνται ὡς αἱρετικοί, βλ. ὑποσ. 1105).

Ὁ Μητροπ. Χρύσανθος Τραπεζοῦντος (μετέπειτα Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν) σχετικῶς λέγει: « Ἄλλοι πάλιν τῶν βίᾳ ἢ ἑκουσίως ἐξισλαμισθέντων χριστιανῶν ἔδειξαν μὲν ἀμέσως μεταμέλειαν καὶ διάθεσιν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, φόβῳ ὅμως τῶν Τούρκων ἐξηκολούθουν πρὸς τὸ θεαθῆναι νὰ τηρῶσι τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, διατηροῦντες ἅμα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, κρύφα δὲ καὶ ἐν συνειδήσει παρέμενον χριστιανοί, πράττοντες πάντα τὰ τῶν χριστιανῶν ἔθιμα καὶ κοινωνοῦντες μυστικῶς τῶν τῆς Ἐκκλησίας μυστηρίων, ὡς ἔπραττον καὶ ὅσοι τῶν χριστιανῶν μὴ ἐξισλαμισθέντες κατ' ἀρχὴν ὑπεκρίνοντο τὸν μουσουλμάνον διὰ τὸν φόβον τῶν κρατούντων. Καὶ πρὸς πάντας τούτους ἐπιεικῶς προσηνέχθη ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος, ἥτις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν χαλεπότητα τῶν καιρῶν δὲν ἤθελε δι' ἀκαίρου αὐστηρότητος νὰ ἀπολεσθῶσι ψυχαί. Καὶ ἐν τούτῳ ἐστοίχει τῇ πράξει ἣν ἐν συνεχείᾳ τῆς προηγηθείσης πράξεως ἐφήρμοσεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν ἔτει 1338 εἰς τοὺς τοιούτους ἀποκρύφους χριστιανοὺς ἢ κρυπτοχριστιανοὺς τῆς Νικαίας· "...Ὅσοι δὲ τῷ φόβῳ τῶν κολάσεων καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐν τῷ λεληθότι διαζῆν θελήσουσι, τὰ τῶν χριστιανῶν ἐνστερνιζόμενοι καὶ ποιοῦντες, καὶ αὐτοὶ σωτηρίας ἐπιτεύξονται μόνον κατὰ τὸ δυνατὸν τηρεῖν σπουδάζοντες τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς".

Ὡς δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Νικαίας οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τραπεζοῦντος ἡ κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς οἰκονομία αὕτη καὶ ἐπιείκεια τῆς Ἐκκλησίας ἀπέδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν καὶ ἐν ἔτει 1338 γραφεῖσαν ἐπιστολὴν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία διὰ τοῦ αὐτοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΔ' τοῦ Ἀπρηνοῦ ἢ Καλέκα γράφουσα πρὸς τοὺς ἐν Νικαίᾳ χριστιανοὺς προτρέπει αὐτοὺς νὰ ἐμμένωσι πάλιν στερρῶς ἐν τῇ πίστει· "Εἰ γὰρ καὶ κυριεύουσιν ὑμῶν οἱ ἐχθροί, ἀλλὰ τῶν οἰκείων ψυχῶν καὶ τῆς γνώμης αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐστὲ κύριοι, καὶ τῆς προαιρέσεως ὑμῶν ἐστι φυλάξαι τὸ καλὸν καὶ μὴ φυλάξαι· πλὴν ὡς ἐμάθομεν παρὰ τοῦ κριτοῦ, συντηρεῖσθε καὶ φυλάσσετε τὰ τῆς χριστιανικῆς ὑμῶν καταστάσεως, εἰς ὃ καὶ ἀσαλεύτους καὶ παγίους μένειν εὐχόμεθα". Ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος διὰ τῆς οἰκονομίας καὶ ἐπιεικείας ταύτης τῆς Ἐκκλησίας περιεσώθησαν μέ-

χρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν "τῇ τῶν χριστιανῶν μερίδι" οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀρδάσης ἢ Δορύλης (Ντορούλ), καὶ δὴ εἰς τὰ χωρία Σταυρὶν καὶ Κρώμνην, καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ματσούκας, Γημωρᾶς (Γεμουρᾶς) καὶ Σουρμένων πολυάριθμοι ἀπόκρυφοι χριστιανοὶ ἢ κρυπτοχριστιανοί. Οὗτοι ἐν τῇ Ποντικῇ διαλέκτῳ ἐλέγοντο "κλωστοί", ἢ "γυριστοί", διότι ἐκ χριστιανῶν εἶχον γίνει μουσουλμάνοι καὶ ἐκ τῶν μουσουλμάνων πάλιν χριστιανοί. Ἐκ δὲ τῶν χωρίων, ἐν οἷς κατῴκουν, ἐλέγοντο οἱ κρυπτοχριστιανοὶ καὶ "Σταυριῶται" καὶ "Κρωμλῆδες". Καὶ εἰς ὅσα μὲν χωρία κατῴκουν ἀμειγεῖς οἱ κρυπτοχριστιανοὶ ἐκεῖ ὀλιγώτερον δυσχερὴς ἦτο ἡ μυστικὴ ἄσκησις τῶν καθηκόντων τοῦ χριστιανοῦ ὡς εὐχερὴς ἦτο καὶ ἡ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐν σχήματι σοφτᾶ ἢ ντερβίση ἢ χότζα παρουσία ἱερέως, ὅστις ἐτέλει τὰ τῆς θείας λατρείας ἐν ὑπογείοις ναοῖς. Εἰς ὅσα ὅμως χωρία οἱ κρυπτοχριστιανοὶ ἦσαν σύμμεικτοι μετὰ μουσουλμάνων ἐκεῖ δυσχερεστάτη καὶ λίαν ἐπικίνδυνος καθίστατο ἡ ἄσκησις τῶν καθηκόντων τοῦ χριστιανοῦ, πᾶς δὲ κρυπτοχριστιανὸς φωρώμενος ἐκτελῶν τὰ τοῦ χριστιανοῦ ἐθανατοῦτο. Ὁμοίως ἐθανατοῦτο καὶ πᾶς ἱερεὺς φωρώμενος κηδεύων ἢ βαπτίζων κρυπτοχριστιανόν, διότι ἐθεωρεῖτο τελῶν τὰ τῶν χριστιανῶν μυστήρια εἰς μουσουλμάνον, οἷος ἐνομίζετο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ κρυπτοχριστιανός»[656].

Ὁ δὲ Στάθης Πελαγίδης ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος λέγει: « Ἀξίζει, λοιπόν, νὰ δοῦμε ποιὸς ἦταν ὁ τρόπος ζωῆς τῶν κρυπτοχριστιανῶν τοῦ Πόντου, στὴν περίοδο πρὶν καὶ μετὰ τὸ 1856, σὲ διάστημα δηλαδὴ ποὺ ξεπερνᾶ τοὺς δύο αἰῶνες (β΄ μισὸ 17ου αἰ. – 1910)...

Ἄλλωστε καὶ σὲ ἔκθεση ποὺ ὑποβάλλουν οἱ Κρυπτοχριστιανοὶ τοῦ Πόντου στὴ ρωσικὴ πρεσβεία Κπολης, τὸ 1899, δηλώνεται ὅτι καὶ οἱ πρόγονοί τους "πρὸ ἀμνημονευόντων χρόνων" ἐκτελοῦσαν κρυφὰ τὰ χριστιανικά τους καθήκοντα, ἐνῶ στὰ φανερὰ ἦταν μωαμεθανοί.

Αὐτός, ἀκριβῶς, ὁ διπλὸς τρόπος ζωῆς τους (τὴν ἡμέρα μωαμεθανοὶ καὶ τὸ βράδυ χριστιανοὶ) ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκη, πρῶτα – πρῶτα, νὰ χρησιμοποιοῦν δύο ὀνόματα, ἕνα ἐπίσημο τουρκικὸ καὶ ἕνα κρυφὸ χριστιανικό, ποὺ τὸ εἶχαν γιὰ τὶς χριστιανικὲς τελετὲς (Ἀλῆς-Ἠλίας, Μεχμὲτ-Μιχαήλ, Ἐμινὲ-Ἑλένη κ.ἄ.). ...Ἔπειτα νὰ ἀκολουθοῦν καὶ δύο τρόπους λατρείας: Τὴν ἡμέρα συμπροσεύχονταν μὲ τοὺς μωαμεθανοὺς στὰ τζαμιά, ἐνῶ μυστικὰ ἔλεγαν χριστιανικὲς

656 ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ, Ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος, σσ. 690 κ.ἑ.

εὐχές. Τὴ νύχτα, μεταμφιεσμένοι, ἐκτελοῦσαν τὶς χριστιανικὲς τελετὲς (ἐξομολόγηση, μετάληψη, βάπτιση, γάμο, κηδεία) σὲ χριστιανικὸ ναό. Ἀκόμη, τηροῦσαν καὶ τὶς νηστεῖες καὶ φύλαγαν σὲ κρυφὰ ντουλάπια καὶ ἀμπάρια τὶς ἅγιες εἰκόνες, τὰ καντήλια καὶ ἱερὰ σκεύη...

Ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἡ περίπτωση τῶν χοτζάδων Κρωμιωτῶν, οἱ ὁποῖοι τὸ βράδυ γίνονταν παπάδες. Ὅσο ζοῦσαν αὐτοὶ οἱ χοτζάδες (παπάδες), οἱ Κρυπτοχριστιανοὶ μποροῦσαν πιὸ εὔκολα νὰ τελοῦν τὶς χριστιανικὲς τελετές. Μετὰ τὸν θάνατό τους, ὅμως, οἱ δυσκολίες γίνονταν πολὺ μεγάλες. Γι' αὐτὸ καί, συνήθως, ἡ ἱερωσύνη μεταβιβαζόταν ἀπὸ τὸν πατέρα στὸ γιό, ἢ ἐκλέγονταν διάδοχοι τῶν ἱερέων ἀπὸ τοὺς ἐγκριτοτέρους πολίτες. Πολλὲς φορὲς τοὺς κρυπτοχριστιανοὺς ἀπομακρυσμένων περιοχῶν, γιὰ τοὺς ὁποίους φυλάγονταν στὰ Μοναστήρια κρυπτογραφικοὶ ληξιαρχικοὶ κώδικες, ἐπισκέπτονταν περιοδεύοντες ἱεραπόστολοι (δερβίσαι). Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἐπιλέγονταν ἀπὸ τοὺς πατέρες τῶν Μοναστηριῶν, διδάσκονταν τὴν τουρκικὴ γλῶσσα, μάθαιναν τοὺς τύπους τῆς μωαμεθανικῆς λατρείας καὶ περιόδευαν τὸν Πόντο καὶ τὴν Μ. Ἀσία μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ δερβίση. Πήγαιναν στὰ χωριὰ καὶ ἄλλοτε τελοῦσαν τὰ τῆς μωαμεθανικῆς καὶ ἄλλοτε τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (κυρίως τὴ νύχτα σὲ κρυφὲς Ἐκκλησίες). Πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, ὁδοιποροῦντες μῆνες ὁλοκλήρους, ὑπέκυπταν στὶς κακουχίες, ἐνῶ ἄλλοι ἀναγνωρίζονταν καὶ τιμωροῦνταν μὲ μαρτυρικὸ θάνατο»[657].

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, ἄσκησε τὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τοὺς κρυπτοχριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἐξισλαμίσθηκαν ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου τῶν κολάσεων ἐκ τῶν Τούρκων· κρυφίως ὅμως παρέμειναν χριστιανοὶ καὶ τελοῦσαν τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ αὐτὸ συνεχίστηκε ἐπὶ αἰῶνες ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τους. Πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἦταν ἀναγκασμένοι ἐξ αἰτίας τοῦ διπλοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τους νὰ εἰσέρχονται σὲ τζαμιὰ καὶ νὰ συμπροσεύχονται μὲ τοὺς ἀλλοθρήσκους. Αὐτὴ ὅμως ἡ συμπροσευχὴ καὶ ἡ εἴσοδος σὲ ναοὺς ἀλλοθρήσκων ἀπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων: 10ου Ἀποστολικοῦ, 11ου Ἀποστολικοῦ, 45ου Ἀποστολικοῦ, 65ου Ἀποστολικοῦ, 71ου Ἀποστολικοῦ κ.ἄ. οἱ ὁποῖοι περιέχουν καὶ ἐπιτίμια. **Καὶ τὸ ὅτι ὑπάρχει ὁ «γενικῆς φύσεως μολυσμὸς» ἀπὸ τὴν συγκοινωνία τῶν Μωαμεθανῶν εἶναι καὶ φανερὸ καὶ ἀποδεκτὸ ἀπὸ**

657 ΠΕΛΑΓΙΔΗ Σ., Τὸ κρυπτοχριστιανικὸ ζήτημα..., σσ. 89 κ.έ.

ὅλους. Ἐν τούτοις, ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ αἰῶνες, ἄσκησε τὴν οἰκονομία, περιθάλποντας αὐτοὺς τοὺς κρυπτοχριστιανούς. Ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅμως λέγεται: «εἶναι εὔλογο, ὅτι τέτοιος γενικῆς φύσεως "μολυσμὸς" θὰ καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἐξάσκηση οἰκονομίας...».

Βλέπουμε, ὅμως, καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ ἐξετάσθηκαν σ' αὐτὴν τὴν συνάφεια, ὅτι καὶ ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς ὑπῆρχε καὶ ἡ οἰκονομία ἀσκήθηκε ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαίτησε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐὰν ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς δὲν ἐμποδίζει τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀσκήσει τὴν οἰκονομία σ' αὐτοὺς τῶν Ὀρθοδόξων ποὺ κοινωνοῦν μὲ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικούς, πολὺ περισσότερο δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ ἀσκήσει τὴν οἰκονομία καὶ σ' αὐτοὺς τῶν Ὀρθοδόξων ποῦ κοινωνοῦν μὲ τοὺς αἱρετικοὺς ποὺ συνυπάρχουν μαζί τους.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ τονιστεῖ, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐμποδίζει ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία. Διότι ἂν δὲν ὑπάρχει, τότε οἱ ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ὑποχρεώνουν τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκαταγνώστους αἱρετικοὺς εἶναι δυνητικοὶ καὶ δὲν χρειάζεται ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας, (βλ. περισσότερα σσ. 257κέ.). **Ὁπότε ἀντιφάσκουμε. Ἤ, λοιπόν, οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι ὑποχρεωτικοί, ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ συμμολυσμὸς καὶ τότε ἔρχονται τὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα νὰ ἀσκήσουν τὴν οἰκονομία, ἢ οἱ Κανόνες εἶναι δυνητικοὶ ὁπότε δὲν χρειάζεται ἡ ἄσκησή της.**

Ἀλλά, σαφέστατα λέγεται καὶ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως περὶ ἐξασκήσεως οἰκονομίας. Καὶ πολὺ ὀρθῶς, διότι ὅλα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ προσεκόμισε στὴν ἔρευνά της ὁμιλοῦν περὶ αὐτῆς. Αὐτὸ δείχνει ὅτι, κατὰ τοὺς Πατέρες, οἱ ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ἀναφέρονται στὴν διακοπὴ κοινωνίας μὲ τοὺς ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς εἶναι ὑποχρεωτικοί, ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ «γενικῆς φύσεως μολυσμός».

Δὲν ἐκλαμβάνεται ὀρθῶς ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἡ ἔννοια τῆς οἰκονομίας, θεωρώντας ὅτι ἀσκεῖται ὅταν δὲν ὑπάρχει μολυσμός. Ἂν δὲν ὑπάρχει, ὅμως, μολυσμὸς τότε οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι δυνητικοὶ ὡς ἐλέχθη κατ' ἐπανάληψιν. Ἡ δὲ οἰκονομία εἶναι μία ἐκκλησιαστικὴ πράξη ὑπὸ Ἐπισκόπων καὶ τούτων συνοδικῶς ἀποφασιζομένων, ὅταν ὑπάρχουν ἱεροὶ Κανόνες ὑποχρεωτικοὶ ποὺ ἀπαγορεύουν αὐστηρῶς κάτι καὶ ἂν παραβιασθεῖ αὐτὸ τὸ κάτι τοῦτο σημαίνει πα-

ράβαση ἐντολῆς Θεοῦ, διότι οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι θεόπνευστοι, (βλ.σσ. 437κέ.). Ἔρχονται, λοιπόν, οἱ Ἐπίσκοποι - μόνον αὐτοὶ ἀσκοῦν τὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τὴν ἄμεση καὶ πλήρη κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικὸ καὶ μόνον συνοδικῶς - ὅταν ὑπάρχει ἀδήριτος ἀνάγκη πρὸς σωτηρία ψυχῶν, νὰ καταστήσουν προσκαίρως ἐπιτρεπτὸ αὐτὸ τὸ αὐστηρῶς ἀνεπίτρεπτο κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες. Καὶ γιὰ νὰ εἶναι θεάρεστη αὐτὴ ἡ οἰκονομία πρέπει νὰ τὴν ἀναγνωρίσει τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἔχει ὅλο τὸ δικαίωμα καὶ νὰ τὴν ἀπορρίψει ἀκόμη. Αὐτὰ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως δὲν ἀναφέρονται.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο μὴ ὀρθὸ συμπέρασμα ποὺ ἐξήχθη ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως στὴν ἐξέταση τῆς οἰκονομίας τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐδῶ: «**ἢ γιὰ ἄλλες εὔλογες ἐκκλησιαστικὲς αἰτίες**». Ἀφήνοντας ἐντελῶς ἀκαθόριστο ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ εὔλογες ἐκκλησιαστικὲς αἰτίες. Τὰ ἴδια συνομολογοῦνται καὶ ἀπὸ ἄλλα κείμενα, ὄχι ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἐνστάσεως: «Κατ' ἀκολουθίαν, ἄν τις, χρησιμοποιῶν τὸ δικαίωμα αὐτοῦ, παύση τὸ μνημόσυνον, καλῶς ποιεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐλέγχηται ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἂν ἕτερος, **σταθμίζων διαφόρους παράγοντας**, κρίνη ὅτι δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ κανονικὸν δικαίωμα αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀναμένη τὴν "Συνοδικὴν διάγνωσιν", δὲν εἶνε ἀξιόμεμπτος, οὔτε, πολλῷ μᾶλλον, ἄξιος ἀκοινωνησίας!»[658]. Καὶ ἀλλοῦ: «Γιὰ καθαρὰ ποιμαντικοὺς λόγους συνιστᾶται στοὺς πιστοὺς νὰ ἀποφεύγουν νὰ ἐκκλησιάζονται, ὅπου λειτουργοῦν ἢ μνημονεύονται φανεροὶ αἱρετικοὶ οἰκουμενιστὲς ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς. Νὰ προτιμοῦν νὰ πηγαίνουν ἐκεῖ, ποὺ λειτουργοῦν ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς, ἔστω καὶ **ἂν γιὰ κάποιους λόγους** δὲν ἔχουν κόψει τὸ μνημόσυνο τῶν αἱρετιζόντων, καὶ αὐτὸ κατ' οἰκονομίαν»[659].

Ποιοί εἶναι ὅμως αὐτοὶ οἱ «παράγοντες» ποὺ πρέπει νὰ σταθμιστοῦν καὶ ποιοί εἶναι αὐτοὶ οἱ «κάποιοι λόγοι» καὶ ποιές εἶναι αὐτὲς οἱ «εὔλογες αἰτίες» ποὺ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν; Παραμένει ἀσαφές. Κατὰ τὸ δοκοῦν, λοιπόν, ὁ κάθε κληρικὸς μπορεῖ νὰ κινηθεῖ καὶ αὐτὸ ἀκόμη περισσότερο, μὴ ὑπάρχοντος πάντοτε καὶ τοῦ συμμολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν, ὡς λέγεται στὴν συνέχεια ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, τότε καὶ ἡ μὴ

658 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Τὰ δύο ἄκρα, σσ. 115-116.
659 ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Συμβολὴ στὸ θέμα τῆς διακοπῆς μνημοσύνου, σ. 13.

διακοπὴ κοινωνίας δὲν βλάπτει τὸν ὀρθόδοξο. Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα ὡς θὰ καταδειχθεῖ ἀμέσως κατωτέρω.

Ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἐρευνήθηκαν τρία ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα ἢ τρεῖς οἰκονομίες, οἱ ὁποῖες εἶναι: ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (49 ἐπιστολῆς) καὶ ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους. Ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους βρίσκει ἐφαρμογὴ αὐτὸ ποὺ γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως «λόγῳ ἀνωτέρας βίας». Τὰ δύο, ὅμως, ἄλλα ἱστορικὰ γεγονότα ὡς μοναδικὴ εὔλογη αἰτία καὶ μοναδικὸ παράγοντα καὶ λόγο, ποὺ δικαιολογεῖ τὴν οἰκονομία, θεωροῦν τὴν θεραπεία τῆς ἀσθενείας τῶν οἰκονομουμένων προβάτων.

Ἀφ' ἑνὸς τῶν Ἀνατολικῶν, διότι δὲν μποροῦσαν νὰ ἐκλάβουν τὸν αἱρετικὸ Θεόδωρο Μοψουεστίας ὡς πράγματι αἱρετικό, λόγῳ προσωποληψίας, ὄντας Ὀρθόδοξοι οἱ ἴδιοι. Ἡ οἰκονομία, ὅμως, αὐτὴ ἀποφασίσθηκε ἀπὸ Ἐπισκόπους συνοδικῶς (βλ.σ. 303) καὶ διὰ τοῦτο, τοὺς ἐπιτράπηκε νὰ μνημονεύουν τὸν κεκοιμημένο Θεόδωρο, δηλαδὴ νὰ ἔχουν πλήρη κοινωνία. Συνεκδοχικὰ καὶ ἡ οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο συνοδικῶς ἀποφασίσθηκε ὡς πρὸς τὴν ἄμεση καὶ πλήρη κοινωνία μὲ τὸν αἱρεσιάρχη. (Καὶ ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους τοὐλάχιστον σὲ ἐπίπεδο τῆς ὅλης Ἐκκλησίας συνοδικῶς ἀποφασίσθηκε μὲ τὴν Η′ Οἰκουμενική). Ἐπανερχόμενοι στὴν οἰκονομία ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας, ἡ οἰκονομία αὐτὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας, τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν ἅγιο Πρόκλο Κπόλεως καὶ προφανέστατα ὅλοι αὐτοὶ ἀποφάσισαν σὲ τοπικὸ ἐπίπεδο ὁ καθένας συνοδικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Γ′ Οἰκουμενικὴ τὸ 431. Ἐάν, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἅγιος Πρόκλος ποὺ τοῦ ζητήθηκε δι' ἐπιστολῆς νὰ κάνει ἀποδεκτὴ αὐτὴν τὴν οἰκονομία δὲν τὴν ἀποδεχόταν διὰ τοπικῆς συνόδου καὶ τηροῦσε τὴν ἀκρίβεια, εἶχε ὅλο τὸ δικαίωμα νὰ τὸ κάνει. Δὲν θὰ ἦταν θεάρεστη οἰκονομία. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἐὰν ὄχι ὁ ἅγιος Πρόκλος καὶ ἡ σύνοδός του ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως ἀντιδροῦσε σ' αὐτὴν τὴν οἰκονομία, εἶχαν ὅλο τὸ δικαίωμα νὰ τὸ κάνουν· τότε δὲν θὰ ἦταν θεάρεστη οἰκονομία καὶ ἄρα ὁ μολυσμὸς θὰ παρέμενε ἀκέραιος στοὺς Ἀνατολικούς. Οἱ ἀντιδράσεις ποὺ ὑπῆρξαν στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ Ἀντιόχεια μετὰ τὶς διαλλαγὲς δὲν εἶχαν ὀρθόδοξα κίνητρα καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐξέφραζαν τὴν γνήσια ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, τὸν ἀλάθητο αὐτὸ κριτὴ ὅλων τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσώπων καὶ συνόδων.

Ὁ μολυσμός, λοιπόν, πάντοτε ὑπάρχει ἐκ τῆς μνημονεύσεως τοῦ αἱρετικοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία γιὰ νὰ τὸν συστεί-λει. Τὸ ζητούμενο εἶναι, συστέλλεται ἐντελῶς αὐτὸς ὁ μολυσμὸς μετὰ τὴν ἄσκηση τῆς οἰκονομίας; Οἱ Μοψουεστιανοὶ διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδώρου ἀπὸ τὰ ἱερὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τους, μόλις ἦλθαν σὲ ἐπίγνωση ὅτι ἦταν αἱρετικός· αὐτὸ συνέβη περὶ τὰ εἴκοσι ἔτη μετὰ τὴν ἀνανέωση τῆς οἰκονομίας αὐτῆς (δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 438) καὶ ἐνῶ ἴσχυε ἡ οἰκονομία καὶ περὶ τὰ ἐνενήντα ἢ ὀγδόντα ἔτη πρὸ τοῦ προσωπικοῦ ἀναθεματισμοῦ τοῦ Θεοδώρου ὑπὸ τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς, (βλ.περισσότερα σσ. 303-304). Καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς Συνόδου προκύπτει ὅτι ἡ κοινωνία αἱρετικοῦ ἐπιφέρει βλάβη, ἔστω καὶ κεκοιμημένου, λαβόντας ἀφορμὴ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοδώρου, γιὰ νὰ ἀποφανθεῖ ἔτσι στὴν συνοδικὴ ψῆφο της, (βλ.σσ. 304-305). Ἡ διαγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοδώρου ἀπὸ τοὺς Μοψουεστιανοὺς δείχνει πὼς ἡ οἰκονομία δὲν ἐξαφανίζει ἐντελῶς τὸν συμμολυσμὸ ἐκ τῆς μνημονεύσεως αἱρετικοῦ. Διότι ἐὰν τὸν ἐξαφανίζει, τότε δὲν θὰ εἶχαν λόγο νὰ ἐξαλείψουν τὸ ὄνομά του ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων. Καὶ μάλιστα, οἰκονομούμενος ὄχι μόνον ἀπὸ Ἁγίους, ἀπὸ τοπικὲς συνόδους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Γ′ Οἰκουμενική, ὡς ἤδη ἐλέχθη.

Ὥστε, δὲν συστέλλεται ἐντελῶς αὐτὸς ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς μὲ τὴν ἄσκηση τῆς οἰκονομίας. Αὐτὸς ὁ γενικὸς μολυσμὸς παύει ὅταν ἔλθει στὴν ἀκρίβεια ὁ οἰκονομούμενος καὶ παύσει κάθε ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικό. Ἡ οἰκονομία ἔχει θεραπευτικὸ χαρακτῆρα, αὐτὸ καὶ μόνο του σημαίνει ὅτι ὁ οἰκονομούμενος εἶναι νοσοῦν μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀφ′ ἑτέρου, ἡ ἀσθένεια τῶν οἰκονομουμένων προβάτων ἦταν ἡ αἰτία τῆς ἀσκήσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου. Λόγῳ τοῦ φόβου τῶν δεινῶν διωγμῶν, φυλακίσεων, δαρμῶν ἢ καὶ θανατώσεως ἀκόμη, ποὺ τοὺς ἀνέμεναν, δὲν τηροῦσαν τὴν ἀκρίβεια κοινωνώντας στὰ δευτερεύοντα μὲ τοὺς αἱρετικούς, (βλ.σ. 373). **Ὡς μὴ Ἐπίσκοπος ὁ ἴδιος μόνον μέχρις ἐκεῖ μποροῦσε νὰ οἰκονομήσει τὰ πράγματα. Θέλει πολλὴ προσοχὴ τὸ σημεῖο αὐτό, μόνον μέχρις ἐκεῖ μποροῦν νὰ οἰκονομηθοῦν, ὄχι περισσό-τερο, ἀπὸ Ἱερεῖς.** Καὶ ἐδῶ, ἐνῶ ἠσκεῖτο ἡ οἰκονομία ἴσχυε ὁ σχετικὸς μολυσμός, ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τὴν περίπτωση τῶν Μοψουεστιανῶν.

Ἔτσι ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ τῆς ἐνστάσεως συμπέρασμα: «εἶναι εὔλογο, ὅτι τέτοιος γενικῆς φύσεως "μολυσμὸς" θὰ καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἐξάσκηση τῆς οἰκονομίας», θὰ πρέπει νὰ διορθωθεῖ καὶ νὰ γίνει: **εἶναι εὔλογο, ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμός, διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία. Ἤ, ἐπειδὴ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες ὅτι ἡ κοινωνία μὲ τοὺς ἀνεξελέγκτους αἱρετικοὺς συνιστᾶ συμμετοχὴ στὴν αἵρεση** (στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες), **ἢ ἐπειδὴ ἰσχύει ἡ ἀναπόφευκτη μεταδοτικὴ ἢ συγκοινωνιακὴ μόλυνση ἀπὸ τὴν αἵρεση, διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία. Καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ γενικῆς φύσεως μολυσμὸς οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι ὑποχρεωτικοί. Δὲν ἐπαφίεται, λοιπόν, στὴν ἐλευθέρα βούληση τοῦ κάθε κληρικοῦ καὶ μεμονωμένου Ἐπισκόπου ἀκόμη, νὰ κινηθεῖ κατὰ τὸ δοκοῦν. Πρέπει νὰ διακόψει, διαφορετικὰ βλάπτεται ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ.**

8. 7η οἰκονομία, ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους

Ἡ ἑπομένη οἰκονομία ποὺ ἐξετάζεται εἶναι αὐτὴ ποὺ ἄσκησε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καὶ ἡ Η′ Οἰκουμενικὴ ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀποδεχθεῖ τὸ Filioque ὡς δόγμα. Ἡ αἵρεση αὐτὴ δὲν εἰσήχθη στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως ὑπὸ τῆς ἐν Τολέδῳ συνόδου τοῦ 589, τοῦτο τὸ ἀπέδειξε ὁ Ἀδὰμ Ζοιρνικάβιος ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ νοθείας τῶν πρακτικῶν αὐτῆς τῆς συνόδου καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ προσθήκη σὲ παλαιότερες ἐκδόσεις τους[660]. Τὸ ἴδιο συνεπιμαρτυρεῖ καὶ ὁ Πρωτοπρ. Ἰωάννης Ρωμανίδης λέγοντας: «Πάντως ἡ συνήθης ἐκδοχὴ ὅτι τὸ Filioque παρεισήχθη εἰς τὸ σύμβολον ἤδη εἰς τὴν Ἰσπανίαν κατὰ τὴν ἐν Τολέδῳ Σύνοδον τῷ 589, διότι ἡ διπλὴ ἐκπόρευσις ἀναφέρεται εἰς τὸν τρίτον ἀναθεματισμὸν καὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν Σύνοδον ὁμολογίαν πίστεως τοῦ ἡγεμόνος τῶν Γότθων Ῥηκαρήδου, δὲν εὐσταθεῖ, διότι εἰς τὰ διασωθέντα πρακτικὰ τὸ Σύμβολον τῆς Νικαίας Κπόλεως ὑπάρχει ἢ χωρὶς τὴν προσθήκην ἢ μετ' αὐτῆς προστεθείσης ὅμως ὑπὸ μεταγενεστέρου χειρός, ὡς ἀνέπτυξεν ἐν ἄρθρῳ του ὁ A.E. Burn τῷ 1908»[661].

Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχετικῶς λέγει: «Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου τούτου (ὁ Η′, ὁ σύγχρονος τοῦ Μ. Φωτίου σ.σ.) ἡ ἐν Τολήτῳ συγκροτηθεῖσα Γ′ Σύνοδος ἐπὶ Ῥικάρδου Βασιλέως Ἰσπανίας, ἐν ἔτει φπθ′ (589) ἄνευ τῆς προσθήκης ἐπρόσταξε νὰ ἀναγινώσκεται τὸ ἅγιον Σύμβολον εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ Γαλλίαν...»[662].

Ἀκόμη προσθέτουμε ὅτι, εἶναι ἀμφίβολο τὸ ἐὰν καὶ ἡ σύνοδος τοῦ 809 τῶν Φράγκων ἐπέβαλε τὸ Filioque στὸ ἱερὸ Σύμβολο κατὰ τὸν Ἀρχιμ. Σπυρίδωνα Μπιλάλη: «Εἶναι, λοιπόν, λίαν ἀμφίβολον, ἐὰν καὶ εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Ἀκυϊσγράνου ἐπεβλήθη τελικῶς ὑπὸ τοῦ Μ. Καρόλου ἡ προσθήκη τοῦ Filioque εἰς τὸ ἱερὸν Σύμβολον τῆς πίστεως»[663]. Ἄλλωστε τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πάπα Ἰωάννη Η′ πρὸς τὸν Μ. Φώτιο, ποὺ ἀπεστάλη μετὰ τὴν Η′ Οἰκουμενικὴ (879) («οὐκ ἔστι παγιωθὲν ἐκ πολλῶν ἐνιαυτῶν», βλ.σ.

660 ΖΟΙΡΝΙΚΑΒΙΟΥ Α., περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, τ.1, σσ. 315-316 / ΜΠΙΛΑΛΗ Σ., Ἡ αἵρεσις τοῦ Filioque, σσ. 62-63.
661 ΔΣΘ1, 326.
662 Πηδάλιον, 176.
663 ΜΠΙΛΑΛΗ Σ., ἔνθ.ἀν., σ. 72.

407). Τὸ εἶχαν ὅμως οἱ Φράγκοι ἀποδεχθεῖ ὡς δόγμα, ὑπὸ τὴν πίεση τοῦ αὐτοκράτορος Καρλομάγνου. Τὸ ἐρώτημα ποὺ ἀνακύπτει εἶναι, γιατί ἀσκήθηκε αὐτὴ ἡ οἰκονομία; Τὴν ἀπάντηση δίδει ὁ Πρωτοπρ. Ἰωάννης Ρωμανίδης, σὲ δύο ἀποσπάσματά του, λέγοντας:

Τὸ πρῶτο: «Τότε πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης καὶ φίλος τοῦ πατριάρχου τῆς νέας Ρώμης Μεγάλου Φωτίου ἦτο Ἰωάννης ὁ Η′ (872-882), ὁ ὁποῖος ἐπενέβη διὰ τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ ἁγίου Μεθοδίου, ὡς εἴδομεν, καὶ συμμετεῖχεν εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον Φράγκων καὶ εἰς τὴν καταδίκην τοῦ φραγκικοῦ Filioque κατὰ τὴν Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδον τοῦ 879.

Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀνεθεμάτισε, 1) τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδον καὶ 2) τοὺς προσθέσαντάς τι εἰς τὸ σύμβολον, χωρὶς ὅμως νὰ κατονομάζονται οἱ ἐν λόγῳ αἱρετικοί, πρᾶγμα πρωτοφανὲς ἐν τοῖς πρακτικοῖς καὶ ὅροις οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων. Ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἐξηγεῖται βάσει τῆς πρὸς Φώτιον συναφθείσης εἰς τὰ πρακτικὰ προσωπικῆς ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Ἰωάννου Η′, ἐν ᾗ παρακαλεῖ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ διὰ τῆς πειθοῦς προσπάθεια νὰ ἀπαλειφθῇ τὸ Filioque, τὸ ὁποῖον "οὐκ ἔστι παγιωθὲν ἐκ πολλῶν ἐνιαυτῶν καὶ διὰ ταῦτα καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἡμῖν, ἵνα μὴ μετὰ βίας ἀναγκασθῇ τις παρ' ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν προσθήκην, ἣν ἔφθασεν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθεῖναι". Ἐφ' ὅσον προηγουμένως διεβεβαίωσε τὸν Φώτιον ὅτι ἐν Ρώμῃ δὲν εἰσήχθη ἡ προσθήκη ἐν τῷ συμβόλῳ **τὰ ὑπὸ τοῦ πάπα γραφέντα ταῦτα σημαίνουν σαφῶς ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν διὰ τῆς βίας ἐπιβολὴν τῆς προσθήκης καὶ ἐν Ρώμῃ, ἐὰν ἐρεθισθοῦν οἱ Φράγκοι.** Ὁ φόβος αὐτὸς ἐξηγεῖ ἐπίσης καὶ τὰ ὑπὸ Μεγάλου Φωτίου διπλωματικὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα διὰ τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον Φράγκους· "ἴσως παρά τισιν ἐστὶν ἀμφιβολία. φήμη μὲν γὰρ τοιαύτη περιαγγέλεται. τὸ δὲ ἀληθὲς οὔπω καὶ μέχρι νῦν ἐπιστάμεθα". Ὁ φόβος οὗτος τοῦ πάπα καὶ τοῦ πατριάρχου ἔναντι τῶν Φράγκων καὶ φραγκοφίλων ἐξηγεῖ ἐπίσης διατὶ τὰ θέματα περὶ Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ Filioque παραλείπονται ἐν ταῖς ὁδηγίαις τοῦ πάπα πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους του εἰς τὴν σύνοδον, ὡς ἐπίσης διατὶ αἱ ὁδηγίαι αὐταὶ κατεγράφησαν εἰς τὰ πρακτικά. **Δηλαδὴ ἐγένετο διπλωματικὴ προσπάθεια νὰ μὴ φανῇ ὁ πάπας ἐχθρικῶς διακείμενος ἔναντι τῶν Φράγκων κατακτητῶν, οἵτινες ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ βαρβαρότητα**

αὐτῶν καὶ κυρίως τὴν ἱκανότητα αὐτῶν νὰ σφάζουν τοὺς ὑπ' αὐτῶν θεωρουμένους αἱρετικούς»[664].

Τὸ δεύτερο: «Φαίνεται ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν συγκάλυψιν τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τῶν σχέσεων μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Φράγκων τὸ γεγονὸς ὅτι οὐδέποτε πρὸ τοῦ ια' αἰῶνος χαρακτηρίζουν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς Φράγκους ὀνομαστὶ ὡς αἱρετικούς, ἐνῶ οἱ Φράγκοι ἤδη ἀπὸ τοῦ 794 χαρακτηρίζουν τοὺς "Γραικοὺς" ὡς αἱρετικούς, ὡς εἴδομεν.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εὑρίσκοντο ὑπὸ τὴν κυριαρχία τῶν Φράγκων πάμπολλα ἑκατομμύρια ὑποδούλων Ρωμαίων καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πατριαρχεῖον τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης, δηλαδὴ τῆς παπικῆς Ρωμανίας ἢ τὸ παπικὸν κράτος ἀπὸ τὸ 774.

Εἶναι γνωστὸν τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Φράγκοι ἔσφαζον ἀδιστάκτως τοὺς ὑπ' αὐτῶν θεωρουμένους αἱρετικοὺς ὡς ἐχθροὺς τῆς Φραγκοσύνης. Ἡ ἱερὰ ἐξέτασις εἶναι ἡ ἀπ' ἀρχῆς γραμμὴ τῶν Φράγκων καὶ ὄχι μεταγενεστέρα μόνον ἐξέλιξις. Διὰ τοῦτο ἀσφαλῶς ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ πάπα Ἰωάννου Η' πρὸς τὸν Μέγαν Φώτιον καὶ τὴν Η' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον νὰ χρησιμοποιηθῇ διπλωματία διὰ τὴν ἀπάλειψιν τοῦ Filioque.

Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν τὴν γραμμὴν αὐτὴν τοῦ πάπα Ἰωάννου Η' καὶ τοῦ μεγάλου Φωτίου οἱ Ρωμαῖοι πάπαι μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῶν τὸ 1009 δὲν ἔπαυσαν τὴν προσπάθειά των νὰ διοικοῦν ὀρθοδόξως κυρίως τοὺς Λατινοφράγκους (Φραντσέζους) καὶ ὡς ἐκ τούτου εὑρίσκοντο εἰς μυστηριακὴν κοινωνίαν μετ' αὐτῶν ἐλπίζοντες ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἐν καιρῷ θὰ συμμορφωθοῦν καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲ φοβούμενοι ὅτι διακοπὴ μυστηριακῆς κοινωνίας θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς διακήρυξις ὅτι οἱ ἐν τῇ Δύσει Ρωμαῖοι θεωροῦν τοὺς Φράγκους ὡς αἱρετικούς. Ὅμως ἡ γραμμὴ αὐτὴ ἀπέτυχεν ἐξ αἰτίας τῆς σκληρότητος τῶν Τευτονοφράγκων (Γερμανῶν) οἵτινες κατέλαβον τὴν παπικὴν Ρωμανίαν τὸ 962, ἐξεδίωξαν τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ τὴν παπικὴν ἐθναρχίαν των τὸ 963 καὶ ὁριστικῶς τὸ 1009, καὶ οὕτω ἐπέβαλον εὐθὺς καὶ τὸ Filioque εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Ὀρθόδοξον Πρεσβυτέραν Ρώμην»[665].

664 ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., Ρωμηοσύνη, Ρωμανία, Ρούμελη, σσ. 108-109-110.

665 ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 197-198 / Ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ λέγεται: «14) Ἤδη ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα ἄρχισαν οἱ Φράγκοι νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἐλευθέρους Ρωμαίους τῆς Κπόλεως Νέας Ρώμης ὡς "αἱρετικοὺς" καὶ "Γραικοὺς" στὰ θέματα τῶν εἰκόνων καὶ

Ἡ ἐξουσία τῶν ὅπλων καὶ ὁ φόβος σφαγῆς πολλῶν ἑκατομμυρίων Ὀρθοδόξων πιστῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Filioque καὶ στὴν Ρώμη διὰ τῆς βίας, ἀνάγκασαν τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως νὰ μὴ διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τῶν Φράγκων, ἀλλὰ καὶ τὸν Μ. Φώτιο καὶ τὴν Η' Οἰκουμενικὴ νὰ μὴ τοὺς ἀναθεματίσουν ὀνομαστικῶς. Ὑπῆρχε βεβαίως καὶ κάποια ἐλπίδα διορθώσεως τους, ἢ τοὐλάχιστον ἔτσι νόμιζαν, ἡ ἱστορία ὅμως τὸ διέψευσε. Καὶ κάτι ἀκόμη, τὸ πόσο σοβαρὸ ἦταν τὸ θέμα τοῦ Filioque φαίνεται ἀπὸ τὴν ἄμεσο καταδίκη του ἀπὸ τὶς δύο Συνόδους (867-879)· καὶ αὐτὸ ἐπίσης καταδεικνύει τὴν ἐξίσου σοβαρότητος ἀπόφαση ἀσκήσεως αὐτῆς τῆς οἰκονομίας, τοὐλάχιστον σὲ ἐπίπεδο τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, ὥστε μόνον Ἐπίσκοποι καὶ ἐν προκειμένῳ διὰ Οἰκουμενικῆς Συνόδου νὰ ἀποφασισθεῖ.

Ἡ ἀνάγκη ἐπιτάσσει νὰ καταχωρηθεῖ ἡ πολὺ σημαντικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Ἰωάννου Η' πρὸς τὸν Πατριάρχη Φώτιο.

« Ἰωάννης ἐπίσκοπος, δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, Φωτίῳ τῷ αἰδεσίμῳ καὶ καθολικῷ ἀδελφῷ Πατριάρχῃ Κπόλεως Χάριν ἄνωθεν πρὸς ἔργα σωτηριώδη.

Δὲν συμβαίνει νὰ ἀγνοοῦμε, ὅπως κάποιοι ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο ποὺ δὲν εἶναι ἄνθρωποι τῆς εἰρήνης, περὶ τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας καὶ αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν βλέπουν πρὸς τὴν ἀλήθεια, λέγουν κάποια κακὰ καὶ τόσο, ὥστε καὶ τὴν ἀδελφότητά σου παρὰ μικρὸ νὰ παραπλανήσουν, ὥστε νὰ μὴν ἔχεις ἀγαθὲς ὑπολήψεις γιὰ μᾶς καὶ γιὰ ὅσους εἶναι μαζί μας. Καὶ εἶναι σ' αὐτοὺς ἡ μὲν ἀφορμὴ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὄχι ψευδής, (κατὰ τὴν ταπεινή μας ἄποψη τὸ "ὄχι" ἐδῶ τοῦ κειμένου εἶναι παρείσακτο ὡς ἀντιγραφικὸ λάθος, ὁπότε τὸ κείμενο

τοῦ Filioque. Οἱ Φράγκοι ἦταν τότε τελείως βάρβαροι καὶ ἀγράμματοι, ὅπως εἴδαμεν. **Οἱ τότε Ρωμαῖοι πάπες ἁπλῶς διαμαρτυρήθησαν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν κατεδίκασαν τοὺς Φράγκους ἀπὸ φόβον ἀντιποίνων μὲ σφαγὲς μάλιστα, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Βονιφάτιος τὸ 741. Ἴσως ἤλπιζαν οἱ Ρωμαῖοι ὅτι θὰ ἠμποροῦσαν ἐν καιρῷ νὰ ἐπιβληθοῦν στοὺς Φράγκους ὅπως κάμνει κανεὶς ἐπάνω σὲ πείσμονα παιδιά. Ἀλλὰ οἱ Ρωμαῖοι τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ Ρωμαῖοι τῆς Νέας Ρώμης, οὔτε κἂν ὑποπτεύθηκαν ὅτι οἱ Φράγκοι ἀπὸ σκοποῦ προκαλοῦσαν μόνιμον σχίσμα ὡς μέρος τῆς ἀμυντικῆς τους στρατηγικῆς κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν σχεδίων τους διὰ παγκόσμιον κυριαρχίαν»**, ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Ὀρθόδοξος καὶ Βατικάνιος Συμφωνία..., Ε-ΕΘΣΠΘ5, 264-265.

ἀποκτάει νοηματικὸ εἱρμὸ καὶ γίνεται: «Καὶ εἶναι σ' αὐτοὺς ἡ μὲν ἀφορμὴ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ψευδής»). Καὶ θὰ μποροῦσα νὰ τοὺς πῶ ἐγώ, ὅπως καὶ ὁ λόγος προχωρώντας θὰ παραστήσει καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ πάνω μας θὰ ἐπιμαρτυρήσει. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς νοθεύοντας τὸν οἶνο μὲ νερό, ἀναμιγνύουν καὶ κάποια ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς τους ψευδομωρολογώντας· καὶ κανένα θαυμαστό. Γιατὶ πρέπει τὸν ἀπ' ἀρχῆς δημιουργὸ τῆς κακίας καὶ ὁ ὁποῖος ἔστησε ἔχθρα πρὸς τὸν Θεό, μετὰ καὶ τὸν προπάτορά μας τὸν χώρισε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ κτίσαντος καὶ τώρα ἔχει κάποιους πρὸς ὑπηρεσία του καὶ τοὺς διεγείρει, ὅπως βάλουν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας σκάνδαλο. Ἀλλ' ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ποὺ ἔδωσε τὴν εἰρήνη τὸν Χριστὸ ἀποβλέπων, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ἔχθρα στὴν Σάρκα Του ἀπέκτεινε, ὅσο μοῦ εἶναι δυνατόν, θὰ σπουδάσω τὰ στόματα τῶν χαιρεκάκων ἀνδρῶν νὰ φιμώσω. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ προτοῦ καθ' ὁλοκληρίαν νὰ μοῦ δηλώσει κάτι ἡ ἀδελφότητά σου, προφθάνω ἐγὼ περὶ αὐτῶν νὰ σοῦ γνωρίσω. Γιὰ νὰ γνωρίζεις πῶς ἔχουν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ νὰ μὴ παρέχεις τὰ ὦτα σου σ' αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ λοιδοροῦν. Ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀπομακρύνεις αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάνεις νὰ μὴν ἀκοῦν τοὺς λόγους τους· γιατὶ ἡ ἀδελφότητά σου γνωρίζει, ὅπως ὅταν ἦλθε πρὸς ἐμᾶς ὁ λίγο προηγουμένως ἀποσταλμένος παρ' αὐτῆς, περὶ τοῦ ἁγίου Συμβόλου μᾶς δοκίμασε καὶ τὸ βρῆκε ἀπαράτρωτο· ὅπως ἀκριβῶς μᾶς ἔχει παραδοθεῖ νὰ τὸ διατηροῦμε καὶ οὔτε νὰ ἔχουμε προσθέσει οὔτε νὰ ἔχουμε ἀφαιρέσει κάτι, γνωρίζοντας ἀκριβῶς, ὅτι σ' αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν αὐτὰ ἀναμένει βαρειὰ καταδίκη.

Καὶ πάλι λοιπὸν ἀναγγέλουμε στὴν αἰδεσιμότητά σου περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, διὰ τοῦ ὁποίου συνέβησαν τὰ σκάνδαλα μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἔχεις πληροφορία γιὰ μᾶς ὅτι ὄχι μόνον δὲν λέμε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἔλαβαν θάρρος ἀπὸ τὴν παραφροσύνη τους νὰ κάνουν αὐτό, τοὺς κρίνουμε ὡς παραβάτες τοῦ θείου λόγου καὶ ὡς παραποιοῦντες τὴν θεολογία τοῦ δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων, οἱ ὁποῖοι συνῆλθαν συνοδικῶς καὶ μᾶς παρέδωσαν τὸ Ἅγιον Σύμβολο. Καὶ τοὺς ἔχουμε τάξει μαζὶ μὲ τὸν Ἰούδα, διότι τόλμησαν νὰ κάνουν τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνον, δὲν παρέδωσαν στὸ θάνατο τὸ Κυριακὸ Σῶμα ἀλλὰ τοὺς πιστούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι μέλη τοῦ Σώματός του· διασχίζοντας καὶ διαχωρίζοντάς τους ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔτσι τοὺς παρέπεμψαν στὸν αἰώνιο θάνατο καὶ περισσότερο τοὺς ἑαυτούς τους, ὅπως ἐποίησε ὁ προμνημονευθεὶς μαθητής, ὄχι ὀρθῶς, πνίγοντας

τὸν ἑαυτό του. Νομίζουμε δέ, ὅτι δὲν ἀγνοεῖ ἡ ἱερότητά σου, καθὼς εἶναι νουνεχὴς καὶ πλήρης σοφίας, ὅτι καὶ τοὺς ὑπολοίπους Ἐπισκόπους μας νὰ καταπείσουμε ἔτσι νὰ φρονοῦν, τοῦτο δὲν μᾶς βάζει σὲ μικρὴ δυσχέρεια. Ὅτι πράγματι ἔτσι κατὰ Θεὸν κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε εὐκόλως γρήγορα νὰ μεταβάλλει, ἂν καὶ ἔλαβε σὲ μικρὸ χρόνο τὴν ἔναρξη καὶ δὲν ἔχει παγιωθεῖ ἐκ πολλῶν χρόνων· καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους νομίσαμε ὅτι καλῶς ἔχει, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκασθεῖ κάποιος ἀπὸ ἐμᾶς μὲ βία νὰ ἀφήσει τὴν προσθήκη, ἡ ὁποία ἔφθασε νὰ προστεθεῖ στὸ Σύμβολο. Ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ ἐπιεικείας καὶ οἰκονομίας νὰ παρασκευάσουμε τούτους καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ παραινοῦνται ὥστε νὰ ἀπομακρυνθοῦν τῆς βλασφημίας. Διότι, νὰ ποιμαίνετε τὸ ποίμνιό σας ὄχι ἀναγκαστικῶς ἀλλ' ἐπιεικῶς, ὄχι ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου ἀλλὰ νὰ γίνεστε ὡς ὑπόδειγμα, ὁ ἄκρος τῶν ἀποστόλων Πέτρος εἶπε. Ἔτσι λοιπὸν μᾶς κατηγοροῦν ὅτι αὐτὸ φρονοῦμε καὶ δὲν κάνουν ἀληθῶς χρήση αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Ὅσοι δὲ γιὰ τὴν γνώμη μου ὡς πρὸς τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλουν, σὲ κάποιους ἄλλους ποὺ τὸ τολμοῦν καὶ τώρα ἐναντίον μας καταγγέλουν, αὐτοὶ δὲν λέγουν ψευδῶς. Στὴν ἀδελφότητά σου ἁρμόζει νὰ μὴν ἔχεις κανένα σκάνδαλο ἐναντίον μας, οὔτε νὰ μᾶς ἀποκόψεις ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ συναγωνισθεῖς μαζί μας μετ' οἰκονομίας καὶ ἐπιεικείας καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ὅσοι ἐξέκλιναν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, νὰ ἐπιστρέψουν σ' αὐτήν, γιὰ νὰ λάβει καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια μαζὶ μ' ἐμᾶς τὸν μισθό. Ὑγίαινε ἐν Κυρίῳ αἰδεσιμώτατε καὶ καθολικὲ ἀδελφέ»[666].

---

666 ΣΜΠ3, 974 / MCC17α, 524-525 / ΔΣΘ1, 334-335. «Οὐκ ἀγνοεῖν συμβαίνει ἡμᾶς, ὥς τινες τῶν αὐτόθι οὐκ εἰρήνης ἄνθρωποι, περὶ τῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὁρῶντες, κακά τινα λέγουσι, καὶ τόσον, ὅτι καὶ τὴν σὴν ἀδελφότητα μικροῦ δεῖν οὐκ ἀγαθὰς ὑπολήψεις ἔχειν εἰς ἡμᾶς καὶ τοὺς ὑφ' ἡμᾶς παραπείθουσι. καὶ ἔστι τούτοις ἡ μὲν ἀφορμὴ τοῦ σκοποῦ τούτου οὐ ψευδής. καὶ αὐτοῖς εἴποιμι ἂν ἐγώ, ὡς καὶ ὁ λόγος προϊὼν παραστήσει, καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει. ἀλλὰ κατὰ τοὺς τὸν οἶνον καπηλεύοντες ὕδατι, παραμιγνύουσι καί τινα ἀφ' ἑαυτῶν ψευδοληρήσαντες. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. δεῖ γὰρ τὸν ἀπ' ἀρχῆς δημιουργὸν τῆς κακίας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν στήσαντα ἔχθραν, εἶτα καὶ τὸν ἡμῶν προπάτορα τῆς τοῦ κτίσαντος ἀγάπης χωρίσαντα, καὶ νῦν τινας. ἔχειν πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καὶ διεγείρειν τοὺς τοιούτους, ὅπως ἐμβάλωσι μέσον τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλον ἀλλ' ἐγὼ πρὸς τὸν τὴν εἰρήνην δόντα Χριστὸν ἀφορῶν, ὃς καὶ τὴν ἔχθραν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ ἔκτεινεν, ὡς ἔχω δυνατόν, σπουδάσω τὰ στόματα τῶν χαιρεκάκων ἀνδρῶν ἀποφράττειν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τοῦ ὅλως τὴν σὴν ἀδελφότητα δηλῶσαί μοι τί, προφθάνω αὐτὸς περὶ τῶν τοιούτων γνωρίζειν σοι. ἵν' εἰδὼς ὅπως ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, μὴ παρέχῃς ὦτα τοῖς θέλουσι λοιδορεῖν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀποσοβεῖν αὐτούς, καὶ τοὺς

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ δείχνει τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τοῦ συγκεκριμένου Πάπα καὶ τῆς τότε Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία δὲν παρασύρθηκε στὸ νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν αἵρεση τοῦ Filioque παρὰ τὶς δύσκολες περιστάσεις στὶς ὁποῖες βρισκόταν. Δείχνει ἐπίσης τὴν ἐλπίδα ποὺ ἔτρεφε ὁ Πάπας καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς Δύσεως στὴν διόρθωση τῆς καταστάσεως καὶ ἀποβολὴ τῆς αἱρέσεως ἀπὸ τὸ Σύμβολο ἀπὸ τοὺς παρατραπέντας Φράγκους. **Καὶ τέλος, ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας ποὺ ὁ Πάπας ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Μ. Φώτιο νὰ ἀσκήσουν, δείχνει ὅτι ἡ διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τοὺς αἱρετικοὺς εἶναι ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος** (βλ. τὸ γιατὶ σσ.

ἄλλους ποιεῖς μὴ ἀκούειν τοὺς λόγους αὐτῶν· καὶ γὰρ ἡ σὴ ἀδελφότης ἐπίσταται, ὡς ὅτε παρεγένετο πρὸς ἡμᾶς ὁ μικρῷ πρότερον ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς, περὶ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἡμᾶς ἐδοκίμασεν, εὗρεν ἀπαράτρωτον· καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν, διατηροῦντας, καὶ μήτε προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας, ὡς τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι βαρεία καταδίκη ἀναμένουσα ἀπόκειται. καὶ πάλιν οὖν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃς πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον οὐ λέγομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαῤῥήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητὰς τῆς θεολογίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν λοιπῶν Πατέρων, οἳ συνελθόντες συνοδικῶς παρέδωκαν τὸ ἅγιον σύμβολον· καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τάττομεν, ὅτι καὶ ταὐτὸν ἐκείνῳ τετολμήκασιν, οὐ παραδόντες εἰς θάνατον τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλὰ τοὺς πιστούς, οἳ εἰσίν ὡς μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, διασχίζοντες καὶ διατέμνοντες ἀλλήλων, καὶ οὕτως αἰωνίῳ παραπέμψαντες θανάτῳ, καὶ μᾶλλον ἑαυτούς, ὡς ἐποίησεν ὁ ῥηθεὶς οὐκ ὀρθῶς μαθητής, ἀποπνίξαντος. οἰόμεθα δὲ μηδὲ τὴν σὴν ἱερότητα ἀγνοεῖν, ὡς οὖσαν νουνεχῆ τε καὶ πλήρη σοφίας, ὅτι τὸ καὶ τοὺς λοιποὺς ἡμῶν ἐπισκόπους καταπεῖσαι οὕτω φρονεῖν, εἰς δυσχέρειαν ἡμῖν οὐ μικρὰν ἐμπίπτει. ὅτι πράγματι θεότερον οὕτω ταχέως μεταβαλεῖν οὐδεὶς ἂν εὐκόλως δυνηθείη. εἰ καὶ βραχὺ χρόνῳ τὴν ἔναρξιν εἴληφε, καὶ οὐκ ἔστι παγιωθὲν ἐκ πολλῶν ἐνιαυτῶν, καὶ διὰ ταῦτα καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἡμῖν, ἵνα μὴ μετὰ βίας ἀναγκασθῇ τις παρ' ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν προσθήκην, ἣν ἔφθασεν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθῆναι. ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ ἐπιεικείας καὶ οἰκονομίας παρασκευάσαι τούτους, κατὰ βραχὺ παραινοῦνται ἀποστῆναι τῆς βλασφημίας. ποιμαίνετε γὰρ τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον οὐκ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐπιεικῶς. οὐδ' ὡς κατακυριεύοντες τοῦ κλήρου, ἀλλ' ὡς τύποι γινόμενοι· ὁ ἄκρος τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἔφη· τοίνυν οὕτως ἡμῶν κατηγοροῦντες, ὡς τοῦτο φρονούντων, οὐκ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην κέχρηνται. ὅσοι δὲ περὶ μὲν τῆς ἐμῆς γνώμης τοῦτο οὐκ ἀμφιβάλλουσιν, ἄλλοις δέ τισι τετολμημένον καὶ νῦν καθ' ἡμᾶς καταγγέλουσιν, οἱ τοιοῦτοι οὐ ψευδῶς λέγουσι. τῇ σῇ τοίνυν ἀδελφότητι ἁρμόζει, μηδέν τι ἔχειν καθ' ἡμῶν σκάνδαλον, μηδὲ ἐκκόπτειν τοῦ λοιποῦ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν σώματος. ἀλλὰ μᾶλλον συναγωνίζεσθαι ἡμῖν μετ' οἰκονομίας καὶ ἐπιεικείας, καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι τῆς ἀληθείας ἐξέκλιναν, πρὸς αὐτὴν ἐπανάγειν, ἵνα δὴ καὶ τὸν ὑπὲρ τούτου μισθὸν σὺν ἡμῖν ἡ αὐτὴ ἀπολήψηται. ἔῤῥωσο ἐν Κυρίῳ αἰδεσιμώτατε καὶ καθολικὲ ἀδελφέ».

257κ.ἑ.) **καὶ κατὰ συνέπεια οἱ σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι ὑποχρεωτικοί.**

Γνωστὸ τυγχάνει ὅτι τὸ 1009 ὁ Πατριάρχης Κπόλεως Σέργιος Β' διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Ρώμης Σεργίου Δ' ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τῆς Ἐκκλησίας του, διότι ὁ τελευταῖος στὴν ἐνθρονιστήρια ἐπιστολὴ ποὺ τοῦ ἀπέστειλε συμπεριέλαβε καὶ τὸ Filioque. Ὁ δὲ ἱερὸς Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων στὴν «Δωδεκάβιβλό» του λέγει ὅτι τὰ ὑπόλοιπα τρία Πατριαρχεῖα δὲν ἀκολούθησαν τὸν Σέργιο στὴν διαγραφὴ τοῦ Πάπα, διότι «ἐξεδέχοντο τὴν διόρθωσιν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν καὶ ἐμακροθύμουν», (βλ. τ. 4, σ. 304). Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθό. Ἔχει διασωθεῖ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Πέτρου πρὸς τὸν Πάπα τῆς Ρώμης Λέοντα Θ' ἡ ὁποία ἀπεστάλη τὸ 1051[667] καὶ κάνει σαφεστάτη μνεία περὶ διαστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ τὴν βρῆκε καὶ δημοσίευσε στὴν ΕΑ τὸ 1886 ὁ τότε Ἀρχιμ. Βασίλειος Γεωργιάδης, (ὁ μετέπειτα Πατριάρχης Κπόλεως 1925-1929), ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ παραθέτουμε τὰ σχετικά:

Πέτρου Ἀντιοχείας ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πάπαν Ρώμης.

«1. Προσφάτως μου, δέσποτα θεοτίμητε, ἔχοντας ἐπιληφθεῖ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίδων μὲ τὴν εὐδοκία καὶ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ θείου κελεύσματος τοῦ θεοστεφοῦς καὶ ἁγίου βασιλέως μας. Κάποια ἔννοια κατὰ τὸν τρόπο τῆς ἀγριεμένης θαλάσσης μοῦ τάραζε τοὺς λογισμούς, στοὺς μὲν πολλοὺς περίεργη, σ' ἐμένα ὅμως καὶ σὲ ὅσους ὡς ἐγὼ φρονοῦν, νομίζω δὲν εἶναι καθόλου ἀπόβλητη. Γιατὶ ἔβλεπα ὄχι ἐκ τοῦ τυχόντος τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ σκολιάζει (ἁπλῶς σ.σ.), ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καίρια νὰ χωλαίνει, καὶ νύκτα καὶ ἡμέρα ἔστρεφα κατὰ νοῦν, ποιὸς ὁ λόγος (αὐτῆς σ.σ.) τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαθέσεως. **Ὥστε καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Πέτρου διάδοχος, ὁ ποιμὴν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, νὰ διασχίζεται καὶ νὰ διατέμνεται ἀπὸ τὸ θεῖο σῶμα τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ νὰ μὴ συμμετέχει τούτων τῶν θεϊκῶν διδαγμάτων καὶ βουλευμάτων μετὰ τῶν**

667 PIERRE III (printemps 1052- apres août 1056), GRUMEL V., EO 33(1934), 139 / Der Patriarch Petros III Von Antiocheia (Frühjahr 1052 bis Mitte August 1056) MICHEL A., BZ 38 (1938), 111 / Κατὰ τὸν Βασίλειο Γεωργιάδη ἡ ἐπιστολὴ ἀπεστάλη τὸ 1051, βλ. ΕΑ (1886), 466.

προεστώτων, καὶ νὰ συνεργεῖ στὶς ἐκκκλησιαστικὲς φροντίδες, ἀλλὰ μέρος καὶ αὐτός, ἀποστολικῶς νὰ λεχθεῖ, ἀπὸ ἐκείνων νὰ χειραγωγεῖται.

2. Ἀλλὰ ἐὰν εἶναι σχίσμα τὸ αἴτιον τῆς διαστάσεως, ἀξίωνα ὅτι δὲν πρέπει ἀπὸ τοὺς σοφοὺς στὰ θεῖα καὶ ὑπηρέτες τοῦ λόγου ἀπὸ μικρὴ ἀφορμὴ ἔτσι νὰ χωλαίνουμε στὰ καίρια. Ἐὰν ὅμως πρόκειται περὶ δόγματος παρατροπὴ καὶ καινοτομία, πρῶτα μὲν δὲν ἔβλεπα κάτι τέτοιο σ' ἐμᾶς, τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν χαρακτήρων τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἀμέμπτως φυλασσομένων. Ἔπειτα καὶ στὴν δική σας ἐκκλησία τέτοια κατηγορία πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόπειρα τῆς εἰδήσεως δίσταζα νὰ προσεπιρρίψω, γνωρίζοντας αὐτὴν ἀπὸ τὴν διαδοχὴ τῶν ἀποστόλων καὶ στοὺς προγόνους σας ὅτι διέσωσαν ἀνόθευτη τὴν ὀρθοδοξία.

3. Ταῦτα λοιπὸν σκεπτόμενος καὶ ζητώντας τρόπο ἑνώσεως, βρῆκα τὴν ἀρχαία συνήθεια, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τοὺς μόλις στὶς ἱεραρχίες ἐγκαθισταμένους μὲ ἐπιστολὴ στοὺς προηγησαμένους μεγάλους Ἀρχιερεῖς, νὰ γνωρίζουν τὴν ὀρθοτομία τῆς πίστεώς τους καὶ αἰτώντας τὴν κοινωνία τοῦ κάθε ἕνα ἀπ' αὐτούς. Προχωρώντας λοιπὸν σ' αὐτήν, δηλώνω πῶς ἔχω περὶ τῶν θείων δογμάτων, ζητώντας λοιπὸν ἀπὸ τὴν τελειότητά σου γραπτὴ ἔκθεση τῆς πίστεώς σου καὶ ἀπαραιτήτως θὰ εἰσπράξω τὴν αἰτία τῆς διαστάσεως. Καὶ ἂν εἶναι κάποια βραχεῖα.... (λείπει κείμενο) Χριστόν, συνάπτοντας ὀστοῦν πρὸς ὀστοῦν καὶ ἁρμονία πρὸς ἁρμονία. Ἐὰν ὅμως εἶναι μεγάλη, καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων μακρυὰ ἀπομακρύνουσα, εἰς μέσον...»[668].

668 ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ Β., ἔνθ.ἀν., 467-468. «1. Ἄρτι μοι, δέσποτα θεοτίμητε, τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίδων εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ χάριτι, κελεύσματι θείῳ τοῦ θεοστεφοῦς καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως ἐπειλημμένῳ, ἔννοιά τις τρόπον θαλάσσης ἀγριαινούσης τοὺς λογισμοὺς ὑπεκύμαινε, τοῖς μὲν πολλοῖς καὶ περίεργος, ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ὡς ἐγὼ φρονοῦσιν, οἶμαι οὐ πανταχόθεν ἀπόβλητος. Ἑώρων γὰρ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν οὐ σκολιάζουσαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καιρίως χωλεύουσαν, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἔστρεφον κατὰ νοῦν, τίς ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διαθέσεως, ἵνα καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Πέτρου διάδοχος, ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ποιμήν, τοῦ θείου τῶν Ἐκκλησιῶν σώματος διασχίζοιτό τε καὶ διατέμνοιτο, καὶ μὴ συμμετέχοι τούτων τῶν θεϊκῶν διδαγμάτων καὶ βουλευμάτων τοῖς προεστῶσι, καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς συμφέροι φροντίδας, ἀλλὰ μέρος καὶ αὐτός, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ὑπ' ἐκείνων χειραγωγούμενος.

2. Ἀλλ' εἰ μὲν σχίσμα τὸ τῆς διαστάσεως αἴτιον, ἠξίουν μὴ χρῆναι παρὰ σοφοῖς τὰ θεῖα καὶ λόγου θεραπευταῖς ἀπὸ μικρᾶς ἀφορμῆς ἀλόγως οὕτω σκάζειν περὶ τὰ καίρια. Εἰ δὲ δόγματος παρατροπή τε καὶ καινισμός, πρῶτα μὲν οὐκ εἶχον τοῦτο ὁρᾶν

παρ' ἡμῖν, τῶν ἀποστολικῶν τε καὶ πατρικῶν χαρακτήρων τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἀπαρεγχειρήτως φυλασσομένων· ἔπειτα καὶ τὸ τῇ καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίᾳ μῶμον τοιοῦτον πρὸ τῆς ἀπὸ τῆς πείρας εἰδήσεως ἀπώκνουν προσεπιτρίβειν, εἰδὼς ταύτην ἀπό γε τῆς τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς καὶ εἰς τοὺς προγόνους ὑμῶν ἀνόθευτον τὴν ὀρθοδοξίαν διασώσασαν.

3. Ταῦτά τε οὖν λογιζόμενος καὶ τρόπον ζητῶν ἑνώσεως, τὴν ἀρχαίαν εὗρον συνήθειαν, ἥτις τοὺς ἄρτι ταῖς ἱεραρχίαις ἐφισταμένους δι' ἐπιστολῆς ἀπαιτεῖ τοῖς προηγησαμένοις μεγάλοις ἀρχιερεῦσι γνωρίζειν τὴν ὀρθοτομίαν τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐξ ἑκάστου τούτων κοινωνίαν αἰτεῖν. Χωρῶν οὖν ἐπὶ ταύτην, δηλῶ μὲν ὡς ἔχω τῶν περὶ τῶν θείων δογμάτων, ζητῶ δὲ παρὰ τῆς σῆς τελειότητος ἔγγραφον τῆς πίστεως ἔκθεσιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς διαστάσεως ἀπαραιτήτως εἰσπράττω. Καὶ εἰ μὲν βραχεῖα τις...Χριστόν, ὀστοῦν πρὸς ὀστοῦν συνάγουσαν καὶ ἁρμονίαν πρὸς ἁρμονίαν εἰ δὲ μεγάλη καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων πόρρω θέουσα εἰς μέσον...».

Πληρέστερα ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ Πέτρου, δημοσιεύθηκε ἀργότερα ὑπὸ τοῦ Michel (βλ. καὶ ὑποσ. 670 κατωτέρω). Καταχωροῦμε στὴν συνέχεια τὰ μὴ δημοσιευθέντα ἀποσπάσματα τῆς ἐπιστολῆς ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Γεωργιάδη. «Καὶ εἰ μὲν βραχεῖά τις αὕτη καὶ μὴ τῆς ὀρθῆς δόξης καθαπτομένης, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ φείσασθαί ποτε τῶν τῇ διαστάσει κινδυνευόντων καὶ ταῖς ἐκκλησίαις σπείσασθαι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν δεσποτικὸν κλῆρον ἄχρις τὴν ἄνωθεν εἰρήνην ἀνακαινίσαι, πάλιν δρομῇ τε πρὸς τὴν κοινὴν κεφαλὴν τὸν Χριστὸν ὀστοῦν πρὸς ὀστοῦν συνάγουσαν καὶ ἁρμονίαν πρὸς ἁρμονίαν· εἰ δὲ μεγάλη καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων πόρρω θέουσα, εἰς μέσον τὴν περὶ ταύτης ἀμφιβολὴν προθεῖναι καὶ ἢ πεῖσαι γραφικαῖς ἀποδείξεσιν (οὐδὲ γὰρ ἐν πειθοῖ σοφίας ἀνθρωπίνης τὸ ἡμέτερον κήρυγμα) ἢ πεισθέντα τὸν χρόνιον διαλύσασθαι πόλεμον· ἀλλὰ μὴ οὕτως ἀπέραντα διασχίζεσθαι μάτην τε σκιαμαχεῖν καὶ ὡς ἐννυκτομαχόμενοι τοῖς οἰκείοις ἐπιχειρεῖν. σὺ δέ μοι, δέσποτα καὶ θεός, ὁ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος Λόγος, παρ' ᾧ οἱ τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας θησαυροί, ὁ καταρτίζων καὶ ποιμένας καὶ ποίμνιον, λόγον ἐμπνεύσειας ἄνωθεν ἀρκούντως ἐπεξελθεῖν τὴν προκειμένην θεολογίαν.

Πιστεύω τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ἀδιαιρέτῳ καὶ ἀσυγχύτῳ τριάδι, οὐδεμίαν ἐν ταύτῃ συναλοιφὴν εἰδὼς τῶν τριῶν ὑποστάσεων οὐδὲ φυσικὴν δογματίζων διαίρεσιν, ἐν μονάδι δὲ φύσεως τριάδα προσώπων τιμῶν καὶ ἐν ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι μία θεότητα εἴτ' οὖν φύσιν ὁμολογῶν. ἄναρχον οἶδα τὸν πατέρα, συνάναρχον οἶδα τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα. πάσης ἀρχῆς ὑπερίδρυνται, εἰ καὶ ἀρχὴν τοῦ πατέρα τῷ αἰτίῳ φαμεν. ἰδιότητα δὲ πατρὸς μὲν τὴν ἀγεννησίαν, υἱοῦ δὲ τὴν γέννησιν, τοῦ δὲ ζωαρχικοῦ πνεύματος φημὶ τὴν ἐκπόρευσιν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, μίαν φύσιν θεότητος ἐν τρισὶν ἰδιότησι προσκυνῶ, νοεραῖς, τελείαις, καθ' ἑαυτὰς ὑφεστώσαις· ἀριθμῷ διαιρεταῖς, οὐ θεότητι· οὐχ ὑπερτιθεὶς ἢ ἀποτέμνων μίαν τῶν τριῶν ὑποστάσεων. καὶ οἷς πλέον ἢ καλῶς ἔχοι· ταύτας τιμῶ, τὰς ἄλλας ὑβρίζω. πιστεύω τὴν μίαν ἐν τριάδι θεότητα ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος τὰ πάντα παραγαγεῖν, πάντων δημιουργόν, πάντων συνεκτικήν, ἐξ ἧς καὶ τὸ εἶναι τοῖς οὖσίν ἐστιν, ὑπερούσιον, ὑπεράρχιον, ὑπεράγαθον ἀγαθότητα, πάσης ἀγαθότητος τοῖς κτίσμασι μεταδοτικήν, θεοποιόν, τελειοποιόν, παντοδύναμον, παντεπίσκοπον.

δοξάζω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ πατρὸς καὶ Θεόν, τὴν μίαν τῆς ἁγίας τριάδος, ὑπόστασιν, ἐν τῷ τέλει τῶν αἰώνων κατὰ τὰς προφητικὰς προῤῥήσεις μεθ' ἡμῶν γενέσθαι καὶ ἡμῖν συναναστραφῆναι, ἔκ τε τῶν πανάγνων αἱμάτων τῆς

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου λέγει σχετικῶς: « Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης δύο τινὰ κυρίως συνάγονται· α) **ὅτι ἤδη πρότερον πολὺ πρὸ τῆς συντάξεως τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βουλγαρίας Λέοντος** (τὸ 1053 σ.σ.) **ὑφίστατο διάστασις καὶ χωρισμὸς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως** προερχόμενος μάλιστα ἀπὸ τοῦ πάπα, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἤλγουν οἱ εὐσεβεῖς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκλείας ὑπέρμαχοι· καὶ β) ὅτι ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος ὅλως ἀμερόληπτον καὶ ἀπαθῆ θέσιν τηρῶν, ἐζήτει νὰ μάθῃ τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης ὀδυνηρᾶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καταστάσεως, οὐδόλως ἐννοῶν οὔτε τὸ ἀλάθητον, οὔτε τὸ ἀνέκκλητον, οὔτε ἄλλην τινὰ τῆς παπικῆς καθέδρας ὑπεροχὴν παρὰ τὴν ἐκ τοῦ πρωτείου ἐν μέσῳ ἴσων ἀδελφῶν. Διὰ τοῦτο δὲ λέγει, ὅτι "ὁ τοῦ μεγάλου Πέτρου διάδοχος, ὁ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ποιμὴν" ἔπρεπε νὰ συμμετέχῃ μετὰ τῶν λοιπῶν προϊσταμένων τῆς κοινῆς διδασκαλίας καὶ διευθύνσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνων χειραγωγούμενος. Ἕνεκα δὲ τοῦ τοιούτου πνεύματος τῆς ἐπιστολῆς πιθανότατα ὁ Πάπας δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως, ἀλλὰ λίαν βραδέως μετὰ τὴν ἀποστολὴν ὑπὸ τοῦ Πέτρου νέου ἀντιγράφου, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Γρανδέσης Δομινίκου...»[669].

Ὁ Ἀρχιεπ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἐν προκειμένῳ λέγει: **«Γράφων** (ὁ Πέτρος σ.σ.) **πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης, ἐξέφρασε καὶ τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ὑφισταμένην διάστασιν»**[670]**.**

ἀειπαρθένου καὶ θεομήτορος ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἐνδυσάμενον προελθεῖν, ἄνθρωπον τέλειον ἀληθείᾳ, οὐ φαντασίᾳ, μετὰ ψυχῆς λογικῆς και νοερᾶς καὶ μετὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τὰς δύο φύσεις ἀφύρτους καὶ ἀσυγχύτους φυλάττοντα, μετὰ τῶν καταλλήλων καὶ φυσικῶν θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν θεανδρικῶς τε πολιτευσάμενον, καὶ τὰς νόσους ἡμῶν ἄραντα καὶ τὰς ἀσθενείας βαστάσαντα καὶ τὰς ὑπερουρανίους διδασκαλίας διδάξαντα καὶ διὰ πάντων τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη γνωρίσαντα τοῦ προσλήματος·

εἶτα καὶ παθόντα σαρκὶ καὶ σταυρὸν ὑπομείναντα καὶ θάνατον, καὶ τριήμερον ἀναστάντα καὶ δι' ἡμερῶν μ' τοῖς ἐξ ἀρχῆς φίλοις συναναστρεφόμενον καὶ τροφῆς αὐτοῖς κοινωνοῦντα, καὶ διὰ πάντων τὴν κατὰ ἀλήθειαν ἐνανθρώπησιν ὑφερφαίνοντα – καὶ ὡς οὐ κατὰ φαντασίαν ἡμῖν ἐπεδήμησε, ᾗ τισι τῶν μὴ διὰ τῆς θύρας ἰόντων ἀσεβῶς ἔδοξεν – εἶτα καὶ εἰς οὐρανοὺς μετὰ δόξης ἀναληφθέντα σὺν τῷ προσλήματι», MICHEL A., Humbert Und Kerullarios, τ.2, σσ. 446κ.ἑ.

669 ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ Β., ἔνθ.ἀν., 468-469.

67011 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 847 / «Ἡ πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον, ἐν μέρει, ὑπὸ Βασιλείου Γεωργιάδου (τοῦ μετὰ ταῦτα Οἰκουμ. Πατριάρχου) ἐν ΕΑ..., πληρέστερον παρὰ MICHEL

Ὁ δὲ Μητροπ. Μεθόδιος Φούγιας ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς λέγει: «Ἔγραψε ἐνθρονιστήριο ἐπιστολὴ (ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας σ.σ.) πρὸς τὸν πάπα Λέοντα, ἡ ὁποία βρέθηκε καὶ ἀντιγράφηκε ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 175 χειρόγραφο τῆς Πανεπιστημιακῆς Βιβλιοθήκης τῆς Λειψίας ἀπὸ τὸν Βασίλειο Γεωργιάδη, μετέπειτα Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βασίλειο Γ' (1925-1929).

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου φανερώνει ὅτι ἡ διάστασις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Λατίνων εἶχε ἐκδηλωθῆ πρὸ τοῦ 1054 καὶ ὅτι ὁ Πάπας εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ὄχι μόνο τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀχρίδος Λέοντα, ἀλλ' ὅλους τοὺς Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς»[671].

Ὁ sir Στῆβεν Ράνσιμαν ἐπὶ τοῦ συγκεκριμένου θέματος λέγει: «Μόλις ἔφθασε στὴν Ἀντιόχεια, ὁ Πέτρος ἀπέστειλε Συστατικὲς Ἐπιστολὲς ὄχι μόνο στοὺς Πατριάρχες Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων ἀλλὰ καὶ στὸν Πάπα. Οἱ ἐπιστολὲς πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Πατριάρχες περιεῖχαν τὴ συνήθη ὁμολογία πίστης καὶ ἀδελφικοὺς χαιρετισμούς. Ἡ ἐπιστολὴ στὴν Ρώμη ξεκινοῦσε μὲ ἕνα προοίμιο στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας **ἐξέφραζε τὴν ἀπορία πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης νὰ μὴν ἔχει πιὰ ἐπικοινωνία μὲ τὶς Ἀνατολικὲς Ἐκκλησίες. Ὁ Πέτρος διερωτᾶτο ἐὰν ὑπῆρχε κάποιος συγκεκριμένος λόγος γιὰ τὸν χωρισμό.** Θυμόταν ὅτι ὁ Πάπας Ἰωάννης XVIII μνημονευόταν στὰ δίπτυχα τῆς Κπολης. Καὶ θεωροῦσε ἰδιαίτερα λυπηρὸ τὸ γεγονὸς ὅτι "ὁ μέγας διάδοχος τοῦ μεγάλου Πέτρου" ἔμενε ἀμέτοχος πρὸς τὴ θεία ἀδελφότητα τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι δὲν θὰ ἔπαιρνε μέρος στὶς συζητήσεις μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς»[672].

Καὶ τέλος, πάντα ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς, ὁ Παναγιώτης Μπούμης λέγει: «Πάντως, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, γράφων πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βενετίας καὶ λέγων "Πρὸ καιροῦ δέ, ἐν ἀρχῇ τῆς ἀρχιερωσύνης μου, συστατικὴν ἔστειλα γραφὴν πρὸς τὸν μακαριώτατον πάπαν Ρώμης" (PG120, 720B), ἐμφανίζεται, ὅτι καὶ ἄλλα

A., Humbert and Kerullarios, Paderborn 1924-1930, σσ. 446-454. **Ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἐρώτημα «Bestand eine Trennung der griecheschen und romischen Kirche vor Kerullarios»? (δηλαδὴ ἂν ὑπῆρξε χωρισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πρὸ τοῦ Κηρουλαρίου;) ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς καταφατικῶς διὰ πολλῶν ἀποδείξεων»**, ἔνθ. ἀν.,σσ. 847-848.

671 ΦΟΥΓΙΑ Μ., Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι, σ. 204.

672 ΡΑΝΣΙΜΑΝ Σ., Δύση καὶ Ἀνατολὴ σὲ σχίσμα, σσ. 95-96, (τίτλος πρωτοτύπου «The Eastern Schism»).

εἰρηνικὰ γράμματα πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς Δύσεως ἔστειλε, **καὶ εἰδικώτερον ἐνθρονιστήριον ἐπιστολὴν εἰς τὸν Πάπαν Ρώμης ἀπέστειλεν**»[673].

Ἡ ὕπαρξη διαστάσεως μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Ρώμης, πρὸ τοῦ 1054, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο. Καταχωροῦμε σχετικὸ ἀπόσπασμά της:

«Περιείχετο στὰ ἱερὰ γράμματα τῆς ἁγιωσύνης σου (τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου σσ.) κάποια φήμη ποὺ ἀντηχοῦσε στὶς ἀκοές σου, ὅτι τὸν Πάπα ἀναφέρω στὰ ἱερὰ δίπτυχα. Καὶ ὅπως τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ ἄλλοι ἁγιώτατοι Πατριάρχες καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε τόσο μεγάλο ἀγνόημα νὰ ἀγνοεῖς καὶ μάλιστα περισσότερο ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐμένα γνωρίζοντας, ὅτι ἀπὸ τῆς ἁγίας ἕκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐντεῦθεν, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὰ ρήματά σου, ἡ ἀναφορὰ στὰ ἱερὰ δίπτυχα διακόπηκε τοῦ Πάπα· γιὰ τὸν Πάπα ἐκείνου τοῦ καιροῦ Βιγίλιο ὁ ὁποῖος δὲν ἀπάντησε κατὰ τὴν Σύνοδο οὔτε λοιπὸν ἀναθεμάτισε τὰ παρὰ τοῦ Θεοδώρου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου γραφέντα. Καὶ ἔκτοτε μέχρι καὶ τώρα, νὰ ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ὁ Πάπας.

Γι᾽ αὐτὰ ποὺ περιείχοντο στὴν τιμία γραφή σου ἠσχύνθην, δὲν γνωρίζω τί νὰ πῶ, πίστευε καί, τὸ περισσότερο ὑπὲρ σοῦ καὶ μᾶλλον ἂν καθ᾽ ὁμοιότητα τὴν πρὸς ἐμᾶς γραφῆς σου ἔφτασες τὰ ἴδια νὰ γράψεις καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους μακαριωτάτους Πατριάρχες· ὅτι πρὸ ἐξετάσεως καὶ τελείας καταλήψεως, τὸ μὴ γεγονὸς ὡς γεγονὸς ἐξ ἀκοῆς ματαίας παρέθεσες. **Γιατὶ πῶς ἔμελλον ἐγὼ νὰ ἀναφέρω τὸν Πάπα κατὰ τὸν καιρὸ ποὺ ἐσὺ δὲν ἀναφέρεις αὐτὸν στὶς δικές σου ἅγιες ἐκκλησίες**; Ὑπάρχοντας τρόφιμος αὐτῆς καὶ ζηλωτής, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, σὲ ἔργο καὶ σὲ λόγο πάντοτε σεμνύνοντας καὶ μεγαλύνοντας τὰ πρεσβεῖα της;».

Καὶ συνεχίζεται κατωτέρω: «Σ᾽ αὐτὰ ὑπάρχω καὶ ἐγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος καὶ ἄλλοι μαζὶ μ᾽ ἐμένα πολλοὶ σημαίνοντες· ὅτι ἐπὶ τῷ μακαρίτῃ Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας κυρῷ Ἰωάννῃ (Ἰωάννης Γ′ 996-1021 κατὰ τὸν Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, βλ. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας σ.σ.) ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Ἰωάννης καὶ αὐτὸς

673 **673** ΜΠΟΥΜΗ Π., Τὰ ἀναθέματα Ρώμης – Κπόλεως..., σσ. 25-26.

ἀκούων (Ἰωάννης ΙΘ′ 1003-1009 κατὰ τὸν Βασίλειο Στεφανίδη, βλ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία) στὰ ἱερὰ δίπτυχα ἀναφερόταν. Ἀλλὰ καὶ στὴν Κπολη πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα πέντε εἰσελθὼν βρῆκα ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου κυροῦ Σεργίου (Σέργιος Β′ 999-1019 κατὰ τὸν Βασίλειο Στεφανίδη) τὸν δηλωθέντα Πάπα στὴν θεία μυσταγωγία μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους Πατριάρχες νὰ ἀναφέρεται, τὸ πῶς ὕστερα ἡ αὐτοῦ διακόπηκε ἀναφορὰ καὶ γιὰ ποιὰ αἰτία, ἀγνοῶ. Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἔτσι ἔχοντας, δὲν θὰ ἤθελα περὶ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Πάπα περισσότερο νὰ ἐπεξεργασθεῖς»[674].

Σ᾽ αὐτὰ τὰ πολὺ σημαντικὰ τοῦ Πέτρου φαίνεται ἐμφανέστατα ποιὸς Πάπας μνημονεύθηκε τελευταίως στὰ ἱερὰ δίπτυχα τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας καὶ Κπόλεως. Ὁ Ἰωάννης ὁ ΙΗ′, τὸ 1009. Καταχωροῦνται στὴν συνέχεια τὰ σχετικὰ καὶ πολὺ διευκρινιστικὰ τοῦ Πρωτοπρ. Ἰωάννου Ρωμανίδου:

«Τὰ ἀναθέματα τοῦ 1054 δὲν ἦσαν λοιπὸν οὔτε ἡ ἔναρξις, οὔτε ἡ αἰτία τοῦ σχίσματος, ὡς ἰσχυρίζονται πολλοί, οἵτινες διατείνονται

674 PG 120, 796-800 / WILL C., Acta et scritpa quae..., σσ. 190-193 / ΦΟΥΓΙΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σσ. 237-238, «Περιείχετο τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τῆς ἁγιωσύνης σου φήμην τινὰ τοῖς σοῖς ἐνηχηθῆναι ὠσίν, ὡς τὸν πάπαν τοῖς ἱεροῖς ἀναφέρω διπτύχοις τοῦτο αὐτὸ ποιούντων καὶ τῶν ἄλλων ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ ὡς οὐκ ἔδει τοσοῦτον ἀγνόημα ἀγνοῆσαι καὶ μάλιστα πρὸ τῶν ἄλλων ἐμὲ εἰδότα, ὅτι ἀπὸ τῆς ἁγίας ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἐπιτάδε, ἵνα τοῖς σοῖς χρήσωμαι ῥήμασιν, ἡ ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀναφορὰ ἐξεκόπη τοῦ πάπα διὰ τὸ τὸν τηνικαῦτα πάπαν Βιγίλιον μὴ ἀπαντῆσαι κατὰ τὴν σύνοδον μήτε μὴν ἀναθεματίσαι τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου γραφέντα· καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀποτμηθῆναι τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τὸν πάπαν.

Ταῦτα τῆς σῆς τιμίας περιεχούσης γραφῆς ἠσχύνθην, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εἴπω, πίστευε, καὶ τὸ πλεῖον ὑπὲρ σοῦ καὶ μᾶλλον εἰ καθ᾽ ὁμοιότητα τῆς πρὸς ἡμᾶς γραφῆς σου ἔφθης τοιαῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους γράψας μακαριωτάτους πατριάρχας, ὅτι πρὸ ἐξετάσεως καὶ τελείας καταλήψεως τὸ μὴ γεγονὸς ὡς γεγονὸς ἐξ ἀκοῆς ματαίας παρέστησας. πῶς γὰρ καὶ ἔμελλον τέως αὐτὸν ἐγὼ ἀναφέρειν τὸν πάπαν μὴ τῆς κατὰ σὲ ἁγίας ἐκκλησίας ἀναφερούσης αὐτὸν τρόφιμος ὢν ταύτης καὶ ζηλωτής, εἰ καί τις ἄλλος, ἔργῳ καὶ λόγῳ τὰ ταύτης πρεσβεῖα σεμνύνων καὶ μεγαλύνων ἀεί;».

Κατωτέρω: «Ἐπὶ δὲ τούτοις κἀγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος καὶ ἄλλος σὺν ἐμοὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐλλογίμων πολλοί, ὅτι ἐπὶ τῷ μακαρίτῃ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας κυρῷ Ἰωάννῃ ὁ πάπας τῆς Ῥώμης Ἰωάννης καὶ αὐτὸς ἀκούων ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀνεφέρετο. καὶ ἐν Κπόλει δὲ πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα καὶ πέντε εἰσελθὼν εὗρον ἐπὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου κυροῦ Σεργίου τὸν δηλωθέντα πάπαν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἀναφερόμενον, ὅπως δὲ ὕστερον ἡ αὐτοῦ ἐξεκόπη ἀναφορὰ καὶ δι᾽ ἣν αἰτίαν, ἀγνοῶ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως ἔχων πλεῖον οὐδέν σε βούλομαι περὶ τῆς τοῦ πάπα ἀναφορᾶς προσεξεργάσασθαι.»

ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς ἦσαν ἡνωμέναι παρὰ τὸ ἐν τῇ Δύσει Filioque, τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἡ πρόφασις καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ὡς ἰσχυρίζονται, ἡ αἰτία τοῦ σχίσματος. Μάλιστα διατείνονταί τινες τῶν Δυτικῶν καὶ ἡμετέρων ὅτι τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων δὲν μετεῖχον εἰς τὰ ἀναθέματα μεταξὺ Ῥώμης καὶ Κπόλεως τοῦ 1054 καὶ ἄρα τὸ τότε ἐπιτελεσθὲν σχίσμα δὲν ἀφεώρα παρὰ μόνον τὴν Κπολιν καὶ τὴν Ῥώμην. Μάλιστα ἱστορικοί τινες ἰσχυρίζονται, βάσει ἐσφαλμένων μεταφράσεων ὅτι ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας διεφώνησε μὲ τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριον καὶ δὲν ἀπεδέχθη τὴν διαγραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα ἀπὸ τὰ δίπτυχα τῆς Ἀντιοχείας βάσει τούτου ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἴδιον συνέβη μᾶλλον καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ Ἱεροσόλυμα[675].

Ἰδοὺ ὅμως ἡ ἱστορικὴ περὶ τοῦ θέματος πραγματικότης ἀπὸ τὰ δημοσιευθέντα ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ δοκιμίου τούτου σχετικὰ κείμενα. Περὶ ὧν ἠσχολήθημεν καὶ ἀλλαχοῦ.

Μετὰ τὰ γεγονότα τῶν ἀναθεματισμῶν τοῦ 1054 ὁ Πατριάρχης Κπόλεως Μιχαὴλ Κηρουλάριος περιέγραψε τὰ συμβάντα εἰς δύο ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας Πέτρον τὸν Γ΄. Ἐπειδὴ πρὸ τῆς Πατριαρχείας του ὁ Κηρουλάριος ἦτο ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ καὶ οὐχὶ ἐντρυφῆς περὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἱστορικὰ ἐνόμιζεν ὅτι τὸ

675 Ὁ Ράνσιμαν ὡς πρὸς τὴν ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο, γράφει: «ἐπισήμαινε (ὁ Πέτρος σ.σ.) τὸ ἐσφαλμένο τῆς δήλωσης ὅτι κανένας πάπας δὲν εἶχε μνημονευτεῖ στὴν Κπολη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βιγιλίου καὶ ἀνέφερε τὴν περίπτωση τοῦ Ἰωάννη XVIII. Ἀφ' ἧς στιγμῆς, μόλις πρόσφατα, ἕνας Πάπας εἶχε περιληφθεῖ στὰ δίπτυχα τῆς Κπολης, δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴν μνημονεύεται αὐτὸς στὴν Ἀντιόχεια». Καὶ κατωτέρω: «Ἀκόμα πιὸ ἀναγκαία ἦταν ἡ Οἰκονομία ὅσον ἀφορᾶ στὴν διαμάχη γύρω ἀπὸ τὸ Filioque. Ἐπρόκειτο γιὰ λάθος φυσικά!!!», ΡΑΝΣΙΜΑΝ Σ., ἔνθ.ἀν., σσ. 98 - 99.

Τὸ λάθος βεβαίως δὲν ἦταν τοῦ Πέτρου ἀλλὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Ράνσιμαν καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο ποὺ ἀναφέρει. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λέγεται: « Οἱ Ἄγγλοι G. Every "The Byzantine Patriarchate", London 1947, σ. 156 καὶ Steven Runciman, "The Eastern Schism", London 1956 σελ. 65 καὶ ἑξῆς, παραλείπουν εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τὸ «σὲ» ἀπὸ τὰ γραφέντα ταῦτα καὶ οὕτως ἐμφανίζουν τὸν Μιχαὴλ διαφωνοῦντα πρὸς τὸν Κηρουλάριον περὶ ὑπάρξεως σχίσματος καὶ ὡς ἐμμένοντα εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα ἐν τοῖς διπτύχοις. Φαίνεται ὅτι καὶ ἡμέτεροι ἐν Κπόλει ἀκολουθοῦν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην καὶ βάσει αὐτῆς νομίζουν ὅτι 1) τὸ σχίσμα ἤρχισε τὸ 1054, ἀλλὰ 2) ὅτι ἀφεώρα μόνον εἰς τὴν Κπολιν καὶ Ρώμην καὶ ὄχι εἰς τὰ πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων», ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., Ρωμηοσύνη, Ρωμανία, Ρούμελη, σ. 350.

ὄνομα τοῦ Πάπα διεγράφη τῶν διπτύχων ἀπὸ τὸν 7^{ον} αἰῶνα καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Πέτρος τὸν διορθώνει.

Πάντως εἶναι σαφὲς ὅτι ὁ Κηρουλάριος δὲν διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα ἀπὸ τὰ δίπτυχα, ἀλλ' ἐκληρονόμησε τὸ σχίσμα γιὰ τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἦτο πολὺ παλαιόν.

Ὅτι πρόκειται περὶ πραγματικοῦ σχίσματος φαίνεται σαφῶς ἀπὸ τὴν ἑξῆς πρὸς Πέτρον ἔντονον φράσιν, "καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀποτμηθῆναι τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸν πάπαν".

Ἀφοῦ πρῶτον διορθώνει τὸν Κηρουλάριον εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν ἱστορικὴν παραδρομήν, **ὁ Πέτρος διαβεβαιοῖ ὅτι καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲν μνημονεύεται ὁ Πάπας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Μάλιστα κατὰ προσωπικήν του γνωριμίαν μὲ τὸ θέμα πληροφορεῖ ὅτι κατὰ ἀκριβῶς τὴν ἰδίαν ἐποχὴν διεκόπη τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα ἐν Κπόλει.**

Ὁ Πέτρος γράφει: **"Ἐπὶ δὲ τούτοις κἀγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος, καὶ ἄλλοι σὺν ἐμοὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐλλογίμων πολλοί, ὅτι ἐπὶ τῷ μακαρίτη Πατριάρχη Ἀντιοχείας κυρῷ Ἰωάννη, ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης Ἰωάννης καὶ αὐτὸς ἀκούων, ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀνεφέρετο".**

Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ΙΗ΄, τοῦ τελευταίου Ῥωμαίου καὶ φιλέλληνος ὀρθοδόξου Πάπα, τοῦ παραιτηθέντος δι' ἄγνωστον σήμερον αἰτίαν καὶ εἰς μοναστήριον ἀποσυρθέντος τῷ 1009.

Ὁ Πέτρος συνεχίζει· **"Καὶ ἐν Κπόλει δὲ πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα καὶ πέντε εἰσελθών, εὗρον ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου κυροῦ Σεργίου τὸν δηλωθέντα Πάπαν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν ἀναφερόμενον. Ὅπως δὲ ὕστερον ἡ αὐτοῦ ἐξεκόπη ἀναφορά, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἀγνοῶ". Δηλαδὴ ὁ Πέτρος δὲν γνωρίζει διατὶ διεκόπη τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΗ΄, ἐνῷ ἐμνημονεύετο**.

Ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν ὅτι παρητήθη καὶ ὅτι ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὁ Τοσκάνος Πάπας Σέργιος Δ΄, δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὰ δίπτυχα, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ συστατικὴν πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχας ἐπιστολὴν συμπεριέλαβε τὸ Filioque.

Εἰς τὴν πρώτην πρὸς Πέτρον ἐπιστολήν του ὁ Κηρουλάριος ἠρώτησεν, ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ φθάσασα εἰς τὴν ἀκοήν του φήμη ὅτι μνημονεύει τὸν Πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα.

Παραπονούμενος ὁ Πέτρος ἀπήντησεν: "Ὅτι πρὸ ἐξετάσεως καὶ τελείας καταλήψεως τὸ μὴ γεγονός, ὡς γεγονὸς ἐξ ἀκοῆς ματαίως παρέστησας. Πῶς γὰρ καὶ ἔμελλον τέως αὐτὸν ἐγὼ ἀναφέρειν τὸν Πάπαν, μὴ τῆς κατὰ σὲ ἁγίας Ἐκκλησίας ἀναφερούσης αὐτόν, τρόφιμος ὢν ταύτης καὶ ζηλωτής, εἰ καί τις ἄλλος, ἔργῳ καὶ λόγῳ τὰ ταύτης πρεσβεῖα σεμνύνων καὶ μεγαλύνων ἀεί;".

Διὰ τοῦτο παρακάτω παραγγέλει εἰς τὸν Κηρουλάριον· "Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὕτως ἔχων, πλεῖον οὐδέν σε βούλομαι περὶ τῆς τοῦ Πάπα ἀναφορᾶς προσεξεργάσασθαι".

Τὰ γραφόμενα ταῦτα τοῦ Πέτρου ἀπαντοῦν εἰς τοὺς ἐμφανίσαντας τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας ὡς διαφωνοῦντα πρὸς τὸν Πατριάρχην Κπόλεως Κηρουλάριον περὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ πάπα καὶ ὑπάρξεως σχίσματος καὶ ἰσχυριζομένους ὅτι τὰ ἀναθέματα τοῦ 1054 εἶναι ναὶ μὲν ἡ ἀρχὴ τοῦ σχίσματος, ἀλλὰ ἀφοροῦν εἰς μόνον τὰς Ἐκκλησίας Ῥώμης καὶ Κπόλεως καὶ ὅτι τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα παρέμειναν ἡνωμένα μετὰ τοῦ Πάπα μὴ δίδοντας οὔτε εἰς τὸ Filioque σημασίαν.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ Filioque ὁ Πέτρος, παραμένων πιστὸς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Η΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γράφει: "Κακὸν δέ, καὶ κακῶν κάκιστον, ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ προσθήκη... Τοὺς δὲ προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας τι, ἀναθεματίζομεν".

Ἑπομένως ὁ ἰσχυρισμὸς ἡμετέρων τινῶν ὅτι ἡ ἁπλὴ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων τοῦ 1054 δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετὰ τῶν παπικῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν δὲν εὐσταθεῖ. **Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1054 κατάστασιν, πάλιν σχίσμα εὑρίσκομεν ἀπὸ τοῦ 1009 μεταξὺ τῶν ἐν Ῥώμῃ Φράγκων καὶ τῶν Ἑλλήνων Ῥωμαίων ἐξ αἰτίας τοῦ Filioque**.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1009 κατάστασιν, ἄνευ τοῦ Filioque ἐν Ῥώμῃ, ἕνωσιν εὑρίσκομεν μεταξὺ Λατίνων καὶ Ἑλλήνων Ῥωμαίων, ἀλλὰ σχίσμα μεταξὺ Φράγκων καὶ Ὀρθοδόξων ἐξ αἰτίας τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τοῦ Filioque»[676].

Τὰ ἴδια συνεπιβεβαιώνει καὶ ὁ Ἀρχιεπ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος λέγοντας: «...προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐν Διπτύχοις μνείας

676 ΔΣΘ1, 79 κ.ἑ. / «...**Καὶ οὕτω τὸ 1009 ἔπαυσαν τὰ ἐναπομείναντα ρωμαίϊκα πατριαρχεῖα Κπόλεως Νέας Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων νὰ μνημονεύουν εἰς τὰ δίπτυχά των τοὺς μετὰ τὸ 1009 πάπας**», ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ Ι., Ρωμηοσύνη Ρωμανία Ρούμελη, σ. 95.

τοῦ Πάπα, διαβεβαιοῖ, ὅτι δὲν μνημονεύει αὐτοῦ (ὁ Πέτρος σ.σ.) καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι ἀκριβὴς ἡ σχετικὴ πληροφορία τοῦ Κηρουλαρίου, διότι ἡ Ἐκκλησία Κπόλεως δὲν μνημονεύει τοῦ πάπα, "ὅπως γὰρ καὶ ἔμελλον τέως αὐτὸν ἐγὼ ἀναφέρειν τὸν πάπαν, μὴ τῆς κατὰ σὲ ἁγίας ἐκκλησίας ἀναφερούσης αὐτόν, τρόφιμος ὢν ταύτης καὶ ζηλωτής, εἰ καί τις ἄλλος, ἔργῳ καὶ λόγῳ τὰ ταύτης πρεσβεῖα σεμνύνων καὶ μεγαλύνων ἀεί;".

Δὲν μνημονεύει ὅμως ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας τοῦ πάπα, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Βιγιλίου καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλ΄ ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἐτῶν, "Ἐπὶ δὲ τούτοις, λέγει, κἀγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος καὶ ἄλλοι σὺν ἐμοὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐλλογίμων πολλοί, ὅτι ἐπὶ τῷ μακαρίτῃ Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας κυρῷ Ἰωάννῃ, ὁ πάπας τῆς Ρώμης Ἰωάννης καὶ αὐτὸς ἀκούων ἐν τοῖς ἱεροῖς Διπτύχοις ἀνεφέρετο. Καὶ ἐν Κπόλει δὲ πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα καὶ πέντε εἰσελθών, εὗρον ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου κυροῦ Σεργίου τὸν δηλωθέντα πάπαν ἐν τῇ θείᾳ Μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἀναφερόμενον· ὅπως δὲ ὕστερον ἡ αὐτοῦ ἐξεκόπη ἀναφορὰ καὶ δι΄ ἣν αἰτίαν ἀγνοῶ»[677].

Τί σημαίνει ὅμως αὐτὸ τὸ σχίσμα, αὐτὴ ἡ διάσταση μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως;

1) Τὴν διακοπὴ διαμνημονεύσεως. Τοῦτο ἀποδείχθηκε ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Πέτρου καὶ ὡς πρὸς τὸν Πάπα Λέοντα καὶ ὡς πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο.

2) Τὴν διακοπὴ συλλειτουργίας καὶ κοινοῦ ποτηρίου: «Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος ὁ Γ΄ (1052-1056/57), ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀκυλίας (Βενετίας) Δομίνικον τὸ ἔτος 1053, ἐνῷ προσφωνεῖ αὐτὸν μὲν "σεβάσμιον, ἰσάγγελον, τίμιον δεσπότην καὶ ἱερώτατον πνευματικὸν ἀδελφόν"», τὸν δὲ Πάπα Ρώμης ἐπανειλημμένως προσαγορεύει καὶ "μακαριώτατον", ἐν τούτοις δὲν χαρακτηρίζει αὐτοὺς καὶ "συλλειτουργούς", ὅπως πράττει ἀλλαχοῦ προκειμένου περὶ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἢ ὅπως ἔπραττον παλαιότερον οἱ Πατριάρχαι Κπόλεως περὶ τοῦ Πάπα Ρώμης. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ

677 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ.ἀν., σσ. 855-856 / «Κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου Ἀντιοχείας, ὁ Πέτρος ἦτο ἤδη ἑβδομηκοντούτης γέρων», ἔνθ.ἀν., σ. 859.

εἰς ἄλλας ἐπιστολὰς τῆς περιόδου ταύτης ἀπευθυνομένας ἐκ μέρους ἀνατολικῶν πρὸς δυτικοὺς ἱεράρχας»[678].

3) Τὴν διακοπὴ ἐπικοινωνίας διὰ κοινωνικῶν ἢ ἐνθρονιστικῶν συστατικῶν γραμμάτων. Ὁ Michel ἐν προκειμένῳ χαρακτηρίζει ταύτην ὡς «längst erstorbene Sitte», (δηλαδὴ πρὸ πολλοῦ ἔπαυσε τὸ ἔθιμο)[679]. Καὶ ἂν ἀκόμη ἰσχύει ἡ γνώμη τοῦ Ἰωάννου Καρμίρη: «Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος, ὅστις δὲν εἶχε παραλείψει νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τὴν ἐνθρονιστήριον ἐπιστολήν του κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος...»[680]. Τοῦτο εἶναι πολὺ ἀμφίβολο, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως ἔχει τὴν δικαιολογία ὅτι ὁ Μιχαὴλ θεωροῦσε μέχρι καὶ τὰ γεγονότα τῆς 16ης Ἰουλίου ἀπὸ τὸν Οὐμβέρτο καὶ τοὺς δύο ἄλλους συνοδούς του ὅτι οἱ Λατῖνοι ἔσφαλλαν μόνον περὶ τὰ ἄζυμα. «...ὡς περὶ μόνα τὰ ἄζυμα σφάλλονται· καθὼς καὶ αὐτοὶ μέχρι τοῦ παρόντος ὑπελαμβάνομεν»[681]. Τὸ ἴδιο ἄλλωστε προέκυψε καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Πάπα τῆς Ρώμης Λέοντα Θ', ἀγνοοῦσε ὁ Πέτρος τὴν ὕπαρξη τοῦ Filioque (βλ. ἀνωτέρω). Λέγεται ἐν προκειμένῳ: « Ἡ δὲ ἐπιμονή του (τοῦ Πέτρου σ.σ.) ὅπως ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή του φθάσῃ εἰς τὸν Πάπαν, ἀποδεικνύει ὅτι ὄχι μόνον δὲν εἶχε διακόψει, ἀλλὰ

678 ΜΠΟΥΜΗ Π., ἔνθ.ἀν., σσ. 21-22. «Τῷ σεβασμίῳ ἰσαγγέλῳ δεσπότῃ καὶ πνευματικῷ ἡμῶν ἀδελφῷ, τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Γρανδέσης, ἤτοι Ἀκυλίας, Πέτρος ἐλέῳ Θεοῦ πατριάρχης Θεουπόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας», PG120, 756 / WILL C., ἔνθ.ἀν., σ. 208 / «Διεπορθμεύθησαν δὲ καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ θεοφόρους ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν, τόν τε Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων ἐκπεφθέντα ἱερὰ γράμματα τῆς ἁγιωσύνης σου», (ὁ Πέτρος διεπόρθμευσε τὰ ἱερὰ γράμματα τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου σ.σ.), PG120, 813 / WILL C., ἔνθ.ἀν., σ. 204.

Ἐπιστολὴ Νικηφόρου Κπόλεως (806-815) πρὸς τὸν Λέοντα τὸν Γ' (795-816): «Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, κυρίῳ Λέοντι πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, Νικηφόρος, ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κπόλεως, χαίρειν», PG100, 169.

«Τὴν ἐντύπωσιν ταύτην ἐνισχύει καὶ ὁ παπικὸς ἀφοριστικὸς λίβελλος, ὅταν λέγῃ, ὅτι ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος καὶ οἱ συνεργοὶ αὐτοῦ "τοὺς τὰς κόμας κείροντας καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τοὺς πώγωνας ξυρίζοντας, εἰς τὴν κοινωνίαν οὐ καταδέχονται", ἢ ὅταν καταγγέλει, ὅτι ὁ πατριαρχικὸς σακελλάριος Νικηφόρος "τὴν τῶν Λατίνων θυσίαν προφανῶς κατεπάτησε τοῖς ποσί"», ΜΠΟΥΜΗ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 22.

679 MICHEL A., Die römischen Angriffe auf Michael Kerullarios wegen Antiocheia, (1053/54), ἐν BZ 44 (1951), σ. 419 / Βλ. καὶ ΜΠΟΥΜΗ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 25.

680 ΔΣΜ1, 332 ὑποσ. 1.

681 ΦΟΥΓΙΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 233.

καὶ ἐπεδίωκε τὴν τακτικὴ μετὰ τῆς Δύσεως ἐπικοινωνία δι' ἐνθρονιστηρίων ἢ εἰρηνικῶν γραμμάτων»[682]. Τοῦτο συνέβη διότι, ὁ Πέτρος δὲν γνώριζε ποιὸς ἦταν ὁ λόγος τῆς διαστάσεως μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ὡς ἤδη ἐλέχθη. Ὁ Πάπας δὲν ἀπάντησε ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ζητοῦσε ἐπιμόνως ὁ Πέτρος νὰ μάθει τὸ γιατί. Τὸ ποιὰ ἦταν ἡ γνώμη του περὶ τοῦ Filioque τὴν ἐπαναλαμβάνουμε ἐδῶ, ὡς εἶναι καταγεγραμμένη στὴν ἀπάντησή του πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο: «Καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ οὕτω τρανέστατα διαγορεύοντος, τίς ὀρθοδόξων τολμήσει ἢ καὶ δυνήσεται προσθήκην ἢ ὑφαίρεσιν ποιήσασθαι;». Καὶ κατωτέρω: «Τοὺς δὲ προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντάς τι, ἀναθεματίζομεν. Εἴ τις γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω»[683]. Ἐὰν πραγματοποιόταν ἀνταλλαγὴ συστατικῶν γραμμάτων μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως αὐτὴν τὴν περίοδο (ὁ Κηρουλάριος ἀνέβηκε στὸν θρόνο τὸ 1043), θὰ γνώριζαν οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους. Μὴ λησμονοῦμε ἄλλωστε ὅτι ὁ Λέων Θ' ἐγένετο Πάπας Ρώμης τὸ 1049. Ὁ δὲ Ράνσιμαν γράφει ὅτι οἱ Πάπες τῆς Ρώμης: Γρηγόριος Ε' (996-999) καὶ Σίλβεστρος Β' (999-1003) δὲν μνημονεύθηκαν στὴν Κπολη, ἢ ἐξ αἰτίας τοῦ Filioque, ἢ διότι δὲν ἀπέστειλαν συστατικὲς ἐπιστολές[684]

682 ΜΠΟΥΜΗ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 26

683 PG120, 804-805 / WILL C., ἔνθ.ἀν., σσ. 197-198 / ΦΟΥΓΙΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 240.

684 «Τὰ ὀνόματα τῶν Παπῶν μνημονεύονταν στὴν Κπολη ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Φώτιας διαμάχης μέχρι τὸ τέλος τοῦ δεκάτου αἰῶνα· ὑπῆρχαν ὡστόσο κενὰ πρὶν τὴν ἐποχὴ τοῦ Πάπα Σεργίου IV. Τὸ 996, ὁ Δυτικὸς Αὐτοκράτορας Ὄθων III παραχώρησε στὴν Ρώμη τὸν πρῶτο Γερμανό της Πάπα, στὸ πρόσωπο τοῦ νεαροῦ ἐξαδέλφου του, Μπρούνο, μετέπειτα Γρηγορίου V, ὁ ὁποῖος δὲν μνημονεύθηκε στὴ Κπολη, προφανῶς ἐπειδή, ὡς Γερμανός, εἶχε υἱοθετήσει τὸ Filioque. Ὁ Γρηγόριος, ἕνας ἀνόητος νεαρός, σύντομα ἀπορρίφθηκε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ποὺ ἐξέλεξαν στὴ θέση του τὸν πρώην δάσκαλο τοῦ Ὄθωνα, τὸν Ἕλληνα Ἰωάννη Φιλάγαθο - Ἰωάννη XVI - ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε Συστατικὴ Ἐπιστολὴ στὴν Κπολη, ὅπου καὶ μνημονεύθηκε. Ὁ Ὄθωνας ἐπέστρεψε ὀργισμένος καὶ ἐπαναδιόρισε τὸν Γρηγόριο ἀφοῦ πρῶτα αἰχμαλώτισε καὶ ἀκρωτηρίασε τὸν Ἰωάννη. Ὅταν ὁ Γρηγόριος πέθανε, ὁ Ὄθωνας διόρισε στὴ Ρώμη τὸν πρῶτο Γάλλο Πάπα, τὸν Γερβέρτο τοῦ Ὠριλλάκ, γνωστὸ ὡς Σίλβεστρο II, ὁ ὁποῖος δὲν συμπεριελήφθη στὰ δίπτυχα τῆς Κπολης. Ὁ Ἰωάννης XVIII, ὅπως ὁ Ἰωάννης XVI, ἦταν ὁ ὑποψήφιος τῆς κρεσεντιανῆς παράταξης. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι οἱ Πάπες ποὺ διορίστηκαν ἐξ αἰτίας τῆς γερμανικῆς ἐπιρροῆς δὲν μνημονεύονταν στὴν Κπολη, προφανῶς λόγῳ τῆς γερμανικῆς θεολογίας τους· ἀλλὰ ἴσως ὁ λόγος εἶναι ὅτι δὲν μπῆκαν στὸν κόπο νὰ ἀποστείλουν Συστατικὲς Ἐπιστολές ἐκεῖ. Ὁ Σέργιος IV ἀπέστειλε σίγουρα ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἀπορρίφθηκε», ΡΑΝΣΙΜΑΝ Σ., ἔνθ.ἀν., σσ. 56-57.

Ἡ μὴ ἀναγραφὴ τῶν Παπῶν στὰ ἱερὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως ἀποδεικνύει τὴν μὴ ἀνταλλαγὴ συστατικῶν ἐπιστολῶν. **Τὸ εὔλογο ἐρώτημα, ὅμως, ποὺ ἀνακύπτει εἶναι πῶς δὲν γνώριζαν ἕνα τόσο σοβαρὸ θέμα. Τὴν μὴ ἀναγραφὴ τοῦ Πάπα στὰ ἱερὰ δίπτυχά τους τὴν κληρονόμησαν οἱ δύο Πατριάρχες, τὸ γιατὶ ὅμως δὲν γνώριζαν.** Ἡ ἀπάντηση δίδεται στὰ ἑξῆς: «**Ἕναν αἰῶνα μετά, θυμόντουσαν στὴν Κπολη ὅτι εἶχε ὑπάρξει τὸ "σχίσμα τῶν δύο Σεργίων" ἀλλὰ κανεὶς δὲν γνώριζε τότε γιὰ ποιὸ λόγο εἶχε προκύψει, ὑπῆρχε πάντως ἡ πεποίθηση ὅτι ἦταν μικρῆς διάρκειας**. Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονοῦμε τὴν Ἀνατολικὴ ὀπτικὴ γωνία, ἡ ὁποία διαφοροποιοῦσε τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐπισκόπου. **Ὁ Πάπας Σέργιος εἶχε στιγματιστεῖ ὡς αἱρετικός, ἀλλὰ ἐλλείψει περαιτέρω στοιχείων, μπορεῖ νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ αἵρεσή του ἔλαβε τέλος μὲ τὸν θάνατό του.** Οἱ διάδοχοί του, οἱ ὁποῖοι συνετῶς πράττοντες, δὲν ἀπέστειλαν διακήρυξη πίστης στὴν Κπολη, μποροῦν ἴσως νὰ θεωρηθοῦν Ὀρθόδοξοι παρόλο ποὺ δὲν προέβησαν στὸ "ἐπίσημο" βῆμα ποὺ θὰ ἐπέτρεπε στοὺς ἀδελφοὺς τῆς Κπολης νὰ τοὺς μνημονεύουν»[685]. Πάντως πρέπει νὰ ἐξαιρεθεῖ ὁ ἀμέσως ἑπόμενος διάδοχος τοῦ Σεργίου, ὁ Βενέδικτος Η (1012-1024) ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε διακήρυξη τῆς πίστεώς του, στὴν ὁποία συμπεριέλαβε στὸ Σύμβολο τὸ Filioque.

Συνεπῶς, ἐπανερχόμενοι, διάσταση μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως σημαίνει: διακοπὴ διαμνημονεύσεως, διακοπὴ συλλειτουργίας καὶ κοινοῦ ποτηρίου καὶ διακοπὴ ἀνταλλαγῆς συστατικῶν γραμμάτων.

Κλείνοντας τὴν 7η οἰκονομία[686], συμπερασματικῶς καταλήγουμε στὰ ἑξῆς: ὁ ἄμεσος κίνδυνος σφαγῆς πολλῶν ἑκατομμυρίων

685 ΡΑΝΣΙΜΑΝ Σ., ἔνθ.ἀν., σ. 57.

686 Ἡ παροῦσα ἐργασία δὲν ἐπεκτάθηκε στὶς οἰκονομίες ποὺ ἀσκήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Παπικοὺς μετὰ τὸ 1054, γιὰ τοὺς κατωτέρω λόγους:

1) Ἔχει γραφεῖ στὴν «Εἰσαγωγὴ» ὅτι ἡ μελέτη αὐτὴ ἀφορᾶ αἱρετικοὺς ποὺ χειροτονήθηκαν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνυπάρχουν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους, οἱ Παπικοὶ εἶναι ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοί.

2) «Τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας - ἐνῶ πλεῖσται ἀφορμαὶ δι᾽ ἀποτείχισιν ἐδόθησαν καὶ οὐδεμία ἀποτείχισις ἐγένετο, καταδεικνυομένου οὕτως τοῦ προαιρετικοῦ τῆς ἐξαιρέσεως - ...», ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, Ἐπιστολὴ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου καὶ ἀποτειχίσεως, σ. 9. Λέγει ὁ ἀνώνυμος Ἁγιορείτης ὅτι ἐνῶ

πιστῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐλευθερία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, ἀνάγκασε τοὺς Πάπες τῆς Δύσεως στὴν ἄσκηση τῆς οἰκονομίας, ὡς καὶ ἡ κάποια ἐλπίδα διορθώσεως τους, παραμένοντας ὅμως οἱ ἴδιοι Ὀρθόδοξοι. Τὸ ὅτι οἱ Πάπες παρέμειναν ὀρθόδοξοι μέχρι καὶ τὸν προηγούμενο τοῦ Σεργίου Δ′ (1009-1012) [δηλαδὴ μέχρι καὶ τοῦ Ἰωάννου ΙΘ′ (1003-1009)], ὑπάρχει μία πολὺ σημαντικὴ μαρτυρία ἑνὸς ἀνωνύμου ὁ ὁποῖος γράφει «Περὶ τῶν πραχθέντων καὶ λαληθέντων περὶ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου καὶ κατὰ τῶν Λατίνων», καθὼς τὸ ἐπιβεβαιώνει λέγοντας: «Ἔτι δὲ πιστοῦται τοῦτο καὶ ἀπό τινος ἱστορίας. **Ἴσμεν δὲ ἀκριβῶς ἅπαντες ὅτι "μέχρι τῶν ἡμερῶν Σεργίου, τοῦ εὐσεβοῦς πατριάρχου τῶν πόλεων νέας Ῥώμης, οἱ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης πάπαι, ἀναγόμενοι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, λιβέλλους, τὸ καθαρὸν αὐτῶν τῆς εὐσεβοῦς πίστεως δεικνύντες, εἰς τοὺς τέσσερας**

ἐδόθησαν οἱ πολλὲς αὐτὲς εὐκαιρίες δὲν ἔγινε καμία ἀποτείχιση. Ἀπὸ ποιοὺς δόθηκαν οἱ ἀφορμές; Ἀπὸ ἐκκλησιαστικοὺς ἄνδρες τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας ποὺ ἀπὸ ζοφερὴ ἄγνοια κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Λατίνους, παρὰ ταῦτα οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ Ἅγιοι ἀκόμη, ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, δὲν ἀποτειχίστηκαν ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες. Αὐτὸ δείχνει, κατὰ τὸν Ἁγιορείτη, τὸ προαιρετικὸ τῆς ἐξαιρέσεως δηλαδὴ τοῦ δευτέρου τμήματος τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ′ Συνόδου· δείχνει ὅμως πράγματι τὸ προαιρετικὸ τῆς ἐξαιρέσεως αὐτοῦ τοῦ Κανόνος;

Ἡ διακοπὴ κοινωνίας τῶν ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικῶν εἶναι ὑποχρεωτικὴ δὲν εἶναι προαιρετική. Ὡς ἐκ τούτου ἡ διακοπὴ κοινωνίας τῶν Παπικῶν εἶναι ὑποχρεωτικὴ κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες: 10ο Ἀποστολικό, 45ο Ἀποστολικό, 71ο Ἀποστολικό, 6ο Λαοδικείας, 9ο Λαοδικείας, 32ο Λαοδικείας, 33ο Λαοδικείας, 34ο Λαοδικείας, 37ο Λαοδικείας, 9ο Τιμοθέου, 2ο Ἀντιοχείας κ.ἄ., (βλ. ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἱρετικούς, σσ. 26 κ.ἑ.). Ὅταν παραβαίνονται αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἐπιβάλλονται ποινὲς σ᾽ αὐτοὺς ποὺ τοὺς παραβαίνουν. Ἀλλὰ καὶ σὲ ὅσους κοινωνοῦν μὲ τοὺς κοινωνοῦντες μὲ τοὺς Παπικοὺς ἐπιβάλλονται ἐπιτίμια κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες: 10ο Ἀποστολικό, 2ο Ἀντιοχείας.

Δὲν καταδεικνύει λοιπόν, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ Ἁγιορείτου, ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας τὴν δυνητικότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων. Ἀλλ᾽ ἀντιθέτως ἐπειδὴ εἶναι ὑποχρεωτικοί, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ, διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία ὅταν ὑφίστανται οἱ προϋποθέσεις ποὺ ἔχουν σημειωθεῖ στὴν εἰσαγωγὴ τῆς οἰκονομίας. Καὶ ὅπως ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας δὲν καταδεικνύει τὴν δυνητικότητα αὐτῶν τῶν συγκεκριμένων ἱερῶν Κανόνων (10ου Ἀποστολικοῦ καὶ 2ου Ἀντιοχείας) κατὰ τὸν ἴδιο λόγο ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας δὲν καταδεικνύει καὶ τὴν δυνητικότητα τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ′ Συνόδου, ἀλλὰ τὴν ὑποχρεωτικότητά του γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία.

Ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ λοιπὸν ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν Παπικῶν εἶναι δεδομένη καὶ δὲν ἀμφισβητεῖται ἢ δὲν πρέπει νὰ ἀμφισβητεῖται.

πατριαρχικοὺς θρόνους κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν τῆς ἐκκλησίας ἔθος ἐξέπεμπον, ἐν οἷς τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν θεῖον σύμβολον ἀπαραλλάκτως ἐνέταττον»[687].

Ὅταν ὅμως ὁ Πάπας Σέργιος Δ', στὴν συστατικὴ ἐπιστολή του τὸ 1009 στὴν Κπολη, εἰσήγαγε τὸ Filioque ἀμέσως τὰ τέσσερα Ἀνατολικὰ Πατριαρχεῖα διέκοψαν τὴν κοινωνία μαζί του[688]. Δίχως ὅμως νὰ συγκροτηθεῖ γενικὴ σύνοδος, διότι δὲν τὸ θεώρησαν ὡς κάτι μόνιμο καὶ ἀνησυχητικό· διὰ τοῦτο καὶ γρήγορα λησμονήθηκε στὴν Ἀνατολή. Παρ' ὅτι ὅμως λησμονήθηκε, ἐντούτοις τὸν χωρισμό[689], τὴν διάσταση[690], τὴν κληρονόμησαν οἱ μετέπειτα διάδοχοί τους στοὺς θρόνους. Ἄλλος ἕνας λόγος ποὺ ἀποδεικνύει τὸ λάθος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία ποῦ δῆθεν ἄσκησαν οἱ Ἀνατολικοὶ πατριάρχες. Ὅταν ἀγνοεῖται τὸ γιατί, τότε τί οἰκονομία νὰ ἀσκηθεῖ;

Καὶ τὰ τέσσερα Ἀνατολικὰ Πατριαρχεῖα διέκοψαν τὴν κοινωνία μὲ τὴν Δύση διότι: «Ἀπὸ ἀρχῆς ἡ τοῦ Θεοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιερέως συγκοινωνία τελεία ἐδέξατο τοῦτο», (βλ.σ. 185). **Τὸ ὁποῖο ἐπιβεβαιώνεται καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου Πατριάρχου Κπόλεως ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἱεροῦ Γενναδίου Σχολαρίου, λέγοντας: «Καὶ**

687 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 531.

688 «Ὅπως ἐπίσης δὲν δύναταί τις νὰ κατηγορήσῃ τὸν Σέργιον ὡς ὑπεύθυνον τοῦ Σχίσματος Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἄλλως τε καὶ κατὰ τὸν ΙΕ' καν. τῆς Πρωτοδευτέρας, αὐτὴ αὕτη ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατριάρχου Σεργίου δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δημιουργίαν σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν πρόληψιν καὶ ἀποτροπὴν τοιούτου δυσαρέστου ἀποτελέσματος ἕνεκα τῶν παπικῶν παρεκκλίσεων. Πράγματι ὁ ἐν λόγῳ κανὼν διακηρύσσει (ἐν κατακλεῖδι): "Οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα, παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες... πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως...τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιωθήσονται. Οὐ γὰρ...σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσθασθαι", ΜΠΟΥΜΗ Π., ἔνθ.ἀν., σσ. 32-33.

689 «Οὐ γὰρ νικῆσαι ζητοῦμεν, ἀλλὰ προσλαβεῖν, ἀδελφοὺς ὧν τῷ χωρισμῷ σπαρασσόμεθα», ἔγραφε ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας στὸν Βενετίας Δομίνικο τὸ 1053, PG120, 768C / Will C., ἔνθ. ἀν. σελ. 218 / ΦΟΥΓΙΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 249.

690 «σκόπησον δέ, εἰ μὴ φανερῶς ἐντεῦθεν ἦγουν ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης διαστάσεως» καὶ ἀλλοῦ «καὶ τὰ τῆς διαστάσεως αἴτια», ἔγραφε ὁ Πέτρος στὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο, PG120, 812-813 / WILL C., ἔνθ.ἀν., σσ. 202-204 / ΦΟΥΓΙΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σσ. 242-243.

ἂν κάποιος τὴν ἀναφορὰ τῶν ὀνομάτων στὰ θεῖα δὲν λέγει ὅτι ἀποτελεῖ τελεία ἕνωση καὶ κοινωνία...», (βλ.σ. 195).

Ἀπόλυτη, λοιπόν, συμφωνία: τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων, (τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων βλ.σσ. 186-187**), τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου, ἀλλὰ καὶ τελικῶς ὅλης τῆς Ἐκκλησίας** (**«ἄνωθεν γὰρ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία»**), (**βλ. γιὰ τὸ ἴδιο θέμα καὶ ὡς πρὸς τὴν Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** σ. 181), **στὴν ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων. Ὁ ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα ἑνώνεται καὶ κοινωνεῖ τελείως μὲ τὸν ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ ποὺ ἀναφέρει στὰ θεῖα. Τὸ ὁποῖο, ἔρχονται στὴν πράξη νὰ ἐφαρμόσουν καὶ τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Δηλαδή, διέκοψαν τὴν διαμνημόνευση τοῦ Πάπα Ρώμης Σεργίου Δ' γιὰ νὰ μὴν ἑνωθοῦν καὶ κοινωνήσουν τελείως, στὴν αἵρεση τοῦ Filioque καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἀνατολικοί. Δηλαδὴ πρόκειται περὶ μολυσμοῦ μόνον ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως.**

Ὡς πρὸς τὴν οἰκονομία αὐτὴ ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«.... μ' ὅλας τὰς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Δυτικῇ ἐκκλησίᾳ παρεισδυσάσας καινοτομίας ἤτοι ἐπὶ 400 ἔτη καὶ πλέον, δὲν ἔπαυσεν ὑπάρχουσα (ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἑνότητα σ.σ.), μόλις δ' ἐπὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἐν ἔτει 1054 συνετελέσθη τὸ σχίσμα τῆς Δυτικῆς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διὰ Συνοδικῆς ἀποφάσεως. Καθ' ὅλον λοιπὸν τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν 400 καὶ πλέον ἐτῶν μὲ ὅλας τὰς καινοτομίας αὐτῶν ὑπήρχομεν ἡνωμένοι καὶ ἐθεωρούμεθα μετ' αὐτῶν Μία Ἐκκλησία ἔνθα ἐμνημονεύετο ὁ Πάπας καὶ συνελειτούργουν οἱ Ἀνατολικοὶ μετὰ τῶν Δυτικῶν. Ὅτι δὲ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμνημονεύετο ὁ Πάπας ἐν τοῖς ἱ. διπτύχοις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας Πέτρου πρὸς αὐτὸν τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριον Πατριάρχην Κπόλεως λέγοντα οὕτως..."Ἐπὶ δὲ τούτοις κἀγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος καὶ ἄλλοι σὺν ἐμοὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐλλογίμων πολλοί, ὅτι ἐπὶ τῷ μακαρίτῃ Πατριάρχῃ Ἀντιοχείας κυρῷ Ἰωάννῃ, ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης Ἰωάννης καὶ αὐτὸς ἀκούων, ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀνεφέρετο· καὶ ἐν Κπόλει δὲ πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα καὶ πέντε εἰσελθὼν εὗρων ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου

κυροῦ Σεργίου τὸν δηλωθέντα Πάπαν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν ἀναφερόμενον, κ.τ.λ..." ἥτις σαφῶς μαρτυρεῖ ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Σχίσματος ἐμνημονεύετο ὁ Πάπας Ρώμης ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας»[691].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ διακοπὴ κοινωνίας τῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχείων μὲ τὴν δυτικὴ ἐκκλησία συνέβη τὸ 1009 γιὰ τὸ Filioque, ὡς ἐξάγεται τοῦτο ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ ὄχι τὸ 1054, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. Βεβαίως τὸν Ἰούλιο αὐτοῦ τοῦ ἔτους ἔχουμε τὸ ἀνάθεμα ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Κπόλεως.

Ἀκόμη, ἀνωτέρα βία καὶ ἀδήριτος ἀνάγκη ἀνάγκασε τὴν δυτικὴ ἐκκλησία στὴν ἐξάσκηση τῆς οἰκονομίας. Καί, ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριο, δὲν ἐξάγεται ὅτι ὁ Πάπας μνημονευόταν στὰ Ἀνατολικὰ Πατριαρχεῖα μέχρι τὸ 1054, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλ' ὅτι μνημονευόταν μέχρι τὸ 1009 (βλ. τὸ γιατὶ σσ. 409κ.έ.).

2α ἔνσταση:

«Μὴ λησμόνει ὅτι τὰ πρωτεῖα καὶ τὸ Filioque τοῦ Πάπα δὲν ἐνεφανίσθησαν οὔτε κατὰ τὸ 1054, ὅτε ἀπεκηρύχθη ἡ Ρώμη, οὔτε κατὰ τὸ 1053, οὔτε κατὰ τὸ 1052. Ἐπὶ αἰῶνας ὅλους προηγουμένως ἐδιδάσκοντο ταῦτα ἐν τῇ Δύσει. Καὶ ὅμως ἡ Ἐκκλησία – οἰκονομίᾳ χρωμένη - ἠνείχετο καὶ τὸν Πάπαν καὶ τὰς κακοδοξίας αὐτοῦ. Ναί, π. Νικόδημε! Αὐτὸς οὗτος ὁ μέγας Φώτιος οὐ μόνον ἠνείχετο ἐπὶ μακρὸν νὰ μνημονεύῃ ἐν τοῖς Διπτύχοις, τοῦ κακοδόξου Πάπα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 885 ἔγραψε περὶ τοῦ πρὸ τριετίας ἀποθανόντος Πάπα Ἰωάννου Η': Οὗτος ὁ κεχαριτωμένος τῆς Ρώμης Ἀρχιερεὺς...» («Περὶ τῆς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος μυσταγωγίας» κεφ. 89)»[692].

691 ΜΕΝΑΓΙΑ Γ., Οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μνημονεύοντες καὶ οἱ Ζηλωταί, σ. 91.
692 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Τὰ δύο ἄκρα, σ. 73.

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀνέχθηκε κανέναν αἱρετικὸ Πάπα (βλ. ἀνωτέρω τί λέγει ὁ ἀνώνυμος) **ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, διότι ὁ πρῶτος ποὺ εἰσήγαγε τὸ Filioque στὴν ἐνθρονιστήρια ἐπιστολή του ἦταν ὁ Σέργιος Δ' τὸ 1009 καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ διακοπὴ κοινωνίας ὅλων τῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχείων μαζί του. Ὁ δὲ Πάπας Ἰωάννης Η' ὁ σύγχρονος τοῦ Μ. Φωτίου δὲν ἦταν αἱρετικός, ὡς εἰσηγεῖται ἡ ἔνσταση, διότι ὑπάρχει ἐπιστολὴ αὐτοῦ τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Μ. Φώτιο** (αὐτὴ ποὺ παρετέθη στὶς σσ. 405κ.έ.) **ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ὀρθοδοξία του. Ἡ ἔνσταση θεωρεῖ αὐτὴ τὴν ἐπιστολὴ ὡς νόθα, ὅμως οἱ πηγὲς τὴν θέλουν ὡς γνησία.**

«Ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τῆς ἐπιστολῆς τάσσονται οἱ ἑξῆς:

1) Τὰ "πρακτικὰ τῶν Συνόδων" ἐκδ. 1761, Τ.Β' σελ. 928, 974.

2) Ὁ ἡμέτερος Νικηφόρος Θεοτόκης ἐν τῷ ἔργῳ του "Ἀπόκρισις...", ἐκδ. Χάλλης 1775, σελ. 31, ἐκδ. Ἀθηνῶν 1892, σελ. 30.

3) Ὁ καθολικὸς ἱστορικὸς π. FLEURY ἐν τῇ Ἐκκλ. αὐτοῦ Ἱστορία, VOL11, P. 438-9.

4) Ὁ Ἀδὰμ Ζοιρνικάβιος ἐν τῷ ἀπαραμίλλῳ ἔργῳ (ΠΕΡΙ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ», Πετρούπολις, 1797, ἔνθα ἐν τῷ Α' τόμῳ σελ. 456-7 παραθέτει ὁλόκληρον τὴν ἐπιστολὴν ἐπικροτῶν μυρίαις ἀποδείξεσι τὴν γνησιότητά της καὶ καταλήγων: "...καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς Ποντιφικίοις τὸν τηλικοῦτον δοκὸν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἐξελέσθαι μὴ εἶναι ῥάδιον".

5) Ὁ ἐπίσης καθολικὸς ἱστορικὸς π. GUETTEE, ὅστις μάλιστα ἐπιτίθεται τοῖς ἐθέλουσιν ὡς νόθον ταύτην δυτικοῖς συναδέλφοις του σφοδρῶς. (ὅρα "THE PAPACY" N. YORK, 1866, P. 337-8).

6) Ὁ χειρόγραφος κῶδιξ ὑπ' ἀριθμ. 147 τῆς Ἱ. Μ. Διονυσίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ ἔτους 1369.

7) Τέλος ὁ Ἅγιος Νεκτάριος διὰ πολλῶν μαρτυριῶν ὑπερασπίζει τὴν γνησιότητα αὐτῆς, ἐν τῷ ἔργῳ του: "Περὶ τῶν αἰτίων τοῦ Σχίσματος" Ἀθῆναι 1911, Τόμος Α΄, σελ. 286 ἑξ.»[693].

3η ἔνσταση:

«Καθόσον: οἱ Ὀρθόδοξοι Πάπαι Ρώμης διετήρουν ἐπὶ αἰῶνας – μετὰ τὰς αἱρετικὰς Συνόδους: Τολέδο (589), Φρανκφούρτης (794) καὶ Ἄαχεν (809) – τὴν κοινωνίαν μετὰ τῶν αἱρετικῶν Φράγκων. Οἱ δὲ 4 Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς ἐκοινώνουν μὲν ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας τῷ Ὀρθοδόξῳ μέν, ἀλλὰ κοινωνοῦντι μεθ' αἱρετικῶν Πάπα Ρώμης, στὴν συνέχεια δέ, ὅταν οἱ Πάπαι ἐξέκλιναν εἰς τὴν αἵρεσιν, ἐμακροθύμουν καὶ ᾠκονόμουν ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα τὴν ἐπ' αὐτῶν κοινωνίαν, εὐελπιστοῦντες – καὶ ὑποβοηθοῦντες διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ - εἰς τὴν ἐπιστοφὴν τῆς ἐκπεσούσης Πρωτοθρόνου "Ἐκκλησίας" τῆς Ρώμης»[694].

Ἡ ἀπάντηση:

Κατ' ἀρχάς, ἡ ἐν Τολέδῳ σύνοδος δὲν ἦταν αἱρετικὴ (βλ.σ. 402) καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Πάπες διατηροῦσαν τήν κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς Φράγκους διότι ὁ κίνδυνος σφαγῆς ἑκατομμυρίων πιστῶν καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐλευθερία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, στὴν κυριολεξία, τοὺς ἐξανάγκασε πρὸς τοῦτο, (βλ. ποιοὶ ἦταν οἱ Φράγκοι σσ. 403κ.ἑ.). Οἱ δὲ τέσσερις Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς, ὅταν ὁ Πάπας Σέργιος Δ' ἐξώκειλε στὴν αἵρεση, δὲν ἐμακροθύμησαν ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἀλλὰ διέκοψαν ἀμέσως τὴν κοινωνία μαζί του.

4η ἔνσταση:

«Βέβαια ὁ Πέτρος στὴν ἀπάντησή του πρὸς τὸν Κηρουλάριο ἀπορρίπτει ὡς ἀναληθῆ ὅσα ὁ τελευταῖος ἄκουσε περὶ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματος τοῦ πάπα ἐκ μέρους τῆς Ἀντιοχειανῆς Ἐκκλησίας: "Πρὸ ἐξετάσεως καὶ τελείας καταλήψεως τὸ μὴ γεγονὸς ὡς γεγονὸς

693 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Τὸ ἀντίδοτον, σσ. 90-91 / Βλ. καὶ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 204.

694 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, Ἐπιστολὴ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου καὶ ἀποτειχίσεως, σ. 8.

ἐξ ἀκοῆς ματαίας παρέστησας. Πῶς γὰρ ἔμελλον τέως αὐτὸν ἐγὼ ἀναφέρειν πάπαν, μὴ τῆς κατὰ σὲ ἁγίας ἐκκλησίας ἀναφερούσης αὐτόν, τρόφιμος ὢν ταύτης καὶ ζηλωτής, εἰ καὶ τις ἄλλος, ἔργῳ καὶ λόγῳ τὰ ταύτης πρεσβεῖα σεμνύνων καὶ μεγαλύνων ἀεὶ"» (PG120, 797). Ὁ Πέτρος στὴν ἴδια ἐπιστολὴ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πάπα ἔπαυσε νὰ ἀναφέρεται στὰ δίπτυχα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰωάννη Γ' Ἀντιοχείας (996-1021) καὶ Σεργίου Κπόλεως (999-1019) (PG120, 800. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ, Ρωμηοσύνη, σ. 68-70). Ὅμως ὅσα γράφει ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Κηρουλάριο ἀναφέρονται ἀποκλειστικὰ στὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας χωρὶς νὰ γίνεται λόγος περὶ τῶν ἄλλων πατριαρχείων (Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων) μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ γνωρίζουμε ἐὰν πραγματικὰ αὐτὰ διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα ἀπὸ τὰ δίπτυχα»[695].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἐνθρονιστήρια ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Πάπα κάνει λόγο γιὰ διάστασή του ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι δὲν συμμετέχει ὁ Πάπας τῶν «διδαγμάτων καὶ βουλευμάτων» μὲ τοὺς Προεστῶτες καὶ ἐννοεῖ καὶ τοὺς τέσσερις Πατριάρχες. **Ἡ διάσταση λοιπὸν τοῦ Πάπα ἀφοροῦσε καὶ τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα. Ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια στὴν ἐπιστολὴ αὐτή, φαίνεται ἀπ' αὐτὰ ποὺ σχετικῶς λέγουν: ὁ Πατριάρχης Βασίλειος Γεωργιάδης, ὁ Ἀρχιεπ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ Ἀρχιεπ. Μεθόδιος Φούγιας καὶ ὁ Στῆβεν Ράνσιμαν** (βλ. ὅλες αὐτὲς τὶς παραθέσεις στοὺς οἰκείους τόπους ἀνωτέρω). **Ὁ δὲ Πρωτοπρ. Ἰωάννης Ρωμανίδης, ποὺ παραπέμπει ἡ ἔνσταση, λέγει: «καὶ οὕτω τὸ 1009 ἔπαυσαν τὰ ἐναπομείναντα Ρωμαίικα πατριαρχεῖα Κπόλεως Νέας Ρώμη, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων νὰ μνημονεύουν εἰς τὰ δίπτυχά των τοὺς μετὰ τὸ 1009 πάπας»,** (βλ. ὑποσ. 676).

695 ΓΙΑΝΓΚΟΥ Θ., Νίκων ὁ Μαυρορείτης, σ. 166 ὑποσ. 48.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ′

ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

1. Οἱ Σύνοδοι, οἱ ὅροι καὶ τὰ πρακτικά τους

Σ′ αὐτὴν τὴν ἑνότητα ἐξετάζεται τὸ θέμα, ποῦ στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὑπάρχει ἡ θεοπνευστία.

«Ἰδοὺ τί λέγει σχετικῶς ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς τὴν "ψῆφον" της. "Παρ′ ὅτι εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦτο τόσον πλουσία, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ συμβουλὰς ἐκ μέρους ἄλλου τινὸς περὶ τοῦ τί θὰ ἔπρεπε νὰ πράξῃ, παρὰ ταῦτα, πρὶν συνέλθουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπιβεβαιώσῃ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν τὰς ἀπόψεις τους μὲ μαρτυρίας ἀπὸ τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἤθελε νὰ ἐκφέρῃ ἕκαστος διαφορετικὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος, ἂν δηλαδὴ οἱ ἐθνικοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ περιτέμνονται ἢ ὄχι. Μετὰ ὅμως ἀπὸ αὐτὸ ἐξέφεραν ὅλοι μαζὶ μίαν ψῆφον ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ καὶ ἐξαγγέλοντες αὐτὴν ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐθνικούς· γενομένοις ἡμῖν ὁμοθυμαδὸν ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν κλπ" (βλ. Πράξ. Η, 4,3). **Οὐδενὸς ἀρχιερέως αἱ γνῶμαι ἀποτελοῦν ἐγγύησιν καὶ ἀσφάλειαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Οὐδὲ τοῦ ἁγιωτέρου καὶ σοφωτέρου. Τὸ χάρισμα τῆς ἀληθείας ἔχει μόνον ἡ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαινομένη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.**

Α. Ἀλλ’ ἅπαξ καὶ γίνεται δεκτὸν ὅτι αἱ Σύνοδοι εἶναι θεόπνευστοι, ἀναφύεται τὸ ἐρώτημα: πότε καὶ εἰς ποίαν ἔκτασιν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι:

Αἱ Σύνοδοι εἶναι ὀρθόδοξοι, ὅταν **α)** εἶναι Σύνοδοι Ἐπισκόπων, ποὺ οὔτε στοχάζονται, οὔτε ἀκολουθοῦν στοχαστάς, ἀλλὰ ἀναζητοῦν μὲ ταπείνωσιν τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, **β)** ἡ διδασκαλία τους συμφωνῇ μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας τῶν προηγουμένων ἁγίων Πατέρων, τοὺς ὁποίους ἡ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἀποδέχεται καὶ ὡς ἁγίους καὶ ὡς διδασκάλους καὶ **γ)** ὅταν μαρτυρῆται ὑπὸ τῆς μὴ διαστραφείσης συνειδήσεως τῆς ἀνὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου καθολικῆς ἐκκλησίας. Οὔτε ἡ τυχὸν ἐπισημότης τῆς συγκλήσεως, οὔτε ὁ ἐπιβλητικὸς ἀριθμὸς τῶν συνέδρων ἐπισκόπων, οὔτε ἡ ἐπικρότησις τῆς αἱρετικῆς πλειοψηφίας, ἐξασφαλίζει τὴν θεοπνευστίαν μιᾶς συνόδου. **Ἡ μοναδικὴ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐγγύησις εἶναι ἡ ἐν ταπεινώσει ἀναζήτησις, συνέχισις καὶ τήρησις τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται μόνον εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Ἀποστόλων καὶ ὄχι εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὸν στοχασμόν. Ἄρα ἀληθινὸν εἶναι μόνον ὅ,τι ἀποτελεῖ καταγραφὴν καὶ διατύπωσιν, ἢ ἔστω ἐπανάληψιν, τῆς Παραδόσεως.**

Β. Ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ λατινικὴ ἄποψις ὅτι θεόπνευστοι εἶναι μόνον οἱ ὅροι τῶν Συνόδων. Οἱ ὅροι δὲν εἶναι εἰμὴ κείμενα-ὑποδείγματα ὁμολογίας.

Κατὰ τὴν πίστιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κάθε Σύνοδος ἁγία καὶ Οἰκουμενική, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ διασκεπτομένη, ἐνεργεῖ, ἀποφασίζει καὶ δικάζει "ὡς ὑπὸ μάρτυρι τῷ Θεῷ" (βλ. Συνόδου Χαλκηδόνος Πράξ. Β’ [ACO2,1,2 p.27] Πρβλ καὶ Κ. Μουρατίδου, Κανονικὸν Δίκαιον, τόμ. Α’, Ἀθῆναι 1982 σελ. 189 ἑξ.)· **ὄχι ἐπειδὴ ἡ ἄγρυπνος παρακολούθησις τῶν φυλάκων τῆς πίστεως καὶ τῆς κανονικῆς τάξεως ἐπισκόπων ἀποτελεῖ ἐγγύησιν (ὁπότε δὲν θὰ εἴχομεν "ληστρικὰς" συνόδους), ἀλλὰ κατὰ χάρισμα Θεοῦ. Ἐγγύησιν διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ χαρίσματος ἀποτελεῖ ἡ ἐν ὑπακοῇ ἀποδοχὴ τῶν προγενεστέρων πατερικῶν καὶ συνοδικῶν διδαγμάτων, καθὼς καὶ ἡ ἀβίαστος ἀποδοχή της ἀπὸ τὸ ἀδιάστροφον φρόνημα τῆς ἀνὰ τὸν κόσμον καθολικῆς Ἐκκλησίας.**

Καὶ πράγματι. Εἰς τὰς Συνόδους ὡμίλει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπειδὴ τὸν πρῶτον καὶ κύριον λόγον εἶχον οἱ ἄνθρωποι τῆς βαθείας ταπεινώσεως καὶ ὑπακοῆς, ἐκεῖνοι ποὺ ἔκαναν πλήρην καὶ ὀξεῖαν διάκρισιν μεταξὺ θείας ἀποκαλύψεως καὶ φιλοσοφικοστοχαστικῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθείας. Εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Συνόδους οἱ ἄνθρωποι τῆς παραδόσεως καὶ ταπεινώσεως ὁμιλοῦν καὶ οἱ ἄλλοι πατέρες τοὺς ἐπικροτοῦν, διότι εἰς τὰ λόγια αὐτῶν εὑρίσκουν τὴν ἔκφρασιν τῆς ἰδικῆς τους πίστεως. Καὶ εἰς ὅλας τὰς Συνόδους οἱ αἱρετικοὶ κατεκρίθησαν κατὰ κύριον λόγον ὡς ἀνιάτως νοσοῦντες, ἀπὸ ἐγωϊσμὸν καὶ αὐτοπεποίθησιν. Ὅλοι οἱ αἱρετικοὶ πρῶτον ἐξέπεσαν ἀπὸ τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς καὶ εἶτα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Ὀρθόδοξος πίστις εἶναι ἡ πνευματικὴ πορεία τῶν ταπεινῶν τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ὄχι μόνον δὲν "κατακυριεύουν τῆς πίστεως", ἀλλὰ θυσιάζουν πρὸς χάριν της τὰ πάντα. Εἶναι δὲ αὐτονόητον, ὅτι τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ὅλα τὰ λόγια, ὡς ἔκφρασις τοῦ περιεχομένου τῆς ταπεινῆς καὶ ἡγιασμένης καρδίας τους, εἶναι μέσα στὰ πλαίσια τῆς παραδόσεως. **Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὸν λόγον αὐτόν, οἱ ὀρθόδοξοι δέχονται ὅτι ὁλόκληρα τὰ πρακτικὰ τῶν ὀρθοδόξων Συνόδων εἶναι ἔκφρασις τῆς θείας ἀληθείας, ἀφοῦ εἰς αὐτὰ εὑρίσκεται διατυπωμένον κατὰ τρόπον πληρέστερον καὶ σαφέστερον τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι πολυτιμότερον ἀπὸ τὰς περὶ πίστεως (De fide) παραγράφους. Θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων ἔχουν πρὸς τοὺς Ὅρους, τὴν σχέσιν ποὺ ἔχουν τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια μὲ τὸ Ματθ. 28,20. Μὲ ἄλλα λόγια, τὰ Πρακτικὰ ὄχι μόνον φωτίζουν τοὺς Ὅρους καὶ ὁδηγοῦν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ ἔχουν καὶ καθ’ ἑαυτὰ ἀξίαν καὶ ὁδηγητικὴν ἰσχὺν ἀκόμη προκειμένου περὶ θεμάτων, ποὺ συμπεριλαμβάνονται εἰς τοὺς Ὅρους.**

Γ. Τὸ θέμα τῆς θεοπνευστίας ἢ ἀληθείας τῶν Πρακτικῶν ἀπησχόλησε σοβαρῶς κατὰ τὸν ΙΔ’ αἰῶνα τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν Σύνοδον τοῦ 1351 μ.χ. **Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ἀληθείας ἢ θεοπνευστίας τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων δὲν ἐτέθη ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Βαρλααμίτας, ποὺ ἐτέλουν ὑπὸ ξενικὴν ἐπίδρασιν. Ἤχησε δὲ εἰς τὰ ὦτα τῶν ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν ὡς μεγάλη παραδοξολογία.** Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ Πρακτικοῦ τῆς Συνόδου ἐκείνης: "Ἐπεὶ δέ, οἷς ἔλεγον (οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου) οὐ μόνον τοῖς ἁγίοις

διετέλουν καθ’ ἕνα μαχόμενοι, ἀλλὰ ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Ἕκτην Σύνοδον ἀνατρέπειν καὶ καταλύειν ἐπεχείρουν,... καὶ ἦν ἀνάγκη διὰ ταῦτα προκομισθῆναι τὰ τῆς τοιαύτης Συνόδου Πρακτικὰ καὶ ἀναγνωσθῆναι καὶ ἀπὸ τούτων τὸ εὐσεβὲς ἀνακηρυχθῆναι, τὰ μὲν προετέθησαν ἐπὶ τοῦ μέσου, οἱ δ’ εὐθὺς ἅμα τῷ προτεθῆναι ἀνέκραξαν ῾μὴ τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου, ἀλλὰ τὸν ὅρον μόνον ἀνάγνωθι᾿. Τῆς δὲ θείας Συνόδου διαπορουμένης, ὅ,τι ποτὲ βούλεται ἡ τοιαύτη φωνὴ καὶ ἀνθ’ ὅτουπερ ἀποδοκιμάζουσι καὶ οὐ δέχονται τὰ Πρακτικά, ἐκεῖνοι καὶ οὕτω τῆς αὐτῆς περιέργου κακονοίας καὶ διεστραμμένης γνώμης οὐδ’ ὁπωσοῦν ἀφίσταντο, τῶν Πρακτικῶν μηδόλως προσιέμενοι τὴν ἀνάγνωσιν. **Ἐπὶ τούτοις κελεύσει θείᾳ τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως ἡμῶν ἀνεγνώσθη ῥῆσις ἀπὸ τοῦ συνήθως ἀπ’ ἄμβωνος ἀναγινωσκομένου τῇ Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας Συνοδικοῦ, ἥτις καὶ ἐπὶ λέξεως ἔχει οὕτως: Τοῖς ἀποβαλλομένοις τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων φωνάς, τὰς ἐπὶ συστάσει τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἐκφωνήσεως... ἔτι δὲ καὶ τὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Πρακτικά, τῆς τετάρτης φημὶ καὶ τῆς Ἕκτης, μὴ κατασπαζομένοις, ἀνάθεμα.** Ἐπὶ τούτοις ἀνεγνώσθη καὶ ῥῆσις τῶν Πρακτικῶν ἔχουσα οὕτως. Τίς γὰρ εἰ καὶ βραδὺς εἴη πρὸς τὸ νοῆσαι, οὐ θεωρήσει..." (ΔΣΘ2, σ.284).

Οἱ ὀρθόδοξοι ὄχι μόνον ἀποδέχονται τὸ κῦρος τῶν Πρακτικῶν, ἀλλὰ καὶ ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι δεσμευμένοι νὰ ἀναφέρωνται εἰς αὐτὰ ὡς εἰς θεοπνεύστους-θεοχαράκτους δέλτους.

Ἂν ἡ Ἐκκλησία ἐξεδίκει τὴν θεοπνευστίαν μόνον τῶν ὅρων τῶν Συνόδων, ἡ Ε’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἴσως δὲν θὰ εἶχε λόγον συγκλήσεως. Ἡ ἰσχὺς τῶν ὡς ἄνω εἶναι ἀπόλυτος»[696].

Πρέπει ἀκόμη νὰ διευκρινισθεῖ ὅτι θεόπνευστα στὰ πρακτικὰ εἶναι μόνον αὐτὰ ποὺ ὁρίζουν οἱ Σύνεδροι κατὰ κοινὴ συναίνεση. Καὶ ὄχι αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ μέρους τῆς Συνόδου ἢ καὶ ἀπὸ μεμονωμένα πρόσωπα ὡς προσωπικὴ τοποθέτησή τους σὲ κάποιο θέμα διότι μπορεῖ νὰ λέγονται: ἢ ἀπὸ ἐμπάθεια, ἢ ἀπὸ ἐναντίωση, ἢ ἀπὸ ἄγνοια.

«πλὴν κἀκείνῳ δεῖ προσέχειν τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἐρευνῶντας· ὅτι πολλάκις τινὰ ἐν ταῖς Συνόδοις παρά τινων ἐν αὐταῖς

696 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 22 κ.έ.

εὑρισκομένων λέγεται ἢ κατὰ προσπάθειαν, ἢ κατ’ ἐναντίωσιν, ἢ κατ’ ἄγνοιαν, οὐδεὶς δὲ προσέχει τοῖς κατὰ μέρος παρά τινων λεγομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ κοινὴν συναίνεσιν παρὰ πάντων ὁριζομένοις. εἰ γὰρ κατ’ ἐκείνους βουληθείῃ τις προσέχειν ταῖς τοιαύταις ἐναντιώσεσιν, ἑκάστη Σύνοδος εὑρίσκεται ἑαυτὴν ἀνατρέπουσα»[697].

Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι: «τὸ μὲν διὰ τὸ ταὐτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον τῶν διαλαλιῶν τε καὶ πράξεων τοῖς κανόσι ("θεοπαράδοτα" γὰρ καλοῦνται πάντα "συγγράμματα" παρὰ τοῦ α^ου^ τῆς ΣΤ’ καὶ "ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ’ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν" κατὰ τὸν α^ον^ τῆς Ζ’· οὐδέ που ὡς διαλαλιαί τε καὶ πράξεις ταῖς τε Γραφαῖς καὶ κανονικαῖς διατάξεσιν ἀντιβαίνουσι, πανταχοῦ δὲ μᾶλλον αἱ Σύνοδοι εἰς βεβαίωσιν αὐτὰς παρεισάγουσι καὶ τοὺς ὑπὸ Συνόδων λαλοῦντας, καθάπερ καὶ τοὺς κανόνας),...»[698].

«Ἡ θέσις τοῦ Βουλησμᾶ γιὰ "τὸ ταὐτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον" τῶν Πρακτικῶν μὲ τοὺς Κανόνας εἶναι ὀρθὴ καὶ ἱστορικῶς μεμαρτυρημένη. Ὅταν π.χ. στὴν Σύνοδον τοῦ 1351 οἱ κατηγορούμενοι ἀντιησυχασταὶ ἀντέδρασαν ἔντονα στὴν ἀποδεικτικὴ ἐπίκλησι τῶν Πρακτικῶν, ἀνακράζοντες "μὴ τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου [=τῆς Ἕκτης], ἀλλὰ τὸν Ὅρον μόνον ἀνάγνωθι", ἡ Σύνοδος "διαπορουμένη, ὅ,τι ποτε βούλεται ἡ τοιαύτη φωνή, καὶ ἀνθ’ ὅτουπερ ἀποδοκιμάζουσι καὶ οὐ δέχονται τὰ Πρακτικά", ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ σχετικὰ ἀναθέματα τοῦ Συνοδικοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας (Καρμίρη Ι., Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα, τ.Α’, σ. 381).

Ἡ εἰδικώτερη ὅμως ἀναφορὰ τοῦ Βουλησμᾶ στὸ "ταυτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον" τῶν διαλαλιῶν μὲ τοὺς κανόνας εἶναι τοὐλάχιστον ὑπερβολική. Αὐτὸ φαίνεται ὅτι τὸ ἀντελήφθη καὶ ὁ ἴδιος, γι’ αὐτὸ μετ’ ὀλίγα ἔτη, συγγράφων τὶς Ἀνταποκρίσεις του πρὸς τὸν Χριστοφόρον, ἐπεσήμανε ὀρθῶς ὅτι πρέπει νὰ ἀποδεχώμεθα τὴν μαρτυρίαν τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων, "οὐκ ἀδιαστάλτως μέντοι, ἵνα μὴ λάθωμεν ἀναθεματισμοὺς ἐπ’ αὐταῖς καὶ δυσφημίας παρ’ ὀρθοδόξων γινομένας κατ’ ὀρθοδόξων ἀκρίτως ἀποδεχόμενοι, ὡς πολλὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῶν Συνόδων πραττόμενα φαίνεται". Καὶ ἐμνημόνευσε τὶς κατὰ τοῦ Θεοδωρήτου

697 ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ, Ὁμολογία Πίστεως, ΣΜΠ2, 373 / MCC9, 568-569.
698 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Ἀνάκρισις εἰς τὸ Πηδάλιον, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 503.

Κύρου ὡς αἱρετικοῦ "ἐκβοήσεις" τῶν Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς, λόγῳ τῶν ὁποίων ἠναγκάσθηκαν νὰ παρέμβουν τότε "οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες καὶ ἡ ὑπερφυὴς σύγκλητος" λέγοντας ὅτι "αἱ ἐκβοήσεις αἱ δημοτικαὶ οὔτε ἐπισκόποις πρέπουσιν, οὔτε τὰ μέρη ὠφελήσουσιν", (Δωροθέου Βουλησμᾶ, Ἀνταποκρίσεις, στ. 1271-1283. Πρβ. Πρακτικά, Β΄, 47[67] (=Mansi 6, 592 / ACO2,1,1, σ. 70)»[699].

Καὶ πράγματι ὑπάρχει αὐτὸ "τὸ ταυτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον" τῶν πρακτικῶν μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ μιᾶς οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι θεόπνευστοι ἄλλο τόσο καὶ τὰ πρακτικά. Ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸ ὅμως τοῦ ἀνωτέρου κειμένου, ὅτι κατὰ τὸν Βουλησμᾶ καὶ οἱ διαλαλιὲς στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἔχουν αὐτὸ «τὸ ταυτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον» μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες εἶναι τοὐλάχιστον ὑπερβολικό, πρέπει νὰ γίνει μία διευκρίνηση. Εἶναι βεβαίως ὀρθὸ αὐτὸ ποὺ λέγεται στὸ κείμενο στὴν συνέχεια, ὅτι δηλαδὴ νὰ ἀποδεχόμαστε τὴν μαρτυρία ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων, κατὰ τὸν Βουλησμᾶ, ἀλλ΄ ὄχι "ἀδιαστάλτως" γιὰ νὰ μὴν ἀποδεχθοῦμε ἀναθεματισμοὺς παρ΄ Ὀρθοδόξων κατ΄ ἄλλων Ὀρθοδόξων, ὅπως ἔγινε στὴν περίπτωση τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου. Ἀλλ΄ αὐτὲς οἱ ἐκβοήσεις δὲν ἦταν ὁρισμὸς ὅλης τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ἀλλὰ μόνον ἀπὸ μέρος τῶν συμμετεχόντων Ἐπισκόπων της. **Ὁ Βουλησμᾶς δὲν ἀναθεώρησε τὴν θέση του ὡς πρὸς τὸ ὅτι οἱ διαλαλιὲς ἔχουν αὐτὸ "τὸ ταυτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον" μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, στὸ ἀπόσπασμα τοῦ Βουλησμᾶ ποὺ ἐπικαλεῖται τὸ κείμενο «οὐκ ἀδιαστάλτως μέντοι,...»**.

Διότι ὁ Χριστοφόρος ἔλεγε ὅτι δὲν ἐνδέχεται ἀντὶ ψήφου τὴν χειροτονία νὰ ἐκλαμβάνεται τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς στὴν πρώτη πράξη, (βλ. Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 569). Προσθέτοντας ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀνατρέπονται κάποια ἐκ τῶν πρακτικῶν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διότι ὁρισμένοι ποὺ ἀποπειράθηκαν νὰ τὸ διαπράξουν στὴν Γ΄ Οἰκουμενική, ἡ Σύνοδος τοὺς ὑπήγαγε σὲ σφοδρὴ παιδεία καὶ ἐπικαλεῖται τὸν 6ο ἱερὸ Κανόνα της, ὁ ὁποῖος ὁρίζει: «Ὁμοίως δὲ καὶ οἵτινες βουληθεῖεν τὰ περὶ ἑκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ, οἱῳδήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν, ἡ ἁγία Σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ κληρικοί, τοῦ

699 Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 503-504 ὑποσ. 80.

οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν»[700]. **Στὸ ὁποῖο ὁ Βουλησμᾶς δὲν φέρει ἀντίρρηση, διευκρινίζει ὅμως ποῦ ἔχει ἀναφορὰ ὁ ἱερὸς Κανόνας τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὰ πρακτικά, ὄχι αὐτὰ ποὺ λέγονται ἀπὸ μέρους τῆς Συνόδου καὶ μεροληπτικῶς καὶ τὸ ἀποδεικνύει μὲ τὴν περίπτωση τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου ὡς ἤδη ἐλέχθη. Δὲν ἀντελήφθη λοιπόν, ὡς λέγει τὸ κείμενο γιὰ τὸν Βουλησμᾶ, ὅτι εἶναι ὑπερβολὴ "τὸ ταυτοκρατές τε καὶ ἰσοδύναμον" τῶν διαλιαλιῶν μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, ἀλλὰ διασαφηνίζει ποιὲς διαλιαλιὲς δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται ὡς ὁρισμὸς τῶν Συνόδων.**

Καὶ ἐφ΄ ὅσον στὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων βρίσκεται ἡ θεοπνευστία, τότε, πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ λεχθεῖ ὅτι, ὅλοι οἱ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι θεόπνευστοι. **Ὁ διαχωρισμὸς τῶν Κανόνων σὲ δογματικοὺς καὶ διοικητικούς, πρωτεύοντες καὶ δευτερεύοντες δὲν βρίσκει ἐρείσματα στοὺς Πατέρες, ὅλοι θεωροῦνται ὡς ἀπαυγάσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.** Δυστυχῶς βρῆκε χῶρο καὶ στὴν καθ΄ ἡμᾶς Ἀνατολὴ ἡ τοιαύτη διδασκαλία, μέσα στὸ εὐρύτερο πνεῦμα τὸ ἐκ τῆς Δύσεως πνέον, ποὺ ἤδη τείνει νὰ σαρώσει ὅ,τι οἱ ἅγιοι Πατέρες μᾶς παρέδωσαν.

Ὁ 1ος ἱερὸς Κανόνας τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς, μεταξὺ ἄλλων λέγει: «ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα». Ὅλοι λοιπόν οἱ θεῖοι Κανόνες θεόπνευστοι, εἰ δὲ μὴ ποιός θὰ κάνει τὴν διάκριση; Καὶ ἐὰν οἱ διοικητικοὶ εἶναι ἀνθρώπινα κατασκευάσματα, ὡς λέγεται, γιατί νὰ μὴν εἶναι καὶ κάποιοι ἄλλοι;

Καὶ ἐπὶ πλέον: «Ὁ σκοπὸς λοιπόν, τῶν ἱερῶν κανόνων εἶναι σωτηριολογικός. Μὲ αὐτοὺς διασφαλίζεται ἡ ἀκεραιότητα τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀποδοκιμάζεται κάθε τάση παρεκκλίσεως ἢ νοθεύσεως τοῦ μηνύματος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Γι΄ αὐτὸ καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀναφέρονται στὴν αὐθεντικὴ συνέχιση τῶν μορφῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἑνότητας τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τὸν κάθε πιστὸ ἡ οἰκείωση τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ σωτηρίας»[701]. Ὁ δὲ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχετικῶς

700 Πηδάλιον, 173 / ΡΠΣ2, 199 / ΚΙΚ, 72.
701 ΜΠΟΥΜΗ Π., Κανονικὸν Δίκαιον, σ. 28.

λέγει: **«Αὕτη ἡ βίβλος εἶναι ἡ μετὰ τὰς ἁγίας Γραφάς, ἁγία Γραφή, ἡ μετὰ τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, Διαθήκη. Τὰ μετὰ τὰ πρῶτα καὶ θεόπνευστα λόγια, δεύτερα καὶ θεόπνευστα λόγια. Αὕτη ἐστὶ τὰ αἰώνια ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ νόμοι οἱ ὑπάρχοντες εἰς τὸν αἰῶνα...»[702].**

«...τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 883 (συμπλήρωσις τοῦ "συντάγματος") ἐσχηματίσθη ὁριστικῶς τὸ corpus canonum (=τὸ σῶμα κανόνων) τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ corpus αὐτὸ ἀπαρτίζεται:

α) ἐκ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων,

β) ἐκ τῶν κανόνων τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων,

γ) ἐκ τῶν κανόνων ὀκτὼ τοπικῶν συνόδων, "ἐπισφραγισθέντων" ὑπὸ τῆς πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου (κανὼν 2),

δ) ἐκ τῶν κανόνων τῆς "πρωτοδευτέρας" λεγομένης συνόδου (861) καὶ τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συστάσης (879-880)· οἱ κανόνες τῶν δύο τούτων συνόδων ἐγένοντο δεκτοὶ ὁμοφώνως ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ

ε) ἐκ τῶν πατερικῶν κανόνων, τῶν ἀναγνωρισθέντων ἐπισήμως καὶ ἐγκριθέντων ὑπὸ τῆς πενθέκτης οἰκουμενικῆς συνόδου (κανὼν 2)· εἰς τοὺς πατερικοὺς τούτους κανόνας περιλαμβάνονται ἢ προστίθενται, συμφώνως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ οἱ κανόνες 11ος τοῦ Νεοκαισαρείας Γρηγορίου, τοῦ θαυματουργοῦ, 3ος τοῦ Μ. Ἀθανασίου "πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπίσκοπον" καὶ 16ος, 17ος καὶ 18ος τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου.

702 Πηδάλιον, λστ' / Βλ. καὶ ΚΑΨΑΝΗ Γ., Ἡ Ποιμαντικὴ Διακονία κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, σσ. 77κ.έ.

Τὸ σύνολον τῶν ὡς ἄνω κανόνων ἀνέρχεται εἰς 770 (85 ἀποστολικοί, 190 κανόνες τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, 321 κανόνες τῶν δέκα τοπικῶν συνόδων καὶ 174 πατερικοί)»[703].

« Οἱ 17 κανόνες τῆς Πρωτοδευτέρας (861) καὶ οἱ 3 κανόνες τῆς συνόδου τῆς συγκληθείσης ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ (879-880), περιλαμβάνονται εἰς ἁπάσας τὰς (χειρογράφους καὶ ἐντύπους) κανονικὰς συλλογὰς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ δὲ πλήρης ἐν προκειμένῳ συμφωνία (τὸ consensus) τῶν κανονικῶν συλλογῶν ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως τὴν ἀσφαλῆ μαρτυρίαν τῆς ὁμοφώνου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ τῆς συνειδήσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅτι οἱ κανόνες τῶν δύο τούτων συνόδων ἀποτελοῦν μέρος τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς κώδικος τοῦθ' ὅπερ ἄλλωστε οὐδέποτε ἠμφεσβητήθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»[704].

703 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς κανόνας..., σ. 93.
704 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 96 / «Βεβαίως μπορεῖ κάποιος νὰ ἐπικαλεσθεῖ καὶ νὰ ἐκμεταλευθεῖ τὸ γεγονός, ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς αὐθεντίας, ὅτι οἱ κανόνες αὐτοὶ (14ος καὶ 15ος τῆς ΑΒ' Συνόδου σ.σ.) δὲν ἐπικυρώθηκαν ἀπὸ Οἰκουμ. Σύνοδο, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ δὲν ἦταν δυνατόν, καθ' ὅσον καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμ. Σύνοδος προηγήθηκε τῆς Πρωτοδευτέρας. Πλὴν ὅμως καὶ οἱ κανόνες αὐτοὶ ἀπολαμβάνουν κύρους, "ἀναγκαῖοι μὲν ὄντες εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐκοσμίαν καὶ κατάστασιν, βεβαιούμενοι δὲ καὶ ἐπικυρούμενοι [ἀπό τε τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς τῶν Κανόνων,] καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν" (Ἱερομ. Ἀγαπίου-Μον. Νικοδήμου, Πηδάλιον..., ἐκδ. "Ἀστήρ", Ἀθῆναι 1957, σ. 344)», ΜΠΟΥΜΗ Π., Ἡ μνημόνευση τοῦ ὀνόματος τοῦ "πρώτου", σσ. 15-16.

2. Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως

Στὴν παροῦσα ἑνότητα ἀνατρέξαμε στὶς καθαιρέσεις ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἔτσι ὥστε νὰ γίνει ἀντιληπτὴ ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως στὸν ἀναγνώστη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀφαίρεση τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης στοὺς καθηρημένους.

Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

α) Συνοδικὴ ἐπιστολὴ πρὸς Νεστόριο ὡς πρὸς τὴν καθαίρεσή του: «παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου καθηρῆσθαι, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον»[705].

β) Ἀναφορὰ τῆς Συνόδου στοὺς Βασιλεῖς ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τοῦ Νεστορίου: «...**αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης, καὶ τῆς διεφθαρμένης ἐπαύσαμεν διδασκαλίας**, καθαίρεσιν αὐτοῦ κανονικὴν ποιησάμενοι»[706].

γ) Ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου πρὸς τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ Κπόλεως: «ψήφῳ δικαίᾳ τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ τῆς αὐτῶν θεοπνεύστου κρίσεως κατακέκριται καὶ ἐκβέβληται ἐγγράφως ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, πάσης ἱερατικῆς ἀξίας»[707].

δ) Στὴν τρίτη πράξη τῆς Συνόδου πρὸς τοὺς ἀποκρισαρίους τοῦ Πάπα: «... ὁ βλασφημηθεὶς τοίνυν παρ’ αὐτοῦ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὥρισε διὰ τῆς παρούσης ἁγιωτάτης συνόδου, ἀλλότριον εἶναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον τοῦ τε ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ»[708].

ε) Συνοδικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ Κπόλεως: «Βιασθέντες ἐκκόψαι τὸν αἴτιον τῆς νόσου ταύτης. **πέπαυται γὰρ τῆς ἱερωσύνης Νεστόριος**»[709].

705 ΣΜΠ1, 493 / MCC4, 1228 / ACO 1-1-2, 64.
706 ΣΜΠ1, 497 / MCC4, 1240 / ACO 1-1-3, 5.
707 ΣΜΠ1, 497 / MCC4, 1241.
708 ΣΜΠ1, 510 / MCC4, 1296 / ACO 1-1-3, 60.
709 ΣΜΠ1, 513 / MCC4, 1304 / ACO 1-1-3, 13.

στ) Ἴσον ἀναφορᾶς τῆς Συνόδου πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς περὶ τῶν Ἀνατολικῶν: «**Νεστόριον καθείλομεν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας τε,...**»[710].

Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

α) Συνοδικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Διόσκορο ὡς πρὸς τὴν καθαίρεσή του: «καθαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον»[711].

β) Συνοδικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν φιλόχριστο λαὸ Κπόλεως καὶ Χαλκηδόνος: «**τῆς ἱερωσύνης ἀφαίρεσιν... τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθεὶς...»[712],** (βλ. ὅλη τὴν συνάφεια σ. 78 τοῦ παρόντος βιβλίου).

γ) Τοῦ Μ. Φωτίου ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς: «οἱ τῶν χριστομάχων τούτων δογμάτων εἰσηγηταὶ ἀξίαν τε δίκην δεδωκότες, **ἀφηρέθησάν τε τῆς ἱερωσύνης**»[713].

ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

α) Ἀπόφαση τῆς Συνόδου (καθαιρέσεως) ὡς πρὸς τὸν Μακάριο: «...πάσης ἡμᾶς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλοτρίους ὑπάρχειν»[714].

β) Ἀπόφαση τῆς Συνόδου (καθαιρέσεως) ὡς πρὸς τὸν Πολυχρόνιο: «...καὶ πρόδηλον αἱρετικὸν **πάσης ἱερατικῆς τάξεώς τε καὶ λειτουργίας γυμνωθῆναι**. καὶ καθαιρεθέντος αὐτοῦ...»[715].

710 ΣΜΠ1, 518 / MCC4, 1325 / ACO 1-1-3, 29.
711 ΣΜΠ2, 130 / MCC6, 1096 / ACO 2-1-2, 42.
712 ΣΜΠ2, 131 / MCC6, 1097 / ACO 2-1-2, 42.
713 ΣΜΠ2, 224 / MCC7, 652.
714 ΣΜΠ3, 581 / MCC11, 385.
715 ΣΜΠ3, 644 / MCC11, 612.

Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

α) Τόμος τῆς Συνόδου τοῦ 1347 ὡς πρὸς τὸν Ἀκίνδυνο: «καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπηλλοτριωμένον ἔχομεν...»[716].

β) Τόμος τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «τὸν μὲν Ἐφέσου καὶ τὸν Γάννου τῶν ἀρχιερατικῶν συμβόλων **καὶ πάσης ἱερωσύνης ἀπογυμνοῖ** τοῦτο καὶ τῆς ἱερᾶς συμψηφισαμένης συνόδου»[717].

γ) Τόμος τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «καὶ τοὺς κοινωνοῦντας τούτοις ἐν γνώσει ἀκοινωνήτους ἔχομεν **καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας τοὺς ἔχοντας ἀπογυμνοῦμεν**»[718].

Σ′ αὐτὰ παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς: ὡς πρὸς τὴν Γ′ Οἰκουμενική: «αὐτὸν μὲν τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς διεφθαρμένης ἐπαύσαμεν διδασκαλίας, καθαίρεσιν...» καὶ ἀλλοῦ: «πέπαυται γὰρ τῆς ἱερωσύνης Νεστόριος», **συνεπῶς καθαίρεση σημαίνει παύση ἱερωσύνης·** ὡς πρὸς τὴν Δ′ Οἰκουμενική: «ἱερωσύνης ἀφαίρεσιν...τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθείς», **συνεπῶς καθαίρεση σημαίνει ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης ἢ τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης·** ὡς πρὸς τὴν ΣΤ′ Οἰκουμενική: «πάσης ἡμᾶς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλοτρίους ὑπάρχειν», ἢ ἀλλοῦ: «πάσης ἱερατικῆς τάξεώς τε καὶ λειτουργίας γυμνωθῆναι», **συνεπῶς καθαίρεση σημαίνει ἀπογύμνωση ἢ ἀλλοτρίωση τῆς ἱερατικῆς τάξεως (ἢ ἀξίας) καὶ λειτουργίας, τὸ ὁποῖο εἶναι ἰσοδύναμο μὲ τὴν ἱερωσύνη·** ὡς πρὸς τὴν Θ′ Οἰκουμενική: «καὶ πάσης ἱερωσύνης ἀπογυμνοῖ», **συνεπῶς καθαίρεση σημαίνει ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης.**

Ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἡ καθαίρεση τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς σημαίνει τὴν ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης, τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὴν Γ′ Οἰκουμενική: «Νεστόριο καθείλομεν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας» καὶ ἀπὸ τὴν Θ′ Οἰκουμενική: «καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας τοὺς ἔχοντας ἀπογυμνοῦμεν». Εἴδαμε ὅμως ὅτι ἡ καθαίρεση καὶ στὶς δύο αὐτὲς Συνόδους σημαίνει ἀφαίρεση ἢ ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης καὶ αὐτὲς οἱ ἐκφράσεις εἶναι ταυτόσημες, ἀφοῦ ἐναλλάσσονται στὴν

716 ΔΣΘ2, 223 / ΔΣΜ1, 373.
717 ΔΣΘ2, 240 / ΔΣΜ1, 384.
718 ΔΣΘ2, 270 / ΔΣΜ1, 404.

χρῆσιν τους ὑπὸ τῶν Συνόδων μ′ ἐκεῖνες. Τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου ὡς πρὸς τὸν 28ο ἱερὸ Ἀποστολικὸ Κανόνα. Ὁ ἱερὸς οὗτος Κανόνας διακελεύει: «Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασι ἐκκοπτέσθω τῆς Ἐκκλησίας»[719]. Ὁ δὲ Ὅσιος μεταξὺ ἄλλων ἑρμηνεύει: «λειτουργίαν ἐδῶ ἐννοεῖ, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ ἐπισκόπου καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου»[720]. Ἄλλωστε ἡ ΣΤ′ δὲν μπορεῖ νὰ διαφωνεῖ μ′ ὅλες τὶς ὑπόλοιπες («consensus Consiliorum» = συμφωνία Συνόδων).

Συνεπῶς ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι τὴν καθαίρεση τὴν ἐξέλαβαν ὡς ἀφαίρεση, ἢ παύση, ἢ ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης. Καὶ ἐπειδὴ ἔχουμε τελεσίδικες ἀποφάσεις καθαιρέσεως ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στοὺς συγκεκριμένους αἱρεσιάρχες, ἡ καθαίρεση στὶς Οἰκουμενικὲς νοηματοδοτεῖται ὡς ἀφαίρεση τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης. Δηλαδὴ οἱ καθηρημένοι δὲν εἶναι πλέον κληρικοί, δὲν μποροῦν νὰ τελέσουν μυστήρια καὶ ἂν τὰ τελέσουν, λογίζονται ὡς ἀπὸ λαϊκοὺς γενόμενα. Καὶ τοῦτο ἀκόμη περισσότερο, διότι ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι τοὺς καθηρημένους πρώην Ἐπισκόπους αἱρεσιάρχες μετὰ τὴν καθαίρεση τοὺς ἀποκαλοῦν ἁπλὰ μὲ τὸ ὄνομά τους ὡς πλέον λαϊκούς.

«Τὸ δὲ τῆς ἱερωσύνης οἷον θαυμάσιον ὅτι τῶν μὲν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διελεχθέντων αἱρετικῶν **καὶ τὴν ἱερωσύνην πάμπαν ἀπεσείσατο ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὡς κανονικῇ ὑποπεσόντων καθαιρέσει, καὶ οὐδέ τι τῶν μυστηρίων ὑπ′ αὐτῶν τελειοῦσθαι ἡγήσατο· τῶν δὲ μὴ ὑπὸ τοιαύτης Συνόδου ἐληλεγμένων οὐδὲ τὴν ἱερωσύνην ἀπωθήσατο**»[721].

719 Πηδάλιον, 27 / ΡΠΣ2, 36 / ΚΙΚ, 32.
720 Πηδάλιον, 28-29.
721 ΑΝΘΕΜΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, Ἐπιστολὴ πρὸς Δωρόθεον Βουλησμᾶν, 17 Ἰανουαρίου 1799, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 180 / «Πρὸ συνοδικῆς διαγνώμης, οἱ αἱρετικοὶ ἐπίσκοποι, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴ μορφὴ τῶν ζιζανίων, βρίσκονται χαρισματικὰ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καὶ ἐνεργοῦν ἔγκυρα καὶ ὑποστατὰ μυστήρια, ἀφοῦ ἐνεργοῦν τὰ τῆς Ἐκκλησίας. **Ἡ ἀμετανόητη στάση αἱρετικῶν ἐπισκόπων, συνεπάγεται τὴ συνοδικὴ καταδίκη**

3. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος

Πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος στὶς πηγές, διότι αὐτὸ ἀφορᾶ ἄμεσα τὴν παροῦσα ἐργασία. Ὁ ἀναθεματισμὸς μπορεῖ νὰ διακριθεῖ σὲ ἀπρόσωπο καὶ προσωπικό, ἢ σὲ ὀνομαστικὸ καὶ ἀνώνυμο· στὶς πηγὲς ὅμως δὲν βρίσκει ἐφαρμογὴ αὐτὴ ἡ διάκριση, ὡς φαίνεται στὴν συνέχεια, διότι ἡ ἴδια ἔννοια ὑπάρχει καὶ γιὰ τοὺς δύο ἀναθεματισμούς. Ἔτσι ἀποφασίσαμε νὰ μὴ τοὺς διαχωρίσουμε, ἁπλῶς σημειώσαμε ἐκεῖ ποὺ συναντήσαμε τὸν προσωπικὸ ἢ ὀνομαστικὸ ἀναθεματισμὸ στὸν ἀναγνώστη. Ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἔρευνα ἔδωσε ὁ προσωπικὸς ἀναθεματισμὸς τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου τὸ 649, γιὰ τοὺς Μονοθελῆτες Πατριάρχες Κπόλεως κ.ἄ., (βλ.σ. 87). Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἔρευνα ἐπεκτείνεται στὴν Ἁγία Γραφή, στὶς Συνόδους, στοὺς Πατέρες καὶ καταλήγει στὰ πρακτικὰ τῆς ἀνωτέρω τοπικῆς Συνόδου τῆς Ρώμης.

1) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα», (Ρωμ. 9, 3). Ἑρμηνεία ὁσίου Νικοδήμου: **«Τί θέλει νὰ εἰπῇ ἀνάθεμα; Μάθε ὅτι δηλώνει χωρισμὸν καὶ ἀλλοτρίωσιν»**[722].

2) Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου λέγεται: «διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ», (Α′ Κορ. 12, 3). Ἑρμηνεία ὁσίου Νικοδήμου: «Δεύτερον σημάδι δίδει ἐδῶ τοῦ μάντεως, τὸ νὰ ἀναθεματίζῃ ἤτοι τὸ νὰ βλασφημῇ αὐτός, καὶ νὰ κακολογῇ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν»[723].

3) Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου λέγεται: «εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθᾶ», (Α′ Κορ. 16, 22). Ἑρμηνεία Μ. Ἀθανασίου: «Τουτέστι· Χωρίσατε αὐτὸν ἀπὸ τῆς

καὶ καθαίρεσή τους, ἡ ὁποία σημαίνει τὴ διακοπὴ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς καὶ κατ′ ἐπέκταση τὴν ἀκυρότητα τῶν τελουμένων ὑπ′ αὐτῶν μυστηρίων», ΤΟΥΛΟΥΜΤΣΗ Β., Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς..., Θδ 3 (2020), 381.

722 ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, Ἑρμηνεία εἰς τὰς ΙΔ′ ἐπιστολάς, τ.1, σ. 215.

723 ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, ἔνθ. ἀν., σ. 572.

Ἐκκλησίας καὶ τῶν πιστῶν, καὶ ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τοῦ λαοῦ ὁ μὴ πιστεύων. Ὁ γὰρ Κύριος ἦλθε· τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύει τὸ Μαρὰν ἀθᾶ»[724]. Ἑρμηνεία ὁσίου Νικοδήμου: «Ὅλοι δὲ ὅσοι δὲν ἀγαποῦν ἐν ἀληθείᾳ τὸν Κύριον αὐτοὶ εἶναι **ἀνάθεμα, ἤγουν εἶναι χωρισμένοι ἀπὸ τὸν Κύριον»**[725].

4) Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου λέγεται: «ἀλλὰ καὶ ἂν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ′ ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1, 8), «ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ′ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω» (Γαλ. 1, 9). Ἑρμηνεία ὁσίου Νικοδήμου, ἡ αὐτὴ μὲ Ρωμ. 9, 13 (βλ. τὸ Νο 1 ἀνωτέρω).

5) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει: «Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντές τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον», (Πράξ. 23, 12). Ἑρμηνεία ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «ἀντὶ τοῦ ἔξω εἶναι τῆς εἰς Θεὸν πίστεως εἶπον, εἰ μὴ τὸ δόξαν κατὰ Παύλου ποιήσαιεν»[726].

6) Ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ στὴν ψῆφο της λέγει: «Μήπως ἀγνοοῦν, ἢ μᾶλλον μήπως, ἐνῶ τὸ γνωρίζουν πολὺ καλά, προσποιοῦνται πὼς ἀγνοοῦν, **ὅτι ἡ ποινὴ τοῦ ἀναθέματος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, εἰ μὴ χωρισμὸς ἀπὸ τὸν Θεόν; Ὅμως ὁ ἀσεβὴς δὲν λαμβάνει τὸ ἀνάθεμα μὲ τὰ λόγια κάποιου ἄλλου, ἀλλὰ τὸ ἐπιφέρει εἰς τὸν ἑαυτόν του μὲ τὰ ἴδια του τὰ ἔργα, ἀφοῦ μὲ τὴν ἀσέβειάν του ἀποχωρίζει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωήν»**[727].

7) Ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου λέγεται: «διότι εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ ἀποδειχθεὶς ἀσεβὴς ἔχει ὁπωσδήποτε χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν; ὅπως ἔχει (ὁπωσδήποτε) χωρισθῇ καὶ ὅποιος ἀναθεματίζεται ὡς

724 PG28, 760.

725 ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 697.

726 ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., Ὑπόμνημα εἰς τὰς Πράξεις, σ. 602.

727 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 577.

ἀσεβής. **Διότι τὸ ἀνάθεμα, δὲν δηλοῖ ἄλλο τι, εἰ μὴ τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμόν**»[728] .

8) Ὁ 81ος τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς διορίζει: «Ἐπειδὴ ἔχουμε μάθει ὅτι σὲ κάποιους τόπους ἐκφωνεῖται, ὑπὸ τύπον προσθήκης, στὸν τρισάγιο ὕμνο μετὰ ἀπὸ τὸ "Ἅγιος ἀθάνατος", τὸ "ὁ σταυρωθεὶς δι′ ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς"· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ ἀποβλήθηκε ἀπ′ αὐτὸν τὸν ὕμνο, ὡς κάτι ξένο πρὸς τὴν εὐσέβεια, ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ἁγίους Πατέρες, μαζὶ μὲ τὸν παράνομο αἱρετικὸ ὁ ὁποῖος πρόσθεσε αὐτὰ τὰ λόγια ὡς καινοτομία, ἐπικυρώνοντας καὶ ἐμεῖς τὰ ὅσα προηγουμένως θεσμοθετήθηκαν μὲ εὐσέβεια ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες μας, **ἀναθεματίζουμε ὅσους ἀκόμη ὕστερα ἀπ′ αὐτὸν τὸν Κανόνα παραδέχονται αὐτὴν τὴν ρήση στὶς Ἐκκλησίες, ἢ μὲ κάποιον ἄλλον τρόπο τὴν συνάπτουν στὸν τρισάγιο ὕμνο. Καί, ἂν ὁ παραβάτης τῶν ὅσων ὁρίστηκαν εἶναι ἱερατικός, προστάζουμε νὰ ἀπογυμνώνεται αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα· ἂν πάλι εἶναι λαϊκὸς ἢ μοναχός, νὰ ἀφορίζεται**»[729].

728 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ.364 / «Ἐπειδὴ δέ τινες τὸν ὑπὲρ Θεοδώρου λόγον ποιούμενοι προφερομένων τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς βλασφημίαν προσποιοῦνται μὲν λέγειν, ὅτι ἀσεβῆ ταῦτα τυγχάνει, αὐτὸν δὲ τὸν τοιαύτην ἀσέβειαν ἐξεμέσαντα παραιτοῦνται ἀναθεματίζειν, θαυμάζομεν τὴν τούτων ἄνοιαν, ὅτι τῇ θείᾳ τολμῶσιν ἐναντιοῦσθαι γραφῇ φανερῶς λεγούσῃ, ὅτι ἐν ἴσῳ μισητὰ Θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθήσεται. εἰ δὲ ὁμοίως τῇ αὐτοῦ ἀσεβείᾳ μισητὸς Θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν, πρόδηλον ὡς ὁ τοιοῦτος κεχώρισται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ ἀναθέματι δικαίως ὑποβάλλεται. **τὸ γὰρ ἀνάθεμα οὐδὲν ἕτερον σημαίνει, ἢ τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμόν, ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ καινῇ διαθήκῃ τὸ περὶ τοῦ ἀναθέματος κρῖμα δηλοῖ. ὅτι δὲ ὁ Κύριος τοὺς μὴ ὄντας ἐν τῷ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ λόγῳ κεχωρισμένους εἶναι λέγει τῆς ἐκκλησίας,** ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διαλεγόμενος οὕτω φησί. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι δὲ τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ὠνομασμένην οἰκίαν ἡ θεία γραφὴ ἐκκλησίαν Θεοῦ ζῶντος καλεῖ, ὁ ἀπόστολος μαρτυρεῖ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον πρώτῃ ἐπιστολῇ», Ὁμολογία πίστεως Ἰουστινιανοῦ, ΣΜΠ2, 373 / MCC9, 569-572.

729 Πηδάλιον, 291 / ΡΠΣ2, 490 / ΚΙΚ, 153-155. «Ἐπειδήπερ ἔν τισι χώραις μεμαθήκαμεν, ἐν τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ, ἐν προσθήκης μέρει ἐκφωνεῖσθαι, μετὰ τό, ἅγιος Ἀθάνατος, τό, ὁ σταυρωθεὶς δι′ ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς· τοῦτό τε ὑπὸ τῶν πάλαι ἁγίων Πατέρων, ὡς τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἐκ τοῦ τοιούτου ἀπηλάθη ὕμνου, σὺν τῷ τὴν τοιαύτην φωνὴν καινουργήσαντι παρανόμῳ αἱρετικῷ. Καὶ ἡμεῖς κυροῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν πρὶν εὐσεβῶς θεσμοθετηθέντα, ἀναθεματίζομεν τοὺς ἔτι

Ἐπ′ αὐτοῦ ὁ Ἱεροδ. Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης λέγει: «Ἀλλὰ καὶ ὁ 81ος τῆς ΣΤ′, "ἐπικυρώνοντας καὶ ἐμεῖς τὰ ὅσα προηγουμένως θεσμοθετήθηκαν εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων μας, ἀναθεματίζουμε ὅσους ἀκόμη..." κ.έ. – Βλέπεις λέγει, ὅτι ἐδῶ ἀναθεματίζει; - Ἢ ὅτι μὲ τὴν ψῆφο, ὄχι ὅμως καὶ μὲ τὴν ποινή· διότι ἐπιφέρει μὲ τὰ ἑπόμενα· "Καί, ἂν ὁ παραβάτης τῶν ὅσων ὁρίστηκαν εἶναι ἱερατικός, προστάζουμε νὰ ἀπογυμνώνεται αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα". Ἐὰν λοιπὸν ἐδῶ (ἡ Σύνοδος) προκαθαιροῦσα ἀναθεμάτισε, πῶς πάλιν προστάσσει τοὺς μετὰ ἀπ′ αὐτὴν Ἐπισκόπους νὰ καθαιρέσουν τὸν ἤδη καθηρημένο; **Ἐὰν μή, τὸ μὲν** (ἀνάθεμα τῆς Συνόδου σ.σ.) **μὲ τὴν ψῆφο, τὸ δὲ** (πρόσταγμα τῆς Συνόδου στοὺς μετ′ αὐτὴν Ἐπισκόπους σ.σ.) **καὶ μὲ τὴν ποινὴ εἶναι ἐκλαμβανόμενο;»**[730].

9) Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ σὲ ἐπιστολή της «τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ γαληνοτάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι Κωνσταντίνῳ καὶ Εἰρήνῃ...» μεταξὺ ἄλλων λέγει: «**καὶ τὸ ἀνάθεμα οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ**»[731].

10) Ἐκ τῆς σάκρας τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης ἡ ὁποία ἀναγνώσθηκε στὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ καὶ σ′ αὐτὴν λέγεται: «Καὶ ἐπειδὴ Παῦλος (Δ′, 870-874) ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης ἐπρόκειτο κατὰ Θεϊκὴ βούληση νὰ λυθεῖ ἀπὸ τὰ ἐδῶ δεσμὰ καὶ νὰ ἐγκαταλείψει αὐτὴν τὴν παροικία καὶ νὰ ἐνδημήσει πρὸς τὴν ἐκεῖ κατοικία, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν δεσπότην Χριστό, ἀπετάξατο τὴν ἐπισκοπὴ καὶ ἐπέλεξε τὸν μοναχικὸ βίο· ἐμεῖς δὲ ἐρωτήσαμε

μετὰ τὸν παρόντα ὅρον παραδεχομένους τὴν τοιαύτην φωνὴν ἐπ′ Ἐκκλησίας, ἢ ἄλλως πως τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ συνάπτοντας. Καὶ εἰ μὲν ἱερατικός ἐστιν ὁ παραβάτης τῶν ὁρισθέντων, ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερατικῆς ἀξίας προστάσσομεν· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μοναχός, ἀφορίζεσθαι».

730 ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, Ἐπιτομὴ Ἱερῶν Κανόνων, σ. 180. «Ἀλλὰ καὶ ὁ πα′ τῆς ΣΤ′, καὶ ἡμεῖς κυροῦντές φησι, τὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν πρὶν εὐσεβῶς νομοθετήσαντα, ἀναθεματίζομεν τοὺς ἔτι..." κ.τ. - Ὁρᾷς φησιν, ὅτι αὐτόθεν ἀναθεματίζει; - Ἢ ὅτι τῇ ψήφῳ, οὐ μὴν δὲ καὶ τῇ ποινῇ· ἐπάγει γὰρ ἐχόμενα: "καὶ εἰ μὲν ἱερατικός, ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερᾶς ἀξίας προστάσσομεν". Εἰ τοίνυν αὐτόθεν προκαθελοῦσα ἀνεθεμάτισε, πῶς πάλιν προστάσσει τοῖς μετ′ αὐτὴν ἐπισκόποις καθελεῖν τὸν ἤδη καθηρημένον; Εἰ μή, τὸ μέν, τῇ ψήφῳ, τὸ δὲ καὶ τῇ ποινῇ εἴῃ εἰλημμένον;».

731 ΣΜΠ3, 881 / MCC13, 408 / ACOZ′ 2-3-3, 866.

αὐτόν, γιὰ ποιό λόγο τὸ ἔκανες αὐτό; Μᾶς ἀποκρίθηκε, ὅτι ἐὰν καταληφθῶ ὑπὸ τοῦ θανάτου στὴν ἐπισκοπὴ αὐτῆς τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, **τὸ ἀνάθεμα ἔξω ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας** (σὲ ἐξάγει καί), **τὸ ὁποῖο σὲ ὁδηγεῖ στὸ σκότος τὸ ἐξώτερο, αὐτὸ ποὺ ἔχει ἑτοιμασθεῖ γιὰ τὸν διάβολο καὶ γιὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ.** Διότι κάποια σύνοδο λέγουν ἔχει γίνει ἐδῶ ἡ ὁποία κατέστρεψε τὶς εἰκονικὲς ἀναζωγραφήσεις, τὶς ὁποῖες ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία κρατεῖ καὶ ἀσπάζεται καὶ πρὸς τὴν ὑπόμνηση τῶν πρωτοτύπων ἀποδέχεται. Αὐτὸ τὴν ψυχὴ μοῦ ταράττει, τοῦτο σὲ ὑπόμνηση μὲ φέρει, πῶς θὰ ἐκφύγω τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, διότι μὲ τέτοιους ἄνδρες συναναστράφηκα καὶ συναριθμήθηκα»[732].

11) Ὁ ἱερὸς Χρυστόστομος λέγει: «**Τί οὖν ἐστιν ὃ λέγεις ἀνάθεμα, ἀλλ' ὅτι ἀναθέσθω οὗτος διαβόλῳ, καὶ μηκέτι χώραν σωτηρίας ἐχέτω, γενέσθω ἀλλότριος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ;»**[733].

12) Ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος Κύρου λέγει: «"Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ἤτω ἀνάθεμα". Ἀλλότριος ἔστω τοῦ κοινοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ὁ μὴ θερμὸν ἔχων τὸ φίλτρον περὶ τὸν Δεσπότην Χριστόν»[734].

13) Ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων λέγει: «Ἀπῆλθον ποτέ τινες πρὸς τὸν Ἀββᾶ Ἀγάθωνα· ἤκουσαν γὰρ ὅτι μεγάλην ἔχει διάκρισιν· καὶ θέλοντες δοκιμάσαι αὐτὸν εἰ ὀργίζεται, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ εἶ Ἀγάθων;

732 ΣΜΠ3, 728 / MCC12,1003-1006 / ACOZ' 2-3-1, 44. «καὶ ἐπειδήπερ Παῦλος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης μέλλων κατὰ βούλησιν θεϊκὴν τοῦ ἐντεῦθεν δεσμοῦ λύεσθαι, καὶ καταλιμπάνειν ταύτην τὴν παροικίαν, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖ κατοικίαν ἐνδημεῖ, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν δεσπότην Χριστόν, τῇ ἐπισκοπῇ ἐπετάξετο, τὸν μοναχικὸν αἱρετισάμενος βίον· ἡμῶν δὲ ἐρωτησάντων αὐτόν, τίνος ἕνεκεν τοῦτο πεποίηκας; ἀπεκρίνατο ἡμῖν, ὅτι εἰ τῷ θανάτῳ καταληφθῶ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, τὸ ἀνάθεμα ἔξω ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὃ ἐπάγει εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. διότι σύνοδόν τινα λέγουσι γενέσθαι ἐνταῦθα καταστρέψασαν τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις, ἃς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία κρατεῖ καὶ ἀσπάζεται, καὶ πρὸς ὑπόμνησιν τῶν πρωτοτύπων ἀποδέχεται, τοῦτό μου τὴν ψυχὴν ταράττει· τοῦτό με εἰς ὑπόμνησιν φέρει, πῶς ἐκφεύξομαι τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, διότι τοιούτοις ἀνδράσι συνανεστράφην καὶ συνηριθμήθην».

733 PG 48, 948 / ΕΠΕ31, 450.

734 PG 82, 373.

ἀκούομεν περὶ σοῦ ὅτι πόρνος εἶ καὶ ὑπερήφανος· ὁ δὲ εἶπε· ναὶ οὕτως ἔχει. Λέγουσιν πάλιν αὐτῷ· σὺ εἶ Ἀγάθων ὁ φλύαρος καὶ κατάλαλος; ὁ δὲ εἶπεν· ἐγώ εἰμι· οἱ δὲ πάλιν· σὺ εἶ Ἀγάθων ὁ αἱρετικός; καὶ ἀπεκρίθη· **οὐκ εἰμὶ αἱρετικός**. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν, διατί τοσαῦτα εἴπομέν σοι καὶ κατεδέξω, τοῦτον δὲ τὸν λόγον οὐκ ἐβάστασας; Λέγει αὐτοῖς· τὰ πρῶτα ἐμαυτῷ ἐπιγράφω· ὄφελος γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ μου· **τὸ δὲ αἱρετικός, χωρισμός ἐστιν ἀπὸ Θεοῦ.** Οἱ δὲ ἀκούσαντες τὴν διάκρισιν αὐτοῦ ἐθαύμασαν καὶ ἀπῆλθον οἰκοδομηθέντες»[735].

14) Ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύοντας τὸν 3ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Η' Οἰκουμενικῆς Συνόδου λέγει: «...**ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω, ἤγουν χωρισμένος ἔστω τοῦ Θεοῦ.** Ὡς γὰρ τὰ ἀναθήματα, προσαγόμενα τῷ Θεῷ, χωρίζονται ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων· οὕτω καὶ ὁ ἀνάθεμα γενόμενος ἐκκόπτεται καὶ ἀποδιαιρεῖται ἀπὸ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως, τῶν ἀνατεθειμένων καὶ ἀφωσιωμένων τῷ Θεῷ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ προσκληροῦται τῷ διαβόλῳ, ᾧ ἀνατίθησιν αὐτὸς ἑαυτόν. Εἰ γὰρ ὁ μόνον ἀφορισθεὶς παραδίδοται τῷ Σατανᾷ, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον γράψαντα Κορινθίοις περὶ τοῦ πεπορνευκότος εἰς τὴν ἑαυτοῦ μητρυιάν, ὅτι, παράδοτε αὐτὸν τῷ Σατανᾷ· καὶ ἐπιστείλαντα Τιμοθέῳ περὶ Ὑμεναίου καὶ Ἀλεξάνδρου, οὓς παρέδωκε τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν· πολλῷ δὴ τῷ μέσῳ μᾶλλον **ὁ ὑπὸ ἀνάθεμα γεγονώς, ἀποδιαιρεῖται μὲν τοῦ Θεοῦ, προσενοῦται δὲ καὶ προσκληροῦται τῷ Σατανᾷ, καὶ ἀνάθημα ἐκείνου αὐτὸς ἑαυτὸν ποιεῖ**»[736].

15) Ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης λέγει: «Ἀνάθεμα λέγεται τόσον ἐκεῖνο ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Θεόν, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνάθημα ὀνομάζεται, ὅσον καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν διάβολον, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπεκράτησε μόνον ἀνάθεμα νὰ λέγεται, καὶ ὄχι ἀνάθημα». Καὶ κατωτέρω συνεχίζει ὁ Ὅσιος: «Τοιουτοτρόπως καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν

735 Γεροντικὸν Εὐεργετινός, τ. 2, σ. 56 / Παρόμοια εἶναι καὶ ἡ ἱστορία ὡς πρὸς τὸν μαθητὴ τοῦ ὁσίου Παϊσίου, (βλ. Μέγας Συναξαριστής, τ. 6, σ. 266 κ.ἑ.).

736 ΡΠΣ2, 711 / Βλ. καὶ γιὰ τὸν Βαλσαμῶνα ΡΠΣ2, 712.

ἄνθρωπον ὁποῦ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ γένῃ ἀνάθεμα εἰς τὸν διάβολον, κανένας δὲν τολμᾷ νὰ συναναστραφῇ καὶ συγκοινωνήσῃ, ἀλλ' ὅλοι οἱ πιστοὶ χωρίζονται ἀπ' αὐτόν». Καὶ κατωτέρω: «Ὅθεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος περὶ τοῦ δευτέρου ἀναθέματος ἀναφέρων εἰς τὸν λόγον ὁποῦ κάμνει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματίζῃ τινὰς κανένα ζωντανὸν ἢ ἀποθανόντα (τομ. ε') λέγει "**Τί ἄλλο θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἀνάθεμα ὁποῦ λέγεις, ἄνθρωπε, πάρεξ, ἂς ἀφιερωθῇ οὗτος εἰς τὸν διάβολον, καὶ πλέον ἂς μὴ ἔχῃ χώραν σωτηρίας, ἂς γένῃ ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸν Χριστόν**". Καὶ πάλιν. "**Τὸ ἀνάθεμα παντελῶς χωρίζει καὶ ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Χριστὸν**" καὶ ...Ὁ δὲ Ταράσιος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ τῆς ζ'. Συνόδου λέγει· "**Δεινὸν εἶναι τὸ ἀνάθεμα, ἐπειδὴ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει, καὶ πέμπει αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον**" (σελ. 724 τοῦ Β' τόμου τῶν Συνοδικῶν)»[737].

16) Καὶ τέλος, ὁ Νικόδημος Μίλας λέγει: «**Ἐπειδὴ ἡ ποινὴ αὕτη** (τοῦ ἀναθέματος σ.σ.) **πηγάζει ἐκ θείου δικαίου,** κέκτηται ἡ ἐκκλησία καὶ νῦν καὶ εἰς πάντα τὸν χρόνον τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναθεματίζειν πάντα ἄξιον τῆς ποινῆς ταύτης κριθέντα»[738].

---

737 Πηδάλιον, 396-397.

738 Μίλας Ν., Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, σ. 714 / «Οἱ κυρώσεις ποὺ προέβλεπε ἡ ἔννομη τάξη τῆς Ἐκκλησίας ἤδη, ἀπὸ τὸ πρῶτο στάδιο τῆς διαμορφώσεώς της, συνίσταντο στὸν ἀποκλεισμὸ καὶ τὴν ἀποβολὴ ἀπὸ τὴν κοινότητα, ποὺ ἔλαβε τὴν ὀνομασία "ἀφορισμὸς" ὑπὸ τὶς διάφορες εἰδικότερες μορφές του. **Τὸ περιεχόμενο τῆς ποινῆς αὐτῆς προκύπτει ἀπὸ χωρία τοῦ** κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου (18,15-17) **καὶ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν πρὸς Τιμόθεον** (Α' Τιμ. 1,18-20) **καὶ πρὸς Κορινθίους** (Α' Κορ. 6, 1-6). Ἡ ἔκφραση "παραδίδωμι τῷ σατανᾷ", εἰδικότερα, στὶς ἀποστολικὲς ἐπιστολὲς εἶναι χωρὶς καμία ἀμφιβολία ἰσοδύναμη μὲ τὸ "ἀφορίζω". Ὁ ἀφορισμὸς παρέμεινε ἡ συνηθέστερη ποινὴ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ὅρος ὅμως αὐτὸς δὲν ἐμφανίζεται πάντα, στὴν περαιτέρω διαμόρφωσή του μὲ τὸ ἴδιο περιεχόμενο. Μπορεῖ νὰ σημαίνει τὸν ἀποκλεισμὸ ἀπὸ τὶς ἱερὲς τελετὲς καὶ κυρίως, τὴ στέρηση τῆς θείας κοινωνίας, ὁπότε φέρει τὸν εἰδικότερο χαρακτηρισμὸ "μικρὸς ἀφορισμὸς" (ἀκοινωνησία), **ἄλλοτε ὅμως συνεπάγεται τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ στέρηση τῆς ἰδιότητάς του ὡς μέλους της.** Μὲ τὴ δεύτερη αὐτὴ σημασία ὀνομάζεται "μεγάλος ἀφορισμὸς" ἢ "ἀνάθεμα"», ΤΡΩΙΑΝΟΥ Σ.-ΠΟΥΛΗ Γ., Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο, σ. 567.

Συνεπῶς ἀνάθεμα σημαίνει χωρισμὸς Θεοῦ. Τοῦτο πραγματοποιεῖται, ἀμέσως μόλις δεχθεῖ τὴν αἵρεση (ὄχι ἐξ ἁπλότητος) **ὁ μόλις πρώην ὀρθόδοξος καὶ ὅσο παραμένει ἀμετανόητος**[739]**. Ἀπὸ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους προκύπτει ὅτι ὁ αἱρετικὸς πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του δὲν χάνει τὴν ἱερωσύνη του** (βλ.σσ. 697κ.ἑ.), **μολονότι εἶναι ἤδη ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἀναθέματος** [δηλαδὴ ὡς χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ δὲν συνέβη αὐτὸ (ὁ ἀναθεματισμὸς) ἀκόμη ὑπὸ συνόδου]. **Ἐπὶ πλέον, ἀνάθεμα σημαίνει καὶ ψῆφος, δηλαδὴ ὅτι πρέπει ὁ αἱρετικὸς κληρικὸς νὰ καθαιρεθεῖ ἐπειδὴ ἔχει χωρισθεῖ τοῦ Θεοῦ λόγῳ τῆς ἀσεβείας του** (εἰσάγοντας ἔτσι σχίσμα καὶ μολυσμὸ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πρὸς αὐτὸ βλ.σσ. 540κ.ἑ.). **Ἀλλὰ σημαίνει καὶ ποινὴ ποὺ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου.**

Τὸ ὅτι σημαίνει καὶ ψῆφος πρὸς καθαίρεση, τὸ ἀνάθεμα, τὸ συνεπιβεβαιώνουν:

Οἱ Σύνοδοι τῆς Σαρδικῆς (343) καὶ τοῦ Ἀριμίνου (359), οἱ ὁποῖες τὸ ἀνάθεμα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου τὸ ἑρμήνευσαν ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση, καθαιρώντας τοὺς Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους ποὺ χειροτόνησαν οἱ Ἀρειανοί, (ἐνδεικτικῶς ἡ πρώτη καθαίρεσε τὸν Γρηγόριο Ἀλεξανδρείας βλ.σ. 640 καὶ ἡ δευτέρα τὸν Αὐξέντιο Μεδιολάνων βλ.σ. 640).

Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀφοῦ προσκάλεσε τὸν Νεστόριο τρεῖς φορὲς κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες καὶ δὲν προσῆλθε καὶ στὴν συνέχεια ἐξέτασε τὰ δόγματά του καὶ τὰ βρῆκε αἱρετικά, τότε τὸν ἀναθεμάτισε προσωπικῶς στὶς διαλαλιές της στὴν πρώτη πράξη. Τὸ κείμενο ἔχει παρατεθεῖ στὸ Κεφάλαιο Β' τοῦ βιβλίου, (βλ.σ. 65). Διευκρινίζεται στὰ πρακτικὰ ὅτι ὁ προσωπικὸς ἀναθεματισμὸς τοῦ Νεστορίου ἀφοροῦσε ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Συνόδου «Πάντες οἱ ἐπίσκοποι ἅμα ἀνεβόησαν» καὶ κατωτέρω: «Καὶ πάντες ἀναθεματίζομεν...» καί: «Τὸν αἱρετικὸν Νεστόριον πάντες ἀναθεματίζομεν». Καὶ πάλι: «Τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἀναθεματίζει»

---

739 «ὁ ἅγιος Βαρσανούφιος λέγει ὅτι οἱ αἱρετικοὶ μὴ ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν καὶ μὴ γνωρίζοντες τὴν ἀλήθεια εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ ἀνάθεμα, εἰς τὸ ὁποῖο ὑπέπεσαν μόνοι των», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ὁ μοναχισμὸς ἔναντι τῆς αἱρέσεως..., σ. 108.

καὶ στὸ τέλος πάλι τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται, ποὺ δείχνει ὅτι ὁ Νεστόριος ἀναθεματίστηκε ἀπὸ ὅλη τὴν Σύνοδο στὶς διαλαλιές της καὶ ὄχι ἀπὸ μερικοὺς Ἐπισκόπους μεροληπτικῶς. Ἡ θεοπνευστία στὰ πρακτικὰ δὲν βρίσκεται μόνον στὶς δογματικὲς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀλλὰ σὲ ὅλες τὶς ἀποφάσεις της καὶ ἐδῶ ἐν προκειμένῳ ἀποτελεῖ ἀπόφαση ὅλης τῆς Συνόδου, (βλ. περισσότερα σσ. 433κ.ἑ.). Συνεπῶς εἶναι ἔγκυρος αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμὸς τῆς Συνόδου ἡ ὁποία μετὰ τὸν καθαίρεσε στὴν ἴδια πράξη καὶ τὴν ἴδια ἡμέρα. **Τὸ ὅτι τὸν ἀναθεμάτισε πρῶτα ἡ Σύνοδος ὀνομαστικῶς καὶ μετὰ τὸν καθαίρεσε δείχνει ὅτι τὸ ἀνάθεμα ἔχει καὶ τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση.**

Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναθεμάτισε τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ Ἐπισκόπους: «Τοὺς κοινωνοῦντας Νεστορίῳ πάντες ἀναθεματίζομεν» καὶ «Ὁ τοῦτον μὴ ἀναθεματίζων, ἀνάθεμα ἔστω», τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας» δὲν ἀναθεμάτιζε τὸν Νεστόριο. Καὶ κατωτέρω: «Ὁ κοινωνῶν Νεστορίῳ ἀνάθεμα ἔστω». «Ἡ ὁμάδα αὐτὴ (τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας») μετὰ τὴν καταδίκη τοῦ Νεστορίου καὶ τῆς διδασκαλίας του στὴν Ἔφεσο (431) συνῆλθε ὡς σύνοδος καὶ ἀποκατέστησε τὸν Νεστόριο καὶ προχώρησε στὴν καθαίρεση τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου καὶ τοῦ Ἐφέσου Μέμνονος...»[740]. Ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ σὲ ἐπιστολή της ἡ Σύνοδος τοὺς ἀναθεμάτισε καὶ ὀνομαστικῶς λέγοντας: «ἀλλὰ καὶ ταῖς πάντων ἀναθεματίσαμεν φωναῖς ἐπ᾽ ἐκκλησίας Ἰωάννην τε τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, πρότερον μὲν ἐφ᾽ οἷς συγκαθελεῖν ἡμῖν τὸν τῆς ἀσεβείας κήρυκα Νεστόριον οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ διάγοντες,...», (βλ. σσ. 68-69). **Καὶ αὐτὸς ὁ προσωπικὸς ἀναθεματισμὸς γιὰ τὴν Σύνοδο ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς ἐπιτίμιο πρὸς τοὺς συγκεκριμένους Ἐπισκόπους.** Καὶ πράγματι τοὺς ἐπέβαλε τὸ ἐπιτίμιο τοῦ ἀφορισμοῦ ὡς τὸ λέγει ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος ἐκεῖ κατωτέρω στὴν ἴδια ἐπιστολὴ ὡς ἑξῆς: «διά τοι ταῦτα πάντα ἅπαξ αὐτοὺς πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀποτεμόντες, καὶ πᾶσαν ἱερατικὴν ἐνέργειαν περιελόντες, ἀφωρίσαμεν»[741]. Κάνει ἐντύπωση ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν τοὺς καθαίρεσε ἀλλὰ μόνον τοὺς ἀφόρισε, ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους.

---

740 ΛΙΟΣΗ Σ., Αἵρεσις-αἱρετικὸς..., σ. 56.
741 ΣΜΠ1, 543 / MCC4, 1445 / ACO 1-1-3, 52.

Ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ ὁποία τὸν προσωπικὸ ἀναθεματισμὸ τοῦ Λέοντος Πάπα Ρώμης στὸν Διόσκορο διὰ Συνόδου, μετὰ τὴν ληστρικὴ σύνοδο καὶ πρὸ τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς, τὸν ἐξέλαβε ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση καὶ διὰ τοῦτο καθαίρεσε τὸν αἱρεσιάρχη. «Λέων οὖν ὁ πάπας ὁ μέγας τῆς τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίας, τὰ ὑπὸ Διοσκόρου μαθὼν γενόμενα, κατ᾽ αὐτοῦ διανίσταται. καὶ σύνοδον θείαν, καὶ ἱερὰν συστησάμενος, ἀναθέματι αὐτὸν σὺν Εὐτυχεῖ καθυπέβαλε· κλήρῳ τε, καὶ ἀξιωματικῷ, καὶ λαῷ Κπόλεως, τύπον ἀκοινωνησίας ἐκθέμενος, ἐξαπέστειλεν»[742].

Ἔτσι (ὡς ψῆφο) ἑρμηνεύει ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ καὶ τὴν καταδίκη της ὡς πρὸς τοὺς μελλοντικοὺς αἱρετικοὺς στὸν Ὅρο της. Ὅποιος «προφέρει» ἄλλη πίστη, ἐὰν εἶναι Ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος κληρικὸς νὰ ἀλλοτριώνεται τῆς Ἐπισκοπῆς (ὁ Ἐπίσκοπος) καὶ τοῦ κλήρου (ὁ κληρικὸς) (τοῦτ᾽ ἔστι νὰ καθαιροῦνται, ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως γιὰ τὴν Δ′ Οἰκουμενικὴ καὶ γιὰ ὅλες τὶς Οἰκουμενικὲς εἶναι ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης, βλ.σσ. 440κ.ἑ.) καὶ ἂν εἶναι μοναχὸς ἢ λαϊκὸς νὰ ἀναθεματίζεται, (βλ. κατωτέρω περισσότερα καὶ στὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ὅρου τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς). «τούτων τοίνυν μετὰ πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας τε, καὶ ἐμμελείας παρ᾽ ἡμῶν διατυπωθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ φρονεῖν, ἢ διδάσκειν ἑτέρως. τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ γοῦν προκομίζειν, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐξ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν, **τούτους, εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες, ἢ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι αὐτούς»**[743].

Ἀλλὰ τὸ ἀνάθεμα τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς, ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, τὸ ἐξέλαβε ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση καὶ ἡ ἐνδημοῦσα Σύνοδος τῆς Κπόλεως τὸ 536, ἡ ὁποία καθαίρεσε τὸν Ἄνθιμο Κπόλεως, (βλ.σσ. 43-44)[744].

---

742 ΣΜΠ2, 40.
743 ΣΜΠ2, 156 / MCC7, 116-117 / ACO 2-1-2, 130.
744 Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδημοῦσα σύνοδος τῆς Κπόλεως (518) καθαίρεσε τὸν Σεβῆρο. Γιὰ τὴν καθαίρεση αὐτὴ τοῦ Σεβήρου βλ. τὴν ἀναφορὰ τῆς ἐνδημούσης αὐτῆς Συνόδου πρὸς τὸν Πατριάρχη Κπόλεως Ἰωάννη, ΣΜΠ2, 300 / MCC8, 1046 / ACO3, 64. Βλ. τὸ

Ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ ὁποία στὴν συνοδικὴ ψῆφο της ἀναθεματίζει: ὅσους δὲν ἀναθεματίζουν τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας καὶ τὰ συγγράμματά του, τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδωρήτου Κύρρου καὶ τὴν ἐπιστολὴ τὴν λεγομένη ὅτι ἔχει γραφεῖ ὑπὸ τοῦ Ἴβα πρὸς Μάριν τὸν Πέρση. Αὐτὰ τὰ «ἀνάθεμα ἔστω» περιέχονται στὶς παραγράφους ΙΒ′, ΙΓ′ καὶ ΙΔ′. Ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος ἑρμηνεύει τὸ ἀνάθεμά της ὡς ψῆφο, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ καθαιρεθεῖ ἂν εἶναι κληρικὸς ὡς ἑξῆς: «Τούτων τοίνυν οὕτως ὁμολογηθέντων ἃ καὶ παρελάβομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῶν ὁρισθέντων περὶ τῆς μιᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως παρὰ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων· γενομένης δὲ καὶ παρ′ ἡμῶν τῆς ἐπὶ τοῖς αἱρετικοῖς, καὶ τῆς τούτων ἀσεβείας, πρός γε καὶ τῆς τῶν ἐκδικησάντων, ἢ ἐκδικούντων τὰ εἰρημένα Τρία κεφάλαια καὶ ἐναπομεινάντων, ἢ καὶ ἀπομενόντων τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ, κατακρίσεως, **εἴ τις ἐπιχειρήσοι ὑπεναντία τοῖς παρ′ ἡμῶν εὐσεβῶς διατυπωθεῖσι παραδοῦναι, ἢ διδάξαι, ἢ γράψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος ἀλλότρια ἱερέων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως πράττων, γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου, εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς εἴη, ἀναθεματισθήσεται**»[745], (βλ. κατωτέρω περισσότερα καὶ στὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ὅρου τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς). Προσθέτουμε ἀκόμη ὅτι ἡ Σύνοδος τὸ ἀνάθεμα τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς, ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ Νεστορίου ποὺ ἀποδέχθηκε ὁ Πάπας Βιγίλιος καὶ ἡ Δύση, τὸ ἐξέλαβε ὡς ψῆφο πρὸς ἐπιτίμιο.

ἀντίγραφο Ἰωάννου Ἱεροσολύμων καὶ τῶν ὑπ′ αὐτὸν Ἐπισκόπων πρὸς Ἰωάννην τὸν Κπόλεως, ΣΜΠ2, 306 / MCC8, 1070 / ACO3, 78. Βλ. τὴν ἐπιστολὴ Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Τύρου καὶ τῶν ὑπ′ αὐτόν, πρὸς τὴν ἐνδημοῦσα ἐν Κπόλει Σύνοδο, ΣΜΠ2, 308 / MCC8, 1074 / ACO3, 81. Ὁ δὲ Ἀρχιεπ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος σχετικῶς λέγει: «...ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης συνεκάλεσε μετά τινας ἡμέρας (20 Ἰουλίου 518) Σύνοδον, εἰς ἣν προσῆλθον 40 Ἐπίσκοποι καὶ ἥτις ἐκύρωσε τ′ ἀνωτέρω, ἀναγράψασα ἐν τοῖς διπτύχοις τὰ ὀνόματα τοῦ Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου Κπόλεως, Φλαβιανοῦ Ἀντιοχείας, ἀνεγνώρισε πανηγυρικῶς τὴν Δ′ Οἰκουμ. Σύνοδον, **καθήρεσε τὸν Σεβῆρον Ἀντιοχείας** καὶ ἐζήτησε τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ», Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 459. Τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Βλάσιος Φειδᾶς: «**Πράγματι, ἡ Ἐνδημοῦσα σύνοδος καθήρεσε τὸν Σεβῆρον**...», Ὁ θεσμὸς τῆς πενταρχίας..., τ. 2, σ. 56.

745 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 595 / ΣΜΠ2, 344 / MCC9, 388 / ACOΕ′ 4-1, 244.

Ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ ὁποία ἑρμηνεύει τὸ ἀνάθεμά της ὡς ψῆφο στὸν Ὅρο της: «τούτων τοίνυν μετὰ πάσης πανταχόθεν ἀκριβείας τε, καὶ ἐμμελείας παρ′ ἡμῶν διατυπωθέντων, ὁρίζομεν ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἤγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ φρονεῖν, ἢ διδάσκειν ἑτέρως. τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ προκομίζειν, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐξ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἱρέσεως οἱασοῦν, ἢ καινωφωνίαν, ἤτοι λέξεως ἐφεύρεσιν πρὸς ἀνατροπὴν εἰσάγειν τῶν νυνὶ παρ′ ἡμῶν διορισθέντων· τούτους εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν, ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες εἶεν, ἢ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι αὐτούς»[746].

Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ Ὅρου τῆς Συνόδου εἶναι παρόμοιο μετὰ τῶν: Δ′ καὶ Ε′, Οἰκουμενικῶν Συνόδων, (βλ. ἀνωτέρω). Τὸ ὅτι τὸ ἀνάθεμα στὴν προκειμένη περίπτωση ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς ποινὴ καταδεικνύεται κατ′ ἀρχὰς ἀπὸ τὸν ὁρισμὸ τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τοὺς μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς «ἀναθεματίζεσθαι αὐτοὺς» (=νὰ τοὺς ἀναθεματίζετε). **Ἂν ὁ ἀναθεματισμὸς τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς - καὶ συνεπακόλουθα τῶν: Δ′ καὶ Ε′, Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ποινῆς, τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ ἐπαναααναθεματιστοῦν (ὡς ποινή), ὑπὸ ζῶντος συγχρόνου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου[747]. Κατὰ συνέπεια τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικούς· πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν ὑπὸ ζῶντος ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου. Δὲν δύναται τὸ ἴδιο καὶ αὐτὸ ἀνάθεμα ὡς πρὸς τοὺς μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς νὰ ἰσχύει ὡς ψῆφος πρὸς ποινὴ καὶ ταυτοχρόνως αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀνάθεμα, στὸ ἴδιο ἀπόσπασμα τοῦ Ὅρου καὶ μάλιστα νὰ βρίσκεται συναπτὰ ὡς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς**

746 ΣΜΠ3, 652 / MCC11, 640.

747 Πράγματι τὸ «ἀναθεματίζεσθαι» ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ποινῆς, ὡς τοῦτο καταδεικνύεται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τὸν 27ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἀπὸ τὸν 92ο τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς ποὺ τὸν ἐπαναλαμβάνει. «Τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας ἐπ′ ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἁρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι», Πηδάλιον, 205-299 / ΡΠΣ2, 279-521 / ΚΙΚ, 94-172. (Τὸ ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι δὲν διακρίνουν τὰ δογματικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα θέματα, βλ. ὑποσ. 1108).

νὰ ἰσχύει ὡς ποινή. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ Σύνοδος ἐξηγεῖ τί ἐννοεῖ στὸν 81ο ἱερὸ Κανόνα της, [βλ. ἀνωτέρω, πρβλ. ἀκόμη Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 718-719, βλ. καὶ κατωτέρω πῶς ἡ Σύνοδος ἑρμήνευσε τὸ ἀνάθεμα τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς Ρώμης (649)]. **Ἄλλωστε ἔχουμε καὶ τὸ «consensus Consiliorum»** (= συμφωνία Συνόδων) **τὸ ὁποῖο ἐξηγεῖ ἐν προκειμένῳ τὸν Ὅρο τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς ὅπως καὶ τῶν: Δ΄ καὶ Ε΄, Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος λοιπόν, ρητῶς καὶ ἀπεριφράστως ὁρίζει, ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν οἱ κληρικοὶ τοὺς ὁποίους ἔχει ἀναθεματίσει,** (βλ. κατωτέρω).

Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποία τὸν ἀναθεματισμὸ τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς Ρώμης ἐπὶ Γρηγορίου Γ΄ (731-741): «Ὅπερ μαθὼν ὁ θεόληπτος πάπας Ῥώμης Γρηγόριος (τὴν ἔξωση ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου Κπόλεως τοῦ Πατριάρχου ἁγίου Γερμανοῦ γιὰ τὶς ἱερὲς εἰκόνες ὑπὸ τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου), θείαν καὶ ἱερὰν συστησάμενος σύνοδον· **τοὺς εἰκονομάχους γενναίως ἀναθέματι καθυπέβαλεν·** ἐλέγχοις πολλοῖς καὶ σφοδροῖς πρὸς τὸν βασιλέα χρησάμενος Λέοντα»[748]. Καὶ τῆς τοπικῆς Συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ Πατριάρχου Θεοδώρου Α΄ (739-770): «Ὁμοίως τε καὶ Θεόδωρος, ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος ἀθροίσας θεοσύλλεκτον σύνοδον· τὰς ἁγίας ἓξ οἰκουμενικὰς συνόδους, ἀριθμῷ καὶ διπτύχοις ἐκήρυξε· **τὴν ἀναφυεῖσαν τῶν ἁγιοκαύστων αἵρεσιν ἀναθέματι καθυπέβαλεν**»[749]. Ἀλλὰ καὶ ὡς λέγει ὁ ἅγιος Ταράσιος στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς: «...καὶ τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὁμοπίστους ἡμῶν Χριστιανοὺς ἑτέρως, καὶ συμφωνοῦντας αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως, καὶ ἠλλοτριωμένους ἡμᾶς ἐκείνων ἁπάντων, καὶ καθ΄ ἑκάστην ὑπὸ πάντων ἀναθεματιζομένους»[750]. Τὸ ὁποῖο συνεπιβεβαιώνει καὶ ὁ Παῦλος Δ΄ Πατριάρχης Κπόλεως, (βλ. ἀνωτέρω σσ. 447-448). **Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναθέματα ποὺ ἦταν γιὰ τοὺς συγκεκριμένους Εἰκονομάχους, ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὰ ἐξέλαβε ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση διὰ τοῦτο καὶ θὰ καθαιροῦσε τοὺς προσερχομένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους ἐὰν παρέμεναν ἀμετανόητοι,** (ὡς πρὸς τοῦτο βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο).

748 ΣΜΠ3, 710.
749 ΣΜΠ3, 710.
750 ΣΜΠ3, 728-729.

Ἀλλ΄ ἡ Σύνοδος τὸ ἀνάθεμα τὸ ἑρμηνεύει ὡς ψῆφο πρὸς ποινὴ στὸν Ὅρο τῆς Πίστεώς της: «καὶ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν· οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες πόῤῥω τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν», καί: «Τοὺς οὖν τολμῶντας ἑτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν, ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν,... ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικοὺς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκοὺς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι», (βλ.σσ. 689-690). **Ἡ τελευταία λοιπὸν ἐπισήμως ἀναγνωρισμένη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξηγεῖ ὅλες τὶς προηγούμενες ὅτι τὰ ἀναθέματά τους, ὅπως καὶ τὸ δικό της, ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς ποινή. Ἰδοὺ τὸ «consensus Consiliorum»**[751]. (Βλ. κατωτέρω ὅτι εἶχε δικαίωμα ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀποκόψει ἕνα τμῆμα της).

751 Οἱ ἀποφάσεις ἐκ τῶν Ὅρων τῶν τριῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Δ΄ ,Ε΄ καὶ ΣΤ΄) ὡς πρὸς τοὺς κληρικούς, ἀποσπασμένες ἀπὸ τὴν συνάφειά τους, εἶναι οἱ ἑξῆς:

Δ΄ καὶ ΣΤ΄ Οἰκουμενικῶν: «εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι, ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου».

Ε΄ Οἰκουμενικῆς: «εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος ἀλλότρια ἱερέων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως πράττων, γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου».

Οἱ μὲν δύο Σύνοδοι χρησιμοποιοῦν τὴν λέξη « ἀλλοτρίους... ἐπισκοπῆς...κλήρου», ἡ δὲ τρίτη τὴν λέξη: «γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου». Θὰ δοῦμε αὐτὲς τὶς δύο λέξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων «ἀλλοτρίους» καὶ «γυμνωθήσεται» ὅτι χρησιμοποιοῦνται καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν καθαίρεση τῶν κληρικῶν.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη: «**ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης** καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντας», 2ος ἱερὸς Κανόνας τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς, Πηδάλιον, 171 / ΡΠΣ2, 195 / ΚΙΚ, 70. «**τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριοῦσθαι τῆς Ἐπισκοπῆς**, καὶ εἶναι καθηρημένον», 7ος ἱερὸς Κανόνας τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς, Πηδάλιον, 173 / ΡΠΣ2, 200 / ΚΙΚ, 72. «**πάντη τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας ἠλλοτριώσαμεν**», ἐπιστολὴ Γ΄ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο, ΣΜΠ1, 546 / MCC4, 1461. «παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου καθηρῆσθαι, **καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον**», Γ΄ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο, σ. 440. «**ἀλλότριον εἶναι τὸν αὐτὸν Νεστόριον τοῦ τε ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς συλλόγου ἱερατικοῦ**», Γ΄ Οἰκουμενικῆς, σ. 440. «καθαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, **καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον**», Δ΄ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὸν Διόσκορο, σ. 441. «**πάσης ἡμᾶς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλοτρίους ὑπάρχειν**», ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὸν Μακάριο, σ. 441. «**καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας ἀπηλλοτριωμένον ἔχομεν**», Σύνοδος τοῦ 1347 ὡς πρὸς τὸν Ἀκίνδυνο, σ. 442.

Ἔτσι ἑρμήνευσε τὸ ἀνάθεμα τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ Σύνοδος τοῦ 843, ἐπὶ ὁσίου Μεθοδίου Πατριάρχου Κπόλεως, ποὺ ἀποκατέστησε τὶς ἱερὲς Εἰκόνες καθαιρώντας τοὺς Εἰκονομάχους κληρικοὺς ὅσους παρέμειναν ἀμετανόητοι, (βλ.σ. 579). **Ἰδοὺ καὶ πάλι τὸ «consensus Consiliorum».**

Ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἑρμηνεύει τὸ ἀνάθεμα τῆς Συνόδου τοῦ 1347 ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση, καθαιρώντας τοὺς συγχρόνους αἱρετικούς της (Ματθαῖο Ἐφέσου, Ἰωσὴφ Γάννου κ.ἄ. τὸ ὅτι φρονοῦσαν τὰ τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου τὸ ἐπιβεβαιώνει ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ στὸν Τόμο της ὡς ἑξῆς: «τὰ ἐκείνων ἀνιάτως νοσούντων» βλ. τὴν συνάφειά του ΔΣΘ2, 230, βλ. γιὰ τὸ ἀνάθεμα τῆς Συνόδου 1347, ΔΣΘ2, 215).

Καὶ τέλος καὶ **ἡ ἐν Λατερανῷ Σύνοδος**, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἑρμηνεύει τὸ ἀνάθεμα ὡς ψῆφο, τὸ ὁποῖο προκύπτει ἀπὸ τὸν Ὅρο τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου -ποὺ καταχωρήσαμε μόλις ἀνωτέρω - τὸν ὁποῖο συμπεριέλαβε στὰ πρακτικά της. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἀνάθεμα ποὺ διατύπωσε ἡ ἴδια σὲ ἐπιστολή της, «τῆς ἐν Ρώμῃ πρὸς πάντας Χριστιανούς», ὡς ἑξῆς: «ἀλλὰ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμῖν παρ′ ὃ παρελάβομεν ἐκ τε τῶν ἁγίων

Ὡς πρὸς τὴν δευτέρα: «Καὶ εἰ μὲν ἱερατικός ἐστιν ὁ παραβάτης τῶν ὁρισθέντων, **ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερατικῆς ἀξίας προστάσσομεν**», 81ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς, βλ. ἀνωτέρω. «καὶ πρόδηλον αἱρετικὸν **πάσης ἱερατικῆς τάξεώς τε καὶ λειτουργίας γυμνωθῆναι**. καὶ καθαιρεθέντος αὐτοῦ», ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς ὡς πρὸς τὸν Πολυχρόνιο, σ. 441. «τὸν μὲν Ἐφέσου καὶ τὸν Γάννου τῶν ἀρχιερατικῶν συμβόλων **καὶ πάσης ἱερωσύνης ἀπογυμνοῖ** τοῦτο καὶ τῆς ἱερᾶς συμψηφισαμένης συνόδου», Θ′ Οἰκουμενικῆς, σ. 442. «καὶ τοὺς κοινωνοῦντας τούτοις ἐν γνώσει ἀκοινωνήτους ἔχομεν **καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας τοὺς ἔχοντας ἀπογυμνοῦμεν**», Θ′ Οἰκουμενικῆς, σ. 442.

Καὶ ὡς πρὸς τὶς δύο: «**ἐγύμνωσεν αὐτὸν τῆς τοῦ ἐπισκόπου, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἠλλοτρίωσεν ἀξίας**», ἀπόφαση τοῦ ἁγίου Λέοντος Πάπα Ρώμης ὡς πρὸς τὸν Διόσκορο στὴν ὁποία ἔγινε σύμψηφος ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ καὶ τὸν καθαίρεσε, ΣΜΠ2, 126 / MCC6, 1048.

Εἶναι κοινὸς τόπος λοιπὸν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων στὸ ὅτι χρησιμοποιοῦν τὶς λέξεις αὐτὲς ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση κληρικῶν. Στὸ ὁποῖο - ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση - ἔρχεται καὶ ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ νὰ συναινέσει λέγοντας: «**ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικοὺς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν**». **Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ «consensus Consiliorum», ὡς ἤδη ἐλέχθη, ποὺ θέλει τὰ ἀναθέματα, σ′ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, ὡς πρὸς τοὺς κληρικούς, νὰ ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση.**

ἀποστόλων καὶ τῶν ἐγκρίτων πατρῶν, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν πέντε συνόδων, ἀνάθεμα ἔστω, ὡς προειρήκαμεν. καὶ πάλιν λέγομεν. εἴ τις ἡμᾶς εὐαγγελίζεται παρ′ ὃ παρελάβομεν ἐξ αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω»[752]. (Βλ. καὶ τὸν Ὅρο τῆς Συνόδου κυρίως στὴν Κ′ παράγραφο ΣΜΠ2, 516 / MCC10, 1160-1161 / ΑCΟΛ, 386). **Αὐτὸ τὸ ἀνάθεμα τὸ ἑρμήνευσε στὴν πράξη ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὡς ψῆφο πρὸς καθαίρεση, ἡ ὁποία τὸν Μακάριο ὁ ὁποῖος χειροτονήθηκε ἀπ′ αὐτοὺς τοὺς αἱρετικοὺς** (καὶ τοὺς Στέφανο, Κωνσταντῖνο καὶ Πολυχρόνιο) **ὁ ὁποῖος εὐαγγελίσθηκε «παρ′ ὃ παρελάβομεν», τὸν καθαίρεσε (καὶ τοῦ ἀφαίρεσε τὴν ἱερωσύνη διὰ τῆς καθαιρέσεως).**

Εἶχε - καὶ ἔχει - βεβαίως τὸ δικαίωμα ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀποκόψει ἕνα τμῆμα της, μὲ τὴν κυριολεκτικὴ ἔννοια (δηλαδὴ ὡς ποινή), ἐὰν ἔκρινε - ἢ κρίνει - ὅτι ἔτσι ἔπρεπε νὰ πράξει. Στὶς συγκεκριμένες ὅμως περιπτώσεις ὡς καταδεικνύεται ἀδιάψευστα, ἐκ τῶν κειμένων, δὲν τὸ ἔπραξε.

Ἐπανερχόμενοι, ὥστε λέγοντας ἡ ἐν Λατερανῷ σύνοδος γιὰ ἀναθεματισμὸ καὶ τῆς αἱρέσεως καὶ ὀνομαστικῶς τῶν αἱρετικῶν, ἐννοεῖ ὅτι ψηφίζει νὰ καθαιρεθοῦν αὐτοὶ ἀπὸ σύνοδο διότι εἶναι ἤδη ἀναθεματισθέντες, δηλαδὴ χωρισμένοι τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας τους. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη περισσότερο βλέποντας ὅτι καὶ οἱ προσωπικοὶ ἀναθεματισμοί: τοῦ Νεστορίου, τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Ἐπισκόπων, τοῦ Διοσκόρου καὶ τῶν Εἰκονομάχων, ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση.

Ἐπὶ πλέον, προσθέτουμε ὅτι μία τοπικὴ σύνοδος - ὅσο μεγάλη σὲ ἀριθμὸ Ἐπισκόπων καὶ ἂν ἦταν – δὲν ἦταν ἁρμόδια νὰ καθαιρέσει τοὺς συγκεκριμένους αἱρετικοὺς (Σέργιο, Πύρρο καὶ Παῦλο) διότι ἦταν ἄλλης δικαιοδοσίας κληρικοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ 74ος ἱερὸς ἀποστολικὸς Κανόνας ἀπαιτεῖ τρεῖς κλήσεις τοῦ κατηγορουμένου - ἐδῶ ἰσχύει καὶ τὸ «οὐδεὶς κρίνεται ἀναπολόγητος» – καὶ ἐὰν δὲν προσέλθει τότε ἐπιβάλλεται ἡ «ἐρημοδικία». Ἀκόμη ὁ ἐγκαλούμενος ἔχει δικαίωμα «ἐκκλήτου» (βλ. 9ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς), ὡς

752 ΣΜΠ2, 520 / MCC10, 1180 / ΑCΟΛ, 414.

ἔπραξε ὁ αἱρεσιάρχης Εὐτυχὴς στὴν σύνοδο τοῦ 449, ὡς οἰκουμενικῆς προοριζομένης καὶ ἡ ὁποία κατέληξε σὲ αἱρετική. Ὁ δὲ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης σχετικῶς λέγει: «Εἰ γὰρ ἡ ἔκκλητος εἶναι ἀγωγὴ ἀπὸ οἱουδήποτε δικαστηρίου ἐφ' ἕτερον μεῖζον δικαστήριον» καὶ ἀφοῦ ἱεραρχεῖ κατὰ σειρὰ ὁ Ὅσιος καταλήγει: «καὶ ἡ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ἐδῶ πλέον πᾶσα ἔκκλητος περαιοῦται καὶ τελειώνει, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι ἄλλο τι κριτήριον μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον»[753].

Ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος – τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου - ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«Ἔτσι, ἐπέτυχε (ὁ ὅσιος Μάξιμος σ.σ.) δεύτερη Συνοδικὴ καταδίκη τῆς αἱρέσεως στὴν Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ (649), ποὺ εἶχε ἐπισημότερο χαρακτῆρα σὲ σχέση μὲ τὴν προηγούμενη τῶν Ἱεροσολύμων, ἀφοῦ τώρα πλέον ὄχι μόνον καταδικάστηκε ἡ αἵρεση, ἀλλὰ ἐπιπλέον ἀναθεματίστηκαν καὶ οἱ αἱρετικοὶ Πατριάρχες Κπόλεως Σέργιος, Πύρρος καὶ Παῦλος. Ἐὰν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Συνόδου αὐτῆς (τὸ 649), ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Μάξιμος, θεωροῦσαν τοὺς παραπάνω αἱρετικοὺς ὡς ἤδη εὑρισκομένους ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας (ἀναθεματισμένους), λόγῳ τῶν αἱρετικῶν τους διδασκαλιῶν, τότε γιατί νὰ τοὺς ἀναθεματίσουν; Μία τέτοια ἐνέργεια θὰ ἦταν περιττή. Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: Πότε ὄντως οἱ αἱρετικοὶ αὐτοὶ ἀναθεματίστηκαν; Ὅταν ἄρχισαν νὰ διδάσκουν τὶς αἱρετικές τους διδασκαλίες (615) ἢ μετὰ ἀπὸ 34 χρόνια, ὅταν συνεκλήθη ἡ Σύνοδος τοῦ Λατερανοῦ; Ἀσφαλῶς, ὅταν συνεκλήθη ἡ Σύνοδος»[754].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ μὴ ὀρθὸ τῆς ἐνστάσεως εἶναι ὅτι τὸ ἀνάθεμα τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου τὸ ἐκλαμβάνει ὡς ποινὴ ἐνῶ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση. Οἱ δὲ αἱρετικοὶ Μονοθελῆτες ἀναθεματίστηκαν ἀπὸ μόνοι τους (δηλαδὴ χωρίσθηκαν τοῦ Θεοῦ)

753 Πηδάλιον, 120.
754 Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 15ος κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ Ἀποτείχισις, σ.20.

διδάσκοντας τὴν αἵρεση. Ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας ἦταν ἀναθεματισμένος ἤδη ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς αἱρέσεως, ἂν καὶ δὲν εἶχε ἀναθεματιστεῖ ὑπὸ συνόδου μέχρι θανάτου του, (βλ. ἀνωτέρω τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος ὑπὸ τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου). Ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας ἦταν ἤδη χωρισμένος τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας του καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀναθεμάτισε ὀνομαστικῶς ἡ Ε′ Οἰκουμενική. Οἱ Φράγκοι, μολονότι ἡ Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν τοὺς ἀναθεμάτισε ὀνομαστικῶς, κατ' οἰκονομίαν, ἐν τούτοις ἦταν χωρισμένοι τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας τοῦ Filioque.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ οἱ μονοθελῆτες Πατριάρχες Κπόλεως Σέργιος, Πύρρος καὶ Παῦλος ἦταν ἤδη ἀναθεματισθέντες ἐξ αἰτίας τῆς ἀσεβείας τους (δηλαδὴ ἐπαναλαμβάνουμε, πρὸς ἀποφυγὴ παρεξηγήσεως, ὅτι ἤδη εἶχαν χωρισθεῖ τοῦ Θεοῦ) καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀναθεμάτισαν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐν Λατερανῷ Συνόδου. Δηλαδή, κατέθεσαν τὴν ψῆφο τους αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν οἱ συγκεκριμένοι αἱρετικοὶ καὶ ὅσοι πρεσβεύουν τὰ ἴδια φρονήματα, διότι ἀποτελοῦν ἑστία μολυσμοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς διδασκαλίας τους καὶ διὰ τῆς κοινωνίας τους, (τί συνέπειες ἔχει ἡ κοινωνία τους γιὰ τὸν ὅσιο Μάξιμο βλ.σσ. 321κ.ἑ.).

Συνεπῶς στῆς ἐνστάσεως ἐρώτηση: «Πότε ὄντως οἱ αἱρετικοὶ αὐτοὶ ἀναθεματίστηκαν; Ὅταν ἄρχισαν νὰ διδάσκουν τὶς αἱρετικές τους διδασκαλίες (615) ἢ μετὰ ἀπὸ 34 χρόνια, ὅταν συνεκλήθη ἡ Σύνοδος τοῦ Λατερανοῦ;»· ἡ ἀπάντηση εἶναι: οἱ αἱρετικοὶ αὐτοί, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀναθεματίστηκαν ἀπὸ μόνοι τους ὅταν ἄρχισαν νὰ διδάσκουν τὴν αἵρεση καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀναθεμάτισε ἡ ἐν Λατερανῷ σύνοδος. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τοὺς καθαίρεσε, δὲν εἶχε τὴν ἁρμοδιότητα ὡς τοπικὴ σύνοδος νὰ τοὺς καθαιρέσει, (βλ. περισσότερα ἀνωτέρω). Ὁ Σέργιος κοιμήθηκε, πολὺ πρὶν τὸ 649, ὡς ἀκαθαίρετος κληρικὸς καὶ οἱ σύγχρονοι τῆς Συνόδου, Πύρρος καὶ Παῦλος, δὲν καθαιρέθηκαν ἀπὸ καμία σύνοδο. Ἡ διακοπὴ κοινωνίας ἀπὸ τὸν ὅσιο Μάξιμο συνέβη ἀπὸ ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς, ὡς ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ′ συνόδου. Καὶ ἀκόμη προσθέτουμε ὅτι ἡ αἵρεση δὲν διδασκόταν ἐμφανῶς ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς μέχρι τὸ 633 μὲ τὴν «ὑδροβαφῆ ἕνωσιν», διότι μὲ τὸν ἔλεγχο τῶν Ὀρθοδόξων ὑποκρίθηκαν τοὺς ὀρθοδόξους· ἡ αἵρεση, ἐμφανῶς καὶ ἀπροκαλύπτως, ἄρχισε νὰ διδάσκεται μὲ τὴν «Ἔκθεσιν» τοῦ Σεργίου τὸ 638.

Καὶ συνεχίζεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως λέγοντας: «Μία τέτοια ἐνέργεια θὰ ἦταν περιττή». Ὁ ἀναθεματισμός, ὅμως, τῶν αἱρετικῶν συνοδικῶς, ἀποτελεῖ καὶ συναγερμὸ στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαναλαμβάνεται κάθε φορὰ ποὺ ἐπανεμφανίζεται ἡ αἵρεση. Καὶ ἐνῶ ἀναθεματίστηκαν οἱ αἱρετικοὶ στὴν σύνοδο τῆς Ρώμης τὸ 640, στὴν ἐν Λατερανῷ σύνοδο τὸ 649, παρὰ ταῦτα ἀναθεματίστηκαν καὶ ἀπὸ τὴν ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἀλλὰ καὶ στὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀναθεματίζονται ὀνομαστικῶς ὁρισμένοι ἐκ τῶν αἱρετικῶν, τὸ ὁποῖο ἀνάθεμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε ἔτος στὴν Ἐκκλησία. Δείχνοντας πὼς ὄχι μόνον δὲν εἶναι περιττὴ ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀναγκαιοτάτη.

2α ἔνσταση:

«Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς φυλακισμένος καὶ ἀνακρινόμενος ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν μονοθελητῶν ἐρωτᾶται: "οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κπόλεως;". Καὶ ἀπαντᾶ: "οὐ κοινωνῶ... ὅτι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους ἐξέβαλον". Ἐδῶ ὁ ἅγιος προβάλλει ὡς αἰτία τῆς ἀκοινωνησίας του πρὸς τὸν μονοθελήτη πατριάρχη τὴν οὐσιαστικὴ ἀθέτηση ἀπὸ τοὺς Μονοθελῆτες τῶν δογμάτων, τὴν στρέβλωση τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐκφράζεται στὶς πρῶτες τέσσαρες οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἀφοῦ μὲ τὴν κακοδιδασκαλία τοῦ Μονοθελητισμοῦ κολοβώνεται ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖται σ' αὐτό. Προσθέτει: "οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τῆς μετὰ ταῦτα...γενομένης Συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένων ἐπιφοιτᾷ;". Ἐδῶ τῆς ἀκοινωνησίας τοῦ Ἁγίου προηγεῖται συνοδικὴ κατάκριση καὶ τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν αἱρετικῶν ποιμένων ὑπὸ τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς Ρώμης»[755].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ εἰσαγόμενο ἀπόσπασμα τοῦ ὁσίου Μαξίμου, ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὁλόκληρο εἶναι τὸ ἑξῆς: «Οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ὀγδόης

755 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἀκοινωνησία καὶ Ἀποτείχισις..., σ. 4.

ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;». (Βλ. τὴν ἔννοια ποὺ ἔχει αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα σσ. 94κ.ἑ.). Ὁ Ὅσιος, σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα, διακρίνει τρεῖς διαφορετικὲς κατακρίσεις. Πρώτη ἀπὸ μόνοι τους, δευτέρα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ τρίτη ἡ μετὰ ταῦτα σύνοδος ποὺ (δῆθεν) τοὺς καθαίρεσε, τὴν ὀγδόη ἰνδικτιῶνα δηλαδὴ τὸ 650 (τεκμηρίωσή του ὡς πρὸς τὴν ἰνδικτιῶνα βλ. τὴν παραπομπὴ στὴν ἀνωτέρω παρένθεση). Ταυτίζεται, σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση, μὴ ὀρθῶς ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἡ ὑπὸ Ρωμαίων Σύνοδος ποὺ συγκροτήθηκε τὸ 649 καὶ ἡ μετὰ ταῦτα τὸ 650 τῆς ὁποίας δὲν ἀναφέρει ὁ Ὅσιος τὸν τόπο. Ἀλλ' ἔστω, ἂν πρὸς στιγμὴ δεχθοῦμε ὅτι πράγματι εἶναι ἡ ἴδια σύνοδος τῆς Ρώμης τοῦ 649 αὐτὴ ποὺ ἐννοεῖ (καὶ μπορεῖ ἄραγε τοπικὴ σύνοδος νὰ καθαιρέσει κληρικοὺς ἄλλης δικαιοδοσίας;)· ἡ διακοπὴ ὅμως τοῦ Ὁσίου καὶ τῶν ἐνισταμένων συνέβη μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς «Ἐκθέσεως» τοῦ Σεργίου τὸ 638, ποὺ ἀπροκάλυπτα κηρύχθηκε δημοσίως ἡ αἵρεση. Δηλαδὴ περὶ τὰ δέκα ἔτη πρὸ τῆς Συνόδου τοῦ 649 (ἢ 650) ποὺ ὑποτίθεται ὅτι καθαίρεσε τοὺς αἱρετικούς, ὡς λέγει ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου «πρὸ συνοδικῆς διαγνώμης» αὐτῶν τῶν ψευδεπισκόπων.

Καὶ ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ ἐπαναλάβουμε, γιὰ ἄλλη μία φορά, ὅτι τὸ ἀνάθεμα τῆς τοπικῆς συνόδου τῆς Ρώμης τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν αἱρετικῶν, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς καθαιρέσεως ἀλλὰ τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση, δηλαδὴ ὅτι πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν αὐτοὶ οἱ αἱρετικοί. Ἀκόμη, ὁ ὅσιος Μάξιμος ταυτιζόμενος μὲ τὸν ὅσιο Σωφρόνιο Ἱεροσολύμων ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ΣΤ' Οἰκουμενικὴ – μᾶλλον ἡ Σύνοδος ἀκολούθησε τὸν Ὅσιο - τὴν αἵρεση τῶν Μονοενεργητῶν καὶ Μονοθελητῶν τὴν ἐκλαμβάνουν ὡς ἀνανέωση τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοφυσιτῶν. Ὁ ὅσιος Σωφρόνιος αὐτὸ τὸ λέγει πρὶν συνέλθει ἡ τοπικὴ σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ ἰδίου τὸ 634, ἡ ὁποία καταδίκασε τὴν νέα αὐτὴ αἵρεση. Ὁ δὲ ὅσιος Μάξιμος λέγει τὸ 646-647 ὅτι ὁ ἀναθεματισμὸς τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς πρὸς τὴν αἵρεση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, ἀφορᾶ καὶ τὴν αἵρεση τοῦ μονοενεργητισμοῦ καὶ μονοθελητισμοῦ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ Μονοθελῆτες αἱρετικοί, ἐπειδὴ πρέσβευαν αὐτὴν τὴν αἵρεση, ἦταν ἤδη ἀναθεματισθέντες (τὸ τί σημαίνει βλ. ἀμέσως κατωτέρω) πρὶν

τοὺς ἀναθεματίσουν οἱ σύγχρονες τοπικὲς σύνοδοι[756]. Δὲν σημαίνει ὅμως ὅτι αὐτομάτως ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους· ἀπόδειξη, ὁ Μακά-

---

756 Καὶ ὅπως ἦταν ἤδη ἀναθεματισθέντες οἱ Μονοενεργῆτες αἱρετικοὶ τὸν 7ο αἰῶνα, ὡς λέγει ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, πρὶν ἀναθεματιστοῦν ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοπικῶν συνόδων, κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἦταν ἤδη ἀναθεματισθέντες (=χωρίσθηκαν τοῦ Θεοῦ) καὶ οἱ Εἰκονομάχοι αἱρετικοὶ τὸν 8ο αἰῶνα· ἀκόμη καὶ πρὶν ἀναθεματιστοῦν ὑπὸ τῶν τότε (στὴν πρώτη φάση τῆς αἱρέσεως, 730-787) τοπικῶν Συνόδων· καὶ πρόκειται περὶ ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν ἂν καὶ εἶχαν ἀναθεματιστεῖ ὑπὸ τοπικῶν συνόδων ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ Μονοενεργῆτες-Μονοθελῆτες. Ὁ ὅσιος Στέφανος ὁ Νέος ἔδρασε ἐκείνη τὴν περίοδο καὶ ὡς λέγεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἶναι ἐντολὴ νὰ μὴ συγκοινωνοῦμε μὲ τοὺς αἱρετικοὺς («ἀλλ' ὅτι κωλύομαι παρὰ τοῦ ἐντελλομένου αἱρετικοῖς μὴ συγκοινωνεῖν», βλ. στὸ κείμενο κατωτέρω). Τὴν διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τῶν αἱρετικῶν ὁ Ὅσιος τὴν ἐξελάμβανε ὡς ὑποχρεωτικὴ διὰ τοῦτο δὲν κοινώνησε μαζί τους οὔτε καὶ πῆρε κάτι ποτὲ ἀπ' αὐτοὺς («Οὐ γὰρ οἶδά ποτε ἐμαυτὸν...ἢ παρὰ τῶν αὐτῶν χειρῶν εἰληφότα τι»). Ἀπολύτως σύμφωνη ἡ διδασκαλία καὶ πράξη του, μὲ τὴν διδασκαλία καὶ πράξη τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων. Διασώζει ὁ βιογράφος του ἕνα συγκινητικὸ περιστατικὸ σχετικὸ μὲ τὸ θέμα μας τὸ ὁποῖο καταχωρεῖται στὴν συνέχεια:

«Οἱ ὑπεύθυνοι τῶν φυλακῶν καὶ ὅλοι ὅσοι ἄκουγαν ἀπὸ παλιὰ γιὰ τὴ φήμη τοῦ Ὁσίου (Στεφάνου τοῦ Νέου), ὅταν εἶδαν πράγματι νὰ διασώζει ἄθικτο τὸ "κατ' εἰκόνα Θεοῦ", ἕναν πραγματικὰ ἐπίγειο ἄγγελο, θαμπώθηκαν, γι' αὐτὸ κάποιος δεσμοφύλακας εἶπε κρυφὰ στὴν γυναῖκα του, ὅπως ὁ γνωστὸς Μανωέ· "Χαθήκαμε, γυναῖκα, ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς μανίας τοῦ βασιλιᾶ. Σὰν θεὸ εἶδα τὸν Στέφανο ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Αὐξεντίου ποὺ φυλακίσθηκε τώρα". Ἡ τιμία ἐκείνη γυναῖκα, ἡ νέα Σαραφθία καὶ Σουμανίτις, στὴν πραγματικότητα ἡ Φοίβη, μπορῶ νὰ τὴν πῶ καὶ Τρύφαινα, μὲ κατάλληλες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἄνδρα της καταφέρνει νὰ μάθει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει αὐτὸς ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ Μακαρίου καὶ κρυφὰ ἀπὸ τὸ σύζυγό της μπαίνει στὴν φυλακή, πέφτει στὰ πόδια τοῦ Ὁσίου και ζητᾶ τὴν εὐχή του καὶ ἱκετεύει στὴν συνέχεια τὸν Ἅγιο νὰ τῆς ἐπιτρέψει νὰ διακονεῖ τὶς ἀνάγκες του λέγοντας τὰ ἑξῆς· "Μὴ περιφρονεῖς, Πάτερ μου, ἐμένα τὴν δυστυχισμένη ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ σὲ παρηγορήσω φέροντάς σου τὰ ἀναγκαῖα οὔτε νὰ μὲ σιχαθεῖς τὴν ἁμαρτωλή. Ἀπ' αὐτές μου τὶς ἐνέργειες ἐλπίζω κι ἐγὼ νὰ πάρω κάποιον μισθὸ ἀπὸ τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ μὴ διώχνεις ἐμένα τὴν ἀνάξια".

Ὅταν ὁ ἔντιμος Πατὴρ τὴν εὐλόγησε, ἀλλὰ δὲν δέχθηκε καμμία προσφορὰ ἐκ μέρους της, αὐτὴ τοῦ εἶπε· "Σεβαστὲ Πάτερ, γιατί ἀπορρίπτεις τὴν ἐμπιστοσύνη μου σὲ σένα; Κι ἂν ἀκόμη ἡ ἀναξιότητά μου σὲ κάνει νὰ μὲ ἀπωθεῖς, ὅμως γνωρίζει ἡ εὐλάβειά σου νὰ δείχνει συμπάθεια. Ὅπως βέβαια κάποτε ἡ χήρα Σαραφθία πρόσφερε τὸ ἀλεύρι στὸν Ἠλία, ἡ Σουμανίτις τὸ δωμάτιο τῆς φιλοξενίας στὸν Ἐλισσαῖο, ἡ μακαριζομένη στὰ Εὐαγγέλια χήρα ποὺ πρόσφερε ἀπὸ τὸ ὑστέρημά της δύο ὀβολοὺς στὸ φιλόπτωχο ταμεῖο, ἡ Σαμαρεῖτις ποὺ πρόσφερε στὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ ἀπὸ τὸ βαθὺ πηγάδι νερὸ γιὰ νὰ δροσιστεῖ, ἔτσι κι ἐγὼ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς πίστης κάνοντας κάτι παρόμοιο σὲ σένα, ἂς μὴ γυρίσω σπίτι μου ταπεινωμένη καὶ ντροπιασμένη. Ὁ Ἅγιος τῆς λέγει· **"Πήγαινε στὸ καλό, γυναῖκα, πήγαινε, γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ δεχτῶ ἔστω καὶ τὸ παραμικρὸ ἀπὸ σένα. Δὲν περιφρονῶ οὔτε τὸ φῦλο**

σου, οὔτε τὴν ἀναξιότητά σου. Μὴ γένοιτο. Ἐγὼ εἶμαι ἐντελῶς ἐλεεινὸς καὶ ἀνάξιος, ὅμως κωλύομαι ἀπὸ τὴν ἐντολὴ νὰ μὴ συγκοινωνῶ μὲ αἱρετικούς. Ποτὲ ὡς τώρα δὲν συγκοινώνησα μὲ χριστιανομάχους Εἰκονοκλάστες αἱρετικοὺς οὔτε ποτὲ πῆρα κάτι ἀπὸ τὰ χέρια τους".

Ὅταν τ' ἄκουσε αὐτὰ ἀπὸ τὸν Ἅγιο ἐκείνη ἡ γυναῖκα ποὺ ἀγαποῦσε τὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἁγίους, ὁ ἀληθινὸς φύλακας τῶν καταπιεσμένων, ἔπεσε στὸ ἔδαφος καὶ κραύγαζε· "Δὲν πρόκειται ποτέ, ὅσιε πάτερ Στέφανε, νὰ καθυβρίσω τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς μητέρας του ἢ τῶν Ἁγίων. Γνωρίζω βέβαια τί τιμωρία θὰ λάβουν ὅσοι τολμήσουν νὰ τὸ πράξουν. Ὁ ἅγιος μας πατὴρ Γερμανὸς τοὺς Εἰκονομάχους τοὺς κατέταξε στὴν κατηγορία ποὺ ἔκραξαν· ῾Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον᾽ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό, ἔντιμε Πάτερ, αὐτὸ μόνο σοῦ ζητῶ, μὴν ἀποκαλύψεις στὸν ἄνδρα μου καὶ τοὺς συναδέλφους του αὐτή μου τὴν πράξη κι ἐγὼ ἔμπρακτα θὰ ἀποδείξω στὴν Ὁσιότητά σου αὐτὰ ποὺ εἶπα".

Ὕστερα ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶπε, πηγαίνει στὸ σπίτι της, ἀνοίγει τὸ κλειδωμένο μπαοῦλο της καὶ βγάζει τρεῖς κρυμμένες εἰκόνες, τῆς Παναγίας Θεοτόκου ποὺ κρατᾶ στὴν ἀγκαλιά της τὸν Υἱό της καὶ Θεό, καὶ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ ἀφοῦ τὶς προσκύνησε μὲ πίστη μπροστά του, τοῦ τὶς παραδίδει λέγοντας· "Ἂς βρίσκονται αὐτὲς μπροστά σου, Ἅγιε, ὅταν προσεύχεσαι γιὰ νὰ μνημονεύεις καὶ μένα τὴν ἁμαρτωλή".

Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς θεοφιλοῦς συμπεριφορᾶς της, δέχθηκε ὁ Ἅγιος τὴν αἴτησή της καὶ ἀπὸ τότε κάθε Σάββατο καὶ Κυριακὴ αὐτὴ τοῦ ἔφερνε λίγο ψωμί, περίπου ἕξι οὐγκιὲς καὶ τρία κύπελα νεροῦ. Αὐτὰ ἔτρωγε καὶ ἔπινε ὁ Μακάριος τοὺς ἕνδεκα μῆνες ποὺ ἔμεινε φυλακή».

Τὸ πρωτότυπο: «Οἱ δὲ τὰ φυλακὰς πεπιστευμένοι καὶ πάντες οἱ τὴν τοῦ ὁσίου φήμην ἔκπαλαι ἐνωτιζόμενοι, ἰδόντες τοῦτον ὡς ἀληθῶς τὸ κατ' εἰκόνα ἀλώβητον διασώζοντα, τὸν κατὰ ἀλήθεια ἐπίγειον ἄγγελον ἐξεθαμβήθησαν, ὡς εἰπεῖν τινα καπικλάριον (=φυλακίτης, φυλακάτωρ) πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα ὡς ἐν μυστηρίῳ, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ Μανωέ· "Ἀπολώλαμεν, ὦ γύναι, ἐκ ταύτης τῆς τοῦ τυράννου μανίας. Ὡσεὶ θεὸν γὰρ ἑώρακα τὸν νυνὶ καθειρχθέντα ἐν τῇ φυλακῇ Στέφανον τὸν τοῦ Αὐξεντίου". Ἡ δὲ τιμία ἐκείνη γυνή, ἡ νέα Σαραφθία καὶ Σουμανίτις, ἡ κατὰ ἀλήθειαν Φοίβη, ἣν, εἴπω, καὶ Τρύφαινα ἐρωτήσει τὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸν ἄνδρα προστιθεῖσα, κλοποφορεῖ παρ' αὐτοῦ διὰ τῆς ἀκοῆς πᾶσαν τὴν πολιτείαν τοῦ μακαρίου καὶ κρυφιοπνευστὶ τοῦ συζύγου τῇ εἱρκτῇ εἰσπηδήσασα, τοῖς ποσὶ τοῦ ὁσίου κυλινδουμένη εὐχὴν ἐπεζήτει καὶ ἀντιβολεῖ ἔκτοτε τῷ ἁγίῳ αὐτὴν διακονεῖν τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοιῷσδε λέγουσα· "Μὴ ὑπέρθῃ, Πάτερ, ἐμὲ τὴν παντάλαιναν, θέλουσάν σοι παρηγορικῶς εἰσκομίζειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν, μηδὲ βδελύξῃ με τὴν ἁμαρτωλόν. Ἐκ γὰρ τοῦ τοιούτου τρόπου ἐλπίζω κἀγὼ μισθὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ κομίσασθαι. Διὸ μὴ ἀπώσῃ τὴν ἀναξίαν".

Ὡς δὲ ὁ τίμιος Πατὴρ εὐχὴν μὲν ἐπ' αὐτὴν ποιήσας, οὐκ ἐπένευσεν τὸ ὁτιοῦν λαβεῖν, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή. "Σεβάσμιε Πάτερ, τί ἀπαναίνῃ τῆς πρὸς σέ μου πίστεως; Εἰ γὰρ καὶ τὸ ἀνάξιόν μου ἀπωθεῖ με, ἀλλ' οὖν οἶδέν σου ἡ εὐλάβεια οἰκτιρμοὺς ἐπιδείκνυσθαι. Ὡς γὰρ ἡ Σαραφθία ποτὲ χήρα τῷ Ἠλίᾳ τὸ ἄλευρον καὶ ἡ Σουμανίτις τῷ Ἐλισσαίῳ τῆς φιλοξενίας τὸ δωμάτιον καὶ ἡ μακαριζομένη χήρα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοὺς τῆς ὑστερήσεως δύο ὀβολοὺς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις αὐτῷ φημὶ τῷ Χριστῷ τοῦ βαθυτάτου φρέατος τὸ παρηγορικὸν ὕδωρ,

ριος καὶ οἱ ὑπόλοιποι αἱρετικοὶ ποὺ ἐξέτασε ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ ἡ ὁποία τοὺς καθαίρεσε (ἑρμηνεύοντας στὴν πράξη αὐτὴ ἡ Σύνοδος τὸν ἀναθεματισμὸ τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν δύο τοπικῶν συνόδων τῆς Ρώμης, 640-649). **Σημαίνει ὅτι χωρίσθηκαν τοῦ Θεοῦ οἱ ἴδιοι οἱ αἱρετικοὶ** (βλ. πῶς ἑρμηνεύει τὸν ἀναθεματισμὸ ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος σ. 445) καὶ διὰ τοῦτο ὡς συνέπεια εἰσήγαγαν σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς λέγει ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ′ Συνόδου (βλ. περισσότερα σσ. 540κ.ἑ.). Ἐπιπρόσθετα, τὸ λεγόμενο ὑπ′ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος «οἱ γὰρ δι′ αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην» ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῶν Ὁσίων τῆς συγκεκριμένης περιόδου ὡς κατάγνωση ἀπὸ παλαιὲς Συνόδους καὶ παλαιοὺς Πατέρες, (βλ. καὶ σσ. 501-502). Καὶ ἀκόμη ἐφαρμόζοντας, ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας τῶν Μονοθελητῶν αἱρετικῶν Ἐπισκόπων ὑπὸ τοῦ Ὁσίου καὶ πάλι αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος, πρὸ τῆς θεσπίσεώς του, ἐκεῖνο τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως». Δηλαδή,

---

οὕτως κἀγὼ ἐλπίδι τῆς πίστεως ὅμοιόν τι διατελοῦσα πρὸς σὲ μὴ ἀποστραφείην τεταπεινωμένη, κατησχημμένη.

Ὁ δὲ ἅγιός φησιν πρὸς αὐτήν. "**Ἄπιθι, γύναι, ἄπιθι, ὅτιπερ οὐ δύναμαι δέξασθαί τι παρὰ σοῦ. Οὐ γὰρ τὴν φύσιν ἢ τὸ ἀνάξιον φεύγω. Μὴ γένοιτο. Πάντη γὰρ ἐγὼ ἐλεεινὸς καὶ ἀνάξιος, ἀλλ′ ὅτι κωλύομαι παρὰ τοῦ ἐντελλομένου αἱρετικοῖς μὴ συγκοινωνεῖν. Οὐ γὰρ οἶδά ποτε ἐμαυτὸν μετὰ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἱρετικῶν καὶ εἰκονοκαυστῶν συγκοινωνήσαντα ἢ παρὰ τῶν αὐτῶν χειρῶν εἰληφότα τι.**

Ἡ δὲ χριστοφιλὴς ἐκείνη γυνὴ καὶ φιλάγιος, ἡ κατὰ ἀλήθειαν φύλαξ καταπονουμένων, ταῦτα παρὰ τοῦ ἁγίου ἀκούσασα, ῥίψασα ἑαυτὴν εἰς τὸ ἔδαφος ἐβόα λέγουσα· "Μὴ γένοιτό μοι, ὅσιε πάτερ Στέφανε, ἐνυβρίσαι ποτὲ εἰκόνα Χριστοῦ ἢ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ἢ τῶν ἁγίων. Οἶδα γὰρ ὁποίαν δώσουσι δίκην οἱ ταῦτα τολμήσαντες πρᾶξαι. Ὁ γὰρ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Γερμανὸς τοὺς καθαιρέτας τῶν ἁγίων εἰκόνων μετ′ ἐκείνων ἔταξεν τῶν κραξάντων· ῾Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον᾿ τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν. Διό, τίμιε Πάτερ, τοῦτο μόνον αἰτοῦμαι, τοῦ κρυβῆναι τὸ δρᾶμα πρός τε τὸν ἄνδρα μου καὶ τοὺς συμφύλακας κἀγὼ ἔργῳ πληροφορήσω τὴν σὴν ὁσιότητα".

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα καὶ πρὸς τὸ ἑαυτῆς οἴκημα ἀντεισελθοῦσα, τῷ κλειδὶ τὸ ἴδιον ἀνεώξασα κιβώτιον, ἐκβάλει τρεῖς εἰκόνας κεκρυμμένας, τῆς τε παναγίας Θεοτόκου ἐν ἀγκάλαις φερούσης τὸν Υἱὸν καὶ Θεόν, καὶ τῶν κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ ἐπ′ ὄψεσιν αὐτοῦ πιστῶς προσκυνήσασα δίδωσιν αὐτῷ εἰποῦσα. "Ἔστωσαν αὗται, ἅγιε, πρὸ προσώπου σου εὐχομένου, ὅπως κἀμοῦ μνείαν ποιῇ τῆς ἁμαρτωλοῦ".

Ἐν τούτῳ τῷ θεοφιλεῖ τρόπῳ εὐδοκήσας ὁ ἅγιος πρὸς τὴν ἑαυτῆς αἴτησιν, ἔκτοτε Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ αὕτη αὐτῷ ἐκόμιζεν ἄρτου βραχύ, ὡσεὶ οὐγκίας ἕξ, καὶ ὕδατος βαυκάλια τρία. Αὕτη γὰρ ἦν ἡ βρῶσις καὶ πόσις τῷ μακαρίῳ τὸν ἑνδεκαμηνιαῖον χρόνον, ὅνπερ ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἐποίησεν», ΤΣΑΜΗ Δ., Μητερικόν, τ.6, σσ. 40κ.ἑ.

ἡ διακοπὴ κοινωνίας ἀπὸ τὸν Ὅσιο πραγματοποιήθηκε ἀπὸ ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς.

4. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος τῆς Συνόδου τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς (ΡΟΕΔ, Αὔγουστος 1983)

Ἕνα ἐπιχείρημα ποὺ ἐπιστρατεύεται ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τῶν Ἱερέων ποὺ κοινωνοῦν μὲ τὴν αἵρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ἄνευ ἄλλης συνοδικῆς πράξεως, εἶναι τὸ ἀνάθεμα τῆς συνόδου τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς (ΡΟΕΔ). Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ φέρουμε εἰς τὸ μέσον τὸ κείμενο:

«Τοῖς βάλλουσι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ διδάσκουσιν ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μεμέρισται ἐν οὕτω καλουμένοις "κλάδοις", οἵτινες διαφέρουσιν ἀλλήλων ἐν διδασκαλίᾳ καὶ τρόπῳ ζωῆς, ἢ ὅτι ἡ Ἐκκλησία οὐχ ὑφίσταται ὁρατῶς, ἀλλ' ἀπαρτισθήσεται ἐν τῷ μέλλοντι, ὅταν ἅπαντες οἱ "κλάδοι" ἢ τμήματα ἢ ὁμολογίαι ἢ προσέτι καὶ θρησκεῖαι ἑνωθῶσιν ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ οἵτινες οὐ διακρίνουσι τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια τῶν αἱρετικῶν, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ εὐχαριστία τῶν αἱρετικῶν εἰσὶν ἱκανὰ πρὸς σωτηρίαν· ὡσαύτως, τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει τοῖς προμνημονευθεῖσιν αἱρετικοῖς ἢ συνηγοροῦσι, διαδίδουσι, ἢ ὑπεραμυνομένοις τῆς καινοφανοῦς αὐτῶν αἱρέσεως τοῦ οἰκουμενισμοῦ ἐν προσχήματι ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἢ ὑποτιθεμένης ἑνώσεως τῶν διαχωρισθέντων χριστιανῶν,

Α Ν Α Θ Ε Μ Α»[757].

Τὸ ἴδιο τὸ κείμενο χωρίζεται σὲ τρία μέρη:

1) Αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι βάλλουν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διδάσκουν τὴν θεωρία τῶν κλάδων ἢ ὅταν ἑνωθοῦν οἱ κλάδοι ἢ οἱ θρησκεῖες τότε ἔχουμε τὴν Ἐκκλησία. Ἐδῶ τὸ κείμενο ἀναφέρεται σ' αὐτοὺς ποὺ ἐνσυνειδήτως πλήττουν τὴν Ἐκκλησία (ὅσο τὸ κατ' αὐτοὺς) καὶ διδάσκουν τὰ ἀνωτέρω.

2) Καὶ αὐτοὶ ποὺ (ἐννοεῖται βάλλουν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ) δὲν διακρίνουν τὴν ἱερωσύνη καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ μυστήρια τῶν αἱρετικῶν καὶ λέγουν πὼς εἶναι ἱκανὰ πρὸς σωτηρία. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἑρμηνευθεῖ ἡ λέξη αἱρετικοί. Δύο ἐκδοχὲς ὑπάρχουν: α) νὰ ἐννοεῖ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικούς, τὸ καὶ πιθανότερο, ὅπως καὶ ἀπὸ ἄλλα κείμενα τῆς συνόδου φαίνεται (βλ. ἐπιστολὲς πόνου) καὶ β) τοὺς ἴδιους τοὺς Οἰκουμενιστὲς ποὺ δροῦν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐμεῖς θεωροῦμε ὡς ἀπίθανο, ὡστόσο τὸ συμπεριλαμβάνουμε διότι ἔτσι ἐκλαμβάνεται ὑπὸ ὁρισμένων.

3) Ὁμοίως (μὲ τοὺς ἀνωτέρω), εἰς ὅσους κοινωνοῦν ἐν γνώσει μὲ αὐτοὺς τοὺς αἱρετικοὺς ποὺ ἔχει προμνημονεύσει ἢ ὑπερασπίζουν, διαδίδουν ἢ ὑπεραμύνονται τὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Καὶ γιὰ τὶς τρεῖς αὐτὲς κατηγορίες ἐξαπολύει τὸ ἀνάθεμα, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται σὲ λαϊκοὺς καὶ μή. Ἐμεῖς ἐπικεντρώνουμε τὴν προσοχή μας μόνον ὡς πρὸς κληρικοὺς ποὺ ἔχουν ἱερωσύνη. Ἐὰν πρὸς στιγμὴ δεχθοῦμε ὅτι τὸ ἀνάθεμα (ὡς πρὸς τὸ κείμενο αὐτὸ) σημαίνει καθαίρεση καὶ ἄκυρα - ἀνυπόστατα μυστήρια, ὡς τὸ θέλει αὐτὴ ἡ θεωρία, οἱ δύο πρῶτες ὁμάδες καθαιροῦνται αὐτομάτως.

Ὡς πρὸς τὴν τρίτη:

α) Κατὰ τὴν πρώτη ἐκδοχή, ὅσοι Ἱερεῖς κοινωνοῦν ἐν γνώσει μὲ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς καθίστανται λαϊκοί, ὅσοι ἐν ἀγνοίᾳ παραμένουν ὡς Ἱερεῖς. Οἱ ὑπόλοιποι ὅσοι δὲν κοινωνοῦν μ' αὐτοὺς τοὺς αἱρετικούς, ποὺ ἀποτελοῦν καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος καὶ εἶναι Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα, αὐτοὺς δὲν τοὺς ἀναθεματίζει τὸ κείμενο, ἄρα παραμένουν ἀκαθαίρετοι. Τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ προκύπτει ἐξ ὅλων αὐτῶν εἶναι νὰ συλλειτουργοῦν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος κληρικοὶ μὲ λαϊκοὺς ἢ τὸ ἐξ ἴσου παράδοξο νὰ μνημονεύουν λαϊκοὺς ὡς Ἐπισκόπους, δηλαδὴ ἐπέρχεται πλήρη σύγχυση ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

β) Κατὰ τὴν δευτέρα ἐκδοχή, ὅσοι Ἱερεῖς κοινωνοῦν μὲ τοὺς Οἰκουμενιστὲς ποὺ δροῦν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας (οἱ ὁποῖοι Οἰκουμενιστὲς ἤδη καθαιρέθηκαν ἄνευ ἄλλης πράξεως κατὰ τὴν θεωρία αὐτή), ἐν γνώσει, καθίστανται καὶ αὐτοὶ λαϊκοί, ὅσοι κοινωνοῦν ἐν ἀγνοίᾳ παραμένουν ὡς Ἱερεῖς. Καὶ ἐδῶ ἔχουμε μείξη τῶν ἀμείκτων ὡς ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ νὰ συλλειτουργοῦν Ἱερεῖς μὲ

757 Orthodox Life, 1983, No 6 καί (1984) No 4 / Ἅγιος Ἀγαθάγγελος, Ἰαν. 1984 / Ἁγιορείτης, Ἰαν.1984 / ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, Ὀρθόδοξος μαρτυρία, σ.81.

λαϊκοὺς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἢ μνημόνευση τῶν λαϊκῶν ὡς Ἐπισκόπων.

Αὐτὰ εἶναι τὰ τραγικὰ ἀποτελέσματα ποὺ ἐπιφέρει αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία καὶ μάλιστα ἀπὸ πότε ἰσχύουν; Δὲν ἀναφέρει πουθενὰ τὸ κείμενο περὶ συνοδικῆς ἀναγνωρίσεως τῆς αἱρέσεως ἀλλὰ ἀπὸ τὴν στιγμὴ τῆς ἐκδόσεως καὶ δημοσιοποιήσεώς του, δηλαδὴ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1983. Δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ αὐτοῦ ἔτους μέχρι σήμερα παρατηρεῖται αὐτὸ τὸ ἐξωφρενικὸ φαινόμενο καὶ δὲν προβλέπεται νὰ σταματήσει καὶ αὐτὸ τὸ εἰσήγαγε ἕνα κείμενο. Τὸ πρόβλημα ὅμως δὲν λήγει ἐδῶ, ἔχουμε καὶ συνέχεια· ὅσοι ἐβαπτίσθησαν, ἐνυμφεύθησαν καὶ ὁποια ἄλλη ἱερατικὴ πράξη ἐτελέσθη ὑπὸ Ἱερέως ἐν γνώσει κοινωνοῦντος, θεωροῦνται ὡς μὴ γενόμενα καὶ πρέπει νὰ ἐπαναληφθοῦν, ἐκτὸς ἐὰν τελοῦσε ἐν ἀγνοίᾳ ὁ Ἱερεύς. Πῶς ὅμως θὰ γίνει γνωστὸ αὐτὸ ἐὰν ἔχει κοιμηθεῖ; Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ζεῖ καὶ ψεύδεται; Νομίζουμε πὼς ἐπαρκοῦν τὰ ἀνωτέρω γιὰ νὰ καταδειχθεῖ σὲ πόσα ἄτοπα ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ θεωρία.

Κατέστη σαφὲς ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθεματισμοῦ στὸ κείμενο αὐτὸ δὲν νοεῖται ὡς καθαίρεση. Ἐὰν τὰ μυστήρια καθίστανται ἄκυρα καὶ ἔχουμε ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης, αὐτὸ πρέπει νὰ συμβαίνει γιὰ ὅλους καὶ στοὺς ἐν γνώσει καὶ στοὺς ἐν ἀγνοίᾳ κοινωνοῦντες. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἐν γνώσει δείχνει πὼς εἶναι καταδικαστέοι, πρέπει νὰ τοὺς καθαιρέσει σύνοδος.

Σ' αὐτὰ συνάδουν καὶ τὰ ἑξῆς[758]:

---

758 «Μία δήλωσις τῆς Ὑπερορίου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας
περὶ τοῦ ἀναθεματισμοῦ
Διασάφησις ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τῆς Διασπορᾶς κατὰ τὸ ἔτος 1983, νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκεται κατὰ τὴν Α' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, ἕνα νέον ἀναθεματισμόν, ὡδήγησε πολλούς, μὴ ἔχοντας γνῶσιν ἱκανὴν τοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας, εἰς παρανοήσεις. Ἄλλοι μὲν ἁπλῶς δὲν γνωρίζουν τί σημαίνει "ἀνάθεμα", ἐνῶ ἄλλοι ἐχρησιμοποίησαν μὲ κακοήθειαν, ἐνσυνείδητον ἢ μή, τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τῆς Συνόδου δι' ἰδιοτελεῖς σκοπούς, διαστρέφοντες τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφάσεως. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν ἀπαραίτητον νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν ἀκόλουθον διασάφησιν, τὴν ὁποίαν συνέταξε περὶ τοῦ ἀνωτέρω θέματος ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Γενεύης καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης κ. Ἀντώνιος.

(Ἐπίσκοπος Μᾶρκος)

"Κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία τὴν νίκην τῆς Ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ ἐναντίον ὅλων τῶν αἱρέσεων. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ τῆς νίκης τῆς Ὀρθοδοξίας εἰσήχθη τὸν Θ' αἰῶνα μετὰ τὴν τελεσίδικον ἧτταν τῆς αἱρέσεως τῆς Εἰκονομαχίας.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν Κυριακὴν τοῦ τῆς νηστείας ἀγῶνος δύναται –καὶ ὀφείλει– κανείς, εἰς ναοὺς ἐπισκοπικούς, μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν νὰ τελέσῃ μίαν ειδικὴν ἀκολουθίαν, δηλαδὴ τὴν διακήρυξιν τῆς Ἀληθείας καὶ τὴν καταδίκην ὅλων τῶν ψευδοδιδασκαλιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀρχαιόθεν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὴν ἐποχήν μας, διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν αἱρετικῶν.

Ἡ λέξις ΑΝΑΘΕΜΑ δημιουργεῖ εἰς πολλοὺς φόβον, εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν κατανοοῦν τὴν σημασίαν του. Ὅλοι αὐτοὶ νομίζουν, ὅτι ΑΝΑΘΕΜΑ σημαίνει κολασμὸν καὶ αἰωνίαν καταδίκην τοῦ αἱρετικοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ἡ "ἐπίγειος Ἐκκλησία", ὅπως γράφει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης (Μαξίμοβιτς), "δὲν ἐκφράζει τελεσίδικον κρίσιν διὰ τοὺς αἱρετικούς. Τοὺς παραδίδει εἰς τὸ ΑΝΑΘΕΜΑ, δηλαδὴ τοὺς ἀποκόπτει ἀπὸ τοὺς κόλπους της καὶ τοὺς παραπέμπει εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν – τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται οὐσιαστικῶς μὲ τὴν λέξιν ΑΝΑΘΕΜΑ – ἀνάθεσις τοῦ ἀποκοπέντος". Εἰς ἐκεῖνον ὅμως, ὁ ὁποῖος παρεδόθη εἰς τὸ ΑΝΑΘΕΜΑ, παραμένει βεβαίως ἡ δυνατότης μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ δικαίωμα τῆς καταδίκης ψευδοδιδασκαλιῶν καὶ τοῦ ἀναθεματισμοῦ αἱρετικῶν ἀνήκει ἐν γενικῇ ἐννοίᾳ εἰς τὰς πανορθοδόξους – οἰκουμενικὰς Συνόδους, αἱ ὁποῖαι συνεκλήθησαν νομίμως καὶ ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Ἡ σύγκλησις ὅμως οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι εἰς τὴν ἐποχήν μας ἀδύνατος, διότι ἡ πλειονότης τῶν Αὐτοκεφάλων ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων των, δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὁμολογήσουν ἐλευθέρως τὰς πεποιθήσεις των καὶ ἐλευθέρως νὰ ἐνεργήσουν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας ἑκάστης ὀρθοδόξου ἐθνικῆς Ἐκκλησίας – καὶ σήμερον ὑπάρχουν δεκατέσσαρες τοιαῦται – εἶναι δυνατὸν καὶ σήμερον νὰ ἐμφανισθοῦν ψευδοδιδασκαλίαι, αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν τοὺς πιστοὺς εἰς σύγχυσιν, ἡ ἐπισκοπικὴ σύνοδος ἑκάστης Ἐκκλησίας ἔχει καθῆκον νὰ βεβαιώσῃ συνοδικῶς, ὅτι αὐτὴ ἢ ἐκείνη ἡ διδασκαλία ἀντιλέγει εἰς τὴν Ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ διευκρινήσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς διατὶ αὕτη εἶναι ψευδὴς καὶ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ τὴν ἀνάγκην νὰ μείνουν μακράν της. Διότι ὁ ἀδόκητος ἐνθουσιασμὸς διὰ μίαν πλάνην δύναται, ὡς διαφθείρουσα καινοτομία, νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ὁ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνθουσιαζόμενος καὶ ὁσημέραι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἁλισκόμενος, νὰ εὑρεθῇ ἀνεπαισθήτως ὁ ἴδιος ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ νὰ ἐκκοπῇ ἀπ' αὐτῆς καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸ ΑΝΑΘΕΜΑ.

Ἡ δύναμις τοῦ κρίνειν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν, ἀνήκοντα εἰς τὸ ἐπισκοπᾶτον μιᾶς ἑκάστης τῶν ὀρθοδόξων ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν, ἐκτείνεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐμπεπιστευμένον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ποίμνιον, εἰς τοὺς πιστοὺς δηλαδὴ τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας. Τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων τοπικῶν ἐκκλησιῶν καθορίζονται αὐστηρῶς διὰ τῶν Κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν

δηλαδὴ νόμων. Ἑκάστη τῶν δεκατεσσάρων Ἐκκλησιῶν ὀφείλει νὰ διακρατῇ διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ κλήρου της ἐντὸς τῶν ὁρίων της τὴν τάξιν, οὐδὲν δικαίωμα ὅμως ἔχει νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὴν ζωὴν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἢ νὰ ἀπευθύνῃ ἐπίσημον τινα συνοδικὴν ἀπόφασιν εἰς τοὺς ποιμένας καὶ τὴν ποίμνην των. Μία τοιαύτη ἀνάμειξις,ἐὰν ἐλάμβανε χώραν,οὐδεμίαν θὰ εἶχε δικαίωσιν. Θὰ ἦτο θρασύτης καὶ κα-νονικὴ παράβασις, παράνομος ἀντιποίησις τῶν δικαιωμάτων τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὅθεν, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ Σύνοδος τῆς ἐν τῇ Διασπορᾷ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος, ὅτι τινὲς τῶν πιστῶν ὑπερμέτρως διάκεινται ἐνθουσιωδῶς ἔναντι τοῦ συγχρόνου οἰκουμενισμοῦ, καὶ θεωροῦσα αὐτὸν ὡς αἵρεσιν, ἀντιτασσομένην εἰς τὸ δόγμα περὶ τῆς "μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας", νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς πιστούς της τὸν κίνδυνον. Οὕτως εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Συνοδικοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας κατὰ τὴν Α′ Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἐκεῖ, ὅπου αὕτη ἐτελέσθη, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πολυαρίθμων ἑτεροδιδασκαλιῶν προσετέθη καὶ ἡ καταδίκη τῶν Οἰκουμενιστῶν.

Τὸ κείμενον τοῦ ἀναθέματος αὐτοῦ οὐδένα ὀνομάζει προσωπικῶς. Εἶναι δύσκολον καὶ σχεδὸν ἀδύνατον νὰ κρίνῃ τις, κατὰ πόσον κάποιος ἀπομακρύνεται πλήρως ἀπὸ τοῦ δόγματος τῆς μιᾶς καὶ μόνης Ἐκκλησίας, "ἧς πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν", καὶ ἀνυπερθέτως ἀποδέχεται τὴν διδασκαλίαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διεσπάσθη, διῃρέθη καὶ ὅτι αὕτη δὲν ὑπάρχει πλέον· ὅτι πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτῆς πρέπει νὰ συναχθοῦν τὰ τεμάχιά της καὶ νὰ συγκολληθοῦν πρὸς ἄλληλα καὶ ὅτι μία νέα Πεντηκοστὴ πρέπει νὰ ἀναμένεται, ἐπέλευσις δηλ. τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπ′ αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς "Ἐκκλησίας".

Ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι τοιοῦτοι ἐνσυνείδητοι περιφρονηταὶ τῆς ἀληθείας, ἀκόμη καὶ ἐὰν ὑπάρχουν εἰς τὴν ἰδικήν μας ποίμνην, εἶναι πράγματι ὀλίγοι. Διὰ τοῦ ἀναθέματος λέγει ἡ Ἐκκλησία εἰς τοὺς πιστούς: Φυλάχθητε ἀπ′ αὐτῶν. Ἦσαν μεταξὺ ἡμῶν, ἀλλ′ ἐξῆλθαν ἐξ ἡμῶν καὶ δὲν εἶναι πλέον μεθ′ ἡμῶν! Ἡ Ἐκκλησία ὡς "στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας" τοὺς παραδίδει, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὴν ἐσχάτην κρίσιν, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ὅμως φανερόν, ὅτι μεταξὺ τῶν ἡμετέρων πιστῶν ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐνθουσιασμένοι μὲ τὸν οἰκουμενισμὸν ὡς νεωτερισμόν, καὶ οἱ ὁποῖοι ὑποκριτικῷ τῷ τρόπῳ καλύπτονται μὲ τοὺς λόγους περὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης μεταξὺ "χριστιανῶν ὅλων τῶν κατευθύνσεων", ἰσχυριζόμενοι ὅτι "ἡ ἀγάπη πάντα στέγει", ἀκόμη καὶ φανερὰς ἀποκλίσεις ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διδασκαλίαν κ.ο.κ. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἰδεολογικῶς ὑποστηρίζουν τοὺς οἰκουμενιστάς, διαδίδοντες εἰς τὴν κοινωνίαν των τὰς ἰδέας ἐκείνων, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνωνται, πόσην βλάβην δύνανται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ προξενήσουν εἰς τὸν πλησίον των.

Οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ζοῦν ἐν ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ, δὲν δύνανται ὅμως πρὸς χάριν αὐτῆς νὰ θυσιάζουν τὴν Ἀλήθειαν"», ΟΤ637 (1985), 3.

Ὑπάρχει λοιπὸν πλήρης συμφωνία μεταξὺ τῶν: ἁγίου Ἰωάννου Μαξίμοβιτς, Ἀντωνίου Γενεύης καὶ Βιταλίου Καναδᾶ στὸ ὅτι τὸ συγκεκριμένο αὐτὸ Ἀνάθεμα τῆς Συνόδου τῆς ΡΟΕΔ «εἶναι καθαρῶς τοπικοῦ χαρακτῆρος», ὡς οἱ ἴδιοι τὸ λέγουν καὶ ἑρμηνεύουν. Ἀλλὰ καὶ ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ συνοδικὸ

«Ὁ ἐν Καναδᾷ ἐπίσκοπος τῆς Ρ. Διασπορᾶς Βιτάλιος, ἀξιολογῶν εἰς πρόσφατον ἄρθρον του τὸ κατὰ τῶν οἰκουμενιστῶν ἀνάθεμα τῆς Συνόδου του, γράφει τὰ ἑξῆς σημαντικά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσέξουν ἰδιαιτέρως οἱ ἁπανταχοῦ γῆς ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι.

"Οὕτω διὰ τῆς δηλώσεως τοῦ ἀναθέματος ἐπροστατεύσαμε τὸ ποίμνιόν μας ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἀποκαλυπτικὸν πειρασμὸν καὶ ἀκουσίως ἐθέσαμε συγχρόνως ἕνα σοβαρὸν ἐρώτημα εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλουν ἀργὰ ἢ γρήγορα, οὕτως ἢ ἄλλως, νὰ δώσουν μίαν ἀπάντησιν. Τὸ πνευματικόν των μέλλον ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐρωτήματος αὐτοῦ.

Συμφώνως τῷ ἐκκλησιαστικῷ Δικαίῳ τὸ ἀνάθεμα τὸ ὁποῖον ἐξηγγέλθη ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι καθαρῶς τοπικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ρωσικῆς δηλ. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Διασπορᾷ ἀλλὰ πράξει (de facto) ἔχει τεραστίαν ἱστορικὴν σπουδαιότητα, παγκοσμίως, ἱστορικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἀκριβῶς διότι ὁ Οἰκουμενισμὸς ὁ ἴδιος εἶναι μία αἵρεσις παγκοσμίου εὐρύτητος.

Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Διασπορᾷ εἶναι σαφεστάτη εἰς τὰς συνειδήσεις ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων. Δι′ ἡμᾶς αὐτὸ ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο σταυρὸν τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος ἔθεσε ἐπάνω μας. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ σιγῶμεν ἔτι πλέον, καθόσον ἡ σιωπὴ θὰ ἰσοδυνάμει μὲ προδοσίαν τῆς ἀληθείας, ἐκ τῆς ὁποίας προδοσίας εἴθε ὁ Κύριος νὰ διαφυλάξῃ πάντας ἡμᾶς"[759].

Καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ ἀποβλέπει· νὰ προκαλέσῃ διακοπὴν τῆς ἐνόχου σιωπῆς, ὥστε νὰ αὐξήσῃ τὸ μέτωπον τῶν ἐνισταμένων κατὰ τῆς αἱρέσεως Ὀρθοδόξων πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀθανάτων ψυχῶν των, μιᾶς τῶν ὁποίων οὐκ ἔστιν ἄξιος ὅλος ὁ κόσμος[760]»[761].

κείμενο τοῦ Ἀναθέματός τους, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ποινῆς τῶν Οἰκουμενιστῶν ὡς ἀποκοπῆς τους κυριολεκτικῶς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας· χάνοντας ἔτσι τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τους ὡς τοῦτο καταδεικνύεται μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ «ἐν γνώσει», (βλ. περὶ αὐτοῦ ἀνωτέρω στὸ κυρίως κείμενο αὐτῆς τῆς ἑνότητος τῶν «Παραλειπομένων»).

759 Orthodoxe Life, 1984, No 4 / Orth. Christian Witness, Sept. 1984, p. 5.

760 «Ἀληθῶς, ὁ κόσμος ὅλος μιᾶς ψυχῆς οὐκ ἔστιν ἀντάξιος τῆς φυλαττούσης ἑαυτὴν ἀμέτοχον καὶ αἱρετικῆς κοινωνίας καὶ παντὸς κακοῦ», Θεόδωρος Στουδίτης, PG99, 1205 B.

761 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, ἔνθ.ἀν., σσ. 8-9.

5. Ποιὰ σύνοδος καθαιρεῖ τοὺς Οἰκουμενιστὲς

Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία δίδουν τὴν ἀπάντηση. Καὶ μάλιστα αὐτὸ ἀκόμη περισσότερο, διότι ἡ παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ διδάσκεται καὶ βιώνεται καὶ σὲ ἐπίπεδο Πατριαρχῶν.

Παρατηρώντας:

Τὰ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: τὸν νεστοριανισμό, παρ' ὅτι τὸν καταδίκασαν τοπικὲς Σύνοδοι στὴν Ρώμη καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια, παρὰ ταῦτα ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ καθαίρεσε τὸν αἱρεσιάρχη καὶ ἀναθεμάτισε τὴν αἵρεση.

Τὰ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: τὸν μονοφυσιτισμό, παρ' ὅτι τὸν καταδίκασε ἡ ἐνδημοῦσα Σύνοδος στὴν Κπόλη τὸ 448 καὶ καθαίρεσε μάλιστα τὸν Εὐτυχῆ καὶ ἄλλες δύο τοπικὲς στὴν Ρώμη καὶ στὴν Κπολη πρὸ τῆς Δ' καὶ μετὰ τὴν ληστρική, παρὰ ταῦτα ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ καθαίρεσε τὸν Διόσκορο, ἐπικύρωσε τὴν καθαίρεση τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ καταδίκασε τὴν αἵρεση.

Τὰ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: τὸν μονοενεργητισμὸ καὶ μονοθελητισμό, παρ' ὅτι τὸν καταδίκασαν πολλὲς τοπικὲς Σύνοδοι, ἡ μεγαλύτερη ἐξ αὐτῶν ἦταν ἡ ἐν Λατερανῷ τὸ 649 ποὺ ἀναθεμάτισε αἵρεση καὶ αἱρετικούς, παρὰ ταῦτα ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ καθαίρεσε τὸν Μακάριο (χειροτονουμένου ἐξ αὐτῶν) καὶ ἄλλους καὶ ἀναθεμάτισε τὴν αἵρεση. Σημειωτέον ὅτι ἡ αἵρεση αὐτὴ διήρκεσε πενήντα ἔτη.

Τὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: τὴν εἰκονομαχία, παρ' ὅτι τὴν καταδίκασαν τοπικὲς Σύνοδοι, παρὰ ταῦτα ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ ἐξέτασε τοὺς προσερχομένους ἐγκληθέντες Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους (χειροτονημένους ἐξ αὐτῶν) ἐὰν διατελοῦσαν ἐν μετανοίᾳ καὶ τότε τοὺς δέχθηκε στὸν κλῆρο, εἰδεμὴ ἐὰν παρέμεναν ἀμετανόητοι θὰ τοὺς καθαιροῦσε καὶ ἀναθεμάτισε τὴν αἵρεση, ἡ ὁποία εἶχε διαρκέσει στὴν πρώτη φάση της ἀπὸ τὸ 730, ποὺ ἔχουμε τὸ δεύτερο διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος, μέχρι τὴν Ζ' Οἰκουμενική, πενήντα ἑπτὰ ἔτη.

Ὁ ἅγιος Ταράσιος γιὰ τὴν ἀνάληψη τῶν οἰάκων τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως ζητεῖ νὰ συνέλθει Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἰδοὺ πῶς διασώζονται καὶ περιγράφονται στὰ πρακτικά: «ὅτι ὁρῶ καὶ βλέπω τὴν ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην νῦν καὶ διεῤῥηγμένην, καὶ ἡμᾶς ἄλλοτε ἄλλως λαλοῦντας καὶ τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὁμοπίστους ἡμῶν Χριστιανοὺς ἑτέρως, καὶ συμφωνοῦντας αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως, καὶ ἠλλοτριωμένους ἡμᾶς ἐκείνων ἁπάντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὑπὸ πάντων ἀναθεματιζομένους· καὶ ὅτι σύνοδον οἰκουμενικὴν αἰτοῦμαι γενέσθαι, τοποτηρητῶν εὑρισκομένων ἔκ τε τοῦ πάπα Ρώμης, καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερέων»[762].

Ἐπὶ πλέον λέγεται σχετικῶς: «ἕκτον, τὴν αὐστηρίαν τοῦ θρόνου Ρώμης, ἣν προβάλλουσιν οἱ Ἄφροι, ὁ Κπόλεως Παῦλος οὐ προσήκατο. ὅθεν εἰς τὸν Παῦλον ἔγραψαν σὺν εὐλαβείᾳ ἀναφορὰν πρὸς διόρθωσιν, ἣν δὲ καὶ αὐτὴν οὐ προσδεξάμενος ὁ Παῦλος, κατεκρίθη ὑπὸ τοῦ Ρώμης, ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυσεν ἡ τοιαύτη κατάκρισις, ὥσπερ οὐδὲν ἴσχυσεν οὐ δὲ τῆς παρούσης Συνόδου, ἕως οὗ ἀθροισθεῖσα ἡ Οἰκουμενικὴ ἕκτη Σύνοδος, πέρας τοῖς πράγμασιν ἔθηκεν. οὕτω καὶ ἡ αὐστηρία Κελεστίνου καὶ Κυρίλλου οὐδὲν ἴσχυσαν κατὰ Νεστορίου, ἕως οὗ ἀθροισθεῖσα ἡ τρίτη Σύνοδος, ἀπέτεμε τὸν εἰσηγητὴν τῆς ἀσεβείας. καὶ ἡ αὐστηρία Λέοντος καὶ Φλαυϊανοῦ οὐδ' ὅλως ἴσχυσε κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦς, ἕως οὗ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος κατεδίκασε τὸν ἀλάστορα»[763]. Ἀλλοῦ: «ὅτι τὴν αἵρεσιν τὴν ἀναφύουσαν, ἐὰν ἐξαπλωθῇ, κρίνει καὶ κατακρίνει ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, μετὰ δὲ τὴν κατάκρισιν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι ἁπλῶς κατακρίνουσιν»[764].

Ἡ ἀπάντηση λοιπὸν ἤδη ἔχει δοθεῖ· **μόνον Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ἁρμόδια νὰ καθαιρέσει τοὺς ἀμετανοήτους Οἰκουμενιστές.**

762 ΣΜΠ3, 729 / MCC12, 1006 / ACOZ' 2-3-1, 46.
763 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, Δωδεκάβιβλος, τ.3, σ. 279.
764 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, ἔνθ.ἀν., τ.2, σσ. 456-457.

6. Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου

α) Εἰσαγωγή.

Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου ἐξ αἰτίας τοῦ νοηματικοῦ περιεχομένου του, ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ διαμνημονεύσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ πολυσυζητημένους Κανόνες τῶν τελευταίων δεκαετιῶν καὶ ἑρμηνεύεται στὴν ἐποχή μας διαφορετικά. Στὴν ἑνότητα λοιπὸν αὐτὴ τῶν «Παραλειπομένων» γίνεται μία προσέγγισή του, στὴν προσπάθεια νὰ ἐνταχθεῖ ὁ ἱερὸς οὗτος Κανόνας ἐντὸς τῆς ὅλης διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως μὲ τό: **«Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἱερῶν κανόνων δέον νὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι οὗτοι δὲν ἀποτελοῦν αὐθύπαρκτον, ἀνεξάρτητον καὶ αὔταρκες τμῆμα τῶν πηγῶν τῆς ἀποκαλύψεως, ἀλλ᾽ ἐντάσσονται ὀργανικῶς εἰς τὴν καθ᾽ ὅλου ἱερὰν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἑρμηνεύουν τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἑρμηνεύονται δι᾽ αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν καθ᾽ ὅλου ἱερὰν παράδοσιν.Τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς προϋπόθεσις sine qua non διὰ τὴν ὀρθὴ ἑρμηνείαν τῶν ἱ. Κανόνων, δεδομένου ὅτι ἡ καθ᾽ ὅλου συγκρότησις τοῦ καθ᾽ ὕλην περιεχομένου αὐτῶν θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ τῆς ἱερᾶς παραδόσεως»[765].**

Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἑνότητα αὐτὴ ἔλαβε μεγάλη ἔκταση καὶ γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ζωηρὸ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου, παρατίθενται στὴν συνέχεια τὰ μέρη ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Στὴν ὁποία αὐτὴ ἑνότητα καταχωρεῖται κατ᾽ ἀρχὰς ἕνα ἀπόσπασμα ἄρθρου ποὺ τοποθετεῖ τὸν 15ο μεταξὺ ἄλλων σχετικῶν Κανόνων, ὅπως 31ου Ἀποστολικοῦ καὶ τῶν 12ου, 13ου καὶ 14ου τῆς ΑΒ΄ Συνόδου καὶ ἀναφέρεται στὴν σχέση του μαζί τους· ἀκόμη τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἄρθρου ἀναφέρεται ἰδιαιτέρως στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου καὶ στὴν «διακοπὴ μνημοσύνου δι᾽ αἵρεσιν». Τὰ θεωροῦμε διαφωτιστικὰ γιὰ τὸ θέμα μας καὶ διὰ τοῦτο τὰ προτάσσουμε. Ἀμέσως μετὰ δίδεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος ὡς πρὸς τό: «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως», ὅτι αὐτὴ ἡ συνοδικὴ διάγνωση δὲν ἀναφέρεται στὴν αἵρεση ἀλλὰ στὴν τελεία καταδίκη τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ διδάσκει αὐτὴν τὴν αἵρεση «δημοσίᾳ»

765 ΦΕΙΔΑ Β., Ἱστορικοκανονικαὶ καὶ ἐκκλησιολογικαὶ προϋποθέσεις..., σσ. 51-52 / Πρβλ. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Κανονικὴ θεώρησις τοῦ ἡμερολογιακοῦ σχίσματος, ἐντὸς τοῦ, Ὀρθοδοξία καὶ αἵρεσις, σ. 88.

«καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ᾽ Ἐκκλησίας». Στὴν συνέχεια ἡ ἑνότητα αὐτὴ προστρέχει σὲ δύο ἐκκλησιαστικὰ ἱστορικὰ γεγονότα: τὸ πρῶτο στὴν περίπτωση τοῦ Νεστορίου καὶ τὸ δεύτερο στὴν περίπτωση τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἰωάννου Καλέκα, ὡς ἀποτελοῦντα τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ὥστε νὰ δοθεῖ ἔγκυρη ἑρμηνεία ὡς πρὸς τὸ τί ἐννοεῖ ὁ 15ος στό: «Οἱ γὰρ δι᾽ αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες». Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἐννοεῖ: αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι διακόπτουν τὸ μνημόσυνο τοῦ ψευδεπισκόπου ὡς πρὸς μία αἵρεση, ἡ ὁποία συμφωνεῖ κάπου μὲ κάποια ἄλλη ποὺ ἔχει καταγνωσθεῖ στὸ παρελθόν. Ἀκόμη διασαφηνίζεται, ἀπὸ τὰ δύο ἱστορικὰ γεγονότα, ὅτι τὸ σχίσμα ποὺ εἰσαγάγει ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς Ἐπίσκοπος, τὸ ὁποῖο λέγεται καὶ ὑπὸ τοῦ 15ου Κανόνος, εἶναι αὐτὸ ποὺ οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἀποκαλοῦν ὡς μολυσμό. Ἐπὶ πλέον διευκρινίζεται πότε εἰσαγάγεται αὐτὸς ὁ μολυσμός, αὐτὸ τὸ σχίσμα καὶ πότε ἀρχίζουν οἱ εὐθύνες τῶν Ὀρθοδόξων ποὺ κοινωνοῦν ἐν γνώσει μαζί του. Βεβαίως ὁ ἀναγνώστης, γιὰ νὰ ἔχει πληρεστέρα εἰκόνα τοῦ πράγματος, πρέπει νὰ ἔχει ὑπ᾽ ὄψιν του τὶς ἑνότητες τῶν «Παραλειπομένων»: «Πραγματικὸ σχίσμα εἰσαγάγει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικός», «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ «Τελικὰ Συμπεράσματα». Στὴν συνέχεια συνάγονται τὰ συμπεράσματα αὐτῆς τῆς ἑνότητος καὶ τελευταῖα τοποθετήθηκαν διάφορες ἐνστάσεις: ὡς πρὸς τὴν ὑποχρεωτικότητα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Νεστορίου καὶ τέλος ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

β) Ἀπόσπασμα ἄρθρου τὸ ὁποῖο, συσχετίζοντας τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου μὲ τούς: 12ο,13ο,14ο, τῆς ἰδίας Συνόδου καὶ μὲ τὸν 15ο στὸ πρῶτο τμῆμα του, τὸν ἑρμηνεύει.

«**Οἱ 12ος - 15ος Ἱ. Κανόνες τῆς ΑΒ΄ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου.**

Ἀφορμὴ τῶν Κανόνων.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ Πρωτοδευτέρα Σύνοδος, ἡ ὁποία ὠνομάσθη οὕτω "πιθανῶς διὰ τὴν διάλυσιν τῆς πρώτης αὐτῆς

συνελεύσεως, τῆς ὁποίας συνέχεια ἐθεωρήθη ἡ δευτέρα" (Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθῆναι 1949, σ. 306), "ἀπέκτησε ἀνεπισήμως κῦρος οἰκουμενικὸν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ" (ἔνθ. ἀν.). Ἄλλωστε, ὡς γενομένη πρὸ τῆς ρήξεως πρὸς τὴν Ρώμην, συνεκροτήθη τῇ συμμετοχῇ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Πάπα, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ Οἰκουμενικαὶ καὶ ἑπομένως καὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης ἔχει ἐπίσης οἰκουμενικὸν κῦρος. Κατὰ δὲ τὴν ἡμετέρα ταπεινὴν γνώμην ἀφορμὴν πρὸς διατύπωσιν τῶν τεσσάρων περὶ "μνημοσύνου" Ἱ. Κ. τούτων ἔδωκεν ἡ προηγηθεῖσα Εἰκονομαχία (λῆξις τὸ 843, πρὸ 18 μόλις ἐτῶν), **περίοδος καθ' ἥν, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ διακοπὴ "μνημοσύνου" ὑπῆρξε τὸ ὅπλον τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τῶν Εἰκονομάχων, ὄντως δὲ σωτήριον**! Ὑπῆρχε βεβαίως ὁ 31ος Ἀποστολικός, τοῦ ὁποίου ἡ ἱκανῶς ἀναπτυχθεῖσα σχετικὴ φράσις: "μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ Ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ" δὲν ἄφηνεν ἀμφιβολίας. Τὸ συνεπτυγμένον ὅμως τῆς φράσεως καὶ αἱ ἀντιδράσεις παρεῖχον ἀσφαλῶς ἀφορμὰς παρανοήσεων καὶ διὰ τοῦτο ἡ φράσις **ἔχρηζε πλατύνσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ἑρμηνείας ἀφ' ἑτέρου. Φρονοῦμε λοιπὸν ὅτι ἀκριβῶς τοῦ 31ου Ἀποστολικοῦ Κανόνος πλάτυνσις καὶ ἑρμηνεία εἶναι οἱ 12ος,13ος,14ος καὶ 15ος Κανόνες.**

Ἀρνητικὴ ἢ θετικὴ διατύπωσις;

Ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ τὸ θέμα, ὁ νοῦς τῶν Κανόνων τούτων, εἶναι κατὰ τῶν "**ἀναιτίως**" ἢ ἐκ "**φιλαρχίας**" ἀποσχιζομένων, ἔχουν δηλαδὴ "**ἀρνητικὴν**" διατύπωσιν, πρέπει γενικῶς νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ γενικωτέρα μορφὴ-διατύπωσις τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Ἀκόμη καὶ οἱ **Ὅροι**, δογματικαὶ ἀποφάσεις τῶν Ἁγίων Συνόδων, κατὰ βάσιν ἐκκινοῦν ἐκ τῆς ἀρνήσεως-αἱρέσεως, διὰ νὰ τὴν ἐξαλείψουν διὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπειλῆς ποινῶν, ἐὰν δὲν ὑπάρξῃ συμμόρφωσις. Τὸ αὐτὸ καὶ εἰς μεγαλυτέραν ἔκτασιν ἰσχύει διὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τοὺς ἀφορῶντας εἰς ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ εὐταξίας. Ἡ θέσις, ὡς καθολικὸν καθεστὼς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἦτο καθημερινὸν ἀντικείμενον κηρύγματος καὶ κατηχήσεως· ἡ ἄρνησις, ἡ παράβασις, ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος καὶ διατάραξις αὐτοῦ, ἦτο ἑπόμενον ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης νὰ ἐπισύρῃ πολλὴν τὴν προσοχὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὥστε διὰ τῶν κανόνων νὰ ἐπικρατήσῃ γενικῶς ἡ τάξις. Τὸ γεγονὸς πάντως ὅτι σαφέστατα εἰς

τὸ δεύτερον μέρος τοῦ 15ου Κανόνος τῆς ΑΒ' γίνεται λόγος ὑπὲρ τῶν **εὐλόγως καὶ ἐπαινετῶς** ἀποσχιζομένων "διʼ αἵρεσίν τινα... κατεγνωσμένην", ἤτοι γνωστὴν καὶ ἤδη καταδικασμένην, εἶναί τι μέγα καὶ θετικῶς διατυπούμενον.

Ἂν δὲ ὑποστηρίζωμεν ὅτι οἱ τέσσαρες Κανόνες τῆς ΑΒ' εἶναι πλάτυνσις καὶ ἑρμηνεία τοῦ 31ου Ἀποστολικοῦ καὶ μάλιστα τῆς γνωστῆς φράσεως, βασίζομεν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι μία ἐπισταμένη θεώρησις τούτων πείθει ὅτι ἀποβλέπουν **εἰς τὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ὀρθοδοξίας**, ἤτοι μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Εἰκονομαχίας, ἥτις εἶχε ἀναγκάσει πολλὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἢ μεμονωμένας κοινότητας-ἐνορίας ὑπὸ Πρεσβυτέρους νὰ ἀποχωρισθοῦν τῶν Εἰκονομάχων Ἐπισκόπων των.

Διαφορὰ τῶν Ἱ. Κ. τῆς ΑΒ' ἀπὸ ἄλλων: Ἐξαιρεῖται σαφῶς ἡ αἵρεσις.

Πράγματι, ἐνῷ καὶ ἄλλοι Ἱ.Κ. ὑπάρχουν κατὰ τῶν "**συνωμοτούντων ἢ φατριαζομένων ἢ κατασκευὰς τυρευόντων**" (=μηχανοραφούντων) κατὰ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων (18ος τῆς Δ' καὶ 34ος τῆς ΣΤ'), κατὰ τῶν "**λειτουργούντων ἐν εὐκτηρίοις οἴκοις**" ἢ "**ἔνδον οἰκίας**" ἄνευ γνώμης τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου (31ος καὶ 59ος τῆς ΣΤ', 5ος Ἀντιοχείας, 6ος Γάγγρας, 10ος καὶ 11ος Καρθαγένης κ.ἄ.) ἐκ "**φυσιότητος καὶ ὑπερηφανείας ἐπαρθέντων**" (11ος Καρθαγένης), περὶ λόγων αἱρέσεως κάμνουν λόγον μόνοι οἱ τῆς ΑΒ'. Μάλιστα καὶ ὁ 12ος (περὶ κληρικῶν ἐν εὐκτηρίοις λειτουργούντων χωρὶς γνώμης τῶν Ἐπισκόπων), ἐνῶ ἄρχεται μνημονεύων τῶν παρομοίων 31ο καὶ 59ο τῆς ΣΤ', ἐν ἀρχῇ ἐπίσης λέγει:

"Τῆς γὰρ **ἁγίας Ἐκκλησίας ὀρθοτομούσης καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης λόγον καὶ τὸ σεμνὸν τῆς συντηρούσης τε καὶ διδασκούσης**, ἀπηχὲς καὶ ἀνόσιον (ἐνν. ἐστὶ) παραχωρεῖν τοὺς ἀπαιδευσίᾳ καὶ ἀναρχίᾳ συζῶντας εἰς τὰς οἰκίας ὑποδυομένους τὴν ταύτην εὐταξίαν διασπῶν..." κλπ.

Μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ περίοδος αὕτη εἶναι ἀντίστοιχος ἐπίσης πρὸς τὴν γνωστὴν φράσιν τοῦ 31ου Ἀποστολικοῦ. Ἀπαγορεύεται βεβαίως τὸ λειτουργεῖν "χωρὶς γνώμης τῶν Ἐπισκόπων", ἀλλὰ πότε; **Ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον "ἡ ἁγία Ἐκκλησία (καὶ ὁ Ἐπίσκοπος) ὀρθοτομῇ καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας πρεσβεύῃ καὶ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρῇ καὶ διδάσκῃ"! Ἀκριβῶς δηλαδὴ ὡσανεὶ ἔλεγε: "τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας συντηρούσης τὴν**

εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην", κατὰ τὸν 31ον Ἀποστολικόν. Διότι, καὶ τοῦτο εἶναι σημαντικόν, **περιλαμβάνει ὁ Κανὼν ὡς ὅρον καὶ "τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας", ὅ ἐστι "δικαιοσύνη"**.

Ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὁ 31ος Κανὼν ("περὶ σχίσματος κληρικῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων Ἐπισκόπων") **ἄρχεται ἀναφερόμενος εἰς τὰς αἱρέσεις,** τὰς ὁποίας προϋποθέτει "τεμνομένας προρρίζους" καί, προφανῶς, μὴ ὑπαρχούσης αἱρέσεως ἀπαγορεύει τὸ σχίσμα. Ἰδοὺ τί λέγει ἐν ἀρχῇ:

«Τὰς τῶν αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισπορὰς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ὁ παμπόνηρος καταβαλὼν (=ἐνσπείρας) καὶ ταύτας (=τὰς αἱρέσεις) ὁρῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος τεμνομένας προρρίζους, ἐφ' ἑτέραν ἦλθε **μεθοδείας ὁδόν**, τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν".

Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ "σχίσματος" διὰ λόγους αἱρέσεως, περὶ οὗ σαφέστατα καὶ ὁ 15ος, ἀλλὰ περὶ "ἑτέρας μεθοδείας", ἤτοι "φιλαρχίας" (31ος Ἀποστολ.), "ἀπαιδευσίας καὶ ἀναρχίας" (12ος τῆς ΑΒ') καὶ "προφάσεως τινῶν ἐγκλημάτων" (15ος) ἀναφερομένων εἰς τὸν ἠθικὸν βίον· "ὅτε δηλαδὴ πορνείαν ἴσως τῷ αἰτιωμένῳ προσάπτουσιν ἢ ἱεροσυλίαν ἢ ἐπὶ χρήμασι χειροθεσίαν καὶ ἄλλα τοιαῦτά τινα (Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμών, ΡΠΣ2, 694-695).

Ἐξεταστέαι ἀκόμη καὶ ἐκτὸς αἱρέσεως κατηγορίαι.

Καὶ πάλιν δηλαδὴ σαφῶς οἱ Κανόνες λέγουν: "ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς Ἐπισκόπου" (13ος), "**ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος** κατὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου" (14ος), "προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων" (15ος). Ἐὰν δηλαδὴ πρόκειται περὶ **πραγματικῶν "ἐγκλημάτων"**, ἤτοι κατηγοριῶν **ἀποδεδειγμένων** καὶ "προδήλων" (Βαλσαμών, ἔνθ.ἀν., 696), **τότε τὸ πρᾶγμα διαφέρει**. Βεβαίως διὰ τὴν περίπτωση ταύτην καὶ ἀνεφέραμεν ἐκτενῶς καὶ σεβόμεθα, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζομεν τὴν γνώμη τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: "ἀνάμενε τὸν κριτήν", ἤτοι τὴν "συνοδικὴν διάγνωσιν", καίτοι οὔτε ὁ 13ος Ἀποστολικὸς λέγει τοῦτο, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ 13ος καὶ 15ος τῆς ΑΒ' σαφῶς! Διότι περὶ τῶν ἠθικῆς ἢ κανονικῆς φύσεως ζητημάτων τούτων (ὄχι πάντως περὶ αἱρέσεως) ἀπαγορεύουν μὲν οἱ δύο οὗτοι Κανόνες τὸν ἀποχωρισμὸν "**πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως** καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως" (13ος, 14ος) καὶ "πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως" (15ος), ἀλλ' ὡς ἀνεφέραμεν, **λέγουν περὶ τῶν "δῆθεν" καὶ "προφάσει ἐγκλημάτων"**. Διαφέρει δηλαδὴ καὶ πάλιν

τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ὑπάρχουν "αὐτόφωρα ἐγκλήματα" καὶ ὑπὸ πολλῶν μαρτυρούμενα ἀξιοπίστως, ἡ δὲ "συνοδικὴ διάγνωσις" **δὲν γίνεται, λόγω "ἀργίας" τοῦ συνοδικοῦ συστήματος**, ἢ λόγῳ παραπομπῆς τῆς διαγνώσεως εἰς τὰς Καλένδας! Τότε, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουν λόγοι "φιλαρχίας" κλπ., "ἀκινδύνως" καὶ "ἀνευθύνως" κατὰ τὸν 31ο Ἀποστολικὸν καὶ τὰς παρατεθείσας ἐπεξηγήσεις τῶν ἀνωτέρω ἐπίσης Κανόνων ("τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας", 12ος κλπ.), ἐπιτρέπεται διακοπὴ τοῦ "μνημοσύνου" κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ 13ου Κανόνος τῆς ΑΒ'.

Ἐξετάσαμεν ἀνωτέρω (γ') τὴν "διαφορὰν τῶν Κανόνων τῆς ΑΒ' ἀπὸ ἄλλων" σχετικῶν καὶ ἐτονίσαμεν ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ Κανόνος "**ἐξαιρεῖται σαφῶς ἡ αἵρεσις**". Αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ τοῦ Κανόνος: "Τὰς τῶν αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισπορὰς κλπ." Ἐφ' ὅσον λοιπὸν λόγος αἱρέσεως δὲν συντρέχει, ὁ Κανὼν ὁρίζει:

"Εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, **ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι** τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς Ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως, ἀποστῆναι τολμήσοι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς, κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ Ἐκκλησίᾳ, μὴ ἀναφέρῃ, τοῦτον ὑποκεῖσθαι τῇ καθαιρέσει καὶ πάσης ἀποστερεῖσθαι τιμῆς. Ὁ γὰρ ἐν Πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν Μητροπολιτῶν ἁρπάζων τὴν κρίσιν καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον Πατέρα καὶ Ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τούτῳ συνεπόμενοι...".

Ὅτι λοιπὸν ὁ Κανὼν δὲν περιλαμβάνει οὐδὲ ἐννοεῖ τοὺς "εὐλόγως" δι' αἵρεσιν, ἢ πραγματικὰ ἐγκλήματα ἀποσχιζομένους, ἀρκούντως ἐξηγήσαμεν. Προϋποθέτει λοιπὸν "εὐσεβῆ" καὶ "δίκαιον" καὶ "πατέρα" ὄντως Ἐπίσκοπον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ ἀποχωρισμὸς εἶναι ὄντως "μανία", ὡς ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Κανών. Τὰ περὶ "ἀναμονῆς" τῆς "τελείας κατακρίσεως", ἢ "ἁρπαγῆς τῆς κρίσεως τῶν Μητροπολιτῶν", ἱκανῶς ἐπίσης ἐξηγήσαμεν ὑπὸ ποίους ὅρους λέγονται. Ἰδοὺ ὅμως καὶ ἡ αὐθεντικὴ ἑρμηνεία τοῦ Βαλσαμῶνος:

"Παυθείσης τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῆς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων διαστάσεως (=τότε ἐπιτρέπεται ἡ διάστασις-ἀποχωρισμός), ἑώρων οἱ Πατέρες τινὰς ἱερωμένους **ὑποκλεπτομένους** κατὰ μεθοδείαν σατανικὴν εἰς τὴν τῶν σχισματικῶν μανίαν, ὡς ἀφισταμένους ἀπὸ τῆς τῶν

Ἐπισκόπων αὐτῶν κοινωνίας, **μὴ ὄντων ἀσεβῶν ἢ ἀδίκων**, κατὰ τὸν 31ον Ἀποστολικὸν κανόνα· διὰ μόνον δὲ τὸ λαληθῆναί τινα ἴσως **ἐγκληματικὰ κατ' αὐτῶν**(!) Τοῦτο γοῦν, ὡς καταμερίζον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν, διορθούμενοι ὥρισαν καθαιρεῖσθαι τοὺς τολμήσαντας Ἱερεῖς ἢ Διακόνους **ἀνευλόγως** οὕτως ἀποστῆναι..." κλπ. (ΡΠΣ2, 690).

Τὸ περιεχόμενον τοῦ 14ου.

Ὁ Κανὼν οὗτος, ἀφορᾷ εἰς τὸ "**σχίσμα Ἐπισκόπων ἀπὸ τῶν ἰδίων Μητροπολιτῶν**" καὶ εἶναι ἀκριβὴς περίληψις τοῦ προηγουμένου Κανόνος. Ἐπεξηγηματικῶς μόνον προσθέτει ταῦτα: "Δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα μέτρα γινώσκειν καὶ μήτε τὸν Πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου μήτε τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου". Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ "καταφρονήσεως" "ἀναιτίου" καὶ "ἀνευλόγου" καὶ ὄχι "δι' αἵρεσιν" ἢ "πρόδηλον ἀδικίαν".

Τὸ περιεχόμενον τοῦ 15ου (α' μέρος).

Ὁ Κανὼν ἀφορᾷ εἰς τὸ "σχίσμα Μητροπολιτῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων Πατριαρχῶν" καὶ εἶναι περίληψις τῶν 13ου καὶ 14ου, ἀκόμη καὶ τοῦ 12ου καὶ κυρίως καθ' αὐτὸ ἑρμηνεία τῆς λέξεως "**εὐσέβεια**" τοῦ 31ου Ἀποστολικοῦ. Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ α' μέρους:

"Τὰ ὁρισθέντα ἐπὶ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐπὶ Πατριαρχῶν ἁρμόζει. Ὥστε (ἰδοὺ ἡ περίληψις καὶ ἀνακεφαλαίωσις τῶν προηγουμένων Κανόνων) εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Ἐπίσκοπος ἢ Μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποστῆναι τῇ πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον, ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως, σχίσμα ποιήσει, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. Καὶ **ταῦτα μὲν ὥρισται** καὶ ἐσφράγισται περὶ τῶν **προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων** τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων".

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τοῦ μέρους τούτου ἡ σύντομος ἑρμηνεία τοῦ Βαλσαμῶνος: "Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν **τὰ αὐτὰ τῷ 13ῳ καὶ 14ῳ Κανόνι** παρακελεύεται μέχρι τινός. Φησὶ γὰρ πλέον ἁρμόζει τὰ προσδιορισθέντα καὶ ἐπὶ Πατριάρχου, ὅταν ἐκ τῆς τούτου κοινωνίας ἀποστήσῃ

τις ἑαυτὸν τολμηρῶς. Ὡς δέ τινος εἰπόντος, **ἐὰν ἐξ εὐλόγου αἰτίας, τυχὸν αἱρέσεως, ἀποστῇ** τις ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀρχιερέως κοινωνίας, διατὶ κολασθήσεται; Ἐπάγουσιν οἱ Πατέρες **ὡς ταῦτα πάντα τότε γίνονται, ὅταν προφάσει ἐγκληματικῆς τινος ὑποθέσεως** καθ' ἑαυτόν τις τοῦ οἰκείου ποιμένος καταγνώσηται, καὶ ἀποσχίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τούτου, καὶ τοιουτοτρόπως διαῤῥήξῃ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας" (ΡΠΣ2, 694-695). Τὰ πράγματα ἕως ἐδῶ εἶναι σαφῆ, μάλιστα μετὰ τὰς τόσας προηγηθείσας ἐπεξηγήσεις.

Τὸ Β' μέρος τοῦ 15ου: διακοπὴ "μνημοσύνου" δι' αἵρεσιν.

"Οἱ γὰρ δι' αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύττοντος καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμήσει ΟΥΧ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον Ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς (=ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων) ἀξιωθήσονται. Οὐ γὰρ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ΨΕΥΔΕΠΙΣΚΟΠΩΝ καὶ ΨΕΥΔΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ κατέγνωσαν καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι".

Τὰ ἐν ἀρχῇ τῶν Κανόνων 12ου καὶ 13ου περὶ "Ἐκκλησίας ὀρθοτομούσης καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης λόγον" ὡς καὶ περὶ "αἱρετικῶν ζιζανίων ἐπισπορῶν... τεμνομένων προρρίζων" ὅ,τι δηλαδὴ ἀφορᾷ εἰς τὴν "**εὐσέβειαν**"- πίστιν, δόγμα (31ου Ἀποστολ.), εἰς τὸν παρόντα Κανόνα διαπλατύνονται καὶ ἑρμηνεύονται πλήρως. Παρὰ ταῦτα, παραθέτομεν καὶ τὴν σχετικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος:

"Εἰ γὰρ μὴ δι' ἐγκληματικὴν αἰτίασιν, ἀλλὰ δι' αἵρεσιν χωρίσῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ ἢ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Πατριάρχου, ὡς ἐπ' Ἐκκλησίας **διδάσκοντος ἀνερυθριάστως διδάγματά τινα ἀπηλλοτριωμένα τοῦ ὀρθοῦ δόγματος**, ὁ τοιοῦτος καὶ **πρὸ ἐντελοῦς διαγνώσεως, πολλῷ δὲ πλέον καὶ μετὰ διάγνωσιν**, ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ, ἤγουν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐ τιμωρηθήσεται, ἀλλὰ καὶ τιμηθήσεται ὡς Ὀρθόδοξος· οὐ γὰρ ἀπέσχισεν αὐτὸν ἀπὸ Ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπὸ ψευδεπισκόπου καὶ ψευδοδιδασκάλου· καὶ τὸ παρὰ τούτου γεγονὸς

ἐπαίνου ἄξιόν ἐστιν, ὡς μὴ κατατέμνον τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μᾶλλον συνάπτον αὐτὴν καὶ μερισμοῦ ἀπαλλάττον" (ΡΠΣ2, 695). Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸ "ἐκείνου τὴν αἵρεσιν δηλονότι δημοσίᾳ κηρύτοντος καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ..." λέγει: " ἀντὶ τοῦ **ἀνυποστόλως καὶ μετὰ παρρησίας** διδάσκει τὰ αἱρετικὰ δόγματα" (ἔνθ.ἀν., σ. 694)»[766].

γ) Ἑρμηνεία τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου ὡς πρὸς τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως».

Ὁ 13ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ΄ Συνόδου λέγει: «...εἴτε Πρεσβύτερος, εἴτε Διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς Ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως, καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ τελείας κατακρίσεως ἀποστῆναι τολμήσοι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας,...»[767]. **Ἂν κάποιος κληρικὸς τολμήσει, πρὸ τῆς προσωπικῆς συνοδικῆς καὶ τελείας κατακρίσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, νὰ ἀπομακρυνθεῖ τῆς κοινωνίας του.**

Ὁ 14ος τῆς αὐτῆς Συνόδου λέγει: «Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσοι αὐτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας,...»[768]. Ὡς πρὸς τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως» ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια μὲ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα.

Ὁ 15ος τῆς αὐτῆς Συνόδου στὸ πρῶτο τμῆμα του, λέγει: «...Ὥστε εἴ τις Πρεσβύτερος, ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης τολμήσοι ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας, ... ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως, σχίσμα ποιήσοι·»[769]. Τὸ «πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς» ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια μὲ τοὺς ἀνωτέρω δύο Κανόνες.

Ὁ 15ος τῆς αὐτῆς Συνόδου, στὸ δεύτερο τμῆμα του λέγει: «...πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον Ἐπίσκοπον κοινωνίαν ἀποτειχίζοντες,...»[770]. Τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως» ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια καὶ μὲ τὸ πρῶτο τμῆμα καὶ μὲ τοὺς δύο ἀνωτέρω Κανόνες, μάλιστα μὲ τὸν 14ο εἶναι καὶ φραστικῶς ἡ ἴδια. Ἀντιδιαστέλλεται βεβαίως αὐτὸ τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου καὶ μὲ τὸ πρῶτο τμῆμα αὐτοῦ τοῦ Κανόνος καὶ μὲ τοὺς προηγουμένους, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὶς συνέπειες ποὺ ἔχει αὕτη ταύτη ἡ ἐνέργεια τῆς παύσεως τοῦ μνημοσύνου τοῦ Ἐπισκόπου, τὸ περὶ «συνοδικῆς διαγνώσεως» ὅμως παραμένει καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ ἀναφερόμενο ὡς πρὸς τὴν προσωπικὴ τελεία καταδίκη του.

Ἰδοὺ πῶς ὁ ἱερὸς Βαλσαμὼν ἑρμηνεύει: «...ἀλλὰ δι᾽ αἵρεσιν χωρίσῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἢ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Πατριάρχου, ὡς ἐπ᾽ Ἐκκλησίας διδάσκοντος ἀνερυθριάστως διδάγματά τινα ἀπηλλοτριωμένα τοῦ ὀρθοῦ δόγματος, ὁ τοιοῦτος **καὶ πρὸ ἐντελοῦς διαγνώσεως, πολλῷ δὲ πλέον καὶ μετὰ διάγνωσιν**, ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ,...». Καὶ κατωτέρω: «Εἰ γὰρ κρύφα καὶ μετὰ ὑποστολῆς ψιθυρίζονται τὰ τῆς αἱρέσεως παρὰ τοῦ πρώτου, ὡς ἀμφιβάλλοντος, οὐκ ὀφείλει τις **ἐξ αὐτοῦ πρὸ καταδίκης ἀποσχισθῆναι·** εἰκὸς γάρ ἐστι μεταῤῥυθμισθῆναι τοῦτον πρὸς τὸ ὀρθόδοξον, πρὸ τῆς ἐντελοῦς ἀποφάσεως,...»[771].

Οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες στὴν ἐπιστολή τους πρὸς τὸν Βασιλέα Μιχαὴλ Παλαιολόγο λέγουν: «Ἐμπεριέχεται δὲ καὶ ἐν τῷ 15ῳ κανόνι τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς Πρώτης καὶ Δευτέρας ἐπονομασθείσης, ὅτι οὐ μόνον ἀνευθύνους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπαινετέους τοὺς ἀποσχίζοντας ἑαυτοὺς **καὶ πρὸ συνοδικῆς καταδίκης ἀπὸ τῶν δημοσίᾳ διδασκόντων αἱρετικὰ διδάγματα** καὶ ὄντως προφανῶς αἱρετικῶν»[772].

Ὁ Ἀθωνίτης μοναχὸς Χριστοφόρος ὁ Προδρομίτης στὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος λέγει: «Εἴγε αὐτὸς θεωρῶ καὶ τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, καν. 15ος (ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηκα) διαγορεύοντα, τοῦ "δημοσίᾳ κηρύττοντος αἵρεσιν" ἐπισκόπου ἀποτειχίζεσθαι προσήκειν τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν **καὶ πρὸ συνοδικῆς κατακρίσεως (ταὐτὸν εἰπεῖν, καὶ πρὸ ἐλέγχου καὶ ἐπιπλήξεως)**, καὶ οἱ ἀποτειχιζόμενοι οὐχ ὅπως ἥκιστα παιδεύονται, "ἀλλὰ καὶ τιμῆς" διὰ τὴν εὐσέβειαν τῆς προσηκούσης ἀξιοῦνται, ὅτε ἀφιστάσης ἐκείνου τῆς θείας χάριτος (καίτοι ἀνεξελέγκτου συνοδικῶς) ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ ἐληλεγμένου»[773].

766 ΜΠΙΛΑΛΗ Ν., «Κανονικὴ» ἡ διακοπὴ τοῦ «μνημοσύνου» τοῦ Ἀθηναγόρα Α΄ ὑπὸ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ΟΤ 136 (1971), 3-4.
767 Πηδάλιον, 357 / ΡΠΣ2, 689 / ΚΙΚ, 394.
768 Πηδάλιον, 357 / ΡΠΣ2, 692 / ΚΙΚ, 394.
769 Πηδάλιον, 358 / ΡΠΣ2, 692-693 / ΚΙΚ, 396.
770 Πηδάλιον, 358 / ΡΠΣ2, 693 / ΚΙΚ, 396.

771 ΡΠΣ2, 695.
772 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 395.
773 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, Ἀπολογία εἰς τὰ τοῦ κυρίου Δωροθέου, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 570 / ΓΙΑΝΓΚΟΥ Θ., Χριστοφόρου Προδρομίτη Κανονικόν, σ. 505.

Ὁ μοναχὸς Χριστοφόρος ὡς πρὸς τὸ «πρὸ συνοδικῆς κατακρίσεως» τοῦ ἱεροῦ Κανόνος τὸ ἑρμηνεύει ὀρθῶς ὡς πρὸς τὴν προσωπικὴ καταδίκη τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ κηρύσσει τὴν αἵρεση. Δὲν εἶναι ὀρθὸ ὅμως αὐτὸ ποὺ λέγει στὴν συνέχεια ὅτι ἔχει ἀποχωρήσει ἡ θεία Χάρις ἀπὸ τὸν ἀκαθαίρετο Ἐπίσκοπο καὶ ἐννοεῖ ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἀπὸ τὸν καθῃρημένο «ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ ἐληλεγμένου». Κατωτέρω λέγει: «Συνάγεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι, ὥσπερ οὐχ ὅτι γε ἀπὸ τῶν ἐληλεγμένων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνελέγκτων αἱρετικῶν ἐπισκηπτόμεθα διατειχίζεσθαι, **οὕτω καὶ τὰς χειροτονίας αὐτῶν ἐπίσης ἀποπέμπεσθαι**»[774].

Σ' αὐτὸ τὸ μὴ ὀρθὸ συμπέρασμα τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἱεροδ. Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης λέγοντας: «Τῶν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ αἵρεσιν διδασκόντων τὴν κοινωνίαν οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποβαλλόμενοι, τὰς παρ' αὐτῶν τελετὰς ἀτελέστους δῆλον ὅτι ἡγοῦνται (Κῶδιξ Παντελεήμονος 218, σ. 170)»[775].

Σ' αὐτὰ ἔρχεται νὰ ἀπαντήσει καὶ διορθώσει ὁ Ἱερομ. Δωρόθεος Βουλησμᾶς λέγοντας: «**Τοῦ γάρ "δημοσίᾳ τὴν αἵρεσιν κηρύττοντος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' ἐκκλησίας διδάσκοντος" ὁ ἑαυτὸν ἀποτειχίζων πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως,** οὐ κατακριτέος, ἔφη ὁ ὅν ὁ 15ος τῆς ΑΒ' παρεισάγει κανών, ἀλλὰ τιμητέος. Οὐ μὴν δ' ὅτι καὶ ἄκυρα τὰ πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως παρ' αὐτοῦ τελούμενα ἔφη, κἂν ὁ ἀδελφὸς ἀπ' ἐναντίας ἀποφαίνεται πάντων, ὅτι ἀφίπταται ἀπὸ τοιούτου ἀνεξελέγκτου συνοδικῶς ἡ θεία χάρις, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ ἐληλεγμένου»[776]. Καὶ κατωτέρω: «Εἶτα, ὁ μὲν Διόσκορος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐν προσχήματι ἀεὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ἐν Κπόλει καὶ ἐν Ἐφέσῳ Πατέρων Ὅρων ἠπάτουν τοὺς βασιλεῖς καὶ τὴν σύγκλητον, τὸν ἰὸν δεύοντες τῆς αὐτῶν αἱρέσεως σὺν τῷ ὑποκριτικῷ τῆς ἀληθείας μέλιτι. Ὧν ὁ γνοὺς τὴν ὑπόκρισιν, κατὰ τὸν Δορυλαίου Εὐσέβιον, καὶ οὐ μόνον ἀποστάς, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς πᾶσιν ἀνακαλύψας καὶ ἀποδείξας, πῶς οὐ τιμητέος, ἀγωνισάμενος "οὐκ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων διδασκάλων καταγνῶναι, καὶ μὴ σχίσματι τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατατεμεῖν ἕνωσιν, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν

774 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 572 / ΓΙΑΝΓΚΟΥ Θ., ἔνθ.ἀν., σ. 506.
775 ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 650 ὑποσ. 167.
776 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Αἱ πρὸς τὴν Χριστοφόρου Ἀπολογίαν Ἀνταποκρίσεις, ἔνθ.ἀν., σ. 649.

ῥύσασθαι", ὡς ὁ 15ος τῆς ΑΒ' κανὼν ὁρίζεται; Ὁ μὴ γνούς γε μὴν καὶ πρὸ συνοδικῆς κατακρίσεως αὐτοῖς κοινωνήσας, οὐ κατακριτέος. Οὐδ' ἀτελῆ τὰ παρ' αὐτῶν ἱεροπραχθέντα πρὸ συνοδικοῦ ἐλεγμοῦ αἱ Σύνοδοι κρίνουσι»[777].

Ὁ Βουλησμᾶς ἐπιβεβαιώνει καὶ αὐτὸς ὅτι τὸ «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως» τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος ἀφορᾶ τὴν προσωπικὴ καταδίκη αὐτοῦ ποὺ κηρύσσει τὴν αἵρεση «δημοσίως» καὶ διορθώνει τὸ λάθος τῶν ἀνωτέρω λέγοντας ὅτι δὲν εἶναι ἄκυρα-ἀνυπόστατα αὐτὰ ποὺ τελεῖ πρὸ τῆς προσωπικῆς καταδίκης του. **Δὲν πρέπει ὅμως νὰ περάσει ἀπαρατήρητο αὐτὸ ποὺ λέγει στὸ δεύτερο ἀπόσπασμά του ὅτι αὐτὸς ποὺ δὲν γνωρίζει ὅτι εἶναι αἱρετικός ὁ ἀκαθαίρετος κληρικός, καὶ κοινωνήσει μαζί του, δὲν κατακρίνεται. Αὐτὸ ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι αὐτὸς ποὺ γνωρίζει εἶναι κατακριτέος, διότι ἐὰν ἴσχυε ὅτι δὲν κατακρίνεται καὶ γιὰ τὶς δύο περιπτώσεις δὲν χρειαζόταν νὰ γράψει τὸ ἐν ἀγνοίᾳ. Συνεπῶς γιὰ τὸν Δωρόθεο Βουλησμᾶ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του εἶναι ὑποχρεωτικός.**

Καὶ ἐπανερχόμενοι, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐποχή μας λέγεται: «**Ἐπίσης, ἡ ἔκφρασις τοῦ Κανόνος "πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως", δὲν ἀναφέρεται στὴν αἵρεση, ἀφοῦ αὐτὴ ἔχει ἤδη διαγνωστεῖ καὶ καταγνωστεῖ "παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων", ἀλλὰ στὸν ἴδιο τὸν αἱρετικό**»[778]. «**καὶ μάλιστα "πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως", δηλαδὴ πρὶν νὰ καταδικασθεῖ ὡς αἱρετικὸς ἀπὸ σύνοδο,...**»[779].

δ) Δύο ἐκκλησιαστικὰ ἱστορικὰ γεγονότα προσκομίζονται ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνεία τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος στὸ δεύτερο τμῆμα του.

Ἐκ τῶν δύο ἱστορικῶν γεγονότων ποὺ παρατίθενται στὴν συνέχεια, τὸ πρῶτο προηγεῖται χρονολογικῶς τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος, ἀλλ' αὐτὸ δὲν μειώνει τὴν μαρτυρία του διότι ὁ 15ος ἀποτελεῖ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὁποία ἤδη εἶχε ἀποτυπωθεῖ σὲ Ἀποστολικοὺς Κανόνες καὶ Διαταγές, ἀλλὰ καὶ σὲ τοπικὲς Συνόδους [(11ος Καρθαγένης, βλ. ὑποσ. 467), (βλ. καὶ κατωτέρω σ. 515)].

777 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ.ἀν., σ. 649-650.
778 Ἱ. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ Ἀποτείχισις, σ. 8.
779 ΖΗΣΗ Θ., Μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία ἔστω καὶ ἂν πλανᾶται;..., Θδ4 (2020), 526.

Τὸ πρῶτο: ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Νεστορίου.

Παραθέτουμε μία διαμαρτυρία κληρικῶν τῆς Κπόλεως ποὺ συντάχθηκε ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο, ὡς λαϊκὸ τότε (ἀρχὲς 429), κατόπιν Ἐπίσκοπο Δορυλαίου: «Διαμαρτυρία προτεθεῖσα ἐν δημοσίῳ παρὰ τῶν κληρικῶν Κπόλεως, καὶ κατὰ ἐκκλησίαν ἐμφανισθεῖσα, ὡς ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ Νεστόριος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τοῦ ἀναθεματισθέντος πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

Ὁρκίζω τὸν λαμβάνοντα τόδε τὸ χαρτίον κατὰ τῆς ἁγίας Τριάδος, ὥστε φανερὸν αὐτὸ ποιῆσαι ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις, διακόνοις, ἀναγνώσταις, λαϊκοῖς οἰκοῦσι Κπολιν ἔτι τε καὶ τὸ ἶσον αὐτοῖς ἐκδοῦναι πρὸς ἔλεγχον τοῦ αἱρετικοῦ Νεστορίου, ὅτι ὁμόφρων ἐστὶ τοῦ ἀναθεματισθέντος Παύλου τοῦ Σαμοσατέως πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων.

Ἔστι δὲ τὰ εἰρημένα οὕτως. **Παῦλος εἶπε·** Μαρία τὸν λόγον οὐκ ἔτεκε. **Νεστόριος συμφώνως εἶπεν·** οὐκ ἔτεκεν· ὦ βέλτιστε, Μαρία τὴν θεότητα. **Παῦλος·** οὐδὲ γὰρ ἦν πρὸ αἰώνων. **Νεστόριος·** καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργῷ τῶν χρόνων ἐφιστῶσι θεότητι. **Παῦλος·** Μαρία τὸν λόγον ὑπεδέξατο, καὶ οὐκ ἔστι πρεσβυτέρα τοῦ λόγου. **Νεστόριος·** πῶς οὖν Μαρία τὸν ἑαυτῆς ἀρχαιότερον ἔτεκεν; **Παῦλος·** Μαρία ἔτεκεν ἄνθρωπον ἡμῖν ἶσον. **Νεστόριος·** ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς ἐκ παρθένου. **Παῦλος·** κρείττονα δὲ κατὰ πάντα. ἐπειδὴ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐξ ἐπαγγελιῶν, καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἡ ἐπ' αὐτῷ χάρις. **Νεστόριος εἶπεν·** τεθέαμαι, φησί, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, τὸ τὴν ἀνάληψιν αὐτῷ χαρισάμενον. ἐντειλάμενος, φησί, τοῖς ἀποστόλοις, οὓς ἐξελέξατο, διὰ πνεύματος ἁγίου ἀνελήφθη. τοῦτο δὴ τὸ τηλικαύτην Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν. **Παῦλος εἶπε·** ἵνα μήτε ὁ ἐκ Δαυὶδ χρισθεὶς ἀλλότριος ᾖ τῆς σοφίας, μήτε ἡ σοφία ἐν ἄλλῳ οὕτως οἰκῇ. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις ἦν, μᾶλλον δὲν ἐν Μωσεῖ· καὶ ἐν πολλοῖς κυρίοις, μᾶλλον δὲ ἐν Χριστῷ, ὡς ἐν ναῷ Θεοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, ἄλλον εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἄλλον τὸν λόγον. **Νεστόριος εἶπε,** μὴ ἐγχωρεῖν τὸν πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα, ἄλλο ἅπαξ γεννηθῆναι, καὶ ταῦτα τῇ θεότητι. Ἰδοὺ δέδεικται σαφῶς λέγων ὁ παραβάτης, καὶ οὐκ ἐτέχθη ἀπὸ Μαρίας ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ πατρός. ἰδοὺ συναινεῖ τῷ αἱρετικῷ Παύλῳ τῷ Σαμοσατέων, τῷ λέγοντι ἄλλον εἶναι τὸν λόγον, καὶ

ἄλλον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς, ὡς ἡ ὀρθοδοξία κηρύττει». Καὶ λίγο κατωτέρω ἡ διαμαρτυρία καταλήγει: **«εἴ τις οὖν τολμήσειε λέγει ἄλλον εἶναι υἱὸν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου τεχθέντα, καὶ οὐ τὸν αὐτὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστω ἀνάθεμα»**[780].

Ἡ διαμαρτυρία αὐτὴ θεωρεῖ τὸν Νεστόριο ὡς ὁμόφρονα τοῦ Παύλου Σαμοσατέως[781], ἐνῶ ὁ ἅγιος Κύριλλος τὸν θεωρεῖ ὡς ὁμόφρονα τοῦ Ἀρείου, (βλ.σ. 70). Οἱ δύο αὐτὲς αἱρέσεις τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἀρείου, ἠρνοῦντο τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ μολονότι ἡ αἵρεση τοῦ Νεστορίου δὲν ἦταν ἡ ἴδια σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς αἱρέσεως τοῦ Παύλου Σαμοσατέως παρὰ μόνον κάπου, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ἦταν ἀναθεματισμένος ὁ Παῦλος συνοδικῶς ἦταν ἀναθεματισμένος καὶ ὁ Νεστόριος ποὺ δὲν καταδικάσθηκε ἀκόμη συνοδικῶς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Νεστόριος, ἐφ ὅσον ἀποδέχθηκε τὴν αἵρεση ἔχει χωρισθεῖ τοῦ Θεοῦ· τοῦτο, ὅτι τὸ ἀνάθεμα δηλώνει τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμό, λέγεται ὑπὸ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὰ πρακτικά της, (βλ.σσ. 445-446). Βεβαίως σπεύδουμε νὰ διευκρινίσουμε ὅτι δὲν σημαίνει πὼς ὁ Νεστόριος ἔχασε τὴν ἱερωσύνη πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, (βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο).

Αὐτὴ ἡ ἀντίδραση τοῦ λαοῦ προσαποκτᾶ κῦρος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας διότι:

---

780 ΣΜΠ1, 442-443 / MCC4, 1008 κ.έ. / ACO1-1-1, 101-102. Λέγεται σχετικῶς ἐπ' αὐτῆς τῆς διαμαρτυρίας: «Ὁ λαϊκὸς ἀκόμη καὶ ἀργότερα ἐπίσκοπος Δορυλαίου Εὐσέβιος, ὁ ὁποῖος ἀσκοῦσε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νομικοῦ στὴν Κπολη καὶ ἀντιδροῦσε συστηματικὰ στὶς ὁμιλίες τοῦ Νεστορίου μὲ συνεχεῖς θεολογικὲς παρεμβάσεις, τοιχοκόλλησε στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας (ἀρχὲς 429) καταγγελία ἐναντίον τῶν χριστολογικῶν ἀντιλήψεων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κπόλεως. Τὸν κατηγοροῦσε ὅτι δίδασκε τὶς αἱρετικὲς δοξασίες Παύλου τοῦ Σαμοσατέα (ACO1-1-1, 101-102). Ὁ Εὐσέβιος δὲν ἦταν βεβαίως μόνος. Τὸν ἀκολουθοῦσαν πολλοὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοί. Τὴν καταγγελία του αὐτὴ κοινοποίησε μὲ πλούσιο ἀποδεικτικὸ ὑλικὸ καὶ στὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλο (412-444), ὁ ὁποῖος ὑπερασπίσθηκε τὴν ὀρθότητα τοῦ ὅρου "Θεοτόκος"», ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τ.1, σ. 606.

781 «... ἐνῶ ὁ διάκονος Λέων, ὁ μετέπειτα μέγας πάπας, ἐξησφάλισεν ἐκτενῆ πραγματείαν ἀπὸ τὸν μοναχικὸν ἡγέτην Ἰωάννην Κασσιανόν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἀπόψεις τοῦ Νεστορίου ἐκρίνοντο σύμφωνοι πρὸς τὰς τοῦ Παύλου Σαμοσατέως», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.4, σ. 436.

α) **Δικαιώνεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Κελεστῖνο Πάπα Ρώμης.** Ὁ ὁποῖος σὲ ἐπιστολὴ ποὺ ἀπέστειλε στὸν λαὸ μεταξὺ ἄλλων λέγει: «μὴ ἀποκάμητε ἀνθισταμένοι. παρέξει ἐκεῖνος δύναμιν». Κατωτέρω ὁ ἅγιος Πάπας τοὺς παροτρύνει στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς αἱρέσεως καὶ τοῦ Νεστορίου καὶ τοὺς παραγγέλει νὰ ἔχουν ὑπομονὴ στοὺς διωγμοὺς ποὺ τοὺς ἐπέβαλε, ἔχοντας ὡς ὑπόδειγμα τὴν ὑπομονὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου στοὺς διωγμοὺς καὶ στὶς ἐξορίες ποὺ ὑπέστη. Καὶ συνεχίζει κατωτέρω ὁ Ἅγιος λέγοντας, ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἄρχισε ὁ Νεστόριος νὰ κηρύττει τὴν αἵρεση δὲν ἔχουν καμία ἰσχὺ τὰ ἐπιτίμιά του. Καὶ τὸ κυριώτερο, ὅτι ὁ ἴδιος τοὺς ἔχει κοινωνικούς[782].

β)**Ἐπαινεῖται καὶ δικαιώνεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν αἰγυπτιακὴ σύνοδο** οἱ ὁποῖοι ἀπέστειλαν δύο ἐπιστολές, μία πρὸς τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαὸ Κπόλεως καὶ ἄλλη πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς αὐτῆς πόλεως. Στὴν πρώτη τοὺς λέγουν ὅτι γιὰ νὰ μείνουν καθαροὶ πρέπει νὰ μὴ κοινωνοῦν μὲ τὸν Νεστόριο, (βλ.σ. 43) καὶ ὅτι τοὺς ἔχουν κοινωνικούς. Καὶ ἀλλοῦ σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγει γι᾽ αὐτὸν τὸν λαὸ ὅτι δὲν κοινωνεῖ μὲ τὸν Νεστόριο διότι: «δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν αὐτοῦ», (βλ.σ. 289). Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀποδέχεται τὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ Νεστορίου, (τεκμηρίωσή του βλ. στὶς ἀνωτέρω δύο παρενθέσεις στὶς παραπομπές).

γ) Καὶ τέλος, **δικαιώνεται ὑπὸ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου** στὸν 3ο ἱερὸ Κανόνα της λέγοντας: «Εἰ δέ τινες ἐν ἑκάστῃ πόλει, ἢ χώρᾳ κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, **ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν.** Κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικοὺς κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις Ἐπισκόποις μηδ᾽ ὅλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον»[783].

Ἀνακύπτουν ὅμως μερικὲς ἐρωτήσεις:

1) **Τί εἶναι αὐτὸς ὁ μολυσμὸς καὶ τί ἐπιπτώσεις ἐπιφέρει;** Ἡ ἀπάντηση ἔχει δοθεῖ ἀλλοῦ στὸ βιβλίο αὐτό. Ἐδῶ ἐπαναλαμβάνεται ὅτι χάνουν οἱ Ὀρθόδοξοι τὴν καθαρότητά τους, συμμολύνονται ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαθαιρέτου Νεστορίου καὶ ἀδικοῦνται στὴν πίστη αὐτοῦ. Καὶ ἔτσι χωρίζονται τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτοὶ ὅπως ὁ Νεστόριος, δηλαδὴ συμμετέχουν στὸ σχίσμα του.

2) **Πότε ξεκίνησε αὐτὸς ὁ μολυσμός;** Ὅταν εἰσήγαγε τὸ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὁ Νεστόριος, βεβαίως οὐσιαστικῶς τὸ σχίσμα εἰσάγεται ὅταν ἀποδέχεται τὴν αἵρεση ὡς φρόνημα (βλ.σσ. 499, 501), ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸ πότε. Τὸ θέμα εἶναι πότε ἀρχίζουν οἱ εὐθύνες ὡς πρὸς τοὺς κοινωνοῦντες Ὀρθοδόξους μαζί του. Τοῦτο τὸ διασαφηνίζει ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας, ὅταν τὸ ἐκδηλώσει αὐτὸ τὸ φρόνημα διὰ δημοσίου κηρύγματος· τότε ἀρχίζει ἡ εὐθύνη στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες καὶ ὅσοι ἀποτειχίσθηκαν τότε ὀχυρώθηκαν καὶ δὲν συμμολύνθηκαν καὶ ἐλευθέρωσαν τὴν Ἐκκλησία, ὅσο τὸ κατ᾽ αὐτούς, ἀπ᾽ αὐτὸν τὸν μολυσμό, ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ σχίσμα τοῦ ἀκαθαιρέτου Νεστορίου.

3) **Γιατί ὁ ἅγιος Κύριλλος κοινωνοῦσε μὲ τὸν Νεστόριο;** Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπάντηση ἔχει δοθεῖ ἀλλοῦ στὴν ἐργασία αὐτή. Ἐπαναλαμβάνεται ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι τόσο σοβαρὸ θέμα, μόνον Ἐπίσκοποι ἀσκοῦν αὐτὴν τὴν οἰκονομία καὶ αὐτοὶ μόνον ὅταν ὑπάρχει ἀδήριτος ἀνάγκη καὶ μόνον συνοδικῶς καὶ μόνον ὅταν τὴν ἀναγνωρίσει ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, κλήρου καὶ λαοῦ.

4) **Εἶναι ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας δυνητικὸς (=προαιρετικός);** Ὅταν συμμετέχει στὸ σχίσμα τοῦ Νεστορίου καὶ ὁ ὀρθόδοξος χάνοντας τὴν καθαρότητά του ἐκ τῆς κοινωνίας μαζί του καὶ ἀδικεῖται στὴν πίστη αὐτοῦ κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δυνητικὸς ἀλλ᾽ ὑποχρεωτικός.

5) **Τί σημαίνει τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος, αἵρεση «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην»;** Σημαίνει ὅταν ἡ νέα αἵρεση συμφωνεῖ κάπου μὲ παλαιὰ καταδικασθεῖσα.

6) **Καὶ τί ἐννοεῖ ὁ ΙΕ΄ ἱερὸς Κανόνας μὲ τὴν φράση «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην», ὡς πρὸς τὴν κατάγνωση ἐννοεῖ σύγχρονη ἢ παλαιά;** Σαφέστατα ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ἐκ τῆς περιπτώσεως τοῦ Νεστορίου ὅτι ἀφορᾷ κατάγνωση τοῦ παρελθόντος.

782 ΣΜΠ1, 448 κ.ἑ. / MCC4, 1036 κ.ἑ. / ACO1-1-1, 83 κ.ἑ.
783 Πηδάλιον, 172 / ΡΠΣ2, 496 / ΚΙΚ, 70.

Τὸ δεύτερο: ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα.

Ὁ Ἁγιορειτικὸς Τόμος:

«... Ταῦτα ὑπὸ τῶν γραφῶν ἐδιδάχθημεν, ταῦτα παρὰ τῶν ἡμετέρων πατέρων παρελάβομεν, ταῦτα διὰ τῆς μικρᾶς ἔγνωμεν πείρας, ταῦτα κατὰ τὸν ἐν ἱερομονάχοις τιμιώτατον καὶ ἀδελφὸν ἡμέτερον κὺρ Γρηγόριον, Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων συγγραψάμενον ἰδόντες καὶ ἀποδεξάμενοι ὡς ταῖς τῶν ἁγίων ἀκριβῶς ἐχόμενα παραδόσεσι, πρὸς πληροφορίαν τῶν ἐντυγχανόντων ὑπεγράψαμεν.

Ὁ πρῶτος τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει σεβασμίων μονῶν, ἱερομόναχος Ἰσαάκ.

Ὁ καθηγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς καὶ ἱερᾶς Λαύρας Θεοδόσιος ἱερομόναχος.

Εἶχε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων ἡγουμένου τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ καθηγούμενος τῆς τοῦ Βατοπεδίου σεβασμίας καὶ βασιλικῆς μονῆς, ἱερομόναχος Ἰωαννίκιος.

Εἶχε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τῆς μονῆς τῶν Σέρβων ἡγουμένου τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ ἐλάχιστος ἱερομόναχος Φιλόθεος τὰ αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος καὶ πνευματικὸς τῆς σεβασμίας μονῆς Ἐσφιγμένου Ἀμφιλόχιος.

Ὁ ἐν ἱερομονάχοις εὐτελὴς Γεράσιμος, ἰδὼν καὶ ἀναγνοὺς τὰ φιλαλήθως γραφέντα καὶ ἀποδεξάμενος ὑπέγραψα.

Ὁ εὐτελὴς γέρων καὶ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Μωϋσῆς τὰ αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος καὶ πνευματικὸς τοῦ Βατοπεδίου, Θεοδόσιος.

Ὁ καθηγούμενος τῆς τοῦ Κουτλουμούση ἱερᾶς μονῆς, Θεοστήρικτος ἱερομόναχος.

Γερόντιος ἁμαρτωλὸς ὁ Μαρούλης ἐν τοῖς γέρουσι τελῶν τῆς σεβασμίας Λαύρας, τ' αὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Κάλλιστος ὁ Μουζάλων.

Ὁ ἐλάχιστος καὶ εὐτελὴς ἐν Μοναχοῖς Γρηγόριος ὁ Στραβολαγκαδίτης, τάχα καὶ ἡσυχαστής, νοῶν καὶ φρονῶν ταῦτα ὑπέγραψα.

Ὁ ἀπὸ τῆς σκήτεως τοῦ Μαγουλᾶ γέρων καὶ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος Ἡσαΐας ταὐτὰ φρονῶν ὑπέγραψα.

Ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Μᾶρκος ὁ τοῦ Σιναΐτου.

Ὁ ἐν τῇ τοῦ Μαγουλᾶ σκήτει καὶ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος Κάλλιστος.

Εἶχε καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀπὸ Σύρων ἡσυχαστοῦ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ.

Ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Σωφρόνιος.

Ὁ ἐν μοναχοῖς ἐλάχιστος Ἰωάσαφ.

Ὁ ταπεινὸς ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ ἁγίου ὄρους Ἰάκωβος, ταῖς ἁγιορειτικαῖς καὶ πατερικαῖς ἐντεθραμμένος παραδόσεσι, καὶ μαρτυρῶν ὅτι διὰ τῶν ἐνταῦθα ὑπογραψάντων λογάδων ἅπαν τὸ ἅγιον ὄρος συμφωνοῦντες ὑπέγραψαν, καὶ αὐτὸς συμφωνῶν καὶ ἐπισφραγίζων ὑπέγραψα. Καὶ τοῦτο μετὰ πάντων προσγράφων, **ὅτι τὸν μὴ συμφωνοῦντα τοῖς ἁγίοις καθὼς καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ μικρῷ πρὸ ἡμῶν πατέρες ἡμῶν, ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν οὐ παραδεξόμεθα**»[784].

Ὁ περίφημος Ἁγιορειτικὸς Τόμος συντάχθηκε ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1340[785] καὶ ὑπογράφηκε ἀπὸ εἴκοσι Λογάδες τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τὸν Ἐπίσκοπο Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους Ἰάκωβο. Τὸ ὅτι ἔχει περιβληθεῖ μὲ μεγάλο κῦρος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸ εἶναι γνωστότατο. «Εἰς τὰς συνόδους τοῦ 1341 ὁ Τόμος κατέλαβε δεσπόζουσαν θέσιν, μεταγενεστέρως δὲ ἐχρησιμοποιήθη εὐρύτατα»[786].

Ὅλοι ὅσοι ὑπέγραψαν τὸν Τόμο διαβεβαιώνουν ὅτι δὲν παραδέχονται τὴν κοινωνία αὐτοῦ τοῦ ὁποίου δὲν συμφωνεῖ μὲ τοὺς Ἁγίους ὅπως καὶ αὐτοί. Γεννᾶται ὅμως εὐλόγως τὸ ἐρώτημα, γιατί δὲν τὸν ἔχουν κοινωνικό; Καὶ πρέπει νὰ συμπληρώσουμε ὅτι ἡ αἵρεση δὲν ἔχει καταδικασθεῖ ἀκόμη συνοδικῶς, αὐτὸ πραγματοποιεῖται μετὰ ἑπτὰ μῆνες. Γιὰ νὰ δοθεῖ ἀπάντηση σ' αὐτὴν τὴν ἐρώτηση χωρίζεται ἡ ἔρευνα σὲ δύο μέρη· τό πρῶτο μέρος ἀφορᾶ τοὺς αἱρετικοὺς πρὸ τῆς πρώτης συνοδικῆς καταδίκης αὐτῆς τῆς αἱρέσεως, δηλαδὴ πρὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1341 καὶ τὸ δεύτερο μετὰ ἀπὸ τὴν καταδίκη αὐτή.

784 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγγράμματα, τ.2, σσ. 576-577-578 / ΕΠΕ3, 510 κ.ἑ.
785 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σ. 551.
786 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σ. 552.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο μέρος. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς γιὰ τὸν Βαρλαὰμ λέγει: **«Τίς γὰρ οὐκ ἂν πάθοι τὴν ψυχήν, οὕτω καλὸν μέλος τῆς ἐκκλησίας νοητῶς ὁρῶν ταύτης ἀπορρηγνύμενον;»**[787]. Ὁ Βαρλαάμ, κατὰ τὸν Ἅγιο, ἔχει ἀποκοπεῖ τῆς Ἐκκλησίας. Στὸν δὲ Ἁγιορειτικὸ Τόμο λέγονται τὰ ἑξῆς: «Ὅστις οὖν τοὺς τὴν θεοποιὸν ταύτην χάριν τοῦ Θεοῦ ἄκτιστον καὶ ἀγέννητον καὶ ἐνυπόστατον λέγοντας τοῖς μασσαλιανοῖς συντάττει καὶ διθεΐτας καλεῖ, εἴπερ ἄρα τίς ἐστιν, **οὗτος ἴστω τοῖς τοῦ Θεοῦ ἁγίοις ἀντικείμενος καὶ τοῦ κλήρου τῶν σωζομένων, εἰ μὴ μεταμεληθείη, ἑαυτὸν ἐκβάλλων καὶ αὐτὸς ἐκπίπτων τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου τῶν ἁγίων φύσει Θεοῦ**»[788]. Αὐτὸς ποὺ δὲν ἐκλαμβάνει ὡς ἄκτιστη τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκβάλλει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν κλῆρο τῶν σωζομένων. Καὶ ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀποσπάσματος ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας πρὸ συνοδικῆς καταδίκης τῆς αἱρέσεως. Βεβαίως αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι χάνει τὴν ἱερωσύνη του ὁ κληρικός, ἄνευ τῆς καθαιρέσεως, ὡς φαίνεται κατωτέρω.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο μέρος. Ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας (1342-1353) ἦταν ὁμόφρων τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα, ἤδη ἔχει μεταστραφεῖ πρὸς τὴν αἵρεση ὁ δεύτερος. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ 1344 ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος παραδίδει ἐπιστολὴ στὸν Καλέκα ἐπιβεβαιωτικὴ τῶν ἀπόψεών του. Ἀντίγραφο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς ἔλαβε γνώση ὁ ἅγιος Γρηγόριος στὸ τέλος τοῦ 1345 καὶ συνέταξε τὴν ἀναίρεση τοῦ γράμματος αὐτοῦ, ὅπου μεταξὺ ἄλλων λέγει γιὰ τὸν Ἰγνάτιο:

"Ἀπέρχεται μὲν γάρ", φησίν, "ἡ μετριότης ἡμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς, ἣν Χριστοῦ χάριτι γνησίως κεκλήρωται". Αὐτὰ τὰ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰγνάτιος καὶ τὰ συμπεριλαμβάνει ὁ Ἅγιος στὴν ἀναίρεσή του. Ἀπέρχεται, λέγει ὁ Ἰγνάτιος, στὴν Ἐκκλησία ποὺ ἔχει γνησίως κληρωθεῖ ὑπὸ τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ συνεχίζει ὁ ἱερὸς Παλαμᾶς: «Ποῖος κλῆρος, ποία μερίς, τίς γνησιότης πρὸς τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τῷ συνηγόρῳ τοῦ ψεύδους, ἐκκλησίαν, ἢ "στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας" κατὰ Παῦλόν ἐστιν, ἣ καὶ μένει Χάριτι Χριστοῦ διηνεκῶς ἀσφαλὴς καὶ ἀκράδαντος, ἐστηριγμένη παγίως οἷς ἐπεστήρικται ἡ ἀλήθεια;». Γιὰ ποιό κλῆρο, ἐρωτᾶ ὁ ἱερὸς Πατὴρ καὶ ποιά μερίδα καὶ ποιά γνησιότητα πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, σ' αὐτὸν ποὺ συνηγορεῖ στὸ ψεῦδος, διότι ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὸν Παῦλο εἶναι «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας» καὶ μένει παγιωμένη σταθερῶς ἐκεῖ ποὺ στηρίζεται ἡ ἀλήθεια;

Καὶ κατωτέρω ὁ Ἅγιος ἐπιφέρει τὸ πολὺ γνωστὸ ἀπόσπασμα: «**Καὶ γὰρ οἱ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας εἰσί· καὶ οἱ μὴ τῆς ἀληθείας ὄντες οὐδὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εἰσί**, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσον ἂν καὶ σφῶν αὐτῶν καταψεύδοιντο, ποιμένας καὶ ἀρχιποιμένας ἱεροὺς ἑαυτοὺς καλοῦντες καὶ ὑπ' ἀλλήλων καλούμενοι· μηδὲ γὰρ προσώποις τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ πίστεως χαρακτηρίζεσθαι μεμυήμεθα»[789]. Ὅσοι εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὅσοι δὲν εἶναι τῆς ἀληθείας οὔτε τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι. Καὶ τόσο περισσότερο, ὅσο καὶ ἂν αὐτοὶ καταψεύδονται, ἀποκαλώντας ὡς ποιμένες καὶ ἀρχιποιμένες τοὺς ἑαυτούς τους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους καλούμενοι. Γιατὶ ἔχουμε μυηθεῖ νὰ χαρακτηρίζουμε τὸν χριστιανισμὸ στὴν ἀλήθεια καὶ στὴν ἀκρίβεια τῆς πίστεως καὶ ὄχι στὰ πρόσωπα. Ὁ Πατριάρχης Ἰγνάτιος ἐπειδὴ ἔγινε συνήγορος τοῦ ψεύδους ἔχει ἐκβάλλει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο. Ὅ,τι ἀκριβῶς εἴδαμε καὶ πρὸ τῆς συνοδικῆς καταδίκης τῆς αἱρέσεως.

Τὰ ἴδια λέγει ὁ Ἅγιος καὶ ὡς πρὸς τὸν Πατριάρχη Κπόλεως Ἰωάννη Καλέκα, ὁ ὁποῖος συνέγραψε δύο ἐξηγήσεις ὡς πρὸς τὸν Τόμο τῆς Συνόδου 1341 δίδοντας αὐθαίρετες ἑρμηνεῖες· τὴν δευτέρα τὴν συνέγραψε στὰ τέλη τοῦ 1345 ἢ στὶς ἀρχὲς τοῦ 1346. Ὁ ἅγιος Ἱεράρχης τὴν ἀναίρεσή της (τῆς 2ας) τὴν συνέγραψε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1346, στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγει:

«Οὗτος γὰρ καὶ ταῖς ἀνωτέρῳ γεγραμμέναις φρικωδεστάταις ἀποκηρύξεσι καὶ ἀναθεματισμοῖς ἑαυτὸν καὶ τοὺς αὐτῷ πειθομένους ὑπεύθυνον πολλαπλασίως πεποίηκεν». Ὁ Καλέκας ἔκανε τὸν ἑαυτό του καὶ ὅσους πείσθηκαν ἀπ' αὐτόν, ὑπευθύνους στοὺς ἀναθεματισμοὺς καὶ στὶς ἀποκηρύξεις τῆς Συνόδου 1341. Καὶ συνεχίζοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐπιφέρει τὴν καταδίκη αὐτῆς τῆς Συνόδου αὐτολεξεί: «"Εἰ γὰρ ὅ τι τῶν ὑπὸ τοῦ Βαρλαὰμ βλασφήμως καὶ κακοδόξως κατὰ τῶν μοναχῶν, μᾶλλον δὲ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς λαληθέντων ἢ συγγραφέντων φανεὶς πάλιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν, ἢ ὅλως τούτων ἐν τοῖς τοιούτοις καθαπτόμενος, ταῖς αὐταῖς ἐκείνῳ

787 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.1, σ. 502 / ΕΠΕ2, 336.
788 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., τ.2, σ. 569-570 / ΕΠΕ3, 500.
789 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., τ.2, σ. 627 / ΕΠΕ3, 606-608.

φρικώδεσι καταδίκαις καθυποβάλλεται" κατὰ τὴν ἔγγραφον ἐκείνην ἀπόφασιν».

Στὴν συνέχεια ὁ ἱερὸς Πατὴρ στρέφει τὸν λόγο του ὡς πρὸς τὸν Καλέκα λέγοντας: «ὁ τοσαῦτ' ἔπειτα κατ' αὐτῶν γράφων (τῶν μοναχῶν σ.σ.) καὶ πᾶσαν ἐφιεὶς παντὶ τῷ βουλομένῳ τὴν παρ' ἐκείνου κατηγορίαν κινεῖν, **οὐ πολλυπλασίως ἑαυτὸν ὑποβάλλει ταῖς τοιαύταις ἀποκηρύξεσι, πολλαπλῶς "ἑαυτῶν ἀποτέμνων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ παντὸς τοῦ τῶν ὀρθοδόξων συστήματος;"**»[790]. Ἡ τελευταία αὐτὴ πρόταση τοῦ ἱεροῦ Παλαμᾶ ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν εἶναι ἐκ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τοῦ 1341 ὡς καὶ ἡ ἀνωτέρω. Χωρὶς περιστροφές, ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης Καλέκας μὲ τὶς ἀξιόμεπτες πράξεις του ὑποπίπτει στὶς ἀποκηρύξεις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου 1341. Καὶ διὰ τοῦτο ἀποτέμνει τὸν ἑαυτό του καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων τὸ σύστημα.

Ὅταν ὅμως λέγεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ ὅτι ὁ αἱρετικὸς ἐκβάλλει, ἀποτέμνει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἢ ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν Ὀρθοδόξων, ἢ χωρίζεται τοῦ Θεοῦ, δὲν θεωρεῖ ὅτι χάνει καὶ τὴν ἱερωσύνη του. Διότι, στὴν Θ' Οἰκουμενικὴ ὁ ἴδιος ὡς Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὑπέγραψε τὸν Τόμο αὐτῆς τῆς Συνόδου, ὅπου κύρωσαν τὸν Τόμο τῆς Συνόδου 1347, στὸν ὁποῖο ἀποκαλοῦν τὸν Ἰωάννη Καλέκα ὡς Πατριάρχη ποὺ χειροτονεῖ καὶ γιὰ τὴν καθαίρεσή του. Τὴν δὲ καθαίρεση τὴν ἐκλαμβάνουν ὡς ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης, αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἴδια τὴν Θ' Οἰκουμενική, (βλ. ὡς πρὸς τὴν ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης σ. 442). **Ἡ ἔννοια λοιπὸν ὡς πρὸς τὴν ἀποκοπὴ τοῦ Καλέκα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ λοιπὰ ποὺ λέγονται μόλις ἀνωτέρω εἶναι ὅτι ὁ Καλέκας προκαλεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας[791],** (βλ. τὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 540κ.ἑ.). Ὅ,τι ἀκριβῶς εἴδαμε καὶ ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο.

Βλέπουμε λοιπὸν ὁ ἀκατάγνωστος ὡς πρόσωπο αἱρετικὸς δημιουργεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε πρὸ τῆς πρώτης συνοδικῆς καταδίκης τῆς αἱρέσεως, εἴτε μετὰ ἀπ' αὐτὴν.

790 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., τ.2, σσ. 658-659 / ΕΠΕ3, 668-670.

791 Αὐτὰ ἐκ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἑρμηνεύουν καὶ τὸ λεχθὲν τοῦ μοναχοῦ Ἰωσὴφ Καλοθέτου περὶ Ἐκκλησίας τοῦ Ἰωάννου Καλέκα, βλ. ΤΣΑΜΗ Δ., Ἰωσὴφ Καλοθέτου συγγράμματα, σ. 294 κ.ἑ.

Καὶ συνεχίζοντας στὴν ἀναίρεση τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Καλέκα, στὸ τέλος αὐτῆς ὁ Ἅγιος λέγει: «Ἄρα λοιπὸν δὲν εἶναι οὗτος ἄλλος Βαρλαὰμ (ὁ Καλέκας σ.σ.) ἐκ νέου ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν αὐτῶν μοναχῶν, κατὰ τῶν αὐτῶν δογμάτων, κατὰ τῶν αὐτῶν ἐθῶν τῆς Ἐκκλησίας; Τί πράγματι παρέλειψε τῶν δογμάτων καὶ ρημάτων τοῦ κοινοῦ Τόμου τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ τὸ μεταστρέψει ἀκριβῶς στὸ ἀντίθετο, διαστρέφοντας καὶ ἀνατρέποντας καὶ παραχαράσσοντας καὶ παρερμηνεύοντας καὶ παραχρώμενος καὶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους πολυτρόπως ἀχρειώνοντας καὶ διασπώντας καὶ ὁλοτελῶς καταλύοντας; Χωρὶς ἀμφιβολία δὲν παρέλειψε τίποτε· ἑπομένως ἐμπλέκεται πολλαπλασίως καὶ πολυτρόπως καὶ στοὺς εἰς αὐτὸν τεθειμένους ἐνδίκως ἀφορισμοὺς καὶ ἀναθεματισμοὺς καὶ στὶς φρικώδεις ἐκεῖνες ἀποκηρύξεις. Διότι ἀνακινεῖ πάλι καὶ δὲν ἀρκεῖται στὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ κατευθύνει ὅλους στὴν ἐναντίον μας κίνηση. Διότι δὲν λέγει μόνον ἕνα, ἀπὸ ὅσα εἶπε ἐκεῖνος ἐναντίον μας καὶ ἐναντίον τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὅλα αὐξημένα. Καὶ διότι φρονεῖ τὰ τοῦ Βαρλαὰμ καὶ τὰ δικαιώνει ἀνεπιφύλακτα καὶ μάλιστα ἔπειτα ἀπὸ τόσον περιφανεῖς ἐλέγχους καὶ γραπτὲς ἀποφάσεις, τὶς ὁποῖες ὑπέγραψε καὶ αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του»[792].

Παρατέθηκε μεγάλο ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Πατρὸς γιὰ νὰ φανεῖ τὸ γιατὶ τῆς ἀμέσως ἑπομένης παραγράφου: «**Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὸς εἶναι ἔτσι καὶ τόσες φορὲς ἀποκομμένος ἀπὸ ὁλόκληρο τὸ πλήρωμα τῶν ὀρθοδόξων, εἶναι ἀδύνατον νὰ βρίσκεται μεταξὺ τῶν εὐσεβῶν ὁ μὴ ἀποχωρισμένος ἀπ' αὐτόν, ἐνῶ ὅποιος γιὰ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἀποχωρισμένος ἀπ' αὐτὸν ἀνήκει πράγματι**

792 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σσ. 669-670 / ΕΠΕ3, 690-692. «Ἆρ' οὖν οὐκ ἄλλος Βαρλαὰμ οὗτος, κατὰ τῶν αὐτῶν μοναχῶν, κατὰ τῶν αὐτῶν δογμάτων, κατὰ τῶν αὐτῶν ἐθῶν τῆς ἐκκλησίας αὖθις χωρῶν; Τί γὰρ τῶν δογμάτων τε καὶ ῥημάτων τοῦ κοινοῦ Τόμου τῆς ἐκκλησίας ἐκείνου παρῆκεν, ὃ μὴ μεθείλκυσεν εἰς πᾶν τοὐναντίον, διαστρέφων καὶ ἀνατρέπων καὶ παραχαράτων καὶ παρεξηγούμενος καὶ παραχρώμενος καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους πολυειδῶς ἀχρειῶν τε καὶ διασπῶν καὶ παντάπασι καταλύων; Πάντως οὐδέν, οὐκοῦν καὶ πολυπλασίως καὶ πολυειδῶς ἐνέχεται καὶ τοῖς ἐν τούτω τεθειμένοις ἐνδίκως ἀφορισμοῖς τε καὶ ἀναθεματισμοῖς καὶ ταῖς φρικώδεσιν ἐκείναις ἀποκηρύξεσι, καὶ ὡς κινῶν αὖθις καὶ ὡς μηδ' ἑαυτῷ ἀρκούμενος, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐνάγων εἰς τὸ καθ' ἡμῶν κινεῖν, καὶ ὡς οὐχ ἕν, ὧν ἐκεῖνος εἶπε καθ' ἡμῶν τε καὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ πάντα καὶ μετὰ προσθήκης καθ' ἡμῶν λέγων, καὶ ὡς τὰ τοῦ Βαρλαὰμ φρονῶν καὶ ταῦτ' ἐκθύμως ἐπεκδικῶν, καὶ ταῦτα μεθ' οὕτω περιφανεῖς τοὺς ἐλέγχους καὶ μετεγγράφως οὕτω τὰς ἀποφάσεις, ἃς χερσὶν οἰκείαις ὑπεσημήνατο καὶ αὐτός».

στὸν κατάλογο τῶν Χριστιανῶν καὶ εἶναι ἑνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν εὐσεβῆ πίστη»[793]. Ἐξάγεται ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ὅτι: **ὁ αἱρετικὸς Πατριάρχης Ἰωάννης Καλέκας, μὴ καταδικασθεὶς ὑπὸ Συνόδου, ἐπειδὴ ἀποδέχθηκε καὶ ὑπερασπίσθηκε τὴν αἵρεση χωρίσθηκε τοῦ Θεοῦ, ἀποκόπηκε τοῦ πληρώματος τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ἐνῶ ἔχει ἱερωσύνη ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία,** (τὸ εἶπε ἀνωτέρω). **Καὶ ὡς ἐκ τούτου δημιουργεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ εἶναι ἑνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ μετὰ τοῦ πληρώματος τῶν Ὀρθοδόξων, δηλαδὴ τῶν ἀποτειχισθέντων καὶ τοῦ ὑγιοῦς τμήματος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο** (βλ. περὶ τούτου στὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 549κ.ἑ.), **πρέπει νὰ μὴν εἶναι κοινωνικὸς μὲ τὸν αἱρετικὸ αὐτὸ Πατριάρχη. Δηλαδή, μὲ ἄλλα λόγια συμμετέχει στὸ σχίσμα τοῦ Καλέκα καὶ αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μαζί του· τοῦτ' ἔστι, γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων.** Ὅ,τι εἴδαμε νὰ ἰσχύει στὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, στοὺς Κπολῖτες ποὺ διέκοψαν κοινωνία μὲ τὸν Νεστόριο, στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, στοὺς Ἁγιορεῖτες Πατέρες, στὴν Ε' Οἰκουμενικὴ καὶ στὸ «consensus Patrum», (βλ.σ. 197). Καὶ ὅ,τι ἀκριβῶς λέγει ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου, μὴ κατεγνωσμένος ὑπὸ Συνόδου Πατριάρχης ποὺ κηρύσσει δημοσίως τὴν αἵρεση δημιουργεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐλευθερώνουν τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς εαυτούς τους ὅσοι ἀποτειχίζονται ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ Πατριάρχη. Ὥστε, γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου εἶναι ὑποχρεωτικὸ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπάντηση καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐρώτηση ποὺ ἔχει τεθεῖ στὴν σ. 493· γιατί ὅσοι ὑπέγραψαν τὸν Ἁγιορειτικὸ Τόμο δὲν ἔχουν κοινωνικὸ αὐτὸν ποὺ δὲν συμφωνεῖ μαζί τους; Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ ἀκόμη ἐμφανέστερο γίνεται ἀντιπαράθεση τῶν δύο μερῶν τῆς ἐρεύνης.

793 «Ἀναίρεσις ἐξηγήσεως τόμου Καλέκα», ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.2, σ. 670 / ΕΠΕ3, 692 / ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ Ε., Ἡ διαχρονικὴ συμφωνία..., σ. 172 / ΡΙΖΟΥ Ι., Οἱ ληστὲς τῆς θείας διδασκαλίας, τ. 2, σ. 86 / Τὸ ἀρχαῖο κείμενο ὁ ἀναγνώστης θὰ τὸ βρεῖ στὴν σ. 191 ποὺ ἔχει παρατεθεῖ μὲ σχετικὰ σχόλια.

1) Ὁ αἱρετικὸς - ἐννοεῖται ὁ μὴ κατεγνωσμένος – χωρίζεται τοῦ Χριστοῦ πρό, ὅπως καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν σύγχρονη καταδίκη τῆς αἱρέσεως.

2) Ὁ αἱρετικὸς ἀποκόπτεται τοῦ συστήματος τῶν πιστῶν πρό, ὅπως καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν σύγχρονη καταδίκη τῆς αἱρέσεως.

3) Ὁ αἱρετικὸς ἐξέρχεται, ἀποτέμνεται τῆς Ἐκκλησίας πρό, ὅπως καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν σύγχρονη καταδίκη τῆς αἱρέσεως.

4) Ὁ αἱρετικὸς δημιουργεῖ σχίσμα στὴν Ἐκκλησία πρό, ὅπως καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν σύγχρονη καταδίκη τῆς αἱρέσεως.

Συνεπῶς, τὸ σχίσμα εἰσάγεται στὴν Ἐκκλησία ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ ὅταν κηρύξει τὴν αἵρεση δημοσίως, ὅπως ἀκριβῶς διασαφηνίζεται ὑπὸ τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος. Καὶ προσθέτουμε ἀκόμη ὅτι ὅλα τὰ ἀνωτέρω στὴν πραγματικότητα εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, εἶναι ἀλληλένδετα.

Καὶ πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ἐπισημανθεῖ ὅτι, ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος τοῦ ἱεροῦ Παλαμᾶ προκύπτει ὅτι ὁ Ἅγιος δὲν ἔχει κοινωνικὸ ὄχι μόνον τὸν Ἰωάννη Καλέκα ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μαζί του· διότι καὶ αὐτὸς (ὁ κοινωνῶν) **δὲν τελεῖ μετὰ τῶν εὐσεβῶν** (ἤτοι εἶναι ἀσεβὴς) **ὅπως καὶ ὁ Καλέκας** (συμμετέχοντας στὸ σχίσμα του) **κατὰ τὰ ὡς ἄνω λεχθέντα. «Τούτου τοίνυν οὕτω καὶ τοσαυτάκις παντὸς τοῦ τῶν Ὀρθοδόξων πληρώματος ἐκκεκομένου, λείπεται τῶν ἀδυνάτων εἶναι τελεῖν ἐν τοῖς εὐσεβέσι τὸν μὴ ἀφωρισμένον ἐκ τούτου,...». Δηλαδὴ γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ ἰσχύει** <u>(ἐπαναλαμβάνεται ὡς προκύπτει τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος)</u> **ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» ἀπὸ ἀκαταγνώστῳ «ἀκοινωνήτῳ»** -ὁ Καλέκας ἦταν ἀκατάγνωστος στὴν παροῦσα φάση ὡς ἤδη ἐλέχθη-.

Στὴν συνέχεια ἐξετάζεται ποιὰ ἡ ἔννοια τοῦ «δι' αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην» τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος σ' αὐτὸ τὸ δεύτερο ἱστορικὸ γεγονός. Λέγεται στὸν Τόμο τῆς Συνόδου 1347: «Τούτου δὴ τοῦ νεήλυδος Ἀρειανισμοῦ τε καὶ Σαβελλιανισμοῦ καὶ τῆς ἀθέου ταύτης καὶ πολυθέου συστολῆς τε

καὶ κατατομῆς τῆς θεότητος ἀρχηγὸς καὶ προστάτης ὑπῆρξε πρῶτος ὁ Καλαβρὸς Βαρλαάμ»[794].

Στὸ δὲ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας διασαφηνίζεται ποῦ συμφωνεῖ ὁ βααρλαμισμὸς μὲ τὸν ἀρειανισμὸ καὶ τὸν σαβελλιανισμό: «Τοῖς αὐτοῖς, φρονοῦσι καὶ λέγουσι τὸ λάμψαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς θείας αὐτοῦ Μεταμορφώσεως φῶς ποτὲ μὲν εἶναι ἴνδαλμα καὶ κτίσμα καὶ φάσμα ἐπὶ βραχὺ φανὲν καὶ διαλυθὲν παραχρῆμα, ποτὲ δὲ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἰς αὐτὰ τὰ ἐναντιώτατα φρενοβλαβῶς καὶ ἀδύνατα παντελῶς ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτουσι, καὶ τοῦτο μὲν τὴν Ἀρείου μαινομένοις μανίαν, εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα καὶ τὸν ἕνα Θεὸν κατέμνοντος, τοῦτο δὲ τῇ τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβείᾳ συμφερομένοις, τὴν θείαν οὐσίαν ὁρατὴν εἶναι λεγόντων,... ἤδη δὲ καὶ τὰ Σαβελλίου νοσοῦσι καὶ τὴν παλαιὰν ἐκείνου συναίρεσιν καὶ σύγχυσιν καὶ συναλοιφὴν ἐπὶ τῶν τριῶν τῆς Θεότητος ὑποστάσεων, νῦν ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἀνακαινίζειν τολμῶσι καὶ ὁμοίως δυσσεβῶς αὐτὰς συναλείφουσι»[795].

Ὁ ἀρειανισμὸς γενικῶς διαφέρει τοῦ βαρλααμισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ σαβελλιανισμὸς γενικῶς διαφέρει τοῦ βαρλααμισμοῦ. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ κάπου συμφωνοῦσε ὁ βαρλααμισμὸς μὲ τὶς δύο αὐτὲς αἱρέσεις, τοῦτο ἦταν ἀρκετὸ πρὸς καταδίκην του. Καθίσταται φανερὸν ὅτι ἡ νέα αἵρεση ἐὰν κάπου συμφωνεῖ μὲ παλαιὲς ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς καταδίκη της, ἄλλωστε καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει: «ὁ γὰρ τῆς ὑγιοῦς πίστεως καὶ τὸ βραχὺ ἀνατρέπων, τῷ παντὶ λυμαίνεται» (πρὸς Γαλάτας).

Αὐτὰ ἑρμηνεύουν καὶ τὸ «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην» τοῦ ἱεροῦ Κανόνος, ὅτι ἡ κατάγνωση ἀναφέρεται σὲ παλαιὲς Συνόδους καὶ Πατέρες, διότι ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Α′ Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ αἵρεση τοῦ Σαβελλίου, γιὰ νὰ ἀρκεσθοῦμε μόνον σὲ Οἰκουμενικὴ ὡς καὶ στὴν προηγουμένη, καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς.

Μία παρατήρηση: οἱ εἴκοσι Ἁγιορεῖτες Λογάδες ὑπέγραψαν τὸν Ἁγιορειτικὸ Τόμο, διότι συμφώνησαν στὰ γραφόμενα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καὶ διότι ἦταν σύμφωνα μὲ τοὺς ἁγίους Πατέρες. Δὲν ἀκολούθησαν τυφλὰ ἐπειδὴ καὶ μόνον ἦταν Ἅγιος, ἄλλωστε

794 ΔΣΘ2, 213 / ΔΣΜ1, 367.

795 ΔΣΘ2, 278-279 / ΔΣΜ1, 410-411.

ἔχουμε καὶ Ἁγίους ποὺ ἔχουν διαπράξει κάποια σφάλματα ὡς ἄνθρωποι, (βλ. Μ. Φωτίου ἐπιστολὴ σσ. 276κ.ἑ.).

ε) Συμπεράσματα.

Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας, στὸ δεύτερο τμῆμα του ἑρμηνευόμενος, ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω δύο ἱστορικὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ὅμως ἔχουν περιβληθεῖ μὲ κῦρος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκφράζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, ἄλλωστε δὲν ἐπιλέχθηκαν τυχαίως, 5ος καὶ 14ος αἰῶνας· τὰ δύο λοιπὸν αὐτὰ ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα διδάσκουν ὅτι: **πράγματι ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς ὡς πρόσωπο, εἴτε καταδικασθεῖ ἡ αἵρεση ἀπὸ σύγχρονη σύνοδο εἴτε ὄχι, ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι διασπᾷ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας, εἰσαγάγει σχίσμα καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ μολυσμὸς ποὺ ἐπιφέρει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ νὰ καταστήσει ὅμως ὑπευθύνους τοὺς ὑπολοίπους, πρέπει νὰ ἐκδηλώσει τὴν αἰτία αὐτοῦ τοῦ μολυσμοῦ ποὺ εἶναι ἡ κακοδοξία ποὺ ἔχει ἀποδεχθεῖ.** Πρέπει λοιπὸν αὐτὴν τὴν αἵρεση νὰ τὴν διδάξει δημοσίως ἐπ' Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν ἴδιο τὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα. Καὶ τοῦτο μπορεῖ νὰ γίνει δι' ὁποιουδήποτε τρόπου καὶ ὄχι μόνον ἂν ἀναγνωρισθεῖ συνοδικῶς ἡ αἵρεση· ἄλλωστε καὶ ὁ ἱερὸς Κανόνας λέγει μόνον γιὰ κήρυξη αἱρέσεως.

Καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ αἵρεση «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην» ἐννοώντας ὁ ἱερὸς Κανόνας - ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶναι αὐθαίρετη, αὐτὸ διδάσκουν τὰ δύο γεγονότα ὡς ἐλέχθη - **νὰ ἔχει καταδικασθεῖ ἐκ τῶν παλαιῶν ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων. Ἡ δὲ νέα αἵρεση ποὺ διδάσκει ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ἡ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτος σὲ ὅλα τὰ σημεῖα της μὲ τὴν παλαιὰ ποὺ ἔχει προκαταδικασθεῖ.** Ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι θεωροῦν τοὺς συγχρόνους αἱρετικούς τους ὅτι ἀνανεώνουν παλαιὰ αἵρεση, ἂν καὶ δὲν ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἴδια ἀλλὰ κάπου συμφωνοῦσε. Τοὺς ὀνομάζουν νέους Ἀπολιναρίους, Διοσκόρους, Ἀρείους κ.ο.κ. ἀναλόγως τῆς αἱρέσεως ποὺ πρέσβευαν (βλ. ἐνδεικτικῶς σ. 89 καὶ τὴν ὑποσ. 254) καὶ γιὰ τὴν καταδίκη τους ἀνέτρεχαν σὲ παλαιὲς Συνόδους καὶ Πατέρες. **Καὶ μόνον κάπου ἐὰν συμφωνεῖ, ἀρκεῖ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ σχίσματος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας**. Ὁ ἅγιος Ταράσιος στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς

λέγει: «τὸ γὰρ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς εἴτε μεγάλοις ἁμαρτάνειν, ταυτόν ἐστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται»[796].

Ἡ σύγχρονη σύνοδος ἐπιβάλλεται νὰ συγκροτηθεῖ ὅσο τὸ δυνατὸν συντομώτερα, γιὰ νὰ θεραπεύσει τὸ σχίσμα ποὺ εἰσήγαγε ὁ αἱρετικὸς (ὡς νόσο ἐκλαμβάνει τὴν αἵρεση ὁ Μ. Βασίλειος βλ.σσ. 582κ.ἑ.)· ἄλλωστε καὶ ἕνας στόχος τῆς ἀποτειχίσεως εἶναι καὶ ἡ συγκρότηση συνόδου. Καὶ ἂν μετανοήσει ὁ αἱρετικὸς νὰ τὸν ἀποκαταστήσει στὸν θρόνο του καὶ πάλι ἡ σύνοδος (ἐὰν εἶναι Ἐπίσκοπος), ἢ ἂν παραμείνει ἀμετανόητος νὰ τὸν καθαιρέσει, γιὰ νὰ παύσει νὰ ἀποτελεῖ ἑστία μολυσμοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διακοπὴ ὅμως κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ πραγματοποιεῖται ὅταν γίνει ἀντιληπτὸς αὐτὸς ὁ μολυσμὸς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.

Ἀπόλυτη συμφωνία λοιπὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως μετὰ τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος, στὸ ὅτι προκαλεῖ σχίσμα ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὅταν κηρύσσει δημοσίως τὴν αἵρεση «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην». Τὸ διαζευκτικὸ «ἢ» σημαίνει ὅτι, ἢ καὶ μόνον Σύνοδος ἢ καὶ μόνον Πατέρες κατέγνωσαν τὴν αἵρεση, ἀρκεῖ ὡς πρὸς τὴν δημιουργία σχίσματος ὑπὸ τοῦ ψευδεπισκόπου καὶ ψευδοδιδασκάλου ὅταν τὴν διδάσκει.

Καὶ κάτι ἀκόμη· ἡ μετοχὴ «ἀποτειχίζοντες» τοῦ ἱεροῦ Κανόνος δὲν ἔχει ἁπλῶς τὴν ἔννοια τοῦ χωρίζοντες, ἀλλὰ χωρίζοντες διὰ τείχους. Ὁ Ἰωάννης Ζωναρᾶς γιὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα λέγει: «...χωρίζοντες ἑαυτοὺς τῆς τῶν αἱρετικῶν κοινωνίας· τοῦτο γὰρ δηλοῖ, τό, ἀποτειχίζοντες· (τὸ γὰρ τεῖχος τῶν ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐκτὸς χωρισμός ἐστιν),...»[797]. Τὰ δὲ λεξικὰ τὸ ῥῆμα «ἀποτειχίζω» τὸ ἑρμηνεύουν ἀποφράσσω ἢ χωρίζω τι διὰ τείχους πρὸς ὀχύρωση, πρὸς ἀποκλεισμό[798]. Ὀχυρώνεται ὅμως αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ κάποιο κακό· αὐτὸ τὸ κακό εἶναι τὸ σχίσμα ποὺ ἐπιφέρει ὁ αἱρετικὸς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας· ἐκ τοῦ ὁποίου αὐτοπροστατεύονται ὅσοι ἀποτειχίζονται, διασώζοντας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ἀόρατη Κεφαλή Της καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὑπόκεινται σὲ κανονικὲς ἐπιτιμήσεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ τιμηθοῦν

796 ΣΜΠ3, 736 / MCC12, 1031-1034 / ACOZ' 2-3-1, 86.
797 ΡΠΣ2, 694.
798 Βλ. ΖΗΣΗ Θ., Δὲν εἶναι σχίσμα ἡ ἀποτείχιση, σ. 9 / ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., Συμβολὴ στὸ θέμα τῆς διακοπῆς μνημοσύνου σ. 7.

ἀξίως ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, (ἢ ὡς ὀρθόδοξος ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Βαλσαμὼν βλ.σ. 518, βλ. καὶ ὡς πρὸς τὸν ὅσιο Σωφρόνιο PG87Γ,3372).

Ἐφ' ὅσον δημιουργεῖ σχίσμα ὁ ψευδεπίσκοπος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ σχίσμα ἐλευθερώνουν τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς ἑαυτούς τους αὐτοὶ ποὺ ἀποτειχίζονται ἀπ' αὐτόν, τότε τὸ δεύτερο μέρος τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος εἶναι ὑποχρεωτικό. Στὸ ὁποῖο ἔρχονται νὰ συνηγορήσουν δύο ἐπιστολές.

Ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου προκύπτει ὅτι εἶναι ἀνεπίτρεπτη ἡ κοινωνία μὲ τοὺς ἀκαταγνώστους αἱρετικούς. Λέγεται στὴν ἐπιστολή: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»· τὸ «προσήκει» δὲν ἀφήνει περιθώρια ἄλλης ἐκδοχῆς, πρέπει νὰ φύγουμε. Καὶ ὅσοι Ὀρθόδοξοι δὲν τὸ τηρήσουν καθιστοῦν τοὺς ἑαυτούς τους ἀκοινωνήτους, μετὰ ἀπὸ παραγγελία, ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους Ὀρθοδόξους. Μόνον ὡς πτώση ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κειμένου ἡ κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ ἡ ἀναφορὰ σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολή, δὲν εἶναι μόνον γιὰ τὴν ἀρειανικὴ ἀλλὰ πρὸς ὁποιαδήποτε αἵρεση, (βλ. καὶ ὑποσ. 418). Καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς Πατέρες διαχρονικῶς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ σημαίνει ὅτι ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum».

Ἀπὸ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου προκύπτει ὅτι εἶναι σφάλμα καὶ ἁμαρτία ἡ κοινωνία μὲ τοὺς ἀκαταγνώστους αἱρετικοὺς καὶ τοῦτο διότι δόθηκε συγγνώμη καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς παρ' ὅτι ἦταν Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα. Ἀλλὰ συγγνώμη δίδεται σ' αὐτοὺς ποὺ σφάλλουν καὶ ἁμαρτάνουν. Τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τὴν κύρωσε ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ διότι τὴν ἀνέγνωσε τρεῖς φορὲς στὰ πρακτικά της καὶ περιέχεται στὶς κανονικὲς συλλογὲς ὡς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ σημαίνει ὅτι ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum»,(βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο).

Καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἐπιστολὲς ἀποτελοῦν ἀπόδειξη ὡς πρὸς τὸ ὑποχρεωτικὸν τοῦ δευτέρου τμήματος τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος. Τὸ ἴδιο συνεπιβεβαιώνει καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης κατὰ τὸ «consensus Patrum» ὡς εἴδαμε στὶς σσ. 218κ.ἑ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν συνοδικὴ ψῆφο της (βλ. καὶ τὴν ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων»: «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» σσ. 679κ.ἑ.). **Ὥστε τὸ «consensus Patrum» διδάσκει ὅτι ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα**

του (ὅπως καὶ ὁ 31ος στὴν ἐξαίρεσή του) εἶναι ὑποχρεωτικός[799], (βλ. στὴν σ. 476 ὅτι **οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἑρμηνεύουν τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἑρμηνεύονται δι' αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν καθ' ὅλου ἱερὰν παράδοσιν**). **Τὸ ὁποῖο ἔρχεται νὰ συνεπιβεβαιώσει καὶ ὁ διαπρεπὴς Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις λέγοντας: «πειθώμεθα τοίνυν τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσιν ἀφίστασθαι τῆς κοινωνίας κ ε λ ε ύ ο υ σ ι** (=διατάζουν) **πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως τῶν δόγματα νόθα δημοσίᾳ κηρυττόντων ἀρχιερέων. τοῦτο γοῦν ὁ ιε': τῆς λεγομένης α' καὶ β' Συνόδου κανὼν βούλεται πρὸς δὲ καὶ ὁ λα': τῶν ἁγίων ἀποστόλων»**[800].

Μολονότι καὶ ἐπιτίμιο δὲν περιέχεται στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ ἱεροῦ Κανόνος καὶ ὡς ὑποστηρίζεται, ποτὲ κανεὶς ὀρθόδοξος ποὺ κοινωνοῦσε μὲ ἀκατάγνωστο αἱρετικὸ δὲν ἐπιτιμήθηκε, ἀλλ' ἔχουν ἐπιτιμηθεῖ ὡς τεκμηριωμένως λέγεται κατωτέρω, (βλ.σσ. 514-515).

Τὸ ὅτι τὸ «κελεύουσι» ἔχει τὴν ἔννοια τῆς διαταγῆς καὶ ὄχι τῆς παρακλήσεως, παροτρύνσεως, προκύπτει ἀπὸ τὸ ΡΠΣ6 ὅπου χρησιμοποιεῖ ὁ ἱερὸς Ματθαῖος τὸ ῥῆμα αὐτὸ μόνον μὲ τὴν ἔννοια τῆς διαταγῆς. (Βλ. ἐνδεικτικῶς: γιὰ τὸν 14ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Α'

799 Τὸ ὅτι εἶναι ὑποχρεωτικὸς ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του, συνεπιβεβαιώνεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σέρβου Ἐπισκ.-κανονολόγου Νικοδήμου Μίλας λέγοντας: «Ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος ἢ Μητροπολίτης ἢ Πατριάρχης ἄρξητε νὰ διακηρύττῃ δημοσίᾳ ἐπ' ἐκκλησίας αἱρετικὴν τινὰ διδαχήν, ἀντικειμένην πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν, **τότε οἱ ὑποτασσόμενοι αὐτῷ κέκτηνται δικαίωμα ἅμα καὶ χρέος νὰ ἀποσχοινισθῶσι πάραυτα ἐκείνων,** διὸ οὐ μόνον εἰς οὐδεμίαν θέλουσι ὑποβληθῆ κανονικὴν ποινήν, ἀλλὰ θέλουσι καὶ ἐπαινεθῆ εἰσέτι, καθ' ὅσον διὰ τούτου, δὲν κατέκριναν καὶ δὲν ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τῶν νομίμων Ἐπισκόπων, ἀλλ' ἐναντίον ψευδοδιδασκάλων. οὔτε ἐδημιούργησαν τοιουτοτρόπως σχίσμα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπήλλαξαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ὅσῳ ἠδυνήθησαν μέτρῳ, τοῦ σχίσματος καὶ τῆς διαιρέσεως», ἐν Pravila Pravoslavne Czorve Stumacenjima "Οἱ Κανόνες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μεθ' ἑρμηνείας", II, Noyi Sad 189, 66.290-291 / ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ (Ἱερομ.), Τὰ σαθρὰ ἐπιχειρήματα τῶν φιλοοικουμενιστῶν, σ. 9 / ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, Ὑπόμνημα-Ἔκθεσις, σ. 11. **Ὁ σύνδεσμος «καὶ» καὶ τὸ ἐπίρρημα «ἅμα» συνδέουν τὶς δύο λέξεις «δικαίωμα», «χρέος»· συνεπῶς ἡ ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος αὐτοῦ εἶναι ἡ ἑξῆς: ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος κηρύσσει τὴν αἵρεση δημοσίως, τότε οἱ ὑποτασσόμενοι αὐτοῦ ἀποκτοῦν τὸ δικαίωμα (=τὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος ἀπορρέουσα ἀξίωση, λεξικὸ Δημητράκου) καὶ συγχρόνως τὸ χρέος (=ὑποχρέωση) νὰ ἀποχωρισθοῦν «πάραυτα» (=ἀμέσως) ἐκείνων κ.ἑ. Τοῦτ' ἔστιν ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας εἶναι ὑποχρεωτικὸς ὡς ἤδη ἐλέχθη καὶ μάλιστα «πάραυτα» κατὰ τὸν ἐν λόγῳ ἑρμηνευτή**.[**Σ' αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Δ. Βουλησμᾶς**, (βλ.σ. 487)**]**.
800 ΔΟΣΙΘΕΟΥ, Μέρη κατὰ Λατίνων, Τόμος Καταλλαγῆς, σσ. 449-450.

Οἰκουμενικῆς σ. 56, γιὰ τὸν 7ο τῆς Β' Οἰκουμενικῆς σ. 59, γιὰ τὸν 12ο τῆς Σαρδικῆς σ. 83, γιὰ τοὺς 12ο καὶ 13ο Ἀποστολικοὺς σ. 92, γιὰ τὸν 47ο Ἀποστολικὸ σ. 112, γιὰ τὸν 46ο Λαοδικείας σ. 121, κ.ἄ.· καὶ τὸ ἐναλλάσσει μὲ ἄλλα ῥήματα ἔχοντας τὴν ἴδια σημασία ὡς: διορίζειν, προστάττειν, διαττάτειν, ἐπιτάττειν, θεσπίζειν κ.ἄ.).

στ) Οἱ ἐνστάσεις.

Ὡς πρὸς τὴν ὑποχρεωτικότητα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος στὸ δεύτερο τμῆμα του ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«Ὁ Κανὼν εἶναι δυνητικὸς (=προαιρετικὸς) καὶ οὐχὶ ὑποχρεωτικός. Δὲν ἀξιοῖ δηλαδὴ ἀπαραιτήτως παρὰ τῶν Κληρικῶν ὅπως παύσουν τὸ μνημόσυνον τοῦ αἱρετικὰ διδάσκοντος Ἐπισκόπου πρὸ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς παρέχει εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα». Καὶ ἀλλοῦ: «Ὅσα δήποτε καὶ ἂν εἴπῃς, δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ ἀποδείξῃς ὅτι ὁ 15ος Κανὼν τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου, εἶνε ὑποχρεωτικὸς καὶ οὐχὶ δυνητικός, ὅτι δηλαδὴ ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς παύσεως τοῦ μνημοσύνου πρὸ "Συνοδικῆς διαγνώμης" καὶ οὐχὶ ὅτι παρέχει ἁπλῶς τὴν τοιαύτην δυνατότητα»[801].

2α ἔνσταση:

«Ἐξαιρετικῶς τότε ἀφίεται (ἐκ τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος σ.σ.) ἀτιμωρητεὶ ἐλεύθερος εἰς τὴν προαίρεσίν του νὰ πράξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, καὶ ἐὰν θέλῃ νὰ ἐκκόψῃ τὸ μνημόσυνον, χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου, ὅταν πρόκειται περὶ αἱρέσεως ἀνεγνωρισμένης ὡς τοιαύτης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας (κατεγνωσμένην ὑπὸ τῶν Ἁγίων Συνόδων) τὴν ὁποία διδάσκει ὁ ἀνώτερος οὗτος, ὁπότε ὁ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀποκόπτων τὸ μνημόσυνον ὄχι μόνον δὲν τιμωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἄξιος τιμῆς εἶναι»[802].

801 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Τὰ δύο ἄκρα, σσ. 95,139.
802 ΜΕΝΑΓΙΑ Γ., Οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μνημονεύοντες καὶ οἱ Ζηλωταί, σ. 125.

Τρία κυρίως ἐπιχειρήματα προβάλλονται ὑπὸ τῶν δύο ἐνστάσεων ὡς πρὸς τὴν δυνητικότητα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος στὸ δεύτερο τμῆμα του.

Πρῶτον: **Δὲν ὑπάρχει μολυσμὸς στοὺς Ὀρθοδόξους ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν.**

Πρὶν ὅμως δοθεῖ ἀπάντηση, πρέπει νὰ δοῦμε τί ἐννοεῖται ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων ὅταν λέγουν περὶ μολυσμοῦ ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως τοῦ ἀνεξελέγκτου συνοδικῶς Ἐπισκόπου.

Ἡ 1η ἔνσταση:

«Θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀναγράψω πολλὰ ἀκόμη, ἀλλὰ ἀρκοῦμαι εἰς αὐτά. Πάντα δὲ ταῦτα συνέβησαν πρὸ τοῦ 1924, δηλαδὴ πρὸ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἡμερολογίου. Ἂν λοιπὸν δι' αὐτῶν ἐμιάνθη ἐκ τῆς αἱρέσεως ἡ Ἐκκλησία (ἐφ' ὅσον δὲν ἀπεκηρύχθησαν οἱ τολμητίαι), τότε εἴμεθα ἅπαντες μεμολυσμένοι, μηδὲ τῶν παλαιοημερολογιτῶν ἐξαιρουμένων, οἵτινες τότε ἦσαν ἡνωμένοι μεθ' ἡμῶν καὶ πάντες ὁμοῦ ἐμνημονεύομεν Ἐπισκόπων, κοινωνούντων πρὸς τοὺς δράστας τῶν εἰρημένων ἀντορθοδόξων ἐνεργειῶν... ἐφ' ὅσον πολὺ πρὶν καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ λοιπαὶ εἶχον μολυνθῆ διὰ τῆς κοινωνίας πρὸς τοὺς ἀνωτέρω». Καὶ κατωτέρω: «Ἂν κληρικός τις διστάζῃ πασήμερον νὰ μνημονεύσῃ Ἐπισκόπων κοινωνούντων τῷ Πατριάρχῃ Ἀθηναγόρᾳ, ἕνεκα τοῦ φόβου μὴ καταστῇ αἱρετικός, πῶς δὲν διερωτᾶται μήπως εἶνε ἤδη αἱρετικὸς ἀπὸ τοῦ 1919, ὁπότε ἐμνημόνευεν Ἐπισκόπων κοινωνούντων τῷ παρόμοια πρὸς τὸν Ἀθηναγόραν φρονοῦντι καὶ διακηρύσσοντι Καισαρείας Νικολάῳ; Ὁπότε... ὁπότε εἴμεθα πάντες αἱρετικοί, ἀγαπητὲ π. Νικόδημε. Πάντες ἀνεξαιρέτως. Καὶ αὐτοί, ἐπαναλαμβάνω, οἱ ἀγαπητοὶ Παλαιοημερολογῖται. Διότι καὶ οὗτοι μέχρι τοῦ 1924 ἐμνημόνευον Ἐπισκόπων κοινωνούντων τῷ ἀναπληρωτῇ Τοποτηρητῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου Καισαρείας Νικολάῳ... Ἄρα "ἀπόλωλε κρῖμα ἀπὸ τῆς γῆς"; Ἄρα κατεποντίσθη εἰς τὰ πελάγη τῆς αἱρέσεως ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καίτοι Οὗτος εἶπεν ὅτι "καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς" (Ματθ.16, 18); Μὴ γένοιτο, ἀδελφέ μου, νὰ ἀποδεχθῶμεν τοιαύτην βλασφημίαν».

Ἀλλοῦ: «Τότε, θὰ εἴπῃς, ποῖον τὸ κέρδος ἡμῶν ἐκ τῆς ἀποφυγῆς τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πατριάρχου, ἀφοῦ θὰ ἔχωμεν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως π.χ. ὁ ὁποῖος μνημονεύει τοῦ Πατριάρχου; Δὲν μολυνόμεθα οὕτω, κοινωνοῦντες ἐμμέσως τῷ κηρύσσοντι αἱρετικὰ φρονήματα; Ἀλλ' ἡ διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου "πρὸ Συνοδικῆς διαγνώσεως" καὶ καταδίκης, δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν ἀποφυγῆς μολυσμοῦ ἐκ τῆς κηρυττομένης αἱρέσεως! Ὄχι ἀδελφέ μου!...

Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νά... μολυνθῶμεν, οὔτε μνημονεύοντες τοῦ Πατριάρχου (ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν κατεδικάσθη), οὔτε πολλῷ μᾶλλον, δεχόμενοι εἰς κοινωνίαν τοὺς μνημονεύοντας αὐτοῦ. Τὰ ἀντιθέτως λεγόμενα εἶναι ἀνόητοι "ζηλωτισμοί".

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων δὲν ἐμολύνθη καίτοι ἔλαβε χειροτονίαν Ἐπισκοπικὴν παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Καισαρείας Ἀκακίου, ὁ ὁποῖος ἦτο μὲν δεδηλωμένος ἀρειανὸς (καὶ μάλιστα ἀρχηγὸς μιᾶς μερίδος τῶν ἀρειανῶν), ἀλλ' ἀκόμη διετέλει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ἐχειροτονήθη καὶ αὐτὸς Ἐπίσκοπος (καὶ μάλιστα Πατριάρχης Κπόλεως) παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, ὁ ὁποῖος ἦτο μὲν μονοφυσίτης καὶ μέγας προστάτης τοῦ αἱρεσιάρχου Εὐτυχοῦς, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀκόμη καταδικασθῆ ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἂν λοιπὸν δὲν μολύνει οὐδ' αὐτὴ ἡ χειροτονία παρ' Ἐπισκόπων, κηρυσσόντων μὲν αἱρετικὰ φρονήματα, ἀλλὰ μήπω Συνοδικῶς καταδικασθέντων, παραμενόντων δ' ἀκόμη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, πολλῷ μᾶλλον δὲν μολύνει τὸ μνημόσυνον αὐτῶν καὶ ἀκόμη περισσότερον δὲν μολύνει ἡ κοινωνία μετὰ προσώπων ἀνεχομένων οἰκονομικῶς αὐτοὺς καὶ διατηρούντων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Οἱ Παλαιοημερολογῖται, "μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται", ἰσχυρίζονται τὰ ὅλως ἀντίθετα... Ἀλλὰ τότε καὶ αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι εἶναι μεμολυσμένοι. Διατί; Διότι, ὡς προεῖπον, καὶ αὐτοί, παρὰ τὰς θεωρητικὰς διακηρύξεις αὐτῶν, ἢ μᾶλλον, ἐν καυγαλέᾳ καὶ τραγικῇ ἀντιθέσει πρὸς αὐτάς, δέχονται ἐν τῇ πράξει εἰς κοινωνίαν (συμπροσευχὴν καὶ παροχὴν Μυστηρίων) πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἔχει κοινωνίαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου!...»[803].

---

803 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σσ. 90-92, 116-117.

Ἡ 2α ἔνσταση:

«Ὡσαύτως καὶ ὁ 10ος Ἀποστολικὸς κανών: "Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται οὗτος ἀφοριζέσθω" καὶ ἕτεροι σχετικοί, τὴν ὑπὸ ζώντων Ἐπισκόπων ἐπιτίμησιν εἶχον ὑπ' ὄψιν, ἵνα μὴ διὰ τῆς κοινωνίας καὶ συμπροσευχῆς πρὸς τοὺς ἅπαξ ὑπὸ ζώντων Ἐπισκόπων καταστάντας ἀκοινωνήτους, προσβληθῇ τὸ κῦρος τῆς διαταγῆς αὐτῶν· καὶ ὄχι ὡς οἱ ἀδελφοὶ Ζηλωταὶ τὸ ἐξέλαβον ὅτι μολύνονται. "Χρὴ οὖν τούτοις μὴ συγκοινωνεῖν τινα· τοῦτο γὰρ εἰς καταφρόνησιν τοῦ ἀφορίσαντος Ἐπισκόπου ἀφορᾷ, ἢ μᾶλλον καὶ εἰς διαβολὴν ὡς κακῶς ἀφορίσαντος", ἑρμηνεύει ὁ Ζωναρᾶς. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐὰν ἐξελαμβάνοντο οἱ κανόνες οὗτοι συμφώνως πρὸς τὴν διαστροφὴν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Ζηλωτῶν ἤτοι ὅτι εὐθὺς μὲ τὴν παράβασιν τούτων, ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως ζῶντος Ἐπισκόπου ἢ Συνόδου ἐπέρχεται αὐτομάτως ὁ ἀφορισμός, ὁ ἀναθεματισμὸς καὶ ἡ καθαίρεσις, αὕτη ἐξ ἀρχῆς θὰ εἶχε ναυαγήσει, διότι δὲν θὰ ἀπετελεῖτο εἰ μὴ ἀπὸ ἀφωρισμένους ἀναθεματισμένους, καὶ ἀπὸ ἱερεῖς καθῃρημένους»[804].

Ἡ ἀπάντηση:

Εἶναι φανερὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἐνστάσεις ἔχουν ἐκλάβει τὸν μολυσμὸ ὡς αὐτόματη ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιτιμίων τῶν ἱερῶν Κανόνων στοὺς παραβάτες τους, ἄνευ ἐπιβολῆς αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ζώντων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὡς πρὸς κληρικούς, ὅτι ὁ μολυσμὸς στὸν Ὀρθόδοξο κληρικὸ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ νοεῖται ὡς αὐτόματη καθαίρεση καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης στὸν Ὀρθόδοξο, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἔχει ἐπιβληθεῖ ὑπὸ ζῶντος Ἐπισκόπου ἢ Συνόδου, δηλαδὴ ἄκυρα-ἀνυπόστατα μυστήρια. (Τὸν ὁποῖο αὐτὸ μολυσμὸ δὲν δέχονται ὅτι ὑφίσταται στὴν πράξη, δὲν εἶναι ἀντιφατικὸ αὐτό, πρὸς πληρεστέρα κατανόηση βλ. κατωτέρω).

Λέγεται ὑπὸ τῆς 1ης ἐνστάσεως: «Ἄρα κατεποντίσθη εἰς τὰ πελάγη τῆς αἱρέσεως ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καίτοι Οὗτος εἶπεν ὅτι "καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς"; Μὴ γένοιτο, ἀδελφέ μου, νὰ ἀποδεχθῶμεν τοιαύτην βλασφημίαν». Δηλαδή, ὅτι

804 ΜΕΝΑΓΙΑ Γ., ἔνθ.ἀν., σσ. 101-102.

ἀπωλέσθηκε ἡ ἱερωσύνη σ' αὐτοὺς ποὺ κατ' ἀρχὰς διαμνημονεύουν ἀκρίτους αἱρετικοὺς καὶ κατ' ἐπέκτασιν σ' αὐτοὺς ποὺ μνημονεύουν τοὺς κληρικοὺς ποὺ διαμνημονεύουν τοὺς αἱρετικούς. Τοῦτ' ἔστι, μὲ ἄλλα λόγια, αὐτόματη καθαίρεση καὶ ἄκυρα - ἀνυπόστατα μυστήρια ἄνευ συγκροτήσεως Συνόδου καὶ ἐπιβολὴ καθαιρέσεως ὑπὸ ζώντων προσώπων καὶ στὸν ἄκριτο αἱρετικὸ καὶ σὲ ὅσους κοινωνοῦν μαζί του ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀφανισμὸ τῆς συγκεκριμένης Ἐκκλησίας ποὺ ἀνῆκαν αὐτοί. Οἱ περιπτώσεις ποὺ ἐπικαλοῦνται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῶν Ἁγίων: Κυρίλλου Ἱεροσολύμων καὶ Ἀνατολίου Κπόλεως ὡς πρὸς τὴν χειροτονία τους, ἐννοεῖ ὅτι δὲν μολύνθηκαν ἐκ τῆς χειροτονίας τῶν αἱρετικῶν ὥστε νὰ μὴν ἔχουν λάβει ἱερωσύνη, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔλαβαν ὥστε νὰ διατελοῦν ὡς Ἐπίσκοποι. Ἀκόμη, λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι καὶ οἱ Παλαιοημερολογῖτες ἔπρεπε νὰ μολυνθοῦν ἐκ τῆς ἐμμέσου κοινωνίας τῶν ἀκατακρίτων αἱρετικῶν, μιᾶς καὶ ὑπῆρχαν πολλοὶ τέτοιοι καὶ πρὸ τοῦ 1924 ὅταν εἶχαν κοινωνία μαζί τους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ 1924 ἔχοντας καὶ πάλι στὴν πράξη ἔμμεση κοινωνία.

Ἡ 2α ἔνσταση λέγει τὰ ἴδια μὲ τὴν 1η, μᾶλλον ἡ 1η ἀκολουθεῖ τὴν 2α διότι προηγεῖται χρονολογικῶς· λέγει λοιπὸν ἡ 2α ὅτι δὲν μολύνονται οἱ Ὀρθόδοξοι ποὺ συμπροσεύχονται μὲ τὸν ἀκοινώνητο καὶ ἐξηγεῖ ἀμέσως κατωτέρω τί ἐννοεῖ. Ἀλλοίμονο στὴν Ἐκκλησία ἂν ἴσχυε αὐτὸς ὁ μολυσμός· τότε θὰ εἶχε ναυαγήσει, ὅ,τι εἴδαμε στὴν πρώτη ἔνσταση, δηλαδὴ αὐτόματη καθαίρεση καὶ ἄκυρα - ἀνυπόστατα μυστήρια, τὸ ὁποῖο βεβαίως δὲν ἀποδέχεται ὅτι ὑφίσταται στὴν πράξη διότι λέγει, αὐτὸ γίνεται μόνον μὲ παρέμβαση ζῶντος Ἐπισκόπου ἢ Συνόδου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ μολυσμὸς ἔτσι νοούμενος ἀποτελεῖ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας τῶν ΓΟΧ[805] - μεγάλης μερίδος - **καὶ οἱ δύο ἐνστάσεις ἀντιμετωπίζοντάς τους ἀποδέχθηκαν ἀσυζητητὶ ὅτι ἔτσι νοεῖται ὁ μολυσμός. Καὶ οἱ μὲν ΓΟΧ τὸν ἀποδέχθηκαν ὅτι ὑφίσταται στὴν πράξη, οἱ δὲ ἐνστάσεις ὄχι. Παρὰ ταῦτα ὅμως συμφωνοῦν στὴν κοινὴ βάση ὅτι μολυσμὸς = ἄκυρα - ἀνυπόστατα μυστήρια**. Τὸ ὅτι ἀποδέχθηκαν οἱ ἐνστάσεις αὐτὴν τὴν βάση ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἔφθασαν νὰ ποῦν ὅτι ὁ 15ος ἱερὸς

805 ΓΟΧ = Γνήσιοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Πρόκειται περὶ τῶν Παλαιοημερολογιτῶν ἐκείνων ποὺ ἀποτειχίσθηκαν τῆς κρατούσης Ἐκκλησίας τὸ 1924, γιὰ τὴν παράνομη ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου καὶ ἔκτοτε ἐγκατέστησαν δικούς τους κατὰ τόπους Ἐπισκόπους.

Κανόνας εἶναι δυνητικός. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ μολυσμός, ποὺ τὸν θεωροῦν καὶ μοναδικό, ἄρα ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του εἶναι δυνητικός.

Αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων, δηλαδὴ μολυσμὸς = ἄκυρα - ἀνυπόστατα μυστήρια δὲν ἰσχύει, εἶναι ὀρθό. Διότι πράγματι δὲν ὑπάρχει τέτοιος μολυσμός, ὡς ἀποδείχθηκε ἐκ τῶν πρακτικῶν πέντε Οἰκουμενικῶν Συνόδων στὸ Κεφάλαιο Β' τοῦ βιβλίου αὐτοῦ· τὴν ἱερωσύνη τους ὅλοι οἱ αἱρετικοὶ δὲν τὴν ἔχασαν πρὸ τῆς καθαιρέσεώς τους, πολὺ περισσότερο λοιπὸν δὲν ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους ὅσοι κοινωνοῦσαν μαζί τους.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι ὀρθὸ εἶναι ὅτι θεώρησαν τὸν μολυσμὸ μόνον ἔτσι νοούμενο. Ἐφ' ὅσον λέγουν καὶ οἱ δύο ἐνστάσεις δὲν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ μολυσμός, δὲν ὑπάρχει κανένας ἄλλος στοὺς Ὀρθοδόξους ποὺ κοινωνοῦν μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικό, ἐνῶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες καὶ οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἀποφαίνονται ὅτι ὑπάρχει. Τὸ Κεφάλαιο Α' αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἔφερε πολλὲς τέτοιες μαρτυρίες καὶ προτρέπουμε τὸν ἀναγνώστη νὰ ἀνατρέξει στὶς σσ. 37κ.ε. γιὰ νὰ τὶς ἀναζητήσει· ἐδῶ ἐπαναλαμβάνουμε κάποιους ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Πατέρες: οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης κ.ἄ. Αὐτὲς οἱ μαρτυρίες δίνουν αὐτολεξεὶ τὴν μαρτυρία περὶ ὑπάρξεως συμμολυσμοῦ στοὺς Ὀρθοδόξους· περιφραστικῶς ὅμως ἔχουμε καὶ πλῆθος ἄλλων Ἁγίων Πατέρων ποὺ καὶ διόρισαν ἀλλὰ καὶ βίωσαν τὴν ἀξιωματικὴ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», κατὰ τὸν ἅγιο Μᾶρκο τὸν Εὐγενικὸ καὶ τὸν ἱερὸ Γεννάδιο τὸν Σχολάριο (βλ.σσ. 679κ.ἑ.), γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Ἀκόμη ὅλες οἱ Σύνοδοι, Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ἐντέλλονται τὴν ἴδια ἀρχὴ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω δύο Πατέρες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες τὸ ἴδιο. Ὁ δὲ 15ος Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του καὶ αὐτὸς ἀναφέρεται περιφραστικῶς σ' αὐτὸν τὸν μολυσμὸ τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ, λέγοντας ὅτι εἰσαγάγει σχίσμα· καὶ ὁ Ὀρθόδοξος ποὺ ἀποτειχίζεται ἀπ' αὐτόν, πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, ἐλευθερώνει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ σχίσμα τοῦ αἱρετικοῦ ὅσο τὸ κατ' αὐτόν. Καὶ ἂν ἐλευθερώνει τὴν Ἐκκλησία, πόσο περισσότερο τὸν ἑαυτό του. Ὁ μολυσμὸς αὐτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία νοηματοδοτεῖται ὡς κοινωνία στὴν αἵρεση, κατάκριση,

σχίσμα τοῦ αἱρετικοῦ στοὺς ἐν γνώσει Ὀρθοδόξους κοινωνοῦντες μαζί του.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι οἱ δύο ἐνστάσεις ἀντιφάσκουν καὶ μεταξύ τους, διότι ἡ 1η λέγει, ὁ μὲν μολυσμὸς - ὅπως νοεῖται ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων - δὲν ὑφίσταται ὅταν κοινωνήσει ὁ Ὀρθόδοξος μὲ ἀκαθαίρετο αἱρετικὸ ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἰσχύει ὅμως ὅταν μνημονεύσει καθηρημένο. Δηλαδὴ ὅταν μνημονευθεῖ καθηρημένος αἱρετικός, αὐτὸ σημαίνει κατὰ τὴν 1η ἔνσταση ὅτι καθαιρεῖται καὶ ὁ ἀκαθαίρετος χωρὶς συνοδικὴ ἀπόφαση καὶ ἔτσι χάνει τὴν ἱερωσύνη του. Αὐτὸ τὸ ἀφήνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅταν λέγει: «Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ... μολυνθῶμεν, οὔτε μνημονεύοντες τοῦ Πατριάρχου (ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν κατεδικάσθη),...» (βλ. ἀνωτέρω), ποὺ σημαίνει ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μολυνθοῦμε ἐὰν εἶναι καταδικασμένος. Ἡ δὲ 2α ἔνσταση, ἀναφερομένη στὸν 10ο Ἀποστολικὸ Κανόνα, λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτιμηθεῖ ὑπὸ ζώντων Ἐπισκόπων, (βλ. ἀνωτέρω).

Τὸ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸς ὁ ἰσχυρισμὸς τῆς 1ης ἐνστάσεως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν 9ο ἱερὸ Κανόνα τῆς Καρθαγένης ὁ ὁποῖος διακελεύει: «Αὐγουστῖνος ἐπίσκοπος, τοποτητηρὴς τῆς Νουμιδικῆς χώρας, εἶπε· Τοῦτο ὁρίσαι καταξιώσατε, ὥστε τοὺς ἀξίως τῶν οἰκείων ἐγκλημάτων ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διωχθέντας, ἐάν τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος δέξηται εἰς κοινωνίαν, καὶ αὐτὸς ἔτι μὴν τῷ ἴσῳ ἐγκλήματι ὑπεύθυνος φανῇ, ἅμα τοῖς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου τὴν κανονικὴν ψῆφον ἀποφεύγουσιν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέγχθη. Πᾶσιν ἀρέσκει»[806].

Ἑρμηνεία Βαλσαμῶνος: «Ἀνάγνωθι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνα 11ο, 12ο, 32ο, τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα 6ο, καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ κανόνα 13ο, διδάσκοντας τί ὀφείλει γίνεσθαι εἰς τοὺς δεχομένους καθηρημένους ἢ ἀφωρισμένους κληρικούς· ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς δεχομένους ἀφωρισμένους λαϊκούς. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν διορίζεται, τοὺς διωχθέντας ἀπὸ ἐκκλησίας κληρικοὺς δι' ἀξίαν ἐκδίκησιν τοῦ παρ' αὐτῶν τολμηθέντος ἐγκλήματος, ἐὰν ἕτερος ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος δέξηται εἰς κοινωνίαν, καὶ αὐτὸν ὁμοίως τῷ δεχθέντι κολάζεσθαι. Συναγαγὼν οὖν τὰ παρὰ τῶν ἑτέρων κανόνων καὶ τοῦ παρόντος κανόνος διορισθέντα, εἰπέ, ὅτι, **ἐὰν κληρικὸν καθηρημένον δέξηται ἕτερος ἐπίσκοπος εἰς κοινωνίαν ἱερατικήν, καθαιρε-**

806 Πηδάλιον, 468 / ΡΠΣ3, 316 / ΚΙΚ, 268.

θήσεται· ἐὰν δὲ μετὰ ἀφωρισμένου συνεύξηται, ἀφορισθήσεται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν εἶπεν, ὁμοίως τῷ ἐκβληθέντι ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὸν δεξάμενον αὐτὸν ἐπίσκοπον καλάζεσθαι. Σημείωσαι δέ, ὅτι καὶ ὁ παρὼν κανὼν οὐκ ἀσυντηρήτως, ἀλλὰ μετὰ καταδίκην, ἀξίαν τῷ ἁμαρτήματι θέλει τοὺς κληρικοὺς καθαιρεῖσθαι, ἢ ἀφορίζεσθαι»[807].

Ἑρμηνεία ὁσίου Νικοδήμου Ἁγιορείτου: «Διορίζει ὁ παρὼν Κανών, **ὅτι ἐὰν κἀνένας Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, συγκοινωνήσῃ μὲ ἐκείνους ὁποῦ εἶναι ἀφωρισμένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ ἐδικοῦ των Ἀρχιερέως, ἢ καὶ καθῃρημένοι, ἢ καὶ ἀναθεματισμένοι μὲ δικαιοσύνην καὶ κατ' ἀξίαν τῶν ἐγκλημάτων τους, καὶ αὐτοὶ οἱ τούτους δεχθέντες νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνων ἀφορισμὸν ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀναθεματισμόν.** Καὶ ὅρα τὸν 10ο, 11ο καὶ τὸν 32ο Ἀποστολικόν»[808].

Πρέπει λοιπὸν αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ καθηρημένο καὶ αὐτὸς νὰ καθαιρεῖται, ποὺ σημαίνει ὅτι αὐτὸ δὲν συμβαίνει ἄνευ ζῶντος ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου ποὺ ἐπιβάλλει τὴν καθαίρεση. Συνεπῶς δὲν εἶναι ὀρθὸ καὶ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα τῆς 1ης ἐνστάσεως· **τέτοιος μολυσμὸς στὸν Ὀρθόδοξο δὲν ὑφίσταται, εἴτε κοινωνήσει μὲ ἀκαθαίρετο εἴτε μὲ καθηρημένο κληρικό.**

Εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὲς φορὲς στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, στὴν ἀντιμετώπιση μίας στρεβλῆς δοξασίας δὲν προβλήθηκε ἡ ὀρθή, ὡς ἔπρεπε, ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ ἀντίθετή της ἐπίσης στρεβλὴ δοξασία. Π.χ. στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ σαβελλιανισμοῦ ἔφθασαν στὸν ἀρειανισμό, στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ πελαγιανισμοῦ ἔφθασαν στὸν ἀπόλυτο προορισμό, στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ νεστοριανισμοῦ ἔφθασαν στὸν μονοφυσιτισμὸ κ.ἄ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὶς ἐνστάσεις. Στὴν ἀντιμετώπιση τῆς πράγματι στρεβλῆς δοξασίας ὅτι ὑπάρχει ὁ μολυσμὸς νοούμενος ὡς ἄκυρα-ἀνυπόστατα μυστήρια στὸν Ὀρθόδοξο ὅταν κοινωνήσει μὲ τὸν ἀκατάγνωστο αἱρετικό· δὲν ἔμειναν μόνον στὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ συμμολυσμός, ἀλλ' ἔφθασαν στὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας ἄλλος συμμολυσμὸς καὶ ἄρα ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του εἶναι προαιρετικός. Ἡ μὴ

807 ΡΠΣ3, 317.
808 Πηδάλιον, 469.

ὀρθὴ βάση ὁδήγησε σὲ λάθος συμπέρασμα, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ποὺ θέλει νὰ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ συμμολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνεξελέγκτου συνοδικῶς αἱρετικοῦ στὸν Ὀρθόδοξο μὲ ἄλλο νοηματικὸ περιεχόμενο. Καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐκλαμβάνεται ὁ 15ος ὡς ὑποχρεωτικός, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες.

Δεύτερον: **Δὲν περιέχεται ἐπιτίμιο στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος.**

Λέγεται ὑπὸ τῆς **1ης ἐνστάσεως:** «Ἀνάγνωτε τὸν Κανόνα μετὰ προσοχῆς καὶ θὰ ἴδητε ὅτι δὲν νομοθετεῖ ὑποχρέωσιν, ἀλλ' ἁπλῶς παρέχει δικαίωμα. Οὐδαμοῦ λέγει ὀφείλουν οἱ Κληρικοὶ νὰ ἀποχωρίζονται ἀπὸ τοιούτου Ἐπισκόπου πρὸ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, οὐδὲ ὁμιλεῖ περὶ τιμωρίας τινὸς ἢ καὶ ἁπλῶς ἔστω μέμψεως κατὰ τῶν μὴ ἀποχωριζομένων, καίτοι εἶνε συνήθη εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας τὰ "καθαιρείσθω" προκειμένου περὶ Κληρικῶν μὴ ἐκπληρούντων εἰς τὸ ἀκέραιον τὰς ἑαυτῶν ὑποχρεώσεις»[809].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἐὰν ὅμως ἐπειδὴ δὲν περιέχεται ἐπιτίμιο στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ Κανόνος εἶναι δυνητικός, τότε δὲν ὑπάρχει μολυσμός, αὐτὸ ὅμως ἀντίκειται στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ποὺ θέλει νὰ ὑπάρχει αὐτὸς ὁ μολυσμός. Ἄλλωστε καὶ ὁ 33ος Ἀποστολικός, ὁ 9ος Τιμοθέου καὶ ὁ 5ος τοῦ Μ. Βασιλείου, δὲν περιέχουν ἐπιτίμια γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ἀπὸ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς ἀλλ' εἶναι ὑποχρεωτικοί. Καὶ στὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, δὲν περιέχεται ἐπιτίμιο ἀλλ' εἶναι ὑποχρεωτικὴ («προσήκει φεύγειν») καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum», (βλ.σσ. 206κ.ἑ.). **Ὑπάρχουν ὅμως ἐπιτίμια στοὺς Ὀρθοδόξους ποὺ κοινωνοῦν μὲ μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς στὴν κανονικὴ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»** (βλ.σσ. 231-232) **καὶ στὶς Ἐξαγγελίες τοῦ ὁσίου Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων «Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτὸς»** (βλ.σ. 216).

809 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ἔνθ.ἀν., σ. 95.

<u>Τρίτον</u>: **δὲν ἐπιτιμήθηκε ποτὲ κανεὶς ὀρθόδοξος στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐπειδὴ κοινώνησε μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικό.**

Λέγεται ὑπὸ τῆς **1ης ἐνστάσεως**: «Ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθὲς πείθει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῷ ἐν τῇ μακρᾷ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καθῃρέθησαν ἄμετροι Ἐπίσκοποι ἐπὶ αἱρέσει, οὐδέποτε ἐτιμωρήθη Κληρικός τις ἢ καὶ ἁπλῶς ἐπετιμήθη διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἔσπευσε νὰ ἀποσχισθῇ πάραυτα ἀπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλ’ ἀνέμενε τὴν ὑπὸ Συνόδου καταδίκην αὐτοῦ». Καὶ ἀλλοῦ: «Ἐὰν ἦτο ὑποχρεωτικὸς θὰ εἶχεν ὡς τοιοῦτος ἑρμηνευθῇ ἐν τῇ πράξει τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ εἴχομεν σωρείαν παραδειγμάτων τιμωρίας Κληρικῶν, οἵτινες, χωρὶς νὰ ἀσπάζωνται τὰς γνώμας τοῦ εἰς αἵρεσιν πεσόντος Ἐπισκόπου αὐτῶν, ἐμνημόνευον αὐτὸν μέχρι Συνοδικῆς καταδίκης αὐτοῦ. Τοιοῦτον ὅμως παράδειγμα δὲν ὑπάρχει»[810].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἐφ’ ὅσον ὑπάρχει μολυσμὸς καὶ ἐπιτίμια (βλ. ἀνωτέρω), ἀκόμη καὶ ἂν δὲν εἶχε ἐπιτιμηθεῖ ποτὲ κανείς, αὐτὸ θὰ ὀφειλόταν στὴν εὐσπλαχνία τῶν ἁγίων Πατέρων. Ἄλλωστε καὶ ὅσοι προσῆλθαν ἀπὸ τοὺς Παπικούς, τοὺς ἄλλους αἱρετικοὺς καὶ τοὺς ἀλλοθρήσκους ἀκόμη, στοὺς Ὀρθοδόξους, δὲν ἐπιτιμήθηκαν ἂν καὶ ὑπάρχει μολυσμὸς καὶ ἐπιτίμια.

Ἀλλ’ ἐπιτιμήθηκαν ὄχι μόνον Κληρικοὶ ποὺ κοινώνησαν μὲ αἱρετικοὺς ἀλλὰ καὶ μοναχοὶ καὶ λαϊκοί: κατὰ τὸν ἱερὸ Κανόνα τῆς πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολῆς , οἱ λαϊκοὶ ποὺ κοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς εἴτε ἀπὸ ἀπάτη εἴτε ἀπὸ βία - ποὺ σημαίνει ὅτι παρέμειναν Ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα - **ὅταν προσῆλθαν ἐν μετανοίᾳ στοὺς Ὀρθοδόξους, ἐπιτιμήθηκαν κατὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ διαπρεποῦς Ἱερομ.-κανονολόγου Ματθαίου Βλαστάρεως,** (βλ.σσ. 267κ.ἑ.). **Ἀλλὰ καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ ποὺ κοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς ἀπὸ βία καὶ γιὰ καλὸ σκοπό, ἦταν κανονικῶς ὑπεύθυνοι πάντα κατὰ τὸν ἴδιο ἑρμηνευτή, δηλαδὴ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ τοὺς ἐπιβληθοῦν ἐπιτίμια.Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος Πατρ. Κπόλεως ἐπέβαλλε ἐπιτίμιο στοὺς μοναχοὺς ποὺ συμπροσευχήθηκαν μὲ ἀκατακρίτους αἱρετικοὺς καὶ ἐνῶ εἶχαν σταματήσει τὴν ἁμαρτωλὴ συνήθειά τους,**(βλ.σσ. 217-218).**Ἐπιτίμιο γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ἐπέβαλλε καὶ σὲ κληρικοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης,**(βλ.σσ. 364, 367). [Καὶ ἂν ἐπιτιμήθηκαν καὶ οἱ μὴ κληρικοί, πόσο περισσότερο αὐτὸ ἰσχύει ὡς πρὸς κληρικοὺς ἀπο τὴν διαμνημόνευση αἱρετικῶν; (βλ. ποιὰ ἑρμηνευτικὴ ἀρχὴ ἰσχύει σ. 29)].

810 ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε., ἔνθ. ἀν. σσ. 95, 139.

Τὸ ὅτι τὰ ἐπιτίμια προηγοῦνται χρονολογικῶς τῆς θεσπίσεως τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τοῦτο δὲν μειώνει καθόλου τὴν μαρτυρία τους, διότι: «**Πρέπει ἐδῶ νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Κανόνας αὐτὸς** (ὁ 15ος) **συνετάχθη τὸν 9ο αἰῶνα, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴν διαχρονικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας**»[811]. **Ἄλλωστε καὶ ὁ ὅσιος Σωφρόνιος στὶς Ἐξαγγελίες του τὸν 7ο αἰῶνα ἤδη εἶχε διατυπώσει σπερματικὰ τοὺς 13ο, 14ο καὶ 15ο, ἱεροὺς Κανόνες[812] καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι σ’ αὐτὸ τὸ σύγγραμμά του, ὁ Ἅγιος ἐκφράζει τὴν ἱερὰ Παράδοση[813].**

811 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἀκοινωνησία καὶ ἀποτείχισις σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὸν βίο τῶν ἁγίων Πατέρων, σ. 3.

812 «Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπ’ ἐγκλήματι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς ἐπισκόπου πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστῇ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καθαιρείσθω. Καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο τολμήσει κατὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, καθαιρείσθω. Ὡσαύτως καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο τολμήσει κατὰ τοῦ πατριάρχου ταῦτα τολμήσει, τῆς ἱερωσύνης παυέσθωσαν. Εἰ δέ τινες ἀποσταῖέν τινος οὐ διὰ πρόφασιν ἐγκλήματος, ἀλλὰ δι’ αἵρεσιν ὑπὸ συνόδου ἢ ἁγίων Πατέρων κατεγνωσμένην τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι, ὡς οἱ ὀρθόδοξοι», PG 87Γ, 3369-3372.

813 «καὶ ὥσπερ ὁ μετὰ αἱρετικῶν δογματίζων ἐὰν οὐ γινώσκει τί ἐστι ἡ οὐσία καὶ ἡ φύσις…ἑαυτὸν μὲν βλάπτει, ἄλλους δὲ οὐκ ὠφελεῖ, οὕτως καὶ οἱ τὰς ἐξαγγελίας δεχόμενοι· ἑαυτῶν γὰρ τὰ ἴδια πάθη μὴ ἰατρεύσαντες, καὶ διὰ τῶν γραφικῶν βοτανῶν, καθαρσίων, καὶ ἀλειμμάτων, τὴν χολὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ φλέγμα τῆς ἀδικίας, καὶ τὴν δυσωδίαν τῆς πλεονεξίας ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῶν μὴ καθαρίσαντες, καὶ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν μὴ θεραπεύσαντες, καὶ ἑαυτοὺς μὴ ἐλεήσαντες, πῶς δύναται ἄλλους ἐλεῆσαι, βοηθῆσαι; **καὶ κενοδοξίας καὶ ἀνθρωπαρεσκείας τοὺς θείους κανόνας παραχαράττοντες μὴ ἐπιστάμενοι, ψυχικῶς ἐθανάτωσαν τοὺς ἐξαγγέλοντας**, ἄλλο ἀντ’ ἄλλου διδάξαντες, καὶ τοὺς ἁμαρτήσαντας, πεφορτισμένους τῷ θανάτῳ παρέπεμψαν· τὸ δὲ αἷμα τῶν ἐξαγγειλάντων, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐκ τῶν τοιούτων διδασκάλων ἀπαιτήσει ὁ ἀδέκαστος Κριτής», PG 87Γ, 3365-3368. Εἶναι σαφὴς ὁ ἱερὸς Πατήρ· αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν θεραπεύσει τοὺς ἑαυτούς τους, πῶς θὰ θεραπεύσουν τοὺς ἄλλους τοὺς ὁποίους δέχονται τὶς ἐξαγγελίες τους; Ἀφοῦ δὲν ἔχουν ἐλεήσει τοὺς ἑαυτούς τους, **ἀλλὰ ἀπὸ κενοδοξία παραχαράττουν τοὺς ἱεροὺς Κανόνες μὴ γνωρίζοντας**· ψυχικῶς θανάτωσαν τοὺς ἐξαγγέλοντες καὶ ἁμαρτήσαντες μὴ διδάσκοντες τὸ ὀρθό, τὸ δὲ αἷμα τους θὰ τοὺς ζητηθεῖ ὑπὸ τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. **Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ὅσιος Σωφρόνιος συμπεριέλαβε στὶς Ἐξαγγελίες του**

3η ἔνσταση:

«..."Εἰ δέ τινες ἀποσταῖεν τινὸς οὐ διὰ πρόφασιν ἐγκλήματος, ἀλλὰ δι' αἵρεσιν ὑπὸ Συνόδου ἢ Ἁγίων Πατέρων κατεγνωσμένην, τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι, ὡς οἱ Ὀρθόδοξοι". Πράγματι ἐδῶ ὁ Ἅγιος (Σωφρόνιος στὶς Ἐξαγγελίες του σ.σ.) ἐπιτρέπει τὴν ἀποτείχιση ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ ἐπίσκοπο, μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι ἡ αἵρεση ἔχει καταγνωσθεῖ ἀπὸ Σύνοδο ἢ ἀπὸ Ἁγίους Πατέρες. Μὲ τὴν παραπάνω φράση, ὁ Ἅγιος δὲν ἀποκλείει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὀνομαστικῆς Συνοδικῆς καταδίκης τοῦ αἱρετικοῦ ἐπισκόπου. Ἐὰν ἐννοοῦσε κάτι τέτοιο, θὰ τὸ ἔλεγε μὲ σαφήνεια. Ὁ τρόπος τῆς διατυπώσεως αὐτῆς τῆς φράσεως τοῦ Ἁγίου μᾶς βοηθᾶ νὰ καταλάβουμε καλύτερα τὸν προαιρετικὸ χαρακτῆρα τοῦ 15ου Κανόνος τῆς ΑΒ'. Ὁ Ἅγιος λέγει: "εἰ δὲ τινὲς ἀποσταῖεν....", ἐὰν δηλαδὴ κάποιοι ἀποστατήσουν, ἀποτειχιστοῦν, αὐτοὶ "τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι". Ὁ Ἅγιος δὲν λέγει: "ὀφείλουν οἱ πάντες νὰ ἀποστατήσουν, νὰ ἀποτειχιστοῦν". Ἐὰν ὁ λόγος του εἶχε ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα, δὲν θὰ εἶχε αὐτὴ τὴν διατύπωση: "Ἐὰν κάποιοι..."»[814].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ ὅτι «ὀφείλουν οἱ πάντες νὰ ἀποστατήσουν, νὰ ἀποτειχιστοῦν», τὸ λέγει ὁ ὅσιος Σωφρόνιος σ' ἐκείνη τὴν συνάφεια σὲ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα «φευκτέον σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλῶσθαι ὑπ' αὐτῶν» (βλ. ὑποσ. 28), πρέπει νὰ φύγετε διότι οἱ ἐναγεῖς βεβήλωσαν τὸν τόπο (δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησία)· δὲν ἀφήνει κανένα περιθώριο προαιρετικῆς ἑρμηνείας. Καὶ ὁ λόγος εἶναι «ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός». Ἡ συνοδικὴ καταδίκη τοῦ αἱρετικοῦ γίνεται ὅταν συναθροισθεῖ ἡ σύνοδος νὰ τὸν δικάσει, ἀλλ' ὁ Ἱερεὺς καθίσταται μολυσμένος («ἐναγεῖς ἱερεῖς») πρὸ τῆς ἀπωλείας τῆς ἱερωσύνης διὰ τῆς καθαιρέσεώς του καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ κοινωνία του.

ἀπαραχαράκτους τοὺς ἱεροὺς Κανόνες ὥστε νὰ θεραπευθοῦν οἱ ἁμαρτήσαντες καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἀποφύγει τὴν καταδίκη ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Διασώζει λοιπὸν ὁ Ἅγιος τοὺς ἱεροὺς Κανόνες (καὶ ἐννοεῖται καὶ τὴν ἱερὰ Παράδοση) ἄνευ παραχαράξεως· τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ Ἐξαγγελίες ἀποτελοῦν τὴν ἱερὰ Παράδοση.

814 Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας συνόδου καὶ ἀποτείχισις, σσ. 33-34.

Τὸ «Εἰ δέ τινες ἀποσταῖεν...», ποὺ γίνεται ἐπίκληση ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἔχει τὴν ἀναφορά του ὡς πρὸς προηγούμενο ποὺ λέγεται ὑπὸ τοῦ ὁσίου Σωφρονίου στὶς Ἐξαγγελίες του ὡς ἀντιδιαστολή. Δηλαδὴ ἐὰν Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ἐπίσκοπος, γιὰ πρόφαση ἐγκλήματος, ἀπομακρυνθεῖ πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἐκ τοῦ προϊσταμένου του, νὰ καθαιρεῖται. Ἐὰν ὅμως κάποιοι - ἀντιδιαστέλλονται αὐτοὶ οἱ κάποιοι μὲ τοὺς ἀνωτέρω - δὲν τὸ πράξουν γιὰ δῆθεν ἔγκλημα τοῦ προϊσταμένου τους ἀλλὰ γιὰ αἵρεση, τότε δὲν πρέπει νὰ τιμωροῦνται. Συνεπῶς τὸ «εἰ δέ τινες ἀποσταῖεν...» δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὸ ἐὰν εἶναι ὑποχρεωτικὸ ἢ δυνητικὸ τὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ Κανόνος, (βλ. καὶ κατωτέρω).

Παραθέτουμε κατωτέρω ὅλη τὴν συνάφεια τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ὁσίου Σωφρονίου διὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές: «**Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπ' ἐγκλήματι τοῦ οἰκείου κατεγνωκὼς ἐπισκόπου πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστῇ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καθαιρείσθω**. Καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο τολμήσει κατὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, καθαιρείσθω. Ὡσαύτως καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης κατὰ τοῦ πατριάρχου ταῦτα τολμήσει, τῆς ἱερωσύνης παυέσθωσαν. **Εἰ δὲ τινες ἀποσταῖεν τινος οὐ διὰ πρόφασιν ἐγκλήματος, ἀλλὰ δι' αἵρεσιν ὑπὸ συνόδου ἢ ἁγίων Πατέρων κατεγνωσμένην τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι, ὡς οἱ ὀρθόδοξοι»**[815].

4η ἔνσταση:

Συναφῆ εἶναι καὶ ἄλλης ἐνστάσεως τὰ λεχθέντα: «...τὸ "ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ, ἤγουν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ", σημαίνει τὴν προαίρεσιν ἤτοι ἐὰν θελήσῃ, καὶ οὐχὶ ἐπιβολὴν ἐκκοπῆς τοῦ μνημοσύνου. Ἑπομένως ἐν περιπτώσει αἱρέσεως ἔνθα ἀφίεται εἰς τὴν προαίρεσιν ἑκάστου, ὁ ἀκολουθῶν τὸν γενικὸν κανόνα ἤτοι ὁ μνημονεύων μέχρι ἐκδόσεως Συνοδικῆς ἀποφάσεως ἐν τάξει εἶναι, καὶ ὁ ἀποκόπτων τὸ μνημόσυνον χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας ἤτοι πρὶν ἐκδοθῇ ἀπόφασις Συνοδικὴ καὶ οὗτος ἐν τάξει εἶναι, μάλιστα ὁ τελευταῖος οὗτος καὶ τιμῆς ἄξιος εἶναι»[816].

---

815 PG 87Γ, 3369-3370.

816 ΜΕΝΑΓΙΑ Γ., ἔνθ.ἀν., σ. 125 / ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., ἔνθ.ἀν., σ. 5.

Ἡ ἀπάντηση:

Ἐδῶ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως σχολιάζεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ Βαλσαμῶνος, στὸ «ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ» τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ′ Συνόδου. Τὸ «ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ», ἐπαναλαμβάνεται, δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὸ ἐὰν εἶναι ὑποχρεωτικὸ ἢ δυνητικὸ τὸ δεύτερο τμῆμα αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος. Διότι ἰσχύει ὅ,τι ἐλέχθη μόλις ἀνωτέρω, στὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα τοῦ ὁσίου Σωφρονίου.

Ἐπὶ πλέον, γιὰ νὰ φανεῖ σὲ τί ἄτοπο ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία τοῦ δυνητισμοῦ, παρατίθεται ἡ σχετικὴ συνάφεια αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἱεροῦ Βαλσαμῶνος: «Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὰ αὐτὰ τῷ 13ῳ καὶ 14ῳ κανόνι παρακελεύεται μέχρι τινός. Φησὶ γάρ, πλέον ἁρμόζειν τὰ προσδιορισθέντα καὶ ἐπὶ πατριάρχου, ὅταν ἐκ τῆς τούτου κοινωνίας ἀποστήσῃ τις ἑαυτὸν τολμηρῶς. Ὡς δέ τινος εἰπόντος, **ἐὰν ἐξ εὐλόγου αἰτίας, τυχὸν προφάσει αἱρέσεως, ἀποστῇ τις ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρχιερέως κοινωνίας,** διὰ τί κολασθήσεται; Ἐπάγουσι οἱ Πατέρες, ὡς ταῦτα πάντα τότε γίνονται, ὅταν προφάσει ἐγκληματικῆς τινος ὑποθέσεως καθ′ ἑαυτόν τις τοῦ οἰκείου ποιμένος καταγνώσηται, καὶ ἀποσχίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τούτου, καὶ τοιουτοτρόπως διαῤῥήξῃ τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας. **Εἰ γὰρ μὴ δι′ ἐγκληματικὴν αἰτίασιν, ἀλλὰ δι′ αἵρεσιν χωρίσῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ,** ἢ τοῦ μητροπολίτου, ἢ τοῦ πατριάρχου, ὡς ἐπ′ ἐκκλησίας διδάσκοντος ἀνερυθριάστως διδάγματά τινα ἀπηλλοτριωμένα τοῦ ὀρθοῦ δόγματος, ὁ τοιοῦτος καὶ πρὸ ἐντελοῦς διαγνώσεως, πολλῷ δὲ πλέον καὶ μετὰ διάγνωσιν, **ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ, ἤγουν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐ τιμωρηθήσεται, ἀλλὰ καὶ τιμηθήσεται, ὡς ὀρθόδοξος...**»[817].

Τὸ «ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ», ἐὰν ἔχει δυνητικὴ ἑρμηνεία τότε τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα πρέπει νὰ ἑρμηνευθεῖ ὡς ἑξῆς: ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἢ τοῦ Μητροπολίτου, ἢ τοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος διδάσκει ἀνερυθριάστως ξένα δόγματα, πρὸ τῆς τελικῆς καταδίκης του καὶ πολὺ περισσότερο μετὰ ἀπ′ αὐτήν, ἐὰν κάποιος κατὰ τὴν προαίρεσή του ἀποτειχισθεῖ, δηλαδὴ χωρισθεῖ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ, ὄχι μόνον δὲν τιμωρεῖται ἀλλὰ καὶ τιμᾶται ὡς ὀρθόδοξος. **Ἀλλ′ αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία εἰσάγει τὸν δυνητισμὸ καὶ στὴν**

817 ΡΠΣ2, σσ. 694-695.

κοινωνία μετὰ τὴν καταδίκη τοῦ αἱρετικοῦ, διότι τὸ κείμενο λέγει «πολλῷ δὲ πλέον καὶ μετὰ διάγνωσιν». Ἐὰν ὁ δυνητισμὸς ἰσχύει πρὸ τῆς διαγνώσεως, πολὺ περισσότερο ἰσχύει καὶ μετὰ τὴν διάγνωση. Καὶ μάλιστα αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν καθῃρημένο αἱρετικὸ δὲν πρέπει νὰ τιμωρεῖται ἀλλὰ νὰ τιμᾶται ὡς ὀρθόδοξος· αὐτὸ ὅμως ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ πολλοὺς ἱεροὺς Κανόνες, ποὺ θέλουν αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν μὲ καθῃρημένους νὰ καθαιροῦνται καὶ αὐτοί, (βλ. 11ο Ἀποστολικό, 9ο Καρθαγένης κ. ἄ.). **Αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία φέρει σὲ ἀντίθεση καὶ τὸν ἴδιο τὸν Βαλσαμῶνα στὶς ἑρμηνεῖες ποὺ παραθέτει σ′ αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς Κανόνες,** (βλ. γιὰ τὸν 9ο Καρθαγένης ἀνωτέρω). Εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἔννοια τοῦ «ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ»· ἡ ἔννοια εἶναι αὐτὴ ποὺ παρετέθη ἀνωτέρω: ὅτι ἐὰν κάποιος δὲν ἀποτειχισθεῖ γιὰ ἐγκληματικὴ αἰτία ἀλλὰ «δι′ αἵρεσιν», τότε αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ τιμωρεῖται καὶ πρέπει νὰ τιμᾶται ὡς ὀρθόδοξος. Τὸ ὅτι ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἱερὸ Βαλσαμῶνα, αὐτὴ ἡ ἔννοια, φαίνεται ἀπ′ αὐτὰ ποὺ ἔχουμε τονίσει στὸ κείμενο τῆς ἑρμηνείας του στὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα. Τὸ «ἐὰν ἑαυτὸν ἀποτειχίσῃ, ἤγουν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πρώτου» ἔχει τὴν ἀναφορά του μ′ αὐτὸ ποὺ γράφει στὴν ἀρχὴ τῆς ἰδίας προτάσεως: «Εἰ γὰρ μὴ δι′ ἐγκληματικὴν αἰτίασιν, ἀλλὰ δι′ αἵρεσιν χωρίσῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ,...». Καὶ ἀπὸ τὴν προηγουμένη πρόταση στὴν ὁποία λέγεται: «ἐὰν ἐξ εὐλόγου αἰτίας, τυχὸν προφάσει αἱρέσεως, ἀποστῇ τις ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρχιερέως κοινωνία,...». **Καὶ ἔτσι ὅλα τακτοποιοῦνται καὶ ἑρμηνεύονται συμφώνως καὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους ἱεροὺς Κανόνες καὶ μὲ τὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ 15ου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἱερὸ Βαλσαμῶνα. Τὸ μόνον ποὺ πρέπει νὰ ἀπορριφθεῖ ὡς ἀσύμφωνο μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, τοὺς ἁγίους Πατέρες καὶ τοὺς ἑρμηνευτές, εἶναι ἡ ἑρμηνεία τοῦ δυνητισμοῦ.**

Ὅσον ἀφορᾶ στὸ ἐὰν «ἐν τάξει εἶναι» καὶ ὁ μὴ διακόπτων τὸ μνημόσυνο, κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῆς ἐνστάσεως, τότε δὲν θὰ χρειαζόταν ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων, μιᾶς καὶ ἡ μὴ διακοπὴ κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ θὰ ἀπέρρεε ἐκ τοῦ ἰδίου τοῦ ἱεροῦ Κανόνος· ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν εἶναι «ἐν τάξει», διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία, (βλ. περισσότερα σσ. 257κ.ἑ.).

5η ἔνσταση:

«Ἡ βιασύνη γιὰ ἀποτείχιση σήμερα βασίζεται στὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψη περὶ ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κανόνος. Ἂν ἤθελαν οἱ θεοφόροι Πατέρες, συντάκτες τοῦ Κανόνος νὰ καταστήσουν τὸν Κανόνα ὑποχρεωτικὸ θὰ ξεκινοῦσαν μὲ τὸ ρῆμα "δεῖ" ἢ "πρέπει" ἢ "ἀναγκαῖον ἐστὶ" καὶ θὰ προέβλεπαν ποινὲς ἀναθέματος καὶ ἀφορισμοῦ στὴν περίπτωση παραβάσεως τοῦ Κανόνος. Ἔχουν εἰπωθεῖ πολλὰ σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό. Θὰ προσθέσω τοῦτο. Ὁ Κανόνας αὐτός, κατὰ τὸ τμῆμα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει, εἶναι σὲ πολλὰ σημεῖα παρμένος ἀπὸ τὴν "Περὶ ἐξαγγελιῶν" πραγματεία τοῦ Ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. Σ' αὐτὴν ὁ Ἅγιος Σωφρόνιος γιὰ λόγους παιδευτικοὺς καταρᾶται τοὺς παραβάτες τῶν θείων ἐντολῶν. Φθάνοντας ὅμως στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα, κανένα ἐπιτίμιο δὲν προβλέπει. Ἐκτιμᾶ μόνο, ὅπως ὁ 15ος Κανών, ὅτι ὅποιος ἀποτειχισθεῖ ἀπὸ τὸν αἱρετικὸ προϊστάμενό του, πρέπει νὰ τύχει τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς»[818].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ πραγματεία «Περὶ ἐξαγγελιῶν» τοῦ ὁσίου Σωφρονίου ἀποτελεῖ μία ὁλόκληρη συνάφεια· γιὰ νὰ ἐξαχθοῦν ὀρθὰ συμπεράσματα, πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅλα ὅσα περιέχονται σ' αὐτήν, κατὰ τὴν ἑρμηνευτικὴ ἀρχὴ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὅλον, (βλ.σ. 29). Ὁ ἀφορισμὸς λοιπὸν ὑπάρχει στὸ ἀπόσπασμα: «ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός», (βλ.σ. 216). Τὸ ὅτι ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἀκαταγνώστῳ «αἱρετικῷ» καταδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀπόσπασμά του: «διὰ τοῦτο φευκτέον σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλῶσθαι κ.έ.» (βλ. ὑποσ. 28), στὸ ὁποῖο περιέχεται τὸ «φευκτέον», δηλαδὴ αὐτὸ τὸ «δεῖ», ἢ «πρέπει», ἢ «ἀναγκαῖον ἐστὶ» ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. **Ἄρα ὑπάρχουν καὶ ὁ ἀφορισμὸς καὶ τὸ «δεῖ», κατὰ συνέπεια καὶ τὸ ἀπόσπασμα τῶν Ἐξαγγελιῶν ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν πηγὴ** («παρμένος») **τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος εἶναι ὑποχρεωτικό, κατὰ τὴν ὅλη διδασκαλία τοῦ ὁσίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. Καὶ συνεπακόλουθα ὑποχρεωτικὸ εἶναι καὶ τὸ σχετικὸ τμῆμα τοῦ 15ου γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ μολυσμοῦ.**

818 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., Ἀκοινωνησία καὶ Ἀποτείχισις σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία καὶ τὸν βίο τῶν Ἁγίων Πατέρων, σ. 7.

Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Νεστορίου ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«"...μήτε κοινωνεῖν αὐτῷ, εἰ μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος"». Ἡ εἴδηση, ποὺ μᾶς μεταφέρει ὁ Ἅγιος, ὅτι ὁ λαός, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἄκουσε τὶς αἱρετικὲς διδασκαλίες τοῦ Νεστορίου ἔφυγε ἀμέσως ἀπὸ τὸν Ναὸ μὲ βοὴ καὶ ἀλαλαγμό: "καὶ γέγονε μὲν κραυγὴ μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἐκδρομή...", δείχνει μὲν πόσο ἀνεπτυγμένο ἦταν τότε τὸ Ὀρθόδοξο αἰσθητήριο τοῦ λαοῦ καὶ ὅτι διέκοψε πρὸ Συνοδικῆς κρίσεως κάθε ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Νεστόριο, ὡστόσο ὅμως ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τοῦ λαοῦ δὲν δικαιώνεται καὶ δὲν βρίσκει κανένα στήριγμα σὲ κανένα κανόνα τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε καὶ σὲ αὐτὸν ἀκόμη τὸν 15ο τῆς ΑΒ', ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ "δι'αἵρεσιν τινὰ παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην". Ἂν ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τοῦ λαοῦ εἶχε υἱοθετηθεῖ ὡς νόμος μέσα στὴν Ἐκκλησία, θὰ εἶχε ἀποτυπωθεῖ μὲ κάποιον συγκεκριμένο Κανόνα στὴν ἀμέσως ἐπακολουθήσασα Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Τέτοιος ὅμως κανόνας δὲν ὑπάρχει. Ἑπομένως, ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τοῦ λαοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει παράδειγμα πρὸς μίμηση καὶ γραμμὴ πλεύσεως στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας»[819].

Ἡ ἀπάντηση:

Οἱ ἱεροὶ Κανόνες: 31ος Ἀποστολικός, 33ος Ἀποστολικός, 33ος Λαοδικείας, 5ος Μ. Βασιλείου, 9ος Τιμοθέου κ.ἄ. προστάζουν τὴν διακοπὴ κοινωνίας τῶν μὴ κατεγνωσμένων αἱρετικῶν, (βλ.σσ. 258-259). Ὁ δὲ Μ. Ἀθανάσιος στὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολὴ προστάζει «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἀπὸ μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ καὶ τὸ «consensus Patrum», (βλ.σσ. 206κ.έ, 679κ.έ.). Ὁ ἴδιος Ἅγιος στὴν

819 Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ἔνθ.ἀν., σ. 31.

πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ λέγει εἶναι σφάλμα, ἁμαρτία ἡ κοινωνία μὲ τοὺς μὴ κατακριθέντες αἱρετικοὺς κατὰ τὸ «consensus Patrum», (βλ.σ. 503). (Βλ. ἐπίσης τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου τὴν διδασκαλία, τοῦ Μ. Βασιλείου, βλ. γενικῶς ὑποσ. 850).

Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒʹ Συνόδου δὲν ἀναφέρεται σὲ σύγχρονη ἁγία σύνοδο ὡς πρὸς τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως καὶ τοῦτο καθίσταται φανερὸ ἀπὸ τὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ ποὺ χρησιμοποιεῖ. Δὲν ἀρκοῦσε μία σύγχρονη ἁγία σύνοδος νὰ καταδικάσει τὴν αἵρεση; Χρειάζεται πλῆθος; Εἶναι φανερὸ ὅτι ἀναφέρεται σὲ συνόδους τοῦ παρελθόντος ποὺ ἔχουν προκαταδικάσει τὴν αἵρεση, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἁγίους Πατέρες. Ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι κατʼ αὐτὸν τὸν τρόπο ἔλεγχαν καὶ καταδίκαζαν τὶς σύγχρονες αἱρέσεις τους, τὸ ἴδιο ἔπραξε καὶ ἡ Γʹ Οἰκουμενική[820]. Ἐνδεικτικῶς μόνον ἐδῶ λέγεται ὅτι καὶ ἡ Ζʹ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, γιὰ τὴν καταδίκη τῆς εἰκονομαχίας, ἐρεύνησε τοὺς πρὸ αὐτῆς ἁγίους Πατέρες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ΣΤʹ (Πενθέκτη) Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἱερὸ Κανόνα της[821].

Ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἀλλοῦ λέγεται: «Τὸ γεγονὸς ὅτι στὴ σύγχρονη παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἐνυπάρχουν στοιχεῖα παλαιοτέρων αἱρέσεων, συνοδικῶς καταδικασθέντων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς σύγχρονης συνοδικῆς καταδίκης της,...»[822]. Αὐτὸ καὶ μόνο του ἀρκεῖ γιὰ τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, πατερικῶς ἐξεταζόμενο, ὅτι ὁ Οἰκουμενισμὸς εἶναι «αἵρεσιν.... παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην» κατὰ τὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα. Εἰσάγοντας, οἱ ἀκατάγνωστοι Οἰκουμενιστές, σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦτο καθιστοῦν τοὺς ἑαυτούς τους ἀκοινωνήτους. Ἡ δὲ σύγχρονη καταδίκη τῆς αἱρέσεως εἶναι πράγματι ἀναγκαία, διότι μόνον ἔτσι δύναται νὰ ἀπαλλαχθεῖ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἑστία μολυσμοῦ ποὺ ἀποτελοῦν οἱ ἀκαθαίρετοι ἀμετανόητοι αἱρετικοὶ κληρικοὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς κοινωνίας τους, (βλ. περισσότερα σσ. 580κ.ἑ., 586κ.ἑ.).

Ἐπανερχόμενοι, κανόνας δὲν θεσμοθετήθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Γʹ Οἰκουμενικὴ ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, διότι κατʼ ἀρχὰς δὲν ἐθέσπισε κανένα ἱερὸ Κανόνα (τὸ πῶς προέκυψαν οἱ ὀκτὼ ἱεροὶ Κανόνες αὐτῆς τῆς Συνόδου βλ. ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., Ἱστορικὴ εἰσαγωγή..., σσ. 219-220), ἀλλὰ καὶ διότι ὑπῆρχαν ἤδη ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους: 31ος, 33ος Ἀποστολικοί, Ἀποστολικὲς Διαταγές, 33ος Λαοδικείας, κ.ἄ. (βλ. ἐνδεικτικῶς σσ. 224, 225-226)· ἡ διακοπὴ ἦταν παράδοση τὴν ὁποία ὁ λαὸς τῆς Κπόλεως ἐφάρμοσε. Θὰ ἐπιμελεῖτο τοῦ θέματος ἐὰν ὑπῆρχε ἀταξία ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας· ὅταν τὸ πλήρωμα μὲ τέτοια αὐταπάρνηση προέβη στὴν διακοπὴ κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν, τότε ποιά νοσηρὰ κατάσταση ἔπρεπε νὰ θεραπεύσει ἡ Σύνοδος; Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον, ὁ πρόεδρος τῆς Γʹ Οἰκουμενικῆς καὶ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας λέγει ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους περὶ μολυσμοῦ καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀδικηθοῦν στὴν πίστη ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ Νεστορίου. Ἐὰν ἔπρατττταν κάτι τὸ ἀπᾶδον πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοση δὲν θὰ τοὺς ἐμέμφοντο οἱ Πατέρες; Ἀντὶ τούτου ὁ ἅγιος Κελεστῖνος καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ ἡ σύνοδός του τοὺς ἐπαινοῦν, τοὺς δικαιώνουν καὶ δικαιολογοῦνται γιὰ τὴν καθυστέρηση νὰ διακόψουν τὴν κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικὸ Νεστόριο. Ἐπὶ πλέον καὶ ἡ Γʹ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δικαίωσε τὴν ἀποτείχισή τους, (βλ.σ. 490).

Συνεπῶς, ἐφʼ ὅσον ὑπάρχουν ἱεροὶ Κανόνες ποὺ ἐντέλλονται τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν καὶ μὲ ἐπιτίμια ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας λέγει ὅτι εἰσάγεται σχίσμα ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ, ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τοῦ λαοῦ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀποτελέσει παράδειγμα πρὸς μίμηση καὶ γραμμὴ πλεύσεως στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ, κατὰ τὸν ἱερὸ Κύριλλο.

2α ἔνσταση:

«Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ ΑΒʹ Σύνοδος, ἐκφράζοντας τὴν ἕως τότε διδασκαλία καὶ πράξη τῶν ἁγίων Πατέρων, οὔτε ἀπαγόρευε οὔτε ἐπέβαλλε τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας μὲ κάποιο ἐπίσκοπο ποὺ κήρυττε αἱρετικὲς διδασκαλίες· ἁπλὰ τὴν ἐπέτρεπε καὶ τὴν ἐπαινοῦσε.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ Σύνοδος ἐξέφραζε τὴν πεποίθησή της ὅτι ἡ μόνη ἁρμόδια γιὰ νὰ ἐπιβάλλει σὲ ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ Τοπικὴ ἢ ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ἀντιθέτως, ἕως τὴν σύγκληση καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου κάθε κληρικὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐφαρμόσει εἴτε τὴν

820 Βλ. ΣΜΠ1, 483 κ.ἑ. / MCC4, 1184 κ.ἑ. / ACO1-1-2, 39 κ.ἑ.
821 Βλ. ΣΜΠ1, 769 κ.ἑ. / MCC13, 4 κ.ἑ. / ACOZʹ2-3-2, 284 κ.ἑ..
822 Βλ. Πορίσματα ἡμερίδος μὲ θέμα 15ος Κανὼν τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία καὶ νὰ μὴ ἀποσχισθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό του, εἴτε τὴν Ἀκρίβεια, διακόπτοντας δηλαδὴ τὴν κοινωνία μαζί του.

Ἡ πρόσκαιρη αὐτὴ διακοπὴ τῆς κοινωνίας ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν καταγγελία τοῦ αἱρετικοῦ ποιμένος γιὰ παραπομπή του σὲ συνοδικὸ δικαστήριο, τὸ ὁποῖο θὰ ἀποφασίσει τελεσίδικα εἴτε τὴν παύση εἴτε τὴν ὁριστικοποίηση τῆς διακοπῆς τῆς κοινωνίας μαζί του.

Κάτι τέτοιο ἔγινε γιὰ παράδειγμα στὴν περίπτωση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὸ ὅτι ἐπαινοῦσε ὅσους διέκοψαν ἄμεσα τὴν κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικὸ πατριάρχη Κπόλεως Νεστόριο, αὐτὸς δὲν ἔκανε τὸ ἴδιο. Ἀντιθέτως ὁ ἱερὸς Κύριλλος προέτρεπε τὸν Νεστόριο διὰ παραινετικῶν ἐπιστολῶν, στὶς ὁποῖες τὸν ἀποκαλοῦσε «συλλειτουργό», νὰ ἐγκαταλείψει τὶς αἱρετικὲς δοξασίες του»[823].

Ἡ ἀπάντηση:

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη παράγραφο τῆς ἐνστάσεως, ἡ διδασκαλία καὶ πράξη τῶν ἁγίων Πατέρων δὲν εἶναι ἀκαθόριστη ὥστε οὔτε νὰ ἀπαγορεύει οὔτε νὰ ἐπιβάλλει τὴν διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Ἐπισκόπου ποὺ κηρύττει αἱρετικὲς διδασκαλίες, ἀλλ' ἐπιβάλλει τὴν διακοπὴ κοινωνίας μ' αὐτὸν τὸν Ἐπίσκοπο. Διότι, ἀφ' ἑνός, ὑπάρχει μολυσμὸς ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ στὸν ὀρθόδοξο κατὰ τὸ «consensus Patrum», (βλ.σ. 697 καὶ ὑποσ. 850)· καὶ διότι, ἀφ' ἑτέρου, ὁ ἴδιος ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας λέγει ὅτι εἰσαγάγει σχίσμα ὁ ἀκατάγνωστος αἱρετικὸς καὶ ὅσοι ἀποτειχίζονται ὀχυρώνονται ἀπ' αὐτὸ τὸ κακὸ ποὺ εἰσήγαγε στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἐλευθερώνουν ὅσο τὸ κατ' αὐτούς. Καὶ στὴν κανονικὴ ἀρχὴ « ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὑπάρχει ἐπιτίμιο, (βλ. στὸν οἰκεῖον τόπο). Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐπιβάλλει ἐπιτίμιο: «**Ὁ συνευχόμενος αἱρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ ἀκοινώνητος ἔστω καὶ αὐτός**», (βλ.σ. 216).[Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιτιμήθηκαν, (βλ.σσ. 514-515)].

Ὡς πρὸς τὴν δευτέρα παράγραφο, ἡ ὁποία μένει μετέωρη κατὰ τὰ μόλις ἀνωτέρω λεχθέντα καὶ μόνον ἡ ὕπαρξη ἐπιτιμίου ἀρκεῖ. Ἐφ᾽ ὅσον ὑπάρχει μολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ ἡ ακοινωνησία ἐπιβάλλεται νὰ πραγματωθεῖ ὑπὸ τῶν

823 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Ἡ διακοπὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας..., σσ. 13-14.

πιστῶν πρὸ τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, διὰ τὴν ἀποφυγή του. (Βλ. περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαθαιρέτου Νεστορίου, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Κύριλλος, κατωτέρω). Ἡ δὲ τοπικὴ ἢ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἔρχεται νὰ θεραπεύσει καὶ νὰ ἐξυγιάνει τὴν νοσηρὰ κατάσταση ποὺ ἤδη ἔχει εἰσέλθει στὴν Ἐκκλησία· ἢ ἀποκαθιστώντας τον στὸν θρόνο του ἐὰν μετανοήσει, ἢ καθαιρώντας τον ἐὰν παραμείνει ἀμετανόητος, ὥστε νὰ παύσει νὰ ἀποτελεῖ ἑστία μολυσμοῦ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς κοινωνίας του. Καὶ ἀναθεματίζει τὴν αἵρεση ἐκ νέου καὶ τὸν αἱρετικό. Ἀλλ' ὁ αἱρετικὸς εἶναι ἤδη ἀναθεματισμένος, δηλαδὴ χωρισμένος τοῦ Θεοῦ - δὲν ἔχασε ὅμως τὴν ἱερωσύνη του (βλ.σσ. 444κ.ἑ.) - ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἔχει δεχθεῖ τὴν αἵρεση (ὄχι ἀπὸ ἁπλότητα), (βλ. τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς καὶ τὴν 2α ἐρώτηση ἀνωτέρω). Ὁ Νεστόριος ἦταν ἀναθεματισμένος ἀνωνύμως καὶ ὑπὸ τῆς διαμαρτυρίας, δύο ἔτη πρὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ΙΒ' ἀναθεματισμῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τῆς τρίτης συνοδικῆς ἐπιστολῆς ποὺ τοῦ ἀπέστειλαν τὸν Νοέμβριο 430, δηλαδὴ περὶ τοὺς ἕξι μῆνες πρὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς.

Ὡς πρὸς τὴν τρίτη παράγραφο τῆς ἐνστάσεως λέγεται ὅτι: «κάθε κληρικὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐφαρμόσει εἴτε τὴν ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία... εἴτε τὴν Ἀκρίβεια...». Κάθε κληρικὸς ὅμως δὲν ἔχει αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Αὐτὸ τὸ δικαίωμα, δηλαδὴ τὴν ἄμεση κοινωνία αἱρετικοῦ ποὺ κηρύσσει δημοσίως καὶ ἀμετανοήτως τὴν αἵρεση ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ σοβαρὸ θέμα, μόνον Ἐπίσκοποι καὶ μόνον ὅταν ὑπάρχει ἀδήριτος ἀνάγκη καὶ μόνον συνοδικῶς καὶ μόνον ὅταν τὴν ἀναγνωρίσει τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, μποροῦν οἱ Ἐπίσκοποι νὰ τὴν ἀποφασίσουν μὲ τὴν ἐνάσκηση τῆς οἰκονομίας. Αὐτὸ διδάσκουν οἱ οἰκονομίες: ὡς πρὸς τὸν Νεστόριο, ὡς πρὸς τὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας καὶ ὡς πρὸς τοὺς Φράγκους, (βλ. στοὺς οἰκείους τόπους). Τὸ ἴδιο συνεπιβεβαιώνεται καὶ ὑπὸ τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ὁ ὁποῖος δὲν τόλμησε νὰ ἀσκήσει τέτοια οἰκονομία, διότι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ πλέον οἰκονομία ἀλλὰ παρανομία. «Τοιοῦτον μὲν τὸ πρὸς καιρὸν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους ἐν κρίσει καὶ ἀληθείᾳ καὶ νόμῳ· ἀλλ' οὐκ ἐν παρανομίᾳ καὶ ψεύδει τὸ καθόλου», (βλ. ὅλη τὴν 6η οἰκονομία τοῦ Ὁσίου πρὸς πληρεστέρα κατανόηση). Συνεπῶς κατὰ ταῦτα, κάθε κληρικὸς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ἐξ ἀντιθέτου ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ τηρήσει τοὺς ἱεροὺς Κανόνες ποὺ προστάζουν τὴν

διακοπὴ κοινωνίας τοῦ ἀκατακρίτου αἱρετικοῦ, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.

Ἐπιπρόσθετα πρέπει νὰ λεχθεῖ ὅτι ἡ πρώτη μὲ τὴν τρίτη παράγραφο τῆς ἐνστάσεως ἀντιφάσκουν. Ἐὰν ὁ ΙΕ΄ ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του εἶναι δυνητικὸς τότε δὲν χρειάζεται ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας, (βλ. περισσότερα σσ. 257-258).

Ὡς πρὸς τὴν τετάρτη παράγραφο, ὅπου λέγεται ὅτι ἡ διακοπὴ κοινωνίας ἔχει ὡς (μοναδικὸ σ.σ.) σκοπὸ τὴν καταγγελία τοῦ αἱρετικοῦ καὶ ποιμένος γιὰ παραπομπή του σὲ συνοδικὸ δικαστήριο· ὄχι, δὲν ἔχει μόνον αὐτὸν τὸν σκοπό, ἀλλ᾽ ἔχει πρωταρχικῶς σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ στὸν ὀρθόδοξο, (βλ. τὴν ἔννοιά του σσ. 704κ.έ.). Καὶ αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως σ᾽ αὐτὴν τὴν παράγραφο καὶ ἄλλα ποὺ δὲν λέγονται τὰ ἔχει ὡς παρεπόμενα τοῦ πρώτου.

Ὡς πρὸς τὴν τελευταία παράγραφο, ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν ἐπαινοῦσε ἁπλῶς τοὺς τότε ἀποτειχισθέντες ἀλλ᾽ ἔγραφε γιὰ μολυσμὸ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ Νεστορίου, (βλ.σ. 43). Ὁ ἴδιος δὲν ἔπραξε ἀμέσως τὸ ἴδιο· τὸ γιατὶ ἀπαντᾶται στὶς σσ. 255κ.έ. ἀλλὰ καὶ μόλις ἀνωτέρω, ὅτι μόνον Ἐπίσκοποι καὶ συνοδικῶς μποροῦν νὰ ἀσκήσουν αὐτὴν τὴν οἰκονομία τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἀναγνωρίσει τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖ νὰ μὴ τὸν κατηγορήσει κανεὶς γιὰ τὴν καθυστέρηση διότι εἶχε θεραπευτικὸ χαρακτῆρα, (βλ.σσ. 290-291, 305). Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης λέγει ὅτι ὅταν παρατραπεῖ περὶ τὴν πίστη ἕνας ἀπὸ τοὺς Πατριάρχες, μόνον ἀπὸ τοὺς ὁμοταγεῖς μπορεῖ νὰ λάβει τὴν ἐπανόρθωση, (βλ. ὑποσ. 520).

3η ἔνσταση:

«Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀπευθυνόμενος στὸν Νεστόριο μὲ ἐπιστολή του, τοῦ ζητεῖ νὰ ἐπανέλθει στὴν ὀρθὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλιῶς, τοῦ γράφει: γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κλῆρον ἔχοντα μεθ᾽ ἡμῶν, οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις. Ἐδῶ ἡ αἵρεση τοῦ Νεστοριανισμοῦ καταγινώσκεται θεολογικῶς, μὲ τὴν συμφωνία καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν, ὑπὸ ἑνὸς ἁγίου Πατρός, τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, καὶ ὁ Νεστόριος ἀπειλεῖται μὲ ἀκοινωνησία. Ὁ θεσμικὸς χαρακτῆρας τῆς ἐπιστολῆς του μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν ἔπαυσε τὴν μνημόνευσή του ἕως ὅτου κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν Γ΄ Οἰκουμ. Σύνοδο»[824].

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι, ἡ διακοπὴ τῆς μνημονεύσεως τοῦ Νεστορίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πραγματοποιήθηκε ὅταν καθαιρέθηκε ὁ Νεστόριος ὑπὸ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς. Ἀλλ᾽ ἡ ἴδια ἐπιστολὴ διευκρινίζει: «καὶ εἰ μὴ τοῦτο δράσειεν ἡ σὴ εὐλάβεια», ἐὰν δὲν πράξει τοῦτο ὁ Νεστόριος, δηλαδὴ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἐκ τῶν αἱρετικῶν δογμάτων του καὶ νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία. Καὶ συνεχίζεται στὴν ἐπιστολή: «κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν ἐν τοῖς γράμμασι, τοῦ μνημονευθέντος ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου... Κελεστίνου», ἡ προθεσμία ὅμως αὐτὴ ἦταν δέκα ἡμέρες. Ἡ δὲ συνέχεια τῆς παραθέσεως ποὺ ἐπικαλεῖται ἡ ἔνσταση: «οὐδένα κλῆρον ἔχοντα μεθ᾽ ἡμῶν οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις», δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς καθαιρέσεως τοῦ Νεστορίου ἀλλὰ τῆς ἀκοινωνησίας. Τοῦτο φαίνεται ἐναργέστατα καὶ ἀπὸ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ποὺ ἀπεστάλη πρὸ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς:

«Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς πρεσβυτέροις, διακόνοις, καὶ λαῷ Κπόλεως, Κύριλλος ἐπίσκοπος, καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ...

Ἀργὰ μὲν καὶ μόλις ἤλθαμε σ᾽ αὐτὸ στὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουμε ἔλθει ἐξ ἀρχῆς νὰ θέσουμε, δηλαδὴ τὴν φροντίδα τῆς σωτηρίας ὅλων σας καὶ ὅτι δὲν χρειαζόταν νὰ πάθετε τὴν ταραχὴ περὶ τῆς πίστεως. Ἀπολογούμαστε δὲ γιὰ ὅλες τὶς λύπες σας ὡς πρὸς τοῦτο, γιατὶ διατελέσαμε ὄχι χωρὶς δάκρυα τὸν περασμένο καιρό· προσδοκῶντας ὅτι, μὲ συμβουλὲς καὶ μὲ ἐκκλησιαστικὲς παραινέσεις καὶ μὲ τοὺς ἐλέγχους ἀπὸ ὅλους, θὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τῶν ἀναρμόστων δογμάτων του ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος καὶ θὰ τιμήσει μαζί μας τὴν πίστη, ἡ ὁποία παραδόθηκε στὶς ἐκκλησίες παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν καὶ παρὰ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος καὶ ἡ ὁποία, μὲ τὶς φωνὲς τῶν ἁγίων, ἔχει ὀρθῶς κατασφραγισθεῖ. Ἐπειδὴ δὲ δημόσια, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ σὲ σᾶς, δὲν παύει νὰ ὁμιλεῖ καὶ ἀπὸ τὶς γραπτὲς ἐξηγήσεις αὐτοῦ, τὸν βρίσκουμε

824 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 4.

πεπλανημένο καὶ ὄχι μετρίως νὰ δυσσεβεῖ περὶ τὴν πίστη· ἀναγκαίως, λοιπόν, ἤλθαμε νὰ χρησιμοποιήσουμε συνοδικὸ γράμμα γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦμε σ' αὐτόν, ὥστε ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθεῖ τάχιστα ἀπὸ τῶν καινοτομιῶν του καὶ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσα προθεσμία παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Ἐπισκόπου Κελεστίνου. Νὰ ἀναθεματίσει μὲν ἐγγράφως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπε σὲ σᾶς καὶ συμπεριέλαβε, ἢ φρόντισε νὰ ἐνταχθοῦν, στὰ βιβλία τὰ ὁποῖα βρίσκονται καὶ ἀνάμεσά μας, εἰδάλλως δὲν ἔχει κανένα κοινωνίας τόπο πρὸς τοὺς Ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἀπὸ ὅλους ἀλλότριος»[825].

Παραθέσαμε μεγάλο ἀπόσπασμα αὐτῆς τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς, γιὰ τὴν καλυτέρα κατανόηση τῶν συμφραζομένων. «Οὐδένα κοινωνίας ἔχει τόπον πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἀλλ' ἔσται πάντων ἀλλότριος», σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς φαίνεται τὸ τί ἔννοια ἔχει τὸ ἀπόσπασμα τῆς προηγουμένης ἐπιστολῆς: «οὐδὲνα κλῆρο ἔχοντα μεθ' ἡμῶν οὐδὲ τόπον ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις». Δὲν ἀφορᾶ τὴν καθαίρεση τοῦ Νεστορίου ποὺ πραγματοποιήθηκε στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ ἀλλὰ τὴν ἀκοινωνησία ποὺ πραγματώθηκε στὴν ὁρισθεῖσα διορία ποὺ τέθεικε

825 ΣΜΠ1, 460-461 / MCC4, 1093-1096 / ACO1-1-1, 113. «Ὀψὲ μέν, καὶ μόλις ἤλθομεν ἐφ' ὅπερ ἦν ἄμεινον ἐν ἀρχαῖς ἐλθεῖν, τὸ φροντίδα θέσθαι φαμὲν τῆς ἁπάντων ὑμῶν σωτηρίας, καὶ τοῦ μὴ χρῆναι παθεῖν τὸν ἐπὶ τῇ πίστει θόρυβον. ἀπολογούμεθα δὲ ταῖς ἁπάντων ὑμῶν διὰ τοῦτο λύπαις. διετελέσαμεν γὰρ οὐκ ἀδακρυτὶ τὸν παρωχηκότα καιρόν· προσεδοκῶμεν δέ, ὅτι συμβουλαῖς καὶ παραινέσεσιν ἐκκλησιαστικαῖς, καὶ τοῖς παρὰ πάντων ὑμῶν ἐλέγχοις μεταστήσεται μὲν τῶν ἀπηχεστάτων ἑαυτοῦ δογμάτων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεστόριος, τιμήσει δὲ μεθ' ἡμῶν τὴν πίστιν, τὴν παραδοθεῖσαν ταῖς ἐκκλησίαις παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ παρὰ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος, καὶ ταῖς διὰ τῶν ἁγίων φωναῖς εἰς τὸ ἔχειν ὀρθῶς κατεσφραγισμένην. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐξ ὧν παρ' ὑμῖν ἐπ' ἐκκλησίαις λαλῶν οὐ παύεται, καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφως ἐξηγήσεων αὐτοῦ πεπλανημένον εὑρίσκομεν, καὶ οὐ μετρίως δυσσεβοῦντα περὶ τὴν πίστιν· λοιπὸν ἀναγκαίως ἤλθομεν ἐπὶ τὸ χρῆναι διὰ συνοδικοῦ γράμματος διαμαρτύρασθαι, ὡς μὴ ἀπόσχοιτο τὴν ταχίστην τῶν ἑαυτοῦ καινοτομιῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου. ἀναθεματίσει μὲν ἐγγράφως ἐκεῖνα, ἅπερ εἴρηκέ τε παρ' ὑμῖν, καὶ βίβλοις ἐνέθηκεν, ἢ γοῦν ἐντεθῆναι παρεσκεύασεν, αἳ καὶ παρ' ἡμῖν εἰσιν, οὐδένα κοινωνίας ἔχει τόπον πρὸς τοὺς ἱερέας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔσται πάντων ἀλλότριος».

στὸν Νεστόριο, δηλαδὴ ἕξι μῆνες πρὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, (τὸ ἴδιο συνομολογεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλα σύγχρονα κείμενα)[826].

Τὸ τῆς ἐνστάσεως, λοιπόν, συμπέρασμα: «ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν ἔπαυσε τὴν μνημόνευσή του ἕως ὅτου κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν Γ' Οἰκουμ. Σύνοδο», δὲν εἶναι ὀρθό. Τὸ ὀρθὸ εἶναι ὅτι: πράγματι ἔπαυσε τὴν μνημόνευση τοῦ Νεστορίου, ὄχι μόνον ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅλη ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως μὲ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Μακεδονίας καὶ ὅλοι ὅσοι Ἀνατολικοὶ Ἐπίσκοποι ἔλαβαν γνώση τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως τῆς Ρώμης (πλὴν τοῦ περιβάλλοντος τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας βλ. τὸ γιατὶ σσ. 58-59).

4η ἔνσταση:

«Γιὰ τὴν κάλυψη τοῦ Δωροθέου ἀπὸ μέρους τοῦ Νεστορίου βλ. καὶ Ἐπιστ. 11, PG77, 81 BC, τῶν μέσων τοῦ 430, πρὸς τὸν Ρώμης Κελεστῖνο, ὅπου πλὴν τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν ὁ ἅγ. Κύριλλος διασώζει καὶ τὸ κλίμα ἀναταραχῆς, ποὺ δημιουργήθηκε στὴν Κπολη ἐξ αἰτίας τῆς ἀμέσου ἀντιδράσεως τῶν πιστῶν καὶ μάλιστα πάσης τάξεως· "Καὶ γέγονε μὲν κραυγὴ μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἐκδρομή. Οὐ γὰρ ἤθελον ἔτι κοινωνεῖν αὐτοῖς τοιαῦτα φρονοῦσιν· ὥστε καὶ νῦν ἀποσυνάκτους εἶναι τοὺς λαοὺς τῆς Κπόλεως, πλὴν ὀλίγων ἐλαφροτέρων καὶ τῶν κολακευόντων αὐτόν. Τὰ δὲ μοναστήρια σχεδὸν ἅπαντα καὶ οἱ τούτων ἀρχιμανδρῖται, καὶ τῆς συγκλήτου πολλοὶ οὐ συνάγονται, δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν...". Οἱ πληροφορίες τοῦ τελευταίου ἀποσπάσματος μᾶλλον ἀποδίδουν τὴν κατάσταση, ποὺ εἶχε διαμορφωθῆ μετὰ τὶς ἐπώνυμες ἑκατέρωθεν συγγραφές, ἐνῶ ὡς ἀρχικὲς ἀντιδράσεις μπορεῖ νὰ κριθοῦν ὑπερβολικές»[827].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἀνάγνωση ὅλης τῆς συγκεκριμένης ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κυρίλλου πρὸς τὸν ἅγιο Κελεστῖνο δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ μία τέτοια

826 Βλ. Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ἔνθ.ἀν., σσ. 30-31 / Καὶ ΖΗΣΗ Σ., Περιπτώσεις οἰκονομίας στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, Θδ 2 (2018), 304.
827 ΛΙΑΛΙΟΥ Δ., Ἑρμηνεία τῶν δογματικῶν καὶ συμβολικῶν..., τ.2, σσ. 151-152 ὑποσ. 1.

ἐκδοχή, ὅτι δηλαδὴ μπορεῖ νὰ κριθοῦν ὑπερβολικὲς οἱ ἀρχικὲς ἀντιδράσεις τοῦ λαοῦ τῆς Κπόλεως καὶ τοῦτο κυρίως ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Διότι σὲ τελικὴ ἀνάλυση αὐτὸ ἔχει βαρύτητα, τὸ πῶς οἱ Ἅγιοι ἐξέλαβαν τὶς συγκεκριμένες ἀντιδράσεις, μιᾶς καὶ αὐτοὶ ἐκφράζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση.

Κατ' ἀρχὰς ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπικαλεῖται τὸ περιστατικὸ τοῦ Ἐπισκόπου Δωροθέου γιὰ νὰ ἀποδείξει ὅτι παρέμεινε ἀμετανόητος ὁ Νεστόριος, παρ' ὅλη τὴν προσπάθεια ποὺ κατέβαλλε ὁ Ἅγιος πρὸς τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση. Καὶ ἀμέσως κατωτέρω συνεχίζει καὶ λέγει, καθὼς τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ τώρα, ὅλα τὰ μοναστήρια, ὅλος ὁ λαὸς εἶναι ἀποσυνάγωγος καὶ τὰ ἑξῆς· ὅλη αὐτὴ ἡ συνάφεια δείχνει ὅτι πράγματι ὁ Νεστόριος παρέμεινε ἀμετανόητος.

Τὸ ὅτι δὲν μέμφεται τὸ πλῆθος αὐτὸ τοῦ λαοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἀντίδρασή του, φαίνεται ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγει σ'αὐτὴν τὴν συνάφεια γι' αὐτὸ τὸ πλῆθος ποὺ ἔγινε ἀποσυνάγωγο ἀπὸ τὸν Νεστόριο καὶ τοὺς ὁμόφρονές του, ἐκτὸς ἀπὸ λίγους τοὺς ἐλαφροτέρους καὶ αὐτοὺς ποὺ τὸν κολάκευαν, ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ νουνεχεῖς καὶ οἱ ἀκέραιοι στὸν χαρακτῆρα διέκοψαν τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι συμπεριελάμβανε καὶ ὁσίους Ἀρχιμανδρῖτες, ὡς ὁ ὅσιος Ὑπάτιος καὶ ὁ προορατικὸς ὅσιος Δαλμάτιος. Ὁ ὁποῖος δεύτερος δὲν ἐξῆλθε τοῦ μοναστηρίου του ἐπὶ σαράντα ὀκτὼ ἔτη καὶ τὸν ἐπαίνεσε μάλιστα ἡ ἴδια ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ σὲ ἐπιστολή της. Τοῦ ὁσίου Ὑπατίου τὸν ἐν Ρουφινιαναῖς τὴν μνήμη γεραίρει ἡ Ἐκκλησία τὴν 17η Ἰουνίου, τοῦ δὲ ὁσίου Δαλμάτου τὴν 3η Αὐγούστου.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἀφήνει κανένα περιθώριο ὅτι μπορεῖ ὁ Ἅγιος νὰ ἔκρινε ὡς ὑπερβολικὲς αὐτὲς τὶς ἀντιδράσεις, εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγει στὴν συνέχεια: «δεδιότες μὴ ἀδικηθῶσιν εἰς πίστιν αὐτοῦ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὡς ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἀναβαίνων ἤγαγε». Οἱ Ὀρθόδοξοι διέκοψαν τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ γιὰ νὰ μὴν ἀδικηθοῦν στὴν πίστη του. Ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τούς: Ἰωάννη Δαμασκηνό, Ἁγιορεῖτες Πατέρες, Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους Πατέρες. (Καὶ σὲ ἄλλη ἐπιστολὴ ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγει περὶ μολυσμοῦ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ Νεστορίου βλ.σ. 43). (Τὸ γιατί ὁ ἴδιος ἄργησε νὰ διακόψει τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου ὡς ὁ ἴδιος λέγει βλ.σσ. 290-291).

Οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς τοῦ λαοῦ τῆς Κπόλεως μὲ τὸ μαρτυρικὸ φρόνημα εἵλκυσαν τὸν ἔπαινο καὶ τῶν δύο ἁγίων Παπῶν τῆς τότε ἐποχῆς, Κυρίλλου καὶ Κελεστίνου καὶ τὴν δικαίωση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διότι ἦταν πράγματι ἀξιέπαινες καὶ σύμφωνες μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ ὄχι ὑπὸ ὑπερβολικοῦ καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλου.

Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Καλέκα ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγγραφεὶς "Ἁγιορείτικος Τόμος", κείμενο, ὅπου ἐκτίθενται μὲ βεβαιότητα ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἀκτίστου φωτὸς καὶ τῆς θεοποιοῦ ἀκτίστου Χάριτος, ὅπως τὴν βίωνε καὶ τὴν βιώνει τὸ ἅγιο Ὄρος καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία. Τὸ Τόμο ἐπισφραγίζει ὑπογράφοντάς τον ὁ ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ διακηρύσσει ὅτι τὸν μὴ συμφωνοῦντα τοῖς ἁγίοις καθὼς καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ μικρῷ πρὸ ἡμῶν πατέρες ἡμῶν, ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ κοινωνίαν οὐ παραδεξόμεθα. Παρὰ ταῦτα σπεύδει ὁ ἅγιος Γρηγόριος στὴ Σύνοδο τοῦ 1341, στὴν ὁποία ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἁγιορειτικοῦ Τόμου, καταδικάζονται οἱ πλάνες τοῦ Βαρλαάμ. Ἀργότερα ἀποτειχίζονται ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα πρὶν καταδικασθεῖ ἐκεῖνος προσωπικῶς ἐφόσον ἀκολουθοῦσε τὶς κατεγνωσμένες συνοδικὰ πλάνες τοῦ Βαρλαάμ. Ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλες Σύνοδοι τὸ 1347 καὶ τὸ 1351 μὲ τὴ διαρκῆ παρουσία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ»[828].

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι: «Ἀργότερα ἀποτειχίζεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα...». Ἀποτειχίζεται ἀργότερα ὁ ἅγιος Γρηγόριος, διότι τότε ὁ Καλέκας ὑποστήριξε τὴν αἵρεση καὶ τότε δημιούργησε σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἢ καλύτερα συμμετεῖχε καὶ αὐτὸς στὸ σχίσμα ποὺ ἤδη δημιούργησε πρῶτος ὁ Βαρλαάμ. Ἂν ὁ

828 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 4.

Καλέκας ἐκδήλωνε τὰ αἱρετικά του φρονήματα πρὸ τῆς Συνόδου ἰσχύει ὅ,τι λέγεται στὸν Ἁγιορειτικὸ Τόμο, καθὼς δὲν εἶχαν κοινωνικὸ τὸν Βαρλαὰμ καὶ ὅλους τοὺς ὁμόφρονές του, πρὸ τῆς πρώτης συνοδικῆς καταδίκης τῆς αἱρέσεως, γιὰ νὰ μὴ συμμετέχουν στὸ σχίσμα τους καὶ χωρισθοῦν τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτοὶ παρ' ὅτι Ὀρθόδοξοι οἱ ἴδιοι.

Καὶ συνεχίζεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «πρὶν καταδικασθεῖ ἐκεῖνος προσωπικῶς», δηλαδὴ ἀποτειχίσθηκε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀπὸ τὸν Καλέκα πρὸ τῆς προσωπικῆς συνοδικῆς καταδίκης του, πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του. Ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση ὅμως ἐκλαμβάνει τὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα στὸ δεύτερο τμῆμα του ὡς δυνητικό, λέγει συγκεκριμένα: «Ἡ βιασύνη γιὰ ἀποτείχιση σήμερα βασίζεται στὴν ἐσφαλμένη ἀντίληψη περὶ ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Κανόνος»[829]. Καὶ ἀλλοῦ, ὄχι ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐνστάσεως, λέγεται σχετικῶς: «Ὁ Κανὼν εἶνε δυνητικὸς καὶ οὐχὶ ὑποχρεωτικός. Δὲν ἀξιοῖ δηλαδὴ ἀπαραιτήτως παρὰ τῶν κληρικῶν ὅπως παύσουν τὸ μνημόσυνον τοῦ αἱρετικοῦ διδάσκοντος Ἐπισκόπου πρὸ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς παρέχει εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα», (βλ.σ. 505).

Ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ κάνουμε ἐφαρμογὴ τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων στὴν περίπτωση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου μὲ τὸν Καλέκα: «...Δὲν ἀξιώνει δηλαδὴ ἀπαραιτήτως παρὰ τῶν Κληρικῶν ὅπως παύσουν τὸ μνημόσυνον τοῦ αἱρετικοῦ διδάσκοντος πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα πρὸ τῆς καταδίκης αὐτοῦ...». Ἐὰν ὁ ἱερὸς Κανόνας δὲν ἀξιώνει ἀπαραιτήτως τὴν διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Καλέκα, τότε πῶς συμβιβάζονται ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ Καλέκα χωρίζει τοῦ Θεοῦ τὸν ὀρθόδοξο; Μειγνύονται τὰ ἄμεικτα; Ἐὰν δὲν ἀξιώνει ἀπαραιτήτως, ἄρα ἐπιτρέπει τὴν κοινωνία τοῦ Καλέκα, ναί, ἀλλ' αὐτὴ ἡ κοινωνία, γιὰ τὸν Ἅγιο, δὲν συγκαταλέγει πλέον μὲ τοὺς εὐσεβεῖς τὸν κοινωνοῦντα ὀρθόδοξο. Εἶναι φανερὸ ὅτι μόνον ὡς ὑποχρεωτικὸ ἐκλαμβάνει ὁ ἱερὸς Παλαμᾶς αὐτὸν τὸν ἱερὸ Κανόνα στὸ δεύτερο τμῆμα του. Ἰσχύει δηλαδὴ γιὰ τὸν Ἅγιο ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων, (βλ. περισσότερα σσ. 496κ.ἑ.).

«Παρὰ ταῦτα σπεύδει ὁ ἅγιος Γρηγόριος στὴν Σύνοδο τοῦ 1341...». Σπεύδει στὶς συνόδους διότι ἡ σύνοδος θεραπεύει τὴν νοσηρὰ κατάσταση ἐκ τοῦ σχίσματος ποὺ εἰσήγαγε στὴν Ἐκκλησία ὁ αἱρετικός. Ἐὰν μετανοήσει τὸν ἀποκαθιστᾶ στὸν θρόνο του, ἐὰν παραμείνει ἀμετανόητος τὸν καθαιρεῖ, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν ἀποτελεῖ πλέον ἑστία μολυσμοῦ στοὺς Ὀρθοδόξους διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ διὰ τῆς κοινωνίας του. Ἄλλωστε ἕνας στόχος τῆς διακοπῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν, ἐκτὸς τῆς ἀποφυγῆς τοῦ συμμολυσμοῦ ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸν πρωτεύοντα, εἶναι καὶ ἡ συγκρότηση συνόδου. Στὴν πραγματικότητα ἡ ἔνσταση τῶν ἀποτειχισθέντων σημαίνει καὶ συναγερμὸ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας σ' ὅλο τὸ πλήρωμα πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ στὰ ἁρμόδια ὄργανα ὅπως ἐπιληφθοῦν τοῦ θέματος. Τοῦτο βεβαίως τὸ τελευταῖο ἐὰν οἱ συγκυρίες δὲν εἶναι θετικές, κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, μπορεῖ νὰ διαρκέσει καὶ πολλὲς δεκαετίες, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὑποστολὴ τῆς ἐνστάσεως ἢ ἀπαισιοδοξία ὡς πρὸς τοὺς ἐνισταμένους. Ἄλλωστε ἡ διακοπὴ κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους πρωτίστως ἔχει σωτηριολογικὸ χαρακτῆρα ὡς ἐλέχθη κατ' ἐπανάληψιν.

Ἀλλοῦ ἡ ἔνσταση λέγει ὅτι: «Ἐν προκειμένῳ, ἔχει καταγνωσθῆ ὁ Οἰκουμενισμὸς ὡς παναίρεση ὑπὸ τῶν συγχρόνων γερόντων, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν Οἰκουμενιστῶν χρειάζεται κατάγνωσις ὑπὸ τῆς Συνόδου - αὐτὸ εἶναι διαζευκτικὰ ἕνα ἀπὸ τὰ προαπαιτούμενα τοῦ ΙΕ' Κανόνος - «ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων»[830]. Ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας ὅταν λέγει γιὰ κατάγνωση τῆς αἱρέσεως, ὑπό «ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην», ἐννοεῖ ὅτι ἡ καταδίκη ἔχει γίνει ὑπὸ Συνόδων ἢ Πατέρων τοῦ παρελθόντος. Καὶ ἡ νέα αἵρεση ποὺ εἰσάγεται στὴν Ἐκκλησία ὑπὸ τοῦ ψευδεπισκόπου τοῦ 15ου Κανόνος, ἐὰν κάπου συμφωνεῖ μὲ παλαιὲς καταδικασθεῖσες αἱρέσεις τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς εἰσαγωγὴ σχίσματος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀρκεῖ ἐπίσης πρὸς ἀποφυγὴ τῆς κοινωνίας του ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, ὀχυρώνοντας τὸν ἑαυτό τους διὰ τῆς ἀποτειχίσεως γιὰ νὰ μὴ συμμετέχουν στὸ σχίσμα του οἱ ἐν γνώσει κοινωνοῦντες.

Ὡς βάση ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τίθεται ὅτι εἶναι δυνητικὸς αὐτὸς ὁ ἱερὸς Κανόνας (βλ. ἀνωτέρω καὶ σ. 520) καὶ δὲν ὑπάρχει συμμολυσμός, ἐὰν πρὸς στιγμὴ γίνει ἀποδεκτὸ αὐτὸ καὶ πράγματι θέσουμε αὐτὴν τὴν βάση. Τότε καὶ ἀπὸ σύγχρονη ἁγία Σύνοδο ἐὰν καταδικασθεῖ ἡ αἵρεση, ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως καὶ πάλι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένο τὸ ἱερατικὸ πλήρωμα νὰ διακόψει τὴν διαμνημόνευση τῶν ψευδεπισκόπων διότι δὲν ὑπάρχει συμμολυσμός. Ἀλλοῦ,

829 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 7.

830 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 7.

ὄχι ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐνστάσεως, λέγεται ὅτι: «Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ...μολυνθῶμεν, οὔτε μνημονεύοντες τοῦ Πατριάρχου (ἐφ’ ὅσον ἀκόμη δὲν κατεδικάσθη), οὔτε πολλῷ μᾶλλον, δεχόμενοι εἰς κοινωνίαν τοὺς μνημονεύοντας αὐτοῦ. Τὰ ἀντιθέτως λεγόμενα εἶναι ἀνόητοι "ζηλωτισμοί"». Καὶ κατωτέρω: «Ἂν λοιπὸν δὲν μολύνῃ οὐδ’ αὐτὴ ἡ χειροτονία παρ’ Ἐπισκόπων, κηρυσσόντων μὲν αἱρετικὰ φρονήματα, ἀλλὰ μήπω Συνοδικῶς καταδικασθέντων, παραμενόντων δ’ ἀκόμη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, πολλῷ μᾶλλον δὲν μολύνει τὸ μνημόσυνον αὐτῶν καὶ ἀκόμη περισσότερον δὲν μολύνει ἡ κοινωνία μετὰ προσώπων ἀνεχομένων οἰκονομικῶς αὐτοὺς καὶ διατηρούντων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν», (βλ. περὶ αὐτῶν σ. 507). Αὐτὸς ὁ συμμολυσμὸς ἐπέρχεται, κατὰ τὴν θεωρία αὐτή, ὅταν καθαιρεθοῦν προσωπικῶς οἱ ψευδεπίσκοποι καὶ συνεχίζεται ἡ κοινωνία μαζί τους.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἀφοῦ εἶναι διαζευκτικὰ καί, κατὰ τὴν ἴδια τὴν ἔνσταση, ἕνα ἀπὸ τὰ προαπαιτούμενα τοῦ ἱεροῦ Κανόνος «Συνόδων ἢ Πατέρων», γιατί εἶναι ἀπαραίτητη ὁπωσδήποτε προϋπόθεση μόνον ὑπὸ Συνόδου; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκριβολογήσουμε, τότε δὲν φθάνει μία σύγχρονη ἁγία Σύνοδος, χρειάζονται τοὐλάχιστον δύο, διότι λέγει ὁ ἱερὸς Κανόνας περὶ «Συνόδων». Ὁ ἴδιος ὅμως αὐτὸς ἱερὸς Κανόνας λέγει ἢ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο, γιατί λοιπὸν νὰ μὴν ἀρκεσθοῦμε σ’ αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ θεῖος τοῦτος Κανόνας; Καὶ μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη ἐννοοῦσε μόνον συγχρόνους Πατέρες (ποὺ δὲν τὸ ἐννοεῖ) καὶ ἡ ἴδια ἡ ἔνσταση λέγει ὅτι «ἔχει καταγνωσθῆ ὁ Οἰκουμενισμὸς ὡς παναίρεση ὑπὸ τῶν συγχρόνων γερόντων». Γιατί δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ γιὰ νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν Οἰκουμενιστῶν;

Τὸ ὅλο ὅμως θέμα ἑστιάζεται στὸ ἂν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ συμμολυσμός ἀπὸ τὴν κοινωνία μαζί τους· καὶ ὅτι ὑπάρχει, τοῦτο τὸ διδάσκει τὸ «consensus Patrum» καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Τότε πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ διακοπεῖ ἡ κοινωνία τοῦ ψευδεπισκόπου, μόλις γίνει ἀντιληπτὸς αὐτὸς ὁ μολυσμὸς ποὺ εἰσαγάγει. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας λέγει ὅτι συμβαίνει αὐτό, ὅταν διδάσκει τὴν αἵρεση δημοσίως «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ» ἐπ’ Ἐκκλησίας ὑπὸ ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην καὶ ὄχι (βλ.σ. 501) μόνον ὅταν συνοδικῶς ἀναγνωρισθεῖ ἡ αἵρεση ὡς λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «... δηλαδὴ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γίνει φανερὴ ἡ αἵρεση, νὰ διακηρυχθεῖ

συνοδικὰ ἀπὸ κάποια ψευδοσύνοδο...»[831]. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἔχει γίνει πλέον μὲ τὴν ψευδοσύνοδο τῆς Κρήτης τὸ 2016.

2α ἔνσταση:

«Ἀπὸ τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στουδίτην (+ 826) μέχρι σήμερα ἡ μοναδικὴ (!!!) περίπτωσις ὀρθῆς ἀποτειχίσεως (σύμφωνος πρὸς τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ΙΕ’ Κανόνος) ποὺ προσάγει ὁ π. Ε., εἶναι ἡ τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ σ’ αὐτὴν ἀκόμη τὴν περίπτωσιν ὑπάρχει κάτι τὸ ἰδιάζον: Ἀπὸ τὴν σύνοδον τοῦ 1341 καταδικάζεται ἡ αἵρεσις καὶ οἱ ἐκπρόσωποί της καὶ δικαιώνεται πανηγυρικῶς ὁ Ἅγ. Γρηγόριος καὶ ἡ διδασκαλία του. Ὅταν ἀμέσως μετὰ ὁ Καλέκας στηρίζῃ τὴν αἵρεσιν, χειροτονῇ τὸν Ἀκίνδυνον καὶ τὸν προωθῇ καὶ δι’ ἐπίσκοπον, ἀναθεματίζῃ τὸν Ἅγ. Γρηγόριον καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του (δηλ. τὴν Ὀρθοδοξίαν) δι’ ἐπισήμου ἐγκυκλίου (χρησιμοποιώντας μάλιστα μηχανορραφίες καὶ πολιτικὰ μέσα), δὲν εἶναι ἐμφανὲς ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ μία ἁπλῆ διακήρυξιν αἱρέσεως, ἀλλὰ διὰ σαφῆ ἔμπρακτον προσχώρησιν στὴν αἵρεσιν, αὐτοαποκοπήν του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ καταδίωξιν αὐτῆς; Ἀλλ’ ἀκόμη καὶ ἂν παραβλεφθῇ ὁ ἰδιάζων αὐτὸς χαρακτὴρ καὶ θεωρηθῇ ἡ στάσις τοῦ Καλέκα ὡς ἁπλῆ διακήρυξις αἱρέσεως, πρόκειται γιὰ τὴν μοναδικὴν ἀποτείχισιν (σύμφωνον μὲ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ΙΕ’ Κανόνος) ἐντὸς 12 αἰώνων (!) καὶ ἐνῷ στὸ διάστημα αὐτὸ ἐγένοντο πλῆθος ἄπειρον αἱρετικῶν διακηρύξεων»[832].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἀποτείχιση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν ἐξαίρεση τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος, ἀλλὰ ἡ ἔνσταση θεωρεῖ τὸν Κανόνα αὐτὸ στὴν ἐξαίρεσή του ὡς δυνητικό, ἐνῶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος τὸν θεωρεῖ ὡς ὑποχρεωτικὸ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἀλλοῦ λέγεται: «Ἡ ἐξαίρεσίς του (τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ’ Συνόδου σ.σ.), ὅμως εἶναι σαφέστατα δυνητική· ἐπιτρέπει (δὲν ἐπιβάλλει) τὴν

831 ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σ. 7.

832 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, Ἐπιστολὴ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου καὶ ἀποτειχίσεως, σ. 8.

ἀποτείχισιν, καὶ πρὸ τῆς συνοδικῆς καταδίκης τοῦ ἐπισκόπου»[833]. Καὶ ἀλλοῦ: «Ὁ ἔπαινος αὐτὸς εἶναι μία ἀκόμη ἔνδειξις - πέραν τῆς σαφηνείας τῆς διατυπώσεως - τοῦ δυνητικοῦ (καὶ ὄχι τοῦ ὑποχρεωτικοῦ) χαρακτῆρος»[834].

Ὁ Ἅγιος ὅμως λέγει ὅτι, ὅποιος κοινωνεῖ μὲ τὸν Πατριάρχη Ἰωάννη Καλέκα χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν συγκαταλέγεται μετὰ τῶν Χριστιανῶν. Πῶς συμβιβάζεται ὅτι ὁ Κανόνας ἐπιτρέπει τὴν κοινωνία μὲ τὸν ἀκατάκριτο Πατριάρχη, τὸν Ἰωάννη Καλέκα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μαζί του χωρίζεται τοῦ Θεοῦ; Ἐὰν εἶναι δυνητικὸς πρέπει νὰ μὴν ὑπάρχει βλάβη· ὅταν ἡ κοινωνία ἐπιφέρει χωρισμὸ τοῦ Θεοῦ, εἶναι μικρὴ αὐτὴ ἡ βλάβη; Εἶναι φανερό, ὅτι ὁ ἱερὸς Κανόνας στὴν ἐξαίρεσή του εἶναι ὑποχρεωτικὸς γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ. Καὶ ἡ μοναδικὴ ἀποτείχιση ἐὰν ἦταν στὴν δισχιλιετῆ ἐκκλησιαστική μας ἱστορία - ποὺ δὲν εἶναι - εἶναι ὑπεραρκετὸ γιὰ τὴν τήρηση τοῦ συγκεκριμένου ὑποχρεωτικοῦ ἱεροῦ Κανόνος στὴν ἐξαίρεσή του πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.

Λέγεται ἀκόμη ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «...δὲν εἶναι ἐμφανὲς ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἁπλῆ διακήρυξιν αἱρέσεως, ἀλλὰ διὰ σαφῆ ἔμπρακτον προσχώρησιν στὴν αἵρεσιν, αὐτοαποκοπὴ τοῦ Καλέκα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία;». Ἡ αὐτοαποκοπὴ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου Καλέκα, γιὰ τὴν ἔνσταση, ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἔχει χαθεῖ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἄνευ καθαιρέσεως, δηλαδὴ ὁ Ἰωάννης Καλέκας ἦταν ἤδη καθηρημένος χωρὶς νὰ δικασθεῖ καὶ καταδικασθεῖ ὑπὸ Συνόδου. Μολονότι δείχνει στὴν συνέχεια νὰ ὑποχωρεῖ ἡ ἔνσταση ὡς πρὸς αὐτὸ στὸν Καλέκα ἀλλ' ὄχι οὐσιαστικῶς.

Τὸ ὅτι ἡ αὐτοαποκοπὴ ἔχει πράγματι αὐτὴν τὴν ἔννοια, γιὰ τὴν ἔνσταση, προκύπτει καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ λέγοντας: «Χρησιμοποιεῖ παραδείγματα ἀποτειχισθέντων ἄσχετα μὲ τὸν 15ο Κανόνα, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο εἰς αὐτὰ δι' ἁπλῆν διακήρυξιν αἱρέσεως, ἀλλὰ διὰ αὐτοαποκοπὴν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προσχώρησιν στὴν αἵρεσιν δι' ἐπισήμου ὑπογραφῆς ἑνώσεως μετ' αὐτῆς, στὰ ὁποῖα ἀναντιρρήτως, ἡ ἀποτείχισις ἦτο ὑποχρεωτική»[835]. Ἐδῶ ἡ αὐτοαποκοπὴ ἔχει τὴν ἔννοια ποὺ ἐλέχθη μόλις ἀνωτέρω, ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης.

833 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 2.
834 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 3.
835 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 7.

Ὡς πρὸς τὸν Ἰωάννη Καλέκα ὅμως, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Τόμος τῆς Συνόδου τοῦ 1347 ἀλλὰ καὶ ὁ Τόμος τῆς Θ' Οἰκουμενικῆς ποὺ τὸν ἐπικύρωσε καὶ τὸν συνυπέγραψε ὁ ἱερὸς Πατήρ, τὸν ἀποκαλεῖ Πατριάρχη ὁ ὁποῖος χειροτονεῖ σὲ Διάκονο τὸν Γρηγόριο Ἀκίνδυνο καὶ ὁμιλεῖ γιὰ καθαίρεση τοῦ Καλέκα. Γιὰ τὴν Θ' Οἰκουμενικὴ ἡ ἔννοια τῆς καθαιρέσεως εἶναι ἀπογύμνωση τῆς ἱερωσύνης, συνεπῶς ἡ ἔννοια τῆς αὐτοαποκοπῆς τοῦ Ἰωάννου Καλέκα ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ἔχει ἀκέραιη τὴν ἱερωσύνη ὁ Καλέκας, εἶναι ὅτι προκαλεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὅ,τι ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας, (βλ.σσ. 496κ.έ.).

Κατωτέρω λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Πρόκειται γιὰ τὴν μοναδικὴν ἀποτείχισιν (τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ σ.σ.), (σύμφωνον μὲ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ ΙΕ' Κανόνος) ἐντὸς 12 αἰώνων(!) καὶ ἐνῷ στὸ διάστημα αὐτὸ ἐγένοντο πλῆθος ἄπειρον αἱρετικῶν διακηρύξεων». Ἡ ἔνσταση ἐπειδὴ θέτει τὴν μὴ ὀρθὴ βάση ποὺ εἴδαμε μόλις ἀνωτέρω τῆς αὐτοαποκοπῆς τοῦ αἱρετικοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τοῦ Ἰωάννου Καλέκα, φθάνει στὸ μὴ ὀρθὸ τοῦτο συμπέρασμα: μέλος (ἢ μέλη) τῆς Ἐκκλησίας ὅταν ἑνώνεται μὲ τὴν αἵρεση αὐτοαποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ χάνει τὴν ἱερωσύνη ποὺ ἐνδεχομένως εἶχε ἂν ἦταν κληρικός. Καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες 1ο καὶ 2ο τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· αὐτὸ δὲν λέγεται ρητῶς ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ἀλλ' ἐξάγεται ἔμμεσα ἀπὸ τὶς πηγὲς ποὺ ἀντλεῖ τὰ ἐπιχειρήματά της[836], (τὸ γιατὶ δὲν εἶναι ὀρθὴ αὐτὴ ἡ βάση βλ.σσ. 53κ.έ.). Ἐπαναλαμβάνουμε ὅμως ὅ,τι ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι καὶ ἡ μοναδικὴ ἀποτείχιση ἐὰν ἦταν ἐφ' ὅσον ὁ ἅγιος Γρηγόριος διδάσκει ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ αἱρετικοῦ χωρίζει τοῦ Θεοῦ, ἄρα ὁ Κανόνας εἶναι ὑποχρεωτικὸς στὸ δεύτερο τμῆμα του καὶ πρέπει νὰ τὸν τηρήσουμε γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.

Ἀλλὰ τὸ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸ αὐτὸ τῆς ἐνστάσεως, περὶ αὐτοαποκοπῆς τοῦ αἱρετικοῦ, φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἴσχυσε στὶς συγκεκριμένες ἑξῆς περιπτώσεις: οἱ Ἀρειανοὶ εἶχαν ἱερωσύνη μετὰ τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ.σσ. 639κ.έ.), οἱ Μονοθελῆτες εἶχαν ἱερωσύνη μετὰ τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως ὑπὸ τῶν τοπικῶν Συνόδων (βλ.σσ. 88κ.έ.), οἱ Εἰκονομάχοι εἶχαν ἱερωσύνη μετὰ τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως ὑπὸ τῶν τοπικῶν συνόδων (βλ.σσ. 103κ.έ.) καὶ μετὰ τὴν καταδίκη τῆς Ζ'

836 ΒΛ. ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 11.

Οἰκουμενικῆς (βλ.σ. 579), ὁ Καλέκας εἶχε ἱερωσύνη μετὰ τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ 1341. Ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως οὔτε γιὰ τὴν ἴδια τὴν Γ΄ Οἰκουμενικὴ ἴσχυσε γιὰ τὸ "Συνέδριο Ἀποστασίας", μιᾶς καὶ τὴν ἐπικαλοῦνται καὶ θεμελιώνουν τὴν διδασκαλία τους σ΄ αὐτήν (βλ.σσ. 69κ.ἑ.). Καὶ ἐνῶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ εἶχαν ἱερωσύνη, ὅσοι ἑνώθηκαν μαζί τους ἔχασαν τὴν δική τους; Βεβαίως ὄχι.

Ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ, ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως λέγεται ὅτι:

«Ὁ σκοπὸς τῆς συνιστωμένης ἀκοινωνησίας εἶναι:

α) Ἄλλοτε, ἡ προφύλαξις τῶν ἁπλοϊκῶν πιστῶν ἀπὸ τὴν πλάνην.

β) Ἄλλοτε, ἡ παρεμπόδισις τοῦ "ἱεραποστολικοῦ" ἔργου τῶν αἱρετικῶν.

γ) Ἄλλοτε, ἡ μὴ ἐκμετάλευσις τοῦ κύρους τῶν κοινωνούντων (ὅταν αὐτοὶ ἔχουν κάποιο κῦρος μεταξὺ τῶν πιστῶν).

δ) Ἄλλοτε, ἡ μὴ προσβολὴ τοῦ θεσμικοῦ ὀργάνου ποὺ ἐπέβαλε τὴν ἀκοινωνησίαν.

ε) Ἄλλοτε, ἡ πίεσις πρὸς τὸν ἐκτρεπόμενον διὰ διόρθωσίν του.

στ) Ἄλλοτε, ἡ πίεσις πρὸς τὸ ἁρμόδιον θεσμικὸν ὄργανον, ὥστε νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ θέματος. Καὶ

ζ) Ἄλλοτε, (προκειμένου γιὰ πλήρη ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστηριακὴ κοινωνία μὲ ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικούς), τὸ νὰ ἀποτραπῇ ἡ αὐτοαποκοπὴ τοῦ κοινωνοῦντος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἡ ἐνσωμάτωσίς του στὴν αἵρεσιν»[837].

Στὸ ἕβδομο «ἄλλοτέ» της, ἡ ἔνσταση λέγει: «...τὸ νὰ ἀποτραπῇ ἡ αὐτοαποκοπὴ τοῦ κοινωνοῦντος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἐνσωμάτωσίς του στὴν αἵρεσιν». Θέτει τὴν βάση ὅτι χάνεται αὐτομάτως ἡ ἱερωσύνη σὲ ὅσους ἑνωθοῦν μὲ τὴν αἵρεση, ὅ,τι ἐλέχθη μόλις ἀνωτέρω. Ὅμως γιὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ - γιὰ νὰ μείνουμε μόνον σ΄ αὐτὸν τὸν Ἅγιο μιᾶς καὶ ἐκφράζει τὸ «consensus Patrum» - ἡ αὐτοαποκοπὴ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, κατ΄ ἀρχὰς τοῦ ἰδίου τοῦ αἱρετικοῦ, ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι προκαλεῖ σχίσμα ὅταν διδάσκει τὴν αἵρεση δημοσίως ἐπ΄ Ἐκκλησίας. Χωρίζοντας τὸν ἑαυτό του ἀπὸ

837 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 6.

τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσοι κοινωνοῦν ἐν γνώσει μαζί του χωρίζονται καὶ αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ συμμετέχοντες στὸ σχίσμα του.

Καὶ κτίζοντας ἡ ἔνσταση στὴν μὴ ὀρθὴ αὐτὴ βάση, εἶναι φυσικὸ ἀκόλουθο ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἕξι «ἄλλοτέ» της νὰ μὴ δύνανται νὰ παραμείνουν ἀνεξάρτητα ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐπακόλουθα τοῦ ἑβδόμου. Δηλαδή: ὁ σκοπὸς τῆς ἀκοινωνησίας εἶναι πρωτίστως σωτηριολογικὸς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ, ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἕπονται. Αὐτὸ διδάσκουν καὶ τὰ δύο ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ εἴδαμε. Αὐτὸ διδάσκουν, ἡ πρὸς «Μονάζοντας» καὶ ἡ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολές. Αὐτὸ διδάσκουν ὅλοι οἱ Πατέρες ποὺ παρετέθηκαν στὸ Κεφάλαιο Γ΄. (Βλ. καὶ τὴν ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων»: «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»). Αὐτὸ διδάσκει ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ μαζί της ὅλες οἱ Οἰκουμενικές. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ διδάσκουν καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι στούς: 31ο καὶ 33ο ἱεροὺς Κανόνες τους καὶ στὶς Ἀποστολικὲς Διαταγές τους. Αὐτὸ διδάσκει τελικῶς τὸ «consensus Patrum», τοῦτ΄ ἔστιν ἡ Ἐκκλησία.

7. Σχίσμα εἰσαγάγει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικὸς

Λέγεται σχετικῶς ἐπ' αὐτοῦ: «Συγχρόνως ἐπαινεῖ (ἡ ἐξαίρεση, τὸ δεύτερο μέρος τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου σ.σ.) τοὺς ἀποτειχιζομένους διὰ τὴν ὀρθόδοξον εὐαισθησίαν τους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συμβολήν τους (προκαλώντας μὲ τὴν στάσιν τους τὴν συνοδικὴν διευθέτησιν τοῦ προβλήματος), ὥστε νὰ ρυσθῇ σχισμάτων καὶ μερισμῶν ἡ Ἐκκλησία, τὰ ὁποῖα θὰ προέκυπταν, ἐὰν ἀφήνετο ἐλεύθερος ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ νὰ ἑδραιώσῃ τὴν αἵρεσίν του»[838].

Αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἀνωνύμου Ἁγιορείτου Μοναχοῦ δὲν συνάδει μὲ τὸν ἱερὸ Κανόνα. Ὁ Ἁγιορείτης λέγει ὅτι οἱ ἀποτειχισθέντες προκαλοῦν τὴν συνοδικὴ διευθέτηση τοῦ προβλήματος μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐλευθερώνουν τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὰ σχίσματα ποὺ προκύπτουν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τοῦ διακόπτουν τὴν διαμνημόνευση ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἐπεκτείνει καὶ ἑδραιώσει τὴν αἵρεσή του. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ ἱερὸς Κανόνας στὸ δεύτερο τμῆμα του αὐτὰ δὲν τὰ θεωρεῖ ὡς σχίσματα, ἰδοὺ πῶς τὸ διατυπώνει: «Οὐ γὰρ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον». **Οἱ ἀποτειχισθέντες δὲν ἔσχισαν τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔκαναν σχίσμα. Εἶναι φανερὸ ὅτι στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ ἱεροῦ Κανόνος δὲν ἀναφέρεται στὸ σχίσμα ποὺ ποιοῦν αὐτοὶ ποὺ διακόπτουν τὴν κοινωνία τῶν Ἐπισκόπων, ὅπως ἀναφέρεται στὸ πρῶτο, ἀλλὰ καὶ στοὺς 13ο, 14ο Κανόνες τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ἡ διακοπὴ κοινωνίας μετὰ τῶν ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως ποὺ διδάσκουν δὲν θεωρεῖται κἂν ὡς σχίσμα[839].**

«…ἀλλά», συνεχίζει ὁ ἱερὸς Κανόνας, «σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι». Ἀντιδιαστέλλονται αὐτὰ τὰ σχίσματα τοῦ προηγουμένου (δηλαδὴ τοῦ σχίσματος ποὺ λέγεται στοὺς 13ο, 14ο καὶ στὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ

838 ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἐπιστολὴ περὶ Διακοπῆς μνημοσύνου, Ἀποτειχίσεως.
839 **«Ὁπηνίκα δέ τις ἐπικρατεῖ αἵρεσις, τηνικαῦτα ὁ ἀντιλέγων οὐ σχίσμα παρεισάγει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἀπὸ σχισμάτων αὐτὴν λυτροῦται· ὥς που τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσιν εὐστόχως εἴρηται»**, ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ὅτι οὐ δεῖ σχίζεσθαι τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὀρθοδόξων ὄντων...», PG140, 797.

15ου Κανόνος). Ποιά ὅμως εἶναι αὐτὰ τὰ σχίσματα καὶ γιατί χρησιμοποιεῖ πληθυντικὸ ἀριθμό; **Τὰ σχίσματα αὐτὰ ἀφοροῦν τοὺς ψευδεπισκόπους καὶ ψευδοδιδασκάλους· αὐτοὶ τέμνουν τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς αἱρέσεις ποὺ ἀποδέχθηκαν καὶ τὰ εἰσαγάγουν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσοι ψευδεπίσκοποι τόσα σχίσματα.**

Ἰδοὺ πῶς ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἑρμηνεύει: «ἐὰν δὲ οἱ ῥηθέντες πρόεδροι ἦναι αἱρετικοί, καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κηρύττουσι παῤῥησίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο χωρίζονται οἱ εἰς αὐτοὺς ὑποκείμενοι, καὶ πρὸ τοῦ νὰ γένῃ ἀκόμη συνοδικὴ κρίσις περὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης, οἱ χωριζόμενοι αὐτοί, ὄχι μόνον διὰ τὸν χωρισμὸν δὲν καταδικάζονται, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τῆς πρεπούσης, ὡς ὀρθόδοξοι, εἶναι ἄξιοι, **ἐπειδή, ὄχι σχίσμα ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸν χωρισμὸν αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠλευθέρωσαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ σχίσμα καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ψευδεπισκόπων αὐτῶν**»[840]. **Τὸ σχίσμα αὐτὸ ἀνήκει, ἀφορᾶ στὸν ψευδεπίσκοπο· ὁ ὅσιος Νικόδημος τὸ συσχετίζει μὲ τὸν ψευδεπίσκοπο. Αὐτὸς διασπᾶ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ σχίσμα ἐλευθερώνουν τὴν Ἐκκλησία ὅσοι τοῦ διακόπτουν πρὸ συνοδικῆς διαγνώμης τὴν κοινωνία.**

Τὸ ὅτι δημιουργεῖται σχίσμα, ὑπὸ τοῦ μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ ψευδεπισκόπου, τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ μαρτυρίες·

Τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «Στὴν κατηγορία ὅτι μὲ τὴν στάση του προκαλεῖ σχίσμα (ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς σ.σ.) ὅπως κατηγοροῦν καὶ ἐμᾶς τώρα, ὅσους ἀπορρίπτουμε τὴν ψευδοσύνοδο τῆς Κρήτης, ἀπήντησε λέγοντας μὲ ἐρωτηματικὸ λόγο: "**Ἂν αὐτὸς ποὺ λέγει ὅσα διδάσκουν ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ οἱ Πατέρες σχίζει τὴν Ἐκκλησία, τί θὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι διαπράττει εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸς ποὺ ἀναιρεῖ τὰ δόγματα τῶν Ἁγίων, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία**;"»[841].

Ἀλλοῦ ὁ ὅσιος Μάξιμος λέγει: «Χτὲς δεκαοκτὼ τοῦ μηνὸς ποὺ ἦταν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, ὁ Πατριάρχης μὲ ρώτησε λέγοντας:

Ποιᾶς Ἐκκλησίας εἶσαι; Βυζαντίου; Ρώμης; Ἀντιοχείας; Ἀλεξανδρείας; Ἱεροσολύμων; Ἰδού, ὅλες ἑνώθηκαν μαζὶ μὲ τὶς

840 Πηδάλιον, 358.
841 PG90, 117 / ΖΗΣΗ Θ., Δὲν εἶναι σχίσμα ἡ ἀποτείχιση, σ. 19

ἐπαρχίες τους. Ἂν λοιπὸν εἶσαι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἑνωθεῖς, μήπως ξένη ὁδὸ στὸν βίο καινοτομώντας, πάθεις αὐτὸ ποὺ δὲν περιμένεις.

Πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπα· ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἀποφάνθηκε ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, ὅτι εἶναι ἡ ὀρθὴ καὶ σωτήριος ὁμολογία σ' Αὐτόν, μακαρίζοντας τὸν Πέτρο γιὰ τὴν ὁμολογία ποὺ καλῶς ὁμολόγησε. Πλὴν ἂς μάθω τὴν ὁμολογία, βάση τῆς ὁποίας ἔγινε ἡ ἕνωση ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ γενομένου καλῶς δὲν ἀποξενώνομαι»[842].

Τὴν καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἡ ὀρθὴ καὶ σωτήριος ὁμολογία, χωρὶς τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία. Σχίσμα ποιοῦν λοιπὸν στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία ὅσοι δὲν ὁμολογοῦν τὴν ὀρθὴ ὁμολογία. Τὸ ὅτι δὲν θεωροῦνται ἄνευ ἱερωσύνης, οἱ Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες αἱρετικοὶ ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς καὶ τοῦ Μακαρίου Ἀντιοχείας, (βλ.σσ. 88κ.έ.).

Τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου: «Ἐπαναλαμβάνουμε αὐτὰ ποὺ εἶπε ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὅταν πρώην συμμοναστὴς καὶ φίλος του τὸν κατηγοροῦσε ὅτι προκαλεῖ σχίσμα. Τοῦ γράφει λοιπὸν ὅτι δὲν σχίζει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας μὲ κανένα τρόπο. Καὶ μολονότι δὲν εἶναι ἀναμάρτητος, ἐν τούτοις εἶναι ὁμόσωμος καὶ τρόφιμος τῆς Ἐκκλησίας καὶ φυλάσσει τὰ δόγματα καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνες. **Τὴν Ἐκκλησία ταράσσουν καὶ σχίζουν ὅσοι διαστρέφουν τὴν πίστη καὶ ὁ βίος τους εἶναι ἀκανόνιστος καὶ ἄθεσμος:** "Οὐκ ἐσμὲν ἀποσχίσται, ὦ θαυμάσιε, τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, μήποτε τοῦτο πάθοιμεν· ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλως ἐν πολλοῖς ἁμαρτήμασι τυγχάνομεν, ὁμόσωμοι αὐτῆς καὶ τρόφιμοι μετὰ τῶν θείων δογμάτων καὶ τοὺς κανόνας αὐτῆς καὶ διατυπώσεις γλιχόμενοι φυλάττεσθαι. Τὸ δὲ ταράττειν αὐτὴν καὶ ἀποσχίζειν ἀπ' αὐτῆς, τῆς μηδεμίαν κηλῖδα ἢ ῥυτίδα κατά τε τὸν τῆς πίστεως λόγον καὶ τὸν τῶν κανόνων ὅρον ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο, ἐκείνων ἐστίν, ὧν ἡ πίστις τὸ ἐνδιάστροφον ἔχει καὶ ὁ βίος τὸ ἀκανόνιστον καὶ ἄθεσμον"[843].

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «**Καὶ γὰρ οἱ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς ἀληθείας εἰσί· καὶ οἱ μὴ τῆς ἀληθείας ὄντες οὐδὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εἰσί,...**». Καὶ κατωτέρω: «μηδὲ γὰρ προσώποις τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ πίστεως χαρακτηρίζεσθαι μεμυήμεθα». Ἡ ἔννοια τῆς παραθέσεως αὐτῆς τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου εἶναι ὅτι δημιουργοῦν σχίσμα στὴν Ἐκκλησία οἱ μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοί, (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 495κ.έ.).

Τί σχίσμα ὅμως εἶναι αὐτὸ ποὺ δημιουργεῖ ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικὸς ἢ ἀλλιῶς ὁ ψευδεπίσκοπος τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος; Γιὰ νὰ δοθεῖ ἀπάντηση σ' αὐτὴν τὴν ἐρώτηση πρέπει νὰ δοῦμε στὴν Γραφὴ καὶ στοὺς Πατέρες τί σημαίνει ἡ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας:

α) Τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη», (Ρωμ. 12, 5). «ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν», (Α' Κορ. 10, 17). «Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους», (Α' Κορ. 12, 27).

β) Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: "...Ὅτι, εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα ἐσμεν οἱ πολλοί". Καὶ γιατὶ λέγω κοινωνία, λέγει (ὁ Παῦλος)· εἴμαστε ἐκεῖνο τὸ ἴδιο σῶμα. Γιατὶ τί εἶναι ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ· ὄχι σώματα πολλά, ἀλλ' ἕνα σῶμα. Γιατὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν ἀποτελεῖται ἑνωμένων κόκκων, ὥστε καθόλου νὰ μὴ φαίνονται οἱ κόκκοι, ἀλλὰ νὰ ὑπάρχουν, ἀφανὴς δὲ νὰ εἶναι ἡ διαφορὰ στὴν συνάφεια· ἔτσι καὶ μεταξύ μας καὶ μὲ τὸν Χριστὸ ἑνωνόμαστε»[844].

γ) Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας: «Γιατὶ σὲ ἕνα σῶμα, τὸ δικό Του δηλαδή, εὐλογώντας αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν εἰς Αὐτόν, διὰ τῆς μυστικῆς μεταλήψεως, συσσώμους μὲ τὸν Ἑαυτό του καὶ μεταξύ

842 PG90, 132 / ΕΠΕΦ 15Β, 450. «Χθὲς ὀκτωκεδαικάτη τοῦ μηνός, ἥτις ἦν ἡ ἁγία Πεντηκοστή, ὁ πατριάρχης ἐδήλωσέ μοι λέγων· Ποίας Ἐκκλησίας εἶ; Βυζαντίου; Ῥώμης; Ἀντιοχείας; Ἀλεξανδρείας; Ἱεροσολύμων; Ἰδοὺ πᾶσαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὰς ἐπαρχιῶν ἡνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἑνώθητι, μήπως ξένην ὁδὸν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθῃς ὅπερ οὐ προσδοκᾷς.

Πρὸς οὓς εἶπον· Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὀρθὴν καὶ σωτήριον τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ὁμολογίαν, Πέτρον μακαρίσας ἐφ' οἷς αὐτὸν καλῶς ὡμολόγησεν, ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἀπεφήνατο. Πλὴν μάθω τὴν ὁμολογίαν, ἐφ' ἣν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν γέγονεν ἡ ἕνωσις· καὶ τοῦ γενομένου καλῶς, οὐκ ἀλλοτριοῦμαι».

843 Ἐπιστολὴ 28 «Βασιλείῳ μονάζοντι», PG99, 997 / F76, 25 / ΕΠΕΦ 18Β, 132-134 / ΖΗΣΗ Θ., ἐνθ.ἀν., σ. 54.

844 PG61, 200 / ΕΠΕ 18Α, 86. « Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμά ἐσμεν οἱ πολλοί. Τί γὰρ λέγω κοινωνίαν; φησίν· αὐτὸ ἐσμεν ἐκεῖνο τὸ σῶμα. Τί γάρ ἐστιν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμβάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ· οὐχὶ σώματα πολλά, ἀλλὰ σῶμα ἕν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν συγκείμενος κόκκων ἥνωται, ὡς μηδαμοῦ φαίνεσθαι τοὺς κόκους, ἀλλ' εἶναι μὲν αὐτούς, ἄδηλον δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν διαφορὰν τῇ συναφείᾳ· οὕτω καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ συναπτόμεθα».

τους ἀποτελεῖ». Καὶ κατωτέρω: «Γιατὶ ἐὰν οἱ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχουμε, ἕνα ὅλοι ἀποτελοῦμε σῶμα. Διότι νὰ μερισθεῖ ὁ Χριστὸς δὲν ἐνδέχεται. Διὰ τοῦτο καὶ σῶμα Χριστοῦ ἔχει χρηματίσει ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐμεῖς μέλη ἀνὰ μέρος, κατὰ τὴν σύνεση τοῦ Παύλου»[845].

δ) Τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου: «Καὶ γιὰ νὰ καταλάβετε τὴν ἔννοια τοῦ λόγου, σᾶς λέγω ἕνα ὑπόδειγμα ἐκ τῶν Πατέρων. Ὑποθέσατέ μου ὅτι ὑπάρχει στὴν γῆ ἕνας κύκλος, δηλαδὴ ἕνα στρογγυλὸ χάραγμα μὲ κέντρο ἀπὸ διαβήτου. Κέντρο λέγεται ἀκριβῶς τὸ μέσο τοῦ κύκλου. Θέστε τὸν νοῦ σας στὸ λεγόμενο. Θεωρήσατε ὅτι αὐτὸς ὁ κύκλος εἶναι ὁ κόσμος, τὸ δὲ μέσο τοῦ κύκλου ὁ Θεός, οἱ δὲ εὐθεῖες ἀπὸ τὸν κύκλο ἕως τὸ μέσον οἱ ὁδοί, δηλαδὴ οἱ πολιτεῖες τῶν ἀνθρώπων. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν εἰσέρχονται οἱ Ἅγιοι πρὸς τὰ μέσα, ποθώντας νὰ προσεγγίσουν τὸν Θεὸ κατὰ ἀναλογία τῆς εἰσόδου, πλησίον ἔρχονται τοῦ Θεοῦ καὶ μεταξύ τους· καὶ ὅσο πλησιάζουν τὸν Θεὸ πλησιάζουν καὶ μεταξύ τους καὶ ὅσο πλησιάζουν μεταξύ τους πλησιάζουν τὸν Θεό. Ὁμοίως νοήσατε καὶ τὸν χωρισμό. Δηλαδὴ ὅταν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ φεύγουν πρὸς τὰ ἔξω, εἶναι φανερὸ ὅτι ὅσο ἐξέρχονται καὶ μακρύνονται ἀπὸ τὸν Θεό, τόσο μακρύνονται ἀπὸ ἀλλήλους καὶ ὅσο μακρύνονται ἀπὸ ἀλλήλους, τόσο μακρύνονται καὶ ἀπὸ τὸν Θεό»[846].

845 PG74, 560. «Ἑνὶ γὰρ σώματι, τῷ ἰδίῳ δηλαδή, τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας εὐλογῶν, διὰ τῆς μυστικῆς μεταλήψεως ἑαυτῷ τε συσσώμους καὶ ἀλλήλοις ἀποτελεῖ»· καὶ κατωτέρω «Εἰ γὰρ οἱ πάντες, ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν, ἕν οἱ πάντες ἀποτελούμεθα σῶμα. Μερίζεσθαι γὰρ οὐκ ἐνδέχεται τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο καὶ σῶμα Χριστοῦ κεχρημάτικεν ἡ Ἐκκλησία, μέλη δὲ καὶ ἡμεῖς ἀνὰ μέρος, κατὰ τὴν τοῦ Παύλου σύνεσιν».

846 PG88, 1696 / ΕΠΕΦ12, 399. «Καὶ λέγω ὑμῖν ὑπόδειγμα ἐκ τῶν Πατρῶν, ἵνα νοήσητε τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Ὑπόθεσθέ μοι κύκλον εἶναι ἐν τῇ γῇ· οἷον χάραγμά τι στρογγύλον ἀπὸ διαβήτου κέντρου. Κέντρον λέγεται αὐτῷ ἰδικῶς τὸ μεσώτατον τοῦ κύκλου ἕως τοῦ κέντρου. Θέτε τὸν νοῦν ὑμῶν εἰς τὸ λεγόμενον. Τοῦτο τὸν κύκλον νομίσατέ μοι εἶναι τὸν κόσμον, αὐτὸ δὲ τὸ μέσον τοῦ κύκλου τὸν Θεόν, τὰς δὲ εὐθείας τὰς ἀπὸ τοῦ κύκλου ἐπὶ τὸ μέσον τὰς ὁδούς, ἤτοι τὰς πολιτείας τῶν ἀνθρώπων. Ἐφ' ὅσον οὖν εἰσέρχονται οἱ ἅγιοι ἐπὶ τὰ ἔσω ἐπιποθοῦντες ἐγγίσαι τῷ Θεῷ κατὰ ἀναλογίαν τῆς εἰσόδου, πλησίον γίνονται τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλλήλων· καὶ ὅσον πλησιάζουσι τῷ Θεῷ, πλησιάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ ὅσον πλησιάζουσιν ἀλλήλοις, πλησιάζουσι τῷ Θεῷ. Ὁμοίως νοήσατε καὶ τὸν χωρισμόν. Ὅταν γὰρ ἀφιστῶσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστρέφωσιν ἐπὶ τὰ ἔξω, δῆλόν ἐστιν ὅτι ὅσον ἐξέρχονται καὶ μακρύνουσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον μακρύνονται

ε) Τοῦ ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα: «Σημαίνεται δὲ ἡ Ἐκκλησία στὰ μυστήρια ὄχι ὡς σύμβολα, ἀλλὰ ὡς μέλη μὲ τὴν καρδία καὶ ὡς κλάδοι μὲ τὴν ρίζα φυτοῦ καὶ ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, ὡς κλήματα μὲ τὴν ἄμπελο. Διότι ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ κοινωνία ὀνόματος μόνον ἢ γιὰ ὁμοιότητα ἀναλογίας, ἀλλὰ γιὰ ταυτότητα πράγματος.

Πραγματικὰ τὰ μυστήρια εἶναι τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία αὐτὰ εἶναι τροφὴ καὶ ποτὸ ἀληθινό· καὶ μετέχοντας σ' αὐτὰ δὲν τὰ μεταβάλλει σὲ ἀνθρώπινο σῶμα, σὰν ὁποιαδήποτε ἄλλη τροφή, ἀλλ' αὐτὴ μεταβάλλεται σ' ἐκεῖνα καθὼς τὰ ἀνώτερα ὑπερνικοῦν. Ἄλλωστε καὶ ὁ σίδηρος, ὅταν ἑνωθεῖ μὲ τὸ πῦρ καὶ γίνεται ὁ ἴδιος πῦρ, δὲν μεταβάλλει τὸ πῦρ σὲ σίδηρο· καὶ ὅπως τὸν πυρακτωμένο σίδηρο δὲν τὸν βλέπουμε σὰν σίδηρο ἀλλ' ἁπλῶς σὰν πῦρ, ἐφ' ὅσον οἱ ἰδιότητες τοῦ σιδήρου ἀφανίζονται τελείως ὑπὸ τοῦ πυρός, ἔτσι καὶ ἂν μποροῦσε κανεὶς νὰ δεῖ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἁπλῶς καὶ μόνον μὲ τὸ νὰ εἶναι ἑνωμένη μὲ Αὐτὸν καὶ νὰ μετέχει τῶν σαρκῶν Του, δὲν θὰ ἔβλεπε τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, "ὑμεῖς ἔστε σῶμα Χριστοῦ", γράφει ὁ Παῦλος "καὶ μέλη ἐκ μέρους". Ἀσφαλῶς ὀνόμασε αὐτὸν κεφαλὴ καὶ ἐμᾶς σῶμα, ὄχι γιατὶ ἤθελε νὰ δηλώσει τὴν πρόνοια καὶ παιδαγωγία καὶ νουθεσία τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐμᾶς καὶ τὴν ὑποταγὴ τὴν δική μας πρὸς Αὐτόν, ὅπως βεβαίως καὶ ἐμεῖς μὲ τρόπο ὑπερβολικὸ μερικοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καλοῦμε μέλη, ἀλλὰ διότι ἤθελε νὰ σημαίνει αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἔλεγε, ὅτι οἱ πιστοὶ ζοῦν ἤδη τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ μὲ τὸ αἷμα τοῦτο καὶ ἐξαρτῶνται πραγματικὰ ἀπὸ ἐκείνη τὴν κεφαλὴ καὶ περιβάλλονται μὲ αὐτὸ τὸ σῶμα. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου ἀφύσικο ὅτι ἐδῶ μὲ τὰ μυστήρια σημαίνεται ἡ Ἐκκλησία»[847].

ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὅσον μακρύνονται ἀπ' ἀλλήλων, τοσοῦτον μακρύνονται καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ».

847 PG150, 452-453 / ΕΠΕΦ 22, 190-192. «Σημαίνεται δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις οὐχ ὡς ἐν συμβόλοις, ἀλλ' ὡς ἐν καρδίᾳ μέλη καὶ ὡς ἐν ῥίζῃ τοῦ φυτοῦ κλάδοι, καὶ καθάπερ ἔφη ὁ Κύριος, ὡς ἐν ἀμπέλῳ κλήματα. Οὐ γὰρ ὀνόματος ἐνταῦθα κοινωνία μόνον ἢ ἀναλογία ὁμοιότης, ἀλλὰ πράγματος ταυτότης.

Καὶ γὰρ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τὰ μυστήρια, ἀλλὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα βρῶσίς ἐστι καὶ πόσις ἀληθινή· καὶ τούτων μετέχουσα οὐ πρὸς ἀνθρώπινον αὐτὰ μεταβάλλει σῶμα, καθάπερ ἄλλο τι σιτίον, ἀλλ' αὐτὴ μεταβάλλεται πρὸς ἐκεῖνα τῶν κρειττόνων ὑπερνικώντων. Ἐπεὶ καὶ σίδηρος ὁμιλήσας πυρὶ αὐτὸς γίνεται πῦρ, οὐ τῷ πυρὶ δίδωσιν εἶναι σίδηρον· καὶ καθάπερ τὸν πυρακτωθέντα σίδηρον οὐ σίδηρον, ἀλλὰ πῦρ ἀτεχνῶς ὁρῶμεν, τῶν τοῦ σιδήρου ἰδιωμάτων ὑπὸ τοῦ πυρὸς παντελῶς

στ) Τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὅπως τὰ ἐκθέτει ὁ Πρωτοπρ. Γεώργιος Φλωρόφσκυ: «Ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ἔδωσε τὴν ἔκθεσιν καὶ δικαίωσιν τῆς ἀντιλήψεως ταύτης (ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα Χριστοῦ σ.σ.) κατὰ τρόπον πολὺ εὔγλωττον: "non solumnos christianos factos esse, sed Christum" (ἐγίναμεν ὄχι μόνον χριστιανοί, ἀλλὰ Χριστός). Διότι ἂν αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλή, ἡμεῖς εἴμεθα τὰ μέλη: "Ὁ ἄνθρωπος ὁλόκληρος εἶναι Αὐτὸς καὶ ἡμεῖς", - totus homo, ille et nos, - Christus et Ecclesia. Ἢ πάλιν: "Διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι μόνον ἐν τῇ κεφαλῇ οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ ὁ ὅλος Χριστὸς εἶναι ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ἐν τῷ σώματι, - non enim Christus in capite et non in corpore, sed Christus totus in capite et in corpore"».

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς κατωτέρω λέγει: « Ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοινωνία ἱστορική, ὁρατὴ καὶ ταυτοχρόνως τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι τώρα ἡ Ἐκκλησία τῶν ἐξηγορασμένων καὶ τῶν ἀθλίων ἁμαρτωλῶν "Ὁλόκληρος ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἐκκλησία μετανοούντων, ὁλόκληρος ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἐκκλησία ἀπολλυμένων" (Ἅγιος Ἐφραὶμ ὁ Σῦρος). Καὶ τὰ δύο ταυτοχρόνως. Ἐπὶ ἱστορικοῦ ἐπιπέδου, ὁ τελικὸς στόχος δὲν ἐπετεύχθη ἀκόμη»[848].

Ὁ τελικὸς αὐτὸς στόχος, ἂν καὶ σημειώθηκε ἀνωτέρω, ὡστόσο ἐπεξηγεῖται ἐκτενέστερα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἰουστίνου Πόποβιτς σὲ ἕνα θαυμάσιο κείμενο: «Τὸ θεανθρώπινο πλήρωμα εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὁ Θεάνθρωπος ἡ κεφαλή της, αὐτὴ τὸ σῶμα Του, ἡμεῖς δὲ κατὰ πάντα ἐν πλήρει ἐξαρτήσει ἀπ' Αὐτόν, ὡσὰν τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν κεφαλήν. Ἐξ Αὐτοῦ, ὡς ἀθανάτου Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, ῥέουν διὰ μέσου ὅλου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας ῥεύματα τῶν ζωηφόρων κεχαριτωμένων δυνάμεων καὶ μᾶς ζωογονοῦν μὲ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰωνιότητα. Ὅλαι αἱ θεανθρώπιναι αἰσθήσεις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀπ' Αὐτόν, ἐν Αὐτῷ καὶ δι' Αὐτοῦ. Ὅλα τὰ ἅγια μυστήρια καὶ αἱ ἅγιαι ἀρεταὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μὲ τὰς ὁποίας καθαριζόμεθα, ἀναγεννώμεθα, μεταμορφωνόμεθα, ἁγιαζόμεθα, χριστοποιούμεθα, θεανθρωποιούμεθα, θεούμεθα, τριαδοποιούμεθα, σωζόμεθα, γίνονται ἐκ τοῦ Πατρός, διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας ἐν τῷ θαυμαστῷ Προσώπῳ τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου Ἰησοῦ. Διατί ὁ Θεάνθρωπος Κύριος Ἰησοῦς, τὸ δεύτερον Πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶναι τὸ πᾶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: καὶ ἡ Κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ σῶμα Του; Διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας νὰ "αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ Χριστὸς...", "μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ" (Ἐφ. 4, 15. 13). Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεανθρώπινον ἐργαστήριον εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι θεανθρωποιοῦνται, χριστοποιοῦνται, θεοῦνται, δηλαδὴ μεταμορφώνονται εἰς θεανθρώπους κατὰ χάριν, εἰς χριστοὺς κατὰ χάριν, εἰς θεοὺς κατὰ χάριν. Πάντα ταῦτα πραγματοποιοῦνται καὶ συμβαίνουν διὰ τοῦ Θεανθρώπου, ἐν τῷ Θεανθρώπῳ καὶ κατὰ Θεάνθρωπον, δηλαδὴ μέσα εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ θεανθρώπου καὶ τοῦ θεανθρωπίνου»[849].

Ἐξ ὅλων αὐτῶν τῶν παραθέσεων συνάγεται ὅτι ἡ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει τὴν ἕνωση τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μεταξύ τους. Εἶναι γεγονὸς ὅμως ἀναμφισβήτητο ὅτι ὁ κακόδοξος (ὄχι ἐξ ἁπλότητος) διασπᾶ αὐτὴν τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ οὐσιαστικῶς εἶναι τὸ σχίσμα ποὺ δημιουργεῖ. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐμποδίζει τὸν τελικὸ αὐτὸ σκοπὸ τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἑαυτό του καὶ σὲ ὅσους κοινωνοῦν μαζί του ἐν γνώσει, ὁ ὁποῖος εἶναι νὰ θεανθρωποιήσει τοὺς ἀνθρώπους «σὲ Χριστοὺς κατὰ Χάριν καὶ Θεοὺς κατὰ Χάριν». Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ ὅλων τῶν πατερικῶν ἀποσπασμάτων ποὺ παρετέθησαν στὸ βιβλίο αὐτό[850]. Καὶ ἀκόμη ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικὸς χωρίζει τὴν

ἀφανιζομένων, οὕτω καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εἴ τις ἰδεῖν δυνηθείη, κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅσον αὐτῷ ἥνωται καὶ τῶν αὐτοῦ μετέχειν σαρκῶν, οὐδὲν ἕτερον ἢ αὐτὸ μόνον τὸ Κυριακὸν ὄψεται σῶμα. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον, " ὑμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ", γράφει Παῦλος, "καὶ μέλη ἐκ μέρους". Οὐ γὰρ τὴν τοῦ Χριστοῦ περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν καὶ παιδαγωγίαν καὶ νουθεσίαν καὶ τὴν ἡμῶν ὑποταγὴν πρὸς αὐτὸν δηλῶσαι βουλόμενος, τὸν μὲν κεφαλήν, ἡμᾶς δὲ σῶμα ὑποταγὴν πρὸς αὐτὸν δηλῶσαι βουλόμενος, τὸν μὲν κεφαλήν, ἡμᾶς δὲ σῶμα προσεῖπεν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμεῖς τῶν συγγενῶν ἢ φίλων μέλη καλοῦμεν ὑπερβολῇ χρώμενοι, ἀλλ' αὐτὸ ἐκεῖνο σημαίνων ὅπερ ἔλεγεν, ὅτι τοὺς πιστοὺς ἤδη διὰ τὸ αἷμα τοῦτο ζῶντας τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν καὶ τῆς κεφαλῆς ὡς ἀληθῶς ἐκείνης ἐξηρτημένους, καὶ τοῦτο περικειμένους τὸ σῶμα. Διὰ ταῦτα οὐδὲν ἀπεικὸς ἐνταῦθα διὰ τῶν μυστηρίων τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνεσθαι».

848 ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γ., Τὸ σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ, σσ. 35-38.

849 ΠΟΠΟΒΙΤΣ Ι., Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός, σσ. 25-26.

850 Πρὸς βοήθεια τοῦ ἀναγνώστου, σ' αὐτὴν τὴν ὑποσημείωση, παραπέμπουμε ποῦ στὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποδεικνύεται στοὺς Πατέρες καὶ στὶς Συνόδους ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ, στὸν ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ ἐν γνώσει μαζί του, δὲν στέκεται μόνον ἐμπόδιο πρὸς τὴν ἁγιοποίηση τοῦ ὀρθοδόξου, ἀλλὰ ὅπως ὁ μὴ καταδικασθεὶς αἱρετικὸς κατακρίνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (τί

Ἐκκλησία σὲ δύο ποίμνια κατὰ τὶς Συνόδους καὶ τοὺς Πατέρες, (βλ.σσ. 549κ.ἑ.). Στὸ ἕνα ποίμνιο εἰσάγεται ἡ νοσηρότητα **τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια δίδεται στὰ «Τελικὰ Συμπεράσματα» πλατύτερα, ἀλλ' ἐδῶ ἑστιάζεται στὸ μόλις ἀνωτέρω λεχθέν: διάσπαση τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἐκ τούτου χωρισμὸς ἐκ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ στοὺς συμμετέχοντες στὸ σχίσμα τοῦ αἱρετικοῦ ἐν γνώσει.**

Ἰδοὺ πῶς ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τὸ διατυπώνει περιεκτικῶς: **«γιατὶ τῆς αἱρέσεως ἀποσχιζόμενοι, διὰ παντὸς μὲ τὴν εὐσέβεια συναπτόμαστε· τότε βλέπουμε ἄρρηκτον τὸν χιτῶνα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἀπορραγεῖ, ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὴν κοινωνία τῆς αἱρέσεως»**[851].

ἐννοεῖται μ' αὐτὸ βλ.σσ. 704κ.ἑ.), ἔτσι συμβαίνει καὶ μ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μαζί του. Ὥστε εὔκολα ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀνατρέχει.

Ἀποδεικνύεται λοιπόν:

Ἀπὸ τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α', βλ.σσ. 37κ.ἑ.

Ἀπὸ τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ', βλ.σσ. 174κ.ἑ.

Ἀπὸ τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ', βλ.σσ. 205κ.ἑ.

Ἀπὸ τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' :

Βλ. 1η «οἰκονομία», σσ. 265κ.ἑ.

Βλ. 3η οἰκονομία, σσ. 282κ.ἑ.

Βλ. 4η οἰκονομία, σσ. 300 καὶ κυρίως 303κ.ἑ.

Βλ. 5η «οἰκονομία», σσ. 309 καὶ κυρίως 321κ.ἑ.

Βλ. 6η οἰκονομία, σσ. 336 καὶ κυρίως 374κ.ἑ.

Βλ. 7η οἰκονομία, σσ. 402 καὶ κυρίως 424-425..

Ἀπὸ τὸ ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ' :

Βλ. τὴν ἑνότητα, τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου, σσ. 487κ.ἑ. καὶ κυρίως 501κ.ἑ.

Βλ. τὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου, κυρίως σσ. 586κ.ἑ.

Βλ. τὴν ἑνότητα, Κανονικὸ περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν Διπτύχων..., σσ. 669 κ.ἑ.

Βλ. τὴν ἑνότητα, Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν, σσ. 679κ.ἑ.

Βλ. ἀκόμη καὶ τὴν σχέση ἁγιότητος καὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ στά «Τελικὰ Συμπεράσματα», ὑποσ. 1121. .

851 PG44, 725D / ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Σ., Ἡ ἀποτείχισίς μου. **«Τῆς γὰρ αἱρέσεως ἀποσχιζόμενοι, τῇ εὐσεβείᾳ διαπαντὸς ἐνραπτόμεθα· τότε ἄῤῥηκτον βλέποντες τὸν τῆς Ἐκκλησίας χιτῶνα, ὅταν ἀποῤῥαγῇ τῆς πρὸς τὴν αἵρεσιν κοινωνίας».**

8. Μαρτυρίες ἐκ τῶν Συνόδων καὶ Πατέρων τοῦ διαχωρισμοῦ εἰς δύο ποίμνια τῆς μίας Ἐκκλησίας ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως καὶ τοῦ μὴ καταδικασθέντος αἱρετικοῦ, ὡς «ὑγιὲς» καὶ «νοσοῦν» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο

1) Μαρτυρία τοῦ Μ. Βασιλείου ἀπὸ ἐπιστολὴ ἡ ὁποία ἀναφέρεται στοὺς Ἀρειανοὺς λέγοντας: «Ὡς οὖν ἐν καιρῷ τοιούτῳ, μεγάλης χρεία τῆς σπουδῆς καὶ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας **εὐεργετηθῆναί τι τὰς Ἐκκλησίας. Εὐεργεσία δέ ἐστιν ἑνωθῆναι τὰ τέως διεσπασμένα**»[852]. Καὶ σὲ ἄλλη ἐπιστολή του (τὴν 92) λέγει: «Ἐφ ἅπερ καὶ μάλιστα τῆς παρ' ὑμῶν χρήζομεν βοηθείας, ὥστε τοὺς τὴν ἀποστολικὴν ὁμολογοῦντας πίστιν, ἅπερ ἐπενόησαν σχίσματα διαλύσαντας, ὑποταγῆναι τοῦ λοιποῦ τῇ αὐθεντίᾳ τῆς Ἐκκλησίας **ἵνα ἄρτιον γένηται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς μέλεσιν εἰς ὁλοκληρίαν ἐπανελθόν,...**»[853]. «Στὴν ἐπιστολὴ 92 μάλιστα, ποὺ ἀναφέρεται ὄχι μόνο στὴν Ἐκκλησία Ἀντιοχείας ἀλλὰ στὶς Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς γενικά, παρακαλεῖ τοὺς Δυτικοὺς νὰ βοηθήσουν καὶ συνοδικὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴ διάλυση τῶν σχισμάτων "ἵνα ἄρτιον γένηται τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ"»[854].

2) Μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἀπὸ ἐπιστολή του «Τῷ... καὶ συλλειτουργῷ Ἰωάννῃ...» Ἀντιοχείας μετὰ «τὰς διαλλαγὰς» λέγοντας: «...καὶ συνάψῃ τὰ διῃρημένα καὶ τὰ μεταξὺ διεῤῥιμένα σκάνδαλα περιελών, ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ στεφανώσῃ **τάς τε παρ' ἡμῖν καὶ τὰς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας**»[855].

3) Τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου μαρτυρία ἀπὸ ἐπιστολή του «πατρὶ Μαξιμιανῷ» Κπόλεως λέγοντας: «Ἰδοὺ γάρ, **ἰδοὺ τὰ διεσπασμένα μέλη τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος συνήφθη πάλιν ἀλλήλοις**»[856].

852 Ἐπιστολὴ 113 «Τοῖς ἐν Ταρσῷ Πρεσβυτέροις», ἔτος 372, ΒΕΠΕΣ 55, 142 / C2, 17 / ΕΠΕ3, 252.

853 Ἐπιστολὴ 92 «Πρὸς Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους», ἐγράφη φθινόπωρο 371, ΒΕΠΕΣ 55, 124 / C1, 202-203 / ΕΠΕ3, 90.

854 ΠΕΤΡΟΥ Ι., Ἑνότητα καὶ διάσπαση τῆς κοινωνίας..., σ. 150.

855 ΣΜΠ1, 617 / MCC5, 304 / ACO1-1-4, 16.

856 ΣΜΠ1, 630 / MCC5, 352 / ACO1-1-4, 34.

4) Μαρτυρία ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου «παρὰ τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἕκτης Συνόδου πρὸς τὸν εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα Κπόλεως» λέγοντας: «τίς δὲ Θεῷ παρ' ὑμῶν φιλοτιμωτέρα δώρων προσένεξις, ἀλλ' ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ πίστεως ἡ διάπυρος ἔνδειξις, **καὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἡ δι' ὑμῶν εἰρηναία κατάστασις**; διὸ καὶ μάλιστα πλείστους ἀγῶνας, μεθ' οὕσπερ ἔχεις, ἐτέλεσας, **τὴν ὁμογνωμοσύνην τῶν διεστώτων πραγματευόμενος**. ὑμεῖς μὲν γὰρ διὰ Χριστοῦ χρηστῶς βασιλεύετε, Χριστὸς δὲ δι' ὑμῶν **ἀγαπᾶ ταῖς ἐκκλησίαις αὐτοῦ** τὴν εἰρήνην βραβεύεσθαι. Αὐτὸς καὶ νῦν τὴν ὑμετέραν γαλήνην ἐξήγειρε, καὶ πρὸς τὸν τῆς ὀρθοδοξίας ζῆλον κεκίνηκεν, ὥστε τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην συγκαλέσασθαι σύνοδον. καὶ τὸ μὲν τῆς προσεχῶς φυείσης αἱρέσεως ἀνατρέψαι κακούργημα, τῆς ἀληθείας δὲ κυρῶσαι τὸ κήρυγμα; ἵνα τούτου προβαίνοντος εὐσταθές τε καὶ ἀστασίαστον εἴη τῆς ἐκκλησίας τὸ σύστημα. οὐκ ἀνεκτὸν γὰρ ἡγήσασθε σοφώτατε βασιλεῦ, τὰ μὲν ἄλλα πρὸς ἑαυτοὺς ὁμονοεῖν ἡμᾶς καὶ συμφέρεσθαι, περὶ αὐτὸ δὲ τῆς ζωῆς ἡμῶν τὸ κεφάλαιον ἑαυτῶν **ἀποῤῥήγνυσθαί τε καὶ ἀποσχίζεσθαι, καὶ ταῦτα μελῶν ἀλλήλων ὄντων ἡμῶν, καὶ τὸ ἓν σῶμα συνιστώντων Χριστοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτόν τε καὶ ἀλλήλους ὁμοδοξίας καὶ πίστεως**». Καὶ κατωτέρω: «τούτων οὕτως ἐχόντων ἀναγκαῖον ἐτύγχανε καὶ τὴν ὑμετέραν φιλόχριστον ἡμερότητα, τὴν πανίερον ταύτην καὶ πολυάνθρωπον συναγείρειν ὁμήγυριν, τῷ καλῶς ποιεῖν νομίζειν ἀμφότερα, καὶ τὸ μὲν αἴτιον **τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διαστάσεως ἀποσείσασθαι, τὰ δὲ διεζευγμένα πρὸς ἕνωσιν ἐφελκύσασθαι.** οὐκ ἔφερες γάρ, θεοτίμητε δέσποτα, τὴν ἔναγχος ὑφανθεῖσαν τῆς ψευδοδιδασκαλίας ἐπίνοιαν τὸν τῆς ὀρθοδοξίας χιτῶνα μέχρι πολλοῦ καθορᾶν περισχίζουσαν, ἀλλ' ὡς δι' ὀργάνων τολμῶμεν λέγειν τοῦ πνεύματος **δι' ἡμῶν τε καὶ μεθ' ἡμῶν τὸ διεῤῥωγὸς ἐξανύφανας καὶ τῇ ὁλοκληρίᾳ συνήρμοσας**...»[857].

5) Τοῦ ἁγίου Ταρασίου μαρτυρία ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς λέγοντας: «ὅτι ὁρῶ καὶ βλέπω τὴν **ἐπὶ τὴν πέτρα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην νῦν καὶ διεῤῥηγμένην**..»[858].

857 ΣΜΠ3, 657-658 / MCC11, 660-664.

6) Τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς μαρτυρία ἀπὸ ἐπιστολή της «Τοῖς εὐσεβεστάτοις... βασιλεῦσι Κωνσταντίνῳ καὶ Εἰρήνῃ» λέγοντας: «**ἵνα τὴν τῶν ἐκκλησιῶν[859] διάστασιν ἀποσεισάμενοι, τὰ διεζευγμένα πρὸς ἕνωσιν[860] ἐφελκύσωμεν...**»[861].

7) Ἐκ τῆς ἑορτῆς τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας μαρτυρία ποὺ ἀναφέρεται στὴν δευτέρα φάση τῆς εἰκονομαχίας λέγοντας: «Μεγίστην εὐεργεσία βλέποντες, χεῖρας κροτήσωμεν, **τὰ διεστῶτα μέλη τοῦ Χριστοῦ συνηγμένα πρὸς ἕνωσιν**, καὶ τὸν Θεὸν αἰνέσωμεν τὴν εἰρήνην πρυτανεύσαντα», (γ' τροπ. α' ᾠδῆς).

Καὶ πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι ὅπως στὶς χρονικὲς περιόδους πρὸ τῆς συγκλήσεως αὐτῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Γ', ΣΤ' καὶ Ζ') ἀλλὰ καὶ τὴν περίοδο τοῦ Μ. Βασιλείου, ἔχουμε δύο Ἐκκλησίες (τοῦτ' ἔστι δύο ποίμνια, βλ. κατωτέρω) ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὶς περιόδους πρὸ τῆς συγκλήσεως τῶν: Δ' Οἰκουμενικῆς (βλ.σ. 682), Η' Οἰκουμενικῆς (ἐξ αἰτίας σχίσματος, βλ.σσ. 127κ.έ.) καὶ Θ' Οἰκουμενικῆς (βλ.σσ. 497-498, 734-735).

Συμφώνως μὲ τ' ἀνωτέρω, εἰς δύο ποίμνια χωρίζεται ἡ Ἐκκλησία[862], τὸ ἕνα τὸ «ὑγιαῖνον» καὶ τὸ ἄλλο τὸ «νενοσηκός»,

858 ΣΜΠ3, 728 / MCC12, 1006 / ACOZ' 2-3-1, 46.

859 «Τὴν πάντων βασιλίδα καὶ παντουργόν, ὑπεράρχιον φύσιν ζωαρχικήν, εὔσπλαχνον φιλάνθρωπον ἀγαθήν, ἐναρχικὴν Τριάδα σε, νῦν δοξολογοῦντες ἁμαρτιῶν, συγχώρησιν αἰτοῦμεν, τῷ κόσμῳ τὴν εἰρήνην, καὶ Ἐκκλησίαις τὴν ὁμόνοιαν », ἐκ τῆς Θ' ᾠδῆς τοῦ Μεσονυκτικοῦ τοῦ ἤχου πλ. Δ'.

860 «Ἡ μία κυριότης καὶ τριλαμπής, ἑνικὴ θεαρχία τρισήλιε, τοὺς ὑμνητάς, πρόσδεξαι τοὺς σοὺς ἀγαθοπρεπῶς, καὶ τῶν πταισμάτων λύτρωσαι, καὶ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν δυσχερῶν, καὶ θᾶττον τὴν εἰρήνην, παράσχου φιλανθρώπως, ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ τὴν ἕνωσιν», ἐκ τῆς Θ' ᾠδῆς τοῦ Μεσονυκτικοῦ τοῦ ἤχου πλ. Δ'.

861 ΣΜΠ3, 880 / MCC13, 404 / ACOZ' 2-3-3, 860.

862 α) Ἐπιστολὴ Πάπα «Ὁρμίσδας (514-523) Ἐπιφανίῳ (520-535) Κπόλεως», στὴν ὁποία μεταξὺ ἄλλων λέγεται: «**...ἐλπὶς γάρ ἐστιν, ὅτι περ εἰς τὴν ἁρμονίαν τοῦ οἰκείου σώματος καὶ τὰ λοιπά, καὶ ἔτι νῦν διῃρημένα μέλη σπουδάσουσι...**». Μετὰ τὴν λήξη τοῦ Ἀκακιανοῦ σχίσματος (519) ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς ὑπολοίπους ποὺ δὲν ἑνώθηκαν.

ὅπως ἀποκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου, (τεκμηρίωσή του βλ. στὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἑνότητος). **Στὸ δεύτερο ἔχει εἰσαχθεῖ ἡ νόσος, ἡ λύμη τῆς ἀσεβείας καὶ ἀπὸ ὑγιὲς μεταβλήθηκε σὲ νοσοῦν τμῆμα, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτο παρέμεινε ὑγιὲς ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τῆς διαστάσεως ποὺ τηρεῖ ὡς πρὸς τὸ δεύτερο. Προσοχὴ εἰς τοῦτο, δὲν γίνονται δύο ἐκκλησίες, ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία, τὰ ποίμνια γίνονται δύο ἢ δύο κατὰ τόπους Ἐκκλησίες σὲ διάσταση.**

Γιὰ νὰ γίνει κατανοητότερο τοῦτο τὸ τελευταῖο, στὴν Ἁγία Γραφὴ λέγει ὁ Κύριος: «κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν...», (Ματθ. 16, 18). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος», (Πράξ. 20, 28). Ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ τῶν δύο αὐτῶν χωρίων εἶναι ὡς πρὸς τὴν Μία Ἐκκλησία τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως.

Σὲ ἄλλα χωρία, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην...», (Πράξ. 9, 31), ἀλλοῦ: «ἀσπάσθασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ, ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ», (Ρωμ. 16, 16). Ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν τῶν χωρίων εἶναι ὡς πρὸς τὶς κατὰ τόπους Ἐκκλησίες ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Μία Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ἡ κάθε μία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Τελικῶς ἀποτελεῖ μυστήριο, παρὰ ταῦτα «οἱ Ἐκκλησίες» ἔχουν τὴν ἔννοια τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Καὶ ἐρχόμαστε στὰ δικά μας ἀποσπάσματα: Μ. Βασιλείου: «...τὰς Ἐκκλησίας... ἑνωθῆναι τὰς τέως διεσπασμένα», ἁγίου Κυρίλλου: «τάς τε παρ' ἡμῖν, καὶ τὰς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας», ΣΤ' Οἰκουμενικῆς: «τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διαστάσεως ἀποσείσασθαι, τὰ δὲ διεζευγμένα πρὸς ἕνωσιν ἐφελκύσασθαι», Ζ' Οἰκουμενικῆς: «ἵνα τὴν

β) Στὴν προσφώνηση ἐπὶ Ἰωάννου Β' Πατριάρχου Κπόλεως (518-520) στὴ λήξη τοῦ Ἀκακιανοῦ σχίσματος λέγεται: «ἐλπίσαντες δι' αὐτῆς (τῆς ὀρθῆς πίστεως σ.σ.) **καὶ τὰς διεστώσας ἐκκλησίας ἑνῶσαι**».

γ) Ἐπιστολὴ Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Τύρου πρὸς τὴν ἐνδημοῦσα ἐν Κπόλει Σύνοδο (518) ἐπὶ Ἰωάννου Β' Πατριάρχου Κπόλεως ἡ ὁποία καθαίρεσε τὸν Σεβῆρο καὶ ἐντὸς αὐτῆς λέγεται: «καὶ πρὸς τὴν ἠγαπημένην αὐτῷ (Δεσπότῃ Θεῷ σ.σ.) **δικαίαν ἕνωσιν συνάψαι τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας**».

τῶν ἐκκλησιῶν διάστασιν ἀποσεισάμενοι, τὰ διεζευγμένα πρὸς ἕνωσιν ἐφελκύσωμεν», Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας: «τὰ διεστῶτα μέλη τοῦ Χριστοῦ συνηγμένα πρὸς ἕνωσιν». **Ἐδῶ οἱ Ἐκκλησίες ἔχουν τὴν ἔννοια: οἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες νὰ ἑνωθοῦν ἢ ἑνώθηκαν, μὲ ἄλλα λόγια, τὰ ποίμνια αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἑνωθοῦν ἢ ἑνώθηκαν σὲ ἕνα ποίμνιο (νὰ παύσουν νὰ εἶναι σὲ διάσταση καὶ ἀκοινώνητα).** Τοῦ δὲ ἁγίου Ταρασίου: «...τὴν ἐπὶ τὴν πέτρα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην καὶ διεῤῥηγμένην...», ἔχει τὴν ἔννοια: **βλέπω τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ «διεσχισμένην» σὲ δύο ποίμνια ἢ σὲ δύο κατὰ τόπους Ἐκκλησίες ἀκοινώνητες.**

Καὶ τὰ δύο αὐτὰ τμήματα τελοῦν μυστήρια ὡς τμήματα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς Ἀρειανοὺς τοὺς θεώρησαν ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας» τὸ ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, τὸ ἴδιο: ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο (καὶ ἄλλους), ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ τοὺς Εἰκονομάχους καὶ ἡ Ὁμολογιακὴ Σύνοδος τοῦ 843 τοὺς Εἰκονομάχους τοὺς μετὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενική. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τίς: Ε' Οἰκουμενικὴ καὶ τοὺς Νεστοριανοὺς τῆς Δύσεως, Η' Οἰκουμενικὴ καὶ τοὺς σχισματικοὺς Ἰγνατιανοὺς καὶ Θ' Οἰκουμενικὴ καὶ τοὺς Βαρλααμίτας-Ἀκινδυνιστάς, (βλ. καὶ ὡς πρὸς τὸν ὅσιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ καὶ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, σσ. 92κ.ἑ., 496).

Τὸ ζητούμενο εἶναι, ποιά ἡ ἔννοια αὐτῆς τῆς νοσηρότητος τοῦ ἑνὸς τμήματος καὶ γιατί πρέπει νὰ ἀποστασιοποιηθοῦμε ἀπ' αὐτὸ καὶ ἐνῶ τελεῖ μυστήρια; Ἡ ἀπάντηση στὸ πολὺ λεπτὸ αὐτὸ ζήτημα δίδεται γενικῶς σὲ ὅλο τὸ βιβλίο ἀλλὰ καὶ περιεκτικῶς στὸ Κεφάλαιο Ζ' «Τελικὰ Συμπεράσματα», (βλ.σσ. 704κ.ἑ.).

Ἡ ὀνομασία τῶν δύο ποιμνίων τῆς Ἐκκλησίας ὡς «ὑγιὲς» καὶ «νοσοῦν» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, τεκμηριώνεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

«Ἅπερ τὴν εἰκόνα πληροῖ τῶν παραχαρασσόντων τὰ τοῦ Κυρίου διδάγματα, καὶ μὴ γνησίως μαθητευομένων τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ πονηροῦ διδασκαλίας διεφθαρμένων, **καταμιγνύντων δὲ ἑαυτοὺς τῷ ὑγιαίνοντι σώματι τῆς Ἐκκλησίας** (τὸ ὑγιαῖνον σῶμα

τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους), ἵνα ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὰς παρ' ἑαυτῶν βλάβας τοῖς ἀκεραιοτέροις ἐμβάλωσιν»[863].

«**Τὸ γὰρ ὑγιαῖνον ἐνταῦθα μέρος** (ἐννοεῖται τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους) καὶ τὴν τῶν πατέρων εὐσέβειαν ἐκδικοῦν ἱκανῶς κέκμηκε, πολλαῖς καὶ ποικίλαις μηχανημάτων προσβολαῖς ἐν τῇ ἑαυτοῦ μεθοδείᾳ τοῦ διαβόλου κατασείσαντος. Ἀλλ' εὐχαῖς ὑμετέραις, τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον, σβεσθείη μὲν ἡ πονηρὰ καὶ λαοπλάνος αἵρεσις τῆς Ἀρείου κακοδοξίας, ἀναλάμψει δὲ ἡ ἀγαθὴ τῶν Πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, τῶν συνελθόντων κατὰ τὴν Νίκαιαν, ὥστε σύμφωνον τῷ σωτηρίῳ βαπτίσματι τὴν δοξολογίαν ἀποπληροῦσθαι τῇ μακαρίᾳ Τριάδι»[864].

«Τοῦτο γὰρ δήπου τὸ πάντων ἐλεεινότατον, ὅτι καὶ τὸ δοκοῦν **ὑγιαίνειν** (ἐννοεῖται μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους) ἐφ' ἑαυτὸ ἐμερίσθη,... Ἡμῖν δέ, πρὸς τῷ φανερῷ πολέμῳ τῶν αἱρετικῶν, ἔτι καὶ ὁ παρὰ τῶν δοκούντων ὁμοδοξεῖν ἐπαναστὰς εἰς ἔσχατον ἀσθενείας τὰς Ἐκκλησίας κατήγαγεν»[865].

«Μᾶλλον δὲ ἡμεῖς μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενοῦμεν τάξεως, ἕτεροι δέ εἰσιν οἱ συνεχῶς μετατιθέμενοι (αὐτὸ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας), νῦν δὲ καὶ φανερῶς πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολοῦντες· ὧν ὅσου ἀξίαν ἐτιθέμεθα τὴν κοινωνίαν, ἕως ἦσαν ἐπὶ τῆς **ὑγιαινούσης μερίδος** (ἐννοεῖται τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους), οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοεῖς»[866].

«Ἀλλ' ὑμεῖς, ὦ ἀγαπητοὶ ἡμῖν καὶ περιπόθητοι, γένεσθε τῶν μὲν τραυματιῶν ἰατροί, τῶν δὲ ὑγιαινόντων παιδοτρίβαι· τὸ μὲν **νενοσηκὸς** (=ἄρρωστο, ἐννοεῖται μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς) ὑγιάζοντες, τὸ δὲ **ὑγιαῖνον** (ἐννοεῖται μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους) ἀλείφοντες εἰς εὐσέβειαν»[867].

863 Ὁμιλίαι εἰς τὴν ἑξαήμερον, PG29, 104BC / ΕΠΕ4, 188.
864 Ἐπιστολὴ 91 «Οὐαλεριανῷ Ἐπισκόπῳ Ἰλλυρίων», ΒΕΠΕΣ 55, 121 / C1, 198 / ΕΠΕ2, 24.
865 Ἐπιστολὴ 92 «Πρὸς Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους», ΒΕΠΕΣ 55, 124 / C1, 202 / ΕΠΕ3, 90.
866 Ἐπιστολὴ 245 «Θεοφίλῳ Ἐπισκόπῳ», ΒΕΠΕΣ 55, 307 / C3, 84 / ΕΠΕ2, 86.
867 Ἐπιστολὴ 242 «Τοῖς Δυτικοῖς», ΒΕΠΕΣ 55, 297 / C3, 67 / ΕΠΕ2, 30.

«Στήκετε ἐν τῇ πίστει, περιβλέψασθε εἰς τὴν οἰκουμένην καὶ ἴδετε ὅτι μικρόν ἐστι τοῦτο τὸ **μέρος τὸ νενοσηκὸς** (ἐννοεῖται τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Πνευματομάχους)· ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα Ἐκκλησία, ἡ ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένη τὸ Εὐαγγέλιον, ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς ἐστι ταύτης καὶ ἀδιαστρόφου διδασκαλίας»[868], (βλ.σ. 583, βλ. καὶ ἄλλες σχετικὲς μαρτυρίες τοῦ Οὐρανοφάντορος σ. 582)[869].

868 «Καὶ γὰρ ἐν Ἀντιοχείᾳ διχῇ **τὸ ὑγιαῖνον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας** διῄρητο», ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΚΥΡΡΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, PG82, 1089.
«ὦ καλὲ ἀδελφέ, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν ἀνεφύησαν (λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν λέγει· Ἐγὼ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὡς αὐτὸν τὸν Χριστὸν προσκυνῶ· ὁ δὲ ἀπαναίνεται), οὔτε ἀλύπως ἐδεξάμην· εἰδὼς ὅτι αἱ ἐρεσχελίαι αὗται παρὰ τοῦ διαβόλου ὑποσπειρόμεναι, τέμνειν εἰώθασι καὶ αὐτὸ **τὸ ὑγιαῖνον μέρος τῆς ὀρθοδοξίας**», ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ, ἐπιστολὴ 65 «Ναυκρατίῳ τέκνῳ», PG99, 1285-1288 / F 568, 1 / ΕΠΕΦ 18Γ, 30.
869 Βλ. ἀκόμη, Ἡ θέσις τῶν ἀκρίτων αἱρετικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ὀρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία, 1, Ἰαν. (2000), σσ. 31 κ.έ.

9. Ὁ Μ. Βασίλειος ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν καὶ ἡ στάση του ἀπέναντί τους

α) Εἰσαγωγή.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος ἀπολαμβάνει μέγιστο κῦρος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία καὶ πράξη του ἀποτελεῖ τὴν διδασκαλία καὶ πράξη τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὴν Παράδοσή της. «Φυσικὰ ὁ ἐρευνητὴς καὶ πολὺ περισσότερο ὁ θεολόγος δὲν ἐρωτᾶται ἂν θέλει ἢ ἂν μπορεῖ νὰ μιλήσει γιὰ ἕνα Πατέρα καὶ Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας. Ὀφείλει νὰ τὸ κάνει. Ἔχει καθῆκον νὰ μιλήσει γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Πατρός, διότι αὐτὸ ποὺ λέμε παράδοση εἶναι ἡ γνήσια ζωὴ τοῦ Πατρός. Ἐκφράζουμε λοιπὸν τὴν Παράδοση, μιλᾶμε γιὰ Παράδοση, σημαίνει ἐκφράζουμε τὸν Πατέρα, μιλᾶμε γιὰ τὸν Πατέρα. Ἄλλη διέξοδος ἢ λύση δὲν ὑπάρχει»[870]. Γιὰ νὰ ἔχει λοιπὸν ὁ ἀναγνώστης τὴν δυνατότητα εὔκολα νὰ προστρέχει σ' αὐτὴν τὴν Παράδοση, σ' αὐτὰ τοῦ Μ. Πατρός, κρίθηκε σκόπιμο νὰ ἀποτελέσουν ἰδιαιτέρα ἑνότητα, στὴν ὁποία περιέχονται οἱ ἑξῆς ἐπὶ μέρους ὑποενότητες:

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν. Καταχωροῦνται σχετικὰ ἀποσπάσματα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ μολυσμοῦ.

Ὁ Μ. Βασίλειος, ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του. Οἱ σύγχρονοι αἱρετικοὶ τοῦ Ἁγίου ἦταν οἱ Ἀρειανοὶ οἱ ὁποῖοι ἀπετελοῦντο ἀπὸ τρεῖς κύριες ὁμάδες: Ἀνομοίους, Ὁμοίους καὶ Ὁμοιουσιανούς. Ἄλλοι αἱρετικοὶ ἦταν ὁ Ἀπολινάριος Λαοδικείας καὶ οἱ ὀπαδοί του, ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας καὶ οἱ Μαρκελλιανοὶ καὶ ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας. Μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια κείμενα τοῦ Μ. Βασιλείου καταδεικνύεται ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ εἶχαν κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη καὶ μάλιστα γιὰ τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν. Προσκομίζονται κείμενα ποὺ ἀναφέρονται σ' αὐτὸν τὸν μολυσμὸ τὰ ὁποῖα καὶ διασαφηνίζουν ὅτι τὸν ἐννοεῖ ὡς μολυσμὸ ἐκ τῆς διδασκαλίας τους, ὅταν γίνει ἀποδεκτὸ

870 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., Μ. Βασίλειος, σ. 89.

τὸ φρόνημά τους ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ γενικώτερα ἀπὸ τὴν ὅλη ζωὴ καὶ συμπεριφορά τους ὡς παράδειγμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ σὰν μολυσμὸ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν χωρὶς οἱ Ὀρθόδοξοι νὰ ἀλλάξουν τὸ φρόνημά τους - αὐτὴν τὴν ἑρμηνεία δίδουν καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἑρμήνευσαν τὸν Μ. Βασίλειο, ὡς πρὸς αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν ἐν γνώσει μὲ τοὺς αἱρετικούς -. Δύο μολυσμοὶ ποὺ διακρίνονται μεταξύ τους καὶ ποὺ ἔχουν τὴν ἔννοια τῆς συγκατακρίσεως τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τῶν αἱρετικῶν.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Ἐπειδὴ ὅλοι αὐτοὶ ποὺ καταγράφηκαν ἀνωτέρω, ὡσὰν αἱρετικοὶ ποὺ ἦταν, φρονοῦσαν ξένα δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ὁ ἱερὸς Πατὴρ τοὺς διέκοψε τὴν κοινωνία· αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν πράξη του. Καταχωροῦνται καὶ ἀποσπάσματα τοῦ Ἁγίου στὰ ὁποῖα ἐντέλλεται τὴν ἀνωτέρω ἀρχή· αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν διδασκαλία του. Αὐτὰ τὰ δύο, διδασκαλία καὶ ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας ὡς πράξη, εἶναι ἡ ἄμεση συνέπεια γιὰ τὸν κλεινὸ καὶ ἅγιο Ἱεράρχη τῆς ἀποφυγῆς τοῦ συμμολυσμοῦ ἐκ τῶν αἱρετικῶν.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτω ἀκοινώνητος ἔστω». Καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ἐντέλλεται ὁ Μ. Πατὴρ στὶς ἐπιστολές του. Καὶ μάλιστα τὸ «αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν «ἀκοινωνήτῳ», τὸν ἀκοινώνητο τὸν ἐκλαμβάνει καὶ ἀπὸ ἀκαθαίρετο.

β) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν.

Ὁ Μ. Βασίλειος σὲ ἐπιστολή του ἀναφέρεται ρητῶς σ' αὐτὸν τὸν μολυσμὸ ἐκ τῶν Ἀρειανῶν ὡς ἑξῆς: «Σιγᾷ μὲν γὰρ τῶν εὐσεβούντων στόματα, ἀνεῖται δὲ πᾶσα βλάσφημος γλῶσσα· **ἐβεβηλώθη τὰ ἅγια**, φεύγουσι τοὺς εὐκτηρίους οἴκους οἱ ὑγιαίνοντες τῶν λαῶν ὡς ἀσεβείας διδασκαλεῖα, κατὰ δὲ τὰς ἐρημίας πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Δεσπότην μετὰ στεναγμῶν καὶ δακρύων τὰς χεῖρας αἴρουσιν»[871]. Ἐβεβηλώθησαν τὰ ἅγια, γράφεται ὑπὸ τοῦ Οὐρανοφάντορος καὶ σημαίνει ἔχουν καταστεῖ ἀκάθαρτα, δηλαδὴ ἔχασαν τὴν καθαρότητά τους, ὅ,τι καὶ στὰ πρακτικὰ τῆς Ε'

871 ΒΕΠΕΣ 55, 123 / CI, 201 / ΕΠΕ 3, 88.

Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἴδαμε (βλ.σσ. 45, 174). Ὁ δὲ ὀρθόδοξος λαὸς φεύγει ἀπὸ τοὺς ναοὺς ὡς ἀσεβείας διδασκαλεῖα καὶ προσφεύγει στὶς ἐρημιὲς γιὰ νὰ προσευχηθεῖ[872]. Ἐπὶ πλέον, **ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης**

---

872 Πράγματι ἀπέφευγαν τὴν κοινωνία τῶν ἀκαθαιρέτων Ἀρειανῶν οἱ Ὀρθόδοξοι, ὡς γράφει ὁ Μ. Πατήρ. Ἐνδεικτικῶς, ὁρισμένες τέτοιες περιπτώσεις μετὰ τὴν Α′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Δύο λαϊκοὶ τότε ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὴν ἀσκητικὴ πολιτεία, Φλαβιανὸς (ὁ μετέπειτα ὑπὸ τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς χειροτονηθεὶς ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας) καὶ Διόδωρος (ὁ μετέπειτα Ἐπίσκοπος Ταρσοῦ), ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεώς τους Ἀντιοχείας Λεόντιος (344-358) χειροτόνησε τὸν ἀνόμοιο ἀρειανὸ Ἀέτιο σὲ Διάκονο τοῦ διέκοψαν τὴν κοινωνία, βλ. ΦΕΙΔΑ Β.,Ἐκκληστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 499, διότι τότε ἀντελήφθησαν ὅτι ὑποστήριζε τὸν ἀρειανισμό.Ἦταν κρυψίνους ὁ Λεόντιος ὡς γράφει ὁ Θεοδώρητος, «τὴν δὲ γνώμην κρυψίνους, καὶ τὰς ὑφάλους πέτρας μιμούμενος», PG 82, 1021. Οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες εἶχαν μεγάλη ἐπίδραση στὸν λαὸ τῆς Ἀντιοχείας.

Ὅταν ὁ Μ. Ἀθανάσιος, στὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Δύση (2^{α} ἐξορία) στὴν Ἀλεξάνδρεια (346), περνώντας ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια δὲν κοινώνησε μὲ τὸν Λεόντιο διότι τὸν θεωροῦσε ὡς ἀρειανόφρονα, βλ. ΦΕΙΔΑ Β., ἔνθ.ἀν., σ. 499. Καὶ στὸ πέρασμά του αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια συναντήθηκε μὲ τὸν αὐτοκράτορα Κωνστάντιο ὁ ὁποῖος τοῦ ζήτησε ναὸ στὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ νὰ ἐκκλησιάζονται οἱ Ἀρειανόφρονες. Τότε ὁ Μ. Ἀθανάσιος ζήτησε καὶ αὐτὸς ναὸ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους (Εὐσταθιανοὺς) στὴν Ἀντιόχεια διότι ἀπέφευγαν τὴν κοινωνία τῶν ἑτεροδόξων, «εἰσὶν οἱ τὴν κοινωνίαν τῶν ἑτεροδόξων ἡμῖν ἀποφεύγοντες», ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ PG 67, 1100.

Μέχρι τὴν Σαρδικὴ σύνοδο (343) ἡ Δύση μὲ τὴν Ἀνατολὴ ἦταν σὲ κοινωνία διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι στὴν Ἀνατολὴ φρονοῦσαν παραπλησίως. Μετὰ τὴν σύνοδο ἀντελήφθησαν οἱ Δυτικοὶ ὅτι πρόκειται περὶ αἱρετικῶν καὶ διέκοψαν κοινωνία. «Εἰ γὰρ καὶ πρότερον περὶ τὸ δόγμα διεφέροντο, ἀλλ′ οὖν ἀλλήλοις συγκοινωνοῦντες, οὐ μέγα τὸ κακὸν ἐποίουν, καὶ παραπλησίως φρονεῖν ἐνομίζοντο», ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ PG 67, 1065. Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀνατολὴ ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ διάσταση τῶν ἀντιφρονούντων.

Ὁ Θεοδώρητος περιγράφει τὴν χειροτονία τοῦ Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, βλ. PG 82, 1132. Μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ Αὐξεντίου Ἐπισκόπου αὐτῆς τῆς πόλεως, ὁ ὁποῖος ἦταν ἡγέτης τῶν Ἀρειανοφρόνων στὴν Δύση, εἶχε δημιουργηθεῖ ἀναστάτωση στὴν Ἐκκλησία τῆς πόλεως ὅπου παρευρίσκοντο οἱ Ὀρθόδοξοι μὲ τοὺς Ἀρειανόφρονες. Καὶ ἡ κάθε μερίδα ζητοῦσε νὰ προβληθεῖ ὁ δικός της ὁμόφρων ὡς Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως. Αὐτὴ ἡ συνύπαρξη τῶν ἀντιφρονούντων ἐντὸς τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας δίδει τὴν λαβὴ ὥστε νὰ θεωρεῖται ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν κοινωνία μὲ τὸν Αὐξέντιο καὶ τοὺς Ἀρειανόφρονες. Ὁ Αὐξέντιος ὅμως ἦταν καταδικασμένος ἀπὸ πολλὲς ὀρθόδοξες συνόδους ὡς γράφει ὁ Θεοδώρητος, «Αὐξεντίου γάρ, ὃς τὴν Ἀρείου μὲν εἰσεδέξατο λώβην, Μεδιολάνου δὲ τὴν Ἐκκλησίαν πεπιστευμένος, ἐν πλείσταις ἀπεκηρύχθη συνόδοις,...», PG 82, 1132 / Βλ. ἐπίσης Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ «περὶ τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμίνῳ τῆς Ἰταλίας,...», PG 26, 697 / ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ PG 67, 1349 / Καὶ ΣΚΟΥΤΕΡΗ Κ., Ἱστορία δογμάτων, τ.2, σσ. 137-138. **Δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ τὸν εἶχαν κοινωνικὸ οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς πόλεως Μεδιολάνων, ὄχι μόνον γιατὶ ἦταν αἱρετικὸς ἀλλὰ καὶ διότι ἦταν καταδικασμένος ἀπὸ συνόδους. Οὔτε μπορεῖ νὰ εἶχαν κοινωνικοὺς τοὺς Ἀρειανόφρονες ποὺ κοινωνοῦσαν μαζί του, ὄχι μόνον γιατὶ ἦταν Ἀρειανόφρονες ἀλλὰ καὶ διότι κοινωνοῦσαν μὲ ἤδη καταδικασθέντα αἱρετικό.**

«Οἰκονομίας δὲ λόγῳ οὐδέποτε παρατρέψαι ἠνέσχοντο τὴν κατὰ Ἀρείου τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ψῆφον ἡ τῶν Ὀρθοδόξων ἀρχιερέων ἀπό τε Δυσμῶν καὶ Αἰγύπτου θειοτάτη ὁμήγυρις, καὶ κοινωνῆσαι αὐτῷ καὶ τοῖς κατ′ αὐτόν. Εἰ γὰρ καί τινες αὐτοῖς ὤφθησαν κεκοινωνηκότες καὶ ἀποδεξάμενοι αὐτούς, καὶ οὐκ ἐν ὀλίγῳ, ἀλλ′ ἐν πολλῷ χρόνου διαστήματι, πλὴν οὗτοι οὔτε ψήφῳ Ὀρθοδόξων συνοδικῇ πειθόμενοι τοῦθ′ οὕτως ἐποίησαν, οὐθ′ ὡς μὴ ἀθωωθεῖσιν ἀπὸ τῆς συνοδικῆς κατακρίσεως αὐτοῖς ἐκοινώνησαν. **Ἀλλ′ ἤτοι ἐν προσχήματι προβάτου δορᾶς, λύκους ἐγκρύπτοντι ἅρπαγας καὶ κύνας βαρεῖς, ἢ ὑπολήψει διὰ τῆς ῥαδιουργηθείσης αὐτῶν ἀθωώσεως, ὡς ὅμοιοι εἰσὶν αὐτοῖς, ἢ βασιλέως ἐπιταγῇ τὰ οἰκτρότατα σφοδρῶς ἀπειλούσῃ τοῖς μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς αἱρουμένοις, εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο. Καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως ἀποδεχθέντας εὑρεῖν, ὡς ἅπαν τὸ πρὸς ἑσπέραν καὶ πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν τότε μὲν πάροικον πολυάριθμον στῖφος, νῦν δὲ θριαμβεῦον ἐν οὐρανοῖς ἀριδηλότατα δείκνυσι τοῖς ἁπανταχοῦ ἐπιστέλλον ἐπισκόποις.**

Ἠνέσχετο δὲ τότε καὶ ἡ τῶν Ἀντιοχέων Ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς τῶν Ἀρειανῶν βδελυρίας ἐπὶ τριακονταετηρίδα κατὰ Θεοδώρητον (ἐκκλησ. ἱστορ. λόγ.βῳ, κεφ. κζῳ) ὑποκρυπτομένης οὔσης, καὶ τῆς Χριστοῦ εὐωδίας μετὰ τῆς τῶν σωζομένων μερίδος Ὀρθοδόξων ὑποκρινομένης εἶναι. "Πάντες γάρ, φησί, (Μελετ. Ἐκκλ. Ἱστ. βιβλ. δ′, κεφ. θ′) οἱ μετὰ τὸν Εὐστάθιον χρηματίσαντες ἐγκεκρυμμένην εἶχον τὴν τοῦ Ἀρείου αἵρεσιν", δῆλον δ′ ὅτι καὶ οἱ πλείους τῶν μετὰ τὸν μέγα ἐκεῖνον καὶ πανεύφημον, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος συκοφαντηθέντα τε καὶ ἐξορισθέντα Εὐστάθιον, τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας διαδεχθέντες Ἀρειανοὶ ἦσαν τὴν Ὀρθοδοξίαν ὑποκρινόμενοι. Δι′ ὃ καὶ χρηστήν τινα οἱ ἀληθῶς ὀρθοδοξοῦντες μεταβολὴν προσεδέχοντο. Ἐπεὶ δὲ προφανὴς ἡ βδελυρία αὐτῶν ἐγεγόνει, καὶ "εἶδον", ὡς ἱστορεῖ Θεοδώρητος (αὐτ.), " τὴν ἀσέβειαν αὐξανομένην... τῶν πρὸς τὸν Λὼτ ἀνεμνήσθησαν εἰρημένων· ‘σῴζων σῷζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν‘ ". Καὶ ἕνα οὐδένα τῶν ὑπερμάχων τοῦ ὀρθοῦ δόγματος, ὡς ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν ἀπεφάνθη Συνόδῳ, ἀποδεχόμενον ἰδεῖν ἔνι εἰς κοινωνίαν Ἀρειανοὺς ἐν γνώσει καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἑκουσίως, ἀλλ′ ἢ ὡς δέδεικται...

Ὥσπερ οὖν αὐτὸς οὑτοσὶν ὁ μέγας Πατὴρ Ἀθανάσιος οὐδέποτ′ Ἀρειανοῖς κοινωνήσας ὑπὲρ ἅπαντας, κἂν μύριοι ὦσι, τοὺς κοινωνήσαντας κρείσων λογίζεται (κρείσσων γάρ φησιν, εἷς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ μύριοι παράνομοι [Σοφ. Σειρὰχ 16,3]. " **ἀπὸ γὰρ χιλίων ἕνα ἄνθρωπον [φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστὴς ζ′, 29] εὗρον"), ὡς τὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Τ**^{ων} (=300) **Πατέρων ἄτρωτον διατηρήσας δόγμα, καθὰ δή που καὶ ὁ ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ συνόδῳ ἀνέπαφον τοῦτο διαφυλάξας ἁγιώτατος Μᾶρκος Ἐφέσου, πάντων τῶν τότε ὑπογραψάντων κρίνεται κρείσσων.** Οὕτω πάντως καὶ οἱ καθ′ ἑκατέρων τῶν Ἁγίων τουτωνὶ ἀνδρῶν μὴ ὑπογράψαντες, κρείττους πάντων τῶν καθυπογραψάντων ὀρθῶς λογίζονται, κἂν εὐάριθμοι ὦσι. "Πολλοὶ γὰρ φησί, κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί"», ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Αἱ πρὸς τὴν Χριστοφόρου Ἀπολογίαν Ἀνταποκρίσεις, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 684-685-686.

ἀναφερόμενοι στὸ Μ. Βασίλειο, ἑρμηνεύοντάς τον, γράφουν περὶ μολυσμένου ναοῦ ἐκ τῶν αἱρετικῶν, (βλ.σσ. 575-576).

γ) Ο Μ. Βασίλειος, ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ καὶ ἡ σχέση του μὲ τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν αἱρετικῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανούς.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου πρὸς «Ρουφινιανόν», ὅπως εἴδαμε στὸ Κεφάλαιο Β′, ἀναγνώσθηκε καὶ ἑρμηνεύθηκε ὑπὸ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Κατὰ τὴν ἑρμηνεία λοιπὸν αὐτὴ ὅλοι οἱ Ἀρειανοὶ – καὶ οἱ τρεῖς ὁμάδες – εἶχαν κατ' ἀκρίβειαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη πρὸ τῆς μετανοίας τους (καὶ οἱ Ἔξαρχοι, βλ.σσ. 108κ.έ.). Τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ὁ Μ. Βασίλειος τὴν ἀποδέχθηκε, ὡς τὸ λέγει ὁ ἴδιος, στὴν 204 ἐπιστολή του «τοῖς Νεοκαισαρεῦσιν» τὸ θέρος τοῦ 375. Τὸν κατηγόρησε ὁ συγγενής του Ἐπίσκοπος Ἀτάρβιος Νεοκαισαρείας ὅτι ἦταν πολὺ ἐλαστικὸς πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ ἀπαντᾶ ὁ ἱερὸς Πατὴρ ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῶν Ἀρειανῶν ἐκ μέρους του ἔγινε βάση τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Συνόδου τοῦ 362. Ἐδῶ ὑπονοεῖται ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου ἡ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου (γιὰ τὴν τεκμηρίωση του βλ. ὑποσ. 207), ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ δέχεται τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν πρὸ τῆς μετανοίας τους. Ἡ «Ἐπιστολὴ πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπίσκοπον, γραφεῖσαν μετὰ τὴν Σύνοδον τοῦ 362 εἰς ἀπάντησιν ἐρωτήματος, ἔλαβε κανονικὸν κῦρος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκφράζει τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου περὶ τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τὸν Ἀρειανισμόν»[873].

Ἀκόμη ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀνέγνωσε καὶ ἑρμήνευσε καὶ τὴν ἐπιστολὴ 240 τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς «Νικοπολίτας». Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου τῆς Νικοπόλεως Θεοδότου τὸ 375, οἱ Ὀρθόδοξοι κινούμενοι ἀστραπιαία κατάφεραν νὰ ἐγκαταστήσουν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο, τὸν Εὐφρόνιο ἐκ μεταθέσεως ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Κολωνίας. Οἱ Ἀρειανοὶ ὅμως μὲ τὴν χρήση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τοῦ ἐπάρχου Δημοσθένους, χειροτόνησαν διὰ τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας τὸν Φρόντωνα στὴν Νικόπολη ὡς Ἐπίσκοπο, ἀφαιρῶντας ὅλους τοὺς ναοὺς ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους. «Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ

873 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.3, σ. 507.

Θεοδότου ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας μὲ τὴν ἐνθάρρυνσιν τοῦ Βικαρίου (Δημοσθένους) ἐχειροτόνησε καὶ ἐγκατέστησε ὡς διάδοχόν του εἰς τὴν Νικόπολιν τὸν Φρόντωνα, ὁ ὁποῖος ἔκλινε πρὸς τὸν ἀρειανισμόν»[874]. Ὁ Μ. Βασίλειος παρηγορεῖ τοὺς Νικοπολῖτες καὶ τοὺς παροτρύνει στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς αἱρέσεως στὶς ἐπιστολές του 230, 238 καὶ 240. Ἀπόσπασμα τῆς 240 ἐπιστολῆς του ἀνέγνωσε καὶ ἑρμήνευσε ἡ Ζ′ Οἰκουμενική· κατὰ τὴν ἑρμηνεία λοιπὸν αὐτὴν τῆς Συνόδου, εἶχαν κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοὶ πρὸ τῆς μετανοίας τους, (βλ. τεκμηρίωσή του σσ. 114κ.έ.).

Ἀπὸ τὰ μόλις ἀνωτέρω γραφέντα καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἐπιστολὲς ποὺ ἑρμήνευσε ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ καταδεικνύεται ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος ὅλες τὶς ὁμάδες τῶν Ἀρειανῶν τὶς ἐκλαμβάνει ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη πρὸ τῆς μετανοίας τους. Στὸ ὁποῖο συμφωνεῖ καὶ τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμά του τὸ 363 γράφοντας: «Ὅταν ὅμως ἔγινα ἄνδρας καὶ κάνοντας χρήση πολλῶν ἀποδημιῶν καὶ ἀσχολήθηκα, ὅπως ἦταν φυσικό, μὲ πολλὰ πράγματα, κατέμαθα τὴν μεγάλη συμφωνία ποὺ ὑπῆρχε μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἠσχολοῦντο ἐπιμελῶς μὲ τὶς ἄλλες τέχνες καὶ ἐπιστῆμες. Μόνον δὲ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ὁποία πέθανε ὁ Χριστὸς καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐξέχεε πλουσίως τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διαπίστωσα πολλὴ καὶ ὑπερβολικὴ διαφωνία στὶς σχέσεις τῶν περισσοτέρων καὶ στὶς ἀπόψεις τους περὶ τῶν θείων Γραφῶν. Καί, τὸ φρικτωδέστατο ὅλων, **εἶδα τοὺς Προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας** νὰ διαφέρουν τόσο πολὺ μεταξύ τους στὴν γνώμη καὶ δοξασία, νὰ ἀντιτίθενται τόσο πολὺ πρὸς τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διασπῶντας ἀνηλεῶς τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἐκταράσσοντας χωρὶς λύπη τὸ ποίμνιό του, ὥστε τώρα πρὸ πάντων, **ἐπιφυέντων τῶν Ἀνομοίων,** νὰ ἰσχύει καὶ γι' αὐτοὺς ὁ λόγος " Ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν "»[875].

874 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ὁ Μέγας Βασίλειος, σ. 96.

875 Περὶ κρίματος Θεοῦ, PG31, 653 / ΕΠΕ8, 20-22. « Ὡς δὲ γέγονα ἀνήρ, καὶ ἀποδημίαις πολλάκις χρώμενος, πράγμασί τε, ὡς εἰκός, ἐντυγχάνων πλείοσιν, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τέχναις καὶ ἐπιστήμαις τοσαύτην πρὸς ἀλλήλους συμφωνίαν κατεμάνθανον τῶν ἀκριβῶς μετερχομένων ἑκάστην: ἐν μόνῃ δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ ἧς Χριστὸς ἀπέθανε καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὴν πλουσίως ἐξέχεε, πολλήν τινα καὶ ὑπερβάλλουσαν τήν τε πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν πρὸς τὰς θείας Γραφὰς διαφωνίαν τῶν πολλῶν ἐθεώρουν· καὶ τὸ φρικωδέστατον, **αὐτοὺς τοὺς προεστῶτας**

Τό «φρικωδέστατον» ὅλων, κατὰ τὴν ἀντίληψη τοῦ Μ. Πατρός, ἦταν ὅτι οἱ Προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ διαφορετικὸ φρόνημα ποὺ εἶχαν μεταξύ τους καὶ μὲ τὴν ἐναντίωσή τους στὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου διασποῦσαν τὴν Ἐκκλησία. **Οἱ Προεστῶτες ὅμως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι· ὁ Μ. Ἱεράρχης θεωροῦσε ὅλους τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ μάλιστα τοὺς Ἀνομοίους ὡς Ἐπισκόπους. Τὴν σύνοδο τῶν Ὁμοίων στὴν Κπολη τὸ 360 τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Ἐπισκόπους, τὸ ἴδιο καὶ τοὺς Μακεδονιανούς**[876].

Στὴν 263 ἐπιστολή του «Τοῖς Δυτικοῖς» τὸ 377 γράφει ὅτι: « Τὸ μὲν οὖν ἰταμὸν καὶ ἀναίσχυντον τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν φανερῶς ἀπορραγὲν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας»[877]. Σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Οὐρανοφάντορος ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους ἄνευ τῆς καθαιρέσεως. Διότι ἐὰν ἴσχυε αὐτὸ θὰ ἐρχόταν σὲ εὐθεία ἀντίθεση καὶ μὲ τὸν ἴδιο καὶ μὲ τὴν ἑρμηνεία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ τὴν ὁποία ἤδη ἐγράφη ὅτι τοὺς θεωρεῖ ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Ἀλλ' ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια ποὺ ἔχουν τὰ παρεμφερῆ ἀποσπάσματα, περὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας: τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ.σσ. 126κ.έ. καὶ κυρίως 133κ.έ.), τῆς Η' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. στὴν προηγουμένη παρένθεση ὡς πρὸς τὴν παραπομπή), τῆς Σαρδικῆς Συνόδου (βλ. ὑποσ. 249), τοῦ ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (βλ.σσ. 94κ.έ.), τοῦ ἁγίου

αὐτῆς ἐν τοσαύτῃ μὲν τῇ πρὸς ἀλλήλους διαφορᾷ γνώμης τε καὶ δόξης καθεστῶτας, τοσαύτῃ δὲ τῇ πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναντιότητι χρωμένους, καὶ διασπῶντας μὲν ἀνηλεῶς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκταράσσοντας δὲ ἀφειδῶς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς πληροῦσθαι νῦν, εἴπερ ποτέ, **τῶν Ἀνομοίων ἐπιφυέντων,** τὸ ὅτι "Ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν "».

876 Ὡς πρὸς τὴν σύνοδο τῶν Ὁμοίων λέγει: «Οἱ γὰρ πεντακοσίων ἐπισκόπων δόγματι», ΒΕΠΕΣ55, 304 / C3, 80 / ΕΠΕ3, 128. **Ὡς πρὸς τοὺς Μακεδονιανοὺς λέγει: «Ἐπὶ δὲ τῆς Εὐσινόης, ὅτε μετὰ πλειόνων ἐπισκόπων μέλλοντες ὁρμᾶν ἐπὶ Λάμψακον,...**», ΒΕΠΕΣ55, 268 / C3, 14 / ΕΠΕ2, 78.

«Οἱ ὁμάδες τῶν Ὁμοίων, Ἀνομοίων καὶ Ὁμοιουσιανῶν, ὀνομάζονταν καὶ αὐτὲς ἀρειανικὲς γιὰ τὶς γνωστές τους τριαδολογικὲς θέσεις, ἕνεκα τῆς ταύτισης τῶν ὅρων οὐσία καὶ ὑπόσταση. **Πλὴν ὅμως, οἱ ἐν λόγῳ ὁμάδες, γιὰ τὸ χρονικὸ πλαίσιο ποὺ ἐξετάζουμε** (πρὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς σ.σ.), **δὲν εἶναι συνοδικὰ καταδικασμένες...**», ΤΟΥΛΟΥΜΤΣΗ Β., Ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς..., Θδ 3 (2020), 395-396.

877 ΒΕΠΕΣ 55, 328 / C3, 122 / ΕΠΕ2, 44.

Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (βλ.σσ. 496κ.έ.), ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου Πατρὸς ὁ ὁποῖος ἑρμηνεύει σὲ ἄλλα ἀποσπάσματά του τί ἐννοεῖ.

Στὴν 204 ἐπιστολή του «Τοῖς Νεοκαισαρεῦσιν», ποὺ ἤδη μνημονεύσαμε ἀνωτέρω, γράφει: « Ὥστε ὁ τὴν πρὸς ἡμᾶς κοινωνίαν ἀποδιδράσκων μὴ λανθανέτω ὑμῶν τὴν ἀκρίβειαν πάσης ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπορρηγνύς». Ὅποιος δὲν κοινωνεῖ μαζί του ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐδῶ ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ὅποιος δὲν κοινωνεῖ μαζί του δὲν κοινωνεῖ μὲ τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περιγράφει μόλις ἐκεῖ στὴν ἴδια συνάφεια, στὴν ἴδια παράγραφο, ποιὸ εἶναι αὐτὸ τὸ «ὑγιαῖνον» μέρος τῆς Ἐκκλησίας, (βλ. περὶ αὐτοῦ τοῦ ὑγιαίνοντος μέρους στὴν οἰκεία ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 553κ.έ., ἀλλὰ καὶ κατωτέρω σσ. 582κ.έ.).

«Δικαιότερον δὲ τὰ καθ' ἡμᾶς κρίνεσθαι μὴ ἐξ ἑνὸς ἢ δευτέρου τῶν μὴ ὀρθοποδούντων πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόπων συνημμένων ἡμῖν χάριτι τοῦ Κυρίου. Ἐξετασθῶσι δὲ Πισίδαι, Λυκάονες, Ἰσαῦροι, Φρύγες ἑκάτεροι, Ἀρμενίων ὅσον ἡμῖν ἐστι πρόσοικον, Μακεδόνες, Ἀχαιοί, Ἰλλύριοι, Γάλλοι, Σπάνοι, Ἰταλία σύμπασα, Σικελιῶται, Ἄφροι, **Αἰγύπτου τὸ ὑγιαῖνον,** τῆς Συρίας ὁπόσον λείψανον· οἵτινες πέμπουσί τε πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ πάλιν δέχονται παρ' ἡμῶν. Ὧν ἐστιν ὑμῖν ἔκ τε τῶν ἐκεῖθεν φερομένων γραμμάτων μαθεῖν καὶ ἐκ τῶν ἐντεῦθεν πάλιν ἀντιπεμπομένων αὐτοῖς διδαχθῆναι ὅτι σύμψυχοι πάντες ἐσμέν, τὸ ἓν φρονοῦντες»[878].   Καὶ ἀμέσως μετὰ ἐπιφέρει τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα ποὺ παραθέσαμε, ὅποιος δὲν κοινωνεῖ μαζί του ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν περιοχῶν ποὺ ἀναφέρει ὁ Μ. Βασίλειος ἦταν κοινωνικοὶ μαζί του, [γιὰ τὴν Αἴγυπτο γράφει αὐτολεξεὶ τὸ «ὑγιαῖνον» (ἐννοεῖται μέρος τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας)]. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ ὑπόλοιποι Ἐπίσκοποι ποὺ δὲν ἦταν κοινωνικοὶ μαζί του ὅτι ἔπαψαν νὰ εἶναι Ἐπίσκοποι, δηλαδὴ ἔχασαν τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἄνευ τῆς καθαιρέσεως. Μαζί του δὲν κοινωνοῦσε καὶ ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας καὶ οἱ ὀπαδοί του, ὁ ὁποῖος Παυλῖνος εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Ἂν ἐπειδὴ δὲν κοινωνοῦσε μετὰ τοῦ Ἁγίου εἶχε κυριολεκτικῶς ἀποκοπεῖ τῆς Ἐκκλησίας, τότε ἔπρεπε νὰ εἶχε χάσει τὴν ἱερωσύνη του μιᾶς καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει ἱερωσύνη.

878 ΒΕΠΕΣ 55, 238 / C2, 179-180 / ΕΠΕ3, 172.

Μαζί του δὲν κοινωνοῦσε καὶ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας· ἐὰν ἐπειδὴ δὲν κοινωνοῦσε μετὰ τοῦ Ἁγίου ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ἔπρεπε ὁ Μ. Πατὴρ νὰ τὸν συγκατατάξει μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀποκοπεῖ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς γράφει στὴν 263 ἐπιστολή του ποὺ παρετέθη ἀνωτέρω. Καὶ ὄχι νὰ τὸν συναριθμήσει μὲ τὸν Παυλῖνο Ἀντιοχείας ὡς ἐντὸς Ἐκκλησίας, (βλ.σ. 569).

Μαζί του δὲν κοινώνησαν γιὰ ἕνα διάστημα ὁ ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος Θεόδοτος Νικοπόλεως μαζὶ μὲ ἄλλους Ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ ὁ ἱερὸς Πατὴρ κοινώνησε μὲ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας τὸ 372, ἂν καὶ τὸν ἐνημέρωσαν ὅτι εἶναι δόλιος καὶ αἱρετικός, τοῦ διέκοψαν τὴν κοινωνία[879]. Ὅταν βεβαίως ἀντιλήφθηκε ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης περὶ τίνος πρόκειται περὶ τοῦ Εὐσταθίου καὶ διακόπηκαν οἱ σχέσεις μαζί του τότε ἀποκαταστάθηκε ἡ κοινωνία μὲ τὸν Θεόδοτο καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Ἐπισκόπων. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι δὲν σημαίνει ὅτι ἔχασαν τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ἐπειδὴ δὲν κοινωνοῦσαν μὲ τὸν Μ. Βασίλειο.

Μαζί του δὲν κοινωνοῦσε καὶ ὁ συγγενής του Ἐπίσκοπος Ἀτάρβιος Νεοκαισαρείας, γιὰ τὸν ὁποῖο κυρίως ἐγράφη τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα τοῦ Μ. Πατρὸς περὶ τοῦ ὅποιος δὲν κοινωνεῖ μαζί του ἀποκόπτεται τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀτάρβιος εἶχε ἐπηρεάσει τὸν λαὸ τῆς Νεοκαισαρείας καὶ δὲν κοινωνοῦσε μὲ τὸν Μ. Βασίλειο. Τὸ ὅτι τὸν Ἀτάρβιο τὸν θεωρεῖ ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, μολονότι δὲν κοινωνοῦσε μαζί του, φαίνεται ἀπὸ τοῦ ὅτι τοῦ ζητεῖ νὰ γίνουν κοινωνικοὶ ὅταν ἀκόμη δὲν εἶχε ἀντιληφθεῖ ὅτι εἶναι Μαρκελλιανός. «Κατὰ τὸ 371 ὁ Μ. Βασίλειος δὲν ἐσκέπτετο, ὅτι αἰτία τῆς ψυχρότητος καὶ ἐχθρότητος ταύτης (τοῦ Ἀταρβίου) ἠδύνατο νὰ εἶναι δογματικαὶ διαφοραί, ὡς συνέβη ἀργότερον τὸ 375»[880], (γιὰ τοὺς Μαρκελλιανοὺς

---

879 «Οὐκ οἶδα γὰρ ὅτι παθὼν ὁ αἰδεσιμώτατος ἀδελφὸς ἡμῶν Θεόδοτος, ὁ ἐπαγγειλάμενος ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς πάντα συμπράξειν καὶ προθύμως ἡμᾶς ἀπὸ Γητασῶν ἐπὶ Νικόπολιν καταγαγών, ἐπειδὴ εἶδεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς πόλεως, οὕτως ἐβδελύξατο καὶ οὕτως ἐφοβήθη τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν **ὡς μήτε εἰς ἑωθινὴν εὐχὴν μήτε εἰς ἑσπερινὴν ἀνασχέσθαι ἡμᾶς παραλαβεῖν**, δίκαια μὲν ποιῶν ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ πρέποντα τῷ ἐμῷ βίῳ, οὐ λυσιτελοῦντα δὲ τῇ κοινῇ καταστάσει τῶν Ἐκκλησιῶν βουλευόμενος. Τὴν δὲ αἰτίαν τούτων προέφερεν ἡμῖν ὅτι ἠνεσχόμεθα εἰς κοινωνίαν τὸν αἰδεσιμώτατον ἐπίσκοπον Εὐστάθιον παραδέξασθαι», ΒΕΠΕΣ 55, 130 / C1, 214 / ΕΠΕ2, 118-120. «Ὁ Θεόδοτος Νικοπόλεως διέκοψε τὴν κοινωνία μὲ τὸν Μ. Βασίλειο, γιατὶ κοινωνοῦσε μὲ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας», ΠΕΤΡΟΥ Ι, , Ἑνότητα καὶ διάσπαση τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, σ. 81 ὑποσ. 60.

880 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ., ὁ Μέγας Βασίλειος ὡς ἐκκλησιαστικὸς πολιτικός, σ. 123.

βλ. κατωτέρω). Καὶ ἐκεῖ στὴν ἴδια ἐπιστολὴ (204) τὴν Ἐκκλησία Νεοκαισαρείας τὴν ἀποκαλεῖ ὡς Ἐκκλησία καὶ ὡς μεγίστη Ἐκκλησία μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ποὺ προΐστατο ὁ ἴδιος ὁ ἱερὸς Πατήρ. Ἐὰν οἱ Νεοκαισαρεῖς, ἐπειδὴ δὲν κοινωνοῦσαν μαζί του, ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας τότε δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποκαλεῖ ὡς Ἐκκλησία αὐτοὺς ποὺ ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας. «Μὴ ἀγάγητε ἡμᾶς εἰς ἀνάγκην σκυθρωπόν τι βουλεύσασθαι περὶ τῆς φιλτάτης ἡμῖν Ἐκκλησίας (τῆς Νεοκαισαρείας σ.σ.), ...ὅτι αἰτίας οὐκ οὔσης αἱ μέγισται τῶν Ἐκκλησιῶν (Καισαρείας καὶ Νεοκαισαρείας σ.σ.) καὶ ἐκ παλαιοῦ πρὸς ἀλλήλας ἀδελφῶν τάξιν ἐπέχουσαι αὗται νῦν διεστήκασι»[881].

Ἀλλ' ὁ Μ. Πατὴρ καὶ στὸν ἀνατρεπτικό του λόγο κατὰ τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου, φαίνεται μὲ τὸν πιὸ ξεκάθαρο τρόπο τί ἐννοεῖ ὅταν γράφει ὅτι οἱ αἱρετικοὶ ἐξέρχονται τῆς Ἐκκλησίας. Γράφει τὸ 364 (τότε ἐπερατώθη ἡ συγκεκριμένη ἐργασία τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου) γιὰ ὅλη τὴν παράταξη τῶν Ἀρειανῶν καὶ συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ Εὐνόμιος, ἀφοῦ σ' αὐτὸν ἀναφέρεται ὁ ἀνατρεπτικὸς λόγος τοῦ Οὐρανοφάντορος. Οἱ Ἀρειανοὶ εἶχαν ἤδη δημιουργήσει ἴδια παρασυναγωγὴ καὶ ἦταν χωρισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐνόμιος εἶχε δημιουργήσει ἴδια παρασυναγωγὴ χωριζόμενος ὄχι μόνον τῶν Ὀρθοδόξων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ὑπολοίπων Ἀρειανῶν (τὸ 364 καὶ μετὰ ἄρχισε νὰ χαλαρώνει τὸ κίνημα τῶν Ἀνομοίων κατὰ τὸν Ἀρχιμ. Παρθένιο Πολάκη, βλ. Θλ 24 (1953), 78, τότε τὰ γράφει αὐτὰ ὁ Μ. Πατήρ). **«Ὁ λόγος μου ἀναφέρεται σ' ὁλόκληρη τὴν παράταξη - ὁμάδα τῶν Ἀρειανῶν, ἡ ὁποία λόγῳ τοῦ ὅτι κοινωνεῖ μὲ τὴν ἀσέβεια, ὡς μέλος ἄρρωστο ἀποκόπηκε ἀπὸ τὸ ὑγιὲς σῶμα τῆς Ἐκκλησίας»[882]. Ἐὰν εἶχαν ἀποκοπεῖ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ ἰδιαιτέρως οἱ Ἀνόμοιοι τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἔχασαν τὴν ἱερωσύνη τους, ἔπρεπε νὰ γράψει ὁ Ἅγιος ὅτι ἀποκόπηκαν ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ ὑγιὲς σῶμα Της,** (ἄλλωστε τοὺς Ἀνομοίους τοὺς θεωρεῖ ὡς Ἐπισκόπους βλ. ἀνωτέρω). Αὐτὸ δείχνει ὅτι οἱ αἱρετικοὶ μὲ τὴν αἵρεσή τους διασποῦν τὴν Ἐκκλησία σὲ δύο σώματα (=ποίμνια,

---

881 ΒΕΠΕΣ 55, 238 / C2, 180 / ΕΠΕ3, 172.

882 PG29, 504-505 / ΕΠΕ 10, 36. «Κοινὸς γάρ μοι ὁ λόγος πρὸς ἅπαν ὁμοῦ τὸ σύνταγμα, τὸ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀσεβείας, ὥσπερ τι μέλος νενοσηκὸς τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἀποῤῥαγέν».

προσοχὴ δὲν γίνονται δύο Ἐκκλησίες), τὸ ἕνα εἶναι τῶν Ὀρθοδόξων, τὸ ὑγιὲς καὶ τὸ ἄλλο τῶν αἱρετικῶν, τὸ νοσοῦν, («ὑγιαῖνον μέρος» καὶ ἀλλοῦ γράφει γιὰ «τὸ μέρος τὸ νενοσηκὸς» τῆς Ἐκκλησίας).

Ὡς πρὸς τὸν Μάρκελλο Ἀγκύρας καὶ τοὺς Μαρκελλιανούς.

Γιὰ τὸν Μάρκελλο Ἀγκύρας ὁ Μ. Ἱεράρχης στὴν 265 ἐπιστολή του «Εὐλογίῳ Ἀλεξάνδρῳ Ἀδελφοκρατίωνι ἐπισκόποις...», τὸ 377, γράφει: «Ἀλλ' ἐπειδὴ δογμάτων ἕνεκεν ἀσεβῶν ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνος,....»[883]. Καὶ γιὰ τοὺς Μαρκελλιανοὺς στὴν 266 ἐπιστολή του «Πέτρῳ ἐπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας», τὸ 377, γράφει: «ὡς μὴ αὐτοὺς ἡμᾶς ὀνειδίζεσθαι Μαρκελλιανοῖς προσκεχωρηκέναι, ἀλλ' ἐκείνους μέλη γενέσθαι τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ»[884]. Καὶ ἐδῶ ὁ Μ. Βασίλειος γιὰ τοὺς Μαρκελλιανούς, στὸ νὰ γίνουν μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἐννοεῖ νὰ κοινωνήσουν μὲ τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας καὶ οἱ Μαρκελλιανοὶ εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη.

«Ἀπήλαυε δὲ (ὁ Μάρκελλος) ἐπίσης ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῶν Δυτικῶν. Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπέκρινε τοὺς Δυτικούς, διότι τὸ 341, κολακευθέντες ἀπήλλαξαν πάσης κατηγορίας τὸν Μάρκελλον· ὡς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ὅμως, ὁ ὁποῖος εἶχε συνδεθῆ μαζί του κατὰ τοὺς κοινοὺς ἀντιαρειανικοὺς ἀγῶνας των, ἦτο πλήρης συμπαθείας. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Βασίλειος ἐπηρέασε κάπως τὸν Ἀθανάσιον, ὡς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ 371 πρεσβεία Μαρκελλιανῶν τῆς Ἀγκύρας ὑπὸ τὸν διάκονον Εὐγένιον ἐχρειάσθη νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, διὰ νὰ ζητήση τὴν προστασίαν τοῦ Ἀθανασίου. Εἰς τὴν ἔκθεσιν πίστεως τὴν ὁποίαν ὑπέβαλον οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι, γραφεῖσαν πιθανῶς καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἀθανασίου, ἀπεκήρυσσον ὄχι μόνον τὸν Ἄρειον, ἀλλ' ἐπίσης τὸν Σαβέλλιον, τὸν Παῦλο Σαμοσατέα καὶ τὸν Φωτεινὸν Σιρμίου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Βασιλείου οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μαρκέλλου κατέλαβον τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀγκύρας διὰ τοῦ συγγενοῦς τοῦ πρώτου Ἀταρβίου. **Ἐξ ἄλλου ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας, εὐνοούμενος τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνεγνώρισε τὴν**

883 ΒΕΠΕΣ 55, 333 / C3, 131 / ΕΠΕ3, 76.
884 ΒΕΠΕΣ 55, 335/ C3, 134 / ΕΠΕ1, 386.

Ἐκκλησίαν του, ὡς ἀποτέλεσμα ἐνεργειῶν αἰγυπτίων ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐξόριστοι εἰς τὴν Διοκαισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πέτρου, διαδόχου τοῦ Ἀθανασίου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας. Κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Ἐπιφανίου ἀπέθανε δύο περίπου ἔτη μετὰ τὸ 374, εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν περίπου ἐτῶν. Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Βασιλείου οἱ ὀπαδοί του κατεδικάσθηκαν διὰ τοῦ κανόνος 1 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐξέλιπον ἐντὸς ὀλίγου χρόνου»[885].

« Ὁ Βασίλειος ἐζήτει καταδίκην τοῦ Παυλίνου Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Μαρκέλλου Ἀγκύρας, παραλλήλως δὲ ἀναγνώρισιν τοῦ Μελετίου εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, πράγματα ἀδύνατα διὰ τὸν Ἀθανάσιον, **ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπανέλαβε τὴν ὑποστήριξίν του πρὸς Εὐσταθιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας καὶ τοὺς Μαρκελλιανούς, ἀκόμη καὶ διὰ συνόδου**»[886].

«Τὸ 371 ἡ μαρκελλιανικὴ ἐκκλησία τῆς Ἄγκυρας, ὅπου ζοῦσε ἀκόμη ὁ Μάρκελλος, συνέταξε μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ ἀγνώστου ἄλλοθεν διακόνου Εὐγενίου (ἢ Ὑγίνου) "Ἔκθεσιν πίστεως ὀρθῆς". Εἰδικὴ πρεσβεία παρουσίασε τὸ σύντομο κείμενο στὸν Μ. Ἀθανάσιο, γιὰ νὰ ἀπαλλάξει αὐτὸς τὴν μαρκελλιανικὴ ἐκκλησία ἀπὸ τὶς κατηγορίες γιὰ κακοδοξία. Εἶναι πολὺ σημαντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν "Ἔκθεσιν" ἄμεσα καταδικάζονται δοξασίες τοῦ Μαρκέλλου... Ἡ πρεσβεία καὶ ὁ συντάκτης τῆς "Ἐκθέσεως" Εὐγένιος μετέφεραν καὶ ὑποστήριξαν αὐτὰ μὲ ἐντολὴ τῆς Ἐκκλησίας τους τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Βασίλειος (Ἐπιστ. 69, 2·80·82) ζητοῦσε τὴν καταδίκη τοῦ Μαρκέλλου, **τὸν ὁποῖο τελικὰ ὁ Ἀθανάσιος δὲν καταδίκασε.** Τὴν στάση τοῦ Ἀθανασίου θὰ κατανοούσαμε ἴσως, ἂν ὁ Εὐγένιος πληροφόρησε ὅτι ἡ "Ἔκθεσις" εἶχε τὴν σύμφωνη γνώμη τοῦ Μαρκέλλου. Ἀλλὰ ἐκεῖ δὲν σημειώνεται κάτι τέτοιο. Πάντως, ἀφοῦ δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Μαρκέλλου, συνετὸ εἶναι νὰ δεχτοῦμε ἢ ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχε πλέον γνώμη (ἕνεκα γήρατος ἢ παραμερισμοῦ) ἢ ὅτι δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ διαδηλώσει τὴν ἀλλαγὴ τῶν φρονημάτων του. Ἄλλωστε, ἐὰν εἶχε ὄντως ἀλλάξει φρόνημα, ἐὰν εἶχε ἐξέλιξη δηλωμένη καὶ ἀποφασιστικὴ στὴν θεολογία του, ὅπως νομίζει ὁ τελευταῖος ἐρευνητὴς τοῦ θέματος M. Tetz (ZNW 64 [1973] 73-121), θὰ ἦταν πολὺ

885 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., τ.3, σσ. 457-458.
886 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ. ἀν., τ.3, σ. 483.

δύσκολο νὰ ἑρμηνεύσουμε τὴν προσωπικὴ καταδίκη του στὴν Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (381)»[887].

Ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας δὲν καταδικάσθηκε ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιο καὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς Ἐπισκόπους. Οἱ Μαρκελλιανοὶ ἀναγνωρίστηκαν ὡς Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιο, ἀπὸ τὸν διάδοχό του στὸν θρόνο Πέτρο, ἀπὸ Ἀλεξανδρινοὺς Ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν Παυλῖνο Ἀντιοχείας. Ὁ δὲ Μ. Βασίλειος στὴν 239 ἐπιστολή του «Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων» τὸ 376, γράφει ὅτι οἱ Δυτικοὶ βεβαίωσαν τὴν αἵρεση τοῦ Μαρκέλλου: «Καὶ γὰρ ἐὰν μὲν ἱλασθῇ ὁ Κύριος ἡμῖν, ποίας ἑτέρας προσθήκης δεόμεθα; Ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ποία βοήθεια ἡμῖν τῆς δυτικῆς ὀφρύος; Οἳ τὸ ἀληθὲς οὔτε ἴσασιν οὔτε μαθεῖν ἀνέχονται, ψευδέσι δὲ ὑπονοίαις προειλημμένοι ἐκεῖνα ποιοῦσι νῦν ἃ πρότερον ἐπὶ Μαρκέλλῳ· πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἀπαγγέλοντας φιλονεικήσαντες, τὴν δὲ αἵρεσιν δι΄ ἑαυτῶν βεβαιώσαντες»[888].

«Ὁ Μάρκελλος ἔζη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (370-71), ἴσως οὐχὶ εἰς τὴν Ἄγκυραν, ὅπου εἶχεν ἀκόμη ἀρκετοὺς ὀπαδούς. "Ἀλλ΄ ἐπειδὴ δογμάτων ἕνεκεν ἀσεβῶν ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνος, τοὺς ἑπομένους αὐτῷ ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαντας ἐκείνην τὴν αἵρεσιν οὕτω δεκτοὺς γενέσθαι τῇ κοινωνίᾳ".

Ἐὰν ὁ Μ. Βασίλειος ἀπαιτῇ τὴν καταδίκη τοῦ Μαρκέλλου καὶ ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν, πράττει τοῦτο διότι ἡ ὑπὸ τῶν Δυτικῶν ἀναγνώρισις αὐτοῦ καὶ ὑποστήριξις καθίστα τούτους εἰς τὰ ὄμματα τῶν Ἀνατολικῶν ὑπόπτους ὡς Σαβελλιανίζοντας. **Βεβαίως εἰς τὴν Δύσιν δὲν ἤθελον νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν Μάρκελλον λόγῳ τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ Ἀρειανισμοῦ...** Ὁ Μ. Βασίλειος διαβλέπων τὴν κατάστασιν καὶ ὢν ἐνήμερος τῶν πραγμάτων **καὶ τῆς ἑκουσίου ταύτης καὶ ὑπόπτου παρασιωπήσεως τῆς καταδίκης τοῦ Μαρκέλλου, ἀπαιτεῖ ρητῶς ταύτην,** διότι ὡς μετὰ πικρίας μετὰ ταῦτα θὰ ἀναφέρῃ εἰς τὴν 239ην ἐπιστολὴ "ποία βοήθεια ἡμῖν ἐκ τῆς δυτικῆς ὀφρύος; Οἳ τὸ ἀληθὲς οὔτε ἴσασιν, οὔτε μαθεῖν, ἀνέχονται, ψευδέσι δὲ ὑπονοίαις προειλημμένοι ἐκεῖνα ποιοῦσι νῦν ἃ πρότερον ἐπὶ Μαρκέλλῳ· πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἀπαγγέλοντας φιλονεικήσαντες, τὴν δὲ αἵρεσιν δι΄ ἑαυτῶν βεβαιώσαντες", (βλ. τοῦτο καὶ ἀνωτέρω).

887 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., Πατρολογία, τ.2, σ. 350.
888 ΒΕΠΕΣ 55, 293-294 / C3, 60-61 / ΕΠΕ1, 304.

Καὶ δὲν δύναταί τις παρὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν διπλωματικὴν λεπτότητα τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τὴν 69ην ἐπιστολήν του πρὸς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιζητεῖ, ὅπως οὗτος διενεργήσῃ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς τὴν ἐναργῆ καὶ φανερὰν καταδίκην τοῦ Μαρκέλλου, ἐπιδιώκων οὕτω ταυτοχρόνως καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καταδίκην του... **Ἐν τούτοις ὅμως ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ἂν καὶ ἀπεξενώθη αὐτοῦ, καὶ κατεπολέμει τὴν διδασκαλίαν του, δὲν κατεδίκασε τὸν Μάρκελλο ἐπισήμως... οἵτινες** (οἱ Δυτικοὶ) **ὄχι μόνον δὲν κατεδίκασαν τὸν Μάρκελλον, ἀλλὰ καὶ ἐδέχθησαν αὐτὸν εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν**»[889].

Ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας καὶ οἱ Μαρκελλιανοὶ εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἐπὶ Μ. Βασιλείου.

Ὡς πρὸς τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, Ἀπολινάριο Λαοδικείας καὶ Παυλῖνο Ἀντιοχείας:

Ἀλλ΄ ἐνυπόστατο ἱερωσύνη εἶχαν καὶ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας καὶ ὁ Ἀπολινάριος Λαοδικείας καὶ ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν 263 ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, καθὼς αὐτοὺς τοὺς τρεῖς τοὺς ἀντιπαραθέτει διὰ τοῦ ἀντιθετικοῦ συνδέσμου «δὲ» μὲ τὸ «ἰταμὸν καὶ ἀναίσχυντον τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν» τὸ ὁποῖο εἶχε ἀποκοπεῖ τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ γι΄ αὐτοὺς γράφει: «Οἱ δὲ τὴν δορὰν τοῦ προβάτου περιβεβλημένοι καὶ ἐπιφάνειαν ἥμερον προβαλλόμενοι καὶ πραεῖαν, ἔνδοθεν δὲ σπαράσσοντες ἀφειδῶς τὰ Χριστοῦ ποίμνια». Οἱ μὲν Ἀρειανοὶ ἀπεκόπησαν καὶ ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ τρεῖς ἀνωτέρω ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας σπαράσσουν τὰ ποίμνια τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐφ΄ ὅσον εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοὶ ποὺ ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας – δηλαδὴ ποὺ δὲν κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους -, πολὺ περισσότερο εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη αὐτοὶ ποὺ ἦταν ἐντὸς Ἐκκλησίας - δηλαδὴ ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους -. Βεβαίως ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους εἶχαν ἀντιληφθεῖ τὶς αἱρέσεις τους - δὲν ἦταν εὔκολο διότι προσεποιοῦντο - δὲν τοὺς εἶχαν κοινωνικούς, ὅπως ὁ Μ. Βασίλειος ὡς θὰ δοῦμε κατωτέρω.

Τὸ ὅτι ἦταν κοινωνικοὶ μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους οἱ τρεῖς αὐτοὶ αἱρετικοὶ φαίνεται καὶ ἀπ΄ αὐτὸ ποὺ γράφει ὁ ἱερὸς Πατὴρ περὶ τῆς ἤδη ὑπαρχούσης «ἀφυλάχτου κοινωνίας» καὶ ἀπ΄ αὐτὰ ποὺ γράφει

889 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ., ἔνθ.ἀν., σσ. 221-222-223.

πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς: «Γένοιτο δ’ ἄν, εἰ ἐπιστεῖλαι καταξιώσητε πάσαις ταῖς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἐκκλησίαις, τοὺς ταῦτα παραχαράσσοντας, εἰ μὲν διορθοῖντο, εἶναι (δηλαδὴ νὰ συνεχίσουν νὰ εἶναι) κοινωνικούς· εἰ δὲ ἐπιμένειν φιλονείκως βούλοιντο ταῖς καινοτομίαις, χωρίζεσθαι ἀπ’ αὐτῶν», ποὺ σημαίνει ὅτι ἦταν κοινωνικοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους.

Ἐπὶ πλέον γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, ὅτι εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, γράφει ὁ Μ. Πατὴρ στὴν 263 ἐπιστολή του, ὅτι τελευταία ἀποκαταστάθηκε ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη Σύνοδο τῶν Τυάνων τὸ 367, ἀφοῦ παρουσίασε ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Ρώμης Λιβερίου ὅπου ἤδη τὸν ἀποκαθιστοῦσε. Σ’ αὐτὴν τὴν Σύνοδο τῶν Τυάνων προήδρευσε ὁ προκάτοχος στὸν θρόνο Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας τοῦ Ἁγίου, Εὐσέβιος, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε χειροτονήσει ὡς Πρεσβύτερο. Ἀκόμη στὴν Σύνοδο συμμετεῖχε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. «Τῆς συνόδου προήδρευσε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας Εὐσέβιος, ἔλαβον δὲ μέρος οἱ Ἀγκύρας Ἀθανάσιος, Λαοδικείας Πελάγιος, Τύρου Ζήνων, Ἐμέσης Παῦλος, Μελιτηνῆς Ὀτρεύς, ὁ πατὴρ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Ναζιανζοῦ Γρηγόριος καὶ πολλοὶ ἄλλοι "οἱ τὸ ὁμοούσιον πρεσβεύειν ἐψηφίσατο ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τῆς Ἰοβιανοῦ βασιλείας" ἤτοι οἱ ὑπὸ τὸν Μελέτιον Ἀντιοχείας τὸ 364 συνελθόντες ἐπίσκοποι. Ἐὰν ὁ Μ. Βασίλειος συμμετέσχεν ὡς συνοδὸς καὶ σύμβουλος τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἀγνοοῦμεν. Ἐκ τῆς 244,5 ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ δὴ ἐκ τῶν "οὐδὲ ὅτι διὰ τῆς ἑαυτῶν χειρὸς ἐπέδωκαν τῇ ἐν Τυάνοις συνόδῳ τὸ ἀπὸ τῆς Ρώμης βιβλίον, ὅ παρ’ ἡμῖν κατάκειται, τὴν αὐτὴν ταύτην πίστιν ἔχον. Καὶ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν δημηγορίας ἐπελάθοντο, ἥν, εἰς τὸ μέσον καταστάντες τότε ὠδύροντο μὲν τὴν ἀπάτην δι’ ἧς ὑπήχθησαν συνθέσθαι τῷ τόμῳ τῷ παρὰ τοῦ συστήματος Εὐδοξίου συντεταγμένῳ· διότι ταύτην ἐπενόησαν τοῦ σφάλματος ἐκείνου ἀπολογίαν..", φαίνεται ὅτι συμμετέσχε. Τοιαῦται γραμμαὶ γράφονται μόνον ὑπὸ αὐτόπτου μάρτυρος»[890]. **Διὰ τοῦτο ὁ Μ. Ἱεράρχης τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας στὴν 99 ἐπιστολή του «Τερεντίῳ κόμητι», τὸ 372, τὸν ἀποκαλεῖ ὡς «τὸν αἰδεσιμώτατον ἐπίσκοπον Εὐστάθιον»**[891].

890 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ., ἔνθ. ἀν., σ. 205.
891 ΒΕΠΕΣ 55, 130-131 / C1, 214 / ΕΠΕ2, 120.

Ἐπιπρόσθετα γιὰ τὸν Ἀπολινάριο Λαοδικείας, ὅτι εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἐπὶ Μ. Βασιλείου, φαίνεται ἀπὸ τοῦ ὅτι δὲν καταδικάσθηκε προσωπικῶς παρὰ μόνον ἀπὸ τὶς Συνόδους τῆς Ἀντιοχείας τὸ 379, τῆς Β’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῆς Ρώμης τὸ 382.

« Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σύνοδος τοῦ 362 κατέκρινε τὰς τάσεις αἱ ὁποῖαι ἐνεφάνιζον τὸν Χριστὸν ὡς ἔχοντα ἀνθρώπινον σῶμα ἄνουν καὶ ἄψυχον, ἀλλ’ εἰς τὴν ἀπόφασίν της δὲν ἤχθη ἐξ ἀφορμῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀπολιναρίου, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο ἐντὸς τῶν τάξεων τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας καὶ δὲν εἶχε συνείδησιν ὅτι διαφωνεῖ μετ’ αὐτῆς· τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶχεν ἀνακινηθῆ τότε αὐτοτελῶς εἰς τὴν Κόρινθον...

Ὁ πάπας Δάμασος, παρασυρόμενος κατ’ ἀρχὰς ἀπὸ ὁμολογίαν τοῦ Βιταλίου, εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸ φρόνημά του ὡς ὀρθόδοξον. Βεβαίως μετέπειτα διεφωτίσθη ἐπαρκῶς ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, **ὑπῆρχε δὲ παλαιότερα ἡ γνώμη ὅτι εἰς σύνοδον τῆς Ρώμης τὸ 377 ἢ 379 κατεδίκασε τὸν Ἀπολινάριον· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Διὰ πρώτην φορὰν κατεδικάσθη οὗτος ἀπὸ τὴν σύνοδον Ἀντιοχείας, τοῦ 379, ὅπου ἐκυριάρχει ἡ προσωπικότης τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλείου Γρηγορίου Νύσσης, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Β’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (381). Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Δύσιν κατεδικάσθη μόλις τὸ 382»**[892].

«Μὲ ἐνέργειες τοῦ Βασιλείου ὁ Ἀπολινάριος καταδικάστηκε στὴν Ρώμη στὸ τέλος τοῦ 377 ἢ στὶς ἀρχὲς τοῦ 378 (Σωζομενοῦ, Ἐκκλησ. ἱστορία ΣΤ’ 25. Θεοδωρήτου, Ἐκκλησ. ἱστορία Ε’ 10). Στὴν σύνοδο κλήθηκαν καὶ ἀπολιναριστὲς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Τιμόθεο, ἐπίσκοπο Βηρυττοῦ, γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὶς ἀντιλήψεις τους, οἱ ὁποῖες καὶ καταδικάστηκαν χωρὶς νὰ γίνει (κατὰ τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα) προσωπικὴ μνεία τοῦ Ἀπολιναρίου (PG13, 352-353).

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀπολιναρισμὸς εἶχε διαδοθεῖ καὶ εἶχε προκαλέσει σάλο στὴν Ἀνατολὴ (Συρία, Παλαιστίνη, Κπολη, Καππαδοκία, Πόντο, Μ. Ἀρμενία καὶ γενικὰ στὴν Μικρασία) μὲ σημαντικὸ ἀριθμὸ ἐπισκόπων στοὺς κόλπους του, ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάστηκε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσει ἀποφασιστικότερα στὴν σύνοδο Ἀντιοχείας τὸ 379 καὶ μετὰ στὴν Β’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (τοῦ 381 καὶ 382). Ἐκεῖ διατυπώθηκε σύντομα ἡ ἀπάντηση στὴν χριστολογικὴ αἵρεση τοῦ Ἀπολιναρίου

892 ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ, ἔνθ.ἀν., τ.4, σσ. 521-522.

καὶ περιλήφθηκαν συλλήβδην οἱ "ἀπολιναριστὲς" στοὺς αἱρετικούς, ἐνῶ σὲ σύνοδο τοῦ 382 στὴν Ρώμη καταδικάστηκε ὁ Ἀπολινάριος προσωπικά»[893].

Ἀκόμη γιὰ τὸν Παυλῖνο Ἀντιοχείας, ὅτι εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, φαίνεται ἀπὸ τοῦ ὅτι τὸν ἀναγνώρισαν ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, ἡ Δύση πρὸ καὶ μετὰ τὴν Β′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἡ ὁποία Δύση ἀναγνώρισε καὶ τὸν Ἐπίσκοπο Εὐάγριο ποὺ χειροτόνησε ἀντικανονικῶς ὁ ἴδιος καὶ μόνος του ὡς διάδοχό του[894]. Μὲ τὸν Παυλῖνο κοινωνοῦσαν καὶ οἱ ἅγιοι: Ἐπιφάνιος Κύπρου καὶ Ἱερώνυμος.

«... δεδομένου μάλιστα ὅτι ὁ Δάμασος εἶχε στὴν Ἀντιόχεια ὡς προστατευόμενό του τὸν Παυλῖνο "Ἀντιοχείας", ποὺ κοινωνοῦσε μὲ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μαρκέλλου Ἀγκύρας καὶ ἀσπαζόταν ἀντιλήψεις τους, ὅπως πληροφοροῦσε σαφῶς ὁ Βασίλειος τὸν Δάμασο (Ἐπιστ. 263,5). Γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἴδιο γράμμα (ἔτους 377) ὁ Βασίλειος κατήγγειλε στὸν Δάμασο τοὺς Εὐστάθιο Σεβαστείας, Ἀπολινάριο καὶ Μάρκελλο, προσθέτοντας καὶ τὸν Παυλῖνο, γιὰ τοὺς ὁποίους "ἀξιοῦσε" καταδίκη ὡς ὅρο γιὰ τὴν ἑνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ζητοῦσε μάλιστα ἡ καταδίκη νὰ γίνει ἀπὸ ὅσους περισσότερους ἦταν δυνατὸ καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν Δάμασο.

Πάντως ὁ Δάμασος, χωρὶς νὰ τὸ θελήσει ἀρχικὰ καὶ χωρὶς νὰ εἶναι ἱκανὸς θεολόγος, ἀναμίχτηκε στὰ θέματα τῆς Ἀνατολῆς καὶ μὲ σύνοδο στὴν Ρώμη (377) καταδίκασε (γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Δύση) τὴν διδασκαλία τῶν Ἀπολιναρίου, Μαρκέλλου Ἀγκύρας καὶ πνευματομάχων. Βέβαια δὲν παραμέρισε καὶ τὸν Παυλῖνο, ὅπως ὑποδείκνυε ὁ Βασίλειος,...»[895].

«Ὁ Δάμασος μάλιστα Ρώμης, πρὶν λήξει τὸ 377, κάλεσε σύνοδο καὶ ἀναγνώρισε τὴν πέτρα σκανδάλου τῆς Ἀνατολῆς, τὸν Παυλῖνο, ὡς κανονικὸ ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας»[896].

893 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., ἔνθ.ἀν., τ.2, σσ. 540-541.
894 «Ὅτε δὲ ὁ πείσμων Παυλῖνος προσήγγιζε πρὸς τὸ τέλος αὐτοῦ (388), ἐχειροτόνησε μόνος αὐτὸς ὡς διάδοχον ἑαυτοῦ Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας τὸν Εὐάγριον, ἐκ τῶν παλαιῶν μαθητῶν τοῦ Διοδώρου Ταρσοῦ. Δυστυχῶς καὶ μετὰ τὴν πρωτάκουστον ἀντικανονικὴν ταύτην πρᾶξιν τοῦ Παυλίνου, τοῦ νὰ χειροτονήσῃ ζῶν διάδοχον ἑαυτοῦ καὶ μόνος, ἡ Ρώμη δὲν ἀνεγνώριζε τὸν Φλαβιανόν», ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, σ. 286.
895 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., ἔνθ. ἀν., τ.2, σ. 470.
896 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., ἔνθ. ἀν., τ.2, σ. 394.

« Τὰς σχέσεις τῶν δυτικῶν πρὸς τὸ Ἀντιοχειακὸν ζήτημα, μετ' ἰδιαιτέρας ὅλως ζωηρότητος ἐχαρακτήρισεν ἡ ἐν Συρίᾳ, περὶ τὴν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐποχήν, πολύκροτος παρουσία τοῦ Ἱερωνύμου, ὅστις τὰ μάλιστα διακεκριμένος ὢν καὶ διαπρεπὴς θεολόγος, διεκήρυσσε πρὸς τοὺς δυτικούς, ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἀνατολῆς ἠρειάνιζε καὶ ὅτι τρεῖς μόνον ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι ὑπῆρχον, ὁ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου καὶ ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας»[897].

«Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ ἡ στάσις του (τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου σ.σ.) εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα τῆς Ἀντιοχείας. Δὲν ἀπεδέχετο τὴν κανονικότητα τῆς τοποθετήσεως εἰς αὐτὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μελετίου, διότι προήρχετο ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν Ὁμοιουσιανῶν καὶ εἶχεν ἐνθρονισθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀκακίου Καισαρείας, ὑπωπτεύετο δὲ ὅτι διετήρει πάντοτε τοὺς μετ' αὐτῶν δεσμούς του. Εὐλόγως λοιπόν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις του, ἀνεγνώριζεν ὡς ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας τὸν Παυλῖνον, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐγκαταστήσει οἱ Δυτικοὶ καὶ στηρίξει οἱ Ἀλεξανδρινοί»[898].

Ἐπανερχόμενοι στὴν 263 ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἔχοντας ὅλα αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἐκεῖνο ποὺ γράφει γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας: «πῶς δὲ νῦν μεταβληθεὶς ἀκυροῖ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ διὰ τῶν τότε Πατέρων»[899], δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἔχασε τὴν ἱερωσύνη του ὁ Εὐστάθιος μόλις μεταβλήθηκε στὴν αἵρεση, διότι ἐὰν ἴσχυε γι' αὐτὸν πρέπει νὰ ἴσχυε καὶ ὡς πρὸς τὸν Ἀπολινάριο καὶ ὡς πρὸς τὸν Παυλῖνο καὶ ὡς πρὸς τὸν Μάρκελλο Ἀγκύρας καὶ ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανούς. Ὅλοι αὐτοὶ ὅμως, ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μολονότι εἶχαν μεταβληθεῖ στὴν αἵρεση, ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὸ «ἀκυροῖ τὴν χάριν» ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια ὅπως γράφεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἀποδεχομένη ἡ Σύνοδος τὸν «Θεῖο Τύπο» τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀποδέχθηκε καὶ τὴν θέση ποὺ περιέχεται σ' αὐτόν: «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβῃ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν Θεὸ ὀρθοδόξως», (βλ.σ. 177). Καὶ ἀλλοῦ - στὸν πρῶτο «Θεῖο Τύπο»

897 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χ., ἔνθ. ἀν., σ. 273.
898 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.4, σ. 498.
899 ΒΕΠΕΣ 55, 329 / C3, 124 / ΕΠΕ2, 48.

ποὺ ἀναγνώσθηκε στὴν ἔναρξη τῆς πρώτης πράξεως τῆς Συνόδου - , «Ἐμμένοντες δὲ εἰς πάντα τὰ προειρημένα, ὡς πατέρας καὶ ἱερεῖς δεχόμεθα (μόνον) ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φυλάττουν καὶ κηρύττουν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Τεσσάρων Συνόδων περὶ πίστεως ἐκτεθέντα, καὶ παρὰ τῶν προειρημένων ἁγίων Πατέρων κηρυχθέντα», (βλ. ὑποσ. 378).

Ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο Ἑρμογένη Καισαρείας, ὡς γράφει ὁ Οὐρανοφάντωρ (βλ. 263,3 ἐπιστολὴ) καὶ τελευταίως ἀποκαταστάθηκε ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῶν Τυάνων· οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου αὐτῆς τὸν ἀποκατέστησαν στὸν τόπο, μὲ τὴν προϋπόθεση τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ Εὐστάθιος ὅμως μεταβλήθηκε σὲ πρωτοστάτη τῆς αἱρέσεως τῶν Πνευματομάχων, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης ποὺ τοῦ δόθηκε νὰ μὴν ἀποβαίνει πρὸς σωτηρία ὅσων κοινωνοῦσαν ἐν γνώσει μαζί του ἀλλὰ πρὸς κρῖμα καὶ κατάκριμα. Ὁ αἱρετικὸς Ἱερεὺς δὲν λατρεύει τὸν Θεὸ ὀρθοδόξως, παραμένει ὅμως ὡς Ἱερεύς, (βλ. καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ ὅλη τὴν ἐκεῖ συνάφεια σσ. 182κ.έ.).

Ἀκόμη, ὁ Μ. Βασίλειος, στὴν 238 ἐπιστολή του «Νικοπολίταις πρεσβυτέροις» τὸ 375, γράφει: «Εἰ δὲ ἀνιᾷ ὑμᾶς ὅτι τῶν τείχων ἐξεβλήθητε, ἀλλ’ ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεσθε καὶ ὁ ἄγγελος ὁ τῆς Ἐκκλησίας ἔφορος συναπῆλθεν ὑμῖν. Ὥστε κενοῖς τοῖς οἴκοις ἐγκατακλίνονται καθ’ ἑκάστην ἡμέραν, ἐκ τῆς διασπορᾶς τοῦ λαοῦ βαρὺ ἑαυτοῖς τὸ κρῖμα κατασκευάζοντες»[900]. **Ἡ ἀποχώρηση τοῦ ἐφόρου ἀγγέλου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Νικοπόλεως, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἔχασε ὁ Φρόντων τὴν ἱερωσύνη του πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του· τὸ 375 ποὺ γράφει αὐτὸ ὁ Μ. Πατὴρ μόλις εἶχε χειροτονηθεῖ ὡς Ἐπίσκοπος Νικοπόλεως ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας[901],** (βλ.σσ. 560-561). **Τὸν Εὐστάθιο ὁ Μ.**

900 ΒΕΠΕΣ 55, 292 / C3, 58 / ΕΠΕ3, 220.

901 Καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως Παλλάδιος, ἀναφέρεται στὸν Ἄγγελο τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν ἄδικο καθαίρεση τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ὑπὸ τῆς συνόδου τὴν «ἐπὶ Δρῦν συναχθεῖσα» ὁ αὐτοκράτωρ δήλωσε στὸν Χρυσόστομο νὰ ἐξέλθει τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἀπάντησε ὁ ἱερὸς Πατὴρ ὅτι ἐγὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἔχω ἀποδεχθεῖ τὴν ἐπιμέλεια τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὴν ἐγκαταλείψω. Ἐὰν ἐσύ, ὦ βασιλεῦ, θέλεις τοῦτο ἔκβαλλέ με διὰ τῆς βίας. Πίεσαν τότε τὸν αὐτοκράτορα τέσσερις Ἐπίσκοποι (Ἀκάκιος, Σευηριανός, Ἀντίοχος καὶ Κηρῖνος) νὰ τὸν ἐξορίσει λέγοντας «...ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις». Καὶ πείσθηκε ὁ βασιλεὺς καὶ ἀποστέλλει εἰδοποίηση στὸν

Βασίλειος τὸ 377, ὡς εἴδαμε ἀνωτέρω, τὸν θεωροῦσε ὡς ἐντὸς Ἐκκλησίας, παρ’ ὅτι μετεστράφηκε στὴν αἵρεση, ποὺ σημαίνει ὅτι εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη· κατὰ συνέπεια ὁ Φρόντων ποὺ χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν Εὐστάθιο εἶχε καὶ αὐτὸς ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἑρμηνεύοντας τὴν 240 ἐπιστολὴ πρὸς «Νικοπολίτας» τοῦ Μ. Βασιλείου, ποὺ ἀναφέρεται στὸ ἴδιο θέμα μὲ τὴν 238 ἐπιστολὴ ποὺ ἐξετάζουμε σ’ αὐτὴν τὴν συνάφεια, γράφει ὅτι ὅποιος τολμήσει νὰ χειροτονηθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς θὰ ὑποπέσει στὴν καθαίρεση· ἀλλ’ ὁ Φρόντων δὲν καθαιρέθηκε καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχασε τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ποὺ εἶχε.

Τότε τί ἐννοεῖ ὁ Μ. Ἱεράρχης; Ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως, τὸν 9ο αἰῶνα, ἀναφερόμενος στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα τοῦ Ἁγίου γράφει: «Ἐρώτησις Γ′. Περὶ τῶν κοινωθεισῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν ἱερέων κοινωνησάντων τῇ αἱρέσει, καὶ κατεχομένων ὑπ᾽ αὐτῶν, εἰ χρὴ εἰσιέναι εἰς αὐτὰς χάριν εὐχῆς καὶ ψαλμῳδίας. Ἀπόκρισις. Οὐ χρὴ τὸ καθόλου εἰς τοιαύτας Ἐκκλησίας εἰσιέναι (τὶς μολυσμένες ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς ποὺ τὶς κατέχουν καὶ οἱ ὁποῖοι κοινώνησαν μὲ τὴν αἵρεση, δηλαδὴ τὴν εἰκονομαχία διὰ τῆς κοινωνίας τους μὲ τοὺς Εἰκονομάχους σ.σ.), κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους· ἐπειδὴ γέγραπται· Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· ἅμα γὰρ τῷ εἰσαχθῆναι τὴν αἵρεσιν, ἀπέστη ὁ ἔφορος τῶν ἐκεῖσε Ἄγγελος, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, **καὶ κοινὸς οἶκος ὁ τοιοῦτος χρηματίζει ναός·** καί, Οὐ μὴ εἰσέλθω, φησίν, εἰς Ἐκκλησίαν πονηρευομένων· καὶ ὁ Ἀπόστολος· τίς συγκατάθεσις ναοῦ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;»[902]. Τὸ ὅτι ὁ ὅσιος Νικηφόρος δὲν ἐννοεῖ μὲ τὴν φράση

κλεινὸ Ἱεράρχη, μὲ κάποιον νοτάριο Πατρίκιο, νὰ ἐξέλθει τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ λαβὼν τὸ τελεσίγραφο, λέγει ὁ ἱερὸς Παλλάδιος καὶ κατελθὼν τοῦ Ἐπισκοπείου μαζὶ μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, εἶπε σὲ ὅλους, δεῦτε προσευξάμενοι νὰ συνταχθοῦμε μὲ τὸν Ἄγγελο τῆς Ἐκκλησίας, «Δεῦτε, προσευξάμενοι συνταξώμεθα τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐκκλησίας», PG47, 35 / ΕΠΕ1, 148. Καὶ ἐξελθόντος τοῦ ἱεροῦ Πατρός, προσθέτει ὁ Ἐπίσκοπος Παλλάδιος, συνεξῆλθε καὶ ὁ Ἄγγελος τῆς Ἐκκλησίας, μὴ ὑποφέρων τὴν ἐρημία της τὴν ὁποία οἱ πονηρὲς ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες ἐργάσθηκαν, «...συνεξελθόντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἀγγέλου, μὴ φέροντος τὴν ἐρημίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἀρχαὶ πονηραὶ καὶ ἐξουσίαι εἰργάσαντο...», PG47, 35 / ΕΠΕ1, 150. **Τὸ ὅτι ἐξῆλθε ὁ Ἄγγελος, μετὰ τοῦ ἱεροῦ Πατρός, τῆς Ἐκκλησίας δὲν σημαίνει ὅτι ἦταν ἄνευ ἱερωσύνης οἱ διάδοχοι στὸ θρόνο Κπόλεως, Ἀρσάκιος καὶ Ἀττικὸς καὶ ὅσοι κοινωνοῦσαν μαζί τους.**

902 ΡΠΣ4, 431δ′.

«κοινὸς οἶκος» (=μολυσμένος ναὸς) ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι στὴν δευτέρα φάση τῆς εἰκονομαχίας (713-743), ποὺ ἔζησε καὶ ἔδρασε (καὶ ἀφορᾶ καὶ τὴν ἐρώτηση ποὺ τοῦ τέθηκε), οἱ Εἰκονομάχοι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη (βλ.σ. 579).

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀναφερόμενος καὶ αὐτὸς στὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα τοῦ Μ. Βασιλείου γράφει: «διότι οὐ ναὸς Θεοῦ ἅγιος ὁ ὑφ' αἱρετικῶν βεβηλούμενος, **ἀλλ' οἶκος κοινός, ὥς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος·** τοῦ ἐφεστῶτος ἀγγέλου ἐν αὐτῷ, ὡς ἐφ' ἑκάστης Ἐκκλησίας, ὑπεκστάντος διὰ τὴν ἀσέβειαν. Διόπερ οὐδ' ἡ τελουμένη ἐν αὐτῷ θυσία, Θεῷ εὐπρόσδεκτος»[903]. Ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ βεβηλώθηκε ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς δὲν εἶναι ἅγιος «ἀλλ' οἶκος κοινός», δηλαδὴ βέβηλος, μολυσμένος καὶ ἐπειδὴ εἶναι τέτοιος ὁ ναὸς λόγῳ τῆς ἀσεβείας ὁ ἄγγελος ἀπεχώρησε ἀπ' αὐτόν. Εἴδαμε ὅμως καὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ ἀπὸ τὸν ὅσιο Σωφρόνιο Ἱεροσολύμων ὅτι ὅπως οἱ ἅγιοι Ἱερεῖς ἁγιάζουν ἔτσι οἱ ἐναγεῖς μολύνουν τὸν τόπο, τὸν ναὸ (βλ.σσ. 45-46)· μολυσμένοι ὅμως εἶναι καὶ οἱ αἱρετικοὶ καὶ αἱρετικὸς ἦταν καὶ ὁ Φρόντων καὶ διὰ τοῦτο ἦταν «ἐναγῆς ἱερεὺς» (Ἐπίσκοπος). **Ὁ μολυσμένος ναὸς λοιπὸν καὶ οἱ μολυσμένοι Ἱερεῖς ποὺ τοὺς μολύνουν, δὲν ἔχει τὴν ἔννοια ὅτι ἔχουν χάσει τὴν ἱερωσύνη τους, ἄλλωστε ἀποκαλοῦνται ὡς Ἱερεῖς. Ἡ ἔννοια εἶναι ἡ ἴδια ποὺ γράφηκε μόλις ἀνωτέρω ὑπὸ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατάκριμα στοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες,** (βλ. περισσότερα ὡς πρὸς τὴν Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ τὴν βεβήλωση τῶν μυστηρίων στὸν οἰκεῖον τόπο).

Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ τέσσερις προμνημονευθέντες αἱρετικοὶ (βλ. καὶ στὸ ἀμέσως ἑπόμενο κείμενο ποιοὶ ἦταν) **μὲ τοὺς ὀπαδούς τους καὶ ὅλοι οἱ Ἀρειανοὶ** (καὶ οἱ τρεῖς ὁμάδες).

«Παρὰ ταῦτα ὁ Βασίλειος δὲν κατέθεσε τὰ ὅπλα. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 377 ἔστειλε διὰ τοῦ Δωροθέου καὶ τοῦ Σαγκτισσίμου μίαν ἀκόμη ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Δάμασον (τὴν 263), εἰς τὴν ὁποίαν κρίνει πλέον ἐπεῖγον νὰ μνημονεύσῃ ὀνομαστὶ ὅλους τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, τοποθετούμενοι εἰς τὰς παρυφὰς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐδημιούργουν ἀναταραχὴν καὶ κατέστρεφον τὴν εἰρήνην εἰς τοὺς κόλπους της. **Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας, πρωτοστάτης τῆς αἱρέσεως τῶν Πνευματομάχων, ὁ Ἀπολινάριος, ὁ Παυλῖνος, ὅστις ἔρρεπε πρὸς τὸν μοναρχιανισμὸν τοῦ Μαρκέλλου, καὶ τέλος αὐτὸς οὗτος ὁ Μάρκελλος. Ὅλοι αὐτοὶ ἀνεγνωρίζοντο ἀπὸ τὴν Ρώμη, ἡ ὁποία οὔτε τώρα δὲν ἦτο διατεθειμένη νὰ τοὺς θίξη. Ἦτο πολὺ δύσκολον εἰς τὸν πάπαν νὰ ἀποκηρύξῃ τοὺς ἅπαξ ἀναγνωρισθέντας ὑπ' αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἦταν αἱρετικοί»[904].**

Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Ὁ Μ. Βασίλειος ὡς πρὸς τοὺς σχισματικοὺς γράφει ὅτι ἐφ' ὅσον ἀποσχίστηκαν τῆς Ἐκκλησίας «λαϊκοὶ γενόμενοι» ὥστε δὲν μποροῦν πλέον νὰ χειροτονήσουν, βαπτίσουν καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἱερατικὴ πράξη νὰ τελέσουν διότι ἔχουν ἐκπέσει τῆς Χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Δὲν ἐξάγεται ἐξ αὐτοῦ ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ἐξελάμβαναν τοὺς σχισματικοὺς καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς αἱρετικοὺς ὅταν ἀπεσχίζοντο τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μὴ ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη;

Ἡ ἀπάντηση:

Γιὰ νὰ δοθεῖ ἀπάντηση θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ πράξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς πρὸς στοὺς συγχρόνους αἱρετικούς τους, οἱ ἔχοντες σχέση μ' αὐτὲς καὶ τοῦ ἰδίου Μ. Πατρός[905].

903 PG99, 1320 / F593, 8 / ΕΠΕΦ 18Γ, 72-74.

904 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ. 4, σ. 34.

905 Στὸ γιατὶ δὲν προστρέξαμε σὲ ὅλες τὶς αἱρέσεις καὶ σχίσματα τῆς Ἐκκλησίας στὴν καθολικὴ ἱστορία της εἶναι προφανὴς ὁ λόγος. Ἂν καὶ αὐτὸ ἀπαντᾶται στὴν ὑποσ. 9 ὡστόσο ἐδῶ λέγουμε ὅτι ἡ παροῦσα ἐργασία ἑστίασε τὴν ἔρευνα καὶ προσοχή της στὶς περιόδους: πρό, κατὰ καὶ μετά, ἀπὸ τὴν συγκρότηση τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (καὶ τῶν Α' καὶ Β'). Σὲ ὅσους Ἁγίους ἢ οἰκονομίες περιέχονται στὸ βιβλίο αὐτό, ἡ ἀναφορὰ στὶς σύγχρονες αἱρέσεις τους εἶναι μόνον ἡ ἀναγκαία. Ἐὰν δὲν ἐτίθεντο αὐτὰ τὰ πλαίσια ἐρεύνης, εἶναι αὐτονόητο, ὅτι ἡ μελέτη αὐτὴ θὰ κατελάμβανε τεράστιο ἀριθμὸ σελίδων καὶ ἡ ἔκδοσή της θὰ ἀνεβάλλετο ἐπ' ἀόριστον. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἀφορμὴ πρὸς ἀνάληψη τῆς συγκεκριμένης ἐργασίας ὑπὸ ἄλλου προσώπου. Πλὴν ὅμως, **πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι, ὁ περιορισμὸς τῆς ἐρεύνης μόνον περὶ καὶ πέριξ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν συγκεκριμένων Ἁγίων τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, δὲν τοῦ στερεῖ τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν: «consensus Consiliorum» καὶ «consensus Patrum», οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπαραίτητοι ὡς πρὸς τὴν εὕρεση τῆς ἀλαθήτου διαχρονικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας.**

Πρὸ τῆς Β′ Οἰκουμενικῆς, οἱ Πνευματομάχοι ἦταν ἀπεσχισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων· παρὰ ταῦτα ἡ Β′ Οἰκουμενικὴ τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, (βλ. ὑποσ. 1019).

Πρὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς, οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ – καὶ οἱ ἅγιοι Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Κελεστῖνος Ρώμης μὲ τὶς Ἐκκλησίες τους – καὶ ἔτσι ὁ Νεστόριος καὶ οἱ ὀπαδοί του ἦταν ἀπεσχισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων. Παρὰ ταῦτα ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Νεστόριο τὸν ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι τῆς καθαιρέσεώς του. Καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν συνεδριάσεων τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς καὶ ἀφοῦ ἡ Σύνοδος καθαίρεσε καὶ ἀναθεμάτισε τὸν Νεστόριο καὶ ἀναθεμάτισε ὅσους κοινωνοῦσαν μαζί του καὶ τὴν αἵρεσή του, τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας» ἀποσχίστηκε τῶν Ὀρθοδόξων, παρὰ ταῦτα ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ τὸ ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Σ′ αὐτὸ τὸ συνέδριο συμμετεῖχε καὶ ὁ Δωρόθεος Μαρκιανουπόλεως· ὁ Δωρόθεος ἦταν αὐτὸς πού, παρόντος τοῦ Νεστορίου στὸν ναό, εἶπε: « εἴ τις Θεοτόκον εἶναι λέγειν τὴν Μαρίαν, οὗτος ἀνάθεμα ἔστω», (βλ.σ. 61). «Ἀλλὰ καὶ ὁ Δωρόθεος μὲ Ἀντιοχειανοὺς ὑπέγραψε τὴν καθαίρεση τοῦ Κυρίλλου καὶ ἀναθεματισμὸ τῶν 12 Κεφαλαίων του ὡς αἱρετικῶν (ACO I,I,5, σ. 123)»[906]. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Γ′ Οἰκουμενική, τὸ «Συνέδριο Ἀποστασίας» ποὺ συνέχιζε νὰ εἶναι ἀπεσχισμένο τῶν Ὀρθοδόξων, ὁ Μαξιμιανὸς Κπόλεως καθαίρεσε διὰ συνόδου τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ ἦταν στὸ πλευρὸ τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Δωρόθεο Μαρκιανουπόλεως. Τὸ ὁποῖο δείχνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. «Μετὰ τὴν σύνοδον τῆς Ἐφέσου (431) συνετάχθη (ὁ Δωρόθεος) μὲ τοὺς σκληρούς, οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν ἀποφάσεών της. Ὁ Μαξιμιανὸς Κπόλεως τὸν καθήρεσεν,...»[907]. «Ἀφοῦ κατ′ ἀρχὰς ἔλαβεν αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν Νεστοριανῶν, (ὁ Μαξιμιανὸς) καθαιρέσας διὰ συνόδου τοὺς ἐπισκόπους οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἰωάννου Ἐφέσου, (προφανῶς πρόκειται περὶ ἀβλεπτήματος, γράφηκε Ἐφέσου ἀντὶ Ἀντιοχείας)»[908] .

906 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., ἔνθ.ἀν., τ.3, σ. 409.
907 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.4, σ. 334.
908 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.4, σ. 326.

Πρὸ τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τῶν Μονοθελητῶν καὶ Μονοενεργητῶν τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ ἦταν ἀπεσχισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων· παρὰ ταῦτα ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο τὸν ἐξέλαβε ὡς ἔχοντα ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι καὶ τῆς καθαιρέσεώς του.

Πρὸ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τῶν Εἰκονομάχων, τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ ἦταν ἀπεσχισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων· παρὰ ταῦτα ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Καὶ μετὰ τὴν Ζ′ Οἰκουμενικὴ οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τῶν Εἰκονομάχων, τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι καὶ πάλι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ εἶχαν ἀποσχιστεῖ τῶν Ὀρθοδόξων· παρὰ ταῦτα ἡ ὀρθόδοξη Σύνοδος τοῦ 843, ἐπὶ ὁσίου Μεθοδίου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καθαίρεσε τοὺς ἀμετανοήτους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους καὶ Ἱερεῖς τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. «Μετὰ μίαν ἑβδομάδα συνεκλήθη σύνοδος (ἀρχὲς Μαρτίου τοῦ 843) ἡ ὁποία ἀποκατέστησε τὰς εἰκόνας, ἀνεγνώρισε τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου Νικαίας τοῦ 787, καθήρεσε τοὺς εἰκονοκλάστας ἱεράρχας καὶ ἱερεῖς καὶ καθιέρωσε τὴν ἑορτὴν τῆς Ὀρθοδοξίας κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς»[909] .

Πρό, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκεια, τῶν συνεδριάσεων τῆς Η′ Οἰκουμενικῆς, οἱ Ἰγνατιανοὶ εἶχαν ἀποσχιστεῖ· παρὰ ταῦτα ἡ Σύνοδος, αὐτοὺς τοὺς σχισματικούς, τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη.

Πρὸ τῆς ἡσυχαστικῆς Συνόδου τοῦ 1347 οἱ Ὀρθόδοξοι εἶχαν διακόψει τὴν κοινωνία τῶν Βαρλααμιτῶν τὸ ὁποῖο σημαίνει ὅτι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ ἦταν ἀπεσχισμένοι τῶν Ὀρθοδόξων· παρὰ ταῦτα ἡ Σύνοδος τοῦ 1347 καθαίρεσε τὸν Ἰωάννη Καλέκα καὶ τὸν Γρηγόριο Ἀκίνδυνο, τὸ ὁποῖο δείχνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὴν Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

909 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.5, σ. 377.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μ. Φωστὴρ τῆς Καισαρείας, τούς: Εὐστάθιο Σεβαστείας ποὺ ἀποσχίστηκε τοῦ Ἁγίου καὶ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ χειροτόνησε Ἐπισκόπους, τὸν Ἀπολινάριο ποὺ ἀποσχίστηκε τῶν Ὀρθοδόξων καὶ χειροτόνησε Ἐπισκόπους, τὸν Παυλῖνο Ἀντιοχείας, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς οἱ ὁποῖοι ἀποσχίστηκαν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ εἶχαν ἐγκαταστήσει δικούς τους Ἐπισκόπους, τοὺς ἐξέλαβε - ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ὀρθόδοξοι - ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη.

Ὡς γίνεται ἀντιληπτὸ στὸν ἀναγνώστη ἀπ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις - καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις - προκύπτει ὅτι ἡ ἱερωσύνη δὲν χάνεται - καὶ δὲν χάθηκε - στὸν ἀποσχισθέντα κληρικὸ αὐτομάτως μὲ τὴν ἀπόσχισή του.

Ἐπανερχόμενοι· **συνάγοντες ἐξ ὅλων τῶν παραθέσεων ποὺ παρετέθησαν σ' αὐτὴν τὴν ὑποενότητα, καταλήγουμε στὰ ἑξῆς: ἀποδεχόμενος ὁ Μ. Βασίλειος τὴν ὕπαρξη μολυσμοῦ ἐκ τῶν αἱρετικῶν δὲν τὸν νοηματοδοτεῖ ὡς ἀπώλεια τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης, οὔτε στοὺς ἴδιους τοὺς αἱρετικούς, οὔτε σὲ ὅσους ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων κοινωνοῦν μαζί τους. Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ γιὰ τὸν Μ. Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄλλη, ὡς καταδεικνύεται ἐκ τῶν κειμένων ποὺ ἀκολουθοῦν.**

δ) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν.

Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν αἱρετικῶν καὶ γενικώτερα ἀπὸ ὅλη τὴν παρουσία τους ὡς παράδειγμα κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο.

Ἡ ἐπιστολὴ 105 τοῦ Μ. Βασιλείου γράφηκε τὸ 372 πρὸς τὶς θυγατέρες τοῦ στρατηγοῦ Τερεντίου, τὶς ὁποῖες ἐπαινεῖ διότι εἶχαν τὴν ὀρθὴ πίστη σὲ Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ λίγο πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐπιστολῆς γράφει: «Οἱ δὲ κτίσμα λέγοντες ἢ τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα ἢ ὅλως αὐτὸ εἰς τὴν λειτουργικὴν καὶ δουλικὴν κατάγοντες τάξιν μακράν εἰσι τῆς ἀληθείας, ὧν φεύγειν προσήκει τὰς κοινωνίας

καὶ ἐκτρέπεσθαι τοὺς λόγους ὡς δηλητήρια ὄντα ψυχῶν»[910]. Ὅσοι λέγουν ὡς κτίσμα ἕνα ἀπὸ τὰ τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ κοινωνία τους καὶ νὰ ἀπορρίπτουμε τοὺς λόγους τους σὰν δηλητήρια τῶν ψυχῶν. **Αὐτὸ σημαίνει γιὰ τὸν κλεινὸ καὶ Μ. Ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας μας ὅτι τὸ αἱρετικὸ φρόνημα εἶναι δηλητήριο τῶν ψυχῶν.**

Ἡ ἐπιστολὴ 207 τοῦ Οὐρανοφάντορος γράφηκε τὸ 375 πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς Νεοκαισαρείας, διότι ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεώς τους Ἀτάρβιος κατηγοροῦσε τὸν Μ. Πατέρα μὲ ἀνάξιες λόγου κατηγορίες, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἦταν Μαρκελλιανὸς (βλ. κατωτέρω) καὶ ὁ ἱερὸς Πατὴρ μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Μὴ κολακεύετε, ἀδελφοί, τοὺς τὰ πονηρὰ δόγματα ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐπάγοντας, μηδὲ καταδέξησθε περιορᾶν ἐν γνώσει ὑμετέρᾳ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀσεβῶν διδαγμάτων καταστρεφόμενον»[911]. **Καταστρέφεται ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ πονηρὰ καὶ ἀσεβῆ δόγματα ποὺ εἰσάγουν οἱ αἱρετικοί.**

Ἡ ἐπιστολὴ 263 τοῦ Μ. Βασιλείου γράφηκε τὸ 377 πρὸς τοὺς Δυτικοὺς στὴν ὁποία γράφει: «Οἱ δὲ τὴν δορὰν τοῦ προβάτου περιβεβλημένοι καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἥμερον προβαλλόμενοι καὶ πραεῖαν, ἔνδοθεν δὲ σπαράσσοντες ἀφειδῶς τὰ Χριστοῦ ποίμνια καὶ διὰ τὸ ἐξ ἡμῶν ὡρμῆσθαι εὐκόλως ἐμβάλλοντες βλάβην τοῖς ἁπλουστέροις, οὗτοί εἰσιν οἱ χαλεποὶ καὶ δυσφύλακτοι»[912]. Αὐτοὶ ποὺ φοροῦν τὴν δορὰν τοῦ προβάτου καὶ ἀναφέρεται ὁ Ἅγιος σὲ κάποιους αἱρετικοὺς (βλ. ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ στὴν σ. 569), ἐσωτερικῶς σπαράσσουν τὰ ποίμνια τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν διδασκαλία τους καὶ εὔκολα ἐμβάλλουν βλάβη στοὺς ἁπλουστέρους. Καὶ κατωτέρω συνεχίζει: «Οὓς ἀξιοῦμεν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀκριβείας πρὸς πάσας τὰς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἐκκλησίας δημοσιευθῆναι, ἵνα ἢ ὀρθοποδήσαντες γνησίως ὦσι σὺν ὑμῖν, **ἢ μένοντες ἐπὶ τῆς διαστροφῆς ἐν ἑαυτοῖς μόνοις τὴν βλάβην ἔχωσι μὴ δυνάμενοι ἐκ τῆς ἀφυλάκτου κοινωνίας τῆς ἰδίας νόσου μεταδιδόναι τοῖς πλησιάζουσιν**». Ζητεῖ ὁ ἅγιος Βασίλειος ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς νὰ δημοσιεύσουν ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοί, ἔτσι ὥστε ἢ νὰ ὀρθοποδήσουν ὡς πρὸς τὴν πίστη καὶ νὰ εἶναι γνησίως μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, ἤ, ἐὰν παραμείνουν στὴν διεστραμμένη διδασκαλία, ἡ νόσος αὐτὴ νὰ παραμείνει μόνον σ' αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ

910 ΒΕΠΕΣ 55, 137 / C2, 7 / ΕΠΕ 2, 372.
911 ΒΕΠΕΣ 55, 240 / C2, 184 / ΕΠΕ 2, 102-104.
912 ΒΕΠΕΣ 55, 328 / C3, 122 / ΕΠΕ 2, 44.

μεταδίδεται ἀπὸ τὴν ἀφύλακτο κοινωνία τους στοὺς ἁπλουστέρους ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων ποὺ τοὺς πλησιάζουν.

Τὸ ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία, γιὰ τὸν Μ. Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ὑγείας καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ αἵρεση τῆς νόσου, εἶναι πάρα πολλὰ τὰ ἀποσπάσματα στὰ ὁποῖα τὸ ἀναφέρει, ὡς τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τῶν κατωτέρω.

Στὴν ἐπιστολὴ 65 «Ἀταρβίῳ» τὸ 371 γράφει: «Γίνωσκε γὰρ ὅτι, εἰ μὴ τὸ ἴσον ἡμεῖς ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναλάβοιμεν **ὁπόσον ἔχουσιν οἱ ἀντικείμενοι τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ** εἰς καθαίρεσιν αὐτῶν καὶ παντελῆ ἀφανισμὸν...»[913]. Γνώριζε ὅτι, ἐὰν δὲν ἀναλάβουμε ἐμεῖς ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν ἴσον μ' ἐκεῖνο ποὺ ἔχουν οἱ ἀντίθετοι μὲ τὴν ὑγιαίνουσα διδασκαλία γιὰ νὰ τοὺς κρημνίσουμε καὶ παντελῶς ἀφανίσουμε…

Στὴν ἐπιστολὴ 82 «Ἀθανασίῳ Ἐπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας» τὴν ἄνοιξη τοῦ 371 γράφει: « Ἐπεὶ οὖν ὥρμηται νῦν γνησίως **πᾶν τὸ περὶ ἡμᾶς ὑγιαῖνον κατὰ τὴν πίστιν** εἰς τὴν πρὸς τοὺς ὁμοδόξους κοινωνίαν καὶ ἕνωσιν...»[914]. Ἐπειδὴ λοιπὸν τώρα ὅλο τὸ γύρω ἀπὸ ἐμᾶς ὑγιαῖνον (μέρος καὶ ἐννοεῖται τῆς Ἐκκλησίας) κατὰ τὴν πίστη ἔχει κινηθεῖ πρὸς τὴν κοινωνία καὶ ἕνωση μὲ τοὺς ὁμοδόξους.

Στὴν ἐπιστολὴ 90 «Τοῖς ἁγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ Ἐπισκόποις τοῖς ἐν τῇ Δύσει» τὸ φθινόπωρο τοῦ 371 γράφει: «Λαλείσθω καὶ παρ' ὑμῖν μετὰ παρρησίας τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο κήρυγμα τῶν Πατέρων, τὸ καταστρέφον μὲν τὴν δυσώνυμον αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, οἰκοδομοῦν δὲ τὰς Ἐκκλησίας **ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ** ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ ὁμολογεῖται καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὁμοτίμως συναριθμεῖταί τε καὶ συλλατρεύεται,...»[915]. Ἂς λαλεῖται καὶ ἀπὸ σᾶς μὲ παρρησία τὸ ἀγαθὸ ἐκεῖνο κήρυγμα τῶν Πατέρων, τὸ ὁποῖο καταστρέφει μὲν τὴν δυσώνυμο αἵρεση τοῦ Ἀρείου, οἰκοδομεῖ δὲ τὶς Ἐκκλησίες στὴν ὑγιαίνουσα διδασκαλία κατὰ τὴν ὁποία ὁ Υἱὸς ὁμολογεῖται ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὁμοτίμως συναριθμεῖται καὶ συλλατρεύεται.

Στὴν ἐπιστολὴ 218 «Ἀμφιλοχίῳ Ἐπισκόπῳ Ἰκονίου» τὸ φθινόπωρο τοῦ 375 γράφει: «Τούτους καὶ ἔτι πλείους ἀνεγνώρισέ τις ἡμῖν

913 ΒΕΠΕΣ 55, 98 / C1, 155 / ΕΠΕ2, 100.
914 ΒΕΠΕΣ 55, 114 / C1, 185 / ΕΠΕ1, 380.
915 ΒΕΠΕΣ 55, 120 / C1, 196 / ΕΠΕ2, 20-22.

ὡς ὑγιαίνοντας περὶ τὴν πίστιν, καὶ πολλὴν ἔσχον χάριν τῷ Θεῷ, εἴ τινες ὅλως ἐν τῷ κλίματι τῷ Ἀσιανῷ ἔξω εἰσὶ τῆς βλάβης τῶν αἱρετικῶν»[916]. Τούτους καὶ ἀκόμη περισσοτέρους ἀναγνώρισε κάποιος σὲ μᾶς ὡς ὑγιαίνοντες περὶ τὴν πίστη καὶ εὐχαρίστησα πολὺ τὸν Θεό, ὅτι ὑπάρχουν κάποιοι στὸ κλῖμα τῆς Ἀσίας οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἔξω τῆς βλάβης τῶν αἱρετικῶν.

Στὴν ἐπιστολὴ 243 «Πρὸς Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους Ἐπισκόπους περὶ τῆς καταστάσεως καὶ συγχύσεως τῶν Ἐκκλησιῶν» τὸ φθινόπωρο τοῦ 374 γράφει: «Νῦν δὲ φοβούμεθα μή ποτε αὐξανόμενον τὸ κακόν, ὥσπερ τις φλὸξ διὰ τῆς καιομένης ὕλης βαδίζουσα, ἐπειδὰν καταναλώσῃ τὰ πλησίον, ἅψηται καὶ τῶν πόρρω. Ἐπινέμεται γὰρ τὸ κακὸν τῆς αἱρέσεως, καὶ δέος ἐστὶ μὴ τὰς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καταφαγοῦσα ἕρψῃ λοιπὸν **καὶ ἐπὶ τὸ ὑγιαῖνον μέρος τῆς καθ' ὑμᾶς παροικίας**»[917]. Τώρα δὲ φοβούμεθα μήπως τὸ κακό, αὐξανόμενο σὰν φλόγα ποὺ προχωρεῖ διὰ μέσου τῆς καιομένης ὕλης, ὅταν καταφάγει τὰ κοντινά, ἀγγίξει καὶ τὰ μακρινά. Διότι τὸ κακὸ τῆς αἱρέσεως ἐπεκτείνεται καὶ ὑπάρχει φόβος μήπως, ἀφοῦ φάγει τὶς δικές μας Ἐκκλησίες, προχωρήσει ἕρπουσα λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὸ ὑγιαῖνον μέρος τῆς δικῆς σας παροικίας.

Στὴν ἐπιστολὴ 251 «Εὐαισηνοῖς» τὸ φθινόπωρο τοῦ 376 γράφει: «Στήκετε ἐν τῇ πίστει, περιβλέψασθε εἰς τὴν οἰκουμένην **καὶ ἴδετε ὅτι μικρόν ἐστι τοῦτο τὸ μέρος τὸ νενοσηκός**· ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα Ἐκκλησία, ἡ ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένη τὸ Εὐαγγέλιον, **ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς ἐστι ταύτης καὶ ἀδιαστρόφου διδασκαλίας**»[918]. Νὰ σταθεῖτε σταθεροὶ στὴν πίστη, στρέψατε τὰ βλέμματά σας γύρω στὴν οἰκουμένη καὶ κοιτάξτε ὅτι εἶναι μικρὸ τὸ ἄρρωστο μέρος· ἡ δὲ ὑπόλοιπη Ἐκκλησία, ἡ ἀπὸ τὰ πέρατα ἕως τὰ πέρατα δεχθεῖσα τὸ Εὐαγγέλιον, στέκεται ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς αὐτῆς καὶ χωρὶς διαστροφὲς διδασκαλία, (βλ. καὶ ἄλλα σχετικὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου σσ. 553κ.ἑ.).

Ἡ ἔννοια τῆς ἀσθενείας ἐκ τῆς αἱρέσεως, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, δείχνει ὅτι ὁ πάσχων ἀπ' αὐτὴν ἔχει χάσει τὴν ὑγεία του καὶ νοσεῖ. Ἀλλοῦ γράφεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρός: «Φόνος γάρ ἐστι ψυχῆς, ψευδοδοξίας παραδοχή»[919] καὶ ἐννοεῖται ὅτι ἡ ψυχὴ χωρί-

916 ΒΕΠΕΣ 55, 260 / C2, 218 / ΕΠΕ1, 138.
917 ΒΕΠΕΣ 55, 299 / C3, 71 / ΕΠΕ2, 36-38.
918 ΒΕΠΕΣ 55, 311 / C3, 93 / ΕΠΕ3, 144.
919 PG30, 525C.

ζεται τοῦ Θεοῦ. Πῶς ὅμως συμβιβάζονται τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου ἀφ’ ἑνὸς ὅτι φονεύεται ἡ ψυχὴ ὅταν ἀποδεχθεῖ αἱρετικὸ φρόνημα καὶ ἀφ’ ἑτέρου, ταυτοχρόνως, αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἀνήκει στὸ «νενοσηκὸς» (=ἄρρωστο) **μέρος τῆς Ἐκκλησίας; Ἡ ἀποδοχὴ αἱρετικοῦ φρονήματος κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο εἶναι ἁμάρτημα, διὰ τοῦτο ὡς πρὸς τοὺς Πνευματομάχους γράφει: «ἢ ἐπιμένοντες τῇ ἁμαρτίᾳ» δηλαδὴ νὰ λέγουν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὡς κτίσμα,** (βλ. ὅλη τὴν συνάφεια σ. 589). **Καὶ ὡς ἁμάρτημα φονεύει τὴν ψυχή, μὲ τὸν πνευματικὸ θάνατο, τοῦτ’ ἔστι τὴν χωρίζει τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἔχει καθαιρεθεῖ ἐὰν εἶναι κληρικός, ἢ ἀφορισθεῖ ἐὰν εἶναι μοναχὸς ἢ λαϊκός, χωρὶς τὴν ἐπιβολὴ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμίων ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου. Ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, τοὺς οἰκείους αἱρεσιάρχες τους, τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι τῆς καθαιρέσεώς τους - σ’ αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἅγιος** (βλ. τὴν γ′ ὑποενότητα σσ. 560κ.ἑ.) **- παρ’ ὅτι θανατώθηκαν πνευματικὰ ἐξ αἰτίας τοῦ αἱρετικοῦ φρονήματος ποὺ ἀποδέχθηκαν καὶ δίδασκαν, ὡς γράφει ὁ Μ. Βασίλειος· καὶ ἐφ’ ὅσον εἶχαν ἱερωσύνη, κατὰ συνέπεια ἀνῆκαν στὸ «νενοσηκὸς» μέρος τῆς Ἐκκλησίας ὡς τὸ ὀνομάζει καὶ θέλει ὁ αὐτὸς Μ. Πατήρ.**

Ἡ ἐπίδραση ποὺ ἀσκεῖ ὁ αἱρετικὸς στοὺς Ὀρθοδόξους δὲν παραμένει μόνον στὴν αἱρετικὴ διδασκαλία του ἀλλ’ ἐπεκτείνεται καὶ στὴν ὅλη ζωή του ὡς παράδειγμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Γράφει σχετικῶς ὁ Μ. Βασίλειος στοὺς κατ’ ἐπιτομὴν ὅρους του:

«<u>Ἐρώτηση 20.</u> Ἐὰν πρέπει αὐτὸς ποὺ ἔζησε στὶς ἁμαρτίες νὰ ἀποφεύγει τὴν κοινωνία τῶν ἑτεροδόξων, ἢ καὶ ἀπ’ αὐτοὺς ποὺ ζοῦν κακῶς νὰ ἀπομακρύνεται.

<u>Ἀπάντηση:</u> Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· "Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ’ ἡμῶν" (Β′ Θεσ. 3,6), γενικῶς εἶναι ἐπιβλαβὴς καὶ ἐπικίνδυνος, γιὰ κάθε ἄνθρωπο, κάθε σχέση παντὸς ἀπαγορευμένου πράγματος καὶ διὰ τοῦ νοῦ καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς πράξεως. Οἱ δὲ ἐν ἁμαρτίαις ἐξετασθέντες πρέπει νὰ εἶναι περισσότερο προσεκτικοί. Πρῶτον μέν, διότι ἡ ψυχὴ ποὺ συνήθισε τὴν ἁμαρτία εἶναι συνήθως περισσότερο ἐπιρρεπὴς πρὸς αὐτήν· ἔπειτα δὲ διότι οἱ ἄρρωστοι στὴν ψυχὴ χρειάζονται πολὺ μεγαλυτέρας παρακολουθήσεως καὶ ἐπιμελείας, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τοὺς ἀσθενοῦντες στὸ σῶμα ὅπου ἡ ἐπιμέλειά τους ἀπαιτεῖ ἀκριβεστέρας ἐπιτηρήσεως, ὥστε νὰ ἀπέχουν πολλάκις καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὠφελοῦν τοὺς ὑγιεῖς. Πόση δὲ εἶναι ἡ βλάβη ἐκ τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς ἁμαρτάνοντες, παρουσιάζει ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος ἀναφερόμενος σὲ ὅμοια περίπτωση, λέγοντας: "μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ".

Ἐὰν λοιπὸν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ βλάβη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς περιπίπτοντες σὲ ἠθικὰ παραπτώματα, τί πρέπει νὰ ποῦμε περὶ τῶν κακοδοξούντων περὶ Θεοῦ; **Διότι αὐτοὺς ἡ κακοδοξία δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ὑγιαίνουν οὔτε στὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας της παραδίδονται ἅπαξ διὰ παντὸς στὰ πάθη τῆς ἀτιμίας.** Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰ σημεῖα καὶ ἐκ τῶν λεγομένων γιὰ μερικοὺς τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς: "Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες, τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, οὐκ ἐνόησαν ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον δὲ αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι", (Ρωμ. 1, 28-32)»[920].

920 PG31, 1096-1097 / ΕΠΕ 9, 36-38. «<u>Ἐρώτησις Κ′.</u> Εἰ χρὴ τὸν ἐν ἁμαρτίαις ἐξετασθέντα φεύγειν τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους κοινωνίαν, ἢ καὶ πρὸς τοὺς κακῶς ζῶντας διακρίνεσθαι. <u>Ἀπόκρισις.</u> Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ’ ἡμῶν, καθόλου παντὶ πᾶσα κοινωνία παντὸς ἀπηγορευμένου πράγματος κατά τε νοῦν καὶ λόγον, καὶ πρᾶξιν ἐπιβλαβής, καὶ ἐπικίνδυνος. Τοὺς δὲ ἐν ἁμαρτίαις ἐξετασθέντας καὶ πλέον ἀκριβεύεσθαι χρή. Πρῶτον μέν, ὅτι ὀλισθηροτέρα ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν ἐστιν, ἡ ἐν συνηθείᾳ ταύτης γενομένη· ἔπειτα δέ, ὅτι, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὰ σώματα ἀσθενούντων ἡ ἐπιμέλεια τὴν ἐπιτήρησιν ἀκριβεστέραν ἔχει, ὡς καὶ τὰ ὠφελοῦντα τοὺς ὑγιαίνοντας παραιτεῖσθαι πολλάκις· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τὴν ψυχὴν ἀῤῥωστησάντων πολὺ πλείονος χρεία τῆς παραφυλακῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας. Ὅση δέ ἐστι ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας κοινωνίας ἡ βλάβη, παρίστησιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐπὶ τοιαύτης ὑποθέσεως εἰπών· Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ἠθικοῖς σφαλλομένων τοσαύτη ἐστὶν ἡ βλάβη, τί χρὴ λέγειν περὶ τῶν περὶ Θεοῦ κακοδοξούντων, οὕς ἡ κακοδοξία οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ὑγιαίνειν ἐᾷ, παραδιδομένους ἅπαξ δι’ αὐτὴν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσιν; ὡς πολλαχόθεν δείκνυται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ πρὸς

Ὁ ἔχων ἐξωκείλει στὴν αἵρεση εἶναι βέβαιο ὅτι χάνει καὶ τὴν ὀρθὴ πράξη καὶ περιπίπτει σὲ ἠθικὰ παραπτώματα, ὡς γράφεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου καὶ Μ. Φωστῆρος τῆς Καισαρείας. Ὀρθοδοξία καὶ ὀρθοπραξία εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένα ὥστε ὁ χάνων τὸ ἕνα χάνει καὶ τὸ ἄλλο. Αὐτὰ ποὺ γράφονται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου ἀναφέρονται γενικῶς σὲ ὅλους τοὺς αἱρετικούς, ὅσο ὅμως ὑψηλότερα βρίσκεται ὁ αἱρετικὸς στὴν Ἱεραρχία, εἶναι εὐνόητο αὐτό, τόσο μεγαλύτερη βλάβη ἐπιφέρει. Στὴν ἐπιστολὴ 190 «Ἀμφιλοχίῳ ἐπισκόπῳ Ἰκονίου» γράφει: **«Διότι καὶ σὺ γνωρίζεις ὅτι, ὅποιοι εἶναι οἱ προεστῶτες, τέτοια συνήθως γίνονται κατὰ τὸ πλεῖστον, τὰ ἤθη τῶν ἀρχομένων»**[921].

Καὶ ἐπειδὴ εἶναι τόσο μεγάλη ἡ βλάβη ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ζητεῖ ὁ Μ. Ἱεράρχης σφόδρα νὰ τοὺς ἀποστρέφονται οἱ Ὀρθόδοξοι. Στὴν ἀρχὴ τῶν ἠθικῶν του γράφει:

«ΟΡΟΣ ΟΒ' (72)

Περὶ ἀκροατῶν. Ὅτι δεῖ τῶν ἀκροατῶν τοὺς πεπαιδευμένους τὰς Γραφάς, δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν διδασκάλων λεγόμενα· καὶ τὰ μὲν σύμφωνα ταῖς Γραφαῖς δέχεσθαι, τὰ δὲ ἀλλότρια ἀποβάλλειν· καὶ τοὺς τοιούτοις διδάγμασιν ἐπιμένοντας ἀποστρέφεσθαι σφοδρότερον» καὶ κατωτέρω: « Ὅτι δεῖ τοὺς μὴ πολλὴν ἔχοντας τὴν τῶν Γραφῶν γνῶσιν, ἐν τοῖς καρποῖς τοῦ Πνεύματος γνωρίζειν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἁγίων· καὶ τοὺς μὲν τοιούτους δέχεσθαι, τοὺς δὲ ἄλλως ἔχοντας ἀποστρέφεσθαι»[922].

Ἡ ἔννοια τοῦ μολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο.

Στὴν συνάφεια αὐτὴ καταβλήθηκε προσπάθεια ἔτσι ὥστε ἡ ἑρμηνεία τοῦ Μ. Βασιλείου νὰ γίνει ἀπὸ Ἁγίους καὶ Πατέρες

Ῥωμαίους εἰρημένων περί τινων οὕτως:...», (ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς ὡς εἶναι καταχωρημένο ἀνωτέρω).

921 ΒΕΠΕΣ 55, 215 / C2, 141 / ΕΠΕ 1, 126. « Οἶδας γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι ὁποῖοι δ' ἂν ὦσιν οἱ προεστῶτες, τοιαῦτα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὰ ἤθη τῶν ἀρχομένων γίνεσθαι εἴωθεν» / Κάτι παρόμοιο λέγει καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης: «ἐπειδὴ οἷον τὸ ἄρχον, καὶ τὸ ἀρχόμενον πέφυκε γίνεσθαι», PG99, 1633 / F822, 37 / ΕΠΕΦ 18Γ, 472.

922 PG31, 845-848.

ἐγνωσμένου κύρους τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἕναν Ἅγιο εἶναι προτιμότερο νὰ τὸν ἑρμηνεύουν ἄλλοι Ἅγιοι καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ Ἅγιο τοῦ ὕψους ἁγιότητος τοῦ Μ. Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἄσκησε μεγάλη καὶ βαθειὰ ἐπίδραση ἀκόμη καὶ σὲ Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἑρμηνεία τῶν Ἁγίων καὶ Πατέρων ποὺ ὅταν εἶναι καὶ σύμφωνη μεταξύ τους, ὡς συμβαίνει ἐν προκειμένῳ, τότε εἶναι αὐθεντική, ἔγκυρη καὶ ἀδιαμφισβήτητη. Αὐτὸ συναντᾶται ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σ' αὐτὴν τὴν ὑποενότητα.

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸν Οὐρανοφάντορα, ὡς τὸ γράφουν καὶ οἱ δύο βιογράφοι του[923], κάνει ἀναφορὰ σ' αὐτὸν τὸν μολυσμὸ ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς γράφοντας γιὰ «κοινὸ (=μολυσμένο) οἶκο» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο ὡς εἴδαμε ἀνωτέρω, (βλ.σσ. 557κ.ἑ., 576). **Καὶ ὁ Ὅσιος διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ πράξεώς του ἑρμηνεύει αὐτὸν τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ χωρὶς νὰ δεχθεῖ ὁ ὀρθόδοξος τὸ αἱρετικὸ φρόνημά του,** (βλ.σ. 376).

Ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης ἀναφερόμενος στὸν ἅγιο Ἱεράρχη τῆς Καισαρείας, (ὡς εἴδαμε στὴν σ. 178), γράφει ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ποὺ δὲν ἀπομακρύνεται τῆς κοινωνίας αὐτῶν ποὺ δὲν φρονοῦν «καλῶς» δὲν πρόκειται νὰ σωθεῖ, οὔτε λαμβάνει ἄφεση ἁμαρτιῶν, οὔτε τυγχάνει σωτηρίας. **Συμφώνως μ' αὐτὰ τοῦ ὁσίου Μελετίου, ἡ βλάβη στὸν ὀρθόδοξο προέρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ χωρὶς νὰ ἔχει γίνει δεκτὸ τὸ αἱρετικὸ φρόνημα ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου. Ἄρα ὁ Ὅσιος δέχεται τὴν ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο.**

Ἡ ἐπιστολὴ 128 τοῦ Μ. Πατρὸς γράφηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 373 «Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων» γιὰ νὰ μεσολαβήσει ὁ Εὐσέβιος

923 «Βασιλείου δὲ τοῦ μεγάλου τοὺς λόγους καὶ μειζόνως ἠσπάζετο, καὶ γλώσσης εἶχεν ἐντρύφημα, οἷα τὸν ἄνδρα εἰδὼς καὶ φιλοσοφώτατον τὰ θεῖα, καὶ τὸν πώποτε λογιώτατον», PG99, 128 / **«διαφερόντως δὲ ἐραστὴς καὶ μιμητὴς λέγεται γεγονέναι τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου τούτου γὰρ ταῖς ἀσκητικαῖς νουθεσίαις, καὶ ταῖς ἄλλαις μάλιστα τῶν θεοσόφων βίβλων ἐμφιλοσοφῶν δογματοθεσίαις, καὶ τὸ πλάτος τῆς σοφίας τε καὶ φρονήσεως αὐτοῦ μεγάλως ἀποθαυμάζων, ὅλον ἑαυτὸν ἐμπαρεῖχεν εἰς ἀφομοίωσιν τοῦ μεγάλου, τῆς ἐπ' ἀγαθαῖς ῥαθυμίας ἐν αὐτῷ λοιπὸν χώρας οὐκ ἐχούσης»**, PG99, 245.

ὥστε νὰ ἐπισημοποιήσει τὶς ἀπόψεις του ἐπὶ τέλους ὁριστικῶς ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας, ὁ ὁποῖος Εὐστάθιος διὰ ραψωδίας ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσει. Καὶ ἐπιμένει ὁ Ἅγιος νὰ ἀπαντήσει μὲ σύντομο λόγο, ἢ νὰ ὁμολογήσει τὴν κοινωνία πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως, ἢ νὰ ἀρνηθεῖ. Καὶ σ' αὐτὰ προσθέτει ὅτι: «Ἐὰν βοηθήσεις αὐτὸν νὰ πεισθεῖ νὰ κάνει αὐτὰ καὶ μοῦ ἀποστείλεις ὀρθὲς καὶ ὅπως τὶς εὔχομαι τὶς ἀποκρίσεις, τότε ἐγὼ εἶμαι ποὺ διέπραξα ἁμαρτία σὲ ὅλα· ἐγὼ δέχομαι γιὰ τὸν ἑαυτόν μου ὅλην ἐκείνη τὴν κατηγορία (δηλαδὴ ποὺ ἐπέμενε ὁ κλεινὸς Ἱεράρχης νὰ ἐξακριβώσει τὰ φρονήματα τοῦ Εὐσταθίου διότι ἄρχισε νὰ τὸν ὑποπτεύεται ὡς αἱρετικό)· τότε νὰ ἀπαιτήσεις παρ' ἐμοῦ ἀπόδειξη ταπεινοφροσύνης. Ἐφ' ὅσον ὅμως χρόνον δὲν γίνεται τίποτε ἀπ' αὐτά, συγχώρεσέ με, θεοφιλέστατε Πάτερ, **διότι δὲν μπορῶ νὰ παρίσταμαι στὸ θυσιαστήριο τοῦ Θεοῦ μὲ ὑποκρισία**»[924].

Ἡ κοινωνία τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο σημαίνει ὑποκρισία ἔναντι τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑποκρισία ὅμως εἶναι ἁμαρτία καὶ καθιστᾶ ἐχθρὸ τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπο. «Ὅτι ἡ ἐργασία τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλοτριοῖ τοῦ Κυρίου καὶ προσοικειοῖ τῷ διαβόλῳ»[925], γράφει ὁ Μ. Πατήρ. Στὸ ὁποῖο ἔρχεται νὰ συμφωνήσει, ἀκολουθώντας τὸν Μ. Ἱεράρχη, ὁ μετὰ πέντε αἰῶνες θαυμαστὴς του ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ὡς ἐλέχθη, γράφοντας: **«Γιατὶ τὸ νὰ κοινωνεῖς ἀπὸ αἱρετικὸ ἢ προφανῶς κατηγορουμένου κατὰ τὸν βίο, ἀποξενώνει τοῦ Θεοῦ καὶ προσοικειώνει μὲ τὸν διάβολο»**, (βλ. ὑποσ. 1118). Ἡ ἀποξένωση τοῦ Θεοῦ προέρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας, χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ κακοδοξία ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου· ὁ Μ. Βασίλειος ποτὲ δὲν θὰ ἀποδεχόταν τὴν αἱρετικὴ διδασκαλία τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας καὶ ὁποιουδήποτε ἄλλου αἱρετικοῦ. **Δηλαδή, γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο καὶ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων.**

Ἡ ἐπιστολὴ 113 τοῦ Μ. Βασιλείου γράφηκε τὸ 372 γιὰ νὰ ἀξιώσει ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ταρσοῦ νὰ δέχονται σὲ κοινωνία

924 ΒΕΠΕΣ 55, 155 / C2, 38 / ΕΠΕ1, 274. «Ἐὰν ταῦτα συμπείσῃς αὐτὸν καὶ πέμψῃς μοι ὀρθὰς καὶ οἵας εὔχομαι τὰς ἀποκρίσεις, ἐγώ εἰμι ὁ τὰ κατόπιν πάντα ἡμαρτηκώς, ἐγὼ δέχομαι πᾶσαν τὴν αἰτίαν ἐκείνην ἐπ' ἐμαυτόν: τότε με ἀπαίτει ταπεινοφροσύνης ἐπίδειξιν. Ἕως δ' ἂν μηδὲν γένηται τούτων, σύγγνωθι, θεοφιλέστατε Πάτερ, **μὴ δυναμένῳ μετὰ ὑποκρίσεως θυσιαστηρίῳ Θεοῦ παρεστάναι**».
925 Ἀρχὴ τῶν Ἠθικῶν, PG31, 741.

τοὺς Ἀρειανούς, ἐφ' ὅσον ἀποδέχονται τὴν πίστη τῆς Νικαίας καὶ δὲν λέγουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς κτίσμα. Καὶ εἶναι μὲν εὐεργεσία νὰ ἑνωθοῦν, γράφει ὁ Ἅγιος, αὐτὰ ποὺ ἔχουν διασπασθεῖ στὸ παρελθόν, ἀλλ' ἡ ἕνωση αὐτὴ νὰ γίνει χωρὶς νὰ βλάψουμε τὶς ψυχές μας δείχνοντας συγκατάβαση στοὺς ἀσθενεστέρους δηλαδὴ στοὺς προσερχομένους ἐκ τῶν Ἀρειανῶν. **Αὐτὰ τοῦ Μ. Πατρὸς τὰ ἑρμηνεύει τὸ συνοδικὸ κείμενο τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως γράφοντας ὅτι ἡ ἕνωση ἂν δὲν γίνει μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τότε βλάπτονται οἱ ψυχές μας καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι χωρίζονται τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς ἡ βλάβη ποὺ ἐπέρχεται στὸν ὀρθόδοξο προέρχεται ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ χωρὶς ὁ ὀρθόδοξος νὰ ἔχει ἀποδεχθεῖ τὸ αἱρετικὸ φρόνημα.** Ὅ,τι εἴδαμε καὶ ἀπὸ τὸ προηγούμενο κείμενο μὲ τὴν ὑποκρισία.

«Εὐεργεσία δὲ εἶναι νὰ ἑνωθοῦν τὰ ἕως τώρα διεσπασμένα. Ἡ ἕνωση μπορεῖ νὰ γίνει, ἐὰν θέλουμε νὰ δείξουμε συγκατάβαση στοὺς ἀσθενεστέρους (δηλαδὴ τοὺς αἱρετικοὺς) **χωρὶς νὰ βλάψουμε τὶς ψυχές μας**. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλὰ στόματα ἔχουν ἀνοιχθεῖ κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ πολλὲς γλῶσσες ἔχουν ἀκονισθεῖ στὴν ἐναντίον του βλασφημία, ἀξιοῦμε, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσᾶς, νὰ περιορίσετε σὲ μικρὸ ἀριθμὸ τοὺς βλασφημοῦντες, δεχόμενοι σὲ κοινωνία ἐκείνους ποὺ δὲν θεωροῦν κτίσμα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε νὰ μείνουν μόνοι οἱ βλάσφημοι καὶ ἢ νὰ ἐπανέλθουν ντροπιασμένοι στὴν ἀλήθεια ἢ **ἐπιμένοντες στὴν ἁμαρτία** νὰ καταστοῦν ἀναξιόπιστοι διὰ τοῦ ὀλιγαρίθμου αὐτῶν. Νὰ μὴ ζητοῦμε λοιπὸν τίποτε περισσότερο, ἀλλὰ νὰ προτείνουμε, στοὺς θέλοντες νὰ ἑνωθοῦν μὲ μᾶς ἀδελφούς, τὴν πίστη τῆς Νικαίας καὶ ἂν συμφωνοῦν μ' ἐκείνη, νὰ τοὺς ἐπερωτοῦμε νὰ μὴ λέγουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὡς κτίσμα καὶ νὰ μὴ δέχονται σὲ κοινωνία τοὺς λέγοντες Αὐτὸ ὡς κτίσμα»[926].

926 «Τοῖς ἐν Ταρσῷ Πρεσβυτέροις», ΒΕΠΕΣ 55, 142 / C2, 17/ ΕΠΕ3, 252. «Εὐεργεσία δέ ἐστιν ἑνωθῆναι τὰ τέως διεσπασμένα. **Ἕνωσις δ' ἂν γένοιτο, εἰ βουληθείημεν ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις.** Ἐπεὶ οὖν πολλὰ στόματα ἤνοικται κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου καὶ πολλαὶ γλῶσσαι ἠκόνηνται εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ βλασφημίαν, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς, ὅσον ἐστὶν ἐφ' ὑμῖν, εἰς ὀλίγον ἀριθμὸν περιστῆσαι τοὺς βλασφημοῦντας καὶ τοὺς μὴ λέγοντας κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δέχεσθαι εἰς κοινωνίαν, ἵνα μόνοι καταλειφθῶσιν οἱ βλάσφημοι καὶ ἢ καταισχυνθέντες ἐπανέλθωσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ **ἐπιμένοντες τῇ ἁμαρτίᾳ** ἀναξιόπιστοι ὦσι διὰ τὴν ὀλιγότητα. Μηδὲν τοίνυν πλέον ἐπιζητῶμεν, ἀλλὰ προτεινώμεθα τοῖς βουλομένοις συνάπτεσθαι ἀδελφοῖς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, κἂν ἐκείνῃ

«Ἀλλ’ ὁ μέγας Βασίλειος τὴν ἐν Νικαίᾳ μόνον πίστιν ὁμολογεῖν ἀπήτει (=ἀπαιτοῦσε) τοὺς κατ’ αὐτὸν καὶ μὴ λέγειν κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ ταῦτα ὁμολογοῦντας, εἰς κοινωνίαν προσίετο (=δεχόταν)... " Ἕνωσις δ’ ἂν γένοιτο, εἰ βουληθείημεν, ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριενεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις". **Ὅρα τοίνυν ὅτι ἐν οἷς οὐδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχάς φησιν, οὐκ ἐν οἷς χωρισθῆναι τοῦ Θεοῦ κινδυνεύομεν**»[927].

Ἡ ἐπιστολὴ 262 τοῦ Μ. Βασιλείου γράφηκε τὸ 377 «Οὐρβικίῳ μονάζοντι» προφανῶς προϊστάμενο μοναχικῆς ἀδελφότητος, στὴν ὁποία ἐπιστολὴ ὁ Ἅγιος προσπαθεῖ νὰ ἀπαλείψει μερικὲς ἀπολιναρικὲς ἀντιλήψεις ποὺ κυκλοφοροῦσαν στὸ περιβάλλον τοῦ Οὐρβικίου καὶ ἴσως τὶς ἀποδεχόταν καὶ ὁ ἴδιος. Καὶ καταλήγει στὴν ἐπιστολή: «Ἐπειδὴ δὲ ἦλθε σὲ μένα ἡ φήμη ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς διαμένοντες μαζὶ μὲ τὴν ἀγάπη σου βρίσκονται σ’ αὐτὴν τὴν ἀσθένεια τῶν λογισμῶν, θεώρησα ἀναγκαῖο νὰ μὴ σοῦ στείλω ἕνα ξερὸ χαιρετισμό, ἀλλὰ νὰ περιλάβω στὴν ἐπιστολὴ κάτι ποὺ νὰ οἰκοδομήσει τὶς ψυχὲς τῶν φοβουμένων τὸν Κύριο. Αὐτὰ παρακαλοῦμε νὰ τύχουν ἐκκλησιαστικῆς διορθώσεως καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν νὰ ἀπέχετε, **γνωρίζοντες ὅτι τὸ νὰ ἀδιαφοροῦμε σ’ αὐτὰ μᾶς ἀφαιρεῖται ἡ παρρησία ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ**»[928].

Δύο πράγματα πρέπει νὰ διορθωθοῦν κατὰ τὸν Ἅγιο γιὰ νὰ μὴν ἀφαιρεθεῖ ἡ παρρησία ἐπὶ τοῦ Κυρίου. Πρῶτον ἡ ἀπόρριψη τῶν αἱρετικῶν φρονημάτων ἀπὸ τοὺς περὶ τοῦ Οὐρβικίου καὶ δεύτερο ἡ κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικούς. Ἡ δὲ ἀφαίρεση τῆς παρρησίας ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ποὺ γράφεται ὑπὸ τοῦ Μ. Πατρός, ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποξενώσεως, τῆς ἔχθρας μαζί Του καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Ἰὼβ λέγει:

συνθῶνται, ἐπερωτῶμεν καὶ τὸ μὴ δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μηδὲ κοινωνικοὺς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας».

927 LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l’ union de Lyon, σ. 279.

928 ΒΕΠΕΣ, 327 / C3, 120 / ΕΠΕ2, 378. «Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν εἰς ἐμὲ ἡ φήμη ὅτι τινὲς τῶν μετὰ τῆς ἀγάπης σου ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ταύτῃ τῶν λογισμῶν εἰσι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μὴ ψιλὴν παρίσασθαι τὴν πρόσρησιν, ἀλλά τι ἔχειν τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν τοιοῦτον ὃ δύναται καὶ οἰκοδομῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον. Ταῦτα οὖν παρακαλοῦμεν διορθώσεώς τε τυχεῖν ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πρὸ τοὺς αἱρετικοὺς κοινωνίας ὑμᾶς ἀπέχεσθαι, **εἰδότας ὅτι τὸ ἐν τούτοις ἀδιαφορεῖν τὴν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ παρρησίαν ἡμῶν ἀφαιρεῖται**».

«8 Διότι ποία ἐλπὶς ὑπάρχει εἰς τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ πλεονεκτικῶς ἀπέκτησε καὶ κρατεῖ; Ἆραγε ὅταν ἐπικαλεσθῇ μὲ κάποιαν ἐλπίδα τὸν Κύριον, θὰ σωθῇ;

9 Ἢ μήπως θὰ εἰσακούσῃ τὴν δέησίν του ὁ Θεός; Ἢ ὅταν ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν ἀνάγκη, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ παρ’ ἀνθρώπων βοήθεια,

10 **μήπως θὰ ἔχῃ παρρησίαν καὶ θάρρος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;** Ἢ μήπως ὁ Θεὸς θὰ τὸν εἰσακούσῃ, ὅταν θὰ ἐπικαλεσθῇ Αὐτόν;...

22 Καὶ θὰ ρίψῃ ὁ Θεὸς ἐπάνω του πληγὰς καὶ τιμωρίας ἀλύπητα καὶ χωρὶς νὰ τσιγκουνευθῇ, καὶ θὰ εἶναι τόσον πολλαί, ὥστε αὐτὸς ματαίως ἀλλὰ ναὶ μὲ πᾶσαν σπουδὴν θὰ προσπαθῇ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ.

23 Καὶ θὰ χειροκροτήσῃ ὁ Κύριος διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν ἀσεβῶν καὶ θὰ ἀποδιώξῃ μὲ συριγμοὺς τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τὸν περίβλεπτον καὶ κατὰ κόσμον ἀσφαλῆ τόπον του»[929].

929 Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τ.11, σσ 296-297, Ἀδελφότης θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθῆναι 2003. Στὴν συνέχεια τῆς ὑποσημειώσεως αὐτῆς καταχωροῦνται οἱ στίχοι ποὺ παρελείφθησαν ἐκ τοῦ κυρίου κειμένου ἀνωτέρω. Καὶ ἀκολούθως τὸ πρωτότυπο.

Οἱ παραλειπόμενοι στίχοι: «11 Ἀλλὰ θὰ σᾶς ἀναγγείλω ἤδη, τί ὑπάρχει εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Κυρίου, ὅσα εἶναι εἰς τὸν Παντοκράτορα καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῆς δυνάμεώς του· δὲν θὰ εἴπω δὲ τίποτε τὸ ὑπερβολικὸν ἢ κατώτερον τοῦ πραγματικοῦ.

12 Ἰδοὺ ὅλοι γνωρίζετε τί ἐνεργεῖ ὁ Θεός. Θὰ προσθέσω ὅμως καὶ ἐγὼ περὶ αὐτῶν, διότι, δι’ ὅσων λέγετε, προσθέτετε ἀδειανὰ καὶ κούφια λόγια ἐπάνω εἰς κούφια.

13 Αὐτὸ εἶναι τὸ μερίδιον, τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Κύριος εἰς τὸν ἀσεβῆ, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἀπόκτημα, ποὺ θὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸν Παντοκράτορα εἰς τοὺς τυράννους καὶ ἐκβιαστάς.

14 Ἐὰν δὲ γίνουν πολλὰ τὰ τέκνα τῶν ἀσεβῶν, θὰ εἶναι προωρισμένα διὰ σφαγήν· ἐὰν δὲ συμβῇ νὰ γίνουν ἄνδρες, θὰ πτωχύνουν καὶ θὰ καταντήσουν ἐπαῖται.

15 Ὅσοι δὲ θὰ ἐπιζήσουν μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀσεβοῦς πατρός των, θὰ ἔχουν τέλος μὲ βίαιον θάνατον, τὰς χήρας των δὲ κανεὶς δὲν θὰ εὐσπλαχνισθῇ καὶ δὲν θὰ ἐλεήσῃ.

16 Ἐὰν δὲ ἀσεβὴς μαζεύσῃ σὰν χῶμα τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, σὰν πηλὸν δὲ ἐὰν ἑτοιμάσῃ σωροὺς χρυσῶν νομισμάτων,

17 ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ κάμουν κτῆμα των οἱ δίκαιοι, τὰ δὲ χρήματά του θὰ περιέλθουν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν εἰλικρινῶν καὶ τιμίων ἀνθρώπων.

18 Κατήντησε δὲ τὸ σπίτι του σὰν τὴν εὐδιάλυτον φωλέαν τῶν σκόρων τοῦ ξύλου καὶ σὰν τὸν ἱστὸν τῆς ἀράχνης.

19 Ὁ πλούσιος θὰ ἀποθάνῃ καὶ δὲν θὰ προσθέσῃ τίποτε εἰς τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὰ πλούτη του· δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἀνοίξῃ τὰ μάτια του καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον.

20 Τὸν συνήντησαν θλίψεις καὶ πόνοι σὰν πλημμύρα νεροῦ, ἐν καιρῷ δὲ νυκτός, ἔξαφνα καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, τὸν ἅρπαξε σύννεφον σκοτεινόν.

Ὁ ἀσεβὴς δὲν ἔχει παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ διότι ἔχει ἀποξενωθεῖ λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ θὰ τιμωρηθεῖ γι᾽ αὐτό, δηλαδὴ ἔχει καταστεῖ ἐχθρὸς Θεοῦ.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει: «Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ, **ἵνα ὅταν φανερωθῇ ἔχωμεν παρρησίαν καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ»,** (Α᾽ Ἰωάν. 2, 28). Καὶ ἑρμηνεύει ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης: «...Διότι ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ ὁποὺ φυλάττουν τώρα ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ λατρεύουν αὐτὸν γνησίως καὶ καθαρῶς δουλεύουν αὐτὸν μὲ ἀγάπην ἐγκάρδιον, **αὐτοὶ ἐξάπαντος μέλλουν νὰ προϋπαντήσουν μὲ παρρησίαν μεγάλην τὸν Δεσπότην Χριστόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ**, καὶ ἔχουν νὰ ἰδοῦν μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἄρρητον, τὸ πανάγιον αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ ἥλιον ἀστράπτον πρόσωπον, ἥμερον, γλυκὺ καὶ χαροποιόν. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ὅτι· "τότε (κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν δηλαδὴ) οὐ μὴ αἰσχυνθῶ ἐν τῷ μὲ ἐπιβλέπειν (οὐχὶ εἰς ἄλλας μέν, ναί, εἰς ἄλλας δέ, ὄχι, ἀλλὰ)

21 Θὰ τὸν σηκώσῃ δὲ ἐπάνω ἄνεμος καυστικὸς καὶ θὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν· καὶ θὰ τὸν λιχνίσῃ σὰν ἄχυρο ἀφαρπάζων αὐτὸν βιαίως ἀπὸ τὸν τόπον του».

Τὸ πρωτότυπο: «8 καὶ τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς ἀσεβεῖ ὅτι ἐπέχει; πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον ἆρα σωθήσεται;

9 ἢ τὴν δέησιν αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ Θεός; ἢ ἐπελθούσης αὐτῷ ἀνάγκης

10 **μὴ ἔχει τινὰ παρρησίαν ἔναντι αὐτοῦ;** ἢ ὡς ἐπικαλεσαμένου αὐτοῦ εἰσακούσεται αὐτοῦ;

11 ἀλλὰ δὴ ἀναγγελῶ ὑμῖν τί ἐστιν ἐν χειρὶ Κυρίου, ἅ ἐστι παρὰ Παντοκράτορι, οὐ ψεύσομαι.

12 ἰδοὺ πάντες οἴδατε ὅτι κενὰ κενοῖς ἐπιβάλλετε.

13 αὕτη ἡ μερὶς ἀνθρώπου ἀσεβοῦς παρὰ Κυρίου, κτῆμα δὲ δυναστῶν ἐλεύσεται παρὰ Παντοκράτορος ἐπ᾽ αὐτούς.

14 ἐὰν δὲ πολλοὶ γένωνται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, εἰς σφαγὴν ἔσονται· ἐὰν δὲ καὶ ἀνδρωθῶσι, προσαιτήσουσιν·

15 οἱ δὲ περιόντες αὐτοῦ ἐν θανάτῳ τελευτήσουσι, χήρας δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἐλεήσει.

16 ἐὰν συναγάγῃ ὥσπερ γῆν ἀργύριον, ἴσα δὲ πηλῷ ἑτοιμάσῃ χρυσίον,

17 ταῦτα πάντα δίκαιοι περιποιήσονται, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ ἀληθινοὶ καθέξουσιν.

18 ἀπέβη δὲ ὁ οἶκος αὐτοῦ ὥσπερ σῆτες καὶ ὥσπερ ἀράχνη.

19 πλούσιος κοιμηθήσεται καὶ οὐ προσθήσει, ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διήνοιξε, καὶ οὐκ ἔστι.

20 συνήντησαν αὐτῷ ὥσπερ ὕδωρ αἱ ὀδύναι, νυκτὶ δὲ ὑφείλετο αὐτὸν γνόφος·

21 ἀναλήψεται δὲ αὐτὸν καύσων καὶ ἀπελεύσεται, καὶ λικμήσει αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ.

22 καὶ ἐπιρρίψει ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ οὐ φείσεται, ἐκ χειρὸς αὐτοῦ φυγῇ φεύξεται.

23 κροτήσει ἐπ᾽ αὐτοὺς χεῖρας αὐτοῦ καὶ συριεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ».

ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου" (ψαλ. 118, 6). Ὅσοι δὲ χριστιανοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲν φυλάξουν ὅλας τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ παραβαίνουν αὐτὰς καὶ παροργίζουν τὸν Δεσπότην Χριστὸν μὲ τὰς πονηρὰς πράξεις των, αὐτοὶ ἐξ ἀνάγκης ἔχουν νὰ ἐντραποῦν καὶ καταισχυνθοῦν δικαίως, ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν, μὲ δόξαν θεοπρεπῆ καὶ περιφανεστάτην μεγαλοπρέπειαν. Καὶ θέλουν νὰ ἰδοῦν τὸ πρόσωπον τοῦ δικαίου Κριτοῦ, ὄχι ἥμερον καὶ γαληνόν, ἀλλὰ ὠργισμένον καὶ ἄγριον κατ᾽ αὐτῶν»[930].

Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως οἱ μὲν ἔχουν ἐργαστεῖ ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου καὶ ἔχουν παρρησία ἐνώπιόν Του καὶ σῴζονται. Οἱ δὲ δὲν ἔχουν φυλάξει ὅλες τὶς ἐντολές Του καὶ δὲν ἔχουν παρρησία καὶ καταισχύνονται καὶ τιμωροῦνται αἰωνίως, δηλαδὴ ἀποξενώνονται τοῦ Θεοῦ ὡς ἐχθροί του.

Σ᾽ αὐτὰ ἔρχεται νὰ συμφωνήσει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος γράφοντας: «... Αὐτὰ ἔπρατταν οἱ Ἰουδαῖοι στὴν ἐπιδημία τοῦ Κυρίου· δέσαντες αὐτὸν τὸν ὁδήγησαν πρὸς τὸν Καϊάφα. Ἔδεναν τὰ χέρια ποὺ εὐεργετοῦσαν, μὴ φέροντες τὴν ἐπιδημία τῆς δικαιοσύνης, διότι ὑπῆρχε τῆς πονηρίας ἀφανιστική. Διότι εἶναι δύσχρηστος ἡ δικαιοσύνη σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἀδικοῦν· ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἥλιος σ᾽ αὐτοὺς ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὰ μάτια τους. Διὰ τοῦτο λέγει· Τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Αὐτὰ ὑπῆρξαν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων ἐκείνων, ἡ αἰχμαλωσία, ἡ διασπορά, ἡ καταστροφὴ τοῦ ναοῦ, ἡ κατάπτωση ἀπὸ τὴν δόξα, ἡ ντροπὴ τοῦ προσώπου των, ποὺ δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἀναβλέπουν πρὸς τὸν Θεό, γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ διέπραξαν στὸν Μονογενῆ (Υἱόν Του). **Ἔχασαν τὴν προηγουμένη παρρησία τους·** μήτε προφῆτες, μήτε λατρεία ἔχοντες· δέσαντες τὸν Λόγο, δέσαντες τὴν ἀλήθεια, δέσαντες τὸ φῶς, δέσαντες τὴν δικαιοσύνη, δέσαντες τὸν Σωτῆρα, δέσαντες τὸν ἰατρόν, δέσαντες τὸν ἐλευθερωτή· τὰ ὁποῖα πάντα εἶναι, κατὰ τὴν ποικίλη αὐτοῦ σημασία, ὁ Χριστός. Στερήθηκαν τοῦ φωτός, στερήθηκαν τοῦ λόγου, στερήθηκαν τῆς ἀληθείας· συζοῦν μὲ τὴν ἀδικία, νοσοῦν ἀνιάτως. Αὐτὰ εἶναι τὰ γεννήματα τῶν ἔργων τους, τὰ ὁποῖα γεύονται»[931].

930 ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, Ἑρμηνεία εἰς τὰς Καθολικὰς Ἐπιστολὰς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, σσ. 510-511.

931 Ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, PG30, 304. «Ταῦτα δὲ ἐποίουν οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Κυρίου· δήσαντες γὰρ αὐτόν, ἤγαγον πρὸς Καϊάφαν. Ἐδέσμουν τὰς χεῖρας τὰς εὐεργετοῦσας, οὐ φέροντες τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιδημίαν, διότι πονηρίας ὑπῆρχεν ἀφανιστική. Δύσχρηστος γὰρ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡ δικαιοσύνη· ὥσπερ

ὀφθαλμιῶσιν ὁ ἥλιος. Διό φησι· Τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται. Ταῦτα δὲ ἐκείνων τὰ γεννήματα, ἡ αἰχμαλωσία, ἡ διασπορά, ἡ καταστροφὴ τοῦ ναοῦ, ἡ ἀπὸ τῆς δόξης κατάπτωσις, ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου αὐτῶν, οὐκ ἐῶσα αὐτοὺς πρὸς Θεὸν ἀναβλέπειν, διὰ τὴν εἰς τὸν Μονογενῆ ἁμαρτίαν. **Ἀπώλεσαν οὖν τὴν προτέρα παῤῥησίαν·** μήτε προφήτας, μήτε λατρείαν ἔχοντες· δήσαντες δὲ τὸν Λόγον, δήσαντες τὴν ἀλήθειαν, δήσαντες τὸ φῶς, δήσαντες τὴν δικαιοσύνην, δήσαντες τὸν Σωτῆρα, δήσαντες τὸν ἰατρόν, δήσαντες τὸν ἐλευθερωτήν· ἅπερ πάντα ἐστί, κατὰ ποικίλην τὴν περὶ αὐτοῦ ἐπίνοιαν, ὁ Χριστός. Ἐστέρηνται φωτός, ἐστέρηνται λόγου, ἐστέρηνται ἀληθείας· ἀδικίᾳ συζῶσιν, ἀνίατα νοσοῦσιν. Ταῦτά ἐστι τὰ γεννήματα τῶν ἔργων, ἃ ἐσθίουσιν».

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Μ. Βασιλείου στὸν Προφήτη Ἠσαΐα ἀπὸ τοὺς πατρολόγους θεωρεῖται μὲν ἀξιόλογο ἀλλὰ καὶ ὡς ἀμφιβαλλόμενο ἔργο καὶ εἶναι δυνατὸν λέγουν νὰ ἔχει γραφεῖ ὑπὸ μαθητοῦ του, (βλ. ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ.4, σσ. 39-40). Ὅπως ὅμως καὶ νὰ ἔχει τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Μ. Πατὴρ νὰ μὴ συμφωνεῖ μὲ τὴν ἁγία Γραφὴ στὴν ὁποία λέγεται:

«Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, **ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν**», (Ἑβρ. 3,6). Ἐὰν χαθεῖ ἡ παρρησία καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μᾶς περιμένει ἡ καταισχύνη. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνεχίζει μὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ποὺ σκλήρυναν τὴν καρδία τους χάνοντας τὴν παρρησία ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ καταισχύνθηκαν: «τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν». (Ἑβρ. 3, 17 κ.ἑ.). **«Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Ἁγίων ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἰησοῦ,** ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ’ ἔστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς», (Ἑβρ. 10, 19 κ.ἑ.). **Μᾶς δόθηκε ἡ παρρησία πρὸς Θεὸ ἕνεκα τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ πρὶν ἀπ’ αὐτὴ ὑπῆρχε η καταισχύνη καὶ ἡ ἔχθρα ἀπέναντί Του.**

Καὶ συνεχίζει στὸ ἴδιο κεφάλαιο ὁ Ἀπόστολος, **«Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην»**, (Ἑβρ. 10, 35.) **Δὲν πρέπει νὰ χαθεῖ αὐτὴ ἡ παρρησία διότι ἔχει μεγάλη μισθαποδοσία. Δὲν σημαίνει αὐτὸ ὅτι ἐὰν χαθεῖ ἡ παρρησία ἡ μισθαποδοσία θὰ εἶναι μικρὴ ἀλλὰ τὴν καταισχύνη**. Διὰ τοῦτο γράφει στὴν συνέχεια ὁ Ἀπόστολος «ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς», (Ἑβρ. 10, 36 κ.ἑ.).

«**ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν**», (Α΄ Ἰωάν. 3,21). Ὅταν ἡ συνείδηση δὲν μᾶς κατηγορεῖ ἔχουμε παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ ποὺ σημαίνει ἐὰν μᾶς κατηγορεῖ χάνουμε τὴν παρρησία καὶ ἔρχεται ἡ καταισχύνη. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν συνέχεια γράφει «καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ’ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ

Οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τὴν παράδοση τοῦ Κυρίου στοὺς Ρωμαίους ἁμάρτησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχασαν τὴν προηγουμένη παρρησία τους, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν τιμωρία τους ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὴν αἰχμαλωσία, τὴν διασπορὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Ἡ ἀπώλεια λοιπὸν τῆς παρρησίας τους ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποξενώσεως καὶ ἔχθρας καὶ τελικῶς τῆς τιμωρίας τους ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἀλλὰ καὶ στὴν δευτέρα εὐχὴ τῆς θείας Μεταλήψεως γράφει ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης: «Οἶδα, Κύριε, ὅτι ἀναξίως μεταλαμβάνω τοῦ ἀχράντου σου Σώματος καὶ τοῦ τιμίου σου Αἵματος καὶ ἔνοχός εἰμι καὶ κρῖμα ἐμαυτῷ ἐσθίω καὶ πίνω, μὴ διακρίνων τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα σοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μου· ἀλλὰ τοῖς οἰκτιρμοῖς σου θαρρῶν, προσέρχομαί Σοι τῷ εἰπόντι. Ὁ τρώγων μου τὴν Σάρκα καὶ πίνων μου τὸ Αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Σπλαγχνίσθητι οὖν, Κύριε, καὶ μὴ παραδειγματίσῃς με τὸν ἁμαρτωλόν, ἀλλὰ ποίησον μετ᾽ ἐμοῦ κατὰ τὸ ἔλεός σου· καὶ γενέσθω μοι τὰ Ἅγια ταῦτα εἰς ἴασιν καὶ κάθαρσιν καὶ φωτισμὸν καὶ φυλακτήριον καὶ σωτηρίαν καὶ ἁγιασμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς ἀποτροπὴν πάσης φαντασίας καὶ πονηρᾶς πράξεως καὶ ἐνεργείας διαβολικῆς, κατὰ διάνοιαν τῆς ἐν τοῖς μέλεσί μου ἐνεργουμένης· **εἰς παῤῥησίαν καὶ ἀγάπην τὴν πρὸς Σέ,** εἰς διόρθωσιν βίου καὶ ἀσφάλειαν· εἰς αὔξησιν ἀρετῆς καὶ τελειότητος, εἰς πλήρωσιν ἐντολῶν, εἰς Πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου καὶ εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματός σου· μὴ εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα». **Εὔχεται ὁ Μ. Ἱεράρχης ἡ μετάληψη τῶν ἀχράντων Μυστηρίων νὰ μὴν ἀποβεῖ εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα ἀλλὰ εἰς κάθαρση, ἁγιασμό, φωτισμὸ καὶ τὰ ἑξῆς καὶ ἀκόμη εἰς παρρησία καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριο. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὰ ὑπόλοιπα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ κατάκριση.**

τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν», (Α΄ Ἰωάν. 3,22 κ.ἑ.). **Ἔχουμε τὴν παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ διότι τηροῦμε τὶς ἐντολές Του καὶ ποιοῦμε τὰ θεάρεστα. Ἂν αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν τότε χάνεται ἡ παρρησία καὶ ἔρχεται ἡ καταισχύνη καὶ ἡ ἔχθρα πρὸς τὸν Θεό.**

Ἐπανερχόμενοι στὴν 262 ἐπιστολή, στὴν ὁποία γράφει ὁ Μ. Βασίλειος γιὰ τὴν ἀπώλεια τῆς παρρησίας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ἐὰν δὲν τηρηθοῦν οἱ δύο προϋποθέσεις ὡς ἐλέχθη: πρώτη ἡ ἐπαναφορὰ τῶν πλανεμένων στὸ ὀρθόδοξο φρόνημα καὶ δευτέρα ἡ ἀποχὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν. **«Τὸ ἐν τούτοις ἀδιαφορεῖν», γράφει ὁ Μ. Πατήρ, ἐπιφέρει τὴν ἀπώλεια τῆς παρρησίας ποὺ σημαίνει, εἴτε ἡ μία εἴτε ἡ ἄλλη ὑφίσταται ἐπιφέρει τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα.** Καὶ ὅποια ἔννοια ἔχει ἡ ἀφαίρεση τῆς παρρησίας ἐπὶ τοῦ Κυρίου σ' αὐτὸν ποὺ ἔχει πλανηθεῖ στὸ φρόνημα, τὴν ἴδια ἔννοια ἔχει καὶ σ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μετὰ τῶν αἱρετικῶν. **Ἡ ἔννοια ὅμως ὡς πρὸς τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν αἱρετικῶν στοὺς Ὀρθοδόξους εἶναι ὅτι καθιστᾷ ἐχθροὺς Θεοῦ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἀποδέχονται** (βλ.σσ. 580κ.έ.)**· τὴν ἴδια λοιπὸν ἔννοια ἔχει καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν μετὰ τῶν αἱρετικῶν.** Ἄλλωστε ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία μετὰ τῶν αἱρετικῶν ἀποτελεῖ ὑποκρισία ἔναντι τοῦ Θεοῦ, ἄρα ἡ ἀφαίρεση τῆς παρρησίας ἐπὶ τοῦ Κυρίου μόνον ὡς ἔχθρα μπορεῖ νὰ λογισθεῖ[932].

932 Ὁ δὲ Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις σχετικῶς γράφει: «ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Οὐρβέκιον ἐπιστολῇ τῆς πρὸς αἱρετικοὺς ἡμᾶς παντάπασιν ἀπέχεσθαι κοινωνίας παρεγγυᾶται, εἰδότας τὸ ἐν τούτοις ἀδιαφορεῖν τὴν ἐπὶ Χριστοῦ παῤῥησίαν ἡμᾶς ἀφαιρεῖται». Ὁ ἱερὸς Ματθαῖος γράφοντας ὅτι ἡ κοινωνία τῶν αἱρετικῶν ἀφαιρεῖ τὴν παρρησία ἀπὸ τὸν Κύριο ἀναφερόμενος στὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴ τοῦ σεπτοῦ καὶ ἁγίου Ἱεράρχου καὶ τὴν ἐπισυνάπτει μὲ ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «ἀλλὰ καὶ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς ἐν τῇ περὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων πραγματείᾳ τὴν τοῦ ἠγαπημένου φωνὴν δανεισάμενος ταῦτα φησί. πᾶς ὁ παραβαίνων, καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ Θεὸν οὐκ ἔχει. καὶ ὃς ἐὰν δοκεῖ φίλος αὐτῶν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ἀκούσατε πάντες οἱ τοῖς αἱρετικοῖς συνεσθίοντες ὀδυνηρὰν ἀπόφασιν. ὅτι τοῦ Θεοῦ ἐχθροὶ ἐστέ. οὐδὲ γοῦν ὁ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Βασιλέως φιλικῶς διακείμενος δύναται φίλος εἶναι τοῦ Βασιλέως...». Τὰ δύο αὐτὰ ἀποσπάσματα, ποὺ παρέθεσε ὁ ἱερὸς Βλάσταρις, τὸ ἕνα δίπλα στὸ ἄλλο, τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δὲν τοποθετήθηκαν τυχαία· ὅταν ὁ ὀρθόδοξος κοινωνεῖ μετὰ τοῦ αἱρετικοῦ χάνεται ἡ παρρησία ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ καθίσταται ἐχθρὸς Θεοῦ. Ὅ,τι εἴδαμε ἀνωτέρω ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τῆς ἑρμηνείας τοῦ Οὐρανοφάντορος στὸν Ἠσαΐα καὶ τῆς εὐχῆς του πρὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως, ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς παρρησίας ἀπὸ τὸν Κύριο ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποξενώσεως σ' αὐτὸν ποὺ χάνει τὴν παρρησία ὡς ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀφαίρεση τῆς παρρησίας ὡς ἔχθρας πρὸς τὸν Θεὸ ἐκ μόνης τῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν, χωρὶς ὁ ὀρθόδοξος νὰ ἀλλάξει τὸ φρόνημά του, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία ποὺ κάνει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης στὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ποὺ παρέθεσε ὁ Ματθαῖος Βλάσταρις ἀνωτέρω. Γράφει ὁ Ὅσιος: «Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ Πρεσβυτέρου, ποὺ νομίζει ὅτι ὀρθοδοξεῖ, συντρώγει ὅμως μὲ

τὸν Ἐπίσκοπο ὅπως εἶπες, ἐὰν παύσει ἀπ' αὐτῆς τῆς συνεστιάσεως μετὰ ἐπιτιμίου ἀπαγορεύσεως τῆς ἱερουργίας γιὰ κάποιο χρονικὸ διάστημα, καὶ μὴ πλέον ξαναπέσει στὸ ἴδιο ὀλίσθημα, νὰ ἔχει τὴν ἄδεια νὰ ἱερουργεῖ τῷ Θεῷ. Ἂν ὅμως ἀδιαφορεῖ, νὰ μὴ γίνει γιὰ τὸν ἄνδρα μέσο ἀπαλλαγῆς ὁ πλοῦτος του, ὥστε νὰ ἀπαλλαγεῖ μὲ τὴν δόση καὶ τῆς αἱρετικῆς κοινωνίας καὶ ἀπὸ ἁμαρτωλῆς ἄλλης πράξεως. **Οὔτε βεβαίως μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ νὰ δώσει τὸ καλὸ καὶ νὰ πάρει τὸ χειρότερο, δηλαδὴ νὰ δώσει φῶς καὶ νὰ πάρει σκοτάδι. Οὔτε ἂν κάποιος παρέξει ὅλα τὰ χρήματα τοῦ κόσμου καὶ κοινωνεῖ μὲ τὴν αἵρεση, καθίσταται φίλος Θεοῦ, ἀλλ' ἐχθρός. Καὶ γιατί λέγω περὶ κοινωνίας; Ἀκόμη καὶ ἂν τρώγει μαζὶ μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ πίνει καὶ συνδέεται μαζί τους μὲ φιλία εἶναι ὑπεύθυνος. Ἡ ἀπόφαση εἶναι τοῦ Χρυσοστόμου, ἀλλὰ καὶ κάθε Ἁγίου.** Καὶ πῶς εἶναι ἀκούσιο καὶ ὄχι θεληματικὴ πράξη αὐτοῦ ποὺ νομίζει ὅτι ὀρθοδοξεῖ, ἀλλὰ κοινωνεῖ μὲ τὴν αἵρεση; Ἀκούσιο εἶναι ὅταν κάποιος ἀνοίγει μὲ βία τὸ στόμα τοῦ ὀρθοδόξου καὶ χύνει μέσα τὴν αἱρετικὴ κοινωνία, πρᾶγμα ποὺ ἔκαναν οἱ παλιοὶ αἱρετικοὶ καὶ τὸ κάνουν, ὅπως ἔμαθα, οἱ τωρινοὶ Χριστομάχοι. Τὸ νὰ συμμετέχει ὅμως κάποιος ἀπὸ μόνος του, εἶναι ἑκούσιον. Ἐὰν ὅμως πρέπει· γιατὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενο· οὔτε ἔτσι ἔχει δικαιολογία. Μὴ φοβεῖσθε γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος καὶ τὰ δύο τὰ παραπέμπει στὴν γέεννα τοῦ αἰωνίου πυρός. Γιατὶ ἀκοῦμε. Ἀληθῶς ὅλος ὁ κόσμος δὲν ἀξίζει ὅσο μία ψυχή, ἡ ὁποία φυλάει τὸν ἑαυτό της ἀμέτοχο ἀπὸ κάθε αἱρετικὴ κοινωνία καὶ ἀπὸ κάθε κακό».

Τὸ πρωτότυπο: «Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ὀρθοδοξοῦντος δοκοῦντος, συνεσθίοντος δὲ ἐπισκόπῳ καθὰ εἴρηκας· εἰ μὲν παύσοιτο τῆς τοιαύτης συνεστιάσεως, μετ' ἐπιτιμίου ἀπείρξεως τῆς ἱερουργίας ἕως τινὸς χρόνου, μηκέτι εἰς τὸν αὐτὸν ὄλισθον ὑποπίπτειν· ἔχειν ἴασιν τοῦ ἱερουργεῖν Θεῷ. Εἰ δὲ ἀδιαφοροίη· μὴ γένοιτο λύτρον ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος· τοῦ φυγεῖν σὺν τῇ δόσει καὶ αἱρετικῆς κοινωνίας, καὶ ἁμαρτητικῆς ἄλλης πράξεως· οὐ μὴν τῇ ἀνταλλαγῇ δοῦναι τὸ καλόν, καὶ λαβεῖν τὸ χεῖρον· οἷον δοῦναι φῶς, καὶ λαβεῖν σκότος. **Οὐδ' ἂν τὰ ὅλα χρήματα τοῦ κόσμου παρέξει τις· καὶ κοινωνῶ εἴη τῇ αἱρέσει, φίλος Θεοῦ καθίσταται ἀλλ' ἐχθρός. Καὶ τί λέγω κοινωνίας; Κἂν ἐν βρώματι, καὶ πόματι, καὶ φιλίᾳ συγκάτεισι τοῖς αἱρετικοῖς ὑπεύθυνος. Τοῦ Χρυσοστόμου ἡ ἀπόφασις· ἐπεὶ καὶ παντὸς ἁγίου.** Πῶς δὲ ἀκούσιον, καὶ οὐκ ἔργον τῷ δοκοῦντι ὀρθοφρονεῖν, κοινωνοῦντι δὲ ὅμως τῇ αἱρέσει; Ἀκούσιόν ἐστιν, ὅταν τὸ στόμα τις τοῦ ὀρθοδόξου βιαίως ἀναχάνας, ἐγχέῃ τὴν αἱρετικὴν κοινωνίαν· ὅπερ ἐποίησαν οἱ πάλαι αἱρετικοί, καὶ ποιοῦσιν, ὡς ἔμαθον, οἱ νυνὶ Χριστομάχοι. Τὸ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ μετασχεῖν, ἑκούσιον. Εἰ δὲ ὅτι δέει· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ζητούμενον· οὐδὲ οὕτως ἕξει ἀπολογίαν. Μὴ φοβεῖσθαι γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, ἀλλὰ Θεόν, τὸν τὸ συναμφότερον γεέννῃ αἰωνίου πυρὸς παραπέμποντα. Ἀκούομεν; Ἀληθῶς ὁ κόσμος ὅλος μιᾶς ψυχῆς οὐκ ἔστιν ἀντάξιος, τῆς φυλαττούσης ἑαυτὴν ἀμέτοχον καὶ αἱρετικῆς κοινωνίας καὶ παντὸς κακοῦ», PG99, 1205 / F480, 16 / ΕΠΕ18Β, 404.

Παραθέσαμε μεγάλο ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς, γιὰ νὰ γίνει ἀντιληπτὸ στὸν ἀναγνώστη **ὅτι ὁ Ὅσιος κάνει ἐφαρμογὴ τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, στὸ ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ποὺ συντρώγει μὲ τοὺς αἱρετικοὺς εἶναι ὑπεύθυνος καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ εὐθύνη γεννᾶται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας τοῦ αἱρετικοῦ.** Ἄλλωστε καὶ αὐτὸ ποὺ γράφει ὁ ὅσιος Θεόδωρος: «ἀληθινὰ ὅλος ὁ κόσμος δὲν ἀξίζει ὅσο μία ψυχή, ἡ ὁποία φυλάει τὸν ἑαυτό της ἀμέτοχο ἀπὸ κάθε αἱρετικὴ κοινωνία

«Ὁ πιστὸς μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα ὀφείλει, γιὰ νὰ ἀποφύγει τὴ στέρηση τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀλλοτρίωση ἀπὸ τὴ ζωή, **νὰ μὴ κοινωνεῖ μὲ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀτελῆ ὁμολογία, ἀφοῦ γνωρίζει ὅτι ἡ ἀδιαφορία του στὸ θέμα αὐτὸ θὰ τοῦ ἀφαιρέσει τὴν παρρησία μπροστὰ στὸν Χριστὸ καὶ θὰ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν σωστικὴ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος»**[933]. «Γι' αὐτὸ στὴν ἐπιστολή του (262) πρὸς τὸν μοναχὸ Οὐρβίκιο **συνιστᾶ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὴν κοινωνία μετὰ τῶν αἱρετικῶν, γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἡ ἀντίθετη θέση συνεπάγεται τὴν θεία ἐγκατάλειψη»**[934].

Ἡ Ἐπιστολὴ 245 τοῦ Μ. Βασιλείου γράφηκε τὸ 375 ὅταν πλέον ὄχι μόνον εἶχε ἐκδηλωθεῖ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας ὡς αἱρετικὸς (βλ. κατωτέρω περισσότερα), ἀλλὰ καὶ εἶχε διακοπεῖ ἡ κοινωνία μεταξύ τους. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως Θεόφιλος ἐκφράζει τὴν ἔκπληξή του γι' αὐτὴν τὴν διακοπὴ κοινωνίας, ἀποστέλλοντας ἐπιστολὴ στὸν Ἅγιο καὶ ζητεῖ νὰ τοὺς συνδιαλλάξει καὶ ἀπαντᾶ ὁ Μ. Πατὴρ διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς καταλήγοντας: «Νῦν δὲ εἰ μήτε ἐκείνοις συνεπόμεθα καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας αὐτοῖς ἐκκλίνομεν, συγγνώμης ἂν δικαίως τύχοιμεν, μηδὲν προτιμότερον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας τιθέμενοι»[935].

Παρ' ὅτι χρησιμοποιεῖ πληθυντικὸ ἀριθμὸ στὴν ὡς ἄνω ἐπιστολή, ἐν τούτοις ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς στὸ πρόσωπό του[936].

καὶ ἀπὸ κάθε κακό», **δείχνει ὅτι ἡ αἱρετικὴ κοινωνία εἶναι κακὸ ἀπὸ μόνη της ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα κακά**. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἀξίζει ὅλος ὁ κόσμος μὲ μία ψυχὴ ἡ ὁποία δὲν κοινωνεῖ μὲ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ κακά, σημαίνει ὅτι αὐτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι ὀρθόδοξη. Ἀκόμη ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης γράφει ὅτι σ' αὐτὴν τὴν ἀπόφαση τοῦ Χρυσοστόμου συμφωνοῦν καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι, κατὰ συνέπεια καὶ ὁ Μ. Βασίλειος. Διὰ τοῦτο, ἐπανερχόμενοι στὸν ἱερὸ Βλάσταριν, σύναψε τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου καὶ κατωτέρω προσθέτει καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἄλλων Ἁγίων ρητά, καὶ ἐπιφέρει αὐτὸ ποὺ ἔχουμε παραθέσει καὶ ἀλλοῦ στὴν ἐργασία αὐτή, τὸ ὁποῖο καὶ ἐπαναλαμβάνουμε: «**ὅτι γε μὴν οἱ θεῖοι πατέρες τὴν μέχρις αἵματος ἡμῖν παραγγέλουσιν ἔνστασιν ἐπὶ τῷ μὴ χραίνεσθαι τῇ τῶν βλασφήμων κοινωνίᾳ**», (βλ. περισσότερα σ. 51).

933 ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ.ἀν., σ. 148.

934 ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Κ., Τὰ κωλύοντα τὴν ἱερωσύνη καὶ καθαιροῦντα τοὺς κληρικοὺς παραπτώματα, σ. 188.

935 ΒΕΠΕΣ 55, 307 / C3, 84 / ΕΠΕ2, 86.

936 Οἱ λέξεις τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου στὴν παροῦσα συνάφεια: «συνεπόμεθα», «ἐκκλίνομεν», «τύχοιμεν» καὶ «τιθέμενοι», ἀναφέρονται στὸ πρόσωπό του καὶ τοῦτο

Καὶ ἐξηγεῖ γιατὶ ἐπιμένει στὴν διακοπὴ κοινωνίας καὶ μὲ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας καὶ μὲ τοὺς ὁμόφρονές του, διότι τίποτε δὲν εἶναι προτιμότερο τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀσφαλείας μας. Ἡ ἀπώλεια τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας ποὺ γράφεται ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πατρὸς προέρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνίας τῶν Πνευματομάχων, χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ διδασκαλία τους ὑπὸ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας μας. **Καὶ εἶναι**

διότι γράφεται στὴν ἐπιστολή: «Πάλαι δεξάμενος τὰ παρὰ τῆς ἀγάπης σου γράμματα ἀνέμενον διὰ γνησίου προσώπου ἀντεπιστεῖλαι, ἵνα καὶ ὅσα τὴν ἐπιστολὴν διαφύγῃ ὁ διάκονος τῶν γραμμάτων ἀναπληρώσῃ. Ἐπεὶ οὖν παρεγένετο ἡμῖν ὁ ποθεινότατος καὶ εὐλαβέστατος ἡμῶν Στρατήγιος, αὐτῷ ἐνόμισα δίκαιον εἶναι χρήσασθαι διακόνῳ, τῷ καὶ εἰδότι τὴν ἡμετέραν γνώμην καὶ δυναμένῳ γνησίως τε ἅμα καὶ εὐλαβῶς διακομίσαι τὰ παρ' ἡμῶν». Στὶς δύο πρῶτες αὐτὲς προτάσεις τῆς συγκεκριμένης ἐπιστολῆς χρησιμοποιεῖ τὸν ἑνικὸ ἀριθμὸ ἀναφερόμενος στὸ πρόσωπό του: «δεξάμενος», «ἀνέμενον», «ἀντεπιστεῖλαι», «ἐνόμισα», στὴν δευτέρα ὅμως πρόταση εἰσάγει παράλληλα καὶ τὸν πληθυντικό: «ἡμετέραν γνώμην», «τὰ παρ' ἡμῶν».

Στὶς ἑπόμενες προτάσεις χρησιμοποιεῖ μόνον τὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ γιὰ νὰ δηλώσει τὸ πρόσωπό του. «Γίνωσκε τοίνυν, ποθεινότατε ἡμῖν καὶ τιμιώτατε, πολλοῦ ἀξίαν τίθεσθαι ἡμᾶς τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην, ἧς, ἕνεκα μὲν τῆς κατὰ ψυχὴν διαθέσεως, οὐδεμίαν ἡμέραν ἀπολειφθεῖσιν ἑαυτοῖς συνεγνώκαμεν, εἰ καὶ ὅτι πολλαὶ καὶ μεγάλαι λύπης εὐλόγου γεγόνασιν ἀφορμαί. Ἀλλ' οὖν ἐκρίναμεν τοῦτο, ὥσπερ ἐν τρυτάνῃ, τὰ χρηστότερα τοῖς ἀηδεστέροις ἀντιτιθέντες τῇ τῶν ἀμεινόντων ροπῇ προσθέσθαι τὴν γνώμην». «τίθεσθαι ἡμᾶς», «ἀπολειφθεῖσιν ἑαυτοῖς συνεγνώκαμεν», «ἐκρίναμεν», «ἀντιτιθέντες».

Στὴν συνέχεια χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς τὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ ὄχι μόνον ὅταν ἀναφέρεται στὸ πρόσωπό του ἀλλὰ καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας. «Μᾶλλον δὲ ἡμεῖς μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενοῦμεν τάξεως, ἕτεροι δέ εἰσιν οἱ συνεχῶς μετατιθέμενοι, νῦν δὲ καὶ φανερῶς πρὸς τοὺς ἐναντίους αὐτομολοῦντες· ὧν ὅσου ἀξίαν ἐτιθέμεθα τὴν κοινωνίαν, ἕως ἦσαν ἐπὶ τῆς ὑγιαινούσης μερίδος, οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοεῖς». Γιὰ τὸ πρόσωπό του: «ἡμεῖς», «μενοῦμεν», «ἐτιθέμεθα». Γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας: «ἕτεροι δέ εἰσιν», «οἱ συνεχῶς μετατιθέμενοι», «αὐτομολοῦντες», «ὧν», «ἦσαν».

Αὐτὴ ἡ ἐναλλαγὴ πληθυντικοῦ μὲ ἑνικὸ ἀριθμὸ γιὰ νὰ δηλώσει τὸ πρόσωπό του δὲν εἶναι κάτι ξένο γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο. Στὴν 244 ἐπιστολή του «Πατροφίλῳ Ἐπισκόπῳ...», ποὺ γράφηκε τὸ 376, συναντᾶται καὶ πάλι. « Ἡ δὲ αἰτία τῆς ἀπορρήξεως (τοῦ Μ. Βασιλείου μετὰ τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας) ὅτι Ἀπολιναρίῳ, φησίν, ἐπεστείλαμεν καὶ τὸν συμπρεσβύτερον ἡμῶν Διόδωρον ἔχομεν κοινωνικόν». «ἐπεστείλαμεν» καὶ «ἔχομεν» καὶ ἀμέσως ὁ Μ. Πατὴρ ἀπὸ τὸν πληθυντικὸ ἔρχεται στὸν ἑνικὸ ἀριθμὸ γράφοντας: «Ἐγὼ δὲ Ἀπολινάριον μὲν ἐχθρὸν οὐδέποτε ἡγησάμην» καὶ κατωτέρω στὴν ἴδια παράγραφο καὶ πάλι ἐπανέρχεται στὸν πληθυντικό: «Ἡμεῖς (δηλαδὴ ἐγὼ) δὲ οὐδὲ ἐδιδάχθημέν τι (δηλαδὴ ἐδιδάχθην) οὐδὲ ἐμαθητεύθημεν (δηλαδὴ ἐμαθητεύθην) τῷ ἀνδρὶ οὗ τὰ ἐγκλήματα ἡμῖν...», ΒΕΠΕΣ 55, 302-303 / C3, 76-77 / ΕΠΕ3, 122-124.

φανερὸ ὅτι ἡ λέξη ἀσφάλεια ἀναφέρεται στὴν σωτηρία τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἔτσι ἄλλωστε ἑρμήνευσαν τὸν Ἅγιο καὶ οἱ Ἅγιοι καὶ Πατέρες ποὺ εἴδαμε ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοια δίδει καὶ ὁ Παναγιώτης Χρήστου ἀποδίδοντας τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ Μ. Πατρὸς στὴν σύγχρονη γλῶσσα. Παραθέτουμε ὅλη τὴν ἐπιστολὴ αὐτολεξεὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπόδοση:

« Ἂν καὶ ἔλαβα πρὸ καιροῦ τὸ γράμμα ἀπὸ τὴν ἀγάπην σου, ἐπερίμενα ν' ἀπαντήσω διὰ καταλλήλου προσώπου, οὕτως ὥστε ὁ κομιστὴς τοῦ γράμματος νὰ συμπληρώσῃ ὅσα τυχὸν θὰ παρελείποντο ἀπὸ αὐτό. Τώρα λοιπὸν ποὺ ἐπεσκέφθη ἡμᾶς ὁ ἀγαπητὸς καὶ εὐλαβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν Στρατήγιος, ἐνόμισα ὀρθὸν νὰ χρησιμοποιήσω αὐτὸν ὡς γραμματοκομιστήν, διότι καὶ γνωρίζει τὴν γνώμην μας καὶ δύναται γνησίως καὶ εὐλαβῶς νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ὑποθέσεις μας.

Γνώριζε λοιπόν, ἀγαπητέ μας καὶ τιμιώτατε, ὅτι δίδομεν μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην μας, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ἀπόψεως ψυχικῆς διαθέσεως δὲν ἀντελήφθημεν ὅτι τὴν παρημελήσαμεν οὔτε στιγμήν, μολονότι ἐδημιουργήθησαν πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἀφορμαὶ εὐλόγου λύπης. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα κατελήξαμεν εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, δηλαδὴ ἀπεφασίσαμεν νὰ προσθέσωμεν τὴν γνώμην μας εἰς τὴν πλευρὰν τῶν καλυτέρων, θέτοντες σὰν εἰς ζυγαριὰν τὰ καλὰ ἀπέναντι τῶν δυσαρέστων.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ πράγματα ἠλλοιώθησαν ἀπὸ ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλάχιστα ἐταίριαζε νὰ γίνῃ τοῦτο, ἐπίτρεψε καὶ εἰς ἡμᾶς, ὄχι νὰ ἔχωμεν ἀλλάξει τὴν γνώμην, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ἀλλάξει τὴν θέσιν. Μᾶλλον ἡμεῖς μὲν θὰ μείνωμεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ἄλλοι δὲ εἶναι οἱ συνεχῶς οἱ μετατιθέμενοι, τώρα δὲ καὶ φανερὰ αὐτομολοῦντες πρὸς τοὺς ἀντιθέτους. Πόσον μεγάλην δὲ ἐκτίμησιν εἴχαμεν εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ αὐτούς, ὅσον καιρὸν ἦσαν μὲ τὸ μέρος τῆς ὑγιοῦς μερίδος, δὲν τὸ ἀγνοεῖς οὔτε σύ. **Τώρα δέ, ἐὰν οὔτε ἐκείνους ἀκολουθοῦμεν, ἀποφεύγομεν δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ ἴδιον φρόνημα, δικαίως θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχωμεν συγχώρησιν, διότι δὲν θεωροῦμεν τίποτε ἄλλο προτιμότερο ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σωτηρίαν μας**»[937].

Στὸ Μέγα Ὡρολόγιον τῆς Ἐκκλησίας μας περιέχεται ἕνα κείμενο μὲ τίτλο «Παράγγελμα τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς Ἱερέα» καὶ αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀρχαιότερες ἐκδόσεις ὡς παράδοση τῆς Ἐκκλησίας

937 ΕΠΕ2, 85-87.

(δυστυχῶς δὲν γνωρίζουμε ἀπὸ πότε ξεκίνησε). Αὐτὸ τὸ κείμενο οἱ πατρολόγοι τὸ θεωροῦν ὡς νόθο[938]. Τὸ ὅτι ὅμως συμπεριλαμβάνεται σὲ ἱερὸ βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας, στὸ ὄνομα τοῦ Μ. Πατρός, δείχνει τὸ λιγότερο ὅτι εἶναι ἀπολύτως σύμφωνο μὲ τὴν διδασκαλία του. Καὶ πράγματι εἶναι σύμφωνο ὄχι μόνον μὲ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο καὶ ἐμεῖς ἀποφασίσαμε νὰ τὸ συμπεριλάβουμε σ' αὐτὴν τὴν ἑνότητα. Τὸ κείμενο αὐτὸ περιέχεται στὴν σειρὰ τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne ἐκ τῆς ὁποίας καὶ τὸ παραθέτουμε ὁλόκληρο διότι στὸ Μέγα Ὡρολόγιο παρατίθεται ἐν μέρει[939].

« Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου
Λόγος περὶ καταστάσεως ἱερέων.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ὦ Ἱερεῦ καὶ βλέπε τὴν διακονία τὴν ὁποία παρέλαβες, γιὰ νὰ τὴν ὁλοκληρώσεις μετὰ φόβου Θεοῦ. Βλέπε λοιπόν· γιατὶ ὄχι ἐπίγειο διακονία σοῦ ἔχει ἐγχειρισθεῖ ἀλλ' οὐράνια, ὄχι ἀνθρωπίνη ἀλλὰ ἀγγελική· σπούδασε νὰ παραστήσεις τὸν ἑαυτό σου ἐργάτη ἀνεπαίσχυντο, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγο τῆς ἀληθείας·

938 Βλ. ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τ.4, σ. 53.

939 Τὸ κείμενο ἀπὸ τὸ Μέγα Ὡρολόγιο: «Σπούδασον, ὦ ἱερεῦ, σαυτὸν παραστῆσαι ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· Μηδέποτε στῇς εἰς σύναξιν ἔχων ἔχθραν κατά τινος, ἵνα μὴ φυγαδεύσῃς τὸν Παράκλητον. Ἐν ἡμέρᾳ συνάξεως μὴ δικάζου, μηδὲ φιλονείκει, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένων προσεύχου καὶ ἀναγίνωσκε μέχρι τῆς ὥρας, ἐν ᾗ σε δεῖ τελέσαι τὴν θείαν μυσταγωγίαν· καὶ οὕτω παράστηθι ἐν κατανύξει καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, μὴ περιβλέπων ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἀλλὰ φρίκῃ καὶ φόβῳ παριστάμενος τῷ ἐπουρανίῳ Βασιλεῖ.

Μὴ διὰ θεραπείαν ἀνθρωπίνην ἐπισπεύσῃς τὰς Εὐχάς, ἢ συντάμῃς μηδὲ λάβῃς πρόσωπον, ἀλλ' ὅρα πρὸς μόνον τὸν προκείμενον Βασιλέα καὶ τὰς περιεστώσας κύκλῳ Δυνάμεις. Ἄξιον σεαυτὸν ποίησον τῶν ἱερῶν Κανόνων. Μὴ συλλειτούργει οἷς ἀπαγορεύουσι. Βλέπε τίνι παρέστηκας, πῶς ἱερουργεῖς, καὶ τίσι μεταδίδως. Μὴ ἐπιλάθῃ τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς καὶ τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. "Μὴ δότε" γάρ φησι "τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ τοὺς μαργαρίτας μὴ βάλετε ἔμπροσθεν τῶν χοίρων." Ὅρα μὴ παραδῶς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς χεῖρας ἀναξίων. Μὴ ἐντραπῇς τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς, μηδ' αὐτὸν τὸν τὸ διάδημα περικείμενον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Τοῖς δὲ τῆς Μεταλήψεως ἀξίοις μεταδίδου δωρεάν, ὡς καὶ αὐτὸς ἔλαβες. Οἷς οἱ θεῖοι Κανόνες οὐκ ἐπιτρέπουσι, μὴ μεταδίδου. Ὅρα μὴ ἐξ ἀμελείας σῆς, μῦς, ἢ ἄλλο τι ἅψηται τῶν θείων μυστηρίων, μηδὲ νοτισθῶσιν, ἢ καπνισθῶσιν, ἢ χρισθῶσιν ὑπὸ ἀνιέρων καὶ ἀναξίων. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα φυλάσσων σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου».

πρόσεξε μὴ σταθεῖς σὲ σύναξη ἔχοντας ἔχθρα πρὸς κάποιον, γιὰ νὰ μὴ φυγαδεύσεις τὸν Παράκλητο.

Σὲ ἡμέρα συνάξεως μὴ δικάζεσαι, οὔτε καθόλου νὰ φιλονικεῖς· ἀλλὰ κρυπτόμενος νὰ εὔχεσαι, ἀναγινώσκοντας μέχρι αὐτῆς τῆς ὥρας· καὶ ἔτσι νὰ παρασταθεῖς μὲ κατάνυξη τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ. Μὴ παραπλανᾶται τὸ βλέμμα σου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ· μὴ μὲ σπουδὴ συντέμνεις τὶς εὐχές· ἀλλὰ παρακαλώντας, νὰ μὴ λαμβάνεις κάποιου τὸ πρόσωπο (προσωποληπτεῖς), ἀλλὰ νὰ προσέχεις τὸν προκείμενο Βασιλέα καὶ τὶς παρεστῶσες γύρω δυνάμεις καὶ νὰ μὴν ὑποκρίνεσαι, οὔτε νὰ μεταδίδεις τὸ θεῖον Σῶμα ὅπου δὲν πρέπει.

Κατάστησε τὸν ἑαυτό σου ἄξιο τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ νὰ συλλειτουργεῖς ὡς οἱ Κανόνες ἐκθέτουν. Πρόσεχε λοιπὸν πῶς παρίστασαι στὴν ἁγία Τράπεζα καὶ πῶς ἱερουργεῖς καὶ σὲ ποιὸν μεταδίδεις καὶ πῶς καταστέλλεις· πρόσεχε λοιπόν, μὴ λησμονήσεις τὶς δεσποτικὲς ἐντολὲς καὶ τὶς παραδόσεις τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν· διότι λέγει "Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίπτετε τοὺς μαργαρίτας μου ἔμπροσθεν τῶν χοίρων". Πρόσεχε λοιπὸν καὶ σύ, μὴ καταβληθεῖς ὑπὸ ἀνθρωπίνου φόβου καὶ παραδώσεις τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ σὲ ἀνάξια χέρια· ἀλλὰ νὰ μὴν ἐντραπεῖς κάποιον ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς, ἀλλ’ οὔτε νὰ πτοηθεῖς ἀπ’ αὐτοὺς ποὺ φοροῦν τὸ διάδημα ἐκείνη τὴν ὥρα ὅταν ἱερουργεῖς. Βλέπε αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ μεταλάβουν τὰ δῶρα στοὺς οἴκους· ἐσὺ θὰ δεῖς, ὅτι καὶ ὑπὸ γυναικῶν χαρίζονται, ἀλλὰ καὶ ἀναξίων.

Πρόσεχε λοιπόν, ὡς οἱ θεῖοι Κανόνες καὶ οἱ Σύνοδοι τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπεκύρωσαν· ἔτσι νὰ πράττεις **καὶ νὰ μὴ μεταδίδεις σὲ ἀναξίους ἢ λαϊκούς, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς ἐπιστρέψεις στὴν ὀρθόδοξη πίστη. Οὐαὶ δὲ σ’ αὐτοὺς ποὺ τοὺς μεταδίδουν.** Πρόσεξε λοιπὸν μὴ πέσουν μῦγες στὸ ἅγιο Ποτήριο, ἢ ἀπὸ ἀμέλειά σου νοτισθεῖ, ἢ μουχλιάσει, ἢ κονοπισθεῖ, ἢ ληφθεῖ ὑπὸ αἱρετικῶν διὰ τῶν χειρῶν σου (τότε κοινωνοῦσαν οἱ λαϊκοὶ διὰ τῶν χειρῶν)· ἀλλὰ βλέπε πῶς καταστέλλεις μετὰ τὴν συμπλήρωση τῆς θείας λειτουργίας, μὴ σπεύδοντας σοῦ ἀποπέσει μαργαρίτης, ἢ ἀπομείνει στὸ ποτήριο· ἢ ἔχον νᾶμα τὸ ἅγιο Ποτήριο καὶ κονοπισθεῖ· ἀλλὰ ἀμφότερα καταστείλας, πορεύου ἐν εἰρήνῃ.

Ταύτην τὴν παράδοση ἐὰν φυλάξεις, ὦ Ἱερεῦ, θὰ σώσεις τὸν ἑαυτό σου καὶ αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ διδάξεις· εὐχόμενος καὶ ὑπὲρ

ἐμοῦ τοῦ ταλαιπώρου πρὸς τὸν Κύριο, στὸν Ὁποῖο πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνες. Ἀμήν»[940].

Τὸ κείμενο αὐτὸ μεταξὺ ἄλλων ἐντέλλεται τὸν Ἱερέα νὰ πράττει ὡς οἱ θεῖοι Κανόνες καὶ οἱ Σύνοδοι τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχουν ἐπικυρώσει καὶ ἐπισυνάπτει στὴν συνέχεια μία τέτοια ἐπικυρωμένη ἐντολή τους: νὰ μὴ μεταδίδει ὁ Ἱερεὺς σὲ ἀναξίους ἢ λαϊκοὺς ἐὰν δὲν τοὺς ἐπιστρέψει πρῶτα στὴν Ὀρθόδοξο πίστη. Ἐὰν παρὰ ταῦτα, ὁ Ἱερεὺς κοινωνήσει ἀναξίους ἢ λαϊκοὺς αἱρετικοὺς τότε ἐπιφέρεται στὸ κείμενο: «οὐαὶ δὲ τοῖς μεταδιδοῦσιν αὐτοῖς». Τί ἐννοεῖται σ’

940 PG31, 1665-1668. «Πρόσεχε σεαυτόν, ὦ ἱερεῦ, καὶ βλέπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες, ἵνα ἀναπληρώσῃς αὐτὴν μετὰ φόβου Θεοῦ. Βλέπε λοιπόν· οὐ γὰρ ἐπίγειον διακονίαν ἐνεχειρίσθης ἀλλὰ οὐράνιον, οὐκ ἀνθρωπίνην ἀλλ᾽ ἀγγελικήν· σπούδασον σεαυτὸν παραστῆσαι ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· πρόσεχε, μὴ στῇς εἰς σύναξιν ἔχων ἔχθραν μετά τινος, ἵνα μὴ φυγαδεύσῃς τὸν Παράκλητον.

Ἡμέρᾳ συνάξεως μὴ δικάζου, μηδὲ φιλονείκει τὸ καθόλου· ἀλλὰ κρυπτόμενος εὔχου, ἀναγινώσκων μέχρι ταύτης τῆς ὥρας· καὶ οὕτω παράστα ἐν κατανύξει τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ· μηδὲ περιβλεπόμενος ὧδε κἀκεῖσε· μὴ ἐν σπουδῇ τὰς εὐχὰς συντέμνοις· ἀλλὰ παρακαλῶν, μὴ λάμβανε πρόσωπόν τινος, ἀλλ᾽ ὅρα τὸν προκείμενον Βασιλέα, καὶ τὰς παρεστώσας δυνάμεις κύκλωθεν· καὶ μὴ ὑποκρίνου, μηδὲ μεταδίδῳς τὸ θεῖον σῶμα ὅπου οὐ χρή.

Σεαυτὸν ἄξιον ποίησον τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ συλλειτούργει ὡς οἱ κανόνες ἀπόθενται. Ὅρα οὖν πῶς παρίστασαι τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ πῶς ἱερουργεῖς, καὶ τίνος μεταδίδως, καὶ πῶς καταστέλλεις· ὅρα οὖν, μὴ ἐπιλάθῃ τὰς δεσποτικὰς ἐντολὰς καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ μαθητῶν τὰς παραδόσεις· φησὶ γάρ· "Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίπτετε τοὺς μαργαρίτας μου ἔμπροσθεν τῶν χοίρων". Ὅρα οὖν καὶ σύ, μὴ φόβῳ ὑπαχθῇς ἀνθρωπίνῳ, καὶ παραδώσεις τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς χεῖρας ἀναξίων· ἀλλὰ μὴ ἐντραπῇς τινα τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς, ἀλλὰ μηδὲ αὐτῶν τῶν τὸ διάδημα φορούντων πτοηθῇς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ὅτε ἱερουργήσαις. Βλέπε τοὺς βουλομένους τὰ δῶρα μεταλαμβάνειν ἐν τοῖς οἴκοις· σὺ ὄψει, ὅτι καὶ ὑπὸ γυναικῶν χαρίζονται, ἀλλὰ καὶ ἀναξίων.

Ὅρα οὖν, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες καὶ αἱ σύνοδοι τῶν ἁγίων Πατέρων ἐπεκύρωσαν· οὕτω πράττε, **καὶ μὴ μεταδίδῳς ἀναξίοις ἢ λαϊκοῖς, παρὰ ἐπιστρέψαι αὐτοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει. Οὐαὶ δὲ τοῖς μεταδιδοῦσιν αὐτοῖς**! Ὅρα οὖν μὴ μυῖαι ἐμπέσωσι εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἢ ἐξ ἀμελείας σου νοτισθῇ, ἢ μοχλιάσῃ, ἢ κονοπισθῇ, ἢ ἐγχειρισθῇ ὑπὸ αἱρετικῶν· ἀλλὰ βλέπε πῶς καταστέλλεις μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς θείας λειτουργίας, μὴ σπεύδων μαργαρίτης ἀποπέσῃ, ἢ ἀπομείνῃ ἐν τῷ ποτηρίῳ· ἢ ἔχον νᾶμα τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ κονοπισθῇ· ἀλλὰ ἀμφότερα καταστείλας, πορεύου ἐν εἰρήνῃ.

Ταύτην τὴν παράδοσιν ἐὰν φυλάξῃς, ὦ ἱερεῦ, σώσεις σεαυτόν, καὶ οὓς μέλλεις διδάσκειν· εὐχόμενος καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ τάλανος πρὸς Κύριον, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

αὐτὴν τὴν περίπτωση μὲ τὴν λέξη «οὐαί»; Βεβαίως εἶναι γνωστὸ ὅτι σημαίνει ἀλλοίμονον, ἃς μᾶς ἐπιτραπεῖ ὅμως νὰ ἐξηγηθεῖ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Μ. Βασιλείου.

Στὸν «Κατὰ μεθυόντων» λόγο του ὁ Μ. Ἱεράρχης μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Ὁ δαιμονιζόμενος εἶναι ἀξιολύπητος· ὁ δὲ μέθυσος ποὺ πάσχει τὰ ἴδια δὲν ἀξίζει τοῦ οἴκτου, διότι παλεύει μὲ ἑκούσιο δαιμόνιο. Οἱ ὁποῖοι κατασκευάζουν φάρμακα μέθης ὄχι γιὰ νὰ μὴ πάθουν κάτι κακὸν ἐκ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ παύσουν ἀπὸ τοῦ νὰ μεθοῦν μηχανώμενοι. Γι' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα εἶναι λίγη, ἐπίσης μικρὴ εἶναι καὶ ἡ χειμωνιάτικη νύκτα, γιὰ τὸν χρόνο τῆς πόσεως. Δὲν ὑπάρχει τέλος γιὰ τὸ κακό». Καὶ κατωτέρω συνεχίζει: «"Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι κρίσεις; τίνι ἀηδίαι καὶ λέσχαι; τίνι συντρίμματα διακενῆς; τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί;", (Παροιμ. 23, 29-30). Δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι χρονίζουν πίνοντες κρασὶ καὶ κατασκοπεύουν ποῦ ὑπάρχουν οἱ τόποι ποὺ μποροῦν νὰ πιοῦν; **Τὸ οὐαὶ εἶναι ἐπιφώνημα θρηνητικό. Αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μεθοῦν εἶναι ἄξιοι θρήνων, διότι μέθυσοι Βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι»** [941].

Τὸ οὐαὶ γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο, δηλώνει τὸν θρῆνο, τὴν λύπη αὐτοῦ ποὺ τὸ ἀναφωνεῖ γι' αὐτὸν τὸν ὁποῖο πράττει τὴν ἁμαρτία ἐνώπιον Θεοῦ καὶ διότι θὰ τιμωρηθεῖ γι' αὐτό[942]. **Αὐτὸ μεταφερόμενο στὴν περίπτωση τοῦ κειμένου ποὺ καταχωρήθηκε μόλις ἀνωτέρω, τὸ οὐαὶ σημαίνει τὸν θρῆνο ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα ποὺ κοινωνεῖ τοὺς ἀναξίους ἢ τοὺς αἱρετικοὺς λαϊκοὺς διότι αὐτὸ εἶναι ἁμαρτωλὸ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἔχει κακὲς συνέπειες. Ἐκ τὶς ὁποῖες, μία εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ πράξη ἀποξενώνει τοῦ Θεοῦ τὸν Ἱερέα καὶ τὸν προσοικειώνει μὲ τὸν διάβολο** («ὅτι ἡ ἐργασία τῆς

941 PG31, 452 / ΕΠΕ6, 196-198. « Ὁ δαιμονῶν ἐλεεινός· ὁ δὲ μεθύων, τὰ αὐτὰ πάσχων, οὐδὲ τοῦ ἐλεεῖσθαι ἄξιος, αὐθαιρέτῳ δαίμονι προσπαλαίων. Οἳ καὶ μέθης συντιθέασι φάρμακα, οὐχὶ τὸ μὴ παθεῖν τι δεινὸν ἀπὸ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ τὸ μὴ διαλείπειν μεθύοντες μηχανώμενοι. Ὀλίγη μὲν γὰρ αὐτοῖς ἡ ἡμέρα μικρὰ δὲ ἡ νὺξ καὶ ἡ χειμέριος, πρός γε τὸν τοῦ πότου χρόνον. Τέλος δὲ οὐκ ἔστι τοῦ κακοῦ... Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι κρίσις; τίνι ἀηδίαι καὶ λέσχαι; τίνι συντρίμματα διακενῆς; τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; Οὐ τῶν ἐγχρονιζόντων ἐν οἴνῳ, καὶ κατασκοπούντων ποῦ πότοι γίνονται; Τὸ οὐαὶ θρηνῶδές ἐστι ἐπίφθεγμα. Θρήνου δὲ ἄξιοι οἱ μεθύοντες, διότι Μέθυσοι Βασιλεία Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι».

942 «**Τὸ δέ, Οὐαί, οὐ ῥῆμα ψιλόν ἐστιν, ἀλλ' ἀπειλή τις ἄφατον ἡμῖν καὶ ἀσύγγνωστον προαναφωνοῦσα τὴν τιμωρία· ἐπὶ γὰρ τῶν οὐκέτι δυναμένων διαφυγεῖν τὴν μέλλουσαν κόλασιν τοῦτο τὸ ἐπίρρημα κεῖται ἐν ταῖς Γραφαῖς**», ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, PG48, 548.

ἁμαρτίας ἀπαλλοτριοῖ τοῦ Κυρίου καὶ προσοικειοῖ τῷ διαβόλῳ», βλ. ἀνωτέρω καὶ ὡς πρὸς τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη σ. 588).

Αὐτὰ εἶναι ἀπολύτως σύμφωνα καὶ μὲ τὸ ὅτι ἡ κοινωνία μὲ τοὺς αἱρετικοὺς συνιστᾶ ὑποκρισία ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, χάνεται ἡ παρρησία ἐπὶ τοῦ Κυρίου, κινδυνεύει ἡ σωτηρία μας, ὅπως περιέχονται στὰ κείμενα τοῦ ἁγίου Ἱεράρχου ὡς εἴδαμε ἀνωτέρω. Ἀλλὰ καὶ στὸ κείμενο αὐτὸ ὡς κατακλείδα γράφεται ὅτι, ἐὰν ὁ Ἱερεὺς τηρήσει αὐτὰ τότε «σώσεις σεαυτὸν...». Ἀλλὰ συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἡ ὁποία διατυπώθηκε διὰ τοῦ συνοπτικοῦ καὶ ἁγίου θεολόγου της Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ μεταδώσει τὴν θεία Κοινωνία σὲ αἱρετικὸ μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις διότι τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συμμετοχὴ τοῦ ὀρθοδόξου Ἱερέως στὴν αἵρεση καὶ στὴν κατάκριση αὐτοῦ ποὺ κοινωνεῖ, (βλ. καὶ τοῦ ὁσίου Μελετίου Γαλησιώτου ἀνωτέρω σ. 587). **Σ' ὅλα αὐτὰ τὰ κείμενα ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων δοχείων· ἰδοὺ ὁ λόγος γιὰ τὸ ἐπιφώνημα οὐαὶ σ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν τοὺς (ἢ μὲ τοὺς) αἱρετικούς.** «Παρὰ τὰ διατεταγμένα τοῖς ἁγίοις Πατράσι τὸ λεγόμενον, οὔτε γὰρ συναναστρέφεσθαι, οὔτε συνεσθίειν, οὔτε συμψάλλειν, οὐθ' ὅλως ἔχειν τινὰ κοινωνίαν πρὸς αὐτοὺς καταδέχονται· **ἀλλὰ καὶ τὸ οὐαὶ ἐπιφθέγγονται** τοῖς μέχρι βρώματος, καὶ πόματος, καὶ σχέσεως κοινωνοῦσιν αὐτοῖς», (βλ.σ. 365).

ε) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Ἀνόμοιοι Ἀρειανοί.

Ἡ ἀκραία αὐτὴ μερίδα τῶν Ἀρειανῶν δεχόταν ἀνόμοια τὴν οὐσία τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τοῦ Πατρός, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δεχόταν τὸν Υἱὸ ὡς κτίσμα. Στὴν 128 ἐπιστολή του «Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων» γράφει ὁ Μ. Πατήρ: «εἰ τοὺς μὴ δεχομένους τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν παραιτούμεθα εἰς κοινωνίαν,...»[943]. Ἡ πρόταση εἶναι ἐρωτηματικὴ διότι ἀφορᾶ ἐρώτηση πρὸς τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας (βλ. κατωτέρω). **Ἀλλ' ἡ ἀπάντηση γιὰ τὸν Μ. Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι, ὄχι δὲν ἐπιτρέπεται καμία κοινωνία.** Στὴν 226 ἐπιστολή του «Τοῖς ὑφ'

943 ΒΕΠΕΣ 55, 155 / C2, 38 / ΕΠΕ1, 272.

ἑαυτὸν ἀσκηταῖς» γράφει: «Ἡμεῖς γὰρ ὁμοίως καὶ τοὺς τὰ Σαβελλίου νοσοῦντας καὶ τοὺς τὰ Ἀρείου δόγματα ἐκδικοῦντας ὡς ἀσεβεῖς ἀποφεύγομεν καὶ ἀναθεματίζομεν»[944].

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Ὅμοιοι Ἀρειανοί.

Ἡ μερίδα αὐτὴ τῶν Ἀρειανῶν δεχόταν ὅμοιο τὸν Υἱὸ πρὸς τὸν Πατέρα ὄχι ὅμως ὡς πρὸς τὴν οὐσία. Αὐτὴ ἡ μερίδα ἐπικράτησε στὴν σύνοδο τῆς Κπόλεως τὸ 360. Ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ συμμετεῖχαν σ' αὐτὴν τὴν σύνοδο ἦταν ὁ Εὐίππιος, γιὰ τὸν ὁποῖο γράφει ὁ Μ. Πατὴρ στὴν 251 ἐπιστολή του «Εὐαισηνοῖς» «Τὰ κατὰ Εὐιππίου κηρύγματα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἐπίστασθε ὅπως ἦν φρικτά,...»[945]. Καὶ ἐπειδὴ τὰ κηρύγματα ἦταν φρικτὰ τοῦ Εὐιππίου, παρ' ὅτι φίλος του, τοῦ διέκοψε τὴν κοινωνία. «**Ἡ σταθερὰ ἄρνησις πρὸς πάντας ἦτο ἡ μόνη ἀπάντησις, τὴν ὁποία ὁ Μ. Βασίλειος ἔδιδε, πρὸς δὲ τοὺς ἐπισκόπους καὶ μάλιστα πρὸς τὸν φίλον του Εὐίππιον, ἐπίσκοπον ἐν Γαλατίᾳ, τὴν διακοπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας**»[946].

Ὁ Ἐπίσκοπος Διάνιος Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ὑπέγραψε τὶς ἀποφάσεις τῆς ἀνωτέρου συνόδου (Κπόλεως 360). Ὁ Διάνιος ἦταν αὐτὸς ποὺ βάπτισε καὶ χειροθέτησε ὡς ἀναγνώστη τὸν Μ. Βασίλειο, τοῦ ὁποίου ὁ Μ. Ἱεράρχης διέκοψε τὴν κοινωνία. «Ὁ ἄλλοτε ἐπιδειχθεὶς ζῆλος αὐτοῦ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ὅστις ἠνάγκασεν αὐτόν, ὅπως ἐπιπλήξῃ ὡς ἀναγνώστης τὸν ἐπίσκοπόν του Διάνιον διὰ τὴν ὑπογραφήν του εἰς τὰς ἀποφάσεις (Rimini-Nice) Ἀριμίνου – Νικαίας Γαλλίας (359) καὶ Κπόλεως(360), εἰς ἃς ἐγκατελείφθη ὁ ὅρος ὁμοούσιος καὶ μετὰ τῶν Ἀρειανῶν κατεδίκασε τὸν Μ. Ἀθανάσιον **καὶ νὰ διακόψῃ τὴν μετ' αὐτοῦ** (τοῦ Διανίου σ.σ.) **ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν,...**»[947]. Λίγο πρὶν τὴν κοίμηση τοῦ Διανίου ἀποκαταστάθηκε ἡ κοινωνία τῶν δύο ἀνδρῶν λόγῳ τῆς μετανοίας τοῦ Διανίου. «Λίγο μετὰ τὸ Πάσχα (τοῦ 362) μᾶλλον ὁ Διάνιος, ποὺ τὸ 360 εἶχε ὑπογράψει ἡμιαρειανικὸ σύμβολο, ζήτησε τὸν Βασίλειο στὴν ἐπιθανάτια κλίνη. Ὁ Βασίλειος ἔσπευσε, παραστάθηκε στὶς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ ἐπισκόπου (ὁ ὁποῖος ἔδειξε ἀληθινὴ μετάνοια γιὰ τὴν παρέκκλισή του)...»[948]. «Ὁ προκάτοχός του στὴν ἕδρα τῆς Καισαρείας Διάνιος εἶχε ὑπογράψει "ὁμοιανὸ" σύμβολο, ποὺ τὸ ἔφεραν ἀπὸ τὴν Κπολη τὸ 360 "περὶ τὸν Γεώργιον". Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ πολλοὶ ἄλλοι λυπήθηκαν γιὰ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Διανίου. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦ ἐξήγησε ὅτι ὑπέγραψε τὸ σύμβολο τῆς Κπόλεως καλοπροαίρετα καὶ ὄχι μὲ πρόθεση ἀρνήσεως τῆς πίστεως τῶν πατέρων τῆς Νικαίας, ὅτι παρὰ τὴν ἐξωτερικὴ αὐτὴ ἐνέργεια ἐσωτερικὰ δεχόταν τὴν πίστη ποὺ παρέλαβε καὶ ὅτι εὐχόταν νὰ μὴ χωριστεῖ ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν μακαρίων ἐπισκόπων τῆς Νικαίας, ποὺ διάγγειλαν τὸ "εὐσεβὲς κήρυγμα" στὴν οἰκουμένη, γι' αὐτὸ ἐπανῆλθον στὴν κοινωνία μαζί του»[949], (βλ. περισσότερα στὴν ἀπάντηση τῶν σχετικῶν ἐνστάσεως σσ. 628κ.έ.).

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ οἱ Πνευματομάχοι.

Ἡ μερίδα αὐτὴ τῶν Ἀρειανῶν δίδασκε ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο εἶναι κτίσμα. Στὴν 105 ἐπιστολή του «Διακόνοις θυγατράσι Τερεντίου κόμητος» γράφει ὁ Μ. Πατήρ: « Οἱ δὲ κτίσμα λέγοντες ἢ τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα ἢ ὅλως αὐτὸ εἰς τὴν λειτουργικὴν καὶ δουλικὴν κατάγοντες τάξιν μακράν εἰσι τῆς ἀληθείας, ὧν φεύγειν προσήκει τὰς κοινωνίας», (βλ. ἀνωτέρω σ. 580). Ἐπειδὴ λέγουν ὡς κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο (ἢ τὸν Υἱὸ) πρέπει νὰ φύγουμε τὴν κοινωνία τους. Στὴν 113 ἐπιστολή του «Τοῖς ἐν Ταρσῷ Πρεσβυτέροις» γράφει: «καὶ τοὺς μὴ λέγοντας κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δέχεσθαι εἰς κοινωνία,...»[950]. Ἀκόμη, στὴν 140 ἐπιστολή του «πρὸς τὴν Ἀντιοχέων Ἐκκλησίαν» γράφει: «Ἐπειδὴ ἀδιόριστός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγος, οὔπω τότε τῶν πνευματομάχων ἀναφανέντων, τὸ χρῆναι ἀναθεματίζεσθαι τοὺς λέγοντας τῆς κτιστῆς εἶναι καὶ δουλικῆς φύσεως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐσίγησαν»[951]. Ἕνας "πρωτοστάτης" αὐτῆς τῆς μερίδος τῶν Ἀρειανῶν ἦταν ὁ Εὐστάθιος Ἐπίσκοπος Σεβαστείας.

944 ΒΕΠΕΣ 55, 275 / C3, 28 / ΕΠΕ3, 108.
945 ΒΕΠΕΣ 55, 310 / C3, 91 / ΕΠΕ3, 140.
946 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ, ἔνθ.ἀν., σ. 176. «Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐφοβούμην, τίνος ἕνεκεν ἐμαυτὸν ἐχώριζον Εὐιππίου, τοιούτου μὲν τὰ περὶ λόγους, τοσοῦτον δὲ χρόνῳ προήκοντος, τοσαῦτα δὲ τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας δίκαια κεκτημένου», ΒΕΠΕΣ 55, 155 / C2, 38-39 / ΕΠΕ1, 274.
947 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ., ἔνθ. ἀν., σ. 147.
948 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Σ., Μ. Βασίλειος, σ. 39.
949 ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ. ἀν., σ. 54.
950 ΒΕΠΕΣ 55, 143 / C2, 17 / ΕΠΕ3, 252.
951 ΒΕΠΕΣ 55, 168 / C2, 62 / ΕΠΕ1, 340.

«Προτοῦ νὰ διαφανοῦν οἱ πραγματικὲς προθέσεις καὶ ἀποκαλυφθοῦν τὰ φρονήματα τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, ἀναφορικὰ μὲ τὴν πίστη του, ὁ Μ. Βασίλειος εἶχε καλὲς σχέσεις μαζί του, λόγῳ τῆς φαινομενικῆς ἀρετῆς του καὶ τῆς διακρίσεώς του στὴν προαγωγὴ τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους. Ἔτσι, ὅταν ἄρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν οἱ πρῶτες φῆμες γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, ὁ Μ. Βασίλειος ἔσπευσε πρὸς συνάντησή του γιὰ νὰ μορφώσει ὁ ἴδιος προσωπικὴ γνώμη γιὰ τὸ πρόβλημα ποὺ ἀνέκυψε. Ἦταν δύσκολο γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο νὰ δώσει πίστη σὲ τέτοιες φῆμες, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναλάβει ὁ ἴδιος μιὰ τέτοια πρωτοβουλία, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ διασώσει τὸ κῦρος τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας καὶ νὰ προστατεύσει τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας σὲ καιροὺς τόσο χαλεποὺς γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία.

Ἡ πρωτοβουλία ὅμως αὐτὴ τοῦ Μ. Βασιλείου προκάλεσε τὴν εὔλογη ἀντίδραση τοῦ Μελετίου Ἀντιοχείας καὶ τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ἰδιαίτερα δὲ τοῦ Θεοδότου Νικοπόλεως, οἱ ὁποῖοι τηροῦσαν ἐπιφυλακτικὴ στάση ἀπέναντι στὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, γιὰ τὸν λόγο ὅτι εἶχαν σχηματίσει γι' αὐτὸν ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ αὐτὴν τοῦ Μ. Βασιλείου. Τὰ γεγονότα ποὺ ἐπακολούθησαν δυστυχῶς τοὺς δικαίωσαν.

Ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας, ὁ ὁποῖος ὑποκρινόταν γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα, ἐξαπάτησε καὶ αὐτὸν τὸν Μ. Βασίλειο, ὁ ὁποῖος ὕστερα ἀπὸ δύο συναντήσεις μαζί του ἔγραψε πρὸς τὸν Εὐσέβιο Σαμοσάτων ὅτι "εὕρομεν σὺν Θεῷ πρὸς πᾶσαν ὀρθότητα εὐγνωμόνως ἀκολουθοῦντα"[952].

Ἀργότερα ὅμως ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας ἀρνήθηκε νὰ ἀποκηρύξει τὶς προτάσεις (βλ. ἐπιστ. 128 «προέτεινα γὰρ ἁπλᾶ καὶ σαφῆ καὶ εὐμνημόνευτα ρήματα· εἰ τοὺς μὴ δεχομένους τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν παραιτούμεθα εἰς κοινωνίαν, καὶ εἰ μετὰ τῶν κτίσμα λέγειν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀποτολμώντων τὸ μέρος ἔχειν οὐκ ἀνεχόμεθα») τοῦ Μ. Βασιλείου, ποὺ ἀρχικὰ ἀποδέχτηκε, δηλαδὴ τὴν ἀπόρριψη ὅσων δὲν δέχονταν τὴν πίστη τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας καὶ καλοῦσαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα "κτίσμα" καὶ προχώρησε στὴν προσφιλὴ ἀρχὴ τῆς "μεσότητος" (βλ. τὴν ἐπιστ. 128) γιὰ τὸ φόβο ἀποκαλύψεώς του στὸν λαό. Παρακάμπτοντας τὴν οὐσία τοῦ θέματος ἀπέστειλε στὸν Μ. Βασίλειο, μέσῳ τοῦ Εὐσεβίου Σαμοσάτων, μερικὲς "ραψωδίες" οἱ ὁποῖες ὅπως ἦταν ἑπόμενο, δὲν κρίθηκαν ἱκανοποιητικές.

Παρὰ ταῦτα, ὁ Μ. Βασίλειος κάλεσε τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας νὰ σταματήσει νὰ ἐξαπατᾶ μὲ τὰ σοφίσματα καὶ τοὺς παραλογισμοὺς καὶ νὰ ἀπαντήσει εὐθέως "ἢ ὁμολογῶν τὴν κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως ἢ ἀρνούμενος" (βλ. τὴν ἐπιστ. 128). Σὲ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως θὰ ἦταν ἕτοιμος νὰ ὁμολογήσει ὅτι διέπραξε σφάλμα μὲ τὸ νὰ ἐπιμένει νὰ ἐξακριβώσει τὶς ἀπόψεις του, οἱ ὁποῖες γιὰ τοὺς πολλοὺς ἦταν ὕποπτες, **διαφορετικὰ θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ διακόψει κάθε προσωπικὴ καὶ λατρευτικὴ κοινωνία μαζί του, γιατὶ δὲν μποροῦσε "μετὰ ὑποκρίσεως θυσιαστηρίῳ Θεοῦ παρεστάναι"** (βλ. τὴν ἐπιστ. 128). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας ὄχι μόνο ἀποκήρυξε τὴν "ὁμολογία" ποὺ ὑπέγραψε, ἀλλὰ προχώρησε καὶ σὲ κατηγορία τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ "Ἀπολλιναρισμὸ" καὶ στὸ τέλος προσχώρησε στὸν Ἀρειανισμό, ὑποστηριχθεὶς ἀνάλογα ἀπὸ τοὺς ὁμόφρονες καὶ τὸν προστάτη τους στὴν Μικρὰ Ἀσία Βικάριο τοῦ Πόντου Δημοσθένη, ὁ Μ. Βασίλειος μὲ λύπη του σταμάτησε κάθε ἄλλη σχετικὴ προσπάθεια **καὶ διέκοψε κάθε ἐπικοινωνία μὲ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας**»[953].

Στὴν 99 ἐπιστολή του «Τερεντίῳ κόμητι», γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας γράφει ὁ Μ. Πατὴρ: «καὶ ἠξιώσαμεν, εἰ μὲν ἕπεται τῇ ὀρθῇ πίστει, φανερὸν ἡμῖν καταστῆσαι, ὥστε ἡμᾶς εἶναι κοινωνικούς»[954]. Καὶ κατωτέρω στὴν ἴδια ἐπιστολὴ γράφει: «Ἐὰν μὲν οὖν εὕρω αὐτὸν συντιθέμενον ἐγγράφως, ἐπιμενῶ τῇ κοινωνίᾳ· ἐὰν δὲ λάβω ἀναδυόμενον, ἀποστήσομαι τῆς συναφείας (=κοινωνίας, βλ. ὑποσ. 969)», (βλ. καὶ τὴν 130 ἐπιστολὴ «Θεοδότῳ Ἐπισκόπῳ Νικοπόλεως»).

Ὁ Φρόντων χειροτονήθηκε ἀπὸ τοὺς Εὐσταθιανοὺς ὡς Ἐπίσκοπος Νικοπόλεως, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Οὐρανοφάντωρ στὴν 240 ἐπιστολή του «Νικοπολίταις Πρεσβυτέροις» γράφει: «Οὐκ οἶδα ἐπίσκοπον μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον» καὶ κατωτέρω: «Ὡς μὴ προσληφθῆναί τινας εἰς κοινωνίαν...», (βλ. ὑποσ. 199). Δὲν δέχεται σὲ κοινωνία ὅσους ἔχουν χειροτονηθεῖ

952 Ἐπιστ. 98, ΒΕΠΕΣ 55, 130 / C1, 213 / ΕΠΕ1, 258.

953 ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς τὸν Εὐσέβιο Σαμοσάτων, ΕΕΘΣΠΘ 5, (1995), 228 κ.ἑ.

954 ΒΕΠΕΣ 55, 131 / C1, 215 / ΕΠΕ2, 120.

ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς «ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως», ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ Φρόντων. Καὶ παροτρύνει καὶ τοὺς Νικοπολῖτες νὰ πράξουν τὸ ἴδιο.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ Ἀπολινάριος Λαοδικείας καὶ οἱ ὀπαδοί του.

Τὴν αἵρεση τοῦ ἀπολιναρισμοῦ, ὁ Μ. Βασίλειος τὴν θεωροῦσε ὡς ἀνανέωση τοῦ σαβελλιανισμοῦ διότι ἐπέφερε σύγχυση τῶν ὑποστάσεων. Αὐτὸ τὸ γράφει στὴν 224 ἐπιστολή του «Γενεθλίῳ Πρεσβυτέρῳ» ὡς ἑξῆς: «ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζομεν τοὺς ἔχοντας ἐκεῖνο τὸ πονηρὸν φρόνημα τὸ τῆς συγχύσεως τῶν ὑποστάσεων (τοῦ ἀπολιναρισμοῦ σ.σ.), ἐν ᾧ ἡ ἀσεβεστάτη αἵρεσις τοῦ Σαβελλίου ἀνενεώθη,...»[955]. Στὴν 265 ἐπιστολή του «Εὐλογίῳ Ἀλεξάνδρῳ Ἀδελφοκρατίωνι Ἐπισκόποις Αἰγυπτίοις ἐξορισθεῖσιν», ὁ Μ. Ἱεράρχης γράφει: «...ἃ ἡμεῖς οὐδὲ ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν καταδεξάμεθα παραδέξασθαι εὐχόμενοι μηδεμίαν ἔχειν μερίδα πρὸς τοὺς ἐκεῖνα τὰ ῥήματα φθεγξαμένους»[956]. Παρ' ὅτι γράφει ἐδῶ στὸν πληθυντικὸ καὶ πάλι ἀναφέρεται στὸ πρόσωπό του, (βλ.σ. 599). Δὲν θέλει νὰ ἔχει καμία μερίδα μ' αὐτοὺς ποὺ φθέγγονται τὰ ρήματα τοῦ Ἀπολιναρίου. Στὴν ἐπιστολή του 131 «Ὀλυμπίῳ» γράφει: «Ἡμεῖς, ἀδελφὲ Ὀλύμπιε, οὔτε τρεῖς θεοὺς λέγομεν οὔτε Ἀπολιναρίῳ κοινωνοῦμεν»[957], (βλ. ἀκόμη τὴν ἐπιστολὴ 226 στὶς σσ. 605-606).

Στὴν ἐπιστολή του 224 «Γενεθλίῳ Πρεσβυτέρῳ» γράφει ὁ κλεινὸς Ἱεράρχης: «Ἀλλ' ἐροῦσιν ὅτι κοινωνὸς Ἀπολιναρίου ἐγὼ καὶ τῶν τοιούτων δογμάτων τὴν διαστροφὴν ἔχων ἐν ἐμαυτῷ. Ἀπαιτηθήτωσαν τὰς ἀποδείξεις. Εἰ μὲν καρδίαν ἀνθρώπου διερευνᾶν ἴσασι, τοῦτο ὁμολογείτωσαν, καὶ γνωρίσατε αὐτῶν τὴν περὶ πάντα ἀλήθειαν. Εἰ δὲ ἐκ τῶν φαινομένων καὶ πᾶσι προδήλων ἐλέγχουσί μου τὴν κοινωνίαν, δειξάτωσαν ἢ κανονικὰ γράμματα παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὸν διαπεμπόμενα, ἢ παρ' ἐκείνου πρὸς ἐμέ· ἢ τῶν κληρικῶν τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐπιμιξίας, εἴ τινα αὐτῶν εἰς κοινωνίας εὐχὴν ἐδεξάμεθά ποτε»[958]. **Ζητεῖ ὁ Μ. Πατὴρ νὰ προσκομισθοῦν οἱ ἀποδείξεις ὡς πρὸς τὴν συκοφαντία, ὅτι ἀποδέχθηκε τὸν**

955 ΒΕΠΕΣ 55, 271 / C3, 19 / ΕΠΕ3, 114
956 ΒΕΠΕΣ 55, 332 / C3, 130 / ΕΠΕ3, 74
957 ΒΕΠΕΣ 55, 159 / C2, 46 / ΕΠΕ3, 398
958 ΒΕΠΕΣ 55, 270 / C3, 19 / ΕΠΕ3, 112.

ἀπολιναρισμό, ἐὰν κοινώνησε κάποτε μὲ τὸν Ἀπολινάριο ἢ μὲ τοὺς κληρικούς του. Ποὺ σημαίνει δὲν κοινώνησε ποτὲ οὔτε μὲ τὸν Ἀπολινάριο οὔτε μὲ τοὺς κληρικούς του.

Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας καὶ οἱ Μαρκελλιανοί.

Γιὰ τὴν αἵρεση τοῦ Μαρκέλλου γράφει ὁ ἴδιος ὁ Μ. Πατὴρ στὴν 263 ἐπιστολή του «Τοῖς Δυτικοῖς»: «Γνωρίζετε δέ, τιμιώτατοι ἀδελφοί, ὅτι τὸ δόγμα τοῦ Μαρκέλλου ἀποτελεῖ ἀθέτηση ὅλης τῆς ἐλπίδος μας διότι οὔτε τὸν Υἱὸν ὁμολογεῖ σὰν ἰδιαίτερη ὑπόσταση ἀλλὰ μόνον ὡς ἔχοντα προέλθει καὶ πάλι ὡς ἐπιστρέφοντα ἐκεῖ ἀπ' ὅπου προῆλθε, οὔτε τὸν Παράκλητο δέχεται ὡς ὑφιστάμενο ἰδιαιτέρως. Ὥστε κανεὶς δὲν σφάλλει ἂν ἀνακηρύξει τὴν αἵρεση αὐτὴ ὡς ἐντελῶς ξένη τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ὀνομάσει παρεφθαρμένο Ἰουδαϊσμό»[959]. Στὴν 265 ἐπιστολή του γράφει: «Ἀλλ' ἐπειδὴ δογμάτων ἕνεκεν ἀσεβῶν ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνος (βλ. σσ. 566κ.ἑ.), τοὺς ἑπομένους αὐτῷ ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαντας ἐκείνην τὴν αἵρεσιν οὕτω δεκτοὺς γενέσθαι τῇ κοινωνίᾳ,...»[960]. Γίνονται δεκτοὶ σὲ κοινωνία οἱ Μαρκελλιανοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεση νὰ ἀναθεματίσουν τὸν μαρκελλιανισμό, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο.

Ἕνας Μαρκελλιανὸς ἦταν καὶ ὁ συγγενὴς τοῦ Ἁγίου Ἀτάρβιος. Ὅταν κοιμήθηκε ὁ Μουσώνιος Ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας τὸ 368, ὁ Ἅγιος ὡς Πρεσβύτερος ἀπέστειλε τὴν 28 ἐπιστολή του «Τῇ Ἐκκλησίᾳ Νεοκαισαρείας παραμυθητικὴ» στὴν ὁποία γράφει: «...καὶ ὅτι ἐκ δοθησομένου ποιμένος ὑμῖν, ἢ ἐπὶ πλέον τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἑνωθησόμεθα ἢ πρὸς παντελῆ διάστασιν·»[961]. «Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν (τοῦ αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου) ὁ Μ. Βασίλειος προτρέπει λ.χ. τοὺς Νεοκαισαρεῖς, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Ἐπισκόπου τους Μουσω-

959 ΒΕΠΕΣ 55, 330 / C3, 125 / ΕΠΕ2, 50. «Οἴδατε δέ, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι, ὅτι πάσης ἡμῶν τῆς ἐλπίδος ἀθέτησιν ἔχει τὸ Μαρκέλλου δόγμα, οὔτε Υἱὸν ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει ὁμολογοῦν, ἀλλὰ προενεχθέντα καὶ πάλιν ὑποστρέψαντα εἰς τὸ ὅθεν προῆλθεν, οὔτε τὸν Παράκλητον ἰδίως ὑφεστηκέναι συγχωροῦν, ὥστε οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι Χριστιανισμοῦ μὲν παντελῶς ἀλλοτρίαν ἀποφαίνων τὴν αἵρεσιν, Ἰουδαϊσμὸν δὲ παρεφθαρμένον αὐτὴν προσαγορεύων».
960 ΒΕΠΕΣ 55, 333 / C3, 131 / ΕΠΕ3, 76-78.
961 ΒΕΠΕΣ 55, 50 / C1, 70 / ΕΠΕ3, 154.

νίου νὰ προσέξουν ποιὸ πρόσωπο θὰ ἐκλέξουν γιὰ Ἐπίσκοπό τους, γιατὶ ἀπ' αὐτὸν θὰ ἐξαρτηθεῖ ἂν θὰ ἑνωθοῦν περισσότερο μὲ τὸ σύνδεσμο τῆς ἀγάπης ἢ θὰ ὁδηγηθοῦν σὲ ὁλοκληρωτικὴ διάσταση»[962]. Καὶ πράγματι ὁ Ἀτάρβιος ὡς Ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀπέφευγε τὴν κοινωνία τοῦ Μ. Βασιλείου. Στὴν ἀρχὴ ὁ κλεινὸς Ἱεράρχης, μὴ γνωρίζοντας τὸν λόγο τῆς διαστάσεως τοῦ συγγενοῦς του, ζητοῦσε τὴν κοινωνία του, (βλ. 65 ἐπιστολή). Ὁ Ἀτάρβιος ἐπηρέασε μὲ συκοφαντίες τὸ ποίμνιό του ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ Πατρός. Τελικῶς ἔμαθε ὁ Ἅγιος καὶ γιὰ τὶς αἱρετικὲς διδασκαλίες καὶ γιὰ τὶς συκοφαντίες τοῦ Ἀταρβίου καὶ προσπαθεῖ νὰ κερδίσει μὲ τὸ μέρος του τὴν Ἐκκλησία Νεοκαισαρείας, Ἐπίσκοπο καὶ ποίμνιο, μὲ τὴν προϋπόθεση ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἑξῆς νὰ ὑγιαίνουν περὶ τὴν πίστη· αὐτὸ τὸ γράφει τὸ 375 στὴν 210 ἐπιστολή του «Τοῖς κατὰ Νεοκαισάρειαν Λογιωτάτοις» ὡς ἑξῆς: «Πλὴν ἀλλ' οὐ σκοποῦμεν τὰ παρελθόντα, τὰ παρόντα μόνον ὑγιαινέτωσαν»[963], (βλ. σχετικὲς ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου, ἐκτὸς αὐτὲς ποὺ ἤδη μνημονεύσαμε: 126, 204, 207).

Ἡ τύχη τοῦ Ἀταρβίου θὰ ἦταν ἡ ἴδια ὅπως καὶ τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς πρῶτος διέκοψε τὴν κοινωνία τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἀλλ' ὁ ἱερὸς Πατὴρ γράφει ὅτι εἶναι ἱκανὰ αὐτὰ ποὺ διέπραξε ὁ Εὐστάθιος, ἐκθέτοντας τὴν πίστη του σὲ κάποιο Γελάσιο ἡ ὁποία ἦταν ἀρειανικὴ καὶ τότε βεβαιώθηκε γιὰ τὸν χωρισμὸ μεταξύ τους διότι παραμένει ἀμετανόητος. Αὐτὰ τὰ γράφει στὴν 130 ἐπιστολή του «Θεοδότῳ Ἐπισκόπῳ Νικοπόλεως» τὸ 374 ὡς ἑξῆς: «Τῆς μὲν οὖν κοινωνίας ἡμῶν αὐτὸς (ὁ Εὐστάθιος) ἀπέρρηξεν ἑαυτὸν μήτε κατὰ τὸν ὡρισμένον τόπον συνδραμεῖν ἡμῖν ἀνασχόμενος μήτε τοὺς μαθητὰς ἑαυτοῦ παραγαγών, ὅπερ ὑπέσχετο, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς στηλιτεύων ἐν πανδήμοις συνόδοις μετὰ τοῦ Κίλικος Θεοφίλου γυμνῇ καὶ ἀπαρακαλύπτῳ τῇ βλασφημίᾳ ὡς ἀλλότρια τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ταῖς ψυχαῖς τοῦ λαοῦ ἐνσπείραντας δόγματα. Ἱκανὰ μὲν οὖν ἦν καὶ ταῦτα πᾶσαν ἡμῶν συνάφειαν τὴν πρὸς αὐτὸν διαλῦσαι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς Κιλικίαν ἐλθὼν καὶ συντυχὼν Γελασίῳ τινὶ πίστιν αὐτῷ ἐξέθετο ἣν μόνου ἦν Ἀρείου συγγράψαι καὶ εἴ τις αὐτοῦ γνήσιος μαθητὴς τότε δὴ καὶ πλέον τὸν χωρισμὸν ἐβεβαιώθημεν, λογισάμενος ὅτι οὔτε Αἰθίοψ ἀλλάξει ποτὲ τὸ δέρμα αὐτοῦ οὔτε πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς οὔτε ὁ ἐν διαστρόφοις δόγμασι συντραφεὶς

962 ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ. ἀν., σ. 98.
963 ΒΕΠΕΣ 55, 246 / C2, 194 / ΕΠΕ3, 184.

ἀποτρίψασθαι δύναται τὸ κακὸν τῆς αἱρέσεως»[964]. Ἐφ' ὅσον ὁ Ἀτάρβιος παρέμεινε ἀμετανόητος τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ ὡς πρὸς αὐτόν. «Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ διάστασις τοῦ Βασιλείου μὲ τὸν Ἀτάρβιον Νεοκαισαρείας ὀφείλεται εἰς τὸν σαβελλιανισμὸν τούτου»[965].

Ἀλλὰ καὶ ὁ Παυλῖνος Ἀντιοχείας ἦταν Μαρκελλιανὸς γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἅγιος στὴν 263 ἐπιστολή του «Τοῖς Δυτικοῖς» γράφει: «Ἡμᾶς δὲ λυπεῖ (ὁ Παυλῖνος) τοῖς Μαρκέλλου προσπενθῶς δόγμασι καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ἀδιακρίτως εἰς τὴν κοινωνίαν ἑαυτοῦ προσιέμενος»[966]. Καὶ κατωτέρω ὁ Μ. Βασίλειος ζητεῖ ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς νὰ καταδικάσουν καὶ τὸν Παυλῖνο ὡς ὅρο γιὰ τὴν ἑνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν, (βλ.σ. 570): «Γένοιτο δ' ἄν, εἰ ἐπιστεῖλαι καταξιώσητε πάσαις ταῖς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἐκκλησίαις, τοὺς ταῦτα παραχαράσσοντας, εἰ μὲν διορθοῖντο, εἶναι κοινωνικούς· εἰ δὲ ἐπιμένειν φιλονείκως βούλοιντο ταῖς καινοτομίαις, χωρίζεσθαι ἀπ' αὐτῶν»[967]. Ἐὰν ἐπιμένει καὶ ὁ Παυλῖνος στὴν καινοτομία, τότε νὰ χωρίζονται οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς ἀπ' αὐτόν. Ὁ Μ. Βασίλειος βεβαίως ἦταν ἤδη χωρισμένος.

Ἔγινε φανερὸ στὸν ἀναγνώστη ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος δὲν κοινωνοῦσε ὁ ἴδιος μὲ κάθε ἀποχρώσεως αἱρέσεως αἱρετικούς, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ τὸ ἴδιο παραγγέλει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πράξουν. «Ὁ Μ. Βασίλειος κοινωνεῖ μόνο μὲ ἐκείνους ποὺ διατηροῦν οὐσιαστικὰ τὴν ὑγιαίνουσα πίστη, ἐνῶ ἀντίθετα διακόπτει τὴν κοινωνία μὲ αὐτοὺς ποὺ τὴν ἔχουν ἀλλοιώσει. Τὸ ἴδιο παραγγέλει νὰ κάνουν καὶ ὅλοι οἱ γνωστοὶ καὶ ὁμόψυχοί του»[968]. Τὸ γιατὶ ἤδη ἔχει γραφεῖ στὴν δ' ὑποενότητα, (βλ. σσ. 586κ.ἑ.).

Ὁ Μ. Βασίλειος σὲ ἄλλα ἀποσπάσματά του ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

964 ΒΕΠΕΣ 55, 157-158 / C2, 42-43 / ΕΠΕ2, 130-132.
965 ΕΠΕ3, 115 ὑποσ. 5.
966 ΒΕΠΕΣ 55, 330 / C3, 125 / ΕΠΕ2, 50.
967 ΒΕΠΕΣ 55, 330 / C3,125 / ΕΠΕ2, 50.
968 ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ.ἀν., σ. 79.

Ὁ Πέτρος Ἀλεξανδρείας (373-380), ὁ διάδοχος τοῦ Μ. Ἀθανασίου, βιαίως ἐξώσθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος καὶ ἔτσι μετέβη στὴν Ρώμη. Ἐκεῖ κατηγόρησε στὸν Πάπα Δάμασο τοὺς δύο Ἁγίους καὶ συλλειτουργοὺς τοῦ Μ. Βασιλείου, Μελέτιο Ἀντιοχείας καὶ Εὐσέβιο Σαμοσάτων ὡς ἀρειανούς. Καὶ ἀπαντᾶ ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης στὴν 266 ἐπιστολή του «Πέτρῳ Ἐπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας» ὑποστηρίζοντας τὴν Ὀρθοδοξία τῶν δύο μὲ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα καὶ καταλήγει: « Οἵ οὐδ' ἂν πρὸς ὥραν αὐτῶν ἐπεδεξάμεθα τὴν συνάφειαν[969], εἰ σκάζοντας αὐτοὺς περὶ τὴν πίστιν εὕρομεν»[970]. **Ἐγὼ οὔτε ὥρα δὲν θὰ δεχόμουν τὴν κοινωνία τους, ἐὰν τοὺς εὕρισκα νὰ χωλαίνουν περὶ τὴν πίστη.** Καὶ πάλι ὁ πληθυντικὸς ἀναφέρεται στὸ πρόσωπό του.

Στὴν 261 ἐπιστολή του «Τοῖς ἐν Σωζοπόλει» γράφει ὁ ἱερὸς Πατήρ: «Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τῆς πίστεως, ἀλλὰ παρωθούμενος τὰ τοῦ Πνεύματος λόγια τὴν οἰκείαν διδασκαλίαν προτιμοτέραν ποιεῖται τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων, φυλάσσεσθε τὸν τοιοῦτον»[971]. «Ἡ ἑνότητα τῶν πιστῶν καὶ ἡ μυστηριακὴ κοινωνία τους στηρίζονται ὅπως προλέχθηκε, στὴν κοινὴ ἐκκλησιαστικὴ πίστη. Εἶναι ὅμως δυνατὸ ὁρισμένοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἀγνοώντας τὴν διδασκαλία καὶ τὸ βίωμα τῆς Ἐκκλησίας νὰ προβάλουν τὶς προσωπικές τους ἀπόψεις ὡς τὴν ὀρθὴ ἑρμηνεία της ἀποκαλυμένης ἀλήθειας. Στὴν περίπτωση αὐτή, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ἡ παράδοση καὶ ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας καὶ θίγεται ἡ πίστη της, κατὰ συνέπεια ἡ ἴδια ἡ σωτηρία τῶν μελῶν της, δὲν μπορεῖ νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἑνότητα καὶ ἡ μυστηριακὴ κοινωνία μ' αὐτοὺς καὶ μ' ὅσους τοὺς ἀκολουθοῦν. "Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ..., φυλάσεσθε τὸν τοιοῦτον" (βλ. ἀνωτέρω ὁλόκληρο τὸ ἀπόσπασμα), παραγγέλει γενικὰ ὁ Μ. Βασίλειος. Ἡ ἀντιμετώπισή του αὐτὴ ἀντικατοπτρίζει τὴν ἐκκλησιαστικὴ πράξη ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ φθάνει μέχρι σήμερα. Προτοῦ ὅμως ὁριστικοποιηθεῖ ἡ διάσταση καὶ χρησιμοποιηθεῖ ὡς ἔσχατο μέτρο ἡ διακοπὴ τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας, προηγεῖται μία περίοδος διερευνήσεως τῆς

969 Ἡ λέξη «συνάφεια» τοῦ Μ. Βασιλείου ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ τὸ ἀντίθετό της εἶναι ὁ «χωρισμὸς» δηλαδὴ ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Βλ. ἐπιστ. 130, 1, (ΒΕΠΕΣ 55, 157) / Ἐπιστ. 99, 3 (ΒΕΠΕΣ 55, 132) / Ἐπιστ. 65 (ΒΕΠΕΣ 55, 98) / Ἐπιστ. 128, 3(ΒΕΠΕΣ 55, 155).
970 ΒΕΠΕΣ 55, 335 / C3, 135 / ΕΠΕ1, 388
971 ΒΕΠΕΣ 55, 326 / C3, 118 / ΕΠΕ3, 518.

διαφορᾶς. Ὁ Μ. Βασίλειος καλεῖ τοὺς ἄμεσα ἐνδιαφερομένους νὰ συζητήσουν μαζί του, νὰ διαλευκάνουν τὴ διαφορὰ καὶ νὰ ἐπιτύχει νὰ ἀπαρνηθοῦν τὰ "καινοτομούμενα". Ἐὰν ἐπιτύχει ἡ προσπάθεια τῆς συνδιαλλαγῆς, ποὺ μπορεῖ νὰ περιλαμβάνει σειρὰ ἐπαφῶν, καὶ γίνει ἡ "πίστη τῶν πατέρων", ἀποκαθίσταται ἡ ἑνότητα καὶ ἡ κοινωνία. **Ἐνῶ ἀντίθετα, ἂν ἀποτύχει, ἀκολουθεῖ ἡ ὁριστικὴ διακοπὴ τῆς κοινωνίας. Μὲ τοὺς πλανεμένους δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει κοινωνία**»[972].

Στὴν 226 ἐπιστολή του «Τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἀσκηταῖς» γράφει: « Εἰ δὲ αἱρετικοὺς ὑπειλήφασι, πῶς τὴν κοινωνίαν αὐτῶν οὐκ ἐκτρέπονται;»[973]. Ἡ πρόταση εἶναι ἐρωτηματικὴ καὶ ἀναφέρεται στὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας ὁ ὁποῖος εἶχε κοινωνία μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ ἐρωτᾶ ὁ Μ. Πατήρ, ἀφοῦ τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς αἱρετικοὺς πῶς ἀπὸ τὴν κοινωνία τους δὲν ἀπομακρύνεται;

Τὴν ἴδια ἐρώτηση θέτει ὡς πρὸς τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας καὶ στὴν 251 ἐπιστολή του «Εὐαισηνοῖς» γράφοντας: «Εἰ δὲ αἱρετικὸς ἐκεῖνος (ὁ Εὐίππιος), πῶς κοινωνικὸς Εὐσταθίῳ νῦν,...;»[974]. **Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸν ἔχει κοινωνικὸ ὅπως καὶ ὁ ἅγιος Ἱεράρχης δὲν τὸν εἶχε κοινωνικό**.

Στὴν 262 ἐπιστολή του «Οὐρβικίῳ μονάζοντι», ὅπως ἤδη ἔχουμε δεῖ, ἐντέλλεται ὁ Ἅγιος: «καὶ τῆς πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς κοινωνίας ὑμᾶς ἀπέχεσθαι,...» (βλ.σ. 590). **Νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν.**

Στὴν 128 ἐπιστολή του «Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων» γράφει: «κἂν μὲν πείσωμεν, κοινῶς αὐτοῖς ἑνωθῆναι, ἐὰν δὲ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις,...»[975]. Καὶ ἂν πείσουμε τοὺς αἱρετικοὺς νὰ ἐπιστρέψουν στὴν πίστη τῶν Πατέρων, νὰ ἑνωθοῦμε ἀπὸ κοινοῦ, ἐὰν ἀποτύχουμε νὰ ἀρκεσθοῦμε εἰς ἀλλήλους.

Στὴν 191 ἐπιστολή του «Ἀμφιλοχίῳ Ἐπισκόπῳ Ἰκονίῳ» γράφει: «Θεοῦ χάριτι τῆς κατὰ τὴν πίστιν συμφωνίας ἐρρωμένης ἡμῖν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ἐμποδίζον πρὸς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα,...»[976]. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ συμφωνία στὴν πίστη μεταξύ μας

972 ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ. ἀν, σσ. 47-48.
973 ΒΕΠΕΣ 55, 274 / C3, 25 / ΕΠΕ3, 102.
974 ΒΕΠΕΣ 55, 310 / C3, 90 / ΕΠΕ3, 140.
975 ΒΕΠΕΣ 55, 155 / C2, 39 / ΕΠΕ1, 274.
976 ΒΕΠΕΣ 55, 216 / C2, 144 / ΕΠΕ3, 20.

σταθερή, μὲ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο ποὺ νὰ ἐμποδίζει νὰ εἴμαστε ἕνα σῶμα καὶ ἕνα πνεῦμα.

Στὴν 258 ἐπιστολή του «Ἐπιφανίῳ Ἐπισκόπῳ» γράφει: «Οὐ γὰρ ἂν εἵλου δηλονότι τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν μὴ τοῦτο αὐτῶν μάλιστα τὸ μέρος ἀσφαλισαμένος»[977]. Δὲν θὰ ἀπεφάσιζες τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνία ἂν δὲν εἶχες ἀσφαλισθεῖ περὶ τούτου ἐκ μέρους τους. Ἡ ἀσφάλεια ποὺ γράφεται ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς ἀναφέρεται στὴν ὁμολογία τῶν Τριῶν Ὑποστάσεων τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδὴ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦσε ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου. Καὶ ὑπενθυμίζει ἐκεῖνο ποὺ γράφει ὁ Μ. Βασίλειος στὴν 245 ἐπιστολή του: «μηδὲν προτιμότερον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας τιθέμενοι», (βλ.σ. 598). **Χάνεται ἡ ἀσφάλεια τῆς σωτηρίας αὐτῶν ποὺ κοινωνοῦν μὲ τοὺς αἱρετικούς.**

Στὴν 214 ἐπιστολή του «Πρὸς Τερέντιον κόμητα» γράφει ὁ Μ. Ἱεράρχης: «ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἥκῃ τῶν οὐρανῶν, μὴ στοιχῇ δὲ τῷ ὑγιαίνοντι λόγῳ τῆς πίστεως, δύναμαι αὐτὸν κοινωνὸν ἡγήσασθαι τῶν ἁγίων»[978]. **Ἀλλὰ καὶ ἂν κάποιος ἔλθει ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν ὑγιαίνοντα λόγο τῆς πίστεως, δὲν δύναται νὰ τὸν θεωρήσει ὡς κοινωνὸ τῶν ἁγίων μυστηρίων[979], δηλαδὴ εἶναι ἀκοινώνητος**.

Στὴν 188 ἐπιστολή του «Ἀμφιλοχίῳ περὶ κανόνων», ποὺ ἔτυχε κανονικῆς ἀναγνωρίσεως ἐκ τῆς πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, (πρόκειται ἐν προκειμένῳ περὶ τοῦ 5ου ἱεροῦ Κανόνος τοῦ Οὐρανοφάντορος), γράφει ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης: «Τοὺς δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρὴ[980], δέχεσθαι δὲ δηλονότι

977 ΒΕΠΕΣ 55, 318 / C3, 103 / ΕΠΕ3, 274.

978 ΒΕΠΕΣ 55, 252 / C2, 204 / ΕΠΕ1, 328.

979 «Ὁ ὅρος "κοινωνία ἁγίων" δὲν χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν "κοινωνία" τῶν Χριστιανῶν, ποὺ εἶναι ἅγιοι, ἀλλὰ τὴ μετοχὴ τῶν τιμίων δώρων. Ἡ λέξη "ἁγίων" εἶναι γενικὴ τοῦ οὐδετέρου γένους "τὰ ἅγια" καὶ ὄχι τοῦ ἀρσενικοῦ "οἱ ἅγιοι"...», ΠΕΤΡΟΥ Ι, ἔνθ.ἀν., σ. 74 ὑποσ. 42.

980 Ὁ Μ. Βασίλειος λέγοντας στὴν 226 ἐπιστολή του «Εἰ δὲ αἱρετικοὺς ὑπειλήφασι...» ὡς πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς (βλ.σ. 615), στὴν 251 ἐπιστολή του «Εἰ δὲ αἱρετικὸς ἐκεῖνος» ὡς πρὸς τὸν Εὐίππιο (βλ.σ. 615), στὴν 262 ἐπιστολή του «καὶ τῆς πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς κοινωνίας ὑμᾶς ἀπέχεσθαι» (βλ.σ. 615), ὡς πρὸς τοὺς Ἀπολιναριστὲς (βλ. ΕΠΕ2, 377 ὑποσ. 1) ἐνδεχομένως ἐδῶ νὰ ἐννοεῖ καὶ ὅλους τοὺς αἱρετικοὺς τῆς ἐποχῆς του. Καὶ τέλος λέγοντας στὴν 188 ἐπιστολή του «τοὺς δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἱρετικῶν δέχεσθαι χρὴ» ἐννοεῖ ὅλους τοὺς αἱρετικούς. **Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώ-**

οὐκ ἀκρίτως, ἀλλὰ δοκιμάζοντας εἰ ἀληθινὴν ἐπιδείκνυνται τὴν μετάνοιαν (στὸ Πηδάλιο γράφεται «τὴν ψῆφον τῆς μετανοίας») καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ»[981]. Ὁ ἱερὸς Βαλσαμὼν ἑρμηνεύει: «ὁ μὲν παρὼν κανὼν διορίζεται, τοὺς αἱρετικοὺς ἐν τέλει γινομένους τοῦ βίου, καὶ ζητοῦντας μετάνοιαν, δέχεσθαι, ἐξεταζομένους πρότερον, εἰ ἀληθῶς μετανοοῦσιν, ἤγουν, εἰ ἀφίστανται τῶν οἰκείων δογμάτων, καὶ ἐπιδείκνυνται καρποὺς μετανοίας· ἕτεροι δὲ κανόνες, καὶ τοὺς ἐν ὑγείᾳ ὄντας αἱρετικοὺς προσερχομένους, καὶ ἐξεταζομένους ὁμοίως δέχεσθαι παρακελεύονται»[982].

Οἱ αἱρετικοὶ γίνονται δεκτοὶ σὲ κοινωνία ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, ἐφ' ὅσον ἀποδεχθοῦν τὴν Ὀρθόδοξη πίστη καὶ μετανοήσουν εἰλικρινῶς. Ὁ δὲ Μ. Βασίλειος ἑρμηνεύει ὁ ἴδιος τὸν ἱερὸ Κανόνα του ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολή του 251 στὴν ὁποία ζητεῖ, γιὰ νὰ γίνει δεκτὸς ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας σὲ κοινωνία, πρέπει νὰ δείξει ἔγγραφη τὴν μετάνοιά του (βλ. κατωτέρω)· ὁ Εὐστάθιος ὅμως εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ὅταν τὰ ἔγραφε αὐτὰ ὁ Μ. Βασίλειος. Τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιὰ τὸν Ἀτάρβιο Νεοκαισαρείας, τοὺς Μαρκελλιανούς, τὸν Ἀπολινάριο Λαοδικείας, τὸν Παυλῖνο Ἀντιοχείας, γράφοντας γι' αὐτοὺς στὴν 263 ἐπιστολή του: «εἰ μὲν διορθοῖντο εἶναι κοινωνικούς», (βλ.σ. 613). Τὸ ὅτι θεωροῦσε ἀκοινωνήτους τοὺς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη αἱρετικοὺς φαίνεται καὶ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ γράφει ὡς πρὸς τοὺς ἁγίους: Μελέτιο Ἀντιοχείας καὶ Εὐσέβιο Σαμοσάτων· αὐτοὶ ἦταν Ἐπίσκοποι ἀκαθαίρετοι, ὁ λόγος διακοπῆς θὰ ἦταν ἐὰν ὑποστήριζαν τὴν αἵρεση. Καὶ ὁ Διάνιος εἶχε ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἀλλ' ὁ ἱερὸς Πατὴρ τοῦ διέκοψε τὴν κοινωνία ἐπειδὴ ὑπέγραψε αἱρετικὴ ὁμολογία καὶ ὅταν μετανόησε τὸν δέχθηκε σὲ κοινωνία λίγο πρὶν τὴν κοίμησή του. Ὅ,τι γράφει ὁ ἱερὸς Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἱερὸ Κανόνα του, (βλ. ἀνωτέρω)[983].

σεις, ὁ Μ. Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν λέξη αἱρετικοὺς ἀναφέρεται ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτους καὶ ἐφ' ὅσον πρόκειται καὶ περὶ ἱεροῦ Κανόνος του, ποὺ ἐπισφραγίσθηκε ὑπὸ τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τότε αὐτὸ εἶναι θέση καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

981 ΒΕΠΕΣ 55, 205 / C2, 125-126 / ΕΠΕ 1, 192 / Πηδάλιον, 592.

982 ΡΠΣ4, 107.

983 Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης σχετικῶς γράφει: «Ἀλλὰ ἂς στραφεῖ ὁ λόγος περὶ τῶν προτάσεων. Μερικοὶ ὑπέκυψαν μὲ δική τους θέληση (στὴν κοινωνία τῶν

Εἰκονομάχων), χωρὶς νὰ τοὺς ἔχει ἐξαναγκάσει κάποιος, ἄλλοι μετὰ πληγῶν· ἄλλοι γιὰ τὴν ἀπειλὴ καὶ μόνον, ἄλλος ἄνευ ἀπειλῆς καὶ βασάνων ἀλλὰ μόνον ἀπὸ φόβο· ἄλλοι νὰ μὴ χάσουν αὐτὰ ποὺ ἔχουν. Κάποιοι δὲ καὶ κατὰ ἄγνοια. Αὐτοὺς ἐπιστρέφοντες πῶς πρέπει νὰ γίνονται δεκτοί; Ἐπιδεικνύοντας δηλαδὴ ὅλοι τους καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Καὶ ποιοί εἶναι αὐτοί; Ἀποχὴ τῶν μυστηρίων, μετὰ κλαυθμοῦ καὶ ἐπιπόνου δεήσεως· ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων τριῶν ἐτῶν, ἐπὶ τῶν δευτέρων δύο ἐτῶν, ἐπὶ τῶν τριῶν, τετάρτων καὶ πέμπτων ἡ ποινὴ τῶν πρώτων· ἐπὶ τῶν ἕκτων ἑνὸς ἔτους. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωση, πῶς πρέπει νὰ ἔχουμε αὐτούς; Ἐὰν ἀνήκει στὴν ἱερατικὴ τάξη καὶ δὲν ὑπέγραψε, οὔτε μετέχει πιὰ στὴν κοινωνία τῶν ἀσεβῶν, νὰ γίνεται δεκτὸς στὸν βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης ποὺ εἶχε προηγουμένως. Ἐὰν ὅμως ἔχει ὑπογράψει, νὰ ἐμποδίζεται νὰ ἱερουργήσει, ἕως ὀρθοδόξου συνόδου, κοινωνώντας ὅμως τῶν θείων μυστηρίων.

Γιὰ τοὺς ἐντελῶς ἀσεβεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀναγκάστηκαν ἀπὸ φόβο, ἢ ἐξ αἰτίας λιμοῦ, ἢ χωρὶς ἀνάγκη, ἢ καὶ κοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ ὁμολογοῦν ὅτι εἶναι ὀρθόδοξοι, ἐπιτρέπεται τὸ συντρώγειν; Ποτὲ καὶ μὲ κανένα τρόπο· ἐκτὸς βεβαίως ἂν βρίσκονται στὰ τελευταῖα τους, ὄχι ἀδιαφόρως, ἀλλὰ μόνον σὲ κάποια ἀναγκαία περίπτωση, μία ἢ δύο φορές.

Ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ τρῶμε τὰ ὑπολείμματα τῶν φαγητῶν τους σὲ περίπτωση ἀνάγκης, ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκη, ἐπειδὴ προσχηματίστηκε πάνω σ' αὐτὰ ὁ σταυρός. Ἐὰν ὑπὸ Ἱερέως ὄχι, εἰ δὲ μὴ μποροῦμε νὰ τρῶμε κατ' ἀνάγκη.

Ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθουμε σὲ εὐκτήριό τους οἶκο χάριν προσευχῆς καὶ ἂν πρέπει νὰ τελοῦμε τὴν προσφορὰ τῶν ἁγίων Δώρων σὲ ἰδιαίτερη τράπεζα. Καὶ τὰ δύο ὄχι καὶ μὲ κανένα τρόπο.

Ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ τοὺς χαιρετοῦμε καὶ νὰ τοὺς ἀσπαζόμαστε; Καθόλου, ὡς λέγει ὁ Μ. Βασίλειος. Ὁ Κύριος ἐμπόδισε τὸν κοινὸ ἀσπασμό. Ὥστε τοῦτο νὰ γίνεται συμβατικῶς, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγεται ὁ χαιρετισμὸς ἀπὸ ἀγάπη καὶ φιλία, γιὰ νὰ ἐκπληρωθεῖ μ' αὐτὸ τὸ "Οὐκ ἔστι λέγειν χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν"»

Τὸ πρωτότυπο: «Ἀλλ' ἐπὶ τὰς προτάσεις ὁ λόγος. Τινὲς ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ὑπέκυψαν, ἄνευ τοῦ καταναγκάζοντος· ἄλλοι μετὰ πληγῶν· ἄλλοι δι' ἀπειλῆς καὶ μόνης· ἕτεροι ἄνευ ἀπειλῆς, καὶ βασάνων, δέει, καὶ μόνον· ἄλλοι διὰ τὸ μὴ ἐκπεσεῖν τῶν ἰδίων. Τινὲς δὲ καὶ κατὰ ἄγνοιαν. Τούτους ἐπιστρέφοντας πῶς δεῖ ἀποδέχεσθαι; ἐπιδεικνυμένους δηλαδὴ ἀξίους καρποὺς τῆς μετανοίας ἅπαντας. Τίνες δὲ οὗτοι; Ἀποχὴ τῶν ἁγιασμάτων, μετὰ προσκλαύσεως καὶ ἐπιπόνου δεήσεως· ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων, τριετίζουσα· ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων, διετίζουσα· ἐπὶ τῶν τρίτων καὶ τετάρτων καὶ πέμπτων, ἡ τῶν πρώτων· ἐπὶ τῶν ἕκτων, ἐνιαυσιαία. Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν πῶς δεῖ ἔχειν αὐτούς; Εἰ μὲν ἐξ ἱερατικοῦ πληρώματος, καὶ οὐχ ὑπέγραψε, μηκέτι μετέχων τῆς ἀσεβοῦς κοινωνίας τις. Ὡς ἐν ᾧ ἐτέτακτο κλήρῳ. Εἰ δὲ καὶ ὑπογράψας, εἴη ὡς εἰργόμενος τῆς ἱερουργίας ἕως ὀρθοδόξου συνόδου· κοινωνῶν δ' οὖν ὅμως τῶν ἁγιασμάτων. Τοῖς πάντη ἀσεβέσιν εἰ ἔξεστι κατὰ ἀνάγκην δέους ἕνεκα, ἢ διὰ λιμόν, ἢ καὶ ἄνευ ἀνάγκης, ἢ καὶ διὰ βίαν ἄλλοις κοινωνοῦσιν, ὀρθοδόξους δὲ αὐτοὺς ὁμολογοῦσι, συνεσθίειν; Οὐδαμῇ οὐδαμῶς· εἰ μὴ τί γε τοῖς ἐσχάτοις, οὐκ ἀδιαφόρως, ἀλλ' ἐξ ἀναγκαίου τινὸς τρόπου, ἅπαξ ἢ δίς. Εἰ τῶν τούτοις ἐδωδίμων τὰ λείψανα ἐσθίειν κατὰ ἀνάγκην, ἢ καὶ ἄνευ ἀνάγκης, διότι προεσχημάτισται ἐν αὐτοῖς ὁ σταυρός; Εἰ μὲν παρὰ ἱερέως οὐδαμῶς· εἰ δὲ μή, μεταληπτέον κατὰ βίαν. Εἰ δὲ εἰς εὐκτήριον αὐτῶν εἰσέρχεσθαι εὐχῆς χάριν· καὶ εἰ δεῖ τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν αὐτῷ

Πρέπει ἐδῶ νὰ ὑπενθυμίσουμε στὸν ἀναγνώστη ὅτι πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀξιωματικὴ ἀρχή, «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολή, τὴν καταλόγισαν στὸν Μ. Βασίλειο, (βλ.σσ. 206κ.ἑ.). **Καὶ πράγματι ὡς τὸ εἴδαμε ἀνωτέρω διὰ πολλῶν, ὁ ἅγιος Φωστὴρ τῆς Καισαρείας, λόγῳ καὶ ἔργῳ, δίδαξε τὴν ὡς ἄνω ἀρχή.**

στ) Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω».

Στὴν 113 ἐπιστολὴ «Τοῖς ἐν Ταρσῷ Πρεσβυτέροις» γράφει ὁ Μ. Πατήρ: «Μηδὲν τοίνυν πλέον ἐπιζητῶμεν, **ἀλλὰ προτεινώμεθα τοῖς βουλομένοις συνάπτεσθαι ἀδελφοῖς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, κἂν ἐκείνῃ συνθῶνται, ἐπερωτῶμεν καὶ τὸ μὴ δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον μηδὲ κοινωνικοὺς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας**»[984]. «Ἡ πρώτη (ἐπιστολή, δηλαδὴ ἡ 113) ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἐν Ταρσῷ πρεσβυτέρους. Ἐκ ταύτης καταφαίνεται, ὅτι ἀντιπροσωπεία ἐπεσκέφθη τὸν Μ. Βασίλειον καὶ συνεζήτησε μετ' αὐτοῦ τὴν ὅλη κατάστασιν. Διαζωγραφεῖται ἡ δεινὴ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρομοιάζεται αὕτη πρὸς παλαιὸν ἱμάτιον "ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως ῥᾳδίως καταρρηγνυμένῳ, ὃ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἰσχὺν ἐπανελθεῖν πάλιν ἀδυνατεῖ". Διὰ τοῦτο ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη, ὅπως ἑνωθοῦν τὰ τέως διεσπασμένα καὶ περιορισθοῦν εἰς μικρὸν ἀριθμὸν οἱ βλασφημοῦντες κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Βάσις ὀφείλει νὰ χρησιμεύσῃ τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ ἡ ἀποκήρυξις τῆς ἐκδοχῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς κτίσματος»[985]. **Στοὺς ἀδελφοὺς ἐκ τῶν αἱρετικῶν ποὺ θέλουν νὰ ἑνωθοῦν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων ὡς βάση πρέπει νὰ τεθεῖ, ὡς γράφεται στὴν ἐπιστολή, ὄχι μόνον τὸ σύμβολο τῆς Νικαίας καὶ ἡ ἀποκήρυξη τοῦ φρονήματος ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κτίσμα, ἀλλὰ καὶ τὸ**

ἐπιτελεῖν μετὰ ἰδίας τραπέζης; Οὐδαμῶς ἑκάτερον. **Εἰ δεῖ χαίρειν αὐτοῖς, λέγειν, καὶ ἀσπάζεσθαι; Οὐδαμῶς, ὥς φησιν ὁ Μέγας Βασίλειος**. Ὁ Κύριος ἐκώλυσε τὸν κοινὸν ἀσπασμόν. Ὥστε τοῦτο κατὰ σύμβασιν· ὡς δὲ ἐξ ἀγάπης καὶ φιλίας, φευκτέον· ἵνα πληρωθῇ ἐν τούτῳ. Οὐκ ἔστι λέγειν χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν», PG99, 1257 / F546, 57 / ΕΠΕΦ 18Β, 474 κ.ἑ.

984 ΒΕΠΕΣ 55, 143 / C2, 17 / ΕΠΕ 3, 252.

985 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ Κ., ἔνθ.ἀν., σ. 133.

«μηδὲ κοινωνικοὺς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας». Δηλαδὴ νὰ μὴ κοινωνοῦν καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ τὸ λέγουν ὡς κτίσμα, τοῦτ' ἔστι πρέπει νὰ τηρηθεῖ καὶ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω»[986]. Τὸ «ὁ κοινωνῶν» ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ Ὀρθοδόξου, ἐφ' ὅσον θὰ συμφωνοῦσε πλέον στὴν Ὀρθόδοξη πίστη καὶ τῷ «ἀκοινωνήτῳ» ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ. Οἱ Πνευματομάχοι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη.

Στὴν 251 ἐπιστολή του «Εὐαισηνοῖς» γράφει ὁ Ἅγιος: «Εἰ δὲ λέγουσιν ὅτι μετενόησαν, δειξάτωσαν αὐτῶν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν καὶ ἀναθεματισμὸν τῆς ἐν Κπόλει πίστεως καὶ χωρισμὸν τῶν αἱρετικῶν, καὶ μὴ ἐξαπατάτωσαν τοὺς ἀκεραιοτέρους»[987]. Μία ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ποὺ γράφηκε στὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴ (τὴν 113) εἶναι καὶ αὐτὸ ποὺ γράφεται καὶ ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρός. Ἐὰν ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας θέλει νὰ ἑνωθεῖ μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων πρέπει νὰ δείξει τὴν μετάνοιά του ἀναθεματίζοντας τὴν πίστη τῶν αἱρετικῶν καὶ πλέον νὰ μὴ κοινωνεῖ μαζί τους. Καὶ πάλι ἰσχύει, αὐτὸς ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν ἀκοινώνητο νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος. Καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀκοινώνητο καὶ πάλι ἰσχύει ἀπὸ ἀκαθαίρετο.

Κλείνοντας καὶ αὐτὴ τὴν ὑποενότητα, θὰ λέγαμε ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος βιώνει καὶ ἐντέλλεται νὰ τηρεῖται ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» καὶ τὸν «ἀκοινωνήτῳ» τὸν ἐξέλαβε ἀπὸ ἀκαθαίρετο. Καὶ ὑπενθυμίζουμε στὸν ἀναγνώστη ὅτι πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἀξιωματικὴ ἀρχή, «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολή, τὴν καταλόγισαν στὸν Μ. Βασίλειο (βλ.σσ. 209κ.έ.).

---

986 Τὴν ἴδια αὐτὴ ἀρχὴ τήρησε ὁ Μ. Ἱεράρχης ὡς πρὸς τοὺς κληρικοὺς τοῦ Ἀπολιναρίου ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ τὸν Ἀπολινάριο, βλ. τὴν 224 ἐπιστολή του «Γενεθλίῳ πρεσβυτέρῳ» σσ. 610-611.

987 ΒΕΠΕΣ 55, 311 / C3, 92 / ΕΠΕ3, 142.

ζ) Οἱ ἐνστάσεις.

Ὡς πρὸς τὸ ὅτι οἱ Ἀνόμοιοι ἀπερράγησαν τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

« Ὡς λέγει ὁ Οὐρανοφάντωρ, "τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες (ἀπομακρυθέντες)" καὶ "ἀναχωρήσαντες" "διὰ σχίσματος" εἶναι καὶ θεωροῦνται ὁριστικῶς καὶ "παντελῶς ἀπερρηγμένοι (ἐντελῶς ἀποκεκομμένοι)", ἐφ' ὅσον μάλιστα διοργανώνονται περαιτέρω παρασυναγωγικῶς εἰς ἰδίαν κεχωρισμένην Κοινότητα, ὡς ἔπραξε π.χ. τὸ ἀκραῖον τμῆμα τῶν Ἀρειανῶν (Ἀνομοίων), χαρακτηρισθὲν διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου, ὡς "φανερῶς ἀπορραγὲν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας"»[988].

Ἡ ἀπάντηση:

Ὁ Μ. Πατὴρ τοὺς Ἀνομοίους τὸ 363 τοὺς θεωρεῖ ὡς Προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνῶ ἐκδηλώθηκαν παρασυναγωγικῶς, (βλ.σ. 565). **Καὶ τὸ 365 γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ ὅλο τὸ «σύνταγμα» τῶν Ἀρειανῶν - σημειωτέον ὅλοι οἱ Ἀρειανοὶ διοργανώθηκαν «εἰς ἰδίαν κεχωρισμένην κοινότητα» - γράφει: «ὥσπερ τι μέλος νενοσηκὸς τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἀποῤῥαγέν»,** (βλ. στὴν ἀνωτέρω παρένθεση ὡς πρὸς τὴν παραπομπή). Ἂν εἶχαν ἀποκοπεῖ οἱ Ἀνόμοιοι ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία, χάνοντας τὴν ἱερωσύνη τους, ἔπρεπε νὰ μὴ τοὺς ὀνομάζει ὡς Προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὔτε ὅτι ἀποκόπηκαν μόνον ἀπὸ τὸ ὑγιὲς σῶμα Της καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀποτελοῦν «μέλος νενοσηκός». Ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν περίπτωση δὲν ἰσχύει αὐτὸ τῆς ἐνστάσεως.

Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

---

988 Ἡ θέσις τῶν ἀκρίτων αἱρετικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ὀρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία 1 (2000), 27.

Ἡ ἔνσταση:

«Πιὸ χαρακτηριστικὰ γράφει ὁ Μ. Βασίλειος στοὺς δυτικοὺς ἐπισκόπους γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας. Ἡ μεταβολὴ τῆς πίστεώς του ἀκύρωσε τὴ χάρη, ποὺ τοῦ χορήγησαν οἱ Πατέρες». Καὶ ἀλλοῦ: «Σ' αὐτὴν (τὴν 263 ἐπιστολή του) ζητᾶ τὴν καταδίκη τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, Ἀπολιναρίου Λαοδικείας καὶ Μαρκέλλου Ἀγκύρας καὶ τὴν ἀνάλογη μεταχείριση τοῦ Παυλίνου, ποὺ κοινωνοῦσε μὲ Μαρκελλιανούς. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος ἐπιδιώκει γι' αὐτοὺς μία συνοδικὴ ἀπόφαση... Ἐξάλλου ἡ ἀπομονωτικὴ τακτικὴ ὁρισμένων ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὁδήγησε στὴν ἀποξένωση καὶ στὴν αὐτοαποκοπή. Ἔτσι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ 151, ποὺ ἔγραψε ὁ Μ. Βασίλειος στὸν Ἀρχίατρο Εὐστάθιο τὸ θέρος τοῦ 373, δὲ χρειάστηκε νὰ ἀποκοπεῖ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας, γιατὶ αὐτοαποκόπηκε. Καὶ ἡ συνοδικὴ ἀπόφαση ποὺ ζήτησε ὁ Μ. Βασίλειος εἶχε ἁπλῶς τὸ νόημα τῆς ἐπισήμου γνωστοποιήσεως ἑνὸς γεγονότος, ποὺ στὴν οὐσία εἶχε ἤδη συντελεσθεῖ»[989].

Ἡ ἀπάντηση:

Οὔτε λίγο οὔτε πολὺ γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας αὐτοαποκόπηκε τῆς Ἐκκλησίας ἤδη τὸ 373, χάνοντας ἔτσι τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης του· καὶ τὸ 377 στὴν 263 ἐπιστολή του ἁπλῶς ζητᾶ ὁ Ἅγιος τὴν ἐπισημοποίηση ἐκ τῶν Δυτικῶν αὐτῆς τῆς αὐτοαποκοπῆς του. Ἀλλὰ ἂν αὐτὸ ἴσχυε γιὰ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας τότε πρέπει νὰ ἴσχυε καὶ γιὰ τοὺς ὑπολοίπους ποὺ ζητᾶ ὁ Μ. Ἱεράρχης τὴν συνοδικὴ καταδίκη, δηλαδὴ τούς: Ἀπολινάριο Λαοδικείας καὶ Μάρκελλο Ἀγκύρας. Αὐτοὶ ὅμως εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ἐπὶ Μ. Βασιλείου (βλ.σσ. 566κ.ἑ.), ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας ὁ Μ. Βασίλειος τὸ 377 τὸν θεωρεῖ ὡς ἐντὸς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀντιπαραθέτει στὴν 263 ἐπιστολή του μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, (βλ. πῶς νοεῖται αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου σσ. 562κ.ἑ.).

Γράφεται ἀκόμη ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Ἡ ἀπόρρηξη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὅπως λέχθηκε παραπάνω, ἀποτελεῖ τὴν πιὸ χαρακτηριστικὴ περίπτωση ποὺ συνεπάγεται αὐτόματη ἔκπτωση

989 ΠΕΤΡΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 93, 157-158.

ἀπὸ τὸ εἰδικὸ χάρισμα (τῆς ἱερωσύνης)»[990]. Μὴ θέτοντας ὀρθὴ βάση, ἡ ἔνσταση ἔφθασε σὲ μὴ ὀρθὸ συμπέρασμα. Ὅταν ὁ Μ. Βασίλειος γράφει γιὰ ἐκτὸς Ἐκκλησίας ἐννοεῖ τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τοῦτο καταδεικνύεται ἀδιάψευστα ἐκ τῶν κειμένων του, (βλ.σσ., 553κ.ἑ., 582κ.ἑ.).

Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν αἱρετικῶν ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν 113 ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Μηδὲν τοίνυν πλέον ἐπιζητῶμεν, ἀλλὰ προτεινώμεθα τοῖς βουλομένοις συνάπτεσθαι ἀδελφοῖς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, κἂν ἐκείνῃ συνθῶνται, ἐπερωτῶμεν καὶ τὸ μὴ δεῖν λέγεσθαι κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, μηδὲ κοινωνικοὺς αὐτῶν εἶναι τοὺς λέγοντας. Πέραν δὲ τούτων ἀξιῶ μηδὲν ἐπιζητεῖσθαι παρ' ἡμῶν. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι τῇ χρονιωτέρᾳ συνδιαγωγῇ καὶ τῇ ἀφιλονείκῳ συγγυμνασίᾳ καὶ εἴ τι δέοι πλέον προστεθῆναι εἰς τράνωσιν, δώσει Κύριος ὁ πάντα συνεργῶν εἰς ἀγαθὸν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Καὶ συνεχίζεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως κατωτέρω: «Πῶς ἀκούγεται στοὺς συγχρόνους "ὑπερορθοδόξους" ὁ λόγος τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅτι "συνδιαγωγῇ" καὶ "συγγυμνασίᾳ" θὰ ἐξαλείψουν διαφορές, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει συμφωνία στὰ θεμελιώδη; Δὲν εἶναι ἀβάσιμη ἡ ὑπόθεση, ὅτι οἱ σύγχρονοι "ὑπερορθόδοξοι" θὰ ἀποδοκίμαζαν σκληρὰ καὶ τὸν Μ. Βασίλειο»[991].

Ἡ ἀπάντηση:

Ἂς μᾶς συγχωρέσει ἡ ἔνσταση, ἀλλ' ὁ Μ. Βασίλειος δὲν λέγει ὅτι ὅταν ὑπάρχει συμφωνία στὰ θεμελιώδη δόγματα ἡ «συνδιαγωγῇ» καὶ «συγγυμνασίᾳ» ἐξαλείφει τὶς διαφορές. Διότι στοὺς Ὁμοιουσιανοὺς ποὺ ἀναφέρεται ὁ Μ. Πατὴρ[992], ἐκ τῶν ὁποίων κάποι-

990 ΠΕΤΡΟΥ Ι., ἔνθ.ἀν., σσ. 146-147.

991 ΚΑΤΕΡΕΛΟΥ Κ. (Ἐπισκόπου Ἀβύδου), Ἡ ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Κρήτης: Νέα Ἐκκλησιολογία ἢ Πιστότητα στὴν παράδοση;», ἐντὸς τοῦ, ΜΑΝΝΗ Ν., Ἡ Ψευδοσύνοδος τῆς Κρήτης: Πρὸς Νέα Ἐκκλησία, σ. 54.

992 «...ἐνῶ ἐκείνη (ἡ 113 ἐπιστολὴ ποὺ ἀπόσπασμά της ἐπικαλεῖται ἡ ἔνσταση) ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ πῶς θὰ γίνουν δεκτοὶ οἱ μετριοπαθεῖς Πνευματομάχοι...», ΧΡΗ-

οι ἤθελαν νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους, δὲν ὑπῆρχαν διαφορές. Πλὴν τοῦ ὅτι δὲν ἔλεγαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὡς Ὁμοούσιο τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, παρ' ὅτι τὸ θεωροῦσαν ὡς Θεὸ καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μ. Βασίλειος ἀπέφευγε νὰ τὸ λέγει ρητῶς ὡς Ὁμοούσιο κατ' οἰκονομίαν, τὸ ὀνόμαζε ὅμως ἄκτιστο ποὺ εἶχε τὴν ἴδια ἔννοια[993]. «Ἡ ἐπιφύλαξις τοῦ Βασιλείου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἦτο πρᾶξις πολιτική, "οἰκονομικὴ" ὑποχώρησις. Πράγματι γράφει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ταρσοῦ (δηλαδὴ στὴν 113 ἐπιστολὴ ποὺ ἀπόσπασμά της ἐπικαλεῖται ἡ ἔνσταση), ὅτι ὁ καιρὸς ἔχει τὴν φορὰν πρὸς καταστροφὴν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἑνωθοῦν αἱ διεσπασμέναι μερίδες... Ἂν πρόκειται νὰ ἀπομακρύνῃ ἀντὶ νὰ ἑλκύῃ, διατί νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ Πνεύματος; Δὲν τὸ λέγει λοιπὸν ὁμοούσιον, ἀλλ' ὅταν τὸ χαρακτηρίζῃ ἄκτιστον ἐννοεῖ ὁμοούσιον, διότι διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἄλλη ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ἄκτιστος οὐσία»[994]. Οὐσιαστικῶς, διαφορὲς μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ αὐτῶν τῶν Ὁμοιουσιανῶν ποὺ ἤθελαν νὰ ἑνωθοῦν δὲν ὑπῆρχαν.

Ἐπὶ πλέον ὁ Μ. Βασίλειος γράφει: «...ἀλλὰ προτεινώμεθα τοῖς βουλομένοις ἡμῖν συνάπτεσθαι ἀδελφοῖς...», δηλαδὴ αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ ἑνωθοῦν μαζί μας (βλ. τὴν ἔννοια τῆς συναφείας ὑποσ. 969) καὶ ὄχι νὰ πηγαίνουν οἱ Ὀρθόδοξοι στοὺς αἱρετικοὺς καὶ μάλιστα νὰ συνδιαλλέγονται ἐπ' ἄπειρο· τοῦτ' ἔστι διάλογο γιὰ τὸν διάλογο, ὡς συμβαίνει στὴν ἐποχή μας ὥστε νὰ συνηθίζει ὁ λαὸς καὶ στὸ τέλος νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ἕνωση Ὀρθοδόξων καὶ Παπικῶν ὡς τετελεσμένο γεγονός. Τὸ ὅτι ἡ ἕνωση συνετελέσθη φαίνεται ἀπὸ τὴν ἄρση ἀκοινωνησίας ποὺ συνέβη τὸ 1965 ἐνῶ τεχνηέντως ἐλέχθη περὶ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων. Φαίνεται ἀπὸ τὶς διάφορες συμπροσευχὲς μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Παπικῶν καὶ ἄλλων αἱρετικῶν σὲ κάθε

ΣΤΟΥ Π., ΕΠΕ3, 256-257 ὑποσ. 2 / «...δεύτερον, δὲν εἶχεν ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις ἀπὸ τοὺς "ἀσθενεστέρους", τ.ἔ. τοὺς Ὁμοιουσιανούς, πεπεισμένος ὅτι "τῇ χρονιωτέρᾳ συνδιαγωγῇ καὶ τῇ ἀφιλονείκῳ συγγυμνασίᾳ" (=μὲ τὴν μακροχρόνιον συναναστροφὴν καὶ τὰς φιλικὰς συζητήσεις), θὰ δοθοῦν παρὰ Κυρίου καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ἀναγκαῖα», ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ, Περὶ τὴν Ἐκκλησιολογικὴν ταυτότητα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐνισταμένων..., σ. 13.

993 Καὶ στὴν ἐπιστολή του 9 «Μαξίμῳ φιλοσόφῳ» ὁ Μ. Βασίλειος γράφει: «Ἐγὼ δέ, εἰ χρὴ τοὐμὸν ἴδιον εἰπεῖν, τὸ ὅμοιον κατ' οὐσίαν, εἰ μὲν προσκείμενον ἔχει τὸ ἀπαραλλάκτως, δέχομαι τὴν φωνὴν ὡς εἰς ταὐτὸν τῷ ὁμοουσίῳ φέρουσαν, κατὰ τὴν ὑγιᾶ δηλονότι τοῦ ὁμοουσίου διάνοιαν», ΒΕΠΕΣ 55, 32 / C1, 39 / ΕΠΕ3, 378.

994 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ὁ Μέγας Βασίλειος, σσ. 113-114.

εὐκαιρία ὥστε πλέον νὰ ἀποτελεῖ σύνηθες φαινόμενο. Φαίνεται ἀκόμη ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ Πάπα Βενεδίκτου στὸ Φανάρι ἐν ὥρᾳ Θείας Λειτουργίας στὴν θρονικὴ ἑορτὴ τὸ 2006, τὸ ὁποῖο καὶ ἐπαναλήφθηκε τὸ 2014 μὲ τὸν Πάπα Φραγκίσκο. Καὶ στὶς δύο αὐτὲς περιπτώσεις ἔχουμε συμπροσευχὴ καὶ διαμνημόνευση τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων[995]. **Ἡ διαμνημόνευση αἱρετικοῦ γιὰ τὸν Μ. Βασίλειο σημαίνει ὑποκρισία ἔναντι τοῦ θείου θυσιαστηρίου καὶ διὰ τοῦτο χωρίζει τὸν Ὀρθόδοξο τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ ὁ μολυσμὸς τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τὸν Μ. Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ὁ Μ. Πατὴρ ἐφαρμόζοντας τὴν ἀποστολικὴ ἐντολὴ «αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος»** (Τίτ. 3, 10-11)· στὴν 128 ἐπιστολή του «Εὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ Σαμοσάτων» γράφει: «**κἂν μὲν πείσωμεν** (τοὺς αἱρετικοὺς στὴν Ὀρθόδοξο πίστη), **κοινῶς αὐτοῖς ἑνωθῆναι, ἐὰν δὲ ἀποτύχωμεν, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις...»**, (βλ.σ. 615).

Ἀλλὰ καὶ ποιά συμφωνία ὑπάρχει στὰ θεμελιώδη, ὡς γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὥστε ὁ Πάπας νὰ συμμετέχει σὲ λειτουργία Ὀρθοδόξων; Ἀναθεμάτισε τὸ Filioque, τὴν κτιστὴ Χάριν, τὸ πρωτεῖο, τὸ ἀλάθητο, τὴν ἄσπιλο σύλληψη τῆς Θεοτόκου, τὸν ἀπόλυτο προορισμό, τὰ ἄζυμα, τὴν σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐξιλέωση τῆς θείας δικαιοσύνης, τῆς ἀξιομισθίας τοῦ Χριστοῦ ποὺ τὴν διαχειρίζεται ὁ Πάπας καὶ τὴν ὑπερπερισσεύουσα Χάριν τῶν Ἁγίων, τὴν σχολαστικὴ θεολογία κ.ἄ; Ἡ ἀπάντηση εἶναι: ΟΧΙ. **Πρόκειται λοιπὸν περὶ προδοσίας πίστεως ποὺ ἐπιτελεῖται ἐνώπιόν μας (ὁ ὅσιος Μάξιμος τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τοῦ ὀρθοδόξου μετὰ τῶν αἱρετικῶν τὴν ἐκλαμβάνει ὡς ἐξώμοση τῆς πίστεως**, βλ. τί γράφουν σχετικῶς καὶ ὅλοι οἱ Ἡγούμενοι τῶν μοναστηριῶν ἐπὶ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος ὑποσ. 649).

Προσθέτει ἀκόμη ὁ σεπτὸς Ἱεράρχης στὸ ἀπόσπασμα ποὺ παρατίθεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: **«μηδὲ κοινωνικοὺς εἶναι αὐτῶν τοὺς λέγοντας», δηλαδὴ οἱ Πνευματομάχοι ποὺ θέλουν νὰ ἑνωθοῦν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων πρέπει, ὄχι μόνον νὰ μὴ λέγουν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὡς κτίσμα ἀλλ' οὔτε νὰ κοινωνοῦν μ' αὐτοὺς ποὺ τὸ λέγουν ὡς κτίσμα. Τοῦτ' ἔστι πρέπει νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὁ**

995 Εἶναι τόσα ἄλλα αὐτὰ ποὺ συνέβησαν καὶ συμβαίνουν ποὺ θὰ χρειαζόταν κανεὶς ὁλόκληρο βιβλίο γιὰ νὰ τὰ περιγράψει.

κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Πάπας – καὶ ὅλοι οἱ ἐρχόμενοι Παπικοὶ στὴν Ὀρθοδοξία οἱ ἐν μετανοίᾳ– πρέπει ὄχι μόνον νὰ ἀναθεματίσουν τὶς αἱρέσεις τοῦ παπισμοῦ ἀλλὰ νὰ μὴ κοινωνοῦν πλέον μὲ τοὺς Παπικοὺς ποὺ ἐμμένουν ἀμετανόητοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ Οἰκουμενιστὲς ἐφ' ὅσον συμπροσεύχονται μὲ τοὺς Παπικοὺς καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἱρετικοὺς δὲν πρέπει νὰ εἶναι κοινωνικοὶ ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ ἀπὸ παραγγελία, (βλ.σσ. 206κ.ἑ.). Ὁ Μ. Βασίλειος δὲν εἶχε κοινωνικὸ τὸν Εὐστάθιο Σεβαστείας, ὄχι μόνον γιατὶ ἔλεγε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὡς κτίσμα ἀλλὰ καὶ γιατὶ κοινωνοῦσε μ' αὐτοὺς ποὺ τὸ ἔλεγαν ὡς κτίσμα. Καὶ ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας καὶ οἱ Πνευματομάχοι ἦταν ἀκαθαίρετοι.

Ἐπιπρόσθετα ὁ κλεινὸς Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας, στοὺς κατ' ἐπιτομὴν ὅρους του, σὲ ἐρώτηση ποὺ τίθεται ἂν πρέπει αὐτὸς ποὺ ἔζησε στὶς ἁμαρτίες νὰ ἀποφεύγει τὴν κοινωνία τῶν αἱρετικῶν ἢ καὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν κακῶς νὰ ἀπομακρύνεται, ἀπαντᾶ: **γενικῶς εἶναι ἐπιβλαβὴς καὶ ἐπικίνδυνος γιὰ κάθε ἄνθρωπο** - προσοχὴ γιὰ κάθε ἄνθρωπο, δηλαδὴ καὶ γιὰ τοὺς δυνατοὺς γράφει ὁ ἱερὸς Πατὴρ - **κάθε σχέση μὲ κάθε ἀπαγορευμένο πρᾶγμα.** Καὶ κατωτέρω προσθέτει: **ἐὰν λοιπὸν εἶναι τόσο μεγάλη ἡ βλάβη ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς περιπίπτοντες σὲ ἠθικὰ παραπτώματα, τί πρέπει νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς κακοδοξοῦντες περὶ Θεοῦ; Διότι αὐτοὺς ἡ κακοδοξία δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ ὑγιαίνουν οὔτε στὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἐξ αἰτίας της παραδίδονται ἅπαξ διὰ παντὸς στὰ πάθη τῆς ἀτιμίας,** (βλ.σσ. 584κ.ἑ.). Συνεπῶς αὐτὸ ποὺ γράφει ὁ Μ. Ἱεράρχης, στὸ ἀπόσπασμα ποὺ ἐπικαλεῖται ἡ ἔνσταση, «καὶ εἴ τι δέοι πλέον προστεθῆναι εἰς τράνωσιν» δηλαδὴ καὶ ἂν κάτι πρέπει πλέον νὰ προστεθεῖ ὥστε νὰ διατρανωθεῖ - αὐτὸ ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως λέγεται ὡς «διαφορὲς» - ἀναφέρεται σὲ κάτι τὸ δευτερεῦον διότι σὲ θέματα πίστεως εἶναι κατηγορηματικὸς ὁ ἅγιος Φωστὴρ τῆς Καισαρείας· καμία σχέση μαζί τους διότι ἡ αἵρεση ποὺ ἔχουν περιπέσει τοὺς ὁδηγεῖ καὶ σὲ ἠθικὰ παραπτώματα. Καὶ ὡς γράφει ἀλλοῦ, «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 209κ.ἑ.).

Ἂς μᾶς συγχωρέσει λοιπὸν ἡ ἔνσταση, ἀλλὰ δὲν βρίσκει ἐφαρμογὴ αὐτὸ ποὺ γράφει ὡς ἀπόρροια τῶν λόγων τοῦ Μ. Ἱεράρχου: «Δὲν εἶναι ἀβάσιμη ἡ ὑπόθεση, ὅτι οἱ σύχρονοι "ὑπερορθόδοξοι" θὰ ἀποδοκίμαζαν σκληρὰ καὶ τὸν Μ. Βασίλειο».

Πρέπει λοιπὸν νὰ διορθωθεῖ καὶ νὰ γίνει ὅτι, οἱ «ὑπερορθόδοξοι» - ὅπως σκωπτικὰ ἀποκαλοῦνται οἱ Ὀρθόδοξοι ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως - δὲν ἀποδοκιμάζουν σκληρὰ τὸν Μ. Βασίλειο, ἀλλὰ σκληρὰ διαστρέφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως. Εἶναι ἀντιδεοντολογικὸ καὶ ἀντορθόδοξο νὰ ἀποσποῦμε μία φράση ἑνὸς Ἁγίου καὶ νὰ ἐξάγουμε δικά μας συμπεράσματα καὶ αὐτὸ ἀκόμη περισσότερο ὅταν ἀφορᾶ Ἅγιο τοῦ ὕψους ἁγιότητος τοῦ Μ. Πατρὸς καὶ Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας Βασιλείου.

Ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα «...ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριενεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις» τῆς 113 ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση :

« Ἡ ἐπιφύλαξις τοῦ Βασιλείου εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἦτο πρᾶξις πολιτική, "οἰκονομική" ὑποχώρησις. Πράγματι γράφει πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ταρσοῦ (πρόκειται περὶ τῆς 113 ἐπιστολῆς), ὅτι ὁ καιρὸς ἔχει τὴν φορὰν πρὸς καταστροφὴν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἑνωθοῦν αἱ διασπασμέναι μερίδες. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ συμβῇ τοῦτο; "Ἕνωσις δ' ἂν γένοιτο, εἰ βουληθείημεν ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριενεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις". Ἦτο ὑποχώρησις εἰς θέματα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν βλάπτονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀσθενεστέρων, καὶ τοιοῦτον θέμα ἦτο ἡ περὶ Ἁγίου Πνεύματος διδασκαλία. Ἂν πρόκειται νὰ ἀπομακρύνῃ ἀντὶ νὰ ἑλκύῃ, διατὶ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ Πνεύματος;»[996].

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ «ἐν οἷς μηδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς συμπεριενεχθῆναι τοῖς ἀσθενεστέροις» δὲν ἀναφέρεται, ὡς γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὡς πρὸς τὴν βλάβη τῶν ψυχῶν τῶν Πνευματομάχων ποὺ θὰ προερχόταν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Οὐρανοφάντορος ρητῶς ὑπὲρ τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἀλλὰ ἀναφέρεται ἡ βλάβη ὡς πρὸς τὶς ψυχὲς τῶν Ὀρθοδόξων ποὺ προέρχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἑνώσεως μὲ τοὺς αἱρετικοὺς χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ αἱρετικὴ δι-

996 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., Ὁ Μέγας Βασίλειος, σσ. 113-114.

δασκαλία τους. Τὸ ὅτι πράγματι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ἀποσπάσματος ἐπιβεβαιώνεται καὶ ὑπὸ τοῦ συνοδικοῦ κειμένου τῆς Ἀπολογίας τοῦ ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως. «Ὅρα τοίνυν ὅτι ἐν οἷς οὐδὲν βλάπτομεν τὰς ψυχὰς φησίν, οὐκ ἐν οἷς χωρισθῆναι τοῦ Θεοῦ κινδυνεύομεν». Βλάπτονται οἱ ψυχὲς τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν αἱρετικῶν - καὶ ἡ Ἀπολογία ἀναφέρεται ὡς πρὸς τοὺς Παπικοὺς - καὶ ἡ βλάβη ἑρμηνεύεται ὡς χωρισμὸς Θεοῦ καὶ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἑνώσεως μόνον καὶ ὄχι ἐὰν γίνει ἀποδεκτὸ τὸ Filioque ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων ποὺ ἑνώνονται μαζί τους.

Ὡς πρὸς τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ Μ. Βασιλείου μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου του Διανίου ὑπάρχουν ἐνστάσεις καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους.

1η ἔνσταση:

«Τοῦτο (ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Διανίου στὸ ἡμιαρειανικὸ σύμβολο τῆς συνόδου Κπόλεως 360) ὡδήγησεν εἰς ἀποξένωσιν τοῦ Μ. Βασιλείου ἀπὸ τοῦ ἐκ νεότητος ὑπ' αὐτοῦ τιμωμένου σεβασμίου ἐπισκόπου Διανίου, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ Βασίλειος βραδύτερον ἀπέκρουσε τὰς συκοφαντικὰς διαδόσεις περὶ κατηγοριῶν του δῆθεν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Διανίου καὶ ὅτι διέκοψε τὴν μετ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν»[997].

Ἡ ἀπάντηση:

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος λέγει: «Περὶ μέντοι τὰ τελευταῖα τοῦ βίου (οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι τἀληθὲς) ἐλυπήθημεν ἐπ' αὐτῷ λύπην οὐκ ἀνεκτήν, μετὰ πολλῶν τῶν ἐν τῇ πατρίδι φοβουμένων τὸν Κύριον, ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τῆς πίστεως, τῆς ὑπὸ τῶν περὶ Γεώργιον ἀπὸ Κπόλεως κομισθείσης. Εἶτα, οἷος ἐκεῖνος πραότητι τρόπου καὶ ἐπιεικείᾳ πάντας πληροφορεῖν ἐν σπλάγχνοις πατρικοῖς ἀνεχόμενος, ἤδη καταπεσὼν εἰς τὴν ἀρρωστίαν ὑφ' ἧς καὶ μετῆλθεν ἀπὸ τοῦ βίου, προσκαλεσάμενος ἡμᾶς ἔφη ὑπὸ μάρτυρι τῷ Κυρίῳ συντεθεῖσθαι μὲν τῷ ἀπὸ Κπόλεως γραμματείῳ, μηδὲν δὲ ἐπ' ἀθετήσει τῆς κατὰ Νίκαιαν ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκτεθείσης πίστεως προελέσθαι· μηδὲ ἄλλως ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ ὡς παρέλαβεν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι μὴ χωρισθῆναι τῆς μερίδος τῶν μακαρίων ἐκείνων ἐπισκόπων, τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ, τῶν τὸ εὐσεβὲς κήρυγμα διαγγειλάντων τῇ οἰκουμένῃ· **ὥστε ἡμᾶς λύσαντας πᾶσαν τῶν καρδιῶν τὴν διάκρισιν προσελθεῖν τῇ κοινωνίᾳ καὶ λυπουμένους παύσασθαι**. Τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα πρὸς τὸν ἄνδρα τοιαῦτα»[998].

Ἡ ἀπόδοση αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος στὴν νεοελληνικὴ ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου Χρήστου εἶναι ἡ ἑξῆς: «Κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του ὅμως –δὲν θὰ ἀποκρύψω τὴν ἀλήθειαν– ἐλυπήθημεν δι' αὐτὸν ὑπερβολικά, μαζὶ μὲ πολλοὺς συμπατριώτας μας ποὺ σέβονται τὸν Κύριον, διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ὁμολογίας πίστεως, ποὺ ἔφεραν οἱ περὶ τὸν Γεώργιον ἀπὸ τὴν Κπολιν. Ἔπειτα, ὅπως κατεδέχετο αὐτὸς μὲ τὴν πραότητα καὶ ἐπιείκειαν τῶν τρόπων νὰ ἱκανοποιῇ τοὺς πάντας ὡς εὐσπλαγχνικὸς πατήρ, μόλις ἔπεσεν εἰς τὴν ἀρρώστειαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέθανε, μᾶς προσεκάλεσε καὶ εἶπε, μὲ μάρτυρα τὸν Κύριον, ὅτι, ἂν καὶ συνεφώνησε μὲν μὲ τὸ ἐκ Κπόλεως κείμενον, δὲν εἶχε καθόλου σκεφθῆ ν' ἀθετήσῃ τὴν ὁμολογίαν πίστεως ποὺ εἶχε διατυπωθῆ εἰς τὴν Νίκαιαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρας, καὶ ὅτι δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο εἰς τὴν καρδίαν του παρὰ ἐκεῖνο ποὺ παρέλαβεν ἀπὸ τὴν ἀρχήν, καὶ ὅτι εὔχεται μάλιστα νὰ μὴ χωρισθῶμεν ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν μακαρίων ἐκείνων ἐπισκόπων, τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτώ, οἱ ὁποῖοι διεκοίνωσαν τὸ εὐσεβὲς κήρυγμα εἰς τὴν οἰκουμένην. **Καὶ μᾶς παρεκάλεσε νὰ ἄρωμεν τὰς ἐπιφυλάξεις μας, νὰ προσέλθωμεν εἰς κοινωνίαν μὲ αὐτὸν καὶ νὰ παύσωμεν νὰ λυπούμεθα.** Ἡ ἰδική μας λοιπὸν συμπεριφορὰ πρὸς τὸν ἄνδρα τοιαύτη ἦτο»[999].

Παραθέσαμε ὅλη τὴν σχετικὴ παράγραφο τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ νὰ γίνει ἀντιληπτὸ στὸν ἀναγνώστη τί λέγει, γιατὶ τὸ λέγει καὶ τί ἐννοεῖ ὁ Μ. Πατὴρ στὴν πρόταση τοῦ ἀποσπάσματος ποὺ ἀφορᾶ ἄμεσα τὸ ζήτημα ποὺ ἐξετάζεται στὴν ἐδῶ συνάφεια.

Ἀφοῦ ὁ Διάνιος δικαιολόγησε τὴν ἀποδοχὴ τοῦ αἱρετικοῦ συμβόλου ἀπὸ μέρους του, ὅτι ἔγινε ἔχοντας τὴν πεποίθηση πὼς δὲν ἀρνεῖται τὴν πίστη τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, καταλήγει ζητώντας ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ λύσουν κάθε διάκριση τῶν

997 Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Εἰσαγωγικά, ΒΕΠΕΣ 51, 49.

998 Ἐπιστολὴ 51 «Βοσπορίῳ ἐπισκόπῳ», ΒΕΠΕΣ 55, 85 / C1, 132- 133.

999 ΕΠΕ3,194-196.

καρδιῶν τους καὶ νὰ προσέλθουν στὴν κοινωνία του κ.έ. Συνεπῶς ἐφ' ὅσον τοὺς ζητεῖται νὰ προσέλθουν στὴν κοινωνία του, ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ὅτι μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς δὲν κοινωνοῦσαν ἐκκλησιαστικὰ μαζί του. Ἐπαναλαμβάνουμε τὴν σχετικὴ πρόταση: «**ὥστε ἡμᾶς λύσαντας πᾶσαν τῶν καρδιῶν τὴν διάκρισιν προσελθεῖν τῇ κοινωνίᾳ καὶ λυπουμένους παύσασθαι**». Πάνω σ' αὐτὴν τὴν πρόταση ὁ Παναγιώτης Χρήστου σχολιάζει σὲ ὑποσημείωση: «**Ἀπὸ αὐτὸ συνάγεται ὅτι ὁ Βασίλειος τότε, διάκονος ἀκόμη, εἶχε διακόψει τὴν κοινωνία μὲ τὸν ἐπίσκοπόν του, καὶ ὅτι ἐκοινώνησεν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀναθεμάτισε ποτέ**».

Καὶ πράγματι ἡ λέξη «κοινωνίᾳ» στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου ἔχει αὐτὴν τὴν ἔννοια. «**ὅτι ἠνεσχόμεθα εἰς κοινωνίαν** τὸν αἰδεσιμώτατον ἐπίσκοπον Εὐστάθιον»[1000]. «Ἐὰν μὲν οὖν εὕρω αὐτὸν συντιθέμενον ἐγγράφως, **ἐπιμενῶ τῇ κοινωνίᾳ**· ἐὰν δὲ λάβω ἀναδυόμενον, ἀποστήσομαι τῆς συναφείας», (βλ.σ. 609). «Οἱ δὲ κτίσμα λέγοντες ἢ τὸν Υἱὸν ἢ τὸ Πνεῦμα ἢ ὅλως αὐτὸ εἰς τὴν λειτουργικὴν καὶ δουλικὴν κατάγοντες τάξιν μακράν εἰσι τῆς ἀληθείας, **ὧν φεύγειν προσήκει τὰς κοινωνίας**», (βλ.σ. 607). «καὶ τοὺς μὴ λέγοντας κτίσμα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον **δέχεσθαι εἰς κοινωνίαν**», (βλ.σ. 607). «Οὐ γὰρ ἂν εἵλου δηλονότι **τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν** μὴ τοῦτο αὐτῶν μάλιστα τὸ μέρος ἀσφαλισάμενος», (βλ.σ. 616). «καὶ τῆς πρὸς τοὺς **αἱρετικοὺς κοινωνίας ὑμᾶς ἀπέχεσθαι**», (βλ.σ. 615). «Ὥσπερ οὖν τὸν ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ συνιόντα μοιχὸν ὀνομάζομεν, **οὐ πρότερον παραδεξόμεθα εἰς κοινωνίαν** πρὶν ἢ παύσασθαι τῆς ἁμαρτίας»[1001].(Ἐνδεικτικῶς ἔγινε ἀναφορὰ στὸ προκείμενο θέμα ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Πατρὸς τὰ ἀποσπάσματα εἶναι πολλά). Ἔχει βεβαίως ἡ λέξη «κοινωνία» καὶ ἄλλες ἔννοιες στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου. «Πάντες γὰρ οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους μονάζοντες, ἔνθα μή ἐστιν ἱερεύς, **κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν**»[1002]. «..., ἡ μοιχαλὶς παρὰ τοῦ Κυρίου **διὰ τὴν πρὸς ἄνδρα κοινωνίαν προσαγορευθεῖσα**...»[1003]. Ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα ὅμως τῆς ἐπιστολῆς, ὡς πρὸς τὴν περίπτωση τοῦ

1000 Ἐπιστολὴ 99 «Τερεντίῳ κόμητι», ΒΕΠΕΣ 55, 130-131 / C1, 214 / ΕΠΕ2, 120.
1001 Ἐπιστολὴ 199 «Ἀμφιλοχίῳ περὶ Κανόνων», ΒΕΠΕΣ 55, 223 / C2, 156 / ΕΠΕ1, 208.
1002 Ἐπιστολὴ 93 «Πρὸς Καισαρείαν Πατρικίαν περὶ Κοινωνίας», ΒΕΠΕΣ 55, 125 / C1, 204 / ΕΠΕ3, 504.
1003 Ἐπιστολὴ 199 «Ἀμφιλοχίῳ περὶ Κανόνων», ΒΕΠΕΣ 55, 228 / C2, 164 / ΕΠΕ1, 224.

Ἐπισκόπου Διανίου καταδεικνύεται ὅτι ἔχει τὴν ἔννοια τῆς διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας· τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια συνεπιβεβαιώνεται ἐκτὸς τοῦ Παναγιώτου Χρήστου ποὺ μνημονεύσαμε ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ τοὺς Κωνσταντῖνο Καλλίνικο καὶ Ἰωάννη Πέτρου, (βλ.σσ. 606-607). **Συνεπῶς οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος καὶ «μετὰ πολλῶν ἐν τῇ πατρίδι φοβουμένων τὸν Κύριον» διέκοψαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου τους Διανίου**.

2α ἔνσταση:

«Οἱ φράσεις δὲ τοῦ Ἁγίου, ὅτι "ἐλυπήθην ἐπ' αὐτῷ (τῷ Διανίῳ) λύπην οὐκ ἀνεκτήν", ἢ ὅτι "ἐμάκρυνα φυγαδεύων", ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Ἁγιοκυπριανῖται, δὲν ἀποδεικνύουν σὲ καμμία περίπτωση διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Διάνιο. Ἄλλωστε, ἐὰν ἀποδεχθοῦμε ὡς ὀρθὴ τὴν ἀνόητη καὶ ἄνευ οὐσιαστικῶν ἀποδείξεων ζηλωτικὴ ἄποψι, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ μέγας Βασίλειος εἶχε διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Διάνιο λόγῳ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡμιαρειανικοῦ Συμβόλου, τότε θὰ πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ παραδεχθοῦμε, ὅτι ὁ ἅγιος θὰ εἶχε ἐπίσης διακόψει τὴν κοινωνία ὄχι μὲ τὸν πατέρα Γρηγόριο, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μὲ τὸν (συνασκητή του στὸν Πόντο κατ' ἐκείνη τὴν ἐποχή) υἱὸ Γρηγόριο»[1004].

Ἡ ἀπάντηση:

Σὲ δύο σημεῖα ἑστιάζεται ἡ ἐπιχειρηματολογία τῆς ἐνστάσεως: πρῶτον, τὰ ἀνωτέρω ἀποσπάσματα τῶν Ἁγιοκυπριανιτῶν «δὲν ἀποδεικνύουν σὲ καμμία περίπτωση διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Διάνιο». Καὶ δεύτερον, ἐὰν γίνει δεκτὸ αὐτό, περὶ διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, τότε θὰ πρέπει κατ' ἀνάγκη ὁ Μ. Πατὴρ νὰ διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν πατέρα τοῦ Θεολόγου, ἅγιο Γρηγόριο καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Θεολόγο.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο: στὴν ἀπάντηση τῆς προηγουμένης ἐνστάσεως εἴδαμε ὅτι εἶναι σαφεστάτη ἡ μαρτυρία τοῦ Μ. Βασιλείου, στὴν ὁποία ὁμιλεῖ περὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἡ ὁποία εἶχε διακοπεῖ, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ζητεῖ ὁ Διάνιος νὰ προσέλθουν στὴν

1004 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Τὸ σχίσμα τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, σ. 260.

κοινωνία του. Προσέρχεται αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀπομακρυνθεῖ κατὰ τὴν διάνοια τοῦ κειμένου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν νόησαν καὶ οἱ Παναγιώτης Χρήστου, Κωνσταντῖνος Καλλίνικος καὶ Ἰωάννης Πέτρου· καὶ κάθε ἄλλο λοιπὸν παρὰ ἀποτελεῖ «ἀνόητη… ζηλωτικὴ ἄποψι». Συνεπῶς τὸ τῆς ἐνστάσεως «δὲν ἀποδεικνύουν σὲ καμμία περίπτωσι διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τὸν Διάνιο» δὲν εἶναι ὀρθό. Τὸ ὀρθὸ εἶναι ὅτι πράγματι ἀποδεικνύουν ὅτι διακόπηκε.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο: δὲν ὑπάρχει καμία ἀνάγκη ἡ ὁποία μᾶς ὑποχρεώνει νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τῶν δύο ἁγίων Γρηγορίων, πατρὸς καὶ υἱοῦ, μολονότι διέκοψε μετὰ τοῦ Διανίου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ Διανίου ἀποκαταστάθηκε διότι λύθηκε κάθε διάκριση τῆς καρδίας του (καὶ τῶν ὑπολοίπων τῶν φοβουμένων τὸν Κύριο οἱ ὁποῖοι εἶχαν διακόψει, λύθηκε κάθε διάκριση τῶν καρδιῶν τους) μὲ τὴν ἀπολογία καὶ μετάνοιά του, ἡ ὁποία συνέβη λίγο πρὸ τῆς κοιμήσεώς του. Καὶ εἴμαστε πεπεισμένοι πὼς ὁ Μ. Πατὴρ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὸν Ἐπίσκοπό του Διάνιο καὶ στὸ παρελθὸν νὰ δείξει αὐτήν του τὴν μετάνοια, ἐλέγχοντάς τον υἱικῶς· προφανῶς ἄνευ οὐσιαστικοῦ ἀποτελέσματος ὥστε νὰ λυθεῖ ἡ διάκριση τῆς καρδίας τοῦ Οὐρανοφάντορος, διὰ τοῦτο καὶ προέβη στὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ Ἐπισκόπου του. Αὐτὸ βεβαίως δὲν προκύπτει ἀπὸ γραπτὸ πειστήριο, τὸ ἐγγυᾶται ὅμως ἡ ἁγιότητα καὶ σοβαρότητα τοῦ Μεγάλου αὐτοῦ Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν βρισκόταν σὲ σχετικὰ μικρὴ ἡλικία τότε (περὶ τῶν τριάντα ἐτῶν). Ἄλλωστε Μέγας ὀνομάσθηκε ἤδη ἐν ζωῇ αὐτοῦ καὶ ἐκοιμήθη μόλις σαράντα ἐννέα ἐτῶν.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἔννοια δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ πατρὸς ἁγίου Γρηγορίου διότι λύθηκε ἡ διάκριση τῆς καρδίας του· καὶ τοῦτο διότι θὰ ἐδέχθη ἀσφαλῶς τὶς ἐξηγήσεις τοῦ υἱοῦ Γρηγορίου ὅτι ὁ Πατέρας του ἦταν ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα καὶ μετανόησε γιὰ τὴν πράξη του. Σὰν υἱὸς εἶχε ὅλα τὰ ἐχέγγυα νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσει καὶ εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος τοῦ εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Καὶ ἂν δὲν διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ Πατρός, πολὺ περισσότερο δὲν διέκοψε μετὰ τοῦ Υἱοῦ. Ὁ Μ. Βασίλειος δὲν προσωποληπτοῦσε ἔναντι τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, οὔτε μὲ τοὺς στενούς του συνεργάτες ἁγίους Ἱεράρχες Μελέτιο Ἀντιοχείας καὶ Εὐσέβιο Σαμοσάτων· ἐὰν τοὺς ἔβλεπε νὰ χωλαίνουν περὶ τὴν πίστη πάραυτα θὰ τοὺς διέκοπτε

τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, (βλ.σ. 614). Ὁπωσδήποτε λοιπὸν θὰ διέκοπτε καὶ μετὰ τῶν δύο Γρηγορίων ἐὰν τοὺς ἔβλεπε ὅτι χωλαίνουν περὶ τὴν πίστιν. Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ δὲν συνέβη ποτὲ αὐτό. (Βλ. τὴν σχετικὴ «οἰκονομία» καὶ τὴν ἀπάντηση τῆς ἐκεῖ ἐνστάσεως σσ. 274κ.ἑ.).

Καὶ μιᾶς καὶ ἔγινε ἀναφορὰ στοὺς δύο ἁγίους Ἱεράρχες, στὸ θέμα διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ λεχθοῦν τὰ ἑξῆς. Καὶ οἱ δύο ἅγιοι Ἱεράρχες τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τὴν ἀποδέχονται ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτους κληρικούς. Ὁ Μ. Βασίλειος ἐφαρμόζοντάς την στὴν πράξη καὶ ἐξηγεῖ γιατὶ πρέπει νὰ γίνει αὐτὴ ἡ διακοπή, διότι ἐκτὸς ἄλλων ἀφαιρεῖ τὴν παρρησία ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὸν κοινωνοῦντα μετὰ τοῦ αἱρετικοῦ, (βλ.σσ. 590κ.ἑ.). Ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος τοὺς μοναχοὺς ποὺ διέκοψαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μετὰ τοῦ Πατρός του δὲν τοὺς μέμφεται γιατὶ τὴν διέκοψαν πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του· ἀλλὰ διότι ἀπὸ ὑπόνοια καὶ φόβο ἀνεξέταστο ἐκινήθησαν καὶ ἔτσι ἀπομακρυνόμενοι δὲν τὸν κατάρτισαν στὴν δογματικὴ ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας. Ὁ Πατὴρ Γρηγόριος εἶχε ἀνάγκη βοηθείας, δὲν ἦταν αἱρετικός· ἐδῶ ἔγκειται τὸ λάθος τῶν μοναχῶν κατὰ τὸν Θεολόγο.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀγαπᾶ πολὺ νὰ προστρέχει σὲ ἄλλους ἐγνωσμένου κύρους Πατέρες οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύουν τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἁγίους Πατέρες. Ὁ σοφὸς λοιπὸν μοναχὸς Ἰωσὴφ Βρυέννιος συνάπτει τοὺς δύο ἁγίους Ἱεράρχες Μ. Βασίλειο καὶ Θεολόγο Γρηγόριο, λέγοντας: «"Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν", τοῦ Μεγάλου Βασιλείου φωνή· ᾗ καὶ συνᾴδων ὁ θεολόγος Γρηγόριος δίεισιν οὑτωσί· "μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητέον· οἶδα γὰρ ὥσπερ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν· ἀλλὰ τήν τε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ συνάπτουσαν"»[1005].

Δηλαδὴ καὶ οἱ δύο ἅγιοι Ἱεράρχες, κατὰ τὸν ἱερὸ Βρυέννιο, ἐντέλλονται, αὐτῶν τῶν ὁποίων ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα «προσήκει» (=πρέπει, ὄχι δυνάμεθα) νὰ φύγουμε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία. Καὶ εἴδαμε ὅτι οἱ ἅγιοι Ἱεράρχες ἀναφέρονται σὲ ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς, ἑρμηνεύοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸν 5ο ἱερὸ Κανόνα τοῦ Μ. Βασιλείου –καὶ ὅλους

1005 ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ Ι., Τὰ εὑρεθέντα, τ. 2, σ. 25 / Βλ. καὶ ὑποσ. 416.

τοὺς ὑπολοίπους σχετικοὺς ἱεροὺς Κανόνες (καὶ τὸν 15ο τῆς ΑΒ′ Συνόδου στὸ δεύτερο τμῆμα του) – ὅτι ἰσχύει ὡς πρὸς ἀκαθαιρέτους αἱρετικοὺς καὶ εἶναι ὑποχρεωτικὸς κατὰ τὸ «προσήκει» (παρ′ ὅτι δὲν περιέχει ἐπιτίμιο ὁ Κανόνας).

10. Ἡ διδασκαλία περὶ τῶν ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων, εἴτε ὑπὸ τοῦ ὑγιοῦς εἴτε ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος τμήματος τῆς Ἐκκλησίας

Δύο περιπτώσεις ἐξετάζονται σ′ αὐτὴν τὴν ἑνότητα ὡς πρὸς τὴν διδασκαλία τῶν ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων.

Α) Ὡς πρώτη περίπτωση: ἐξετάζεται ὅταν τὸ νοσοῦν (=μὴ ἀποτειχισθὲν) τμῆμα (=ποίμνιο) τῆς Ἐκκλησίας (νοσοῦν καὶ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας βλ.σσ. 553κ.ἑ.) γίνει ἀποδέκτης της. Δηλαδὴ θεωρεῖ καὶ ἐκλαμβάνει τὸ ὑγιὲς ὡς ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀμέτοχο σωτηρίας καὶ ὅτι τὰ μυστήρια ποὺ τελεῖ εἶναι ἄκυρα-ἀνυπόστατα, ποιὲς οἱ συνέπειες.

Τότε πετάει στὴν κυριολεξία στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων καὶ ἀκυρώνει τὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα τῆς ΑΒ′ Συνόδου καὶ ὅλους τοὺς σχετικοὺς ἱεροὺς Κανόνες, (βλ. ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ σ. 258). **Καὶ ἐνῷ ὁ 15ος ἐπαινεῖ τοὺς διακόπτοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία πρὸ συνοδικῆς καταδίκης τοῦ αἱρετικοῦ καὶ ὅσο τὸ κατ′ αὐτὸ** (τὸ ἀποτειχισθὲν τμῆμα) **σπουδάζει νὰ ἐλευθερώσει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ σχίσμα ποὺ εἰσήχθη διὰ τῆς αἱρέσεως καὶ δὲν ὑπόκειται σὲ κανονικὲς ἐπιτιμήσεις· τοῦτο** (τὸ μὴ ἀποτειχισθὲν τμῆμα ὡς πρὸς τὸ ἕτερον) **λέγει ὅτι ἐξέρχεται τῆς Ἐκκλησίας.** Συνεπῶς ὁ ἐν λόγῳ Κανόνας δὲν εἶναι οὔτε δυνητικός, ἀποτελεῖ σφάλμα τῆς Ἐκκλησίας ποὺ τὸν συμπεριλαμβάνει στὶς κανονικὲς συλλογὲς καὶ βεβαίως ὅλους τοὺς ὑπολοίπους.

Καὶ δὲν ἀρκεῖται σ′ αὐτό, ἀλλ′ εἰσαγάγει τὸν ἐπισκοποκεντρισμὸ στὴν Ἐκκλησία. Δηλαδὴ εἶναι ὑποχρεωτικὸ πλέον, ὄχι νὰ διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν αἱρετικὸ ψευδο-ποιμένα του, ἀλλὰ νὰ συνεχίσει νὰ τὸν μνημονεύει διότι στὴν ἀντίθετη περίπτωση διακινδυνεύει τὴν σωτηρία του ὡς εὑρισκόμενο ἐκτὸς Ἐκκλησίας. Σὲ τί ἔχουμε νὰ ζηλέψουμε τότε τοὺς Παπικοὺς ἐὰν γίνει ἀποδεκτὴ μία τοιαύτη διδασκαλία; **Θὰ κηρύσσεται ἀπὸ κάποιο Ἐπίσκοπο "γυμνῇ τῇ κεφαλῇ" π.χ., ὅτι τὸ Filioque δὲν εἶναι αἵρεση καὶ τὸ ποίμνιο θὰ εἶναι ἀναγκασμένο νὰ κοινωνεῖ καὶ νὰ μνημονεύει αὐτὸν τὸν Ἐπίσκοπο. Τότε ἡ ἐγγύηση τῆς ἐγκυρότητος τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ ὅλων τῶν ἀκολουθιῶν καὶ ἱερατικῶν πράξεων ἀποτελεῖ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ἡ διαμνημόνευσή του. Τότε ὅποιος δὲν μνημονεύει τὸ ὄνομά**

του ἐξέρχεται τῆς ἀσφαλοῦς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας. Τότε ὀρθῶς διδάσκει ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωάννης Ζηζιούλας: «ὅποιος δὲν μνημονεύει τὸν ἐπίσκοπόν του τὴν ὥρα αὐτὴ τῆς Εὐχαριστίας ἀποκόπτει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ζώντων. Γι' αὐτὸ καὶ Εὐχαριστία ποὺ δὲν τελεῖται στὸ ὄνομα τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου (ὄχι τοῦ Χριστοῦ σ.σ.), ἢ τοῦ κατὰ παραχώρησή του προεξάρχοντος ἐπισκόπου, εἶναι χωρὶς σωστικὴ σημασία γι' αὐτοὺς ποὺ τὴν τελοῦν». Καὶ ἀλλοῦ: «δὲν μποροῦμε νὰ προσευχόμεθα ἀπευθείας στὸν Χριστό, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρεμβάλλεται ἡ εἰκόνα του, ὁ Ἐπίσκοπος(!)»[1006]. Ὅ,τι ἀκριβῶς διδάσκει ὁ παπισμὸς ὡς πρὸς τὴν κοινωνία τοῦ Πάπα.

Καὶ τέλος, τότε δὲν ὑφίσταται συμμολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ στοὺς Ὀρθοδόξους, παρ' ὅτι ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ καὶ ἡ σύνολη πατερικὴ παράδοση ὁμιλεῖ περὶ τοιαύτης, (βλ.σσ. 37κ.έ., ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ βιβλίο).

Κατὰ συνέπεια, ἡ ἀποδοχὴ ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος τμήματος τῆς διδασκαλίας περὶ ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων ὡς πρὸς τὸ ὑγιὲς ὁδηγεῖ εἰς πολλὰ ἄτοπα.

Β) Ὡς δευτέρα περίπτωση: ἐξετάζεται ὅταν τὸ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποδέχεται αὐτὴν τὴν διδασκαλία περὶ τῶν ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων ὡς πρὸς τὸ νοσοῦν, ποιὲς οἱ συνέπειες.

Εἴδαμε ὅτι ἡ αἵρεση σχίζει τὴν Ἐκκλησία εἰς δύο ποίμνια· ἡ κακόδοξος αὐτὴ διδασκαλία, ἀντὶ νὰ ἐπουλώσει τὰ τραύματα καὶ νὰ βοηθήσει πρὸς τὴν συνένωση τῶν διεστώτων μερῶν, διευρύνει τὸ χάσμα, διαιρεῖ ἔτι περισσότερο τὴν Ἐκκλησία μὲ δίχως ἐπιστροφὴ καὶ θεραπεία, ἐνόσῳ διατηρεῖται ἐν ἰσχύι αὐτὴ ἡ διδασκαλία.

Τὸ ὑγιὲς τμῆμα ἀναγάγει τὸν ἑαυτό του σὲ Ἐκκλησία μὲ ἱερατικά, συνοδικὰ καὶ κυριαρχικὰ δικαιώματα, ἀποφαινόμενο ἔτσι γιὰ ἕνα πρόσωπο ἢ μία Ἐκκλησία ὅτι ἐστερήθη τῆς Ἁγιαστικῆς Χάριτος τῶν Μυστηρίων. Ὡς γνωστὸν γιὰ τὴν κήρυξη ἑνὸς κληρικοῦ καὶ μάλιστα Ἱεράρχου ὡς ἀμετανοήτου αἱρετικοῦ, ἀπαιτεῖται συγκρότηση ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου πρὸς δίκην καὶ κατόπιν τριτῆς κλήσεως καὶ ἀπολογίας καὶ ἀμετανοησίας του· τότε καθαιρεῖται καὶ ἀποκόπτεται τοῦ καθολικοῦ κορμοῦ τῆς Ὀρθοδόξου

1006 ΖΗΖΙΟΥΛΑ Ι., Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, Σύναξη 51, 100 / ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Εὐχαριστίας ἐξεμπλάριον, σ. 81 / Πρβλ. καὶ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΑΨΑΛΙΩΤΟΥ, Διακοπὴ μνημοσύνου θεολογικὴ καὶ ἱστορικοκανονικὴ θεώρηση.

Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· πολὺ περισσότερο αὐτὸ ἰσχύει ὡς πρὸς μία τοπικὴ Ἐκκλησία. Ὅταν, παρὰ ταῦτα, προβεῖ σὲ μία τέτοια πάντολμο ἐνέργεια, ὅλως ἀναρμοδίως, τὸ συγκεκριμένο τμῆμα νοσφίζεται τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν τὰ ἔχει. Ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ἐξέλθει τούτων τῶν ὁρίων ποὺ τοῦ παρέχουν οἱ ἱεροὶ Κανόνες, ἐπὶ καταρρακώσει τούτων ὡς καὶ τοῦ κανονικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν ἀντιθέτῳ περιπτώσει.

Ἐπιπρόσθετα, ἕνας ἀπὸ τοὺς στόχους καὶ σκοποὺς τῆς ἐνστάσεως τῶν ἀποτειχισθέντων εἶναι ἡ συγκρότηση Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ἀποκατάσταση τῆς Ὀρθοδοξίας, δηλαδὴ ἀποβολῆς τῶν ἀμετανοήτων αἱρετικῶν Ἐπισκόπων καὶ ἐγκατάσταση Ὀρθοδόξων. Ὅταν τὴν κρίση αὐτὴ ἤδη τὴν ἔχει ἐπιφέρει ἡ ὁμάδα κληρικῶν καὶ λαϊκῶν πρὸ καιροῦ καὶ ἀναρμοδίως τότε μεταλάσσει τὴν ἔννοια ἀλλὰ καὶ τὴν στόχευση τοῦ ὅλου ἀγῶνος. Δὲν βαίνουμε πρὸς σύνοδο, ἡ κρίση ἐξηνέχθη, τὴν σύνοδο τὴν ἀπετέλεσαν ὑπὸ τοῦ τμήματος τούτου, οἱ ἐπισκοπικοὶ θρόνοι εἶναι ἤδη κενοί, καίτοι οἱ Ἐπίσκοποι βρίσκονται ἐπ' αὐτοὺς ἄνευ βεβαίως δίκης καὶ ἀπολογίας τους καὶ πρέπει νὰ πληρωθοῦν δι' ἄλλων Ὀρθοδόξων. Σπεύδει λοιπὸν τὸ ὑγιὲς τμῆμα πρὸς ἐξεύρεση καὶ τοποθέτηση ἐπ' αὐτῶν, διὰ κάθε μέσου, τώρα. Ἄρα τὸ τμῆμα αὐτό, ἀπὸ τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας, ξαφνικὰ μετατράπηκε σὲ Ἐκκλησία.

Ἐπὶ πλέον, τὸ ἀκόμη χειρότερο ἀποτελεῖ ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἑτέρου τμήματος ὑπ' αὐτοῦ. Ἀντὶ νὰ ἀσκήσει τὴν ποιμαντικὴ τῆς ἀγάπης, βοηθώντας τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ νοσοῦντος τμήματος ὥστε νὰ ἐπανέλθουν στὴν ἀλήθεια, ἀδιαφορεῖ καὶ τοὺς ἐγκαταλείπει, μιᾶς καὶ δὲν ἀποτελοῦν Ἐκκλησία. Ἀφήνονται βορὰ στοὺς προβατοσχήμους λύκους ποὺ πλέον νέμονται τούτους ἀνενόχλητοι, συμπαρασύροντάς τους μάλιστα στὴν ἀπώλεια. Διότι, ἐπὶ παραδείγματι, ποιός ὀρθόδοξος ἐνδιαφέρθηκε ποτὲ τί πράττουν οἱ Προτεστάντες καὶ ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν τύχη τοῦ ποιμνίου τους; Ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, οὐδείς. Ποιά ὅμως θὰ ἦταν ἡ ἀντιμετώπιση τῆς συγκεκριμένης κοινότητος, ἐὰν ἦταν ὄντως Ἐκκλησία καὶ ἀποτελοῦσε τμῆμα Της ἔστω καὶ νοσοῦν;

Γενομένη ἀποδεκτὴ ἡ διδασκαλία αὐτὴ ἐπιφέρει καὶ ἕνα ἄλλο ἄτοπο, ἀφήνοντας μετέωρο τὸ τμῆμα ποὺ διακόπτει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία. Διότι ὅσο καὶ ἂν φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρα Ἐκκλησία πηγνύοντας ἴδιον θυσιαστήριον, παρὰ ταῦτα

ἀποτελεῖ τμῆμα ἐκείνης τῆς ὁποίας καὶ ἀποσπάσθηκε ἀπ᾽ ὅπου ἀντλεῖ τὴν κανονικότητά του. Ὅταν Αὕτη δὲν ὑφίσταται πλέον στὴν συνείδησή του, ἀπὸ ποῦ θὰ ἀντλήσει ταύτην; Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ αὐτοπροσδιορισθεῖ, προτεσταντικῷ τῷ τρόπῳ, ὡς ἐκκλησία, τὸ ὁποῖο συνιστᾶ προφανέστατα ἀντικανονικότητα καὶ παρανομία.

Κατὰ συνέπεια, ἡ ἀποδοχὴ ὑπὸ τοῦ ὑγιοῦς τμήματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς διδασκαλίας περὶ ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων ὡς πρὸς τὸ νοσοῦν ὁδηγεῖ εἰς πολλὰ ἄτοπα καὶ παύει βεβαίως νὰ ἀποτελεῖ ὑγιὲς τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ μεταβάλλεται καὶ αὐτὸ σὲ νοσοῦν.

Ἐν κατακλείδι, ἡ διδασκαλία περὶ ἀκύρων-ἀνυποστάτων μυστηρίων ἀπὸ ὁπουδήποτε καὶ ἐὰν προέρχεται, εἴτε ἀπὸ τὸ ἕνα, εἴτε ἀπὸ τὸ ἄλλο τμῆμα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἐπιλήψιμο καὶ γεννᾶ εὐθύνες.

11. Τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο

Εἶναι πολλὰ τὰ τεκμήρια ποὺ ἀποδεικνύουν τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Στὴν παροῦσα ἑνότητα γίνεται μία παράθεση κάποιων ἐξ αὐτῶν.

1) Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὡς ἱεροὺς Κανόνες ἐπισφράγισε καὶ τοὺς Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου· τὴν ἐκλαμβάνει λοιπὸν ὡς Σύνοδο. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι αὐτοὶ ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἦταν Ἐπίσκοποι ἔχοντας ἐνυπόστατο ἱερωσύνη (κατ᾽ ἀκρίβειαν). Στὴν Σύνοδο αὐτὴ συμμετεῖχαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων: ὁ Κπόλεως Εὐσέβιος, ὁ Καισαρείας (τῆς Παλαιστίνης) Ἀκάκιος, ὁ Γερμανικείας Εὐδόξιος, ὁ Χαλκηδόνος Μάρις καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Γρηγόριος[1007], δηλαδὴ οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀρειανῶν. Σημειωτέον ὅτι μία ἀπόφαση αὐτῆς τῆς Συνόδου ἦταν «ὅπως ἐμμείνῃ καὶ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἥτις ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἐν Τύρῳ συνόδου τὸ 335,…»[1008]. (Ὡς πρὸς τὸ ποιὸς ἦταν ὁ Ἀλεξανδρείας Γρηγόριος βλ. κατωτέρω τὴν 4η παράθεση).

2) Ἡ Δύση μὲ τὴν Ἀνατολὴ (δηλαδὴ τοὺς Ἀρειανοὺς) μέχρι καὶ τὴν Σαρδικὴ Σύνοδο ἦταν σὲ κοινωνία, (βλ. ὑποσ. 872). Αὐτὸ δείχνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι τοὺς Ἀρειανοὺς τοὺς ἐξελάμβαναν ὡς ἔχοντες κατ᾽ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη καὶ διὰ τοῦτο τοὺς εἶχαν κοινωνικούς.

3) Στὴν Σύνοδο τῆς Σαρδικῆς, θὰ συνεδρίαζαν Ὀρθόδοξοι καὶ Ἀρειανοὶ Ἐπίσκοποι ἐὰν οἱ Ἀρειανοὶ δὲν πρόβαλαν ἀντίρρηση ὡς πρὸς τοὺς «καθῃρημένους» κατ᾽ αὐτοὺς Μ. Ἀθανάσιο καὶ Παῦλο Κπόλεως οἱ ὁποῖοι παρευρίσκοντο στὴν Σύνοδο[1009]. Ἐὰν οἱ Ἀρειανοὶ δὲν εἶχαν ἱερωσύνη καὶ δὲν ἦταν Ἐπίσκοποι δὲν θὰ ἀπεδέχοντο οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι νὰ συνεδριάσουν μὲ λαϊκούς.

1007 Βλ. ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., *Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, σσ. 354-355.
1008 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., σ. 353.
1009 Βλ. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*, PG67, 1060-1061.

4) Ἡ Σαρδικὴ Σύνοδος καθαίρεσε Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους ὅπως τὸν Γρηγόριο Ἀλεξανδρείας τὸν ὁποῖο χειροτόνησαν οἱ Ἀρειανοὶ στὴν δευτέρα ἐξορία τοῦ Μ. Ἀθανασίου[1010]. Ἡ δὲ καθαίρεση εἶναι ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης, (βλ. τί γράφει ὁ Σωζομενὸς ὑποσ. 249).

5) Ὁ Μ. Ἀθανάσιος στὴν ἐπιστροφή του τὸ 346, ἀπὸ τὴν δευτέρα ἐξορία του στὴν Ἀλεξάνδρεια, καθαίρεσε Ἀρειανοὺς κληρικοὺς στὴν Αἴγυπτο ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς καὶ χειροτονοῦσε Ὀρθοδόξους[1011]. Τὸ ὅτι τοὺς καθαιροῦσε σημαίνει ὅτι τοὺς ἐξελάμβανε ὡς ἔχοντες κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη.

6) Στὴν Σύνοδο τοῦ Ἀριμίνου (359) συνεδρίασαν τετρακόσιοι Ἐπίσκοποι, ἐκ τῶν ὁποίων ὀγδόντα ἦταν ἀρειανόφρονες καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ὀρθόδοξοι[1012]. Ἐδῶ ἰσχύει ὅ,τι γράφηκε στὴν ἀνωτέρω 3η παράθεση.

7) Ἡ Σύνοδος τοῦ Ἀριμίνου καθαίρεσε καὶ αὐτὴ ὅπως ἡ Σαρδικὴ τοὺς Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους ὡς τὸν Αὐξέντιο Μεδιολάνων ὁ ὁποῖος χειροτονήθηκε ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν[1013].

8) Ὁ ἅγιος Μελέτιος Ἀντιοχείας χειροτονήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι τὸν ἀποδέχθηκαν σὲ κοινωνία ὡς Ἐπίσκοπο. Τὸ ὅτι εἶχε κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη ἤδη πρὸ τῆς μεταστροφῆς του στὴν Ὀρθοδοξία ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ μόλις ἀνωτέρω γραφέντα ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀκολουθοῦν[1014].

9) Σὲ Σύνοδο στὴν Ἀντιόχεια ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰοβιανοῦ (363-364) βεβαίωσαν τὸ ὁμοούσιο. Στὴν Σύνοδο αὐτὴ συνεδρίασαν μεταξὺ ἄλλων οἱ ἅγιοι Μελέτιος Ἀντιοχείας, Εὐσέβιος Σαμοσάτων, ἀλλὰ

1010 Βλ. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, ἔνθ.ἀν., PG67, 1064.
1011 Βλ. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, ἔνθ.ἀν., PG67, 1101-1104.
1012 Βλ. Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Περὶ τῶν γενομένων ἐν τῇ Ἀριμίνῳ τῆς Ἰταλίας..., PG26, 692 / ΕΠΕ10, 162 / Βλ. καὶ ΦΕΙΔΑ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ.1, σ. 502.
1013 Βλ. Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ἔνθ.ἀν., PG26, 696 / ΕΠΕ10, 168.
1014 Βλ. στὸ τέλος τῆς ἑνότητος αὐτῆς τὴν ἔνσταση ὡς πρὸς τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου καὶ τὴν ἀπάντησή της.

καὶ ὁ Ἀρειανὸς Ἐπίσκοπος Ἀκάκιος Καισαρείας ὁ ὁποῖος συνυπέγραψε τὶς ἀποφάσεις[1015].

10) Μετὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Ἀλεξανδρείας τὸ 362 ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῆς Συνόδου του, τὸ πῶς γίνονται ἀποδεκτοὶ οἱ Ἀρειανοὶ προσερχόμενοι στὴν Ὀρθοδοξία. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἀπέστειλε τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἡ ὁποία δὲν ἦταν ἀπόφαση μόνον αὐτῆς τῆς Συνόδου ἀλλὰ καὶ ἄλλων Συνόδων ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ στὴν ἑρμηνεία αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς δέχεται ὡς ἔχοντες κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοὶ πρὸ τῆς μετανοίας τους, (βλ.σσ. 107κ.ἑ.). Καὶ ἀφορᾶ καὶ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν χειροτονία ἐκ τῶν Ἀρειανῶν[1016].

11) Στὴν πόλη τῆς Ἀντιοχείας οἱ Ὀρθόδοξοι, πλὴν τῶν Εὐσταθιανῶν, ἐπὶ τριάντα ἔτη μετὰ τὴν ἄδικη ἐξορία τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου Ἀντιοχείας, εἶχαν κοινωνία μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους τῆς πόλεώς τους «χρηστὴν μεταβολὴν προσδεχόμενοι» διότι ἦταν δόλιοι καὶ κρυψίνοες, ὅπως π.χ. ὁ Λεόντιος, (βλ. ὑποσ. 872)[1017].

12) Ὅταν ἀνέβηκε στὸν θρόνο ὁ Οὐάλης (364-378), σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο Κπόλεως Εὐδόξιο, δίωξε ἀπηνῶς τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ τοὺς Μακεδονιανούς. Μὲ ἀποτέλεσμα οἱ δεύτεροι, ποὺ ἦταν πολλοὶ σὲ ἀριθμὸ στὶς περιοχὲς τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Θράκης καὶ τῆς Βιθυνίας, νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν Δύση πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Οὐαλεντινιανὸ καὶ τὸν Πάπα τῆς Ρώμης Λιβέριο (352-366) καὶ νὰ ζητήσουν κοινωνία ἔχοντας ἤδη ἀποδεχθεῖ σὲ κατὰ τόπους Συνόδους τὸ ὁμοούσιο. Ἀπεστάλησαν τρεῖς ἀντιπρόσωποι ὁ Εὐστάθιος Σεβαστείας, ὁ Σιλβανὸς Ταρσοῦ καὶ ὁ Θεόφιλος Κασταβάλων. Καὶ πράγματι ὁ Πάπας Λιβέριος τοὺς δέχεται σὲ κοινωνία ἀποστέλλοντάς τους ἐπιστολὴ στὴν ὁποία τοὺς ὀνομάζει «συλλειτουργοὺς» καὶ τοὺς τρεῖς ἀπεσταλμένους ὡς «τιμιωτάτων ἀδελφῶν τῶν ἐπισκόπων». Καὶ σ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴ ἀναφέρει ὀνομαστικῶς ἑξήντα τέσσερις Ἐπισκόπους

1015 ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, ἔνθ. ἀν., PG67, 1301 καὶ τὶς ἀνωτέρω, 3η καὶ 6η, παραθέσεις.
1016 Βλ. καὶ τὴν ἑρμηνεία τοῦ Ματθαίου Βλαστάρεως σσ. 267κ.ἑ.
1017 Βλ. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, PG82, 1081.

Μακεδονιανοὺς ποὺ δὲν ἦταν καὶ οἱ μόνοι[1018]. Ἐδῶ καὶ πάλι διευκρινίζεται ὅτι ἡ ἀποδοχὴ αὐτὴ δὲν ἔγινε κατ' οἰκονομίαν ἀλλ' ὡς ἔχοντες κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὶς καθαιρέσεις ποὺ εἴδαμε ἀνωτέρω (καὶ τὰ ὑπόλοιπα), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ τὴν ἑρμηνεία της στὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» καὶ στὴν πρὸς «Νικοπολίτας» ἐπιστολές (βλ. στοὺς οἰκείους τόπους)[1019].

13) Οἱ Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου σὲ ἐπιστολή τους (382) λέγουν γιὰ τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων ὅτι κανονικῶς ἐτελέσθη «πάλαι» ἐνῶ ὁ Ἅγιος τὴν χειροτονία του τὴν εἶχε ἀπὸ τὸν Ἀρειανὸ Ἀκάκιο Καισαρείας. «τῆς δέ γε μητρὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον Κύριλλον ἐπίσκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς τε παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας χειροτονηθέντα πάλαι»[1020]. Ἐδῶ ἰσχύει ὡς πρὸς τὴν κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ὅ,τι ἐγράφη στὴν 8η παράθεση ὡς πρὸς τὸν ἅγιο Μελέτιο Ἀντιοχείας.

14) Σ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αὐτὰ ποὺ περιέχονται στὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου, (βλ.σσ. 560κ.ἑ.).

1018 Βλ. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, ἔνθ. ἀν., PG67, 484 κ. ἑξ. / ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, ἔνθ.ἀν., PG67, 1317 κ. ἑ.

1019 Καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ γιατὶ ζήτησαν οἱ Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς νὰ παρακαθίσουν καὶ οἱ Μακεδονιανοὶ Ἐπίσκοποι στὴν Σύνοδο ἀφοῦ ἤδη εἶχαν ἀποδεχθεῖ στὸ παρελθὸν τὸ ὁμοούσιο. Οἱ ἴδιοι οἱ Μακεδονιανοὶ ὅμως ἀποδείχθηκαν παλίμβουλοι κατὰ τὸν καιρὸν μεταβαλλόμενοι καὶ δὲν συνέχισαν νὰ ἀποδέχονται τὸ ὁμοούσιο. Τὸ συμπέρασμα ὅμως εἶναι ὅτι καὶ ἡ Β' Οἰκουμενικὴ τοὺς ἐξέλαβε ὡς ἔχοντες κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη. Ὁ δὲ Μ. Φώτιος λέγει: «**...οὕτως αὐτὸν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος** (ἡ Β' τὸν Μακεδόνιο) **καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς τῶν πιστῶν μερίδος, οἷα δεύτερον ἠλλοτρίωσαν Ἄρειον**». «Διὸ καὶ τῆς ἀσεβείας ἐπάξια εἴληφε τὰ ἐπιχείρια, **αὐτός τε ἀφαιρέσει τῆς ἱερωσύνης ζημιωθεὶς** (ὁ Μακεδόνιος ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς), καὶ πάντες ὅσοι τῆς αὐτοῦ θεομαχίας τὸ ἀνίατον παρεζήλωσαν». Βεβαίως δὲν μπορεῖ ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος νὰ καθαίρεσε τὸν Μακεδόνιο διότι οὗτος ἐκοιμήθη πρὸ τοῦ ἔτους 364 (βλ. ΘΗΕ 8, 503). **Δείχνει ὅμως ὅτι ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξέλαβε τοὺς Πνευματομάχους ὡς ἔχοντες κατ' ἀκρίβεια ἱερωσύνη, κατὰ τὸν Μ. Φώτιο.**

1020 ΣΜΠ1, 287 / MCC3, 585.

α) Ὡς πρὸς τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Παρουσιάζουν λοιπὸν (οἱ Ζηλωτὲς σσ.) ἀρχικὰ τὴν ἄρνηση κάποιων ἁγίων Πατέρων νὰ κοινωνήσουν ἐκκλησιαστικὰ μὲ καταδικασμένους καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς ὡς δῆθεν ἄρνηση τῶν Πατέρων νὰ κοινωνήσουν ἐκκλησιαστικὰ μὲ ἐντὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς ἐπισκόπους.

Ἡ ἄρνηση ὅμως τῶν ἁγίων Πατέρων νὰ κοινωνήσουν μὲ τοὺς ψευδεπισκόπους τῶν καταδικασμένων ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο αἱρετικῶν Ἀρειανῶν - ποὺ γιὰ παράδειγμα ἐσφαλμένα προβάλλουν οἱ Ζηλωτὲς - δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ διακοπὴ κοινωνίας πρὸ συνοδικῆς κρίσεως. Ἡ ἄρνηση αὐτὴ βασιζόταν σὲ πολὺ σημαντικὲς συνοδικὲς ἀποφάσεις καὶ δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος γιὰ σύγκληση νέας Συνόδου προκειμένου νὰ καταδικάσει τοὺς συγκεκριμένους αἱρετικοὺς ξεχωριστά»[1021].

Ἡ ἀπάντηση:

Γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι ἡ ἄρνηση κάποιων Πατέρων νά κοινωνήσουν μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς μετὰ τὴν καταδίκη τῆς αἱρέσεως ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο συνέβη διότι τοὺς θεωροῦσαν ὡς ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ ὡς μὴ ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη. Ἂς δοῦμε λοιπὸν μερικοὺς Πατέρες πῶς ἐξέλαβαν τὸ θέμα.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος δὲν κοινωνοῦσε μὲ τοὺς Ἀρειανοὺς μετὰ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Στὴν ἐπιστροφή του ὅμως τὸ 346 ἀπὸ τὴν ἐξορία, λέγει ὁ ἱστορικὸς (βλ. ἀνωτέρω), καθαιροῦσε τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρειανοὺς καὶ χειροτονοῦσε Ὀρθοδόξους. Ἐὰν δὲν εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοὶ γιατί τοὺς καθαιροῦσε; Μπορεῖ βεβαίως νὰ ἀπαντηθεῖ ὅτι καθαιροῦσε μόνον αὐτοὺς ποὺ χειροτόνησαν οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ μετεπήδησαν στοὺς Ἀρειανούς. Ἡ ἑπομένη παράθεση καταδεικνύει ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθὸ ἀλλὰ καὶ ἀπαντᾶ στὸν

1021 ΠΑΠΑΔΑΚΗ Β., Ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας..., σσ. 19-20 / ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Οἱ ἐκκλησιολογικὲς κακοδοξίες..., σ. 45.

ἰσχυρισμὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι: «δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος γιὰ σύγκληση νέας Συνόδου προκειμένου νὰ καταδικάσει τοὺς συγκεκριμένους αἱρετικοὺς ξεχωριστά».

Οἱ Σύνοδοι τῆς Σαρδικῆς (346) καὶ τοῦ Ἀριμίνου (358) ποὺ ἦταν ὀρθόδοξες καθαίρεσαν τοὺς Ἀρειανοὺς Ἐπισκόπους ποὺ χειροτόνησαν οἱ αἱρετικοὶ (ἐνδεικτικῶς ἡ πρώτη τὸν Γρηγόριο Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ δευτέρα τὸν Αὐξέντιο Μεδιολάνων). Ἂν «δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος γιὰ σύγκληση νέας Συνόδου» γιατί συγκαλοῦνται νέες Σύνοδοι ὥστε «νὰ καταδικάσει τοὺς συγκεκριμένους αἱρετικοὺς ξεχωριστὰ» καὶ γιατί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταδίκασαν τοὺς συγκεκριμένους αἱρετικοὺς ξεχωριστά. Καὶ ἀκόμη, ἐὰν οἱ Ἀρειανοὶ Ἐπίσκοποι δὲν εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη καὶ ἦταν ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ὡς τὸ θέλει ἡ ἔνσταση, γιατί τοὺς καθαίρεσαν οἱ Σύνοδοι. Ἡ πρώτη ἀπέχει εἴκοσι ἕνα καὶ ἡ δευτέρα τριάντα τρία ἔτη ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἐπειδὴ εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη, ἡ καθαίρεση γιὰ τὶς Συνόδους ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀφαιρέσεως αὐτοῦ τοῦ ἐνυποστάτου, (βλ.σσ. 440κ.ἑ.).

Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐκλαμβάνει τοὺς Ἀρειανοὺς ὡς Ἐπισκόπους, δηλαδὴ ὡς ἔχοντες κατ᾽ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη· ποὺ συγκροτοῦν Σύνοδο θεσπίζοντας ἱεροὺς Κανόνες τοὺς ὁποίους ἐπεσφράγισε ὡς Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸν 7ο αἰῶνα.

Τὸ ὅτι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοὶ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὶς Συνόδους στὶς ὁποῖες τοὺς ἐδέχοντο οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι νὰ συνεδριάσουν ἀπὸ κοινοῦ. Οἱ Ἐπίσκοποι μόνον μὲ Ἐπισκόπους μποροῦν νὰ συνεδριάζουν, ποτὲ μὲ λαϊκούς. Αὐτὸ θὰ γινόταν στὴν Σαρδικὴ (τὸ γιατὶ δὲν ἔγινε βλ. ἀνωτέρω) καὶ στὸ Ἀρίμινο κ. ἀ.

Σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἐπειδὴ ἢ δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ ἡ αἵρεση ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἢ ἐπειδὴ ἦταν δόλιοι καὶ κρυψίνοες οἱ Ἀρειανοί, τοὺς εἶχαν κοινωνικοὺς οἱ Ὀρθόδοξοι. Καὶ αὐτὸ δείχνει ὅτι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοί.

Ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε κοινωνία μὲ τοὺς Ἀρειανούς, ὡστόσο τοὺς θεωρεῖ ὡς προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὡς Ἐπισκόπους καὶ μάλιστα καὶ τὴν μερίδα τῶν Ἀνομοίων, (βλ.σ. 561). Τὴν σύνοδο τῶν Ὁμοίων, τὸ 360 στὴν Κπολη, τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Ἐπισκόπους (βλ. ὑποσ. 876), τὸ ἴδιο καὶ τοὺς Μακεδονιανοὺς (βλ. ὑποσ. 876).

Οἱ Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς, οἱ ὁποῖοι ἑρμήνευσαν καὶ τὴν πρὸς «Ρουφινιανὸν» ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τὴν πρὸς «Νικοπολίτας» τοῦ Μ. Βασιλείου, ὡς ἔχοντες ἐνυπόστατο ἱερωσύνη οἱ Ἀρειανοί, μετὰ τὴν καταδίκη τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Πρέπει νὰ προστεθεῖ ὅτι τὸ ἀνάθεμα στίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἔχει καὶ τὴν ἔννοια τῆς ψήφου πρὸς καθαίρεση, (βλ. τὴν οἰκεία ἑνότητα σσ. 444κ.ἑ.). Καὶ ἀκόμη ὅταν λέγουν γιὰ ἐκτὸς Ἐκκλησίας οἱ Πατέρες καὶ οἱ Σύνοδοι ἐννοοῦν καὶ ὡς ἐκτὸς τοῦ ὑγιαίνοντος μέρους τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὀνομάζεται αὐτὸ τὸ μέρος ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου, (βλ.σσ. 553κ.ἑ.).

Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ὅτι ὁ μὲν ἀρειανισμὸς ὡς αἵρεση ἦταν καταδικασμένος ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, οἱ Ἀρειανοὶ Ἐπίσκοποι ὅμως ὄχι. Συγκροτήθηκαν Σύνοδοι γιὰ νὰ τοὺς καθαιρέσουν. Ἄρα αὐτὸ ποὺ λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «*Ἡ ἄρνηση ὅμως τῶν Ἁγίων Πατέρων νὰ κοινωνήσουν μὲ τοὺς ψευδεπισκόπους τῶν καταδικασμένων ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο αἱρετικῶν Ἀρειανῶν... δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὴν διακοπὴ κοινωνίας πρὸ συνοδικῆς κρίσεως*», δὲν εἶναι ὀρθό. Τὸ ὀρθὸ εἶναι ὅτι ἡ διακοπὴ κοινωνίας ποὺ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες (ὅπως τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ Μ. Βασιλείου) **πραγματοποιήθηκε καθὼς προστάζουν οἱ ἱεροὶ Κανόνες ὡς ἀπὸ πρὸ συνοδικῆς** (προσωπικῆς) **κρίσεως αἱρετικούς.**

β) Ὡς πρὸς τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας ἐκ τῶν Ἀρειανῶν ὑπάρχει μία ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«**Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, αἱρετικὴ οὐ δείκνυται χεὶρ ἐληλεγμένη ἢ ἀνεξέλεγκτος τὸν θειότατον χειροτονῆσαι Μελέτιον.** Πῶς δὲ κανονικῷ ὄντι τῷ σημειωτῇ (πρόκειται περὶ τοῦ Χριστοφόρου τοῦ Προδρομίτου συγχρόνου τοῦ ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου) τοῦτ᾽ ἀποφήνασθαι, καὶ παρ᾽ ἐληλεγμένων τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἰσχυρίσασθαι δεῖξαι, καίτοι οὐδ᾽ αὐτῶν τῶν συμψήφων αἱρετικῶν ἀπεῤῥηγμένων τελείως ὄντων, οἰκονομουμένων ἐν τριακονταετηρίδι παρὰ τῶν Ὀρθοδόξων, καθάπερ εἴρηται, οὐκ οἶδα. Οἶμαι δ᾽ ἀπὸ μόνης τοῦτ᾽ ἔκριναν οἱ τῆς Ζ΄ Συνόδου Πατέρες εἰπεῖν τῆς τῶν αἱρετικῶν ψήφου, ἀντὶ τῆς χειροτονίας κανονικῶς ἐκλαμβανομένης. Οὐ γὰρ ἄλλως τὸ ἐν τῇ αῃ πράξει αὐτῆς παρὰ τοῦ

τῆς Ῥώμης τοποτηρητοῦ πρεσβυτέρου Πέτρου ἐπενεχθὲν θεραπεύεται· ἐπήνεγκε γὰρ οὗτος ἐκεῖσε οὕτως· "Ὥς φασιν οἱ ἱστορικοί, ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκήρυξε τὸ ὁμοούσιον, καὶ ἡ χειροτονία οὐκ ἀπεδοκιμάσθη"[1022]. Ἀλλ' ὡς ἔφημεν, ὁ ἅγιος προκεχειροτονημένος ἦν Ἀρμενίας Σεβαστείας Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ χειροτονίας οὐκ ἐδεῖτο ἑτέρας, ἀλλὰ ψήφου μόνης ἐπὶ τῷ εἰς τὸν Ἀντιοχείας προβιβασθῆναι θρόνον, ἥτι τῷ τῆς χειροτονίας ὀνόματι πολλαχοῦ τῶν κανόνων τίθεται (Α' Σύνοδ. κανὼν δ'. Ζ' Σύνοδ. γ'. Ἀντιοχ. ιθ'. Καρθ. ιγ', νγ')»[1023].

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι δὲν χειροτονήθηκε ὁ ἅγιος Μελέτιος ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρειανοὺς εἴτε καθηρημένους εἴτε ἀκαθαιρέτους. Πῶς λοιπόν, ἐρωτᾶ ἡ ἔνσταση, στὸν κανονικὸ Χριστοφόρο ἐπῆλθε νὰ ἀντιλέξει σ' αὐτό, ὅτι παρὰ καθηρημένων αἱρετικῶν τὴν χειροτονία αὐτοῦ ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξει, μολονότι οὔτε οἱ σύμψηφοι αἱρετικοὶ δὲν ἦταν τελείως ἀποκομμένοι, διότι τοὺς οἰκονομοῦσαν οἱ Ὀρθόδοξοι ἐπὶ τριάντα ἔτη, (βλ. ἀνωτέρω σ. 641). Νομίζω, συνεχίζει ἡ ἔνσταση, ἀπὸ μόνης τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ὁποίας οἱ Πατέρες ἔκριναν αὐτὸ νὰ ποῦν τῆς αἱρετικῆς ψήφου, ἀντὶ τῆς χειροτονίας κανονικῶς ἐκλαμβανομένης. Διότι δὲν θεραπεύεται διαφορετικῶς τὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ τὸ παραθέτει. Καὶ ἐπιφέρει, ὅτι ὁ Ἅγιος ἦταν χειροτονημένος ἤδη ὡς Σεβαστείας τῆς Ἀρμενίας Ἐπίσκοπος καὶ δὲν εἶχε ἀνάγκη ἄλλης χειροτονίας, ἀλλὰ μόνον ψήφου γιὰ νὰ προβιβασθεῖ στὸν θρόνο τῆς Ἀντιοχείας, ἡ ὁποία ψῆφος μὲ τὸ ὄνομα τῆς χειροτονίας τίθεται σὲ πολλὰ μέρη τῶν κανόνων.

Πράγματι ἡ λέξη χειροτονία ἔχει καὶ τὴν ἔννοια τῆς ψήφου, ὅμως στὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ποὺ παρέθεσε ἡ ἔνσταση ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἱεροτελεστικῆς πράξεως. Ἐπαναλαμβάνουμε καὶ πάλι τὸ ἀπόσπασμα: «Ὥς φασιν οἱ ἱστορικοί, ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθε ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκήρυξε τὸ ὁμοούσιον, καὶ ἡ χειροτονία οὐκ ἀπεδοκιμάσθη».

Τὸ πρῶτο ποὺ πρέπει νὰ ἐρευνηθεῖ ἐδῶ εἶναι τί λέγουν οἱ ἱστορικοί. Ὁ Σωκράτης λοιπὸν λέγει: «Ὅσοι δὲ τὴν πρὸς Μελέτιον διάθεσιν ἔσωζον, καταλιπόντες τὸ Ἀρειανικὸν ἄθροισμα, κατ' ἰδίαν τὰς συναγωγὰς ἐποιήσαντο· τῶν τὸ ὁμοούσιον ἐξ ἀρχῆς φρονούντων (τῶν Εὐσταθιανῶν) μὴ θελησάντων αὐτοῖς κοινωνεῖν, διότι ἐκ τῆς Ἀρειανῆς ψήφου τὴν χειροτονίαν Μελέτιος εἶχε λαβών· καὶ ὅτι ἀκολουθήσαντες αὐτῷ ὑπ' ἐκείνων βαπτισθέντες ἐτύγχανον»[1024]. Λέγει λοιπὸν ὁ ἱστορικὸς ὅτι ὁ ἅγιος Μελέτιος εἶχε «ἐκ τῆς Ἀρειανῆς ψήφου τὴν χειροτονία». **Δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ λέξη χειροτονία, ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴν συνάφεια, νὰ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ψήφου διότι τὴν ψῆφο ἤδη τὴν ἀνέφερε.** Τὸ ἄρθρο «τὴν» χωρίζει τὶς δύο λέξεις. Διευκρινίζεται λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σωκράτη ὅτι ὁ Ἅγιος τὴν χειροτονία του, ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη, τὴν εἶχε ἀπὸ τοὺς Ἀρειανούς.

Ὁ Σωζομενὸς λέγει: «οἱ δὲ Μελετίου ἐπαινέται, ἀποτεμόμενοι σφᾶς τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, ἰδίᾳ ἐκκλησίαζον· οἱ γὰρ ὁμοούσιον ἐξ ἀρχῆς τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ δοξάζοντες, παρῃτοῦντο κοινωνεῖν αὐτοῖς, ὡς Μελετίου πρὸς Ἀρειανῶν ἐπισκόπων χειροτονηθέντος, καὶ ὑπὸ τοιούτοις ἱερεῦσι βαπτισθέντων τῶν ἑπομένων αὐτῷ»[1025]. Οἱ Εὐσταθιανοὶ δὲν κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς ἀκολούθους τοῦ Μελετίου Ἀντιοχείας, διότι εἶχε τὴν χειροτονία του ὁ Ἅγιος ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ διότι οἱ ἀκόλουθοί του εἶχαν βαπτισθεῖ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αἱρετικούς. Ἐὰν ἡ λέξη χειροτονία ἐδῶ εἶχε τὴν ἔννοια τῆς ψήφου, ὡς θέλει ἡ ἔνσταση, ἐνῶ ὁ ἅγιος Μελέτιος εἶχε χειροτονηθεῖ ἀπ' Ὀρθοδόξους, θὰ ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ ἦταν σύμψηφοι οἱ Ὀρθόδοξοι μὲ τοὺς Ἀρειανούς, ὅπως ἔγινε στὴν Ἀντιόχεια, διότι οἱ Ὀρθόδοξοι αὐτὸν ποὺ ψήφισαν οἱ αἱρετικοί, δὲν θὰ τὸν χειροτονοῦσαν. **Τὸ νὰ εἶναι λοιπὸν μόνον σύμψηφοι οἱ Ἀρειανοὶ στὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ νὰ χειροτονήθηκε ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ λόγο διακοπῆς κοινωνίας. Ἄρα ἡ λέξη χειροτονία σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Σωζομενοῦ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἱεροτελεστικῆς πράξεως. «καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος Ἀντιοχείας ὑπὸ Ἀρειανῶν, κατὰ**

1022 Βλ. ὅλη τὴν συνάφεια αὐτὴ τῶν πρακτικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατωτέρω ὑποσ. 1031.

1023 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Ἀνάκρισις εἰς τὸ Κανονικόν, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 533.

1024 ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, ἔνθ.ἀν., PG67, 357.

1025 ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, ἔνθ.ἀν., PG67, 1204.

τὸν Σωζομενόν, βιβλ. δ' κεφ. κπ'. καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ αἱρετικῶν ἐχειροτονήθησαν»[1026].

Ἀκόμη, στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς λέγεται: «καὶ ἡ χειροτονία οὐκ ἀπεδοκιμάσθη». Ἐδῶ μὲ τὴν λέξη χειροτονία ἐννοεῖται ἡ ἱεροτελεστικὴ πράξη διότι τὴν Σύνοδο αὐτὸ τὴν ἐνδιέφερε, (βλ. κατωτέρω). Δικαιώνεται ὁ Χριστοφόρος ποὺ λέγει: «Οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται ἐνταῦθα ἀντὶ ψήφου τὴν χειροτονίαν ἐξακουσθῆναι, ὅπου μόνον περὶ ἱεροτελεστίαν ἔστιν ὁ λόγος καὶ ἡ πραγματεία ἐν πάσῃ ταύτῃ τῇ αῃ πράξει (τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου)»[1027]. «οὔτε γὰρ λόγος οὐδεὶς περὶ ψήφου ἐν ὅλῃ ἐκείνῃ τῇ πράξει τῆς συνόδου ἐγένετο»[1028]. Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὸ αὐτὸ ποὺ λέγει: «καὶ παρ' ἐληλεγμένων τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἰσχυρίσασθαι δεῖξαι», ὅτι δηλαδὴ ὁ ἅγιος Μελέτιος εἶχε τὴν χειροτονία του ἀπὸ καθῃρημένους Ἀρειανούς, (βλ. περὶ τούτου κατωτέρω). Ἡ δὲ ἔνσταση λέγει ὅτι ὁ Ἅγιος τὴν χειροτονία του ὡς Σεβαστείας Ἐπίσκοπος τὴν εἶχε ἀπὸ Ὀρθοδόξους: «...**δῆλον δ' ὡς παρ' Ὀρθοδόξων κεχειροτόνηται προβληθείς. Οὐδεὶς γάρ ποτε παρ' αἱρετικῶν οἱωνδήποτε, εἴτ' οὖν ἐληλεγμένων εἴτε ἀνεξελέγκτων, ἔγραψεν ἢ ἱστόρησεν εἰς τὸν τῆς Ἀρμενίων Σεβαστείας προβῆναι θρόνον**»[1029]. Οἱ ἱστορικοὶ ὅμως σαφέστατα λέγουν ὅτι ὁ ἅγιος Μελέτιος τὴν χειροτονία του ὡς ἱεροτελεστία τὴν εἶχε ἀπὸ τοὺς Ἀρειανούς.

Ἡ ἔνσταση ἀλλοῦ λέγει:

«Ἐξ ὧν (ὡς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα ποὺ παρατέθηκε ἀνωτέρω τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς) σοφιστικῶς ὁ ἀδελφὸς ἀπορῶν, ἐπιχειρεῖ δυοῖν θάτερον· ἢ παρ' ἐληλεγμένων εἶναι Ἀρειανῶν τὴν Μελετίου χειροτονίαν δεῖξαι ἢ ψεύδεσθαι τὸν Τοποτηρητὴν καὶ πᾶσαν ἑπομένως τὴν Οἰκουμενικὴν ἐκείνην Σύνοδον ἀνεχομένην τοῦ ψεύδους.

Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἡμεῖς; Ἐρόμεθα· πότερον; Ἐν Σεβαστείᾳ τῆς Ἀρμενίας τὸν ἅγιον Μελέτιον ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν χειροτονηθῆναι βούλεται ἢ ἐν Θεουπόλει Ἀντιοχείᾳ; Οὐδέν, φησί, τὸ κωλύον εἰπεῖν, ὅτι ἐν Σεβαστείᾳ ὑπὸ Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, ἵν' ὁ Τοποτηρητὴς

1026 Πηδάλιον, 91.
1027 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΟΥ, Ἀπολογία εἰς τὰ τοῦ κυρίου Δωροθέου, ἐντὸς τοῦ, Οἱ Κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σ. 569.
1028 ΓΙΑΓΚΟΥ Θ., Χριστοφόρου Προδρομίτη Κανονικόν, σ. 194.
1029 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., ἔνθ. ἀν., σσ. 531-532.

τοῦτ' ἀληθεύσῃ λέγων ἐπὶ τοιαύτης Συνόδου, καὶ Θεόδωρος ὁ Κατάνης ἐπίσκοπος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τῆς Σικελίας ἐπισκόπων, εἰπών, "ἀληθῶς εἴρηκεν ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς Ἀποστολικῆς καθέδρας". Ἀλλ' ἔμπης τοσοῦτόν ἐστι τὸ κωλύον τοῦτ' ἀληθεῦσαι, ὅσον τὸ τοῦ τόπου διάστημα ἀπὸ Σεβαστείας ἕως Ἀντιοχείας. Καὶ οὐ τοῦ τόπου μόνον, ἀλλ' ὅσον καὶ τὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐχειροτονήθη Σεβαστείας Ἀρμενίων, ἕως οὗ προεβιβάσθη Ἀντιοχείας. Ἀνάγκη γάρ, ἵνα ἀληθεύσῃ, ἀμφότερα συνδραμεῖν ἅμα, καὶ τόπον καὶ χρόνον. Καὶ εἶναι τόπον τὸν αὐτὸν ἅμα Σεβαστείας τε καὶ Ἀντιοχείας, καὶ ἡμέραν τὴν αὐτήν, καθ' ἣν κεχειροτόνηται Σεβαστείας Ἀρμενίας καὶ παρῃτήθη, καὶ προεβιβάσθη Ἀντιοχείας, καὶ ἀνῆλθε ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, καὶ ἐκήρυξεν τὸ ὁμοούσιον, καὶ πάντα χρήματα. Οὐ γὰρ πάντως ἀληθεύσειεν ἄλλως, τὸ προβιβασθῆναι δηλαδὴ καὶ ἀνελθεῖν καὶ κηρύξαι. Ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον. Σοβήσωμεν ἄρα, τοῦ Ἀθωνίτου χάριν, τὴν θήραν ἑτέρωθι, καὶ εἴπωμεν ὅτι Ἀντιοχείας ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ὁ ἅγιος Μελέτιος, ἵν' ὁ τοποτηρητὴς ἀληθεύσῃ, καὶ μὴ πᾶσα ἐκείνη ἡ Σύνοδος τοιούτου ἀνεχομένου ψεύδους μωμηθῇ.

Ἐρόμεθα οὖν και αὖθις· πότερον; Τὴν χειροτονίαν ἐκείνην ἀντὶ ψήφου ἐννοεῖ ἢ ἀντὶ ἱεροτελεστίας; (Ὡς γὰρ οἴδατε ὁτὲ μὲν ἀντὶ τοιαύτης, ὁτέ δ' ἀντ' ἐκείνης τῆς ἐννοίας τὴν τῆς χειροτονίας λέξιν ἐκλαμβάνουσιν οἱ κανόνες). Εἰ μὲν οὖν ἀντὶ ψήφου ἐννοεῖ, οὐχ' ὁ τοποτηρητὴς ψεύδεται, οὐχ οἱ ἱστορικοί, οὐ Θεόδωρος, οὐχ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι, οὐδὲ πᾶσα ἡ Σύνοδος μωμηθήσεται, ἀλλ' ἐσχάτως πάντων καὶ ἡμῖν συνῳδὰ φθέγξεται, ἀντὶ ψήφου πρότερον τὴν τῆς χειροτονίας λέξιν ὑπολαβοῦσιν ὀρθῶς καὶ δείξασι, καὶ περιαυτολογεῖν οὐ δεῖ. Εἰ δ' οὐ ταύτης ἔχεται τῆς συμβιβαστικῆς ἐννοίας, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας, δυοῖν δεῖ δεῖξαι θάτερον· ἢ ὅτι οὐ κεχειροτόνηται πρότερον Σεβαστείας Ἀρμενίων ὁ ἅγιος, ἢ κεχειροτόνηται μέν, οὐ μὴν δὲ παρ' ὀρθοδόξων, ἀλλὰ παρ' αἱρετικῶν Ἀρειανῶν, καὶ τούτων οὐκ ἀνεξελέγκτων, ἀλλ' ἐληλεγμένων συνοδικῶς καὶ κατακεκριμένων. Οὐ γὰρ ἄλλως κανονιστὶ ἡ ἀναχειροτονία γενέσθαι ἐνδέχεται. Ἀλλ' ἐν ὄντως οὐδὲν τούτων ἰσχύσειε δεῖξαι, κἂν μυρίας πρόῃ ζωάς, καὶ τοσαύτας κινήσῃ γραφίδας. Ἀρ' ἀντὶ ψήφου τὴν χει-

ροτονίαν ἐννοητέον, καὶ οὐδὲ καλαμίνης ῥάβδου ἰσχὺν τῷ σοφιστικῷ ἐπιχειρήματι συγχωρητέον»[1030].

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγει ἡ ἔνσταση γιὰ τὸν Χριστοφόρο ὅτι, σοφιστικῶς ἀπορεῖ στὸ ἢ ἀπὸ καθηρημένους Ἀρειανοὺς εἶναι ἡ χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου, ἢ ἀλλιῶς ψεύδεται ὁ Τοποτηρητὴς ποὺ ἐπικαλέσθηκε αὐτὴν τὴν μαρτυρία, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Σύνοδος ποὺ δὲν ἔλεγξε αὐτὸ τὸ λάθος. Καὶ εἰσάγει τὴν ἐρώτηση, ὡς πρὸς τὸν Χριστοφόρο, ἐὰν θέλει τὴν χειροτονία αὐτὴ ὡς Σεβαστείας ἢ ὡς Ἀντιοχείας. Ἐὰν ὁ Χριστοφόρος ἀπαντήσει ὡς Σεβαστείας, τότε δύο πράγματα ὅσο τὸ κατ' αὐτὴν ἐμποδίζουν νὰ γίνει ἀποδεκτό. Πρῶτον ἡ ἀπόσταση Σεβαστείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ δεύτερον ὁ χρόνος· ἡ μὲν χειροτονία στὴν Σεβάστεια ἔγινε τὸ 358, ὁ δὲ προβιβασμὸς στὴν Ἀντιόχεια τὸ 360. Ἡ ἔνσταση θεωρεῖ ὅτι στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς: «ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐκήρυξε τὸ ὁμοούσιον», τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα χειροτονία καὶ ἄνοδος στὸν ἄμβωνα ἔγιναν τὴν ἴδια ἡμέρα. Συνεπῶς, πάντα ὅσο τὸ κατ' αὐτήν, δὲν μπορεῖ νὰ ἀναφέρεται στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς στὴν χειροτονία ὡς Σεβαστείας, ἀλλὰ μόνον ὡς Ἀντιοχείας καὶ ἔτσι συμβιβάζονται τὰ πράγματα.

Καὶ συνεχίζει τὸν συλλογισμό της ἡ ἔνσταση, ὅτι ναὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος χειροτονήθηκε ὡς Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν. Καὶ ἐρωτᾶ τὸν Χριστοφόρο καὶ πάλι, ἀντὶ ψήφου θὰ ἐννοήσει ἐκείνη τὴν χειροτονία ἢ ἀντὶ ἱεροτελεστικῆς πράξεως. Ἐὰν ἀντὶ ψήφου, τότε δὲν ψεύδεται οὔτε ὁ τοποτηρητής, οὔτε οἱ ἱστορικοί, οὔτε ὁ Θεόδωρος, οὔτε οἱ σὺν αὐτῷ Ἐπίσκοποι, οὔτε ὅλη ἡ Σύνοδος[1031]. Ἂν ὅμως ὁ Χριστοφόρος ἐννοεῖ τὴν χειροτονία ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη, τότε πρέπει νὰ ἀποδείξει ἕνα ἀπὸ τὰ δύο. Ἢ δὲν χειροτονήθηκε ὁ ἅγιος Μελέτιος ὡς Σεβαστείας, ἢ χειροτονήθηκε μὲν ἀλλὰ ἀπὸ καθηρημένους Ἀρειανούς. Καὶ τὰ δύο γιὰ τὴν ἔνσταση ὁδηγοῦν στὸ ἴδιο συμπέρασμα, ὅτι δὲν ἔλαβε χειροτονία ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη ὁ Ἅγιος στὴν Σεβάστεια, διότι διαφορετικὰ ἔχουμε ἀναχειροτόνηση στὴν Ἀντιόχεια[1032]. Καὶ συνεχίζει ἡ ἔνσταση λέγοντας, ὅτι οὔτε ἕνα θὰ μπορέσει ὁ Χριστοφόρος νὰ ἀποδείξει. Καὶ τὸ συμπέρασμα, πάντα ὅσο τὸ κατ' αὐτήν, εἶναι ὅτι ἀντὶ ψήφου πρέπει νὰ νοηθεῖ ἡ χειροτονία καὶ μάλιστα τὸ νὰ νοηθεῖ ὡς ἱεροτελεστία τὸ θεωρεῖ ὡς σοφιστικὸ ἐπιχείρημα.

Ἡ ἔνσταση κατηγορεῖ τὸν Χριστοφόρο γιὰ σοφιστικὸ ἐπιχείρημα ἀλλ' ἡ ἴδια χρησιμοποιεῖ τὴν σοφιστεία. Κτίζει ὅλο τὸν συλλογισμό της στὴν ἑξῆς μὴ ὀρθὴ βάση· ἡ χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ ἄνοδος στὸν ἄμβωνα πρὸς ὁμολογία τοῦ ὁμοουσίου ἔγιναν τὴν ἴδια ἡμέρα. Γιατί ὅμως νὰ γίνει δεκτὸ κάτι τέτοιο. Τὸ κείμενο δὲν λέγει ὅτι μόλις ἔγινε ἡ χειροτονία ἀμέσως ἀνέβηκε στὸν ἄμβωνα.

Κτίζοντας λοιπὸν ἡ ἔνσταση στὴν μὴ ὀρθὴ αὐτὴ βάση, ὁδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο καὶ τὸν Χριστοφόρο καὶ τὸν ἀναγνώστη. Διότι ἐὰν χειροτονία καὶ ἄνοδος στὸν ἄμβωνα ἔγιναν τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ ἡ χειροτονία ἐδῶ ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἱεροτελεστικῆς πράξεως, τότε στὴν Σεβάστεια δὲν πρέπει νὰ χειροτονήθηκε ὁ ἅγιος Μελέτιος ὡς Ἐπίσκοπος, διότι ἔτσι δὲν ἔχουμε ἀναχειροτόνηση στὴν Ἀντιόχεια. Ἢ χειροτονήθηκε ἀπὸ καθηρημένους Ἀρειανοὺς ὁπότε καὶ πάλι δὲν ἔχουμε ἀναχειροτόνηση στὴν Ἀντιόχεια. Συνεπῶς ἀδιέξοδο· μόνο ὡς ψῆφος πρέπει νὰ νοηθεῖ ἡ λέξη χειροτονία στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἔτσι δὲν ψεύδονται ὁ Τοποτηρητής, οἱ Ἱστορικοί, ὁ Ἐπίσκοπος Θεόδωρος καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἐπίσκοποι καὶ ἡ Σύνοδος.

Δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα. Ἡ βάση εἶναι ἄλλη καὶ ὄχι αὐτὴ ποὺ θέτει ἡ ἔνσταση. Χειροτονία καὶ ἄνοδος στὸν ἄμβωνα τοῦ

1030 ΒΟΥΛΗΣΜΑ Δ., Αἱ πρὸς τὴν Χριστοφόρου Ἀπολογίαν Ἀνταποκρίσεις, ἐντὸς τοῦ, Οἱ κολλυβάδες καὶ ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς, σσ. 657-658.

1031 Γιὰ νὰ ἔχει ὁ ἀναγνώστης πλήρη ἀντίληψη περὶ τῶν λεγομένων στὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ καταχωροῦμε ὅλη τὴ συνάφεια. «Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἀνδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ρώμης εἶπεν· ὥσπερ φασὶν οἱ ἱστορικοί, ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, καὶ ἐκήρυξε τὸ ὁμοούσιον· ἡ δὲ χειροτονία οὐκ ἀπεδοκιμάσθη. Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκ. Κατάνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκ. Σικελίας εἶπον. ἀληθῶς εἴρηκεν ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας», ΣΜΠ3, 737 / MCC12, 1038 / ACOZ' 2-3-1, 92.

1032 Σ' αὐτὰ τῆς ἐνστάσεως συμφωνεῖ καὶ ὁ Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης λέγοντας: «Ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐν τῇ Β' προεδρεύσαντα Μελέτιον Ἀντιοχείας τὸν πάνυ οἱ Ἀρειανοὶ ἐχειροτόνησαν· οὐ γὰρ ἀνεχειροτονήθη ὁ Μελέτιος· ἀλλ' ἧς παρ' Ὀρθοδόξων κατέστη ἰθύνειν ἐν Ἀρμενίᾳ πόλεως,...». Καὶ κατωτέρω: «Χειροτονίαν τοίνυν Μελετίου τῶν ἐν τῇ Ζ' τοποτηρητῶν τοῦ πάπα τὸν ἐκ μεταθέσεως εἰς Ἀντιόχειαν προβιβασμὸν αὐτοῦ ἐννοούντων, ὁ παρ' ἑκατέρων ψηφισθείς, **παρ' Ὀρθοδόξων ἂν εἴη μᾶλλον καὶ μετατεθεὶς καὶ προβιβασθείς, ὡς καὶ παρ' Ὀρθοδόξων χειροτονηθείς»**, ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, Ἐπιτομὴ Ἱερῶν Κανόνων, σ. 64.

ἁγίου Μελετίου πρὸς ὁμολογία, εἶναι δύο γεγονότα ποὺ συνέβησαν σὲ διαφορετικὸ χρόνο. Τὸ πρῶτο, ἡ χειροτονία ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη στὴν Σεβάστεια ἔγινε τὸ 358, τὸ δεύτερο, ἡ ἄνοδος στὸν ἄμβωνα ἔγινε στὴν Ἀντιόχεια τὸ 360. Ὁπότε ἡ χειροτονία στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἱεροτελεστίας, ὡς λέγουν οἱ ἱστορικοὶ καὶ τὴν εἶχε ὁ Ἅγιος ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς τοὺς Ὁμοίους καὶ μάλιστα ἀνεξελέγκτους. Οἱ Ὅμοιοι εἶχαν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη ὡς εἴδαμε ἀνωτέρω, (βλ. καὶ στὴν ἑνότητα τοῦ Μ. Βασιλείου σσ. 560κ.ἑ.). Καὶ δὲν συνέβη δευτέρα χειροτονία, ἀναχειροτόνηση στὴν Ἀντιόχεια, ἀλλ΄ ἐγκατάσταση.

Μὲ τὴν ἑρμηνεία τῆς ἐνστάσεως ὡς πρὸς τὴν χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου νὰ ἐννοηθεῖ ὡς ψῆφος στὸ ἀπόσπασμα τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς, ψεύδονται κατ΄ ἀρχὰς οἱ ἱστορικοὶ ποὺ λέγουν γιὰ ἱεροτελεστικὴ πράξη (βλ. ἀνωτέρω), ὁ ἴδιος ὁ Τοποτηρητὴς ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπικαλεῖται, ὁ Θεόδωρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ τελικὰ ὅλη ἡ Σύνοδος. Ὅλοι αὐτοί, τοὺς ἱστορικοὺς εἶχαν ὑπ΄ ὄψιν τους. Ἀλλὰ καὶ τὴν Σύνοδο αὐτὸ τὴν ἐνδιέφερε· δὲν τὴν ἐνδιέφερε ἂν ὁ ἅγιος Μελέτιος εἶχε συμψήφους καὶ τοὺς Ἀρειανοὺς στὴν χειροτονία του μαζὶ μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ μάλιστα νὰ εἶναι χειροτονημένος ἀπὸ τοὺς δευτέρους. Τὴν Σύνοδο τὴν ἐνδιέφερε ἡ χειροτονία ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη καὶ μάλιστα νὰ τὴν ἔχει ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς ὁ Ἅγιος, γιὰ νὰ ἐφαρμόσουν καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στοὺς δικούς τους προσερχομένους Ἐπισκόπους, ἐκ τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν χειροτονία τους ὡς ἱεροτελεστικὴ πράξη ἀπὸ τοὺς Εἰκονομάχους. Συνεπῶς ὄχι μόνον δὲν εἶναι ὀρθὸ τὸ συμπέρασμα τῆς ἐνστάσεως, ὅτι δὲν νοεῖται ὡς ψῆφος ἡ χειροτονία στὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴ ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ χειροτονία τοῦ ἁγίου Μελετίου ἔγινε ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ὁμοίους Ἀρειανοὺς καὶ ὄχι βεβαίως καθηρημένους, ὡς λέγει ὁ Χριστοφόρος, ἀλλ΄ ἀνεξελέγκτους.

«**Μελέτιος ὁ Ἀντιοχεὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθεὶς ἀντὶ Εὐσταθίου Σεβαστείας ἐπισκόπου, κακεῖθεν μετενεχθεὶς εἰς Βέῤῥοιαν, εἶτα πάλιν ὑπ΄ αὐτῶν καταστὰς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος**»[1033].

1033 Μ. ΦΩΤΙΟΥ, PG104, 1224.

«Ἄλλως τε δὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους παρὰ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας ἡ ἐκκλησία ἐδέξατο, τὸ φρόνημα ἀποστρεφομένους τῶν χειροτονησάντων αὐτοὺς καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῖς δόγμασιν ἑπομένους, καθὰ κανονίζει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος καὶ εἰς πολλοὺς καὶ τῶν ὀνομαστῶν συμβὰν ἐγνωρίσαμεν, **ὡς εἰς τὸν ἅγιον Μελέτιον Ἀντιοχείας καὶ ἑτέρους**»[1034].

«**ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος, ζηλωτὴς ὢν τῆς ἀρείου αἱρέσεως. ὑπὸ ἀρειανῶν εἰς σεβάστειαν, εἶτα εἰς Βέῤῥοιαν τῆς Συρίας, προστεθεὶς τῷ ὁμοουσίῳ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων προχειρίζεται**»[1035].

«**Ὁ ἐν ἁγίοις Μελέτιος ὑπ΄ Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος, εἶτα ὑπ΄ αὐτῶν μετετέθη εἰς Βέῤῥοιαν καὶ αὖθις εἰς Ἀντιόχειαν**»[1036].

«**Ὁ δὲ Ἀντιοχείας Μελέτιος, χειροτονηθεὶς ὑπὸ αἱρετικῶν, ἐγένετο δεκτὸς ἄνευ ἀναχειροτονήσεως**»[1037].

«**Σύνοδος "ὁμοίων" ἀρειανῶν συγκληθεῖσα ἐν Μελιτηνῇ τὸ ἔτος 358 προέβη εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Σεβαστείας Εὐσταθίου καὶ ἐχειροτόνησεν ἀντ΄ αὐτοῦ ἐπίσκοπον Σεβαστείας τὸν Μελέτιον** (τὸν μετέπειτα ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας: 360-381),...»[1038].

«**Ὁ Μελέτιος Σεβαστείας καὶ μετέπειτα Ἀντιοχείας, χειροτονεῖται τὸ ἔτος 358 ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴ μερίδα τῶν Ὁμοίων καὶ ἀντικαθιστᾶ τὸν ἐκθρονισμένο γιὰ ἀρειανικὲς πλάνες Εὐστάθιο... Ἡ χειροτονία του ἑπομένως, ἔγινε δεκτὴ ὄχι οἰκονομικῶς ἀλλὰ κατ΄ ἀκρίβειαν,...**»[1039].

1034 ΙΩΣΗΦ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΠΟΛΕΩΣ, Ἀπολογία, ἐντὸς τοῦ, LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 285.
1035 ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, Ἐγχειρίδιον κατὰ Ἰ. Καρυοφύλλου, σ. 36.
1036 ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΜΗΤΡ. ΧΙΟΥ, Περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων..., σ. 95.
1037 ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ Χ., Ἱστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρησις..., σσ. 285-286.
1038 ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π, Ἱστορικὴ εἰσαγωγή..., σ. 344 ὑποσ. 4.
1039 ΤΟΥΛΟΥΤΣΗ Β., Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς..., Θδ3 (2020), 391-396.

12. Ἡ ἔνσταση: καλύτερα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ πλανᾶσαι παρὰ ἐκτὸς Αὐτῆς νὰ ἀληθεύεις καὶ ἡ ἀπάντησή της

Πρὶν δοθεῖ ἀπάντηση στὴν ἔνσταση αὐτῆς τῆς ἑνότητος καταχωροῦνται δύο κείμενα· τὸ πρῶτο στάθηκε ἡ ἀφορμὴ ὥστε στὸ δεύτερο, ποὺ ἀπαντᾶ στὸ πρῶτο, νὰ γίνει ἐπίκληση αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως, γιὰ πρώτη φορά, καθ' ὅσον γνωρίζουμε.

Τὸ πρῶτο κείμενο, ἡ ἀφορμή.

Τὸ 1978 (31 Ἰουλίου) ἡ Ἱ. Μ. ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὄρους, δι' ἐμπεριστατωμένου καὶ μακροσκελοῦς ὑπομνήματος τοῦ καθηγουμένου αὐτῆς Ἀρχιμ. Γεωργίου, ζητεῖ ὅπως συνέλθει ἐκτάκτως ἡ διπλῆ ἱερὰ σύναξις Ἁγίου Ὄρους καὶ νὰ ἐπιληφθεῖ τῆς προτάσεως περὶ διακοπῆς μνημοσύνου τοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου. Παραθέτουμε αὐτὸ τὸ ὑπόμνημα κατωτέρω:

«Τῇ σεβαστῇ καὶ Ἱ. Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς Καρυάς.

Τὴν ὑμετέραν πανοσιολογιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κῳ κατασπαζόμεθα.

Θὰ ἐπληροφορήθη ἡ ὑμετέρα πανοσιολογιότης ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ' ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης προέβη εἰς δηλώσεις σχετικὰς μὲ τὸ ἔργον τοῦ θανόντος καὶ ἀπέστειλε μήνυμα συλλυπητήριον πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ παπικοῦ θρόνου.

Εἰς τὰς δηλώσεις ἐξαίρονται ὅλαι αἱ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου γενόμεναι πράξεις ὡς ἡ ἄρσις τῶν Ἀναθεμάτων κ.λ.π. καὶ χαρακτηρίζεται ὁ ἀποθανὼν πάπας ὡς ὁ "σύγχρονος εὐαγγελιστὴς τῆς ἀγάπης, τῆς καταλλαγῆς καὶ τῆς εἰρήνης", ὁ ὁποῖος ἀφήνει "μίαν ἁγίαν καὶ μεγάλην, θὰ ἐλέγομεν καὶ βαρεῖαν κληρονομίαν καὶ νομίζομεν ὡς ὀρθόδοξος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὅτι ἔχομεν εὐθύνη ἔναντι τῆς κληρονομίας ταύτης..."

Εἰς τὸ μήνυμα ἐξ' ἄλλου πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Παπικοῦ θρόνου ὁ πατριάρχης ὁμιλεῖ ὡς νὰ μὴ ὑπάρχουν διαφοραὶ μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ ὡς νὰ ἔχῃ γίνει ἤδη ἡ ἕνωσις.

Οὕτω περιέχονται αἱ ἑξῆς φράσεις: "Βαθυτάτη θλίψει ἀλλὰ καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀναστάσεως ἐδέχθημεν ὡς Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς τὴν ἀναγγελίαν τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ ἡμῶν Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ'...

Ἡ ἁγία προσωπικότης του... Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς ἀδελφὴ ἐκκλησία συμμετέχει ὁλοψύχως εἰς τὸ πένθος τῆς ἁγίας Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας... Ἡνωμένοι μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ προσευχῇ δεηθῶμεν ὑπὲρ τῆς ἐν εἰρήνῃ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης Παύλου" (Ἐφημερὶς "Μακεδονία" 9.8.1978).

Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρεται ὅτι "ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου τοῦ Πάπα Παύλου ὁ Πατριάρχης Δημήτριος συνεκάλεσε σὲ ἔκτακτη σύσκεψη τὴν ἁγία καὶ ἱερὰ σύνοδο. Κατὰ τὴν σύσκεψη ὁ Πατριάρχης ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ Πάπα καὶ ἀκολούθως ἀνεπέμφθη δέηση ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του" (αὐτόθι).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω δηλοῦν ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν θεωρεῖ πλέον τὸν Πάπαν καὶ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ὡς αἱρετικούς, σχισματικοὺς καὶ πλανωμένους ἐφ' ὅσον δέχεται τὴν μὲν Παπικὴν Ἐκκλησίαν ὡς "ἁγίαν" τὸν δὲ ἐπικεφαλῆς αὐτῆς ὡς "ἅγιον", "μακαριστόν", ὑπὲρ οὗ τελεῖ καὶ ἐπιμνημόσυνον δέησιν.

Σημαίνουν ἐπίσης ὅτι ἡ ἕνωσις σχεδὸν ἔχει γίνει καὶ ἀπομένει ἡ μεθόδευσις τῆς τελείας μυστηριακῆς κοινωνίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁλοταχῶς βαίνομεν ἐφ' ὅσον ὁ θεολογικὸς διάλογος θὰ παρακάμψῃ τὰς δογματικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς διαφορὰς καὶ θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ κεφάλαιο περὶ μυστηρίων, προφανῶς διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας.

Τὰ ἀνωτέρω πρέπει νὰ ἐκτιμήσωμεν ὑπὸ τὸ πρῖσμα καὶ τῶν ἑξῆς ἄλλων ἐνεργειῶν:

α) Κατ' ἐπανάληψιν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔχει χαρακτηρίσει τὸν αἱρετικὸν Πάπαν τῆς Ρώμης ὡς "πρεσβύτερον ἐν Ρώμῃ καὶ ἀγαπητὸν ἀδελφὸν" ἢ ὡς "προσφιλέστατον πρεσβύτερον ἀδελφὸν" [Ἐπίσκεψις 139 (10.1.1976) 28.29.159 (15.12.1976) 5], τὴν δὲ Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης "ὡς ἀδελφὴν" [Ἐπίσκεψις 159, (15.12.1976) 6].

Ἔχει δηλώσει ὅτι "ἀκολουθεῖ ἀπαρεγκλίτως τὴν ἰδίαν τακτικὴν τοῦ Ἀθηναγόρου [Ἐπίσκεψις 132 (7.10.1975) 2]. Ἔχει δεχθῆ ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κπόλεως, ὅπως καὶ τῆς Ρώμης, ἐνήργησε μετὰ τὸ σχίσμα "κακῶς τώρα δὲ διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀναθέματος προέβησαν εἰς "ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, ἀποτελοῦσαν ὑποδειγματικὴν ἐνέργειαν νέου ἐκκλησιαστικοθεολογικοῦ τρόπου προσπελάσεως τοῦ θέματος τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν" [Ἐπίσκεψις 139 (13.1.1976) 29].

Προφανῶς ὁ νέος ἐκκλησιαστικοθεολογικὸς τρόπος προσπελάσεως τοῦ θέματος τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἐρήμην τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ἱστορίας καὶ παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁμολογίας τῶν Ὁσίων Πατέρων ἡμῶν Ὀρθοδόξων ὁμολογητῶν τῆς πίστεως (ἐν οἷς καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Βέκκου ἀδίκῳ θανάτῳ ὑποβληθέντων ἁγιορειτῶν ὁσίων), ἄρσις τοῦ ἀναθέματος καὶ ἀποκατάστασις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἡ μεθοδευμένη ρυμούλκησις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας εἰς προσχεδιασμένους καὶ κοινῶς παραδεκτοὺς μεταξὺ τῶν ἡγετῶν τῶν δύο ἐκκλησιῶν τρόπους ἑνώσεως.

Τὸ πῶς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας προετοιμάζεται σταδιακῶς διὰ τὴν τοιαύτην ἕνωσιν μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν ἐπισήμοις ὀρθοδόξοις ναοῖς χρησιμοποίησις ἑτεροδόξων διὰ νὰ κηρύξουν τὸν θεῖον λόγον καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ θείας Λειτουργίας, ὡς συνέβη δὶς εἰς τὸν ἐν τῷ πατριαρχικῷ κέντρῳ τοῦ Σαμπεζὺ ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου [Ἐπίσκεψις 170 (15.6.1977) 4 καὶ 190 (1.6.1978) 5-6]...

β) Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων Κύριος Ἀθηναγόρας ἐξέδωκε βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον "Ὁμολογία Θυατείρων", εἰς τὸ ἐξώφυλλον, τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται ὅτι ἐκδίδεται "ἐγκρίσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου". Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἐν παραρτήματι δικαιώνει τὴν Μασονίαν, περιέχει καὶ πολλὰς ἄλλας κακοδοξίας καὶ κυρίως ἀκολουθεῖ τὴν Προτεσταντικὴν θεωρίαν, τὴν λεγομένην τῶν κλάδων...

γ) **Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ τὴν μετὰ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας "μερικὴν" κοινωνίαν ὡς προσφυῶς ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν ἡ Ἱερὰ Κοινότης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 149(5.9.1970) ἐγκυκλιῶδες γράμμα αὐτῆς πρὸς τὰς Κ' Ἱερὰς Μονάς...**

Τὸ λυπηρὸν εἶναι ὅτι τόσον τὸ Πατριαρχεῖον Κπόλεως ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐνῶ διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν τοιαύτην μονομερῆ καὶ ἀντορθόδοξον ἐνέργειαν τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου συνεχίζουν νὰ ἔχουν μετὰ τῶν Ρώσων πλήρη ἐκκλησιαστικὴ κοινωνίαν.

Σημειωτέον ὅτι καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς Μόσχας φέρων ἱερὰ ἄμφια ἐτέλεσε ἐπιμνημόσυνον δέησιν διὰ τὸν ἀποθανόντα Πάπαν (Ἐφημερὶς "Μακεδονία" 10.8.1978).

δ) **Ὁ "λαϊκὸς Οἰκουμενισμὸς" ἤτοι ἡ ἀνεπίσημος μεταξὺ τοῦ λαοῦ μυστηριακὴ κοινωνία ὀρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων ἔχει εὐρύτατα διαδοθῆ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τῆς διασπορᾶς...**

Ἡ συνείδησις δηλαδὴ τῶν ὀρθοδόξων ἔχει ἐπικινδύνως ἀμβλυνθῆ ἀπὸ τὰς οἰκουμενιστικὰς ἐνεργείας τῶν ὀρθοδόξων ταγῶν...

Ἡ ὕπαρξις ὑφισταμένου σχεδίου πραγματοποιήσεως τῆς ἑνώσεως ἐκ τῶν κάτω διὰ τοῦ λεγομένου λαϊκοῦ Οἰκουμενισμοῦ εἶχεν ἤδη ἀναγγελθῆ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Β'ας Βατικανείου συνόδου (Περιοδ. The Orthodox Witnes. Φεβρ. 1966).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω προκαλοῦν εἰς τοὺς Πατέρας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς βαθυτάτην ψυχικὴν δοκιμασίαν καὶ πόνον, καθ' ὅσον μάλιστα οὗτοι προσβλέπουν πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου μὲ συναισθήματα υἱικῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως...

... μεγάλως ἀνησύχησαν (οἱ Πατέρες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γρηγορίου) ἐξ ὅλων αὐτῶν καὶ ἰδίως τῶν τελευταίων πατριαρχικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πάπα, αἵτινες καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἀποκορύφωμα τῶν προγενεστέρων παρομοίων ἐνεργειῶν καὶ ἐν ἀγανακτήσει ἱερᾷ τελοῦντες ἀξιοῦν ὅπως διαμαρτυρηθῶμεν ἐντόνως διὰ τὰ οὕτω γενόμενα, διαχωρίσωμεν τὰς εὐθύνας μας ἀπὸ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας **καὶ ἐν ἀνάγκῃ διακόψωμεν τὸ μνημόσυνον τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου, μέχρις ὅτου τὸ Σεπτὸν Πατριαρχεῖον δώσει ἱκανὰς ἀποδείξεις ὅτι ὄντως ἤλλαξε γραμμὴν καὶ δὲν συνεχίζει τὴν πολιτικὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ἡ ὁποία δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ μᾶς κάμῃ οὐνίτας.**

Εἰς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν περὶ διακοπῆς τοῦ μνημοσύνου καὶ μάλιστα τῶν ἱερουργούντων ἱερομονάχων τῆς Μονῆς, οἵτινες ἔχουν σοβαρὸν πρόβλημα συνειδήσεως, ἀπηντήσαμεν μὲ τὴν θερμὴν παράκλησιν καὶ πατρικὴν προτροπὴν ὅπως ἀναμένουν ὀλίγον χρόνον ἀκόμη, μέχρις ὅτου ἀποταθῶμεν τῇ Σεβαστῇ καὶ Ἱερᾷ Κοινότητι ἵνα ἀπὸ κοινοῦ πάντες συνδιασκεφθῶμεν καὶ ἀποφασίσωμεν περὶ τοῦ πρακτέου, ἀποφεύγοντες τὰς μεμονωμένας ἐνεργείας...

Αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκη, ὡς Ὀρθόδοξοι καὶ Ἁγιορεῖται εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ψευδοπροφητικὴν κίνησιν τοῦ εὐκόλου οἰκουμενισμοῦ νὰ εἴπωμεν "ὄχι" ὡς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς...

Ἐπὶ δὲ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ φιλαδελφίας καὶ ἀγάπης.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Κοινοβιακῆς Μονῆς
τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου
Ἀρχιμ. Γεώργιος»[1040].

Τὸ δεύτερο κείμενο, ἡ ἀπάντηση στὸ πρῶτο κείμενο καὶ ἡ ἐπίκληση τῆς ἐνστάσεως.

Γιὰ τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημα τῆς Ἱ. Μ. Γρηγορίου ἀπέστειλε ἐπιστολὴ ὁ προηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Διονυσίου πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ἐκ τῆς ὁποίας παραθέτουμε τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ σημεῖα:

«Σεβαστὴ Ἱ. Κοινότης...

Διὰ τὸ ἕτερον ζήτημα ὁμολογῶ ὅτι κατελήφθην ἀπὸ ἀγωνίαν· μοὶ ἐφάνη ἔναυσμα πυρκαϊᾶς πνευματικῆς διὰ τὸν Ἱερὸν ἡμῶν Τόπον. Ὁ ἅγιος καθηγούμενος ἐκ ζήλου πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν μας, "ἐφοβήθη φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος". Ἐξέλαβε τὰς νεκρολογικὰς φιλοφρονήσεις ὡς ἄρνησιν Ὀρθοδοξίας, ὡσὰν αἱ φιλοφρονήσεις αὗται ν᾿ ἀπετείνοντο εἰς σύνοδον παπικήν, ἐνῷ ἀφεώρουν νεκρὸν ἄνθρωπον καὶ ἐστάλησαν κατὰ συνθήκην. Κατὰ τὸν ἀρχαῖον ῥαψωδόν: "θέλεις ἐπαινεῖσθαι ζῶν; προσποιήσου τὸν νεκρόν". Ἔδωσε οὐσιαστικὴν σημασίαν, ὁ ἅγιος καθηγούμενος, εἰς τὰς προσρήσεις "ἁγιώτατος", "ἀγαπητὸς ἀδελφός", ἐνῷ ταῦτα εἶναι τίτλοι μᾶλλον ἀφηρημένοι. Μᾶς ἀποκαλοῦν ἁγίους οἱ ἄνθρωποι· εἴμεθα ἅγιοι; Λέγομεν κληρικοὺς "πανιερωτάτους" καὶ εἶναι ἐνίοτε "παμμιαρώτατοι".

Ἀλλὰ καὶ τί ζητᾷ ἀπὸ τὴν Ἱ. Κοινότητα; Ν' ἀποκηρύξῃ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἢ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν πατριάρχην νὰ ἀνακαλέσῃ τὰ τηλεγραφήματα: στέκουν αὐτὰ εἰς τὴν στοιχειώδην λογικήν; Ἀνέμιξε δὲ καὶ ζήτημα ἀποκλειστικῆς ἐσωτερικῆς τάξεως τῆς Μονῆς του· δηλαδὴ ἀναταραχὴν καὶ σκανδαλισμὸν τῆς Ἀδελφότητος. Τί νὰ κάμῃ ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἱ. Κοινότης; Νὰ ἐπέμβῃ; Θὰ τὸ ἐθεώρει πρῶτος αὐτὸς ἐνέργειαν ἀνεπίτρεπτον.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἔπρεπε νὰ κάμῃ ὁ ἅγ. καθηγούμενος ποὺ ἁρμόζει εἰς τὴν ἀνωτέραν μόρφωσίν του, ἦτο νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Πνευματικὴν ἀρχὴν τοῦ Ἱεροῦ Τόπου τὴν Ἱ. Κοινότητα, ὅπως γράψῃ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ, ὅτι οἱ

1040 ΟΤ333 (1978), 1-4

ὑπέρμετροι νεκρικαὶ φιλοφρονήσεις, ὡς καὶ ἄστοχοι δημοσιεύσεις τοῦ Τύπου ἐσκανδάλισαν τὰς συνειδήσεις τῶν ἁπλοϊκῶν πατέρων, καὶ παρακαλοῦμεν τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ὅπως "μὴ καταφρονήσῃ τῶν μικρῶν τούτων" κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου (Ματθ. ΜΗ', 10). Καὶ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ τοῦ αὐτοῦ Εὐαγγελίου: "ἵνα μὴ ἀπόλλυται ἔστω καὶ εἷς τῶν μικρῶν τούτων", ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ μητρικῇ στοργῇ της, πληροφορήσῃ τοὺς πάντας, ὅτι εἶναι στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας· καὶ νὰ μὴ ἀνησυχοῦν διά τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς, προσέχοντες κεναῖς περιεχομένου λέξεσιν καὶ ἀνεπισήμοις δημοσιεύμασιν.

Ἀναφέρει ὁ ἅγιος καθηγούμενος καὶ ζήτημα μνημοσύνου καὶ τὸ παρουσιάζει ὡς ἀντίδρασιν. Δυστυχῶς ἐκεῖ ἐφθάσαμεν, τὸ μέγα αὐτὸ ζήτημα νὰ λογίζηται ἁπλοῦν ἀνασταλτικὸν μέτρον, ἐνῶ εἶναι προδηλότατος χωρισμὸς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ χωρεῖ ἡ συνείδησίς του αὐτό; Ὑπὲρ πάντας ἡμᾶς τοὺς ἁπλοϊκοὺς γνωρίζει κάλλιστα, ὅτι οἱ Πατέρες οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας, μᾶς ἀποτρέπουν τὸν χωρισμὸν ἀπὸ ταύτης καὶ διὰ σοβαρώτερα ὀλισθήματα. "Κρεῖσσον, λέγουν, μετὰ τῆς Ἐκκλησίας πλανᾶσθαι, ἢ ἔξω αὐτῆς ὀρθοφρονεῖν".

Μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ φιλαδελφίας
ὁ Προηγούμενος Ἀρχιμ. Γαβριήλ.

Σημερινῇ ἀποφάσει τῆς Ἱ. Κοινότητος διαβιβάζεται πρὸς γνῶσιν τῶν Ἱ. Μονῶν.

Καρυαὶ τῇ 19 Αὐγ. 1978»[1041].

1041 Ὁ Ἁγιορείτης 1, (Ὀκτ. 1978), 2-3 / Ὑπάρχει βεβαίως καὶ ἡ ἑξῆς θέση: «Πρῶτος ποὺ παρερμήνευσε τὸν ἅγιον Χρυσόστομον ἦτο ὁ προηγούμενος τῆς Ἱερᾶς μονῆς Σίμωνος Πέτρας Ἀρχιμ. π. Αἰμιλιανός. Εἰς ἔκτακτον Διπλῆν Σύναξιν προεδρευομένη ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Σταυρουπόλεως Μάξιμον τοῦ πατριαρχείου Κπόλεως... **Τὸτε ὁ Αἰμιλιανὸς ἐνώπιον τῆς Συνάξεως ἁγιορειτῶν Καθηγουμένων καὶ ἀντιπροσώπων τῶν 19 Ἱερῶν Μονῶν (ἐκτὸς τῆς Ἱ. Μ. Ἐσφιγμένου) εἶπεν: Ὅτι κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον, καλύτερον νὰ πλανῶμαι ἐντὸς "ἐκκλησίας" παρὰ νὰ ἀληθεύω ἐκτὸς αὐτῆς!!** Οὐδεὶς καὶ ἀπὸ τοὺς παρισταμένους θεολόγους Καθηγουμένους καὶ Ἀντιπροσώπους δὲν τὸν διόρθωσεν!!! Οἱ Ἁγιορεῖται Πατέρες τότε ἐκτὸς τῆς Ἱ. Κοινότητος τὸ σχολίασαν δυσμενῶς καὶ τὸ θεώρησαν ὡς κακοδοξία. Δυστυχῶς ἡ κακοδοξία αὕτη παραμένει ἐπικινδύνως», Ἅγιος Ἀγαθάγγελος Ἐσφιγμενίτης 304 (Μαρτ.-Ἀπρ. 2021), σ. 9 ὑποσ. 1. Ἐὰν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα τότε

Ἡ ἀπάντηση:

Λέγεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως ὅτι μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἀποτρέπουν ὅπως χωριζόμαστε τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν Ἀρχιερέων καὶ γιὰ σοβαρώτερα θέματα, δηλαδὴ δογματικά. Ποιοί ὅμως Πατέρες λέγουν κάτι τέτοιο; Καὶ τίθεται αὐτὸ τὸ ἐρώτημα διότι ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως δὲν προσκομίζεται καμία πατερικὴ μαρτυρία. Αὐτὸ τὸ βιβλίο, ὅμως, ἐπιβεβαιώνει ἀπὸ τὴν πρωτογενῆ ἔρευνα ποὺ διεξήγαγε, στὰ πατερικὰ κείμενα ἀλλὰ καὶ στὰ πρακτικὰ ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε μία μαρτυρία ποὺ διδάσκει ὅτι ὁ ὀρθόδοξος ὁ ὁποῖος διακόπτει τὴν κοινωνία ὑποδίκου αἱρετικοῦ ἐξέρχεται τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς συμβαίνει, ἐλευθερώνει τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ σχίσμα ποὺ εἰσάγει ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸς ὁ αἱρετικὸς ὡς διαλαμβάνεται στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, (βλ.σ. 483).

Ἀλλ᾽ ἔστω, πρὸς στιγμή, ἐὰν δεχθοῦμε ὅτι ὑπάρχει ἕνας Πατὴρ ποὺ λέγει κάτι τέτοιο· τότε σ᾽ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἰσχύει ὅτι: «Διὰ δὲ τὰς ἀντιθέτους πιθανὸν μεμονωμένας γνῶμας ἢ ἐνεργείας Πατέρων κλπ., πλὴν τοῦ ἐξεταστέου τῶν περιπτώσεων, ἰσχύει ὅ,τι ἀνεφέραμεν ἤδη: **Καὶ εἷς ἱερὸς Κανών, μάλιστα οἰκουμενικοῦ κύρους, ἰσχύει ὑπὲρ πολλὰς γνώμας μεμονωμένων Πατέρων**. "Οὐκ ἀγνοῶν (μέν), ὡς καὶ τοῖς μεγάλοις Βασιλείῳ τε καὶ Γρηγορίῳ δοκεῖ, **χρῆναι Κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς ἐκείνους λέγειν τε καὶ κρίνει οὓς οὐ μόνον καθ᾽ ἑαυτόν τις, ἀλλὰ πλείους ἅγιοι Πατέρες εἰς ταὐτὸν συνελθόντες κοινῇ γνώμη καὶ μεμεριμνημένη βασάνῳ διετάξατο...**"» (Μ. Φώτιος, Πρόλογος εἰς τὸν Νομοκάνονα, ΡΠΣ1, 6)»[1042]. Οἱ Κανόνες ποὺ ἐντέλλονται τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν κακοδοξούντων μὴ καταδικασθέντων, Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων, εἶναι πολλοί, (βλ.σ. 258).

Ἐπανερχόμενοι, ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ὁρμωμένη ἡ ἔνσταση ἐπικαλεῖται αὐτὸ ποὺ ἐπικαλεῖται; Ἀπὸ ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁποίου αὐτοῦ ἀποσπάσματος ἡ ἔννοια δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὸν ἰσχυρισμὸ τῆς

τὰ πρωτεῖα αὐτῆς τῆς ἐνστάσεως δὲν τὰ ἔχει ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Διονυσίου ἀλλὰ τῆς Ἱ. Μ. Σίμωνος Πέτρας.

1042 ΜΠΙΛΑΛΗ Ν., «Κανονικὴ» ἡ διακοπὴ τοῦ «μνημοσύνου»..., ΟΤ135 (1971), 3.

ἐνστάσεως. Ἂς δοῦμε ὅμως τί, ποῦ καὶ πῶς τὸ εἶπε ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος.

Ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐκτὸς τῆς καταδίκης τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως τακτοποίησε καὶ ὅρισε τὸν συνεορτασμὸ τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Οἱ Τεσσαρασκαιδεκατῖτες ἀρνήθηκαν νὰ συμμορφωθοῦν καὶ συνεόρταζαν τὴν ἑορτὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν Σύνοδο μετὰ τῶν Ἰουδαίων, τὴν δεκάτη τετάρτη Νισσάν, μὴ ἀκολουθώντας τὴν Ἐκκλησία. Ὁ ἅγιος Ἱεράρχης στὴν προσπάθειά του ὅπως τοὺς διορθώσει καὶ ἑλκύσει πρὸς ἑαυτόν, ἐκτὸς ἄλλων, ἐξεφώνησε τὸν «κατὰ Ἰουδαίων» τρίτο λόγο του «εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας». Συνεπῶς, ὡς ἐκ προοιμίου φαίνεται, δὲν ἀναφέρεται σὲ δόγμα πίστεως τὸ θέμα ἀλλὰ τάξεως καὶ ἀφορᾶ σχισματικὴ ὁμάδα ποὺ ἐξῆλθε τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας ἐπειδὴ λάθος ἐξελάμβαναν τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ ἔδιναν σωτηριολογικὴ σημασία ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ δώσουν. Τὸ ζητούμενο ἦταν νὰ συνεορτάζει ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι ἡ παρατήρηση ἡμερῶν καὶ καιρῶν καὶ ἐνιαυτῶν.

Κατόπιν τούτων τῶν εἰσαγωγικῶν καταχωροῦμε τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἱεροῦ Πατρός: «Μὴ τοίνυν, τῶν τελειοτέρων παραγενομένων πραγμάτων πρὸς τὰ πρότερα ἐπανατρέχωμεν», μὴ λοιπόν, λέγει, ἀπὸ τὰ τελειότερα ἐπιστρέφουμε στὰ ἀτελῆ. Στὴν συνάφεια αὐτὴ προηγήθηκε, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, ἡ διαφοροποίηση τοῦ παλαιοῦ μὲ τὸ καινὸ Πάσχα· μὴ λοιπόν, τοὺς λέγει, ἐνῶ ἔχουμε τὸ νέο πνευματικὸ ἐπιστρέφετε στὸ νομικὸ πάσχα καὶ συνεχίζει: «μηδὲ ἡμέρας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτοὺς παρατηρῶμεν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ μετ᾽ ἀκριβείας ἑπώμεθα, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνην προτιμῶντες ἁπάντων». Νὰ μὴ παρατηροῦμε ἡμέρες καὶ καιρούς, λέγει ὁ ἱερὸς Πατήρ, ἀλλὰ πάντοτε νὰ ἀκολουθοῦμε τὴν Ἐκκλησία μὲ ἀκρίβεια, προτιμώντας τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη ἀπὸ ὅλα. Καὶ ἐπιφέρει τὸ ἐπίμαχο ἀπόσπασμα: «**Εἰ γὰρ καὶ ἐσφάλλετο ἡ Ἐκκλησία, οὐ τοσοῦτον κατόρθωμα ἀπὸ τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας ἦν, ὅσον ἔγκλημα ἀπὸ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ σχίσματος τούτου**»[1043]. Γιατὶ καὶ ἂν ἔσφαλε ἡ Ἐκκλησία, λέγει, δὲν εἶναι τόσο μεγάλο τὸ κατόρθωμα ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῶν χρόνων, ὅσο τὸ ἔγκλημα ἀπὸ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ σχίσματος τούτου. Πάνω λοιπὸν σ᾽ αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα στηρίζονται ἡ ἔνσταση ἀλλὰ καὶ

1043 PG48, 870 / ΕΠΕ34, 188.

ἄλλοι ποὺ ἐπικαλοῦνται τό: «Καλύτερα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ πλανᾶσαι παρὰ ἐκτὸς Αὐτῆς νὰ ἀληθεύεις». Κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἄλλους εἶναι καὶ οἱ ἑξῆς:

«Γράφει λοιπὸν ὁ μητροπολίτης Ναυπάκτου: "Καί, βεβαίως, πρέπει νὰ ὑπακούουμε στὴν φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ: "Μὴ τοίνυν, τῶν τελειοτέρων ἐπανατρέχωμεν, μηδὲ ἡμέρας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτοὺς παρατηρῶμεν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῇ Ἐκκλησίᾳ μετ' ἀκριβείας ἑπώμεθα, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην προτιμῶντες ἁπάντων. **Εἰ γὰρ καὶ ἐσφάλλετο ἡ Ἐκκλησία, οὐ τοσοῦτον κατόρθωμα ἀπὸ τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας ἦν, ὅσον ἔγκλημα ἀπὸ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ σχίσματος, τούτου". Γενικὰ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, προτιμώντας ἀπὸ ὅλα τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη, ὥστε νὰ ἀποφεύγονται οἱ διακρίσεις καὶ τὰ σχίσματα...** (βλ. μηνιαία ἐφημερίδα "Παρέμβαση", Σεπτέμβριος 2020 ἔτος 25, τεῦχος 290, σ. 7).

Ὁ μητροπολίτης Λεμεσοῦ Ἀθανάσιος, σὲ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ μὲ τίτλο "Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου" στὶς 4-4-2020, σὲ ἐρώτημα ἀκροάτριας ἂν ἡ ὑπακοὴ εἶναι πιὸ πάνω ἀπὸ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσει εὐθέως στὸ ἐρώτημα. Εἰδικῶς σὲ σχέση μὲ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως, εἶπε ὅτι ἡ "ὑπακοὴ εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα" καὶ ἔστρεψε τὴν ἀπάντηση εἰς τὸ ὅτι ἡ ὑπακοὴ εἶναι καὶ πάνω ἀπὸ τὸ μαρτύριο, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ἐρωτήθηκε καὶ στὸ τέλος προσέθεσε καὶ τὴν παρερμηνευόμενη θέση τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου λέγοντας: "Πολλοὶ ποὺ παράκουσαν στὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ καθαρὰ σωστοὺς λόγους στὸ τέλος πλανήθηκαν. **"Μεῖνε στὴν ἐκκλησία", λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος· "καλύτερα νὰ πλανᾶσαι μαζὶ μὲ τὴν ἐκκλησία, παρὰ νὰ κάνεις τὸ σωστὸ καὶ νὰ εἶσαι ἐκτὸς ἐκκλησίας".** (Βλ. εἰς Ἀριστείδη Δασκαλάκη, Ἀπορίες (πρὸς ἐπίσκοπο Λεμεσοῦ Ἀθανάσιο), στὴν ἱστοσελίδα "Κατάνυξις". Μετὰ τὸ ἄρθρο παρατίθεται ἡ συνέντευξη τοῦ μητροπολίτου Λεμεσοῦ).

Ὁ μητροπολίτης Γόρτυνος Ἱερεμίας σὲ ἄρθρο του μὲ τίτλο "Μᾶς λείπει τὸ ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα" (ἐννοεῖ τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα), ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ Διαδίκτυο ἔγραψε τὰ ἑξῆς: "Θὰ κάνουμε ὅ,τι μᾶς πεῖ ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἂν ἡ Ἐκκλησία μᾶς πεῖ νὰ φορᾶμε τὴν μάσκα στὸν Ναὸ γιὰ προστασία μας ἀπὸ τὸν κορωνοϊό, θὰ τὴν φορᾶμε. Ἂν μᾶς πεῖ νὰ μὴ τὴν φορᾶμε, δὲν θὰ τὴν

φορᾶμε". Καὶ συνεχίζει: "Θὰ τολμήσω νὰ πῶ, ἀδελφοί, καὶ τὸ ἑξῆς: **Καὶ λάθος ἀκόμη νὰ κάνει ἡ Ἐκκλησία, νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ λάθος καὶ ὄχι τὴν κατὰ τὴ γνώμη μας ἀκρίβεια. Καὶ αὐτὸ ποὺ σᾶς λέγω δὲν εἶναι δικός μου λόγος, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου** (βλ. εἰς Ἅπαντα Ἁγίων Πατέρων, τόμ. 4,45)". (Βλ. εἰς Νικολάου Μάννη, Ἐκπαιδευτικοῦ, Ἀπροϋπόθετος ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν Ἱεραρχία; εἰς ἱστοσελίδα "Ὀρθόδοξος Τύπος").

Ὁ καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπαιδίου Ἐφραίμ, σὲ ὁμιλία του στὴν Θεσσαλονίκη στὸ ξενοδοχεῖο "Ἠλέκτρα Παλλὰς" στὶς 10-12-2015, πρόλαβε τοὺς τρεῖς ἐπισκόπους καὶ ἐπικαλέσθηκε τὴν δῆθεν θέση αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου πολὺ ἐνωρίτερα, μεταπλάθοντάς την κατὰ χείριστο τρόπο. Ἐρωτηθεὶς γιὰ τὶς συμπροσευχὲς ἰσχυρίσθηκε ὅτι αὐτὲς δὲν πρέπει νὰ γίνονται, ἀλλὰ "μπορεῖ νὰ οἰκονομηθεῖ τὸ πρᾶγμα". Καὶ συνέχισε: "Ποιό δὲν μπορεῖ νὰ οἰκονομηθεῖ; Ὅταν πᾶνε νὰ κοινωνήσουν ἀπὸ τὸ ἴδιο Ἅγιο Ποτήριο. Τότε αὐτὸ δὲν οἰκονομεῖται. Διότι ξεπερνᾶνε τὰ ὅρια. Τότε δὲν ὑπάρχει οὔτε διχασμός, οὔτε σχίσμα. **Λέει καὶ ὁ ἅγιος Χρυσόστομος κάπου: "κρεῖττον πλανώμενος μετὰ τῆς Ἐκκλησίας παρὰ ὀρθοτομῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας"**. (Βλ. εἰς Πρωτοπρ. Ἀγγέλλου Ἀγγελακοπούλου, Ἡ εὐθύνη καὶ τὸ χρέος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους στὸ σύγχρονον ἐκκλησιαστικὸ γίγνεσθαι, στὸ Διαδίκτυο (5-11-2020)»[1044].

Καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἐπανερχόμενοι, **ἐννοεῖ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὅτι μπορεῖ νὰ σφάλλει, νὰ πλανηθεῖ ἡ Ἐκκλησία καὶ μάλιστα σὲ δογματικὰ θέματα; Ἐμεῖς ἀπαντοῦμε πὼς βεβαιότατα: ΟΧΙ**[1045]. Ὡστόσο, πρὸς στιγμή, ἐὰν μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ γίνει ἀποδεκτὸ πώς, ναὶ αὐτὸ ἐννοεῖ, ἂς μᾶς συγχωρέσει ὁ Ἅγιος, τὸ κάνουμε ὅμως νὰ δοῦμε σὲ τί ἄτοπα ὁδηγεῖ. Τότε μήπως ἔσφαλε, ἐπλανήθη ἡ

1044 ΖΗΣΗ Θ., Μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία, ἔστω καὶ ἂν πλανᾶται;..., Θδ4 (2020), 532 κ.έ. **«Ἔκτοτε αὐτὴ ἡ διαστροφὴ καὶ ἀλλοίωση τῆς θέσεως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου ἔγινε καραμέλα στὰ στόματα δειλῶν, ἐθελόδουλων, ἐπισκόπων καὶ πνευματικῶν, γιὰ νὰ καταστέλλει καὶ ἀποδυναμώνει τὸ ὀρθόδοξο ἀγωνιστικὸ φρόνημα»**, ΖΗΣΗ Θ., ἔνθ. ἀν., 534.

1045 «ΟΧΙ! Ἡ Ἐκκλησία δὲν πλανᾶται ποτέ, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἡ πιθανότητα νὰ πλανηθεῖ κανεὶς μαζί της. Μπορεῖ νὰ πλανηθοῦν πατριάρχες, ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, μοναχοί, λαϊκοί, νὰ πλανηθεῖ ὅλη ἡ Ἱεραρχία, νὰ πλανηθοῦν σύνοδοι, ἀλλὰ ὄχι ἡ Ἐκκλησία. Στὴν περίπτωση αὐτὴ "μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία", "μετὰ τῆς Ἐκκλησίας", μένει αὐτὸς ποὺ δὲν ἀκολουθεῖ τοὺς πλανώμενους πατριάρχες, ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς», ΖΗΣΗ Θ., ἔνθ.ἀν., 538.

Ἐκκλησία στὴν διατύπωση τοῦ Τριαδολογικοῦ δόγματος; Μήπως τοῦ Χριστολογικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δογμάτων; Μήπως στὴν διατύπωση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως; Μήπως ἔσφαλε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας», (Α΄ Τιμ. 3, 15); Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι ὁ Παῦλος εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ: «Ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος· ὅταν δὲ τὸν Παῦλον εἴπω, τὸν Χριστὸν λέγω· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ τὴν Παύλου κινῶν ψυχήν»[1046]. Ἄρα τὸ λάθος αὐτὸ πρέπει νὰ καταλογισθεῖ στὸν ἴδιο τὸν Κύριο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτοπώτατον. Ἀλλὰ τότε τί ἔννοεῖ; Καὶ ἐὰν ἀκόμη, καθ΄ ὑπόθεσιν, ἔσφαλε ἡ Ἐκκλησία στὸν καθορισμὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα - ποὺ πραγματικῶς δὲν ἔσφαλε - ἐσεῖς ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσετε Αὐτὴν καὶ νὰ μὴ συνεορτάζετε μὲ τοὺς Ἰουδαίους, θεωρώντας τοῦτο ὅτι σώζει, διότι τότε πρέπει νὰ τηρήσετε καὶ ὅλον τὸν νόμο. Ἰδοὺ πῶς τὸ διατυπώνει: «Καὶ ὅπερ Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω· "γίνεσθαι ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς". Τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἔπειθεν αὐτοὺς ἀποστῆναι περιτομῆς, καταφρονῆσαι σαββάτων καὶ ἡμερῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν νομίμων ἁπάντων». Καὶ κατωτέρω: "Ἀλλὰ καὶ ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν" τουτέστιν, Ἀπέστην αὐτῶν καθάπαξ. Γίνεσθαι οὖν ὡς κἀγώ· καὶ γὰρ κἀγὼ ὡς ὑμεῖς ἤμην»[1047].

Τὸ ὅτι ὁ κλεινὸς καὶ ἅγιος τοῦτος Ἱεράρχης ἐντέλλεται τὴν ἀπομάκρυνση ἐκ τῶν κακοδοξούντων ποιμένων τοῦτο τεκμηριώνεται ἀπὸ ἄλλα ἀποσπάσματά του, ἐνδεικτικῶς: «Τί οὖν, φησίν, ὅταν πονηρὸς ᾖ, καὶ μὴ πειθώμεθα; Πονηρός, πῶς λέγεις; **εἰ μὲν πίστεως ἕνεκεν, φεῦγε αὐτὸν καὶ παραίτησε, μὴ μόνον ἂν ἄνθρωπος ᾖ, ἀλλὰ κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ κατιών»,** (βλ. ὑποσ. 35).

Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐν προκειμένῳ λέγει: «**Ἐχθροὺς γὰρ Θεοῦ ὁ Χρυσόστομος, οὐ μόνον τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῖς τοιούτοις κοινωνοῦντας, μεγάλῃ καὶ πολλῇ τῇ φωνῇ ἀπεφήνατο**», (βλ.σ. 376).

1046 PG48, 866 / ΕΠΕ34, 176.
1047 PG48, 864-865 / ΕΠΕ34, 168-170.

Ὁ δὲ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης λέγει:

«**Ὁ δὲ χρυσόγλωττος πατὴρ ἐν πλείστοις καὶ πολλάκις
ὑμᾶς ὑπέμνησα, φησίν, ἀγαπητὰ τεκνία,
περὶ τῶν ταῖς αἱρέσεσι δεινῶν περιπιπτόντων·
ἀλλὰ νυνὶ καὶ δέομαι, καὶ δυσωπῶ προθύμως
μηδ΄ ὅλως τοῖς αἱρετικοῖς κατά τι κοινωνεῖτε,
μηδὲ συγκαταβαίνετε τῇ τούτων βλασφημίᾳ·
μὴ βρώμασι, μὴ πόμασι, μὴ σχέσει, μὴ φιλίᾳ,
αὐτοῖς συναναμίγνυσθε καὶ γὰρ ἐκ τούτων πάντων
τῆς τοῦ Χριστοῦ μερίζεσθε καθολικῶς ἀγάπης,
καὶ βασιλείας οὐρανῶν μακρὰν ἀλλοτριοῦσθε**»[1048].

Ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ τελειώνουμε μ΄ αὐτὸ τὸ κακόδοξο παραμύθι[1049]!!

1048 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, σ. 225.
1049 Βλ. καὶ ΖΗΣΗ Θ., ἔνθ.ἀν., Θδ4 (2020), 520 κ.έ.

13. Κανονικὸ περιεχόμενο τῶν ἐκκλησιαστικῶν Διπτύχων καὶ ἡ καθολικὴ εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἀναγραφὴ ὀνόματος Πατριάρχου ἢ ἄλλου κληρικοῦ στὰ ἱερὰ Δίπτυχα καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία

«Διὰ τὴν κανονικὴν ἔκφρασιν τῆς ἑνότητος καὶ τῆς κοινωνίας τῶν πατριαρχῶν καθιερώθησαν διάφοροι τακτικαὶ κανονικαὶ διαδικασίαι εἰς τὰς σχέσεις τῶν πέντε διοικητικῶν κεφαλῶν τῆς Ἐκκλησίας (θεσμὸς τῶν ἀποκρισαρίων κ.ἄ.). Θεμελιώδη ὅμως κανονικὴν σημασίαν ἀπέκτησαν τὰ Δίπτυχα καὶ τὰ Συνοδικὰ ἢ Κοινωνικὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἀπέστελλον οἱ εἰς χηρεύοντα πατριαρχικὸν θρόνον ἐκλεγόμενοι πρὸς πάντας τοὺς πατριάρχας τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων. **Διὰ τῶν Κοινωνικῶν τούτων γραμμάτων ὁ ἐκλεγόμενος πατριάρχης ἐκοινοποίει πρὸς τοὺς ἄλλους πατριάρχας τὴν κανονικότητα τῆς κατὰ τὴν ἐκλογήν του ἀκολουθηθείσης διαδικασίας, ὡμολόγει τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετακίνητον ἐμμονὴν εἰς τὸ Σύμβολον Νικαίας-Κπόλεως καὶ εἰς πάσας τὰς δογματικὰς καὶ κανονικὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἐζήτει νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὴν ἑνότητα καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πέντε διοικητικῶν κεφαλῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ λοιποὶ πατριάρχαι, λαμβάνοντες τὸ Συνοδικὸν ἢ Κοινωνικὸν γράμμα, ὤφειλον νὰ καταγράψουν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων τηρούμενα Δίπτυχα τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλεγέντος πατριάρχου καὶ νὰ μνημονεύουν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν, ἐὰν δὲν εἶχον ἐπιφυλάξεις διὰ τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς πίστεως ἢ τὴν κανονικότητα τῆς διαδικασίας τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου.** Ἡ ἀναγραφὴ ἐγίνετο εἰς τὰ τηρούμενα ὑφ' ἑκάστου θρόνου λειτουργικὰ Δίπτυχα, εἰς τὰ ὁποῖα, πέρα τῆς ἀπ' ἀρχῆς εἰσαχθείσης διακρίσεως ζώντων καὶ τεθνεώτων, ὑφίστατο καὶ ἱεραρχικὴ κατ' ἐκκλησιαστικὴν τάξιν κατάταξις μὲ ἐξέχουσαν πάντοτε τὴν θέσιν τῶν ποιμανάντων καὶ ποιμαινόντων τοὺς πέντε πατριαρχικοὺς θρόνους. **Ἐὰν ὅμως ὑπῆρχον ἐπιφυλάξεις περὶ τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς πίστεως ἢ τὴν κανονικότητα τῆς ἐκλογῆς πατριάρχου, δὲν κατέγραφον τὸ ὄνομα εἰς τὰ Δίπτυχα, δὲν ἐπεκοινώνουν, δὲν ἐκοινώνουν καὶ δὲν ἐμνημόνευον τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ θ. λειτουργίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν,** ἠδύναντο δὲ ἢ νὰ ζητήσουν περαιτέρω διευκρινήσεις ἢ καὶ τὴν κινητοποίησιν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς συνοδικὴν

διευθέτησιν τοῦ δημιουργουμένου κανονικοῦ ζητήματος περὶ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας. **Ἡ μέχρι τῆς καθ' οἱονδήποτε τρόπον ρυθμίσεως τοῦ θέματος κατάστασις εἰς τὰς σχέσεις τοῦ ἐκλεγέντος πατριάρχου μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ κανονικῶς ὡς κατάστασις ἐκκλησιαστικῆς ἀκοινωνησίας, ἡ ὁποία αἴρεται ἢ διὰ τῆς καταγραφῆς τοῦ πατριάρχου εἰς τὰ Δίπτυχα καὶ τοῦ μνημοσύνου αὐτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἢ καὶ διὰ τῆς συνοδικῆς καταδίκης τοῦ αἱρετικοῦ ἢ ἀντικανονικῶς ἐκλεγέντος πατριάρχου, τοῦ χηρεύοντος πατριαρχικοῦ θρόνου πληρουμένου ἐκ νέου** ὑπὸ ὀρθοδόξου πατριάρχου διὰ κανονικῆς διαδικασίας.

Ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκλεγέντος πατριάρχου εἰς τὰ Δίπτυχα καθίστα αἰσθητὴν τὴν πλήρη ἐν τῇ πίστει συμφωνίαν τῶν πέντε πατριαρχῶν καὶ τὴν ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει ἑνότητα καὶ κοινωνίαν τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων. **Ἐν περιπτώσει ὅμως ἐκπτώσεως πατριάρχου τινὸς ἐκ τῆς ὀρθῆς πίστεως τὸ ὄνομα αὐτοῦ διεγράφετο ἐκ τῶν Διπτύχων τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων καὶ δὲν ἐμνημονεύετο μετὰ τῶν πατριαρχῶν κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν, δημιουργουμένης οὕτω καὶ πάλιν καταστάσεως ἐκκλησιαστικῆς ἀκοινωνησίας,** ἡ ὁποία αἴρεται ἢ διὰ τῆς ἐγγράφου ἀποδοκιμασίας τῶν αἱρετικῶν ἰδεῶν ὑπὸ τοῦ διαγραφέντος πατριάρχου ἢ διὰ τῆς κινήσεως τῆς συνοδικῆς διαδικασίας πρὸς κρίσιν αὐτοῦ ὡς ὑποδίκου. Εὐνόητον ὅτι ἡ διαγραφὴ πατριάρχου τινὸς ἐκ τῶν Διπτύχων, συνεπαγομένη τὴν ἄμεσον παῦσιν τοῦ μνημοσύνου, καθιστᾷ τὸν διαγραφέντα ἢ καὶ τὸν διαγράψαντα ἐκκλησιαστικῶς ὑπόδικον. Τὴν κανονικὴν αὐτὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζουν αἱ ὀξύταται ἔριδες περὶ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κπόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰ Δίπτυχα[1050], ὡς καὶ αἱ κατὰ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (431) γενόμεναι συζητήσεις ὡς πρὸς τὴν διαγραφὴν ἐκ τῶν Διπτύχων τῶν ὀνομάτων Νεστορίου Κπόλεως καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας[1051]. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης Λέων Α' κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκλήσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου καὶ Ἱεροσολύμων

1050 Φακούνδου Ἑρμιανῆς, Pro Defensione Triam Capitulorum, IV, 1. VIII, 6 PL 608-610, 730. Νικηφόρου Καλλίστου, Ἐκκλ. Ἱστορία, XIV, 26-27. PG 146, 1137-1149.
1051 Mansi V.

Ἰουβεναλίου ὑπευθύνων διὰ τὰς κανονικὰς καὶ θεολογικὰς παρεκκλίσεις τῆς ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῆς λεγομένης συνόδου (449), δὲν θὰ ἔδει νὰ ἀναγραφοῦν εἰς τὰ Δίπτυχα μέχρι τῆς μεταμελείας αὐτῶν[1052].

Εἶναι ἐν προκειμένῳ χαρακτηριστικὴ ἡ διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ πάπα Ρώμης Φήλικος νὰ δεχθῇ τὸ "Ἑνωτικὸν" τοῦ Ζήνωνος (482) δημιουργηθεῖσα ἔκρυθμος ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις. Τὸ "Ἑνωτικὸν" ἔγινε δεκτὸν ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Κπόλεως Ἀκακίου, Ἀλεξανδρείας Πέτρου τοῦ Μογγοῦ, Ἀντιοχείας Πέτρου τοῦ Κναφέως καὶ Ἱεροσολύμων Μαρτυρίου, ἀλλ' οἱ πατριάρχες Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας εἶχον καταλάβει τοὺς θρόνους τῶν ἀντικανονικῶς ἀπομακρυνθέντων Ἰωάννου Ταλάια καὶ Καλανδίωνος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν αὐστηροὶ ὀπαδοὶ τῶν δογματικῶν ἀποφάσεων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου[1053]. Ὁ πάπας Ρώμης Φῆλιξ, ἀρνηθεὶς νὰ ὑπογράψῃ τὸ "Ἑνωτικὸν", διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ ὑπογράψαντος πατριάρχου Κπόλεως Ἀκακίου ἀπὸ τὰ Δίπτυχα τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, διέκοψε τὴν μετὰ τῶν θρόνων τῆς Κπόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν καὶ τελικῶς καθήρεσε δι' ἀντικανονικῆς διαδικασίας τὸν Ἀκάκιον. Κατὰ τὴν μακρὰν περίοδον τοῦ λεγομένου Ἀκακιανοῦ σχίσματος (484-519) ἐκλονίσθη πλήρως ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας, διότι συνεπείᾳ τοῦ "Ἑνωτικοῦ" "πλεῖστα σχίσματα κατά τε τὴν Ἑῴαν, ἀνά τε τὰ Ἑσπέρια μέρη καὶ κατὰ τὴν Λιβύην ἐτύγχανον ὄντα, οὔτε τῶν Ἑῴων ἐπισκόπων τοῖς Ἑσπερίοις ἢ τοῖς Λίβυσι σπενδομένων, οὔτε αὖ τούτων τοῖς Ἑῴοις. Τὸ δὲ μεῖζον εἰς ἀτοπίαν προήει. Οὐδὲ γὰρ σφίσιν αὐτοῖς ἐκοινώνουν οἱ τῆς Ἑῴας πρόεδροι, οὐδὲ μὴν οἱ τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Λιβύης τοὺς θρόνους διέποντες, μή τι γε δὴ καὶ ὑπερορίοις"[1054].

Οὕτως ὁ ὀρθόδοξος πατριάρχης Κπόλεως Εὐφήμιος (490-496) διέγραψε τῶν Διπτύχων τοῦ θρόνου τῆς Κπόλεως τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξανδρείας Πέτρου Μογγοῦ "καὶ ἑαυτὸν τῆς πρὸς Πέτρον κοινωνίας ἀπέρρηξεν"[1055]. Κατὰ τὸν Θεοφάνη, ὁ Εὐφήμιος "εὐθέως ἰδίαις χερσὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μογγοῦ τῶν διπτύχων ἀπήλειψεν... καὶ τὸ τοῦ Φήλικος Ρώμης ἔταξεν"[1056]. Ὁ Εὐφήμιος δὲν ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Πέτρου Μογγοῦ Ἀθανάσιον Β' (490-497), διότι οὗτος

1052 PL 54, 914, 923-924.
1053 Εὐαγρίου, Ἐκκλ. Ἱστορία ΙΙΙ, 16.
1054 Τοῦ αὐτοῦ, ἔνθ. ἀνωτ., ΙΙΙ, 30.
1055 Τοῦ αὐτοῦ, ἔνθ. ἀνωτ., ΙΙΙ, 23.
1056 Θεοφάνους, Χρονογραφία, 5981.

ἐδέχθη τὸ "Ἑνωτικὸν" καὶ ἀνέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου Μογγοῦ εἰς τὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας[1057]. Ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἐκθρονισθέντα Εὐφήμιον εἰς τὸν θρόνον τῆς Κπόλεως Μακεδόνιος (496-511), ὑπέρμαχος τῶν ἀποφάσεων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δὲν ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον Β', ἀλλ' οὔτε καὶ τοὺς μονοφυσιτίζοντας διαδόχους αὐτοῦ Ἰωάννην Β' (497-505) καὶ Ἰωάννην Γ' (505-516) καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀνέγραψε τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου Κπόλεως[1058]. Παρεμφερὴς ἦτο ἡ θέσις εἰς τὰς σχέσεις καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς διότι ὁ ὀρθόδοξος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἠλίας (494-516) δὲν ἐδέχθη εἰς ἐκκλ. κοινωνίαν τὸν ὀπαδὸν τοῦ "Ἑνωτικοῦ" Ἀντιοχείας Παλλάδιον (488-498) καὶ δὲν ἀνέγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ διὰ τὸν μονοφυσίτην πατριάρχην Ἀντιοχείας Σεβῆρον (512-518). Ὁ ὀρθόδοξος πατριάρχης Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς Β' (498-518), καίτοι ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὸ "Ἑνωτικόν", δὲν ἐδέχθη εἰς ἐκκλ. κοινωνίαν τὸν μονοφυσίτην πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἰωάννην Γ' καὶ δὲν ἀνέγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰ Δίπτυχα τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας...

Ἡ ἀναγραφὴ λοιπὸν τοῦ ὀνόματος πατριάρχου τινὸς εἰς τὰ Δίπτυχα καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ ἐκκλ. κοινωνία ἦτο ὄχι ἁπλῆ προσωπικὴ ὑπόθεσις ἑκάστου πατριάρχου, ἀλλὰ καθολικὴ εὐθύνη τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ ἀποτυχία τῆς προσπαθείας τοῦ μονοφυσιτίζοντος πατριάρχου Κπόλεως Τιμοθέου (511-518) νὰ ἀναγράψῃ τὸ ὄνομα τοῦ μονοφυσίτου πατριάρχου Ἀντιοχείας εἰς τὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου τῆς Κπόλεως. Ὁ Τιμόθεος "**τὸ ὄνομα Σεβήρου βουληθεὶς ἐντάξαι τοῖς Διπτύχοις καὶ τὸ Φλαβιανοῦ ἐκβαλεῖν, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκωλύθη. Σεβήρου γὰρ τὴν κοινωνίαν πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ἔφυγον...**"[1059]. Ἀναλόγου σπουδαιότητος εἶναι ἡ παρουσία τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ θρόνου Κπόλεως κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Β' Καππαδόκου Β' (518-520) εἰς διαδοχὴν τοῦ μονοφυσίτου Τιμοθέου. Ὁ Ἰωάννης Β' ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ κλήρου, τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐκκλησίας Κπόλεως νὰ διακηρύξῃ δημοσίᾳ ἀπ'

1057 Εὐαγρίου, Ἐκκλ. Ἱστορία ΙΙΙ, 23.
1058 E.W. BROOKS, The Sixth Book of the select Letters of Severus Patriarch of Antioche, London 1902, II, 2, 255-256.
1059 Θεοφάνους, Χρονογραφία, 6005.

ἄμβωνος τὴν ἀνεπιφύλακτον ἀποδοχὴν τῶν ἀποφάσεων τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς συνόδου, νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου τὰ ὀνόματα τῶν ὀρθοδόξων προκατόχων αὐτοῦ Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου, ὡς καὶ τοῦ πάπα Ρώμης Λέοντος Α′ καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ τὸν μονοφυσίτην πατριάρχην Ἀντιοχείας Σεβῆρον[1060]. Παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Β′ ἀποδοκιμασίαν τοῦ Σεβήρου, οἱ πιστοὶ ἐπέμειναν μετ′ ἰδιαζούσης ἐντάσεως: "**Σεβῆρον τὸν Ἰούδα ἔξω βάλε... Εὐφήμιον καὶ Μακεδόνιον τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὰ Συνοδικὰ εἰς Ρώμην ἄρτι ἀπέλθωσιν... Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου τὰ ὀνόματα ἄρτι ταγῆ... τὰς τέσσαρας Συνόδους τοῖς Διπτύχοις. Λέοντα τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης τοῖς Διπτύχοις... τὰ Δίπτυχα τῷ ἄμβωνι... τὰ Δίπτυχα ἄρτι φέρε...**"[1061]. Παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ πατριάρχου ὅτι δὲν κινδυνεύει ἡ πίστις καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν θὰ ἀπεφαίνετο κανονικῶς ἡ Ἐνδημοῦσα σύνοδος, οἱ πιστοὶ παρέμειναν ἀδιάλλακτοι, διὸ καὶ ὁ πατριάρχης "λαβὼν τὰ Δίπτυχα... ἐκέλευσε ταγῆναι τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους... καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τελευτησάντων ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων ἀρχιεπισκόπων ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου καὶ μέντοι καὶ Λέοντος τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου Ρώμης"[1062]. Ἡ ἀγωνία τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν τοῦ πατριάρχου δὲν κατεστάλη, διὸ καὶ "μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ἐξ ἔθους τῆς θείας λειτουργίας ἐπιτελουμένης καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν καὶ τοῦ ἁγίου μαθήματος (=συμβόλου τῆς πίστεως) κατὰ τὸ σύνηθες λεχθέντος, τῷ καιρῷ τῶν Διπτύχων μετὰ πολλῆς ἡσυχίας συνέδραμον ἅπαν τὸ πλῆθος κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἠκροῶντο καὶ μόνον ἐλέχθησαν αἱ προσηγορίαι τῶν εἰρημένων ἁγίων Συνόδων παρὰ τοῦ διακόνου καὶ τῶν ἐν ὁσίᾳ μνήμῃ ἀρχιεπισκόπων Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου καὶ Λέοντος, φωνῇ μεγάλῃ ἔκραξαν ἅπαντες· δόξα σοι Κύριε. Καὶ μετὰ τοῦτο μετὰ πάσης εὐταξίας ἐπληρώθη σὺν θεῷ ἡ θεία λειτουργία"[1063]...

Ἡ πλήρης ἐκκλ. κοινωνία τῶν πατριαρχῶν ἐδηλοῦτο διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν μεθ′ ὧν εἶχον κοινωνίαν πατριαρχῶν εἰς τὰ ὑφ′ ἑκάστου θρόνου τηρούμενα Δίπτυχα ζώντων καὶ τεθνεώτων πατριαρχῶν, τὰ ὁποῖα ἀνεγινώσκοντο κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν.

1060 E. SCHWARTZ, Acta Consiliorum Oecumenicorum, III, 71 ἑξ.
1061 Τοῦ αὐτοῦ, ἔνθ. ἀνωτ. III, 74-75.
1062 Τοῦ αὐτοῦ, ἔνθ. ἀνωτ. III, 76.
1063 Τοῦ αὐτοῦ, ἔνθ. ἀνωτ. III, 76.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τὸ κανονικὸν περιεχόμενον τῆς περὶ τὴν τήρησιν τῶν Διπτύχων ἐκκλ. πράξεως συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὴν περιφρούρησιν τῆς ἑνότητος καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος τῶν ἐπισκόπων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἑνότης τῆς μιᾶς, ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας»[1064].

1064 ΦΕΙΔΑ Β., Κανονικὸν περιεχόμενον τῶν ἐκκλησιαστικῶν Διπτύχων, σ. 326 κ. ἑ.
Παρατίθενται σχετικὰ μὲ τὸ θέμα μας ἀπὸ μία ἐπιστολὴ Ἀρσενιάτου Μοναχοῦ: «Ὡσαύτως δὲ Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην Κπόλεως Εὐφήμιον ἀδίκως ἐξώρισε, διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτὸν τοῖς αὐτοῦ δόγμασι συμμιάνασθαι, προεχειρίσατο δὲ εἰς ἐπίσκοπον Μακεδόνιον πρεσβύτερον τῆς Ἐκκλησίας καὶ σκευοφύλακα, ἀσκητικὸν ἄνδρα καὶ ἱερόν· ἄρτῳ γὰρ καὶ ὕδατι καθ′ ἑσπέραν ἐτρέφετο, τήκων τὴν σάρκα καὶ ὑποτάττων τῷ πνεύματι. Πάντες δ′ αὐτῷ κεκοινώκασιν καὶ μεγάλως ἠσπάσαντο. Γέγραπται δὲ περὶ αὐτοῦ αὐταῖς λέξεσιν οὑτωσί: "**Μαθὼν Μακεδόνιος, ὡς οἱ ζηλωταὶ τῆς πίστεως εἰς αὐτὸν σκανδαλίζονται, ἐξελθὼν εἰς τὴν Δαλμάτου μονὴν καὶ τοὺς μοναχοὺς πάντας συναγαγὼν διὰ προσφωνητικοῦ πληροφορῆσαι ἐσπούδασεν, ὡς οὐχ ὑπεναντίον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀνέχεται δέξασθαι. Οἱ δὲ τῶν μοναστηρίων καταλλαγέντες τούτῳ συνελειτούργησαν". Ἐδόκουν γὰρ πρότερον, ὡς τὰ τοῦ βασιλέως φρονεῖ, τὸ δ′ ἀληθὲς μεμαθηκότες ἀπεσκευάσαντο τὴν ἀντίστασιν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Σάββα γέγραπται, ὡς Ἠλίας ὁ Ἱεροσολύμων αὐτῷ κεκοινώνηκεν διὰ τὴν εὐσέβειαν, καίπερ οὐ μετρίως ἀλγήσας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τοῦ Εὐφημίου. Καὶ τοῦτον δὲ τὸν εὐσεβέστατον Μακεδόνιον ὁ Ἀναστάσιος ἀδίκως τοῦ θρόνου κατήγαγεν, ἤλγησεν δὲ πᾶσα ἡ πόλις ἐπὶ τῇ καθαιρέσει αὐτοῦ...**
Ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν Ἱεροσολύμων Ἠλίαν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέβαλεν μὴ βουληθέντα κοινωνῆσαι Σευήρῳ, Ἰωάννην δὲ γενόμενον Ἱεροσολύμων τὸν ἀπὸ σταυροφυλάκων οἱ τῆς ἐρήμου πατέρες ἅπαντες προσεδέξαντο καὶ ἐκοινώνησαν αὐτῷ, ὧν ἐξῆρχον Θεοδόσιος ὁ Κοινοβιάρχης καὶ Σάββας ὁ μέγιστος.
Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Ἠλίας πρὸ τοῦ καθαιρεθῆναι τῷ μετὰ τὸν θαυμαστὸν Μακεδόνιον κεκοινώνηκε Τιμοθέῳ, νομιζομένῳ μὲν εὐσεβεῖ καὶ ὀρθοδόξῳ, πολλῆς δὲ ταῖς ἀληθείας εἰκαιότητος γέμοντι. Γέγραπται δὲ περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ὡς τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Στουδίου τελευτήσαντος, ἀπῆλθε Τιμόθεος ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὸ μοναστήριον προβάλεσθαι ἡγούμενον. Ὁ δὲ μέλλων χειροτονεῖσθαι εἶπεν αὐτῷ, ὡς οὐκ ἀνέξεται δέξασθαι χειροτονίαν ἀνδρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀναθεματίζοντος σύνοδον. Τιμόθεος δὲ ἔφησε πρὸ αὐτόν· ἀνάθεμα παντὶ ἀνθρώπῳ ἀποστρεφομένῳ ἢ ἀναθεματίζοντι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον. Οὕτως ὁ οὖν μέλλων χειροτονεῖσθαι τὴν χειροτονίαν κατεδέξατο. Ἰωάννης δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος, Μανιχαῖος ὑπάρχων, ὕβρεσι τὸν Τιμόθεον βαλών, δραμὼν ταῦτα τῷ βασιλεῖ ἐμήνυσεν. Ὁ δὲ μετάπεμπτον ποιησάμενος τὸν Τιμόθεον χαλεπῶς αὐτὸν ἠτίμασεν· αὐτὸς δὲ ἠρνήσατο εἰπών· ἀνάθεμα παντὶ ἀνθρώπῳ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον δεχομένῳ...», Ἐπιστολὴ Καλλίστου (μοναχοῦ) πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης Κύριον Μανουὴλ τὸν Δισύπατον», ΣΥΚΟΥΤΡΗ Ι., Περὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἀρσενιατῶν, Ἑλληνικὰ 3 (1930), σ. 21 κ.ἑ.

Πρέπει νὰ συμπληρωθεῖ στὴν τελευταία αὐτὴ παράγραφο τοῦ ἀνωτέρω κειμένου ὅτι: τὸ κανονικὸ περιεχόμενο περὶ τῆς τηρήσεως τῶν Διπτύχων ἐκκλ. πράξεως δὲν συνδέεται μόνον μὲ τὴν περιφρούρηση τῆς ἑνότητος καὶ κοινωνίας τοῦ σώματος τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν περιφρούρηση τῆς ἑνότητος καὶ κοινωνίας μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ μνημονεύων στὰ ἱερὰ Δίπτυχα αἱρετικὸ Πατριάρχη (ἢ ἄλλο Ἐπίσκοπο ἢ κληρικὸ) ὅπως ὁ αἱρετικὸς χωρίζεται τοῦ Θεοῦ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο χωρίζεται καὶ αὐτὸς τοῦ Θεοῦ, καίτοι ὀρθόδοξος στὸ φρόνημα. «Πλὴν μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν αὐτῷ, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων», (βλ.σ. 47, ἀκόμη βλ. Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο σσ. 180-181, Ἁγιορεῖτες Πατέρες σ. 185, Γεννάδιο Σχολάριο σ. 195). **Πρόκειται δηλαδὴ περὶ συμμολυσμοῦ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκαταγνώστου αἱρετικοῦ. Συνεπῶς δὲν ἐκφράζεται μόνον ἡ ἑνότης τῆς Μίας Ἐκκλησίας διὰ τῆς διαμνημονεύσεως στὰ ἱερὰ Δίπτυχα, ἀλλὰ καὶ ὑφίσταται, ὑπάρχει.**

Λέγεται σχετικῶς: «Ὅμως οἱ ἴδιοι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀρσενίου προσδιορίζουν μὲ ἀκρίβεια τὴν στάση τους ἰσχυριζόμενοι ὅτι οἱ διαφωνίες τους μὲ τὸν (Πατριάρχη Κπόλεως σ.σ.) Ἰωσὴφ εἶναι κάτι πολὺ μικρὸ μπροστὰ στὸ σχίσμα καὶ στὴν ἀλλοτρίωση τῆς πίστης, ποὺ ἀπειλεῖ τὴν Ἐκκλησία μετὰ τὶς ἑνωτικὲς πρωτοβουλίες τοῦ αὐτοκράτορα.

Μαρτυρία αὐτῆς τῆς θέσεως μᾶς δίνει μία ὑπέροχη ἐπιστολὴ τοῦ μοναχοῦ Καλλίστου πρὸς τὸ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Μανουὴλ Δισύπατο, ὁ ὁποῖος ἀποτελοῦσε καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς σημαντικοτέρους ὑποστηρικτὲς τοῦ Ἀρσενίου. Ρωτᾶ λοιπὸν ὁ ἐν λόγῳ μοναχός: "Οὐκοῦν δυσωποῦμεν καὶ ἱκετεύομεν, Παναγιώτατε Δέσποτα, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ εἰπὲ ἡμῖν τὸ ἀληθές· κοινωνήσωμεν τῷ κυρίῳ Ἰωσὴφ καὶ μάλιστα νῦν ἐκπεμφθέντι πρὸς ἐξορίαν διὰ τὴν ὀρθοτομίαν τῆς πίστης ἢ οὐ κοινωνήσωμεν; **Ἐκείνοις δὲ λέγομεν κοινωνεῖν ἐκτρεπομένοις πᾶσαν αἵρεσιν καὶ τὴν νῦν καινοτομουμένην ὑπόθεσιν τῆς τῶν Λατίνων κοινωνίας βδελυσσομένοις καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς πίστης εἰλικρινῶς προασπίζουσα. Τοὺς γὰρ κατά τι μιανθέντας εἰς τὴν καινοτομίαν ταύτης τῆς πίστης οὐδ' ἁλῶν καὶ τῆς κοινῆς τραπέζης κοινῆς συνδείπνους λαβεῖν ἀνεχόμεθα**". Ἡ ἐπιστολὴ γραμμένη μετὰ τὸ 1275 καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Βέκκος κατελάμβανε τὸν πατριαρχικὸ θρόνο, μεταφέρει τὸ γνήσιο προβληματισμὸ καὶ τὶς αὐθεντικὲς θέσεις τοῦ κινήματος τῶν Ἀρσενιατῶν. Βλέπε Συκουτρῆ, Περὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἀρσενιατῶν, Β', σελ. 17-27, ΕΕΒΣ ΜΗ' 1994) σ. 232 ἑ.», ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ Χ., Ἡ σύνοδος τῆς Λυών, σσ. 173-174. **Δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», δείχνοντας ἐμπράκτως αὐτὴν τὴν εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία αἱρετικοῦ κληρικοῦ.**

Ἂν λείψει τὸ θεμελιῶδες στοιχεῖο τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως τότε χάνεται ἡ ἑνότης μετὰ τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ἄμεσος λόγος γιὰ τὴν καθολικὴ εὐθύνη ποὺ ἔχει κλῆρος καὶ λαὸς γιὰ τὴν ἀναγραφὴ ὀνόματος Πατριάρχου (ἢ ἄλλου τινὸς) στὰ ἱερὰ Δίπτυχα. «Ἡ ἀναγραφὴ λοιπὸν τοῦ ὀνόματος Πατριάρχου - ἢ ἄλλου τινὸς κληρικοῦ - εἰς τὰ Δίπτυχα καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ ἐκκλ. κοινωνία ἦτο ὄχι ἁπλῆ προσωπικὴ ὑπόθεσις ἑκάστου πατριάρχου ἢ ἄλλου κληρικοῦ μόνον, ἀλλὰ καθολικὴ εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ».

Σὲ ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ τὸν τότε ὀρθόδοξο λαὸ λέγονται σχετικῶς:

Στὴν 92 ἐπιστολή του «Πρὸς Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους» τὸ φθινόπωρο τοῦ 371, λέγει: «Ἔφθασε δὲ πάντως καὶ μέχρις ὑμῶν τὰ γινόμενα ἐν ταῖς πλεῖσταις τῶν πόλεων, **ὅτι οἱ λαοὶ σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ καὶ αὐτοῖς τοῖς πρεσβύταις πρὸ τῶν τειχῶν ἐκχυθέντες ἐν τῷ ὑπαίθρῳ τελοῦσι τὰς προσευχάς, φέροντες πάσας τὰς ἐκ τοῦ ἀέρος κακοπαθείας σὺν πολλῇ τῇ μακροθυμίᾳ, τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ἀντίληψιν ἀναμένοντες»**[1065].

Στὴν 164 ἐπιστολή του «Ἀσχολίῳ Ἐπισκόπῳ Θεσσαλονίκης» τὸ 374, λέγει: «...λαοὶ τῶν εὐκτηρίων οἴκων ἐξελανθέντες ἐν τῷ ὑπαίθρῳ πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Δεσπότην τὰς χεῖρας αἴρουσι»[1066].

Στὴν 242 ἐπιστολή του «Τοῖς Δυτικοῖς» τὸ 376, λέγει: «Κεφάλαιον δὲ τοῦ κακοῦ· οἱ λαοὶ τοὺς τῶν προσευχῶν καταλιπόντες οἴκους ἐν ταῖς ἐρήμοις συνάγονται. **Θέαμα ἐλεεινόν. Γυναῖκες καὶ παιδία καὶ γέροντες καὶ οἱ ἄλλως ἀσθενεῖς ἐν ὄμβροις λαβροτάτοις καὶ νιφετοῖς καὶ ἀνέμοις καὶ παγετῷ τοῦ χειμῶνος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν θέρει ὑπὸ τὴν φλόγα τὴν τοῦ ἡλίου, ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ταλαιπωροῦντες. Καὶ ταῦτα πάσχουσι διὰ τὸ τῆς πονηρᾶς ζύμης Ἀρείου γενέσθαι μὴ καταδέχεσθαι»**[1067].

Εἶναι πράγματι συγκινητικό, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Μ. Πατήρ, ὅτι ὁ ὀρθόδοξος λαός, τότε, προτιμοῦσε νὰ προσεύχεται στὶς ἐρημιὲς τῆς ὑπαίθρου ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως· ὑπομένοντας τὸ ψῦχος, τὸ χιόνι, τὶς βροχὲς τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ τὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου τὸ

1065 ΒΕΠΕΣ55, 123 / C1, 201 / ΕΠΕ3, 88.
1066 ΒΕΠΕΣ55, 189 / C2, 99 / ΕΠΕ2, 166.
1067 ΒΕΠΕΣ55, 297 / C3, 66-68 / ΕΠΕ2, 28.

καλοκαίρι. Καὶ αὐτὸ ὄχι μόνον ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά· ἕνα μόνον ἤθελαν, νὰ μὴ κοινωνήσουν μὲ τοὺς αἱρετικούς· τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», δείχνοντας ἐμπράκτως αὐτὴν τὴν καθολικὴ εὐθύνη τοῦ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἀκρίτου αἱρετικοῦ κληρικοῦ.

Καὶ ὁ κλῆρος καὶ λαὸς τῆς Κπόλεως ἐπὶ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας συμπεριφέρθηκε κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὸν αἱρεσιάρχη Νεστόριο, (βλ.σ. 289). Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὸν λαὸ Κπόλεως καὶ ὡς πρὸς τὸν Πατριάρχη Κπόλεως Τιμόθεο ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν διάδοχό του Ἰωάννη Β (518-520), (βλ. ἀνωτέρω).

Αὐτὴν τὴν εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία αἱρετικοῦ βλέπουμε νὰ τὴν τηροῦν οἱ Ὅσιοι : Θεοδόσιος ὁ κοινοβιάρχης, Σάββας ὁ ἡγιασμένος, οἱ ὑπόλοιποι Ἡγούμενοι καὶ ὅλοι οἱ μοναχοὶ ποὺ κατοικοῦσαν στὴν ἁγία πόλη τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλη τὴν γύρω ἀπ' αὐτὴν ἔρημο καὶ τὸν Ἰορδάνη, λέγοντας στὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο Α' (491-518): «Διὰ τούτων τῶν ἁγίων τεσσάρων Συνόδων τὴν μονογενῆ καὶ ἀποστολικὴ πίστη, καθὼς πολλὲς φορὲς ἐλέχθη, ἀποδεξάμενοι ὅλοι ἐμεῖς ποὺ κατοικοῦμε στὴν ἁγία ταύτην γῆ καὶ σ' αὐτὴν τὴν πίστη σὺν Θεῷ ὄντες στηριγμένοι, μὲ κάθε ἕνα ποὺ δὲν φρονεῖ ἔτσι καὶ ποὺ δὲν πειθαρχεῖ σ' αὐτὲς (τὶς Συνόδους) κανεὶς μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἑνώσει, ἔστω καὶ ἂν μᾶς ἀναμένουν μύριοι θάνατοι»[1068]. Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ προστεθεῖ εἶναι ὅτι προτιμᾶ τὸν θάνατο ὅλος αὐτὸς ὁ χορὸς τῶν ὁσίων Πατέρων παρὰ νὰ ἑνωθεῖ κοινωνώντας μὲ αἱρετικούς. Τὴν ἴδια στάση τήρησαν καὶ ὅλοι οἱ Ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων ἐπὶ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (βλ. ὑποσ. 649), ἀλλὰ καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (βλ.σσ. 492κ.ἑ.).

Τὴν εὐθύνη τοῦ λαοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία αἱρετικοῦ κληρικοῦ βλέπουμε νὰ τὴν τηρεῖ καὶ ὁ λαὸς τῆς Κπόλεως μετὰ τὴν ψευδένωση τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας, ὡς τοῦτο περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Συλβέστρου Συροπούλου σ' ἕνα περιστατικὸ μ' ἕναν

1068 ΕΠΕΦ5, 352. «Διὰ τούτων τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων τὴν μονογενῆ καὶ ἀποστολικὴν πίστιν, καθὼς πολλάκις εἴρηται, δεξαμένων πάντων ἡμῶν τῶν τῆς ἁγίας γῆς ταύτης οἰκητόρων καὶ ἐν αὐτῇ σὺν Θεῷ ἐστηριγμένων παντὶ τῷ μὴ οὕτω φρονοῦντι καὶ ταύταις πειθαρχοῦντι οὐδεὶς ἡμᾶς καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἑνῶσαι δυνήσεται, κἂν μύριοι θάνατοι πρόκεινται».

Ἱερέα, τὸ ὁποῖο ὅμως περιστατικὸ ἐκφράζει, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, τὴν τότε γενικὴ κατάσταση.

«Ἱερεύς τις ἠθέλησεν ἰδεῖν ὅπως γίνεται ἡ τοῦ πατριάρχου πρόβλησις· ὄνομα τῷ ἱερεῖ Θεοφύλακτος. Ἐδανείσατο οὖν ἵππον (οὐδὲ γὰρ ἐκέκτητο) καὶ ἦλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ ἰδὼν τὴν πρόβλησιν, ἦλθε μεθ' ἡμῶν μέχρι καὶ τοῦ πατριαρχείου. Εἶτα ὑπέστρεψεν εἰς τὸ ἴδιον οἴκημα, καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ ἐσήμανεν (ἦν γὰρ ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀναλήψεως), καὶ οὐδεὶς ἦλθεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ· ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν ὄρθρον, καὶ οὐδεὶς ἦλθε· ἐξεδέχετο (=ἐπερίμενε) δὲ καὶ εἰς τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, ἵνα φέρῃ τις αὐτῷ λειτουργίαν, καὶ οὐκ ἔφερε· διὸ οὐδὲ ἐλειτούργησεν. Ἀγανακτήσας προσῆλθε τοῖς εἰωθόσιν (=σ' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι συνήθιζαν) ἐκκλησιάζεσθαι ἐν τῷ ναῷ καὶ ἠρώτα τίνος χάριν οὐκ ἦλθον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἑορτῆς οὔσης; Οἱ δὲ ἔλεγον αὐτῷ· Διότι ἠκολούθησας καὶ σὺ τῷ πατριάρχῃ καὶ ἐλατίνισας. Ἔλεγεν οὖν ὁ ἱερεύς. Καὶ πῶς ἐλατίνισα; ἐγὼ ἀπῆλθον ἁπλῶς ἵνα ἴδω τὴν τάξιν μόνον ἣν οὐδέποτε εἶδον, καὶ οὔτε ἐφόρεσα οὔτε ἔψαλα οὔτε τι ἱερατικὸν ἐποίησα. Πῶς οὖν ἐλατίνισα; Οἱ δὲ εἶπον· Ἀλλ' ἀνεμίχθης καὶ συνωδοιπόρεις μετὰ τῶν λατινισάντων ἔμπροσθεν τοῦ λατινόφρονος πατριάρχου καὶ ἔφθανε σοι ἡ εὐλογία αὐτοῦ. Τότε ἠγανάκτησεν, ἵνα δυσωπῇ (=καθικετεύει) αὐτοὺς μεθ' ὑποσχέσεων ἐνόρκων, ὡς οὐκέτι ἀπελεύσεται εἰς τὸν πατριάρχην ἢ εἰς τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ, καὶ μόγις ἠδυνήθη καταπεῖσαι αὐτοὺς συνέρχεσθαι πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰ οὖν ὥσπερ ἥδυσμά τι προσετέθη τοῦτο τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὖν καὶ ἐκ τούτου ἔξεστι τοῖς βουλομένοις τεκμαίρεσθαι ὁποίαν τινα διάθεσιν ἔχει Θεοῦ Χάριτι περὶ τὰ ὑγιῆ τῆς Ἐκκλησίας δόγματα ὁ χριστιανικώτατος ὅδε λαὸς καὶ ὅπως ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ τὰ νόθα τε καὶ ἀλλότρια»[1069].

Ἡ καθολικὴ εὐθύνη τοῦ λαοῦ ἀφορᾶ καὶ τὴν φύλαξη τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως: «**Ἔπειτα παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἐδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας,** ἤτοι αὐτὸς ὁ λαός, ὅστις ἐθέλει τὸ θρήσκευμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καὶ ὁμοειδὲς τῷ τῶν Πατέρων αὐτοῦ,...»[1070].

1069 LAURENT V., Les «Memories» Sylvestre Syropulos sur de concile de Florence (1438-1439), σ. 556.
1070 Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τοῦ 1848, ΔΣΜ2, 920.

«Εἰς τὸ σημεῖο τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ προστεθῇ, ὅτι ἡ "κατ' οἰκονομίαν" ἐνέργεια, ὡς καὶ πᾶσαι οἱ ἐνέργειαι τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου τῆς συνειδήσεως τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας σώματος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ τις καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκριναν καὶ κατεδίκασαν πράξεις τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου, ἐνῷ νομικῶς καὶ κανονικῶς οὐδεμίαν εἶχον πρὸς τοῦτο ἁρμοδιότητα. **Ἄλλαις λέξεσιν, ὑπεράνω τῆς ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν Ἱ. Κανόνων παρεχομένης ἁρμοδιότητος, ὑπάρχει ἡ ἠθικὴ ἁρμοδιότης τοῦ συνόλου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀδέκαστος»**[1071].

«Ὁ εὐσεβὴς λαός, κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, εἶναι ὁ ΦΡΟΥΡΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ καὶ ἔχει ὑποχρέωσιν, ὁσάκις ἀρχιερεὺς παρεκκλίνῃ ἐκ τῶν γραμμῶν τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ κηρύττῃ τι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ παραδεδεγμένα, ὁ λαὸς αὐτὸς ὄχι μόνον νὰ διαμαρτύρεται, ἀλλὰ καὶ νὰ διακόπτῃ πᾶσαν πνευματικὴν σχέσιν μετὰ τοῦ οὕτω πως παρεκτρεπομένου ἀρχιερέως»[1072].

« Ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια διαφυλάσσεται στὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὁλόκληρη. **Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ πραγματικὸς φύλακας τῆς εὐσέβειας εἶναι ὁ Λαός, δηλαδὴ τὸ ἴδιο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας** - "ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἤτοι αὐτὸς ὁ λαός", ὅπως τὸ ἐκφράζει ἡ Ἐγκύκλιος τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τοῦ 1848»[1073].

«Αἱ μονοθελητικαὶ ἐξ ἄλλου ἔριδες παρουσιάζουσι περίπτωσιν, καθ' ἥν, ἐνῷ ὡς ἤδη εἴπομεν, πάντες σχεδὸν οἱ τὴν Ἐκκλησίαν διοικοῦντες Ἐπίσκοποι ἐφαίνοντο συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μονοθελητικὴν πλάνην, τὴν σημαίαν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐβάσταζον στερρῶς δύο μοναχοί, ὁ Σωφρόνιος (τότε μοναχὸς καὶ μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων) καὶ ὁ Μάξιμος, μολονότι οὗτοι οὐδεμίαν χειροτονίαν ἱερωσύνης ἔφερον. **Τὸ παράδειγμα δὲ τοῦ μοναχοῦ Μαξίμου ἀντιταχθέντος πρὸς πάσας τὰς προδιδούσας τὴν Ὀρθοδοξίαν**

1071 ΚΟΤΣΩΝΗ Ι., Προβλήματα Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας, σ. 113.
1072 ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ Α., Πνευματικὰ σαλπίσματα ὀρθοδόξου ζωῆς καὶ ὁμολογίας, σσ. 74-82 / Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος 7 (2011), 29.
1073 ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γ., Τὸ σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ, σ. 106.

ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς καὶ διωχθέντος σκληρῶς καὶ ἀποθανόντος ἐν πλήρει χωρισμῷ καὶ ἀποσχίσει ἀπ' αὐτῶν, ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἔπειτα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὁμολογητὴς τῆς πίστεως ἅγιος, ἀποδεικνύει περιλάμπρως τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ καθήκοντα τῶν ἁπλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς προάσπισιν τῆς πίστεώς των, ὅταν ἀποδεδειγμένως αὕτη διώκεται...

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται σαφῶς, ὅτι καὶ ἐν αὐταῖς ἔτι ταῖς κατ' ἔμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος λαμβανομέναις ἀποφάσεσι καὶ διατυπώσεσιν ἐπὶ δογματικῶν ζητημάτων τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἱερῶν συνόδων τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον καὶ γενικῶς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν καταπίπτει εἰς θέσιν παθητικήν. **Οὐ μόνον διὰ τῶν προηγουμένων τῆς συγκροτήσεως τῶν συνόδων τούτων ἐκδηλώσεων αὐτοῦ διαδηλοῖ τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑστέρου διὰ τῆς ἀποδοχῆς καὶ ἐπιδοκιμασίας τῶν ἀποφάσεων τούτων ἐξαῖρον τὴν ἱερότητα καὶ τὸ θεόπνευστον τῶν συνόδων τούτων ἀποδεικνύεται ἐνεργῶς "τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τ.ἔ. ὁ λαὸς αὐτὸς φύλαξ καὶ φρουρὸς Ὀρθοδοξίας"**»[1074].

«Ἐκ τῆς σπουδαιοτάτης ὡς ἄνω περικοπῆς ἐμφαίνεται σαφέστατα, ὅτι οἱ λαϊκοὶ κέκληνται οὐ μόνον νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὴν συμφώνως τοῖς κανόσι διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. **Εἶναι δὲ χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς κρισίμους διὰ τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας στιγμάς, ὅτι ἀνάξιοι κληρικοὶ ἀνέτρεπον τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, οὓς ἀκριβῶς ἐκλήθησαν νὰ προστατεύσουν καὶ ἐφαρμόσουν, οἱ λαϊκοὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἵτινες διέσωσαν τὸ κινδυνεῦον σκάφος τῆς Ἐκκλησίας.** Τὸ λαμπρὸν παράδειγμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κπόλεως ἐπὶ Χρυσοστόμου ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς μίαν τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν σχετικῶν περιπτώσεων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Δὲν εἶναι δὲ συνεπῶς παράδοξον τὸ γεγονός, καθ' ὃ ὁ μέγας Χρυσόστομος ἀπευθυνόμενος εἰς τὸ ὑπέροχον ποίμνιόν του διεκήρυσσεν, ὅτι "χωρὶς ὑμῶν οὐδὲν ἐργάσομαι"»[1075].

«Κατὰ τὸν αὐτὸν καθηγητὴν (τὸν Κωνσταντῖνο Μουρατίδη) **οἱ λαϊκοί, "οὐδόλως σημαίνει ὅτι θὰ τυφλώττουν ἐνώπιον τῶν**

1074 ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, σσ. 148-149-150.
1075 ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ Κ., Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, σ. 219.

παρεκτρεπομένων κληρικῶν, ἀλλὰ θὰ ὑπακούουν αὐτοῖς ἐν ὅσῳ καὶ καθ' ὅσον ἐνεργοῦν ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΟΙΣ ΝΟΜΟΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ"»[1076].

«...Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῆς μεγάλης συγχύσεως τὸ θεῖον δόγμα τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκηρύχθη καὶ ἐπεβλήθη καὶ διεφυλάχθη (κατ' ἄνθρωπον ὁμιλοῦμεν) πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν διδασκομένην παρὰ ἀπὸ τὴν διδάσκουσαν Ἐκκλησίαν. Τὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων δὲν ὑπῆρξεν πιστὸν εἰς τὴν ἀποστολήν του, ἐνῷ τὸ σῶμα τῶν λαϊκῶν ὑπῆρξε πιστὸν εἰς τὸ βάπτισμά του." **Καὶ ἐκ τούτου ἄρα, φαίνεται ὅτι ἡ ὀρθόδοξος πίστις περιφρουρεῖται ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας**»[1077].

1076 ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, σ. 20.
1077 ΚΑΡΜΙΡΗ Ι., Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σσ. 471-472.

14. «Ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»[1078]

Ρίζα καὶ αἰτία τοῦ μολυσμοῦ ὡς γράφεται στὰ «Τελικὰ Συμπεράσματα» (βλ.σ. 704) ἀποτελεῖ ἡ κακοδοξία, διὰ τοῦτο ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἔθεσε (ὄχι αὐθαιρέτως) τὴν ἀξιωματικὴ ἀρχή: «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολή, ποὺ περιέχεται ἡ ἀνωτέρω ἀρχή, εἴδαμε ὅτι οἱ Πατέρες τὴν ἀποδέχθηκαν ὡς κανόνα, (βλ.σσ. 206κ.ἑ.). Ἐπαναλαμβάνουμε ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ Πατέρες: ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ἡ Σύνοδός του, ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης, ὁ Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις, ὁ μοναχὸς Ἰωσὴφ Βρυέννιος καὶ ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός. Ἐδῶ προσθέτουμε ὅτι ὁ ἅγιος Μᾶρκος τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴ τὴν διατυπώνει καὶ ὡς ἑξῆς: «**Ἅπαντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, πᾶσαι αἱ σύνοδοι καὶ πᾶσαι αἱ θεῖαι γραφαὶ φεύγειν τοὺς ἑτερόφρονας παραινοῦσι καὶ τῆς αὐτῶν κοινωνίας διΐστασθαι**»[1079]. Ὁ δὲ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἴδια αὐτὴ ἀρχὴ γράφοντας: «**αἱ δὲ σύνοδοι καὶ οἱ ἄλλοι διορίζονται, ὅτι ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτων καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας χρὴ φεύγειν**»[1080].

Θὰ δοῦμε λοιπὸν ἐνδεικτικῶς ποῦ στοὺς Πατέρες, στὴν Γραφὴ καὶ στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους διορίζεται ἡ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», ἀλλὰ καὶ παραλλήλως ποῦ στοὺς Πατέρες ἔγινε ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς.

Θὰ δοῦμε κατ' ἀρχὰς ποῦ στοὺς Πατέρες διορίζεται καὶ ἐφαρμόζεται ἡ ἀνωτέρω ἀρχή.

1078 Αὐτῶν τῶν ὁποίων ἀποστρεφόμαστε τὸ φρόνημα, ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ φύγουμε τὴν κοινωνία.
1079 ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ Τὰ εὑρισκόμενα ἅπαντα, σ. 424.
1080 PETIT L., SIDERIDES X., JUGIE M., Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου. Ἅπαντα..., τ.3, σ. 167. Ἡ συνάφεια αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος εἶναι ἡ ἑξῆς: «Οὐδὲ νομίζω ἐγὼ μικρόν τι τὸ τοῦ πάπα ἢ τινος ἐπισκόπου μνημόσυνον, ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ τῶν ὁμοδόξων κοινωνία καὶ ἡ τελεία ὑποταγὴ πρὸς τοὺς γνησίους ποιμένας ἡ διὰ τοῦ μνημοσύνου ἐστὶν» καὶ στὴν συνέχεια ἐπιφέρει ὁ ἱερὸς Πατὴρ τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα.

Ὁ Μ. Ἀντώνιος τήρησε τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἀπὸ τοὺς Ἀρειανοὺς καὶ ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴ στοὺς μοναχοὺς νὰ τηρήσουν αὐτὴν τὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ παραμείνουν καθαροί, (βλ.σσ. 40κ.ἑ.).

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἔκανε ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς[1081], διορίζοντας στὸν τόμο πρὸς Ἀντιοχεῖς ὡς πρὸς αὐτοὺς ποὺ γίνονται κοινωνικοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, (βλ. ὑποσ. 409). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν κοινώνησε μὲ τὸν ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο Λεόντιο Ἀντιοχείας καὶ ἐπὶ πλέον ζήτησε ναὸ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους τῆς Ἀντιοχείας διότι δὲν κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Ἀρειανούς, ἐφαρμόζοντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 872).

Οἱ Ταβεννησιῶτες μοναχοὶ (καὶ πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μοναχοὺς καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος Ἡγιασμένος καὶ ὅλοι οἱ τότε μοναχοὶ-ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου), τήρησαν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν»,(βλ.σσ. 213κ.ἑ.).

Οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς Ἀντιοχείας τοῦ ἁγίου Μελετίου (Ἀντιοχείας), μὲ ἡγέτες τοὺς δύο ἀσκητὲς τότε Φλαβιανὸ καὶ Διόδωρο, διέκοψαν τὴν κοινωνία τοῦ Ἐπισκόπου Λεοντίου μόλις ἀντιλήφθηκαν ὅτι εἶναι αἱρετικὸς τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 872).

Ἡ Δύση μὲ τὴν Ἀνατολὴ μέχρι τὴν Σαρδικὴ σύνοδο (343) εὑρίσκοντο σὲ κοινωνία διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι φρονοῦσαν παραπλησίως· μετὰ τὴν σύνοδο ἡ Δύση ἀντιλήφθηκε ὅτι πρόκειται περὶ αἱρετικῶν καὶ διέκοψε κάθε κοινωνία μαζί τους τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 872).

Ὁ Μ. Βασίλειος διέκοψε τὴν κοινωνία τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας μόλις ἀντιλήφθηκε ὅτι εἶναι αἱρετικὸς διότι ἦταν διπρόσωπος ὁ Εὐστάθιος. Δὲν εἶχε κοινωνικὸ τὸν Ἀπολινάριο Λαοδικείας, τοὺς

1081 «Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἱ. Πατέρας (ὁ Μ. Ἀθανάσιος) θεωρεῖ ἐπικίνδυνη κάθε συνάφεια μὲ περιβάλλον, ποὺ ἔχει μολυνθεῖ ἀπὸ τὴν αἱρετικὴ πλάνη. **Ἡ ἀποφυγὴ κάθε εἴδους κοινωνίας μὲ τοὺς αἱρετικοὺς εἶναι ἐπιβεβλημένη. "...Καὶ μάλιστα ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν"**», ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ, Ἡ αἵρεση καὶ ἡ ἀντιμετώπισή της (μὲ βάση τοὺς λόγους «κατὰ Ἀρειανῶν» τοῦ Μ. Ἀθανασίου), σ. 203.

Πνευματομάχους καὶ τοὺς ἄλλους Ἀρειανούς, (βλ.σσ. 605κ.ἑ.). Πολλοὶ Πατέρες γράφουν ὅτι τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» τὴν διόρισε ὁ Μ. Βασίλειος, (βλ.σσ. 209κ.ἑ., 619).

Ὁ ὅσιος Ἐφραὶμ ὁ Σύρος διορίζει καὶ αὐτὸς τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴ γράφοντας: «Τοὺς αἱρεσιῶτας, ὡς βλασφήμους καὶ τοῦ Θεοῦ ἐχθρούς, ἡ Γραφὴ οὐκ ὠνόμασεν ἀνθρώπους, ἀλλὰ κύνας καὶ λύκους καὶ χοίρους καὶ ἀντιχρίστους, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος· Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ (Ματθ. 7, 6), καὶ Ἰωάννης λέγει ὅτι ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασι (Α' Ἰωαν. 2, 18). Τούτους οὖν οὐ χρὴ ἀγαπᾶν, οὐδὲ συνδυάζειν, οὐδὲ συνεύχεσθαι, οὐδὲ συνεσθίειν, οὐδὲ λαμβάνειν εἰς οἶκον, οὐδὲ χαίρειν αὐτοῖς, ἵνα μὴ τῶν πονηρῶν ἔργων αὐτῶν κοινωνήσωμεν»[1082].

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ αὐτὸς διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ὡς τὸν ἑρμηνεύει ὁ Ἰωσὴφ Βρυέννιος, (βλ. ὑποσ. 416) καὶ τὴν ἐφαρμόζει ὁ ἴδιος στὴν πράξη ἀλλὰ καὶ διορίζοντας σὲ ἐπιστολή του ὡς πρὸς τὸ ποιοὶ γίνονται κοινωνικοὶ ἀπὸ τοὺς Ὀρθοδόξους, (βλ. ὑποσ. 501).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ αὐτὸς διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ὡς τὸν ἑρμηνεύουν ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, (βλ.σ. 376), ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως (βλ.σ. 50) καὶ ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης (βλ.σ. 665).

Ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία βιώνει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 215-216).

Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου καὶ αὐτὸς ἐντέλλεται σὲ μοναχοὺς διαφόρων μοναστηρίων νὰ τηρήσουν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». «Ὁ Ἐπιφάνιος, καταφυγὼν εἰς τὸ ἐν Παλαιστίνῃ μοναστήριον αὐτοῦ, ἔγραψεν ἐπιστολὰς εἰς διάφορα μοναστήρια, παρακινῶν αὐτὰ νὰ διακόψωσι τὴν μετὰ τοῦ Ἰωάννου (Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων 386-417) ἐπικοινωνίαν, ὡς αἱρετικοῦ»[1083].

1082 ΕΦΡΑΙΜ ΣΥΡΟΥ, Ἀποκρίσεις, τ. 2, ἐπιμ. Κ. Γ. Φραντζολᾶ, Θεσσαλονίκη 1995, σσ. 234-235 / ΓΙΑΓΚΟΥ Θ., ἡ συμπροσευχὴ μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, ἐντὸς τοῦ, Ὀρθόδοξη Θεολογία καὶ οἰκουμενικὸς διάλογος, σ. 144.

1083 ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, σ. 206.

Οἱ Κπολῖτες διέκοψαν τὴν κοινωνία τοῦ Νεστορίου ἀμέσως μόλις ἀντιλήφθηκαν ὅτι εἶναι αἱρετικός. Ὁ ἅγιος Κύριλλος γράφει περὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος «οὐ γὰρ ἤθελον ἔτι κοινωνεῖν αὐτοῖς τοιαῦτα φρονοῦσιν» (βλ.σ. 61), δηλαδὴ οἱ Κπολῖτες τήρησαν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ διέκοψαν τότε τὴν κοινωνία ἦταν καὶ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος, (βλ.σσ. 293κ.έ.).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ αὐτὸς τήρησε τὴν ἴδια ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» διακόπτοντας τὴν κοινωνία τοῦ Ἱερέως Βαλερίου, ποὺ ὁ ἴδιος χειροτόνησε, ὅταν ἐνημερώθηκε ὅτι ἦταν αἱρετικὸς καὶ μὲ ὅλους τοὺς ὁμόφρονές του, (βλ.σσ. 289-290, ἀκόμη βλ. τὸ γιατὶ ἄργησε νὰ διακόψει μὲ τὸν Νεστόριο, ὡς ὁ ἴδιος γράφει, σσ. 290-291).

Ὁ ἅγιος Λέων Πάπας τῆς Ρώμης μετὰ τὴν Ληστρικὴ σύνοδο διέκοψε τὴν κοινωνία καὶ μὲ τὸν Διόσκορο Ἀλεξανδρείας καὶ μὲ τὸν Ἰουβενάλιο Ἱεροσολύμων τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». (Γιὰ τὸν Διόσκορο βλ. σ. 453, γιὰ τὸν Ἰουβενάλιο «ὁ πάπας Λέων τὸν διέγραψε τῶν Διπτύχων»)[1084].

Ὁ ὀρθόδοξος Πατριάρχης Κπόλεως Εὐφήμιος (489-495) ὁ ἴδιος διὰ τῶν χειρῶν του διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Πέτρου Μογγοῦ τῶν Διπτύχων τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως, διότι ἐκεῖνος ἀναθεμάτιζε τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο[1085]. Ἀλλὰ καὶ τὸν διάδοχο τοῦ Πέτρου Μογγοῦ Ἀθανάσιον Β' (490-497) δὲν τὸν δέχθηκε σὲ κοινωνία, διότι ἀποδέχθηκε τὸ «ἑνωτικὸ» τοῦ Ζήνωνος μὲ μονοφυσιτικὴ ἑρμηνεία καὶ ἀνέγραψε ὁ Ἀθανάσιος τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου Μογγοῦ στὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, (βλ. σσ. 668-669).

Ὁ διάδοχος στὸν θρόνο Κπόλεως ἅγιος Μακεδόνιος (490-497) δὲν δέχθηκε σὲ κοινωνία, ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεως, τοὺς Πατριάρχες Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιο Β', Ἰωάννη Β' (497-505) καὶ Ἰωάννη Γ' (505-516) καὶ δὲν ἀνέγραψε τὰ ὀνόματά τους στὰ ἱερὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. σ. 669).

1084 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., *Ἑλληνικὴ πατρολογία*, τ. 4, σ. 560.
1085 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ. 4, σ. 554.

Ὁ ὀρθόδοξος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἠλίας (494-516) δὲν δέχθηκε σὲ κοινωνία τὸν Πατριάρχη Ἀντιοχείας Παλλάδιο (488-498) διότι ἑρμήνευε τὸ «ἑνωτικὸν» τοῦ Ζήνωνος μὲ μονοφυσιτικὴ ἑρμηνεία καὶ δὲν ἀνέγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ στὰ Δίπτυχα τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων. Τὸ ἴδιο ἔπραξε καὶ γιὰ τὸν μονοφυσίτη Πατριάρχη Ἀντιοχείας Σεβῆρο πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σ. 669 καὶ ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τοῦ Σεβήρου βλ. ὑποσ. 744).

Ὁ ὀρθόδοξος Πατριάρχης Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς Β' (498-518) ὑπέγραψε μὲν τὸ «ἑνωτικὸν» τοῦ Ζήνωνος ἀλλὰ δίδοντας ὀρθόδοξη ἑρμηνεία, ἀλλὰ δὲν δέχθηκε σὲ κοινωνία τὸν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Ἰωάννη Γ' (βλ. ἀνωτέρω) ἐξ αἰτίας τῆς αἱρέσεώς του καὶ δὲν τὸν ἀνέγραψε στὰ ἱερὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, (βλ.σ. 669).

Οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς Δαλμάτου δὲν κοινωνοῦσαν μὲ τὸν Πατριάρχη Κπόλεως Μακεδόνιο διότι τὸν θεωροῦσαν ὡς αἱρετικό· ὅταν τοὺς ὁμολόγησε ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος τότε συλλειτούργησαν μαζί του, (βλ. ὑποσ. 1064).

Ὅταν ὁ μονοφυσίτης Πατριάρχης Κπόλεως Τιμόθεος (511-518) προσπάθησε νὰ ἀναγράψει τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Σεβήρου στὰ ἱερὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως τὸν ἐμπόδισε ὁ λαός. Τὸν δὲ Σεβῆρο ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπέφευγαν τὴν κοινωνία του, πρὶν ἀπὸ τὴν καθαίρεσή του, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. σ. 669 καὶ ὡς πρὸς τὴν καθαίρεση τοῦ Σεβήρου βλ. ἀνωτέρω).

Ὅταν αὐτὸς ὁ Τιμόθεος μετέβη στὴν μονὴ τῶν Στουδίου γιὰ νὰ προχειρίσει κάποιον ὑποψήφιο σὲ ἡγούμενο, ὁ μέλλων προχειρίζεσθαι ἀρνήθηκε διότι ὁ Τιμόθεος ἀναθεμάτιζε τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ὅταν ὁ Τιμόθεος ἀναθεμάτισε ὅσους δὲν ἀποδέχονται τὴν Σύνοδο, τότε συμφώνησε ὁ ὑποψήφιος νὰ τελεσθεῖ ἡ χειροτονία. Δηλαδὴ ὁ ὑποψήφιος τήρησε τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 1064).

Ὁ λαὸς τῆς Κπόλεως δὲν κοινώνησε μὲ τὸν Τιμόθεο καὶ μὲ τὸν διάδοχό του στὸν θρόνο Κπόλεως Ἰωάννη Β' (518-520), κοινώνησε μόνον ἐφ' ὅσον ἀναθεμάτισε τὸν Σεβῆρο καὶ τὸν ἐξέβαλε τῶν ἱερῶν Διπτύχων καὶ ἐνέταξε τὶς τέσσερις Οἰκουμενικὲς Συνόδους, τηρώ-

ντας ὁ λαὸς τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 669-670).

Ὅλοι οἱ μοναχοὶ τῆς ἁγίας γῆς μὲ ἡγέτες τοὺς ὁσίους Ἀρχιμανδρῖτες Θεοδόσιο τὸν κοινοβιάρχη καὶ Σάββα τὸν ἡγιασμένο ὁμολογοῦν μὲ παρρησία πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο Α′ (491-518) ὅτι προτιμοῦν τὸν θάνατο παρὰ νὰ ἑνωθοῦν κοινωνώντας μὲ ἑτεροδόξο, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σ. 674).

Οἱ Ὀρθόδοξοι τῆς τότε ἐποχῆς ὅσους δὲν ἀπεδέχοντο τὴν Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο δὲν τοὺς εἶχαν κοινωνικούς. «καὶ κοινωνεῖν παντελῶς οὐκ ἠνείχοντο τοῖς μὴ δεχομένοις παρ′ αὐτῆς (τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς σ.σ.) τὰ ἐκτιθεμένα»[1086] τηρώντας οἱ Ὀρθόδοξοι τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Ἀγαπητὸς τὸ 536 μετέβη στὴν Κπολη καὶ ἐνῶ εἶχε ἐνημερωθεῖ περὶ τοῦ Ἀνθίμου Κπόλεως ὅτι «ἀπέρριπτε τὴν περὶ δύο φύσεων διδασκαλίαν» δὲν ἦλθε σὲ ἐπικοινωνία μαζί του πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του. «Ὁ Ἀγαπητός, θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δὲν ἐκοινώνησε τῷ Ἀνθίμῳ»[1087]. «...ὅταν ἔφθασεν εἰς αὐτὴν (ὁ Πάπας Ἀγαπητὸς στὴν Κπολη) τῇ συνοδείᾳ πέντε ἐπισκόπων, δὲν ἦλθεν εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Ἄνθιμον καὶ ἐκινήθη πρὸς ἀπομάκρυνσίν του»[1088].

Οἱ Πατέρες τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Βιγιλίου τῶν ἱερῶν Διπτύχων, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγοῦν τὸ γιατί, (βλ.σ. 181).

Ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ αὐτὸς διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 45-46, 216-217).

Ὁ ὅσιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς τήρησε αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 321κ.ἑ.).

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς διορίζει καὶ αὐτὸς τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 182κ.ἑ.).

1086 Εὐαγρίου Ἐκκλησ. Ἱστορία PG86B, 2657.
1087 ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ, Μελέτη ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ σχίσματος ,τ.1, σ.158.
1088 ΧΡΗΣΤΟΥ Π., ἔνθ.ἀν., τ. 5, σ. 31.

Ὁ ὅσιος Στέφανος ὁ νέος συμβουλεύει καὶ αὐτὸς σὲ μοναχοὺς («μοναστῶν λογάδες») νὰ τηρήσουν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἀπὸ τοὺς Εἰκονομάχους, δηλαδὴ ἀπὸ ἀκαθαιρέτους αἱρετικούς,, φεύγοντας οἱ μοναχοὶ σὲ περιοχὲς ποὺ δὲν ὑπῆρχαν αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ καὶ μάλιστα σ′ ἐκείνη τὴν συνάφεια μνημονεύει καὶ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό[1089]· ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος πολὺ περισσότερο τήρησε τὴν ἀνωτέρω ἀρχή, (βλ. ὑποσ. 756).

Ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητὴς Πατριάρχης Κπόλεως ἐντέλλεται νὰ τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» στοὺς Ὀρθοδόξους, ὥστε νὰ μὴν ἔχουν κοινωνικοὺς τοὺς ἀκατακρίτους αἱρετικούς, (βλ.σσ. 217-218).

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης διορίζει καὶ αὐτὸς ἀλλὰ καὶ βιώνει αὐτὴν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 375-376).

Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ Ἡγούμενοι τῆς τότε ἐποχῆς (ἐπὶ ὁσίου Θεοδώρου Στουδίτου) ἀποστέλλουν ἐπιστολὴ στὸν αὐτοκράτορα Λέοντα Ε′ τὸν Ἀρμένιο (813-820) πρὸ τῆς εἰκονομαχικῆς συνόδου (Ἀπρίλιος 815) καὶ ὁμολογοῦν μὲ παρρησία ὅτι προτιμοῦν τὸν θάνατο παρὰ νὰ μὴ τηρήσουν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 649).

Οἱ ὅσιοι Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης, οἱ Γραπτοί, προτιμοῦν τὸν θάνατο παρὰ νὰ μολυνθοῦν τῆς κοινωνίας τῶν ἀκαθαιρέτων Εἰκο-

1089 «Ταῦτα τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ τῶν μοναστῶν συστήματι καθομιλήσας ὁ παμμάκαρ Πατὴρ ἡμῶν Στέφανος, καὶ πάντων δακρυῤῥοούντων καὶ στερνοτυπτούντων, ἐκ βάθους στενάξας ὁ Πατὴρ εἶπεν· Τριῶν ὄντων τῶν καθ′ ἡμᾶς μερῶν τῶν μὴ κοινωνησάντων ταύτῃ τῇ μιαρᾷ αἱρέσει, τούτοις προστρέχειν ὑμῖν συμβουλεύω. Οὐ γὰρ ὑπολέλειπται ἄλλος τις τόπος, ὅστις ἐστὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ δράκοντος, μὴ πειθαρχήσας αὐτοῦ τῇ κενοφωνίᾳ». Καὶ ἀφοῦ ὁ Ὅσιος λέγει περὶ αὐτὰ τὰ μέρη καταλήγει: «Τί δε χρὴ λέγειν περὶ τῶν προέδρων τοῦ τε Ρώμης καὶ Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας, οἵτινες οὐ μόνον ἀπεβδελύξαντο καὶ ἀνεθεμάτισαν τὸ μυσαρὸν τῶν Εἰκονοκαυστῶν δόγμα, ἀλλὰ καὶ ἐπιστολαῖς στηλιτευτικαῖς οὐκ ἐπαύσατο καθυβρίζοντες τὸν πρὸς τοῦτο ἐπινεύσαντα ἀσεβῆ βασιλέα, ἀποστάτην καὶ αἱρεσιάρχην αὐτὸν ἀποκαλοῦντες ἐν οἷς καὶ ὁ τιμιώτατος καὶ σοφώτατος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς πρεσβύτερος, ὁ παρὰ τοῦ τυράννου τούτου Μανσοὺρ ἐπονομασθείς, παρ′ ἡμῖν δὲ ὅσιος καὶ θεοφόρος,...», PG100, 1117-1120.

νομάχων, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 48-49).

Ὁ Μ. Ἰωαννίκιος προτρέπει τὸν ὅσιο Μεθόδιο Πατριάρχη Κπόλεως τὸν Ὁμολογητὴ (842-846) νὰ τηρήσει αὐτὴν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», ὁ ὁποῖος καὶ τὴν τήρησε, (βλ. ὑποσ. 426).

Τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς διέκοψαν τὴν κοινωνία τοῦ Πάπα Ρώμης Σεργίου Δ΄ (1009-1012) τὸ 1009 γιὰ τὸ Filioque, τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 424-425).

Ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ Πατριάρχης Κπόλεως καὶ ἡ σύνοδός του παραθέτουν αὐτούσιο τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν πρὸς «Μονάζοντας» ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου (σ' αὐτὸν τὸν Ἅγιο τὴν καταλογίζουν), διορίζοντας καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 179).

Οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἐπὶ Βέκκου ὁμιλοῦν γιὰ μολυσμὸ ἐκ τῆς διαμνημονεύσεως ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ στὸν ὀρθόδοξο ποὺ τὸν μνημονεύει· ἐπικαλούμενοι ἀπόσπασμα τοῦ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, διορίζοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 185κ.ἑ.).

Ὁ ὅσιος Μελέτιος ὁ Γαλησιώτης τηρεῖ καὶ διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 50, 177-178, 211).

Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κπόλεως τηρεῖ τὴν ἴδια ἀρχή, (βλ. ὑποσ. 427).

Ἀρσενιάτης μοναχὸς σὲ ἐπιστολή του ὑποστηρίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ. ὑποσ. 1064).

Εἴκοσι Λογάδες τοῦ Ἁγίου Ὄρους – καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς ὅλο τὸ Ἅγιον Ὄρος – καὶ ἕνας Ἐπίσκοπος, ὑπογράφουν τὸν Ἁγιορειτικὸ Τόμο τηρώντας τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 492κ.ἑ.).

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τηρεῖ καὶ διορίζει τὴν ἴδια ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 497-498).

Ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης διορίζει καὶ αὐτὸς τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατί, (βλ.σσ. 192κ.ἑ., 228-229).

Ὁ Ἱερομ.-κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρις διορίζει καὶ αὐτὸς «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν», (βλ.σσ. 51, 211).

Ὁ σοφὸς μοναχὸς Ἰωσὴφ Βρυέννιος διορίζει καὶ αὐτὸς τὴν ἴδια ἀρχὴ καταχωρώντας την στὸν Μ. Βασίλειο, ἀλλὰ καὶ ἀλλοῦ γράφει: «ἀλλ' οὐδεὶς ὀρθοδόξων ἐστίν, ὃς τὸν μὴ αἱρούμενον ἀποστῆναι τῆς πλάνης εἰς ἑαυτοῦ κοινωνίαν αἱρήσεται»[1090].

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, τὸν εἴδαμε ἀνωτέρω διορίζοντας τὴν ἴδια ἀρχή, (βλ. ἀνωτέρω).

Ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος τὸ ἴδιο, (βλ. ἀνωτέρω).

Ὁ ἱερὸς Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ αὐτὸς διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἐπανεκδίδοντας σύγγραμα τοῦ Ἱερομ.-κανονολόγου Ματθαίου Βλαστάρεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», (βλ.σσ. 51, 222-223 καὶ ὑποσ. 417).

Καὶ τέλος ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ αὐτὸς διορίζει τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ἐπαναλαμβάνοντας ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, (βλ. ὑποσ. 35). Ἄλλωστε ὁ Ὅσιος δὲν θὰ μποροῦσε παρὰ νὰ ἀκολουθήσει τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, ὡς διδασκαλία καὶ ὡς πράξη, ὅλων τῶν αἰώνων.

Θὰ δοῦμε ἐνδεικτικῶς ποῦ ἡ Γραφὴ παραινεῖ τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» στοὺς Ὀρθοδόξους κατὰ τὸν ἅγιο Μᾶρκο τὸν Εὐγενικό.

«ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω», (Γαλ. 1, 8).

«εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέ-

1090 ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ Ι., Τὰ εὑρεθέντα, τ. 2, σ. 12.

γων αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς», (Β′ Ἰωαν. 10, 11).

«στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν», (Β′ Θεσ. 3, 6).

«Μὴ γίνεσθαι ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσιν ναῷ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων... διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθαι, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς», (Β′ Κορ. 6, 14-17).

«νῦν δὲ ἔγγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοίδορος ἢ μέθυσος ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν», (Α′ Κορ. 5, 11).

Ἡ ἐπιλογὴ καὶ παράθεση αὐτῶν τῶν χωρίων δὲν ἔγινε τυχαίως διότι τὰ ἐπικαλοῦνται οἱ Πατέρες πρὸς διακοπὴ κοινωνίας τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν.

Θὰ δοῦμε ἐνδεικτικῶς κάποια ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ποῦ διορίζουν ἢ ἐφαρμόζουν τὴν ἀνωτέρω ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν» ὡς γράφουν ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος:

Θ′ Οἰκουμενικῆς

«Ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ἁπάντων τὰ αὐτά ποτε φωραθείη ἢ φρονῶν ἢ λέγων ἢ συγγραφόμενος κατὰ τοῦ ἱερωτάτου Θεσσαλονίκης, μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ἱερῶν θεολόγων καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, τὰ αὐτὰ κατ' αὐτοῦ ψηφιζόμεθα καὶ τῇ αὐτῇ καταδίκῃ καθυποβάλλομεν, εἴτε τῶν ἱερωμένων εἴη τις, εἴτε τῶν λαϊκῶν»[1091].

Βοηθητικὰ καταχωροῦμε ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Τόμου τῆς Συνόδου 1347: «Καθάπερ γὰρ ἡ καταψηφισαμένη τοῦ Ἀρείου σεπτοτάτη σύνοδος καὶ τοὺς ὕστερον ἀναφανέντας ὁμολόγους ἐκείνῳ συγκαταδικάζει πάντας, οὕτω καὶ ἡ τὸν Βαρλαὰμ καταδικάσασα ψῆφος τοὺς

1091 ΔΣΘ2, 271 / ΔΣΜ1, 405.

τὰ Βαρλαὰμ ὁτεδήποτε φρονοῦντάς τε καὶ φρονήσοντας καταδικάζει»[1092].

Κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς, ὁποιοσδήποτε ἀπὸ ὅλους – ποὺ σημαίνει καὶ ἐκ τῶν ἐντὸς Ἐκκλησίας - ἀποδειχθεῖ ἢ νὰ φρονεῖ ἢ νὰ λέγει ἢ νὰ συγγράφει κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ καθυποβάλλεται στὴν ἴδια καταδίκη, (βλ. περὶ αὐτῆς τῆς καταδίκης ΔΣΘ2, 270). Καὶ κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Συνόδου 1347, ὅσοι φρονοῦν ἢ θὰ φρονήσουν τὰ φρονήματα τοῦ Βαρλαὰμ τοὺς καταδικάζουν, διορίζοντας ἔτσι οἱ δύο αὐτὲς Σύνοδοι τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Η′ Οἰκουμενικῆς

«οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω πιστεύομεν, ἐν ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως κραταιούμεθα. τοὺς οὕτω φρονοῦντας διδασκάλους καὶ πατέρας ἀνακηρύττομεν. τοὺς παρὰ ταῦτά τι φρονοῦντας ὡς ἐχθροὺς Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας ἡγούμεθα. εἴ τις παρὰ τοῦτο τὸ ἱερὸν σύμβολον τολμήσειε ἕτερον ἀναγράψαι, ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, καὶ ὅρον ὀνομάσαι ἀποθρασυνθείη, κατάκριτος καὶ πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀπόβλητος ...εἴ τις τοίνυν εἰς τοῦτο ἀπονοίας ἐλάσας τολμήσειεν, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον, καὶ ὅρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην ἢ ὑφαίρεσιν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον μεγάλης συνόδου ποιῆσαν, ἀνάθεμα ἔστω»[1093].

Κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Η′ Οἰκουμενικῆς, ὅποιος στὸ ἱερὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως προσθέσει ἢ ἀφαιρέσει, εἶναι κατάκριτος καὶ ἀπόβλητος ἀπὸ κάθε χριστιανικὴ ὁμολογία καὶ πρέπει νὰ ἀναθεματίζεται, διορίζοντας ἔτσι ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Ζ′ Οἰκουμενικῆς

Στὸν Ὅρο τῆς Πίστεώς Της: «Τοὺς οὖν τολμῶντας ἑτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν, ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς τὰς

1092 ΔΣΘ2, 215 / ΔΣΜ1, 368.
1093 ΣΜΠ3, 973 / MCC17α, 520-521.

ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν... ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικοὺς καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκοὺς τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι»[1094]. Καὶ κατωτέρω: «οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν· οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες πόῤῥω τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν»[1095].

Κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς ὅσοι τολμοῦν νὰ φρονοῦν ἢ νὰ διδάσκουν διαφορετικὰ ἀπὸ τὶς ἕξι Οἰκουμενικὲς Συνόδους, κληρικοὶ μὲν νὰ καθαιροῦνται, μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζονται, διορίζοντας ἔτσι ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς

«Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν... εἰς μέσον ἐλθόντων τῶν τε γενομένων δογματικῶν ἐπιστολῶν τε καὶ συγγραμμάτων ἀπό τε Πύῤῥου, Παύλου, καὶ Πέτρου, τῶν γενομένων πατριαρχῶν τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως, καὶ Θεοδώρου ἐπισκόπου τῆς Φαράν, καὶ Κύρου τοῦ γενομένου πάπα Ἀλεξανδρείας, καὶ εἰς ἐπήκοον ἡμῶν... ὡς καλῶς καὶ δικαίως ἤδη τούτους ἀπεβάλετο Ἀγάθων ὁ ἁγιώτατος τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπας διὰ τῆς παρ᾿ αὐτοῦ πρὸς τὸν εὐσεβέστατον, καὶ καλλίνικον ἡμῶν βασιλέα γενομένης ἀναφορᾶς. συνῳδὰ δὲ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς, ὡς τἀναντία τῆς ὀρθῆς πίστεως φρονήσαντας, τούτους ἀποβληθῆναι ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων, καὶ ἀναθέματι καθυποβληθῆναι ἐκκρίναμεν...»[1096].

Οἱ Πατέρες τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς ἐξέβαλαν τῶν ἱερῶν Διπτύχων καὶ ἀναθεμάτισαν τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ φρόνησαν ἀντιθέτως τῆς ὀρθῆς πίστεως, τηρώντας ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Δ΄ Οἰκουμενικῆς

«Πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· τὸ δόγμα Εὐτυχέως διὰ τί οὐκ ἀναθεματίσαν» (οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι, κατόπιν βεβαίως τὸ ἀναθεμάτισαν ἀλλὰ δὲν ὑπέγραφαν τὴν ἐπιστολὴ τοῦ

1094 ΣΜΠ3, 874 / MCC13,380 / ACOZ΄ 2-3-3, 828.
1095 ΣΜΠ3, 878 / MCC13, 397 / ACOZ΄ 2-3-3, 852.
1096 ΣΜΠ3, 634 / MCC11, 573.

ἁγίου Πάπα Λέοντος χωρὶς τὴν γνώμη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τους ποὺ μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Διοσκόρου δὲν χειροτονήθηκε ἄλλος στὴν θέση του σ.σ.). Καὶ κατωτέρω: «Φώτιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Τύρου εἶπε πῶς τὴν χειροτονίαν ἐπιχειροῦσι ποιῆσαι, ἕτερα φρονοῦντες τῇ οἰκουμενικῇ ταύτῃ συνόδῳ; εἰ τοίνυν φρονοῦσιν ὀρθῶς, δειξάτωσαν τὸν ἑαυτῶν σκοπὸν τὸν περὶ τὴν πίστιν, καὶ δεξάσθωσαν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λέοντος· εἰ δὲ μὴ βούλονται ἀκοινώνητοί εἰσιν· οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν. τοῦτο πάντες λέγομεν, πάντες οὕτω φρονοῦμεν»[1097].

Κατὰ τὸν Ἐπίσκοπο Τύρου Φώτιο, ἐὰν δὲν φρονοῦσαν ὀρθῶς οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι δὲν θὰ συνέχιζαν νὰ εἶναι κοινωνικοὶ ὑπὸ τῆς Συνόδου, ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἀπὸ τὴν συνέχεια τῶν πρακτικῶν ὅτι αὐτὸ ἀποτελοῦσε καὶ δική της θέση· θέλοντας νὰ τηρήσει ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Στὴν συνέχεια πείσθηκε ἡ Σύνοδος ὅτι δὲν φρονοῦσαν κακοδόξως οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι καὶ τοὺς ἔδωσε τὸν χρόνο νὰ ἐκλεγεῖ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

Γ΄ Οἰκουμενικῆς

«...Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖέν τινες, εἴτε Ἐπίσκοποι, εἴτε Κληρικοί, εἴτε Λαϊκοί, ἢ φρονοῦντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προσκομισθείσῃ ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ Πρεσβυτέρου περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ γοῦν τὰ μιαρὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἃ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὥστε δηλονότι, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριοῦσθαι τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθῃρημένος, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ Κλήρου. Εἰ δὲ Λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματιζέσθω καθ᾿ ἃ εἴρηται»[1098].

Οἱ Πατέρες τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς προστάζουν ὅτι, ὅποιοι κληρικοὶ ἢ λαϊκοὶ ἀποδειχθεῖ ὅτι φρονοῦν ἢ διδάσκουν τὰ δόγματα τοῦ Χαρισίου ἢ τοῦ Νεστορίου καθαιροῦνται ἢ ἀφορίζονται. Καὶ στὸν 1ο ἱερὸ Κανόνα τους οἱ ἴδιοι αὐτοὶ Πατέρες ἐντέλλονται, ὅτι ἐὰν κάποιος Μητροπολίτης φρόνησε ἢ φρονήσει τὰ φρονήματα τοῦ Κε-

1097 ΣΜΠ2, 143 / MCC7, 52-56 / ACO 2-1-2, 111-112.
1098 7ος Ἱερὸς Κανόνας Γ΄ Οἰκουμενικῆς, Πηδάλιον 173 / ΡΠΣ2, 201 / ΚΙΚ, 72.

λεστίου ἐκβάλλεται τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ὑπάρχει ἀνενέργητος, (βλ.σ. 54). Διορίζοντας ἔτσι ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Β΄ Οἰκουμενικῆς

«Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἱρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν... καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρονοῦσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία...»[1099].

Οἱ Πατέρες τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς προστάζουν ὅτι, δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀναθεματίσει ὁ πρώην αἱρετικὸς μόνον τὴν αἵρεση ποὺ πρέσβευε προηγουμένως, ἀλλ΄ ὅλες τὶς αἱρέσεις, γιὰ νὰ γίνει δεκτὸς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἢ ὡς γράφει ὁ ὅσιος Νικόδημος στὴν ἑρμηνεία αὐτοῦ τοῦ Κανόνος: «ἀναθεματίζουσαν καὶ τὴν ἐδικήν των, καὶ κάθε ἄλλην ἀκόμη αἵρεσιν ὅπου δὲν φρονεῖ καθὼς φρονεῖ ἡ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία...», διορίζοντας ἔτσι ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Α΄ Οἰκουμενικῆς

«Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ, καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ... Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται, καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας δόγμασι... ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας...»[1100].

Οἱ Πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς προστάζουν ὅτι, οἱ σχισματικοὶ Καθαροὶ πρέπει νὰ συμφωνήσουν σὲ ὅλα τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὰ ἀκολουθήσουν γιὰ νὰ γίνουν ἀποδεκτοὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκκλησίας, διορίζοντας ἔτσι ἡ Σύνοδος τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ

1099 7^{ος} Ἱερὸς Κανόνας Γ΄ Οἰκουμενικῆς, Πηδάλιον 163 / ΡΠΣ2, 187 / ΚΙΚ, 66-68.
1100 8ος Ἱερὸς Κανόνας Α΄ Οἰκουμενικῆς, Πηδάλιον 133 / ΡΠΣ2, 133 / ΚΙΚ, 54.

φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν».

Ε΄ Οἰκουμενικῆς

«Καὶ τί τάχα θὰ εἴπουν εἰς τὸν Ἀπόστολον, ὅστις λέγει: "αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος".

Μὲ αὐτὰ εἶναι σύμφωνα καὶ ὅσα ἔγραψεν ὁ ἁγίας μνήμης Κύριλλος εἰς τὰ κατὰ Θεοδώρου βιβλία του, ὅπου λέγει τὰ ἑξῆς: "φευκτέοι οἱ τοῖς οὕτω χείροσι πταίσμασι κρατούμενοι εἴτε ἐν τοῖς ζῶσίν εἰσιν εἴτε μή· ἀπὸ γὰρ τοῦ βλάπτοντος φεύγειν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ μὴ βλέπειν εἰς πρόσωπον, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ"»[1101]. Αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα περιέχεται στὴν συνοδικὴ ψῆφο τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς στὸ ὁποῖο παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς:

1) **Ἀναφέρεται ἡ Σύνοδος σὲ κάθε ἀκατάκριτο αἱρετικὸ (καὶ σὲ κάθε αἵρεση) διαχρονικά.** Τοῦτο προκύπτει (ὡς πρὸς τὸν ἀκατάκριτο αἱρετικό), ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴ (βλ. τὸ 7 κατωτέρω) ἀλλὰ καὶ διότι σὲ τοιοῦτο ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

2) Ἑρμηνεύει ἡ ἴδια ἀποδεχομένη τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγουμε ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς **«φεύγειν ἀναγκαῖόν ἐστι». Ὑποχρεωτικὸ λοιπὸν τὸ νὰ φύγουμε.**

3) Αὐτὸ ἀφορᾶ εἴτε ζῶντες εἴτε κεκοιμημένους.

4) **Διότι ἐπιφέρουν βλάβη (καὶ οἱ κεκοιμημένοι).** Ὅ,τι συναντήσαμε σὲ ὅλη τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους Πατέρες. Ὅ,τι γράφουν ὁ 15^{ος} τῆς ΑΒ΄ Συνόδου (εἰσάγοντας σχίσμα ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας) καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι (βλ.σ. 224). **Ἐπιβεβαιώνουν λοιπὸν οἱ Πατέρες τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς τὴν ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ καὶ τοῦ συμμολυσμοῦ.**

1101 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, σ. 577.

5) Ἰδοὺ γιατὶ ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ διέγραψε τῶν ἱερῶν Διπτύχων τοὺς κεκοιμημένους αἱρετικούς. Ἰδοὺ γιατὶ οἱ Μοψουεστιανοὶ διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ κεκοιμημένου Θεοδώρου ἐκ τῶν ἱερῶν Διπτύχων. Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς βλάβης, τοῦ συμμολυσμοῦ, δηλαδὴ τῆς βλάβης ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς διαμνημονεύσεως.

6) **Αὐτὸ εἶναι θεάρεστο «τὸ ἀρέσκον Θεῷ», δηλαδὴ τὸ νὰ διακοπεῖ ἡ κοινωνία μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν.**

7) **Ἡ ἴδια ἡ Ε΄ Οἰκουμενικὴ διέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Βιγιλίου τῶν ἱερῶν Διπτύχων καὶ ἐξήγησε τὸ γιατί, γιὰ νὰ μὴ κοινωνήσουν οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου στὴν ἀσέβειά του.** Ἰδοὺ ἡ βλάβη καὶ ὁ συμμολυσμὸς κατὰ τὴν Σύνοδο αὐτή, ὅ,τι γράφουν οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες (βλ.σσ. 185κ.ἑ.) καὶ ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος ὁ Σχολάριος (βλ.σσ. 195-196). Πρόκειται περὶ βλάβης ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς διαμνημονεύσεως.

8) **Ἡ Σύνοδος ἀναθεμάτισε χωριστὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδώρου καὶ χωριστὰ τὸ πρόσωπο.** Αὐτὸ γιὰ τοὺς ἄλλους δύο, Θεοδώρητο Κύρου καὶ Ἴβα Ἐδέσσης δὲν ἰσχύει· αὐτῶν ἀναθεμάτισε μόνον τὰ συγγράμματα. **Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ βλάβη προέρχεται ἀπ' αὐτὴν ταύτη τὴν κοινωνία τοῦ Θεοδώρου καὶ χωρὶς νὰ γίνει ἀποδεκτὴ ἡ αἱρετικὴ διδασκαλία του ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, ὅ,τι καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι γράφουν** (βλ.σ. 224). Ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας, παρ' ὅτι τοῦ ἀσκήθηκε οἰκονομία, στὴν πραγματικότητα ἦταν ἀναθεματισμένος δηλαδὴ χωρισμένος τοῦ Θεοῦ, ἤδη ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς αἱρέσεως, προκαλώντας ἔτσι σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀποτελώντας ἑστία μολυσμοῦ διὰ τῆς κοινωνίας του. Οἱ Μοψουεστιανοὶ μνημόνευαν ἐν ἀγνοίᾳ τους ἀναθεματισθέντα στὰ ἱερὰ Δίπτυχα χωρὶς νὰ ἔχει ἀναθεματισθεῖ ὑπὸ Συνόδου, (βλ. τὴν ἑρμηνεία τοῦ ἀναθέματος ὑπὸ τῆς ἰδίας τῆς Συνόδου σσ. 445-446). Ὅπως ὅλοι οἱ ἀκατάγνωστοι αἱρετικοὶ εἶναι ἀναθεματισθέντες - καθὼς καὶ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας - διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ γίνονται κοινωνικοὶ ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων, μολονότι δὲν ἔχουν καταδικασθεῖ ἀκόμη ὑπὸ Συνόδου.

9) Καὶ ἐξηγεῖ τὸ γιατὶ ὅλες οἱ Σύνοδοι ἀναθεμάτισαν τοὺς μέλλοντες νὰ φρονήσουν ὁποιαδήποτε αἵρεση. **Ἰδοὺ γιατὶ ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ ὁ ἱερὸς Γεννάδιος ὁ Σχολάριος γράφουν ὅτι οἱ πάντες: Πατέρες, Σύνοδοι, Γραφή, ἀνὰ τοὺς αἰῶνες διορίζουν τὴν ἀρχὴ «ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους καὶ ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν». Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς βλάβης, τοῦ συμμολυσμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἀπ' αὐτὴν ταύτη τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἀποπερατώνοντας τὴν μελέτη-ἔρευνα ὅλων αὐτῶν τῶν Κεφαλαίων, καταλήγουμε στὰ ἑξῆς:

1) Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Α΄

Ἐξάγεται ὅτι:

Ὑφίσταται μολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας ἀκρίτων αἱρετικῶν στοὺς Ὀρθοδόξους, ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ κατὰ τὴν ἑρμηνεία τῶν Πατέρων καὶ ἀπὸ μαρτυρίες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, (σ΄ αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, βλ.σσ. 557κ.ἑ.).

2) Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Β΄

Ὡς ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Νεστόριο, ὡς ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Διόσκορο, ὡς ἡ ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο, ὡς ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ τοὺς προσερχομένους ἐγκληθέντες Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους καὶ τέλος ὡς ἡ Θ΄ Οἰκουμενικὴ τὸν Ἰωάννη Καλέκα (καὶ Γρηγόριο Ἀκίνδυνο) εἶδαν ἐξ ἀδιαψεύστων ἐπισήμων κειμένων καὶ τεκμηρίων τῶν Συνόδων τούτων ἐξάγεται ὅτι: ὅλοι αὐτοὶ εἶχαν (ἐνυπόστατο)

ἱερωσύνη, κυριολεκτικῶς[1102] καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, μέχρι τῆς καθαιρέσεώς τους[1103], τὴν ὁποία τότε ἀπώλεσαν. Καὶ ὅλοι τοῦτοι εἶχαν

1102 Τὸ ὅτι κυριολεκτοῦν οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι στὴν ὀνομασία Ἐπίσκοπος ἀποδείχθηκε διὰ πολλῶν, ἐδῶ μόνον συνοψίζουμε:

1) Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Ὁ ἅγιος Κύριλλος γράφει ὅτι τέλεσε τὰ θεῖα μυστήρια ὁ Νεστόριος μετὰ τὴν κήρυξη τῆς αἱρέσεως, τὸν ἀποκαλεῖ ὡς συλλειτουργὸ μέχρι καὶ τῆς τρίτης ἐπιστολῆς του, τὸν εἶχαν κοινωνικὸ οἱ τῆς Συνόδου μέχρι καὶ τῆς τρίτης συνοδικῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, ποὺ κατέφθασε στὴν Κπολη τὴν 30η Νοεμβρίου 430, δηλαδὴ μόλις ἕξι μῆνες πρὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς. Τοῦτο συνεπιβεβαιώνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ δύο πρόσωπα ποὺ φρονοῦσαν τὰ τῆς αἱρέσεως ὡς ἡ ἴδια τὸ λέγει, Νεστόριο καὶ Ἰωάννη Ἀντιοχείας, τὸν μὲν μετὰ τὴν καθαίρεση τὸν ἀποκαλεῖ ἁπλῶς Νεστόριο, τὸν δὲ «θεοφιλέστατο ἐπίσκοπο Ἰωάννη Ἀντιοχείας» ὄντας ἀκαθαίρετο, δείχνοντας πὼς κυριολεκτεῖ ἡ Σύνοδος.

2) Ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Μέχρι καὶ λίγο πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του τὸν Διόσκορο τὸν ἀποκαλεῖ ὡς Ἐπίσκοπο ἡ Σύνοδος, στὴν καθαίρεση ἁπλῶς Διόσκορο. Τοὺς πέντε ἄλλους Ἐξάρχους τῆς ληστρικῆς, ἐπειδὴ μετανόησαν καὶ δὲν τοὺς καθαίρεσε, συνεχίζει νὰ τοὺς ἀποκαλεῖ ὡς Ἐπισκόπους. Ἀρχιμανδρῖτες μονοφυσῖτες τόλμησαν νὰ τὸν ὀνομάσουν «ἀρχιεπίσκοπον» μετὰ τὴν καθαίρεση τοῦ Διοσκόρου καὶ ἡ ἀντίδραση τῆς Συνόδου ἦταν χαρακτηριστική. Ἀποδεικνύεται ἐξ ὅλων αὐτῶν ὅτι κυριολεκτεῖ ἡ Σύνοδος.

3) Ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Μνημόνευε τὸν Πάπα Βιγίλιο μέχρις ἐσχάτων ποὺ σημαίνει ὅτι κυριολεκτεῖ ἡ Σύνοδος.

4) Ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του τὸν Μακάριο ἡ Σύνοδος τὸν ὀνομάζει «ἀρχιεπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας», στὴν καθαίρεση παύει ἡ ὀνομασία, ποὺ δείχνει πὼς κυριολεκτεῖ ἡ Σύνοδος.

5) Ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Ὁ ἅγιος Ταράσιος τὸ 786 τοὺς Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους τοὺς ἀπείλησε μὲ καθαίρεση ἕνα ἔτος πρὸ τῆς μετανοίας τους, τὸ ὁποῖο καὶ ἐπανελήφθη καὶ ἐντὸς τῆς Συνόδου καθὼς ἀποτελοῦσε καὶ δική της θέση, (βλ.σσ. 118κ.ἑ.). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς στὴν ἀπόφαση τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς ποὺ ὅρισε νὰ ἀκολουθεῖται στὴν Ἐκκλησία ὡς πρὸς τὴν ἀποδοχὴ τῶν ἐξ αἱρέσεων προσερχομένων στὴν Ὀρθοδοξία κληρικῶν, τοὺς εἶδε (ἡ Θ′) νὰ ἔχουν, κυριολεκτικῶς καὶ κατ′ ἀκρίβειαν, ἱερωσύνη ἀποδεικνύοντας πὼς κυριολεκτεῖ καὶ ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ στὴν ὀνομασία ὡς πρὸς τοὺς δικούς της.

6) Ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος:

Τὸν Πατριάρχη Ἰ. Καλέκα ἡ Σύνοδος τὸν ἀποκαλεῖ ὡς Πατριάρχη πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν αἱρετικῶν φρονημάτων, ὅπως καὶ μετὰ ἀπ′ αὐτήν καὶ μάλιστα ὁμιλεῖ γιὰ χειροτονία εἰς Διάκονο τοῦ Γρηγορίου Ἀκινδύνου. Ἂν μπορεῖ νὰ χειροτονεῖ ὁ Ἐπίσκοπος δὲν κυριολεκτεῖται ἡ ἔννοια; Ἄρα κυριολεκτεῖ καὶ ἡ Θ′ Οἰκουμενική.

Ἡ καθαίρεση τῶν: Γ′, Δ′, Ε′, ΣΤ′, Ζ′ (ὡς ἐνδεχομένη) **καὶ Θ′, Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποδεικνύει ὅτι κυριολεκτεῖται ἡ ἔννοια Ἐπίσκοπος στὰ πρακτικὰ ὅλων**

ἱερωσύνη ἐνῶ τελοῦσαν ἐν ἀμετανοησίᾳ (διὰ τοῦτο καὶ καθαιρέθηκαν) ἢ πρὸ τῆς μετανοίας τους γιὰ τὴν Ζ′ Οἰκουμενική.

Μολονότι, ὡς ἀποδείχθηκε στοὺς οἰκείους τόπους καὶ ὁμάδες, ὑπῆρξαν οἱ αἱρετικοὶ καὶ μάλιστα σὲ κάποιες περιπτώσεις ἀποδέχθηκαν τὴν αἵρεση σὲ ἐπίπεδο τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἐπισήμως[1104] (βλ.σσ. 85-86 καὶ ὑποσ. 159) ἔτη πολλὰ (ὡς πρὸς τίς: ΣΤ′ καὶ Ζ′, Οἰκουμενικὲς Συνόδους) ἔχοντας ἐπικρατήσει τῆς Ἐκκλησίας,

---

τῶν Οἰκουμενικῶν, διότι ὁ κληρικὸς καθαιρεῖται ὡς ἔχοντας ἱερωσύνη. Ἡ καθαίρεση εἶναι ἀφαίρεση τῆς ἱερωσύνης καὶ ὄχι γνωστοποίηση (τῆς ἀφαιρέσεως) **ὡς οἱ ἴδιες διδάσκουν,** (βλ. καὶ τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπόμενων» σσ. 440 κ.ἑ.)

Κατέστη σαφές πὼς οἱ προσηγορίες «εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ» καὶ τὰ τοιαῦτα στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, κυριολεκτοῦν ὡς φορεῖς ἱερωσύνης.

1103 «**Στὴν ἱστορία τῆς ἱεροσυνοδικῆς παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι πρωτάκουστη αὐτὴ ἡ θέση, ὁ Ἀρχιερεὺς δηλαδὴ - ἀλλὰ καὶ ὅποιος ἄλλος - νὰ εἶναι αὐτοκαθαίρετος ἄνευ συνοδικῆς ἀποφάσεως καὶ νὰ ἐκπίπτη αὐτομάτως τῆς θείας Χάριτος. Ἡ θεώρηση αὐτὴ περὶ τῆς "αὐτομάτου ἀπωλείας τῆς Χάριτος" εἶναι παπική, δὲν ἀνήκει στὴν ὀρθόδοξη κανονικὴ παράδοση.** Ἤδη καταγράφεται στὴν παπικὴ ἐκκλησιολογία ἀπὸ τὸν 13ο αἰ. καὶ ἔχει ὡς θεμέλιο τὴν φραγκικὴ ἀντίληψη περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Ἡ ὑπ′ ὄψιν θεώρηση (στὰ λατινικὰ Latae sententiae) παραμένει καὶ στὸ νέο ἀναθεωρημένο κώδικα τῶν παπικῶν κανόνων τοῦ 1983 καὶ ἀναπτύσσεται στοὺς κανόνες 1321-1330. Δὲν χρειάζεται δηλαδή, ἐπισκοπικὴ σύνοδος γιὰ ὁρισμένη κατηγορία ἁμαρτιῶν, στὶς ὁποῖες ἀνήκει καὶ ἡ αἵρεση, ἀλλὰ αὐτομάτως αἵρεται ἡ Χάρις καὶ στὴν περίπτωση κληρικοῦ αὐτὸ σημαίνει τὴν αὐτόματη καθαίρεσή του. Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ἀντιτιθέμενος σὲ μία τέτοια θεώρηση, σχολίασε ὅτι μόνον ἐπισκοπικὴ σύνοδος μπορεῖ νὰ καθαιρέση, καθὼς οἱ Κανόνες δὲν ἐνεργοῦν ἀπὸ μόνοι τους (Πηδάλιον, ἔνθ.ἀν., σελ. 4-5, ὑποσημ. στὸν Γ′ Ἀποστολικὸ Κανόνα).

Ἱστορικά, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ αὐτοκράτορα, ποὺ ὑπέγραψαν στὴν Λυὼν τὴν ἕνωση, ἄκουσαν ἐκεῖ τὴν θεώρηση αὐτὴ τῆς παπικῆς ἐκκλησιολογίας καὶ τὴν μετέφεραν στὴν Ἀνατολή, σὰν ἕνα χρησιμότατο ὅπλο ἐναντίον κάθε ἀντιδρῶντος ἀρχιερέως», ΠΑΪΣΙΟΥ ΚΑΡΕΩΤΟΥ, Ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως Ἀπολογία..., σσ. 35-36 ὑποσ. 52.

1104 Ἐπὶ μονοθελητισμοῦ τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἀποδέχθηκαν τὴν αἵρεση αὐτὴ ἐπισήμως καὶ συνοδικῶς μὲ πολλὲς τοπικὲς συνόδους. Ἐπὶ εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως στὴν πρώτη φάση της (καὶ στὴν δευτέρα) ἡ Ἐκκλησία Κπόλεως ἀποδέχθηκε τὴν αἵρεση ἐπισήμως καὶ συνοδικῶς, ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Βυζαντίου ὑπέγραψαν τὶς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας. Παρὰ ταῦτα καὶ οἱ δύο Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι (ΣΤ′ καὶ Ζ′) τοὺς οἰκείους αἱρετικούς τους τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες κατ′ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη. Τὸ ἴδιο συνέβη, δηλαδὴ τοὺς ἰδίους αἱρετικούς τους, οἱ Γ′ καὶ Δ′, τοὺς ἐξέλαβαν ὡς ἔχοντες κατ′ ἀκρίβειαν ἱερωσύνη ἐνῶ ἀναγνώρισαν ἐπισήμως καὶ συνοδικῶς τὴν αἵρεσή τους· τὸ μὲν «Συνέδριο Ἀποστασίας» κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς, οἱ δὲ Μονοφυσῖτες πρὸ τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς μὲ τὴν Ληστρικὴ σύνοδο τῆς Ἐφέσου.

πρέσβευαν προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις[1105] στὸ παρελθὸν τὶς ὁποῖες καὶ συνοδικῶς ἀνανέωναν καὶ ἀναγνώριζαν στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοπικῶν Ὀρθοδόξων Συνόδων ἐκ νέου καταδικασθεῖσες καὶ ἀναθεματισθεῖσες, οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπεῖχαν τῆς κοινωνίας τους. Ἐν τούτοις τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης παρέμενε ἀδιαλώβητο (=ἀτραυμάτιστο) σ' αὐτούς. (Τοὐλάχιστον ἀπὸ τίς: Γ', Δ', ΣΤ' καὶ Ζ', Οἰκουμενικὲς Συνόδους αὐτὸ προκύπτει, βλ. τὴν ὑποσ. 1104). (Βλ. ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τοῦ ἀναθέματος ὡς πρὸς αὐτὲς τὶς περιπτώσεις στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 444κ.έ.).

1105 Ὅπως ὁ νεστοριανισμὸς ἀνανέωσε τὸν ἀρειανισμὸ ἤδη προκαταδικασθεῖσα αἵρεση, παρὰ ταῦτα καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Γ' καὶ ἡ αἵρεση καὶ ὁ Νεστόριος.

Ὅπως ὁ μονοφυσιτισμὸς ἀνανέωσε τὶς καταδικασθεῖσες αἱρέσεις τοῦ Ἀπολιναρίου καὶ Οὐαλεντίνου, παρὰ ταῦτα καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ αἵρεση καὶ ὁ Διόσκορος.

Ὅπως ὁ μονοενεργητισμὸς καὶ μονοθελητισμὸς ἀνανέωσε τὸν ἀπολιναρισμὸ καὶ μονοφυσιτισμὸ ἤδη προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις, παρὰ ταῦτα καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ αἵρεση καὶ ὁ Μακάριος.

Ὅπως ἡ εἰκονομαχία ἀνανέωσε τὸν μονοφυσιτισμὸ καὶ νεστοριανισμὸ ἤδη προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις, παρὰ ταῦτα καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς ἡ αἵρεση καὶ θὰ καταδίκαζε καὶ τοὺς προσερχομένους ἐγκληθέντες Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους ἐὰν παρέμεναν ἀμετανόητοι.

Καὶ τέλος, ὅπως ὁ βαρλααμισμὸς ἀνανέωσε τὶς αἱρέσεις τοῦ Μαρκέλλου, Φωτεινοῦ καὶ Σωφρονίου ἤδη προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις, παρὰ ταῦτα καταδικάσθηκε ὑπὸ τῆς Θ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ αἵρεση καὶ οἱ σύγχρονοι αἱρετικοί.

Ἔτσι καὶ ὁ Οἰκουμενισμὸς ἀνανεώνει τὸν παπισμό, μονοφυσιτισμό, εἰκονομαχία, νεστοριανισμό, μονοθελητισμὸ κ.ἄ. – (Ὡς αἱρέσεις κατὰ τοὺς Πατέρες λογίζονται καὶ ἡ εἰδωλολατρεία, πολυθεΐα κ.ο.κ., βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ PG 41, 185 κ.έ. / ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ PG 94, 678 κ.έ) **– ἤδη προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις, παρὰ ταῦτα πρέπει νὰ συγκροτηθεῖ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος γιὰ νὰ καταδικάσει τὴν παναίρεση καὶ τοὺς αἱρετικούς. Αὐτὰ διδάσκουν τὰ ἀλάθητα στόματα ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων,** (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τῆς καθαιρέσεως).

Πρέπει ὅμως νὰ προστεθεῖ ὅτι, γιὰ τοὺς Πατέρες καὶ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ἐὰν κάπου συμφωνεῖ ἡ νέα αἵρεση μὲ παλαιὰ καταδικασθεῖσα αὐτὸ σημαίνει πὼς τὸ ἀνάθεμα ποὺ ἔχει ἐκφωνηθεῖ ἐναντίον ἐκείνης ἀφορᾶ καὶ τὴν νέα ἔκδοσή της ἂν καὶ δὲν συμφωνεῖ μαζί της σὲ ὅλα τὰ σημεῖα, (βλ. ἐνδεικτικῶς μαρτυρίες τοῦ ὁσίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ σσ. 325-326, τῶν Κπολιτῶν ποὺ διέκοψαν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Νεστόριο πρὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς σσ. 488-489, τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Τόμου ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ σσ. 499-500, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν στοὺς οἰκείους τόπους). **Συνεπῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνονται κοινωνικοὶ οἱ μὴ καταδικασθέντες Οἰκουμενιστές, μολονότι τελοῦν ἐνυπόστατα μυστήρια μέχρι τῆς συνοδικῆς καθαιρέσεώς τους, γιὰ τὸν ἀνωτέρω λόγο,** (περισσότερα περὶ αὐτοῦ βλ.σσ. 501κ.έ., 540κ.έ.).

Τὴν καθαίρεση[1106], ἐξήγησαν ἀλαθήτως οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι· δὲν εἶναι γνωστοποίηση τῆς ἤδη χαμένης ἱερωσύνης ὅταν συνοδικῶς ἀναγνωρίσθηκε ἡ αἵρεση, ἀλλ' ἡ ἀφαίρεσή της[1107]· «τῆς κατὰ τὴν ἱερωσύνην χάριτος ἀφαιρεθείς», λέγει ἡ Δ' (ἀλλὰ καὶ ὅλες οἱ Σύνοδοι), ποὺ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν «Δεσπότη Θεὸ καὶ ἀπὸ τὴν πληθὺ τῶν ἐπισκόπων» σὲ συγκεκριμένες συνοδικὲς πράξεις

1106 «Ὀνοματολογία (τῆς καθαιρέσεως). Ἡ ποινὴ αὕτη ἀποδίδοται διὰ τῶν ὅρων καθαίρεσις, ἔνδικος καὶ κανονικὴ καθαίρεσις, τελεία καθαίρεσις, καθαίρεσις καὶ γύμνωσις πάσης ἱερατικῆς (ἀρχιερατικῆς) ἐνεργείας καὶ τάξεως, καθαιρεῖσθαι, καθαιρεῖσθαι παντελῶς ἢ τοῦ βαθμοῦ ἢ τῆς λειτουργίας ἢ τοῦ κλήρου, παντελεῖ τε καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβάλλεσθαι, παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον τοῦ τῶν ἱερέων (ἀρχιερέων) χοροῦ καθηρημένος καὶ ἀποτετμημένος, ἢ ἀπηλλοτριωμένος, ἢ ἀποκεκομμένος, ἢ ἐξωθεῖσθαι, καθηρημένος καὶ ἔξω τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἀλλότριον εἶναι τοῦ κανόνος, κατάγεσθαι τοῦ βαθμοῦ, γυμνοῦσθαι πάσης ἱερωσύνης, μετάγεσθαι ἐκ τῆς λειτουργίας, κατατίθεσθαι, κινδυνεύειν περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἢ περὶ τὴν ἱερωσύνην, παύεσθαι ἁπλῶς, ἢ τοῦ κλήρου, ἢ τῆς ὑπηρεσίας, τῆς τάξεως μετατίθεσθαι, τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα ἀποβάλλειν, τῆς ἀξίας καὶ δόξης τοῦ σεμνώματος τοῦ ἱερατικοῦ ἐκπίπτειν, ἢ ἀπόβλητον καὶ ἀνάξιον εἶναι, ἢ ἀποκηρύττεσθαι, καὶ ἀπόβλητον γίγνεσθαι, ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς», ΡΑΛΛΗ Κ., Ποινικὸν Δίκαιον..., σ. 1 κ.έ. **Κάποιοι, ἀπομονώνοντας τὸ τελευταῖο «ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς», θεωροῦν τὴν καθαίρεση μόνον ὡς ἀπομάκρυνση τῆς ἐπισκοπῆς σὰν μία τυπικὴ πράξη τῶν συνόδων ἐνῶ ἡ ἱερωσύνη ἔχει χαθεῖ στὴν κήρυξη τῆς αἱρέσεως στὸν αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο. Τοῦτο δὲν εὐσταθεῖ ὅπως ἔχει ἀποδειχθεῖ ἀπὸ τὴν μελέτη αὐτὴ διότι ἡ καθαίρεση εἶναι μὲν ἡ ἐξώθηση ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ἱερωσύνης ποὺ γίνεται διὰ τῆς καὶ τὴν στιγμὴ τῆς καθαιρέσεως.**

1107 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Ἡ Ἁγία Γραφὴ διδάσκει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας», (Α' Τιμοθ. 3, 15). Μπορεῖ λοιπὸν ὁ αἱρετικὸς Ἱερεὺς νὰ τελεῖ ἐνυπόστατα μυστήρια ἀφοῦ ἔχει ἀπομακρυνθεῖ τῆς ἀληθείας;

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἔγκυρη ἑρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς γίνεται ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ μάλιστα στὸ «consensus». Ὅλες, λοιπόν, οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι διδάσκουν ὅτι τὸ ἐνυπόστατο τῆς ἱερωσύνης ὁ αἱρετικὸς τὸ χάνει στὴν καθαίρεσή του, ἑρμηνεύοντας αὐτὸ τὸ τῆς Γραφῆς χωρίο στὴν πράξη. Δὲν ὑπάρχει καμία ἀντίφαση μεταξὺ Γραφῆς, Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ Πατέρων, (βλ. ὑποσ. 1123).

Ὁ δὲ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης γράφει: «**Εἶπα δὲ ὅτι ἔσχατος κριτὴς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν εἶναι ἡ ἁγία Γραφή, ὡς λέγουσι τοῦτο οἱ Λουθηροκαλβινισταί, ἀλλ' ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, καθ' ὅτι εἰς πολλὰ μέρη ἀσαφῶς λαλοῦσα ἡ θεία Γραφή, καὶ ἕκαστος τῶν αἱρετικῶν πρὸς τὴν ἐδικήν του αἵρεσιν στρεβλῶν τὸ ἀσαφὲς νόημα τῶν Γραφῶν, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται ἑρμηνεία διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς νόημα, ὅς τις δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος**», Πηδάλιον 120.

«καθαιρέσεως ψῆφον»[1108] καὶ σὲ συγκεκριμένες ἡμερομηνίες, (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τῆς καθαιρέσεως).

Συνεπῶς, ὁ μολυσμὸς νοούμενος ὡς αὐτόματη καθαίρεση, ἄκυρα[1109] - ἀνυπόστατα μυστήρια[1110], αὐτὸ ἤδη ἀποδείχθηκε ὡς

1108 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Τὸ "καθαιρείσθω" ποὺ ἀναφέρει ὁ ὅσιος Νικόδημος στὴν δευτέρα ὑποσημείωση τοῦ 3ου Ἀποστολικοῦ Κανόνος ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἐνεργήσει τρίτο πρόσωπο, δὲν ἰσχύει μόνον γιὰ κανονικὰ καὶ ὄχι γιὰ δογματικὰ θέματα; (βλ. Πηδάλιον, 4-5).

Ἡ ἀπάντηση:

Ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος Νικόδημος ἑρμηνεύει τί ἐννοεῖ. Ἐκεῖ στὴν ἴδια ὑποσημείωση ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνεία τοῦ "καθαιρείσθω" παραπέμπει στοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ στὸν 46ο ἱερὸ Κανόνα τους. Ὁ ὁποῖος ἱερὸς οὗτος Κανόνας διορίζει: «Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον αἱρετικῶν, δεξαμένους Βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;», Πηδάλιον, 51 / ΡΠΣ2, 61 / ΚΙΚ, 38. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος τὸν ἑρμηνεύει ὡς ἑξῆς: «ὁποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἤθελαν ἀποδεχθῇ ὡς ὀρθὸν καὶ ἀληθινὸν τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν ἢ τὴν παρ' αὐτῶν προσαγομένην θυσίαν, ὁ τοιοῦτος, προστάζομεν νὰ καθαιρεθῇ. Ἐπειδὴ ποίαν συμφωνίαν ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὸν διάβολον; ἢ ποίαν μερίδα ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστον; **Διότι ἐκεῖνοι ὅπου δέχονται τὰ παρὰ τῶν αἱρετικῶν, ἢ τὰ ὅμοια φρονήματα ἐκείνων ἔχουσι καὶ αὐτοί,...». Ἐὰν ὅμως ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Πρεσβύτερος ποὺ δέχεται τὸ βάπτισμα ἢ τὴν θυσίαν τῶν αἱρετικῶν ἔχει τὰ ὅμοια φρονήματα αὐτῶν σημαίνει ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι αἱρετικὸς** (βλ. ποιὸς εἶναι αἱρετικὸς ὑποσ. 1114) **καὶ πρέπει αὐτὸς νὰ καθαιρεθεῖ. Ἄρα γιὰ τὸν ὅσιο Νικόδημο Ἁγιορείτη τὸ "καθαιρείσθω" ἰσχύει καὶ γιὰ δογματικὰ ὅπως καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα.**

Ἐπιπροσθέτως, οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ἑρμηνεύουν αὐτὸ τὸ "καθαιρείσθω" ὅτι ἰσχύει καὶ γιὰ δογματικὰ θέματα ἀφοῦ καθαίρεσαν τοὺς οἰκείους αἱρεσιάρχες τους γιὰ δογματικὰ θέματα καὶ τότε τοὺς ἀφαίρεσαν τὴν ἱερωσύνη.

1109 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Δὲν εἶναι προτιμότερο νὰ λέγεται ὅτι εἶναι ἄκυρα-ἀνυπόστατα τὰ μυστήρια τῶν Οἰκουμενιστῶν καὶ ἂς εἶναι ἔγκυρα-ἐνυπόστατα, διότι οἱ ἁπλοϊκοὶ καὶ λοιποὶ πιστοὶ δὲν μποροῦν νὰ ἀντιληφθοῦν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ συμμολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Οἰκουμενιστῶν καὶ ἔτσι συνεχίζουν νὰ κοινωνοῦν μαζί τους;

Ἡ ἀπάντηση:

Ἐὰν γίνει ἀποδεκτὴ αὐτὴ ἡ διδασκαλία ἔστω καὶ συγκαταβατικῶς, αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια τὸ ἑξῆς ἄτοπο. Ἐὰν οἱ αἱρετικοὶ ἀκαθαίρετοι Οἰκουμενιστὲς Ἐπίσκοποι πλέον δὲν τελοῦν ἐνυπόστατα μυστήρια, ἄρα ἔπαψαν νὰ διατελοῦν ὡς Ἐπίσκοποι. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία δὲν νοεῖται ἄνευ Ἐπισκόπων. Πρέπει λοιπὸν τὸ ἀποτειχισθὲν τμῆμα νὰ σπεύσει ὅπως χειροτονήσει Ἐπισκόπους μὲ κάθε μέσο, ἀπὸ ὅπου μπορεῖ νὰ λάβει χειροτονία καὶ μάλιστα ἄμεσα.

ἀνέρειστο στὰ πρακτικὰ ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων - σ' αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος (βλ.σσ. 580κ.ἑ.) - ἀκόμη καὶ μετὰ

Ἐπὶ πλέον ἡ χρήση τέτοιων, δημοκοπικῶν καὶ ἀθεμίτων, μέσων πρὸς ἄγρα ἢ πρὸς συγκράτηση ὀπαδῶν, ἐπισείοντες τὸ φόβητρο τῶν ἀκύρων μυστηρίων, ἁρμόζει στὴν παπικὴ ἐκκλησία ἡ ὁποία ἔχει ἀξίωμα ἠθικὸ τὸ ἰησουϊτικὸ ἀπόφθεγμα: «ὁ σκοπὸς ἁγιάζει τὰ μέσα». Καὶ ὄχι στὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία ἡ ὁποία πρέπει, παντοῦ καὶ πάντα, νὰ ὀρθοτομεῖ τὸν λόγο τῆς ἀληθείας. «ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν», (Ματθ. 5, 37).

1110 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Ἐὰν εἶναι ἔγκυρα καὶ ἐνυπόστατα τὰ μυστήρια τῶν Οἰκουμενιστῶν αὐτὰ καθ' ἑαυτά, δηλαδὴ κατ' ἀκρίβειαν καὶ ὄχι κατ' οἰκονομίαν, τότε δὲν ὑπάρχουν δύο Ἐκκλησίες; Καὶ τότε ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ΑΒ' Συνόδου δὲν εἶναι δυνητικὸς καὶ δὲν εἶναι προτιμότερο νὰ μείνουμε σὲ κοινωνία μὲ τοὺς Οἰκουμενιστές;

Ἡ ἀπάντηση:

Στὴν ἐρώτηση ὑπολανθάνει ὅτι ὁ μολυσμὸς τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν νοεῖται ὡς αὐτόματη καθαίρεση χωρὶς τὴν πράξη τῆς καθαιρέσεως. Δηλαδὴ καὶ ὁ ἀκαθαίρετος αἱρετικὸς καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι ποὺ κοινωνοῦν μαζί του δὲν τελοῦν πλέον μυστήρια. Καὶ συνεπῶς ἂν τὰ μυστήρια εἶναι ἔγκυρα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν Οἰκουμενιστῶν, τότε δὲν ὑπάρχει συμμολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τους στοὺς Ὀρθοδόξους καὶ τότε γίνονται δύο Ἐκκλησίες καὶ τότε ὁ 15ος Κανόνας εἶναι δυνητικὸς καὶ τότε εἶναι προτιμότερο νὰ μείνουμε σὲ κοινωνία μὲ τοὺς Οἰκουμενιστές.

Ἡ μὴ ὀρθὴ βάση ὁδηγεῖ σὲ λάθος συμπεράσματα. Ὄχι, ὑπάρχει μολυσμὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀκατακρίτων αἱρετικῶν στοὺς Ὀρθοδόξους κατὰ τοὺς Πατέρες, ὁ ὁποῖος μολυσμὸς ἐκλαμβάνεται ὡς κοινωνία στὴν ἀσέβεια, κατάκριση, σχίσμα τους (βλ.σσ. 704κ.ἑ.), **παρ' ὅτι τελοῦν ἔγκυρα-ἐνυπόστατα μυστήρια οἱ ἀκαθαίρετοι αἱρετικοί.**

Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ τὸν Νεστόριο τὸν ἐξέλαβε ὡς Ἐπίσκοπο ἔχοντας κατ' ἀκρίβειαν ἱερωσύνη μέχρι καὶ τῆς καθαιρέσεώς του, τελῶντας ἐνυπόστατα μυστήρια. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ τὸν Διόσκορο τὸ ἴδιο, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ τὸν Βιγίλιο τὸ ἴδιο, ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο τὸ ἴδιο, ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ τοὺς προσερχομένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους τὸ ἴδιο καὶ ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ τοὺς Ἐπισκόπους Ἰωσὴφ καὶ Ματθαῖο τὸ ἴδιο. Ὅλες αὐτὲς οἱ Σύνοδοι δὲν θεώρησαν ὅτι ἔγιναν δύο Ἐκκλησίες, ἀλλ' ὅτι ἔγιναν δύο ποίμνια ἀκοινώνητα (βλ. οἰκείους τόπους, ἰδιαιτέρως 129κ.ἑ.) γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τους καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τους στοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ἄλλους πιστούς.

Ὡς γίνεται ἀντιληπτὸν ὁ 15ος ἱερὸς Κανόνας στὴν ἐξαίρεσή του, ὅταν ὑπάρχει συμμολυσμὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δυνητικὸς ἀλλ' ὑποχρεωτικὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι προτιμότερο νὰ εἴμαστε σὲ κοινωνία μὲ τοὺς Οἰκουμενιστὲς ἀλλὰ πρέπει νὰ διακοπεῖ κάθε κοινωνία μαζί τους.

Ἐπὶ πλέον ἡ θέση, κατ' οἰκονομίαν ἐνυπόστατα τὰ μυστήρια τῶν ἀμετανοήτων Οἰκουμενιστῶν δὲν εὐσταθεῖ, διότι δὲν ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὸ ἱστορικὸ γεγονὸς ποὺ νὰ στηριχθεῖ αὐτὴ ἡ οἰκονομία. Ποτὲ καὶ πουθενὰ δὲν ἀναγνωρίστηκαν σὲ ἀμετανοήτους αἱρετικοὺς κατ' οἰκονομίαν ἐνυπόστατα μυστήρια ἐνῶ κατ' ἀκρίβειαν ἦταν ἀνυπόστατα.

συνοδικῆς ἀναγνωρίσεως τῆς αἱρέσεως[1111], ὡς ἔχουμε στὴν ἐποχή μας στὴν σύνοδο τῆς Κρήτης τὸ 2016.

3) Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Γ′

Ἐξάγεται ὅτι:

1) **Ρίζα καὶ αἰτία τοῦ μολυσμοῦ ἀποτελεῖ ἡ αἵρεση**, τὴν ὁποία σπέρνει ὁ ἴδιος ὁ διάβολος στὴν καρδιὰ τοῦ πιστοῦ καὶ ὁ πρώην ὀρθόδοξος καθίσταται τώρα αἱρετικὸς[1112] ἐπειδὴ τὴν ἀποδέχθηκε.

2) **Μολύνει τὸν ἴδιο χωρίζοντάς τον τοῦ Θεοῦ**[1113]. Εἶναι τὸ πρῶτο ἀποτέλεσμα ποὺ ἐπιφέρει καὶ τεκμηριώνεται στὴν συνοδικὴ ψῆφο τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, (βλ.σ. 445). Τὸ ἴδιο συνεπιμαρτυρεῖ καὶ ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων, δὲν δέχθηκε ὅτι εἶναι αἱρετικὸς[1114] διότι ἡ αἵρεση χωρίζει τοῦ Θεοῦ, (βλ.σσ. 448-449). Μέχρις

1111 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Μετὰ τὴν συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως, ὡς ἔχουμε στὴν σύνοδο τῆς Κρήτης τὸ 2016, δὲν χάνεται ἡ ἱερωσύνη ἄνευ καθαιρέσεως σ′ αὐτοὺς ποὺ ὑπέγραψαν τὶς ἀποφάσεις τῆς συνόδου ποὺ κύρωσε τὰ αἱρετικὰ δόγματα καὶ σ′ αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν μαζί τους;

Ἡ ἀπάντηση:

Συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως ἔχουμε ἀπὸ τὸν Νεστόριο πρὸ τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς (βλ.σσ. 58-59)**, συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως ἔχουμε ἀπὸ τὸν Διόσκορο μὲ τὴν ληστρικὴ σύνοδο πρὸ τῆς Δ′ Οἰκουμενικῆς** (βλ.σσ. 73, 83-84)**, συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως τοῦ νεστοριανισμοῦ ἔχουμε στὴ Δύση** (Ἀφρικὴ) **πρὸ τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς** (βλ.σ. 165)**, συνοδικὲς ἀναγνωρίσεις τῆς αἱρέσεως ἔχουμε ἀπὸ τοὺς Μονοενεργῆτες καὶ Μονοθελῆτες αἱρετικοὺς πρὸ τῆς ΣΤ′ Οἰκουμενικῆς** (βλ.σ. 86)**, συνοδικὴ ἀναγνώριση τῆς αἱρέσεως ἔχουμε ἀπὸ τοὺς Εἰκονομάχους στὴν σύνοδο τῆς Ἱερείας πρὸ τῆς Ζ′ Οἰκουμενικῆς** (βλ.σσ. 100-101) **καὶ τέλος, συνοδικὲς ἀναγνωρίσεις ἔχουμε ἀπὸ τοὺς Βαρλααμῖτες καὶ Ἀκινδυνιστὲς πρὸ τῆς Θ′ Οἰκουμενικῆς** (βλ.σ. 154).

Παρὰ ταῦτα, ὅλοι αὐτοὶ οἱ αἱρετικοὶ γιὰ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ἔχουν ἐνυπόστατο ἱερωσύνη μέχρι τῆς καθαιρέσεώς τους (καὶ ἐνῶ φρονοῦσαν προκαταδικασθεῖσες αἱρέσεις, βλ. ὑποσ. 1105**).**

1112 «Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου. Οἱ οἰκοφθόροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Εἰ οὖν οἱ κατὰ σάρκα ταῦτα πράσσοντες ἀπέθανον, πόσῳ μᾶλλον, ἐάν (τις) πίστιν Θεοῦ ἐν κακῇ διδασκαλίᾳ φθείρῃ ὑπὲρ ἧς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη; **Ὁ τοιοῦτος ῥυπαρὸς γενόμενος**, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον χωρήσει ὁμοίως καὶ ὁ ἀκούων αὐτοῦ», ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΘΕΟΦΟΡΟΥ, PG 5, 657.

1113 «Φόνος γάρ ἐστι ψυχῆς ψευδοδοξίας παραδοχή», Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, PG30, 525C.

1114 Αἱρετικός, ὁ ἐν ζωῇ, εἶναι ὁ ἔχων αἱρετικὸ φρόνημα -ὄχι ἀπὸ ἁπλότητα- ἀμετακίνητα μέσα του καὶ ὅσο παραμένει ἀμετανόητος. Κατὰ τὸν Μ. Φώτιο πρέπει

νὰ τοῦ ἔχει γίνει ὑπόμνηση ὑπὸ τῆς συνάξεως τῶν Ὀρθοδόξων καὶ νὰ παραμείνει ἀμετανόητος, (βλ.σσ. 276κ.ἑ.). **Ἡ σύνοδος δὲν καθιστᾷ κάποιο αἱρετικό, ἀλλὰ διαπιστώνει ἂν παραμένει ἀμετανόητος στὸ αἱρετικὸ φρόνημά του δικάζοντάς τον καὶ ἀφοῦ τεκμηριώνει σὲ ποιὲς πατερικὲς καὶ συνοδικὲς μαρτυρίες ἔρχεται σὲ ἀντίθεση ἡ αἵρεση του καὶ τότε, τοῦ ἐπιβάλλει τὸ ἐπιτίμιο ποὺ ἐκείνη κρίνει κατάλληλο.** Ἡ Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸν Νεστόριο τὸν ἀντιμετώπισε ὡς αἱρετικό, ἡ Δ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Διόσκορο τὸν ἀντιμετώπισε ὡς αἱρετικό, ἡ Ε′ Οἰκουμενικὴ τὸν Βιγίλιο τὸ ἴδιο, ἡ ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ τὸν Μακάριο τὸ ἴδιο, ἡ Ζ′ Οἰκουμενικὴ τοὺς προσερχομένους Εἰκονομάχους Ἐπισκόπους τὸ ἴδιο καὶ τέλος ἡ Θ′ Οἰκουμενικὴ τοὺς Ἐπισκόπους Γάνου καὶ Ἐφέσου τὸ ἴδιο.

Αἱρετικός, ὁ κεκοιμημένος, εἶναι αὐτὸς ποὺ παρέμεινε ἀμετανόητος στὸ αἱρετικὸ φρόνημά του μέχρι θανάτου του κατὰ τὴν Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, (βλ. ὑποσ. 365).

«Ὅμως ὁ ἀσεβὴς δὲν λαμβάνει τὸ ἀνάθεμα μὲ τὰ λόγια κάποιου ἄλλου, ἀλλὰ τὸ ἐπιφέρει εἰς τὸν ἑαυτόν του μὲ τὰ ἴδια του τὰ ἔργα, ἀφοῦ μὲ τὴν ἀσέβειάν του ἀποχωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωήν», ἀπὸ τὴν συνοδικὴ ψῆφο τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς, (βλ.σσ. 445-446).

«**Τί ἐστιν αἱρετικός. Συνόδου Κπόλεως κανὼν 6. Κείμενον: Ἡ α′ διάτ. τοῦ α′ τιτ. τοῦ α′ βιβλ. τοῦ κώδικος φησὶν ὡς ὁ μὴ δοξάζων τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι ἰσοδύναμον, οὔτε χριστιανὸς λέγεται, ἀλλ′ ἄφρων ἐστὶ καὶ αἱρετικὸς ἄτιμος, καὶ τιμωρεῖται. Καὶ τίτ. ε′ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου διάτ. β′. ὅτι αἱρετικός ἐστι, καὶ τοῖς κατὰ τῶν αἱρετικῶν ὑπόκειται νόμοις ὁ μικρὸν γοῦν ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Καὶ διάτ. ιβ′. τοῦ αὐτοῦ τίτ. ὅτι αἱρετικός ἐστιν ὁ μὴ ὢν ὀρθόδοξος. Ἡ δὲ α′ διάτ. τοῦ γ′ τίτ. τῶν νεαρῶν αἱρετικοὺς λέγει τοὺς μὴ ὄντας κοινωνικούς**», ΡΠΣ1, 261.

«**Διότι αἱρετικὸς εἶναι ὁ τῆς ἑαυτοῦ ψευδοῦς δόξης στερρῶς ἐχόμενος καὶ ἐνσυνειδήτως κατὰ τῆς ἀληθείας λαλῶν ἄνευ ἐλπίδος διορθώσεως**», ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ, παρὰ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ Γ., Μάξιμος ὁ Γραικός..., σ. 223.

Ἐπικρατεῖ ἡ ἄποψη ὅτι ἡ λέξη αἱρετίζων σημαίνει τὸν ἀκατάκριτο καὶ ἡ λέξη αἱρετικὸς τὸν κατακεκριμένο. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅμως προκύπτει ὅτι οἱ δύο λέξεις δὲν ἔχουν καμία νοηματικὴ διαφορά, (βλ. ἀκόμη τί λέγουν ἐπ′ αὐτοῦ: ὁ Μ. Βασίλειος ὑποσ. 980, ὁ 9ος ἱερὸς Κανόνας τοῦ Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ὑποσ. 439, ἡ ὁσία Μελάνη ἡ Ρωμαία ὑποσ. 421, ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων σσ. 448-449, ὁ ὅσιος Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων σ. 216 (βλ. καὶ ὑποσ. 423), ὁ ὅσιος Στέφανος ὁ Νέος ὑποσ. 756, ὁ ἅγιος Ταράσιος Πατριάρχης Κπόλεως ὑποσ. 201, ὁ ἅγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κπόλεως ὑποσ. 424, ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ὑποσ. 425, 546, 626, 640). «Στὴ διάρκεια τῆς συνοδικῆς συζήτησης, στὸ σημεῖο ποὺ γίνεται ἀναφορὰ στὶς δόλιες ἐπεμβάσεις καὶ ἀλλοιώσεις τῶν κειμένων ἀπὸ πλευρᾶς τῶν εἰκονομάχων, ὁ πατριάρχης Ταράσιος ἀποφαίνεται πὼς "**ταῦτα ἐποίησαν οἱ λεγόμενοι πατριάρχαι Ἀναστάσιος, Κωνσταντῖνος καὶ Νικήτας οἱ αἱρετικοί**", (Πρᾶξις ε′, Lamberz 2, σελ. 578). Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ἦταν οἱ εἰκονομάχοι διάδοχοι τοῦ πατριάρχη Γερμανοῦ στὸν πατριαρχικὸ θρόνο τῆς Κπόλεως. **Ὡς αἱρετικοί, ἑπομένως, χαρακτηρίζονται οἱ ἐπίσκοποι ἤδη πρὶν τὴ συνοδικὴ καταδίκη**», ΤΟΥΛΟΥΜΤΖΗ Β., Τὸ ἐκκλησιολογικὸ πλαίσιο καὶ οἱ προϋποθέσεις ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν..., σσ. 242-243. **Ἐπὶ πλέον, οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἐπὶ Βέκκου στὴν ἐπιστολή τους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η′ Παλαιολόγο, τὸν τότε Πάπα, τὸν ἀποκαλοῦν καὶ**

ὡς αἱρετίζοντα: «Τὸ δὲ τὸ πρωτεῖον δοῦναι τῷ αἱρετίζοντι κατὰ πάσης τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὀρθῶς ἔχει; Τοῦτο τελεία παραδοχή ἐστι καὶ οὐκ οἰκονομία», LAURENT V. et DARROUZES J., Dossier Grec de l' union de Lyon, σ. 401.

«Ποῖος εἶναι αἱρετικός;

... Ὁ Ἅγιος Πατριάρχης Κπόλεως Μ. Φώτιος λέγει ἐπ' αὐτοῦ, ὅτι αἱρετικὸς εἶναι καὶ λέγεται ἐκεῖνος, ποὺ ἐκκλίνει ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν πίστιν ἔστω καὶ εἰς κάτι μικρόν: "...αἱρετικός ἐστι...ὁ μικρὸν γοῦν (=βεβαίως) ἐκκλίνων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως" (Σ.Ι.Κ. Α', 261). **Δηλαδὴ αἱρετικὸς εἶναι ὅποιος δὲν ἀποδέχεται ὅλα τὰ δόγματα, δηλαδὴ τὶς ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ ἐκκλίνει ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον καὶ ἀπορρίπτει ἔστω καὶ κάποιο δόγμα, ποὺ φαίνεται μικρόν. Διότι, ὅπως λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι μικρὸν καὶ "τὸ παρὰ μικρὸν**" (Μ. Βασιλείου, PG31, 1525-1528). Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶπεν αὐτολέκτως, "ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται", (Ματθ. ε', 18). **Ὅποιος λοιπὸν δὲν πιστεύει καὶ δὲν ἀκολουθεῖ στὴν δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν κανονικὴν τάξιν τῆς Ὀρθοδοξίας, εἶναι αἱρετικός. Ὅποιος φρονεῖ καὶ κηρύττει τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτά, ποὺ διδάσκουν αἱ Ἅγιαι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι αἱρετικὸς καὶ ὄχι ἀληθινὸς Χριστιανός.** Οἱ τοὺς αἱρετικοὺς "καλοῦντες Χριστιανοὺς πολὺ καὶ λίαν πλανῶνται", λέγει ὁ Μ. Ἀθανάσιος, "ὡς μήτε τὰς Γραφὰς ἀνεγνωκότες, μήτε ὅλως εἰδότες τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πίστιν" (Μ. Ἀθανασίου, ΒΕΠΕΣ, 30, 123). **Διὰ τοῦτο, αἱρετικὸς εἶναι καὶ ἐκεῖνος, ποὺ τὸν ἀνεγνωρισμένον αἱρετικὸν δὲν τὸν καταγγέλει ὡς αἱρετικόν, ἀλλὰ τὸν θεωρεῖ Χριστιανόν, μὲ ἀποτέλεσμα, νὰ ἀναθεματίζεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξίαν.** Οὕτως ἡ Ζ' Ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὁρίζει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ τὰ ἑξῆς: "Εἴ τις, χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως ὄντα τινά, ἢ ἐν αὐτῇ τὸν βίον ἀπορρήξαντα, διεκδικεῖ (δηλαδὴ δικαιώνει καὶ ὑπερασπίζεται), ἀνάθεμα" (Πρακτικῶν Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Μ.13, 400)», Ἐντὸς τοῦ Βιβλίου, Αἱρετικὸς ἀποδεικνύεται ὁ Πατριάρχης Κπόλεως Βαρθολομαῖος, Ἀθῆναι 1992, σ. 3.

Ὑπάρχει μία σχετικὴ ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Πρὸς σύγκριση τοῦ τότε καὶ τοῦ σήμερα, σᾶς μεταφέρω τοὺς λόγους τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως κ. Μακαρίου ἀπὸ τὴν εἰσήγησή του στὸ 8ο συνέδριο θεολογίας ποὺ ἔγινε πρὶν λίγες μέρες ὅπως εἴπαμε πιὸ πάνω, στὴν Θεσσαλονίκη. Λέγει ὁ Θεοφιλέστατος: "...Πρόσωπα, ὁμάδες, κληρικοί, μοναχοί λαϊκοί, ὀργανώσεις καὶ συνάξεις δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα καὶ καμμία αὐθεντία νὰ κρίνουν τί εἶναι αἵρεση καὶ νὰ χαρακτηρίσουν ποιὸς εἶναι αἱρετικός..."», ΒΕΖΥΝΙΑ Φ., Εἶναι ἡ ἁγιότητα...προϋπόθεση τῆς ἀποτείχισης; Θδ2 (2018), 239-240.

Ἡ ἀπάντηση:

Ἀντιθέτως, οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Σύνοδοι δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα καὶ καμία αὐθεντία νὰ κρίνουν αὐθαιρέτως τί εἶναι αἵρεση καὶ ποιὸς εἶναι αἱρετικός. Ἔχουν τὴν ὑποχρέωση καὶ μάλιστα ὡς τὸ ὑποσχέθηκαν ἐνόρκως στὴν χειροτονία τους, νὰ ἀκολουθοῦν πιστῶς τὴν Ἐκκλησία σὲ ὅ,τι θέσπισε καὶ παρέδωσε ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, ἑπόμενοι τοῖς θείοις Πατράσι. Οὔτε ἐπιτρέπεται οἱ Ἐπίσκοποι νὰ σιωποῦν, ὑπαρχούσης τῆς αἱρέσεως ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πράττεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως,

διότι αὐτὸ κατὰ τοὺς Πατέρες λογίζεται: ὡς συγκατάθεση, ὡς τρίτο εἶδος ἀθεΐας, ὡς κρύπτει Χριστόν ἐν Τάφῳ καὶ ὡς μείωση τῆς σωτηρίας τῶν σιωπώντων κατὰ τὸν ὅσιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ (βλ.σ. 316). Καὶ ἀκόμη πρέπει αὐτοὶ οἱ Ἐπίσκοποι νὰ διακόψουν τὴν κοινωνία τῶν ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, ἐὰν εἶναι ὀρθόδοξοι στὸ φρόνημα οἱ ἴδιοι, μετὰ τὴν παρέλευση εὐλόγου μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος πρὸς ὑπόμνησή τους ὡς πρὸς τὴν αἵρεση (λ.χ. ἐπὶ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ μὲ τὰ μέσα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς κράτησε μόλις δεκαοχτὼ μῆνες) διότι καθίστανται οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι συνυπεύθυνοι καὶ ἀκοινώνητοι, (βλ. τὸ γιατὶ στὸ Κεφάλαιο Δ' «Ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω», σσ. 205κ.ἑ.).

Κατὰ τὸ κανονικὸ Δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας αἵρεση εἶναι ἡ παραμικρὴ παρέκκλιση τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως. Ὁ ἅγιος Ταράσιος ἐν προκειμένῳ, στὰ πρακτικὰ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, λέγει: «τὸ γὰρ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς εἴτε μεγάλοις ἁμαρτάνειν, ταυτόν ἐστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται», (βλ.σ. 502). Καὶ αἱρετικὸς εἶναι ὁ ἔχων ἀποδεχθεῖ αἱρετικὸ φρόνημα ὄχι ἐξ ἁπλότητος καὶ ἄνευ ἐλπίδος διορθώσεως. «Διότι αἱρετικὸς εἶναι ὁ τῆς ἑαυτοῦ ψευδοῦς δόξης στερρῶς ἐχόμενος καὶ ἐνσυνειδήτως κατὰ τῆς ἀληθείας λαλῶν ἄνευ ἐλπίδος διορθώσεως» κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Γραικό, (βλ. ἀνωτέρω). Ἡ Σύνοδος δὲν καθιστᾶ κάποιον αἱρετικὸ ἀλλὰ τὸ φρόνημά του, ὅπως καὶ τὸν ἐγκληματία δὲν τὸν καθιστᾶ τὸ δικαστήριο ἀλλ' ἡ ἐγκληματικὴ πράξη του. Τὸ συνοδικὸ δικαστήριο ἁπλῶς διαπιστώνει ποῦ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση ἡ αἵρεση τοῦ αἱρετικοῦ μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἂν παραμένει ἀμετανόητος.

Ἂν οἱ σύγχρονοι Ἐπίσκοποι τῆς κάθε ἐποχῆς δὲν κρίνουν μ' αὐτὰ τὰ κριτήρια τότε κρίνονται ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, δηλαδὴ τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαό, ποὺ εἶναι ὁ ἀδέκαστος κριτὴς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, προσώπων καὶ συνόδων.

Οἱ Ὀρθόδοξοι Πατριάρχες τοῦ 1848 σὲ ἐγκύκλιο ἐπιστολή τους λέγουν: «Ἔπειτα παρ' ἡμῖν οὔτε Πατριάρχαι οὔτε Σύνοδοι ἐδυνήθησάν ποτε εἰσαγαγεῖν νέα, διότι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς θρησκείας ἐστὶν αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι αὐτὸς ὁ λαός, ὅστις ἐθέλει τὸ θρήσκευμα αὐτοῦ αἰωνίως ἀμετάβλητον καὶ ὁμοειδὲς τῶν Πατέρων αὐτοῦ,...», (βλ.σ. 675). Ὁ δὲ Ἀρχιεπ. Ἱερώνυμος Κοτσώνης σχετικῶς λέγει: «Εἰς τὸ σημεῖο τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ προστεθῇ, ὅτι ἡ "κατ' οἰκονομίαν" ἐνέργεια, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτηρίου τῆς συνειδήσεως τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας σώματος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ τις καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκριναν καὶ κατεδίκασαν πράξεις τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου, ἐνῶ νομικῶς καὶ κανονικῶς οὐδεμίαν εἶχον πρὸς τοῦτο ἁρμοδιότητα. Ἄλλαις λέξεσιν, ὑπεράνω τῆς ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν ἱ. Κανόνων παρεχομένης ἁρμοδιότητος, ὑπάρχει ἡ ἠθικὴ ἁρμοδιότης τοῦ συνόλου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀδέκαστος», (βλ. σ. 676). (Βλ. ἀκόμη τί λέγει ὁ Ἐπίσκοπος Αὐγουστῖνος Καντιώτης, ὁ Πρωτοπρ. Γεώργιος Φλωρόφσκυ καὶ οἱ καθηγητὲς πανεπιστημίου: Παναγιώτης Τρεμπέλας, Κωνσταντῖνος Μουρατίδης καὶ Ἰωάννης Καρμίρης, σσ. 676κ.ἑ.).

Ἐνδεικτικῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση ἔκρινε συνοδικὴ ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας Κπόλεως μὲ ἀποτέλεσμα ἡ Σύνοδος νὰ ὑποταχθεῖ στὸν ἀλάνθαστο κριτή, δηλαδὴ τὸν πιστὸ ὀρθόδοξο κλῆρο καὶ λαὸ καὶ νὰ ἀλλάξει τὴν ἀπόφασή της (βλ.σσ. 262-263). Ἡ δὲ ἔνσταση λέγει ὅτι ὁ λαὸς δὲν μπορεῖ νὰ κρίνει τί εἶναι αἵρεση καὶ ποιὸς εἶναι

ἐδῶ ὁ μολυσμὸς ἀφορᾶ τὸ πρόσωπό του, τὰ ὑπόλοιπα ἀφοροῦν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

3) **Προκαλεῖ σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.** Εἴδαμε τὸν ἱερὸ Δαμασκηνὸ νὰ διδάσκει ὅτι ἑνωνόμαστε διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων Μυστηρίων μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ μεταξύ μας. Διασπᾶ αὐτὴν τὴν ἑνότητα ὁ μὴ κατακριθεὶς αἱρετικός[1115], διότι ἔχει χωρισθεῖ

αἱρετικός, εἶναι δεδομένο ὅμως ὅτι δὲν μποροῦν οἱ Ἐπίσκοποι νὰ αὐτοσχεδιάζουν. Ἂν ἡ ἔνσταση - καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος Ἐπίσκοπος ἢ Πατριάρχης - δὲν συμφωνεῖ σ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ μεταβεῖ στοὺς Παπικοὺς ἢ στοὺς Προτεστάντες καὶ ἐκεῖ νὰ λέγει καὶ νὰ πράττει ὅ,τι θέλει.

1115 «Μὲ ἄλλα λόγια, γιὰ τὸν Ἰωάννη (τὸν Χρυσόστομο), **σὲ σχίσμα βρίσκονται ὅσοι περιφρονοῦν καὶ ἐνεργοῦν ἀντίθετα μὲ τὴν κανονικὴ τάξη καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας** (ὁ τονισμὸς καὶ ἡ ὑπογράμμιση τοῦ ἰδίου τοῦ κειμένου) ἀκόμα καὶ ὅταν ἔχουν μὲ τὴν ἀνοχὴ ἢ τὴν συνεπικουρία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ὑψηλὴ θέση στὴν Ἱεραρχία καὶ ἀναγνωρίζονται ὡς ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες. Ἀντίθετα, δὲν εἶναι σχισματικοὶ ἀλλὰ κανονικὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἄξια τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, ὅσοι ὑπακούουν, σέβονται, τιμοῦν καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν κανονικὴ τάξη καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀκόμα καὶ ἂν εἶναι ὀλίγοι ἢ βρίσκονται σὲ διάσταση καὶ δὲν κοινωνοῦν ἐκκλησιαστικὰ μὲ τοὺς ἔχοντες τοὺς θρόνους ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι οὐσιαστικὰ εἶναι "ψευδεπίσκοποι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι" (Κανόνας 15ος Πρωτοδευτέρας).

Οἱ διάδοχοι, λοιπόν, τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀρσάκιος καὶ Ἀττικός, μὲ τὴν συνειδητὴ παρανομία καὶ τὴν περιφρόνηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, αὐτοὶ ὁδηγήθηκαν στὸ σχίσμα τὸ ὁποῖο ἀγωνίστηκαν μὲ αὐξημένο προσωπικὸ κόστος νὰ ἐξαλείψουν οἱ Ἰωαννῖτες.

Εἶναι ἀπολύτως σαφὴς ἡ θέση τῶν σαράντα ἐπισκόπων ποὺ στάθηκαν στὸ πλευρὸ τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἰωάννη ἀπάντησαν στὴ σύνοδο τῆς Δρυὸς καὶ ἰδιαιτέρως στὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλο: "**Μὴ κατάλυε τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μὴ σχίζε τὴν Ἐκκλησίαν, δι' ἣν ὁ Θεὸς εἰς σάρκα κατῆλθεν",** (ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ, "Διάλογος", PG 47, 28.). Δηλαδή, ἔργο σχίσματος διαπράττει ὅποιος μὲ βάση τοὺς ἱεροὺς Κανόνες παρανομεῖ.

Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Ἰ. Χρυσόστομος καὶ ἀκριβολογεῖ σημειώνοντας: "δύο γὰρ εἰσὶ διαιρέσεις **ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ**· μία μέν, ὅταν ψέξωμεν τὴν ἀγάπην, δευτέρα δὲ **ὅταν ἀνάξια τοῦ τελεῖν εἰς ἐκεῖνο τὸ σῶμα τολμήσωμεν· ἑκατέρως γὰρ χωρίζομεν ἑαυτοὺς τοῦ πληρώματος",** (ΙΩ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, Ὁμιλία «εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, 4, ΕΠΕ 20, 706). Δὲν πρόκειται, λέει ὁ ἱερὸς Πατήρ, γιὰ διαίρεση τοῦ Σώματος ἀλλὰ γιὰ "**διαίρεση ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ**", ἡ ὁποία διαπράττεται μὲ δύο τρόπους: Στὴν πρώτη περίπτωση ἔχουμε σχίσμα ὅταν ἔχει ψυγεῖ ἡ ἀγάπη καὶ χωριζόμαστε. Στὴ δεύτερη περίπτωση σχίσμα δημιουργεῖται ἀπὸ ὅσους **τολμοῦν νὰ ἐνεργήσουν παρανομίες πάνω στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ**, τὴν Ἐκκλησία. Στὴ δεύτερη περίπτωση αὐτὸς ποὺ ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο χωρίζει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸ Σῶμα, "**χωρίζομεν ἑαυτοὺς τοῦ πληρώματος**". Ἀκριβέστερα γιὰ τὸν ἱερὸ Πατέρα **δὲν ἔχουμε σχίσιμο τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἑνότητά της παραμένει ἀδιατάρακτη, ἀλλὰ ἀπόσχιση "ἀπὸ**

τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς (ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα Βιγιλίου ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἑνότητα τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν)[1116], ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ 15ου ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου ποὺ ἀναφέρεται στὸ σχίσμα αὐτὸ τοῦ αἱρετικοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλευθερώνει τὴν Ἐκκλησία αὐτὸς ποὺ τοῦ διακόπτει τὴν κοινωνία πρὸ συνοδικῆς διαγνώμης, (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 501κ.ἑ.).

4) **Μιαίνονται τὰ μυστήρια καὶ τοῦ αἱρετικοῦ καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ ἐν γνώσει.** Αὐτὸ τεκμηριώνεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς· διέγραψαν τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Βιγιλίου γιὰ νὰ μὴ μιανθοῦν τὰ μυστήρια τῶν Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς ποὺ τὸν μνημόνευαν ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὑποστήριξε τὴν

τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ" ὅσων τολμοῦν νὰ ἀσεβήσουν στὸ ἱερὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἑνότητα μὲ τὴν Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπροϋπόθετη. Θεμελιώδης προϋπόθεση γιὰ νὰ ἑδρασθεῖ σὲ στερεὰ βάση ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἑνότητα εἶναι ἡ ἀλήθεια, δηλαδὴ ἡ πιστότητα στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τάξη. **Ὅποιος περιφρονεῖ τὴν ἀλήθεια αὐτὸς "σχίζει τὴν Ἐκκλησία" ἢ ἀκριβέστερα ἀποσχίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, αὐτὸς δημιουργεῖ τὸ σχίσμα καὶ αὐτὸς εἶναι ὑπαίτιός του**, (αὐτὸς ὁ τονισμὸς ἡμέτερος)», ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος καὶ τὸ «σχίσμα», τῶν Ἰωαννιτῶν, σσ. 15-16.

«**Κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης, ὅποιος "αἱρετίζει"** (ἀναπτύσσει αἱρετικὸ φρόνημα) **ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴ μυστικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Χριστὸ"· ὁπωσδήποτε αὐτὸς ποὺ ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴν σώζουσα Πίστη εἶναι ἀκέφαλος", ὅπως ὁ Γολιὰθ μὲ τὸ ἴδιο του τὸ ξίφος, τὸ ὁποῖο ἀκόνησε κατὰ τῆς ἀληθείας, χωριζόμενος ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ Κεφαλή»**, Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος9 (2011), σ. 49. «Ὁ γὰρ τῆς πίστεως διεζευγμένος τὴν κεφαλὴν ἀποτέτμηται τοῦ ἀλλοφύλλου μᾶλλον. Ἐπεὶ γὰρ Κεφαλὴ παντὸς ἀνδρὸς ὁ Χριστός, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἄνδρα δὲ τὸν πιστὸν πάντως εἰκὸς ὀνομάζεσθαι· οὐ γὰρ δὴ καὶ τῶν ἀπίστων ἂν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, πάντως ὁ τῆς σωζούσης πίστεως ἀποτμηθείς, ἀκέφαλος ἂν εἴη κατὰ τὸν Γολιὰθ διὰ τῆς ἰδίας μαχαίρας ἣν κατὰ τῆς ἀληθείας ἐθήξατο, τῆς ἀληθινῆς κεφαλῆς μεριζόμενος, ἣν οὐχὶ τεμεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποδεῖξαι τετμημένην ἔργον ἡμέτερον», ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Πρὸς τὸν Εὐνομίου δεύτερον λόγον, PG45, 912 / ΕΠΕ2, 326.

1116 Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ μολυσμὸς ἐκ τῆς αἱρέσεως καὶ τοῦ αἱρετικοῦ εἶναι ἄμεσα συνυφασμένα. Ὅταν διασπασθεῖ αὐτὴ ἡ ἑνότητα τότε αὐτομάτως ἐπέρχεται καὶ ὁ μολυσμός, ποὺ στὴν πραγματικότητα εἶναι ἀπομάκρυνση ἐκ τοῦ ἁγιασμοῦ ποὺ παρέχει ὁ Κύριος. Ὅταν λοιπὸν διασπασθεῖ ἡ ἑνότητα μετὰ τοῦ Κυρίου εἶναι αὐτονόητο ὅτι χάνεται ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἄρα ἐπέρχεται ὁ μολυσμός. Ἑνότητα λοιπὸν καὶ μολυσμὸς εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένα καὶ ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴν αἵρεση καὶ τὸν ἀκατάκριτο αἱρετικὸ καὶ τὴν κοινωνία του, (βλ. καὶ ὑποσ. 1117).

ἀσέβεια. Τὸ ἴδιο συνεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ συνοδικὴ ψῆφος τοῦ Πέτρου Ἱεροσολύμων καὶ ἡ διάταξη τοῦ Ἰουστινιανοῦ, (ἀλλὰ καὶ οἱ λοιπὲς μαρτυρίες, βλ. τὸ σχετικὸ Κεφάλαιο).

Δὲν ἀποτελεῖ λοιπὸν λόγο μόνον ὅτι ἔπαυσε πλέον νὰ τελεῖ μυστήρια ὁ Ἱερεὺς λόγῳ τῆς καθαιρέσεώς του γιὰ νὰ ἀπέχουμε ἀπ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημά του. Διότι ἀπὸ ἐκεῖ προέρχεται ἡ μίανσις τῶν μυστηρίων του καὶ «**ὧν τὸ φρόνημα ἀποστρεφόμεθα, τούτους ἀπὸ τῆς κοινωνίας προσήκει φεύγειν**», (βλ. τὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σσ. 679κ.ἑ.).

5) **Μίανσις μυστηρίων σημαίνει**[1117]**: κρῖμα καὶ κατάκριμα**[1118] **καὶ ὡς πρὸς τὸν Ἱερέα καὶ ὡς πρὸς τοὺς κοινωνοῦντες αὐτῷ ἐν**

1117 Κατὰ κυριολεξία αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ μυστήρια δὲν μιαίνονται, δὲν ἀφορᾶ τὸ ἐνυπόστατο τὸ ὁποῖο καὶ παραμένει ἀκέραιο, δηλαδὴ τελοῦνται πραγματικῶς (αὐτὸ διδάσκει τὸ «consensus Consiliorum»). Ἄλλωστε αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ καὶ δὲν ἐνδέχεται ἐκεῖ ποὺ Αὐτὸ ἐνεργεῖ νὰ εἰσέλθει μολυσμὸς εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργεια τῆς τελειώσεως τῶν μυστηρίων. Ἡ μίανσις τῶν μυστηρίων ἀφορᾶ τὴν σχέση τους ὡς πρὸς τὰ μέλη, ὡς πρὸς τοὺς πιστούς, ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἁγιασμοῦ. Τὰ μυστήρια ἁγιάζουν ἢ ὄχι. Ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ μολυσμός, ὁ ὁποῖος ὡς πρὸς τοὺς Πατέρες καὶ τὴν Γραφὴ πάντοτε ἀντίκειται τοῦ ἁγιασμοῦ. Εἶναι τὸ ἀντίθετό του. Ἀπὸ τὴν μία ὁ ἁγιασμὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ μολυσμός, ὁ μὴ ἁγιασμός, ἡ κατάκριση.

«...καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι,...καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι», (Ἀποκ. 22, 11). Ἅγιος – ρυπαρός, ἁγιασθήτω - ρυπαρευθήτω.

«ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον καὶ ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ τοῦ καθαροῦ οὐ διέστελλον», (Ἰεζ. 22, 26). Ἁγίου – βεβήλου, καθαροῦ - ἀκαθάρτου.

«ὡς γὰρ ὅσιοι ἱερεῖς ἁγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἐναγεῖς μιαίνουσιν», (βλ.σ. 38). Ἁγιάζουσιν – μιαίνουσιν, ὅσιοι - ἐναγεῖς.

Εἶναι φανερὴ ἡ ἀντίθεση τοῦ μιασμοῦ ὡς πρὸς τὸν ἁγιασμό, τοῦ βεβήλου ὡς πρὸς τὸ ἅγιο, τοῦ ἐναγοῦς ὡς πρὸς τὸν ὅσιο. Ἡ μίανσις λοιπὸν ἀφορᾶ ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἁγιάζουν πλέον καὶ ὄχι εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ μυστήρια τὰ ὁποῖα καὶ τελοῦνται πραγματικῶς.

1118 Ἄλλωστε καὶ ὁ Ἰούδας μετέλαβε τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου ἐντούτοις τοῦτο τὸν ἔβλαψε. Ἰδοὺ πῶς στὸ Εὐαγγέλιο περιγράφονται· εἶπεν ὁ Κύριος στοὺς Μαθητές Του: «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με», ἐρωτᾶ ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης: «Κύριε, τίς ἐστιν; ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτη. **καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς**», (Ἰωαν.13, 21-25 κ.ἑ).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· **ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου**», (Α' Κορ. 11, 28-29).

Ὁ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης στὴν 220 ἐπιστολή του πρὸς «τὴν σπαθαρίαν, ἧς τὸ ὄνομα Μαχαρᾶ» λέγει: «Γιὰ ποιόν λόγο ζητᾶ ἡ τιμιότης σου, νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς

Θείας Κοινωνίας καὶ γιατί τόσα πολλὰ χρόνια σπανίως κοινωνεῖς; Διότι αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχει κάποιο λόγο. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ κοινωνοῦμε σπανίως ἢ κάθε ἡμέρα ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ καθαρῆς συνειδήσεως πρέπει νὰ μεταλαμβάνουμε· "ὁ γὰρ ἀναξίως", λέγει, "ἐσθίων καὶ πίνων κρῖμα ἑαυτῶ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου". Ἐὰν λοιπὸν μ' αὐτὸν τὸν τρόπον σκέπτεσαι τὰ δικά σου καὶ φοβουμένη περιμένεις τὸν καιρό, τότε ἐνεργεῖς ὀρθῶς, εἴτε τὸ κάνεις συντομώτερα, εἴτε ἀργότερα· καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος ὅρος γι' αὐτό, παρὰ νὰ προσέρχεται ὁ ἄνθρωπος μὲ καθαρή, ὅσο εἶναι δυνατόν, "καρδία". Ἂν ὅμως κάποιος ἐξ αἰτίας κάποιου πταίσματος ἔχει τὸ ἀκοινώνητο, εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὸς θὰ κοινωνήσει, ὅταν ἐκπληρώσει τὸ ἐπιτίμιο. Ἐὰν ὅμως πάλι διαχωρίζεται γιὰ αἵρεση, αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο· **γιατὶ τὸ νὰ κοινωνεῖ κανεὶς ἀπὸ Ἱερέα αἱρετικὸ ἢ ποὺ εἶναι προφανῶς διαβεβλημένος κατὰ τὸν βίο, τὸν ἀποξενώνει ἀπὸ τὸ Θεὸν καὶ τὸν προσοικειώνει μὲ τὸν διάβολο**. Νὰ σκεφτεῖς λοιπὸν ὦ μακαρία μὲ ποιὸ τρόπο ἀπὸ τοὺς εἰρημένους εἶναι ὁ σκοπός σου καὶ κατ' αὐτὸν νὰ προσέλθεις στὰ μυστήρια. Εἶναι γνωστὸ δὲ σὲ ὅλους ὅτι τώρα ἡ αἵρεση ποὺ κατακρατεῖ τὴν Ἐκκλησία μας εἶναι τῶν Μοιχειανῶν· λυπήσου λοιπὸν τῆς τιμίας σου ψυχῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς κεφαλῆς. Μοῦ εἶπες ὅτι φοβᾶσαι νὰ πεῖς στὸν Πρεσβύτερό σου νὰ μὴ μνημονεύει τὸν αἱρεσιάρχη. Καὶ δὲν βλέπω περὶ τούτου νὰ σοῦ πῶ κάτι πρὸς τὸ παρόν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχει μολυσμὸ ἡ κοινωνία καὶ μόνον ποὺ τὸν μνημονεύει καὶ ἂς εἶναι ὀρθόδοξος ὁ μνημονεύων».

Τὸ πρωτότυπο: «..., τίνι λόγῳ ἐπιζητείη σου ἡ τιμιότης φάναι με περὶ τῆς θείας κοινωνίας καὶ τίνος χάριν τοσαῦτα ἔτη σπανίως μετέχεις; τοῦτο γὰρ λόγον ὀφείλει τινὰ ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ σπανίως ἢ τὸ καθ' ἑκάστην ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως μεταλαμβάνειν δέον· ὁ γὰρ ἀναξίως, φησίν, ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, εἰ οὖν τοιούτῳ τρόπῳ σκοποῦσα τὰ ἑαυτῆς καὶ εὐλαβουμένη ἀναμένεις τὸν καιρόν, εὖ ἂν ἔχοι, εἴτε συντομώτερον εἴτε χρονικώτερον, καὶ ὅρος ἐν τούτῳ ἄλλος οὐκ ἔστιν ἢ ἡ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καθόσον δυνατὸν τῷ ἀνθρώπῳ προσέλευσις· ἂν δὲ διὰ πταῖσμά τις ἔχῃ τὸ ἀκοινώνητον, δῆλον ὅτι τότε ἐκεῖνος κοινωνήσῃ, ὁπότ' ἂν πληρωθῇ αὐτῷ τὸ ἐπιτίμιον. εἰ δὲ διακρίνεται αὖ πάλιν δι' αἵρεσιν, τοῦτο ἀναγκαῖον· τὸ γὰρ κοινωνεῖν παρὰ αἱρετικοῦ ἢ προφανοῦς διαβεβλημένου κατὰ τὸν βίον ἀλλοτριοῖ Θεοῦ καὶ προσοικειοῖ τῷ διαβόλῳ.

Σκέψαι οὖν, ὦ μακαρία, ᾧτινι τρόπῳ τῶν εἰρημένων εἴη σου ὁ σκοπὸς καὶ κατ' αὐτὸ πρόσιθι τοῖς μυστηρίοις, γνωστὸν δὲ πᾶσιν ὅτι νῦν αἵρεσις ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ κατακρατοῦσα, τῶν μοιχειανῶν ἐστι· φείσαιο τοίνυν τῆς τιμίας σου ψυχῆς μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς κεφαλῆς. ἔφης δέ μοι ὅτι δέδοικας εἰπεῖν τῷ πρεσβυτέρῳ σου μὴ ἀναφέρειν τὸν αἱρεσιάρχην. καὶ τί περὶ τούτου εἰπεῖν σοι τὸ παρὸν οὐ καθορῶ, πλὴν ὅτι μολυσμὸν ἔχει ἡ κοινωνία ἐκ μόνου τοῦ ἀναφέρειν, κἂν ὀρθόδοξος εἴη ὁ ἀναφέρων», PG99, 1668-1669 / F846, 16 / ΕΠΕΦ 18Γ, 512-514.

Κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τρεῖς λόγοι ἐμποδίζουν τὴν προσέλευση τῶν θείων μυστηρίων. Οἱ δύο πρῶτοι ἀφοροῦν τὸν προσερχόμενο· ἡ μὴ καθαρὴ συνείδηση καὶ κάποιο πταῖσμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει ἐκπληρωθεῖ τὸ ἐπιτίμιο. **Ὁ τρίτος ἀφορᾶ τὸν Ἱερέα ὁ ὁποῖος δὲν πρέπει νὰ εἶναι αἱρετικὸς ἢ φανερὰ διαβεβλημένος κατὰ τὸν βίο, οὔτε ἀκόμη νὰ μνημονεύει αἱρετικὸ διότι μολύνεται. Ἡ αἰτιολογία εἶναι ὅτι ἡ κοινωνία ἀπὸ τοιοῦτο Ἱερέα χωρίζει τοῦ Θεοῦ καὶ καθιστᾶ οἰκεῖο μὲ τον διά-**

βολο τὸν προσερχόμενο ὀρθόδοξο καὶ τοῦτο οὔτε διὰ τῆς οἰκονομίας δὲν μεταβάλλεται γιὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη, (βλ.σ. 373).

Τὸ συμπέρασμα ἐξ ὅλων αὐτῶν εἶναι ὅτι δὲν ἁγιάζουν ὅλων τῶν Ἱερέων τὰ μυστήρια, ὑπάρχουν προϋποθέσεις. Εἶναι πολλὲς οἱ πατερικὲς μαρτυρίες ποὺ τὸ ἐπιβεβαιώνουν, διὰ τοῦτο προσοχή, εἰδάλλως ἀποβαίνει εἰς κρῖμα καὶ κατάκριμα.

Στὴν συνέχεια αὐτῆς τῆς ὑποσημειώσεως καταχωροῦμε τὰ ἑξῆς σχετικὰ καὶ σημαντικά:

«**Ἀλλὰ καὶ οἱ πιστοὶ μποροῦν νὰ κοινωνοῦν ἀπὸ τὰ ἅγια, μόνον ὅταν πληροῦν, ὅπως προλέχθηκε, ὁρισμένες προϋποθέσεις.** Ἤδη ὁ Ἀπ. Παῦλος παραγγέλει στοὺς Κορινθίους νὰ δοκιμάζουν πρῶτα τὸν ἑαυτό τους καὶ ἐφόσον κρίνουν ὅτι εἶναι ἄξιοι, τότε νὰ κοινωνοῦν, γιατὶ ὅποιος κοινωνεῖ ἀνάξια "κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα", (Α΄ Κορ. 11, 27-29).

Γεννιέται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα, ποιὲς εἶναι οἱ προϋποθέσεις ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ μποροῦν οἱ πιστοὶ νὰ κοινωνοῦν ἀπὸ τὰ "ἅγια" καὶ νὰ ὑπάρχει μεταξύ τους εὐχαριστιακὴ κοινωνία καὶ ἑνότητα, καθὼς καὶ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Πρώτη προϋπόθεση εἶναι ἡ συναίσθηση τοῦ λόγου γιὰ τὸν ὁποῖο εἶναι ἀναγκαία ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία. Ἡ συναίσθηση ἀναφέρεται στὴν παραδοχὴ τῆς πραγματικότητας τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ. Πιστεύοντας ὁ ἄνθρωπος στὴν πραγματικότητα αὐτή, ἀλλὰ καὶ στὴν πραγματικότητα τοῦ μυστηρίου, μετέχει στὸν θάνατο καὶ στὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Δευτέρα προϋπόθεση εἶναι ἡ ἠθικὴ καθαρότητα. Ἡ ἔννοια τῆς ἠθικῆς καθαρότητας εἶναι ἀρκετὰ ἀκαθόριστη. Ὁ συνδυασμὸς ὅμως τῶν ἐδαφίων τοῦ Ἀπ. Παύλου ποὺ χρησιμοποιεῖ στὴ συνάφεια αὐτὴ ὁ Μ. Βασίλειος, δίνει τὴ δυνατότητα νὰ κατανοηθεῖ τὸ περιεχόμενό της. Ἠθικὰ καθαρὸς εἶναι ὁ πιστὸς ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγει τὴ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ ζήσει σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὲς τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἀγάπης, νὰ ζήσει τὴν καινὴ ἐν Χριστῷ ζωή. Ἐξάλλου στὰ Ἠθικὰ ὁ Μ. Βασίλειος ἐκθέτει μία σειρὰ ἐπιτρεπόμενες καὶ ἀπαγορευμένες συντυχίες, ἐπιτρεπόμενο δηλαδὴ καὶ ἀπαγορευμένο τρόπο συμπεριφορᾶς, δίνοντας ἔτσι ἕνα γενικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ κινεῖται ὁ πιστός. Ἡ ἀντιμετώπιση αὐτὴ στηρίζεται στὴ θεολογία τοῦ Ἀπ. Παύλου. Μὲ τὸ βάπτισμα σταυρώθηκε ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ καταργήθηκε τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι δὲν δικαιολογεῖται ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας γιὰ τὸν πιστό. Παράλληλα, ἐπειδὴ ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία εἶναι στὴν οὐσία της κοινωνία μὲ τὸ ἀμίαντο σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν δικαιολογεῖται ἡ κοινωνία μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς. Κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο πρέπει νὰ ἐξετάζεται περισσότερο ἡ σύμφωνη μὲ τὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια ζωή, ποὺ ἀποδεικνύει τὴν πραγματικὴ ἀποδοχή της καὶ ὄχι ἁπλῶς ἡ θεωρητικὴ ἀποδοχὴ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας. Δόγμα καὶ ἦθος εἶναι ἀλληλένδετο σύνολο ποὺ ἐκφράζει τὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ.

Οἱ δύο προϋποθέσεις ποὺ ἀναφέρθηκαν ἔχουν προσωπικὸ χαρακτῆρα καὶ ἀφοροῦν τὸν κάθε πιστὸ χωριστά. **Ἡ τρίτη προϋπόθεση εἶναι περισσότερο κοινωνικὴ καὶ ἀφορᾶ τὶς μεταξὺ τῶν πιστῶν σχέσεις.** Ὅπως ὁ Θεὸς ἀγάπησε τὸν ἄνθρωπο καὶ θυσίασε τὸν Υἱό του γιὰ τὴν σωτηρία του, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουν νὰ συμπεριφέρονται μεταξύ τους μὲ ἀγάπη. Ἰδιαίτερα μάλιστα πρὶν νὰ κοινωνήσουν ἀπὸ τὰ "ἅγια" εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐπιλύσουν τὶς διαφορὲς ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχουν ἐμφιλοχωρήσει μεταξύ τους καὶ νὰ καταλλαγοῦν. Ὁ Χριστὸς, μιλώντας γι'

γνώσει. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἔχοντας διαπράξει θανάσιμο ἁμάρτημα καὶ παραμένοντας ἀμετανόητος, προσέρχεται νὰ κοινωνήσει καὶ κοινωνεῖ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ ἀλλὰ πρὸς κρῖμα καὶ κατάκριμα. Τοῦτο τεκμηριώνεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς: «διότι τότε μόνο ἐλπίζει ἕκαστος ὅτι θὰ λάβη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν ἀξιωθῇ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων μυστηρίων ἀπὸ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸν

αὐτοὺς ποὺ προσφέρουν δῶρα στὸ θυσιαστήριο, τόνισε ὅτι πρέπει πρῶτα νὰ διαλλαγοῦν μὲ τὸν ἀδελφό τους, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔχουν κάτι καὶ ὕστερα καθαροὶ νὰ προσφέρουν τὸ δῶρο. Καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος μιλώντας γιὰ τὴν ἀνάξια προσέλευση στὰ κοινὰ δεῖπνα, θεώρησε ἀπαραίτητο νὰ μὴ ὑπάρχουν διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς πιστούς. Γιὰ νὰ γίνει κατανοητὴ ἡ προϋπόθεση αὐτή, ὁ Μ. Βασίλειος ἀναφέρει ὡς χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τὸν Γρηγόριο τὸ Θαυματουργό, ποὺ δὲν πήγαινε ποτὲ στὸ θυσιαστήριο ἂν δὲν εἶχε καταλλαγεῖ προηγουμένως μὲ τοὺς ἀδελφούς του. Ὁ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης ποὺ ὑπάρχει στὴ θεία λειτουργία πρὶν ἀπὸ τὴν ἁγία ἀναφορὰ εἶναι ἀπόρροια αὐτῆς τῆς ἀναγκαιότητας καὶ ἀποτελεῖ προτροπὴ πρὸς τοὺς πιστοὺς γιὰ ἀμοιβαία καταλλαγή. Καὶ ἡ ἄφεση τῶν "ὀφειλημάτων" ποὺ ζητοῦν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα μὲ τὴν Κυριακὴ προσευχή, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν "ἁγίων", προϋποθέτει τὴν ἄφεση τῶν συνοφειλετῶν. Ἡ ἀμοιβαία αὐτὴ ἄφεση καὶ συνδιαλλαγὴ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πιστοὶ βιώνουν τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ προετοιμάζουν τὸν ἑαυτό τους γιὰ τὴν ἕνωση μὲ τοὺς λοιποὺς κοινωνοὺς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀμοιβαία καταλλαγὴ καὶ ἀγάπη δὲν ἀναφέρεται μόνο στὶς σχέσεις ποὺ ἔχουν οἱ πιστοὶ μεταξύ τους, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐτὴ ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀγάπη ποὺ ἐπιδεικνύουν μεταξύ τους οἱ ἐπίσκοποι, ὡς ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τέταρτη προϋπόθεση γιὰ τὴν ὕπαρξη εὐχαριστιακῆς κοινωνίας εἶναι ἡ κοινὴ καὶ ὀρθὴ πίστη. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀποστόλων, ὅπως προλέχθηκε, ἡ θ. Εὐχαριστία συνδέθηκε μὲ τὸ σῶμα τῶν πιστῶν καὶ τελοῦνταν σὲ ἰδιαίτερες συνάξεις τους. **Ἀπαραίτητη ποϋπόθεση γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὶς ἰδιαίτερες αὐτὲς εὐχαριστιακὲς συνάξεις τῶν πιστῶν ἦταν ἡ ἀποδοχὴ τῆς κοινῆς πίστεως στὸ Χριστό, γι' αὐτὸ ἀπαγορευόταν ἡ συμμετοχὴ σ' αὐτὲς ὁποιουδήποτε ἄπιστου ἢ κατηχούμενου.** Χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ κατὰ τὸ δεύτερο αἰώνα μ.Χ. ὁ Ἰουστῖνος: "Ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν Εὐχαριστία, ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μετασχεῖν ἐξόν ἐστιν ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ δεδιδαγμένα ὑφ' ἡμῶν καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρόν, καὶ οὕτως βιοῦντι ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν". **Τὴν ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ παράδοση ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, ποὺ εἶναι σαφὴς καὶ ἀπόλυτος στὸ θέμα αὐτό. Ἀκόμα καὶ ἂν κάποιος ἔλθει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν ὑγιαίνοντα λόγο τῆς πίστεως, λέγει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸν δεχθεῖ στὴν κοινωνία τῶν "ἁγίων"** (δηλαδὴ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, βλ. περὶ αὐτοῦ σ. 616 τοῦ παρόντος βιβλίου). Ἔτσι οἱ πιστοὶ καὶ οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίες διατηροῦν καὶ ζοῦν τὴν εὐχαριστιακὴ κοινωνία καὶ ἑνότητα, ὅταν ὁμολογοῦν τὴ μία πίστη», ΠΕΤΡΟΥ Ι., Ἑνότητα καὶ διάσπαση..., σ. 76 κ.ἑ.

Θεὸν Ὀρθοδόξως...» (βλ.σ. 177), Μ. Βασίλειο, ἱερὸ Δαμασκηνὸ καὶ ὅσιο Μελέτιο Γαλησιώτη (βλ.σ. 178).

6) **Μολυσμὸς καὶ ἄλλες διευκρινήσεις: σημαίνει συμμετέχουμε στὴν ἀσέβεια (αἵρεση), κατάκριση (ὑπὸ τοῦ Θεοῦ) τοῦ μὴ κατεγνωσμένου αἱρετικοῦ (κληρικοῦ καὶ μή), σὲ τελικὴ ἀνάλυση μᾶς χωρίζει ἐκ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ**, (βλ. στὰ «Παραλειπόμενα» τὴν σχετικὴ ἑνότητα σσ. 501κέ., 540κ.ἑ.). Τεκμηριώνεται στὰ πρακτικὰ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς: «...νὰ συμμετέχωμεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Θεοδώρου...» (βλ.σ. 180), Μ. Βασίλειο (βλ.σ. 586κ.ἑ.), Ἰωάννη Δαμασκηνὸ (βλ.σ. 182κ.ἑ.), Ἁγιορεῖτες Πατέρες (βλ.σσ. 185κ.ἑ.), Γρηγόριο Παλαμᾶ (βλ.σ. 191) καὶ γενικὰ τὸ Κεφάλαιο Γ΄ τοῦ παρόντος βιβλίου τοῦτο ἐκδιδάσκει (βλ. ὑποσ. 850)[1119].

1119 Ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἔνσταση:

Ἀφοῦ ὑπάρχει ἁγιότητα στὴν ἐποχή μας ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκαθαιρέτων αἱρετικῶν, κατὰ συνέπεια δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει μολυσμὸς στὸν ὀρθοφρονοῦντα ποὺ κοινωνεῖ μαζί τους.

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ὅλη αὐτὴ ἐργασία, ἡ ὁποία δὲν εἶναι καὶ μικρὴ σὲ ἔκταση καὶ σὲ ἐπίκληση πολλῶν συνοδικῶν καὶ πατερικῶν ἐπιχειρημάτων ποὺ ἀποτελοῦν τὸ «consensus Patrum», διδάσκει ὅτι ὑπάρχει αὐτὸς ὁ μολυσμός. Καὶ γνωρίζουμε ὅτι τὸ ἀλάθητο τῆς Ἐκκλησίας βρίσκεται σ' αὐτὸ τὸ «consensus» καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διαχρονική. Ὅλες οἱ ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διαχρονικὲς καὶ ἀμετάβλητες. Αὐτὰ εἶναι δεδομένα καὶ ἂν τὰ ἀμφισβητήσουμε χάνεται πλέον ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας Κεφαλή της εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ποὺ κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας», (Ἑβρ. 13, 8).

Τὸ γιατὶ ἐπέτρεψε ὁ Θεὸς στὸν προηγούμενο αἰῶνα τὴν ἁγιότητα σὲ ὀρθοφρονοῦντες ποὺ κοινωνοῦσαν μὲ ἀκαθαιρέτους Οἰκουμενιστὲς αὐτὸ ἐναπόκειται στὴν δική Του κρίση καὶ εὐσπλαχνία. Αὐτὸ δὲν αἴρει τὴν διδασκαλία περὶ μολυσμοῦ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τους. Ἄλλωστε τὸ ἀλάθητο δὲν διασώζεται σὲ ἁγίους μίας ἐποχῆς ὅσο μεγάλοι καὶ ἂν ἦταν (καὶ ποὺ ἀσφαλῶς δὲν ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν ὑπόληψή μας πρὸς αὐτούς), ἀλλὰ στὸ «consensus Patrum» ὡς ἤδη ἐλέχθη.

Ἂν τὸ ἀλάθητο βρίσκεται στοὺς ἁγίους τῆς ἐποχῆς τοῦ 20οῦ αἰῶνος· τότε θὰ πρέπει νὰ ἐκλάβουμε ὡς ἀνυπόστατα τὰ μυστήρια τῶν Οἰκουμενιστῶν, ἀφοῦ μία ὁμάδα Ὁσίων Κατακομβιτῶν τῆς Ρωσίας στὶς ἀρχὲς τοῦ προηγουμένου αἰῶνος (στὴν συνέχεια αὐτὸ ἑδραιώθηκε στὸ πλεῖστο μέρος τῆς μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς) εἶχαν αὐτὴ τὴν διδασκαλία ὡς πρὸς τοὺς Σεργιανιστές.

Ἂν τὸ ἀλάθητο βρίσκεται σὲ ἁγίους τοῦ προηγουμένου αἰῶνος· τότε μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία τῶν ΓΟΧ καὶ παράλληλα καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν μὲ τοὺς Οἰκουμενιστές, ἀφοῦ ἡ ὁσία Μυρτιδιώτισσα (Σοφία) μοναχὴ τῆς Κλεισούρας ἀφ' ἑνὸς ἐκάρη ὡς μεγαλόσχημη μοναχὴ ἀπὸ κληρικὸ

Ἡ κοινωνία τοῦ αἱρετικοῦ νοεῖται κατὰ τοὺς Πατέρες ὡς διαμνημόνευση ἢ συλλειτουργία ὡς πρὸς κληρικὸ καὶ ἐκ τοῦ μεταλαμβάνειν ἐξ αὐτοῦ ὡς πρὸς λαϊκό. Ὁμοίως ἡ συμπροσευχὴ καὶ ἡ μέχρι συνεστιάσεως κοινωνία[1120].

ὁ ὁποῖος εἶχε ἐνταχθεῖ στὴν Ἐκκλησία τῶν ΓΟΧ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἴδια δὲν ἔπαψε νὰ κοινωνεῖ μὲ τὴν Ἐκκλησία ὅπου ἐμνημονεύοντο οἱ Οἰκουμενιστὲς μέχρι καὶ τῆς κοιμήσεώς της, (ἐκοιμήθη τὸ 1974).

Ἂν τὸ ἀλάθητο βρίσκεται σὲ ἁγίους τοῦ προηγουμένου αἰῶνος· τότε ἐπιτρέπεται νὰ συμβιώνουν μοναχοὶ μὲ μοναχὲς στὸν ἴδιο μοναστηριακὸ χῶρο, ἀφοῦ ὁ ἅγιος Νεκτάριος (**τὸν ὁποῖο καὶ εὐλαβούμαστε καὶ ἀγαποῦμε καὶ ὑπολητπόμαστε**) ἔπραξε τὸ τοιοῦτο.

Θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε καὶ ἄλλες τέτοιες περιπτώσεις, ἀλλὰ νομίζουμε πὼς τὰ ὀλίγα ἀρκοῦν, ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα. **Καὶ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση, ἀφ' ἑνὸς ὁ Μ. Βασίλειος λέγει νὰ ἀποφεύγουμε τὴν μίμηση τοῦ σφάλματος, «ἀλλ' ἡμῖν οὐ φυλακτέον τὴν μίμησιν τοῦ σφάλματος»**, 1ος ἱερὸς Κανόνας Μ. Βασιλείου, Πηδάλιον 587 / ΡΠΣ 4, 90 / ΚΙΚ, 450· **καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Μ. Φώτιος λέγει νὰ μὴν ἀποκόπτουμε τίποτε ἀπὸ τὴν ὑπόληψη καὶ τιμή μας πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἁγίους, ἀλλ' αὐτὸ στὸ ὁποῖο παρεξέκλιναν ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὴ τὸ ἀκολουθοῦμε,** (βλ.σ. 277 καὶ ὑποσ. 1121).

1120 Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει: «**ὅτι μέγισται ἀπειλαὶ κεῖνται παρὰ τῶν ἁγίων ἐκφωνηθεῖσαι τοῖς συγκαταβαίνουσιν αὐτῇ** (τῇ αἱρέσει σ.σ.) **μέχρι καὶ ἑστιάσεως**», PG99, 1048 / F113, 54 / ΕΠΕΦ 18Β, 198-200. Ἀλλοῦ: «Οὐδ' ἂν τὰ ὅλα χρήματα τοῦ κόσμου παρέξει τις· καὶ κοινωνῶν εἴη τῇ αἱρέσει, φίλος Θεοῦ καθίσταται, ἀλλ' ἐχθρός. Καὶ τί λέγω κοινωνίας; Κἂν ἐν βρώματι, καὶ πόματι, καὶ φιλίᾳ συγκάτεισι τοῖς αἱρετικοῖς ὑπεύθυνος. Τοῦ Χρυστοστόμου ἡ ἀπόφασις. Ἐπεὶ καὶ παντὸς ἁγίου», (βλ.σ. 376).

Ὑπάρχει μία σχετικὴ ἔνσταση καὶ ἡ ἀπάντησή της.

Ἡ ἔνσταση:

«Τὸ εἶδος τῆς συνιστωμένης ἀκοινωνησίας ἀναφέρεται:

α΄. Στὴν ἁπλῆν συναναστροφήν.

β΄. Ἄλλοτε σὲ συγκεκριμένην ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν (συνήθως συμπροσευχή).

γ΄. Ἄλλοτε στὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν καὶ μυστηριακὴν κοινωνίαν», ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἐπιστολὴ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου καὶ ἀποτειχίσεως, σ. 6.

Ἡ ἀπάντηση:

Ἡ ἔνσταση φθάνει σ' αὐτὰ τὰ μὴ ὀρθὰ συμπεράσματα διότι ἡ βάση ποὺ ἔχει θέσει δὲν εἶναι ὀρθή. Γράφεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως: «Μεγάλη σύγχυσις καὶ ἐσφαλμένα συμπεράσματα δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν διακρίσεως μεταξὺ τῶν διαφορετικῶν κατηγοριῶν, τῶν σημαινομένων διὰ τῆς λέξεως "αἱρετικὸς"... Ὅμως οἱ Ἱ. Κανόνες καὶ γενικώτερα ἡ ποιμαντικὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων σαφῶς διακρίνουν. Συγκεκριμένα:

α΄. Συνηθέστερα ἡ ἀναφορὰ γίνεται στὰ μέλη τῶν ἄλλων "Ἐκκλησιῶν". Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν, διαφορετικὰ ἀντιμετωπίζονται οἱ αἱρεσιάρχαι καὶ γενικώτερα οἱ ἡγέται καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς αἱρετικῆς παραφυάδας καὶ διαφορετικὰ οἱ ἁπλοὶ

Βεβαίως πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ ὅτι τὸ «ἐν γνώσει» παίζει καθοριστικὸ ρόλο σὲ ὅλα ταῦτα, τὸ κατὰ πόσο συνειδητὰ κοινωνεῖ μὲ τὸν αἱρετικὸ τὸ α΄ ἢ β΄ πρόσωπον. Τὸ ἀκαταλόγιστον ἐναπόκειται στὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐκεῖνος γνωρίζει σὲ τελικὴ ἀνάλυση τὸ μερίδιο εὐθύνης καὶ μολυσμοῦ ποὺ λαμβάνει ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς αἱρέσεως ἕκαστος[1121]. «Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ

πιστοί, ἰδίως, ὅταν μάλιστα διακατέχονται ἀπὸ τὴν "καλὴν ἀνησυχίαν" καὶ τὴν τάσιν διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν.

β΄. Ἄλλη κατηγορία εἶναι οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ποὺ οὐσιαστικὰ αὐτοαπεκόπησαν καὶ προσεχώρησαν σὲ αἱρετικὴν "Ἐκκλησίαν", εἴτε ἐν τῇ πράξει διὰ πλήρους ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας (καὶ ὄχι ἁπλῶς διὰ μιᾶς περιστασιακῆς συμπροσευχῆς φυσικὰ καὶ αὐτῆς ἐνόχου), εἴτε θεωρητικῶς δι΄ ὑπογραφῆς σχετικοῦ ἑνωτικοῦ κειμένου. Ἀπ΄ αὐτοὺς - ἐφ΄ ὅσον δὲν ἐπιστρέψουν διὰ μετανοίας - ἐπιβάλλεται ἡ ἀποτείχισις καὶ ἡ διακοπὴ κοινωνίας, καθ΄ ὅσον ἀφομοιώθηκαν μὲ τὴν α΄ κατηγορίαν», ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, ἔνθ.ἀν., σ. 4.

Θεωρεῖται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως, ὡς τὸ εἴδαμε καὶ ἀλλοῦ στὴν ἐργασία αὐτή, ὅτι ἡ πλήρης κοινωνία μὲ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἱρετικοὺς σημαίνει ἀπώλεια τῆς ἱερωσύνης ὡς πρὸς τοὺς κληρικούς, (τὸ γιατὶ δὲν εἶναι ὀρθὸ αὐτὸ βλ.σσ. 53κ.ἑ.). Οἱ Πατέρες δὲν διακρίνουν καταδικασθέντα ἢ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ διότι οἱ συνέπειες ἐκ τῆς κοινωνίας τους στὸν ὀρθόδοξο εἶναι ἡ ἴδια, κατάκριση ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἀναφέρονται καὶ σὲ μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ τὸ «consensus Patrum», (βλ.σσ. 205κ.ἑ.). Ἀπαγορεύεται λοιπόν, ρητῶς ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες καὶ τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς καὶ μὲ ἐπιτίμιο ἀκόμη, ἡ συμπροσευχὴ μὲ τοὺς ἀκατακρίτους αἱρετικούς. Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης ἐπικαλεῖται τὸν ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο στὸ ὅτι, οὔτε τὸ συντρώγειν ἐπιτρέπεται καὶ αὐτό, γράφει ὁ ὅσιος Θεόδωρος, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναφέρεται σὲ μὴ κατεγνωσθέντες αἱρετικοὺς (βλ. ἀνωτέρω) καὶ ἀποτελεῖ τὸ «consensus Patrum», «τοῦ Χρυσοστόμου ἡ ἀπόφασις. Ἐπεὶ καὶ παντὸς ἁγίου». Συνεπῶς ὄχι ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ὡς εἰσηγεῖται ἡ ἔνσταση, ἀλλὰ πάντοτε πρέπει νὰ ἀποφεύγονται καὶ τὰ τρία τῆς ἐνστάσεως ἀπὸ τοὺς μὴ καταδικασθέντες αἱρετικοὺς ἐφ΄ ὅσον παραμένουν ἀμετανόητοι καὶ ἀμετακίνητοι στὴν αἵρεσή τους. Διότι, διαφορετικά, ὁ ὀρθόδοξος καθίσταται ὑπεύθυνος «Κἂν ἐν βρώματι καὶ πόματι, καὶ φιλίᾳ συγκάτεισι τοῖς αἱρετικοῖς ὑπεύθυνος».

1121 Τίθεται ἡ ἑξῆς ἐρώτηση:

Ἁγιότητα καὶ κοινωνία μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ συμβιβάζονται;

Ἡ ἀπάντηση:

Τὸ Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀναθεματίζει ὅσους Ὀρθοδόξους κοινωνήσουν ἐν γνώσει μὲ τοὺς Εἰκονομάχους, (βλ.σ. 192). [Καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Ρώσων τῆς διασπορᾶς (ΡΟΕΔ) τὸ 1983 ἀναθεματίζει τοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντες μὲ τοὺς αἱρετικούς, (βλ.σ. 468)]. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι οἱ ἐν ἀγνοίᾳ ἐξαιροῦνται. Καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀναθεματισμένοι οἱ ἐν ἀγνοίᾳ κοινωνοῦντες Ὀρθόδοξοι, δηλαδὴ δὲν εἶναι χωρισμένοι τοῦ Θεοῦ (βλ. τὴν ἑρμηνεία τοῦ ἀναθέματος ἀπὸ τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνο-

ἐγένετο;», (Ρωμ. 11, 34) καὶ «ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας», (Ἀποκ. 2, 23). Ὁ δὲ ὅσιος Θεόδωρος Στουδίτης λέγει: «Οὐ γὰρ ὁριστικῶς ἔστιν ἀποφήνασθαι· διὰ τὸ ἄλλον ἄλλου διαφέρειν καὶ προσώπῳ καὶ γνώσει, καὶ σπουδῇ, καὶ ἡλικίᾳ»[1122].

Ἐμεῖς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιγράψουμε ὅ,τι οἱ Πατέρες μᾶς παρέδωσαν· παρετέθησαν πάμπολλα ἀποσπάσματα ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἀποφυγὴ λάθους. Στὴν Σοφία Σολομῶντος λέγεται: «...δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται», (Σοφ. Σολομ. 6,6). Εἰς δὲ τὸ Εὐαγγέλιον λέγει ὁ Κύριος: «ἐκεῖνος ὁ δοῦλος, ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,

---

δο σ. 445), τότε ἁγιότητα καὶ κοινωνία μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ συμβιβάζονται.

Πρέπει ὅμως νὰ ἐπαναλάβουμε ὅτι ὅλοι οἱ Ἅγιοι αὐστηρῶς καὶ διαχρονικῶς ἐντέλλονται τοὺς Ὀρθοδόξους νὰ μὴ κοινωνοῦν μὲ ἀκρίτους αἱρετικοὺς διότι συναναθεματίζονται καὶ αὐτοὶ δηλαδὴ χωρίζονται τοῦ Θεοῦ, (βλ. καὶ ποιοὶ ἱεροὶ Κανόνες ἐντέλλονται τὴν διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μετὰ τῶν μὴ καταδικασθέντων αἱρετικῶν σ. 258). Ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν μποροῦν πλέον νὰ φθάσουν στὴν ἁγιότητα. (Βλ. ἐπὶ παραδείγματι τί προστάζει καὶ γιατὶ τὸ προστάζει ὁ συνοπτικὸς θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας μας ὅσιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς σσ. 182κ.ἑ.). Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἅγιοι ἀπέφευγαν οἱ ἴδιοι τὴν ἄμεση κοινωνία μὲ τοὺς ἀκρίτους αἱρετικούς. «**Οἱ ἀπαρασάλευτες καὶ αὐστηρὲς θέσεις τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἀπέναντι στὴν αἵρεση, ποὺ διαβάζουμε στοὺς διαλόγους μὲ τοὺς διῶκτες τους, δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπίγνωσης τῆς ἁγιότητάς τους. Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει. Ἡ ἁγιότητά τους κτίζεται πάνω στὶς θέσεις αὐτές, (δηλαδὴ τῆς διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν ἀνεξελέγκτων αἱρετικῶν** σ.σ.), ΒΕΖΥΝΙΑ Φ., Εἶναι ἡ ἁγιότητα... προϋπόθεση τῆς ἀποτείχισης; Θδ2 (2018), 238.

Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν εἶναι ἁπλό: ἁγιότητα καὶ κοινωνία ἐν γνώσει μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ ὄχι μόνον δὲν συμβιβάζεται ἀλλ΄ ἀποτελεῖ καὶ αἰτία ἀπωλείας τῆς σωτηρίας στὸν ὀρθόδοξο. Ἐνῶ ἀντιθέτως ἁγιότητα καὶ κοινωνία ἐν ἀγνοίᾳ, τότε αὐτὰ συμβιβάζονται.

1122 Ἐπιστ. 219-Λύσεις διαφόρων ἀποριῶν, PG99, 1661 / F841, 22 / ΕΠΕΦ 18Γ, 504. «Ἆρα πάντες οἱ αἱρετικοὶ εἰς ἀπώλειαν ἀπέρχονται, ἢ οὔ; Ἀποκ. Ἔστιν αἵρεσις καὶ αἵρεσις. **Καὶ ἔστι κρῖμα καὶ κρῖμα...καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μιᾷ αἱρέσει πολλὰ καὶ διάφορα κρίματα. Ἄλλη γὰρ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πλανῶντος τὸν λαόν, καὶ ἄλλο κρῖμα τοῦ κληρικοῦ τοῦ δυναμένου μαθεῖν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Καὶ ἄλλο πάλιν τοῦ μὴ δυναμένου, καὶ ἄλλο τοῦ ἀναθεματίζοντος τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀντιμαχομένου ἡμῖν. Καὶ ἄλλο τοῦ ἐν γνώσει σφαλλομένου, καὶ ἄλλο τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ... Ἅπερ ἅπαντα γινώσκει ἀκριβῶς ὁ μέλλων κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ»**, Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα, περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων / Βλ. ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ Α., Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἱρετικούς, σ. 22 / ΣΗΜΑΤΗ Π., Ἡ πατερικὴ στάση στοὺς διαλόγους..., σ. 39.

δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν», (Λουκ. 12, 47-48)[1123].

Αὐτὰ λέγουν τὰ κείμενα.

4) Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Δ'

Ἐξάγεται ὅτι:

Ἡ ἀρχὴ «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώνητος ἔστω» (ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν διατύπωση βλ. ὑποσ. 422) **κατὰ τὴν διδασκαλία: τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, τὸ «ἀκοινωνήτῳ» δὲν ἀναφέρεται μόνον σὲ καταδικασθέντα ἀλλὰ καὶ σὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικῷ «ἀκοινωνήτῳ»**. Ἡ ἐπιβολὴ ἀκοινωνησίας τοῦ 2ου ἱεροῦ Κανόνος «ἀκοινώνητος ἔστω»[1124] καὶ τοῦ 10ου Ἀποστολικοῦ «οὗτος ἀφοριζέσθω», στὸν κοινωνοῦντα μὲ ἀκατάκριτο «ἀκοινωνήτῳ», ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποφυγῆς τοῦ συμμολυσμοῦ. **Ὅπως ἡ ἐπιβολὴ ἀκοινωνησίας σὲ κοινωνοῦντα μὲ καταδικασθέντα αἱρετικὸ «ἀκοινωνήτῳ» ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀποφυγῆς τοῦ συμμολυσμοῦ σ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μαζί του καὶ αὐτὸς ὁ μολυσμὸς μεταδίδεται καὶ σ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν κοινωνοῦντα μὲ καταδικασθέντα αἱρετικὸ «ἀκοινωνήτῳ». Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο συμβαίνει καὶ μ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μὲ τὸν κοινωνοῦντα μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ «ἀκοινωνήτῳ». Ἡ**

1123 Ἡ φαινομενικὴ ἀντίφαση μεταξὺ τοῦ «ὁ δὲ μὴ γνοὺς» τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ «ἐν γνώσει» τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς αἴρεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἁρμόδια ὅπως ἑρμηνεύσει τὴν Ἁγία Γραφὴ εἶναι ἡ Ἐκκλησία ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἡ ὁποία καὶ ἀποφαίνεται ἀπλανῶς καὶ μάλιστα σὲ Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Ἔτσι λοιπὸν ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ ἑρμήνευσε: «τοῖς κοινωνοῦσι ἐν γνώσει...ἀνάθεμα». Προφανῶς ἡ Σύνοδος ἐξαιρεῖ τοὺς εἰς ἀδήριτον ἀνάγκη ἐν ἀγνοίᾳ ὑπάρχοντες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Κύριον ποὺ ἀναφέρεται εἰς τοὺς μὴ τοιαύτη ὄντες καὶ οὕτως ἐναρμονίζεται τὸ λεκτικὰ διάφορον τῶν δύο χωρίων. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας στὴν ἑρμηνεία αὐτοῦ τοῦ χωρίου λέγει: «καίτοι φαίη τις ἄν; Πῶς ὁ μὴ γνοὺς ὑπέχει λόγον; Ὅτι μὴ ἠθέλησεν εἰδέναι καίτοι μαθεῖν ἐξόν», PG72, 752. Ὁ δὲ Εὐθύμιος Ζηγαβινὸς ἐπὶ τοῦ προκειμένου λέγει: «Πλὴν οὐ τοσοῦτον δαρήσεται ὅσον ὁ γνούς. ''Ἐκεῖνος μὲν γὰρ κατεφρόνησεν· οὗτος δὲ ἐρραθύμησε. Χαλεπωτέρα δὲ ραθυμίας ἡ καταφρόνησις. Δηλοῖ δὲ τὸν πιστὸν τὸν ἀγνοοῦντα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δι' ἀμαθίαν...», ΤΡΕΜΠΕΛΑ Π., Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, σσ. 395-396.

1124 Στὴν πραγματικότητα ὁ 2ος ἱερὸς Κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου λέγει: «καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι,...», (βλ.σ. 206).

κοινωνία τοῦ αἱρετικοῦ, καταδικασθέντα ἢ μή, γιὰ τοὺς Πατέρες ἔχει τὶς ἴδιες συνέπειες, χωρισμὸ τοῦ Θεοῦ στὸν ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ μαζί του (ἢ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο).

Ἐξ ἄλλου, ὅπως σὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ στὸν ὀρθόδοξο, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐπιβάλλεται ἀκοινωνησία καὶ σ' αὐτὸν ποὺ κοινωνεῖ μὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ «ἀκοινωνήτῳ». **Ἀκοινωνησία σὲ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικό, ἀκοινωνησία σὲ ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ μαζί του. Ἐφ' ὅσον τὸ πρῶτο συμβαίνει γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ συνεπῶς καὶ τὸ δεύτερο ἔχει τὴν ἴδια ἔννοια, ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ. Ἀρχὴ συγκοινωνούντων δοχείων. Συμμετοχὴ στὸ σχίσμα τοῦ ἀκρίτου αἱρετικοῦ διὰ τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου κοινωνίας στοὺς ἐν γνώσει Ὀρθοδόξους κοινωνοῦντες μαζί του.**

Καὶ ἀλλιῶς, ἐφ' ὅσον ὁ μολυσμὸς μεταδίδεται ἀπὸ μὴ καταδικασθέντα αἱρετικὸ σὲ ὀρθόδοξο ποὺ κοινωνεῖ ἐν γνώσει μαζί του, τότε αὐτὸς ὁ μολυσμὸς μεταδίδεται καὶ στὸν τρίτο ποὺ κοινωνεῖ μαζί τους, (δηλαδὴ αὐτὸς ὁ τρίτος κοινωνεῖ ἄμεσα μὲ κοινωνοῦντα μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικὸ καὶ ἔμεσα μὲ ἀκατάκριτο αἱρετικό).

5) Ἀπὸ τὸ Κεφάλαιο Ε'

Ἐξάγεται ὅτι:

Ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας δὲν ἀναιρεῖ τὰ ἀνωτέρω συμπεράσματα, ἀντιθέτως τὰ ἐπιβεβαιώνει. Ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ μολυσμὸς καὶ ἐπειδὴ οἱ σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες ἐντέλλονται τὴν ἀπομάκρυνση ἐκ τῶν ἀκαταγνώστων αἱρετικῶν, ἔρχεται ἡ οἰκονομία ὡς πράξη ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων καὶ συνοδικῶς - μόνον ἐπειδὴ εἶναι πολὺ σοβαρὸ θέμα (βλ.σσ. 257-258, 290, 303, 405) **- νὰ κάνει προσκαίρως ἐπιτρεπτὸ τὸ αὐστηρῶς ἀνεπίτρεπτο κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες. Μὲ τὴν προϋπόθεση τῆς ὑπάρξεως ἀδηρίτου ἀνάγκης πρὸς σωτηρία ψυχῶν καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς οἰκονομίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.**

Ἡ οἰκονομία δὲν μπορεῖ νὰ ἀναιρέσει τὸν μολυσμὸ ποὺ ἐπέρχεται στὸν ἴδιο τὸν αἱρετικό. Ὅπως ἐπίσης δὲν συστέλλει τὸν μολυσμὸ καὶ σὲ ὅσους τὸν μνημονεύουν ἢ ἄλλως πως κοινωνοῦν μαζί του, ὅταν ἡ αἵρεση διδάσκεται φανερὰ στὴν Ἐκκλησία. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς ὅταν ὑπάρχει ἀνωτέρα βία, (ὅπως συ-

νέβη μὲ τοὺς Φράγκους, δηλαδὴ ὁ φόβος σφαγῆς ἑκατομμυρίων πιστῶν). **Καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ κοινωνοῦντος μὲ τὸν αἱρετικὸ - κοινωνοῦντος στὰ δευτερεύοντα μόνον** (βλ. στὸ τέλος αὐτῆς τῆς παραγράφου) **- θέλοντας ἡ οἰκονομία νὰ τὸν φέρει ὀλίγον κατ' ὀλίγον στὴν ἀκρίβεια. Δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια, συνυπάρχει ἡ οἰκονομία μετὰ τοῦ μολυσμοῦ μὲ συνεχῆ ἐπικράτηση τῆς ἀκριβείας διὰ τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τοῦ μολυσμοῦ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πρόσκαιρη. Ὥσπου καταργεῖται ὁλότελα ὁ μολυσμὸς ὅταν ὁ οἰκονομούμενος φθάσει στὴν τήρηση ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἀκριβείας. Αὐτὴν τὴν δευτέρα οἰκονομία ἄσκησε καὶ ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ἐπειδὴ μόνον αὐτὴ ἐπιτρέπεται σὲ Ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ σὲ Ἐπίσκοπο μεμονωμένα. Καὶ αὐτὴ ἡ οἰκονομία δύναται νὰ ἀσκηθεῖ ὅταν ὑπάρχουν οἱ ἑξῆς βασικὲς προϋποθέσεις· ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους κληρικοὺς (ποὺ θὰ γίνουν ἀποδέκτες τῆς οἰκονομίας): νὰ μὴ μνημονεύουν αἱρετικὸ Ἐπίσκοπο, νὰ μὴ συλλειτουργοῦν μὲ αἱρετικὸ κληρικὸ καὶ νὰ μὴ μεταδίδουν τὰ ἅγια μυστήρια σὲ αἱρετικό· ὡς πρὸς Ὀρθοδόξους μὴ κληρικούς: νὰ μὴ κοινωνοῦν ἀπὸ τὸ ποτήριο τοῦ ἀκαθαιρέτου αἱρετικοῦ,** (βλ. σ. 373).

Ὥστε ἡ οἰκονομία, ἐπαναλαμβάνουμε, ἀποδεικνύει τὴν ὕπαρξη τοῦ μολυσμοῦ ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ μολυσμὸς καὶ οἱ σχετικοὶ ἱεροὶ Κανόνες εἶναι ὑποχρεωτικοί, διὰ τοῦτο ἀσκεῖται ἡ οἰκονομία, (βλ.σσ. 257κ.ἑ.). **Δὲν ἰσχύει λοιπὸν οἰκονομία καὶ δυνητικότητα τῶν ἱερῶν Κανόνων, διότι ἐὰν ἦταν δυνητικοὶ δὲν χρειαζόταν ἡ ἄσκηση τῆς οἰκονομίας διότι σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση οἱ ἴδιοι θὰ ἔδιδαν τὴν κανονικὴ δυνατότητα τῆς κοινωνίας μὲ τὸν αἱρετικό.**

Καὶ τώρα ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ καταχωρήσουμε ἕνα κείμενο τὸ ὁποῖο ἀνασύρουμε ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ βιβλίου «Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος» τοῦ Μητροπ. Μελετίου: «**...Ἡ ἑνότης αὐτὴ παρασαλεύεται μόνον ἀπὸ τὰς ἑτεροδοξίας. Ὁ ἑτέρως, παρ' ὃ παρέλαβε, φρονῶν, παύει νὰ ἔχῃ τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν Ε' Σύνοδον** (πρᾶξις Α', § 3,17) **ὑπέρτατον χρέος τῶν ἱερέων, φυλάκων τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ περιφρούρησις καὶ ἡ διασφάλισις τῆς ἑνότητος τῆς πίστεως. Ἡ ἔκπτωσις ἱερέων ἀπὸ τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως μιαίνει τὰ ὑπ' αὐτῶν τελούμενα μυστήρια καὶ αἴρει ἀπὸ αὐτοὺς τὸ χάρισμα τῆς πνευματικῆς πατρότητος. Ἀντὶ ποιμένων ἀποβαίνουν λύκοι, κατατρώγοντες τὸ ποίμνιό τους** (βλ. Πρᾶξ. ΣΤ' § 15, 10 καὶ Πρᾶξ. Α' 3, 14). **Διὰ τοῦτο ὁ Ἰουστινιανὸς δηλοῖ (καὶ ἡ Σύνοδος ἐπικυρώνει τὴν "θέσιν" αὐτὴν** [ἐν Πράξει Ζ' § 16,1-2], **ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀνεχθῆ νὰ λάβῃ τὴν θείαν κοινωνίαν ἀπὸ ἱερεῖς ὑπόπτους ἐπὶ αἱρέσει. Καὶ οἱ ὀρθόδοξοι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀκακιανοῦ σχίσματος ἠρνήθησαν νὰ κοινωνήσουν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἀπὸ χειρῶν ἁπλῶς ὑπόπτων. "Ἀκοινώνητοι διὰ τί μένομεν ἐπὶ τοσαῦτα (35) ἔτη; διὰ τί οὐ κοινωνοῦμεν"**; (ACO 3, σελ. 72). **Ἱερεῖς καὶ πατέρες εἶναι μόνον οἱ τηροῦντες τὴν πίστιν ἀνόθευτον** (Πρᾶξ. Α' § 3,14).

Κάθε ἱερεὺς τελεῖ τὰ ἄχραντα μυστήρια ἀξίως καὶ ἐπὶ ἁγιασμῷ, μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι ἡνωμένος μὲ τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς δήλωσιν καὶ παραφυλακὴν αὐτῆς τῆς ἑνότητος γίνεται ἡ μνημόνευσις τῶν ἱερῶν Διπτύχων. Εἰς μὲν τὰ Δίπτυχα τῶν ζώντων ἀναγράφονται καὶ ἐκφωνοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν "κοινωνικῶν" ὀρθοδόξων ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ Σύνοδός μας, πρὸς περιφρούρησιν τῆς καθαρότητος τῶν ἁγίων μυστηρίων διαγράφει ἀπὸ τὰ ἱερὰ Δίπτυχα τὸ ὄνομα τοῦ τότε ἀρχιερατεύοντος πάπα Βιγιλίου (βλ. Πρᾶξ. Ζ' § 16-17). Εἰς τὰ Δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων μνημονεύονται μόνον οἱ ὀρθόδοξοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι. Διὰ τοῦτο καί, ὅταν διεπιστώθη ὅτι ὁ Θεόδωρος ἐκήρυττεν ἑτεροδιδασκαλίας, διεγράφη τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὰ ἱερὰ Δίπτυχα τῆς ἐν Μοψουεστίᾳ Ἐκκλησίας. Εἶναι "ἀλλότριον τῶν Χριστιανῶν νὰ μνημονεύωνται εἰς τὰ ἱερὰ Δίπτυχα αἱρετικοί", τονίζει ἡ Σύνοδός μας (Πρᾶξ. Ζ' § 16,3)· διότι εἶναι "ἀλλότριον τῶν χριστιανῶν νὰ δέχονται τὴν ἀσέβειαν (=αἵρεσιν) ἐξ ἴσου μὲ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν". (Πρᾶξ. Α' § 3,13). Ὅλοι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ ἔχουν μίαν καὶ μόνην γνώμην (Πρᾶξ. Β' § 5,7)· ἓν φρόνημα· τὴν ὀρθὴν πίστιν· τὴν ἀλήθειαν»[1125].

Μὲ ἄλλα λόγια: **ὁ Ἱερεὺς ποὺ φρονεῖ ἑτεροδόξως (ὄχι ἐξ ἁπλότητος), χάνει τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τοῦτο παύει νὰ ἔχει τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, προκαλῶντας σχίσμα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπακόλουθο καὶ ἄμεσα συνυφασμένο εἶναι ὁ μιασμὸς τῶν ἀχράντων Μυστηρίων - ὄχι ὡς ἀπώλεια τοῦ ἐνυποστάτου τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ,**

1125 ΚΑΛΑΜΑΡΑ Μ., ἔνθ.ἀν., σ. 105 κ.ἑ.

ἀλλ' ὡς κρῖμα καὶ ὡς κατάκριμα τοῦ ἰδίου καὶ τῶν κοινωνούντων ἐν γνώσει μαζί του – καὶ παύει πλέον ὁ κακόδοξος οὗτος Ἱερεὺς νὰ ὑπάρχει ὡς πνευματικὸς πατὴρ ἀλλὰ καθίσταται λύκος ὁ ὁποῖος κατατρώγει τὸ ποίμνιό του, διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς κοινωνίας του.

Ἐφαρμογὴ τούτων, ὅπου τὸ ἐπικυρώνει ἡ Σύνοδος (τὸ εἴδαμε), **ἀποτελεῖ ἡ θέση τοῦ «Θείου Τύπου» τοῦ Ἰουστινιανοῦ: «ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀνεχθῆ νὰ λάβη τὴν θείαν κοινωνίαν ἀπὸ ἱερεῖς ὑπόπτους ἐπὶ αἱρέσει». Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἀναφέρεται στοὺς πρὸ καταδίκης ἐκ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου Ἱερεῖς. Ἡ τέλεση τῶν μυστηρίων ἀξίως καὶ ἐπὶ ἁγιασμῷ, μόνον ὁ ἑνωμένος μὲ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτελεῖ Ἱερεύς. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μὴ ἑνωμένος, ὁ αἱρετικός, τελεῖ βεβαίως μυστήρια, ἀλλ' ἀναξίως καὶ πρὸς κατάκριση καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ ἐν γνώσει, ὡς ἤδη ἐλέχθη. Στὰ ἱερὰ Δίπτυχα φανερώνεται ἀλλὰ καὶ φυλάττεται ἡ ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ μνημονεύουμε, ζῶντας ἢ κεκοιμημένους, τοὺς κοινωνικούς, τοὺς Ὀρθοδόξους καὶ διαγράφουμε τοὺς μὴ κοινωνικούς, τοὺς ἑτεροδόξους. Καὶ ὅλα ταῦτα γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὰ ἀνωτέρῳ, δηλαδὴ ἐπαναλαμβάνουμε: νὰ μὴ συμμετέχουμε στὸ σχίσμα τοῦ αἱρετικοῦ, χάνοντας τὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀποφεύγοντας τὸν μολυσμὸ ἐκ τῆς αἱρέσεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτελοῦμε τὰ Ἄχραντα Μυστήρια ἀξίως καὶ ἐπὶ ἁγιασμῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ὄντας λαϊκός, ἀπέφευγε τὴν θείαν κοινωνίαν ἀπὸ Ἱερεῖς ἁπλῶς ὑπόπτους. Ἄρα αὐτὰ ἀφοροῦν καὶ τοὺς λαϊκούς.**

Ὅλοι οἱ Ἱερεῖς πρέπει νὰ ἔχουν μίαν πίστη, τὴν Ὀρθόδοξον, τὴν Ἀλήθεια.

Ἀμήν. Γένοιτο!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ ὅλη αὐτὴ ἐργασία, ὡς ἀπώτερο σκοπὸ ἔχει τὴν ἀντιμετώπιση καὶ θεραπεία τῆς σημερινῆς καταστάσεως περὶ τῆς παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Βεβαίως ὁ Οἰκουμενισμὸς ἀποτελεῖ τεράστιο κεφάλαιο καὶ χρειάζεται κανεὶς ὀγκωδέστατο βιβλίο γιὰ νὰ τὸν περιγράψει. Παρὰ ταῦτα, στὸν «Ἐπίλογο» αὐτὸ κατεβλήθη προσπάθεια ὥστε νὰ συμπεριληφθεῖ ἐντὸς ὀλίγων σελίδων ὡς πρὸς τὸ τί πρεσβεύει αὐτὸς ὁ Οἰκουμενισμὸς καὶ μάλιστα ἂν ἐμπίπτει στὸ δεύτερο τμῆμα τοῦ 15^{ου} ἱεροῦ Κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου ὡς: «αἵρεσιν...παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην,...». (Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅπως ἔχει ὑπ' ὄψιν του τὴν σχετικὴ ἑνότητα περὶ αὐτοῦ τοῦ Κανόνος τῶν «Παραλειπομένων», σσ. 476κ.ἑ. καὶ μάλιστα ἰδιαιτέρως τί ἐννοεῖ ὁ ἱερὸς Κανόνας μὲ τὴν φράση αὐτὴ περὶ αἱρέσεως κατεγνωσμένης, σσ. 501-502). Δύο κείμενα παρατίθενται, κατὰ προτεραιότητα ἐκ τῆς χρονολογίας ἐκδόσεώς τους, τὰ ὁποῖα καὶ θεωροῦμε κατάλληλα πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό.

Τὸ πρῶτο κείμενο:

«Ἡ λεγομένη Ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος (ΑκΜΣ) ἀποκορύφωμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Πάντως τὰ τελικῶς γενόμενα στὴν λεγομένη ΑκΜΣ δὲν προξενοῦν ἐντύπωση ὡς κάτι τὸ ἀπρόσμενο, ἀντιθέτως, ἀποτελοῦν τὴν φυσιολογικὴ κατάληξη μιᾶς ὁλοκλήρου πορείας αἱρετικῶν πράξεων καὶ λόγων τοῦ ἑκάστοτε πατριάρχου ἀπὸ τὸ 1902 καὶ ἐντεῦθεν. Τὸ φοβερὸν εἶναι, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ΑκΜΣ ὁ νῦν Πατριάρχης ἔδραμε σπουδαίως στὴ διαθρησκειακὴ σύναξη τῆς Ἀσσίζης **γιὰ νὰ ἀνάψει καὶ αὐτὸς τὸ κεράκι του στὸν κοινὸ βωμὸ τοῦ Βάαλ τῆς Πανθρησκείας** (Αὔγουστος 2016). Τοῦτο ἀποτέλεσε συνέχεια

προηγουμένων **συμπροσευχῶν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ**, ὅπως Ἑβραίων, Βουδιστῶν, Ἰνδουϊστῶν, Εἰδωλολατρῶν κ.ἄ. Ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι ἄρνηση Χριστοῦ, τότε τί εἶναι; Ὑπηρετεῖ, δυστυχῶς, πιστὰ τὴν Πανθρησκεία τοῦ Ἀντιχρίστου. Αὐτὰ οὐδεὶς αἱρετικός, διὰ μέσῳ τῶν αἰώνων δὲν τόλμησε οὔτε κἂν καὶ νὰ τὰ σκεφθεῖ!

Ἀναπόφευκτα τὸ ἑπόμενο καὶ τελικὸ στάδιο θὰ εἶναι **ἡ ὑποταγὴ στὸ πρωτεῖο ἐξουσίας, στὸ ἀλάθητο τοῦ αἱρεσιάρχη Πάπα** καὶ "τὸ κοινὸ ποτήριο", δηλαδὴ στὴ **μετατροπὴ** τῶν Αὐτοκεφάλων **Ὀρθοδόξων** Ἐκκλησιῶν σὲ **Οὐνιτικές**.

Εἶναι γνωστὸ τοῖς πᾶσι ὅτι ὁ νῦν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τυγχάνει ὁ κύριος ἐμπνευστὴς ὅλων τῶν κακοδόξων ἀποφάσεων τῆς ΑκΜΣ, καθὼς αὐτὸ ἀποτελοῦσε ὅραμα ζωῆς καὶ ἦταν ὁ διαρκὴς του στόχος. Οἱ αἱρετικοῦ χαρακτῆρα θεολογικὲς θέσεις τοῦ Πατριάρχου -οἱ ὁποῖες ἔλαβαν πλέον καὶ πανορθόδοξον κῦρος- εἶναι ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια γνωστὲς καὶ εἶναι καταγεγραμμένες τόσο σὲ κείμενα, ὅσο καὶ ὡς προφορικὲς δηλώσεις καὶ ἔχουν ἐλεγχθεῖ δημοσίως ἀπὸ θεολογικὲς μελέτες ἐπισκόπων, ἀπὸ τὴ "Σύναξη Ὀρθοδόξων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν", ἀπὸ ἀκαδημαϊκοὺς καθηγητὲς τῆς Θεολογίας, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλους κληρικοὺς καὶ λαϊκούς. Ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πλευρά μας, δώσαμε τὴν ἁγιορειτικὴ μαρτυρία ἐκδίδοντας τὸν συλλογικὸ τόμο "Ἅγιον Ὄρος. Διαχρονικὴ μαρτυρία στοὺς ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς πίστεως" τὸ 2014 καὶ τὸν ὁποῖο ὑπέγραψαν τέσσερις ἁγιορεῖτες Ἡγούμενοι καθὼς καὶ πλῆθος κελλιωτῶν καὶ γερόντων. Περιέχει παλαιότερα κείμενα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, προβάλλοντας ἔτσι τὴ διαχρονικὴ φωνὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους πρὸς ἐνημέρωση τοῦ πιστοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ὅμως σήμερα κρατεῖται στὸ σκότος καὶ τὴν ἄγνοια. Στὸ συγκεκριμένο κείμενο, καθὼς καὶ σὲ ἄλλα ποὺ ἔχουν δεῖ κατὰ τὸ παρελθὸν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, γίνεται σαφὲς ὅτι ὁ Πατριάρχης κηρύττει αἵρεσιν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε ὀλίγα ἐκ τῶν (πάρα) πολλῶν:

ΓΙΑΤΙ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΕΙΝΑΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΣ

1) **Ὁ Πατριάρχης δὲν πιστεύει εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, δηλαδὴ εἰς "Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν".**

Τὸ Μάϊο τοῦ 2014 στὴ συνάντησή του μὲ τὸν Πάπα στὰ Ἱεροσόλυμα στὸν λόγον του εἶπε: **"Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ**

Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία...λόγῳ τῆς ὑπερισχύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ τοῦ πεπερασμένου θελήματος τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς διεσπάσθη ἐν χρόνῳ...αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι ὡδηγήθησαν εἰς διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς πίστεως..." (προσφώνησις Πατριάρχου πρὸς Πατριάρχην Ἱεροσολύμων 24 Μαΐου 2014 βλ. ἱστολόγιο amen).

Ἔχει πεῖ, **"...Ἐφ᾽ ὅσον δηλονότι ἡ μία Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ὅτι ἄλλη τις Ἐκκλησία εἶναι ταμιοῦχος τῆς χάριτος καὶ ἀρχηγὸς σωτηρίας, ἀποκλείεται, ὡς ἀντιφάσκουσα εἰς τὴν παραδοχὴν ταύτην, ἡ προσπάθεια ἀποσπάσεως πιστῶν ἀπὸ τῆς μιᾶς καὶ προσαρτήσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἑτέραν...δὲν εἶναι ἀνταγωνίστρια τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλ᾽ ἓν σῶμα μετ᾽ αὐτῶν".** (Προσφώνησις πρὸς τὴν παπικὴν ἀντιπροσωπείαν εἰς τὴν θρονικὴ ἑορτή, Κων/πολις 1998, περ. Ἐπίσκεψις).

Σὲ ἄλλη του ὁμιλία εἶπε: **"Ἀπηλλαγμένοι λοιπὸν τῶν ἀγκυλώσεων τοῦ παρελθόντος...Κάθε Ἐκκλησία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ὄχι ἡ ὁλότητά της. Κάθε Ἐκκλησία ἐκπληρώνει τὴν καθολικότητά της, ὅταν εἶναι σὲ κοινωνία μὲ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες...ὁ ἕνας χωρὶς τὸν ἄλλον εἴμαστε πτωχευμένοι"** (Ὁμιλία εἰς Γενεύην 17-2-2008).

Ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Πατριάρχη, εἶναι διεσπασμένη καὶ διῃρημένη. Δὲν ὑπάρχει ἡ ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ μέσα σὲ αὐτὴν τὴν διῃρημένη «Ἐκκλησία» συγκαταλέγει καὶ τὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία. Πιστεύει στὴν οἰκουμενιστικὴ "θεωρία τῶν κλάδων". Ἐπ᾽ αὐτοῦ δημοσίευσε θεολογικὴ κριτικὴ ἡ "Σύναξις Ὀρθοδόξων κληρικῶν καὶ μοναχῶν", ποὺ ἀποδεικνύει τὴν αἱρετικὴ διδασκαλία τοῦ Πατριάρχη.

Κατὰ συνέπειαν, "ὅποιος πιστὸς κληρικὸς καὶ λαϊκὸς ἀμφισβητεῖ ἢ ἀρνεῖται συνειδητὰ τὴν ἁγιοπνευματικὴ ἐμπειρικὴ ὀρθόδοξη πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ ὁριοθετεῖται μὲ κάθε ἀκρίβεια στοὺς Ὅρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἰδιαιτέρως στὰ μονοσήμαντα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, εὐλόγως ἐκπίπτει ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὑποκείμενος σὲ καθαίρεση ἢ ἀφορισμὸ κατὰ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους". (βλ. Ζ′ Ἱερὸν Κανόνα τῆς Γ′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν μελέτη "Ἡ νέα ἐκκλησιολογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου", ἔκδ. Σύναξις Ὀρθοδόξων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, 2015, σελ. 13).

2) **Ὁ Πατριάρχης δὲν πιστεύει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς ἀληθινὸς Θεὸς καὶ Σωτῆρας τοῦ κόσμου, ὅπως τὸν ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολον τῆς πίστεώς μας "Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν…",** καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται πάλιν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια καὶ ἔργα του. Δὲν πιστεύει εἰς τὸ "Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα". (Ἐφ. Δ', 5).

Τὸ 2001 στὴν νότιο Ἀφρική, δήλωσε ὅτι: **"ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, δὲν ἐπιδιώκει νὰ πείση τοὺς ἄλλους γιὰ μία συγκεκριμένη ἀντίληψι τῆς Ἀλήθειας ἢ τῆς Ἀποκαλύψεως".** (ἐκ τῆς ἱστοσελίδος τοῦ Πατριαρχείου).

Ὁ Πατριάρχης, λέγοντας ὅτι δὲ χρειάζεται νὰ διδάσκουμε "γιὰ μιὰ συγκεκριμένη ἀντίληψι τῆς Ἀληθείας ἢ τῆς Ἀποκαλύψεως", καταργεῖ τὴν ἱεραποστολὴ καὶ τὸ βάπτισμα· γι' αὐτὸ καὶ **ἀπαγορεύει τὸ ὀρθόδοξο βάπτισμα** στοὺς προσηλύτους.

3) **Πιστεύει ὅτι ὅλες οἱ θρησκεῖες σώζουν.**

Στὴ Γενεύη τὸ 1995 ἔκανε τὴ δαιμονικὴ, βλάσφημη δήλωση: **"ΟΛΕΣ ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΔΟΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ".** (Ἐπίσκεψις ἀρ. 523, σελ. 12).

Ἐὰν ὅλες λοιπὸν οἱ θρησκεῖες σώζουν, γιατί τότε νὰ ἔρθει ὁ Χριστὸς στὴν γῆ; Γιατί νὰ γίνει ἄνθρωπος καὶ νὰ σταυρωθεῖ, ἀφοῦ ὅλες οἱ θρησκεῖες σώζουν; Γιὰ τὸν Πατριάρχη λοιπόν, ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός, ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἁπλᾶ μία θρησκεία, ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες θρησκεῖες. Καὶ ἀκόμη μνημονεύεται ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὡς ὀρθοτομῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας;…

Στὴν 6η Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκείας καὶ Εἰρήνης στὶς 4/11/1994 δηλώνει: **"Ἐμεῖς οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες πρέπει νὰ φέρουμε στὸ προσκήνιο τὶς πνευματικὲς ἀρχὲς τοῦ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΥ, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ πετύχουμε αὐτὸ πρέπει νὰ εἴμαστε ἑνωμένοι στὸ πνεῦμα τοῦ ἑνὸς Θεοῦ... Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι, Προτεστάνται καὶ Ἑβραῖοι, Μουσουλμάνοι καὶ Ἰνδοί, Βουδισταὶ...".** (Ἐπίσκεψις ἀρ. 494, σελ. 23, Γενεύη 1994).

Πιστεύει καὶ κηρύττει : ὅτι τὸ Κοράνιο εἶναι "ἴσο μὲ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ ἱερό, ὅπως αὐτὴ"[1126] καὶ ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ μποροῦν νὰ πᾶνε στὸν παράδεισο χωρὶς νὰ πιστεύουν στὸ Χριστό[1127].

Ὁ Πατριάρχης, στὴν Ἀτλάντα τῆς Τζώρτζια τῶν ΗΠΑ, προσφώνησε τὸν ἰδιοκτήτη τῆς Coca Cola Μουχτὰρ Κέντ καὶ εἶπε: **"Ἔχω ἕνα μικρὸ ἐνθύμιο, μικρό, ἀλλὰ καὶ μεγάλο· ἐνθύμιο στὴ Δάφνη καὶ στὸν Μουχτάρ. Εἶναι τὸ ἅγιο κοράνιο, τὸ ἱερὸ βιβλίο τῶν μουσουλμάνων ἀδελφῶν μας".** (Περιοδικό: Ἅγιον Ὄρος - Διαχρονικὴ μαρτυρία στοὺς ἀγῶνες τῆς Πίστεως, ἔκδ. Ἁγιορειτῶν Πατέρων, Ἅγ. Ὄρος 2014, σελ. 69).

Πιστεύει καὶ κηρύττει ὅτι πολλὲς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ εἶναι προσωρινὲς[1128] **διαφωνώντας ἀκόμα καὶ μὲ τὸν Κύριο!**

Ὀνομάζει "εὐλογημένη" καὶ τιμᾷ τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων, ἐκεῖ ποὺ ὑβρίζεται ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Θεοτόκος[1129]. Γιὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, ἡ Συναγωγὴ εἶναι "χῶρος δαιμονίων ποὺ συνάζονται οἱ σταυρωτὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ θεομάχοι"[1130].

4) **Πιστεύει καὶ κηρύττει** τὴν βασικὴ ἀρχὴ τῆς Μασονίας ὅτι δηλαδή: "ἕκαστος νὰ λατρεύη τὸν Ἕνα Θεὸν ὡς προτιμᾷ…". "Ὁ Θεὸς εὐαρεστεῖται εἰς τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα, αὐτῶν οἱ ὁποῖοι Τὸν λατρεύουν ἀνεξαρτήτως τῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τὴν πίστιν μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν"[1131].

5) Ἐπιδιώκει τὴν κατάργηση ἢ τροποποίηση πλειάδος Ἱερῶν Κανόνων, κάτι, ποὺ γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία εἶναι γνώρισμα αἱρετικοῦ ἀνθρώπου[1132]. **Ὀνομάζει τοὺς Ἱ. Κανόνες "τείχη τοῦ αἴσχους"**[1133]!

1126 Ἀντιφώνηση πρὸς τὸν πρόεδρο τοῦ Ἰρὰν Mohamend Khatami στὶς 13/1/2002. "Ἐπίσκεψις", ἀρ. 606, σελ. 2. Ἐφημ. "Ὀρθόδοξος Τύπος", 15/3/2002, "Ἐπίσκεψις", ἀρ. 563, σελ. 21.

1127 www.romfea.gr/index.php?option=com-content&task=view&id=3117&Itemid=2, Ἐκκλ. Πρακτορεῖο Εἰδήσεως www.amen.gr20/1/2013.

1128 Ἐφημ. "ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ", 21/9/2003.

1129 Νέα Ὑόρκη, 28η Ὀκτ.2009. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παραλαμβάνει τὸ βραβεῖο "Μακκαβαίων" μὲ τὸ ὁποῖο τὸν "τίμησε" ἡ Ἑβραϊκὴ Συναγωγὴ τῆς πόλης.

1130 Λόγος κατὰ Ἰουδαίων, 2,4,6.

1131 Ὁμιλία στὸ Μπαχρέϊν, στὶς 25/9/2000, "Ἐπίσκεψις", ἀρ. 588, σελ. 16 καθὼς καὶ μήνυμα ποὺ ἔστειλε στοὺς Μουσουλμάνους ὅλου τοῦ κόσμου μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ Ραμαζανίου. Ρεπορτὰζ τοῦ Νίκου Παπαδημητρίου στὸ σταθμὸ "Flash" στὶς 16/2/2001.

1132 Ἀρχιμ. Βαρθολομαίου Ἀρχοντώνη, Περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Κανονικῶν Διατάξεων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Θεσ/κη 1970, σελ.15.

1133 "Ἐπίσκεψις", ἀρ. 423, 15/7/1989, σσ. 6-7.

6) Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπίσης ἐκφράζεται ὑβριστικὰ κατὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διότι στὴν θρονικὴ ἑορτὴ τὸ 1998, σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ παπισμοῦ καὶ τὶς σχέσεις ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε μαζί τους, εἶπε: **"Ἡ μετάνοια ἡμῶν διὰ τὸ παρελθὸν εἶναι ἀπαραίτητος. Δὲν πρέπει νὰ σπαταλήσωμεν τὸν χρόνον εἰς ἀναζήτησιν εὐθυνῶν. Οἱ κληροδοτήσαντες εἰς ἡμᾶς τὴν διάσπασιν προπάτορες ἡμῶν ὑπῆρξαν ἀτυχῆ θύματα τοῦ ἀρχεκάκου ὄφεως καὶ εὑρίσκονται ἤδη εἰς χεῖρας τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ. Αἰτούμεθα ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὀφείλομεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅπως ἐπανορθώσωμεν τὰ σφάλματα ἐκείνων(!)"** (Βλ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 16/2/1998 καὶ περ. Ἐπίσκεψις).

Φρικιᾶ ὁ κάθε εὐσεβὴς ὀρθόδοξος χριστιανὸς ἀκούγοντας τὰ ἀσεβῶς τολμηθέντα "ρήματα" τοῦ πατριάρχου. Βλασφημεῖται ἅπας ὁ χορὸς τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ὡς γνήσιοι ποιμένες τῶν διαπιστευμένων εἰς αὐτοὺς λογικῶν προβάτων, τὸ διεφύλαξαν ἀμόλυντο ἀπὸ τὴ λύμη τῶν αἱρέσεων, μεγαλυτέρα τῶν ὁποίων ἦταν (καὶ παραμένει), αὐτὴ τοῦ ἀθέου παπισμοῦ. Βλασφημοῦνται ἀνερυθριάστως, ὡς δῆθεν ὄργανα τοῦ διαβόλου καὶ ὡς ὑπαίτιοι τοῦ σχίσματος, αὐτοὶ δηλαδή, γιὰ τοὺς ὁποίους ψάλλει ἡ Ἐκκλησία:

"Ὅλην συλλεξάμενοι, ποιμαντικὴν ἐπιστήμην, καὶ θυμὸν κινήσαντες, νῦν τὸν δικαιώτατον ἐνδικώτατα, τοὺς βαρεῖς ἤλασαν καὶ λοιμώδεις λύκους, τῇ σφενδόνῃ τῇ τοῦ Πνεύματος, ἐκσφενδονήσαντες, τοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος, πεσόντας ὡς πρὸς θάνατον, καὶ ὡς ἀνιάτως νοσήσαντας, οἱ θεῖοι Ποιμένες, ὡς δοῦλοι γνησιώτατοι Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἐνθέου κηρύγματος, μύσται ἱερώτατοι." (στιχηρὸ προσόμοιο αἴνων, ἐκ τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πατέρων).

7) **Πιστεύει καὶ κηρύττει** - σὲ ἀντίθεση μὲ δεκάδες Συνόδους καὶ ἑκατοντάδες Ἁγίους - ὅτι ἡ παπικὴ "ἐκκλησία" εἶναι κανονικὴ καὶ ὁ Πάπας Ρώμης, κανονικὸς ἐπίσκοπος. Τὸ 1991, στὸ Μπαλαμὰντ τοῦ Λιβάνου, ἀποδέχτηκε τὸ ἔγκυρον τῶν μυστηρίων τῶν παπικῶν καθὼς καὶ τὴν Οὐνία[1134]. Τὸ 1995, ὅπως καὶ τὸ 2014, συνυπέγραψε μὲ τὸν Πάπα "ΚΟΙΝΗΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑΝ ΠΙΣΤΕΩΣ". Τὸ 2011, κατήχησε σπουδαστὲς παπικοῦ πανεπιστημίου ὑπὲρ τοῦ Πάπα. "Ὁ Οἰκ. Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος δέχτηκε ἐπίσκεψη ὁμάδος φοιτητῶν τοῦ Ποντιφικικοῦ Ἰνστιτούτου Saint Apollinaire. Ἀπευθυνόμενος στοὺς φοιτητὲς τοὺς προέτρεψε: **Ἀκολουθῆστε τὸν Πάπα**. Ὁ Πάπας Βενέδικτος ὁ ΙΣΤ' εἶναι ἕνας μεγάλος θεολόγος ποὺ κάνει καλὸ σὲ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες. Ἀκολουθῆστε τον μὲ ἀγάπη καὶ συμπάθεια"[1135].

8) Ἀναγνωρίζει τὶς χειροτονίες τῶν ἀγγλικανῶν[1136] καὶ κάνει ἀποδεκτὸ τὸ βάπτισμα τῶν Λουθηρανῶν[1137] (ὅπως καὶ γενικῶς πάντων τῶν προτεσταντῶν), ποὺ εἶναι διαστρεβλωτὲς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑβριστὲς τῆς Κυρίας Θεοτόκου, περιφρονητὲς τῶν Ἁγίων Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς εἰκονομάχοι ποὺ εἶναι, βρίσκονται ὑπὸ τὸν ἀναθεματισμὸ τῆς 7ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἄλλωστε στὸ συνέδριο τοῦ Π.Σ.Ε., τὸ 2006 στὸ Porto Alegre, ἀποδέχτηκε σὲ κοινὴ δήλωση μὲ τοὺς προτεστάντες **ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνο Μία Ἐκκλησία, ἀλλὰ ὅτι οἱ 348 ἐκκλησίες -μέλη τοῦ Π.Σ.Ε.- εἶναι γνήσιες ἐκκλησίες. Μία δὲ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι καὶ ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία!** Οἱ ποικίλες αἱρετικὲς διδασκαλίες τῶν προτεσταντῶν θεωροῦνται ὡς διαφορετικοὶ τρόποι ἐκφράσεως τῆς ἰδίας πίστεως καὶ ὡς ποικιλία τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δεχόμενος ἔτσι ὅτι τελικὰ δὲν ὑπάρχουν αἱρέσεις! "Αὐτὲς οἱ ἐκκλησίες καλοῦνται νὰ συμβαδίζουν, ἀκόμη καὶ ὅταν διαφωνοῦν"[1138].

9) Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1993 προέβη σὲ **ἄρση τῶν ἀναθεμάτων** ἀνάμεσα στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ στὴν αἵρεση τῶν μονοφυσιτῶν. Ἡ κάθε πλευρὰ ἀναγνώρισε τὴν ἄλλη ὡς Ὀρθόδοξη. Τὶς καταδίκες καὶ τὰ ἀναθέματα τῆς 4ης Οἰκουμενικῆς πρὸς τοὺς Μονοφυσῖτες (ποὺ τὰ ἐπανέλαβαν οἱ ἑπόμενες Σύνοδοι) τὰ ὀνομάζει "παρεξηγήσεις τοῦ παρελθόντος ποὺ ἔχουν ξεπεραστεῖ", ἀφοῦ, "δὲν ὑπάρχει θεολογία ποὺ μᾶς χωρίζει"[1139]!

Δι' ὅλων αὐτῶν ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν συκοφαντοῦμε, οὔτε κατηγοροῦμε, μὰ οὔτε καὶ ὑβρίζουμε τὸν Πατριάρχη, ἁπλῶς μὲ

1134 Πορίσματα Διορθοδόξου Συνεδρίου γιὰ τὸν Οἰκουμενισμό, Θεσσαλονίκη 2004, περι. "Θεοδρομία", τ. 4ο.

1135 http:entoytonika.blogspot.com/2011/03/blog-post_28.html#ixzz1cja7kd6.

1136 Στεφανίδου Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σελ. 711.

1137 "Ἐπίσκεψις" ἀρ. 640, 31/10/2004: "Κοινὸν Ἀνακοινωθὲν τῆς 13ης συναντήσεως μεταξὺ θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ".

1138 "Ὁμιλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς 60ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Π.Σ.Ε.", "Θεοδρομία" 1 (Ἰαν.-Μάρτιος 2008), σελ. 145.

1139 www.amen.gr/index.php?mod=news&op=article&aid=816

τὸ νὰ προβάλλουμε τόσο τὰ ἔργα, ὅσο καὶ τοὺς λόγους του, ἀφήνουμε αὐτὰ νὰ μιλήσουν μόνα τους καὶ νὰ εἶναι αὐτὰ ποὺ καταγγέλλουν τὴν αἵρεσή του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀποδεικνύουμε ὅτι ἐμεῖς πραγματικὰ τὸν ἀγαποῦμε, διότι ὅποιος ἀγαπᾶ, ὁμιλεῖ καὶ μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν κολακεύει. Εὐχόμεθα ὁλοψύχως νὰ τοῦ χαρίσει ὁ Κύριος τοῦ ἐλέους μετάνοιαν, (ὅπως καὶ στοὺς λοιπούς, ὁμόφρονες πρὸς αὐτόν, οἰκουμενιστὲς ἐπισκόπους), ὥστε νὰ ἀποκηρύξει τὴν αἵρεσιν τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Κατόπιν τούτων, ὁ νῦν Πατριάρχης στὴ συνείδηση τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν, δὲν ὑφίσταται πλέον ὡς ὀρθόδοξος Πατριάρχης ἀλλὰ ὡς αἱρεσιάρχης, καθὼς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ αἱρετικοί, ὅπως ὁ Νεστόριος, ὁ Βέκκος κ.ἄ.

Ὡς ἁγιορεῖτες μοναχοί, εἶναι προφανῶς κατανοητὸ ὅτι ἔχουμε ἰδιαίτερο πρόβλημα συνειδήσεως, καθότι τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχει ἄμεση ἐκκλησιαστικὴ ἀναφορὰ πρὸς αὐτόν. Ὄντως ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση ποὺ ζοῦμε σήμερα, ὡς πρὸς τὴν προδοσία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, μᾶς παραπέμπει στὰ ἀλγεινὰ γεγονότα τῶν Συνόδων τῆς Λυὼν (1274) καὶ τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας (1439-40).

Τὰ 114 ἔτη ἄκρας οἰκονομίας (ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν αἱρετικῆς ἐμπνεύσεως ἐγκύκλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ', τὸ 1902) καὶ ἀνοχῆς στοὺς οἰκουμενιστὲς–λατινόφρονες καὶ φιλενωτικοὺς ἐπισκόπους εἶναι ὑπὲρ τοῦ δέοντος ἀρκετά. Ἡ ζημία ποὺ ἔχει προκαλέσει αὐτὴ ἡ ψευδεπίγραφη "οἰκονομία" στὴ δογματικὴ αὐτοσυνειδησία κλήρου καὶ λαοῦ εἶναι ἤδη τεραστίων διαστάσεων, μὲ συνέπεια τὴν ἀλλοίωση τῶν ὑγειῶς νοουμένων ὀρθοδόξων κριτηρίων τοῦ θεολογεῖν. Σκοπὸς καὶ στόχος τοῦ Ἁγίου Ὄρους πρωτίστως, καθ' ὅλην τὴν ὑπερχιλιετῆ ἱστορία του, ὑπῆρξε ἡ διαφύλαξη καὶ ὑπεράσπιση τῆς Ὀρθοδοξίας. **Ὁσάκις ἀνεφύη αἵρεσις ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διαχρονικὴ ἁγιορειτικὴ στάση, θεμελιωμένη καὶ στοιχοῦσα στὴν ἱεροκανονικὴ παράδοση, διδάσκει τὴν αὐτονόητο ὑποχρέωση διακοπῆς τοῦ μνημοσύνου, ἐν τοῖς μυστηρίοις, τοῦ αἱρετίζοντος πατριάρχου»**[1140].

1140 ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ Ὁμολογία Ὀρθοδόξου Πίστεως, Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 2016, σ. 5 κ.έ. / Βλ. καὶ ΡΙΖΟΥ Ι., Οἱ λῃστὲς τῆς Θείας…, τ. 2, σσ. 72 κ.έ.

Τὸ δεύτερο κείμενο:

«**Κατεγνωσμένη αἵρεση ὁ Οἰκουμενισμός.**

Ἡ διακοπὴ μνημοσύνου λοιπὸν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου προϋποθέτει τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοχὴ καὶ κήρυξη αἱρέσεως. Ὑπάρχει σήμερα κάποια αἵρεση ποὺ κηρύσσεται "γυμνῇ τῇ κεφαλῇ", δηλαδὴ δημοσίως, φανερὰ καὶ ἀπροκάλυπτα; Μόνον ἀδιάφοροι περὶ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχοντες "πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν" (Α' Τιμ. 6, 5) στρουθοκαμηλίζουν καὶ δὲν βλέπουν ὅτι ἐδῶ καὶ ἕνα αἰῶνα κατατρώγει τὴν Ἐκκλησία, διαβρώνει συνειδήσεις, παρασύρει ἐπισκόπους, κληρικούς, μοναχούς, καθηγητὰς θεολογικῶν Σχολῶν καὶ θεολόγους, ἡ παναίρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ὅπως προσφυῶς χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ τὸν μεγάλο δογματολόγο τῆς Ἐκκλησίας μας Ἅγιο Ἰουστῖνο Πόποβιτς, τὸν Ἅγιο Παΐσιο τὸν Ἁγιορείτη καὶ πολλοὺς ἄλλους συγχρόνους Πατέρες καὶ διδασκάλους. **Ὁ Οἰκουμενισμὸς ἐμπίπτει στὴν ἀπαίτηση τοῦ ΙΕ' Κανόνος τῆς Πρωτοδευτέρας, συμφώνως μὲ τὴν ὁποία ἡ κηρυσσόμενη αἵρεση ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο πρέπει νὰ εἶναι "παρὰ τῶν Ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένη". Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἤδη σύγχρονοι Ἅγιοι Πατέρες τὴν ἔχουν καταδικάσει, οἱ βασικὲς διδασκαλίες της ἔχουν καταδικασθῆ ἀπὸ παλαιοὺς Ἁγίους καὶ ἀπὸ παλαιὲς Συνόδους, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἁγία Γραφή, διότι προσβάλλει βασικὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι συμπερίληψη ὅλων τῶν αἱρέσεων, γι' αὐτὸ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς παναίρεση.** Δὲν χρειάζεται μεγάλη θεολογικὴ γνώση καὶ ἔρευνα, γιὰ νὰ χαρακτηρίσει κανεὶς ὡς αἱρετικοὺς αὐτοὺς ποὺ δὲν ἀποδέχονται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς Σωτῆρας καὶ Λυτρωτής, κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πολλαχοῦ καὶ πολλαχῶς μαρτυρουμένη. Μνημονεύουμε ἀπὸ τὰ πάμπολλα μόνον τὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου κατὰ τὴν ὁμιλία του ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἀρχιερέων καὶ θεολόγων τῆς ἐποχῆς: "Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς", (Πράξ. 4, 12). Αὐτὸ δὲν λέγει καὶ τὸ σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐναντίον τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου, ἀναφερόμενο εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν δι' Αὐτοῦ σωτηρία; "Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν...". Αὐτὸ τὸ θεμελιῶδες δόγμα τῆς μοναδικότητος καὶ ἀποκλειστικότητος τῆς ἐν

Χριστῷ σωτηρίας προσβάλλει ὁ Οἰκουμενισμός, ἰσχυριζόμενος ὅτι καὶ στὶς ἄλλες θρησκεῖες σώζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἑπομένως κάνει λάθος ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅλη ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ σύμπασα ἡ Πατερικὴ Παράδοση, ποὺ διδάσκουν ὅτι "οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία".

Ἀκόμη καὶ τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος προσβάλλει ἐμμέσως ὁ Οἰκουμενισμός, μολονότι δὲν τολμᾷ ἐπισήμως νὰ τὸ διακηρύξει, μὲ τὰ διδασκόμενα ἀπὸ πολλοὺς οἰκουμενιστὲς καὶ τὴν Β′ Βατικάνεια Σύνοδο, ὅτι οἱ τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκεῖες, οἱ τρεῖς ἀβρααμικὲς θρησκεῖες, δηλαδὴ ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ἰσλὰμ πιστεύουμε στὸν ἴδιο Θεό. Μόνον ἐμεῖς, ὅμως, πιστεύουμε στὴν Ἁγία Τριάδα, οἱ ἄλλες δύο θρησκεῖες ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἀρειανικὲς καὶ πνευματομαχικές, καὶ γι' αὐτὸ οὔτε καὶ στὸν ἀληθινὸ Θεὸ πιστεύουν, διότι ὅποιος δὲν πιστεύει στὸν Υἱὸ δὲν πιστεύει καὶ στὸν Πατέρα (Α′ Ἰω. 2, 23). ...Δὲν εἶναι περιττὸ νὰ προσθέσουμε ὅτι τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος προσβάλλει καὶ ἡ αἵρεση τοῦ Filioque, ἡ διδασκαλία δηλαδὴ τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ προελθόντος Προτεσταντισμοῦ, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ὄχι μόνον ἐκ τοῦ Πατρός, ὅπως διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφὴ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ (βλ. Ἰω. 15, 26) καὶ ἐδογμάτισε ἡ Ἐκκλησία στὴν Α′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἀλλὰ ἐκπορεύεται "καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ" (Filioque), κατὰ τὴν ἐπίσημη ἀντικυριακὴ καὶ ἀντιπατερικὴ διδασκαλία τῶν Παπικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν, τοὺς ὁποίους, ὅμως, ὁ Οἰκουμενισμὸς καὶ ἡ οἰκουμενιστικὴ ψευδοσύνοδος τῆς Κρήτης ἀποδέχονται ὡς ἐκκλησίες, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν αἱρέσεων ποὺ διδάσκουν, ἐκτὸς τοῦ Filioque.

Ἡ πιὸ κραυγαλέα ὅμως πλάνη τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τῆς ψευδοσυνόδου τῆς Κρήτης, εἶναι ἡ προσβολὴ καὶ ἀλλοίωση τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ δόγματος, τὸ ὁποῖο δέχεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ὄχι πολλὲς καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ μία Ἐκκλησία ἔχει μία πίστη καὶ ἕνα Βάπτισμα, κατὰ τὸ Παύλειο "εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν Βάπτισμα" (Ἐφ. 4, 5). Τὸ δόγμα αὐτὸ τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ταυτότητα τῆς Πίστεως, μὲ τὴν ἴδια δηλαδὴ ἀποστολικὴ καὶ πατερικὴ διδασκαλία, ποὺ ἐξικνεῖται μέχρι καὶ τὰ πιὸ μικρά, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μένουν ἀπαραχάρακτα καὶ ἀπαρασάλευτα, τὸ διεφύλαξε ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν αἰώνων ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ἤδη χρόνους... Σὲ ὅλες τὶς περιόδους τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὸ σύνολο τῆς

πατερικῆς γραμματείας, ὅπως καὶ στὰ ὑμνολογικά μας κείμενα, βλέπει κανεὶς τὸ ἀνύστακτο, τὸ ἄγρυπνο ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν αἱρέσεων καὶ τοὺς κοπιώδεις καὶ μαρτυρικοὺς ἀγῶνες τῶν Ἁγίων Πατέρων, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔγιναν μάρτυρες καὶ ὁμολογηταί, στῦλοι τῆς Ὀρθοδοξίας, προκειμένου νὰ διασωθεῖ ἡ ὀρθότης τῶν δογμάτων, ἡ Ὀρθοδοξία καὶ νὰ μὴ κυριαρχήσουν ἡ αἵρεση καὶ ἡ πλάνη. Ἀρκεῖ νὰ διαβάσει κανεὶς τὸ "Συνοδικὸ τῆς Ὀρθοδοξίας", ὅπου κατονομάζονται καὶ ἀναθεματίζονται ὅλοι οἱ αἱρετικοί. Γιὰ νὰ μὴ μείνει δὲ καμμία αἵρεση χωρὶς καταδίκη, στὸ τέλος ἀναθεματίζει ἡ Ἐκκλησία γενικῶς ὅλους τοὺς αἱρετικούς: "Πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα".

Δὲν θὰ μποροῦσε κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ Ἁγίους Πατέρες νὰ σκεφθεῖ, ὅτι θὰ φθάναμε σήμερα ὡς Ἐκκλησία ἐκ τῶν ἔνδον διὰ πολλῶν ἐπισκόπων, ἄλλων κληρικῶν καὶ θεολόγων, νὰ γκρεμίσουμε τὰ σύνορα τῆς Ἐκκλησίας, "τὰ ὅρια ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν" (Παροιμ. 22, 28) καὶ νὰ εἰσαγάγουμε μέσα στὴν Ἐκκλησία ὅλες τὶς πλάνες καὶ τὶς αἱρέσεις, θεωρώντας καὶ ὀνομάζοντας τὶς αἱρέσεις ὡς ἐκκλησίες, ὅπως ἔκανε ἡ ψευδοσύνοδος τῆς Κρήτης. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀνατροπὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Ἁγίων Συνόδων, ποὺ κατεδίκασαν τὶς αἱρέσεις καὶ προσβολὴ τῶν Ἁγίων Μαρτύρων καὶ Ὁμολογητῶν.

Ἂν μάλιστα προσθέσει κανεὶς καὶ τὴν συνοδικὴ ἀποδοχὴ τῶν κοινῶν κειμένων τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων, στὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζουμε στοὺς αἱρετικοὺς Μονοφυσῖτες, Παπικοὺς καὶ Προτεστάντες ἔγκυρο βάπτισμα καὶ Ἀποστολικὴ Διαδοχή, ὅπως καὶ τὴν συνοδικὴ ἔγκριση νὰ συμφυρόμαστε μὲ τοὺς Προτεστάντες στὸ λεγόμενο "Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν", εὐτελίζοντας τὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καὶ καθιστώντας την μία μικρὴ ψηφίδα στὸ κακότεχνο ψηφιδωτὸ τῶν αἱρέσεων, δὲν θὰ δυσκολευτεῖ νὰ συμπεράνει, ὅτι ἡ ψευδοσύνοδος τῆς Κρήτης προσέβαλε τὸ ἐκκλησιαστικὸ δόγμα καὶ εἰσήγαγε νέα αἱρετικὴ ἐκκλησιολογία»[1141].

Ἐφ' ὅσον ὁ Οἰκουμενισμὸς ἐμπίπτει στὸν 15ο ἱερὸ Κανόνα ὡς αἵρεση «παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην», τότε, αὐτὸ ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους σημεῖο

1141 ΖΗΣΗ Θ., Δὲν εἶναι σχίσμα ἡ ἀποτείχιση, (2017), σ. 32 κ.έ.

ἀναφορᾶς ὡς πρὸς τὸ σχίσμα ποὺ εἰσαγάγουν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἀκατάγνωστοι Οἰκουμενιστές. Οἱ ὁποῖοι εἶναι ἤδη ἀναθεματισθέντες, ἐναγεῖς καὶ βέβηλοι κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀναθεματισθέντες (ἐνδεικτικῶς) κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. σσ. 445-446, βλ. καὶ ποιὰ ἡ ἔννοια τοῦ ἀναθέματος στὴν σχετικὴ ἑνότητα τῶν «Παραλειπομένων» σ. 451), ἐναγεῖς (ἐνδεικτικῶς) κατὰ τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (βλ.σ. 38) καὶ βέβηλοι (ἐνδεικτικῶς) κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ.σ. 42). Δηλαδὴ ἤδη ἔχουν χωρισθεῖ τοῦ Θεοῦ προκαλῶντας σχίσμα καὶ ἐνόσῳ παραμένουν ἀμετανόητοι.

Ὑπενθυμίζουμε στὸν ἀναγνώστη τί, δύο ἅγιοι Ἱεράρχες, ἔγραφαν στὴν ἐποχή τους γιὰ τοὺς δικούς τους ἀναθεματισθέντες ἐναγεῖς καὶ βεβήλους αἱρεσιάρχες, τὰ ὁποῖα καὶ ἔρχονται ὡς ἀπόηχος ἐκ τῶν περασμένων αἰώνων καὶ γιὰ τὴν ἐποχή μας.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, γιὰ τὸν αἱρετικὸ Πατριάρχη Κπόλεως Νεστόριο, πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, γράφει: «καθαροὺς καὶ ἀμώμους τηρήσατε τοὺς ἑαυτούς σας, μήτε κοινωνοῦντες μὲ τὸν μνημονευθέντα μήτε ὡς διδάσκαλο νὰ τὸν προσέχετε, ἐὰν μένει λύκος ἀντὶ ποιμένος», (βλ.σ. 43).

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, γιὰ τὸν αἱρετικὸ Πατριάρχη Κπόλεως Ἰωάννη Καλέκα, πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, γράφει: «εἶναι ἀδύνατον νὰ βρίσκεται μεταξὺ τῶν εὐσεβῶν ὁ μὴ ἀποχωρισμένος ἀπ΄ αὐτὸν (τὸν Καλέκα), ἐνῶ ὅποιος γιὰ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἀποχωρισμένος ἀπ΄ αὐτὸν ἀνήκει πράγματι στὸν κατάλογο τῶν Χριστιανῶν καὶ εἶναι ἑνωμένος μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὴν εὐσεβῆ πίστη», (βλ.σσ. 497-498).

Καὶ προσθέτουμε ἀκόμη ὅτι:

Ὁ λαὸς ποὺ εἶχε διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τοῦ Νεστορίου πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, τὸ γράφει ὁ ἱερὸς Κύριλλος τὸν Νοέμβριο τοῦ 430: «ὅλος ὁ λαὸς τῆς Κπόλεως πλὴν ὀλίγων τῶν ἐλαφροτέρων καὶ τῶν κολακευόντων αὐτὸν καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ μοναστήρια μὲ τοὺς Ἀρχιμανδρῖτες τους καὶ πολλοὶ τῆς Συγκλήτου», (βλ.σ. 289).

Ὁ λαὸς ποὺ εἶχε διακόψει τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τοῦ Καλέκα πρὸ τῆς καθαιρέσεώς του, τὸ γράφουν στὴν ἀναφορά τους ἕξι Ἐπίσκοποι τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1346 «πρὸς τὴν κρατίστην καὶ ἁγίαν ἡμῶν κυρία καὶ δέσποινα κυρίαν Ἄνναν τὴν Παλαιολογίναν» ὡς ἑξῆς: «ὅτι πολλοὶ τῶν χριστιανῶν γι΄ αὐτὸν (τὸν Καλέκα) πεθαίνουν

ἀκοινώνητοι τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων καὶ ἄλλοι οὔτε σὲ ἐκκλησία εἰσέρχονται. Πολλοὶ δὲ τῶν ἱερέων ἔπαυσαν καθ΄ ὁλοκληρίαν νὰ λειτουργοῦν»[1142].

Ἡ διακοπὴ κοινωνίας τοῦ Ὀρθοδόξου λαοῦ, τῶν τότε ἐποχῶν, ἀπὸ τοὺς αἱρεσιάρχες, συνέβη γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ.

Αὐτὰ τὸν 5ο καὶ 14ο αἰῶνα τὰ ὁποῖα καὶ ἀντανακλοῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ὡς διδασκαλία καὶ ὡς πράξη. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν καὶ ὁ 21ος αἰῶνας ὅπως ἀκολουθήσει αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς ἐνδόξου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ συμμολυσμοῦ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ἀκαθαιρέτους καὶ ἀκαθάρτους, Νεστορίους καὶ Καλέκας.

1142 PG151, 770. «...ὅτι πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν δι΄ αὐτὸν ἀποθνήσκουσιν ἀκοινώνητοι τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἄλλοι οὐδὲ εἰς ἐκκλησίαν εἰσέρχονται. Πολλοὶ δὲ τῶν ἱερέων, καὶ τοῦ ὅλως λειτουργεῖν ἐπαύσαντο».

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ, Ἀθῆναι 1955.

ΚΑΛΑΜΑΡΑ ΜΕΛΕΤΙΟΥ (Μητροπ. Νικοπόλεως), Ἡ πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Ἀθῆναι 1985.

ΚΑΡΜΙΡΗ ΙΩΑΝΝΟΥ, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμοι 2, ἐν Ἀθήναις 1960.

ΜΗΛΙΑ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ, Πρακτικὰ τῶν Ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τόμοι 3, Ἅγιον Ὄρος.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ (Μοναχοῦ), Πηδάλιον τῆς νοητῆς Νηὸς τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 2003.

ΡΑΛΛΗ Γ.-ΠΟΤΛΗ Μ., Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμοι 6, Θεσσαλονίκη 2002.

ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, (Πρωτοπρ.), Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμοι 2, Θεσσαλονίκη 2009.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ., Γρηγορίου Παλαμᾶ Συγγράμματα, τόμοι 5, Θεσσαλονίκη 1994.

COURTONNE Y., Saint Basile letters, vol. 3, Paris 1966.

FATOUROS G., Theodori Studitae epistulae, vol. 2, CFHG 31,1 καὶ 31,2, Berolini 1991.

LAMBERZ E., Acta Conciliorum Oecumenicorum, vol. 3, Berolini 2008.

MANSI J., Sacrorum Consiliorum nova et amplissima Collectio, vol. 31, Florentia- Venetia 1759,1798, (συμπλήρωση καὶ β΄ ἀνατύπωση ὑπὸ MARTIN J.- PETIT L., vol. 53, Graz- Austria 1960-1961.

MIGNE P., Patrologie Cursus Completus, Series Graeca, Ἀθῆναι 2008 κ.ἑ. (ἐπανέκδοση).

RIEDINGER R., Acta Consiliorum Oecumenicorum, vol. 1, Berolini 1984.

STRAUB J., Acta Consiliorum Oecumenicorum, vol. 4, Berolini 1971.

SCHWARTZ E., Acta Consiliorum Oecumenicorum, vol. 2, Berolini et Lipsiae, 1927 κ.ἑ.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ (Πρωτοπρ.), Συμβολὴ στὸ θέμα τῆς διακοπῆς μνημοσύνου, Ἐν Πειραιεῖ 10-1-2018.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ (Μοναχοῦ), Ἐπιστολὴ περὶ διακοπῆς μνημοσύνου καὶ Ἀποτειχίσεως, ἄ.χ.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, Ἅγιον Ὄρος - Ἀθῆναι 1974.

Ἀποστασία καὶ Διχασμός, Ἀθῆναι 1981.

Ὁμολογία καὶ ἔκκλησις, Ἅγιον Ὄρος 1979.

Ὁμολογία ὀρθοδόξου πίστεως, Ἅγιον Ὄρος 2016.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΡΙΟΥ (Ἱερομ.), Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ ἀντίπαπας, Θεσσαλονίκη 1981.

Ἐπιτομὴ εἴτε Συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων, Ἐν Λειψίᾳ 1806.

ΑΚΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ, Κώδικας ἱερῶν κανόνων καὶ ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη 2009.

ΑΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Ἔργα, Corpus Christianorum Series Greaca 31.

ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ ΑΜΙΛΚΑ, Ἡ οἰκονομία, Ἀθῆναι 1949.

ΑΜΑΝΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τόμοι 2, Ἀθῆναι 1963.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Ὁ θρυλούμενος διωγμὸς τῶν Ἁγιορειτῶν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η΄ Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἰωάννου Βέκκου, Θεσσαλονίκη 1963.

ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Ἀκρίβεια καὶ οἰκονομία στὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα, Ἀθῆναι 1995.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ, Δογματική, Ἀθῆναι 1956.

Μελέται καὶ διατριβαί, τ. 1, Θεσσαλονίκη 1964.

ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ ΧΡΗΣΤΟΥ, Ἡ Ὀρθόδοξη ἀντιρρητικὴ γραμματεία τὸν 13ο αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 2005.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ Ρώμη κατὰ τὸν 13ο αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 2001.

Ἡ σύνοδος τῆς Λυών. Πρόσωπα καὶ Θεολογία, Θεσσαλονίκη 2002.

ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ, (Μητροπ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων), Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Θεσσαλονίκη 2009.

ΑΡΓΕΝΤΗ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ, Ἐγχειρίδιον περὶ Βαπτίσματος, Κπολις 1756.

ΑΡΧΟΝΤΩΝΗ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, (Πατριάρχου Κπόλεως), Περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1970.

ΒΑΛΕΤΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ, Φωτίου τοῦ σοφωτάτου καὶ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἐπιστολαί, ἐν Λονδίνῳ 1864.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Ἀρχιεπ. Σμύρνης), Πραγματεία περὶ τοῦ κύρους τῆς χειροτονίας κληρικῶν, ἐν Σμύρνῃ 1887.

Ὑπόμνημα περὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορισμοῦ κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν Κπόλει 1897.

Περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μελέτη, ἐν Ἀθήναις 1903.

ΒΑΦΕΙΔΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ, (Μητροπ. Διδυμοτείχου), Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν καθ΄ ἡμᾶς χρόνων, τόμοι 3, ἐν Κπόλει 1886 κ.ἑ.

Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τοῦ Νεστορίου, Θεσσαλονίκη 1932.

Ὀλίγα τινὰ περὶ συνόδων καὶ δὴ τῶν Οἰκουμενικῶν, Θεσσαλονίκη 1926.

Αἱ κατηχήσεις Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ΕΑ (1880-1881) 271, 1926.

ΒΕΖΥΝΙΑ ΦΩΤΙΟΥ, (Πρωτοπρ.), Εἶναι ἡ ἁγιότητα..., προϋπόθεση τῆς ἀποτείχισης, Θεσσαλονίκη 2018.

ΒΛΑΣΤΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, (Μοναχοῦ), Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τοῦ σχίσματος τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς καὶ τῶν ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδῳ γενομένων δολιοτήτων καὶ ἐκβιασμῶν εἰς βάρος τῶν ὀρθοδόξων, Ἅγιον Ὄρος 1991.

ΒΛΑΧΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Τὸ κανονικὸ ἀδίκημα τῆς ἀποστασίας, Θεσσαλονίκη 2013.

ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ ΙΩΣΗΦ, (Μοναχοῦ), Τὰ εὑρεθέντα, τόμοι 3, Θεσσαλονίκη 1991.

ΓΕΓΛΕ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ὁ Φώτιος ἐν τῷ σχίσματι, ἐν Ἀθήναις 1900.

ΓΕΔΕΩΝ ΜΑΝΟΥΗΛ, Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμοι 2, ἐν Κπόλει 1888.

Πατριαρχικοὶ πίνακες, Ἀθῆναι 1996.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, (Πατριάρχου Κπόλεως), «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σχίσματος, ΕΑ (1886), 369-384, 391-394, 417-427, 465-481, 513-580, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1985.

ΓΙΑΓΚΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Νίκων ὁ Μαυρορείτης, Θεσσαλονίκη 1991.

Κανόνες καὶ λατρεία, Θεσσαλονίκη 2001.
Χριστοφόρου Προδρομίτη. Κανονικόν, Θεσσαλονίκη 2007.
Ὁ ὅρος τοῦ 1756 καὶ ἡ ἄποψη τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, 2016.
Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος καὶ οἱ Φιλοκαλικοὶ Πατέρες, 2016.
Ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στοὺς ἑτεροδόξους καὶ οἱ Φιλοκαλικοὶ Πατέρες, 2016.
Πτυχὲς ποὺ ἀποσιωπήθηκαν στὸ δημόσιο διάλογο περὶ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, 2016.
Ἡ Οἰκονομία στὴν Ἐκκλησία, στὴ θεματικὴ τῆς Ἁγ. καὶ Μεγ. Συνόδου, 2016.
Ἡ στάση τῆς Ἀνατολῆς ἀπέναντι στοὺς Λατίνους, 2016.
Ὑπεράνω ὅλων εἶναι οἱ Σύνοδοι, 2016.
Ἐντάσσονται οἱ ἑτερόδοξοι στὴν ἔννοια «Ἐκκλησία»; 2016.
Οἱ ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ οἱ προθέσεις τους, 2017.
Ἐρωτήματα ποὺ ἀνακύπτουν βάσει ἀντιφατικῶν θέσεων καὶ ἀπόψεων, 2017.
Ἡ ἐπιλεκτικὴ κρίση καθίσταται ἄδικη. Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, 2017. Ζητήματα ὀρθῆς διατυπώσεως στὰ κείμενα τῆς Προσυνοδικῆς διαδικασίας, 2017.
«Τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης...»: Ἁγία καὶ Μεγ. Σύνοδος τῆς Κρήτης, 2017.
Μέγας Φώτιος καὶ Νικόδημος Ἁγιορείτης ἡ συμβολή τους στὴν ἀποτύπωση τοῦ Κανονικοῦ Συνειδότος, Θλ 88 (2017), σσ. 175-203.
Ἅγιος Νικόδημος Ἁγιορείτης: Σταθερὸς ὑποστηρικτὴς τῆς ἀρχῆς τῆς Οἰκονομίας, 2020.
Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ἔναντι τῆς κριτικῆς τοῦ Βουλησμᾶ, 2020.
ΓΕΩΓΙΑΔΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ΝΣ 19 (1924) ἐν Ἱεροσολύμοις.
ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗΣ, Ὁ ἀναβαπτισμὸς τῶν αἱρετικῶν, Ἀθήνα 2009.
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἡ ἀποδοχὴ τῶν αἱρετικῶν κατὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, Θλ 59 (1988), 530 κ.ἑ.
ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ (Πρωτοπρ), Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καὶ ὁ ἐπίσκοπός της. Στὰ πρακτικὰ καὶ στὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Θεσσαλονίκη 2016.
Ἡ συμπροσευχὴ μὲ αἱρετικούς, Θεσσαλονίκη 2009.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος καὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἰωαννιτῶν, Πάτρα 2023.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ (Μητρ. Χίου), Περὶ ἑνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν Κπόλει 1871.
ΔΕΛΗΜΠΑΣΗ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, Πάσχα Κυρίου, Ἀθῆναι 1985.
ΔΕΛΙΚΑΝΗ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, Ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τόμοι 3, Θεσσαλονίκη 2010.
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ (Ἀρχιμ.), Ἱστορία τοῦ σχίσματος, ἐν Λειψίᾳ 1867.
Ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλλάς, ἐν Λειψίᾳ 1872.
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ, Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, Θλ ἀπὸ 1931 ἕως 1933.
Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν Χαλκηδόνι 451, Θλ ἀπὸ 1936 ἕως 1939.
ΔΟΣΙΘΕΟΥ (Πατριάρχου Ἱεροσολύμων), Δωδεκάβιβλος, τόμοι 6, Θεσσαλονίκη 1985.
Τόμος χαρᾶς, Θεσσαλονίκη 1985.
Τόμος ἀγάπης κατὰ Λατίνων, ἐν ἔτει 1698.
Τόμος καταλλαγῆς, ἐν ἔτει 1692.
Κατὰ Καριοφύλλου ἐγχειρίδιο.
ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Τὰ Μυστήρια τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἐν Ἀθήναις 1913.
Περὶ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ἐν Ἀθήναις 1932.
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΝΗΣΙΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, Οὕτω φρονοῦμεν οὕτω λαλοῦμεν, Ἀθῆναι 1974.
ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΑΨΑΛΙΩΤΟΥ (Μοναχοῦ), Διακοπὴ μνημοσύνου θεολογικὴ καὶ ἱστορικοκανονικὴ θεώρηση, 2017.
ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ, Βυζαντιναὶ μελέται, ἐν Ἀθήναις 1857.
ΖΗΖΙΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΟΥ, (Μητροπ. Περγάμου), Ἡ ἑνότης τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, ἐν Ἀθήναις 1990.
ΖΗΣΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, (Πρωτοπρ.), Οἱ εἰκόνες στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1995.
Κακὴ ὑπακοὴ καὶ ἁγία ἀνυπακοή, Θεσσαλονίκη 2006.
Δὲν εἶναι σχίσμα ἡ Ἀποτείχιση, Θεσσαλονίκη 2017.
Δήλωση Διακοπῆς Μνημοσύνου, Θεσσαλονίκη 2017.
Μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία ἔστω καὶ ἂν πλανᾶται; Θδ 4 (2020), 520 κ.ἑ.

ΖΗΣΗ ΣΕΡΑΦΕΙΜ, (Μοναχοῦ), Περιπτώσεις οἰκονομίας στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, Θδ 2 (2018), 300 κ.ἑ.
ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ (Ἱερομ.), Τὸ ἡμερολογιακὸν σχίσμα. Δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ; Ἅγιον Ὄρος - Ἀθῆναι 1973.
Μοναχισμὸς καὶ αἵρεσις, Ἀθῆναι 1977.
Τὸ Ἀντίδοτον, Ἀθῆναι 1990.
Διάλογοι τῆς ἐρήμου περὶ οἰκουμενισμοῦ, Ἀθῆναι 2002.
Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, Ἀθῆναι 2001.
ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, (Ἀρχιμ.), Τὰ δύο ἄκρα, ἐν Τροιζῆνι 1986.
Η ΑΠΟΤΕΙΧΙΣΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΠΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΙΡΕΤΙΖΟΝΤΕΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΤΕΙΧΙΣΕΩΣ, Κυριακὴ Ὀρθοδοξίας 2011.
Η ΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΑΚΡΙΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΛΗΣΙΑι, Ὀρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία, Ἰανουάριος 2000.
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ, Ἡ Χριστολογικὴ ὁρολογία καὶ διδασκαλία Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοδωρήτου Κύρου, Ἀθῆναι 1955.
Ἡ ἔναντι τῶν αἱρετικῶν στάσις τοῦ ἱεροῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Κοινωνία 17, ἀριθ. τεύχ. 2, 74 κ.ἑ., Ἀθῆναι 1974.
Ἱστορία τῶν Δογμάτων, τ. 1, ἐν Ἀθήναις 1978.
ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ (Μοναχοῦ), Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, Ἀθωνικὰ ἄνθη, τ. 10, ἄ.χ.
ΘΕΟΤΟΚΑ ΜΙΧΑΗΛ, Νομολογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν Κπόλει 1897.
Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ ἐγκυκλοπαιδεία.
Ι. Μ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 15ος κανὼν πρωτοδευτέρας συνόδου καὶ ἀποτείχισις, Πειραιεὺς 2012.
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, τόμοι 6, ἄ.χ.
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, (Πρωτοπ.), Ὁ Ἰωσὴφ Βρυέννιος, Ἀθῆναι 1985.
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ (Μητροπ. Προϊλάβου), Πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεως προσερχομένους τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Θλ 9 (1931), 240 κ.ἑ.
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, (Μητροπ. Κυζίκου), Ὁ Μέγας Βασίλειος ὡς ἐκκλησιαστικὸς πολιτικός. Ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Καισαρείας Καππαδοκίας, Ἀθῆναι 1985.
Ἡ πρώτη ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Θεσσαλονίκη 1997.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ (Ἱερομ.), Ὀρθόδοξος μαρτυρία, Ἅγιον Ὄρος-Ἀθῆναι 1985.
ΚΑΛΟΓΕΡΑ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ (Ἀρχιεπ. Πατρῶν), Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ Βησσαρίων ὁ καρδινάλιος, Ἀθήνησι 1893.
ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ΕΕΘΣΠΘ 6 (1961), 205 κ.ἑ.
Ἱστορία τῶν δογμάτων, τόμοι 2, Θεσσαλονίκη 1969 καὶ 1983.
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Ἱστορία Βυζαντινοῦ κράτους, τόμοι 3, Θεσσαλονίκη 1995.
ΚΑΡΑΖΑΦΕΙΡΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ἡ περὶ προσώπου διδασκαλία ἁγίου Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, Θεσσαλονίκη 1995.
ΚΑΡΜΙΡΗ ΙΩΑΝΝΟΥ, Δύο Βυζαντινοὶ Ἱεράρχαι καὶ τὸ σχίσμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1950.
Πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς προσιόντας τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ἑτεροδόξους, ἐν Ἀθήναις 1954.
Ὁ Πατριάρχης Φώτιος καὶ ἡ ἐν Κπόλη σύνοδος τοῦ 867, Ἐκκλησία, ἔτος 31 (1954), 226 κ.ἑ.
Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ΕΕΘΣΠΑ, τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς Δημήτριον Μπαλᾶνον, σσ. 67 κ.ἑ., Ἀθῆναι 1957.
Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Μ. Βασιλείου, ΕΕΘΣΠΑ, τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς Βασίλειον Στεφανίδην, σ. 103 κ.ἑ., Ἀθῆναι 1958.
Ἡ ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθῆναι 1962.
Ἡ περὶ Ἐκκλησίας Ὀρθόδοξος δογματικὴ διδασκαλία,Ἀθῆναι 1964.
Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθῆναι 1973.
Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ΟΤ 434 (1980), 1.
Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ΟΤ 444 (1981), 1-4.
Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ΟΤ 448 (1981), 1-4.
Ἡ Δευτέρα Ἁγία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ΟΤ 455 (1981).
Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς, ΟΤ 462 (1981), 1.
ΚΑΨΑΝΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, (Ἀρχιμ. Καθηγουμένου Ἱ. Μ. Ὁσίου Γρηγορίου), Ἡ Ποιμαντικὴ Διακονία κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, Πειραιεὺς 1976.
ΚΕΦΑΛΑ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ, (Μητροπ. Πενταπόλεως), Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, Θεσσαλονίκη 1972.
Μελέτη ἱστορικὴ περὶ τῶν αἰτιῶν τοῦ σχίσματος, Ἀθήνα 1998.
ΚΟΝΤΟΣΤΕΡΓΙΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ, Ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ Θεολογία της, Θεσσαλονίκη 1992.

Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, Θεσσαλονίκη 1997.
ΚΟΤΣΩΝΗ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ, (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἐν Ἀθήναις 1957
Προβλήματα τῆς "ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας", ἐν Ἀθήναις 1957.
Περὶ τοῦ κύρους τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀγγλικανῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, Θλ (1957), 354 κ.ἑ. καὶ 532.
ΚΟΥΤΣΟΥΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Σύνοδοι καὶ Θεολογία γιὰ τὸν ἡσυχασμό, Ἀθήνα 1977.
ΚΡΕΜΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἱστορία τοῦ σχίσματος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς, ἐν Ἀθήναις 1905.
ΚΡΙΚΩΝΗ ΧΡΗΣΤΟΥ, Τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Πατερικαὶ ἀπόψεις, Θεσσαλονίκη 1992.
ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ, (Μητροπ. Ὠρωποῦ καὶ Φυλῆς, Προέδρου τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων), Περὶ τὴν Ἐκκλησιολογικὴν Ταυτότητα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐνισταμένων κατὰ τῆς Παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, Ἀττικὴ 1998.
ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τόμοι 3, ἐν Ἀθήναις 1881.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, (Μητροπ. Ἐφέσου), Ἡ ἀναγνώριση τῶν Μυστηρίων τῶν ἑτεροδόξων στὶς διαχρονικὲς σχέσεις Ὀρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, Κατερίνη 1995.
ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ (Ἀρχιμ.), Περὶ τὴν ὁρολογία τῶν ἱερῶν Κανόνων τοῦ Μ. Βασιλείου (ὑπὸ τὸ φῶς καὶ τοῦ λοιποῦ ἔργου του), Ἀθήνα 2009.
Τὰ κωλύοντα τὴν ἱερωσύνη καὶ καθαιροῦντα τοὺς κληρικοὺς παραπτώματα, Ἀθήνα 2010.
ΛΑΜΠΡΟΥ ΣΠ., Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά, τ. 4, ἐν Ἀθήναις 1930.
ΛΙΑΛΙΟΥ ΔΕΣΠΩΣ, Ἑρμηνεία τῶν δογματικῶν καὶ συμβολικῶν κειμένων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τ. 2 καὶ τ. 3, Θεσσαλονίκη 2010 καὶ 2006.
ΛΙΟΣΗ ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Αἵρεσις-Αἱρετικὸς στοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνες, Ἀθήνα 2008.
ΛΟΥΚΡΕΤΣΙΟΥΣ ΤΣΙΠΡΙΑΝ ΣΟΥΤΣΙΟΥ, Τὸ «Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας». Ἱστορικο-Δογματικὴ θεώρηση, Ἀθήνα 2006.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ (Ἀρχιεπισκ. Λιθουανίας), Δογματικῆς Θεολογίας. Τὸ περὶ μυστηρίων, Ἀθῆναι 1875.
ΜΑΚΑΡΙΟΥ (Ἀρχιεπ. ΓΟΧ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), Ἡ συμφωνία τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς αἱρετικῶν, Ἀθῆναι 2004.
ΜΑΝΑΚΟΥ ΜΑΡΙΑ, Ἡ σύνοδος τῆς Κπολης τοῦ ἔτους 1755, Κατερίνη 2008.
ΜΑΝΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Τὸ ἀντιοχειανὸ σχίσμα, Ἀθήνα 2014.
Τοῦ ὁσίου Μελετίου τοῦ ὁμολογητοῦ «κατ' Ἰταλῶν, Ἀθήνα 2019.
ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ, Ἡ ἀναχειροτόνησις, Ἀθῆναι ἄ.χ.
ΜΑΤΘΑΙΑΚΗ ΤΙΤΟΥ, (Μητροπ. Λιθουανίας), Ἡ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐπικοινωνία, ἀνάτυπον ἐκ τῆς ΝΣ, ἐν Ἱεροσολύμοις 1984.
ΜΑΤΖΟΥΝΕΑ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ (Πρωτοπρ.), Τὰ ἀδικήματα αἱρέσεως καὶ σχίσματος κατὰ τοὺς ὀκτὼ πρώτους αἰῶνας, Ἀθῆναι 1977.
ΜΕΛΕΤΙΟΥ (Μητροπ. Κυθήρων), Γάμος κληρικῶν καταταχθέντων εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν ἀνίερος, ΑΕΚΔ 1964.
ΜΕΝΑΓΙΑ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ, Οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μνημονεύοντες καὶ οἱ Ζηλωταί, Τὰ Ἀθωνικὰ ἄνθη, τ. 10, σ. 68 κ.ἑ.
ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (Μητροπ. Σουηδίας καὶ πάσης Σκανδιναβίας), Τὸ ἅγιον μῦρον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1972.
Ἱστορικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Στοκχόλμη 1990.
Ἡ κανονικὴ συλλογὴ «Πηδάλιον», ἐντός, Χαριστεῖον Σεραφεὶμ Τίκα Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, σ. 147 κ.ἑ. Θεσσαλονίκη 1984.
ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, (Πρωτοπρ.), Ὁμολογῶ ἓν Βάπτισμα, Ἀθῆναι 1983.
Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς πατέρας τῆς Θ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἅγια Μετέωρα 2009.
ΜΙΛΑΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ (Ἐπισκ. Ζάρας τῆς Δαλματικῆς), Τὸ ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, ἐν Ἀθήναις 1906.
ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν Ἀθήναις 1958.
Ἡ σύγχρονος Οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας, ΟΤ 120, (1970).

Ὁ Καθηγητὴς κ. Κων. Δ. Μουρατίδης ἀπαντᾶ εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Θυατείρων καὶ Μ. Βρεττανίας κ. Ἀθηναγόραν, ΟΤ 149-150 (1971).
Τὸ αἰώνιον κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων, ΟΤ 174 (1972).
ΜΠΙΛΑΛΗ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, (Μοναχοῦ), "Κανονικὴ" ἡ διακοπὴ τοῦ «μνημοσύνου» τοῦ Ἀθηναγόρα Α΄ ὑπὸ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν, ΟΤ 131,132,133,134,135,136,142,143,144,147 (1971).
Ἡ ἀκυρότητα τῶν μυστηρίων τῶν λατινοπαπικῶν ὡς αἱρετικῶν, Ἅγιον Ὄρος Ἀθήνα 2007.
ΜΠΙΛΑΛΗ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ (Ἀρχιμ.), Ὀρθοδοξία καὶ Παπισμός, τόμοι 2, Ἀθῆναι 1969.
Ὁ παποκαισαρισμὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ΟΤ199 (1973),6.
ΜΠΟΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Αἱ τρεῖς κανονικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, ΒΖ 44 (1951), 62 κ.έ.
ΜΠΟΥΜΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία κατὰ τὸ κανονικὸ δίκαιον, Ἀθῆναι 1971.
Τὰ ἀναθέματα Ρώμης-Κπόλεως καὶ κανονικότης τῆς ἄρσεως αὐτῶν, Ἀθῆναι 1980.
Ἡ μνημόνευση τοῦ ὀνόματος τοῦ «πρώτου», Ἀθῆναι 2000. Κανονικὸν δίκαιον, Ἀθήνα 2008.
ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ, ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ οἰκονομία, Ἀθῆναι 1972.
ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ (Ἱερομ.), Ἐπιτομὴ ἱερῶν κανόνων, Ἀθῆναι 2002.
ΟΙ ΚΟΛΛΥΒΑΔΕΣ ΚΑΙ Ο ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΒΟΥΛΗΣΜΑΣ, Ἀθῆναι 2020.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Ἡ ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, Ἀθῆναι 1951.
Αἱ κανονικαὶ διατυπώσεις ἐπὶ εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων, ΑΕΚΔ (1952) σσ. 87-92.
Τὸ Δίκαιον τῶν μικτῶν γάμων. Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις καὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας διαμόρφωσις αὐτοῦ, Ἀθῆναι 1935.
ΠΑΪΣΙΟΥ ΚΑΡΕΩΤΟΥ (Μοναχοῦ), Ἁγίου Ἰωσὴφ Πατριάρχου Κπόλεως Ἀπολογία πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η΄ τὸν Παλαιολόγο περὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης Ἰούνιος 1273, Καρυὲς-Ἅγιον Ὄρος 2018.

ΠΑΠΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Τὸ μοιχικὸ σχίσμα, ἐντὸς τῆς Ἡμερίδας Μεταπτυχιακὴ ἔρευνα στὸν τομέα: Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2016.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ, Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς τὸν Εὐσέβιον Σαμοσάτων, ΕΕΘΣΠΘ5 (1995), Καιρός, 217 κ.έ.
ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Ἀρχιμ.), Ἀντιπατερικὴ ἡ στάση τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, Ἅγιον Ὄρος 2000.
Οἱ ἐκκλησιολογικὲς κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ παλαιοημερολογιτισμοῦ, Ἅγιον Ὄρος 2001.
Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, Ρέθυμνον 2008.
Ἡ διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, Πειραιεὺς 2014.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Ὁ Μοναχισμὸς ἔναντι τῆς αἱρέσεως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, Θεσσαλονίκη 1980.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ, Ὁ πατριάρχης Φώτιος ὡς πατὴρ ἅγιος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ΒΖ8 (1899), 647 κ.έ.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, Ἀθανάσιος ὁ Μέγας καὶ ἡ θεολογία τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, Ἀθῆναι 1975.
Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, 2004. Πατρολογία, τόμοι 3, Ἀθήνα 1977 κ.έ.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), Περὶ τοῦ Βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, ΕΦ14 (1915), 496 κ.έ.
Σχέσεις ὀρθοδόξων καὶ λατίνων κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα, Θλ (1925).
Ὁ ἅγιος Θεόδωρος Στουδίτης ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, ΕΕΒΣ 15 (1935), σσ. 3-37.
Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Θεσσαλονίκη 2010.
Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Θεσσαλονίκη 2010.
Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Θεσσαλονίκη 2010.
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ, Τὸ κατ΄ ἀκρίβειαν Βάπτισμα καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ παρεκκλίσεις, Ἀθήνα 2001.
ΠΑΠΑΛΟΥΚΑ ΕΥΤΑΞΙΟΥ, Τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὰ περὶ ἱερατικῆς ἐξουσίας, ἐν Ἀθήναις 1872.
ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Πετρούπολις-Ἀλεξάνδρεια 1911.
Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων, ἐν Ἀθήναις 1950.
ΠΕΛΑΓΙΔΗ ΣΤΑΘΗ, Τὸ κρυπτοχριστιανικὸ ζήτημα στὸν Πόντο, Θεσσαλονίκη 1996.

ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Νομοκανονικαὶ ἐνασχολήσεις, 1943.
ΠΕΤΡΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Ἑνότητα καὶ διάσπαση τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, Θεσσαλονίκη 1983.
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΤΕΡΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΙΧΙΣΗ.
ΠΛΑΚΑΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑΣ, Τὰ σχίσματα τῆς Ἀνατολικῆς μὲ τὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία. Συμβολὴ στὴ μελέτη τους, Βυζαντινὸς Δόμος, τ. 10-11 (1999-2000), σσ. 179 κ.ἑ.
ΠΟΛΑΚΗ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ, (Ἀρχιμ.), Ἱστορικαὶ προϋποθέσεις τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Κπόλεως, Θλ 23 (1952) 95-108, 239-252, 440-455, 581-595. 24 (1953) 70-79, 375-398. 25 (1954) 124-144.
ΠΟΠΟΒΙΤΣ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, (Ἀρχιμ.), Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ Οἰκουμενισμός, Θεσσαλονίκη 1974.
Ὀρθοδοξία καὶ Οἰκουμενισμός. Μία ὀρθόδοξος γνωμάτευσις καὶ μαρτυρία, Κοινωνία Μάρτ. - Ἀπρίλ (1975), 95 κ.ἑ.
ΡΑΛΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Βάπτισμα αἱρετικῶν, ΑΕΚΔ (1948) τ. 10.
Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1998.
ΡΑΝΣΙΜΑΝ ΣΤΗΒΕΝ., Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ἐν αἰχμαλωσίᾳ, Ἀθῆναι.
Δύση καὶ Ἀνατολὴ σὲ σχίσμα, Ἀθήνα 2008.
ΡΙΖΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Οἱ ληστὲς τῆς θείας διδασκαλίας, τ. 2, 2015.
ΡΙΝΝΕ ΙΩΑΝΝΟΥ, (Ἐπίσκοπος Ἐλσιγκίου), Ἑνότης καὶ ὁμοιομορφία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, Θεσσαλονίκη 1971.
ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ, (Μητροπ. Τυρολόης καὶ Σερεντίου), Ἡ κατὰ τὸν Γεννάδιον Σχολάριον πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς μετὰ ἑτεροδόξων λατρευτικὰς ἐπαφάς, ΓΠ 49 (1966), 177-180.
Πῶς δικάζονται οἱ κληρικοὶ ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κανονικοῦ δικαίου, Τιμητικὸ ἀφιέρωμα στὸν καθηγητὴ Ἰωάννου Καλογήρου, ΕΕΘΣΠΘ (1992) τμῆμα ποιμαντικῆς, σ. 647.
ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Σύνοδοι καὶ Πατέρες, ΟΤ 621, (1984).
Ρωμαῖοι καὶ Ρωμηοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1991.
Ὀρθόδοξος καὶ Βατικάνιος Συμφωνία περὶ Οὐνιτισμοῦ, ΕΕΘΣΠΘ 5 (1995), Καιρός, 261 κ.ἑ.
ΣΑΘΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τ. 3, Ἀθῆναι 1972.
ΣΑΚΑΡΕΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Ἔγινε ἡ ἕνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, Ἀθήνα 2007.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ, Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἰσχύοντος νῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀθήναις 1898.
ΣΗΜΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Ἡ πατερικὴ στάση στοὺς θεολογικοὺς διαλόγους καὶ ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, Τρίκαλα-Ἀθήνα 2008.
Ἡ στάση μας ἔναντι τῶν αἱρετικῶν μέσα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ἔγκυρα καὶ ἄκυρα μυστήρια, 2018.
ΣΚΟΥΒΑΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Στηλιτευτικὰ κείμενα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος «κατὰ ἀναβαπτιστῶν», Ἀθῆναι 1967.
ΣΚΟΥΤΕΡΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ἱστορία Δογμάτων, τόμοι 2, Ἀθήνα 1998-2004.
ΣΜΥΡΝΑΚΗ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ, Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Ἅγιον Ὄρος 2005.
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ, Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου Ἀρχιεπισκόπου Κπόλεως. Τὰ Ἀμφιλόχια, Ἀθήνησι 1858.
ΣΠΥΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, (Ἀρχιμ.), Ἡ ἀποτείχισίς μου, Σπέτσαι 2008.
ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ὁ συνοδικὸς θεσμὸς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, Θεσσαλονίκη 1986.
Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Νίκαια (Β΄) 787, Θεσσαλονίκη 1987.
ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Ἀρχιμ.), Ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῶν συνόδων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἀπ΄ ἀρχῆς μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κπόλεως, Νέος Ποιμήν (1919).
Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, Ἀθῆναι 2000.
ΣΤΡΑΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ, Τὸ Βυζάντιο στὸν Ζ΄ αἰῶνα, τόμοι 6, Ἀθῆναι 1965 κ.ἑ.
ΣΥΚΟΥΤΡΗ ΙΩΑΝΝΟΥ, Περὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἀρσενιατῶν, Ἑλληνικὰ 2 (1929), 267-332. 3 (1930), 15-45. 5 (1932), 107-126.
ΤΑΧΙΑΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ-ΑΙΜΙΛΙΟΥ, Ὁ Παΐσιος Βελιτσκόφσκι (1722-1794) καὶ ἡ ἀσκητικοφιλολογικὴ σχολή του, Θεσσαλονίκη 1964.
ΤΟΥΛΟΥΜΤΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἡ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (787), ὁ Δωρόθεος Βουλησμᾶς καὶ σύγχρονες θεολογικὲς παρερμηνεῖες περὶ ἀποδοχῆς αἱρετικῶν, Θδ 3 (2020), 380-400.
Τὸ ἐκκλησιολογικὸ πλαίσιο καὶ οἱ προϋποθέσεις ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν σύμφωνα μὲ τὰ Πρακτικὰ τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.
Ἡ πίστη ὡς θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήνα 2022.
ΤΣΑΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ἰωσὴφ Καλοθέτου συγγράμματα, Θεσσαλονίκη 1980.

Φιλοθέου Κπόλεως τοῦ Κοκκίνου, Ἁγιολογικὰ ἔργα, Α´ Θεσσαλονικεῖς ἅγιοι.
Μητερικόν, τ. 6, Θεσσαλονίκη 1996.
ΤΣΙΓΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἐκκλησιολογικὲς θέσεις τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Θεσσαλονίκη 1999.
ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Οἱ λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1957.
Ἡ ἀνεξάλειπτος σφραγὶς ἐν τοῖς Μυστηρίοις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ΕΕΘΣΠΑ (1957), 49κ.έ.
Δογματική, τόμοι 3, Ἀθῆναι 1959.
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, Περὶ ἐκκλήττων δικῶν Ἐπισκόπων, ἐν Βόλῳ 1911.
ΤΡΙΚΑΜΗΝΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ (Ἱερομ.), Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς αἱρέσεως τοῦ οἰκουμενισμοῦ κατὰ τὸν ὅσιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη. Ἡ διακοπὴ τῆς μνημονεύσεως, Λάρισα 2010.
Ἡ Διαχρονικὴ συμφωνία τῶν ἁγίων Πατέρων γιὰ τὸ ὑποχρεωτικὸ τοῦ 15ου κανόνος τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου περὶ διακοπῆς μνημονεύσεως Ἐπισκόπου κηρύσσοντος ἐπ’ Ἐκκλησίας αἵρεσιν, Τρίκαλα 2012.
Ἀπάντησις εἰς τὴν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς ἐκδοθεῖσα κριτικὴ μελέτη «15ος κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ ἀποτείχισις», Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος 15-16 Ὀκτώβρ. 2012-Μάρτ. 2013.
Κριτικὴ εἰς τὴν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς διοργανωθεῖσα Ἡμερίδα μὲ θέμα «15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου καὶ Διακοπὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας», Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος 24-25, Ἰανουάρ.-Ἰούν. (2015).
ΤΡΩΙΑΝΝΟΥ ΣΠΥΡΟΥ, Τινὰ περὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως, ΑΕΚΔ (1963), 20 κ.έ.
Ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικονομία μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, Ἀθήνα 2004.
ΤΡΩΙΑΝΟΥ ΣΠΥΡΟΥ-ΠΟΥΛΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαιο, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ 2003.
ΦΕΙΔΑ ΒΛΑΣΙΟΥ, Ὁ θεσμὸς τῆς πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν, τόμοι 2, Ἀθῆναι 1969-1970.
Ἱστορικοκανονικὰ προβλήματα περὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ Θεσμοῦ τῆς πενταρχίας τῶν πατριαρχῶν, Ἀθῆναι 1970.
Ἐνδημοῦσα Σύνοδος, Ἀθῆναι 1971.
Ἱστορικοκανονικαὶ καὶ ἐκκλησιολογικαὶ προϋποθέσεις ἑρμηνείας τῶν Ἱερῶν Κανόνων, Ἀθῆναι 1972.

Τὸ Κολλουθιανὸν σχίσμα καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἀρειανισμοῦ, Ἀθῆναι 1973.
Ἡ Α´ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Ἀθῆναι 1974.
Κανονικὸν περιεχόμενον τῶν ἐκκλησιαστικῶν διπτύχων, Ἀθῆναι 1979.
Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ρωσσίας, Ἀθῆναι 1988.
Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, τόμοι 3, Ἀθῆναι 2002-2014.
ΦΕΙΔΑ ΙΩΑΝΝΗ, Ἡ Γένεση τοῦ θεσμοῦ τῶν συνόδων στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, Ἀθήνα 2004.
ΦΟΥΓΙΑ ΜΕΘΟΔΙΟΥ, (Μητροπ. Πισιδίας), Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι, Ἀθῆναι 1994.
Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία καὶ Χριστολογικὴ ὁρολογία, Ἀθῆναι 1998.
ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, (Πρωτοπρ.), Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ πατερικὴ παράδοσις», ἐντὸς Πανηγυρικοῦ Τόμου ἑορτασμοῦ τῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Ἀρχιεπ. Θεσσαλονίκης, σ. 240, Θεσσαλονίκη 1960.
Τὸ σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1972.
Οἱ Βυζαντινοὶ Πατέρες τοῦ 5ου αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 1992.
Οἱ Βυζαντινοὶ Πατέρες τοῦ 6ου, 7ου καὶ 8ου αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 1986.
Σταθμοὶ τῆς ρωσικῆς θεολογίας, μέρος πρῶτο, Θεσσαλονίκη 1986.
ΧΑΝΙΩΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ, (Ἱερομ.), Τὸ ἡμερολογιακὸν σχίσμα, Ἀθῆναι 1975.
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ (Ἱερομ.), Τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ διαχρονική του στάση ἔναντι τῶν αἱρέσεων, Ἅγιον Ὄρος 2017.
ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Περὶ τὰ αἴτια τῆς ἡσυχαστικῆς ἔριδος Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ΓΠ, Θεσσαλονίκη 1956.
Ὁ Μ. Βασίλειος, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1978.
Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τόμοι 5, Θεσσαλονίκη 2008.
ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ ΓΛΑΡΟΥ ΕΙΡΗΝΗΣ, Τὸ βιβλίο τοῦ Ἡρακλείδη καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Νεστορίου, Ἀθήνα 2009.
ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Ἡ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν προσέλευσις τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ἑτεροδόξων, Θλ 27 (1956).
Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1965.
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, Οἱ ἡσυχαστικὲς ἔριδες κατὰ τὸν ΙΔ´ αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 1993.
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ (Ἐπισκόπου Λεοντοπόλεως), Τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα τῶν αἱρετικῶν, ΕΦ26 (1927), 353κ.έ.
Ἡ ἐν ταῖς χειροτονίαις ἀποστολικὴ διαδοχή, ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1934.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ (Μητροπ. Τραπεζοῦντος μετέπειτα Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος), Ἡ Ἐκκλησία Τραπεζοῦντος, ἐν Ἀθήναις 1933.
ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Οἱ θεολογικὲς κατευθύνσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Γ′ (1713-1791) καὶ τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς του, Λάρισα 2000.
ΧΡΥΣΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν ἔριν περὶ τὰ Τρία Κεφάλαια κατὰ τὴν Ε′ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη 1969.
Τμήματα τῶν πρακτικῶν τῆς Ε′ Οἰκουμενικῆς Συνόδου παρὰ Βυζαντινοῖς χρονογράφοις, Κληρονομία 2, Ἰούλ. 1970, 376 κ.ἑ.
BORIŠA ŠANSIC (Πρεσβυτ.), Οἱ χειροτονίες τῶν αἱρετικῶν κανονικὴ θεώρηση, Θεσσαλονίκη 2010.
GRUMEL V. - DARROUZES A., Les regestes des actes du Patriarchat de Constantinople, vol. 7, SOCII ASSUMMPTIONISTAE CHALCEPONENSES 1932 κ.ἑ. καὶ PARIS 1972 κ.ἑ.
HENRY.R.PHOTIUS: Bibliotheque I-VII, Paris 1959-1977.
HUNGER H., Registrum Patriarchatus Constantinopolitani, CFHB 19,1 καὶ 19,2, 1980.
LAURENT V.,«Les MEMOIRES» SYLVESTRE SYROPOULOS, ROMA 1971.
LAURENT V. et DAROUZES J., DOSSIER GREC DE L′ UNION DE LYON (1273-1277), PARIS 1976.
MEYENDORFF JOHN, Byzantine hesychasm: historical theological and social problems, London 1974.
MEIJER JOHAN, A successful council of union. A theological analysis of the photian synod of 879-880, ΠΙΠΜ Θεσσαλονίκη 1973.
MICHEL ANTON, HUMBERT UND KERULLARIOS, vol. 2, Paderborn 1924 καὶ 1930.
PETIT L., SIDERIDIS X., JUGIE M., Γεωργίου τοῦ Σχολαρίου. Ἅπαντα τὰ εὑρισκόμενα, τόμοι 8, Paris 1928 κ.ἑ.
PO. PATROLOGIA ORIENTALIS.
SEMIN. PHILOL. BONN. SODALES, Callinicus, De vita S. Hypatii, Lipsiae 1895.
SHERWOOD POLYCARP, An annotated date-list of the works of Maximus the confessor Romae 1952.
SCHIRO GIUSEPPE, Ὁ Βαρλαὰμ καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, Θεσσαλονίκη 1959.

WILL CORNELIUS, Acta et scripta, quae de controversiis Ecclesiae Graecae et Latinae saeculo undecimo composita extand, Lipsiae et Marpurgi 1861.

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Scanned with CamScanner

Ὁ Χριστὸς Παντοκράτωρ.

Scanned with CamScanner

Παναγία ἡ Ὁδηγήτρια.

Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Β′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Γ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Δ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ε′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

ΣΤ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Μ. Δοχειαρίου. ῾Η Ζ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, 16ου αἰ.

Ζ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Η′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Θ′ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Scanned with CamScanner

Οἱ Ἅγιοι Πάντες.

Scanned with CamScanner

Ὁ Χορὸς τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩι ΤΡΙΑΔΙΚΩι ΘΕΩι ΔΟΞΑ